

GODOKONO WADE TABO

Tabo Fly River New Testament

This Bible is copyrighted by the Bible Society of Papua New Guinea (papuanewguinean.bible) and is produced at cost by the Digital Bible Society (dbs.org). This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

This Bible

Ma:t.....	4
Mak.....	52
Luk.....	80
Yon.....	130
Ali.....	168
Lom.....	216
1 Kol.....	242
2 Kol.....	270
Gal.....	288
Epe.....	298
Pil.....	308
Kol.....	314
1 Tes.....	320
2 Tes.....	325
1 Tim.....	328
2 Tim.....	336
Tai.....	342
Pai.....	346
Yu Epo.....	348
Ya:i.....	370
1 Pit.....	377
2 Pit.....	385
1 Yon.....	390
2 Yon.....	396
3 Yon.....	397
Yud.....	399
Awo.....	402

Ma:t

Ya:sukono Mabu Epono Mailono Tanalo

Luk 3:23-38

1 Ya:su Kelisoko ebe Da:ibidikono walone gudula, ega:walo Da:ibidiko ebe A:ibalayamakono walone dawala, ebene me ebe Ya:sukono mabu epono mailono tanalola. †

² A:ibalayamako tetene wagilimite Da:ibidiko teta:mo pemaiga, Ya:sukono mabu epono tanalo ma kunula.

A:ibalayamakono gudu Aisa:ketela.

Aisa:kekono gudu Ya:ikobotela.

Ya:ikobokono gudu Yudatela, wiyasiya Yudako kapiya kosiyodiliya:, ebene nani ega:walo ekaki epetapi eba:go nilukulinamiya. ††

³ Yudakono gudi netewa Peleseko ega:walo Silako, ibino menoko Ta:imatela.

Pelesekono gudu Esalonatela.

Esalonakono gudu Lamatela. ‡

⁴ Lamakono gudu Aminadabatela.

Aminadabakono gudu Nasonatela.

Nasonakono gudu Samonotela.

⁵ Samonokono gudu Bowasetela, ebe guduno menoko La:iya:batela.

Bowasekono gudu Obedatela, ebe guduno menoko Lutitela.

Obedakono gudu Yesitela. ††

⁶ Yesikono gudu Da:ibiditela, ebete Isalaela opono Kawo Elawodubuma: eda:nami.

Ebene Da:ibidiko tetene wagilimite Yekonayako teta:mo pemaiga, Ya:sukono mabu epo me ebe Yu epo Kawokawo Elawodubula, ibino mailono tanalo ma kunula.

Da:ibidikono gudu Solomonotela, ebe guduno menokote dopamo Ulayakono kamiyalema: eda:nami. †

⁷ Solomonokono gudu Liyobaumatela.

Liyobaumakono gudu Abayatela.

Abayakono gudu A:isatela.

⁸ A:isakono gudu Yosapatatela.

Yosapatakono gudu Yolamatela.

Yolamakono gudu Usayatela.

⁹ Usayakono gudu Yautamatela.

Yautamakono gudu A:iyasatela.

A:iyasakono gudu Esekayatela.

† 1:1 W Mabu 22:18 †† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Yu epo magumulo 12 gu tanebapiate ilukulinamiya, iba:te Ya:ikobokono 12 dubu guda:godone maimiya.

‡ 1:3 W Mabu 38:29-30; Lut 4:18-22 †† 1:5 Lut 4:13-17 †† 1:6 2Sa:m 12:24

¹⁰ Esekayakono gudu Ma:na:satela.

Ma:na:sakono gudu A:monatela.

A:monakono gudu Yausayatela.

¹¹ Yausayakono gudu Yekonayatela, wiyasiya ebe kapiya kosiyodiliya:, ebene ekaki epetapi eba:go nilukulinamiya. Yekonayako tetelo Ba:baloni gowe-laopiate pelamete Isalaela opo epo elawamo puwatete ibino Ba:baloni oponomamo ebo magataliya. †††

¹² Ebene gowelaopiate ibi Ba:baloni opamo demagataliya ebe tetene wagilimite Yausepeko teta:mo pemaiga, Ya:sukono mabu epono tanalo ma kunula.

Yekonayakono gudu Siyatiyelatela.

Siyatiyelakono gudu Selababelatela. †††

¹³ Selababelakono gudu Abiyudatela.

Abiyudakono gudu Elayakimitela.

Elayakimikono gudu A:isotela.

¹⁴ A:isokono gudu Sa:idokatela.

Sa:idokakono gudu A:ikimitela.

A:ikimikono gudu Eliyudatela.

¹⁵ Eliyudakono gudu Eliyesatela.

Eliyesakono gudu Ma:ta:natela.

Ma:ta:nakono gudu Ya:ikobotela.

¹⁶ Ya:ikobokono gudu Yausepetela. Yausepeko ebe Ma:likono awila ega:walo Ma:lite Ya:suko alaimiya, ebe gudu epate Godokono Alibodawa Kelisoma: ka:mina-ka.

¹⁷ Ebema: Ya:sukono mabu epono tanalo ma kunula. A:ibalayamakono tetene wagilimite Da:ibidikono teta:mo pemaiga 14 epola, ega:walo Da:ibidikono tetene wagilimite gowelaopiate epo Ba:baloni opamo demagataliya ebe teta:mo pemaiga 14 epola, ega:walo Ba:baloni tetene wagilimite Kelisokono teta:mo pemaiga 14 epola.

Ya:su Kelisokono Awokala Tanalo

Luk 2:1-7

¹⁸ Ebene Ya:su Kelisote keba kunu kawokaliyale, me ebe tanalola. Ebene menoko Ma:liko Yausepetamo natamiya, ebene iba:te kapiyama: eda:no, Ma:lite dopamo iyatawiya ebete Godokono Uliyanamo lamituma: eda:te gudu kalaimimene. ¹⁹ Ebene awi Yausepeko ebe wade tuputupudawanomola. Ebema: ebete Ma:liago kapiyama: eda:no ebete ebene lamituma: eda: tanalo diyatawiya, ebe tetelo ebe ubila Ma:liko gelebadiago alibutima:, mabu ebe ubia:nola epono ololo apulo ebetamo ilipo ikaema:. ²⁰ Wiyasiya ebete me tanalo eba malagidilolo Kawodawa

††† 1:11 2Ela 24:14-15; Yel 27:20 ††† 1:12 Esa 3:2 § 1:18 Luk 1:27,35

Godokono nopodawate iyo gabodo ebetamo maiganate negeni, "Da:ibidikono a:la:mu Yausepe, a:ma:le Ma:liko a:imano kamiyalema: eda:ma: akotole-tola:la:, mabu ebene tepo magumulo da:luta ebe gudu Godokono Wade-talena Uliyanate ebetamo ikami.

²¹ Iyo, ebete dubu gudu kalaimimene ebene a:ma: ebene mailo Ya:suma: neka:miye, mabu ebete ebene epo ibino iyaiya kuba osiyodilole magumune uwatete ibino igilo ka:mula:lelaemene." † ††

²² Ebene me tanalo bilibilinomate emaimiya, Kawodawa Godote ebene woki awokalimidawado degiya ebe tabote nanitaboma: keda:ma:, iyo, iyalo tetelo ebete tabo ma kunu giya,

²³ "Buwelete lamituma: eda:te dubu gudu kalaimimene,

ebene iba:te ebene mailo Ima:nuwelama: keka:ima:na:"

Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa me Ima:nuwela mailono magumu nitana 'Godote ago nokolina.' †

²⁴ Ebema: Yausepete u wata baine maiganate Godokono nopodawate ebe beda: tabo kananiyale, ebete ebe tabamo tuduwatate Ma:liko ebene kamiyalema: ebo lawiya. ²⁵ Wiyasiya Ma:lite gudu Ya:suko alaimia:no Yausepete dopamo eba:go kapiyama: kediyaa:, ebene Ma:lite Godokono gudu dalaimiya ebe tetelo Yausepete ebe Ya:suma: ebo ka:miya. ††

Mulolo Mawele Ka:la:miolepi Dubuno Tanalo

² Elodite Yudiya opolo Kawo Elawodubuma: eba eda:nalo, idoko idilo Ya:sute ebe opono Beteliyama duliyoumololo ebo awokalani. Ebene egela epetapi da:petoiya, ebe tetelo mulolo mawele ka:la:miolepi dubate egelate da:pemaiganako eba apune mulu opone pelamiya Yudiya opono kawo duliyoumolo Yelusalemamo. ² Iba:te ma kunu pegeliya, "Keleka: Yu opono Kawo Elawodubuma: eda:ma: dawokali ebe gudu? Ale ebene mawele aimano mulu opolo umite ebe amatema: pelaema:." ††

³ Ebema: Kawo Elawodubu Elodite me tanalo dolowiya ebene tepo magumulo woki bilibilinomoma: ediya, ega:walo Yelusalema kawo duliyoumololo dilukulionamiya ibi bilibilinomate atumu woki bilibili tanalo ebo kelawiya. ⁴ Ebene Godotamo kalimagono ikameopino ununomo watowatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, Elodite ibi bilibilinomo ebetamo ka:la:mite nalateda:liya, "La:imano woki keba kunula:ka:? La: Yu opono Kawo Elawodubu Kelisote kebe duliyoumololo nakawokalamene?"

⁵ Iba:te ebetamo nowamiya, "Ebete Yudiya opono Beteliyama duliyoumololo kawokalamene, mabu Godokono woki awokalimidawate Godokono Bukamo tabo ma kunu akuloliya,

⁶ "Beteliyama duliyoumolo Yudiya opolo ditana,

† Ya:su mailono magumu nitana 'Godoko ebe Igilo Mula:dawala.' †† 1:21 Luk 1:31; 2:21 † 1:23 Ais 7:14 †† 1:25 Luk 2:21 †† 2:2 Nabas 24:17

Yudiya opono kawokawo elawodubu magumulo a:ma: da:pesoa;

mabu a:ma: magumune epono watodawate ke-maigamene,

naimano Isalaela epo ebete bulamenamene." †††

⁷ Ebene adimo tetelo Kawo Elawodubu Elodite mawele ka:la:miolepi diya gabodo ebetamo ebo ka:la:mini, mabu ebe ubila mawelete kebe tetelo ke-maiganiyale iba:godone ebe tete kiyatawanama:.

⁸ Ebete ebe tanalo lawenate ibi eba alibolenalo nanaleni, "La: tolama:wete Beteliyama duliyoumololo gudu wadenomamo nowadiawete da:numa:ema, modobola la: walo ka:pelama:wete na napananiyala:, ebene nale atumu ka:tote ebe kakanamamatemamo."

⁹ Ebema: mawele ka:la:miolepiate Elodikono tabo olowinate gito tolamiya. Ebene iba:te eba tolamenalo, egelate da:pemaiganako ebe mulu opolo dopamo duminiya, ebe atu mawele walo na:ka:numiniya. Ebe tetelo iba:te mawele da:ka:numiniya kalakala ebo nelaweniya, o kalakala beda: kawonomola:ka:, ebene ebe mawelete ibi dopolamenate eba tonalo, gudute kebolo kowataniyale mawelete ebe tetenomamo gito nutini. ¹¹ Ebema: iba:te ebe moto guamo nopila:onate gudu ega:walo ebene menoko Ma:liko ebo nula-meniya. Ebe tetelo iba:te ibino pupamo eba ilukulinalo gudutamo tudila:onate ebe ebo amamateniya, ebene iba:te dopamo mani kawokawonomamo duwateiya ebe nilakapo inamabu waulatelenate gudutamo ebo ikameoniya, ma kunu golodo mani, ape abutimino wade nibo inamabu, ega:walo wade nibo ii inamabu idi.

¹² Ebe idokolo Godote iyolo ibi nanaleni, "La: Kawo Elawodubu Eloditamo walo akotolama:la:," ebema: egela idilo iba:te wagilimite gabo idido ibino oponomamo ebo tolamiya.

Yausepeko Ma:liko Iba:te Isipiti Opamo Dalautiniya

¹³ Ebene idoko idilo Kawodawa Godokono nopodawate Yausepetamo iyolo pemaiganate ebe napanani, "Modobola a:ma: samonomamo maigawete, gudu ega:walo ebene menoko uwata:wete Isipiti opamo nalauta:la:. La: ebolo eba nokolionalo, kebe tetelo nale la: dakanaletama la: mammo walo ebo ka:ka:pemamota, mabu tete tatalila Elodite gudu anakapuima: Beteliyama duliyoumololo ka:powadimene." ¹⁴ Ebe tetelo Yausepete maiganate gudu ega:walo ebene menoko uwatenate Isipiti opamo to gabodo ebo toniya.

¹⁵ Ebema: iba:te Isipiti opamo nemaimite ebo nokoliya Kawo Elawodubu Elodikono a:e teta:mo. Me tanalote ma kunu pemaigiya Kawodawa Godote ebene woki awokalimidawado degiya ebe tabote nanitaboma: keda:ma:, iyo, iyalo tetelo ebete tabo ma kunu giya, "Naimano gudute Isipiti opone ka:pema: nale ebe keka:imamo."

††† 2:6 Mai 5:2; Yon 7:42

Elodite Gudi Egege Danakapulamiya

¹⁶ Ebene maweke ka:la:miolepi dubate Elodiko a:da: demasigiya, ebete me tanalo iyatawate kawonomamo dowiya. Ebe ubi kawonomola gudu Kelisoko anaka-puima; ebema: ebete Beteliyama duliyoumololo ega:walo niyakabolo dilukulinamiya ebe epatamo gowelaopi dubu aliboliya, iba:te tolamete netewa ulama tete dubu gudi ega:walo a:lia:li gudi bilibilinomo kananakapulaema: Ebete ma kunu osiyodiliya mabu maweke ka:la:miolepi dubate ebe aniya kawo mawetele iyalo netewa ulama tetelo dopamo emagani.

¹⁷ Me tanalote ma kunu pemaigiya Kawodawa Godote ebene woki awokalimidawa Yelemayado degiya ebe tabote nanitaboma: keda:ma:, iyo, iyalo tetelo ebete tabo ma kunu giya,

¹⁸ "La:ima duliyoumolo epagodone imi kawonomote maiga,

mabu Lesula:te ebene gudi liyalamena!

Iyo, ebete gowelalo diina katepana;

mabu ebene gudi bilibilinomate nanitabolo a:ela." †

Yausepeko Ma:liko Iba:te Isipiti Opone Walo Da:ka:piya

¹⁹ Walone tetelo Elodite da:iya, Yausepete Isipiti opolo eba okolinalo Godokono nopodawate iyo gabodo ebetamo ebo maigani. ²⁰ Nopodawate ebe nanani, "A:ma: gudu ega:walo ebene menoko uwata:wete, la: Isalaela opamo na:kolowamiyala; mabu gudu anaka-puima: dowagelenamiya iba:te a:elaiya." ²¹ Ebene Yausepete maigate gudu ega:walo ebene menoko uwatete Isalaela opono pe gabodo walo na:ka:piya.

²² Wiyasiya Yausepete tanalo idi ma kunu olowiya, ka:lo Elodikono gudu Akeleyasiko ebete ebene nabiwino gobebobo lawete Yudiya opolo Kawo Elawodubuma: edi. Ebema: Yausepete Yudiya opolo nokolima: da:toletoliya, ebe tetelo Godote iyo gabodo tabo idi ma kunu palibiya ebete Ga:lili opamo ka:toma:.

²³ Ebene iba:te Ga:lili opono Nasalet duliyoumolamo nemaimite ebo nokoliya, mabu iyalo tetelo Godokono woki awokalimipiate negeliya, "Egate Kelisoko Nasalet duliyoumolodawama: keka:ima:na:," ebema: me tanalote ma kunu pemaigiya Kawodawa Godokono tabote nanitaboma: keda:ma:. ††

Yoneko Epo Obamo Waduba:midaoledawate Godokono Tabo Da:kiyawaiya

Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Yon 1:19-28

3 Ebene ulama epetapi da:petolamiya, ebe tetelo Yoneko epo obamo waduba:midaoledawate pete Yudiya opono bulu opolo Godokono tabo ma kunu pa:kiyawaiya, ² "La:imano kubane nolobila:la; mabu Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalote na:pe!" †

³ Nanitabola, Godokono woki awokalimidawa Aisayate dopamo Yonekono pe tanaloma: tabo ma kunu giya,

"Lumagite bulu opolo tabo ma kunu kawonomamo ka:pegemene,

'Kawodawano gabo nosiyodiloma:la;

ebene gabo na:tupugaima:la!" ††

⁴ Ebe tetelo Yonekono okoli tanalo ebe epo epetapino ilukuli tanalo keba kunula:ka: eba kunua; mabu ebete ka:molo-goeo ipo kuba kaliku kau-goeo tama batago pulinaki, ega:walo ebene bae siguniya ega:walo molo naonaki. ††⁵ Ebema: Yelusalema kawo duliyoumolo epo ega:walo Yudiya opo epo epetapi ega:walo Yodane Kolomo apulo dilukulionamiya, ibi bilibilinomate Yonetamo tolamiya ebene tabo olowioma; ⁶ ebene iba:te ibino kuba danawokalilamoliya, ebete ibi Yodane Kolomolo obamo ebo waduba:midaoliya.

⁷ Ebe tetelo Pa:lisi tanebapi ega:walo Sa:diyusi tanebapi, ††† ibi epetapi bilibilinomate Yonetamo tolamiya ebete ibi obamo waduba:midaolema; wiyasiya Yonete ibi ulamete iba:tamo negiya, "La: bu kalulata! La: potele kanaletia obamo waduba:midaolema: da:pelama:ema, ba; Godokono kawo dowa tanalonomote la:tamo a:ka:pemene? Ao, ka:pemene! †††⁸ La:imano tepo magumu iyakobi da:midila:ema, modobola la: la:imano nanitabo tanalo awokalima: wadewade tanalo nosiyodilola:la. ⁹ La: a:ka:tuwa: la:imano wokilo ma kunu akogelanakala; 'A modobola mabu A:ibalayamako ebe aimano ewono nabiwila.' Ao, la: a:ka:modobomata! Na la:tamo nani tabo gemo, Godogodolo elawo bitana ebete me nokolamo A:ibalayamakono gudi kosiyodilolema:!^{††10} Ebema: ka:lo Godote ebene kabi a:li, noloa: da:imi kewa bilibilinomo ebete lute elamo kiyalekemene. ††

¹¹ "La: epetapi la:imano kubane dolobila:ima, nale ebe tanalo kawokalima: la: obamo waduba:midaolemata. Wiyasiya lumagi idino elawo kawonomola, naimano elawo nodoliona, ebema: na wadenoa: ebene agowa ukulaleno obo aguwataema: Ebete naimano walogabo apune ba:pena, ebene ebete la: Godokono Uliyanamo ega:walo ebene elamo ka:powaduba:midaolema:ta. †††¹² Iyo, ebete witi-laisono nonoka balamo alomono inamabu elawi, ebene ebete

†† 3:3 Ais 40:3 †† 3:4 2Ela 1:8 ††† Ya:sukono tetelo Yu epono iyatulamepiate netewa taneba magumulo ilukulinamiya, ebe taneba netewano mailo ebe Pa:lisi tanebapi ega:walo Sa:diyusi tanebapila. Ebe netewa tanebapiate woki kapiyama: keda:onamia; iba:te apaminatuea:go ilukulinamiya. Pa:lisi tanebapiagodolo totomu bilibilinomate pola:namiya, iba:te totomu epetapi Godokono Bukane uwatiya ega:walo totomu epetapi ibi a:ka:tuwa: ibino woki mabune uwatiya. Ebema: iba:te ebe totomu bilibilinomo uwatete wadenomamo tudila:onamiya, ega:walo piyate atu totomu uwa-tea:no Pa:lisi tanebapiate ibi kubakubapima: gelanakiya. Sa:diyusi tanebapino tanalo iyala. Iba:te a:ka:tuwa: ibi Godoko waloma:tapi-ma: gelanakiya, wiyasiya ibino kateneno ubilo wapata:lamenamiya, ebema: iba:te Pa:lisi tanebapino totomu bilibilinomamo ka:tudila:onamia: ††† 3:7 Ma:t 12:34; 23:33 § 3:9 Yon 8:33,39; Lom 4:12 §† 3:10 Ma:t 7:19; Luk 13:6-9 §†† 3:11 Yon 1:26-27,33; Ali 1:5

† 2:18 Yel 31:15; W Mabu 35:19 †† 2:23 Luk 2:39; Ais 11:1; 53:2; Yon 1:45 † 3:2 Ma:t 4:17; 1:15

witi-laiso naono ebena moto guamo eba alomolo nonoka elamo ebo kiyalekemene, ebe elate uwomua: tetelo nowaena, ka:egana:.”

Yonete Ya:suko Obama Daduba:midiya

Mak 1:9-11; Luk 3:21-22

¹³ Ebene Ya:sute Ga:lili opone Yodane Kolomamo Yonetamo piya, ebete ebe obama kaduba:midama:

¹⁴ Ebe tetelo Yonete negiya, “A:ma:le na obama aduba:midanema: modobola, wiyasiya mabu keleka: a:ma: ebe tanalo nagodone laema: da:pa:wa:? Modoboa:!”

¹⁵ Wiyasiya Ya:sute ebetamo negiya, “Modobola a kosiyodilomalema:, mabu Godokono tuputupu gabodo tolame magumulo ebete a tanalo bilibilinomo osiyodilolema: danaenakomene, ale ubia:noma: a:ke-da:onakoma:.”

Ebe tetelo Yonete Ya:sukono tabamo tuduwatate ebo osiyodiliya. ¹⁶ Ebene Ya:sute obone eba pidiwilo, ebe tetenomolo Godote ebena Unu Duliyaomolo a:iyamiditalo ebo umiya, ega:walo ebete tanalo idi ma kunu kumiya, Godokono Uliyana bigo ola keba kunula:ka: eba kunu piwisigate ebetamo gito pokoliya. ¹⁷ Ebe tetelo tabote Unu Duliyaomolone ma kunu piwisigiya, “Me naimano kapiya Gudunomola. Na ebetamo nekalakalitamo.” ††

Saitanate Ya:suko Kuba Gabamo Kowabuga:tama: Ebetamo Da:pemaigiya

Mak 1:12-13; Luk 4:1-13

4 Ebene Godokono Uliyanate Ya:suko bulu opamo nemagatiya, mabu ebe ubila Saitanatamo tete ebolo nikamete, ebete Ya:suko kuba gabamo kowabuga:tama:. ² Ebene bulu opolo 40 egelamo eba nokolilo Ya:sute ebe tete geyageyanomolo bae kenanakia:, ebema: ebete bae kape tanalo ebo iyatawiya. †

³ Ebene Saitanate ebetamo pemaigate ebe naniya, “A:ma: Godokono nani Guduma: deda:wena, me nokola baema: na:midila:.”

⁴ Ya:sute ebena tabo eba wiyalo negiya, “Godokono Bukalo tabo ma kunu itana, ‘Lumagite me opono bae kapiyalo a:kigilonamene, wiyasiya ebete Godokono tabo bilibilinomo denaomene nanitabonomolo bigilonamene.’” ††

⁵ Ebene Saitanate Ya:suko Godokono wade-talena duliyaomolo Yelusalemamo magatate Godoko Amamateno Iya Motonon auba unamo nadipite ⁶ ebe ebo naniya, “A:ma: Godokono nani Guduma: deda:wena, a:ma: a:ka:tuwa: opamo na:nepatega, mabu Godokono Bukalo tabo ma kunu itana, ‘Godote ebena nopopi a:imano tanaloma: kapalibolemene,

iy, iba:te ibino kotamo a:ma: ka:pelaema:ta, ebema: a:ma:le nokolalo agowa a:ka:nukami-daemene.’” †††

† 3:16 Yon 1:32 †† 3:17 Oale 2:7; Ais 42:1; Ma:t 12:18; 17:5; Luk 9:35 † 4:1 Yu Epo 2:18; 4:15 †† 4:2 Maimi 34:28 †† 4:4 Totomu 8:3 ††† Saitanate degiya ebe tabo Godokono Bukalo

⁷ Wiyasiya Ya:sute negiya, “Ao, nale ebe kuba tanalo a:kosiyodilomo, mabu Godokono Bukalo tabo idi ma kunu itana, ‘Opo lumagite Kawodawa Godoko wabudima: akowagela:la:.’ Iyo, ebe mabuma: me opo lumagite ebena daedale wokiamo tanalo idi dosiyodilomene, ebete akomalagidilala: Godote ebena igilo gito ka:pa:mula:ema:.” †

⁸ Ebene Saitanate Ya:suko damela ununomo ida:mo magatate me opo kawonomono iyaiya opo kawokawo eba niyatumiolo, iba:te ebe opo bilibilinomo ega:walo kawokawo inamabu ebo ulamoliya. ⁹ Saitanate ebetamo negiya, “A:ma: pupamo okoliawete na nama-manatena:, ebena nale me tanalo bilibilinomo a:ma:ta:mo kikameomamota.”

¹⁰ Wiyasiya Ya:sute ebetamo negiya, “Saitana, a:ma: nagodone na:toa! Godokono Bukalo tabo idi ma kunu itana, ‘A:ma: a:imano Kawodawa Godoko amamatelo ebe kapiyatamo na:tuduwatanakiye!’” ††

¹¹ Ebene Saitanate Ya:suko atepate, wiyasiya Godokono nopopiate pelamete ebe ebo pa:buiyatiya.

Ya:sute Ebena Woko Dowagilimiya

Mak 1:14-15; Luk 4:14-15

¹² Ebene gabamaniate Yoneko idoko motamo diyatiya, Ya:sute ebe tanalo olowite ebete Ga:lili opamo gito tiya. ¹³ Ebete Nasaleta duliyaomolo atepate Kapeniya duliyaomololo nokolinami, Kapeniya duliyaomolo ebe Ga:lili Paka: balalo itanami, me paka: Sebulana ega:walo Na:patali me netewa gu epono opo niyakabolo itanami. ¹⁴ Me tanalote pemaigiya Godokono woki awokalimidawa Aisayate kebe tabo ka:kiyawaiyale ebe tabote nanitaboma: keda:ma:, iyo, ebete iyalo tetelo ma kunu a:kiyawaiya,

¹⁵ “Sebulana opo epo ega:walo Na:patali opo epo, Ga:lili Paka:mo tolame gabo niyakabolo dilukuliawenama, la: ebe epolata.

Iyo, la: Yodane Kolomo apu balalo da:pola:wenama ebe epolata,

la:imano opono mailo ebe Yua: epono Ga:lilila. ††

¹⁶ Piyate idoko magumulo dilukuliona, iba:te alo kawonomo kuima:na:, iyo, piyate a:e magumulo dilukuliona, wiyasiya igilo alote ibi ka:pukuilaemene.”

¹⁷ Ebe tetelo Ya:sute Godokono tabo kiyawao eba wagilimilo negiya, “La:imano kubane olobila:wete woki iyakobi na:midila:la:, mabu Godokono Kawo Ela-wodawama: eda: tete tatalila.” †††

nanitabonomolo bitana, iyo, modobola a:ma: Sam Oale Buka 91:11-12 numiye. Saitanako ebe kawo a:da: tabo kiyawao-dawanomola, ebema: tete epetapilo ebete Godokono tabono iyaiya tanalo epono woki mabuamo wadaenako, wiyasiya ebe tabono magumu ebete nanitabolo kawokalilamena:, iyo, me gabodo ebete ibi kuba gabamo wabuga:taleno, ebete Ya:sutamo osiyodiloma: dowageliya eba kunu. ††† 4:6 Oale 91:11-12 † 4:7 Totomu 6:16 †† 4:10 Totomu 6:13 ††† 4:12 Ma:t 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 †† 4:15 Ais 9:1-2 ††† 4:17 Ma:t 3:2; 19:27

Ya:sute Namu Uwatolepi Netewa-netewa Duwatiya

Mak 1:16-20; Luk 5:1-11

¹⁸ Ebene Ya:sute Ga:lili Paka: balado eba petolo dubu netewa ebo nulamiya, Saimonoko ebenu mailo idi Pitatela ega:walo ebenu ekawi A:nduluko, ibi netewapi namu uwatolepila, iba:te namu kamauamo na:utiya.

¹⁹ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "La: na nowaloma:ena:la:, ebenu nale la: epo uwatepima: ka:midilimamota." ²⁰ Ebe tetenomolo iba:te ibino kamau miyapate Ya:suko ebo waloma:tiya.

²¹ Ebene Ya:sute kela:mo walo ka:tote Sebedikono gudu Ya:imesiko ega:walo ebenu ekawi Yoneko ebo ka:nulamiya, iba:te ibino nabiwa:go pelo ilukulite kamau akoelamolitiya. Ebene Ya:sute ibi netewapi deka:la:miya, ²² ebe tetenomolo iba:te ibino pe ega:walo ibino nabiwi miyapate Ya:suko ebo waloma:tiya.

Ya:sute Godokono Elawamo Epo Bilibilinomo Dowalubilinaki

Luk 6:17-19

²³ Ebene Ya:sute Ga:lili opo kawonomodo da:petonaki, ebe tetelo ebete Yu epono iyaiya balidi ibilamole motolo ibi eba iyatulamelu, Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebete ebe tanalono Wade Tabo iba:tamo ebo kiyawaonaki, ega:walo epo magumulo piyate iyaiya temetema:go dilukulionamiya ebete ibi bilibilinomo wadekobi atumu a:ka:midiolenaki. ^{†24} Ebene ebe tetelo Siliya opo epo bilibilinomate atumu Ya:sukono tanalo kolowiote, iba:te ibino iyaiya temetema:gopi ebetamo ebo magaelenakiya. Ma kunu kubakuba uliyanagopi, ea: temetema:gopi, ape kodakoda temetema:gopi, ega:walo iyaiya gabugabuagopi bilibilinomo epetapiate Ya:sutamo da:pelamenakiya, ebete ibi wadekobi ebo midiolenaki. ^{††25} Nanitabola, ebe tetelo epo bilibilinomate Ya:sutamo iyaiya opone pelamoliya, iyo, iba:te Ga:lili opone, Teni Duliwomolono opone, Yelusalema kawo duliwomolone, Yudiya opone, ega:walo Yodane Kolomo apune iyaiya pelamolete Ya:suko ebo waloma:tiya. [‡]

Ya:sute Epo Iyatulaema: Damela Unamo Da:nodoliya

5 Ebene ebe epo bilibilinomate Ya:sutamo da:pelamiya, ebete ibi ulamete damela unamo nodolote gito nokoliya. Ebema: ebe waloma:tapi dubate pelamete ebe da:pa:wa:midadigiya, ² ebete ibi iyatulame ebo wagilimiya.

Godokono Nanitabo Kalakala Tanalo

Luk 6:20-23

³ Ya:sute iba:tamo negiya,
"Piyate ibi a:ka:tuwa: ibi egegema: gelalo
Godoko ibino Kawodawama: degelanaka,
modobola iba:te nekalakalaima:na:,
mabu Godote Kawo Elawodawama: deda:na,

† 4:23 Ma:t 9:35; Mak 1:39; Ali 10:38 †† 4:24 Mak 6:55 ‡ 4:25 Mak 3:7-8

ebe wade duliwomolono tanalo ibinola! ^{††}

⁴ Ega:walo piyate me tetelo temetema:go dimina, modobola iba:te nekalakalaima:na:, mabu Godote iba:tamo gelebadi kikalaemene! ^{††}

⁵ Ega:walo piyate amamaoa:pima: deda:ona, modobola iba:te nekalakalaima:na:, mabu Godote me opo kawonomo iba:tamo kikalaemene! ^{†††}

⁶ Ega:walo piyate tuputupu ilukuli tanaloma: diyawaona, modobola iba:te nekalakalaima:na:, mabu Godote ibino iyawa tanalo ka:modoboilaemene! ^{†††}

⁷ Ega:walo piyate nilakapo dawokalilamena, modobola iba:te nekalakalaima:na:, mabu Godote iba:tamo ebenu nilakapo kawokalimene!

⁸ Ega:walo piyate ibino tepo magumu wadenomamo dukulalena, modobola iba:te nekalakalaima:na:, mabu iba:te Godokono ololo kuima:na:!

⁹ Ega:walo piyate dowapiatamo milo dikalamena, modobola iba:te nekalakalaima:na:, mabu Godote ibi ebenu gudima: kegemene!

¹⁰ Ega:walo piyate tuputupu gabodo eba wapa:ta:lamenalo

ebe mabuma: temeteme duwatanaka, modobola iba:te nekalakalaima:na:, mabu Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe wade duliwomolono tanalo ibinola! [§]

¹¹ "Ega:walo epate na mabuma: la: malogolelo kawokawo temeteme eba ikalamelo la: kubapima: degelana, la: atumu na:kekalakalala:!^{§†12} Iyo, la: kawonomamo nekalakalala:, mabu walone tetelo la:le Godokono Unu Duliwomololo la:imano wiya kawokawonomo ka:nuwatemamota. Numa:la:, dopamo tetelo dilukulinamiya ebe kubakubapiate atumu Godokono woki awokalimpiatamo kawokawo temeteme eba kunu kikalamenamiya." ^{§††}

Solu Ega:walo Alo Ibino Tanalo

Mak 9:50; Luk 14:34-35

¹³ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La: me opono solu golalata, wiyasiya la:imano soluno golate dalatidimene, lumagi idite walo solukobi midima: a:ka:modobomene. Ebe solu kubanomoma: eda:, ebema: epate iyabaiamo aminaotele agowamo ka:miki:taolema:na:.

¹⁴ "Ega:walo me tanalo idila, la: me opo kawonomo alolata, mabu nanitabola, damela unulo ditana epate ebe duliwomolo wadenomamo buminama:na:." ^{§†15} Iyo, lumagite ebenu wuiki alo pite bagowo magumamo a:kiyatimene wiyasiya ebete awokala baiamo kiyatimene, ebenu ebe alote moto gulo dilukulina ebe epo bilibilinomo ka:pukuilaemene. ^{§††16} Atu gabodo modobola la:imano alote epo epetapi na:pukuilaemene,

†† 5:3 Ais 57:15 ††† 5:4 Ais 61:2-3; Awo 7:17 †††† 5:5 Oale 37:11 †††† 5:6 Ais 55:1-2 § 5:10 1Pit 3:14 §† 5:11 1Pit 4:14

ebene iba:te la:imano wadewade osiyodilole tanalo ulamete la:imano Unu Duliyoumolo Nabiwi ke-moioma:na:.” †

Godote Mosesedo Epatamo Dikalamiya Ebe Totomu Tabono Tanalo

¹⁷ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “La: wadenomamo nemalagidilala; Godote Mosesedo epatamo dikalamiya ega:walo ebenu woki awokalimpiate ebenu Bukamo dakuloliya, nale ebe wadewade Totomu Tabo iyabaiamo alomoma: ka:piya: Ao, eba kunua: Nale wiyasiya ebe iyaiya Totomu Tabono nanitabo tanalo awokalima: piyamo. ††¹⁸ Na la:tamo nani tabo gemo. Me opo ega:walo tobolo unu ibino inamabuate tete geyageyanomolo eba pola:nalo Godokono Totomu Tabote atumu ba:ka:pola:nama:na; ibi bilibilinomo magumulo tabo da:pesonomo idite akalatidimene. Iyo, Godote kebe tabo apuapu ebenu Bukamo dalomoliya, ebe tanalate epo biyatulame-nakoma:na: ebenu woko bilibilinomo opoliyale uwomu-uamo! ††¹⁹ Ebema: Godokono Totomu Tabo bilibilinomo magumulo kebe lumagite tabo da:pesonomo idi ubia:noma: eda:te, ebene ebete epetapi tudila:oa: tanalo diyatulaemene, walone tetelo ebete Godokono Unu Duliyoumololo da:pesonomoma: ka:neda:mene. Wiyasiya kebe lumagite Godokono Totomu Tabo bilibilinomamo eba tuduwatalo epo epetapi atu tanalo osiyodilolema: diyatulaemene, ebete Godokono Unu Duliyoumololo kawoma: ka:neda:mene. ††²⁰ Ebema: nale la: analemata, modobola la:le Godokono Totomu iyat-ulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi ibino tanalo nemalagidilala: E pate ibi tuputupupima: gelana, wiyasiya la:imano tuputupu ilukuli tanalote ibino ilukuli tanalo odolia:no la: Godokono Unu Duliyoumolamo a:ka:nopila:ema.”

Epono Dowa Tanalo

²¹ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Dopamo tetelo epate Godokono totomu tabo idi ma kunu diyatulamenakiya, la: olowiyamata. ‘Lumagi akoanakapuma:la: Potele lumagi idi danakapuimene, epono tabo anagilamelelamedawate ebetamo kuba wiya kikaemene.’ ††²² Wiyasiya me tetelo nale tabo idi na:kegemo. Kebe lumagite ebenu ekawitamo da:dowamene, tanalo anagiyamidawate ebetamo kuba wiya kikaemene, ega:walo kebe lumagite ebenu ekawi demalogomene, Ka:nisolo dubate ebetamo kuba wiya kikaema:na; ega:walo kebe lumagite ebenu ekawi watoa:noma: degemene, ebe kuba mabuma: Godote ebe Ela Opamo kanalibomene. †††²³ Ebema: a:ma: Godoko waidilonoma: kalimagono inamabu patapatamo eba adaelo a:ma: woki wadenomamo ma kunu da:nelawa:emene, ‘Eiye! Naimano ekawite natamo na:dowana!’ †††²⁴ modobola ebe tetelo a:ma: a:imano

†† 5:12 Ali 7:52 † 5:14 Yon 8:12; 9:5 †† 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 † 5:16 Epe 5:8-9; 1Pit 2:12 †† 5:17 Lom 3:31 † 5:18 Luk 16:17; 21:33 †† 5:19 Ya:i 2:10 †† 5:21 Maimi 20:13; Totomu 5:17 ††† 5:22 1Yon 3:15 ††† 5:23 Mak 11:25

nilakapo inamabu ebamo natepapiye. A:ma: dopamo toawete a:imano ekawi gelebadikobi na:mida:wete, ebene a:ma: walo ka:pa:wete ebe nilakapo inamabu Godotamo ebo na:pikamiye.

²⁵ “A:ma:tamo da:dowana ebe lumagite a:ma: gaba-mani dubu kawotamo demagatatamene, la: ebetamo nemaimia:no modobola a:ma: dopamo goweladawago gelebadima: na:nediyala: A:ma: ebe gelebadikobi midia:no, nanitabola, ebete a:ma: kawo dubuno kotamo ka:niyatima:ta, ebene kawo dubute wiyasiya a:imano kuba anagiyamidametate a:ma: polisi dubutamo eba nalibolo, a:ma: idoko motamo ebo ka:toma:ta. ²⁶ Na a:ma:tamo nani tabo gemo, a:ma: idoko moto gulo eba nokolilo, gabamani dubute kebako tete wiyama: a:ma: danatamene, a:ma:le ebako kuba wiya modobutinomo modobuta:wete duliyoumolamo walo ka:ka:pema:ta, wiyasiya a:ma:le ebe wiya modobutia:no a:ka:pemaigaemene.”

Kamiyale Pilo Tanalo

²⁷ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Epate Godokono totomu tabo idi ma kunu diyatulamenakiya, la: olowiyamata. ‘Lumagi idino kamiyale pilolo akolawa:la:.’ ²⁸ Wiyasiya me tetelo nale tabo idi na:kegemo. Kebe dubute kamiyale idi umite ubi ebetamo diyatimene, Godokono umi magumulo ebete ebenu tepo magumulo ebe kuba iyalo osiyodilo. ²⁹ Ebema: a:imano tumudi apu balidite a:ma: kuba gabamo dowabuga:tatana, a:ma: magoba:wete iyabaiamo neba:idila! Modobola a:imano balidite me tetelo alatidi, modoboa: walone tetelo Godote a:imano ape kawonomo Ela Opamo ba:idiloma:! ³⁰ Ega:walo a:imano tumudi apu kotote a:ma: kuba gabamo dowabuga:tatana, a:ma: itamidawete iyabaiamo neba:idila. Modobola a:imano kotote me tetelo alatidi, modoboa: walone tetelo a:ma:le ape kawonomago Ela Opamo toma:!” ††

Kamiyale Alibuti Tanalo

Ma:t 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18

³¹ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Ega:walo epate Godokono totomu tabo idi ma kunu iyatulamenakiya, ‘Kebe dubute ebenu ubia: tetelo kamiyale dalibutimene, kuba: Ebete ebe alibuti tabo pepamo akulote ebetamo ikamelo ebo kanalibomene.’ ³² Wiyasiya me tetelo nale tabo idi na:kegemo. Dubu idino kamiyalete dubu ida:go kuba osiyodilola:no, ebenu ebenu awite ebe ubia:noma: eda:te gito dalibutimene, ebe dubute kawo kuba kosiyodilomene, ebenu ebete Godogodone kuba wiya nanitabolo kelaemene. Mabu ebenu kuba osiyodilo tanalodo ebenu kamiyalete eba tolo dubu idi da:nelaemene, Godokono umi magumulo ibi netewapino osiyodilo tanalote pilo tanaloma: keda:mene.” ††

§ 5:27 Maimi 20:14; Totomu 5:18 †† 5:29 Ma:t 18:9; Mak 9:47 ††† 5:30 Ma:t 18:8; Mak 9:43 †† 5:31 Totomu 24:1-4; Mak 10:4 †† 5:32 1Kol 7:10-11

Godokono Ololo Apulo Tabo Nanitabonomolo Ge Tanalo

³³ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Dopamo tetelo epate Godokono totomu tabo idi ma kunu diyatulamenakiya, la: olowiyamata. ‘A:ma:le Godokono mailamo kebe tabo da:kiyawaemene ebe tabo bilibilinomo nanitabonomolo nosiyodiloliye.’ ^{†34} Wiyasiya me tetelo nale tabo idi na:kegemo. A:ma:le epetapiatamo nani tabonomo gema: dowagela:emene, iba:te a:imano tabo nanitabokobi ka:midima: a:ma:le Godokono Unu Duliymolono mailo akoka:miala; mabu ebe Duliymolono talenama: eda:na, ebe Godokono okoli baila. ^{††35} Ega:walo me opono mailo akoka:miala; mabu me opo atumu talenama: eda:na, ebe Godokono agowa puti baila. Ega:walo atumu Yelusalema kawo duliymolono mailo akoka:miala; mabu ebe aimano Kawo Elawodawa Godokono duliymolola. ^{‡36} Ega:walo a:imano tabo olowidawate a:imano tabo nanitabokobi ka:midima:; a:ma:le a:imano mailo akoka:miala: mabu a:ma: kawodawa; iyo, a:ma:godolo elawo kitana: a:imano kapiya kilikili eke keyakeyama: midima:.
³⁷ Modobola a:ma: wiyasiya a:imano tabo kiyawao magumulo inamabu idino mailo ka:mia:no tabo nanitabolo ma kunu negiye, ‘Iyo, na kosiyodilomamo,’ ega:walo kebe tetelo a:ma: tanalo idi osiyodilo modoboa:noma: deda:emene, modobola a:ma: nani tabo idi ma kunu negiye, ‘Ao, na a:kosiyodilomo.’ Eiyel! Epetapiate a:imano tabo nanitabokobi ka:midima: a:ma:le a:imano tabo elawokobi ka:mida:ema: tabo idi akogeala; mabu ebako tabo kiyawao tanalote Saitanagadone ka:pemene.”

A:ma:tamo Kuba Dosiyodilonako Ebe Lumagitamo Kuba Ako-osiyodilala:

Luk 6:29-30

³⁸ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Epate Godokono totomu tabo idi ma kunu diyatulamenakiya, la: olowiyamata. ‘Lumagi idite a:imano balidi da:kubaimene, a:ma: wiyasiya ebene balidi ka:kubaimima:ta. Ega:walo lumagi idite a:imano lalo dowakeamidalemene a:ma: atumu ebene lalo kowakeamidalemata.’ ^{††39} Wiyasiya me tetelo nale tabo idi na:kegemo. Potele a:ma:tamo kuba dosiyodilonako ebe ako-odiyobala; ma kunu ebete a:ma: tumudi apu tatakolo danagalimitamene, modobola a:ma: pele apu ebetamo na:kikamiye. ⁴⁰ Ega:walo kebe lumagite a:imano lubudino inamabu laema: ubi iyatilo a:ma: tanalo anagiyamida baiamo magatama: degemene, modobola ebetamo gito nikamiye ega:walo ebe atu tetelo a:imano sete inamabu akoamoeda:la; a:ma:le ebetamo nilakapolo gito na:kikamiye. ⁴¹ Ega:walo gabamani dubu idite ebene inamabu kapiya kilomita tatalidopamo aguwataema: a:ma: danatamene, modobola a:ma: kalakalago ebene inamabu netewa kilomita mu-

† 5:33 Maimi 20:7; Kalima 19:12; Nabas 30:2; Totomu 23:21 †† 5:34 Ais 66:1; Ya:i 5:12; Ma:t 23:22 ‡ 5:35 Oale 48:2; Ais 66:1 †† 5:38 Maimi 21:24; Kalima 24:20; Totomu 19:21

ludopamo aguwawete eba:go na:tiye. ⁴² Ega:walo kebe lumagite a:imano inamabu idima: a:ma: da:toweometamene, modobola a:ma: ebetamo nilakapolo nikamiye. Iyo, idite tete idilo a:ma:godone inamabu lawete walo a:ma:tamo ikaema: da:kegemene, modobola a:ma:le ebe nowalubiye.”

La:go Gowelaopi Nilakapolo Malagidilole Tanalo

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Epate ma kunu diyatulamenakiya, la: olowiyamata. ‘A:ma: a:imano namutudawa nilakapolo nemalagidilona, wiyasiya potele a:ma:go da:gowelaona a:ma:le ebako lumagitamo dowama: kuba:’ ^{††44} Wiyasiya me tetelo nale tabo idi na:kegemo. La:go da:gowelaona, modobola la: ibi nilakapolo nemalagidilolenala; ega:walo la:tamo temeteme dikalامتana ibi Godotamo nowadipalatenakiyala: ebete ibi wadenomamo kowalubilinama:.
^{††45} Mako osiyodilo tanalodo la: Unu Duliymolono Nabiwino gudima: beda:onamata, mabu ebete ebene ege-lano alo ega:walo ebene ulama kuba epo ega:walo tuputupu epo iba:tamo kapimiya pikalamenako. ⁴⁶ Piyate la: nilakapolo demalagidilolenala, la: ebe epo kapiya demalagidilola:wenama la:imano woki keba kunula:ka? Ebe mabuma: Godote la:tamo wade wiya ba:kikalامتamene? Ao, mabu mani pilolo uwatepiate atumu ibino namutupi kapiya malagidilolenaka!
⁴⁷ Ega:walo la: la:imano epo kapiyatamo wadewade tanalo dosiyodilola:wenama la:imano woki keba kunula:ka? La: ebe wadewade osiyodilole magumudo epo epetapi ba:kodoila:ema? Ao, mabu nanitabokobi midia:piate atumu ibino epo kapiyatamo wadewade tanalo osiyodilolenaka! ⁴⁸ Ebema: la:imano osiyodilole magumulo wadenomamo nilukuliniyala; la:imano Unu Duliymolono Nabiwi keba kunula:ka: eba kunu, mabu ebegodolo kapiya kuba idi kitana:.” ^{‡‡‡}

Epono Wadewade Osiyodilole Tanalo Ega:walo Nigolopiatamo Nilakapo Inamabu Ikalame Tanalo

6 Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “La: nanisiwale, wadewade tanalo osiyodilole tetelo epetapiate la:imano wade tanalo uima: ibino ololo apulo ako-osiyodilola:la. La: eba kunu dowagela:ema la:imano Unu Duliymolono Nabiwite la:tamo wade wiya a:kikalامتamene. ⁵² Ebema: nilakapo inamabu nigolopiatamo ikalame tetelo epetapiate la:imano wade osiyodilo tanalo uima: awokala ako-osiyodilola:la. Numa:la; mena netewa epate balidi ibilamole motolo ega:walo epono ololo apulo ibino nilakapo inamabu diyamo kawonomago ikalامتenaka epetapiate ibi ke-moiolema: Ebema: na la:tamo nani tabo gemo, iba:te epono moirole tanalo magumulo ibino kawo wiya iyalo elawa; Godogodone walo a:kuwatema:na. ³ Wiyasiya la:imano nilakapo inamabu ikalame tetelo modobola la:le diya gabodo nosiyodiloliyala; ma kunu la:imano

‡‡ 5:43 Kalima 19:18 ‡‡‡ 5:44 Maimi 23:4-5; Luk 23:34; Ali 7:60; Lom 12:14,20 ‡‡‡ 5:48 Kalima 19:2; Totomu 18:13 § 6:1 Ma:t 23:5

wade namutudawa idite akoiyatawala; Godoko kapiyate niyatawamene. ⁴ Iyo, la: nilakapo inamabu diya gabodo nikalamenakiyala; ebene la:imano Nabiwi Godote la:imano diya osiyodilo tanalo umite ebete a:ka:tuwa: la:tamo wade wiya bikalamenakoma:ta."

Godago Tabo Gela Tanalo

Luk 11:2-4

⁵ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La:le Godago tabo gela tetelo mena netewa epoma: akoeda:oala: Iba:te balidi ibilamole motolo ega:walo epono ololo apulo utititate tabo madodo unamo wadipalatelelo Godotamo ebo gelanaka, mabu ibi ubila epate ibino gela tanalo kolowilatelema: Ebema: na la:tamo nani tabo gemo, iba:te epono moiote tanalo magumulo ibino kawo wiya iyalo elawa; Godogodone walo a:kuwatemala:na. ¹⁶ Wiyasiya a:ma:le Godago tabo degelaema, modobola a:ma: motamo nodolawete gigiyu na:pe-mopiye. Ebene a:ma:le a:imano Nabiwa:go diya gabodo tabo eba gelalo, a:ma:le ebe a:kuma:emene, wiyasiya ebete a:imano diya osiyodilo tanalo umite a:ma:tamo wade wiya ebo kikaema:ta.

⁷ "Ebema: a:ma:le Godago tabo gela tetelo, a:ma: Godoko iyatawa: lumagima: akoeda:la: Numa:la; ebako lumagite Godoko toweome tetelo ma kunu malagidilonako, 'Nale atu towetowe tabo bilibili teta:mo degenakomo, ebema: Godote naimano tabo nanitabonomolo kolowimene.' ¹¹⁸ Wiyasiya la: ebako lumagima: akoeda:oala; mabu la:le la:imano iyaiya modobola: tanalo Godoko ana:no ebete iyalo iyatawanako. ¹⁹ Ebema: la: Godotamo towetowe tabo ma kunu negelanakiyala;

'Aimano Unu Duliyoumolono Nabiwi, modobola a:imano talena mailo epate nadi-patema:na;

¹⁰ ega:walo modobola a:ma:le Kawo Elawodawama: deda:wena

ebe tanalote nawokalamene.

Nanitabola, a:ma:le a:imano ubi tanalo keba kunu kalomawena

Unu Duliyoumololo eba kunu bosiyodilolenakoma:ta, ebema: modobola a:ma: me opolo

a:imano ubi tanalo atumu na:kosiyodilolenakiye. ¹¹

¹¹ Ega:walo modobola a:ma: me kapiya egelano bae atamo modobolo nikaema:na.

¹² Ega:walo epetapiate atamo kuba dosiyodilolena, ale ebe kuba egebolelamete ka:dodolomatililae-malema;

ebema: modobola a:ma: atumu aimano kuba egeboleama:wete na:dodolomatililama: ¹¹

¹³ Ega:walo Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta magumulo

a:ma:le wiyasiya a eba walubilo

a:imano wade gabodo nemagataenakiye,

iyu, ebena kuba osiyodilo magumune

aimano igilo na:mula:leama; mabu a:imano Kawo Elawodawa tanalo, ega:walo elawo kawonomo, ega:walo amama tanalo uwomua: tetelo a:ma:godolo ba:pola:nama:na. Taula." ¹¹¹ ¹¹¹

¹⁴ Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, "Epetapiate kuba la:tamo dosiyodiloliya, la:le ibino kuba da:dodolomatililama:ema la:imano Unu Duliyoumolono Nabiwite atumu la:imano kuba egebolelametate ka:dodolomatililaema:ta, ¹⁵ wiyasiya la:le epetapino kuba dodolomatililamea:no, la:imano Unu Duliyoumolono Nabiwite atumu la:imano kuba egebolelametate a:ka:dodolomatililametamene."

Godokono Woko Osiyodiloma: Bae Naoa:no Pola:na Tanalo

¹⁶ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La:le Godokono woko osiyodiloma: bae naoa:no da:pola:wenama, mena netewa epoma: akoeda:oala: Iba:te bae naoa:no pola:na tetelo ibino dopo mibomiboma: eda:olamenaka, mabu ibi ubila epate ibino bae naoa: tanalo kumilaema: Ebema: na la:tamo nani tabo gemo, iba:te epono moiote tanalo magumulo ibino kawo wiya iyalo elawa; Godogodone walo a:kuwatemala:na. ¹⁷ Wiyasiya a:imano bae naoa:no okoli tetelo modobola a:ma: ebe tanalo diya gabodo nosiyodilonakiye. Ebema: a:ma: bae kapete umia:no, a:ma:le kalakalago dokoliawena a:ma: eba kunu nokolitiye, a:ma:le a:imano eke wadipalatela:wete a:imano ololo wadenomamo kukulama:ta. ¹⁸ Ebene epate a:kiyatawaoma:na: a:ma:le bae naoa:no dokoliawita, Nabiwi Godoko kapiyate kiyatawamene. A:ma:le ebe a:kuma:emene, wiyasiya ebete a:imano diya osiyodilo tanalo umite a:ma:tamo wade wiya ebo kikaema:ta."

Godokono Unu Duliyoumololo Inamabu Dogodogokobi Midili Tanalo

Luk 12:33-34

¹⁹ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La: me opolo inamabu dogodogokobi akomidilinala; mabu me opolo wadewade kaliku nopaiate a:kubailamenaka ega:walo auli inamabu nabote atumu a:ka:kubailamenaka. Iyo, nanitabola, pilo epate moto guamo podolote la:imano inamabu epetapi gito ka:pa:kubailaema:na: ²⁰ Ebema: modobola la: Godokono Unu Duliyoumololo la:imano inamabu dogodogokobi na:midilinala; mabu ebolo nopaiate inamabu kenaona; ega:walo nabote inamabu ka:kubailamena; ega:walo pilo epate moto guamo odolote la:imano inamabu a:kuwatema:na: ²¹ La: nanisiwale! La:imano inamabuate kebolo da:pola:nama:na: la:imano tepo magumuno woki atumu ebolo ka:na:pola:nama:na:."

¹¹¹ ¹¹¹ Ma:t 6:13b buka apuno tabo Ma:tiyute bukamo kakuloliya; wiyasiya ebena buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. ¹¹¹ ¹¹¹ 6:13 Luk 22:40; Ya:i 1:13; Yon 17:15; 2Tes 3:3 ¹⁵ 6:14 Mak 11:25-26 ¹⁶ 6:16 Ais 58:5-9 ¹⁷ 6:19 Ya:i 5:1-3 ¹⁸ 6:20 Ma:t 19:21; Luk 18:22

† 6:5 Ma:t 23:5; Luk 18:10-14 †† 6:7 1Ela 18:26-29 † 6:8 Ma:t 6:32 †† 6:10 Luk 22:42 †† 6:12 Ma:t 6:14-15; 18:21-35

Apeno Alono Tanalo

Luk 11:34-36

²² Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Lumagino apeno alo ebe ebena balidila. Ebema: a:imano balidite wadenomamo da:pukuilaemene a:imano tepo magumuno alote atumu wadenomamo ka:ka:pukuilaemene, ²³ wiyasiya balidite wadenomamo pukuilamea:no a:imano apete idoko magumulo kitanamene. Ebema: a:ma: nanisiwale, a:imano tepo magumuno alote didokomene, ebe idoko tanalo beda: kawonomola:ka:!"

Godoko Ega:walo Mani Ibino Tanalo

Luk 16:13

²⁴ "Ega:walo me tanalo idila, lumagite netewa elawodubatamo wokodawama: eda:ma: modoboa:. Ebete eba kunu dowagelemene iditamona eba downalona idi nilakapolo bemalagidilonamene, ega:walo ebe iditamona eba utinalona ubia:noma: beda:namene. Ebema: a:ma: atumu, Godotamo ega:walo manitamona kapiya tetelo tuduwatama: modoboa:."

Godoko Nanitabokobi Midi Tanalo

Luk 12:22-31

²⁵ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Nale la: analemata, la:imano ilukulio tanaloma: woki bilibilima: akoeda:onalala:, iyo, la:le nao inamabu, nio inamabu, ega:walo pupuliono inamabu uwatema: kawonomamo akomalagidilola:la:, mabu nao inamabu ega:walo pupuliono inamabu iba:te kawokawoma: keda:ona:. Nao inamabute lumagitamo nanitabona igilo ba:kikaemene? Ao, a:kikaemene, ega:walo pupuliono inamabute atumu ebena ape uwomua: tetelo a:kowalubinamene. ^{†26} Ebema: la: olaolano tanalo nemalagidilala:, iba:te pali inamabu kamiona: ega:walo iba:te pelamete naono pali inamabu ka:petapionakoa:, iyo, ibino pali inamabu alomona moto puliyala, wiyasiya la:imano Unu Duliyyomolono Nabiwite iba:tamo bae modobola ikalame-nako. Numa:la:, Godokona nilakapona nanitabona bitana olaolatamo, wiyasiya la:tamo keba kunu kitanale? Nanitabona, ebena nilakapona la:tamo kawonomoma: eda:te ilukulina ilukulina tetelo bitanamene! ^{††27} Ebema: la: woki bilibilima: akoeda:oala:. Lumagite ebe a:ka:tuwa: ebena a:e tete egela ida:mo keba kunu na:kiyatimene, ega:walo ebete ebena igilo keba kunu na:kegeyageyaima:tepamene? Gabo puliyala, kitana:."

²⁸ "Ebema: mabu keleka: la: pupuliono inamabuma: woki bilibilima: deda:wenama? La: me opono kaiyakaiyano tanalo nemalagidilala:, iba:te woko kosiyyodilona: ega:walo pupuliono inamabu kosiyyodilolona:." ²⁹ Nale la: analemata, Kawo Elawodubu Solomonote inamabu dogodogodawanomoma: eda:nami, wiyasiya ebete wadewade tita:gono inamabu da:pupulinaki, ebe kalikuno titi me opono kaiyakaiyano titite nodoilina. ^{†30} Numa:la:, me opono uwagate ka:lo napepeuta, dumutu epate elamo kiyalekema:na:, wiyasiya Godote

ebe nonoka inamabu tita:gonoma: midilina, ebema: ebete atumu la:tamo pupuliono inamabu modobola bikalamenakoma:ta. La: me tanalo wadenomamo iyatawaoa:no la:imano nanitabokobi midi tanalo Godotamo kawokawoa:!"

³¹ "Ebema: la:le woki bilibilima: eda:olo ma kunu akogelanakala:, 'A beda: na:kenaoma:, ega:walo a beda: na:ka:nioma:, ega:walo a beda: na:ka:pupulioma:?'"

³² Nanitabokobi midia:piate me inamabu woki bilibila:go olena, la: wiyasiya eba kunu akowagelenala:, mabu ebe inamabu la:godolo modobola pola:na:no la:imano Unu Duliyyomolono Nabiwite iyalo iyatawanako. ^{††33} Ebema: la: la:imano Kawo Elawodawa Godotamo tudila:olo ebena tuputupu okoli tanalo dopamo nowadiala:, ebena la:imano modoboa: tetelo ebete la:imano iyaiya tanalo ulamelelametate la:tamo modobola bikalamolenakoma:ta. ^{††34} Ebema: la: dumutu egelano tanaloma: woki bilibilima: akoeda:oala:, mabu ebe egelano tanalote a:ka:tuwa: kapa-wokalamene. Ka:lo egelalo da:pola:na ebe iyaiya tanalona nemalagidilola:, wiyasiya egela idino kuba tanalate pemaimia:no dopamo tole tanalote la:tamo akopa:la:."

Epono Tanalo Anagilamelelame Tanalo

Luk 6:37-38,41-42

7 Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Epo epetapino kuba osiyodilole tanaloma: la:le ibi kubakubapima: samamo akoka:la:miala:, ebena Godote la: kubakubapima: a:keka:la:mitamene, ^{††2} mabu la:le epono tanalo keba kunu kanagilamelelama:ema, Godote la:imano tanalo eba kunu kanagilamelelama:ta, ega:walo la: epetapiatamo keba kunu kosiyyodilola:wenakoma, eba kunu Godote la:tamo atumu ba:kosiyyodilolenakomene. ^{††3} Keleka: mabu a:imano ekawino balidilo nonoka da:peso umilo wiyasiya a:imano balidilo ditana ebe kawo kewa tete kuma:wena:? ⁴ Ega:walo beda: mabuma: a:imano ekawitamona ma kunu degeawita, 'Modobola a:imano balidilo ditana ebe nonoka da:peso nale kelaemamota,' wiyasiya a:imano balidilo ditana ebe kawo kewa tete a:ma: kelawa:wena:? ⁵ Eiye! A:ma: mena netewa lumagilata! Modobola a:ma: dopamo a:imano balidilo ditana ebe kewa lawa:wete, a:ma:le walone wadenomamo mela:wete a:imano ekawino balidilo ditana ebe nonoka da:peso ebe kelaema:ta."

⁶ "Ega:walo me tanalo idila, la:le Godokona talena inamabu gaagaatamo akoikalama:la:. La: eba kunu dowagela:ema, diyala, iba:te la:tamo olobila:te la: kubanomamo da:baloletamene, ega:walo la:imano wadewade mani goeogoeatamo akoikalama:la:, iba:te ebe inamabu agowamo mikitaote gito da:ba:miyapama:na:."

† 6:25 Pil 4:6; 1Tim 6:6-8; 1Pit 5:7 †† 6:26 Ma:t 10:29-31; Luk 12:6-7 ‡ 6:29 1Ela 10:4-7

†† 6:32 Ma:t 6:8 †† 6:33 1Ela 3:13-14; Oale 37:4,25; Lom 14:17 ††† 7:1 Lom 2:1; 1Kol 4:5; Ya:i 4:11-12 ††† 7:2 Mak 4:24

Modoboa: Tetelo Godoko Toweome Tanalo

Luk 11:9-13

⁷ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La: Godoko na:toweoma:la; ebete la:tamo kikalaema:ta. Iyo, la: ebene wade tanalo nowadiala; la:le kuimamota, ega:walo gigiyu nanakamiala; ebete la:tamo ka:iyamidamene. ^{†8} Numa:la; piyate Godoko da:toweomenaka iba:te ebegodone kelaema:na; ega:walo piyate ebene wade tanalo dowadinaka iba:te kuima:na; ega:walo piyate gigiyu danakaminaka ebete iba:tamo ka:iyamidamene. ^{††9} La: magumulo kebe dubu ebene gudute ebe baema: da:toweomene, wiyasiya ebetamo noko la ba:kikaemene? ^{†10} Ega:walo ebe gudute a:ma: namoma: da:toweometamene, a:ma: wiyasiya ebetamo bu kalu ba:kikama:emene? ^{†11} Numa:la; la: wadewade epoa: wiyasiya la: iyatawalata la:imano guda:tamo wadewade bae ikalaema; ebema: la:imano Unu Duliyyomolono Nabiwi atumu iyatawanomola wadewade tanalo epatamo ikalaema; piyate ebe da:toweomenaka iba:tamo kikalaemene. [‡]

^{†2} "Ebema: epate la:tamo beda: tanalo osiyodiloma: la:le ubi diyata:wenakoma, la: epetapiatamo eba kunu nosiyodilonakiyala; mabu Godote ebene Totomu Tabo Mosesedo epatamo dikalamiya ega:walo ebene woki awokalimpiate ebene Bukamo dakuloliya, ebe kawokawo tabono magumu kapiya ebe ma kunula, la: epetapiatamo nilakapo tanalo nawokaliminakiyala." ^{††}

Ta:kumi Gigiyuno Tanalo

Luk 13:24

^{†3} Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La: ta:kumi gigiyudo nopila:la: mabu Ela Opamo da:nopila:onaka ebe gigiyu kawonomola, gabo kodakoda: Epe bilibilinomate ebana nopila:ote ebe gabodo tolamena.

^{†4} Wiyasiya Godokono Igilo Duliyyomolamo da:nopila:onaka ebe gigiyu ta:kuminomola, gabo kodakodala. Kapiyakapiya epate ebe gigiyu numite ebana tolame-na."

Kewa Ega:walo Ebene Da:imi

Luk 6:43-44; 13:25-27

^{†5} Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La:le Godokono mailamo a:da: tabo kiyawaopi wadenomamo nula:ma:la: Iba:te alagiole sipi-goeogoeono tama pupulite la:tamo ebo pelamenaka, wiyasiya ibino tepo magumulo ibi elawoelawo gaagaa keba kunula:ka: eba kunula. ^{††6} La: ibino osiyodilole tanalo wadenomamo nulamelelamiyala: Lumagite wadewade gala:ipi da:imi moeagono kewalo a:ka:nulaemene, ega:walo ebete moeagono kewamo tote umei kewano da:imi a:ka:netapiomene. ^{††17} Numa:la; wadewade kewalo wadewade da:ima:te ka:noloma:na; ega:walo kuba kewalo kubakuba da:ima:te ka:noloma:na. ^{†8} Iyo, wade kewa-

† 7:7 Mak 11:24; Yon 14:13; 15:7; 16:23-24 †† 7:8 1Yon 3:22; 5:14-15 ‡ 7:11 Ya:i 1:17 †† 7:12 Ma:t 22:39-40; Luk 6:31; Lom 13:8-10 †† 7:15 Ma:t 24:24; Ali 20:29; 2Pit 2:1 ††† 7:16 Gal 5:19-22; Ya:i 3:12

lo kubakuba da:ima:te a:ka:noloma:na; ega:walo kuba kewalo wadewade da:ima:te a:ka:noloma:na; ^{†9} ebema: nanitabola, wadewade da:imi noloa: kewa epate lute elamo kiyalekema:na. ^{††20} Ebema: la: a:da: tabo kiyawaopino osiyodilole tanalo eba ulamelo la:le ibino nolo tanalomo ibino nanitabo tanalo ebo kiyatawao-mamota. [§]

^{†21} "Numa:la; piyate na Kawodawama: gito deka:na:minaka wiyasiya nanitabo tanalo puliyala, ebe epate Godokono Unu Duliyyomolamo a:ka:nopila:oma:na: Wiyasiya piyate naimano Nabiwino ubi tanalomo da:tudila:ona, ibi kapiyate ebene Unu Duliyyomolamo ka:nopila:oma:na: ^{††22} Ebema: Godokono Kawo Egelalo epetapiate natamo ma kunu kegelama:na; 'Kawodawa, Kawodawa! Ale a:imano mailamo Godokono tabo a:kiyawaonakima; ega:walo a:imano mailamo kuba uliyana alibolenakima; ega:walo atumu ale anoano tanalo epetapi osiyodilolenakima.'

^{†23} Wiyasiya nale iba:tamo kegemamo, 'Na iyatawa: la:imano tanalo. La: kuba osiyodilolepilata, nagodone na:tolama:la:!' ^{†††}

Moto Netewa Etemotepino Tanalo

Luk 6:47-49

^{†24} Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Kebe lumagite naimano tabo olowiote ebe iyaiya tanalo dosiyodilolemene, ebe wade mulo woki lumagila. Ebete ebene moto kodakoda damela unamo detiya, ebe dubu keba kunula:ka: eba kunula. ^{†25} Ebe tetelo ulamate dowiya obote ebo odoliya, ebene kawo awanomote pete moto dapadimagotiya motote kekagiya: mabu ebete wade damelamo etiya. ^{†26} Wiyasiya kebe lumagite naimano tabo olowiote osiyodilolea:no, ebe daedale woki lumagila. Ebete ebene moto wiyod damelamo detiya ebe dubu keba kunula:ka: eba kunula. ^{†27} Ebe tetelo ulamate dowiya obote ebo odoliya, ebene kawo awanomote pete moto dapadimagotiya motote kagate kubanomoma: ebo ediya. O olalati beda: kawonomola:ka:!"

Tabo Olowiopiata Ya:sukono Tanaloma: Danoanoiya

^{†28} Ebene Ya:sute me iyaiya tanalo kiyawao dolopoligiya ebene tabo olowiopi bilibilinomate nanoanoutiya, ^{†29} mabu ebete Godokono elawamo iyatulamiti, wiyasiya ebe ibino Godokono Totomu iyatulamepi keba kunula:ka: eba kunula. ^{§†}

Ya:sute Kukulakukulago Dubu Wadekobi Da:midiya

Mak 1:40-45; Luk 5:12-16

8 Ebe tetelo Ya:sute damela unune da:piwisigiya epo epetapi bilibilinomate ebe a:wa:midalo ebo tolamiya. ^{†2} Ebene kukulakukulago dubute ebetamo pete ebene pupamo pokolite na:pegiya, "Kawodawa, a:imano ubi ditametana, a:ma:le na wadekobi ka:midinima:ta."

††† 7:19 Ma:t 3:10; Luk 3:9; Yon 15:6 § 7:20 Ma:t 12:33 †† 7:21 Luk 6:46; Ya:i 1:25 ††† 7:23 Oale 6:8; 2Tim 2:19 †† 7:29 Mak 1:22; Luk 4:32

³ Ya:sute ebene koto uwamidate ebe eba ologilo ebetamo negiya, "Na ubila, a:ma: wadekobi nolowia!" ebe-ma: ebe tetenomolo kukulakukula temetemete ebegodone dolopoligiya ebete wadekobi ebo olowiya.

⁴ Ebene Ya:sute ebetamo tabo idi ma kunu kegiya, "A:ma: naimano tanaloma: epo akonanala:la:. Modobola a:ma: wiyasiya me tetenomolo toawete a:imano ape Godotamo kalimagono ikameodawatamo nana-wokalimiye, ebene kalimagono nilakapo inamabu Godotamo akona:nikamiye, Mosesete da:kiyawaiya eba kunu. Ebe tanalote epo kiyatulaemene a:imano temetemete olopoligi." †

Ya:sute Gowelaodawa Elawodubuno Wokodawa Wadekobi Da:midiya

Luk 7:1-10

⁵ Ebene Ya:sute Kapenyama duliyomolamo da:tiya Loma epono gowelaodawa elawodubu idite ebetamo pete ebe petoweomelo napaniya, ⁶ "Kawodawa, naimano wokodawa motolo kawo gabugabuago watita, ebe ape kodakoda temetemete umita."

⁷ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "Modobola, na pete ebe wadekobi ka:pa:midimamo."

⁸ Gowelaodawa elawodubute tabo eba wiyalo negiya, "Ao, Kawodawa, eba kunua:. Na wade lumagia: a:ma:le naimano motamo podoloma:. Wiyasiya na niyatawitamo, a:ma:le motamo pea:no tabo gito degeaemene, naimano wokodawate nanitabonomolo wadekobi kolowimene. ⁹ Mabu na atumu gowelaopino kawokawo elawodubuno opodawama: eba eda:nalo ibino tabamo a:tuduwatanakomo, ega:walo atu tetelo naimano gowelaopiate naimano umi magumulo pola:na. Ibi magumulo nale idi danamo, 'A:ma: na:toa!' ebete ebo ka:tomene. Ega:walo idi dakanamo, 'A:ma: na:pa:!' ebete ebo ka:pemene. Atumu nale naimano wiya: wokodawa danamo, 'A:ma: me tanalo nosiyodila!' ebete ebe tanalo kosiyodilomene. Ebema: Kawodawa, modobola a:ma: tabote negea naimano wokodawate wadekobi kolowima:."

¹⁰ Ya:sute ebe tabo dolowiya ebete nela:wiya, ebema: ebe dotaloma:titiya ebe epatamo negiya, "Na la:tamo nanitabonomolo gemo, na Isalaela epo bilibilinomo magumulo mako lumagino nanitabokobi midi tanalo kuminakoa:!" ¹¹ Na la:tamo gemo, epo bilibilinomate me opo kawonomono apune apune pelamolete, iba:te A:ibalayamako, Aisa:keko, ega:walo Ya:ikoboko iba:go kapimiya Kawo Elawodawa Godokono soliyomu bailo ka:pa:pola:nama:na:. ††¹² Wiyasiya la: Yu epo epetapi Godote la: idoko magumamo ka:piyalekema:ta, ebe idoko magumulo la: lalo eba oliomolelo kawonomamo kimimamota." ‡

¹³ Ebene Ya:sute gowelaodawa elawodubutamo negiya, "Mabu a:ma:le na nanitabokobi a:midina:ta, ebema: a:ma: toawete a:imano wokodawa na:numiye, ebete wadekobi olowi." Nanitabola, ebe tetenomolo

Ya:sute ebe tabo eba gitalo wokodawate wadekobi ebo olowiya.

Ya:sute Pitakono Moto Lapino Wadekobi Da:midiya

Mak 1:29-31; Luk 4:38-39

¹⁴ Ebe tetelo Ya:sute Pitakono moto guamo nodolote ebene moto lapino ebo numiya, ebete ape enaena gabugabuago watiti. ¹⁵ Ebene Ya:sute ebe kamiyaleno koto dologimiya, gabugabute ebegodone eba olopoligolo ebete maigate Ya:suko mabuma: bae okalimi woko ebo wagilimiya.

¹⁶ Eba adimonalo duliyomolo epate kubakuba uliyangopi bilibilinomo Ya:sutamomo ebo magaeleniya, ebene ebete tabo kiyawao kapiyamo kubakuba uliyana iba:godone eba alibolenalo temetema:gopi epetapi bilibilinomo atumu wadekobi ebo ka:midioleni. ¹⁷ Nanitabola, Ya:sute makomako wadewade tanalo epatamo osiyodilolenaki, Godokono woki awokalimidawa Aisayate degiya ebe tabote nanitaboma: keda:ma:, iyo, ebe dawate iyalo tetelo tabo ma kunu giya, "Ebete aimano gabugabu ega:walo temeteme kuwateamene." ‡

Woki Netewago Ya:suko Waloma:ta Modoboa:

Luk 9:57-62

¹⁸ Egela idilo epo epetapi bilibilinomate Ya:suko da:na:wa:midadigiya, ebete ebe tanalo umite ebe waloma:tapi nanaliya, "A paka: apuamo ka:na:iwaliye."

¹⁹ Ebe tetelo Godokono Totomu iyatulamedawa idite pete ebetamo na:pegiya, "Iyatulamedawa, a:ma: kebamo ka:toaemene, nale a:ma: ebamo kowaloma:ta-mota."

²⁰ Wiyasiya Ya:sute ebene tabo olowite negiya, "Iyaiya, a:ma: dopamo me tanalo idi wadenomamo nemalagidila. Tumu gaagaano lao bai damela gugu ba:pola:lamena ega:walo olaolate ibino moto etemo-teonaka, wiyasiya na Epono Naniwi ‡ naimano wata bai puliyala." ‡‡

²¹ Ebene waloma:tadawa idite negiya, "Kawodawa, modobola na dopamo tote, naimano nabiwi kadelete da:emene, nale ebene ape bobamo niyatite na walona a:ma: kowaloma:emamota." ‡‡

²² Ya:sute ebetamo nowamiya, "Ao, a:ma: ka:lonomo na nowaloma:ena:, wiyasiya modobola a:elaopate ebe iba:ka:tuwa: ibino a:elaopi bobamo nalomoma:na:."

Ya:sute Awa Matalukobi Da:midini

Mak 4:35-41; Luk 8:22-25

²³ Ebene adimo tete eba tatalinalo Ya:sute peamo da:niwisigani ebe waloma:tapiate eba:go kapimiya niwitioniya. ²⁴ Iba:te peamo olonate da:tolameniya ebe tetelo kawo awanomote eba penalo kawokawo ulate maimionate pe guamo obo ebo polomeni, wiyasiya Ya:sute pe gulo u ebe watani. ²⁵ Ebema: waloma:tapiate ebetamo pelamenate ebe eba pamutiyano ebo

† 8:4 Kalima 14:1-32; Ma:t 9:30; Luk 17:14 †† 8:11 Luk 13:29
‡ 8:12 Ma:t 22:13; 25:30; Luk 13:28

†† 8:17 Ais 53:4 ‡‡ Epono Naniwi ebe Ya:sukono mailo idila. Ebe a epo bilibilinomono Naniwila, atumu Godoko ebe aimano Nabiwila. ‡‡‡ 8:20 2Kol 8:9 ‡‡‡ 8:21 1Ela 19:20 § 8:24 Oale 4:8

pananiya, "Kawodawa, aimano igilo na:mula:leama:! A ka:elaomalema:!"

²⁶ Ya:sute wiyasiya negeni, "La: beda:ma: ka:tole-toleawenama? La:imano nanitabokobi midi tanalo de- pesonomola!" Ebe tetelo ebete maiganate awa ega:walo ulo kawiya nanaleni, "La: nolodiyobala:!" ebene paka:te matalukobi olowinomo gito olowini. †

²⁷ Ebe tetelo ibi bilibilinomate eba anoanonalo negelaniya, "Me kebako dubula:ka:? Awa ega:walo ulo iba:te ebene tabo olowite a:tudila:!"

Ya:sute Gadala Duliynomolopi Kubakuba Uliyanago Dubu Netewa Wadekobi Da:midoliya

Mak 5:1-20; Luk 8:26-39

²⁸ Ebene egela idilo Ya:sute paka: apuamo na:iwate Gadala duliynomolono opamo nemaigate, damelamo eba nodololo kubakuba uliyanagono dubu netewate eba:go ebo palugiya. Ebe dubu netewate a:elao epono bobo bailo okolionamiya ega:walo ibi elawoela-wonomola, ebema: epate ebe gabodo wapata:laema: kawonomamo toletoleonamiya. Nanitabola, ebe opo epono tanalo ma kunula, iba:te maboele nokola damela eba obobolelo iyaiya bobo ebo osiyodilole-nakiya iba:te ibino a:elao epono ape alomoma:. ²⁹ Me dubu netewate Ya:suko dumiya ebe tetenomolo iba:te gelatepaolo negeliya, "A:ma: Godokono Gudulata! A:ma: atamo beda: tanalo na:kosiyodilaemene? Godokono kuba wiya ikalame tete pea:no, a:ma: dopamo a anakapuaema: ka:pa:wa:?" ††

³⁰ Ebe tetelo ibi niyakabolo dabiolo goeogoeo bilibilinomate nala:go wapata:lamiya, ³¹ ebema: kubakuba uliyanagopi dubate Ya:suko toweomelo negeliya, "A:ma: a me dubagodone aliboema: ubi diyata:wita, modobola a:ma:le a goeogoeatamo naliboa:."

³² Ya:sute iba:tamo negiya, "Na:tolama:la:!" Ebe tetelo iba:te dubagodone nemaimite goeogoeatamo ebo nopila:iya, ebema: ebe goeogoeate damela unune puila:ote maboele damelane da:na:gudiya, obamo nololuote ibi bilibilinomate gito na:elaiya.

³³ Ebe tetelo Ya:sute kubakuba uliyanagopi wadekobi keba kunu ka:midoliyale, goeogoeo ulamepi dubate ebe tanalo umite ibino duliynomolamo puila:ote epo bilibilinomo ebo nanaliya. ³⁴ Ebene duliynomolo epo bilibilinomate Ya:sutamo pelamete, iba:te ebe da:pumiya ebe napaniya ebete ibino opo atepate ka:toma:.

Ya:sute Ape Kodakoda Temetema:go Dubu Wadekobi Da:midiya

Mak 2:1-12; Luk 5:17-26

⁹ Ebene Ya:sute peamo olote paka: apuamo na:iwate ebene okoli duliynomolo Kapeniyamamo gito nemaigiya. ¹² Ebe tetelo epate ape kodakoda temetema:go dubu patapatago aguwatiya, ebene Ya:sute ibino nanitabokobi midi tanalo umilamete ebetamo negiya, "Naimano namutudawa, a:ma:

nekalakala! Godote a:imano kuba egebolemetate a:dodolomatilima:ta."

³ Wiyasiya Godokono Totomu iyatulamepi epetapiate ebe tabo olowite ibi magumulo tabo ma kunu gelitiya, "Me dubute amamago kuba tabo ge Godokono ololo apulo!"

⁴ Iba:te ibino tepo magumulo degeliya, Ya:sute iy-atawate iba:tamo negiya, "Mabu keleka: la:imano tepo magumulo me kuba tanalo demalagidilawitama?"

^{††5} Me tabo kodakodala:ka: nale gema:, 'Godote a:imano kuba egebolemetate a:dodolomatilima:ta?' O me tabo idi gema: kodakodala:ka:, 'A:ma: maigawete na:toa?' ⁶ Ebema: nale la: kiyatulaemamota na Epono Naniwigodolo elawo bitana me opo kawonomolo epono kuba egebolelamete ka:dodolomatililaema:." Ebene Ya:sute temetema:go dubutamo negiya, "A:ma: maigawete, bogo mokopiamidawete motamo na:toa." ††

⁷ Ebema: ebe dubute maigate ebene motamo gito tiya. ⁸ Nanitabola, epo bilibilinomate ebe tanalo umite eba anoanoutalo Godokono mailo unamo ebo adipatiya, mabu ibino ololo apulo ebete Ya:sudo ebene elawo kawonomo awokalimiya.

Ya:sute Ma:tiyuko Dekamiya

Mak 2:13-17; Luk 5:27-32

⁹ Ya:sute ebe motone nemaigate eba petonatolo dubu idi ebo numiya, ebene mailo Ma:tiyutela, ebe ta:kese uwatedawala, ebete ebene woko bailo okoliti. Ebe tetelo Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma: na nowaloma:ena:," ebene ebete maigate Ya:suko nowaloma:tiya.

¹⁰ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiago Ma:tiyukono motolo bae eba nautalo, ta:kese uwatepi ega:walo Godokono Totomu Tabo uwatea:pi ibi bilibilinomo epetapiate pelamete iba:go pepola:niya. ¹¹ Ebe tetelo Pa:lisi tanebapi dubu epetapiate ebe tanalo umite ebe waloma:tapiatamo negeliya, "La:imano iyatula-medawate ta:kese mani elemasigilo uwatepi ega:walo Godokono Totomu Tabo uwatea:piago bae beda:ma: kenanakole?" †††

¹² Ya:sute ebe tabo olowite negiya, "Wadewade epate doketatamo a:ka:tolaema:na:, wiyasiya gabugabuagopiate ka:tolaema:na:." ¹³ Iyo, piyate a:ka:tuwa: degelana, 'A wadewade epola,' na ebakobako epo uwatema: ka:piya:. Na wiyasiya kubakuba epo kapiya uwatema: piyamo, iba:te na kowaloma:enema: Ebema: modobola la: me Godokono Buka apuno tabo magumu na:nowadiala:, 'La: natamo kalimagono inamabu gito akopikana-ma:la:, na ubia:nola. Wiyasiya na ubila la:imano tepo magumulo nilakapo tanalo kuima:.'" †††

† 8:26 Ma:t 14:31; Oale 89:9 †† 8:29 Mak 1:24; Luk 4:41 † 9:1 Ma:t 4:13

†† 9:4 Ma:t 12:25; Luk 9:47; Yon 2:25 †† 9:6 Yon 17:2 ††† 9:11 Luk 15:2 ††† 9:13 Ma:t 12:7; Ose 6:6

Godokono Woko Osiyodiloma: Bae Naoa:no Pola:na Tanalo

Mak 2:18-20; Luk 5:33-35

¹⁴ Ebene Yonekono waloma:tapi epetapiate Ya:sutamo pelamete ebe napalatediya, "Mabu keleka: a ega:walo Pa:lisi tanebapi a bilibilinomite iyaiya tetelo bae naoa:no da:pola:nanakoma: Godokono woko osiyodiloma:, wiyasiya a:ma: waloma:tapiate bae naoa:no ka:pola:nanakoa:?" †

¹⁵ Ya:sute iba:tamo negiya, "Dubute kamiyale daidimene, ebe tetelo ebena namutupiate soliyomu bailo tepo mibomibago gito ba:ka:pola:nama:na? Ao, modoboa! Iba:te eba:go soliyomu bae kapimiya kenaoa:na. Wiyasiya kamiyale oli aidi dubute ebena kamiyale duliwomolo ida:mo magata tete na:pe, nanitabola, ebe tetelo ebena namutupiate ibino tepo temeteme tanaloma: bae naoa:no ka:pola:nama:na. Ebema: numa:la:, me tete ebe la:imano kalakalago bae nao tetela mabu nale la:go bokolinamo."

Tagala Okoli Tanalo Ega:walo Oli Okoli Tanalo

Mak 2:21-22; Luk 5:36-39

¹⁶ Ebene Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, "Lumagite oli kaliku apu tagala kalikuno bolegala:mo a:kowaluomene, mabu kaliku ukula tetelo ebe oli kaliku apute tagala kaliku kanagiyamidalemene, ebena bolegalete kawonomoma: keda:mene. ¹⁷ Ega:walo atu gabodo lumagi idite tagala gautu-goeo tama kalila:mo oli da:imi obo akalatemene, mabu oli da:imi obote tagala gautu-goeo tama kalili ka:na:ta:pulaemene, ebena da:imi obote opamo ka:ka:liyaote da:imi obo ega:walo kalili ibi netewate kapiya tetelo ka:kubakubaoma:na. Me mabuma: iyatawadawate oli da:imi obo olioli tama kalili kapiyamo nalateonakomene, da:imi obo ega:walo kalili iba:te tete geyageyalo wadenomamo ka:pola:nama:."

Yu Watodawa Dubute Ya:suko Da:toweomiya Ebena Buwele Wadekobi Ka:midima:

Mak 5:21-23; Luk 8:40-42a

¹⁸ Ya:sute me tabo iba:tamo eba kiyawautalo, Yu watodawa dubute ebetamo pete pupamo pokolite na:pegiya, "Naimano buwele ka:ma:nomo a:e, wiyasiya a:ma: pa:wete a:imano koto ebetamo da:powatila:emene ebete a:ene walo ka:kemaigamene."

Kalima Ka:ka:liya Temetema:go Kamiyalete Ya:sukono Kaliku Dologiya

Mak 5:24-34; Luk 8:42-48

¹⁹ Ebema: Ya:sute maigate ebe waloma:tapiago ebe kawo dubu ebo waloma:tiya. ²⁰ Ebe tetelo kamiyale idi 12 ulama tetelo kalima ka:ka:liya temetemetemedia, ebete Ya:sukono walogabo apune pete ebena kaliku ebo pologiya, ²¹ mabu ebete nemalagidiliya, "Nale

† 9:14 Luk 18:12

ebena kaliku dologimo, nale wadekobi kolowimamo." ††

²² Ya:sute olobigate ebe dumiya ebetamo negiya, "Kamiyale, a:ma: nekalakala! A:imano nanitabokobi midi tanalote a:ma: wadekobi a:mida:ta." Ebe tetenomolo ebe kamiyaleno temetemetemedia ebo olopoligomiya.

Ya:sute Yu Watodawa Dubuna Buwele A:ene Dadi-patiya

Mak 5:35-43; Luk 8:49-56

²³ Ebene Ya:sute Yu watodawa dubuna motamo pete a:e buwele liyaema: bibolo da:moleutiya ebe dubu ega:walo epo bilibilinomo ebo pulamiya, iba:te gowela kawonomago pola:niya. ²⁴ Ebema: ebete ibi nanaliya, "La: bilibilinomo moto gune na:nemaimiala: Buwele da:peso ka:eaka:, ebe u watita," wiyasiya ibi bilibilinomite ebe nekalakalatiya. ²⁵ Ebe tetelo Ya:sute epo motone palibolete buwelete dekapitani ebe baiamo nopegate ebena koto da:nelaemiya ebete ebo maigiya. ²⁶ Ebene ebe anoano tanalono tabote ebe opo kawonomamo gito tiya.

Ya:sute Balidi Tamiolame Dubu Netewa Wadekobi Da:midoliya

²⁷ Ya:sute ebe duliwomolo atepate eba tonatolo, balidi tamiolame dubu netewate ebe eba waloma:tanatolo kawonomamo ebo negelapatiya, "Da:ibidikono A:la:mu! A:ma: a na:nilakapoiama:!" ‡

²⁸ Ebene Ya:sute moto gu ida:mo nodolote ebe balidi tamiolame dubate atu motamo da:ka:nodoliya Ya:sute ibi nalateda:liya, "La: nanitabokobi na:ka:mida:witama, nagodolo elawo bitana la: wadekobi ka:midioletama:?" Iba:te tabo eba wiyalo negeliya, "Iyo, Kawodawa, a:ma:godolo elawo bitana."

²⁹ Ebe tetelo Ya:sute ibino balida:mo ebena koto eba watiolelamelelo iba:tamo negiya, "Mabu la:le na nanitabokobi a:midinimata, ebe mabuma: nale la:imano balidi wadekobi ka:midiolemamo." ³⁰ Ebene ibino balidite wadekobi dolowiolamiya, Ya:sute ibi kawonomamo analelo iba:tamo negiya, "La: me tanaloma: epo epetapi akoanala:la:!" ‡³¹ wiyasiya iba:te tote ebe opo kawonomamo Ya:sukono tanalo ebo na:kiyawaiya.

Ya:sute Tabo Kiyawaoa: Dubu Wadekobi Da:midiya

³² Ebene ebe dubu netewate eba tutalo epo epetapiate dubu idi Ya:sutamo ebo magatiya, mabu ebe tabo kiyawaoa: kuba uliyanagonola. ³³ Ebe tetelo Ya:sute ebegodone kuba uliyana dalibiya ebete tabo kiyawao ebo wagilimiya, ebema: epo bilibilinomite me tanalo umite anoanolo negeliya, "A Isalaela opolo mako tana-lo kuminakia:!" ‡³⁴ wiyasiya Pa:lisi tanebapiate negeliya, "Ebete kubakuba uliyanano Kawodawano elawamo alibolenako, Godokono elawamoa:!" ‡‡

†† 9:21 Ma:t 14:36 ‡ 9:27 Ma:t 20:29-34 †† 9:30 Ma:t 8:4 ‡‡ 9:33 Mak 2:12 ‡‡‡ 9:34 Ma:t 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

Ya:sute Ebena Nilakapo Epatamo Dawokalimiya

³⁵ Ya:sute Yu epono kawokawo ega:walo egege duliyo-
omolodo da:petonaki, ebe tetelo ebete ibino iyaiya ba-
lidi ibilamole motolo ibi eba iyatulamelo ebete
Godokono Kawo Elawodawano tanalono Wade Tabo
iba:tamo ebo kiyawaonaki, ega:walo ebete ibino iyaiya
temetema:gopi wadekobi a:ka:midiolenaki. ^{†36} Ebene
egela idilo ebete epo bilibilinomo ulamete ebena tepo
magumulo kawonomamo nilakapoilamiti, mabu iba:te
woki bilibilima: ega:walo elawoa:noma: eda:utiya, sipi-
goeogoeate ulamedawa:no keba kunu kilukuline eba
kunu. ^{††37} Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya,
“Godokono pali magumulo kono bilibilinomo a:ko-
dakodaiya, wiyasiya tapio wokopi bilibilila:, ^{‡38} ebema:
la: pali namutudawatamo towetowe tabo negelala:
ebete wokopi epetapi pali magumamo kapali-
bolemene wadewade kono ka:petapioma:.”

Ya:sute Ebena 12 Alibolepi Dubu Deka:la:miya

Mak 3:13-19; Luk 6:12-16

10 Ebe tetelo Ya:sute ebena 12 waloma:tapi dubu
ebetamo ka:la:mite iba:tamo elawo ebo
ikalamiya, iba:te epagodone kubakuba uliyana kanali-
bolema: ega:walo iyaiya temetema:gopi wadekobi
ka:nimidiolema:. ^{‡12} Me Ya:sukono 12 alibolepi dubuno
mailola.

Dopo dubu ebe Saimonotela, ebena mailo idi Pitate,
ega:walo ebena ekawi A:ndulutela.

Sebedikono gudi Ya:imesiko ega:walo ebena ekawi
Yoneko.

³ Pilipiko, Batolomuko, Tomasiko, ega:walo Ma:tiyuko,
ebe ta:kese uwatedawala.

A:lapiyasikono gudu Ya:imesiko, Ta:diyasiko, ⁴ ega:wa-
lo Saimonoko. Me Saimono idi ebe ubila kapela Loma
gabamani epago eba gowelalo iba:te ebena Ka:inane
opo ebo katepama:.

Ega:walo walogabo dubu ebe Keliyota duliyo-
molo dawa Yudasite, ebete walone tetelo Ya:suko anaka-
pumipi walubiliya.

Ya:sute 12 Waloma:tapi Dubu Daliboliya

Mak 6:7-13; Luk 9:1-6

⁵ Ya:sute me 12 dubu eba alibolelo ibi nanaliya, “La:
Yua:piatamo akotolama:la:, ega:walo Samaliya opo
epatamo akonemaimiala:. ⁶ Wiyasiya la: Isalaela opolo
dilukuliona ebe Yu epo kapiyatamo na:tolamiyala:
iba:te tumamo dalatidioliya ebe sipi-goeogoeo keba
kunula:ka: eba kunu ilukulina. ^{‡7} Ebene la: eba tolame-
lo me tabo kapiyate na:kiyawaonatiyala:, ‘Godokono
Kawo Elawodawama: eda: tete tatalila.’ ^{††8} Ega:walo la:
ebolo gabugabute dulamena ebe epo wadekobi
na:na:midiolenakiyala:, kukulakukulagopi ibi atumu.
Ebe atu tetelo a:elaopi a:e magumune nowadipalatele-

nakiyala: ega:walo kubakuba uliyana epagodone nali-
bolenakiyala:.

“Nanitabola, tete bilibilinomolo Godote ebena wade-
wade tanalo la:tamo nilakapolo gito ikalamenakota,
ebema: modobola la: epetapi atu nilakapo tanalago
nowalubilinakiyala:. ⁹ Ebema: la: eba tolamelolo kawoka-
wo mani gatele magumamo akoalomala:, ega:walo
egege mani atumu akowatala:. ^{††10} Gabo tetelo la:
kapiyakapiya inamabu pupuliawete epetapi akouwa-
ta:la:, ega:walo la: inamabu alomono ikuwa, agowa pa-
ta, ega:walo gaubu atumu akouwata:la:, mabu ebolo
duliyo-
molo epate wade wokodawano iyaiya modoboa:
tanalo na:modoboilamelemenakoma:na:.” ⁵

¹¹ “La: duliyo-
molo ida:mo nemaimiawete wade okoli
lumagi nowadiawete da:numa:ema, ebena motamo
nodoloawete ebegodolo nilukula:tepawete walone
ebena motone opo ida:mo ka:ka:tolaemamota, iyo, la:
moto idine moto ida:mo eba kunu akonowagela:la:.”

¹² Ega:walo la: kebe motamo da:nodoloaema, mod-
obola la: ebe moto epatamo nilakapo tabo
na:negeliyala: ma kunu, ‘Godokono kalakalate
la:godolo nitanamene.’ ^{††13} Ebema: ebe moto epate la:
kalakalago uwatetate la:imano tabo dolowima:na:,
Godokono kalakalate iba:godolo nanitabonomolo ki-
tanamene, wiyasiya iba:te la: uwateta:no, la: nilakapo
tabo degelaema ebe tabono nanitabo tanalote ebolo
a:kitanamene. ¹⁴ Ebene kebe epate la: kalakalago uwa-
teta:no, la: ebe motone o duliyo-
molo eba tolamelolo
la:imano agowano tuwae na:moda:midatepaliyala:. Me
tanalote ibi kiyatulaemene, Godokono tete ebe na:pe
ebete ibino tanalo kapanagilamelelaemene. ^{††15} Na
la:tamo nani tabo gemo, Godote epono tanalo danag-
ilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo ebete me duliyo-
molo epatamo kuba wiya kawonomamo
kikalaemene. Ebe tetelo ebete Sodomolo ega:walo Go-
mola duliyo-
molo epatamo ^{††} kuba wiya eba ikalamelolo
nilakapo kela:mo kawokalimene, wiyasiya nanitabola,
ebete nilakapo idi a:kiyatimene me kuba epatamo.” ^{††}

Kawokawo Temetema:te Pelaema: Ya:sute Degiya

Mak 13:9-13; Luk 21:12-17

¹⁶ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “La: nolowiala!: La:
sipi-goeogoeo keba kunula:ka: eba kunula, nale la: ela-
woelawo gaagaano taneba magumamo alibolemata.
Ebema: piyate la:go gowelaopima: deda:ona, la:le
iba:go eba na:pola:nalo modobola la: mulo wokinoma-
go nemalagidiloleniyala:, ega:walo atu tetelo
milonomoma: eba eda:olo temeteme lumagi iditamo
akoikamenakala:. ^{††17} La: nanisiwale, mabu
kubakubapiate la: elawamo uwatetate tabo
anagiyamida baiamo kemagatalema:ta, ega:walo Yu
epono balidi ibilamole moto gulo iba:te la:
pa:ka:pa:ka:mo ka:na:ma:ga:tiolema:ta. ^{††18} Iba:te la:

††† 10:9 Luk 10:4 § 10:10 Luk 10:7; 1Kol 9:14 §† 10:12 Luk
10:5-6 §†† 10:14 Luk 10:10-12; Ali 13:51 §† Buka ka:la:mi-
oledawa, a:ma: Sodomolo ega:walo Gomola duliyo-
molo epono tanalo
iyatawama: dowagela:emene, modobola a:ma: Wagilamole Mabu
18:16—19:29 numiye. §†† 10:15 Ma:t 11:24; Yud 7 §† 10:16 Luk
10:3; Lom 16:19 §† 10:17 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15

† 9:35 Ma:t 4:23; Mak 1:39 †† 9:36 Ma:t 14:14; Nabas 27:17;
1Ela 22:17; Sek 10:2; Mak 6:34 ‡ 9:37 Luk 10:2 †† 10:1 Mak 6:7;
Luk 9:1 †† 10:6 Yel 50:6 ††† 10:7 Ma:t 3:2; 4:17; Luk 10:9, 11

na mabuma: iyaiya kawokawo elawodubuno ololo apuamo elawago demagataletamene, ebe tetelo la: naimano Wade Tabo iba:tamo ega:walo Yua:piatamo ka:kiyawaomamota. ¹⁹ Ega:walo iba:te la: tabo anagiyamida baiamo demagataletamene, ebe tetelo la:imano gela tanaloma: woki bilibilima: akoeda:oala: ma kunu, 'Na beda: tabo na:kegemo? Ega:walo na tabo keba kunu na:ka:kiyawaomo?' Tete da:pemene Godote ebene iyaiya tabono tanaloma: la: kowalubili-ma:ta, ²⁰ mabu la: a:ka:tuwa: a:ka:kiyawaoaema, la:imano Nabiwi Godokono Uliyanate la:do ka:kiyawaomene. †

²¹ "Ebe tetelo naniwite ekawi a:eamo kalibomene, ega:walo atu gabodo ekawite naniwi kanakapuimene. Iyo, dubute ebene gudu atumu kakamitimene, ega:walo guda:te dowaote ibino menokobila nabila a:eamo kalibolema:na. ††²² Ebene na mabuma: epo bilibilinomate la:tamo ka:dowaoma:na:, wiyasiya kebe lumagite temeteme magumulo kodakodalo utite uwomuamo da:nemaigamene, Godote ebene igilo ka:mula:emene. ²³ Ebema: iba:te la:tamo temeteme dikalometamene, ebe tetelo la: wiyasiya duliyo-molo ida:mo nalautiyala: Na la:tamo nani tabo gemo, la: Isalaela opono duliyo-molo bilibilinomolo woko eba nosiyodilolo ebe iyaiya woko opoliyalea:no Epono Naniwite ebo ka:pemaigamene.

²⁴ "Numa:la:, epono umi magumulo sukulu guduno iyatawa tanalote ebene iyatulamedawano iyatawa kodolina:, ega:walo wokodawano elawote ebene woko namutudawano elawo kodolinakoa: ²⁵ Ebema: modobola sukulu gudute ebene iyatawa magumulo ebene iyatulamedawa keba kunula:ka: ebako dawama: na:ke-da:mene, ega:walo wokodawate ebene woko magumulo ebene namutudawa keba kunula:ka: ebako dawama: na:keda:mene. La: nolowiala: Iba:te na moto namutudawa kuba uliyana Bivelesibulu mailamo eka:na:miya, ebema: walone iba:te atumu la: naimano ekakiatamo kuba mailonomamo keka:la:ima:ta!" ††

La: Poko Na:ka:tolema:wenama

Luk 12:4-7

²⁶ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Ebema: ebe elawo-elawo dubu akotolelama:la: Kebe itiole tanalate da:pola:na walone tetelo Godote kawokalilaemene, ega:walo waminaole tanalate da:pola:na walone epate kulamolema:na: ²⁷ Ebema: nale idoko tetelo la: da:kiyawaolametanakoma, la:le wiyasiya alo tetelo na:kiyawaolamenakiyala:, ega:walo la:le nagodone gananalolo dolowiawenakoma, ebe iyaiya tanaloma: la:imano tabo madodo eba adipatelo epo bilibilinomamato nawokalilamenakiyala: ²⁸ La: ape anakapulamete iyatawaopi akotolelama:la: Iba:godolo elawo puliyala epono uliyana anakapulamete Ela Opamo iyalekema: Wiyasiya la: Godoko na:tolema:na:, mabu ebegodolo elawo bitana epono ape ega:walo uliyana

kapiya tetelo Ela Opamo iyalekema: ²⁹ Numa:la:, epate netewa piliyo olaola kapiya toea maniamo uwa-telo gelanaka ebe olaolano igilo kawokawoa:, wiyasiya la:imano Nabiwi Godote ebako egege olaola eba malagidilolenalo, ebete modobo tabo gea:no ibi magumulo idi kapiyate a:ka:emene. ³⁰ Ega:walo nanitabola, la:imano watono eke bilibilinomamo Godote iyalo tetelo eka:la:mioliya, iyo, la:imano iyaiya tanalo ebete iyatawanomola. ³¹ Ebema: la: woki bilibilima: akoeda:onala: Ebene nilakapo olaolatamo nanitabonomolo bitana, wiyasiya ebene nilakapo la:ta-mo kawonomoma: eda:te ilukulina tetelo bitanamene!" †††

Epono Ololo Apulo Ya:suko Awokalimi Tanalo

Luk 12:8-9

³² Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Kebe lumagite awokala degemene, 'Na Ya:suko waloma:tadawala,' na atumu Nabiwi Godokono ololo apulo kegemamo, 'Me lumagi ebe naimano ekawila.' ³³ Wiyasiya kebe lumagite na iyatawa:ma: awokala degemene, na atumu Godotamo ebe iyatawa:ma: ka:kegemamo." ⁵

Ya:sute Epono Gowela Mabuma: Eda:na

Luk 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La: na:kemalagidilawitama nale me opamo milo adaema: pe? Ao, na epatamo milo ikalaema: ka:piya:, na gowelaono gili ikalaema: piyamo. ³⁵ Numa:la:, naimano iyaiya tabono tanaloma: anagiyamida tanalote epo magumulo ka:pemaigamene. Ma kunu anagiyamida tanalote dubu ega:walo ebene nabiwi ibi magumulo kitanamene, ega:walo buwele ebene menokago ibi magumulo kitanamene, ega:walo kamiya ebene awino menokago ibi magumulo kitanamene. Iyo, na anagiyamida tanalo epatamo ikalaema: piyamo, ³⁶ ebema: nanitabola, na mabuma: dubuno moto epate eba:go ka:gowelaoma:na:

³⁷ "Ebema: kebe lumagite ebene nabiwila menokola kawonomamo eba malagidilelo na kela:mo demalagidilonena, ebe lumagite naimano woko osiyodiloma: a:ka:modobomene. Ega:walo kebe lumagite ebene gudi kawonomamo eba malagidilolenalo na kela:mo demalagidilonena, ebe lumagite naimano woko osiyodiloma: a:ka:modobomene. ³⁸ Ega:walo kebe lumagite ebene kewa olotolowa agute na waloma:enea:no, ebete atumu naimano woko osiyodiloma: a:ka:modobomene. ³⁹ Ebema: kebe lumagite ebene kateneno ubi gabodo eba tolo ebene igilo nagodone damoeda:mene, ebene igilote kalatidimene, wiyasiya kebe lumagite ebene igilo na mabuma: datutimene, ebete nanitabo igilo kelaemene."

† 10:20 Yon 14:26 †† 10:21 Mai 7:6; Ma:t 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16 † 10:24 Luk 6:40; Yon 13:16; 15:20 †† 10:25 Ma:t 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 ††† 10:26 Mak 4:22; Luk 8:17

††† 10:28 Ya:i 4:12 †††† 10:31 Ma:t 6:26 § 10:33 Mak 8:38; Luk 9:26; 2Tim 2:12 §† 10:35 Mai 7:6 §†† 10:38 Ma:t 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Yon 12:25

Godogodone Wade Wiya Lawe Tanalo

Mak 9:41

⁴⁰ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Kebe lumagite a:ma: kalakalago dowlubitana ebete na walubinina, ega:walo kebe lumagite na dowlubinina ebete na kapiya kowalubinina:, ebete na Alibonedawa Godoko atumu na:kowalubina. ^{†41} Ebema: kebe lumagite Godokono woki awokalimidawa kalakalago dowlubina ebete walone Godogodone ebene woki awokalimidawano wiya kelaemene, ega:walo kebe lumagite tuputupudawa kalakalago dowlubina ebete atumu tuputupudawano wiya kelaemene. ⁴² Na la:tamo nani tabo gemo, me egegepi magumulo kebe lumagite na waloma:enedawama: deda:na, ebe mabuma: idawate gibagiba obo ebetamo dikaemene, ebete Godogodone delaemene ebe wade wiyate akalaitidimene.”

Yonete Ebe Waloma:tapi Ya:sutamo Daliboliya

Luk 7:18-35

11 Ebene Ya:sute ebene 12 waloma:tapi iyatulame dolopoligiya, ebete ebe duliyo molo atepate Yu epono duliyo molo epetapilo ibi iyatulama:go eba tolo Godokono tabo ebo kiyawaolamenatiya.

² Ebe tetelo Yoneko epo obamo waduba:mi-daole dawate idoko motolo eba okolinalo, Kelisote wadewade tanalo dosiyodilolenami ebete ebe tanalo olowiote ebe waloma:tapi ebetamo ebo aliboliya.

³ Ebene ibi netewapiate Ya:sutamo da:pemaimiya iba:te ebe ma kunu paniya, “Yonete pema: degi, a:ma: ebe lumagila:ka: o ale lumagi idi kemakopelenama:?”

⁴ Ebene Ya:sute wiya tabo iba:tamo negiya, “La: toawete la:le kebe tabo kolowiwitama ega:walo kebe tanalo kulama:witama, ebe iyaiya tanalo Yoneko nananala: ⁵ Balidi tamiopiate balidi a:melea ega:walo agowa tataipiate nowapata:lama:! Kukulakukulagopiate wadekobi olowiya ega:walo galo tamiolamepiate nolowia! A:elaopiate a:ene walo a:kemaimiya ega:walo nigologolo epatamo Godokono Wade Tabote a:pe! ^{††6} Ebema: kebe lumagite na nanitabokobi eba midinilo woki netewama: eda:no, ebegodolo Godokono kalakala tanalote bitanamene!”

⁷ Ebene Yonete dapaliboliya ebe dubate eba tolo, Ya:sute Yonekono tanaloma: epatamo ebo kiyawaiya. Ebete negiya, “La: Yonekono tanalo olowiwete bulu opamo da:nemaimiama, beda: tanalo uima: ka:tolama:ima? Pudo kapiya awate gito dadegetiti, ebe uima: ka:tolama:ima? ⁸ O la: wadewade kaliku pupulio dubu uima: ka:tolama:ima? Ao, la: iyatawalata wadewade kaliku pupulio piate bulu opolo kilukuliona:, wiyasiya iba:te kawokawo elawodubuno motolo ibino katene ubilo ilukuliona! ⁹ Ebema: la: na niyatunama:la:, la: beda:ma: ka:tolama:ima? Godokono woki awokalimidawa uima:la:ka:? Iyo, na la:tamo nani tabo gemo, Yonete Godokono woki awokalimipi bilibilinomo odoili.

† 10:40 Mak 9:37; Luk 10:16; Yon 13:20 †† 11:5 Ais 35:5-6; 61:1

¹⁰ Nanitabola, Yonekono tanaloma: Godote ebene Bukalo tabo ma kunu giya,

‘Nale Kelisokono dopo apuamo naimano tabo atadawa kapalibomamo,

ebete ebe dopomete ebene gabo kosiyodiloma:.” †

¹¹ Ya:sute walo na:kegiya, “Nale la:tamo nani tabo gemo, wagilimi mabune me teta:mo pemaiga me opo kawonomolo dawokalaiya, ebe epo bilibilinomo magumulo Yoneko kawodawanomoma: eda:na. Wiyasiya me tetene wagilimite Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe duliyo mololo kebe lumagite da:pesonomoma: deda:mene ebete Yoneko nanitabolo kodolimene.

¹² Me tanalo idila. Yoneko tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, elawoelawo dubu ubila Godokono Wade Duliyo molo ibi a:ka:tuwa: ibino elawamo lawete ebamo ka:nopila:oma:, wiyasiya iba:te a:ka:modoboma:na: ^{††13} La: nolowiala:. Godokono woki awokalimipi iate ebene Bukamo dakuloliya ega:walo ebete ebene Totomu Tabo Mosesedo epatamo dikalamiya, ebe wade tabono tanalote iyalo tetelo awokalate, pete, pete, Yoneko teta:mo ebo pemaigi. ¹⁴ Nanitabola, Godote dopamo tabo ma kunu kiyawaiya, ebene woki awokalimidawa Elayako ka:pemene, iyo, Yoneko me ebe lumagila, ebema: modobola la: me tanalo nanitabokobi na:mida:la: ^{††15} Galagodawa, a:ma: wadenomamo nolowia!”

¹⁶ Ebene Ya:sute negiya, “Na me tete epono tanalo kebe uli tabamo nakawokalimo? Ibi olowame bailo dekalakalauta ebe gudi egege keba kunula:ka: eba kunula. Gudi epetapiate epetapiatamo kegela, epetapiate epetapiatamo kegela, iba:te apaminatenuilo ma kunu wagelena, ¹⁷ ‘Ale soliyomu eba osiyodilolo bibolo da:moleoma: wiyasiya la: ago kemaewea:, ega:walo a a:e lumagi bobamo iyatima: dowagelitama: wiyasiya la: ebe ka:liyama:wita:!’ Iyo, me tete epo eba kunu wagelena, iba:te Godokono wokopiatamo ubia: tabo gelanaka. ¹⁸ Numa:la:, Yonete da:pemaigi ebe tetelo ebete elawo da:imi obo ka:ninakia: ega:walo tete epetapilo ebete bae naoa:no lutanaki Godokono woko kosiyodiloma:, ebema: epate negeliya, ‘Ebe kuba uliyanagonola!’ ¹⁹ Wiyasiya Epono Naniwite da:pemagi, ebene tanalo iyala. Ebete bae enanako ega:walo elawo da:imi obo a:ninako, ebema: iba:te ma kunu gelanaka, ‘Ebene kuba numa:la:! Ebe tumu goeoma: eda:te bae kawonomamo nanako, ebe elawo da:imi obo ni kawodawala! Ebe ta:kese mani elemasigilo uwatepi ega:walo Godokono Totomu Tabo uwateapi epetapi ibino namutudawala!”

Ebene uwomunomolo Ya:sute iba:tamo negiya, “Godokono wade mulo tanalo dowloma:tana, ebe epate ibino osiyodilole magumulo ebe mulo nanitabonomolo bawokaliminakoma:na:.” ††

‡ 11:10 Ma:l 3:1; Luk 1:76 †† 11:12 Luk 16:16 †† 11:14 Ma:l 4:5; Ma:t 17:10-13; Mak 9:11-13 ††† 11:19 Ma:t 9:14

Nanitabokobi Midia: Duliynomolo Epono Tanalo

Luk 10:13-15

²⁰ Ya:sute kebe iyaiya duliynomololo anoano tanalo bilibilinomo dosiyodilolenaki, ebe duliynomolo epate ibino kuba woki iyakobi midilite Godotamo kolobiliya: Ebe mabuma: Ya:sute ibi kawonomamo ma kunu analiya, ²¹ "Kolasini duliynomolo, a:ma: kuba wiya kawonomo kelaema:ta! Betasaida duliynomolo, a:ma: atumu! Mabu nale la:godolo anoano tanalo dosiyodilolimo, nale ebakobako woko Taya duliynomololo ega:walo Saidono duliynomololo dopamo nosiyodiloliyataleka:, ebe Yua: epate ibino kubakuba woki iyakobi ba:midiliyana:. Iyo, iba:te ibino kuba osiyodilole mabuma: tepo temetemema: eda:ote ebe temeteme kawokalima: kubakuba kaliku pupuliole ono tuwaeamo gito bilukuliyana:." ²² Ebema: na la:tamo negemo, Godote epono tanalo danagilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo ebete Taya duliynomolo epatamo ega:walo Saidono duliynomolo epatamo kuba wiya eba ikalamelo nilakapo kela:mo kawokalimene, wiyasiya nanitabola, Kolasini duliynomolo ega:walo Betasaida duliynomolo, ebete la:tamo nilakapo a:kiyatimene! ²³ Ega:walo Kapenyama duliynomolo, a:imano tanalo ma kunula. A:ma: ubila a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: Godokono Unu Duliynomolamo kadipata:ema:, wiyasiya Godote a:ma: Ela Opamo keba:idiloma:ta! Mabu nale a:ma:godolo anoano tanalo dosiyodilolimo, nale ebakobako woko Sodom duliynomololo nosiyodiloliyataleka:, ebe Yua: epate ibino kubane olobila:ote Godote ibi akanakapulamiyana:." ²⁴ Ebema: na a:ma:tamo negemo, Godote epono tanalo danagilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo ebete Sodom duliynomolo epatamo kuba wiya eba ikalamelo nilakapo kela:mo kawokalimene, wiyasiya Kapenyama duliynomolo, ebete a:ma:tamo nilakapo a:kiyatimene!" †

Ya:sute Tutulo Ilukuli Tanalo Epatamo Dikalamena

Luk 10:21-22

²⁵ Ebe tetelo Ya:sute Godotamo negiya, "Aba, a:ma: me opo kawonomo ega:walo Unu Duliynomolo Namutudawama: eda:nata! Na a:ma:tamo kalakala tabo gemo, mabu a:ma: me opono kawokawo iyatawapi dubatamo a:imano mulo woki eba waminaolelo iyatawa: epatamo awokalilamiata." ²⁶ Aba, nanitabola, me tanalote a:imano ubilo pemaigi."

²⁷ Ebene Ya:sute epatamo negiya, "Naimano Nabiwi Godote tanalo bilibilinomo naimano kotamo alomiya nale kulamenama:, ebema: ebete a:ka:tuwa: iyatawala na ebene Guduno tanalo, lumagi idite iyatawa: Ega:walo Nabiwino tanalo atumu, lumagi idite iyatawala, ega:walo nale piyatamo Nabiwino tanalo awokalima: ubi diyatimo, ibinomate atumu Nabiwino tanalo ka:kiyatawaoma:na:." †

† 11:21 Ais 23:1-18; Isi 26:1-28:26; Yow 3:4-8; A:im 1:9-10; Sek 9:2-4 †† 11:23 Ais 14:13-15; W Mabu 18:16-19:29 † 11:24 Ma:t

²⁸ "Ebema: la: piyate mibomibo magumulo dilukula:wenama, la: natamo da:pelama:ema nale tutulo okoli tanalo la:tamo kikalaemamota." ²⁹ Numa:la:, netewa kau-goeogoeate woko eba osiyodilutalo, namutudawate ibino abamu unamo kewa olotolowa iyatilamete iba:te kapimiya ebo ka:toma:na:, ebema: a:ma: atumu, a:ma: ega:walo na, ale kapimiya ba:tonakoma: woko kosiyodilonama:. Ebe tanalo magumulo a:ma: naimano tanalo wadenomamo ma kunu kiyatawama:ta, nale mulo ega:walo milo okolidawama: deda:nama. Ega:walo a:ma: nagodone tutulo okoli kelaema:ta, ³⁰ ebema: nale a:imano abamu teta:mo diyatimitama, a:ma: ebe kewa olotolowa mi-bonomoma: a:kegeaemene, ega:walo nale inamabu waguatama: dikametama a:ma: tutuma: kegema:ta." ††

Wokoa: Talena Egelano Tanalo

Mak 2:23-28; Luk 6:1-5

12 Yu epono wokoa: talena egela idilo Ya:sute ebe waloma:tapiago kono pali magumudo petolamiya, ebene bae kape tanalote ebe waloma:tapiatamo da:piya, iba:te kono naoma: kapiyakapiya kubakubadopo ebo netapiya. ² Pa:lisi tanebapi epetapiate ebe tanalo umite Ya:sutamo negeliya, "Numa:, a:imano waloma:tapiate wokoa: talena egela adikanalita." †

³ Ebene Ya:sute tabo eba wiyalo negiya, "Modobola Godote ebene Bukamo dakuloliya, la: ebe tanalo nemalagidilala: Da:ibiditamo kuba tete da:piya, ebete ebene wapata:lamepiago bae kapete dulamiti, ebene ebete beda: tanalo kosiyodiliyale?" ⁴ Ebete Godokono Motamo nodolote, ebe Motono wokopiate Godotamo dalomonakiya ebe talena bae ebete ebene wapa-ta:lamepiago a:nenaiya. Ebe tanalo magumulo iba:te aimano totomu tabo adikanaliya, mabu totomu tabote a niyatamena a bilibilinomate ebe bae nao talenala, Godotamo kalimagono ikameopiate a:ka:tuwa: naonaka. Wiyasiya numa:la:, Da:ibidiate denaiya Godote ebe tanalo kubama: kegiya:." ⁵ Ega:walo Godote ebene Bukamo Mosesedo dakuloliya, me tanalo idi nemalagidilala: Piyate ebetamo kalimagono ikameopi-ma: deda:ona, iba:te wokoa: talena egelalo ebe amateno motolo woko dosiyodilonaka, ebe tetelo iba:te ebe talena egela dadikanalenaka wiyasiya Godote ebe tanalo modoboma: gena." ⁶†

⁶ "Ebema: nale la:tamo gemo, Godoko Amamateno Motono talena nanitabolo bitana, wiyasiya nagodolo ditana ebe talenano elawote iyaiya talena epetapino elawo nodoilina." ⁷† Godote ebene Bukalo negena, 'La: natamo kalimagono inamabu gito akopikanama:la:, na ubia:nola, wiyasiya na ubila la:imano tepo magumulo nilakapo tanalo uima:.' La: Pa:lisi tanebapiate me

10:15; Luk 10:12 †† 11:25 1Kol 1:26-29 †† 11:27 Ma:t 28:18; Yon 3:35; 17:2; Pil 2:9; Yon 1:18; 10:15 ††† 11:28 Yel 31:25 ††† 11:30 1Yon 5:3 § 12:1 Totomu 23:25 †† 12:2 Maimi 20:10 ††† 12:3 1Sa:m 21:1-6 §† 12:4 Kalima 24:5-9 ††† 12:5 Nabas 28:9-10 †† 12:6 Ma:t 12:41-42

tabono magumu niyatawawetaleka; na walo-
ma:enepiate tuputupu tanalo eba osiyodilolo la: ibi
kubapima: a:kegelawena; ¹⁸ mabu nanitabola, na
Epono Naniwite woko: talena egela namutudawama:
eda:namo."

Ya:sute Koto Apu A:eme Dubu Wadekobi Da:midiya
Mak 3:1-6; Luk 6:6-11

⁹ Ebene Ya:sute ibi miyapate ibino balidi ibilamole
motamo da:nodoliya, ¹⁰ koto apu a:eme dubute ebolo
na:luti. Pa:lisi tanebapi epetapiate ebolo da:pola:niya,
ibi ubila Ya:suko kubadawama: kegelama; ebema:
iba:te ebe nalatediya, "Woko: talena egelalo teme-
tema:godawa wadekobi midima: talena ba:kitanale?" ^{††}

¹¹ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "A:imano sipi-
goeote talena egelalo damela gugamo da:negamene,
a:ma: samamo ebe nowaluba:wete ka:nowagilima:ta,
a, nanitabola:ka:? ^{†12} La: me tanalo iyatawala, sipi-
goeono igilo tanalote kawoma: keda:na: wiyasiya
lumagino igilo ebe kawo tanalonomola. Ebema:
aimano totomu tabote talena kiyatiamena: woko: tal-
ena egelalo wadewade tanalo osiyodilolema:" ¹³ Ebe
tetelo Ya:sute koto apu a:eme dubutamo negiya,
"A:imano koto nuwamida," ebene ebete koto
duwamidiya ebene kotote wadekobi ebo olowiya, apu-
lo wadeno ditameni eba kunu. ¹⁴ Ebe mabuma: Pa:lisi
tanebapiate dowago tolamete tabo ebo negeliya
Ya:suko kanakapuima: ^{††}

**Godote Ebene Gudu Ya:suko Wade Wokodawama: De-
ka:miya**

¹⁵ Ebe tetelo Ya:sute Pa:lisi tanebapino kuba nopo iy-
atawate ebete ebe duliyo molo atepate gito tiya, ebene
epo bilibilinomate ebene tanalo umite ebe ebo walo-
ma:tiya. Ibi magumulo piyate temetema:go da:po-
la:niya Ya:sute ibi bilibilinomo wadekobi midiolete,
¹⁶ ibi ma kunu kawiya analiya, "La: naimano tanaloma:
epo akoanala:la:!" ^{††17} Ebema: Ya:sukono osiyodilo
magumulo Godokono woki awokalimidawa Aisayate
degiya, ebe tabono nanitabo tanalote maigiya. Iyalo
tetelo ebene tabo kiyawao magumulo Godote ma
kunu giya,

¹⁸ "Me naimano wade Wokodawala,
nale ebe dopamo eka:miyamo.
Nale ebe nilakapolo eba malagidilonalo
ebetamo kawonomamo nekalakalanamo,
ebema: nale naimano Wade-talena Uliyana
ebe unamo nalibote,
ebene ebete iyaiya opo epatamo
ibino igilo mula:lalame tanaloma: tabo
ka:kiyawaomene. ^{†††} ^{†††}

¹⁹ Me Wokodawate apamineu tanalo kiy-
atawanakoa;

ebete naimano tabo eba kiyawaolo
a:kegeatepaomene,

† 12:7 Ose 6:6; Ma:t 9:13 †† 12:10 Luk 14:3 † 12:11 Luk 14:5
†† 12:14 Yon 5:16 †† 12:16 Ma:t 8:4; Mak 3:12 ††† 12:18 Ais
42:1-4 ††† 12:18 Ma:t 3:17

ega:walo epono ololo apulo
ebete tabo madodo unamo akadipatemene.
²⁰ Piyate elawoa:noma: deda:ona
ebete iba:tamo nilakapago ka:tomene,
eba kunu ebete balibali pudo gito akadikanalemene,
ega:walo wuiki alono mena da:pesoma: deda:na
ebete gito a:ka:egamidamene.

Nanitabola, naimano Wokodawate wadewade tanalo
eba osiyodilolelo

tuputupu okoli tanalote Kubano wato kikopu ke-
laemene,

²¹ ebema: opo bilibilinomono epate
me naimano Wokodawano pe tanalo makopelena."

Ya:suko Ega:walo Biyelesibuluko [§] Ibino Tanalo
Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10

²² Ebe tetelo epo epetapiate dubu idi Ya:sutamo ma-
gatiya, ebe dubute tabo ka:kiyawaonakia: ega:walo
ebe balidi tamiomela, mabu ebe kuba uliyanagonola.
Ebene Ya:sute ebe wadekobi da:midiya, ebete tabo
kiyawao wagilimite balidi wadekobi ebo olowiomiya.
²³ Ebema: epo bilibilinomate eba anoanoutalo negeli-
tiya, "Diyala, me dubu Ya:suko da: Da:ibidikono a:la:mu
Kelisotela:!" ²⁴ Wiyasiya Pa:lisi tanebapiate ibino tabo
olowite negeliya, "Ao, ebete kubakuba uliyanano Ka-
wodawa Biyelesibulukono elawamo alibolenako,
Godokono elawamoa:!" ^{††}

²⁵ Ebema: Ya:sute ibino kuba woki iyatawate iba:ta-
mo negiya, "Numa:la:, kapiya duliyo molo epate
tetedo dadikanalema:na: ebe duliyo molote
ka:kubamene, ega:walo kapiya motono epate tetedo
dadikanalema:na: ebe moto epate a:kilukulinama:na;
ibino motote atumu ka:ka:kubamene. ²⁶ Ebema: Sai-
tanakono woki ma kunula, ebete ebene kubakuba
uliyana epagodone akalibolemene, mabu ebete eba
kunu dowagelemene ebene woko osiyodilo elawote
kolopoligomene. ²⁷ La:le naimano tanaloma: negela-
mata, 'Ebete kubakuba uliyana Biyelesibulukono
elawamo alibolenako.' Ebe tabo degelaema nanitabo-
la:ka:? Ao, nanitaboa: La:imano tanebapiate kubakuba
uliyana dalibolenaka, ebe elawo iba:tamo potele
kikalamenakole? Iyo, Godotela, Saitanatea! Ebema:
la:imano tanebapino wade osiyodilo tanalote la:imano
kuba woki awokalimina. ²⁸ Me tanalo nanitabola, nale
kubakuba uliyana Godokono Uliyanano elawamo ali-
bolenakomo, ebema: modobola la: me tanalone kiy-
atawaomamota, Godokono Kawo Elawodawano tetete
la:tamo a:pe. ^{†††}

²⁹ "Numa:la:, Saitanako ebe elawodubu idi keba
kunula:ka: eba kunula, ega:walo ebete pilolo duwatiya
ebe epo ebe ebene motono inamabula. Ebema: epate
mako elawo dubuno motamo odolote ebene inamabu
uwatema: ubi diyatima:na:, iba:te dopamo ebe ala:mo

§ *Biyelesibuluko ebe Saitanakono nopodawa idila, ebete Yu
epono opolo Saitanakono opodawama: eda:nami, atumu Tabo
epono opolo Monoiko bokolina. †† 12:24 Ma:t 9:34; 10:25 †††
12:28 Ali 10:38; 1Yon 3:8*

matuomeote ebene ebena inamabu ebo kuwa-tema:na:

³⁰ "Nanitabola, kebe lumagite na walubinia:no ebete naimano goweladawama: eda:na, ma kunu ebete epo kapiya baiamo magaelema: nago woko osiyodiloa:no wiyasiya ibi iyaiya alibolenako. ^{†31} Ebema: nale la: analemata, epono iyaiya kuba tanalo bilibilinomo Godote egebolelamete dodolomatili iyatawala, ega:walo kebe lumagite Godoko ubia: tabo degemene, ebe kuba tabono tanalo Godote egebolemete ka:dodomatimene. Wiyasiya kebe lumagite Godokono Uliyanano osiyodilo tanaloma: kubama: degemene, Godote ebe kuba egebolemete a:ka:dodomatimene. ^{††32} Ebema: kebe lumagite Epono Naniwino tanaloma: odiyobo tabo da:kiyawaomene, Godote ebena kuba egebolele iyatawala, wiyasiya kebe lumagite Godokono Uliyanano woko osiyodilo tanaloma: odiyobo tabo da:kiyawaomene, Godote ebe kuba egebolemete a:ka:dodomatiminamene, uwomua: tetelo ebena kubate bitanamene."

Kewa Ega:walo Ebena Da:imi

Luk 6:43-45

³³ Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, "Naimano da:imi keba kunula:ka?: La:le kewa wadenoma: degelawenakoma ebe kewano da:imi wadewadenola, wiyasiya la:le kewa idi kubanoma: degelawenakoma ebe kewano da:imi kubakubanola. Iyo, nanitabola, la: iyaiya kewano da:imi ibino ololamo dulama:ema la: ebo kiyatawaomamota ibi magumulo kebe da:ima:te naoma: wadewadenoma: keda:onale. ^{†34} Pa:lisi tanebapiala:, la: bu kalulata! La:imano tepo magumu kubakubanomoma: eba eda:onalo wade tabo keba kunu na:kegelaema? Gaboa:nola! Mabu lumagino tepo magumulo kebe tanalate ka:pola:nale, ebe tanalate ebena tabo kiyawao tanalodo ka:pemaima:na: ^{††35} Ebema: wade lumagite ebena tepo magumune wadewade tanalo ba:powaulatelenakomene, wiyasiya kuba lumagino tepo magumulo kubakuba tanalate pola:na, ebema: ebegodone kuba tanalate ba:pe-maimionakoma:na:.

³⁶ "Na la:tamo negemo, epate ibino iyaiya kuba tabo da:kiyawaonaka, ebe kuba tabono tanaloma: iba:te Godokono Kawo Egelalo ebena dopo apuamo ka:nemaima:na:, ebena ebete ibino tanalo bilibilinomo eba anagilamelelamelo iba:tamo wiya dikalaemene, ibino taneba magumulo lumagi idite ebe odiyoboma: tabo idi a:kegemene. ³⁷ Ebema: a:ma: nanisiwale! A:ma:le kebe iyaiya tabo ka:kiyawawenaka, walone tetelo Godote ebe tabo bilibilinomo eba anagilamelemelo, ebete a:ma: tuputupudawama: da:begemene o a:ma: kubadawama: da:beka:mitamene."

Pa:lisi Tanebapiate Anoano Tanalo Uima: Ya:suko Daniya

Mak 8:11-12; Luk 11:29-32

³⁸ Ebena Pa:lisi tanebapi epetapi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi iba:te Ya:suko naniya, "Iyatu-lamedawa, a ubila a:ma:godolo anoano tanalo idi uima:." [‡]

³⁹ Ya:sute tabo eba wiyalo iba:tamo negiya, "Kuba osiyodilolepi ega:walo nanitabokobi midia:pi, ibi ubi kawonomola Godokono elawo awokalimino anoano tanalo kuima:, wiyasiya Godote tanalo idi akawokalimene. Nanitabola, ebete ebena woki awokalimidawa Yaonado dawokalimiya, ebe anoano tanalo kapiya la:tamo ikalamiyata. ^{††40} Numa:la:, Yaonate egela netewa-kapiya ega:walo idoko netewa-kapiya kawo namono tepo magumulo okoliti, ebema: ebe atu gabodo Epono Naniwite egela netewa-kapiya ega:walo idoko netewa-kapiya bobo magumulo ka:lutamene. ^{†††41} Ega:walo me tanalo idila. Godote epono tanalo danagilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo Niniba duliomolo epate maimiote la: Yu epo kubakubapima: keka:la:ima:ta, mabu ebe Yua: epate Yaonakono tabo dolowiya iba:te ibino kubane Godotamo olobiliya. Ebe tetelo ibi ubila Godokono tabo Yaonagodone laema:, wiyasiya la: tetelo Godote Epono Naniwino tanalo la:tamo eba awokaliminalo, la: ebe tanalo ubia:nola. La: numa:la:, Epono Naniwino elawote Yaonakono elawo nodoliona! ^{§42} Ega:walo Godokono Kawo Egelalo Si-ba opo epono Kawo Elawodawa Kamiyaletete maigate la: atumu kubakubapima: keka:la:ima:ta, mabu ebe Yua: kamiyaletete mulu oponomone piya Isalaela opamo Kawo Elawodubu Solomonokono mulo tabo ka:polowioma:. Ebe tetelo ebe ubila Godokono mulo Solomonogodone laema:, wiyasiya la: tetelo Godote Epono Naniwino tanalo la:tamo eba awokaliminalo, la: ebe tanalo ubia:nola. La: numa:la:, Epono Naniwino mulote Solomonokono mulo nodoliona!" ^{§†}

Kuba Uliyanate Lumagitamo Walo Da:ka:pemene Ebe Tanalo

Luk 11:24-26

⁴³ Ebena Ya:sute negiya, "Kuba uliyanate lumagi idigodone da:nemaigamene, ebe tetelo ebete gagale opamo tote okoli bai idi kowadinatomene. Wiyasiya ebete wade okoli bai numia:no ⁴⁴ ebe a:ka:tuwa: ebetamo kegemene, 'Nale datepimo ebe atu okoli baiamo walo ka:ka:tomamo.' Ebete walo ka:pete ebe okoli motolo idawate okolina:no, wadenomamo moda:midala ega:walo inamabu wadenomamo alomola, ebete ebe moto eba kunu ka:ka:puiamene. ⁴⁵ Ebena ebete walo ka:tote kubakuba uliyana epetapi sebeni kanadabuilitete ka:kemagaelemene, iba:te ebe motamo podolote ebolo kilukulinama:. Numa:la:, walone da:pelaema:na: ebe kubakuba uliyanate kawokawo kuba ba:posiyodilole-

† 12:30 Mak 9:40; Luk 9:50 †† 12:31 Yu Epo 6:4-6 ‡ 12:33 Ma:t 7:16-20 †† 12:34 Ma:t 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45

‡ 12:38 Ma:t 16:1; Luk 11:16; Yon 6:30 ††† 12:39 Ma:t 16:4; Mak 8:12 ††† 12:40 Yaona 1:17 § 12:41 Yaona 3:5 §† 12:42 1Ela 10:1-10

nakoma:na:, dopamo dokolinami ebe kapiya kuba uliyano okoli keba kunula:ka: eba kunua:, ebema: dopamo ebe lumagi kela:mo kubadopola wiyasiya me tetelo ebete kubanomoma: keda:mene. Ebema: me teteno kubakuba epala:, la: isaniwale, mabu la: ma kunu kowagelemamota!" †

Ya:sukono Menoko Ega:walo Ebena Ekaki

Mak 3:31-35; Luk 8:19-21

⁴⁶ Ya:sute epatamo tabo eba kiyawautalo, ebena menoko ega:walo ekaki iba:te pelamete moto niyak-abolo pelamota:oniya eba:go tabo ka:pegelama:

⁴⁷ Ebema: epo magumulo idawate Ya:suko naniya, "Numa:, a:imano menoko ega:walo ekaki iba:te moto niyakabolo ba:pelamota:ona. Ibi ubila a:ma:go tabo kegelaema:"

⁴⁸ Ya:sute ebe lumagitamo nowamiya, "Naimano menoko potelela:ka:, ega:walo naimano ekaki piyatela:ka:?" ⁴⁹ Ebena Ya:sute ebe waloma:tapi ebena kotamo mida:lamolelo negiya, "Me epo ebe naimano menokobila ega:walo naimano ekakila, ⁵⁰ mabu potele naimano Unu Duliwomolono Nabiwino ubi tanalo dosiyodilomene, ebe lumagi naimano menokola ega:walo naimano ekawila." ††

Kono Kikopu Aminaole dawano Iyatulame Oi

Mak 4:1-9; Luk 8:4-8

13 Ebe atu egelalo Ya:sute moto gune pemaigate, ebete epo iyatulaema: Ga:lili Paka: balalo nokoliti, ² ebena epo bilibilinomate ebetamo da:pelamiya, ebete peamo olote gito okoliya wiyasiya epate damela balalo pelamota:oniya. ³ Ebena ebete iba:tamo tanalo epetapi bilibilinomo iyatulame oiamo eba awokalil-amele tabo idi ma kunu giya, "Lumagi idite pali amio bai dosiyodili kono kikopu aminaola:go ebo ti. ⁴ Ebete aminaola:go eba tonatolo kikopu epetapi iba:te gabamo gudiya, ebema: olaolate pelamete ebo pe-naiya. ⁵ Kikopu epetapi iba:te nokola damelamo gudiya, ebola damela kawoa:. Ebema: iba:te samonomamo maimiya mabu damela bidobidoa:, ⁶ ebena egelate da:pioli iba:te nalawoiya mabu ibino dolodolo magumamo ka:tolamea:, iyo, iba:te ebema: samonomamo a:elaiya. ⁷ Kikopu epetapi iba:te moemoe uwago damelamo gudiya, ebema: ebe uwagate dapepeiya kono ebo anakapulamiya. ⁸ Wiyasiya kikopu epetapi iba:te wade damelamo gudiya, ebema: iba:te apepeote ebo noloiya, epetapi 100 teta:mo, epetapi 60 teta:mo, epetapi 30 teta:mo bilibilinomoma: eda:iya."

⁹ Ya:sute walo na:kegiya, "Galagodawa, a:ma: wadenomamo nolowia!"

Ya:sukono Iyaya Iyatulame Oino Mabu

Mak 4:10-12; Luk 8:9-10

¹⁰ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapiate ebetamo pelamete na:pegeliya, "Beda: mabuma: a:ma: oiamo epo diyatulama:wenaka?"

¹¹ Ya:sute tabo eba wiyalo iba:tamo negiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalono magumu kelawa:ema: nale la:tamo elawo ikalaimata, iyo, ebe tanalono waminaole tanalo la: iyatawaimata. Wiyasiya nale ebe iyatawa tanalo epetapiatamo kikalamea:."

¹² Nanitabola, Godokono tabo olowioma:

lumagigodolo wadewade woki da:pola:na, Godote ebetamo wadewade tanalo bilibilinomo ikameote ebena tepo magumu ketabokaimene. Wiyasiya lumagigodolo wadewade woki pola:na:no, ebegodolo keba kapiyakapiya tanalate da:pola:na Godote ebegodone walo ka:kuwatemene. ¹³ Ebe mabuma: nale epo oiamo iyatulamenakomo, mabu iba:te naimano tabono magumu wadite kuminakoa:, iyo, iba:te olowite atumu kiyatawaonakoa:. ¹⁴ Ebema: Godokono woki awokalimidawa Aisayate ibino tanaloma: degiya ebe tabote nanitaboma: eda:. Ebete iyalo tetelo ma kunu giya,

'La: tabo bolowinakomata

wiyasiya a:kiyatawaoawenakoma,

iyo, la: magumu bowadinakomata

wiyasiya a:kuma:wenakoma. ††

¹⁵ Mabu me epono woki alatidiolamiya,

ibi nanitabo tanalo olowima: ubia:nola,

ebema: iba:te galo emopioliya,

ega:walo ibino balidi atumu a:mula:oliya.

Ebema: iba:te ibino balidi mula:olea:noma: ne-

da:otaleka:,

ibino balidite naimano wade tanalo bulamena;

ega:walo ibino galote nolowiotaleka;

iba:te ibino tepo magumuno woki wadenomamo

malagidilotele natamo bolobila:na;

ebema: na modobola ibi nale wadekobi midilima:"

¹⁶ Ebena Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya,

"Godokono kalakala kawonomo la:godolo bitana,

mabu la: la:imano balida:mo ebena iyaiya tanalo

wadenomamo nulamenamata! Iyo, la:le la:imano

galamo Godokono nanitabo tanalo wadenomamo

nolowionamata! ¹⁷ Nale la:tamo nani tabo gemo,

dopamo tetelo Godokono woki awokalimipi ega:walo

tuputupu ilukuli epo epetapi, iba:te ubi kawonomo iy-

atinamiya la:le dulama:wenama ebe kawokawo tanalo

ulaema; wiyasiya iba:te ka:modobiya; ega:walo ibi

ubila la:le dolowiawenama ebe tanalo kolowioma;

wiyasiya iba:te ka:modobiya:"

Kono Kikopu Aminaole dawano Iyatulame Oino Magu-

mu

Mak 4:13-20; Luk 8:11-15

¹⁸ "Ebema: la: kono kikopu aminaola:go da:ti ebe lumagino oino magumu nolowiala:. ¹⁹ Godote Kawo Elawodawama: deda:na, epate ebe tanalono tabo olowite magumu wadenomamo iyatawaoa:no, ebe tetelo Saitanate pete ibino tepo magumune ebe tabo walo ka:ka:puwatelaemene. Mako epo gabamo da:gudiya, ibi ebe kono kikopu keba kunula:ka: eba

†† 13:12 Ma:t 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 †† 13:14 Ais 6:9-10; Yon 12:40; Ali 28:26-27 ††† 13:16 Luk 10:23-24

† 12:45 2Pit 2:20 †† 12:50 Lom 8:29 † 13:2 Luk 5:1-3

kunula. ²⁰ Ega:walo epo epetapiate nokola damelamo da:gudiya, ibi ebe kikopula. Iba:te Godokono tabo dolowima:na:, ebe tetenomolo kalakalago kelae:ma:na:, ²¹ wiyasiya ibino tepo magumulo dolodolo puliyala. Ebema: iba:te Godokono woko magumulo tete da:pesamo ilukula:tepate, ebene Godokono tabo:ma: temeteme tanalate iba:tamo da:pemaimioma:na: ega:walo epate ibino tanaloma: degelama:na:, iba:te samonomamo kalautioma:na:. ²² Epo epetapi iba:te moemoe uwago damelamo da:gudiya, ibi ebe kikopula. Iba:te Godokono tabo kolowima:na:, wiyasiya iba:te inamabu kawonomamo malagidilolena ega:walo ibino ilukuli tanaloma: woki bilibilima: eda:ona. Ebema: ibino tepo magumulo ebakobako woki bilibilinomo ba:pola:na, me wokino tanalate wade tabo eba anaka-pumilo, ebene iba:te a:ka:noloma:na:. ²³ Wiyasiya epo epetapi iba:te wade damelamo da:gudiya, ibi ebe kikopula. Iba:te Godokono tabo olowite wade iyatawa lawete nanitabonomolo ka:noloma:na:, epetapi 100 teta:mo, epetapi 60 teta:mo, epetapi 30 teta:mo ka:noloma:na:.”

Kuba Uwagate Pali Magumulo Demaimiya Ebe Iyatulame Oi

²⁴ Ebene Ya:sute oi idi epo eba iyatulamelolo na:kegiya, “Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalote ebe dubu idite ebene pali amio bai osiyodilote wade kono kikopu daminaoli eba kunula. ²⁵ Idoko idilo epo bilibilinomate delaoniya, eba:go gowelaodawama: deda:nami ebe dubute penate kuba uwago kikopu pali magumamo pamionate gito toni. ²⁶ Walone tetelo konote apepeote da:nolojiya, kuba uwagate maimiote konono dolodolo ebo aupulatoliya, ²⁷ ebene pali namutudawano wokopiate ebetamo pelamete ebe napaniya, ‘A:ma: pali magumamo wadewade kikopu amiata, wiyasiya me kuba uwago epetapi iba:te kebene kemaimile?’

²⁸ “Ebetete tabo eba wiyalo negi, ‘Ago gowelaodawa idi, ebete ami.’

“Ebene wokopiate ebe nalatediya, ‘Modobola:ka: a ebe kuba uwago kemagobelemalema:?’

²⁹ “Namutudawate wiyasiya negi, ‘Ao, la:le demagobela:ema, diyala, la: atu tetelo wadewade kono epetapi da:bemagobelemalema. ³⁰ Ebema: modobola iba:te kapimiya napepeoma:na:, wiyasiya walone nao kono uwate tetelo nale wokopi kanalemamo iba:te dopamo kuba uwago magobelete elamo kiyalekema:, ebene iba:te wadewade nao kono uwatete naimano pali inamabu alomono motamo kapalomoma:na:.”

Mastada Kikopuno Iyatulame Oi

Mak 4:30-32; Luk 13:18-19

³¹ Ebene Ya:sute oi idi ibi eba iyatulamelolo na:kegiya, “Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalo mastada kikopu keba kunula:ka: eba kunula, iyo, tete idilo dubute me kikopu lawete ebene pali magumamo

† 13:22 Luk 12:16-21; 1Tim 6:9-10,17

gito ami. ³² Nanitabola, me opo kawonomolo kewa kikopu kawokawonomo ba:pola:na wiyasiya mastada kikopu ebe da:pesonomola. Wiyasiya numa:la:, lumagite daimene ebe da:peso kikopute apete kewa bilibilinomo epetapi kodoilimene, ebene olaolate pelamete ebe kewa katomolo ba:pilukulionama:na:.”

Palowa Bae Gamagamaimino Tuwae Inamabuno Iyatulame Oi

Luk 13:20-21

³³ Ebene Ya:sute oi idi ibi eba iyatulamelolo na:kegiya, “Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalo palowa bae gamagamaimino tuwae inamabu keba kunula:ka: eba kunula. Kamiyale idite modobo palowa lawete gamagamaimino inamabu kela:mo aminalete ebo ewegedi, ebene gamagamaimino inamabute palowa lawenomo eba lawelo palowa baete unamo ebo maigi.”

Ya:sute Epo Oiamo Diyatulamenaki Ebe Tanalono Mabu

Mak 4:33-34

³⁴ Ya:sute me tanalo epo bilibilinomatamo iyatulame oiamo kiyawaonaki, ma kunu ebete tanalo idi iba:tamo iyatulame oia:no ka:kiyawaonakia:. ³⁵ Ebe tanalote emaijiya Godote ebene woki awokalimidawado degiya, ebe tabote nanitaboma: keda:ma:. Ebete iyalo tetelo tabo ma kunu giya,

“Na Godote epatamo tabo kiyawao tetelo iyatulame oiamo kiyawaonakomo.

Iyo, nale me opo dosiyodiliyamo

ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, kebe tanalate waminaole magumulo da:pola:namiya, na ebe tanalo ma kunu kawokalilaemamo.” ††

Kuba Uwagate Demaimiya Ebe Iyatulame Oino Magumu

³⁶ Ebene Ya:sute epo bilibilinomo miyapate moto guamo gito nodoliya. Ebe tetelo ebe waloma:tapiate ebetamo pelamete na:pegeliya, “Kono pali magumulo dapepeiya ebe kuba uwagono magumu keba kunula:ka:? A:ma: a niyatua:na:.”

³⁷ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, “Wade kono kikopu kebe dubute kaminaolile, ebe Epono Naniwila.

³⁸ Ebema: ebene pali ebe me opo kawonomola, wadewade kono kikopu ibi Godokono Unu Duliyomolono gudila, ega:walo kuba uwago ibi Saitanakono gudila.

³⁹ Kuba uwago dami ebe Saitanatela, ega:walo nao kono uwate tete ebe me opono uwomula, ega:walo nao kono uwatepi ibi Godokono nopopila. ⁴⁰ Ebema: wokopiate kuba uwago magobelete elamo diyalekiya, me opono uwomu eba kunu kitanamene. ⁴¹ Ebe tetelo Epono Naniwite ebene nopopi kapalibolemene. Ebema: piyate ebene epago eba ilukulinalo kuba dosiyodilolenaka, nopopiate ibi bilibilinomo puwatete ⁴² ka-

†† 13:35 Oale 78:2 † 13:40 Yon 15:6 †† 13:41 Ma:t 24:31; 25:31; Mak 13:27

wo ela taponomamo gito ka:niyalekema:na; ebene iba:te ebolo lalo eba oliomolelo kawonomamo ebo kimima:na. ^{†43} Wiyasiya Godokono tuputupu ilukuli guda:godolo ebene alote kawonomamo ka:pukuilaemene, ibino Nabiwino Unu Duliomololo da:pukuilamena eba kunu. Galagodawa, a:ma: wadenomamo nolowia!" ^{††}

Waminaole Manino Iyatulame Oi

⁴⁴ "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo ebe lumagite kawo mani ega:walo wadewade inamabu iyalo tetenomolo damelamo dowaminaoliya eba kunula. Walone tetelo ebete ebo a:iya, ebene ulama bilibilinomo da:petoiya lumagi idite damela obobo woko eba osiyodilolo ebe wadewade inamabu ebo ulamiya. Ebe tetelo ebete kalakalago walo kitiolete, ebene ebene motamo tote ebene inamabu bilibilinomo maniamo na:midiolete modobo mani ebo nelawiya. Ebene ebe maniamo ebete ebe damela lawete, ebe damela magumulo waminaolelo da:pola:niya ebe wadewade inamabuate ebenoma: ebo eda:iya."

Wiya Kawo Negegeno Iyatulame Oi

⁴⁵ "Ega:walo Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo ebe olowame lumagite wadewade negege inamabu ola:go depata:na eba kunula. ⁴⁶ Egela idilo ebete kapiya negege wadenomo dumi, ebe tetelo ebene inamabu bilibilinomo maniamo na:midiolete modobo mani nelawete, ebene ebe maniamo ebete ebe wade negege lawete ebenoma: ebo midi."

Kamauno Iyatulame Oi

⁴⁷ "Ega:walo Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo ebe lumagite namo bilibilinomo uwatolema: kamau kolomamo daubi eba kunula. ⁴⁸ Ebene namo bilibilinomate detaiya ebe tetelo wokopiate kamau kolomo balamo anamiyamidate wadewade namo bagowamo eba alomolo kubakuba namo gito iyalekiya. ⁴⁹ Ebema: me opono uwomu eba kunu kitanamene. Ebe tetelo Godokono nopopiate pelamete kuba osiyodilolepi tuputupu ilukuli epagodone powagailite ⁵⁰ kawo ela taponomamo gito ka:niyalekema:na; ebene iba:te ebolo lalo eba oliomolelo kawonomamo ebo kimima:na." [‡]

Godokono Kawo Elawodawa Tanalono Magumu Delawiya Ebe Lumagino Tanalo

⁵¹ Ebema: Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, "La: me tanalo bilibilinomo wadenomamo na:kiyatawawenama?"

Iba:te tabo eba wiyalo negeliya, "Iyo, a modobola."

⁵² Ebene Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Godokono Totomu iyatulamepi magumulo, potele Godokono Kawo Elawodawa tanalono magumu

lawenomo delawi, ebe lumagi kawo moto namutudawa keba kunula:ka: eba kunula. Ebe mulo dubuno motolo kawokawo wadewade inamabuate ba:pola:na, ma kunu tagalatagala inamabu ega:walo olioli inamabu kapimiya ba:pola:mena, ebema: ebete ebene ubilo ebe iyaiya inamabu epatamo ba:powaulatele-nakomene ibi wadenomamo kowalubilinama:"

Nasaleta Duliomolo Epate Ya:suko Ubia:noma: Deda:iya

Mak 6:1-6; Luk 4:16-30

⁵³ Ebene Ya:sute ebe iyatulame oi kiyawao dolopoligiya, ebete ebe duliomolone tote ⁵⁴ ebene okoli duliomolo Nasaleta:mo walo na:ka:tiya. Ebete epono balidi ibilamole motolo ibi eba iyatulamitalo iba:te anoanolo negelitya, "Me dubuno mulo iyatulame woki ebete kebolo kiyatawile? Ega:walo ebete anoano tanalo pokono elawamo kosiyodilolenale? ^{††55} Ebe kapeneta dubuno gudula, ebene menoko ebe Ma:litela. A iyatawala ebene ekaki Ya:imesiko, Yausepeko, Saimonoko, ega:walo Yudasiko, ^{††56} iyo, ebene ekaki buwelemele bilibilinomate ago bilukulina. Ebema: me dubute ebene elawo ega:walo mulo kebo-lo kuwatile?"

⁵⁷ Ebene iba:te ebe ubia:noma: eba eda:utalo Ya:sute ibi nanaliya, "Godokono woki awokalimidawa epate ebe unamo kadipatema:na; wiyasiya ebene duliomolo epo ega:walo ebene moto epo iba:te ebe ubia:noma: beda:onakoma:na." ^{††58} Ebema: Nasaleta epono nanitabokobi midia: mabuma: Ya:sute ibino duliomololo anoano tanalo bilibilinomo kosiyodiloliya; ebete ibino taneba magumulo kapiyakapiyanomo osiyodiloliya.

Elodite Yonekono Wato Dotowamidamiya

Mak 6:14-29

14 Ebe tetelo Ga:lili opono Kawo Elawodubu Elodite Ya:sukono osiyodilole tanalo olowiote, ² ebete ebene opopiatamo negiya, "Me Ya:suko ebe Yonete, epo obamo waduba:midaoledawala. Ebete a: magumune emaigi, ebema: me anoano tanalate ebegodone pemaiminaka."

³ Me tanalo ebe Yonete keba kunu ka:iyale ebe tanalola.

Yonete dopamo eba okolinalo, Elodite ebene ekawi Pilipikono kamiyale pilolo lawiya, ebe kamiyaleno mailo Elodiyasitela. Me mabuma: Yonete Elodiko kawiya eba analo negiya, "A:ma:le ebe kamiyale lawe mod-oba:, kawo kubanomola!" Ebema: Elodite ebene gowelaopi danaliya, iba:te Yoneko nelawete idoko moto guamo gito peba:idiliya, mabu ebete ebene ubi iyatiya ebe osiyodilo tanalodo ebete Elodiyasiko kalakalakobi ka:midima: ^{††55} Ebe tetelo Elodite ebe anakapuima: ubi niatiti wiyasiya ebete Yu epo eba tolelamelo walo gito katepiya, mabu iba:te Yoneko Godokono woki awokalimidawama: gelanakiya. [§]

† 13:42 Ma:t 8:12 †† 13:43 Da:n 12:3 ‡ 13:50 Ma:t 13:42; Luk 13:28

†† 13:54 Yon 7:15 †† 13:55 Yon 6:42 ††† 13:57 Yon 4:44 ††† 14:3-4 Kalima 18:16; 20:21; Luk 13:19-20 § 14:5 Ma:t 21:26

⁶ Ebene Elodite dawokaliya, ebe egela malagidilolo ebene namutupiate eba:go soliyomu bae nautiya. Ebe tetelo Elodiyasikono buwelete ibi bilibilinomono ololo apuamo pete eba pemaitalo, Elodite ebetamo kawonomamo kalakaliti, ⁷ ebema: ebete buweletamo negiya, "Nale Godokono mailamo gemo, a:ma:le beda: tanaloma: ubi diyata:emene nale a:ma:tamo nanitabonomolo kikaemamota!"

⁸ Ebene buweleno menokote ebe daniya, ebete Eloditamo ma kunu nowamiya, "Na ubila Yoneko epo obamo waduba:midaoledawano wato kikopu kawatago. Ka:lonomo natamo nikanama:!"

⁹ Ebe tetelo Kawo Elawodubu Elodite ebene tepo magumulo mibomiboma: ediya, wiyasiya ebete dopamo degiya ebe tabo ebete Godokono mailamo giya soliyomu epo bilibilinomono ololo apulo. Ebema: ebete ebene gowelaodawa idi daniya, ¹⁰ ebe dubute idoko motamo tote Yonekono wato ebo notowami-damiya. ¹¹ Ebene ebete wato kikopu kawatago adaete buweletamo da:pikamiya, wiyasiya ebete ebene menokotamo gito atiya. ¹² Ebe tetelo Yoneko waloma:tapiate ebene apenomo pelawete bobo magumamo gito niyatiya, ebene iba:te tolamete ebe tanalo Ya:suko ebo naniya.

Ya:sute Epo Bilibilinomatamo Bae Dikalamoleni

Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Yon 6:1-14

¹³ Ya:sute ebe tanalo olowite ebe waloma:tapiago peago gito tolamiya ebete a:ka:tuwa: diyamoa: opamo ka:nemaigama:, wiyasiya epo bilibilinomate ebene to tanalo dolowiya, iba:te ibino iyaiya duliyaomolone maimiote Ya:suago kanalugoma: damela gaboiya gito tolamiya. ¹⁴ Ebene Ya:sute peago da:nemaigiya, epo bilibilinomono nulamete ibi kawonomamo na:nilakapoilamiya, ebema: ebete damelamo nodolote ibino temetema:gopi wadekobi ebo nimidioliya.

¹⁵ Eba adimonal ebe waloma:tapiate ebetamo pelamenate ebe napananiya, "Me epoa: baila. Tete olopoligo, samamo kidokomene, ebema: a:ma: ibi nalibola:, iba:te iyaiya duliyaomolamo tolamoletete ibi a:ka:tuwa: ibino bae ka:nuwateoma:"

¹⁶ Ya:sute ibi nanaleni, "Ao, iba:te tolamea:no la:le iba:tamo nao inamabu dopamo nikalamola:la:"

¹⁷ Iba:te nowaiminiya, "Agodolo paibu bae ega:walo namo netewa, ebenomate pola:na."

¹⁸ Ya:sute iba:tamo negeni, "Ebe baela namola nata-mo nowada:la:" ¹⁹ Ebene ebete epo uwagolo ilukulima: danaleni, ebe tetelo ebete paibu bae ega:walo namo netewa uwatenate, Unu Duliyaomolamo melelo Godotamo kalakala tabo ebo geni. Ebene ebete ebe bae wakalamiolenate ebe waloma:tapiatamo ikalame-nate, iba:te epo bilibilinomatamo gito ikalamoleniya.

^{†20} Ebe tetelo ibi bilibilinomate bae denaoniya ibino bae kape tanalo ebo olopoligolameni, ebene Ya:suko waloma:tapiate da:luliniya ebe bae apuapuamo 12 bagowo ebe owiyaoleniya. ²¹ Nanitabola, ebe bae 5,000 dubate naoniya ibino kamiyaale guda:go.

† 14:19 Ma:t 15:35-39; Mak 8:6-10

Ya:sute Obo Unudo Da:toni

Mak 6:45-52; Yon 6:15-21

²² Ebene ebe tetenomolo Ya:sute epo eba alibolenalo ebe waloma:tapiatamo negeni, "Pe lawa:wete Ga:lili Paka: apuamo na:na:iwala:la:" ²³ Ebene ebete epo bilibilinomo alibolenate ebete damela unamo gito nodoloni Godago tabo ka:negelanama:. Ebene didokoni Ya:sute a:ka:tuwa: ebolo okolini. ^{†24} Ebe tetelo waloma:tapiate ibino peago paka: tulituli tetenomodo eba tolamenalo, ulate pe apuamo obiyamidanski, apuamo obiyamidanski, eba kunu wageleni mabu awate ibi nodiyoboleni, ²⁵ ebema: idoko tetelo egela walo tatalima: eba eda:nalo, Ya:sute obo unudo iba:tamo ebo toni. ²⁶ Wiyasiya ebete obo unudo eba tonatolo, iba:te ebe uminate eba toletoleonalo negelaniya, "Obolote pe!" ebema: iba:te tole kawonomago ebo gelatepaoniya. ‡

²⁷ Ebe tetenomolo Ya:sute ibi nanaleni, "Na Ya:sutela, la: ka:toletoleonala:!"

²⁸ Ebene Pitate wiyasiya ebetamo negeni, "Kawodawa, a:ma:lela:ka:? A:ma: na nanana:, nale obo unudo a:ma:tamo ka:pema:"

²⁹ Ya:sute ebene tabo eba wiyanalo negeni, "Na:pa:!" ebene Pitate pe atepanate obamo a:putinate obo unudo ebetamo ebo toni. ³⁰ Wiyasiya ebete elawo awano ulolamenate ebo toletoleni, ebene ebete obamo eba ololunalo Ya:sutamoma kawonomamo negeni, "Kawodawa, a:ma: naimano igilo na:mula:nama:!"

³¹ Ebe tetenomolo Ya:sute koto uwamidante Pitako lawenate nanani, "A:imano nanitabokobi midi tanalo kawoa:, da:pesola. Mabu keleka: a:ma:le woki netewama: deda:wa:?" ^{†32} ebene iba:te walo peamo da:koloniya awate ebo olopoligoni.

³³ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapiate ebe eba amatenalato negelaniya, "Nanitabola, a:ma: Godokono Gudulata!"

Ya:sute Genasalete Opolo Temetema:gopi Wadekobi Da:midiolenaki

Mak 6:53-56

³⁴ Ebene iba:te duiya tetelo paka: apuamo na:iwalete Genasalete opamo gito nemaimiya. ³⁵ Ebe tetelo epate Ya:sukono tanalo iyatawaote ebe opono duliyaomolo bilibilinomamo tabo nanalibiya, iba:te temetema:gopi ebetamo kemagaelema:. ³⁶ Ebema: Ya:sute ebolo eba nokolinalo, temetema:gopiate da:pelamenakiya ebe na:petoweomenakiya iba:te ebene kaliku kologioama:, ebene piyate ebene kaliku dologionakiya iba:te wadekobi ebo olowionakiya. ‡

Yu Epono Ewonino Iyatulame Tanalo

Mak 7:1-13

15 Ebe tetelo Pa:lisi tanebapi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, ibi epetapiate Yelusalema kawo duliyaomolone pelamete Ya:sutamoma na:pegeliya,

†† 14:23 Luk 6:12; 9:28 ‡ 14:26 Luk 24:37 †† 14:31 Ma:t 8:26; Mak 4:39 †† 14:36 Ma:t 9:20-21

²“Mabu keleka: a:ma: waloma:tapiate aimano ewoniate diyatulamenakiya ebe totomu tabo dowakalaminaka? Numa:, iba:te koto ukulaolea:no bae ebo naonaka!”

³Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, “La: beda: mabu-ma: ewoniate degelanakiya ebe totomu tabo eba malagidilolenalo, wiyasiya Godokono Totomu Tabo ebe wakalaminamata? ⁴ Numa:la:, Godote ebene Bukalo negiya, ‘La:imano menokobila nabila nowalubi-la:la:,’ ega:walo ebete na:kegiya, ‘Kebe lumagite ebene menoko o nabiwino tanaloma: kuba tabo da:kiyawaomene, la:le ebe nanakapumiyala:’

⁵Wiyasiya la: me Godokono tabo iyabaiamo alo-mawete negelanamata, ‘Lumagigodolo da:pola:na menokola nabiwila walubilima:, ebete iba:tamo ikalae-ma: ubia:noma: deda:mene, kuba:nola. Ebete gito kegemene, ‘Me inamabu talenala, nale Godotamo ikameote me inamabuamo naimano menokola nabiwila a:kowalubilimo.’ ⁶ Ma kunu la: magumulo kuba woki lumagite ebene nabiwi kowalubinakoa:, mabu la: Godokono nani tabo iyabaiamo alomolo wiyasiya la:imano ewoniate degelanakiya la: ebe iyaiya tanalo kapiya osiyodilolenakomata. ⁷ La: mena netewa epolata! Godokono woki awokalimidawa Aisayate la:imano tanaloma: dopamo nanitabonomolo ma kunu egiya,

⁸‘Me epate na tabamo amamanatenena, wiyasiya ibino tepo magumuno woki na niyakabolo kapola:na:, mulunomolo ba:na:pola:na. ^{††}

⁹Iba:te naimano mailo unamo nadipatena, wiyasiya nanitabo tanalo puliyala, iyo, iba:te me opo epono totomu Godokono Totomonomoma: midilite ebo iyatulame-naka.”

Epo Da:kubailamenaka Ebe Iyaiya Tanalo

Mak 7:14-23

¹⁰ Ebene Ya:sute epo bilibilinomo ebetamo ka:la:mite iba:tamo negiya, “La: me tabo olowiwete la:imano woki wadenomamo na:tuputupuilama:la:. ¹¹ Nao inamabute lumagino tepo magumamo dopegamene ebe inamabute ebe a:ka:kubaimene, wiyasiya lumagino tabone da:pemaima:na: ebe tanalate ebe ka:kubaima:na:.” [‡]

¹² Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebetamo pelamete na:pegeliya, “A:ma: iyatawala:ka:, Pa:lisi tanebapiate a:ma:le degeawa: ebe taboma: na:dowa?”

¹³ Ya:sute wiyasiya negiya, “Naimano Nabiwite Unu Duliymololo dokolina, ebene pali magumamo epate a:ka:tuwa: ibino elawamo damionaka, ebe kewa bilibilinomo ebete dolodolago ka:pemagobelemene, wiyasiya ebete a:ka:tuwa: kebe kewa kamionale, ebe kewanomate belamota:onama:na:. ¹⁴ Ebema: la:le Pa:lisi tanebapino tabo ako-olowiala:, na:miyapiyala: mabu ibi balidi tamiopila, iba:te epo kubanu iyatulamenaka. Numa:la:, balidi tamio dubute balidi tamio

dubu idi gabodo demagatamene iba:te damela gug-amo kapimiya ka:na:gudima:na:.” ^{††}

¹⁵ Ebene Pitate ebe naniya, “A:ma: me tanalono magumu a niyatuama:.”

¹⁶ Ya:sute tabo eba wiyalo negiya, “Epetapiate woki wadenomamo ka:tuputupuilamena:, la: atumu. ¹⁷ La: iyatawala:ka:? Nao inamabute lumagi magumamo opegate wapuamo tote ebene neago ka:pene-maigamene, ¹⁸ wiyasiya lumagite ebene tabamo da:kiyawaomene, ebe tabo ebene tepo magumuno woki mabune ka:pemaimioma:na:, ebe iyaiya tabote ebe ebo ka:kubaima:na:. ¹⁹ Numa:la:, lumagino tepo magumune wiyasiya kuba wokino tanalate pemaimi-naka, ebene ebe kuba wokine me kawokawo kubate ka:pemaiminaka—lumagi anakapumi tanalo ega:walo inamabu pilo tanalo, buwele pilo tanalo ega:walo lumagi idino kamiyale pilo tanalo, a:da: tabo kiyawao tanalo ega:walo lumagi idino mailo kubaimi tanalo. ²⁰ Iyo, nanitabola! Me kubate pemaimite lumagi ebo ka:kubaima:na:, wiyasiya lumagite koto ukulalea:no bae denamene ebe tanalote ebene woki mabu a:ka:kubaimene.”

Taya Duliymolo Kamiyaleno Nanitabokobi Midi Tana-lo

Mak 7:24-30

²¹ Ebene Ya:sute ebe opo atepate Taya ega:walo Saidono kawokawo duliymolono opamo gito tiya.

²² Ebe Ka:inane opolo dokolinami, kamiyale idi ebe Yua: lumagila, ebete Ya:sutamo geatepago pete na:pegiya, “Da:ibidikono A:la:mu, naimano gudu buwele kuba uliyanagonola, ebema: ebete kawo teme-teme iyatawana! Modobola a:ma:le na na:nilakapoina-ma:!”

²³ Wiyasiya Ya:sute ebe kamiyaleno tabo ka:wiyai:, ebema: ebe waloma:tapiate ebetamo pelamete na:pegeliya, “A:ma: me kamiyale iyabaiamo naliba, mabu ebe ago depaita gowela kawonomo osiyodiluta.”

²⁴ Ebema: Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, “Isalaela epo magumulo dalatidioliya, Godote na ebe sipi-goeogoeo kapiya olema: paliboniya, iyaiya opo epatamoa:.” [‡]

²⁵ Ebene ebe Yua: kamiyaletate ebene tabo olowite ebetamo walo ka:pete ebene agowa mabuamo pa:tuduwatalo na:pegiya “Kawodawa, a:ma: na nowalubina:.”

²⁶ Ebema: Ya:sute ebene tabo eba wiyalo negiya, “Mabu keleka: nale a:ma: dowalubitama? Modoboa: epate gudino bae epetapiatamo gito ikalae-ma:, mabu ebe osiyodilo tanalo ebe gaagaatamo ikalame tanalo keba kunula:ka: eba kunula.”

²⁷ Kamiyaletate Ya:sutamo negiya, “Iyo, a:ma:le degeawa: nanitabola, wiyasiya kawo dubu idino bae nao patapatane opamo da:penigudinaka, ebe bae apuapu gaagaate nao modobola!”

† 15:4 Maimi 20:12; 21:17; Totomu 5:16 †† 15:8 Ais 29:13 ‡ 15:11 Ma:t 12:34

†† 15:14 Luk 6:39; Lom 2:19 ‡‡ 15:24 Ma:t 10:6

²⁸ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, “Kamiyale, a:ma:godolo nanitabokobi midi tanalo kawonomo bitana, ebema: a:ma:le ubi diyata:wita, na ebe tanalo nanitabolo kosiyodilomamo.” Nanitabola, ebe tetenomolo ebe kamiyaleno buwelete wadekobi ebo olowiya.

Ya:sute Temetema:gopi Bilibilinomo Wadekobi Da:mid-ioliya

²⁹ Ebene Ya:sute ebe opo atepate Ga:lili Paka: balado petote damela unamo nodolote gito nokoliya. ³⁰ Ebe tetelo epo bilibilinomate Ya:sutamo eba pelamelo iba:te ibino temetema:gopi ebetamo ebo magaeliya, ma kunu iba:te agowa kubakubapi, balidi tamiopi, tabo kiyawaoa:pi, ega:walo iyaiya gabugabuagopi epetapi bilibilinomo Ya:sutamo magaelete ebena agowa mabuamo da:powadilatoliya, ebete ibi wadekobi ebo midioliya. ³¹ Ebene epate kawonomamo anoanoiya mabu iba:te ibino balida:mo me iyaiya tanalo ulamiya, tabo kiyawaoa:piate tabo a:kiyawaiya, agowa kubakubapiate owapata:lamiya, ega:walo balidi tamiopiate balidi a:meleiya. Ebema: ebe tetelo Godote Isalaela epo dowalubilinako, iba:te ebena mailo unamo ebo adipatiya. †

Ya:sute Epo Bilibilinomatamo Bae Walo Da:kikalam-oliya

Mak 8:1-10

³² Ebene Ya:sute ebe waloma:tapi ebetamo ka:la:mite ibi nanaliya, “Na me epo na:nilakapoilamitamamo, mabu iba:te nago netewa-kapiya egela dilukulinatiya ibino bae olopoligolami. Na ubia:nola ibi baea:no ibino iyaiya duliyoumolamo gito alibolema: Diyala, iba:te gaboto tetelo elawoa:noma: da:ba:neda:oma:na:” ††

³³ Ebe waloma:tapiate ebetamo negeliya, “Me baea: opola. Ale me epo bilibilinomatamo bae ikalamole modoboa:”

³⁴ Ebene Ya:sute ibi nalateda:liya, “La:godolo kebalata baete ka:pola:nale?”

Iba:te negeliya, “Sebeni bae ega:walo namo egege kapiyakapiyate pola:na.”

³⁵ Ebene Ya:sute epo opamo ilukulima: danaliya, ³⁶ ebe tetelo ebete ebe sebeni bae apuapu ega:walo namo uwatete Godotamo kalakala tabo ebo giya, ebene ebete wakalamiolete ebe waloma:tapiatamo gito ikalamiya iba:te epatamo kikalamolema: ³⁷ Ebe tetelo piyate ebe bae denaiya ibino bae kape tanalo gito olopoligolamiya. Nanitabola, ebe bae 4,000 dubate naiya ibino kamiyale guda:go, ebene da:luliyi ebe bae apuapuamo Ya:suko waloma:tapiate sebeni bagowo ebe owiyaoliya.

³⁹ Ebene Ya:sute ebe epo ibino iyaiya duliyoumolamo daliboliya, ebe tetelo ebete peamo olote Magadana opamo gito tiya.

Pa:lisi Tanebapiate Anoano Tanalo Uima: Ya:suko Walo Dakaniya

Mak 8:11-13; Luk 12:54-56

16 Ebene Pa:lisi tanebapi epetapi ega:walo Sa:diyusi tanebapi iba:te ubi iyatiya Ya:sutamopelamete ebe kuba gabamo ka:powabuga:tama: Iba:te ebe ma kunu paniya, “A:ma:godolo Godokono elawo ditana, ebe tanalo awokalima: anoano tanalo idi atamo nosiyodila.” ‡

² Ya:sute tabo eba wiyalo iba:tamo negiya, “Egelate eba niwisigalo egela unu kalimakalimama: da:ne-da:mene, la: ebe tanalo uma:wete kegelamamota, ‘Dumutu egela wadenomamo ka:powalomene.’ ³ Ega:walo tete idilo egelate eba waloutalo la: ulama bubu dula:ma:ema la: kegelamamota, ‘Me egelate ka:kubamene.’ Iyo, la: tobolo ununo iyaiya tanalo ulamole iyatawalata, wiyasiya me tetelo Godote la: magumulo dosiyodilolena ebe iyaiya tanalono magumu la: wadenomamo kiyatawawena: ⁴ Kuba osiyodilolepi ega:walo nanitabokobi midia:pi, ibi ubi kawonomola Godokono elawo awokalimino anoano tanalo kuima:, wiyasiya Godote tanalo idi iba:tamo akawokalimene. Nanitabola, ebete Yaonado dawokalimiya ebe anoano tanalo kapiya la:tamo ikalamiyata.” ‡†

Ebe tetelo Ya:sute ibi miyapate gito tiya. ‡†

Pa:lisi Tanebapi Ega:walo Sa:diyusi Tanebapi Ibino Amama Tanalo

Mak 8:14-21

⁵ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiago Ga:lili Paka: apuamo da:na:iwaliya, ebe tetelo iba:te bae uwate tanalo na:dodomatiya. ⁶ Ya:sute iba:tamo negiya, “La: wadenomamo nolowiala: Palowa baete a:ka:tuwa: unamo demaiga, Pa:lisi tanebapi ega:walo Sa:diyusi tanebapi ibino amama tanalo eba kunula. Eiye, mako tanalote la:tamo akopemaigala!” ‡††

⁷ Ebema: iba:te ibino taneba magumulo tabo ma kunu geliya, “Ebate atamo me tabo nege mabu ale bae kowadaea:”

⁸ Wiyasiya iba:te tabo degelitiya Ya:sute iyatawate negiya, “La:imano nanitabokobi midi tanalo kawokawoa: La:le baea:no pola:na tabo beda:ma: kegelawitama? ⁹ Keleka: mabu la:le naimano nanitabo tanalo wadenomamo kuma:wena:? Nale adimo idilo paibu bae 5,000 dubatamo dowakalamiolelamenimo, me tanaloma: la:godolo woki ba:kitanale? Ebe tetelo la: kebalata bagowo kowiyaola:wenima? ‡†††¹⁰ Ega:walo egela

‡ 16:1 Ma:t 12:38; Luk 11:16 ‡† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Yaonako Godokono woki awokalimidawa idila, ebete Godokono tabo Niniba duliyoumolo epatamo atiya. Yaonate ebe Yua:piatamo nemaiga:no, dopamo gaboto tetelo kawo olalatite ebetamo nemaigiya, ma kunu namo kawonomote ebe gito alopogiya. Ebene Yaonate netewa-kapiya egelalo namono tepo magumulo okolitate, ebe tetelo Godote ebe nilakapoiwilo kawo anoano tanalo eba osiyodilolo ebena igilo ebo mula:miya. Ya:sute ebe anoano tanaloma: kiyawaiya Pa:lisi tanebapiatamo. ‡† 16:4 Ma:t 12:39; Luk 11:29 ‡†† 16:6 Luk 12:1 ‡††† 16:9 Ma:t 14:17-21

† 15:31 Mak 7:37 †† 15:32 Ma:t 14:14

idilo nale sebeni bae 4,000 dubatamo da:kowakalami-olelaimo, ebe tetelo la: kebalata bagowo kowiyao-la:ima? ^{††} La: beda: mabuma: naimano tanalo wadenomamo kemalagidilawena:? Nale la:imano bae nao tanaloma: kegea: La: nanisiwale, Pa:lisi tanebapi ega:walo Sa:diyusi tanebapi ibino amama tanalote la:tamo akopemaigala:!"

¹² Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebenu tabo magumu wadenomamo ma kunu lawiya, Ya:sute palowa bae unamo maiga tabo danaliya, ebete Pa:lisi tanebapino amama iyatulame tanaloma: giya. Ebe ubia:nola ebe kubate ebe waloma:tapiatamo pemaigama:.

Pitate Ya:sukono Nanitabo Tanalo Dawokalimiya

Mak 8:27-30; Luk 9:18-21

¹³ Ebene Ya:sute Sisaliya-Pilipai opamo da:nemaigiya ebete ebenu waloma:tapi ebo nalateda:liya, "Na Epono Naniwi iba:te poma: kegelanake?"

¹⁴ Iba:te negeliya, "Epetapiate a:ma: Yoneko obamo waduba:midaoledawama: gelanaka, epetapiate a:ma: Elayama: gelanaka, epetapiate a:ma: Yelemayama: gelanaka, ega:walo epetapiate a:ma: Godokono woki awokalimidawa idima: gelanaka." ^{††}

¹⁵ Ebene Ya:sute ibi nalateda:liya, "Wiyasiya la:le na poma: ka:midina:wenama?"

¹⁶ Saimono Pitate tabo eba wiyalo negiya, "A:ma: Kelisotela, iyo, a:ma: Igilo Godono Gudulata!" [‡]

¹⁷ Ebene Ya:sute ebetamo nowamiya, "Saimono, Yonekono gudu, a:ma: kawonomamo nekalakala! Mabu me tabo lumagi idite a:ma: kiyatumita:, a:ma: naimano Unu Duliomolono Nabiwite iyatumia. ^{††18} Na a:ma:tamo ma kunu gemo, 'A:ma: Pitate, naimano nokolalata. [‡] Nanitabola, nale me nokola unamo naimano sosi ketemamo, ebema: Saitanako a:e tanalote ebe sosi kubaimima: a:ka:modobomene. ^{††19} Numa:, nale Kawo Elawodawa Godokono iyaiya ki a:ma:tamo kikameomamota. Ebema: a:ma:le Saitanako kodiyoabaema: me opolo kebe gigiyu me kiamo demopiaemene, Godokono Unu Duliomololo atu mopi tanalote ka:nitanamene, ega:walo a:ma:le lumagino igilo ka:mula:ma:ema: me opolo kebe gigiyu me kiamo da:iyamidaemene, Unu Duliomololo atu a:iyamida tanalote ka:nitanamene.'" ^{‡‡}

²⁰ Ebene Ya:sute ebenu waloma:tapi kawonomamo analiya, "Nale Kelisoma: nanitabolo deda:namo, la:le me tanalo epetapi akokiyawaolama:la:!"

Ya:sute Ebenu A:e Tanaloma: Dopamo Degiya

Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27

²¹ Ebe tetelo Ya:sute ebe waloma:tapi iyatulame ma kunu wagilimiya, "Nale Yelusalema kawo duliomolamo tote epagodone kawokawo temeteme ebo ka:nuwatemamo, Godokono ubila. Ebene Godotamo

[†] 16:10 Ma:t 15:34-38 ^{††} 16:14 Ma:t 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 [‡] 16:16 Yon 6:69 ^{††} 16:17 Gal 1:15-16 ^{‡‡} Pita mailono magumu nitana 'Nokolala.' ^{†††} 16:18 Yon 1:42; Epe 2:20 ^{‡‡‡} 16:19 Ma:t 18:18; Yon 20:23

kalimagono ikameopino watowatopi, ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, ega:walo kawokawo dubu epetapi iba:te na kanakapunaema:na:, wiyasiya netewa-kapiya egelalo Godote na a:ene kadipantenemene."

²² Ebene Pitate Ya:suko waloma:tapi epetapiagodone kela:mo magatate ebe kawiya ma kunu ebo naniya, "Kawodawa, me kubate a:ma:tamo akopemaigala:, modobola Godote nodiyobamene!"

²³ Ebene Ya:sute olobigate Pitatamo negiya, "Pita, a:ma: Saitanako keba kunula:ka: eba kunula! Na natepana! A:ma:le naimano agowa ukamidadawama: editata mabu a:imano woki Godotamo kiyata:wita:, a:ma: epono wokilo okolinata!"

²⁴ Ebe tetelo Ya:sute ebe waloma:tapi nanaliya, "Kebe lumagite na waloma:enema: ubi diyatimene, dopamo ebete ebenu tanalo dodolomatilite ebenu kewa olo-tolowa agute na ebo nowaloma:enemene.

^{§25} Nanitabola, kebe lumagite ebenu igilo nagodone damoeda:mene ebenu igilote kalatidimene, wiyasiya kebe lumagite ebenu igilo na mabuma: datutimene ebete nanitabo igilo ebo ka:nuimene. ^{§†26} Ebema: lumagite opono inamabu bilibilinomo uwatenomo eba uwatelo, ebenu igilo datutimene ebe lumagino wiya keleka:? Ebete ebenu igilo walo ka:kelaema: beda: inamabu na:kikaemene? Gabo puliyala, kitana: ^{§††27} Nanitabola, Epono Naniwite ebenu wade-talena

nopopiago ega:walo Nabiwi Godokono elawo alonomago ka:pemene. Ebe tetelo ebete epono tanalo eba anagilamelelamelo ibino modobo woko wiya nanitabolo kikalaemene. ^{§†28} Na la:tamo nani tabo gemo, me tetelo dilukuliona ibi epetapiate Epono Naniwi ebenu Kawo Elawodawano elawago da:pemene, ebe kawo tanalo dopamo umite walone ebo ka:elaoma:na:."

Godokono Elawo Alonomote Ya:sukono Ape Da:pukuimiya

Mak 9:2-13; Luk 9:28-36

¹⁷ Ebene sikisi egela dolopoligiya Ya:sute Pitako, Ya:imesiko, ega:walo ebenu ekawi Yoneko, ibinomo magataliya damela ununomo ida:mo. ² Ebe tetelo ebe waloma:tapino dopo apulo Ya:sukono apete iyama: ediya, ebenu ebenu ololote egelano pukuilame keba kunula:ka: ebakonoma: eba eda:lo, ebenu pupuliono inamabuate atumu keyakeyanomoma: eda:omiya. ^{§†3} Ebene waloma:tapino lololo apuamo Moseseko ega:walo Elayako iba:te pemaimite Ya:suago tabo ebo gelitiya. ⁴ Ebe tetelo Pitate Ya:sutamonegiya, "Kawodawa, ale malo da:pola:nama:, kalakala kawonomola. A:ma: ubi diyata:emene, nale nupunupu netewa-kapiya ketemotemamo, idi a:imanola, idi Mosesekonola, idi Elayakonola."

⁵ Pitate ebe tabo eba kiyawautalo, ebe tetenomolo pukuilame tema iyanomote pete ibi gito panalopami-

[§] 16:24 Ma:t 10:38; Luk 14:27 ^{§†} 16:25 Ma:t 10:39; Luk 17:33; Yon 12:25 ^{§††} 16:26 Ma:t 4:8-9 ^{§‡} 16:27 Ma:t 25:31; Oale 62:12; Mulo Tabo 24:12; Lom 2:6; Awo 22:12 ^{§††} 17:2 ² Pit 1:16-18

daliya, ebene tema magumune tabote ma kunu piya, "Me naimano kapiya Gudunomola, na ebetamo nekakalitamola. La: ebene tabo nolowiala:" †

⁶ Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebe tabo olowite kawonomamo eba toletoleolo opamo ebo gudiyaya, ⁷ wiyasiya Ya:sute pete ibi eba pologiolelo na:pegiya, "Nemaimiala:, akotoletoleala:!" ⁸ Ebe tetelo iba:te balidi da:meleiya lumagi idi kumiya:, Ya:suko kapiyate ebolo utiti.

⁹ Iba:te unu damelane eba piwitiolo Ya:sute ibi napanaliya, "La:le kebe anoano tanalo kuma:ema, ebe tanalo me tetelo epetapi akoanala:la:, wiyasiya Godote na Epono Naniwi a:ene walo dakadipananemene epo ebo kanalemamota."

¹⁰ Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebe nalatediya, "Mabu keleka: Godokono Totomu iyatulamepiate degelanaka, Elayate dopamo pete, ebene walogabo apune Kelisote ka:pemene?" ††

¹¹ Ebete tabo eba wiyalo negiya, "Nanitabola, Elayako dopamo pete tanalo bilibilinomo ka:pa:tuputupuilaemene. ¹² Na la:tamo negemo, Elayako epatamo iyalo a:pi wiyasiya iba:te ebene tanalo kiyatawaoa:, ebene iba:te ibino ubilo kawokawo kuba ebetamo osiyodilolenakiya. Ebema: la: niyatawala:, Epono Naniwite atumu iba:godone kawokawo temeteme nanitabolo kuwatemene." ‡

¹³ Ebene ebe waloma:tapiate ebe tabono magumu wadenomamo ma kunu lawiya, Ya:sute Yoneko obamo waduba:midaoledawano tanaloma: ge. ††

Ya:sute Kuba Uliyanagono Koi Wadekobi Da:midiya

Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a

¹⁴ Ebe tetelo iba:te epo epetapiatamo da:pemaimiya, dubu idite Ya:sutamoma pete pupamo pokolite

¹⁵ na:pegiya, "Kawodawa, a:ma: naimano koi na:nilakapoima:! Mabu ebe ea: tanalote lawenako, ebema: tete epetapilo ebe elamo bega, obamo bega, eba kunu wagelena. ¹⁶ Nale ebe a:ma: waloma:tapiatamo demagaeakamo, wiyasiya iba:godolo elawo puliyala ebe wadekobi ka:midima:"

¹⁷ Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "Eiye, la: nanitabokobi midia: kubakuba epolata! La:le natamo mibo ikanamenamata, ebema: na ubia:nola la:go tete geyageyalo okolinama:! La: koi natamo nemaga:la:!"

¹⁸ Ebene Ya:sute kuba uliyana kawiyaya daniya ebete koi magumune gito nemaigiya, ebe tetenomolo koite wadekobi ebo olowiya.

¹⁹ Ebene epo epetapino pola:na: tetelo Ya:suko waloma:tapiate ebetamo pelamete na:pegeliya, "Mabu keleka: ale kuba uliyana aliboma: ka:modobaka:?" ††

²⁰ Ebete iba:tamo negiya, "Ebe mabu ma kunu bitana, la:imano nanitabokobi midi tanalote depesoma: eda:ona. Na la:tamo nani tabo gemo, mastada kikopu kawoa:, da:pesonomola. Wiyasiya la:imano nanitabokobi midi tanalote makonoma: deda:mene,

† 17:5 Oale 2:7; Ais 42:1; Ma:t 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Totomu 18:15 †† 17:10 Ma:l 4:5 ‡ 17:12 Ma:t 11:14 †† 17:13 Luk 1:17 †† 17:19 Ma:t 10:1

la:imano elawote modoboma: eba eda:lo me dame-latamo kegelamamota, 'A:ma: mene ebamo na:toatepa!' ebene damelate la:imano tabamo ka:tuduwatamene. Me tabo nanitabola, la:godolo nanitabokobi midi tanalo eba itanalo osiyodiloa: tanalo idite a:kitanamene, iyo, kodakoda tanalote modobonomoma: keda:mene. ††²¹ Ebema: la:le la:imano ilukuli magumulo tete epetapilo bae naoa:no eba pola:nalo Godago tabo degelawenakoma, la:le elawo ebo kelaemamota mako kuba uliyana aliboma:." †††

Ya:sute Ebene A:e Tanaloma: Walo Da:kegiya

Mak 9:30-32; Luk 9:43-45

²² Tete idilo Ya:suko waloma:tapiate Ga:lili opolo kapiyama: walo da:kediya, ebete iba:tamo negiya, "Godote Epono Naniwi kubakuba epono kotamo kiyatimene, ²³ ebene iba:te ebe kanakapuima:na:, wiyasiya netewa-kapiya egelele Godote ebe a:ene walo kakadipatemene."

Ebema: Ya:suko waloma:tapiate ebene tabo olowite tepe temeteme kawonomo ebo lawiya.

Godokono Motono Ka:pita:isin Wiya St Alomo Tanalo

²⁴ Ya:suko waloma:tapiate Kapeniya duliyo-mo da:pelamiya, ebe tetelo dubu epetapiate Pitatamo pemaimiya Godoko Amamateno Iya Motono ka:pita:isin wiya uwatema: Iba:te tabo ma kunu pegeliya, "La:imano iyatulamedawate Godokono Motono ta:kese mani a:kiyatinakole?" †††

²⁵ Pitate negiya, "Iyo, iyatinako."

Ebene Pitate motamo da:nodoliya ebete tabo gea:no dopamo Ya:sute ebe naniya, "Saimono, a:imano woki keba kunula:ka? Me opono kawokawo elawodubatamo ta:kese mani piyate kalomonake? Atu opo epatela:ka: o kapela epatela:ka:?"

²⁶ Pitate ebene tabo eba wiyalo negiya, "Kapela epate a:ka:tuwa: alomonaka."

Ya:sute negiya, "Iyo, nanitabola, atu opo epate gabamaniatamo ta:kese mani kalomona: Numa:la:, a Yu epo me Isalaela opono gudila, ebema: mabu keleka: ale Godokono Motono wokopiatamo ka:pita:isin mani dikalamenakoma: Mabu kitana: ²⁷ Wiyasiya na iba:tamo temeteme ikalaema: ubia:nola, ebema: a:ma: Ga:lili Paka:mo toawete tudi nanawotalama: Dopamo dapalimene ebe namo lawa:wete ebene tabo a:na:ma:midama:wete kapiya siliba mani ebo numiye, ebene a:ma: ebe mani lawa:wete Godokono Motono wokopiatamo na:nikalamiye, a:imano ega:walo naimano ka:pita:isin wiya tanaloma:."

††† 17:20 Ma:t 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Kol 13:2 ††† Ma:t 17:21 buka apuno tabo Ma:tiyute bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. § 17:22 Ma:t 16:21 †† Me ka:pita:isin wiya alomo tanalo ma kunula. Yu epo magumulo dubu bilibilinomate ulama bilibilinomolo me mani alomonakiya Godoko Amamateno Iya Moto kosiyodiloma: ††† 17:24 Maimi 30:13; 38:26

Kawodawama: Potele Na:keda:mene

Mak 9:33-37; Luk 9:46-48

18 Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapiate pelamete ebe napaniya, "Godote Kawo Elawodawama: de-da:na, ebe duliyoumololo kawodawama: potele na:keda:mene?" †

² Ebene ebete gudu da:peso ebetamo ka:mite ibino tetenomamo adipite ³ negiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, la:le la:imano amama woki iyakobi midila:wete gudi egege keba kunula:ka: ebakonoma: neda:iyala:, mabu la: eba kunu wagelea:no Godokono Kawo Elawodawano duliyoumolamo a:ka:nopila:oaema. ††⁴ Nanitabola, kebe lumagite mako gudu da:pesomu ebe a:ka:tuwa: ebe opamo diyatimene, ebete Godokono Kawo Elawodawano duliyoumololo kawodawama: ka:neda:mene, ⁵ ega:walo kebe lumagite naimano mailamo mako gudu da:peso kalakalago dowlubina ebete na atumu na:kowalubinina." ‡

Kuba Gabamo Wabuga:ta Tanalo

Mak 9:42-48; Luk 17:1-2

⁶ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Ebema: da:peso gudute na nanitabokobi eba midininalo, kebe lumagite ebe kuba gabamo dowabuga:tana, modobola epate ebe lawete ebene kuwokoba:mo kawo nokolanomo ma:midaomete kewa: kolomamo neba:idiloma:na: ebete kulukulu obamo kololuma:. ⁷ La: nolowiala:, me opote kubanomo ka:kubamene! Nanitabola, Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta tanalate epatamo kemaimioma:na:, wiyasiya kebe lumagigodone mako kuba tanalote demaigamene, Godote ebetamo kuba wiya kawonomo kikaemene!

⁸ "Ega:walo a:imano kotote o agowate a:ma: kuba gabamo dowabuga:tatana, modobola a:ma: itami-dawete iyabaiamo neba:idila! Modobola a:ma:le kapiya kotago o kapiya agowago Godokono Igilo Duliyoumolamo nopegama:, kubala koto netewago ega:walo agowa netewago Godote a:ma: Ela Opamo neba:idiloma:. Nanitabola, ebe duliyoumololo elate uwomua: tetelo nowaena. ††⁹ Ega:walo a:imano balidite a:ma: kuba gabamo dowabuga:tatana, modobola a:ma: magoba:wete iyabaiamo neba:idila. Modobola a:ma:le balidi kapiyago Godokono Igilo Duliyoumolamo nopegama:, kubala balidi netewago Godote a:ma: Ela Opamo neba:idiloma:."

Sipi-goeote Dalatidi Ebe Iyatulame Oi

Luk 15:3-7

¹⁰ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Nale la:tamo nege-mo, Godote egege gudi kawonomamo eba malagidilolelo ebete ebene nopopi iba:tamo palibole-nako ibi ka:pa:buiyalatelema:. Ebema: la: nanisiwale, la: mako gudu da:peso ubia:noma: eda:wete la:imano tabamo ebe akokubaima:la:. ††¹¹ Ega:walo me tanalo

† 18:1 Luk 22:24 †† 18:3 Ma:t 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 † 18:5 Ma:t 10:40; Luk 10:16; Yon 13:20 †† 18:8 Ma:t 5:29-30 †† 18:10 Yu Epo 1:14

idila. Piyate kuba osiyodilole magumulo dalatidiolena, na Epono Naniwi ebe epono igilo mula:lalaema: piyamo. †† ††

¹² "Ebema: la: me tanalo keba kunu na:kemalagidilae-ma? Dubu idi ebene 100 sipi-goeogoeate da:po-la:mena, ebene kapiyate dalatidimene ebete beda: tanalo na:kosiyodilomene? Iyo, ebete 99 sipi-goeogoeo wade uwago opolo miyapate, ebete unuunu damelamo walo ka:nodolote dalatidi ebe sipi-goeo ka:nowadimene. ¹³ Nale la:tamo nani tabo gemo, ebe dubuno kalakalate bitana alatidiolea: 99 sipi-goeogoeo epetapiatamo, wiyasiya ebete dalatidi ebe sipi-goeo da:nuimene ebene kalakalate kawonomoma: keda:mene. Nanitabola, kalakala beda: kawonomola:ka:!
¹⁴ Ebema: la:imano Unu Duliyoumolono Nabiwi atumu ubia:nola mako gudu da:peso kapiyate alatidima:."

A:ma:tamo Kuba Dosiyodilolena Ebe Dawano Tanalo

¹⁵ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "A:imano naniwite a:ma:tamo kuba tanalo dosiyodilomene, a:ma: diya gabodo towawete ebene kuba tanalo ebe na:niyatuma:. Ebene ebete a:imano tabo nanitabonomolo dolowimene, modobola a:ma: eba:go walo namutudawama: na:kediya:la:. ¹⁶ Wiyasiya ebete a:imano tabo olowia:noma: deda:mene, ebe tetelo a:ma: walubima: a:ma:le kapiya o netewa epo epetapi na:nuwatiye, ebene la: naniwitamo palo tolama:wete atu tabo kawiya dananaema, ebete ebe tetelo la:imano tabo nanitaboma: ka:midimene. ¹⁷ Wiyasiya ebete la:imano tabo olowia:noma: walo da:keda:mene, la:le ebene tanalo sosi epatamo nanawokalimiyala:, ebene ebete sosi epo bilibilinomono tabo olowia:noma: deda:mene, modobola, nitanamene. Ebe tetelo la:le ebe nanitabokobi midia:dawa keba kunula:ka: ega:walo mani pilo dubu keba kunula:ka: ebako lumagima: midawete eba:go kapiyama: walo akoeda:oala:."

Matuolamole Ega:walo Palamiole Tanalo

¹⁸ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, la: Saitanakono tanalo kodiyoabaema: ebe keba kunu dematuomeaema, ebe matuomeo tanalote Godokono Unu Duliyoumololo eba kunu ka:nitanamene, ega:walo lumagino igilo ka:mula:ema: la: kebe tanalo me opolo depamiaema, ebe atu tanalote Unu Duliyoumololo pami eba kunu ka:nitanamene. ¹⁹ Ebema: nale la:tamo tanalo idi na:kegemo, la: nanitabokobi midipi netewate woki kapiyama: eda:wete naimano Unu Duliyoumolono Nabiwi toweomelo ebete tanalo idi matuomeoma: danaema, nanitabola, ebete la:imano tabo olowite eba kunu kosiyodilomene. ²⁰ Mabu netewa o netewa-kapiya nanitabokobi midipiate woki kapiyago eba pola:nalo,

††† Ma:t 18:11 buka apuno tabo Ma:tiyute bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. ††† 18:11 Luk 19:10 § 18:15 Luk 17:3; Gal 6:1 §† 18:16 Totomu 19:15; Yon 8:17 §†† 18:18 Ma:t 16:19; Yon 20:23 §† 18:19 Mak 11:24; Yon 15:7

iba:te naimano mailo deka:ima:na: nale ebolo iba:go nanitabolo ka:lutamona."

Lumagino Kuba Dodomatimi Ubia:noma: Dedi Ebe Wokodawano Iyatulame Oi

²¹ Ebe tetelo Pitate Ya:sutamona pete na:pegiya, "Kawodawa, naimano ekawi natamo kuba dosiyodilole-nako na ebena kuba kebako teta:mona:ka:dodolomatilimo? Sebeni teta:mona: modobola:ka:?"

²² Ya:sute ebetamo nowamiya, "Na a:ma:tamo nege-mo, sebeni teta:mona: Ao, modobola a:ma:le a:imano okolina tetelo ma kunu 77 teta:mona: ebena kuba egebolema:wete na:dodolomatiliminakiye." †

²³ Ebene ebete tabo moga:melo negiya, "La: numa:la:, Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo me oino magumu keba kunula:ka: eba kunula. Opo idino Kawo Elawodubute ebena kawokawo mani eba ka:la:miolelo ebena woki nitameni ebena wokopino nanitabokobi midi tanalo ka:pulamelelaema: Ebene ebete ebena woki ma kunu iyatiya, wokopi magumulo piyate ebegodone walubi mani gito duwata:digiya ibino tanalo ka:tuputupuilaema: ²⁴ Ebene ebete mani ka:la:miole dowagilimi, ebe tetelo epetapiate ebetamo dopo wokodawa magaiya, ebe dubute teni taoseni kawokawo mani ebegodone dopamo gito uwata:digi. ²⁵ Mabu ebete ebe mani wiyama: ebegodolo gabote kitania:, ebema: Kawo Elawodubute ebena opopiatamo tabo ma kunu gi, 'La: me dubu, ebena kamiyale ebena gudi eba:go, ibi bilibilinomo uwata:wete maniamo midiola:wete kawokawo dubu epetapiatamo nikalama:la:, iba:te ilukulina tetelo ibino wiya: wokopima: keda:onama: Na ebe gabodo me dubuna kuba wiya ebetamo kikaemamo.'

²⁶ "Ebe tetelo wiya: dubute opamo gate ebena pupamo okolite Kawo Elawodubutamo towetoweolo negi, 'Iyaiya, a:ma: nuta:tepa. Na gabo numite ebako kawo wiya nanitabolo ka:pa:wiyamo!'

²⁷ "Kawo Elawodubute wiyasiya ebe nilakapoimilona nani, 'A:imano wiya: tanalo nale egebolemetate a:dodolomatilimata. A:ma: kalakalago na:toa!'

²⁸ "Wiyasiya ebe wiya: wokodawate Kawo Elawodubugodone nemaigate eba tolo ebena namutudawate idi ebo numi, ebe namutudawate ebegodone dopamo 100 mani egege duwati, walo ebetamo ka:wia:. Ebe tetelo ebete ebe kuwokobene lawete eba adimagotelo nani, 'A:ma: naimano mani natamo samonomamo na:wiyamona!'

²⁹ "Ebena ebena namutudawate opamo gate ebetamo towetoweolo negi, 'Iyaiya, a:ma: nuta:tepa. Na gabo numite nanitabolo ka:pa:wiyamo!'

³⁰ "Wiyasiya ebete ebena namutudawate nilakapoimia:no idoko motamo gito magati, ebete ebolo eba okolinalo ebena epate pa:wiyate ebe ebo ka:pemaigama:. ³¹ Ebe tetelo wokopi epetapiate ebe tanalo umite tepo temetemema: eba eda:olo, iba:te tolamete ibino Kawo Elawodubutamo ebe tanalo ebo na-wokalimiya.

† 18:22 Luk 17:4

³² "Ebena Kawo Elawodubute ebe wokodawa ka:mite kawonomamo eba analo negi, 'A:ma: kuba wokodawanomolata! A:ma:le ka:lo duiyalo na da:toweonama:wa:ka, nale a:imano wiya: tanalo kawonomo gito egebolema:kamata. ³³ Ebema: mabu keleka: a:ma:le naimano wokodawa idi ka:nilakapoima:wa:ka:, nale a:ma: da:nilakapoimitakama eba kunu?' ³⁴ Ebe tetelo Kawo Elawodubute ebetamo kawonomamo dowate idoko motamo gito nalibi, ebete ebolo kawo temetema:go eba okolinalo teni taoseni kawokawo mani wiyate ebo ka:pemaigama:." ††

³⁵ Ebene Ya:sute uwomu tabo olowiopiatamo negiya, "La: numa:la:la: La:le la:imano tepo magumono nilakapoawokalilamea:no ega:walo epo epetapino kuba egebolelamea:no, ebe tetelo naimano Unu Duliymolono Nabiwite la:tamo atumu eba kunu osiyodilote la: kawo temeteme baiama kanalibolema:ta." ‡

Kamiyale Alibuti Tanalo

Mak 10:1-12

19 Ebene Ya:sukona tabo kiyawao tanalote dolopoligomiya, ebete Ga:lili opo atepate Yudiya opodo petote Yodane Kolomo apuamo gito nemaigiya. ² Ebe tetelo epo bilibilinomate ebe opamo ebe dowaloma:tiya, ebete ibino temetema:gopi wadekobi ebo na:midioliya.

³ Ebene Pa:lisi tanebapi epetapiate Ya:suko kuba gabamo kowabuga:tama: ebetamo pelamete ebe nalalatediya, "Kamiyalete ebena awitamo beda: kawo kuba osiyodilote ebo nakalibutimene? O ebe tetelo awite ebe dalibutimene Godokono Totomu Tabo bakadikanalemene?"

⁴ Ya:sute tabo eba wiyalo negiya, "Modobola la: Godokono Buka apuno tabo idi wadenomamo nemalagidilala: Ebe tabote ma kunu itana, Godote me opono wagilimi mabuna dubula kamiyalela osiyodiloliya, ^{†5} ebena ebete negiya, 'Me mabuna: dubute ebena nabiwila menokola miyapate, ebena kamiyala:go kapiya bailo kokolioma:na:, ebena ibi netewapiate kapiyama: eda:te walo iyama: a:keda:ma:na: ^{†6} Iyo, ebe tetelo ibi kapiyanomola.' Numa:la:, Godote ibi netewapi kapiyakobi a:midiliya, ebema: lumagite ibi iyakobi midilima: modoboa:."

⁷ Ebene Pa:lisi tanebapi dubate Ya:sutamona negeliya, "A:ma: degeawa: ebe tabote nanitaboma: deda:mene, keleka: mabu Mosesete totomu tabo ma kunu diyatiya, dubute ebena kamiyale alibutima: kamiyale alibuti pepa osiyodilote ebetamo kikaemene?" †††

⁸ Ya:sute iba:tamo negiya, "Mabu la:imano tepo magumu kodakodaibinomola Mosesete me totomu la:tamo ebema: ikalamiyata, wiyasiya me opono wagilimi mabuna Moseseko teta:mona:pemaiga ebe tanalote eba kunu kitanamia: ⁹ Ebema: nale la:tamo gemo, kamiyalete dubu ida:go kuba osiyodiloma:no, ebe tetelo ebena awite ebe alibutite kamiyale idi daidimene,

†† 18:34 Ma:t 5:25-26 ‡ 18:35 Ma:t 6:15; Mak 11:25; Epe 4:32; Kol 3:13 ††† 19:4 W Mabu 1:27; 5:2 ††† 19:5 W Mabu 2:24; Epe 5:31 ††† 19:7 Totomu 24:1-4; Ma:t 5:31

ebete Godokono ololo apulo ebe kamiyale pilolo ke-laemene." †

¹⁰ Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebetamo negeliya, "Dubute kamiyale lawe magumulo mako kodakoda tanalote ditanamene, modobola dubate kamiyale a:kuwatolema:na."

¹¹ Ebe tetelo Ya:sute wiyasiya negiya, "Nale la: diyatu-lametama ebe tabono magumu kodakodanomola. Godote piyatamo mulo dikalaemene ibinomate ibino wokilo me tabono magumu laema: ka:modoboma:na."

¹² Dubu epetapiate kamiyale uwatolema: ka:modobona:, mabu epetapi ibino apete menokobino tepo magumulo kubakubadopoma: eda:tepaolamiya. Ega:walo dubu epetapiate kamiyale uwatolema: ka:modobona:, mabu gowela magumulo epetapiate ibi eba kunu amilateliya. Ega:walo dubu epetapiate kamiyale uwatolema: ka:modobona:, mabu ibi a:ka:tuwa: ibi eba kunu midilina Kawo Elawodawa Godokono woko kosiyodilonama: Ebema: kebe lumagite me tabono magumu laema: da:modobomene, modobola ebete nelaemene."

Ya:sute Guda:tamo Koto Dowatiolelamiya

Mak 10:13-16; Luk 18:15-17

¹³ Ebene epate gudi Ya:sutamono nemagataliya ebete iba:tamo koto eba watiolelamelo Godoko kanama: ebete ibi wadenomamo kowalubilinama: Wiyasiya ebe waloma:tapiate epo kawiya eba analelo ibi dodiy-oboliya, ¹⁴ Ya:sute ibino osiyodilo tanalo umite negiya, "Gudi natamo pelaema: modobola. Ako-odiyobola:la: mabu mako epate Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe duliyo molamo ka:nopila:oma:na." ††

¹⁵ Ebene ebe gudi kowalubilima: ebete ebena koto iba:tamo watiolelamete, ibi eba miyapalo ebena to gabodo gito tiya.

Inamabu Bilibilinomago Dubute Ya:sutamono Da:piya

Mak 10:17-31; Luk 18:18-30

¹⁶ Ebe tetelo dubu idite Ya:sutamono pete na:pegiya, "Iyatulamedawa, na beda: wade tanalo osiyodilote uwomua: igilo ebo na:kelaemo?"

¹⁷ Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma:le wade tanalo osiyodiloma: na beda:ma: kanana:wa:? Godoko kapiyate wadedawala, ebema: a:ma: ubi diyata:emene ebena Igilo Duliyo molamo nopegama:, modobola a:ma:le ebena Totomu Tabamo na:tuduwatanakiye." ‡

¹⁸ Dubute ebetamo nowamiya, "Kebe totomu taboma: kegeawa:?"

Ya:sute ebena tabo eba wiyalo negiya, "A:ma: lumagi akoanakapuma:la:, lumagi idino kamiyale pilolo akolawa:la:, inamabu pilolo akouwata:la:, lumagi idino tanaloma: a:da: tabo akokiyawala:, †††¹⁹ ega:walo a:imano nabiwila menokola ibino tabamo na:tuduwatanakiye. Ega:walo totomu tabo idite ma kunu bitana, a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: demalagidilawe-

na, modobola a:ma:le eba kunu a:ma: niyakabolo dokolina ebe lumagi nilakapolo nemalagidilona." ††

²⁰ Ebene ebe oli ape dubute Ya:sutamono negiya, "Na me totomu tabo bilibilinomo kodakodalo uwatete kapiya idi kadikanaliya: Ebema: na beda: tanalo idi na:kosiyodilomo?"

²¹ Ya:sute tabo eba wiyalo negiya, "A:ma:le wade lumaginomoma: keda:ema: ubi nanitabolo diyata:emene, modobola a:ma: toawete epetapiate a:imano inamabu maniamo uwateometate, a:ma:le ebe mani nigologolopiatamo gito na:nikalamola: Ebe tetelo a:ma: walo ka:pa:wete na nowaloma:eniye, ebena a:imano inamabu bilibilinomate Godokono Unu Duliyo mololo ka:nepola:nama:na."

²² Ebe oli ape dubute ebe tabo olowite tepo mibago gito tiya, mabu ebe inamabu bilibila:godawanomola.

²³ Ebema: Ya:sute ebe waloma:tapi nanaliya, "Na la:tamo nani tabo gemo, Godote Kawo Elawodawama: deda:na, inamabu bilibilinomagodawate ebe duliyo molamo nopegama: kodakodanomola! ²⁴ Nale la:tamo tanalo idi na:kegemo, ka:molo-goeote ††† kaliku waluono moe iyado nilupigama: kodakodama: eda:na, gaboana: nola. Atumu inamabu bilibilinomagodawate Godokono Kawo Elawodawano duliyo molamo nopegama: kodakodanomoma: eda:na, gabote nanitabonomolo a:kitanamene."

²⁵ Ya:suko waloma:tapiate ebe tabo olowite kawonomamo la:wa:ote ebetamo negeliya, "A:ma:le degeawa: ebe tabote nanitaboma: deda:na, piyate modobola:ka: Godote ibino igilo mula:lalaema:?"

²⁶ Wiyasiya Ya:sute ibi ulamenate negiya, "Epate a:ka:tuwa: ibino igilo mula:lema: modoboa:, wiyasiya Godoko kapiyate modobola mabu ebegodolo elawo bitana tanalo bilibilinomo osiyodilolema:." †††

²⁷ Ebene Pitate Ya:sutamono eba wiyalo negiya, "A:ma: numa:, a inamabu bilibilinomo miyapate a:ma: nowaloma:enata. Ebema: Godote atamo beda: wiya na:kikaeaemene?"

²⁸ Ya:sute iba:tamo negiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, Godote me opono iyaiya inamabu bilibilinomo olinoma: da:midilimene, ebe tetelo na Epono Naniwite naimano Kawo Elawodawano okoli bailo kawo alonomago kokolitamo. Ebene atu tetelo la:le na dowaloma:ena:wenama, la: kawokawo elawodubuno ilukuli bailo ilukula:wete Isalaela 12 gu epono iyaiya tanalo anagilamelelamepima: keda:omamota. ²⁹ Nanitabola, kebe lumagite ebena moto, o ebena nanila nanikubila ekakila, o ebena nabila menokobila gudila ega:walo ebena opo, ebete na mabuma: ebe iyaiya tanalo da:miyapamene, ebete ebe atu tanalo bilibilinomo walo ka:kuwatemene, ega:walo walone nale ebetamo uwomua: igilo kikaemamo. ³⁰ Iyo, ka:lo dopopi bilibilinomo da:pola:na iba:te walone walogabopima: ke-

†† 19:19 Maimi 20:12-16; Kalima 19:18 ††† Ya:suko tetelo Yu epono tanalo ma kunula, iba:te alagirole ka:molo-goeogoeo kawokawonomamo ibino woko osiyodilolenakiya. Iyo, iyaiya tete epetapilo ka:molo-goeogoeate ibino inamabu watanakiya mulu opamo, ega:walo tete epetapilo iba:te pema: watenamiya. ††† 19:26 Yau-ba 42:2 § 19:28 Ma:t 25:31; Luk 22:30; Awo 3:21

† 19:9 Ma:t 5:32; 1Kol 7:10-11 †† 19:14 Ma:t 18:2-3 ‡ 19:17 Kalima 18:5; Luk 10:28 †† 19:18 Maimi 20:12-16; Totomu 5:16-20

da:oma:na; ega:walo ka:lo walogabopi da:pola:na
iba:te walone dopopima: keda:oma:na.” †

Da:imi Pali Wokopino Iyatulame Oi

20 Ebe atu tetelo Ya:sute na:kegiya, “Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo ma kunula. Kawo dubu idite duiyanomolo maigate ebene motone piwisigate ebo ti ebene da:imi pali wokopi ka:nuwatemala: ² Ebene ebete dubu epetapi nulamete iba:tamo kapiya egelano woko wiya ikalaema: nanali. Iba:te ebene tabo olowite modoboma: degeliya, ebete ibi ebo aliboli ebene pali woko ka:nowagilima:.

³ “Ebene egelate kela:mo da:podolatepi, ebete walo ka:tote dubu epetapi olowame bailo gito lamota:onaloda:nulami, ⁴ ebete iba:tamo negi, ‘Modobola la: atumu naimano pali wokamo na:ka:tolama:la; ebene nale woko wiya la:tamo modobolo kikalaemamota.’ ⁵ Ebe tetelo iba:te atu pali wokamo gito ka:tolamiya.

“Ebene egela tuli tetelo ega:walo egelate da:ponolobigatepi, ebe netewa teta:mo ebete walo ka:tote wokopi epetapi atumu ka:nulamete wokamo ebo kanaliboli. ⁶ Ebene egelate walo da:ka:toatepi, ebete walo ka:tote dubu epetapi olowame bailo gito lamota:onaloda:nulamete nananali, ‘Beda: mabuma: la: ka:lo egelalo wokoa:no gito da:pola:wenama?’

⁷ “Iba:te ebetamo nowamiya, ‘Mabu idawate atamo woko kikaeama:ka:.’

“Ebene kawo dubute iba:tamo negi, ‘Modobola la: naimano atu pali wokamo na:ka:tolama:la:.’

⁸ “Dadimoni ebe pali namutudawate penate ebene woko umidawatamo na:pegeni, ‘A:ma: wokopi bilibilinomo ka:la:miawete wiya nikalamola: Walogabonomolo woko da:powagilima:ka ebe dubagodone wagilima:wete, wiyasiya duiyanomolo woko da:powagilima:ka a:ma:le ibi uwomulo nowalubiliye.’ ††

⁹ “Ebene walogabonomolo woko dowagilimiya ebe dubate dopamo pelamenate, ebete iba:tamo kapiya egelano modobo woko wiya eba kunu ikalamenti.

¹⁰ Ebene duiyanomolo woko dowagilimiya ebe dubate pelamenate kawodopamo na:puwatanamu pemalagidiloniya, wiyasiya ebete iba:tamo atu wiyonomo kikalamoleni. ¹¹ Ebe tetelo iba:te wiya uwatenate pali namutudawatamo ubia: tabo eba gelanalo, ¹² ibi magumulo idawate penate na:pegeni, ‘Walone dowagilima:ka iba:te tete da:pesamo posiyodilote wiyasiya ebe woko wiya ago modobolo beda:ma: kuwate, mabu a egela kawonomolo woko kawo koloago osiyodilutakama:?’

¹³ “Ebe tetelo ebete nowamini, ‘Naimano namutudawa, na kuba tanalo idi a:ma:tamo kosiyodiloa: Duiyalo a:ma:la, nala, ale nani tabonomo negelakama: a:ma: kapiya egelano modobo woko wiya kelawa:ema:, nale a:ma:tamo ma kunu ebema: ikae-mata. ¹⁴ Ebema: a:imano wiya lawa:wete kalakalago na:toa. A:ma:le woko wiya delawa:wa:, nale ebe atu modobo mani walone dowagilima:ka iba:tamo ubi diy-

† 19:30 Ma:t 20:16; Luk 13:30 †† 20:8 Kalima 19:13; Totomu 24:15

atimo, nale eba kunu kikalaemamo. ¹⁵ Me woko wiya mani ebe naimano manila, ebema: nale a:ka:tuwa: naimano ubilo dosiyodilomo ebe naimano tanalola. Mabu keleka: a:ma:le naimano nilakapo tanaloma: da:dowawena?”

¹⁶ Ebema: Ya:sute uwomu tabo ma kunu giya, “Nanitabola, ka:lo walogabopi bilibilinomo da:pola:na iba:te walone dopopima: keda:oma:na; ega:walo ka:lo dopopi da:pola:na iba:te walone walogabopima: keda:oma:na.” ‡

Ya:sute Ebene A:e Tanaloma: Walo Da:kegiya

Mak 10:32-34; Luk 18:31-34

¹⁷ Ebene Ya:sute Yelusalema kawo duiyomolamo eba tutalo, gabo tetelo ebete ebene 12 waloma:tapinomo uwatete tabo diya nanaliya, ¹⁸ “La: nolowiala:, a Yelusalemamo tolamitama: Ebolo Godote Epono Naniwi epatamo kikalaemene, ebene Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, iba:te ebe anaka-puima: gelate ††¹⁹ Yua:piatamo ebo kikalaema:na: Ebe epate ebe kalakalatete pa:ka:pa:ka:mo a:na:ma:ga:mi-daote ebe ebo kanakapuima:na:, wiyasiya netewakapiya egelalo Godote ebe a:ene kadipatemene.”

Waloma:tapi Netewano Menokote Kuba Wokiamo

Ya:suko Tanalo Idima: Daniya

Mak 10:35-45

²⁰ Ebene Sebedikono gudino menokote ebene guda:go Ya:sutamopete ebene pupamo pokolite, ebete ebe kowalubima: napaniya.

²¹ Ya:sute ebetamo negiya, “A:ma: beda: ubi kiya:ta:wita nale a:ma:tamo osiyodiloma:?”

Ebete tabo eba wiyalo negiya, “Me naimano gudi netewa na:kulama:wita? A:ma:le Kawo Elawodubuma: deda:emene, a ubila a:ma:le degeaemene idawate a:imano tumudi apulo ega:walo idawate pele apulo a:imano Kawo Elawodubuno elawo magumulo kokolilitama:.” ‡

²² Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, “La:le na wade wokiamo kanana:wita: La: modobola:ka: nale da:nimo ebe temeteme kalila:mo nioma:?”

Iba:te negeliya, “A modobola.” ‡‡

²³ Ya:sute iba:tamo negiya, “Me tanalo nanitabola, nale da:nimo la: ebe kalila:mo niawete temeteme bolowionakomata. Wiyasiya naimano tumudi apuamo ega:walo pele apuamo ilukuli tanaloma: nale a:kegemo. Nabiwi Godote piyatamo dosiyodiloliya ibinomate ebolo ka:pola:nama:na; iyo, me tanaloma: ebete a:ka:tuwa: kegemene.”

²⁴ Ebene teni waloma:tapi epetapiate ebe tanalo olowite ebe dubu netewatamo na:dowautiya,

²⁵ wiyasiya Ya:sute ibi bilibilinomo ebetamo ka:la:mite negiya, “La: iyatawalata, Godoko nanitabokobi midia:pino kawokawo dubate ibi a:ka:tuwa: ibi eba

‡ 20:16 Ma:t 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 †† 20:18 Ma:t 16:21; 17:22-23 ‡‡ 20:21 Ma:t 19:28; Luk 22:30 ‡‡† 20:22 Ma:t 26:39; Yon 18:11

wadipalatelelo epo epetapi kawonomamo analenaka, iba:te ibino ubi tanalamo ka:tudila:onama. ¹²⁶ Wiyasiya la: ebako epoma: a:keda:oaema. Kebe lumagite la:imano kawodawama: eda:ma: ubi diyatimene, ebete la:imano wiya: wokodawama: neda:mene, ^{†127} ega:walo kebe lumagite dopodawama: eda:ma: ubi diyatimene, ebete la:imano idoko motono wokodawama: neda:mene, iyo, ebe a:ka:tuwa: ebe oponomamo iyatinomo niyatimene. ²⁸ Ma kunu Epono Naniwite da:piya, ebe ubia:nola me opo epate ebetamo wiya: wokopima: eda:oma:, wiyasiya ebete na:piya epatamo wiya: wokodawama: ka:pada:ma:, ega:walo ebenu igilo iyabaiamo iyatite ebenu a:e wiyate epo bilibilinomo epetapi Saitanakono idoko motone gito kowagailima." [‡]

**Ya:sute Balidi Tamiolame Dubu Netewa Wadekobi
Da:midoliya**

Mak 10:46-52; Luk 18:35-43

²⁹ Ya:sute ebe waloma:tapiago Yeliko kawo duliyo-
omolone da:nemaimiya, ebe tetelo epo bilibilinomate
ebe waloma:tiya. ³⁰ Ebene dubu netewa balidi tamio-
lamepila, iba:te gabo niyakabolo eba okoliutalo
Ya:sukono pe tanalo olowite kawonomamo negeliya,
"Da:ibidikono A:la:mu! A:ma:le a na:nilakapoiama!"

³¹ Ebema: epo bilibilinomate ibi kawiya analelo
nodiaboliliya iba:te taboa:no kokoliutama:, wiyasiya
iba:te kawonomamo walo na:kegeliya, "Kawodawa
Ya:su, Da:ibidikono A:la:mu! A:ma:le a na:nilakapoi-
ma!"

³² Ebene Ya:sute ebamo utite ibi ka:la:mite iba:tamo
negiya, "La: beda: ubi kiyata:witama nale la:tamo
kosiyodiloma:?"

³³ Balidi tamiolamepiate negeliya, "Kawodawa,
aimano balidi wadekobi na:midioleama:"

³⁴ Ebene Ya:sute ibi nilakapoilamelu ibino balida:mo
ebenu koto dowatiolameliya, ebe tetenomolo ibino ba-
lidite wadekobi olowiolamete iba:te Ya:suko ebo walo-
ma:tiya.

Ya:sute Yelusalema Kawo Duliyoamolamo Da:nopegiya

Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Yon 12:12-19

21 Ebene iba:te Yelusalema kawo duliyo-
molamo niyakabamo eba pelamelo, Betapa:gi duliyo-
molamo niyakabodo tolamete Olibi Kewakewa Unu Dame-
lamo ebo nemaimiya. Ebe tetelo Ya:sute ebe walo-
ma:tapi netewa dopamo eba alibolelo ² iba:tamo
negiya, "La: ebe tatali duliyoamolamo toawete, ebe
duliyoamolamo eba nemaimilo donoki-goeo ala:mo
ma:midao ebenu gudago ka:nulama:digalemamota.
Modobola la: ale pamiawete ebenu gudago nema-
gaeliyala. ³ Idawate la: odiyobolema: tabo degemene
la: wiyasiya ma kunu kegelamamota, "Kawodawate me
donoki-goeogoeo ubila, ebete walo samonomamo
kakapalibolemene.""

⁴ Ebene me tanalote pemaigiya Godokono woki
awokalimidawate degiya ebe tabote nanitabokobi
kolowima:. Iyalo tetelo ebete tabo ma kunu giya,

⁵ "La: Yelusalema epatamo na:negeliyala:
'Numa:la:, la:imano Kawo Elawodubute la:tamo pita.
Ebete donoki-goeo unamo okolite milago pita,
iyo, la: numa:la:, ebete donoki da:pesago ba:pe.'" ^{‡†}

⁶ Ebene Ya:suko waloma:tapi netewate tote, ebete
keba kunu kegiyale iba:te eba kunu nosiyodiliya.

⁷ Iba:te donoki-goeo ega:walo ebenu gudu Ya:sutamamo
magaete, ibino watubino kaliku ibi unamo alomola-
lamete, Ya:sute ebe kaliku unamo ebo okoliya. ⁸ Ebe

tetelo epo bilibilinomo epetapiate ibino ga:ga:ga:ga:
kaliku pupukulamete gabamo apoago tolamiya,
ega:walo epetapiate puwala otolete gabamo atumu
kapotameonatiya. ⁹ Ebene piyate da:dopiya ega:walo
Ya:sukono walogabo apune da:pelamitiya, iba:te
kapimiya kawonomamo negeliya,
"Da:ibidikono a:la:mu nadipata:la!"

Godo, a:imano mailago da:pita,
modobola a:ma: ebe lumagi kawokobi na:midiyel!
O epala:, la: Godoko moiolo unamo nadipata:la!" ^{‡†}

¹⁰ Ebema: Ya:sute Yelusalema kawo duliyo-
molamo da:nopegiya, me duliyoamolamo epo bilibilinomate ebe
uima: pemaimiote na:pegeliya, "Me lumagi
potelela:ka:?"

¹¹ Ebe tetelo Ya:suago da:tolamitiya ibi bilibilinomate
duliyoamolamo epono tabo eba wiyalo negeliya, "Me
Godokono woki awokalimidawa Ya:sutela, ebete Ga:lili
opono Nasaletu duliyoamolamo pe."

**Ya:sute Godoko Amamateno Iya Moto Wadekobi
Da:midiya**

Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Yon 2:13-22

¹² Ebe tetelo Ya:sute Godoko Amamateno Iya Mota-
mo tote, ebe motolo ebete inamabu olowamepi nu-
lamete ibi bilibilinomo iyabaiamo elawonomamo
na:na:ma:lateliya, ega:walo ebete mani odowaolepino
patapata bigo olowamepino ilukuli patapatago ebo
noba:midaolelameliya. ¹³ Ebene ebete iba:tamo negiya,
"Godokono Bukalo tabo ma kunu bitana, 'Naimano
Moto epate Godoko Amamate Motoma: kegelama:na:
la:le wiyasiya pilo epono motoma: a:midimata.'" ^{‡†}

¹⁴ Ebe tetelo balidi tamiolamepi ega:walo agowa
tataipi, iba:te Godoko Amamateno Iya Motamo
da:pelamiya Ya:sute ibi wadekobi ebo midoliya.

¹⁵ Wiyasiya Godotamo kalimagono ikameopino wa-
towatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi,
iba:te Ya:sukono wade anoano tanalo dulamitiya iba:te
ebetamo na:dowautiya. Ega:walo guda:te eba
gelatepautalo degelitiya, "Da:ibidikono a:la:mu nadipa-
ta:la!" iba:te ebe tabo olowite ubia:noma: eda:ote
¹⁶ Ya:suko naniya, "A:ma: guda:te tabo kubanu degelita
na:kolowiawita?"

Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "Iyo, na nolowita-
mo. Modobola la: me Godokono Buka apuno tabo

† 20:25 Luk 22:25-26 †† 20:26 Ma:t 23:11; Mak 9:35 ‡ 20:28
Luk 22:27; Pil 2:7

‡† 21:5 Sek 9:9 ‡† 21:9 Oale 118:25-26 ‡†† 21:13 Ais 56:7;
Yel 7:11

wadenomamo nemalagidilala; 'O aimano Kawodawa Godo, gudi egege ega:walo nono da:niona, a:ma:le ibi-no tabo magumune wadewade tabo kiyawaonakota a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: kemoiawenama:." †

¹⁷ Ebene dadimoni Ya:sute ibi miyapanate kawo duliomolo magumune maiganate Betani duliomolamo tonate ebo nowatani.

Ya:sute Da:imi Noloa: Umei Kewa †† Dumiya

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Duiya idilo Ya:sute kawo duliomolamo walo da:kolowamiya, gabo tetelo ebe bae kapete umiti, ¹⁹ ebene ebete umei kewa gabo niyakabolo pumite da:imi olema: ebamo da:tiya wiyasiya paanomoiya nulamuya. Ebema: ebete umei kawatamo negiya, "Uwomua: tetelo da:imite a:ma:godone a:ka:nolonakomene!" Ebe tetenomolo ebe da:imi kewate alawoma: ebo ediya.

²⁰ Ya:suko waloma:tapiate ebe tanalo umite kawonomamo anoanote negeliya, "Umei kewate alawoma: samonomamo beda:ma: keda:le?"

²¹ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, la: tete bilibilinomolo Godoko nanitabokobi eba midinalo la:imano tepo magumulo woki netewama: eda:oa:no, nale umei kawatamo keba kunu kosiyodilomo, la:le ebe atu tanalo osiyodiloma: ka:modobomamota. Ega:walo la: nanitabokobi midilo me damelatamo ma kunu degelaema, 'A:ma: kewa: kolomamo na:toatepa!' la:le ebe tanalo nanitabolo kuimamota. ²² Iyo, nanitabola, la: Godoko nanitabokobi eba midinalo beda: tanaloma: ebe da:toweoma:ema, ebe tetelo la:le ebe tanalo kelaemamota." ††

Yu Watowatopiate Ya:sukono Elawo Mabuma: Ebe Dalatediya

Mak 11:27-33; Luk 20:1-8

²³ Ebene Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motamo tote epo eba niatulamitalo, ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi, iba:te ebe odiyoboma: pelamete ebe ma kunu palatediya, "A:ma: me iyaiya tanalo pokono elawamo kosiyodilola:wena? Ega:walo me elawo a:ma:tamo potele kikametia?"

²⁴ Ya:sute iba:tamo nowamiya, "Nale la: dopamo kapiya tanaloma: kalateda:lemamota. La:le na wiya tabo wadenomamo dowaminama:ema, ebene nale me tanalo pokono elawamo kosiyodilolenamo, ebe tanalo nale la: ebo kanalemamota. ²⁵ Naimano alateda: tabo la:tamo ma kumu bitana, Yonete epo obamo dowaduba:midaolenaki, ebete ebene elawo pogodone kelawile, Godogodonela:ka: o lumagi idigodonela:ka:?"

Ebema: ibi a:ka:tuwa: ibino taneba magumulo apaminateuilo negeliya, "Ale degelama: Godote Yonetamo elawo ikami, ebete kegemene, 'Mabu keleka: la:le ebene tabo nanitabokobi ka:mida:wea:?' ²⁶ Ega:walo a

modoboa: ebe ma kunu anama:, me opo lumagite Yonetamo elawo ikami, mabu ale me epono dowo tanalo tolemitama:. Ibi bilibilinomate negelana Yoneko Godokono woki awokalimidawala." ²⁷ Ebema: iba:te ibino tepo magumuno woki waminaolelo Ya:sutamonegeliya, "Yonekono elawo mabu a iyatawa:."

Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo negiya, "Ebema: nale la: atumu akanaletama nale me iyaiya tanalo pokono elawamo kosiyodilolenamo."

Koi Netewano Iyatulame Oi

²⁸ Ebene Ya:sute ebe Yu watowatopiatamo negiya, "Na la:tamo oi tabo idi ka:kiyawaomamo. La: ebe oi wadenomamo olowiawete ebene magumu natamo nawokalimiyala:. Kapiya dubute nokolinami, ebene koi netewala. Egela idilo ebete ebene dopo koitamopete na:pegi, 'A:ma: toawete naimano pali magumulo woko na:nosiyodila.' ²⁹ Ebene gudute nowami, 'Ao, na ubia:nola,' wiyasiya walone tetelo ebete woki iyakobimidite wokoma: gito ti. ³⁰ Ebene ebe dubute ekawitamoka:pete atu tabo da:ka:pegi, ebe gudute nowami, 'Iyo, Aba, na ka:tomamo,' wiyasiya ebete ka:toa:."

³¹ Ebene Ya:sute ebene tabo olowiopiatamo negiya, "La:imano woki keba kunula:ka:? Gudi netewa magumulo ebene nabiwi potele kekalakalaimile?"

Iba:te negeliya, "Dopo gudutela."

Ebema: Ya:sute iba:tamo negiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, ta:kese mani elemasigilo uwatepi dubu ega:walo dubu bilibili kamiyale, iba:te la:imano gobobobu uwatelametate Godokono Kawo Elawodawano duliomolamo ka:nopila:oma:na. ³² Mabu Yoneko epo obamo waduba:midaoledawate Godokono tuputupu gabodo da:pi, la:le ebene tabo nanitabokobi ka:mida:wea:, wiyasiya mani pilolo uwatepi dubu ega:walo dubu bilibili kamiyale iba:te ebe nanitabokobimidite ibino tepo magumu Godotamo oba:midaliya. Nanitabola, ebe tetelo la:le ibino tanalo dulamelelamma:ima, wiyasiya la:imano kubakuba woki iyakobimidilia:no Yonekono tabo kelawa:wea:." †††

Tupina Da:imi Pali Atila:pino Iyatulame Oi

Mak 12:1-12; Luk 20:9-19

³³ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Modobola la:le naimano iyatulame oi idi nolowiala:. Kawo dubu idite pali osiyodilote tupina da:imi kewa ebo ami, ebe da:imino mailo ebe gala:ipi da:imila. Amio tanalote dolopoligi, ebete kala ga:dimite da:imi ii egedioleno nokola bobo obobote, pali atila:pino unu nupunupu ebo eti. Ebe tetelo ebe dubute ebene pali atila:pi dubu epetapiatamo gito atepi, iba:te ebolo woko eba osiyodilonalo ebe pali wadenomamo umilo ebene da:imi kuwatolemenakoma:, ebene ebete mulu opamo gito ti. †††

³⁴ "Ebene da:imi tapio tete da:pi ebete pali atila:piatamo wiya: wokopi epetapi napaliboli, iba:te iba:godone ebene da:imi ka:puwatema:." ³⁵ Wiyasiya pali atila:piate

† 21:16 Oale 8:2 †† Epate umei kewanomailo Gogodala tabamo salibisama: ka:minaka. † 21:21 Ma:t 17:20; Luk 17:6; 1Kol 13:2; Yon 14:12 †† 21:22 Ma:t 7:7-11; 18:19

†† 21:26 Ma:t 14:5 ††† 21:32 Luk 3:12; 7:29-30 ††† 21:33 Ais 5:1-2

ibi uwatete idi gaubamo anagalimiya, ega:walo idi gito anakapumiya, ega:walo idi nokolamo mapemiya.

³⁶ Dopamo pali namutudawate kapiyakapiya wiya: wokopi paliboli, ebene ebete walo epetapi bilibilinomo dakapaliboli pali atila:piate iba:tamo atu kubakuba tanalo kosiyodiloliya. ³⁷ Walogabonomone ebete ebene gudu eba palibolo ebene wokilo negi, 'Nanitabola, iba:te naimano gudutamo ka:tudila:oma:na:.'

³⁸ "Wiyasiya ebe pali atila:pi dubate ebe gudu pitalo dumiya iba:te ibino taneba magumulo negeliya, 'Numa:la:, me gudute nabiwino inamabu namutudawama: deda:mene, ebe gudute na:pe. Ebema: modobola ale ebe anakapumite ebene pali kelaemalema:.'

^{†39} ebene iba:te ebe lawete palino kala magumune neba:idilote gito nanakapumiya." ^{††}

⁴⁰ Ebema: Ya:sute olowopiatamo negiya, "La:imano woki keba kunula:ka:? Pali namutudawate mulu opone da:pemene, ebete beda: tanalo na:ka:posiyodilomene pali atila:piatamo?"

⁴¹ Yu watowatopiate ebene tabo eba wiyalo negeliya, "Nanitabola, ebete ebe kuba wokopi kubanomamo palukolete kapanakapulaemene. Ebe tetelo ebete ebene pali atila:pi dubu epetapiatamo ka:pikalaemene, da:imi nolo tetelo iba:te ebene pali inamabu ebetamo wadenomamo kikameonakoma:."

⁴² Ya:sute iba:tamo negiya, "La: dopamo Godokono Bukalo me tabo nanitabolo eka:la:mioliamata, 'Moto etepiate iyabaiamo diyatiya, ebe alote wiyasiya motono elawo mabuma: eda:na. Me tanalo Godote osiyodili,

ebema: aimana wokilo nanaonoutama:!' [‡]

⁴³ "Ebema: nale la:tamo negemo, Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo ebete la:godone puwatete piyagodolo wadewade nolo da:imi da:polana ebako epatamo gito kikalaemene. ⁴⁴ Numa:la:, nale alono tanaloma: degemo, ebene kodakoda ebe nokola keba kunula:ka: eba kunula. Iyo, me nokola unamo degamene ebe lumagite keta:ta:puwatiomene, ega:walo me nokolate lumagi dita:timene kedagodagoimene."

⁴⁵ Ebene Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Pa:lisi tanebapi epetapi iba:te Ya:sukono oi tabo dolowiya, iba:te ebo iyatawaiya Ya:sute ibino tanaloma: kiyawaiya. ⁴⁶ Ebema: iba:te ebe laema: ubi iyatitiya, wiyasiya iba:te epo tolelamitiya mabu ibi bilibilinomate Ya:suko Godokono woki awokalimidawama: gelanakiya.

Dubute Kamiyale Lawe Soliyomuno Iyatulame Oi

Luk 14:15-24

22 Ebene Ya:sute iyatulame oi idi epatamo kiyawaolo negiya, ² "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo ma kunu itana. Kawo Elawodubu idite ebene koino kamiyale laweno soliyomu osiyodilote ³ ebene wokopi ebo aliboli, ebete dopamo

deka:la:mi ebe epo nuwatete soliyomu baiamo kema-gaelema:. Wiyasiya iba:te pelaema: ubia:noma: eda:iya, ⁴ ebene ebete walo wokopi epetapi eba kanali-bolelo na:kegi, 'Na dopamo deka:la:mimo, la:le ebe epo ma kunu walo nakananala:la:, 'Na soliyomu inamabu osiyodilola:kamo, kau-goeogoeo gadigadinomo alukola:kamo, soliyomu inamabu bilibilinomo osiyodilole olopoligo. Modobola la: pelama:wete na:pe-naoala:.' "

⁵ "Wiyasiya iba:te ebe tabo ubia:noma: eda:ote ibino iyaiya woko baiamo gito tolamoliya, ma kunu idawate ebene pali wokoma: ti ega:walo idawate olowame baiamo ti, ⁶ ebene epetapiate Kawo Elawodubuno wokopi uwatete eba malogolelo ibi ebo anakapulamamiya. ^{†7} Ebe tetelo Kawo Elawodubute kawonomamo dowalo ebene gowelaopi ebo naliboli, ebene piyate ebene wokopi danakapulamiya, gowelaopiate ibi kubanu anakapulamete ibino duliomolo elamo gito imukalamiya.

⁸ "Ebe tetelo ebete ebene wokopiatamo negi, 'Naimano koino kamiyale lawe soliyomuno inamabu bilibilinomo osiyodilola:kamo, wiyasiya nale dopamo deka:la:imo ebe epo wadewadenoa:, iba:te pelaema: na ubia:nola. ⁹ Ebema: modobola la: kawokawo gabo gagao teta:mo tolama:wete, la:le da:nulama:ema ebe epo bilibilinomo nananalayala: iba:te naimano soliyomu bae ka:penaoma:.' ¹⁰ Ebe tetelo wokopiate tolamete gabo gagao tetelo epo bilibilinomo ebo nuwatiya, ma kunu nigologolopi ega:walo inamabu bilibilinomagopi, ebe epo bilibilinomate kapimiya soliyomu baiamo pelamoete, iba:te bae kebe motolo kenautiye ebe kawo moto gu gito taboki.

¹¹ "Ebe tetelo Kawo Elawodubute epono koto uwatolelaema: soliyomu motamo da:pi, ebete kapiya dubu ebo pumi ebete soliyomuno wade kalikunomo pulia:no podoli. ¹² Kawo Elawodubute ebetamo negi, 'Namutudawa, mabu keleka: a:ma: wade kaliku pulia:no da:podolawa:?"

"Ebe tetelo ebete ebene tabo olowite kowamiya; ¹³ ebema: Kawo Elawodubute ebene opopiatamo negi, 'Modobola la: ebene kotola agowala ala:mo matuolamolema:wete idoko magumamo ba:idila:wete ebo nanatepiyala:. Ebete ebolo lalo eba oliomolelo kawonomamo kiimene.'" ^{††}

¹⁴ Ebema: Ya:sute uwomu tabo ma kunu giya, "Nanitabola, Godote epo bilibilinomo ka:la:mina, wiyasiya ibi magumulo kapiyakapiyanomo uwatenako."

† 21:38 Ma:t 27:18 †† 21:39 Yu Epo 13:12 ‡ 21:42 Oale 118:22-23; Lom 9:33; 1Pit 2:6-8

†† 22:6 Ma:t 21:35 †† 22:13 Ma:t 8:12; 25:30; Luk 13:28

**Loma Epono Kawo Elawodubunomo Sisatamo †
Ta:kese Mani Ikameo Tanalo**
Mak 12:13-17; Luk 20:20-26

¹⁵ Ebe tetelo Pa:lisi tanebapiate tolamete Ya:sukono tanaloma: ibi magumulo tabo da:negeliya ibino ubi ebo niyatiya, iba:te ebe kuba gabamo eba nowabuga:talo ebete kebako tabo gelo ebe ebo kelae-ma:.^{††16} Ebene iba:te ibino waloma:talepi epetapi ega:walo Kawo Elawodubu Elodikono tanebapi atu tetelo Ya:sutamoma aliboliya. Iba:te ebetamo pelamete a:da: elemasigi gabodo na:pegeliya, "Iyatulamedawa, a iyatawala a:ma: nani tabo lumagilata, iyo, a:ma: epo Godokono gabo wadenomamo iyatulamenata. Nanitabola, a:ma: epetapino gito gela tanaloma ka:tuduatawawenakoa:, ega:walo a:ma: epo unu nikapiamo kulama:wena:, ma kunu lumagi idi atepalo lumagi idi ebo a:kelawa:emene.¹⁷ Ebema: a:imano woki awokalima:wete a nanaa:, Loma epono Kawo Elawodubunomo Sisatamo ta:kese mani ikameoma: modobola:ka: o kubala:ka:? A ebetamo ba:kikameoma: o a:kikameoma:?"

¹⁸ Ya:sute ibino elemasigi tanalo iyatawate negiya, "La: mena netewa epolata! Mabu keleka: la:le na masiginima: dowagela:witama?¹⁹ La: ta:kese mani kapiya natamo nikanama:la:."

Ebene iba:te kapiya mani ebetamo dikamiya,²⁰ ebete ibi nalateda:liya, "Me mani unulo da:pola:na, mailo ega:walo ololo pokonola:ka:?"

²¹ Iba:te negeliya, "Kawo Elawodubunomo Sisakonola:."

Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Sisakono inamabu Sisatamo nikameala:, wiyasiya Godokono inamabu Godotamo nikameala:." ‡

²² Ebema: iba:te Ya:sukono tabo olowite eba anoanolo ebe atepate gito tolamiya.

A:e Magumune Igilamo Maimio Tanalo
Mak 12:18-27; Luk 20:27-40

²³ A:e magumune maimioa:noma: degelana, ebe epo Sa:diyusi tanebapila. †† Ebe atu egelalo ibi epetapiate Ya:sutamoma pelamete ††²⁴ tabo ma kunu pegeliya, "Iyatulamedawa, Mosesete Godokono tabo ma kunu giya, 'Dubute a:ete kamiyale gudua:no datepamene, ebene ekawite ebe amole lawete ebene naniwino tanaloma: gudi nosiyodilolemene.' ††²⁵ Aimano epo magumulo kapiya dubuno sebeni koiate ilukulinamiya. Dupo

† *Sisako ebe Loma epono Kawo Elawodubunomola, opo kawonomolo ebe kapiya elawonomoma: eda:nami. Ebete ebene gowelaopi iyaiya opamo alibolenaki, ebene iba:te ebe iyaiya opolo eba nilukulionalo epagodone ta:kese mani kawonomo ebo nuwatelamenakiya, ebe maniamo ibino Loma gabamanino iyaiya woko kosiyo-dilolenama:.* †† 22:15 Mak 3:6 ‡ 22:21 Lom 13:7 †† Ya:suko tetelo Sa:diyusi epo ebe Yu epono taneba idila, iba:te Pa:lisi tanebapino iyaiya totomu bilibilinomamo ka:tudila:onakia:. Ega:walo epate a:elaote a:ene walo kemaimiote Godotamo da:ne-maimioma:na:, ebe tanalo Sa:diyusi tanebapiate nanitabokobi ka:midinamia:, ebema: iba:te ebe atu nanitabokobi midia: tanaloma epo iyatulamenakiya. †† 22:23 Ali 23:8 †† 22:24 Totomu 25:5

gudute kamiyale lawete gudi ulamea:no a:iya, ebene ebene ekawite ebene amole gito kelawiya.²⁶ Ebe tetelo ebe atumu gudi ulamea:no gito ka:iya, ega:walo tetedawa idite eba kunu kowageliya. Ebene ebe sebeni atu alailame bilibilinomate eba kunu a:elaiya,²⁷ wiyasiya kamiyalete walone gito a:iya.²⁸ Ebema: iba:te a:e magumune igilamo demaimioma:na:, ebe Kawo Egelalo ebe kamiyalete sebeni dubu magumulo pokono kamiyalema: na:keda:mene, mabu ebe ibi bilibilinomate aida:tepaia:?"

²⁹ Ebene Ya:sute iba:tamo nowamiya, "La: Sa:diyusi tanebapiate la:imano wokilo epono a:ela tanaloma: kubanu gelanakomata, mabu la: Godokono Buka tabo ega:walo ebene elawo iyatawala:.³⁰ Me tanalo ebe nanitabola, epate a:e magumune maimio tetelo iba:te kamiyale walo a:ka:piadiolema:na: ega:walo dubu a:ka:puwatolema:na:, iyo, iba:te Godokono Unu Duliyyomolono nopopimu bilukulionama:na:.³¹ Ebe mabu-ma: Godokono Bukate a niyatuaemena a:elaopiate a:e magumune maimioma:, iyo, ebete ebene Bukalo la:tamo iyalo degiya ebe tabo la: nanitabola eka:la:miolia-mata. Ebe tabote ma kunu itana,³² Nanitabola, na Godotela. A:ibalayamako, Aisa:keko, ega:walo Ya:ikoboko, iba:te uwomua: tetelo poko kamamatene, na ebetela.' Ebema: la: Sa:diyusi tanebapi, la:imano wokilo na:kemalagidilawenama ebe ewonino igilate olopoligoiya? Ao, kolopoligoiya:, mabu a:elaopiate Godoko kamamatena:, wiyasiya piyate igilolo dilukuliona ebe eponomate ebe amamatena." †††

³³ Ebe tetelo epo bilibilinomate Ya:sukono tabo olowite ebene tabamo anoanolo nekalakalautiya.

Kebe Totomu Tabote Kawonomoma: Keda:nale
Mak 12:28-34; Luk 10:25-28

³⁴ Ya:sukono tabote Sa:diyusi tanebapino tabo dalukolelamiya, ebe tanalo Pa:lisi tanebapiate olowite iba:te kapimiya ebetamo pelamiya.³⁵ Ebene ibi magumulo dubu idi ebe Godokono Totomu Tabo iyatawanomola, ebete Ya:suko kuba gabamo wabuga:tama: ebe palateda:lo na:pegiya,³⁶ "Iyatulamedawa, Godokono Totomu Tabo bilibilinomamo magumulo kebe totomute kawonomoma: keda:nale?"

³⁷ Ya:sute ebene tabo eba wiyalo negiya, "Godokono Totomu Tabo bilibilinomamo magumulo me tabote kawonomoma: eda:na, 'A:ma: a:imano Kawodawa Godoko nilakapolo nemalagidilona, a:imano tepo magumunomamo, ega:walo a:imano uliyanano elawamo, ega:walo a:imano woki kawonomamo.'^{§39} Ega:walo me totomu kawonomo idi atumu ba:kitana, 'A:ma: a:ka:tuwa: a:ma: demalagidilawena, modobola a:ma:le eba kunu a:ma: niyakabolo dokolina ebe lumagi nilakapolo nemalagidilona.'^{§40} Nanitabola, Godote epatamo Mosesedo dikalamiya ega:walo ebene woki awokalimipiate ebene Bukamo dakuloliya, ebe Totomu Tabo bilibilinomamo magumu ebe kapiyala, me totomu netewa magumulo ba:pola:na." †††

††† 22:32 Maimi 3:6; Ma:t 8:11 § 22:37-38 Totomu 6:5 † 22:39 Kalima 19:18; Ma:t 7:12 †† 22:40 Lom 13:10; Gal 5:14

Godokono Alibodawa Kelisoko Potelela:ka:

Mak 12:35-37; Luk 20:41-44

⁴¹ Ebene Pa:lisi dubate ibino taneba magumulo eba pola:nalo Ya:sute ibi nalateda:liya, ⁴² "La: Kelisokono tanaloma: keba kunu kemalagidilawenama? Ebe pokono a:la:mula:ka?"

Iba:te ebetamo nowamiya, "Da:ibidikono a:la:mula, ebene walone gudi magumune kawokalamene." †

⁴³ Ya:sute iba:tamo negiya, "La:imano tabo nanitabola, ebema: mabu keleka: Da:ibidite Kelisoko ebene Kawodawama: deka:miya? Iyo, ebete Godokono Uliyanano elawamo tabo ma kunu kiyawaiya,

⁴⁴ "Kawodawa Godote naimano Kawodawa Kelisotamo nege,

'A:ma: naimano tumudi apuamo na:pokoliya, ebene a:ma:go gowelaopi

a:ma:le naimano elawamo ibi ka:mikitaolema:ta.' ††

⁴⁵ Ebene Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, "La: me tabo eba malagidilolo na nanana:la:, Da:ibidite ebene a:la:mu Kelisoko ebene Kawodawama: ka:milo ebete Godokono tumudi apuamo okolima: giya, ebema: ebe tanalote keba kunu na:ka:pemaigamene?"

⁴⁶ Ebe tetelo ibi magumulo lumagi idite Ya:sutamo wiya tabo gema: ka:modobiya:, ebema: ebe tetene wagilimite epate ebe tabo idi alateda:ma: na:toletoleutiya.

Ya:sute Godokono Totomu Iyatulamepino Amama Tanaloma: Degiya

Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46

23 Ebene Ya:sute epo bilibilinomo ega:walo ebene waloma:tapiatamo tabo eba kiyawaolo negiya, ² "Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi, Godote iba:tamo Mosesekono gobebobo ikalamiya, ma kunu Mosesete Bukamo dakuloliya iba:te ebe Totomu Tabo wadenomamo niyatulame-nakoma:na:." ³ Ebema: iba:te la: Godokono tabamo tudila:oma: danaletanakoma:na:, modobola la: na:tudila:onakiyala:, wiyasiya la:le ibino iyaiya ilukuli tanalo dulama:ema la: ibi akoibamilatela:la:, mabu iba:te epetapi kawonomamo analenaka wadewade tanalo kosiyodilolema:, wiyasiya nanitabo tanalo puliyala, iba:te ebe atu wadewade tanalo kosiyodilolenakoa:." ⁴ Numa:la:, iba:te ibino totomu tabamo epatamo iyaiya mibomibo tanalo ikalamenaka, iyo, ibino totomu tabo ebe epate mibomibo inamabu okolamo dowaguatena eba kunula. Ebema: iba:te epono mibomibo dulaema:na: walubi tanalo da:pesonomo idi kiyatinakoa:, koto makupiolete gito lamota:onanaka. ⁵ Ega:walo ibi ubi kawonomola epate ibino unu tama eba ulamelelamelo ibi wadewadepima: kegelama: Ebema: Godokono Buka apuapuno tabo iba:te egege pepamo akulolete ibino wato kaliamo ebo matuolamolenaka, ega:walo ibino watubino kalikuno apuapu iba:te baelamu a:deote ebo osiyodilolenaka. † †† Ibi

† 22:42 Yon 7:42 †† 22:44 Oale 110:1; Ma:t 26:64 ‡ 23:3 Ma:l 2:7-8 †† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: Totomu

ubi kawonomola soliyomu osiyodilo tetelo kawokawo ilukuli bailo ilukulite ka:pola:nama:, ega:walo ibi ubila a Yu epono balidi ibilamole moto gulo kawokawo dubuno ilukuli bailo kilukulima:." ⁷ Ibi ubila olowame bailo epate ibi ulamete ebo kowalogolema:, ega:walo ibi ubila epate ibi iyatulamepima: keka:la:ima:."

Ya:sukono Waloma:tapiate Amamaoma: Modoboa:

⁸ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo walo na:kegiya, "Modoboa: epo epetapiate la:tamo iyatulamepima: gelama:, mabu nanitabola, la: bilibilinomo kapiya alailamelata ega:walo na la:imano kapiya Iyatulamedawanomola. ⁹ Ega:walo me opolo la: lumagi idi la:imano nabiwima: akomida:la:, mabu la:imano kapiya Nabiwinomo Unu Duliyomololo bokolina. ¹⁰ Ega:walo modoboa: epo epetapiate la:tamo wato-watopima: gelama:, mabu na Kelisote la:imano kapiya Watodawanomola. ¹¹ Ebema: kebe lumagite kawodawama: eda:ma: ubi diyatimene, modobola ebete la:imano wiya: wokodawama: neda:mene, †††¹² mabu kebe lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe kawoma: da:midimene Godote ebe da:pesoma: ka:midimene, ega:walo kebe lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe da:pesoma: da:midimene Godote wiyasiya ebe kawoma: ka:midimene." †††

Ya:sute Godokono Totomu Iyatulamepino Mena Netewa Tanaloma: Degiya

Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47

¹³ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi, la: walone kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu la: mena netewa epolata! Epate Godokono Kawo Elawodawano duli-omolamo opila:oma: da:pelamenaka, la:le wiyasiya ibino gabo mopilamenamata. La: a:ka:tuwa: opila:oma: ubia:nola, ebema: la: ibi atumu nodiyobolenamata!

¹⁴ "Nanitabola, Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi, la: mena netewa epolata! La:le amoleamoleno inamabu elemasigi tanalodo eba uwatelo ebo opoliyalamenakomata, ebene la:le ebe tanalo kuba:noma: gelalo tolama:wete Godotamo balidi eba nibilamolelo geyageya towetowe tabo ebo negelanakomata, mabu la: ubila epate la:imano tanalo umilo la: wadewadepima: kegelama:. Ebema: nanitabola, la:le kuba wiya kawonomo kelaemamota! §

¹⁵ "Nanitabola, la: Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi, la: kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu la: mena netewa epolata! La: kewa:

Tabo 6:6-9 ega:walo Nabas Ka:la:miole 15:37-41 nulamiye. Me buka apuapuno tabo ebe Godote Mosesedo Yu epatamo dikalamiya ebe totomu tabo netewala. Ya:suko tetelo Pa:lisi tanebapi epetapiate ebe totomu tabo netewa kodakodalo uwatete ibino amama tanalodo eba osiyodilolelo wiyasiya ibino tepo magumulo nanitabo tanalo puliyala, ka:pola:lamenamia: Ebe mabuma: Ya:sute ibi kawonomamo analiya. †† 23:5 Ma:t 6:1; Maimi 13:9; Totomu 6:8; Nabas 15:38-39 ††† 23:11 Ma:t 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 ††† 23:12 Yauba 22:29; Mulo Tabo 29:23; Luk 14:11; 18:14 § Ma:t 23:14 buka apuno tabo Ma:tiyute bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya.

kolomolo ega:walo opo kawonomolo amamago wapa-ta:lamenamata kapiya lumagi idi lawa:wete la:imano tanebadawama: ka:mida:ema:, ebene ebe oli lumagite la: eba ibamilatelelo atu iyaiya kuba tanalo osiyodilolete wiyasiya ebene kubate la: bilibilinomono kuba kodoilimene. Ebema: nanitabola, la: bilibilinomate kapimiya Ela Opamo ka:niwitiomamota!

¹⁶“Eiye, la: piyate kuba gabo diyatulama:wenama, la: ebe balidi tamiopi dubulata! La: kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu la: ma kunu gelanakomata, ‘Potele Godoko Amamateno Motono mailamo kiyawaote, ebete ebe tabo walo dakadikamidalemene, ebe tanalo kubanoa: Wiyasiya ebete atu tabo Godokono Motono golodo inamabuno mailamo da:kiyawaomene, ebete ebene tabo kodakodakobi midite walo akadikamidalemene.’ ^{†17} Nanitabola, la: balidi tamiolamepi dubula ega:walo la: daedale woki-agopilata! Godoko Amamateno Motono talena kawonomola, wiyasiya moto gulo ditana ebe golodo inamabuno talena kawoa:!”

¹⁸“Ega:walo la: tanalo idi ma kunu gelanakomata, ‘Potele Godoko watidilono patapatano mailamo kiyawaote, ebete ebe tabo walo dakadikamidalemene, ebe tanalo kubanoa: Wiyasiya ebete ebe patapata unulo ditana ebe kalimagono inamabuno mailamo atu tabo da:kiyawaomene, ebete ebene tabo kodakodakobi midite walo akadikamidalemene.’ ^{†19} Nanitabola, la: balidi tamiolamepi dubulata! Godoko watidilono patapatano talena kawonomola, wiyasiya ebe unulo ditana ebe kalimagono inamabuno talena kawoa:!” ^{‡0} La: nolowiala: ebe patapatate Godoko watidilonoma: itana, ega:walo epate patapata unamo dalomonaka ebe kalimagono inamabuate atumu Godoko watidilonoma: ka:pola:na. Ebema: lumagite talena patapatano mailamo da:kiyawaomene ebete ebene tabo walo akadikamidalemene, ega:walo idawate talena kalimagono inamabuno mailamo da:kiyawaomene ebete atumu ebene tabo walo akadikamidalemene.

²¹ Nanitabola, aimano Kawo Talena Godote ebene Amamateno Motolo okolina, ebema: lumagite Godokono talena mailamo da:kiyawaomene ebete ebene tabo walo akadikamidalemene, ega:walo idawate Godokono Motono mailamo da:kiyawaomene ebete atumu ebene tabo walo akadikamidalemene.

²² Ega:walo me tanalo idila, Godokono Unu Duliyomololo ebete ebene Kawo Elawodawano okoli bailo bokolina. Ebema: lumagite Unu Duliyomolono mailamo da:kiyawaomene ebete ebene tabo walo akadikamidalemene, ega:walo idawate Kawo Elawodawa Godokono mailamo da:kiyawaomene ebete atumu ebene tabo walo akadikamidalemene. ^{††}

²³“Nanitabola, Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi, la: kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu la: mena netewa epolata! La: la:imano pali inamabu bilibilinomo magumulo teni apuapu eba anagilamolelo Godotamo ebene apu wadenomamo ikameonakomata. Ebe tanalo magumu-

lo la: kapiya tanalo da:pesonomo kawotawenakoa:, wiyasiya Godokono kawokawo totomonomo osiyodilolema: la: wadenomamo kemalagidilawena:. Ma kunu la: epagodolo tuputupulo kilukula:wena:, ega:walo la:le ibi nilakapolo kemalagidilola:wena:, ega:walo la:imano osiyodilole tanalodo Godokono nanitabo tanalo kawokalima:wena:. Ebema: modobola la: ebe kawokawo tanalo nosiyodilolenala: ega:walo atu tetelo egege tanalo osiyodilolema: akododolomati-la:la:.” ^{‡24} Eiye, la: piyate gabo kubanu diyatulama:wenama, la: ebe balidi tamio dubulata! Ebema: la:imano osiyodilo tanalo ma kunula, la: obo nio tetelo la: dopamo obo eba wadipapalamiolelo egege inamabu umagago balamo alomonakomata, wiyasiya la:imano kalili magumulo da:pola:na ebe kawokawo abale inamabu ulamea:no obago gito nionakomata!

²⁵“Nanitabola, Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi, la: kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu la: mena netewa epolata! La:le la:imano kalili ega:walo meleki unu apu ukulalenakomata, wiyasiya la:imano tepo magumulo da:pola:na ebe tanalo kukulala:wenakoa:, ebema: la:le pilo gabodo ega:walo kateneno ubi gabodo dosiyodilola:wena:na, ebe kawokawo kuba tabokaonomola. ^{††26} Ebema: a:ma: Pa:lisi balidi tamiodawa, modobola a:ma: kalili magumu dopamo ukulawete ebene bala atumu na:kukuliye! Ebe gabo kapiyado a:imano daleyate kolopoligomene.

²⁷“Nanitabola, Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi, la: kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu la: mena netewa epolata! Iyo, a:elaopino bobo baino piki epate wadewade tita:gonoma: da:midilinaka, la: eba kunula mabu unute wadenomamo pola:na wiyasiya piki mabulo epono goa abale tabokaote pola:na! ^{††28} Nanitabola, eba kunu epate la:imano unu tama eba ulamelelamente la: tuputupupima: ka:la:minata, wiyasiya la:imano tepo magumulo mena netewa tanalo ega:walo kuba osiyodilole tanalate la:godolo tabokaote pola:na.” ^{†††}

Godokono Totomu Iyatulamepiate Ibino Kuba Wiya Laema: Ya:sute Walo Da:kegiya

Luk 11:47-51

²⁹ Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, “Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi, la: kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu la: mena netewa epolata! Numa:la:, la:imano ewoniate Godokono woki awokalimipi danakapulamenakiya, la: me tetelo ebe Godokono tuputupu wokopi unamo eba wadipalatelelo ibino bobo bai wadenomamo osiyodilola:wete kaiyakaiya ebo amionakomata. ³⁰ Ega:walo atu tetelo la: na:kegelanakomata, ‘Aimano ewoniate dilukulinamiya, a ebe tetelo iba:go nilukulinataleka:, ale Godokono woki awokalimipiatamo walubi eba iyatilo aimano wadewade osiyodilole tanalodo ibino igilo ba:mula:lelamiyana.’ ³¹ Ao, la:le atumu ibi

† 23:16 Ma:t 15:14 †† 23:22 Ais 66:1; Ma:t 5:34

‡ 23:23 Kalima 27:30; Mai 6:8 †† 23:25 Mak 7:4 †† 23:27 Ali 23:3 ††† 23:28 Luk 16:15

banakapulama:wiyana! Numa:la; la: a:ka:tuwa: la:imano tabamo la:imano kuba woki awokalilame-nakomata, iyo, la: ewonino gudilata! ¹³² Ebema: la:imano ewoniate dowagilimiya, modobola la: ibino kuba kawonomo opoliyawete la:imano kuba wiya Godogodone nelawiyala!

³³ "Eiye, la: kaluno gudilata, iyo, la: bu kalulata! Ebe-ma: la: Ela Opono wiya tanalone keba kunu nakalauti-aema? ^{††34} Ebema: nale la: nanalemata, nale Godokono woki awokalimipi ega:walo ebenu mulopi dubu ega:walo ebenu nani Totomu iyatulamepi la:tamo kapalibolemamamo. Wiyasiya la:le ibi epetapi kewamo eba tupuguilamelo kanakapulaemamota, ega:walo la:le epetapi la:imano balidi ibilamole motolo pa:ka:pa:ka:mo ka:na:ma:ga:tiolemamota, ebenu naimano wokopiate la:imano temeteme ikalame magumune duliyoumolo ida:mo danalautioma:na; la:le ebamo naimamiawete ibi walo duliyoumolo ida:mo ka:ka:na:ma:talemamota. ³⁵ Ebema: la:le kuba wiya ke-laemamota, mabu me opono wagilimi mabune la:le Godokono woki awokalimipi anakapulamenakimata. Tuputupudawa A:ibolokono kalimate opamo de-ka:ka:liya, ebe tanalo wagilimi mabula. Ebenu la:le tuputupu wokopi epetapi bilibilinomo anakapula-ma:wete, uwomu tetelo Godoko Amamateno Motolo la:le Balakayakono gudu Sekalayako ebo kanaka-pumiyamata, iyo, ebete ebe Motono Talena Bailo ega:walo Godotamo kalimagono ikameo bai tetenomolo eba utitalo, la:le ebe kubanomamo analimiyamata. ^{†36} Ebema: na la:tamo nani tabo gemo, me tete epatamo ebe kuba bilibilinomono wiyate nanitabolo ka:pemene."

Ya:sute Yelusalema Duliyoumolono Tanaloma: Tepo Temeteme Diyatawiya

Luk 13:34-35

³⁷ Ebenu Ya:sute walo na:kegiya, "O Yelusalema, Yelusalema! A:ma:le Godokono woki awokalimipi anakapulamenakota, ega:walo ebete a:ma: kowalu-bitama: dupalibolenako, a:ma:le ibi nokolamo mapela-ma:welo akanakapulamenakota. Tete geyageyanomolo na ubi iyatinaimo a:imano epo naimano etakamo kitateamidalema; kakabate ebenu gudi ditakeamidale-nako eba kunu, wiyasiya a:ma: ubia:noma: eda:namiy-ata! ³⁸ Ebema: umu numita; a:imano duliyoumolote kubanomo ka:kubamene. ^{††39} Nale a:ma:tamo negemo, a:imano epate na tete geyageyanomolo a:kunae-ma:na; wiyasiya a:imano walonepiate Godotamo ma kunu degelama:na; 'A:imano mailago da:pita, ale ebe unamo kadipatemalema!' ebe tetelo nale walo da:ka:pemo iba:te na ebo kunaema:na." ^{††}

Godoko Amamateno Iya Moto Kubaimi Tanalo

Mak 13:1-2; Luk 21:5-6

24 Ebenu Ya:sute Godoko Amamateno Iya Moto atepate eba tolo, ebe waloma:tapiate ebetamo

† 23:31 Ali 7:52 †† 23:33 Ma:t 3:7; 12:34; Luk 3:7† 23:35 W Mab 4:8 †† 23:38 1Ela 9:7-8; Yel 22:5 †† 23:39 Oale 118:26

pelamete ebe kawokawo motono tanaloma: ebo paniya. ² Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "La: me inamabu bilibilinomo na:kulama:witama? Na la:tamo nani tabo gemo, walone me motono tanaloma: nokola idite idi unulo a:ka:pola:nama:na; mabu gowelaopiate nokola bilibilinomo mapitaotele opamo iyalekenomo ka:piyalekema:na." ^{†††}

Kawokawo Temetema:te Pelaema: Ya:sute Degiya

Mak 13:3-13; Luk 21:7-19

³ Ebenu Ya:sute Olibi Kewakewa Unu Damelalo eba okolitalo, ebe waloma:tapi a:ka:tuwa: ebetamo pelamete na:pegeliya, "A:ma:le a nanaa; Godokono Moto kubaimi tanalote kebe tetelo na:ka:pe-maigamene? A:ma:le me opamo walo da:ka:pa:emene, ebe tanalo ega:walo me opono uwomu tanalono tetema: a beda: anoano tanalote na:kiyatuaemene?"

⁴ Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya "La: nanisiwale. Lumagi idite la: demasigilitamene, la: ebenu tabo akoolowiala; ⁵ mabu dubu bilibilinomo epetapiate naimano mailamo pelamete ka:pegelama:na; 'Na Kelisotela!' ebenu iba:te epo bilibilinomo ma kunu eba pemasigiolelo iya gabamo ebo kemagatalema:na.

^{†††6} Ega:walo la:le iyaiya opo epono gowelao tanalo ega:walo ibino gowelaoma: nopo iyati tanalo kolowiomamota. Ebe tetelo la:le la:imano woki kodakodailama:wete akotoletoleala; mabu me tanalate nanitabolo ka:pemaimioma:na: wiyasiya ebe tete ebe uwomu tetea;. ⁷ Nanitabola, opo epetapino epate opo epetapino epago ka:gowelaoma:na; iyo, opo idite opo iditamo gowela tanalo kosiyodilomene, ebenu iyaiya duliyoumolo epetapilo epate baea:no kilukulioma:na: ega:walo mumulate iyaiya opo bilibilinomamo ka:pelaema:na;. ⁸ Numa:la; kamiyaotele gudu laema: temeteme dowagilimi, me tanalo bilibilinomo eba kunula.

⁹ "Ebe tetelo iba:te la:tamo kawokawo temeteme eba ikalamelo la: elawamo uwatetate anakapulaema: kemagatalema:ta, ega:walo na mabuma: opo bilibilinomono epate la:tamo ka:dowaoma:na;. ^{††10} Ebenu epo epetapi bilibilinomate ibino nanitabokobi midi magumulo agowa eba ukamidaolelo, iba:te ibino namutupi-atamo dowaoote diya gabodo ibino mailo ibi anakapulamepiatamo kowatama:na;. ¹¹ Ega:walo Godokono mailamo a:da: tabo kiyawaopiate ka:pemaimioma:na: epo epetapi bilibilinomo kuba gabamo kemagatalema:na;. ^{††12} Ebe tetelo kuba osiyodilole tanalote kawonomoma: keda:mene, ebema: epono tepo magumulo nilakapo kimalagidilo tanalote gibagibanomoma: keda:oma:na; ¹³ wiyasiya numa:la; kebe lumagite kodakodalo utite uwomuamo da:nemaigamene, Godote ebenu igilo ka:mula:emene. ^{†††14} Ebema: Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalono Wade Tabo ebenu wokopiate dopamo me opo kawonomolo ka:kiyawaoma:na: iyaiya opono epo bilibili-

††† 24:2 Luk 19:44 ††† 24:5 Ma:t 24:23-24; 1Yon 2:18 § 24:9 Ma:t 10:22 §† 24:11 Ma:t 24:5,24; 1Yon 4:1 §†† 24:13 Ma:t 10:22

nomate kolowioma; ebene me opono uwomu ebo ka:pemaigamene.” †

Talena Bai Kubaimidawano Tanalo

Mak 13:14-23; Luk 21:20-24

¹⁵ Na Ma:tiyute buka ka:la:mioledawatamo negemo, a:ma: me tabo Ya:sute degiya wadenomamo niyatawa.

Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, “Godokono woki awokalimidawa Da:niyolote dopamo degiya ebe tanalote nanitabolo ka:pemaigamene, ebema: Godokono Moto kubaimidawate ebe talena bailo utitalo la:le ebe duma:ema, ^{††16} ebe tetelo modobola Yudiya opo epate unuunu damelamo nalautioma:na: ¹⁷ Iyo, moto tanatimilo dokolitamene, ebe lumagite moto guamo a:ka:nopegamene ebene inamabu uwatema; ^{††18} ega:walo tumulo woko dosiyodilutamene, ebe lumagite walo motamo a:ka:toamene ebene lubudino kaliku laema:

¹⁹ “Numa:la; lamitulamitu ega:walo nono dikalame-na ebe kamiyala:tamo ebe egelate kubanomoma: keda:menel ²⁰ Ebema: modobola la: Godoko na:toweomiyala; la:imano alautio tanalote gibagiba tetelo o woko: talena egela tetelo akopemaigala; ²¹ mabu ebe tetelo kawokawo temetemenomate nanitabolo ka:pemaimioma:na: Numa:la; me opo wagilimi mabune wagilimite ka:lo me teta:mo pemaiga, ebakobako temetema:te dopamo ka:pemaimiya; ega:walo walone tetelo ebakobako temetema:te walo a:ka:pelaema:na; iyo, iba:te kapiya tetenomolo ka:pemaimioma:na: ^{††22} Me tanalo nanitabola, Godote ebe tete gopowaimia:no lumagi idite me opolo igilolo a:kokolinamene, wiyasiya ebete deka:la:mioliya ebe epo nilakapoilamelote tete ka:gopowaimene.

²³ “Ebe tetelo lumagi idite la:tamo ma kunu degemene, ‘Numa:la; Godokono Alibodawa Kelisote malo bokolina!’ o, ‘Ebate ebolo bokolina!’ la: nanitabokobi akomida:la; ^{††24} mabu elemasigi Kelisoma: eda:opi ega:walo naimano mailamo a:da: tabo kiyawaopi, iba:te pemaimiote iyaiya anoano tanalo kawokawonomo kosiyo dilolema:na: Iyo, ibi ubila ebe osiyodilole tanalomo Godote deka:la:mioliya ebe epo iya gabamo kemagatalema: ^{††25} Numa:la; me tanalate pemaimioa:no nale la: dopamo analemata.

²⁶ “Ebema: iba:te la:tamo ma kunu degelama:na; ‘Numa:la; Kelisote bulu opolo bokolina!’ la: ebamo akotolama:la: Ega:walo iba:te da:kegelama:na; ‘Numa:la; ebete lumagi idino motolo opegate ba:luta!’ la: nanitabokobi akomida:la: ^{††27} Nanitabola, molete da:la:uwa:midamene ebe tetelo egelate tobolo unu kawonomo eba pukuilamelote alote apune wagilimite apuamo gito ka:petomene, ebema: na Epono Naniwite walo da:ka:pemo naimano pe tanalote eba kunu kitanamene, iyo, me opo epo bilibilinomate naimano pe tanalo kuima:na: [§]

† 24:14 Ma:t 28:19 †† 24:15 Da:n 9:27; 11:31; 12:11 ‡ 24:17 Luk 17:31 †† 24:21 Da:n 12:1 †† 24:23 Ma:t 24:5 ††† 24:24 To-

²⁸ “Me tanalo ebe nanitabola, abale inamabute kebo-lo kitanamene, waliale aleola:go ebamo ka:gudita:ma:na:.” ^{§†}

Epono Naniwino Pe Tete

Mak 13:24-27; Luk 21:25-28

²⁹ “Ebe kawo temeteme tetete dolopoligomene, ebe tetenomolo egelate kidokomene ega:walo saganate a:ka:pukuilaemene, iyo, mawela:te tobolo unune opamo ka:pa:gudima:na: ega:walo tobolo ununo elawoelawo inamabuate kalela:oma:na: ^{§††30} Ebe tetelo Epono Naniwino elawo awokalimino anoano tanalote tobolo unulo ka:pemaigamene, ebene me opono iyaiya epo bilibilinomate kawo tola:go kimima:na; mabu Epono Naniwite tobolo unune eba piwisigalo iba:te ebe ebo kuima:na; ebete ebene elawago ega:walo alo kawonomago ka:pemene. ^{§†31} Ebene ebene nopodawate tutele kawonomamo eba molelo, ebete Unu Duliomolono nopopi epetapi iyaiya opo bilibilinomamo kapalibolemene, Godote deka:la:mioliya ebe epo me opo apune apune ka:puwatema:.” ^{§††}

Umei Kewano Tanalo

Mak 13:28-31; Luk 21:29-33

³² “La: umei kewano tanalone me tanalo idi wadenomamo niyatawala: Katomono wuialemene pemaimite olioli paa da:mogoiamidalema:na; ebe tetelo la: kiyatawao-mamota ulamano tete ebe netatali, ³³ ebema: la:le me temeteme tanalo bilibilinomo dulama:ema, la: kiyatawao-mamota Epono Naniwino pe tete tatalila, ebe gigiyudo opegama: pe. ³⁴ Na la:tamo nani tabo gemo, me tanalo bilibilinomate dopamo ka:pemaimioma:na; walone me tete epate ebo ka:elaoma:na; ^{§†35} iyo, me opo ega:walo tobolo unu iba:te kolopoligoma:na; wiyasiya naimano tabote a:kolopoligomene, uwomua: tetelo bitanamene.” ^{§†}

Epono Naniwino Pe Tete Epate Iyatawa:

Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36

³⁶ “Numa:la; epate ebe Kawo Egelano tete iyatawa; Unu Duliomolono nopopi ega:walo Godokono Gudu iba:te iyatawa; Nabiwi Godo kapiyate iyatawala. ^{§††37} Nowako tetelo kebako tanalote ka:pemaigiyale, Epono Naniwite walo da:ka:pemene ebe tetelo atu tanalote ka:ka:pemaigamene. ^{§††38} Mabu obote pea:no iba:te ebe tetelo bae naota ega:walo elawo da:imi obo kawonomamo niota, dubate kamiyale uwatoleta ega:walo kamiyala:te dubu uwatoleta, iba:te eba kunu eba wagenalolo Nowate kawo peamo ebo opegiya. ³⁹ Ebe tetelo iba:te kiyatawaonamia: obo kawonomote odolote ibi bilibilinomo danakapulaemene, ebema: Epono Naniwite walo da:ka:pemene ebe tetete eba

tomu 13:1-3; 2Tes 2:8-9; Awo 13:13-14 ††† 24:26 Luk 17:23-24 § 24:27 Ma:t 24:37-39 §† 24:28 Luk 17:37 §†† 24:29 Ais 13:10; 34:4; Isi 32:7; Yow 2:10,31; 2Pit 3:10; Awo 6:12-13 §† 24:30 Sek 12:10; Awo 1:7; Da:n 7:13 §†† 24:31 1Kol 15:52; 1Tes 4:16 §† 24:34 Ma:t 16:28 §† 24:35 Ma:t 5:18 §†† 24:36 Ali 1:7; 1Tes 5:1-2 §†† 24:37 W Mabu 6:5-8

kunu kitanamene. ^{†40} Ebe tetelo dubu netewate tumulo dowapaitama:na; Epono Naniwite pete idi eba pelawelo idi ebo katepamene, ⁴¹ ega:walo kamiyale netewate bae delapautama:na; ebete pete idi eba pelawelo idi ebo katepamene. ⁴² Ebema: la: olowiolo nilukuliniyala; mabu la: iyatawa: la:imano Kawodawano pe tete. ^{††43} Ega:walo me tanalo idi na:ke-malagidilala: Moto namutudawate pilo lumagino pe tete diyatawamene, ebete ebe idoko kawonomolo ebe teta:mo kolowionamene, mabu ebe ubia:nola pilo dawate ebena motamo ka:popegama: ^{†44} Ebema: la: atumu nolosiyodilala; mabu diyala, la: olowioa:no eba ilukulinalo Epono Naniwite ebo da:ba:pemene."

Mulo Wokodawa Ega:walo Daedale Wokodawa Ibino Tanalo

Luk 12:41-48

⁴⁵ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Namutudawatamo da:tuduwatanako ebe mulo wokodawano tanalo keba kunula:ka:? Nanitabola, namutudawate ebe lawete wokopi epetapi ulamedawama: kiyatimene, ma kunu ebete ibino bae nao tetelo iba:tamo bae kikalam-olemene. ⁴⁶ Ebene ebe mulodawate woko wadenomamo eba osiyodilonalo, ebena namutudawate pete ebena tanalo da:puiimene, ebe wokodawate kawonomamo kekalakalamene. ⁴⁷ Na la:tamo nani tabo gemo, namutudawate ebe mulo wokodawano tanaloma: atumu eba pekalakalalo, ebete ebe ebena inamabu bilibilinomo ulamedawama: kiyatimene. [†]

⁴⁸ "Wiyasiya ebe wokodawate kuba woki lawete ebena tepo magumulo ma kunu degemene, 'Naimano namutudawate tete geyageyadopolo nokolina, samamo ka:pena;' ⁴⁹ ebe tetelo ebete woko osiyodilola:no kuba osiyodilolepi epetapiago ebena namutudawano bae kawiya naote elawo da:imi obo ebo ka:nioma:na; ebema: ebete daedalema: eda:te wokopi epetapi alukole ebo kowagilimene. ⁵⁰ Ebene ebe daedale wokodawate olowioa:no eba okolinalo ebena namutudawano pe tanalo a:kiyatawamene. Ebe tetelo namutudawate pete ⁵¹ daedale wokodawa kawonomamo panagalimiote mena netewa epago kanalibomene ebena kuba wiya ka:nelaema; ebe temeteme bailo iba:te lalo eba noliomolelo kawonomamo kimi-ma:na:."

Teni Buwelemelano Iyatulame Oi

25 Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Ebe egelalo Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalote ma kunu kitanamene. Dubu idite oli kamiyale delawi, ebe tetelo teni buwelemela:te ibino wuiki alo uwatete motone nemaimiote eba:go soliyomu baiamo tolaema: nemakopelitya, ^{††2} ibi magumulo paibu buwelemela:te daedalema: eda:iya, wiyasiya paibu epetapiate wade wokiago tolamiya. ³ Ma kunu daedale buwelemela:te ibino alo dowatiya iba:te modobo oba-

† 24:39 W Mabu 7:21-23 †† 24:42 Ma:t 25:13 † 24:43 Luk 12:39-40; Awo 16:15 †† 24:47 Ma:t 25:21,23 †† 25:1 Awo 19:7; Luk 12:35

go kowatia; ⁴ wiyasiya wade wokiago da:tolamiya ebe buwelemela:te modobo obo iyapote ibino alo ega:walo obo ebo watiya.

⁵ "Didokoni dubute soliyomu baiamo samamo ka:pe-maigania; ebema: buwelemela:te tete geyageyalo nipo demakopeleniya iba:te gito laoniya. ⁶ Sele tetenomolo lumagi idite negepateni, 'Ebe dubu na:pe! La: bilibilinomate eba:go alugoma: na:pelama:la:!' "

⁷ "Ebe tetelo ebe buwelemela:te maimionate ibino alo pioma: eba wagelenalo, ⁸ ebena paibu daedale buwelemela:te ibino wade wokiago namutupiatamo negelaniya, 'La:imano alo obo sa:sa: apuapu atamo ikaeaema: modobola:ka:? Aimana alote tete tatalila ka:egaoma:na:.' "

⁹ "Wiyasiya wade woki buwelemela:te iba:tamo negelaniya, 'Ao, ale la:tamo dikalamoletamene, a bilibilinomate modoboa:noma: keda:omalema: Modobola la: tolama:wete olowame motone obo na:niyapoala:.' "

¹⁰ Ebene daedale buwelemela:te obo olema: da:tola-meniya, dubute soliyomu baiamo ebo pemaigani. Ebe tetelo paibu buwelemela:te dopamo wade wokiago demakopeleniya, iba:te eba:go soliyomu motamo nodolonate moto namutudawate gigiyu gito pemopini.

¹¹ "Ebena paibu daedale buwelemele epetapiate walone da:pelameniya, iba:te gigiyu niyakabamo putitatanate moto namutudawa ma kunu pananiya, 'Aimana Kawodawa! Gigiyu na:pa:iyamidaema:!' ^{††12} Wiyasiya ebete negeni, 'Ao, na la:imano tanalo iyatawa:.'" ^{††}

¹³ Ebene Ya:sute uwomu tabo ma kunu giya, "La: olowiolo nilukuliniyala; mabu Epono Naniwino egela ega:walo tete la: kiyatawawena:." [§]

Kawo Dubute Wokopiatamo Mani Dikalamolitya Ebe Iyatulame Oi

Luk 19:11-27

¹⁴ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalote ma kunu kitanamene. Kawo dubu idite mulu opamo eba tolo ebena wokopi ebetamo ka:la:mite, iba:te ebena inamabu ega:walo mani wadenomamo kulamelemenama: iyaiya ikalamolete ebo tiya. ¹⁵ Ebe tetelo ebete iditamamo 5,000 mani ikamiya, ega:walo iditamamo 2,000 mani, ega:walo iditamamo 1,000 mani, ibino wokiago modobolo eba kunu eba ikalamolelo, ebete ibi gito miyapiya. ^{††16} Ebene 5,000 mani delawiya ebe dubute tonomo tote bisnisi woko idi eba nosiyodilolo 5,000 mani idi ebo nosiyodiliya, ¹⁷ ega:walo 2,000 mani delawiya ebe dubute atumu eba ka:nowagelelo 2,000 mani idi nosiyodiliya, ¹⁸ wiyasiya 1,000 mani delawiya ebe dubute tote damela nobobote ebena kawodawano mani gito nowaminiya.

¹⁹ "Ulama epetapi da:petolamiya ebe wokopino kawodawate walo ka:pete iba:go kapimiya ibino mani uwomu ebo peka:la:miolelamiya. ²⁰ Ebene 5,000 mani

††† 25:11 Luk 13:25-27 ††† 25:12 Ma:t 7:23 § 25:13 Ma:t 24:42 §† 25:15 Lom 12:6

delawiya ebe dubute pete 10,000 mani eba pa-wokalimilo na:pegiya, 'Kawodawa, numa: A:ma:le natamo 5,000 mani ikanamiyata, wiyasiya naimano woko magumulo 5,000 mani idi walo da:kosiyodilimo, mela bitana.' ²¹ Ebene kawodawate ebetamo negiya, 'Oe! A:ma: wade wokodawalata ega:walo wade tuputupudawalata! A:ma: da:peso tanalo wadeno-mamo osiyodiliata, ebema: na wiyasiya a:ma: naimano kawokawo tanalo epetapi ulamedawama: ka:midimamota. A:ma: naimano kalakala soliyomu baiamo na:popega.' †

²² "Ebene 2,000 mani delawiya ebe dubute pete na:pegiya, 'Kawodawa, numa: A:ma:le natamo 2,000 mani ikanamiyata, wiyasiya naimano woko magumulo 2,000 mani idi walo da:kosiyodilimo, mela bitana.'

²³ Ebene kawodawate ebetamo negiya, 'Oe! A:ma: atumu wade wokodawalata ega:walo wade tuputupudawalata! A:ma: da:peso tanalo wadenomamo osiyodiliata, ebema: na wiyasiya a:ma: naimano kawokawo tanalo epetapi ulamedawama: ka:midimamota. A:ma: naimano kalakala soliyomu baiamo na:popega.'

²⁴ "Ebene walogabodawate 1,000 mani delawiya, ebete pete na:pegiya, 'Kawodawa, na iyatawala a:ma: genegene dubunomolata. Epetapiate inamabu damionaka a:ma: ebe inamabu gito ba:petapionakoma:ta, ega:walo iba:te kikopu ibino paliamo daminaolenaka a:ma: nolo tetelo gito ba:puwatanakoma:ta a:ma:le a:ka:tuwa: kenaoaema:.' ²⁵ Ebema: a:ma: da:toawiyala, nale a:ma: tolemelo a:imano 1,000 mani damela magumamo gito nowaminiamo. Mela, me ebela. A:imano inamabu nelawa:.'

²⁶ "Ebene kawodawate wiyasiya ebetamo negiya, 'A:ma: kuba damola wokodawanomolata! A:ma: tabo ma kunu egeata, epetapiate damionaka nale ebe inamabu gito ba:petapionakomo, ega:walo iba:te kikopu daminaolenaka nale nolo tetelo gito ba:puwatanakomo. ²⁷ Ebema: mabu keleka: a:ma:le naimano mani baneka wokopiatamo ka:nikalama:wiya:? Iba:te mani uwatete woko idi nosiyodilotaleka: kawodopoma: beda:na:, ebene nale pete a:ma:le natamo atu mani wiyasiya kele unudopamo walo ba:kikanama:wena:.'

²⁸ "Ebene kawo dubute ebene opopiatamo negiya, 'La: ebene 1,000 mani laema:wete 10,000 maniago dubutamo nikama:la:.' ²⁹ Mabu kebe lumagigodolo wadewade woki da:pola:na, idawate ebetamo wadewade tanalo bilibilinomo ikameote ebene tepo magumu ketabokaimene, wiyasiya kebe lumagigodolo wadewade woki pola:na:no, ebegodolo kebe kapiyakapiya tanalate da:pola:na idawate ebegodone walo ka:kuwatemene. ^{†30} Ebema: me damola wokodawa idoko magumamo gito na:neba: idilala:, ebolo ebete epetapiago lalo eba noliomolelo kawonomamo kimima:na:.' † ‡

Godote Me Opo Epo Iyaiya Dapalomomene

³¹ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Epono Naniwite ebene alo kawonomago ega:walo Unu Duliynomolono nopopiago da:pemene, ebe tetelo ebete ebene Kawo Elawodawano okoli bailo ka:pokolitamene epono tanalo kapanagilamelelaema:.' ^{†32} Ebene iyaiya opo epo bilibilinomate ebetamo dapaladabutima:na:, ebe tetelo ebete ibi bilibilinomo iyaiya kalomomene, sipi-goeogoe ulamedawate sipi ega:walo gautu iyaiya keba kunu kalomonakole eba kunu, ^{‡33} ebene ebete sipi-goeogoe ebene tumudi apuamo alomote ega:walo gautu-goeogoe ebene pele apuamo kalomomene.

³⁴ "Ebe tetelo Kawo Elawodawate tumudi apu epatamo ma kunu kegemene, 'Naimano Naniwite wadewadepima: degena, la: ebene Kawo Elawodawano duliynomolamo na:popila:la: wadewade tanalo ebolo ka:puwata:ema:.' Iyo, ebete me opo osiyodilo tetelo la:tamo dosiyodiliya, la: me oli duliynomolo na:pelawa:la:.' ³⁵ Mabu na bae kapete dunamenaki ebe tetelo la:le bae natamo ikanamonenakimata, ega:walo na obo kapete dunamenaki la:le na obamo owalubini-nakimata. Nale kapeladawamu la:tamo da:pe-maiganakimo ebe tetelo la:le na kalakalago elawenenakimata, ^{‡36} ega:walo pupuliono inamabua: tetelo gito da:lutanakimo la:le kaliku a:pulinamenakimata. Gabugabute dunamenaki ebe tetelo la:le na wadenomamo unamenanakimata, ega:walo kubakubapi epetapiate na idoko motamo diyatininakiya la:le na unaema: ebamo a:pelamenakimata.'

³⁷ "Ebe tetelo tuputupupiate wiya tabo Kawo Elawodawatamo kegelama:na:, 'Kawodawa, kebe tetelo a:ma: bae kapete dumititiyala, ale a:ma: umitate bae ebo kikametiya? Ega:walo ale obo kebolo kikametiya? ³⁸ Kebe tetelo a:ma:le kapeladawamu da:pemaigawiyala, ale a:ma: umitate kalakalago ebo kelawetiya? Ega:walo ale wade kaliku kebolo ka:pulimitiyala? ³⁹ Kebe tetelo a:ma: gabugabute dumititiyala ale walubi tanalo ebo ka:piyatiyama:? Ega:walo epetapiate a:ma: idoko motamo diyatitiyala ale kebe tetelo a:ma: uima: ebamo ka:pelamiyama:.'

⁴⁰ "Ebene Kawo Elawodawate iba:tamo kowaimene, 'Me na waloma:enepi nulama:la:.' Na la:tamo nani tabo gemo, la:le ibi magumulo lumagi da:pesonomotamo mako wade tanalo dosiyodilawenaima, la:le natamo osiyodilonaimata.' ^{‡‡‡}

⁴¹ "Ebene ebete olobigate pele apupiatamo ma kunu kegemene, 'Godote la:tamo kuba wiya ikalaema: gena, ebema: la: naimano ololo apune na:tolama:la:!' Ebete Saitanako ega:walo ebene nopopino tanaloma: a:ega: ela iyalo demadiya, la: ebe ela magumamo na:tola-ma:la:!' ^{§42} Mabu na bae kapete dunamenaki la:le bae natamo kikanama:wenakia:, ega:walo na obo kapete dunamenaki la:le obamo kowalubina:wenakia:.' ⁴³ Na kapeladawamu da:pemaiganakimo, la:le na kalakalago

† 25:21 Ma:t 24:45-47; Luk 16:10 †† 25:29 Ma:t 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 ‡ 25:30 Ma:t 8:12; Luk 13:28

†† 25:31 Ma:t 16:27; 19:28 ‡‡ 25:32 Isi 34:17; Awo 20:11-13 ‡‡‡ 25:35 Ais 58:7 ‡‡‡ 25:40 Mulo Tabo 19:17; Ma:t 10:42; Mak 9:41 § 25:41 Ma:t 7:23

kelawena:wenakia:, ega:walo na pupuliono inamabua: tetelo gito da:lutanakimo la:le kaliku ka:pulinama:wenakia:. Gabugabute na dunamenaki ega:walo kubakubapi epetapiate na idoko motamo diyatini-nakiya, la:le na ka:powalubina:wenakia:.'

⁴⁴ "Ebe tetelo iba:te ebetamo wiya tabo kegela-ma:na:, 'Kawodawa, a:ma: bae kapete o obo kapete kebe tetelo kumititiyala? Ega:walo a:ma: kapeladawamu o inamabua:dawamu atamo kebe tetelo ka:pe-maigawiyala? Ega:walo a:ma: gabugabute dumititiyala o epetapiate a:ma: idoko motamo diyatitiyala kebe tetelola:ka:? Ale a:ma:le eba kunu wagelitalo kumitanakia:!' "

⁴⁵ "Ebeti wiyasiya iba:tamo kegemene, 'Na la:tamo nani tabo gemo, la:le naimano lumagi da:pesonomo-tamo mako wade tanalo osiyodiloma:no dilukula:wena:ma, la:le natamo kosiyodilawenamia:.' "

⁴⁶ Ebema: Ya:sute uwomu tabo ma kunu giya, "Nanitabola, ebe kubakubapiate uwomua: Temeteme Opamo eba tolamelu, wiyasiya tuputupupiate uwomua: Igilo Opamo ka:tolaema:na:." †

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Degeliya

Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Yon 11:45-53

26 Ebene Ya:sute me tabo bilibilinomo kiyawao dolopoligiya, ebete ebe waloma:tapiatamo negiya, ² "La: iyatawalata Aduga:la Soliyomu †† wagilima: netewa egelate nepola:na. Ebe tetelo Godote Epono Naniwi epono kotamo kiyatimene, ebene iba:te ebe kewamo tupuguimite ebo kanakapuima:na:." ‡
³ Ebe ulamalo Kayapasite Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: eda:nami. Ebema: ebe kawo dubu ega:walo ebenu opopi elawodubu ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi, iba:te ebenu motamo aladabute ⁴ tabo ebo iyatiya Ya:suko kanakapuima:. Ebema: iba:te ebe diya gabodo laema: gabo eba waditalo ⁵ epetapiate wiyasiya negeliya, "A Soliyomu tetelo ebe a:kelaema:, mabu epate atamo dowao lo ago da:ba:gowelama:na:."

Betani Duliymolo Kamiyaletu Ya:sutamo Wade Nibo Ii Dadipanamia

Mak 14:3-9; Yon 12:1-8

⁶ Ebene Ya:sute Betani duliymololo dubu idi Sai-monokono motolo okoliti, ebe dubu dopamo kukulakukulagonola. ⁷ Ya:sute bae eba nitalo ebe tetelo kamiyaletu kapiyate pete, wade nibo ii nokola kalila:mo

† 25:46 Da:n 12:2; Yon 5:29 †† Me Aduga:la Soliyomuno mabu Moseseke tetelo wagilimiya. Ebe tetelo Isipiti Kawo Elawodubu Pa:lote Yu epo bilibilinomo uwatete ibi ebenu wiya: wokopi-ma: midiliya, ebema: ebe ubia:nola ibi gito alibolema: ibino Ka:inane opamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda tanalo dumiya, ebema: idoko idilo ebete ebenu a:e nopodawa Isipiti opamo napaliboni Isipiti epo bilibilinomono dopo gudi kapanakapulamenama:. Ebene ebe idokolo a:e nopodawate Yu epono gudi aduga:lalenate, wiyasiya Isipiti epono gudinomo anakapulameni. Ebe anoano tanalodo Yu epo bilibilinomate Isipiti opone ebo nemaiminiya, ebema: ebe tanalo malagidiloma: iba:te ulama bilibilinomo magumulo Aduga:la Soliyomu bosiyodilonakoma:na: ‡ 26:2 Maimi 12:1-27; Ma:t 20:18

tabokaimi adaete Ya:sukono watamo ebo padipanamia, ebe ii inamabuno wiya kawonomola. ‡†8 Ya:suko waloma:tapiate ebe tanalo dumiya iba:te dowao te negeliya, "Mabu keleka: ebete wiya kawo inamabu dologala inamabuma: da:midi? ⁹ A me ii manima: na:na:miditaleka: mani kawonomo buwatena:, ebenu ebe mani nigologolopiatamo gito bikalamole-na:!"

¹⁰ Ya:sute ibino tabo gela tanalo iyatawate wiyasiya iba:tamo negiya, "La:le me kamiyaletu kawiya beda:ma: kanawitama? Ebete natamo wade tanalonomo osiyodilo. ¹¹ La: numa:la:, nigologolopiate tete geyageyanomolo la:go bilukulionama:na:, la:imano ubi tetelo ibi nowalubilinakiyala:, wiyasiya na uwomua: tetelo la:go a:kokolinamo, tete tatalila nale la: ka:miya-pamamota. ‡†12 Ebema: nale a:ea:no me kamiyaletu wade nibo ii naimano apa:mo dopamo dadipana, ebe tanalodo ebete gabo osiyodilo naimano ape bobamo iyatima:. ¹³ Na la:tamo nani tabo gemo, epate iyaiya opo bilibilinomamo Godokono Wade Tabo datanakoma:na:, iba:te me kamiyaletu dosiyodilo ebe tanalo malagidilolo ba:nikiyawaonakoma:na:."

Yudasite Ya:suko Laema: Nopo Diyatiya

Mak 14:10-11; Luk 22:3-6

¹⁴ Ebene Ya:sukono 12 waloma:tapino taneba magumulo Keliyota duliymolodawa Yudasite Godotamo kalimagono ikameopino watowatopiatamo tote, ¹⁵ na:negiya, "Nale Ya:suko la:imano kotamo diyatimo, la:le natamo beda: wiya na:kikanama:ema?" Ebe tetelo iba:te 30 siliba mani ebo ikamiya, ‡†16 ebenu ebe tetene wagilimite ebete gabo wadiya Ya:suko ibino kotamo kiyatima:.

Ya:sute Ebe Waloma:tapiago Aduga:la Soliyomu Denaniya

Mak 14:12-21; Luk 22:7-14,21-23; Yon 13:21-30

¹⁷ Ebene epate Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu ‡†† nao dowagilimiya, ebe egelalo Ya:suko waloma:tapiate ebetamo pelamete na:pegeliya, "Ale Aduga:la Soliyomuno nao inamabu kebolo na:kosiyodilolema:, ale a:ma:go kapimiya kenaoma:?" §

¹⁸ Ya:sute iba:tamo nowamiya, "La: netewapi kawo duliymolamo toawete aimano namutudawa idi da:numa:ema, ebe dubutamo ma kunu na:negeliyala:, 'Iyatulamedawate ge, naimano olalati pemaiga tanalono tete tatalila, Godokono ubila. Ebema: na ubila a:imano motolo nale naimano waloma:tapiago Aduga:la Soliyomu bae ka:penama:.'"

‡† 26:7 Luk 7:37-38 ‡† 26:11 Totomu 15:11 ‡†† 26:15 Sek 11:12; Yon 11:57 ‡†† Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu ebe Yu epono soliyomu idila. Aduga:la Soliyomu dolopoligomene, egela idilo me soliyomu idi wagilimite iba:te sebeni egela tetelo bosiyodilonakoma:na:. Me soliyomuno magumu ma kunula. Yu epate Isipiti opone Godokono elawamo da:nemaiminiya, ebe idokolo ibino palowa bae osiyodilolenate wadenomamo okaleona:no iba:te gawagawalo ebo tolameniya. Mabu ebe baete unamo maimioma: tetea:nola, ebema: ebe tanalo malagidiloma: Yu epate me soliyomu bosiyodilonakoma:na: § 26:17 Maimi 12:14-20

¹⁹ Ebene Ya:sute ibi keba kunu kanaliyale, ebe walo-ma:tapiate eba kunu nosiyodilote Aduga:la Soliyomu inamabu ebo nosiyodiloliya.

²⁰ Ebene ebe idokolo Ya:sute ebene 12 waloma:tapiago bae naoma: dilukuliniya, ²¹ ebe tetelo Ya:sute iba:tamo negeni, "Na la:tamo nani tabo gemo, la:imano taneba magumulo idawate na anakapunamepi kowalubilimene na lawenema:."

²² Iba:te tepo mibomibonomoma: eba eda:onalo Ya:sutamo idawate genaki, idawate genaki, "Kawodawa, nalela:ka:?"

²³ Ebete iba:tamo nowamini, "Bae kalila:mo potele nago koto ka:ma: daduba:mida, ebe ebe lumagila. Ebete na anakapunamepino kotamo kiyatinimene.

²⁴ Nanitabola, Epono Naniwite a:eamo na:to, Godokono Bukalo tabo ma kunu itana, wiyasiya kebe lumagite ebe anakapumipiatamo dikalaemene, ebe lumagite kuba wiya kawonomo kelaemene. Me ebe mabuma: ebe dubu ebene menokote ebe alaimia:notaloka: ba:modobona:!"

²⁵ Ebene Yudasiko, ebete dopamo Yu watowatopiago nopo diyatiya Ya:suko laema:, ebete negeni, "Iyatu-lamedawa, nalela:ka:?"

Ya:sute nowamini, "A:ma:le ebe ebe geata."

Ya:suko Malagidilo Bae Nao Tanalono Wagilimi Mabu

Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25

²⁶ Ebene iba:te bae eba naonalo, Ya:sute bae lawenate Godotamo kalakala tabo genate ebo wakamioni, ebema: ebete ebe waloma:tapiatamo eba ikalamolenalo negeni, "La: uwata:wete nenaola:, me naimano apela."

²⁷ Ebene ebete kalili kelawenate, Godotamo kalakala tabo genate iba:tamo eba ikalamolenalo negeni, "La: bilibilinomo na:niala:, ²⁸ mabu Godote epago milolo kilukulinama: nopo diyatiya, me naimano kalimate ebe nopo kodakodaimina, iyo, me kalimate epo epetapi bilibilinomono kuba egebolelaema: keka:ka:liyamene. ²⁹ Nale la: analemata, na me tetelo me da:imi obo walo a:ka:nimo, wiyasiya naimano Nabiwite Kawo Elawodawama: deda:na, ebe duliymololo na oli da:imi obo walone tetelo la:go ka:na:niomalema:."

³⁰ Ebene iba:te Godoko amamateno oale alapionate, Olibi Kewakewa Unu Damelamo ka:tolamenama: motone gito niwitioniya. †

Ya:sute Pitako Danani, A:ma:le Na Iyatawa:noma: Kegema:ta

Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Yon 13:36-38

³¹ Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo negeni, "Ka:lo idokolo la: bilibilinomate na katepanemamota, mabu Godokono Bukalo tabo ma kunu itana, 'Godote sipigoeogoeo ulamedawa danakapumimene, ebe tetelo ebene tanebano sipigoeogoeate iyaiya kalautioma:na:.' ³² Wiyasiya Godote na a:ene walo dakadi-

† 26:23 Oale 41:9 †† 26:28 Maimi 24:8; Yel 31:31-34; Sek 9:11; 1Kol 10:16 † 26:30 Luk 22:39; Yon 18:1 †† 26:31 Yon 16:32; Sek 13:7

panatenemene, na Ga:lili opamo dopamo ka:tomamo. La:le na ebolo ka:punaemamota." †

³³ Ebene Pitate Ya:sutamo negeni, "Ibi bilibilinomate a:e tolemelo a:ma: atepatate dalautioma:na:, wiyasiya nale a:ma: akatepatama!"

³⁴ Ya:sute ebene tabo eba wiyanalalo negeni, "Na a:ma:tamo nani tabo gemo, ka:lo idokolo kakabate geoa:no, a:ma: netewa-kapiya teta:mo na iyatawa:noma: kegema:ta." ††

³⁵ Pitate ebetamo walo na:kegeni, "Na a:ma:go da:na:emo, nale a:ma: iyatawa:noma: a:kegemo!" Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapi bilibilinomate ebe atu tabo kegelaniya.

Ya:sute Getasemanilo Godotamo Da:towetoweoni

Mak 14:32-42; Luk 22:39-46

³⁶ Ebene Ya:suko ega:walo ebe waloma:tapi iba:te kawo duliymolone nemaimionate tatali opo ida:mo tolameniya, ebe opono mailo Getasemanila. Ya:sute ebolo iba:tamo na:negeni, "La: malo na:pola:nala:. Na me tataliamo tomo Godotamo towetowe tabo ka:negema:." ³⁷ Ebe tetelo ebete Sebedikono gudi Ya:imesiko ega:walo Yoneko, ibi netewapi ega:walo Pitako ebalata, towetoweo baiamo magatalenate, ebene tepo mibomibo tanalo ega:walo woki temeteme tanalo ebetamo kawonomamo ebo pelameniya.

³⁸ Ebema: Ya:sute iba:tamo negeni, "Na tepo temeteme kawonomamo iyatawanamo, mako tepo temeteme na anakapuname keba kunula:ka: eba kunula. La: malo nago olowiolo na:pola:nala:." ††

³⁹ Ebene ebete kela:mo toatepanate, ebene ololo opamo niyatinate Godotamo ma kunu na:towetoweoni, "Naimano Nabiwi, a:ma: modoboma: degeaemene, me temeteme kalili nagodone nelawa:. Wiyasiya naimano ubia:, a:ma: a:ka:tuwa: a:imano ubila nosiyodila."

⁴⁰ Ebene ebete waloma:tapiatamo da:peni laonalo pulamenate Pitatamo na:pegeni, "Mabu keleka: la:le nago tete da:pesamo olowioa:noma: deda:wenama?"

⁴¹ Ebe tetelo Ya:sute ibi nanaleni, "Godotamo olowiolo na:towetoweonala:, mabu la:le Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta tanalomo da:ba:gudima. La:imano tepo magumulo wade tanalo osiyodiloma: ubila, wiyasiya la:godolo osiyodiloma: elawo puliyala."

⁴² Ya:sute tete idilo walo ka:tonate Godotamo ma kunu ka:na:towetoweoni, "Naimano Nabiwi, me tepo temeteme kalili a:ma: nagodone laema: gabote itana:no modobola, a:imano ubi ditanamene na ka:nimamo." ⁴³ Ebene ebete ebe waloma:tapiatamo walo da:ka:peni laonalo ka:pulameni, mabu ibino balidite uma: na:elaolameni.

⁴⁴ Ebene Ya:sute netewa-kapiya tetelo ibi walo ka:miyapanate, dopamo ebete towetowe tabo keba kunu ka:negeniyale ebete Godotamo atumu ka:negeni. ⁴⁵ Ebe tetelo ebete ebe waloma:tapiatamo da:ka:peni iba:tamo na:pegeni, "La: ela amiolo walo

†† 26:32 Ma:t 28:7,16 ††† 26:34 Ma:t 26:69-75 ††† 26:38 Yon 12:27

beda:ma: ka:kelawenama? Numa:la:, tete a:pe,
kubakubapiate Epono Naniwi ibino kotamo nelawa:
⁴⁶ Iyo, la: nemaimala:, a na:tolaema:. Numa:la:, na
anakapunamepino kotamo iyatinidawate na:pe!" †

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Delaweniya
Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Yon 18:3-12

⁴⁷ Ya:sute ebe tabo eba genalo Yudasite ebo peni,
Ya:sukono 12 waloma:tapino taneba magumulo ebe
idila. Ebene eba:go dubu bilibilinomo epetapiate ibino
gowelaono gili ega:walo gaubago da:pelameniya, ebe
dubu ebe Godotamo kalimagono ikameopino wa-
towatopi ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi,
iba:te dupaliboleniya ebe dubula. ⁴⁸ Nanitabola, Yuda-
site ibi iyalo ma kunu analeni, "Nale dabooteomo, ebe
ebe lumagila. La: ebe samonomamo nelawiyala:"

⁴⁹ Ebene Yudasite penate, Ya:sutamo tonomo tonate
ebe nanani, "Iyatulamedawa, niyata!" Ebe tetenomolo
ebete ebe ebo aboeteoni.

⁵⁰ Ya:sute ebetamo negeni, "Naimano namutudawa,
a:ma: beda: tanalo osiyodiloma: da:pa:wa:, nosiyodila,"
ebene dubu epetapiate Ya:sutamo pelamenate ibino
kotamo ebe kodakodanomolo ebo pelaweniya.

⁵¹ Ebene Ya:suko waloma:tapi magumulo dubu idite
ebeno gowelaono gili magoba:nate, Godotamo
kalimagono ikameopino Unu Watodawanomono moto
wokodawa anagaliminate galo apu ebo mapitamida-
menyi. ^{†52} Wiyasiya Ya:sute ebetamo negeni,
"A:imano gili walo na:kemapeda:, mabu gila:mo
da:gowelaona walone epetapiate ibi atumu gila:mo
kanakapulaema:na:. ^{‡53} A:ma: iyatawala:ka:, nale ubi iy-
atite Godoko danamo, ebe tetelo na kowalubinima:
ebete ebenu 12 taoseni gowelao nopopi kapali-
bolemene? ⁵⁴ Wiyasiya nale eba kunu dowagelemo,
Godote dopamo ebenu Bukamo dakuloliya ebe
nanitabo tanalate keba kunu na:kemaima:na:? Buka
tabote nanitabolo gena me tanalate natamo ne-
maima:na:!"

⁵⁵ Ebe tetelo Ya:sute dubu epetapi bilibilinomatamo
negeni, "Na pilo lumagila:ka:, o na gowelaodawala:ka:?
Mabu keleka: la:le gowelaono gila:go ega:walo gauba-
go na lawenema: da:pelama:ema? Na egele epetapilo
Godoko Amamateni Iya Motolo eba pokolilo epo diy-
atulamenatimo, la:le na ebolo kelawena:wea:
^{†56} wiyasiya me tanalo bilibilinomate a:pemaimia,
Godokono woki awokalimpiate ebenu Bukamo
dopamo dakuloliya ebe tabono tanalate nanitaboma:
keda:oma:."

Ebe tetelo ebe waloma:tapi bilibilinomate ebe
atepanate gito alautioniya.

**Yu Epono Ka:nisolo Dubate †† Ya:sukono Tanalo
Danagiyamidameniya**

Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Yon 18:13-14,19-24

⁵⁷ Ebe tetelo Ya:suko delaweniya ebe dubate ebe
Kayapasikono motamo magataniya, Kayapasiko ebe
Godotamo kalimagono ikameopino Unu Wato-
dawanomola. Iba:te Ya:suko ebe motamo maga-
tana:no dopamo Godokono Totomu iyatulamepi
ega:walo kawokawo dubu epetapi iba:te pelamenate
ebo paladabutiniya. ⁵⁸ Ebe tetelo Pitate Ya:suko mulu-
dopone eba waloma:tanalo, ebete Unu Wato-
dawanomono moto kala magumamo nopeganate ati-
la:piago ebo nokolini. Ebe ubila keba tanalote Ya:suta-
mo da:pemaigamene ebe tanalo ebenu balida:mo ku-
minama:. ⁵⁹ Ebene Godotamo kalimagono ikamepino
watowatopi ega:walo Ka:nisolo dubu bilibilinomo
epetapiate a:da: tabo gelapi oleniya, Ya:sukono kuba
olemenate ebe kanakapuima:. ⁶⁰ Ebema: tabo gelapi
bilibilinomate ebenu tanaloma: a:da: tabo kiyawaoniya
wiyasiya ibino tabo gela magumulo Ka:nisolo dubate
Ya:sukono a:e mabuma: kuba idi kuminiya:. Ebene
walogabo apuamo netewapiate kapimiya pemaimi-
nate ⁶¹ olowiopiatamo na:pegelaniya, "Me dubute ma
kunu gi, 'Naimano elawo modobola Godoko Ama-
mateno Moto anabulimite netewa-kapiya egelalo walo
ka:ketemamo.'" †††

⁶² Ebene Godotamo kalimagono ikameopino Unu
Watodawanomote maiganate Ya:sutamo negeni,
"A:ma: tabo gea:noma: beda:ma: keda:wena? Me du-
bate a:imano tanaloma: degelana keba kunula:ka:?"
⁶³ Ya:sute tabo gea:no Unu Watodawanomote ebeta-
mo walo na:kegeni, "Nale a:ma: Igilo Godokono mail-
amo nanamata, a:ma: a nanaa:, a:ma: Godokono Gudu
Kelisotela:ka:?" †††

⁶⁴ Ya:sute ebetamo nowamini, "A:ma:le ebe ebe gea-
ta. Nale la: analemata, nanitabola, la:le na Epono Nani-
wi aimano Elawodawa Godokono tumudi apulo okoli-
talo kunaemamota, iyo, walone na Unu Duliyaomolone
tema magumudo kapawokalamamo!" †

⁶⁵ Ebema: Unu Watodawanomote ebe tabo olowi-
nate, ebenu kawo dowo tanalonomo kawokalimina-
ma: ebete da:pulini ebe lubudino ga:ga: kaliku
anagiyamidalenate negeni, "A me dubuno kuba kiy-
atawaoma: tabo gedawa idi a ubia:nola! Ebete
a:ka:tuwa: kuba tabonomo dege la: olowiomata, mabu
ebete nege, 'Na ega:walo Godoko, a kapiyala!' ^{††66} Ebe-
ma: la:imano ubi keba kunula:ka: ebenu tanaloma:?"

Ka:nisolo dubate wiya tabo negelaniya, "Modobola
ebete na:emene!" ^{†††67} Ebene ibi epetapiate ebenu olo-
lamo kowe meolenate, ega:walo epetapiate kotamo

††† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa,
Ya:suko tetelo Yu epono watowatopi dubu epetapi, ibi me Ka:nisolo
dubula. Ebe watowatopiate Yu epono iyaiya tanalo eba anagilamele-
lamelo kubakubapiatamo ibino wiya ebo ikalamenakiya, wiyasiya
ebe Ka:nisolo dubagodolo elawo kitanamia: lumagi a:eamo alibo-
ma:. ††† 26:61 Yon 2:19-21 ††† 26:63 Ais 53:7; Ma:t 27:12 §
26:64 Oale 110:1; Da:n 7:13; Ma:t 24:30 †† 26:65 Ma:t 9:3; Yon
10:33 ††† 26:66 Kalima 24:16; Yon 19:7

† 26:46 Yon 14:31 †† 26:51 Yon 18:26 ‡ 26:52 W Mabu 9:6;
Awo 13:10 †† 26:55 Luk 19:47; 21:37

ebe tatakolo eba anagalimionalo ¹⁶⁸ negelaniya, "A:ma: Godokono woki awokalimidawa Kelisoma: nanitabolo deda:wena, a nanaa: a:ma: piyate kanagalimiotana!"

Pitate Ya:suko Iyatawa:noma: Degeni
Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Yon 18:15-18,25-27

⁶⁹ Ebe tetelo Pitate ebe motono kala magumulo eba okolinalo, woko buwelete ebetamo penate ebe napanani, "A:ma: atumu me Ga:lili opodawa Ya:suago pata:namiata!"

⁷⁰ Pitate ibi bilibilinomono ololo apulo negeni, "Ao, a:ma:le degeawena ebe tabo na iyatawa:" ⁷¹ Ebene ebete kala ga:dimi gigiyamo da:toni, ebe tetelo woko buwele idite ebe uminate, ebolo da:pola:niya ebe epo nakapanaleni, "Me dubute Nasaleta duliynomolodawa Ya:suago pata:nami!"

⁷² Wiyasiya Pitate ebe atu tabo kegeni ma kunu, "Na Godokono mailamo gemo, na ebe dubu iyatawa:!"

⁷³ Ebene ebolo da:pola:niya iba:te tete da:pesamo ilukula:tepanate Pitatamo pelamenate ebe walo nakapananiya, "Nanitabola! A:ma: Ya:sukono lumagi idilata, mabu a:imano tabo kiyawao tanalote me tanalo awokalimina, a:ma:le Ga:lili opodawa idima: eda:nata."

⁷⁴ Wiyasiya Pitate negeni, "Godokono dopo apulo utite gemo, nale nani tabo gea:no ebete na kanagi-naemene! Nale ebe dubu iyatawa:!"

Ebene ebe tetenomolo kakabate degeoni, ⁷⁵ Ya:sute ebetamo dopamo kebe tabo kegenile, Pitate ebe tabo ebo malagidiloni, "Kakabate geoa:no a:ma:le netewakapiya teta:mo na iyatawa:noma: kegema:ta." Ebene Pitate iyabaiamo tonate kawo tepo temetemenomago iinomo ebo niini. ††

**Yu Epono Watowatopiate Ya:suko Paeletetamo ‡
Demagatiya**

Mak 15:1; Luk 23:1-2; Yon 18:28-32

27 Egelate da:powaloiya Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo kawokawo dubu epetapi, ibi bilibilinomate tabo gelitiya Ya:suko anakapuima: ² Ebene iba:te Ya:suko ala:mo matuomeote Paeletetamo ebo magatiya, ebe Loma epate Yudiya opamo dapalibiya ebe kapela Kawo Elawodubula.

Yudasite A:ka:tuwa: Ebe Danakapumiya
Ali 1:18-19

³ Ebe tetelo Yu watowatopiate Ya:suko anakapuima: nopo nanitabonomolo diyatiya, Yudasite ebe tanalo olowiya, ebe Ya:suko ibino kotamo diyatiya ebe lumagila. Ebema: ebete idoko tetelo kebe kuba tanalo kosiyo-dilonile ebe mabuma: tepo temeteme kawonomoma: eda:lo, ebete 30 siliba mani Yu watowatopiatamo kowadaete na:pegiya, ⁴ "Na kuba osiyodilonimo. Na tuputupu lumaginomo la:imano kotamo iyatinimo."

† 26:67 Ais 50:6; 53:5 †† 26:75 Ma:t 26:34 ‡ Ya:suko tetelo Loma epate Paeleteko napalibiya Yu epono Yudiya opamo, ebete ibi no kapela Kawo Elawodubuma: ka:pada:nama; ebene ebe opolo Paeleteko kapiyagodolo elawo itanami lumagi a:eamo aliboma:

Ebene watowatopiate ebene tabo eba wiyalo negeliya, "Ebe aimano tanaloo:, a:ma: a:ka:tuwa: a:imano tanalola."

⁵ Ebe tetelo Yudasite ebe mani Godoko Amamateno Iya Moto guamo ebo niyaleka:midia, ebene ebete tote ebene kuwokoba:mo ale nema:midaote ebe a:ka:tuwa: ebe ebo nanakapumiya. ‡†

⁶ Ebema: Yu watowatopiate ebe mani eba uwatolelo iba:te ma kunu geliya, "Totomu tabote talena iyatiame-na ale me mani Godokono maniago kapiyakobi ka:midilima:, mabu me mani lumagi anakapumi mani-la." ⁷ Ebene iba:te tabo ma kunu iyatiya, "Modobola a me maniamo Kalili Osiyodilodawano Damela kelae-malema:, ebene kapela epate Yelusalema kawo duliyo-mololo da:pa:elaonakoma:na:, ale ibi me damelamo balomonakoma:." ⁸ Ebema: ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga epate ebe damela Kalima Wiya Damelama: ka:mina, mabu dopamo iba:te ebe maniamo lumagi anakapumite ebene kalima opamo ebo ka:ka:liya.

⁹ Iyalo tetelo Godokono woki awokalimidawa Yelemayate tabo ma kunu giya, "Isalaela epate 30 siliba mani uwatete negeliya, 'Me Godokono wokodawano wiyala.' Ebema: Kawodawa Godote na Yelemayako keba kunu kananile epate ebe maniamo kebe tanalo na:kosiyo-diloma:na:, iba:te nanitabolo eba kunu osiyodiliya, iyo, iba:te ebe maniamo Kalili Osiyodilodawano Damela lawiya." Ebema: me tanalo nanitabola, Ya:suko tetelo Yu watowatopiate ebe damela maniamo delawiya, ebe tetelo Godote Yelemayado dopamo degiya ebe tabote nanitabonomoma: ebo ediya. ‡†

Paeletete Ya:sukono Tanaloma: Ebe Dalatediya

Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Yon 18:33-38

¹¹ Ebene Ya:sute kapela Kawo Elawodubu Paeletekono ololo apulo eba utitalo, ebete ebe ebo alatediya, "A:ma: Yu epono Kawo Elawodubula:ka:?"

Ya:sute negiya, "A:ma:le ebe ebe geata." ¹² Ebene Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo kawokawo dubu epetapi, iba:te Ya:sukono tanaloma: negelitiya ebete iyaiya kubakuba tanalo osiyodilonenami. Ebe tetelo Ya:sute wiyasiya tabo kegiya: ‡††

¹³ Ebene Paeletete ebetamo negiya, "Iba:te negelita a:ma: kawokawo kuba tanalo bilibilinomo osiyodilolia-ta. Ibino tabo na:kolowiwita?"

¹⁴ Wiyasiya Ya:sute kapiya tabo da:peso idi kegiya:, ebema: kapela Kawo Elawodubute kawonomamo anoaniya.

Paeletete Ya:suko A:eamo Dalibiya
Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Yon 19:1-16

¹⁵ Ebe tete epono tanalo ma kunula, ulama bilibilinomo magumulo Yu epono Aduga:la Soliyomu tetelo ibi bilibilinomate idoko motolo kapiya lumagi mailamo

‡† 27:5 Ali 1:18-19; Ma:t 26:14-15 ‡†† 27:9-10 Sek 11:12-13
‡†† 27:12 Ais 53:7

deka:minakiya, kapela Kawo Elawodubu Paeletete ebe lumagi ebena kuba wiyane gito alibonaki. ¹⁶ Ebe tetelo lumagi idite idoko motolo okolinami, ebena mailo Balabasitela ega:walo ebete kebe kawokawo kuba kosiyo-diloliyale epo iyatawala. ¹⁷ Ebema: epate Paeletetamo dapaladabutiya ebete ibi nanaliya, "La: ubila:ka: nale Balabasiko ebena kuba wiyane gito aliboma:? O la: ubila:ka: Ya:suko, epetapiate ebe Kelisoma: deka:mi-na?" ¹⁸ Paeletete me tabo negiya mabu ebete iyatawiya Yu epo magumulo ibi epetapi bilibilinomate Ya:sutamo nekalakalautiya, ega:walo ibino watowatopiate ebe mabuma: ebetamo dowaoote ebe gito magaiya, iba:godolo nanitabo tanalo puliyala, kitaniya: †

¹⁹ Ebe tetelo Paeletete tabo anagiyamida bailo eba okolitalo, ebena kamiyaletete ebetamo tabo eba palibolo na:pegiya, "A:ma: me tuputupu dubunomotamo tanalo idi ako-osiyodilala:, mabu na ka:lo idokolo ebe mabuma: iyolo temeteme kawonomo elawenakamo."

²⁰ Wiyasiya Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo kawokawo dubu epetapi, iba:te tabo gela magumulo epo epetapi bilibilinomatamo elawo ikalamiya, iba:te Paeleteko kanama: ebete Balabasiko igilamo gito alibote wiyasiya Ya:suko kanakapuima: ²¹ Ebene kapela Kawo Elawodubute iba:tamo walo na:kegiya, "Me netewapi magumulo nale poko gito nakalibomo?"

Iba:te ebetamo nowamiya, "Balabasiko gito naliba!"

²² Paeletete iba:tamo negiya, "Me Ya:suko epetapiate ebe Kelisoma: degelana, nale ebe keba kunu nakamitimo?"

Ibi bilibilinomate negeliya, "Kewa olotolowamo tupuguima:wete, ikoko nanagilamolema:!"

²³ Ebene Paeletete negiya, "Beda: mabuma:? Ebete beda: kuba kosiyo-dilile?"

Wiyasiya iba:te kawonomamo gelatepaolo walo na:kegeliya, "Kewa olotolowamo na:tupuguima:!"

²⁴ Ebe tetelo Paeletete iyatawiya iba:te ebena tabo kelawitiya: wiyasiya gowela tanalote maigiti. Ebe mabuma: ebete obo lawete epo bilibilinomono ololo apulo koto eba ukulalelo negiya, "Me tuputupudawano kalima ka:ka:liya tanalote naimano kubama: a:keda:mene, la: a:ka:tuwa: la:imano kubala!" ††

²⁵ Epo bilibilinomate wiyasiya negeliya, "Modobola! Ebena kalima ka:ka:liya mabuma:, a ega:walo aimano guda:go ebe kuba wiya kelaemalema:!" ‡

²⁶ Ebema: Paeletete Balabasiko idoko motone gito alibiya, ega:walo ebete gowelaopi nanaliya iba:te Ya:suko pa:ka:pa:ka:mo ka:na:ma:ga:midaoma:. Ebene ebe tanalo dolopoligiya ebete Ya:suko gowelaopiatamo gito ikalamiya, iba:te ebe kewa olotolowamo tupuguimite ikoko kanagilamolema:.

Gowelaopi Dubate Ya:suko Dekalakalatiya

Mak 15:16-20; Yon 19:2-3

²⁷ Ebe tetelo Paeletekono gowelaopi dubate Ya:suko Loma gabamanino kawo moto guamo magatate ibino

† 27:18 Yon 11:47-48; 12:19 †† 27:24 Totomu 21:6-9 ‡ 27:25 Ali 5:28

gowelaopino taneba dubu bilibilinomate iba:go ebo naladabutiya. ²⁸ Iba:te Ya:suko eba kalakalatelolo ebena kalikunomo pekanamete wiyasiya wiya kawonomo kalimakalima kaliku ebetamo ebo pulimiya. †²⁹ Ebene iba:te moeagono ale nelawete anagogobeyamidaolo a:dete Ya:sukono watamo gito pulimiya, ega:walo iba:te gaubu ebena tumudi kotamo iyatimiya, kawo elawodubuno elawo awokalimino gaubu keba kunula:ka: eba kunu. Ebe tetelo iba:te ebetamo kalakalaolo ibino pupamo ilukulite ebetamo eba tudila:olo negeliya, "Eiye! Yu epono Kawo Elawodubu, a:ma: niyata!" ³⁰ ebena iba:te ebetamo kowe melete, ebena gaubu laemetete watolo ebo anagalimiya.

‡³¹ Iba:te ebe kalakalate dolopoligiya, kalimakalima kaliku ebena apene pekanamete ebena kalikunomo walo gito ka:pulimiya, ebena iba:te ebe a:e baiamo nemagatiya kewa olotolowamo ebe ka:na:tupuguima:.

Gowelaopiate Ya:suko Kewa Olotolowamo

Da:tupuguimiya

Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Yon 19:17-27

³² Iba:te kawo duliyo-molone eba tolamitalo gowelaopiate Sailiniya duliyo-molo dubu idi Saimonoko numite ebo nelawiya Ya:sukono kewa olotolowa kaguwataema:. ³³ Ebene iba:te Gologota damelamo nemaimiya, ebe damelano mailo magumu ebe 'Wato Goala.' ³⁴ Ebolo iba:te elawo da:imi obo ega:walo temeteme olowia:no kaka mulamula adabulatelete Ya:sutamodikamiya, ebete kela:mo alatipite gito atepiya. ††

³⁵ Ebe tetelo gowelaopiate ebe kewamo tupuguimite ikoko ebo anagilamolemiya, ebena iba:te ebena kaliku iyaiya alabaoema: nokola egege iyalekeolo kalakala tanalo osiyodilote, ††³⁶ opolo ilukulite ebe ebo umitiya.

³⁷ Ebe tetelo iba:te Ya:sukono wato unamo ebena a:e mabu awokalima: tabo ma kunu akuloliya, "Me Ya:suko ebe Yu epono Kawo Elawodubula," ³⁸ ega:walo iba:te pilo dubu netewa Ya:suago iyaiya kewamo akotupuguilamiya, idi tumudi apuamo, idi pele apuamo. §

³⁹ Ebene piyate ebe gabodo da:petolamitiya iba:te Ya:suko malogolo nekalakalatiya, iyo, iba:te ibino watowadegelatelelo ^{§†40} negelitiya, "Eiye! A:ma: Godokono Moto anabulima:wete netewa-kapiya egelalo walo etema: degeawia, a:ma: ebe lumagilata! A:ma: a:ka:tuwa: a:imano igilo na:mula:! A:ma: Godokono nani Guduma: deda:wena, a:ma: kewa olotolowa unune na:piwisiga!" §††

⁴¹ Ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, ega:walo kawokawo dubu epetapi, iba:te Ya:suko atumu kalakalatelolo na:kegelitiya, ⁴² "Ya:sute epo epetapino olalati tanalo mula:lalamanaki, wiyasiya ebe a:ka:tuwa: ebena igilo mula:ma: modoboa:! Ebete Isalaela epono nani Kawo Elawodubuma: deda:na, modobola ebete kewa olotolowa unune opamo na:piwisigana, iyo, ale ebe tanalo umite ebe nanitabokobi

†† 27:28 Luk 23:11 †† 27:30 Ais 50:6 ††† 27:34 Oale 69:21 ††† 27:35 Oale 22:18 § 27:38 Ais 53:12 †† 27:39 Oale 22:7; 109:25 §†† 27:40 Ma:t 26:61; Yon 2:19

ebo ka:midimalema:! ⁴³ Ebete negenako, 'Na Godoko nanitabokobi na:midinamo, ega:walo na ebenu Gudu-la' ebema: Godote ebetamo nekalakalataleka: ebete ebenu igilo ba:mula:mena:!" †

⁴⁴ Ebe tetelo eba:go da:tupuguilamiya, ebe pilo dubu netewate atumu Ya:suko malogolo kuba tabo na:kegelitiya.

Ya:sute Da:eni

Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Yon 19:28-30

⁴⁵ Ebene egelate tuli teta:mo dutiya opo kawonomote ebo idokiya. Ebe tetelo idokote egelano alo eba mula:lo egelate a:iwate kela:mo a:niwisigatepani, egela tuli tetene wagilimite 3 koloko uwomuamo.

⁴⁶ Ebene Ya:sute Yu epono tabamo kawonomamo negeni, "Eli, Eli, lama sabakatani?" me tabono magumu ma kunu itana, "Naimano Godo, naimano Godo, na a:ma:le beda:ma: katepana:wa:?" ††

⁴⁷ Epetapi ebolo da:pola:niya iba:te ebenu tabo olowinate negelaniya, "Me dubute Elayako ebe ka:mina!"

⁴⁸ Ebe tetenomolo ibi magumulo kapiya dubute na:puliganate, umago kaka da:imi obamo naduba:midanate pudamo namogotenate Ya:sutamo ebo nika:meni. ‡

⁴⁹ Wiyasiya epetapiate negelaniya, "Iyaiya, a kuimalema:! Elayate pete ebenu igilo da:ba:pa:mula:emene."

⁵⁰ Ebe tetelo Ya:sute kawonomamo walo kegepatenate a:enomo ebo a:eni.

⁵¹ Ebene Godoko Amamateno Iya Motono kaliku ubilite tulituliya bolegale unune wagiliminate opamo ebo piwisigani, ega:walo mumulute da:peni iyaiya maboete nokola damelate eba bolaliyaolenalo, ^{††52} epo epetapino a:elao bobote a:ka:tuwa: ebo bolaliyaoleniya. Ebema: nanitabola, Ya:sute a:e magumune da:kemaigiya, ebe atu tetelo kebe tuputupupiate dopamo da:elaiya Godote ibi epetapi a:e magumune atumu eba kowadipalatelelo, iba:te ibino iyaiya nokola bobo magumune ibino apa:go ebo pemaimiya, iyo, iba:te Yelusalema kawo duliyaomolamo nemaimiote ibi a:ka:tuwa: ibino tanalo epatamo ebo nawokalilamoliya.

⁵⁴ Ebene gowelaopino elawodubu ega:walo ebenu opopi magumulo piyate Ya:sukono a:e tanalo duminiya, iba:te mumulu ega:walo anoano tanalo epetapi eba ulamenalo kawo tole tanalonomago negelaniya, "Nanitabola, me lumagi ebe Godokono Gudu-la!"

⁵⁵ Ebe tetelo kamiyale epetapi bilibilinomate Ya:suko uima: mulune putitaniya, Ya:sute Ga:lili opone Yelusalema kawo duliyaomolamo da:tiya iba:te ebe eba waloma:talo ebe wadenomamo walubinatiya. ^{‡‡56} Ebe kamiyaleno taneba magumulo Magadala duliyaomolodawa Ma:lilo, ega:walo Ma:li idi ebenu gudi netewa Ya:imesiko ega:walo Yausepeko, ega:walo Sebedikono kamiyale ebete ebenu gudi netewa dalailamiya, mi:ba:te pola:niya.

A:limitiya Duliyaomolodawa Yausepete Ya:sukono Ape Nokola Bobo Magumamo Diyatini

Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Yon 19:38-42

⁵⁷ Adimo tetelo inamabu bilibilinomago dubu idite na:peni, ebenu mailo Yausepete A:limitiya duliyaomolodawa, ebe Ya:suko waloma:tadawa idila. ⁵⁸ Ebe tetelo ebe dubute Paeletetamo tonate Ya:sukono ape lawenama: ebe dananani, Paeletete ebenu gowelaopi ebenu nanaleni iba:te ebetamo kikamenama: ^{‡‡59} Ebene ebete Ya:sukono ape lawenate oli keyakeya kalikamo aputinate ⁶⁰ bobo magumamo ebo niyatini, ebe bobo ebe oli bobola, epate maboete nokola damela eba obobolo Yausepekonoma: iyalo osiyodilomiya. Ebe tetelo Yausepete kawo nokolanomo mupiamidanate bobo gigiyu nemopinate gito toni, ^{‡‡‡61} ebenu Magadala duliyaomolodawa Ma:lilo ega:walo Ma:li idi, iba:te nokola bobo apulo eba okolionalo Yausepekono osiyodilole tanalo ebo ulamelemeniya.

Gowelaopiate Ya:sukono Bobo Datiliya

⁶² Egela idi ebe Yu epono wokoa: egelala. Ebe tetelo Yu watowatopi ega:walo Pa:lisi tanebapi epetapi iba:te Paeletetamo tolamete ⁶³ ma kunu negeliya, "Kawodawa, ebe elemasigi dubu Ya:suko ebete a:ea:no dopamo negi, 'Netewa-kapiya egelalo na a:ene ka:kemaigamamo.' ^{§64} A me tanalo eba malagidilolo, a ubila a:ma: tabo negea gowelaopiate ebe nokola bobo netewa-kapiya egelalo wadenomamo katila:ma:, mabu diyala, ebenu waloma:tapiate ebenu ape pilolo da:ba:pelaema:na:, ebenu iba:te ma kunu kegelama:na:, ebete a:ene a:kemaigi. Numa:, dopo elemasigi tabote a temeteme ikaeami, wiyasiya kebe tetelo epate me elemasigi tabo idi nanitaboma: da:midima:na:, aimano temeteme tanalote kawonomoma: keda:mene."

⁶⁵ Paeletete iba:tamo negiya, "Modobola, la: bobo bai wadenomamo atila:ma: gowelaopi epetapi nuwata:la: Ebene la: a:ka:tuwa: la:godolo wade woki da:pola:namene, la: eba kunu nosiyodiliyala:."

⁶⁶ Ebema: iba:te bobo baiamo tolamete, bobo demopiya ebe nokola unamo pukala ebo niyatiya epate ologikapoma:, ebenu iba:te bobo atila:ma: gowelaopi ebo miyapiya.

Ya:sute A:ene Walo Da:kemaigiya

Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Yon 20:1-10

28 Ebene Yu epono wokoa: talena egela dolopoligiya, Sande egelate eba waloutalo, Ma:li Magadala duliyaomolodawa ega:walo Ma:li idi, iba:te kamiyale epetapiago nokola bobo uima: tolamiya. ² Wiyasiya iba:te bobo baiamo nemaimia:no, dopamo kawo mumulunomote piya, ebenu Kawodawa Godokono nopodawate Unu Duliyaomolone piwisigate, bobo demopiya ebe kawo nokola balamo pinimupi-

† 27:43 Oale 22:8 †† 27:46 Oale 22:1 ‡ 27:48 Oale 69:21 †† 27:51 Maimi 26:31-33; Yu Epo 10:19-20 ‡‡ 27:55 Luk 8:2-3

‡‡† 27:58 Totomu 21:22-23 ‡‡‡ 27:60 Ais 53:9 § 27:63 Ma:t 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Yon 2:19-21

amidate ebe nokola unulo okoliti. ³ Ebeno ololo molete da:la:uwa:mida keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo ebene pupuliono inamabuante keyakeyaibinomoma: eba eda:omelo ebo pukuilamiti. ⁴ Ebe mabuma: bobo bai atila:pi dubate toletoleolo eba anakamiolo opamo gudite a:elaopimu polamota:oniya.

⁵ Godokono nopodawate wiyasiya kamiyala:tamo negiya, "La: akotoletola:la: Na iyatawala, la:le Ya:suko epate ebe kewa olotolowamo da:tupuguimiya, ebe waditamata. ⁶ Ebe malo puliyala mabu ebe emaigaka, ebete dopamo degi eba kunu! La: pelama:wete ebete dekapitani ebe bai na:puma:la:. ⁷ Ebene la:le ebene waloma:tapi samonomamo nananala:la:, 'Ya:sute a:e magumune emaigaka. La: nolowiala:, ebete Ga:lili opamo dopamo ka:tomene, la: tolama:wete ebe ebo ka:nuiamota. Nanitabola, na Godokono nopodawate me tanaloma: la: dopamo analemata.'"

⁸ Ebema: iba:te bobo bai samamo atepate, kawo tole ega:walo kalakala tanalote ibi eba uwatelo, iba:te eba kunu puila:iya Ya:sukono waloma:tapi kananalema:

⁹ Iba:te eba tolamelo ebe tetenomolo Ya:sute iba:go alugote iba:tamo negiya, "Niyaniyata!" ebene iba:te ebene dopo apulo opamo na:gudite ebene agowa eba na:wiyamidalemelo ebe ebo namamatiya. ¹⁰ Ya:sute iba:tamo negiya, "La: akotoletoleala: La: tolama:wete, na dowaloma:enena ebe naimano ekaki nananaliyala: iba:te Ga:lili opamo na:tolaema:na:. Iba:te na ebo ka:nunaema:na:." †

Nokola Bobo Atila:pi A:da: Tabo Gela Tanalo

¹¹ Ebene kamiyala:te Ya:sugodone eba tolamitalo, nokola bobo atila:pi gowelaopiate kawo duliwomolamo tolamete Godotamo kalimagono ikameopino watawatopi ebo nanaliya, bobo bailo demaimiya ebe tanalo bilibilinomo. ¹² Ebene ebe watawatopiate Yu epono kawokawo dubu epetapiago naladabutite tabo ebo niyatiya gowelaopiatamo kawokawo mani

† 28:6 Ma:t 12:40; 16:21 †† 28:10 Ma:t 26:32

kikalamolema: ¹³ Iba:te eba ikalamolelo negeliya, "La: epo masigililo a:da: tabo ma kunu na:negeliyala:, 'Idokolo ale eba laonalo Ya:suko waloma:tapiate pelamenate ebene ape pilolo ebo pelawa:diganiya.'

¹⁴ Ega:walo la: woki bilibilima: akoeda:oala:, mabu kapela Kawo Elawodubu Paeleteko me u lao tabo dolowimene, ale ebe ka:negelebadimimalema: ebete latamo kuba wiya ikalamekapoma:."

¹⁵ Ebene gowelaopiate ebe mani uwatete, Yu watawatopiate keba kunu kegeliye iba:te eba kunu osiyo-diliya, ebe mabuma: ebe a:da: elemasigi tabote Yu epono duliwomolo epetapi bilibilinomamo tiya, ka:lo ebe tabote iba:godolo bitana, kolopoligona:.

Ya:sute Uwomu Tabo Ebene Waloma:tapiatamo Da:kiyawaiya

Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Yon 20:19-23; Ali 1:6-8

¹⁶ Ebene Ya:sukono 11 waloma:tapiate Ga:lili opamo gito tolamiya, Ya:sute ibi dopamo danaliya ebe damela ununomamo. ¹⁷ Iba:te ebe numite ebe ebo nama-matiya, wiyasiya ebolo da:pola:niya ibi epetapiate woki bilibilima: eba eda:utalo nanitabokobi ka:miditiya:.

¹⁸ Ebene Ya:sute iba:tamo pete ibi ma kunu panaliya, "Godote iyalo tetelo elawo kawonomo natamo ikanamiya, ebene Unu Duliwomololo ega:walo me opo kawonomolo ebene ubi tanalo bilibilinomo kosiyo-dilolenama:." ¹⁹ Ebema: la: me opono iyaiya epo bilibilinomatamo tolama:wete ibi na waloma:enepima: na:na:midiliyala:. Ma kunu la:le ibi Nabiwi Godokono mailamo, ega:walo ebene Guduno mailamo, ega:walo ebene Talena Uliyanano mailamo obamo na:nowaduba:midaoliyala:, ²⁰ ega:walo nale la: diyatulamoletia-ma, ebe tanalo bilibilinomo la:le ibi na:niyatulam-oliyala: iba:te naimano tabamo ka:tudila:oma:. Umu numita:la: Na uwomua: tetelo la:go bokolinamo, me opono uwomu tete da:nemaigamene ebe teta:mo."

‡ 28:16 Ma:t 26:32 †† 28:18 Yon 13:3; Epe 1:20-22 †† 28:19 Mak 16:15-16; Ali 1:8

Mak

Yoneko Epo Obama Waduba:midaoledawate Godokono Tabo Da:kiyawaiya

Ma:t 3:1-12; Luk 3:1-18; Yon 1:19-28

1 Ya:su Kelisoko ebe Godokono Alibodawala ega:walo ebene Gudula, ebene Ya:sukono Wade Tabo dowagilimiya me ebe mabula.

² Nanitabola, Godote dopamo ebene woki awokalimidawa Aisayado Kelisokono pe tanaloma: ebene Bukamo tabo ma kunu akuloliya,

“Nale Kelisokono dopo apuamo naimano tabo atadawa kapalibomamo,

ebete ebene gabo ka:posiyodiloma:.”[†]

³ Iyo, lumagite bulu opolo tabo ma kunu kawonomamo ka:pegemene,

“Kawodawano gabo nosiyodiloma:la:.”

Ebena gabo na:tupugaima:la:!”^{††}

⁴ Ebe mabuma: Yonete pemaigiya. Ebete epo bulu opolo obama eba powaduba:midaolelo, Godokono tabo ma kunu pa:kiyawaiya, “La:imano kubane olobila:wete obama aduba:mida tanalo laema: na:pelama:la:, ebene Godote la:imano kuba egebolelametate ka:dodolomatililaema:ta.”[‡] Ebema: epo bilibilinomate Yudiya opone ega:walo Yelusalema kawo duli-omolone tolamiya Yonekono tabo olowioma:, ebene iba:te ibino kuba danawokalilamoliya, Yonete ibi Yodane Kolomolo obama ebo waduba:midaoliya. ⁶ Ebe tetelo Yonekono okoli tanalo ebe epo epetapino ilukuli tanalo keba kunula:ka: eba kunua:, mabu ebete ka:molo-goeo ipo kuba kaliku kau-goeo tama batago pulinaki, ega:walo ebene bae siguniya ega:walo molo naonaki. [‡]

⁷ Yonete Godokono tabo eba pa:kiyawaolo negiya, “Lumagi idite naimano walogabo apune ba:pena. Ebene elawo kawonomola, naimano elawo nodoliona, ebema: na wadenoa: nale opamo tuduwatate ebene agowa ukulaolema:.”^{‡‡} Nale la: obama waduba:midaolemata, wiyasiya ebete Godokono Uliyanamo la: ka:powaduba:midaolema:ta.”

Yonete Ya:suko Obama Daduba:midia

Ma:t 3:13-17; Luk 3:21-22

⁹ Ebe tetelo Ya:suko Ga:lili opono Nasaletu duli-omolone pete, Yonete Yodane Kolomolo ebe obama ebo aduba:midia. ¹⁰ Ya:sute obone eba pidiwilo, ebe tetenomolo Godote ebene Unu Duliomolone a:iyamidi-

† 1:2 Ma:l 3:1 †† 1:3 Ais 40:3 ‡ 1:4 Ali 13:24; 19:4 †† 1:6 2Ela 1:8; Ma:t 11:8 ‡‡ 1:7 Ali 13:25

talo ebo umiya, ebene ebete Godokono Uliyanu umiya ebetamo bigo olamu da:piwisigiti. ¹¹ Ebene tabote Unu Duliomolone ma kunu piwisigiya, “A:ma: naimano kapiya Gudunomolata. Na a:ma:tamo nekalakalitamo.”^{‡‡}

Saitanate Ya:suku Kuba Gabamo Kowabuga:tama: Ebetamo Da:pemaigiya

Ma:t 4:1-11; Luk 4:1-13

¹² Ebe tetenomolo Godokono Uliyanate Ya:suko bulu opamo nemagatiya, ¹³ ebene ebete bulu opolo 40 ege-lamo eba nokolilo, Saitanate kuba gabamo kowabuga:tama: ebetamo ebo pemaigiya. Ebolo iyaiya elawoelawo inamabuata na:pola:niya, wiyasiya Godokono nopopiate ebe na:buiyatitiya. ^{‡‡}

Ya:sute Ebene Woko Dowagilimiya

Ma:t 4:12-17; Luk 4:14-15

¹⁴ Ebene gabamianate Yoneko idoko motamo diyatiya, ebe tetelo Ya:sute Ga:lili opamo Godokono Wade Tabo kiyawaoago ebo piya. ^{§15} Ebete na:pegiya, “Wade tete a:pe. Godokono Kawo Elawodawama: eda: tete tatalila, ebema: la:imano kubane olobila:wete Wade Tabo nanitabokobi na:mida:la:.”^{§†}

Ya:sute Namu Uwatolepi Netewa-netewa Duwatiya

Ma:t 4:18-22; Luk 5:1-11

¹⁶ Ebene Ya:suko Ga:lili Paka: balado eba tonatolo, ebete namu uwatolepi netewa ebo nulamiya, Saimonoko ega:walo ebene ekawi A:nduluko iba:te namu kamauamo na:utiya. ¹⁷ Ya:sute iba:tamo negiya, “La: na nowaloma:ena:la:, ebene nale la: epo uwatepima: ka:midilimamota.”¹⁸ Ebe tetenomolo iba:te ibino kamau miyapate Ya:suko ebo waloma:tiya. ¹⁹ Ebene Ya:sute kela:mo walo ka:tote Sebedikono gudu Ya:imesiko ega:walo ebene ekawi Yoneko ebo ka:nulamiya, iba:te ibino pelo okoliutalo kamau akoelamolitiya. ²⁰ Ya:sute ibi deka:la:miya, ebe tetenomolo iba:te ibino nabawi Sebediko atepate Ya:suko ebo waloma:tiya, wiyasiya ibino nabiwino mani woko dosiyodilonamiya ebe dubu epetapiate eba:go pelo ilukulitiya.

Ya:sute Kuba Uliyanagono Dubu Wadekobi Da:midia

Luk 4:31-37

²¹ Ebe tetelo Ya:sute ebe waloma:tapiago Kapeniya-duliomolamo tolamiya. Ebene Yu epono wokoa:

‡‡† 1:11 Oale 2:7; Ais 42:1; Ma:t 12:18; Mak 9:7 ‡‡‡ 1:13 Oale 9:11-13 § 1:14 Mak 6:17 §† 1:15 Ma:t 3:2

talena egelalo ebete ibino balidi ibilamole motamo tote ibi da:niyatulamiti, ²² iba:te ebene tabamo nanoanoutiya, mabu ebete Godokono elawamo iyatulamiti wiyasiya ebe ibino Godokono Totomu iyatulamepi keba kunula:ka: eba kunua: †

²³ Ebe atu tetelo kuba uliyanagono dubute ibino balidi ibilamole moto gulo nokoliti, ²⁴ ebene ebete geatepaolo negiya, "Ya:su Nasalete duliynomolodawa, a:ma: atamo beda: tanalo na:kosiyodilaemene? A:ma: a kubaiaema: ka:pa:wa:? Eiyee, na iyatawala a:imano tanalo, a:ma: Godokono Wade-talena Dawalata!" ††

²⁵ Ya:sute wiyasiya ebe kawiya aniya, "A:ma: kodakodawete, ebegodone na:nemaiga!"

²⁶ Ebene kuba uliyanate geatepaoago ega:walo wageleago dubuno apene da:penemaigiya, ²⁷ epate ebe tanaloma: nanoanoutiya. Idite idi ananaki, idite idi ananaki, "Me beda:la:ka:? Me iya oli iyatulume tanalola:ka:? Me dubuno elawo kawonomola! Numa:la:, kuba uliyanate ebene tabamo a:tudila:!" ²⁸ Ebema: nanitabola, ebe atu egelalo Ya:sukono woko osiyodilo tabote ebe Ga:lili opo kawonomamo gito tiya, iyo, piyate ebolo dilukulionamiya ibi bilibilinomate ebene tanaloma: tabo ebo na:kiyawaiya. ††

Ya:sute Saimonokono Moto Lapino Wadekobi Da:midiya

Ma:t 8:14-17; Luk 4:38-39

²⁹ Ebene Ya:imesiko Yoneko iba:te Ya:suago Yu epono balidi ibilamole motone pemaimite, Saimonoko A:nduluko ibi netewapino motamo tolamenomo tolamiya.

³⁰ Ebolo Saimonokono moto lapino ape enaena gabugabuago watiti, ebene epate me kamiyaleno tanaloma: Ya:suko ebo aniya. ³¹ Ebema: Ya:sute ebetamo pete ebe kotamo dapadipatiya ebene gabugabute nolopoligiya, ebene ebe kamiyaletete maigate ibi mabuma: bae okalimi woko ebo wagilimiya.

Ya:sute Temetema:gopi Bilibilinomo Wadekobi Da:mid-ioleni

Ma:t 8:16-17; Luk 4:40-41

³² Eba adimonalo egelate da:niwisigani, duliynomolo epate temetema:gopi bilibilinomo ega:walo kuba uliyanagopi Ya:sutamamo ebo magaeleniya, ³³ ebene ibi epetapi bilibilinomate moto gigiyu dopo apulo pepola:niya. ³⁴ Ebe tetelo Ya:sute ibi magumulo iyaiya temetema:gopi epetapi bilibilinomo wadekobi midiolenete, ega:walo kubakuba uliyana bilibilinomo epetapi-agodone ebo aliboleni. Ebe kuba uliyana iyatawala Ya:suko ebe Godogodone piya, ebema: iba:te ebene tanalo kawokalima: ebete tabo gela talena ebe iyatila-meni. ††

Ya:sute Ga:lili Opo Kawonomolo Godokono Tabo Da:na:kiyawaonaki

Luk 4:42-44

³⁵ Ebe idoko tetenomolo walo apuamo Ya:sute ebene u wata baine maiganate, ebe a:ka:tuwa: diyamo: opamo tonate Godago tabo ebo na:kiyawaoniya.

³⁶ Ebene duiyalo Saimonoko ega:walo ebene namutupi iba:te Ya:suko wadima: da:tolamiya, ³⁷ iba:te ebe numite nananiya, "Epo bilibilinomate a:ma: waditata."

³⁸ Ebema: Ya:sute iba:tamo negiya, "Kuba:, a ka:tolamiye. Nale duliynomolo epetapilo Godokono tabo ka:na:kiyawaomamo, mabu na ebema: piyamo."

³⁹ Ebe tetelo ebete Ga:lili opono duliynomolo bilibilinomamo tonaki, ebene ebete Yu epono balidi ibilamole moto gulo Godokono tabo kiyawaolamenaki ega:walo ebete kuba uliyana epagodone akalibolenaki. †††

Ya:sute Kukulakukulago Dubu Wadekobi Da:midiya

Ma:t 8:1-4; Luk 5:12-16

⁴⁰ Ebene kukulakukulago dubute Ya:sutamamo pete ebene pupamo pokolite ebetamo kawiya eba petowetoweolo na:pegiya, "A:imano ubi ditametana, a:ma:le na wadekobi ka:midinima:ta."

⁴¹ Ya:sute ebe kawonomamo nilakapoimilo ebene koto uwamidate ebe ologilo naniya, "Na ubila, a:ma: wadekobi nolowia!" ⁴² ebema: ebe tetenomolo kukulakukula temetemetete ebegodone olopoligote ebe wadekobi ebo olowiya. ⁴³ Ebene Ya:sute ebe eba alibolo kawonomamo ma kunu aniya, ⁴⁴ "A:ma: naimano tanaloma: epo akonanala:la:. Modobola a:ma: wiyasiya me tetenomolo toawete a:imano ape Godotamo kalimagono ikameodawatamo nanawokalimiye, ebene kalimagono nilakapo inamabu Godotamo akona:nikamiye, Mosesete da:kiyawaiya eba kunu. Ebe tanalote epo kiyatulaemene a:imano temetemetete olopoligi." ⁵

⁴⁵ Wiyasiya ebe dubute eba tolo epo bilibilinomo na:kiyawaolamenatiya, ebema: Ya:sute duliynomolo epetapiamo awokala toma: ka:modobiya:. Ebe tetene wagilimite ebete wiyasiya bulu opolo okolinami, ebene apune apune epate ebetamo pelamenakiya.

Ya:sute Ape Kodakoda Temetema:go Dubu Wadekobi Da:midiya

Ma:t 9:1-8; Luk 5:17-26

2 Ebene egela epetapi dolopoligiya Ya:sute Kapeniya duliynomolamo walo na:ka:piya. Ebete ebene motolo dokoliti epate olowiya, ² ebema: ibi epetapi bilibilinomate da:pelamiya, moto gulo ega:walo gigiyu dopo apulo tete idi kitaniya:. Ebe tetelo Ya:sute Godokono tabo iba:tamo eba kiyawaotalo, ³ netewa-netewa dubate ape kodakoda temetema:go dubu ebetamo ebo aguwatiya. ⁴ Mabu epo bilibilinomate ebolo na:pola:niya, ebe dubate Ya:suko niyakabamo tolaema: gabo:nola. Ebema: iba:te moto un-

† 1:22 Ma:t 7:28-29 †† 1:24 Mak 5:7 † 1:26 Mak 9:26 †† 1:28 Ma:t 4:24 †† 1:34 Mak 3:10-12

††† 1:35 Ma:t 14:23; Mak 6:46 ††† 1:39 Ma:t 4:23; 9:35 † 1:44 Kalima 14:1-32

amo nodolote, Ya:sute kebo kutitiyale iba:te ebe moto unu anabulimite temetema:go dubu bogago Ya:sutamobana nuwamidiya. ⁵ Ya:sute ibino nanitabokobi midi tanalo umilamete temetema:go dubutamo negiya, "Namutudawa, Godote a:imano kuba egebolemetate a:dodolomatilima:ta."

⁶ Wiyasiya Godokono Totomu iyatulamepi epetapi ebolo da:pola:niya, iba:te ebe tabo olowite ibino tepo magumulo ma kunu malagidilolitiya, ⁷ "Me dubu amamago kuba tabo beda:ma: kegele Godokono ololo apulo? Kuba egeboledawa potelela:ka:? Ebe Godoko kapiyatela!"

⁸ Ebe tetenomolo Ya:sute iyatawiya iba:te beda: tanaloma: woki kalomutiye, ebema: ebete iba:tamo negiya, "Mabu keleka: la:imano tepo magumulo me tanalo demalagidilola:witama? ⁹ Me tabo kodakodala:ka: nale me temetema:go dubutamo gema:, 'Godote a:imano kuba egebolemetate a:dodolomatilima:ta?' O me tabo idi gema: kodakodala:ka:, 'Maigawete, a:imano bogo lawa:wete na:toa?' ¹⁰ Ebema: nale la: kiyatulaemamota, Epono Naniwigodolo † elawo bitana me opolo epono kuba egebolelamete ka:dodolomatililaema:." Ebene ebete ape kodakoda temetema:go dubutamo negiya, ¹¹ "Nale a:ma: anamata, nemaiga! A:imano bogo mokopiamidawete motamo na:toa."

¹² Ebe tetelo ibi bilibilinomate ebe eba umitalo, me dubute maigate ebene bogo lawete samonomamo ebo tiya, ebema: iba:te nanitabonomolo anoanolo negeliya, "Godoko unamo nadipata:la:. A dopamo mako tanalo kuminakia:!"

Ya:sute Libaiko †† Dekamiya

Ma:t 9:9-13; Luk 5:27-32

¹³ Ebe tetelo Ya:sute Ga:lili balamo walo na:ka:tiya, ebene epo bilibilinomate ebetamo da:pelamiya, ebete ibi ebo iyatulamolliya. ¹⁴ Ebene ebete eba petonatolo A:lapiyasikono gudu Libaiko ebo numiya, ebe ta:kese uwatedawala, ebete ebene woko bailo okoliti. Ebe tetelo Ya:sute ebetamo negiya, "Na nowaloma:ena:," ebene ebete maigate Ya:suko nowaloma:tiya.

¹⁵ Ebene tete da:peso da:petiya Ya:sute ebe waloma:tapiago Libaikono motolo ilukulite bae eba nautalo, ta:kese uwatepi ega:walo Godokono Totomu uwateapi epetapi iba:go na:pola:niya, mabu nanitabola, makomako epo bilibilinomate Ya:suko waloma:tiya. ¹⁶ Ebema: Pa:lisi tanebapino ‡ totomu tabo iyatulamepi epetapi iba:te ebe tanalo dumiya, iba:te Ya:suko waloma:tapiatamo negeliya, "Ebete ta:kese mani elemasigi-

† Epono Naniwi ebe Ya:sukono mailo idila. Ebe a epo bilibilinomonono Naniwila, atumu Godoko ebe aimano Naniwila. †† *Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Libaikono mailo idi ebe Ma:tiyutela.* ‡ Ya:suko tetelo Pa:lisi epo ebe Yu epono taneba idila. Godote ibino ewoniatamo Mosesedo dikalamiya ebe Totomu Tabo, ega:walo ibino ewoniate a:ka:tuwa: kebe iyaiya tanaloma: kawokawo pukalama: degelanamiya, Pa:lisi epate ebe tanalo bilibilinomamo wadenomamo tudila:onamiya, ebene iba:te epo ma kunu eba iyatulamenalo, piyate ibino tabamo tudila:oa:no iba:te ibi kubakubapima: gelate iba:go kaladabutinakia:

lo uwatepi ega:walo Godokono Totomu uwateapiago bae beda:ma: kenanakole?"

¹⁷ Ya:sute ebe tabo olowite iba:tamo negiya, "Modobo epate doketatamo a:ka:tolaema:na:, wiyasiya gabugabuagopiate ka:tolaema:na:. Iyo, piyate a:ka:tuwa: degelana 'A modobo epola,' na ebako epo uwatema: ka:piya:. Na wiyasiya kubakuba epo kapiya uwatema: piyamo, iba:te na kowaloma:enema:."

Godokono Woko Osiyodiloma: Bae Naoa:no Pola:na Tanalo

Ma:t 9:14-15; Luk 5:33-35

¹⁸ Tete idilo Yoneko waloma:tapi ega:walo Pa:lisi taneba watowatopino waloma:talepi iba:te bae naoa:no pola:niya. Ebene epo epetapiate Ya:sutamopelamete ebe napalatediya, "Keleka: mabu Yoneko waloma:tapi ega:walo Pa:lisi tanebapi iba:te iyaiya tetelo bae naoa:no da:pola:nanaka Godokono woko osiyodiloma:, wiyasiya a:ma: waloma:tapiate bae naoa:no ka:pola:nanakoa:?"

¹⁹ Ya:sute iba:tamo negiya, "Dubute kamiyale daidimene, ebe tetelo ebene namutupiate soliyomu bailo baea:no gito ba:ka:pola:nama:na:? Ao, mod- oboa:! Ebete iba:go eba pola:nalo soliyomu bae kapimiya kenaoma:na:. ²⁰ Wiyasiya kamiyale oli aidi dubute ebene kamiyale duliyomolo ida:mo magata tete na:pe, nanitabola, ebe egelalo ebene namutupiate ibino tepo temeteme tanaloma: bae naoa:no ka:pola:nama:na:. Ebema: numa:la:, me tete ebe la:imano kalakalago bae nao tetela mabu nale la:go bokolinamo."

Tagala Okoli Tanalo Ega:walo Oli Okoli Tanalo

Ma:t 9:16-17; Luk 5:36-39

²¹ Ebene Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, "Lumagite oli kaliku apu tagala kalikuno bolelala:mo a:kowaluomene. Ebete ma kunu dosiyodilomene, oli kaliku apute tagala kaliku kanagiyamidalemene, ebene bolelalete kawonomoma: keda:mene. ²² Atugabodo lumagite tagala gautu-goeo tama kalila:mo oli da:imi obo akalatemene, mabu oli da:imi obote tagala tama kalili ka:na:ta:pulaemene, ebene da:imi obote opamo ka:ka:liyaote da:imi obo ega:walo kalili ibi netewate kapiya tetelo ka:kubakubaoma:na:. Me mabuma: iyatawadawate oli da:imi obo olioli tama kalili kapiyamo balateonakomene."

Wokoa: Talena Egelano Tanalo

Ma:t 12:1-8; Luk 6:1-5

²³ Yu epono wokoa: talena egela idilo Ya:sute ebe waloma:tapiago kono pali magumudo eba petolamenatolo, ebe waloma:tapiate kono kenaoma: kapiyakapiya kubakubadopo ebo netapiya. ²⁴ Ebene Pa:lisi tanebapi epetapiate Ya:sutamonegeliya, "Numa:, a:ma: waloma:tapiate wokoa: talena egela beda:ma: kadikanalite?" ††

†† 2:24 Totomu 23:25

²⁵ Ya:sute iba:tamo negiya, "Modobola Godote ebene Bukamo dakuloliya, la: ebe tanalo nemalagidilala: Da:ibiditamo kuba tete da:piya, ebete ebene wapa-ta:lamepiago bae kapete dulamiti, ebene ebete beda: tanalo kosiyodiliyale? ^{†26} Ebete Godokono Motamo nodolote, ebe Motono wokopiate Godotamo dalomon-akiya ebe talena bae ebete a:nenaiya. Numa:la:, aimano totomu tabote a niyatuamena Godotamo kalimagono ikameopiate ebe bae a:ka:tuwa: naonaka, epo epetapiate nao talenala. Wiyasiya Da:ibidite ebe bae nate, eba:go wapata:lamepiatamo dikalamoliya, Godote ebe tanalo kubama: kegiya:. Nanitabola, me tanalote Abayatakono tetelo pemaigiya, ebe Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomola." ^{††}

²⁷ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Numa:la:, Godote wokoa: talena egela epo walubilima: eba osiyodilolo, ebete ubi kiyatiya: wokoa: talena egelamo epono ilukuli tanalo ka:kodakodailaema: ^{‡28} Ebema: nanitabola, na Epono Naniwite wokoa: talena egela namutudawama: eda:namo."

Ya:sute Koto Apu A:eme Dubu Wadekobi Da:midiya

Ma:t 12:9-14; Luk 6:6-11

3 Tete idilo Yu epono balidi ibilamole motamo Ya:sute walo da:ka:nodoliya, koto apu a:eme dubute ebolo nokoliti. ² Ebene ebe duliomolono Pa:lisi tanebapiate Ya:suko kodakodamo umitiya, ebete wokoa: talena egelalo ebe lumagi wadekobi midilo iba:te ebe kubama: kegelama:. ³ Ebe tetelo Ya:sute koto apu a:eme dubutamo negiya, "A:ma: maigawete, mamu na:pa:." ⁴ Ebene Ya:sute ebe epatamo negiya, "Aimano totomu tabote kebe talena tanalo kiyatuamenale? Ale wokoa: egelalo wade tanalo o kuba tanalo ba:kosiyodiloma:? Epo wadekobi ba:ka:midilima: o ba:ka:kubailaema:?"

Iba:te wiya tabo kegiya:, ^{‡15} ebema: Ya:sute dowate ibino wato kodakoda tanalo umilamete, ebe mabuma: ibi tepo mibomibago eba ulamolelo ebe dubutamo negiya, "A:imano koto nuwamida," ebene ebete koto duwamidiya ebene kotote wadekobi ebo olowiya.

⁶ Ebe mabuma: Pa:lisi tanebapiate dowago tolamete, ebe tetenomolo iba:te Kawo Elawodubu Elodikono tanebapiago tabo ebo negeliya Ya:suko anakapuima:.

#

Epo Bilibilinomate Ya:suko Uima: Da:pelamiya

⁷ Ebe tetelo Ya:sute ebe waloma:tapiago Ga:lili Pa:ka:mo walo na:ka:tiya, ebene Yu epo bilibilinomate ebe tanalo olowite iba:te Ga:lili opone, Yudiya opone, ega:walo Yelusalema kawo duliomolone pelamolete ebe ebo waloma:tiya. Ega:walo epetapi bilibilinomate iyaiya mulu opone atumu a:ka:pelamoliya, iba:te Idu-miya opone, Yodane Kolomo apune, Taya kawo duliomolone, ega:walo Saidono kawo duliomolone pelamoliya. ⁹ Ebene ibi magumulo Ya:sute teme-tema:gopi bilibilinomo wadekobi da:midoliya, teme-

† 2:25 1Sa:m 21:1-6 †† 2:26 Kalima 24:5-9 ‡ 2:27 Totomu 5:14 †† 3:4 Luk 14:3 ‡ 3:6 Ma:t 22:15-16

tema:gopi bilibilinomo epetapiate ebe tanalo eba iy-atawaolo ebe ologioma: mupuma:tiuiolo da:pelamiya, ebe mabuma: Ya:sute ebe waloma:tapi nanaliya iba:te pe kadaema:, ebe epate ibino mupuma:tiui tanalamo ebe kubaimikapoma:.

¹¹ Ebe tetelo kuba uliyanagopiate Ya:suko duminakiya, iba:te ebene agowa mabuamo da:pa:gudinakiya gelatepaolo gelanakiya, "A:ma: Godokono Gudulata!" ^{‡‡12} wiyasiya Ya:sute ibi kawonomamo analenaki, mabu ebe ubia:nola iba:te ebene tanalo awokalima:.

Ya:sute Ebene 12 Alibolepi Dekala:miya

Ma:t 10:1-4; Luk 6:12-16

¹³ Ebe tetelo Ya:sute damela unu ida:mo da:nodoliya, ebete ebene ubi epo ebetamo peka:la:mite, iba:te ebetamo ebo tolamiya. ¹⁴ Ebene ebete ibi magumulo 12 dubu uwatete iba:tamo negiya, "La: naimano alibolepilata. Nale la: uwatemata la:le nago ilukulinama:, ebema: nale la: Godokono tabo kiyawaoma: kalibolemamota, ¹⁵ ega:walo na la:tamo elawo kikalaemamota la:le kuba uliyana epagodone kanalibola:ema:."

¹⁶ Ya:sute 12 dubu duwatiya, me ibino mailola. Saimonoko, Ya:sute ebetamo Pita mailo idi ikamiya. ^{‡†} ¹⁷ Sebedikono gudu Ya:imesiko ega:walo ebene ekawi Yoneko, Ya:sute ibi netewapiatamo Bowanagese mailo ikalamiya, ebe mailono magumu ebe 'Tobolo Gelapate Dubula.' ^{‡††}

¹⁸ A:nduluko ega:walo Pilipiko, Batolomuko ega:walo Ma:tiyuko, Tomasiko ega:walo A:lapiyasikono gudu Ya:imesiko, Ta:diyasiko, ega:walo Saimonoko. Me Saimono idi ebe ubila kapela Loma gabamani epago eba gowelalo iba:te ebene Ka:inane opo ebo katepama:.

¹⁹ Ega:walo Ya:sute Keliyota duliomolodawa Yudasiko atumu akolawiya, me dubu ebe walone tetelo Ya:suko anakapumipi dowlubiliya ebe dawala.

Ya:suko Ega:walo Biyelesibuluko ^{‡†} Ibino Tanalo

Ma:t 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10

²⁰ Ebene Ya:sute motamo da:tiya epo bilibilinomate ebetamo pelamete walo eba:go dakapaladabutiya, ebema: Ya:suko ega:walo ebe waloma:tapi bae naoma: ka:modobiya:.

²¹ Ebe tetelo ebene ekakiate ebe tanalo olowite ebe laema: ebo tolamiya, mabu epate iba:tamo ma kunu geliya, "Ebe daedalela!"

²² Ebene Godokono Totomu iyatulamepi Yelusalema kawo duliomolone da:pelamiya, ebe dubate na:pegeliya, "Biyelesibuluko ebegodolo bokolina, iyo, ebete kubakuba uliyanano Kawodawano elawamo alibolenako, Godokono elawamoa:!" ^{‡††}

²³ Ebene Ya:sute epo ebetamo ka:la:mite oi epetapiamo eba iyatulamelolo negiya, "Saitanate ebene

‡†† 3:9-10 Ma:t 14:36 ‡‡† 3:11 Luk 4:41 § 3:12 Mak 1:34 §† 3:16 Yon 1:42 §†† 3:17 Luk 9:54 §† Biyelesibuluko ebe Saitanakono nopodawa idila, ebete Yu epono opolo Saitanakono opodawama: eda:nami, atumu Tabo epono opolo Monoiko bokolina. §†† 3:22 Ma:t 9:34; 10:25

kubakuba uliyana lumagigodone bakalibolemene? Ao, akalibolemene. ²⁴ Numa:la:, kapiya duliynomolono epate tetedo dadikanalema:na: ebe duliynomolote ka:kubamene, ²⁵ ega:walo kapiya motono epate tetedo dadikanalema:na: ebe motono epate a:kilukulina:ma:na:, ibino motote atumu ka:ka:kubamene. ²⁶ Ebema: Saitanakono woki ma kunula, ebete ebene kubakuba uliyana epagodone akalibolemene, mabu kebe tetelo ebete eba kunu dowagelemene ebene woko osiyodilo elawo tanalote kolopoligomene, iyo, ebene uwomu bitana.

²⁷ "Numa:la:, Saitanako ebe elawodubu idi keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo ebete pilolo duwatiya ebe epo ebe ebene moto inamabula. Ebema: epate mako elawodubuno motamo opila:ote ebene inamabu uwatema: ubi diyatima:na:, iba:te dopamo ebe ala:mo matuomeote, ebene ebene inamabu ebo kuwa:tema:na:."

²⁸ "Na la:tamo nani tabo gemo, epono iyaiya kuba tanalo bilibilinomo Godote egebolelamete dodomatili iyatawala, ega:walo epate Godoko ubia: tabo degelama:na:, ebe iyaiya kuba tabono tanalo Godote egebolelamete ka:dodomatililaemene. ²⁹ Wiyasiya kebe lumagite Godokono Uliyanano osiyodilo tanaloma: kubama: degemene, Godote ebe lumagino kuba egebolelamete a:ka:dodomatiminamene, ebete uwomua: tetelo ebe kubadawama: begenakomene."

³⁰ Nanitabola, me tanalo Ya:sute giya mabu ebe epate ma kunu geliya, "Ebe kuba uliyanagodawala."

Ya:sukono Menoko Ega:walo Ebene Ekaki

Ma:t 12:46-50; Luk 8:19-21

³¹ Ebene Ya:sukono menoko ega:walo ebene ekaki iba:te ebe uima: da:pelamiya, iba:te moto niyakabolo eba pelamota:onalona, ebete iba:tamo pema: tabo ebo nalibiya. ³² Ebe tetelo epo bilibilinomate Ya:suko niyakabolo na:pola:niya, ebene iba:te ebetamo negeliya, "Numa:, a:imano menoko ega:walo ekaki iba:te moto niyakabolo ba:pepola:na. Ibi ubila a:ma:."

³³ Ya:sute iba:tamo nowamiya, "Naimano menoko potelela:ka:, ega:walo naimano ekaki piyatela:ka:?"

³⁴ Ebene ebete epo ebe niyakabolo da:pola:niya ulamete negiya, "Me epo ebe naimano menokobila ega:walo naimano ekakila. ³⁵ Potele Godokono ubi tanalo dosiyodilomene, ebe lumagi naimano menokola ega:walo naimano ekawila."

Kono Kikopu Aminaoledawano Iyatulame Oi

Ma:t 13:1-9; Luk 8:4-8

4 Tete idilo Ya:sute Ga:lili Paka: balalo epo iyatulamiti, ebene epo bilibilinomate ebetamo da:pelamiya, ebema: ebete peamo olote pe potone kela:mo nalima:tepate peamo gito okoliya, wiyasiya epate Ga:lili damela balalo pepola:niya. ¹² Ebene ebete iyaiya tanalo epetapi bilibilinomo iyatulame oiama eba awokalilameloma, iyatulame tabo idi iba:tamo ma kunu giya, ¹³ "La: nolowiala: Lumagi idite pali amio bai

† 3:31 Mak 6:3; Yon 2:12; Ali 1:14 †† 4:1 Mak 3:7-9; Luk 5:1-3

dosiyodili kono kikopu aminaola:go ebo ti. ⁴ Ebete aminaola:go eba tonatolo, kikopu epetapi iba:te gabamo gudiya, ebema: olaolate pelamete ebo penaiya.

⁵ Kikopu epetapi iba:te nokola damelamo gudiya, ebolo damela kawoa:. Ebema: iba:te samonomamo pe-maimiya mabu damela bidobidoa:, ⁶ ebene egelate da:pioli iba:te nalawoiya mabu ibino dolodolo magumamo ka:tolamea:, iyo, iba:te ebema: samonomamo a:elaiya. ⁷ Kikopu epetapi iba:te moemoe uwago damelamo gudiya, ebema: ebe uwagate dapepeiya kono ebo anakapulamiya, ebene iba:te ka:noloa:.

⁸ Wiyasiya kikopu epetapi iba:te wade damelamo gudiya, ebema: iba:te apepeote ebo noloiya, epetapi 30 teta:mo, epetapi 60 teta:mo, epetapi 100 teta:mo bilibilinomoma: eda:iya."

⁹ Ya:sute walo na:kegiya, "Galagodawa, a:ma: wadenomamo nolowia!"

Ya:sukono Iyaiya Iyatulame Oino Mabu

Ma:t 13:10-17; Luk 8:9-10

¹⁰ Ebene epo bilibilinomate Ya:suko datepiya, kapiyakapiya epo epetapiate ebene 12 waloma:tapiago ebetamo pelamete na:pegeliya, "A:imano iyatulame oino magumu keba kunula:ka:?"

¹¹ Ya:sute iba:tamo negiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalono magumu kelawa:ema: nale la:tamo elawo ikalaimata, iyo, ebe tanalono wamina tanalo la: iyatawaimata. Wiyasiya epo epetapi eba kunua:, iba:te iyatulame oine tanalo bilibilinomo olowiote wadenomamo a:kiyatawaoma:na:." ¹² Nanitabola, 'Iba:te bowadinakoma:na: wiyasiya a:kuminakoma:na:, ega:walo iba:te bolowinakoma:na: wiyasiya a:kiyatawaonakoma:na:, ebema: iba:te ibino kubane a:kolobila:oma:na:, ega:walo Godote ibino kuba a:kegebolelaemene.'" ††

Kono Kikopu Aminaoledawano Iyatulame Oino Magumu

Ma:t 13:18-23; Luk 8:11-15

¹³ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, "La: me iyatulame oino magumu kiyatawawita:, ebema: la: walone tetelo naimano iyatulame oi epetapino magumu keba kunu na:kiyatawaema? Me oino magumu ma kunula, ¹⁴ kono kikopu aminaoledawa ebete Godokono tabo naminaolena. ¹⁵ Ebene epo epetapiate gabamo da:gudiya, ibi ebe kono kikopu keba kunula:ka: eba kunula, iba:te tabo dolowima:na: Saitanate pete ibino tepo magumune samonomamo ka:puwatelaemene. ¹⁶ Epo epetapiate nokola damelamo da:gudiya, ibi ebe kikopu, iba:te Godokono tabo dolowima:na: kalakalago kelaema:na:, ¹⁷ wiyasiya ibino tepo magumulo dolodolo puliyala. Ebema: iba:te Godokono woko magumulo tete da:pesamo iluku:la:tepate, ebene Godokono taboma: temeteme tanalate iba:tamo da:pemaimioma:na: ega:walo epate

‡ 4:2 Ma:t 13:34; Mak 4:33-34 †† 4:12 Ais 6:9-10; Ali 28:26-27

ibino tanaloma: degelama:na:, iba:te samonomamo kalautioma:na:.¹⁸ Epo epetapi iba:te moemoe uwago damelamo da:gudiya, ibi ebe kikopula. Iba:te Godokono tabo kolowima:na:,¹⁹ wiyasiya iba:te inam-abu kawonomamo malagidilolena ega:walo ibino ilukuli tanaloma: woki bilibilinomoma: eda:ona, ebema: ibino tepo magumulo ebakobako woki bilibilinomo ba:pola:na, me wokino tanalate wade tabo eba anakapumilo, ebene iba:te a:ka:noloma:na:²⁰ Wiyasiya epo epetapi iba:te wade damelamo da:gudiya, ibi ebe kikopula. Iba:te Godokono tabo olowite, nanitabonomolo lawete ka:noloma:na:, epetapi 30 teta:mo, epetapi 60 teta:mo, epetapi 100 teta:mo ka:noloma:na:."

Wuiki Alo Awokala Baiamo Iyati Tanalo

Luk 8:16-18

²¹ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Lumagite ebene wuiki alo bagowo magumamo a:kiyatimene ega:walo ebene wata bai magumamo a:kiyatimene, wiyasiya ebete awokala baiamo kiyatimene."²² Kebe wami-naole tanalate da:pola:na walone tetelo Godote kawokalilaemene, ega:walo kebe ulamolea: tanalate da:pola:na walone epate alo tetelo kulamolema:na:²³ Galagodawa, a:ma: wadenomamo nolowia!"

²⁴ Ega:walo Ya:sute iba:tamo na:kegiya, "La:le dolowiawenama ebe tanalo wadenomamo nulamenakiyala! La:le lumagi iditamano anagiyamida tanalo keba kunu kosiyodilaema, Godote la:tamo eba kunu ka:posiyodilomene, wiyasiya la:imano anagiyamida wiyate kawonomamo ka:pemene."²⁵ Nanitabola, Godokono tabo olowima: lumagigodolo wadewade woki da:pola:na, Godote ebetamo wadewade tanalo bilibilinomo walo ka:kikameomene. Wiyasiya lumagigodolo wadewade woki pola:na:no, ebegodolo kebe kapiyakapiya tanalate da:pola:na Godote ebegodone walo ka:kuwatemene."²⁶

Kono Kikopuno Ape Tanalono Iyatulame Oi

²⁶ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo ma kunula. Dubute ebene kawo pali damelamo kono kikopu daminaoli,²⁷ ebene ebete kowata, kemaiga, eba kunu eba wagenalalo, ebe kono wuiate pemaimite ebo apepeiya. Wiyasiya kikopuate damela magumulo eba pola:nalo tete geyageyadopololo iba:te keba kunu dapepeona, ebe dubute kiyatawana:,²⁸ mabu palino damelate a:ka:tuwa: inamabu noloilamena, dopamo paa ega:walo ula, ebene nao kikopu.²⁹ Ebema: nanitabola, nao kikopuate da:kodakodaoma:na:, ebe dubute samonomamo tote ka:netapiomene, mabu kono tapio tete a:pe."³⁰

Mastada Kikopuno Iyatulame Oi

Ma:t 13:31-32; Luk 13:18-19

³⁰ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalo ale beda: ula:mo nakawokalima:, ega:walo ebe tanalo ale kebako iyatulame oiamo na:ka:tupugaima:?"³¹ Nanitabola, me opo kawonomolo kewa kikopu kawokawonomo ba:pola:na wiyasiya mastada kikopu da:pesonomola, ebema: Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalo mastada kikopu keba kunula:ka: eba kunula.³² Dubute daimene, ebe da:peso kikopute apete kewa epetapi bilibilinomo odoilite kawokawo katomo kuwami-daolemene, ebene olaolate pelamete kewa katomono golololo ba:pilukulionama:na:."

³³ Nanitabola, epono iyatawa tanalote da:modobiya, Ya:sute ibi mako iyatulame oi bilibilinomamo iyatulamenaki.³⁴ Iyo, ebete Godokono tabo iyatulame oiamo kiyawaonaki, wiyasiya epo epetapi bilibilinomate ibino iyaiya duliymolamo walo da:ka:tolamolenakiya, ebe tetelo ebe waloma:tapiatamo oi bilibilinomono magumu diya gabodo awokalilamenaki.

Ya:sute Awa Matalukobi Da:midini

Ma:t 8:23-27; Luk 8:22-25

³⁵ Ebe egelate didokoni, Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negeni, "A paka: apuamo ka:na:iwaliye."³⁶ Ebene iba:te epo bilibilinomo epetapi miyapanate, Ya:sute dokolini ebe waloma:tapiate ebe peamo olonate gito tolameniya. Ebe tetelo pe epetapi atumu iba:go na:ka:tolameniya,³⁷ ebene kawo awanomote eba maiganalo kawokawo ulono obote waloma:tapino peamo da:poloniya, pe gu obote gito tabokani.

³⁸ Wiyasiya Ya:suko pe walogabo apulo ebene wato ilakamo apatinate ebo watani, ebema: iba:te ebe amutiyanate nananiya, "Iyatulamedawa, a:ma: a wadenomamo beda:ma: kuama:wena:? A ka:elaomalema:!"

³⁹ Ebene Ya:sute maiganate awa kawiya nanani, "Nolodiyoba!" ega:walo ulotamo atu tabo na:kegeni, "Nolopoloala!" ebene awate olopoligonate paka:te matalukobi olowinomo gito olowini.⁴⁰ Ebema: Ya:sute iba:tamo negeni, "La: beda:ma: ka:toletoleawenama? La:imano nanitabokobi midi tanalo puliyala:ka:?"

⁴¹ Wiyasiya iba:te kawonomamo eba anoanonalo ibino taneba magumulo negelaniya, "Me lumagi potelela:ka:? Awa ega:walo ulo iba:te ebene tabo olowite a:tudila:!"

Ya:sute Kuba Uliyanagono Dubu Wadekobi Da:midiya

Ma:t 8:28-34; Luk 8:26-39

5 Ebene Ya:suko ega:walo ebe waloma:tapi iba:te Ga:lili Paka: apuamo na:iwaliya Gelasa duliymololono opamo.² Ya:sute pene damelamo eba nodololo, kuba uliyanagono dubute eba:go alugoma: ebo piya. Ebe opo epono tanalo ma kunula, iba:te maboele nokola damela eba obobolelo iyaiya bobo ebo osiyodilolenakiya iba:te ibino a:elao epo alomoma:. Ebema: me dubute ebe a:elao epono bobo baine

† 4:19 Ma:t 19:23-24 †† 4:21 Ma:t 5:15; Luk 11:33 ‡ 4:22 Ma:t 10:26; Luk 12:2 †† 4:24 Ma:t 7:2 †† 4:25 Ma:t 13:12; 25:29; Luk 19:26 ††† 4:29 Yow 3:13; Awo 14:15

piya, ³ mabu ebete ebe nokola bobo magumulo okolinami. Epate ebe auli ala:mo dematuomeonakiya ebe ale ka:modobonakia:, ⁴ iyo, tete bilibilinomolo iba:te ebena agowala kotola auli ala:mo dematuolamolemenakiya, ebete kotono ale iyailinaki ega:walo agowano ale atumu a:kiyailinaki. Nanitabola, ebete elawonomoma: eda:nami, ebema: lumagite ebe odiyoboma: modoboa:. ⁵ Ega:walo ebete egela ega:walo idoko bilibilinomolo nokola bobo magumulo ega:walo damela unulo eba geatepaolo, ebe a:ka:tuwa: ebena tama nokolamo danagalimionaki kalimate ebo pemaimiomenaki.

⁶ Ebene me dubute Ya:suko muluamo numite, ebetamo na:puligate ebena agowa mabuamo da:na:tuduwatiya, ⁷ Ya:sute ebetamo negiya, "Kuba uliyana, a:ma: me dubugodone na:nemaiga!"

Ebe tetelo ebete geatepaolo negiya, "Ya:su, a:ma: Ununomo Godokono Gudulata! A:ma:le natamo beda: tanalo na:kosiyodilaemene? Nale a:ma: Godokono mailamo anamata, natamo kuba wiya akoikanama:la:!"[†]

⁹ Ebene Ya:sute ebe nalatediya, "A:imano mailo potelela:ka:?"

Ebete nowamiya, "Naimano mailo Bilibilinomotela mabu a kuba uliyana bilibilinomola!" ¹⁰ Ebene ebe dubute Ya:suko kawiyaya eba toweomelo ebe naniya, "Nagodolo dilukulina ebe kubakuba uliyana me opone akoalibola:la:!"

¹¹ Ebe tetelo dabiolo goeogoeo bilibilinomate damela unulo naoago ebolo nowapata:lamitiya, ¹² ebema: kubakuba uliyana Ya:sutamato towetoweolo negeliya, "A:ma:le a goeogoeatamo naliboa:, ale iba:tamo ka:nopila:oma:."

¹³ Ebene Ya:sute modobo tabo gete ibi ebo analiya, "Na:tolama:la:!" Ebe tetelo kubakuba uliyana dubugodone pemaimite goeogoeatamo ebo nopila:iya, ebema: ebe 2,000 goeogoeate damela unune puila:ote maboele damelane da:na:gudiya, obamo nololuote ibi bilibilinomate gito na:elaiya.

¹⁴ Ebe tetelo goeogoeo ulamepi dubate ebe tanalo umite ibino duliyaomolamo puila:ote ebe duliyaomolo epo ega:walo tumu motolo dilukulinamiya da:nikiyawaolamiya, epo bilibilinomate ebo pelamiya Ya:sute dosiyodiliya ebe tanalo uima:. ¹⁵ Iba:te ebetamo pemaimite, dopamo kubakuba uliyana bilibilinomagoko dokolinami ebe dubu ebo pumiya, ebete kaliku pulite ebolo okoliti mabu ebena woki a:tuputupuomiya. Me mabuma: iba:te na:toletoleutiya, ¹⁶ ebena Ya:sute kubakuba uliyana gono dubutamo ega:walo goeogoeatamo kebe iyaiya tanalo kosiyo-diloliyale, piyate ebe tanalo dulamiya iba:te epo epetapi ebo kiyawaolamiya.

¹⁷ Ebe tetelo ebe epate Ya:suko kawiyaya naniya ebete ibino opo katepama:, ¹⁸ ebena Ya:sute peamo eba olo, dopamo kubakuba uliyana goko dokolinami ebe dubute ebe ebo toweomiya, "Na niyala, a:ma:go ka:pa:mo!"

¹⁹ Wiyasiya Ya:sute ebe eba odiyobolo naniya, "A:ma: motamo na:toa. Godote a:ma:tamo keba kunu kosiyo-dilola:kale ega:walo a:ma: da:nilakapoimitaka, ebe kawokawo tanalonomo a:imano mabu epo na:nikiyawao-lama:."

²⁰ Ebema: me dubute Teni Duliyaomolono opo kawonomamo tote, Ya:sute ebetamo dosiyodiliya ebe tanalo kiyawaolama:go tiya, ebena piyate ebe iyaiya tanalo dolowiya iba:te kawonomamo anoanoiya.

Ya:ilasite Ya:suko Da:toweomiya Ebena Buwele Wadekobi Ka:midima:

Ma:t 9:18; Luk 8:40-42a

²¹ Ebene Ya:sute peago paka: apuamo walo da:ka:na:iwiya, ebete ebolo eba nokolitalo epo bilibilinomate ebetamo ebo pelamiya. ²² Ebe tetelo Yu epono balidi ibilamole moto umidawa dubu, ebena mailo Ya:ilasitela, ebete Ya:sutamato pete ebena agowa mabuamo pa:tuduwatate, ²³ kawonomamo eba petowetoweolo na:pegiya, "Naimano buwele da:peso a:e tatalila. A:ma: pa:wete a:imano koto ebetamo na:powatila: ebete wadekobi kolowima:, ebena ebete a:ka:emene."

Kalima Ka:ka:liya Temetema:go Kamiyaletela Ya:sukono Kaliku Dologiya

Ma:t 9:19-22; Luk 8:42-48

²⁴ Ebene Ya:sute me dubago to dowagilimiya, epo bilibilinomate ebe eba a:wa:midalo mupuma:tiua:go tolamitiya. ²⁵ Ibi magumulo kamiyaletela idi 12 ulama tetele kalima ka:ka:liya temetemetela uminami, ²⁶ doketa epo epetapiate ebetamo mibomibo tanalo ikameonamiya. Iba:te ebe wadekobi ka:midiya:, wiyasiya ebe kamiyaletela ebena mani iba:tamo eba ikalamolelo dopoliyaliya, ebena temetemetela kawodopoma: ediya. ²⁷ Ebema: ebete Ya:sukono tanalo dolowiya epo magumamo nopegate, ebena walogabo apune pete ebena kaliku ebo pologiya, ²⁸ mabu ebete nemalagidiliya, "Nale ebena kaliku dologimo na wadekobi ebo kolowimamo."

²⁹ Ebene ebete Ya:sukono kaliku dologiya, ebe tetenomolo ebena kalima ka:ka:liya tanalote dolopoligiya ebete iyatawiya ebena ape a:modobo. ³⁰ Wiyasiya Ya:sute iyatawiya elawote ebegodone demaigiya, ebena ebete polobigate epo napalateda:liya, "Naimano kaliku potele kologile?"^{††}

³¹ Wiyasiya ebe waloma:tapiate ebe naniya, "Me epo bilibilinomate a:ma:tamo mupuma:tiua:go pelamita. A:ma: ibi ulamelole beda:ma: kegeawita a:ma: potele kologita?" ³² Ya:sute ibi kowamilamiya:, wiyasiya ebete me lumagi kuima: epo ulamoliya.

³³ Ebe tetelo ebe kamiyaletela iyatawiya Ya:sukono elawote ebena ape wadekobi a:mididi, ebema: ebete toletolelo anakamiyago pete, Ya:sukono agowa mabuamo pa:tuduwatate ebena temetemenoma tanalo bilibilinomate ebe ebo pa:kiyawaomiya. ³⁴ Ya:sute ebetamo negiya, "Kamiyaletela, a:imano nanitabokobi mididi tanalote a:ma:

† 5:7-8 Mak 1:24

†† 5:30 Luk 6:19

wadekobi a:mida:ta. A:ma: kalakalago na:toa, mabu a:ma: dumitanamiya, ebe temetemete olopoligo." †

Ya:sute Ya:ilasikono Buwele A:ene Dadipatiya

Ma:t 9:23-26; Luk 8:49-56

³⁵ Ya:suko me tabo eba kiyawautalo, tabo adaepiate Yu watodawa Ya:ilasikono motone pelamete ebe napaniya, "A:imano buwele a:e, ebema: Iyatulamedawa walo akoanala: ebe wadekobi ka:pa:midima:"

³⁶ Ya:sute ibino tabo gito olowiatepiya, ebene ebete Ya:ilasiko naniya, "A:ma: akotoletola:la; a:ma: Godoko nanitabokobi na:mida:" ³⁷ Ebe tetelo ebete Pitako, Ya:imesiko, ega:walo ebene ekawi Yoneko, ibi kapiya eba magatalelo epo epetapi nodiyoboliya iba:te iba:go ka:tolaema: ³⁸ Ebene ibi a:ka:tuwa: Ya:ilasikono motamo da:nemaimiya Ya:sute epo bilibilinomo ebo nulamiya, iba:te gowelalo kawonomamo imitiya.

³⁹ Ya:sute moto guamo nodolote ibi nananaliya, "La: bilibilinomo gowelalo beda: mabuma: kima:witama? Gudu buwele ka:eaka:, ebe u watita."

⁴⁰ Wiyasiya iba:te ebe nekalakalatitiya, ebema: ebete ibi bilibilinomo motone gito paliboliya, ebene Ya:sute guduno menokola, nabiwila, ega:walo ebene netewakapiya waloma:tapi uwatete, gudute dekapitani iba:te ebe teta:mo gito nopila:iya. ⁴¹ Ebe tetelo ebete buwele kotamo nelawete Yu epono tabamo naniya, "Talita kumil!" me tabono magumu nitana, "Buwele, nale a:ma: anamata, nemaiga!" ††

⁴² Ebene ebe tetenomolo ebe 12 ulama tete buwelete maigate nepatiya. Piyate me tanalo dumiya iba:te kawonomamo anoanoiya, ⁴³ wiyasiya Ya:sute ibi kawonomamo analiya, "La: me tanaloma: epo epetapi akoanala:la:!" ega:walo ebete iba:tamo na:kegiya, "Buweletamo nao inamabu nikameala:"

Nasalete Duliymolone Epate Ya:suko Ubia:noma: Deda:iya

Ma:t 13:53-58; Luk 4:16-30

6 Ebe tetelo Ya:sute ebe duliymolone tote ebene okoli duliymolone Nasaleta:mo walo da:ka:tiya, ebe waloma:tapiate ebe ebana kapimiya ka:tolamiya.

² Ebene Yu epono wokoa: talena egelalo ebete balidi ibilamole motolo epo eba iyatulamitalo, ibi bilibilinomo epetapiate ebene tabo dolowiutiya ebema: anoanoutiya. Iba:te negeliya, "Me dubuno iyatulame tanalo mulonomola! Ebete me iyaiya tanalo kebolo kiyatawile? Ega:walo ebete anoano tanalo dosiyodilolena beda: kawokawonomola:ka:!" ³ Ebe kapeneta dubunomola, Ma:likono gudula. A iyatawala ebene ekaki Ya:imesiko, Yausesiko, Yudasiko, ega:walo Simonoko, iyo, ebene ekaki buwelemela:te me duliymololo ago bilukulita."

Ebene iba:te ebe ubia:noma: eba eda:utalo ⁴ Ya:sute iba:tamo negiya, "Godokono woki awokalimidawa epate ebe unamo kadipatema:na:, wiyasiya ebene duliymololo epo ega:walo ebene moto epo ega:walo

ebene kalima epo, iba:te ebe ubia:noma: beda:onakoma:na:" ††

⁵ Ebe tetelo Ya:sute Nasaleta epono nanitabokobi midia: tanaloma: kawiya la:wa:te, ebete ebene koto temetema:gopi kapiyakapiyanomatamo dowatielelamiya ibi wadekobi ebo midioliya, wiyasiya ebete ibino duliymololo anoano tanalo epetapi osiyodilolema: ka:modobiya:, ebema: ebete ibi eba miyapalo wiyasiya iyaiya duliymololo epetapilo iyatulama:go pata:nami.

Ya:sute 12 Waloma:tapi Dubu Daliboliya

Ma:t 10:5-15; Luk 9:1-6

⁷ Ebene Ya:sute ebene 12 waloma:tapi ebetamo ka:la:mite, epetapi netewa, epetapi netewa, iyaiya duliymolamo ebo aliboliya, ega:walo ebete iba:tamo elawo ikalamiya kubakuba uliyana epagodone kanalibolema: ⁸ Ebete ibi nanaliya, "La:imano tolame tetelo gaubu kapiya nuwatiyala:, wiyasiya inamabu epetapi akouwata:la:, iyo, la: baea:no, gatelea:no, ega:walo mania:no na:tolamiyala:." ⁹ Ega:walo modobola la: agowa inamabu ega:walo kapiyakapiya kaliku pupuliawete ebo na:tolamiyala:, pupuliono inamabu epetapi akouwata:la:." ¹⁰ Ebene la: duliymololo ida:mo naimaima:wete kebe moto guamo da:nodoloaema, la: ebe motolo nilukula:tepawete walone ebe motone opo ida:mo ka:ka:tolaemamota, iyo, la: moto idine moto ida:mo eba kunu akonowagela:la:." ¹¹ Ega:walo kebe duliymololo epate la: kalakalago uwateta:no ega:walo la:imano tabo olowia:no, ebe duliymololo eba atepalo la:le agowano tuwae na:moda:midatepaliyala:." Me tanalote ebe epo kiyatulaemene, Godokono tete ebe na:pe ebete ibino tanalo kapanagiyamidalaemene." †††

¹² Ebema: Ya:suko waloma:tapiate tolamete Godokono tabo na:kiyawaolamenatiya epate ibino kubane kolobila:ma:." ¹³ Ebene iba:te epagodone kubakuba uliyana nalibolenakiya, ega:walo iba:te temetema:gopi epetapi bilibilinomo olibi kikopuno iamo ibino wato dabutilamolamenakiya, ibi wadekobi ebo midiolenakiya. †††

Epo Bilibilinomate Ya:sukono Tanaloma: Degelanakiya

Ma:t 14:1-2; Luk 9:7-9

¹⁴ Ebe tetelo Kawo Elawodubu Elodite ebe anoano tanalo olowiya, mabu epo bilibilinomate Ya:sukono tanalo eba iyatawaolo ibi magumulo epetapiate tabo ma kunu geliya, "Yoneko epo obamo waduba:mi-daole dawate a:e magumune emaigi, ebema: me anoano tanalate ebegodone pemaiminaka." ¹⁵ Ebene epetapiate negeliya, "Ebe Elayate, Godokono woki awokalimidawala," wiyasiya epetapiate na:kegeliya, "Ao, ebe Godokono woki awokalimidawa idila, dopamo aimano ewoniatamo da:pemaimiya ibi keba kunula:ka: eba kunula."

¹⁶ Wiyasiya Elodite Ya:sukono tanalo dolowiya, ebete negiya, "Me dubu ebe Yonetela, nale ebene wato

† 5:34 Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 †† 5:41 Luk 7:14 † 6:2 Yon 6:13 Ya:i 5:14 § 6:14 Ma:t 16:14; Mak 8:28; Luk 3:19-20

†† 6:4 Yon 4:44 †† 6:8 Luk 10:4-11 ††† 6:11 Ali 13:51 †††

dotowamidaimo, wiyasiya ebete a:ene walo a:kemai-gi!"

Elodite Yonekono Wato Dotowamidamiya

Ma:t 14:3-12

¹⁷ Me tanalo ebe Yonete keba kunu ka:iyale ebe tanalola.

Yonete dopamo eba okolinalo, Kawo Elawodubu Elodite ebene ekawi Pilipikono kamiyale pilolo lawiya, ebe kamiyaleno mailo Elodiyasitela. Me mabuma: Yonete Elodiko kawiya eba analo negiya, "A:ma:le ebe kamiyale laema: modoboa; kawo kubanomola!" Ebema: Elodite ebene gowelaopi daliboliya, iba:te Yoneko nelawete idoko moto guamo gito peba:idiliya, mabu ebete ebene ubi niyatiya ebe osiyodilo tanalodo ebete Elodiyasiko kalakalakobi ka:midima. †

¹⁹ Ebe tetelo Elodiyasite Yonetamo dowate ebe anakapuima: ebene ubi ebo iyatiya, wiyasiya Elodite me tanalo osiyodiloma: ubia:nola. ²⁰ Ebete Yoneko na:tolemenami, mabu ebe iyatawala Yonete tuputupu-dawama: eba eda:nalo Godokono talena magumulo okolina. Nanitabola, ebete Yonekono tabo dopamo dolowiya woki bilibilima: ebo ediya, wiyasiya ebete idoko motolo eba okolinalo, Elodite ebe wadenomamo eba uminalo iyaiya tete epetapilo ebete ebene tabo kalakalago olowinaki.

²¹ Ebene Elodite dawokaliya, ebe egela malagidilolo ebete kawo soliyomu osiyodiluti. Ebema: ebene gabamani dubu, gowelaopi elawodubu, ega:walo Ga:lili opono watowatopi, ibi bilibilinomate soliyomu baiamo tolamiya. Ebe tetelo Elodiyasite wade tete ebo umiya.

²² Ebete ebene buwele nalibote, ebete ibino ololo apulo da:pemaiti, Elodiko ega:walo eba:go da:pola:niya iba:te ebetamo nekalakalautiya. Ebene Elodite buweletamo negiya, "A:ma:le kebe ubi tanaloma: na danana:emene, nale a:ma:tamo kikaemamota."

²³ Elodite ebetamo nanitabonomolo walo na:kegiya, "A:ma: beda: tanaloma: na danana:emene, a:imano ubi diyata:emene naimano inamabu apu ega:walo naimano opo epetapi, nale a:ma:tamo kikameomamota! Naimano tabo akadikanalemo."

²⁴ Ebene ebe buwelete ebene menokotamo tote na:negiya, "Na beda: tanaloma: na:ka:negemo?"

Ebene menokote naniya, "A:ma: Yoneko epo obamo waduba:midaoledawano watoma: ebe nananiye."

²⁵ Ebene ebe buwelete Kawo Elawodubu Eloditam samonomamo walo ka:pete ebe napaniya, "Na ubila Yoneko epo obamo waduba:midaoledawano wato kikapu kawatago. Ka:lonomo natamo nikanama:!"

²⁶ Ebema: Elodite ebene tepo magumulo mibomibonomoma: ediya, wiyasiya ebete buweletamo kebe tabo kegiyale, eba:go da:pola:niya iba:te ebe tabo olowiya, ebe mabuma: ebete amoeda:ma: ka:modobiya. ²⁷ Ebe tetenomolo Elodite ebene gowelaodawa dubu idi eba nalibolo, ebe naniya ebete Yonekono wato ka:nelaema:, ebene ebete idoko moto guamo tote Yonekono wato ebo notowamidamiya. ²⁸ Ebene ebete

wato kawatamo niyatite buweletamo dadaiya, ebete lawete ebene menokotamo gito nikamiya. ²⁹ Ebe tetelo Yoneko waloma:tapiate ebe tanalo dolowiya, iba:te ebene apenomo pelawete nokola bobo magumamo gito niyatiya.

Ya:sute Epo Bilibilinomatamo Bae Dikalamoleni

Ma:t 14:13-21; Luk 9:10-17; Yon 6:1-14

³⁰ Ebene Ya:sute daliboliya ebe waloma:tapi dubate walo ebetamo ka:pelamete, iba:te kebe iyaiya tanalo epagodolo da:nosiyodiloliya ega:walo ibi keba kunu ka:niyatulamoliye, ebe tanalo bilibilinomoma: iba:te ebe na:pa:kiyawaomiya. †³¹ Ebe tetelo epo bilibilinomate Ya:suko uima: odoliatepauilo wapata:lamitiya, ebema: Ya:suko ega:walo ebe waloma:tapi bae naoma:tete kumiya:. Ebe mabuma: ebete ibi nanaliya, "Modobola a a:ka:tuwa: diyamoa: opamo tolamete ela kanamiye," ³² ebene iba:te ibino peago diyamoa: opo ida:mo tolaema: ebo wagilimiya.

³³ Wiyasiya iba:te eba tolamitalo, epo bilibilinomate ibi ulamete iyatawiya ibi piyatela:ka:. Ebema: Ya:sute kebamo ka:tutiyale, ebe iyaiya duliynomolo bilibilino epate ebe tanalo umite, iba:te paka: balado puila:ote ebe opamo dopamo gito nemaimiya. ³⁴ Ebene Ya:sute ebamo da:nemaigiya, epo bilibilinomo nulamete ebene tepo magumulo ibi kawonomamo na:nilakapoilamiya, mabu sipi-goeogoeate ulamedawa:no keba kunu kilukuline iba:te eba kunu pola:niya, ebema: ebete ibi iyaiya tanalo epetapi bilibilinomo eba iyatulamelolo, ³⁵ iba:te adimo teta:mo ebo nemaimioniya. Ebe tetelo ebe waloma:tapiate ebetamo pelamenate ebe napananiya, "Me epoa: opola, samamo kiodokomene. †³⁶ Ebema: a:ma: ibi nalibola:, iba:te iyaiya duliynomolamo ega:walo ea:ge motamo tolamete bae ka:nuwateoma:."

³⁷ Ya:sute wiyasiya ibi nanaleni, "Ao, la:le iba:tamo nao inamabu nikalamola:la:."

Ebene iba:te ebe nalateda:niya, "A tolamete kapiya ulamano woko wiya maniamo bae uwateote, iba:tamo ebo ba:kikalamolema:? Ao, a modoboa:!"

³⁸ Ebene Ya:sute ibi nalateda:leni, "La:godolo kebalata baete ka:pola:nale? La: tolama:wete na:nulama:la:." Iba:te ulamenate negelaniya, "Agodolo paibu bae ega:walo namo netewa ba:pola:na."

³⁹ Ebene ebete ebe waloma:tapi nanaleni, "Epo nanala:la: iyaiya taneba osiyodilolete wade uwagolo kilukulioma:." ⁴⁰ Ebema: epate iyaiya taneba bilibilinomo osiyodilolenate ebo pola:niya, taneba idi magumulo 100, taneba idi magumulo 50, eba kunu ilukulioniya. ⁴¹ Ebene Ya:sute paibu bae ega:walo namo netewa uwatenate, Unu Duliynomolamo melenalo Godotamo kalakala tabo genate bae wakalamiolenate ebe waloma:tapiatamo gito ikalameni iba:te epatamo kikalamolename:, ega:walo ebete atu gabodo namo netewa kuwatenate epo bilibilinomatamo ebo kikalamoleni. ⁴² Ebe tetelo epo bilibilinomate bae

† 6:17-18 Kalima 18:16

†† 6:30 Luk 10:17 ‡ 6:34 Nabas 27:17; Ma:t 9:36 †† 6:35 Mak 8:1-9

denaoniya ibino bae kape tanalo ebo olopoligolameni.
⁴³ Nanitabola, ebe bae 5,000 dubate naoniya, ebene da:luliniya ebe bae apuapuamo ega:walo namo apuapuamo Ya:suko waloma:tapiate 12 bagowo ebe owiyaoleniya.

Ya:sute Obo Unudo Da:toni

Ma:t 14:22-33; Yon 6:15-21

⁴⁵ Ebe tetenomolo Ya:sute epo eba alibolenalo ebe waloma:tapiatamo negeni, "Pe lawa:wete Ga:lili Paka: apuamo na:na:iwala:la: Betasaida duliyoumolamo,"
⁴⁶ ebene ebete ibi bilibilinomo alibolenate, ebete damela unamo gito nodoloni Godago tabo ka:nege-lanama: †

⁴⁷ Didokoni waloma:tapiate ibino peago paka: tulitulinomodo eba tolamenalo, wiyasiya Ya:sute damelalo a:ka:tuwa: okolini. ⁴⁸ Ebete ibi ulameni, iba:te pe elawonomamo dabililoniya wiyasiya ibino elawo ka:modoboniya: mabu awate ibi nodiyoboleni, ebema: idoko tetelo egela walo tatalima: eba eda:nalo, ebete obo unudo iba:tamo ebo toni ibino ololo apudo ka:petonama:.
⁴⁹ Wiyasiya ebete obo unudo eba tonatolo, iba:te ebe uminate oboloma: gelanate ebo gelatepaoniya, ^{††50} mabu ibi bilibilinomate kubanomamo tole-toni.

Ebe tetenomolo Ya:sute ibi nanaleni, "Na Ya:sutela, la: ka:toletoleonala!" ⁵¹ ebene ebete penate ibino peamo da:poloni awate gito olopoligoni. Ebe tetelo ebe waloma:tapiate kawonomamo anoanoniya, ^{†52} mabu iba:te ibino tepo magumulo kodakodama: eda:onamiya, iyo, ebe mabuma: Ya:sute epo bilibilinomatamo bae dikalamoleni, iba:te ebe anoano tanalono magumu ibino wokiamo nipo wadiniya.

Ya:sute Genasalete Opolo Temetema:gopi Wadekobi Da:midiolenaki

Ma:t 14:34-36

⁵³ Ebene iba:te duiya tetelo paka: apuamo da:na:iwaliya Genasalete opono pe boboamo pe gito na:iliya. ⁵⁴ Iba:te pene damelamo da:nodoloiya, piyate ebolo da:pola:niya ebe epate Ya:sukono tanalo samonomamo iyatawaote, ⁵⁵ iba:te ebe opono iyaiya duliyoumolamo na:pula:iya epo epetapi ebene pe tanalo kananalema: Nanitabola, Ya:sute kebe duliyoumololo da:lutanaki, epate ebe tanalo dolowinakiya temetema:gopi bogago ebo magatalenakiya. ⁵⁶ Iyo, Ya:sute kebe iyaiya depeso ega:walo kawokawo duliyoumolo ega:walo tumu motamo da:tonaki, epate ibino temetema:gopi ebamo demagatalenakiya, iba:te ibi ebe iyaiya duliyoumolono inamabu olowame baiamo eba nowadilatililo ebe ebo na:toweomenakiya temetema:gopiate ebene kaliku kologoma: Ebema: nanitabola, piyate ebene kaliku dologionakiya, iba:te wadekobi ebo olowionakiya.

Yu Epono Ewonino Iyatulame Tanalo

Ma:t 15:1-9

7 Ebene Pa:lisi tanebapi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi magumulo piyate Yelusalema kawo duliyoumololo woko dosiyodilolenamiya, ibi epetapiate Ya:sutamamo kapimiya da:pelamiya, ² iba:te ebene waloma:tapi epetapi pulamiya, iba:te koto uku-laolea:no bae denautiya. Me gabodo iba:te Pa:lisi tanebapino totomu tabo ida:mo ka:tudiliya: †

³ Numa:la:, Yu epo bilibilinomono ewoniate ibi diyatulamenamiya, ibi bilibilinomate ebe atu wokilo eba ilukulinalo ebo osiyodilolenaka, ega:walo Pa:lisi tanebapiate ebe ewonino totomu tabamo atumu wadenomamo ka:tudila:ona, kebako totomu da:pesonomo idi iba:te kadikamidalena: Me mabuma: ibino koto wadenomamo ukulaolea:no iba:te bae a:ke-naoma:na:, ⁴ ega:walo nao inamabu olowame bailo duwateoma:na: iba:te ebe inamabu ukulaolea:no a:ka:penaoma:na: Nanitabola, iba:godolo obo nio kalili ega:walo iyaiya okalimiono kalili ukulaole totomu ba:ka:pola:na, iyo, ma kunu ibino ewoniate iba:tamo dikalamoliya, ebakobako totomu epetapi bilibilinomo iba:godolo ba:pola:na. ††

⁵ Ebema: Pa:lisi tanebapiate Godokono Totomu iyatulamepiago Ya:suko nalatediya, "Beda: mabuma: a:ma: waloma:tapiate aimano ewoniate degelanakiya ebe totomuamo ka:tudila:ona:, wiyasiya ibi a:ka:tuwa: ibi kubailamete koto ukulaolea:no bae ebo naonaka?"

⁶ Ya:sute iba:tamo negiya, "La: mena netewa epolata! Godokono woki awokalimidawa Aisayate la:imano tanaloma: dopamo nani tabo da:kiyawaiya, Godokono Bukalo ebe tabote ma kunu itana,

'Me epate na tabamo amamanatenena, wiyasiya ibino tepo magumuno woki na niyakabolo ka:pola:na:, mulunomolo ba:na:pola:na. †††

⁷ Iba:te naimano mailo unamo nadipatena, wiyasiya nanitabo tanalo puliyala, iyo, iba:te me opo epono totomu

Godokono Totomunomoma: midilite ebo iyatulamenaka."

⁸ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Aisayakono tabo nanitabonomola, mabu la: Godokono Totomu Tabonomo a:miyapiyamata, wiyasiya epate degelana ebe totomuamo tudila:onamata.

⁹ "La: mulo eponomolata! La: Godokono Totomu Tabonomo iyabaiamo eba alomonalo, wiyasiya la:imano ewoniate degelanakiya la: ebe iyaiya tanalo kapiya osiyodilolenakomata. ¹⁰ Numa:la:, Godokono Bukalo Mosesete negiya, 'La:imano menokobila nabila nowalubila:la:,' ega:walo ebete na:kegiya, 'Kebe lumagite ebene menoko o nabiwino tanaloma: kuba tabo da:kiyawaomene, la:le ebe nanakapumiyala:.'
^{†††11} Wiyasiya la: me Godokono tabo iyabaiamo alomawete negelanamata, 'Lumagigodolo da:pola:na

† 6:46 Luk 5:16 †† 6:49 Luk 24:37 † 6:51 Mak 4:39

†† 7:2 Luk 11:38 †† 7:4 Ma:t 23:25 ††† 7:6 Ais 29:13 ††† 7:10 Maimi 20:12; 21:17; Totomu 5:16

ebeno menokola nabiwila walubilima; ebete iba:tamo ikalaema: ubia:noma: deda:mene, kuba:nola. Ebete gito kegemene, 'Me inamabu talenala, nale Godotamo ikameote me inamabuamo naimano menokola nabiwila a:kowalubilimo.'[†] ¹² Ebema: la: ebako kuba woki lumagi nemalionakomata, ebete ebena menokola nabiwila kowalubilina:.[†] ¹³ Iyo, me gabodo la:imano iyatulame tanalate Godokono nani tabo iyabaiamo alomona, ebene la:le ebe atu kuba woki gabodo iyaiya tanalo epetapi bilibilinomo na:kosiyodilolenamata."

Epo Da:kubailamenaka Ebe Iyaiya Tanalo

Ma:t 15:10-20

¹⁴ Ebene Ya:sute epo ebetamo walo keka:la:mite iba:tamo negiya, "La: bilibilinomo naimano tabo olowiawete, woki wadenomamo na:tuputupuilama:la:." ¹⁵ Lumagi niyakabolo ditana ebe inamabute ebe magumamo opegate ebe a:ka:kubaimene, wiyasiya lumagino tepo magumune da:pemaima:na: ebe tanalate ebe ka:kubaima:na:.^{††} ¹⁶ Galagodawa, a:ma: wadenomamo nolowia!"^{††}

¹⁷ Ebene Ya:sute epo miyapate moto guamo da:nodoliya, ebe waloma:tapiate ebete beda: tabo kegiyale, ebe tabono magumuma: ebe nalatediya. ¹⁸ Ebete iba:tamo negiya, "Epetapiate woki wadenomamo ka:tuputupuilamena:, la: atumu. La: iyatawala:ka:? Nao inamabute lumagino tepo magumamo opegate ebe a:ka:kubaimene, ¹⁹ mabu nao inamabute lumagino woki mabuamo ka:tuta:, wiyasiya wapuamo tuta ebene neago ka:penemaigamene." Ebema: nanitabola, Ya:sute me tabamo nao inamabuno talena bilibilinomo iyabaiamo alomonomo alomiya.

²⁰ Ebene ebete walo na:kegiya, "Numa:la:, lumagino tepo magumune da:pemaimioma:na: ebe tanalo kapiyate ebe ka:kubaima:na:," ²¹ mabu lumagino tepo magumune iyaiya kuba wokino tanalate pemaiminaka, ebene ebe kuba wokine me kawokawo kubate ka:pemaiminaka—buwele pilo tanalo ega:walo lumagi idino kamiyale pilo tanalo, inamabu pilo tanalo ega:walo lumagi idino inamabu ubi tanalo, dowa tanalo ega:walo lumagi anakapumi tanalo, elemasigi tanalo ega:walo lumagino mailo kubaimi tanalo, apa:mo kuba osiyodilole tanalo ega:walo iyaiya kuba olelo osiyodilole tanalo, amama tanalo ega:walo daedale wokino tanalo. ²³ Iyo, nanitabola! Me kuba bilibilinomate lumagino tepo magumune pemaimite lumagi ebo ka:kubaima:na:."

Taya Duliymolo Kamiyaleno Nanitabokobi Midi Tana-lo

Ma:t 15:21-28

²⁴ Ebene Ya:sute ebe opo atepate Taya kawo duliymolono opamo gito tiya. Ebe tetelo ebe ubia:nola ebete kebe motamo da:nodoliya epate iyatawaoma;,"

[†] 7:15 Ali 10:14-15 ^{††} Mak 7:16 buka apuno tabo Makate bukamo kakuloliya; wiyasiya ebena buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya.

wiyasiya iba:te ebe moto samamo iyatawiya. ²⁵ Ebema: ebe opo kamiyale idi, ebena buwele da:peso kuba uliyanagonola, ebete Ya:sukono tanalo olowite ebetamo pete ebena agowa mabuamo eba pa:tuduwatalo ebe ebo petoweomiya, ebete ebena buwelegodone kuba uliyana kaliboma:. Wiyasiya me kamiyale Yu lumagia;," ²⁷ ebema: Ya:sute ebetamo negiya, "Mabu keleka: nale a:ma: dowalubitama? Epate dopamo ibino guda:tamo bae nikalaema:na:. Modoboa: iba:te gudino bae epetapiatamo gito ikalaema;," mabu ebe osiyodilo tanalo ebe gaagaatamo ikalame tanalo keba kunula:ka: eba kunula."

²⁸ Ebete wiyasiya Ya:sutamoma negiya, "Kawodawa, a:ma:le degeawa: nanitabola, wiyasiya guda:te opamo diyalekenaka, ebe bae apuapu gaagaate naoma: modobola!"

²⁹ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "Mabu a:ma: eba kunu egeata, a:ma: kalakalago motamo na:toa. Kuba uliyanate a:imano buwelegodone a:nemaiga."

³⁰ Ebene ebe kamiyaletoma motamo tote ebena buwele ebo numiya, kuba uliyanate ebegodone iyalo ne-maigate, ebete bogolo watiti.

Ya:sute Galo Tamiome Ega:walo Tabo Kiyawaoa: Dubu Wadekobi Da:midiya

³¹ Ebene Ya:sute Taya opo atepate Saidono kawo duliymolamo tote, ebete Teni Duliymolono opodo ka:petote Ga:lili Paka:mo walo gito ka:nemaigiya.

³² Ebe tetelo epate galo tamiome ega:walo tabo kiyawaoa: dubu Ya:sutamoma magaete ebe na:petoweomiya ebete ebena koto ebe dubutamoma kowatima:." ³³ Ebene Ya:sute ebe dubu epagodone kela:mo iyabaiamo magatate, ebena koto dubunoma galo magumamo ebo nowodolataoliya, ebene ebete ebena kotamo kowe meamidate dubunoma mena ebo ologimiya. ³⁴ Ebe tetelo Ya:sute Unu Duliymolamo melelo, ela agolamidalo Yu epono tabamo negiya, "Epa:ta!" me tabono magumu ma kunu itana, "Na:totokoliya!"

³⁵ Ebema: ebe dubunoma galote totokoliyaote ega:walo ebena menate wadekobi dolowiya, ebete tabo wadenomamo ebo kiyawaiya. ³⁶ Epate ebe tanalo dumiya iba:te anoanolo kawonomamo negeliya, "Ya:sute tanalo bilibilinomo wadenomamo osiyodilolenako. Numa:la:, ebete galo tamiolamepi tabo olowioma: wadekobi na:midiolena, ega:walo atumu tabo kiyawaoa:pi tabo kiyawaoa: wadekobi na:ka:midiolena!"

Ebena Ya:sute ibi kawonomamo analiya, "La:le epo epetapiatamo me tanalo akoawokalima:la:!" Nanitabola, iyaiya tete epetapilo Ya:sute epo ma kunu analenaki, wiyasiya iba:te ebena tabamo tudila:oa:no ebena osiyodilole tanalo gito nawokaliminakiya. ‡

‡ 7:36-37 Ais 35:5; Mak 1:43-45

**Ya:sute Epo Bilibilinomatamo Bae Walo Da:kikalam-
oliya**
Mat 15:32-39

8 Ebe tetelo epo bilibilinomate Ya:sutamo pelamete walo kapiyama: na:ka:pediya, ebene ibi-no baete dolopoligolamiya Ya:sute ebe waloma:tapi ebetamo ka:la:mite ibi nanaliya, ² "Na me epo na:ni-lakapoilamitamamo, mabu iba:te nago netewa-kapiya egela dilukulinata: ibino bae olopoligolami. ¹³ Na ibi baea:no ibino duliymolamo dalibolemo, diyala, gabo tetelo elawoa:noma: da:ba:neda:oma:na:, mabu ibi epetapiate mulunomone pelamoliya."

⁴ Wiyasiya ebe waloma:tapiate ebetamo negeliya, "Me baea: opola. Ale me epo bilibilinomatamo bae ikalamolema: modoboa:"

⁵ Ebene Ya:sute ibi nalateda:liya, "La:godolo kebalata baete ka:pola:nale?"

Iba:te negeliya, "Sebeni."

⁶ Ebene Ya:sute epo opamo kilukulima: danaliya, ebe tetelo ebete ebe sebeni bae apuapu uwatete Godotamo kalakala tabo ebo giya, ebene ebete wakalamiolete ebe waloma:tapiatamo gito ikalamiya iba:te epatamo kikalamolema:. ⁷ Ega:walo iba:godolo namo egege kapiyakapiya na:ka:pola:niya, ebene Ya:sute ebe namoma: Godotamo kalakala tabo kegete, ebe waloma:tapi nanaliya iba:te epatamo ka:kikalamolema:. ⁸ Ebe tetelo piyate ebe bae denaiya ibino bae kape tanalo ebo olopoligolamiya. Nanitabola, ebe bae 4,000 epate naiya, ebene da:luliyi ebe bae apuapuamo Ya:suko waloma:tapiate sebeni bagowo ebe owiyaoliya. Ebene Ya:sute ebe epo ibino iyaiya duliymolamo daliboliya, ¹⁰ ebe tetenomolo ebete ebe waloma:tapiago peamo olote Da:lamanuta opamo gito tolamiya.

**Pa:lisi Tanebapiate Anoano Tanalo Uima: Ya:suko
Daniya**
Mat 16:1-4

¹¹ Ebene Pa:lisi tanebapi epetapiate Ya:sutamo pelamete ebe napapaminatiya. Ibi ubila ebe kuba gabamo kowabuga:tama:, ebema: iba:te ebe naniya, "A:ma:godolo Godokono elawo ditana, ebe tanalo awokalima: anoano tanalo idi atamo nosiyodila."

¹² Ebene Ya:sute ebene tepo magumulo ela kawonomamo agolamidalo negiya, "Mabu keleka: me tete epate anoano tanalo dowadina? Na la:tamo nani tabo gemo, Godote ebene elawo awokalima: me tete epatamo anoano tanalo a:kikalaemene!" ^{††}

¹³ Ebene ebete ibi ubia:noma: eda:lo peamo olote paka: apuamo walo na:ka:na:iwiya.

Pa:lisi Tanebapi Ega:walo Elodiko Ibino Amama Tanalo
Mat 16:5-12

¹⁴ Ga:lili Paka: a:iwale wagilimia:no Ya:suko waloma:tapiate bae uwate tanalo na:dodomatiya, ebema:

† 8:2 Mak 6:34-44 †† 8:12 Mat 12:39; Luk 11:29

iba:godolo kapiya baenomote itani pe gulo. ¹⁵ Ebene Ya:sute ibi kawonomamo analiya, "La: wadenomamo nolowiala:! Palowa baete a:ka:tuwa: unamo demaiga, Pa:lisi tanebapi ega:walo Elodiko ibino amama tanalo eba kunula. Eiye, mako amama tanalote la:tamo akopemaigala:!" [‡]

¹⁶ Ebema: iba:te ibino taneba magumulo tabo ma kunu geliya, "Ebetate atamo me tabo nege mabu a baea:nola."

¹⁷ Wiyasiya iba:te tabo degelitiya Ya:sute iyatawate iba:tamo negiya, "La:le baea:no pola:na tabo beda:ma: kegelawitama? La:le naimano nanitabo tanalo wadenomamo kuma:wena: ega:walo kiyatawawena: Mabu keleka: la:le la:imano tepo magumu da:kodakodailama:wenama? ^{††18} La: balida:gopilata wiyasiya la: kuma:wena:, iyo, la: galagopilata wiyasiya la: kolowiawena: Nale adimo idilo paibu bae 5,000 dubatamo dowakalamiolelamenimo, me tanaloma: la:godolo woki ba:kitanale? Ebe tetelo la: bae apuapuamo kebalata bagowo kowiyaola:wenima?"

Iba:te ebetamo nowamiya, "12 bagowola." [‡]

²⁰ "Ega:walo egela idilo nale sebeni bae 4,000 epatamo da:kowakalamiolelaimo, ebe tetelo la: bae apuapuamo kebalata bagowo kowiyaola:ima?"

Iba:te ebetamo nowamiya, "Sebenila."

²¹ Ebema: Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Mabu keleka: la:le naimano tanalo nanitabolo kiyatawawena:?"

Ya:sute Balidi Tamio Dubu Wadekobi Da:midiya

²² Ebene iba:te Betasaida duliymolamo da:ne-maimiya, epo epetapiate balidi tamio dubu Ya:sutamo magaete, ebe ebo petoweomiya ebete ebe kologima:

²³ Ebene Ya:sute balidi tamio dubu kotamo lawete duliymolone kela:mo magatate, ebete ebene balida:mo kowe alomomete ebene koto watililo ebe nalatediya, "A:ma: inamabu na:kulama:wita?"

²⁴ Ebe dubute melete negiya, "Na epo dowapata:lamita nulamitamamo, wiyasiya ibi kewamula."

²⁵ Ebene Ya:sute ebene koto ebe dubuno balida:mo walo da:kowatiliya, ebete kawonomamo melete ebene balidite wadekobi ebo olowiomiya, iyo, ebe tetelo ebete inamabu bilibilinomo wadenomamo ebo ulamoliya. ²⁶ Ebene Ya:sute ebe naniya, "A:imano motamo tonomo na:toa, me duliymolamo walo akopa:la:."

Pitate Ya:sukono Nanitabo Tanalo Dawokalimiya
Mat 16:13-20; Luk 9:18-21

²⁷ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiago Sisaliya-Pilipai opono iyaiya duliymolamo eba tutalo, gabo tetelo ebete ebene waloma:tapi nanalateda:liya, "Epate na poma: kegelanake?"

²⁸ Iba:te negeliya, "Epetapiate a:ma: Yoneko obamo waduba:midaoledawama: gelanaka, epetapiate a:ma: Elayako Godokono woki awokalimidawama: gelanaka,

‡ 8:15 Luk 12:1 †† 8:17 Mak 6:52 ‡‡ 8:18-19 Mak 6:41-44

ega:walo epetapiate a:ma: Godokono woki awokalimi-dawa idima: gelanaka." †

²⁹ Ebene Ya:sute ibi nalateda:liya, "Wiyasiya la:le na poma: ka:midina:wenama?"

Pitate ebetamo nowamiya, "A:ma: Kelisotela, Godokono Alibodawalata!" ††

³⁰ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapi kawiya analiya, "La:le naimano tanaloma: epetapi akokiyawaolama:la:"

Ya:sute Ebena A:e Tanaloma: Dopamo Degiya

Ma:t 16:21-28; Luk 9:22-27

³¹ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapi eba iyatulamitalo negiya, "Epono Naniwi epagodone kawokawo teme-teme walone kuwatemene, Godokono ubila. Iyo, Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, ega:walo kawokawo dubu epetapi iba:te ebe ubia:noma: keda:oma:na:, ebene epate ebe kanakapuima:na: wiyasiya netewa-kapiya egelalo ebete a:ene walo ka:kemaigamene."

³² Ebete me tabo iba:tamo degiya, Pitate Ya:suko waloma:tapi epetapiagodone kela:mo magatate ebe tabono tanaloma: ebe kawiya ebo naniya. ³³ Ebene Ya:sute olobigate, waloma:tapi epetapi ulamete Pitako kawonomamo analo negiya, "Pita, a:ma: Saitanako keba kunla:ka: eba kunula! Na natepana: mabu a:imano woki Godotamo kiyata:wita:, a:ma: epono wokilo okolinata!"

³⁴ Ebema: Ya:sute epo bilibilinomo ebe waloma:tapiago ebetamo ka:la:mite ibi nanaliya, "Kebe lumagite na waloma:enema: ubi diyatimene, dopamo ebete ebena tanalo dodolomatilite ebena kewa olotolowa agute na ebo nowaloma:enemene. ³⁵ Nanitabola, kebe lumagite ebena igilo nagodone damoeda:mene ebena igilote kalatidimene, wiyasiya kebe lumagite Godokono Wade Tabo kiyawaoma: ebena igilo na mabuma: datutimene ebete nanitabo igilo kelaemene.

³⁶ Ebema: lumagite opono inamabu bilibilinomo uwa-tenomo eba uwatelo, ebena igilo datutimene ebe lumagino wiya keleka: ³⁷ Ebete ebena igilo walo ka:ke-laema: beda: inamabu na:kikaemene? Gabo puliyala, kitana: ³⁸ Numa:la:, me tete epate kubakubanomoma: eda:ote, iba:godolo Godoko nanitabokobi midi tanalo puliyala. Ebema: kebe lumagite natamo ega:walo naimano taboma: dilipomene, na Epono Naniwite atumu ebetamo kilipomamo, iyo, nale naimano Nabiwino elawo alonomago ega:walo ebena wade-talena nopopiago da:pemo, ebe tetelo ebe ka:pilipoimamo." †

9 Ebene Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, me tetelo dilukuliona ibi epetapiate Godokono Kawo Elawodawano tetete elawago da:pemene, ebe kawo tanalo dopamo umite walone ebo ka:elaoma:na:" ††

Godokono Elawo Alonomote Ya:sukono Ape

Da:pukuimiya

Ma:t 17:1-13; Luk 9:28-36

² Ebene sikisi egela dolopoligiya Ya:sute Pitako, Ya:imesiko, ega:walo Yoneko damela ununomo ida:mo magataliya, iba:te a:ka:tuwa: ebolo ka:na:pola:nama. Ebe tetelo ibino dopo apulo Ya:sukono apete iyama: eba editalo, ^{††3} ebena pupuliono inamabuate pukuilamete keyakeyanomoma: nanitabolo eda:omitiya, me opo kawonomolo lumagi idite kaliku ma kunu ukulalelo keyakeyanomoma: midiolema: modoboa: ⁴ Ebene waloma:tapino ololo apuamo Moseseko ega:walo Elayako iba:te pemaimite Ya:suago tabo ebo gelitiya. ⁵ Ebe tetelo Pitate Ya:sutamo negiya, "Iyatulamedawa, ale malo da:pola:nama:, kalakala kawonomola. Modobola a nupunupu netewa-kapiya ketemotemalema:, idi a:imanola, idi Mosesekonola, idi Elayakonola." ⁶ Nanitabola, waloma:tapiate kawonomamo toletoleutiya, ebema: Pitate woki wadenomamo malagidilola:no ebe tabo gito giya.

⁷ Ebene temate pete ibi dapanalopamidaliya, tabote tema magumune ma kunu piya, "Me naimano kapiya Gudunomola, na ebetamo nekalakalitamo. La: ebena tabo nolowiala:!" ⁸ Wiyasiya ebe tetelo iba:te opo samonomamo umiote Moseseko Elayako ibi walo kulamiya:, Ya:suko kapiyate iba:go ebolo utiti.

⁹ Ebene iba:te unu damelane eba piwitiolo Ya:sute ibi napanaliya, "La:le kebe tanalo kuma:ema, ebe tanalo me tetelo epetapi akoanala:la:, wiyasiya na Epono Naniwite a:ene walo da:kemaigamo, la: epo ebo kanalemamota."

¹⁰ Ebema: iba:te ebe tanalo tepo magumamo iyatiya, wiyasiya a:ene maiga tanalono magumuma: ibino taneba magumulo gelitiya. ¹¹ Ebene iba:te Ya:suko nalatediya, "Beda: mabuma: Godokono Totomu iyatulamepiate degelanaka, Elayate dopamo pete, ebena walogabo apune Kelisote ka:pemene?"

¹² Ya:sute iba:tamo negiya, "Nanitabola, Elayako dopamo pete iyaiya tanalo bilibilinomo ka:pa:tuputupuilaemene. Wiyasiya Godokono Bukalo tabo idi ma kunu ba:kitana, Epono Naniwi temeteme bilibilinomo kuwatemene ega:walo epate ebe ubia:noma: keda:oma:na: Me tabono magumuma: la:imano woki keba kunu ka:pola:nale? ^{†††13} Na la:tamo negemo, Elayako epatamo iyalo a:pi ⁵ wiyasiya iba:te ibino ubilo kawokawo kuba ebetamo osiyodilolenakiya, Godote ebena Bukalo dopamo degiya eba kunu." ††

Ya:sute Kuba Uliyanagono Koi Wadekobi Da:midiya

Ma:t 17:14-21; Luk 9:37-43a

¹⁴ Ebene iba:te waloma:tapi epetapiatamo pemaimite, epo bilibilinomate iba:go eba pola:nalo ebo pulamiya. Ebe tetelo Godokono Totomu iyatulamepi-

††† 9:2 2Pit 1:17-18; Ali 3:22 ††† 9:12 Ma:l 4:5; Oale 22:1-18; Ais 53:3 § Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatatawa, Ya:sute Yoneko epo obamo waduba:midaoledawano tanaloma: kiyawaiya. †† 9:13 Ma:t 11:14

† 8:28 Mak 6:15 †† 8:29 Yon 6:68-69; Mak 9:9 † 8:34 Ma:t 10:38-39; Luk 14:27 †† 8:38 Ma:t 10:33 †† 9:1 Mak 13:30

ate Ya:suko waloma:tapiago eba apamineuteitalo,
¹⁵ wiyasiya epate Ya:suko dumiya iba:te kawonomamo
 la:wa:olo ebetamo puila:ote nilakapo tabo ebo
 negeliya. ¹⁶ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapi nalate-
 da:liya, "Mabu keleka: la: me dubago dapamina-
 teua:witama?"

¹⁷ Ebe tetelo epo bilibilinomo magumulo lumagi idite
 Ya:sukono tabo eba wiyalo negiya, "Iyatulamedawa, na
 naimano gudu a:ma:tamo emaga:kamo mabu ebe ku-
 ba uliyante anagalimiona, ebema: ebe tabo kiyawao-
 ma: modoboa:." ¹⁸ Kebe tetelo kuba uliyante ebe walo
 dakanagalimiomene opamo ka:peneba:idilomene,
 ebene ebete lalo eba oliomolelo pakote ebene tabo
 magumune pemaimiomete, ebene apete kodako-
 danomoma: ebo keda:mene. Nale a:ma: waloma:tapi
 anala:kamo iba:te kuba uliyana kaliboma:, wiyasiya
 iba:godolo elawo puliyala."

¹⁹ Ebema: Ya:sute iba:tamo negiya, "Eiye, la:
 nanitabokobi midia: epolata! La: natamo mibo ikana-
 menamata, ebema: na ubia:nola la:go tete geyageyalo
 okolinama:! La: koi natamo nemaga:la:!"

²⁰ Ebene iba:te ebe koi Ya:sutamo demagatiya, kuba
 uliyante Ya:suko umite koi ebo anagalimiya. Koite
 opamo gate wageleolo eba igiligautalo ebene tabone
 pakote pemaimiomiya. ²¹ Ebe tetelo Ya:sute koino
 nabiwi nalatediya, "Ebe me tanalo kebako tetelo
 kowagilimile?"

Ebete nowamiya, "Gudu da:peso tetelo wagilimi.
²² Tete bilibilinomo kuba uliyante ebe elamo keba:idi-
 lo, ega:walo obamo keba:idilo, eba kunu wagelena
 ebe kanakapuima:. Ebema: a:imano elawo tanalo
 modobola:ka: a kowalubima:? Elawote modobolo dita-
 metana, a nilakapoiamelolo ebe nowalubiyete."

²³ Ya:sute ebetamo negiya, "Mabu keleka: a:ma:le
 naimano elawo tanaloma: danana:wa:? Me tanalo
 naimano tanalola:, ebe a:imano tanalola! Modobola
 a:ma: Godoko nanitabokobi na:mida:, ebene
 a:ma:godolo elawo bitanamene iyaiya tanalo bilibili-
 nomo osiyodilolema:." †

²⁴ Ebe tetenomolo koino nabiwite kawonomamo
 negiya, "Na nanitabokobi na:miditamo wiyasiya
 naimano nanitabokobi midi tanalo da:pesola. Kawoko-
 bi na:midinama:!"

²⁵ Ebene epo epetapi bilibilinomate eba pelamenape-
 lo, Ya:sute ibi ulamete kuba uliyana kawiya analo
 negiya, "Taboa:dawa ega:walo galo tamiome uliyana,
 nale a:ma: nanamata, ebegodone nemaigawete
 na:toa! Walo ebetamo akopopegala:!"

²⁶ Ebe tetelo kuba uliyante kawiya gepatelo koi
 opamo ba:idilote, ebene koite kubanomamo wageleo-
 lo kuba uliyante ebegodone da:nemaigiya, ebete
 a:emu ebo kapitani. Ebe mabuma: epetapiate
 negeliya, "Ebe a:e," ††27 wiyasiya Ya:sute ebe kotamo
 lawete dadipatiya ebe ebo maigiya.

²⁸ Ebene Ya:sute moto guamo da:nopegiya, epo
 epetapino pola:na: tetelo ebe waloma:tapiate ebe

nalatediya, "Mabu keleka: ale kuba uliyana aliboma:
 ka:modobaka:?"

²⁹ Ebete ibino tabo eba wiyalo negiya, "Kebe dawate
 ebene okoli magumulo Godago tabo degelanaka, ebe
 kapiyate mako kuba uliyana kalibomene."

Ya:sute Ebene A:e Tanaloma: Walo Da:kegiya

Ma:t 17:22-23; Luk 9:43-45

³⁰ Ebene iba:te ebe duliomolo atepate Ga:lili opodo
 eba petolamelolo, Ya:suko ubia:nola ebete kebolo ka:lu-
 tiyale epate iyatawaoma:, †31 mabu ebete ebe walo-
 ma:tapi iyaiya tanalo epetapi iyatulamiti. Ebete ibi iyat-
 ulamelolo negiya, "Godote Epono Naniwi kubakuba
 epono kotamo kiyatimene, ebene iba:te ebe kanaka-
 puima:na:, wiyasiya ebete netewa-kapiya egelalo a:ene
 walo ka:kemaigamene." ††

³² Wiyasiya Ya:sute degiya ebe waloma:tapiate ebe
 tabono magumu wadenomamo kemalagidilutiya:,
 ebema: iba:te me tanaloma: Ya:suko alateda:ma:
 na:toletoleutiya. ††

Kawodawama: Potele Na:keda:mene

Ma:t 18:1-5; Luk 9:46-48

³³ Ebene iba:te Kapenyama duliomolamo
 da:pelamiya, Ya:sute moto guamo nodolote ebe walo-
 ma:tapi ebo nalateda:liya, "Gabo tetelo la: beda:
 mabuma: kegelawitakama?"

³⁴ Iba:te tabo kowaimiya: mabu iba:te ibino taneba
 magumulo potele kawoma: eda:ma: apamineuteitiya.
³⁵ Ebe mabuma: Ya:sute okolite ebene 12 waloma:tapi
 ebetamo ka:la:mite iba:tamo negiya, "Kebe lumagite
 kawoma: eda:ma: ubi diyatimene, ebete ebe
 a:ka:tuwa: walogabodawama: midite epetapino wiya:
 wokodawama: neda:mene." ††36 Ebene Ya:sute gudu
 da:peso lawete ibino tetenomamo adipite, ebe kotamo
 eba a:wiyamidalo iba:tamo negiya, ³⁷ "Kebe lumagite
 naimano mailamo mako gudu da:peso kalakalago
 dowalubina ebete na walubinina, ega:walo kebe
 lumagite na dowalubinina ebete na kapiya kowalubini-
 na:, ebete na Alibonedawa Godoko atumu na:kowalu-
 bina." †††

Ago Gowelaoa:dawa Ebe A Walubidawama: Eda:na

Luk 9:49-50

³⁸ Ebene Yonete Ya:sutamo negiya, "Iyatulamedawa,
 ale kapiya dubu uima:, ebete a:imano mailamo
 kubakuba uliyana daliboliti, wiyasiya ale ebe kawiya
 anima: ebe tanalo katapama: mabu ebe aimano tane-
 ba lumagia:."

³⁹ Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "La:le ebe ako-
 odiyobala:. Kebe lumagite naimano mailamo anoano
 tanalo dosiyodilomene, ebe lumagite tote naimano
 tanaloma: kuba tabo a:ka:nikiyawaomene, ⁴⁰ mabu
 nanitabola, kebe lumagite ago gowelaoa:dawama: de-
 da:na, ebete a walubina. †41 Nale la:tamo nani tabo

† 9:30 Yon 7:1 †† 9:31 Mak 8:31; 10:32-34 †† 9:32 Luk 9:45
 ††† 9:35 Luk 22:24; Ma:t 20:25-27; Mak 10:43-44 ††† 9:37 Ma:t
 10:40 § 9:40 Ma:t 12:30; Luk 11:23

gemo, la:le na Kelisokono epoma: deda:wenama, ebe mabuma: idawate obo la:tamo dikalametamene, ebete Godogodone delaemene ebe wade wiyate akalatidimene." †

Kuba Gabamo Wabuga:ta Tanalo

Ma:t 18:6-9; Luk 17:1-2

⁴² Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Da:peso gudute na nanitabokobi eba midininalo, kebe lumagite ebe kuba gabamo dowabuga:tana, modobola epate ebe lawete ebene kuwokoba:mo kawo nokolanomo ma:mi-daomete kewa: kolomamo neba:idiloma:na:, ebete atu kuba tanalo gudu iditamo osiyodilokapoma:.

⁴³ Ega:walo a:imano kotote a:ma: kuba gabamo dowabuga:tatana, notowamida! Modobola a:ma:le kapiya kotago Godokono Igilo Duliyoumolamo nopegama:, modoboa: koto netewago Ela Opamo toma:. Nanitabola, ebe opolo elate uwomua: tetelo nowaena, ††⁴⁴ ebolo a:elao epono ape denalenaka ebe ea:ga:te ka:elaona:, ega:walo elate ka:egana:. ⁴⁵ Ega:walo a:imano agowate a:ma: kuba gabamo dowabuga:tatana, notowamida! Modobola a:ma:le kapiya agowago Godokono Igilo Duliyoumolamo nopegama:, modoboa: agowa netewago Godote a:ma: Ela Opamo neba:idiloma:. ⁴⁶ Ebolo a:elao epono ape denalenaka ebe ea:ga:te ka:elaona:, ega:walo elate ka:egana:. ⁴⁷ Ega:walo a:imano balidite a:ma: kuba gabamo dowabuga:tatana, nemagoba:! Modobola a:ma:le balidi kapiyago Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe duliyoumolamo nopegama:, modoboa: balidi netewago Godote a:ma: Ela Opamo neba:idiloma:.
††⁴⁸ Ebolo a:elao epono ape denalenaka ebe ea:ga:te ka:elaona:, ega:walo elate ka:egana:." ††

⁴⁹ Ebene Ya:sute tabo idi ma kunu kegiya, "Epate solu baeamo keba kunu kalomonake, Godote epo bilibili-nomono ilukuli tanalamo ebene ela eba kunu kapalo-molaemene.

⁵⁰ "Solu wadenomola, wiyasiya lumagi idino solu golate dalatidimene, a:ma:le walo solukobi midima: a:ka:modoboaemene. Ebema: Godokono solute la:imano taneba magumulo nitanamene, iyo, modobola idite idi nilakapoimilo eba kunu nilukuliniyala:." ††† †††

Kamiyale Alibuti Tanalo

Ma:t 19:1-12; Luk 16:18

10 Ebene Ya:sute Ga:lili opo atepate Yudiya opodo petote Yodane Kolomo apuamo gito nemaigiya. Ebe tetelo epo bilibilinomate ebetamo walo da:ka:pelamiya, ebene ebete ibi walo na:kibatulamiya mabu ebene osiyodilo tanalo ma kunula.

² Ebene Pa:lisi tanebapi epetapiate pelamete, Ya:suko kuba gabamo ka:powabuga:tama: ebe na-

† 9:41 Ma:t 10:42 †† 9:43 Ma:t 5:30 † Ma:k 9:44 ega:walo Ma:k 9:46 buka apuapuno tabo Makate bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. †† 9:47 Ma:t 5:29 †† 9:48 Ais 66:24 ††† Buka ka:la:mioledawa, Ya:sute degiya ebe uli tabono magumu ma kunula, solu ebe nanitabokobi mididawano okoli tanalola. ††† 9:50 Ma:t 5:13; Luk 14:34

palatediya, "Dubute ebene kamiyale dalibutimene, Godokono Totomu Tabo bakadikanalemene?"

³ Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "Mosesete la: beda: totomu tabo kanaletiyala?"

⁴ Iba:te negeliya, "Dubute ebene kamiyale alibutima: Mosesete gabo atamo ma kunu osiyodiliya, dubute ebene ubi diyatimene, ebete kamiyale alibuti pepa osiyodilote ebetamo gito kikaemene." ⁵

⁵ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Mabu la:imano tepo magumu kodakodaibinomola, Mosesete kamiyale alibuti tabo Godokono Bukamo ebema: iyatiya. ⁶ Wiyasiya numa:la:, dopamo Godote me opo dosiyodiliya, ebe tetelo ebete dubula kamiyalela osiyodiloliya. ⁷ Me mabuma: dubute ebene nabiwila menokola miyapate ebene kamiyale:go kapiya bailo kokolioma:na:, ⁸ ebene ibi netewapiate kapiyama: eda:te walo iyama: a:keda:ma:na:, iyo, ebe tetelo ibi kapiyanomola. ⁹ Numa:la:, Godote ibi netewapi kapiyakobi a:midiliya, ebema: lumagite ibi iyakobi midilima: modoboa:."

¹⁰ Walone moto gulo Ya:suko waloma:tapiate ebe tabono magumuma: ebe danalatediya, ¹¹ ebete iba:tamo ma kunu giya, "Kebe lumagite ebene kamiyale alibutite kamiyale idi daidimene, ebete Godokono ololo apulo ebe kamiyale pilolo kaidimene, ¹² ega:walo kebe kamiyalete ebene dubu alibutite dubu idi delaemene, ebete ebe dubu atumu pilolo kelaemene."

Ya:sute Guda:tamo Koto Dowatiolelamiya

Ma:t 19:13-15; Luk 18:15-17

¹³ Ebene epo epetapiate ibino gudi Ya:sutamo nema-gataliya, ebete iba:tamo koto eba watiolelamele Godoko kanama: ebete ibi wadenomamo kowalubili-nama:. Wiyasiya ebe waloma:tapiate ebe epo kawiya analelo ibi dodiyoboliya, ¹⁴ Ya:sute ibino osiyodilo tanalo umite iba:tamo dowalo negiya, "Gudi natamo pelaema: modobola. Ako-odiyobola:la:, mabu mako epate Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe duliyoumolamo ka:nopilaoma:na:. ¹⁵ Na la:tamo nani tabo gemo, kebe lumagite gudu da:pesomu aimano Kawo Elawodawa Godoko lawea:no, ebe lumagite ebene Kalakala Duliyoumolamo a:ka:nopegamene." ††¹⁶ Ebene Ya:sute guda:tamo koto eba watiolelamele Godoko ebo aniya, ebete ibi wadenomamo kowalubilinama:.

Inamabu Bilibilinomago Dubute Ya:sutamo Da:piya

Ma:t 19:16-30; Luk 18:18-30

¹⁷ Ebene Ya:sute maigate gabodo eba tutalo, dubu idite ebetamo na:puligate pupamo nokolite ebe naniya, "Wade Iyatulamedawa, na beda: tanalo osiyodilote uwomua: igilo ebo na:kelaemo?"

¹⁸ Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma:le na wadedawama: beda:ma: keka:na:miawa:? Wadedawa idi puliyala, Godoko kapiyate wadedawala. ¹⁹ A:ma: Godokono Totomu Tabo iyatawala. Lumagi akoanakapuma:la:,

§ 10:4 Totomu 24:1-4; Ma:t 5:31 §† 10:6 W Mabu 1:27; 5:2 §†† 10:7 W Mabu 2:24; Epe 5:31-33 §† 10:11 Ma:t 5:32 §†† 10:15 Ma:t 18:3

lumagi idino kamiyale pilolo akolawa:la:, inamabu pilolo akouwata:la:, lumagi idino tanaloma: a:da: tabo akokiyawala:, lumagino inamabu a:da: gabodo akouwata:la:, ega:walo a:imano menokola nabiwila ibino tabamo na:tuduwatanakiye." †

²⁰ Wiyasiya ebete Ya:sutamo negiya, "Iyatulamedawa, na da:peso tetene wagilimite me totomu bilibilinomo kodakodalo uwatete kapiya idi kadikanaliya."

²¹ Ebene Ya:sute ebe uminate nilakapoimilo ebe naniya, "Kapiya tanalote a:ma:godolo ka:modobona: Modobola, a:ma: toawete, epetapiate a:imano inamabu bilibilinomo maniamo uwateometate, a:ma:le ebe mani nigologolopiatamo gito na:nikalamola: Ebe tete:lo a:ma: walo ka:pa:wete na nowaloma:eniye, ebene a:imano inamabu bilibilinomate Godokono Unu Duliyyomololo ka:nepola:nama:na:" ²² Ebete ebe taboma: dopo mibonomoma: eda:te tepo mibago gito tiya, mabu ebe inamabu bilibilinomagodawanomola.

²³ Ebema: Ya:sute ebe waloma:tapi ulamolelo nanaliya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, inamabu bilibilinomagopiate ebe duliyyomolamo nopila:oma: kodakodanomola!"

²⁴ Ebe tetelo ebe waloma:tapiate ebene taboma: nanoanoutiya, ebene Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Naimano ekakiala: Godote Kawo Elawodawama: deda:na, epate ebe duliyyomolamo nopila:oma: kodakodanomola! ²⁵ Numa:la:, ka:molo-goeote †† kaliku waluno moe iyado nilupigama: kodakodama: eda:na, gaboa:nola. Atumu inamabu bilibilinomagodawate Godokono Kawo Elawodawano duliyyomolamo nopegama: kodakodanomoma: eda:na, gabote nanitabonomolo a:kitanamene."

²⁶ Ebene iba:te kawonomamo la:wa:ote, ibi a:ka:tuwa: ibino taneba magumulo negelitya, "Ya:sute dege ebe tabote nanitaboma: deda:na, piyate modobola:ka: Godote ibino igilo mula:lelaema:?"

²⁷ Ya:sute ibi ulamenate negiya, "Epate a:ka:tuwa: ibino igilo mula:lema: modoboa:, wiyasiya Godoko kapiyate modobola mabu ebegodolo elawo bitana iyaiya tanalo bilibilinomo osiyodilolema:"

²⁸ Ebene Pitate Ya:sutamo negiya, "A:ma: numa:, a inamabu bilibilinomo miyapate a:ma: nowaloma:enata."

²⁹ Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, kebe lumagite ebene moto, o ebene nani-la nanikubila ekakila, o ebene menokobila nabila gudi-la ega:walo ebene opo, ebete na mabuma: ega:walo Godokono Wade Tabo kiyawaoma: ebe tanalo da:miyapamene, ³⁰ ebete me tetelo motola, nanila, nanikubila, ekakila, menokobila, gudila, ega:walo opo kawonomo walo ka:kuwatemene. Ega:walo atu tetelo epate temeteme tanalo ebetamo kikameoma:na:, wiyasiya walone nale ebetamo uwomua: igilo kikaemamo. ³¹ Iyo, nanitabola, ka:lo dopopi bilibilinomo

† 10:19 Maimi 20:12-17; Totomu 5:16-20 †† Ya:suko tetelo Yu epono tanalo ma kunula, iba:te alagiolo ka:molo-goeogoeo kawokawonomamo ibino woko osiyodilolenakiya. Iyo, iyaiya tete epetapilo ka:molo-goeogoeate ibino inamabu watanakiya mulu opamo, ega:walo tete epetapilo iba:te pema: watenamiya.

da:pola:na, iba:te walone walogabopima: keda:oma:na:, ega:walo ka:lo walogabopi da:pola:na, iba:te walone dopopima: keda:oma:na:." ‡

Ya:sute Ebene A:e Tanaloma: Walo Da:kegiya

Ma:t 20:17-19; Luk 18:31-34

³² Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiago Yelusalema kawo duliyyomolamo eba tolamitalo, ebete ibi dopolamete tuti. Ebe tetelo ebe waloma:tapiate woki bilibilinomoma: eda:utiya, ega:walo kebe epate ibino walogabo apune da:pelamitya iba:te atumu na:ka:toletoleutiya. Ebene Ya:sute ebene 12 waloma:tapi uwatete, ebetamo da:pemaima:na: ebe temeteme tanaloma: ibi eba iyatulamelo negiya, ^{††33} "La: nolowiala: A Yelusalemamo tolamitama: Ebolo Godote Epono Naniwi epatamo kikalaemene, ebene Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, iba:te ebe anakapuima: gelate Yua:piatamo ebo kikalaema:na:."

³⁴ Ebene ebe epate ebe kalakalatete, ebetamo kowe meolete, pa:ka:pa:ka:mo ebe a:na:ma:ga:midaote kanakapuima:na:, wiyasiya ebete netewa-kapiya egelalo a:ene walo ka:kemaigamene."

Ya:imesiko Ega:walo Yoneko Iba:te Kuba Wokiamo

Ya:suko Tanalo Idima: Daniya

Ma:t 20:22-28

³⁵ Ebene Sebedikono gudi Ya:imesiko ega:walo Yoneko iba:te pete Ya:sutamo na:pegeliya, "Iyatulamedawa, a ubila ale a:ma: beda: tanaloma: danatamene, nikaemamiye."

³⁶ Ya:sute ibi nanaliya, "La: beda: tanalo ubila:ka: nale la:tamo ikalaema:?"

³⁷ Iba:te tabo eba wiyalo negeliya, "A:ma:le Kawo Elawodubuma: deda:emene, a ubila a:ma:le degeaemene idawate a:imano tumudi apulo ega:walo idawate pele apulo a:imano kawo alonomo magumulo kilukulitama:."

³⁸ Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "La:le na wade wokiamo kanana:wita: La: modobola:ka: nale da:nimo ebe temeteme kalila:mo nioma: La: modobola:ka: Godote na a:e tanalamo daduba:midanemene ebe tanalamo la: waduba:midaolema:?" ††

³⁹ Iba:te negeliya, "A modobola."

Ya:sute iba:tamo negiya, "Me tanalo nanitabola, nale da:nimo walone tetelo la: atumu ebe kalila:mo niawete temeteme bolowionakomata, ega:walo Godote na daduba:midanemene ebe a:e tanalamo la: kaduba:midaolema:ta. ^{††40} Wiyasiya naimano tumudi apuamo ega:walo pele apuamo ilukuli tanaloma: nale a:kegemo. Godote piyatamo dosiyodilolelamiya ibinomate ebolo ka:pola:nama:na:, iyo, me tanaloma: ebete a:ka:tuwa: kegemene."

⁴¹ Ebene Ya:suko waloma:tapi teni epetapiate ebe tanalo olowite, Ya:imesiko ega:walo Yoneko iba:tamo na:dowautiya, ⁴² wiyasiya Ya:sute ibi bilibilinomo ebe-

‡ 10:31 Ma:t 20:16; Luk 13:30 †† 10:32 Mak 8:31; 9:31 †† 10:38 Mak 14:36; Luk 12:50 ††† 10:39 Ali 12:2; Awo 1:9

tamo ka:la:mite ibi nanaliya, "La: iyatawalata, Godoko nanitabokobi midia:pino kawokawo dubate ibi a:ka:tuwa: ibi eba wadipalatelelo epo epetapi elawamo analenaka, iba:te ibino ubi tanalamo ka:tudila:onama:.^{†43} Wiyasiya la: ebako epoma: a:keda:oaema. Kebe lumagite la:imano kawodawama: eda:ma: ubi diya-timene, ebete la:imano wiya: wokodawama: ne-da:mene,^{††44} ega:walo kebe lumagite dopodawama: eda:ma: ubi diyatimene, ebete la: bilibilinomono idoko motono wokodawama: neda:mene, iyo, ebe a:ka:tuwa: ebe oponomamo iyatinomo niyatimene.⁴⁵ Numa:la:, Epono Naniwite da:piya, ebe ubia:nola me opo epate ebetamo wiya: wokopima: eda:oma:, wiyasiya ebete na:piya epatamo wiya: wokodawama: ka:pada:ma:, ega:walo ebena igilo iyabaiamo iyatite ebena a:e wiy-ate epo bilibilinomo epetapi Saitanakono idoko motone gito kowagailima:"

Ya:sute Batimiyasikono Balidi Wadekobi Da:midilimiya
Ma:t 20:29-34; Luk 18:35-43

⁴⁶ Ebe tetelo Ya:sute ebe waloma:tapiago Yeliko kawo duliyo molamo pelamete, ebene iba:te epo bilibilinomo epetapiago kapimiya ebe duliyo molone pemaimite eba tolamelo, Timiyasikono gudu Batimiyasiko balidi tamio dubula, ebete gabo niyakabolo eba okolitalo epo epetapi manima: ebo toweolamiti.⁴⁷ Ebene ebete Nasaleta duliyo molodawa Ya:sukono pe tanalo olowite kawonomamo negiya, "Ya:su, Da:ibidikono A:la:mu! A:ma:le na na:nilakapoinama:!"

⁴⁸ Ebe tetelo epo epetapi bilibilinomate ebe kawiya analo nodiyobiya ebete taboa:no kokolitama:, wiyasiya ebete kawonomamo walo na:kegiya, "Da:ibidikono A:la:mu! A:ma:le na na:nilakapoinama:!"

⁴⁹ Ebene Ya:sute ebamo utite negiya, "La: ebe mamo neka:miala:"

Ebene iba:te ebe balidi tamio dubu eba ka:milo ebetamo negeliya, "Nekalakala, ebete a:ma: ka:mitata! Nemaiga!"

⁵⁰ Ebe tetelo ebete ebena lubudino kaliku iyabaiamo ba:didilote, samonomamo maigate Ya:sutamo ebo piya.

⁵¹ Ebene Ya:sute ebe nalatediya, "A:ma: beda: ubi kiya-ta:wita nale a:ma:tamo kosiyodiloma:?"

Balidi tamio dubute negiya, "Iyatulamedawa, na ubi-la inamabu wadenomamo kulamolema:"

⁵² Ya:sute ebe naniya, "A:ma: na:toa. A:imano nanitabokobi midi tanalote a:ma: wadekobi a:mida:ta," ebema: nanitabola, ebe tetenomolo ebena balidite wadekobi dolowiomiya, ebete ebe to gabodo Ya:suko ebo waloma:tiya. ‡

Ya:sute Yelusalema Kawo Duliyo molamo Da:nopegiya
Ma:t 21:1-11; Luk 19:28-40; Yon 12:12-19

11 Ebene iba:te Yelusalema kawo duliyo molo niyakabamo eba pelamelo, Betapa:gi duliyo molo ega:walo Betani duliyo molo tatalido tolamete Olibi Kewakewa Unu Damelamo ebo nemaimiya. Ebe tetelo

† 10:42 Luk 22:25-26 †† 10:43 Ma:t 23:11; Mak 9:35 ‡ 10:52 Mak 5:34

Ya:sute ebe waloma:tapi netewa dopamo eba alibolelo² ibi nanaliya, "La: ebe niyakabo duliyo molamo toawete, ebe duliyo molamo eba nemaimilo donoki-goe da:peso ala:mo ma:midao ka:numa:digamamoto, lumagite dopamo ebe unamo kokoliya:. Modobola la:le ale pamiawete nemagaiyala:.³ Idawate la:tamo degemene, 'La: me tanalo beda:ma: kosiyodilawitama?' la: wiyasiya ma kunu negeliyala:, 'Kawodawate donoki-goe ubila, ebete walo samonomamo kakapal-ibomene.'"

⁴ Ebene iba:te tote, gabolo donoki-goe da:peso gigiya niyakabolo ma:midao numite ale ebo nepamiya.⁵ Ebema: piyate ebolo da:pola:niya iba:te ibi nalateda:liya, "La: ale beda: mabuma: kepamiawitama?"

⁶ Ebene Ya:sute ibi netewapiatamo dopamo kebe tabo kegiyale, iba:te ebe atu tabo ibi danaliya ebe epate ibi gito miyapiya.⁷ Ebene iba:te ebe donoki-goe da:peso Ya:sutamo magaete, ibino watubino kaliku donoki-goe unamo alomomete, Ya:sute ebe kaliku unamo ebo okoliya.⁸ Ebe tetelo epo epetapi bilibilinomate ibino ga:ga:ga:ga: kaliku pupukulamete gabamo apoago tolamiya, ega:walo epetapiate gabo tametamene puwala otolete gabamo atumu kapotameonatiya.⁹ Ebene piyate da:dopiya ega:walo Ya:sukono walogabo apune da:pelamitiya, ibi bilibilinomate kawonomamo negelitya, "Godoko nadipata:la!"

Godo, a:imano mailago da:pita, modobola a:ma: ebe lumagi kawokobi na:midiyel! ††

¹⁰ Iyo, aimano ewono nabiji Da:ibidikono a:la:mute Kawo Elawodubuma: deda:na, modobola a:ma:le ebe kawokobi na:midiyel!

O epala:, la: Godoko moiolo unamo nadipata:la:!"

¹¹ Ebe tetelo Ya:sute Yelusalema kawo duliyo molamo nopegate, Godoko Amamateno Iya Motamo nodolote inamabu bilibilinomo ulamola:go ebo petiya, ebene dadimoni ebete Betani duliyo molamo walo na:ka:toni ebena 12 waloma:tapiago.

Ya:sute Da:imi Noloa: Umei Kewa †† Dumiya
Ma:t 21:18-19

¹² Egela idilo iba:te Betanine walo da:ka:pelamitiya, gabo tetelo Ya:suko bae kape tanalo eba piyatawalo,¹³ ebete umei kewa paagono muluamo pumite, da:imi olema: ebamo gito tiya. Wiyasiya ebete ebamo da:ne-maigiyaa paanomoiya nulamiya, mabu ebe tete umei da:imi kewano nolo tetea:, †††14 ebema: ebete ebe umei kewatamo negiya, "Uwomua: tetelo epate a:ma:godone da:imi a:kenaonakoma:na:!" Ebe tabo ebe waloma:tapiate olowiya.

†† 11:9 Oale 118:25-26 †† Epate umei kewano mailo Gogodala tabamo salibisama: ka:minaka. ††† 11:13 Luk 13:6

**Ya:sute Godoko Amamateno Iya Moto Wadekobi
Da:midia**

Ma:t 21:12-17; Luk 19:45-48; Yon 2:13-22

¹⁵ Ebene iba:te Yelusalemamo nemaimite Godoko Amamateno Iya Motamo tolamete, ebe motolo Ya:sute inamabu olowamepi nulamete iyabaiamo elawono-mamo na:na:ma:lateliya, ega:walo ebete mani odowaolepino patapata bigo olowamepino ilukuli pat-apatago ebo noba:midaolelamiya. ¹⁶ Ega:walo Yelusalema duliyoumolo epate ibino inamabu apune apune dowadaenakiya, iba:te ebe inamabuago Godokono Motono kala magumudo podolote apudo da:nemaimionakiya, Ya:sute ibi ebe mabuma: odiy-oboliya. ¹⁷ Ebe tetelo ebete epo eba iyatulamelonegiya, "Nanitabola, Godokono Bukalo tabo ma kunu bitana, 'Naimano Moto iyaiya opo bilibilinomono epate Godoko Amamate Motoma: kegelama:na:, la:le wiyasiya pilo epono motoma: a:midimata!"[†]

¹⁸ Ebene Godotamo kalimagono ikameopino watoatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, iba:te ebe tabo olowite Ya:suko anakapuima: gabo waditiya, wiyasiya iba:te ebe na:tolemitiya mabu epo bilibilinomate ebene iyatulame tanaloma: anoanolo nekalakalautiya. ^{††}

¹⁹ Ebene dadimoni Ya:suko ega:walo ebe walo-ma:tapi ebe kawo duliyoumolone walo na:ka:tola-meniya.

**Ya:suko Waloma:tapiate Umei Kewa Alawoma: Eda:
Dumiya**

Ma:t 21:20-22

²⁰ Egela idi duiyanomolo iba:te kawo duliyoumolamo walo eba ka:pelamitalo, umei kewa dolodolone wag-ilimite apa:mo pemaiga alawoma: eda: ebo pumiya.

²¹ Ebene Ya:sute dopamo beda: tanalo kosiyodiliyale, Pitate ebe tanalo malagidilote Ya:sutamo negiya, "Iyat-ulamedawa, numa:! A:ma:le kawiyi danawia ebe umei kewate alawoma: edi!"

²² Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "La: Godoko nanitabokobi na:mida:la: ²³ Na la:tamo nani tabo gemo, kebe lumagite nanitabokobi midilo me dame-lamo ma kunu degemene, 'A:ma: kewa: kolomamo na:toatepa!' ebene ebete tepo magumulo woki nete-wama: eda:no, ebe tanalote pemaigama: nanitabokobi da:midimene, ebete ebe tanalo nanitabolo kuimene. ^{‡24} Ebema: nale la: nanalemata, la: beda: tanaloma: Godoko da:toweoma:ema, la: ebe tanalo iyalo laema: gelalo nanitabokobi na:midiyala:, ebene la: ebe tanalo nanitabolo kelaemamota. ^{‡25} Ega:walo kebe tetelo la:le maimiawete Godotamo towetowe tabo degelae-ma, ebene lumagi iditam dowa tanalote ditanamene, la: ebe lumagino kuba egebolelame: wete na:dodolomatilimiyala:, ebene la:imano Unu Duliyoumolono Nabiwite la:imano kuba egebolelame: tate atumu ka:ka:dodolomatililaema:ta. ^{‡26} Wiyasiya la: epono ku-

[†] 11:17 Ais 56:7; Yel 7:11 ^{††} 11:18 Mak 14:1 [‡] 11:23 Ma:t 17:20 ^{‡†} 11:24 Ma:t 7:7 ^{‡‡} 11:25 Ma:t 6:14-15

ba egebolelame:wete dodolomatililamea:no, la:imano Unu Duliyoumolono Nabiwite la:imano kuba egebolelame: tate a:ka:dodolomatililametamene." ^{‡‡‡}

**Yu Watowatopiate Ya:sukono Elawo Mabuma: Ebe
Dalatediya**

Ma:t 21:23-27; Luk 20:1-8

²⁷ Ebe tetelo Ya:suko ega:walo ebe waloma:tapi Yelusalema kawo duliyoumolamo walo na:ka:pelamiya. Ebene Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motolo eba nepata:lo, Godotamo kalimagono ikameopino watoatopi, Godokono Totomu iyatulamepi, ega:walo kawokawo dubu epetapi, iba:te ebetamo pelamete ²⁸ ebe ma kunu palatediya, "A:ma: me iyaiya tanalo pokono elawamo kosiyodilola:wena? Ega:walo me elawo potele kikameti, a:ma:le me tanalo kosiyodilola:wena-ma:?"

²⁹ Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "Nale kapiya tanaloma: la: kalateda:lemamota. La:le na wiya tabo wadenomamo dowaminama:ema, ebene nale me tanalo pokono elawamo kosiyodilolenamo, ebe tanalo nale la: ebo kanalemamota. ³⁰ Naimano alateda: tabo ma kunu bitana la:tamo, Yonete epo obamo dowaduba:midaolenaki, ebe elawo ebetamo potele kikamile, Godotela:ka: o lumagitela:ka:?"

³¹ Ebema: ibi a:ka:tuwa: ibino taneba magumulo apaminatueilo negeliya, "Ale degelama: Godote Yonetamo elawo ikami, ebete kegemene, 'Mabu kekele: la:le ebene tabo nanitabokobi ka:mida:wewa:?"

³² ega:walo a modoboa: ebe ma kunu anama:, me opo lumagite Yonetamo elawo ikami." Iba:te epono dowa tanaloma: toletoleolo tabo ma kunu geliya, mabu ibi iyatawala epo bilibilinomate Yoneko Godokono nanitabo woki awokalimidawama: gelana. ³³ Ebema: iba:te ibino tepo magumuno woki waminaolelo Ya:sutamo negeliya, "Yonekono elawo mabu a iyatawa:."

Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo negiya, "Ebema: nale la: atumu akanaletama nale me iyaiya tanalo pokono elawamo kosiyodilolenamo."

Tupina Da:imi Pali Atila:pino Iyatulame Oi

Ma:t 21:33-46; Luk 20:9-19

12 Ebene Ya:sute oi tabo ida:mo ibi ma kunu iyatulamamiya, "Dubute pali osiyodilote tupina da:imi kewa bilibilinomo ebo ami, ebe da:imino mailo ebe gala:ipi da:imila. Ebene amio tanalote dolopoligi, ebete kala ga:dimite, da:imi ii egedioleno nokola bobo obobote, pali atila:pino unu nupunupu ebo eti. Ebe tetelo ebe dubute ebene pali atila:pi dubu epetapiatamo gito atepi, iba:te ebolo woko eba osiyodilonalo, ebe pali wadenomamo umilo ebene da:imi kuwatolemenakoma:, ebene ebete mulu oponomamo gito ti. ^{‡‡}

² "Ebene da:imi tapio tete da:pi ebete pali atila:piatamo wiya: wokodawa napalibi, ebete iba:godone da:imino mani magumune ebene kawodawano apu ^{‡‡†} Mak 11:26 buka apuno tabo Makate bukamo kakuloliya; wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. ^{‡‡‡} 12:1 Ais 5:1-2

ka:pelaema; ³ wiyasiya iba:te ebe lawete gaubamo anagalimiote inamabua:no gito nalibiya. ⁴ Ebene pali namutudawate wiya: wokodawa idi walo dakapalibi, wiyasiya iba:te ebe watolo eba anagalimiolo ebe ilipo ikamete atumu gito kalibiya. ⁵ Ebene ebete wiya: wokodawa idi walo dakapalibi iba:te ebe anaka-pumiya. Ebene wiya: wokopi bilibilinomo epetapiate da:pelamiya, iba:te atumu epetapi anagilamoletete gito aliboliya, wiyasiya iba:te epetapi anakapulamolliya.

⁶ "Ebene namutudawagodolo kapiya idi dokolinami, ebe gudu ebete kawonomamo malagidilonami. Ebema: walogabonomone ebete ebe gudu eba palibolo ebenu wokilo negi, 'Nanitabola, iba:te naimano gudu-tamo ka:tudila:oma:na:'

⁷ "Ebe pali atila:pi dubate wiyasiya ibino taneba magumulo negeliya, 'Numa:la:, me gudute nabiwino inamabu namutudawama: deda:mene, ebe gudute na:pe. Ebema: modobola ale ebe anakapumite ebenu pali lawenomo kelaemalema;,' ⁸ ebene iba:te ebe lawete anakapumite palino kala magumune gito neba:idiliya." †

⁹ Ebema: Ya:sute olowiopiatamo negiya, "La:imano woki keba kunula:ka:, pali namutudawate beda: tanalo na:kosiyodilomene? Nanitabola, ebete pete pali atila:pi panakapulamate ebenu pali epetapiatamo ka:pikalaemene. ¹⁰ Iyo, la: dopamo Godokono Bukalo me tabo nanitabola eka:la:mioliamata,

'Moto etepiate iyabaiamo diyatiya, ebe alote wiyasiya motono elawo mabuma: eda:na. ††

¹¹ Me tanalo Godote osiyodili,

ebema: aiano wokilo nanaonoutama:!"

¹² Ebema: Yu watowatopi dubate Ya:suko laema: ubi-la mabu ibi iyatawala ebete me iyatulame oi ibino tanaloma: kiyawaiya, wiyasiya iba:te epo tolelamelo ebe atepate gito tolamiya.

Loma Epono Kawo Elawodubunomo Sisatamo ‡ Ta:kese Mani Ikameo Tanalo

Ma:t 22:15-22; Luk 20:20-26

¹³ Ebene Yu watowatopiate Pa:lisi tanebapi epetapi ega:walo Kawo Elawodubu Elodikono tanebapi Ya:sutam aliboliya, iba:te ebe kuba gabamo eba nowabuga:talo ebete kebako tabo gelo ebe ebo kelae-ma: ^{††14} Iba:te ebetamo pelamete a:da: elemasigi gabodo na:pegeliya, "Iyatulamedawa, a iyatawala a:ma: nani tabo lumagilata. A:ma: epetapino gito gela tanaloma: ka:tuduatawawakoa; ega:walo a:ma: epo unu nikapiamo kulama:wena; ma kunu lumagi idi atepalo lumagi idi ebo a:kelawa:emene. Iyo, a:ma: epo Godokono gabo wadenomamo iyatulamenata, ebema: a nanaa; Loma epono Kawo Elawodubunomo Sisata-

† 12:8 Yu Epo 13:12 †† 12:10 Oale 118:22-23 ‡ Sisako ebe Loma epono Kawo Elawodubunomola, opo kawonomolo ebe kapiya elawonomoma: eda:nami. Ebete ebenu gowelaopi iyaiya opamo alibolenaki, ebene iba:te ebe iyaiya opolo eba nilukulionalo epagodone ta:kese mani kawonomo ebo nuwatelamenakiya, ebe maniamo ibino Loma gabamanino iyaiya woko kosiyodilolenama: †† 12:13 Mak 3:6

mo ta:kese mani ikameoma: modobola:ka: o kubala:ka:? A ebetamo ba:kikameoma: o a:kikameoma:?"

¹⁵ Wiyasiya Ya:sute ibino mena netewa tanalo iyatawate iba:tamo negiya, "Mabu keleka: la:le na masiginima: dowagela:witama? La: mani kapiya nata-mo nikanama:la:, na kuimamo."

¹⁶ Ebene iba:te kapiya mani ebetamo dikamiya, ebete ibi nalateda:liya, "Me mani unulo da:pola:na, mailo ega:walo ololo pokonola:ka:?"

Iba:te negeliya, "Kawo Elawodubunomo Sisakonola."

¹⁷ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Sisakono inamabu Sisatamo nikameala; wiyasiya Godokono inamabu Godotamo nikameala:"

Ebema: iba:te ebenu taboma: kawonomamo anonanoutiya. ‡

A:e Magumune Igilamo Maimio Tanalo

Ma:t 22:23-33; Luk 20:27-40

¹⁸ A:e magumune maimioa:noma: degelana, ebe epo Sa:diyusi taneba epola. ‡†† Ibi epetapiate Ya:sutam pelamete tabo ma kunu pegeliya, ‡††¹⁹ "Iyatulamedawa, Godokono Bukamo Mosesete tabo ma kunu akuloliya, 'Dubute a:ete kamiyaale gudia:no datepamene, ebenu ekawite ebe amole lawete ebenu naniwino tanaloma: gudi nosiyodilolemene.' ^{§20} Kapiya dubuno sebeni koiate ilukulinamiya. Ibi magumulo dopo gudute kamiyaale lawete gudi ulamea:no a:iya, ²¹ ebenu ebenu ekawite atu kamiyaale kelawete gudi ulamea:no gito ka:iya, ega:walo tetedawa idite atumu kowageliya.

²² Ebene ebe sebeni atu alailama:te gudia:no eba kunu a:elaiya, wiyasiya kamiyaale walone gito a:iya. ²³ Ebema: iba:te a:e magumune igilamo demaimioma:na; ebe Kawo Egelalo ebe kamiyaale pokono kamiyaale: na:keda:mene, mabu ebe sebeni dubate aida:tepaiya?"

²⁴ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Mabu la: Godokono Buka tabo ega:walo ebenu elawo iyatawala; ebe mabuma: la:imano wokilo epono a:ela tanaloma: kubanu gelanakomata. ²⁵ Numa:la:, epate a:e magumune igilamo demaimioma:na; ebe tetelo iba:te kamiyaale walo a:ka:piaidiolema:na: ega:walo dubu a:ka:puwatolema:na; wiyasiya iba:te Godokono Unu Duliwomolono nopopimu bilukulionama:na. ²⁶ Ebe mabuma: Godokono Bukate a niyatuaemena a:elaopiate a:e magumune maimioma: Iyo, Mosesete diyatiya ebe tabo la: nanitabola eka:la:mioliamata, ma kunu elate kewalo dowaiti wiyasiya kewate kolotolitiya; ebe tetelo Godote Mosesetamo negiya, 'Nanitabola, na Godotela. A:ibalayamako, Aisa:keko, ega:walo Ya:ikoboko iba:te uwomua: tetelo poko kamamatene, na ebetela.' ^{§†27} Ebema: la: Sa:diyusi tanebapi la:imano wokilo na:kemalagidilawenama ebe ewonino igilate

‡† 12:17 Lom 13:7 ‡†† Ya:suko tetelo Sa:diyusi epo ebe Yu epono taneba idila, iba:te Pa:lisi tanebapino iyaiya totomu bilibilinomo ka:tudila:onakia: Ega:walo epate a:elaote a:ene walo kemaimiote Godotamo da:nemaima:na; ebe tanalo Sa:diyusi tanebapiate nanitabokobi ka:midinamia; ebema: iba:te ebe atu nanitabokobi midia: tanaloma: epo iyatulamenakiya. ‡†† 12:18 Ali 23:8 § 12:19 Totomu 25:5 † 12:26 Maimi 3:2,6

olopoligoiya? Ao, kolopoligiya; mabu a:elaopiate Godoko kamamatena: wiyasiya piyate igilolo dilukulina ebe eponomate ebe amamatena. Me mabuma: la: Sa:diyusi tanebapiate epono a:ela tanaloma: kubanu gelanakomata!"

Kebe Totomu Tabote Kawonomoma: Keda:nale

Ma:t 22:34-40; Luk 10:25-28

²⁸ Ebene Godokono Totomu iyatulamedawa idite pe-te, iba:te degelitiya ebe tabo ebo polowiya. Ya:sute Sa:diyusi tanebapiatamo tabo wadenomamo da:kiyawaiya, ebe tanalo umite ebete Ya:suko nalatediya, "Kebe totomu tabote kawonomoma: keda:nale?" †

²⁹ Ya:sute negiya, "Me kawo totomunomola. 'Isalaela epala; la: nolowiala: Godoko aimano Kawodawala, ebe kapiyanomola, idi puliyala. †³⁰ A:ma: a:imano Kawodawa Godoko nilakapolo nemalagidilona, a:imano tepo magumunomamo ega:walo a:imano uliyanano elawamo, a:imano woki kawonomamo ega:walo a:imano elawo kawonomamo.' ³¹ Ega:walo me kawo totomunomo idila. 'A:ma: a:ka:tuwa: a:ma: demalagidilawena, modobola a:ma:le eba kunu a:ma: niyakabolo dokolina ebe lumagi nilakapolo nemalagidilona.' Totomu tabo idite me totomu netewa a:kodoilimene." ‡

³² Godokono Totomu iyatulamedawate Ya:sutamo negiya, "Iyatulamedawa, nanitabola, a:ma: wadenomamo geata. Aimano Kawodawa Godoko kapiyanomola, idawa puliyala, kokolina:." ³³ Lumagite ebene tepo magumunomamo ega:walo ebene uliyanano elawamo, ebene woki kawonomamo ega:walo ebene elawo kawonomamo ebete Godoko nilakapolo nemalagidilonamene. Ega:walo ebe a:ka:tuwa: ebe demalagidilona, ebete eba kunu ebe niyakabolo dilukulina ebe epo nilakapolo nemalagidilolenamene. Nanitabola, me netewa totomuate kawokawonomoma: eda:ona, wiyasiya Godotamo ikameo tanalate kawokawoma: keda:ona:, iyo, epate elamo madolame sipi-goeogoeo ega:walo nilakapo inamabu epetapi Godotamo dikameonaka, ebete negena ebe tanalo bilibilinomate kawokawoma: keda:ona:" †

³⁴ Ebete tabo wadenomamo degiya, Ya:sute olowite ebetamo negiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe duliyoumolamo a:ma: opegama: tatalila."

Nanitabola, ebe tetene wagilimite epate Ya:suko tanalo idima: alateda:ma: na:toletoleutiya.

Godokono Alibodawa Kelisoko Potelela:ka:

Ma:t 22:41-46; Luk 20:41-44

³⁵ Ebene Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motolo epo eba iyatulamitalo negiya, "Godokono Totomu iyatulamepiate negelana Godokono Alibodawa Kelisoko ebe Da:ibidikono a:la:mula, ebene walone gudi magumune kawokalamene. Wiyasiya me tanalono magumu keba kunula:ka:? ³⁶ Numa:la:, Da:ibidite Godokono Uliyanano elawamo tabo ma kunu kiyawaiya,

† 12:28 Luk 10:25-28 †† 12:29 Totomu 6:4-5 ‡ 12:31 Kalima 19:18 †† 12:33 Totomu 4:35; 1Sa:m 15:22; Ose 6:6

'Kawodawa Godote naimano Kawodawa Kelisotamo nege,

'A:ma: naimano tumudi apuamo na:pokoliya, ebene a:ma:go gowelaopi

a:ma:le naimano elawamo ibi ka:mikitaolema:ta.' "" †

³⁷ Ebene Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, "La: me tabo eba malagidilolo na nanana:la:, Da:ibidite ebene a:la:mu Kelisoko ebene Kawodawama: ka:milo ebete Godokono tumudi apuamo okolima: giya, ebema: ebe tanalote keba kunu na:ka:pemaigamene?"

Nanitabola, ebe tetelo epo bilibilinomate Ya:sukono tabo kalakalago olowitiya.

Ya:sute Godokono Totomu Iyatulamepino Amama Tanaloma: Degiya

Ma:t 23:1-7,28; Luk 11:37-54; 20:45-47

³⁸ Ebene Ya:sute epo eba iyatulamitalo negiya, "La:le Godokono Totomu iyatulamepi wadenomamo nula:ma:la:. Ibi ubila ga:ga:ga:ga: kaliku pupuliate olowame bailo eba wapata:lamelo, epate ibi ebo kowalogolema:." ³⁹ Ibi ubila a Yu epono balidi ibilamole moto gulo kawokawo dubuno ilukuli bailo kilukulima:, ega:walo ibi ubila soliyomu osiyodilo tetelo kawokawo ilukuli bailo ka:pola:nama:." ⁴⁰ Ega:walo iba:te amoleamoleno inamabu elemasigi tanalado eba uwatelo, ebo opoliyaolelamenaka, ebene iba:te ebe kuba kuba:nomaga: gelalo tolamete Godotamo balidi eba nibilamolelo geyageya towetowe tabo ebo negelanaka, mabu ibi ubila epate ibino tanalo umilo ibi wadewadepima: kegelama:. Ebe mabuma:, nanitabola, iba:te kuba wiya kawonomo kelaema:na:!"

Amole Kamiyalet Godotamo Mani Dikamiya

Luk 21:1-4

⁴¹ Ebene Godoko Amamateno Iya Motolo epate mani eba alomutalo, Ya:sute ebe mani alomo bai niyakabolo okolite epono mani alomo tanalo ulamiti. Inamabu dogodogopi epetapiate mani kawokawonomo alomutiya, ⁴² ebene inamabua: amole kamiyalet idite pete netewa mani egege, kapiya toea keba kunula:ka: eba kunula, ebete ebo palomiya. ⁴³ Ya:sute ebe waloma:tapi ebetamo ka:la:mite negiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, epate mani dupaloma, me inamabua: amole kamiyalet ibi bilibilinomo odoili, †††⁴⁴ mabu inamabu dogodogopiate ibino inamabu epetapi da:lulilamenako ebe inamabu paloma, wiyasiya me amole kamiyalet inamabua:nola. Ebete ebene uwomu mani alomonomo apalomo, ebene bae uwateono manila."

Godoko Amamateno Iya Moto Kubaimi Tanalo

Ma:t 24:1-2; Luk 21:5-6

13 Ebene Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motone eba piwisigitalo, ebene waloma:tapi magumulo idawate negiya, "Iyatulamedawa, a:ma: nulama:. Me nokola moto iyaiyanomola ega:walo wadewadenomola!"

‡ 12:36 Oale 110:1 ††† 12:43 2Kol 8:12

² Ya:sute wiyasiya ebetamo negiya, "A:ma: me kawokawo moto ba:kulama:wita? Me iyaiya motono tanaloma: nokola idite nokola idi unulo a:ka:pola:na:ma:na:, mabu gowelaopiate nokola bilibilinomo mapi-taotele opamo iyalekenomo ka:piyalekema:na:" †

Kawokawo Temetema:te Pelaema: Ya:sute Degiya

Ma:t 24:3-14; Luk 21:7-19

³ Ebene Ya:sute Olibi Kewakewa Unu Damelalo eba okolitalo, Godoko Amamateno Iya Moto apuamo umilo okoliti. Ebe tetelo Pitako, Ya:imesiko, Yoneko, ega:walo A:nduluko, ibinomate ebetamo tolamete na:negeliya, ⁴ "A:ma:le a nanaa:, Godokono Moto kubaimi tanalote kebe tetelo na:ka:pemaigamene? A beda: anoano tanalote na:kiyatuaemene, tete na:pe me tanalo bilibilinomate ka:pemaimioma:?"

⁵ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "La: nanisiwale. Lumagi idite la: demasigilitamene, la: ebena tabo akolowiala:, ⁶ mabu dubu bilibilinomo epetapiate naimano mailamo pelamete ka:pegelama:na:, 'Na Kelisotela!' ebena iba:te epo bilibilinomo ma kunu eba pemasigiolelo iya gabamo ebo kemagatalema:na:."

⁷ Ega:walo la:le iyaiya opo epono gowelao tanalo ega:walo ibino gowelaoma: nopo iyati tanalo dolowiaema, la: ebe mabuma: akotoletoleala:. Me tanalate nanitabolo ka:pemaimioma:na:, wiyasiya ebe tete ebe uwomu tetea:. ⁸ Nanitabola, opo epetapino epate opo epetapino epago ka:gowelaoma:na:, iyo, opo idite opo iditamogowela tanalo kosiyodilomene, ebena mumulate iyaiya opo bilibilinomamo ka:pelaema:na:, ega:walo iyaiya duliyomolo epetapilo epate baea:no kilukulioma:na:. Numa:la:, kamiyaletu gudu laema: temeteme dowagilimi, me tanalo eba kunula.

⁹ "Ebema: la: la:imano tanalo wadenomamo nulame-nala:, mabu kubakubapiate la: elawamo uwatetate tabo anagiyamida baiamo kemagatalema:ta, ega:walo iba:te Yu epono balidi ibilamole moto gulo la: gaubamo kalukolema:ta. Iba:te na mabuma: la:imano tanalo danagilamelelametamene, ebe tetelo la: iyaiya kawokawo elawodubuno ololo apulo utitawete naimano Wade Tabo iba:tamo ebo ka:kiyawaomamo-ta. ††¹⁰ Iyo, uwomu tete pea:no, Godoko ubila la:le dopamo ebena Wade Tabo iyaiya opo bilibilinomolo ka:na:kiyawaema:. ¹¹ Ebema: epate tabo anagiyamida baiamo la: demagataletamene, ebe tetete pemaiga:no la:imano gela tanaloma: woki bilibilima: akoeda:oala:, ma kunu, 'Na beda: tabo na:kegemo?' Tete da:pemene Godote kebe iyaiya tabono tanalamo la: dowalubilitamene, modobola la:le ebe tabo kapiya na:kiyawaiyala:, mabu nanitabola, la: a:ka:tuwa: a:ka:kiyawaoma, Godokono Uliyanate la:do ka:kiyawaomene. ‡

¹² "Ebe tetelo naniwite ekawi a:eamo kalibomene, ega:walo atu gabodo ekawite naniwi kanakapuimene, iyo, dubute ebena gudu atumu kakamitimene, ega:walo guda:te dowaoite ibino menokobila nabila a:eamo kalibolema:na:. ††¹³ Ebene na mabuma: epo

† 13:2 Luk 19:44 †† 13:9 Ma:t 10:17-20 ‡ 13:11 Luk 12:11-12 †† 13:12 Ma:t 10:21

bilibilinomate la:tamo ka:dowaoma:na:, wiyasiya kebe lumagite kodakodalo utite uwomuamo da:ne-maigamene, Godote ebena igilo ka:mula:emene." ‡

Talena Bai Kubaimidawano Tanalo

Ma:t 24:15-28; Luk 21:20-24

¹⁴ Na Makate me buka ka:la:mioledawatamo nege-mo, a:ma: me tabo Ya:sute degiya wadenomamo niyatawa.

Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, "Godokono Moto kubaimidawate ebe talena bailo utitalo la:le ebe duma:ema, ebe tetelo modobola Yudiya opo epate ununu damelamo nalautioma:na:. ††¹⁵ Iyo, moto tanatimilo dokolitamene, ebe lumagite moto guamo walo a:ka:nopegamene ebena inamabu uwatema:, †††¹⁶ ega:walo tumulo woko dosiyodilutamene, ebe lumagite walo motamo a:ka:toamene ebena lubudino kaliku laema:."

¹⁷ "Numa:la:, lamitulamitu ega:walo nono dikalame-na ebe kamiyala:tamo ebe egelate kubanomoma: keda:mene! ††¹⁸ Ebema: modobola la: Godoko na:toweomiyala: me tanalate gibagiba tetelo akope-maimiala:, ¹⁹ mabu ebe tetelo kawokawo temetemenomate ka:pemaimioma:na:. Numa:la:, Godote me opo dosiyodiliya ebe tetene wagilimite ka:lo me teta:mo pemaiga, ebakobako temetema:te dopamo ka:pemaimiya:, ega:walo walone tetelo ebakobako temetema:te walo a:ka:pelaema:na:, kapiya tetenomamo ka:pemaimioma:na:. ††²⁰ Me tanalo nanitabola, Kawodawa Godote ebe tete gopowaimia:no lumagi idite me opolo igilolo a:kokolinamene, wiyasiya ebete kebe epo ka:la:miolete duwatiya ebe epo nilakapoilamelo tete ka:gopowaimene.

²¹ "Ebe tetelo lumagi idite la:tamo ma kunu degemene, 'Numa:la:, Godokono Alibodawa Kelisote malo bokolita!' o, 'Numa:la:, ebete ebolo bokolita!' la: nanitabokobi akomida:la:, ²² mabu elemasigi Kelisoma: eda:opi ega:walo naimano mailamo a:da: tabo kiyawaopi, iba:te pemaimiote iyaiya anoano tanalo kosiyodilolema:na:. Iyo, ibi ubila ebe osiyodilole tanalamo Godote deka:la:mioliya ebe epo iya gabamo kemagatalema:. †††²³ Ebema: la: wadenomamo nolowiala:, me tanalo bilibilinomate pemaimioa:no nale la: dopamo analemata."

Epono Naniwino Pe Tete

Ma:t 24:29-31; Luk 21:25-28

²⁴ "Ebe kawo temeteme tetete dolopoligomene, ebe tetelo egelate kidokomene ega:walo saganate a:ka:pukuilaemene, ††²⁵ iyo, mawela:te tobolo unune opamo ka:pa:gudima:na:, ega:walo tobolo ununo elawoelawo inamabuata kalela:oma:na:. ²⁶ Ebene ebe tetelo Epono Naniwite tobolo unune eba piwisigalo, iba:te ebe ebo kuima:na:, ebete ebena elawago

‡‡ 13:13 Ma:t 10:22; Yon 15:21 ††† 13:14 Da:n 9:27; 11:31; 12:11 ††† 13:15 Luk 17:31 † 13:17 Luk 23:29 †† 13:19 Da:n 12:1; Awo 7:14 ††† 13:22 Awo 13:13 †† 13:24 Ais 13:10; Yow 2:10,31; 3:15; Awo 6:12-13

ega:walo alo kawonomago ka:pemene. ¹²⁷ Ebene ebete Unu Duliynomolono nopopi iyaiya opo bilibilinomamo kapalibolemene, Godote deka:la:mioliya ebe epo me opo apune apune ka:puwatema:.” ^{††}

Umei Kewano Tanalo
Ma:t 24:32-35; Luk 21:29-33

²⁸ “La: umei kewano tanalone me tanalo idi wadenomamo niyatawala: Katomono wuiate pemaimite olioli paa da:mogoiamidalema:na:, ebe tetelo la: kiyatawao-mamota ulamano tete ebe netatali, ²⁹ ebema: me temeteme tanalate pemaimilo dulama:ema, la: kiy-atawaomamota Epono Naniwino pe tete tatalila, ebe gigiyudo opegama: pe. ³⁰ Na la:tamo nani tabo gemo, me tanalo bilibilinomate dopamo ka:pemaimioma:na:, walone me tete epate ebo ka:elaoma:na:, ³¹ iyo, me opo ega:walo tobolo unu iba:te kolopoligoma:na:, wiyasiya naimano tabote a:kolopoligomene, uwomua: tetelo bitanamene.”

Epono Naniwino Pe Tete Epate Iyatawa:
Ma:t 24:36-44; Luk 17:26-30,34-36

³² “Numa:la:, epate ebe Kawo Egelano tete iyatawa:, Unu Duliynomolono nopopi ega:walo Godokono Gudu iba:te iyatawa:, Nabiwi Godo kapiyate iyatawala. ³³ Ebema: la: olowiolo nilukuliniyala:, mabu ebe tetete da:pemene la: iyatawa:. ³⁴ Me tanalote ma kunu kitanamene, kawo dubu idite mulu opolo ka:nokoliatepama: ebena moto wiya: wokopiatamo katepamene iba:te wadenomamo kuiminama:. Ebene ebete iba:tamo woko iyaiya ikalamolete gigiyu umidawatamo kegemene, ‘A:ma: naimano pe teta:mo olowiolo nokoliniye.’ ³⁵ Ebema: la: olowiolo nilukuliniyala:, mabu la: iyatawa: moto namutudawano pe tete, diyala, adimo tetelola:ka: o idoko tetelola:ka:, walo apuamola:ka: o duiya tetelola:ka:. ³⁶ Iyo, ebete samonomamo da:pemene la: laonalo da:ba:pu-lametamene, ³⁷ ebema: nale me tabo la: kapiyatamo kegea:, epo bilibilinomatamo gemo, la: olowiolo nilukuliniyala:!”

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Degeliya
Ma:t 26:1-5; Luk 22:1-2; Yon 11:45-53

14 Aduga:la Soliyomu ^{††} ega:walo Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu ^{††} ibino tanalo wagilima:

[†] 13:26 Awo 1:7 ^{††} 13:27 Ma:t 13:41; Mak 13:32 [‡] 13:35 Luk 12:38 ^{††} Me Aduga:la Soliyomuno mabu Moseseke tetelo wagilimiya. Ebe tetelo Isipiti Kawo Elawodubu Pa:lote Yu epo bilibilinomo uwatete ibi ebena wiya: wokopima: midiliya, ebema: ebe ubia:nola ibi gito alibolema: ibino Ka:inane opamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda tanalo dumiya, ebema: idoko idilo ebete ebena a:e nopodawa Isipiti opamo napaliboni Isipiti epo bilibilinomono dopo gudi kapanakapulamenama: Ebene ebe idokolo a:e nopodawate Yu epono gudi aduga:lalenate, wiyasiya Isipiti epono gudinomo anakapulameni. Ebe anoano tanalodo Yu epo bilibilinomate Isipiti opone ebo nemaiminiya, ebema: ebe tanalo malagidiloma: iba:te ulama bilibilinomo magumulo Aduga:la Soliyomu bosiyodilonakoma:na:. ^{††} Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu ebe Yu epono soliyomu idila. Aduga:la Soliyomu dolopoligomene, egela idi-lome soliyomu idi wagilimite iba:te sebeni egela tetelo bosiyodilon-

netewa egelate eba na:pola:nalo, ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, iba:te Ya:suko anakapuima: tabo ebo iyatiya, ebena iba:te ebe diya gabodo laema: gabo waditiya. ² Iba:te negeliya, “A soliyomu tetelo ebe a:kelaema:, mabu epate atamo dowaoalo ago da:ba:gowelama:na:.”

Betani Duliynomolo Kamiyaletete Ya:sutamo Wade Nibo Ii Dadipanamiya
Ma:t 26:6-13; Yon 12:1-8

³ Ebene Ya:sute Betani duliynomololo dubu idi Sai-monokono motolo bae niti, ebe dubu dopamo kukulakulagonola. Ebe tetelo kamiyaletete kapiyate pete, wade nibo ii nokola kalila:mo tabokaimi adaete, ebete pitukamidate Ya:sukono watamo ebo dadipanamiya, ebe ii inamabuno mailo ebe nadala, ebena wiya kawonomola. ^{†††4} Epo epetapi ebolo da:pola:niya, iba:te dowaoale ibi a:ka:tuwa: ibino taneba magumulo tabo eba kiyawaalo negeliya, “Mabu keleka: ebete me wade nibo ii dologala inamabuma: da:midi? ⁵ A me ii manima: na:na:miditaleka: kapiya ulamano woko wiya mani buwatena:, ebena ebe mani nigologolopiatamo gito bikalamolena:.” Ebema: iba:te ebe kamiyaletete kawiya ebo aniya.

⁶ Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, “La: ebe natepala: Ebe kawiya beda:ma: kanawitama? Ebete natamo wade tanalonomo osiyodilo. ⁷ La: numa:la:, nigologolopiate tete geyageyanomolo la:go bilukulionama:na:, la:imano ubi tetelo iba:tamo nilakapo inamabu ebo nikalamenakiyala:, wiyasiya na uwomua: tetelo la:go a:kokolinamo, tete tatalila nale la: ka:miyapamamota. ^{†††8} Ebema: nanitabola, me kamiyaletete natamo wade tanalo osiyodilo, kuba idi kitanana: Nale a:ea:no ebete naimano ape bobamo iyati-ma: gabo dopamo osiyodilo, iyo, ebe tanalo eba malagidilolo ebete naimano apa:mo wade nibo ii ebema: adipana. ⁹ Na la:tamo nani tabo gemo, epate iyaiya opo bilibilinomamo Godokono Wade Tabo datanakoma:na:, iba:te me kamiyaletete dosiyodilo ebe tanalo malagidilolo ba:nikiyawaonakoma:na:.”

Yudasite Ya:suko Laema: Nopo Diyatiya
Ma:t 26:14-16; Luk 22:3-6

¹⁰ Ebene Ya:sukono 12 waloma:tapino taneba magumulo Keliyota duliynomolodawa Yudasite Godotamo kalimagono ikameopino watowatopiatamo tote, nopo ebo niyatiya Ya:suko ibino kotamo kiyatima: ¹¹ Ebe tetelo iba:te ebe tanalo olowite kalakalaalo tabo ebo iyatiya ebetamo mani kikaema:, ebema: Yudasite iba:godone tote gabo ebo nowadiya Ya:suko ibino kotamo kiyatima:.

akoma:na: Me soliyomuno magumu ma kunula. Yu epate Isipiti opone Godokono elawamo da:nemaiminiya, ebe idokolo ibino palowa bae osiyodilolenate wadenomamo okaleona:no iba:te gawagawalo ebo tolameniya. Mabu ebe baete unamo maimioma: tetea:nola, ebema: ebe tanalo malagidiloma: Yu epate me soliyomu bosiyodilonakoma:na:. ^{†††} 14:3 Luk 7:37-38 ^{†††} 14:7 Totomu 15:11 [§] 14:8 Yon 19:40

Ya:sute Ebe Waloma:tapiago Aduga:la Soliyomu Denaniya

Ma:t 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Yon 13:21-30

¹² Yu epono osiyodilo tanalo ma kunula, iba:te ulama bilibilinomolo Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu nao dowagiliminakiya, ebe dopo egelalo Aduga:la Soliyomuma: iba:te sipi-goeogoeo egege alukolenakiya. Ebe tanalo eba malagidilolo Ya:suko walo ma:tapiate ebetamo negeliya, "A tolamete Aduga:la Soliyomuno nao inamabu kebolo na:ka:nosiyodilolema:, ale a:ma:go kapimiya kenaoma:?" †

¹³ Ebene ebete ebe waloma:tapi netewa eba alibolelo iba:tamo negiya, "La: kawo duliymolamo na:toala:, ebene obo daguwaita ebe dubute la:go dupalugomene, la: ebe ebo nowaloma:tiyala:." ¹⁴ Ebete kebe motamo ka:nodolomene, la: ebe moto namutudawatamo ma kunu na:negeliyala:, 'Yatulamedawate ge, moto keleka: nale na waloma:tapiago Aduga:la Soliyomu bae kenaoma:?' ¹⁵ Ebe tetelo ebete moto guamo la: kemagatalema:ta, unu motolo tete kawo bitana, iyalo osiyodilaka. La: ebolo aimano nao inamabu na:nosiyodiloliyala:."

¹⁶ Ebene Ya:suko waloma:tapi netewate kawo duliymolamo nemaimite, Ya:sute kebe tanaloma: kanaliyale, iba:te ebe tanalo nulamete Aduga:la Soliyomu inamabu ebo nosiyodiloliya.

¹⁷ Ebema: didokoni Ya:sute ebene 12 waloma:tapiago ebe motamo na:pelameniya. ¹⁸ Iba:te ilukulinate bae eba naonalo Ya:sute negeni, "Na la:tamo nani tabo gemo, la:imano taneba magumulo idawate na anakapunamepi kowalubilimene na lawenema:." ††

¹⁹ Ebe tetelo iba:te tepo mibomiboma: eba eda:ona-lo, Ya:sutamo idawate genaki, idawate genaki, "Nalela:ka:?"

²⁰ Ya:sute iba:tamo negeni, "La: 12 waloma:tapino taneba magumulo bae kalila:mo nago koto daduba:midamene, ebe ebe lumagila." ²¹ Nanitabola, Epono Naniwite a:eamo na:to, Godokono Bukalo tabo ma kunu bitana, wiyasiya kebe lumagite ebe anakapumipiatamo dikalaemene, ebe lumagite kuba wiya kawonomo kelaemene. Me ebe mabuma: ebe dubu ebene menokote ebe alaimia: notaleka: ba:modobona:!"

Ya:suko Malagidilo Bae Nao Tanalono Wagilimi Mabu

Ma:t 26:26-30; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25

²² Ebene iba:te bae eba naonalo, Ya:sute bae lawenate Godotamo kalakala tabo genate ebo wakamioni, ebema: ebete iba:tamo eba ikalamolenalo negeni, "La: nuwata:la:, me naimano apela."

²³ Ebene ebete kalili kelawenate Godotamo kalakala tabo genate iba:tamo eba ikalamolenalo, ibi bilibilinomate ebo nioniya. ²⁴ Ya:sute iba:tamo negeni, "Godote epago milolo kilukulinama: nopo diyatiya, naimano kalimate ebe nopo kodakodaimina, iyo, me kalimate epo epetapi bilibilinomo walubilima: keka:ka:liyamene.

† 14:12 Maimi 12:6 †† 14:18 Oale 41:9

²⁵ Na la:tamo nani tabo gemo, na me tetelo me da:imi obo walo a:ka:nimo, wiyasiya Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe duliymololo na oli da:imi obo walone tetelo ebo ka:na:nimamo."

²⁶ Ebene iba:te Godoko amamateno oale alapionate, Olibi Kewakewa Unu Damelamo ka:tolamenama: motone gito niwitioniya.

Ya:sute Pitako Danani, A:ma:le Na Iyatawa:noma: Kegema:ta

Ma:t 26:31-35; Luk 22:31-34; Yon 13:36-38

²⁷ Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo negeni, "La: bilibilinomate na katepanemamota mabu Godokono Bukalo tabo ma kunu bitana, 'Godote sipi-goeogoeo ulamedawa danakapuimene, ebe tetelo sipi-goeogoeate iyaiya kalautioma:na:.' ²⁸ Wiyasiya Godote na a:ene walo dakadipatenemene, na Ga:lili opamo dopamo ka:tomamo. La:le na ebolo ka:punaemamota." ††

²⁹ Ebene Pitate Ya:sutamo negeni, "Ibi bilibilinomate a:e tolemelo dalautioma:na:, wiyasiya nale a:ma: akatepatama!"

³⁰ Ya:sute ebene tabo eba wiyanalalo negeni, "Na a:ma:tamo nani tabo gemo, ka:lo idokolo kakabate netewa teta:mo geoa:no, a:ma: netewa-kapiya teta:mo na iyatawa:noma: kegema:ta."

³¹ Wiyasiya Pitate kawonomamo walo na:kegeni, "Na a:ma:go da:na:emo, nale a:ma: iyatawa:noma: a:kegemo!" Ebe tetelo ibi bilibilinomate ebe atu tabo kegelaniya. ††

Ya:sute Getasemanilo Godotamo Da:towetoweoni

Ma:t 26:36-46; Luk 22:39-46

³² Ebene Ya:suko ega:walo ebe waloma:tapi iba:te kawo duliymolone nemaimionate tatali opo ida:mo tolameniya, ebe opono mailo Getasemanila. Ya:sute ebolo iba:tamo na:negeni, "La: malo na:pola:nala:. Na me tataliamo tomo Godotamo towetowe tabo ka:negema:." †††³³ Ebe tetelo ebete Pitako, Ya:imesiko, ega:walo Yoneko, ibi towetoweo baiamo demagataleni, ebene tepo mibomibo ega:walo woki temeteme tanalo ebetamo kawonomamo ebo pelameniya.

³⁴ Ebema: Ya:sute iba:tamo negeni, "Na tepo temeteme kawonomamo iyatawanamo, mako temetemete na anakapuname keba kunula:ka: eba kunula. La:le naimano tanaloma: malo olowiolo na:pola:nala:." †††

³⁵ Ebene ebete kela:mo tonate ebene ape opamo niyatinate Godotamo ebo na:towetoweoni, gabote da:modobomene ebe teteno tepo temetemete ebe katepama:." ³⁶ Ebete negeni, "Oe, Aba! Tanalo bilibilinonomo osiyodilolema: a:ma:godolo elawo bitana, ebema: a:ma:le me tepo temeteme kalili nagodone nelawa:. Wiyasiya naimano ubia:, a:ma: a:ka:tuwa: a:imano ubila nosiyodila." †

‡ 14:24 Maimi 24:8; Sek 9:11; Yel 31:31-34; 1Kol 10:16; Yu Epo 9:20 †† 14:28 Ma:t 28:16; Mak 16:7 ††† 14:31 Yon 11:16 ††† 14:32 Yon 18:1 ††† 14:34 Yon 12:27 § 14:36 Mak 10:38; Yon 6:38

³⁷ Ebene ebete waloma:tapiatamo da:peni laonalo pulamenate Pitatamo na:pegeni, "Saimono, la: beda:ma: kelawenama? Mabu keleka: la:le naimano tanaloma: tete da:pesamo olowioa:noma: deda:wena:ma?" ³⁸ Ebe tetelo Ya:sute ibi nanaleni, "Godotamo olowiolo na:towetoweonala:, mabu la:le Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta tanalamo da:ba:gudima. La:imano tepo magumulo wade tanalo osiyodiloma: ubila, wiyasiya la:godolo osiyodiloma: elawo puliyala."

³⁹ Ebene Ya:sute walo ka:tonate, ebete dopamo Godotamo towetowe tabo keba kunu ka:negeniyale, ebete atumu ka:negeni, ⁴⁰ ebene ebete ebe waloma:tapiatamo walo da:ka:peni laonalo ka:pulameni. Ebe tetelo ibino balidite unomoma: na:elaolameni, ebe mabuma: iba:te ilipago ebetamo gela tabo nipo waduniya.

⁴¹ Ebene ebete walo ka:tonate netewa-kapiya tetelo Godotamo na:towetoweonate da:ka:peni iba:tamo na:pegeni, "La: ela amiolo walo beda:ma: ka:kelawenama? Taula, tete a:pe, kubakubapiate Epono Naniwi ibino kotamo nelawa:." ⁴² Iyo, la: nemaimiala:, a na:tolae:ma:. Numa:la:, na anakapunamepino kotamo iya:tinidawate na:pe!"

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Delaweniya

Ma:t 26:47-56; Luk 22:47-53; Yon 18:3-12

⁴³ Ya:sute ebe tabo eba genalo ebe tetenomolo Yudasite peni, Ya:sukono 12 waloma:tapino taneba magumulo ebe idila. Ebene eba:go dubu bilibilinomo epetapiate ibino gowelaono gili ega:walo gaubago da:pelameniya, ebe dubu ebe Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, Godokono Totomu iyatulamapi, ega:walo kawokawo dubu epetapi, iba:te dapaliboleniya ebe dubula. ⁴⁴ Nanitabola, Yudasite ibi iyalo ma kunu analeni, "Nale daboeteomo, ebe ebe lumagila. La:le ebe samonomamo lawa:wete wadenomamo nemagatiyala:."

⁴⁵ Ebene Yudasite penate Ya:sutamo tonomo tonate ebe nanani, "Iyatulamedawa!" Ebe tetenomolo ebete ebe eba aboeteonalo, ⁴⁶ dubu epetapiate Ya:suko ibino kotamo kodakodanomolo ebo laweniya. ⁴⁷ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapi magumulo dubu idite ebene gowelaono gili magoba:nate, Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomono moto wokodawa anagaliminate, galo apu ebo mapitamidameni.

⁴⁸ Ebene Ya:sute iba:tamo negeni, "Na pilo lumagila:ka:, o na gowelaodawala:ka:? Mabu keleka: la:le gowelaono gila:go ega:walo gaubago na lawenema: da:pelama:ema? ⁴⁹ Na egela epetapilo Godoko Amateno Iya Motolo la:go eba pokolilo epo diyatulamenatimo, la:le na ebolo kelawena:wea:, wiyasiya me tanalate a:pemaimia Godokono Buka tabono tanalate nanitaboma: keda:oma:." †

⁵⁰ Ebe tetelo ebe waloma:tapi bilibilinomate ebe atepanate gito alautioniya. ⁵¹ Ebolo oli ape dubu nutini, ebete dopamo wade keyakeya kalikunomo pulinate Ya:suko waloma:tapiago ebamo da:nemaigani, ebema:

† 14:49 Luk 19:47; 21:37; Yon 18:20

dubu epetapi ubila ebe kelawenama:, ⁵² wiyasiya ebete ebene kaliku atepanate kikopiyanomo atumu gito kalaula:ni.

Yu Epono Ka:nisolo Dubate †† Ya:sukono Tanalo Danagiyamidameniya

Ma:t 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Yon 18:13-14,19-24

⁵³ Ebene iba:te Ya:suko Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomono motamo gito magataniya. Iba:te ebe ebe motamo magatana:no dopamo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi epetapi, ega:walo Godokono Totomu iyatulamapi, ega:walo kawokawo dubu epetapi, ibi bilibilinomate pelamenate ebo paladabutiniya. ⁵⁴ Ebe tetelo Pitate Ya:suko muludopone eba waloma:tanalo, ebete Unu Watodawanomono moto kala magumamo nopeganate, ebete atila:piago elalo ebo na:giga:oniya. ⁵⁵ Ebene Unu Watodawanomono ega:walo Ka:nisolo dubu bilibilinomo epetapiate tabo gelapi oleniya, Ya:sukono kuba olemenate ebe kanakapuima:. Wiyasiya iba:te ebene kuba idi kuminiya:, ⁵⁶ iyo, tabo gelapi bilibilinomate ebene tanaloma: a:da: tabo eba kiyawaonalo, iyaiya tabo degelaniya ibino tabote wiyasiya kapiyama: keda:oniya:

⁵⁷ Ebene epetapiate maiminate Ya:sukono tanaloma: a:da: tabo eba kiyawaonalo, iba:te ma kunu gelaniya, ⁵⁸ "Ebete tabo degiti ale ma kunu olowitima:, 'Me Godokono Moto epate kotamo detiya, nale anabulimite netewa-kapiya egelalo moto idi walo ka:ketemamo, ebako moto epo epetapiate etema: modoboa:."

⁵⁹ Wiyasiya dopo a:da: tabo kiyawaopi keba kunula:ka:, me oli tabo gelapi eba kunula, iba:te ibino tabo gela magumulo Ya:sukono tanaloma: woki kapiyama: keda:oniya:. ⁶⁰ Ebene Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomote ibino tanebalo maiganate Ya:suko nalateda:ni, "A:ma: tabo gea:noma: beda:ma: keda:wena? Me dubate a:imano tanaloma: degelana keba kunula:ka:?"

⁶¹ Ebe tetelo Ya:sute tabo gea:no gito utini, ebema: Unu Watodawanomote ebe walo nakalateda:ni, "Godoko epate ebe damamatena, a:ma: ebene Gudu Kelisotela:ka:?"

⁶² Ya:sute nowamini, "Na ebe ebetela. Ebene la:le na Epono Naniwi aimano Elawodawa Godokono tumudi apulo okolitalo kunaemamota, iyo, walone na Unu Duliymolone tema magumudo kapawokalamamo!"

⁶³ Ebema: Unu Watodawanomote ebe tabo olowinate, ebene kawo dowo tanalonomo kawokalimina:ma: ebete da:pulini ebe kaliku anagiyamidalenate negeni, "A me dubuno kuba kiyatawaoma: tabo gedawa idi a ubia:nola! ⁶⁴ Ebete a:ka:tuwa: kuba tabonomo dege la: olowiomata, mabu ebete nege, "Na ega:walo

†† *Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Ya:suko tetelo Yu epono watowatopi dubu epetapi, ibi me Ka:nisolo dubula. Ebe watowatopiate Yu epono iyaiya tanalo eba anagilamelelamele kubakubapiatamo ibino wiya ebo ikalamenakiya, wiyasiya ebe Ka:nisolo dubagodolo elawo kitanamia: lumagi a:eamo aliboma:.* ‡ 14:58 Yon 2:19-21

Godoko, a kapiyala! Ebema: ebena tanaloma: la:imano ubi keba kunula:ka:?"

Ebene ibi bilibilinomate Ya:sukono tanalo eba anagiyamidamenalo ebe anakapuima: ebo gelaniya. ^{†65} Ebe tetelo ibi epetapiate Ya:sutamo kowe meole-nate, ebena ololo mula:menate eba anagalimionalo negelaniya, "A:ma: Godokono woki awokalimidawama: nanitabolo deda:wena, a:ma: negea piyate kanagalim-iotana!" ebene atila:pi dubate ebe lawenate kotamo ebo anagalimioniya.

Pitate Ya:suko Iyatawa:noma: Degeni

Ma:t 26:69-75; Luk 22:56-62; Yon 18:15-18,25-27

⁶⁶ Ebe tetelo Pitate ebe motono kala magumulo ebena ape kenaenaiminama: elalo okolini. Ebene Unu Watodawanomono woko buwelete penate, Pitako wadenomamo pumionate ebe napanani, "A:ma: atu-mu me Nasaleta duliynomolodawa Ya:suago pata:nami-ata!"

⁶⁸ Wiyasiya Pitate negeni, "Ao, na ebe dubu iyatawa: A:ma:le degeawena ebe tabo na kemalagidilona:." Ebene ebete kala ga:dimi gigiyamo da:toni, ebe tetelo kakabate negeoni.

⁶⁹ Ebene woko buwelete ebe uminate, ebolo dilukuliniya ebe epo walo nakanaleni, "Me Ya:sukono lumagi idila!" ⁷⁰ wiyasiya Pitate ebe atu iyatawa: tabo kegeni.

Ebene ebolo da:pola:niya iba:te tete da:pesamo ilukula:tepanate Pitako walo nakananiya, "Nanitabola! A:ma: Ya:sukono lumagi idilata, mabu a:ma: Ga:lili opodalawata."

⁷¹ Wiyasiya Pitate negeni, "Godokono dopo apulo utite gemo, nale nani tabo gea:no ebete na kanagi-naemene! La:le keba lumagima: kegelawenama, na ebe iyatawa:!"

⁷² Ebene ebe tetenomolo kakabate geo netewa tetema: deda:meni, Ya:sute ebetamo dopamo keba tabo kegenile, Pitate ebe tabo ebo malagidiloni, "Kakabate netewa teta:mo geoa:no, a:ma:le netewa-kapiya teta:mo na iyatawa:noma: kegema:ta." Ebene Pitate kawonomamo ebo iini.

Yu Epono Watowatopiate Ya:suko Paeletetamo ^{††} Demagatiya

Ma:t 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Yon 18:28-38

15 Duiyanomolo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, ega:walo kawokawo dubu epetapi, me Ka:nisolo epo bilibilinomate nopo iyatiya. Ebema: iba:te Ya:suko ala:mo matuomeote Paeletetamo demagatiya, ^{‡2} Paeletete ebe nalatediya, "A:ma: Yu epono Kawo Elawodubula:ka:?"

Ya:sute ebetamo nowamiya, "A:ma:le ebe ebe geata."

[†] 14:64 Kalima 24:16; Yon 19:7 ^{††} Ya:suko tetelo Loma epate Paeleteko napalibiya Yu epono Yudiya opamo, ebete ibino kapela Kawo Elawodubuma: ka:peda:nama; ebene ebe opolo Paeleteko kapiyagodolo elawo itanami lumagi a:eamo aliboma: [‡] 15:1 Luk 22:66

³ Ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopiate Ya:sukono tanaloma: negelitya ebete iyaiya kubakuba tanalo osiyodilolenami, ⁴ ebene Paeletete ebe walo nakalatediya, "A:ma: ibino tabo ba:kowamiaemene? Iba:te negelita a:ma: kawokawo kubakuba tanalo bilibilinomo osiyodiloleawalata!"

⁵ Wiyasiya Ya:sute tabo idi kegiya; ebema: Paeletete kawonomamo anoaniya. ^{‡†}

Paeletete Ya:suko A:eamo Dalibiya

Ma:t 27:15-26; Luk 23:13-25; Yon 18:39-19:16

⁶ Ebe tete epono tanalo ma kunula, ulama bilibilinomo magumulo Yu epono Aduga:la Soliyomu tetelo iba:te idoko motolo kapiya lumagi mailamo deka:mi-nakiya, Paeletete ebe lumagi ebena kuba wiyane gito alibonaki. ⁷ Ebe tetelo kapiya dubu ebena mailo Balabasitela, ebete idoko moto gulo okolinami, ebena tanalo ma kunula. Dopamo dubu epetapiate Loma gabamaniago gowelaopima: eba eda:olo, iba:te epo epetapi ebo anakapulamiya, ebe mabuma: Loma gabamani watowatopiate ibi Balabasiko ebena uwa-tete idoko motamo gito alomiya. ⁸ Ebema: Ya:sute Paeletekono ololo apulo eba utitalo, epo bilibilinomate ebetamo pelamete napaniya, ebete soliyomu tetelo dopamo keba kunu kosiyodilonakile eba kunu walo ka:kosiyodiloma:. ⁹ Ebene Paeletete iba:tamo negiya, "La: ubila:ka: nale la: Yu epono Kawo Elawodubu gito aliboma:?" ¹⁰ Ebete me tabo giya mabu ebete iy-atawiya, Yu epo magumulo ibi epetapi bilibilinomate Ya:sutamo nekalakalautiya, ega:walo ibino watowatopiate ebe mabuma: ebetamo dowate ebe gito magaiya, iba:godolo nanitabo tanalo puliyala, kitanitya:

¹¹ Wiyasiya ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopiate epo epetapi bilibilinomatamo elawo ikalamiya iba:te Paeleteko kanama; ebete Balabasiko idoko motone gito alibote wiyasiya Ya:sutamokuba wiya kikaema: ^{‡†2} Ebene Paeletete iba:tamo walo na:kegiya, "Me dubu la:le Yu epono Kawo Elawodubuma: degelawenama, nale ebe keba kunu nakamitimo?"

¹³ Iba:te gelatepaolo negeliya, "Kewa olotolowamo tupuguima:wete, ikoko nanagilamolema:!"

¹⁴ Ebene Paeletete negiya, "Beda: mabuma:? Ebete beda: kuba kosiyodilile?"

Wiyasiya iba:te kawonomamo gelatepaolo walo na:kegeliya, "Kewa olotolowamo ebe na:tupuguima:!"

¹⁵ Ebema: Paeletete ebe epo kalakalakobi ka:midilima: ubi eba iyatilo, ebete Balabasiko idoko motone gito alibiya, wiyasiya ebete ebena gowelaopi nanaliya iba:te Ya:suko pa:ka:pa:ka:mo ka:na:ma:ga:midaoma: Ebene ebe tanalo dolopoligiya ebete Ya:suko iba:tamo gito ikalamiya, iba:te ebe kewa olotolowamo tupuguimite ikoko kanagilamolema:

Gowelaopi Dubate Ya:suko Dekalakatitiya

Ma:t 27:27-31; Yon 19:2-3

¹⁶ Ebe tetelo gowelaopi dubate Ya:suko nemagatiya Loma gabamanino kawo moto guamo, ebe motono mailo ebe Pelatoliyamala, ebene iba:te ibino gowelaopino taneba dubu bilibilinomo ka:la:mite iba:go ebo naladabutiya. ¹⁷ Iba:te Ya:suko eba kalakalatelolo wiya kawonomo kalimakalima kaliku ebetamo ebo pulimiya, ega:walo iba:te moeagono ale nelawete anagogobeyamidaolo a:dete ebene watamo gito pulimiya. ¹⁸ Ebene iba:te ebetamo kalakalaolo negeliya, "Eiye! Yu epono Kawo Elawodubu, a:ma: niyata!" ¹⁹ ega:walo iba:te ebe gaubamo watolo anagalimote ebetamo kowe meote, iba:te ebe eba kalakalatelolo ibino pupamo ilukulite ebetamo ebo tudila:iya. ²⁰ Iba:te ebe kalakalate dolopoligiya, kalimakalima kaliku ebene apene pekanamete ebene kalikunomo walo gito ka:pulimiya, ebene iba:te ebe nemagatiya kewa olo-tolowamo ebe ka:na:tupuguima:.

Gowelaopiate Ya:suko Kewa Olotolowamo Da:tupuguimiya

Ma:t 27:32-44; Luk 23:26-43; Yon 19:17-27

²¹ Ebe tetelo dubu idi Saimonoko ebe Sailiniya duli-yomolodawala, ebe A:lesandako ega:walo Lupasiko ibi-no nabiwila, ebete iyabaine kawo duli-yomolamo me gabodo eba pitalo, gowelaopiate ebe odiyobote ebo lawiya Ya:sukono kewa olotolowa kaguwataema:.
²² Ebene iba:te Ya:suko nemagatiya Gologota dame-lamo, ebe damela mailono magumu ebe 'Wato Goala.'
²³ Ebolo iba:te elawo da:imi obo ega:walo temeteme olowia:no kaka mulamula adabulatelete ebetamo dikamiya Ya:sute ka:niya:.
²⁴ Ebene egelate kela:mo da:podolatepiya 9 koloko tetelo, gowelaopiate Ya:suko kewamo tupuguimite ikoko ebo anagilamolemiya, ega:walo iba:te nokola egege iyalekeolo kalakala tana-lo eba osiyodilolo ebene kaliku iyaiya uwatemetete ebo alabaomiya. ^{††}

²⁶ Ebe tetelo iba:te Ya:sukono a:e mabu awokalima: tabo unamo ma kunu akuloliya, "Me dubu ebe Yu epono Kawo Elawodubula," ²⁷ ega:walo iba:te pilo dubu netewa Ya:suago iyaiya kewamo akotupuguil-amiya, idi tumudi apuamo, idi pele apuamo. ²⁸ Ebe tanalote ma kunu pemaigiya, Godote ebene Bukamo dopamo dakuloliya ebe tabote nanitaboma: keda:ma: iyo, ebene Bukalo tabote ma kunu itana, "Iba:te ebe kubakubapiago kapiyama: midiya." ^{†††}

²⁹ Ebene piyate ebe gabodo da:petolamitiya iba:te Ya:suko malogolo nekalakalatiya, iyo, iba:te ibino wa-to wadegelatelelo negelitiya, "Eiye! A:ma: Godokono moto anabulima:wete, netewa-kapiya egelalo walo etema: degeawia, a:ma: ebe lumagilata! ^{††††} Modobola,

a:ma: a:ka:tuwa: a:imano igilo mula:wete kewa olo-tolowa unune opamo na:piwisiga!"

³¹ Ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino wa-towatopiate Godokono Totomu iyatulamepiago Ya:suko atumu na:kekalakalatiya, ma kunu idite idita-mo genaki, idite iditamo genaki, eba kunu wagelitiya, "Ya:sute epo epetapino olalati tanalo mula:lalamanaki, wiyasiya ebe a:ka:tuwa: ebene igilo mula:ma: mod-obao:!
³² Ebete Godokono Alibodawa ega:walo Isalaela epono nani Kawo Elawodubuma: deda:na, modobola ebete kewa olotolowa unune opamo na:piwisigana, iyo, ale ebe tanalo umite ebe nanitabokobi ebo ka:midimalema:!"

Ebe tetelo eba:go da:tupuguilamiya, ebe dubu nete-wate atumu Ya:suko malogolo kuba tabo na:kegelitiya.

Ya:sute Da:eni

Ma:t 27:45-56; Luk 23:44-49; Yon 19:28-30

³³ Ebene egelate tuli teta:mo dutiya opo ka-wonomote ebo idokiya. Ebe tetelo idokote egelano alo eba mula:lo egelate a:iwate kela:mo a:niwisigatepani, egela tuli tetene wagilimite 3 koloko uwomuamo.

³⁴ Ebene Ya:sute Yu epono tabamo kawonomamo ne-geneni, "Elai, Elai, lama sabakatani?" me tabono magumu ma kunu itana, "Naimano Godo, naimano Godo, na a:ma:le beda:ma: katepana:wa:?" ^{†††}

³⁵ Epetapi ebolo da:pola:niya iba:te ebene tabo olow-inate negelaniya, "Numa:la:, ebe Elayako ebe ka:mina!"

³⁶ Ebene kapiya dubu na:puliganate umago kaka da:imi obamo naduba:midanate pudamo namogote-nate Ya:sutamo eba nikamenalo negeni, "Iyaiya, a kuimalema:!
Elayate ebe pelawete opamo da:ba:powolukomene!" ^{†††}

³⁷ Ebe tetelo Ya:sute kawonomamo gepatenate a:enomo ebo a:eni.

³⁸ Ebene Godoko Amamateno Iya Motono kaliku ubilite tulituliya bolegale unune wagiliminate opamo ebo piwisigani. ³⁹ Ega:walo Ya:sukono ololo apulo duti-ni, ebe gowelaopino elawodubute Ya:sute keba kunu ka:enile ebe tanalo uminate negeni, "Nanitabola, me dubu ebe Godokono Gudula!"

⁴⁰ Ebe tetelo kamiyale epetapiate Ya:suko uima: mu-lune putitataniya, piyate eba:go Yelusalemamo da:pelamiya, ibi ebe kamiyalela, ega:walo ibino taneba magumulo Salomiko, ega:walo Magadala duli-yomolo-dawa Ma:liko, ega:walo Ma:li idi ebene gudi netewa Yausesiko ega:walo Da:pesodawa Ya:imesiko, miba:te pola:niya. Nanitabola, Ya:sute Ga:lili opolo depata:na-mi me netewa-kapiya kamiyala:te ebe wadenomamo walubinamiya. [§]

A:limitiya Duli-yomolodawa Yausepete Ya:sukono Ape Nokola Bobo Magumamo Diyatini

Ma:t 27:57-61; Luk 23:52-56; Yon 19:38-42

⁴² Adimo tetelo A:limitiya duli-yomolodawa Yausepete na:peni, ebe Yu epono Ka:nisolo magumulo tuputupu

^{†††} 15:34 Oale 22:1 ^{††††} 15:36 Oale 69:21 [§] 15:40-41 Luk 8:2-3

[†] 15:21 Lom 16:13 ^{††} 15:24-25 Oale 22:18 [‡] Mak 15:28 bu-ka apuno tabo Makate bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya.
^{††} 15:28 Ais 53:12 ^{†††} 15:29 Oale 22:7; 109:25; Mak 14:58

lumagi idima: eda:nami, iyo, ebete Godokono Kawo Elawodawama: eda: tete nemakopelenami. Ebene ebete ma kunu pemalagidiloni, ebe egela Yu epono woko: egelano inamabu osiyodilole tetela mabu dumutu ebe talena egelala, ebema: ebete tonate Paeleteko tolea:no nananani Ya:sukono ape lawenama:.⁴⁴ Paeletete ebe tabo olowinate kawiya la:wa:nate wokilo negeni, "Ya:sute iyalo a:ka:ekale?" ebema: ebete gowelaopino elawodubu ebetamo ka:minate Ya:sukono a:e tanaloma: ebe ebo alateda:ni.⁴⁵ Ebene Paeletete gowelaodawa elawodubugodone Ya:sukono a:e tete olowinate Yausepetamo modobo tabo ebo geni ebete Ya:sukono ape lawenama:.⁴⁶ Ebene Yausepete wade keyakeya kalikunomo maniamo lawenate Ya:sukono ape opamo powolukonate, wade kalikamo auputinate nokola bobo magumamo ebo niyatini, ebe bobo epate maboele nokola damela eba obobolo iyalo ebo osiyodiliya. Ebe tetelo Yausepete kawo nokola mupiamidanate bobo gigiyu ebo nemopini,⁴⁷ ebene Magadala duliynomolodawa Ma:liko ega:walo Yausesikono menoko Ma:liko, Yausepete Ya:sukono ape diyatini iba:te ebe bobo bai uminiya.

Ya:sute A:ene Walo Da:kemaigiya

Ma:t 28:1-8; Luk 24:1-4; Yon 20:1-10

16 Ebene Yu epono woko: talena egela tete dolopoligiya, Magadala duliynomolodawa Ma:liko, Ya:imesikono menoko Ma:liko, ega:walo Salomiko, iba:te tolamenate wade nibo inamabu maniamo nuwateoniya egela idilo Ya:sukono apa:mo kapabutilamelema:.² Ebene Sande egela duiyanomolo egela eba waloutalo, iba:te nokola bobo baiamo da:tolamitiya³ na:negeliya, "Bobo gigiyulo ditana ebe kawo nokola balamo potele na:ka:na:mupiamidaeaemene?" Iba:te ma kunu gelitiya mabu ebe nokola mibonomola, wiyasiya iba:te wadenomamo eba meleolo, ebe kawo nokola balamo iyalo mupiamida eba itanalo ebo numiya.⁵ Ebene iba:te nokola bobo magumamo nopila:ote, oli ape dubu keyakeya ga:ga: kaliku pulite tumudi apulo dokoliti numite kawonomamo nanoanoutiya.

⁶ Ebete iba:tamo negiya, "La: akoanoanoala! Nasalete duliynomolodawa Ya:suko epate ebe kewa olo tolowamo da:tupuguimiya, la:le ebe waditamata. Ebe malo puliyala, ebe emaigaka! Iba:te ditidi adimolo ebe diyatiniya ebe bai la: numa:la:.⁷ Ebema: la: tola:ma:wete Pitako ega:walo ebe waloma:tapi epetapi nananala:la:, 'Ya:sute Ga:lili opamo dopamo ka:tomene. La: tolama:wete ebe ebo ka:nuimamota, ebete la: dopamo keba kunu kanaletia eba kunu.'"†

⁸ Ebene iba:te anoanolo anakamiago nokola bobo magumune pemaimiote gito pipuila:iya, wiyasiya iba:te lumagi idi kaniya: mabu iba:te kawonomamo toletoleutiya.

Ya:sute Magadala Duliynomolodawa Ma:litamo Dana-wokaliya ††

Ma:t 28:9-10; Yon 20:11-18

⁹ Ebe Sande egela duiyanomolo Ya:sute a:e magumune maigate, Magadala duliynomolodawa Ma:litamo dopamo nawokaliya, ebe kamiya:legodone Ya:sute dopamo sebeni kubakuba uliyana aliboliya.¹⁰ Ebema: Ma:lite tote, piyate Ya:suago dopamo dowapata:lame-namiya ebe epate eba imitalo ibi ebo nanaliya,¹¹ wiyasiya iba:te Ya:sukono igilamo maiga tanalo ega:walo Ma:lite ebe dumiya, iba:te ebe tabo olowite nanitabokobi ka:midia:.

Ya:sute Waloma:tapi Netewatamo Danawokaliya

Luk 24:13-35

¹² Walone Ya:sukono waloma:tapi netewate Yelusalema kawo duliynomolone eba tutalo, Ya:sukono apete iyama: eda:mete ebete iba:tamo ebo nawokaliya.

¹³ Ebene ibi netewapiate walo na:ka:tiya waloma:tapi epetapi kananalema:, wiyasiya iba:te ebe tabo olowite nanitabokobi ka:midia:.

Ya:sute Ebene 11 Waloma:tapiatamo Danawokaliya

Ma:t 28:16-20; Luk 24:36-49; Yon 20:19-23; Ali 1:6-8; 1Kol 15:5

¹⁴ Walone Ya:sukono 11 waloma:tapiate ilukulite bae eba nautalo Ya:sute iba:tamo ebo nawokaliya, ebema: ebete ibi kawiya analiya mabu iba:te ibino tepo magumulo kodakodaibima: eba eda:olo nanitabokobi ka:midia:, iyo, epetapiate ebene igilo tanalo umite ibi dapanaliya, iba:te ibino tabo olowite ebene a:e magumune maiga tanalo iba:te nanitabokobi ka:midia:.

¹⁵ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "La: opo kawonomamo tolama:wete Godokono Wade Tabo iyaiya epo bilibilinomatamo na:nikiyawaolamenakiyala:.¹⁶ Kebe lumagite nanitabokobi midite ebene obamo aduba:mi-da tanalo delaemene, Godote ebene igilo ka:mu-la:emene, wiyasiya kebe lumagite nanitabokobi midia:no Godote ebe lumagino tanalo anagiyami-damete ebetamo kuba wiya nanitabolo kikaemene.

¹⁷ Nanitabola, Godokono elawo awokalima: anoano tanalate nanitabokobi midipiagodolo ka:pola:na:ma:na:. Iyo, iba:te naimano mailamo epagodone kuba uliyana balibolenakoma:na: ega:walo iba:te Unu Duliynomolono nopopino iyaiya tabamo ba:kiyawaonakoma:na:.¹⁸ Ebene iba:te kalu kotamo duwatolenakoma:na: ega:walo iba:te a:e obo da:nionakoma:na:, ebe tanalate ibi a:ka:kubailamenakoma:na:, ega:walo iba:te temetema:gopiatamo ibino koto dowatiolame-nakoma:na:, ebe tetelo ebe temetema:gopiate wadekobi bolowionakoma:na:." ††

†† Mak 16:9-20 buka apuno tabo Makate bukamo kakuloliya; wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. † 16:14 1Kol 15:5 †† 16:15 Ali 1:8 †† 16:16 Ali 2:38 ††† 16:17 Ali 2:4; 8:7 ††† 16:18 Luk 10:19; Ali 28:3-6

† 16:7 Ma:t 26:32; Mak 14:28

Godote Ya:suko Unu Duliyomolamo Dadipatiya

Luk 24:50-53; Ali 1:9-11

¹⁹ Ebene Kawodawa Ya:sute iba:tamo tabo kiyawao dolopoligiya, Godote ebe pelawete Unu Duliyomolamo ebo adipatiya, ebolo ebete Godokono tumudi apuamo gito nokoliya. ^{†20} Ebene waloma:tapiate tolamete iyaiya

opo bilibilinomolo Godokono tabo eba na:kiyawao-lamelu, Kawodawa Ya:sute iba:go kapimiya Godokono woko nosiyodilonamiya, iyo, ebe tetelo ebete Godokono elawo awokalimino anoano tanalo magumudo ebe Wade Tabo elawokobi nimidinami. ^{††}

† 16:19 Ali 1:9-11; 2:33-34 †† 16:20 Ali 14:3; Yu Epo 2:3-4

Luk

Lukukono Buka Osiyodilo Mabu

1 Naimano wade namutudawa Tiyopolasi, niyata. †
 Aimano taneba magumulo kebe iyaiya tanalate iyalo da:pemaimiya, piyate wagilimi mabune ibino balidinomamo ebe tanalo dulamoliya, ibi epetapiate Godokono Wade Tabo eba kiyawaolo ebe atu tanalo a ega:walo epo epetapi bilibilinomo ebo anaiya. Nanitabola, ebe tetene wagilimite epetapi bilibilinomate ebe iyaiya tanalo pepamo nanitabonomolo akulolema: nowageleonamiya, wiyasiya ibi magumulo idawate woko wadenomamo kopoliya. ††3 Ebema: naimano kawodawa, nale me tanalo bibibilinomo ibino wagilame mabune wadenomamo eba malagidilolenapelo, naimano tepo magumuno wokilo ubi ebo iyatimo a:ma:tamo buka osiyodilote me tanalo ka:tuputupuilaema:, 4 iyo, epetapiate a:ma: diyatumio-tia, a:ma:le ebe tanalo bilibilinomo nanitabonomolo kiyatawaema:, nale me tanalo ebema: osiyodilomo.

Godokono Nopodawate Yonekono Awokala Tanalo Da:kiyawaiya

5 Ebe tetelo Elodite Yudiya opono Kawo Elawodubuma: eba eda:nalo, dubu idi ebena mailo Sekalayatela, ebete Abayakono tanebadawama: eda:nami, ebe Godotamo kalimagono ikameodawa idila. Ebena kamiyaleno mailo Elisabetitela, ebe kamiyaleno nabiwi atumu Godotamo kalimagono ikameodawala. 6 Ebene ibi netewapino ilukuli tanalote Godokono ololo apulo tuputupunomoma: eba eda:onaloba:te ebena totomu tabo bilibilinomamo nanitabonomolo tudila:onamiya. 7 Wiyasiya ibi niyaniyala, iba:godolo gudu puliyanomola mabu Elisabetiko ta:li kamiyalema: eda:nami, iyo, Sekalayako ega:walo Elisabetiko iba:te kadele abelenomoma: eba eda:olo gudu uima: mod- oboa:.

8 Ebene sagana idilo Sekalayakono gu epono tetete pemaigiya, iba:te Godoko Amamateno Iya Motolo iyaiya woko ka:posiyodilolema:. Ebema: egela idilo Sekalayate ebolo woko nosiyodiluti, 9 mabu ebe egelalo ebena epate Godokono ubi tanalamo eba tudila:olo ebe lawiya, ebete Godoko Amamateno Moto guamo nopegate, ebolo ebete wade nibo tuwae inamabu patapata unamo eba naminaolelo Godotamo ka:nikameo-

† Tiyopolasi mailono magumu nitana 'Godokono Namutudawala,' ebema: buka ka:la:mioledawa, a:ma: Godokono namutudawama: deda:wena, modobola me bukano tabote a:ma:tamo atumu na:ka:pena. †† 1:1-2 Ali 1:1

ma:. †10 Ebene ebe inamabuete elalo eba wamoteutalo epo bilibilinomate Godoko Amamateno Moto niyak-abolo ibino towetowe tabo Godotamo ebo negelitiya.

11 Ebe tetelo Godokono nopodawate wade nibo tuwae inamabu wamoteno patapata tumudi apudo eba pemaigalo Sekalayako kapiyatamo ebo pawokaliya, 12 ebene ebete ebe umite woki bilibilinomoma: eda:lo kawonomamo toletoliya. 13 Wiyasiya nopodawate ebetamo negiya, "Sekalaya, a:ma: akotoletola:la: Godote a:imano towetowe tabo olowi, ebema: a:imano kamiyale Elisabetite dubu gudu kalaimene. A:ma: ebena mailo Yonema: neka:miye. 14 Nanitabola, ebete dawokalamene a:ma: kawonomamo ebo kekalakalama:ta, ega:walo epo bilibilinomate ebe mabuma: atumu kawonomamo ka:kekalakalaoma:na: 15 Ebete ebena menokono tepolo eba okolilo Godokono Uliyanate ebe iyalo ketabokaimene, ebema: Godokono dopo apulo ebete kawodawama: keda:mene, ega:walo ebete elawo da:imi obo a:ka:ninakomene. ††16 Nanitabola, ebete Isalaela epo bilibilinomo ibino Kawodawa Godotamo walo ka:kemagaelemene, 17 iyo, ebete aimano Kawodawa dopomete ka:tomene ega:walo Wade-talena Uliyanate ebe unamo eba okolilo ebete elawonomoma: keda:mene, Godokono woki awokalimidawa Elayako keba kunula:ka: eba kunu. Ebema: ebete nabi ega:walo gudi kapiyama: walo ka:ka:midilimene, iyo, ebete Godokono tabo olowioa:pino woki iyakobi midililamete ka:tuputupuilamelelaemene, ega:walo ebete Kawodawano epo wadekobi ka:midilimene ebena pe tanaloma:." ††

18 Sekalayate Godokono nopodawatamo negiya, "Na me tanalo nanitabonomolo keba kunu na:kiyatawamo, mabu na kadelenomola ega:walo naimano kamiyale abelenomola?"

19 Ebene Godokono nopodawate nowamiya, "Na Ga:ibilyolotela, Godokono ololo apulo utitanakomo, iyo, na ebete palibone me wade tabo a:ma: kapanatama:." ††20 Naimano tabote nanitabonomoma: keda:mene, wiyasiya a:ma:le ebe tabo nanitabokobi ka:mida:wea, ebema: me tetene wagilimite ebe nanitabo tanalote pemaiga teta:mo a:ma: tabo kiyawaoa:noma: keda:ma:ta."

21 Ebe tetelo epo bilibilinomate Sekalayakono pemaiga tanalo eba makopelitalo iba:te negelitiya, "Tete geyageyanomolo ebete Godoko Amamateno Motolo beda:ma: ka:lutale?" 22 Ebene ebete Godoko Ama-

‡ 1:9 Maimi 30:7 †† 1:15 Nabas 6:3 †† 1:17 Ma:l 3:1; 4:5-6; Ma:t 17:11-13 ††† 1:19 Da:n 8:16; 9:21

mateno Iya Motone da:pemaigiya epatamo tabo kiyawaoma: ka:pa:modobiya:. Wiyasiya ebete iba:tamo kotamo da:pa:kiyawaiya, ebe tanalodo iba:te ma kunu iyatawiya, ebete Godokono Motolo eba lualo, Godokono nopodawate ebetamo da:pemaiga ebena balidite iyama: ebo eda:ome.

²³ Ebene Sekalayakono woko tetete Godoko Amamateno Motolo dolopoligiya, ebete ebena duliyo-molamo ebo tiya. ²⁴ Ebene egela epetapiate da:petoiya ebena kamiyale Elisabetite lamituma: dediya, ebete ebe tetene wagilimite paibu sagana magumulo ebena motonomolo okoliya. ²⁵ Ebe tetelo ebete ebena tepo magumulo tabo ma kunu giya, "Ka:lo uwomu egela tetenomolo Godote na a:nilakapoinami, iyo, ebete gudu natamo eba ikanamelo naimano ilipo tanalo iyabaiamo iyatinami."

Godokono Nopodawate Ya:sukono Awokala Tanalo Ma:litamoma Da:kiyawaiya

²⁶ Ebene Elisabetite lamituma: eda:te, sikisi sagana da:petoiya Godote ebena nopodawa Ga:ibilibiyoloko Ga:lili opono Nasaleta duliyo-molamo ebo palibiya. ²⁷ Ebete buwele Ma:litamoma Godokono nopo adaiya, ebe buwele dopamo Yausepetamo atamiya, me dubu Yausepeko ebe Kawo Elawodubu Da:ibidikono walone gudu idila. ²⁸ Ebene nopodawate Ma:liko napaniya, "A:ma: niyata, Kawodawa Godote a:ma: nilakapolo elawiata! Ebete a:ma:godolo bokolina!"

²⁹ Ebema: Ma:lite ebe tabo dolowiya woki bilibilinoma: eda:lo ebena tepo magumulo negiya, "Me beda: tanalola:ka:?"

³⁰ Nopodawate ebetamo negiya, "Ma:li, a:ma: akotolola:la:, mabu Godote a:ma: ma kunu a:nilakapoi-mita, ³¹ a:ma:le lamituma: eda:wete dubu gudu kalaima:ta, ebena a:ma: ebena mailo Ya:suma: neka:miye. ³² Ebete kawonomoma: keda:mene, epate ebe Ununomo Godokono Guduma: beka:minakoma:na:, iyo, Godote ebe Kawo Elawodubuma: ka:midimene, ebena ewono Da:ibidiko keba kunu kokolinamile eba kunu. ³³ Ebema: nanitabola, Ya:ikobokono walone gudi magumulo ebete uwomua: tetelo Kawo Elawodubuma: beda:namene, iyo, ebena Kawo Elawodawama: eda: tanalote a:kolopoligonamene."

³⁴ Ma:lite wiyasiya nopodawatamo negiya, "Na buwe-lenomola ega:walo na awia:nola. Me tanalote natamo keba kunu na:kemaigamene?"

³⁵ Nopodawate ebetamo nowamiya, "Wade-talena Uliyanate a:ma:tamo ka:pemene, ega:walo Godokono elawote a:ma: unamo kokolimene, ebema: a:ma:le dalaima:emene ebe talena gudu epate Godokono Guduma: beka:minakoma:na:. ³⁶ A:ma: a:imano menokono naniko Elisabetikono tanalo nemalagidila. Dopamo epate negelanakiya ebe ta:li kamiyalela, wiyasiya ebete abele tetelo lamituma: eda:te sikisi saganate olopoligi. ³⁷ Nanitabola, tanalo bilibilinoma

osiyodilolema: Godogodolo elawo bitana, osiyodilola: tanalo idite ebegodolo kitana:." ³⁸

³⁸ Ebema: Ma:lite negiya, "Na Kawodawa Godokono wiya: woko buwelela. Modobola a:ma:le degeawa:, ebe tanalote nemaigamene," ebena Godokono nopodawate ebegodone gito tiya.

Ma:lite Elisabetiko Uima: Da:tiya

³⁹ Ebe tetelo Ma:lite samonomamo maigate Yudiya opono ununu damelamo tote mulu duliyo-molamo ida:mo gito nemaigiya. ⁴⁰ Ebene ebete Sekalayakono motamo nodolote Elisabetiko eba na:wiyamidalo ebetamo nilakapo tabo ebo na:kiyawaiya.

⁴¹ Ebema: Elisabetite Ma:likono nilakapo tabo dolowiya, ebe tetenomolo ebena tepo magumulo gudute kawo kalakala lawete ebo igiligaiya. Ebene Godokono Uliyanate Elisabetikono tepo magumu detabokaimiya, ⁴² ebete tabo unamo adipatelo Ma:lita-mo negiya, "Kamiyale bilibilinoma magumulo Godote a:ma: unamo adipatelo wadenomamo bowalubina-ma:ta, ega:walo a:ma:le dalaima:emene Godote ebe Kawodawa atumu uwomua: tetelo bowalubinamene. ⁴³ Naimano Kawodawano menoko, a:ma:le na unama: da:pa:wa: kalakala kawonomola, wiyasiya me wade tanalonomote na kuba lumagitamo beda:ma: ka:pemaigale? ⁴⁴ Nanitabola, nale a:imano tabo dolowimo, ebe tetelo naimano tepo magumulo gudute kawo kalakala lawete ebo igiligao, ⁴⁵ ebema: a:ma:tamo kalakala beda: kawonomola:ka:, mabu a:ma:le Godoko nanitaboma: a:midiate ebena tabote a:ma:do nanitabonomoma: keda:mene!"

Ma:lite Godoko Damamatiya

⁴⁶ Ebene Ma:lite negiya, "Naimano kimalagidilote Godoko nowaloguta, ⁴⁷ iyo, naimano tepo magumute naimano Igilo Mula:dawa Godotamo nekalakalita, ⁴⁸ mabu ebete na malagidilonelo kalakala tanalo osiyodili na ebena da:peso wiya: woko buweletamo! Ebema: me tetene wagilimite uwomua: tetelo epo bilibilinomate na kalakala lumagima: beka:na:minakoma:na:, ⁴⁹ mabu Elawonomo Godote natamo wadewade tanalo kawokawo osiyodiloli, iyo, ebe Kawodawano mailo talenala! ⁵⁰ Nanitabola, piyate ebe da:tolemana ebete iba:tamo nilakapo biyatinakomene, iyo, epate me opolo tete geyageyanomolo eba ilukulinalo, ebete iba:tamo ma kunu bowagelenakomene. ⁵¹ Ebema: a tetelo ebete ebena kotamo kawokawo tanalo osiyodiloli, ega:walo piyate ibi a:ka:tuwa: amamaolo kawokawoma: degeliya,

† 1:27 Ma:t 1:16,18 †† 1:31 Ais 7:14; Ma:t 1:21-23 ‡ 1:32 2Sa:m 7:12,13,16; Ais 9:7

†† 1:37 W Mabu 18:14 ‡‡ 1:46 1Sa:m 2:1-10 ††† 1:50 Oale 103:13,17

ebete ibino nopo kubailamete
 ebena elawamo ibi a:na:ma:lateli. †
⁵² Ega:walo ebete kawokawo elawodubu ibino gobebobone iyabaiamo alomi,
 wiyasiya ebete ebe atu tetelo dologala epo owadi-palatali. ††
⁵³ Iyo, piyate nigologololo dilukulinamiya,
 ebete ibi wadewade inamabuamo eba tabokailame-
 lo,
 wiyasiya inamabu bilibilinomagopi inamabua:no gi-
 to aliboli. ‡
⁵⁴ Ebema: nanitabola,
 ebete aimano ewoniatamo nanitabonomolo degiya,
 ebe tabote a tetelo nawokala,
 iyo, tete tatalila ebena walubi tanalote ka:pe-
 maigamene
 ebena wiya: wokodawa Isalaelatamo.
 Me ebe mabuma: Godote A:ibalayamatamo kebe ni-
 lakapo kawokalimiyale,
 ebe nilakapamo ebena walone gudi uwomua: tetelo
 bemaagidilolenamene!" ††
⁵⁶ Ma:lite me iyaiya tabono tanalo kiyawao
 dolopoligiya, ebete netewa-kapiya sagana Elisabeti
 ago okolite, ebena ebete ebena duliwomolonomamo
 walo gito ka:tiya.

Yoneko Epo Obamo Waduba:midaoledawate Da- wokaliya

⁵⁷ Ebene Elisabetikono gudu alaimi tete da:piya ebete
 dubu gudu alaimite, ⁵⁸ ebe niyakabolo dilukulinamiya
 ega:walo ebena mabu epo, iba:te Godokono wade
 walubi tanalo Elisabetigodolo umite eba:go
 nekalakalaiya. ⁵⁹ Ebene sebeni egela da:petoiya, a:iti
 egela tetelo iba:te dubu guduno tama itamida pukala
 osiyodiloma: ebo pelamiya. Ebe tetelo epetapiate ubi
 iyatiya ebe gudu ebena nabiwi Sekalayakono mailamo
 keka:ima:, ††⁶⁰ wiyasiya ebena menokote negiya, "Ao,
 la: ebena mailo Yonema: neka:miala:."
⁶¹ Ebene iba:te la:wa:ote ebetamo negeliya, "Numa:
 a:imano epagodolo me mailo kitana:!" ⁶² Ebema: iba:te
 ebena nabiwitamo kotamo eba gelalo ebe nalatediya,
 ebena ubi keba kunu kitanale gudutamo mailo kikaema:
⁶³ Ebene Sekalayate kotamo kiyawaolo epetapiate
 tabo akuloleno inamabu adaema: danaliya, ebete ebe
 inamabu lawete ma kunu akuloliya, "Ebena mailo Yo-
 netela." Ebe mabuma: iba:te kawonomamo anoanoiya,
⁶⁴ ebena ebe tetenomolo Sekalayakono tabo kiyawao
 tanalote wadekobi da:kolowimiya, ebete Godoko moio
 ebo wagilimiya. ⁶⁵ Ebema: ebena duliwomolo epate ebe
 anoano tanalo dulamiya iba:te kawonomamo tole-
 toleiya, ebena iba:te ebe iyaiya tanalo epo epetapi
 da:nikiyawaolamiya, ebe tabote Yudiya opono unuunu
 damelano duliwomolo bilibilinomamo ebo tiya.
⁶⁶ Ega:walo piyate ebe tabo dolowiya iba:te eba

† 1:51 2Sa:m 22:28 †† 1:52 Yauba 12:19; 5:11; Oale 147:6 ‡
 1:53 Oale 34:10 †† 1:54-55 W Mabu 17:7; Oale 98:3; Mai 7:20 ††
 1:59 W Mabu 17:12; Kalima 12:3; Luk 2:21

malagidilolo negeliya, "Me gudu ebete kebako dawa-
 ma: na:keda:mene?" Iba:te me tabo negeliya mabu ibi-
 no umi magumulo Godokono elawote ebe
 gudugodolo nanitabonomolo itani.

Sekalayate Godokono Woki Ebena Uliyanano Elawamo Dawokalilamiya

⁶⁷ Ebene Godokono Uliyanate Yonekono nabiwi
 Sekalayakono tepo magumu detabokiya, ebete
 Godokono woki ma kunu awokalilamiya,
⁶⁸ "Godote Isalaela epo wadenomamo dowlubili-
 nako,
 ale ebe ebema: kemoiomalema:
 mabu ebete ebena epo walubilima: na:pe,
 tete tatalila ebete ibino kuba osiyodilole magumune
 ibi ka:powagailimene! †††
⁶⁹ Iyo, Godote a mabuma: dadipati,
 ebe Kawo Igilo Mula:leamedawate na:pe,
 ebe Godokono wokodawa Da:ibidikono walone
 gudu idila. †††
⁷⁰ Nanitabola, piyate dopamo tetelo Godokono talena
 magumulo dilukulinamiya,
 ebete ebe wokopido ebena woki eba awokalimilo
 negiya,
⁷¹ piyate dowaote atamo gowela tanalo dosiyodilonaka,
 ebete a ibino elawo kotone kowagaimene. §
⁷² Iyo, ebete tabo idi ma kunu kegiya,
 ebete aimano ewoniatamo ebena nilakapo biyati-
 namene,
 ega:walo ebete iba:tamo kebe nopo nanitabonomolo
 kiyatiyale,
 ebe wade-talena tabo eba malagidilonalo
 uwomua: tetelo ebete bosiyodilonakomene. ††
⁷³ Ega:walo ebete aimano ewono A:ibalayamatamo
 nanitabonomolo na:kegiya, †††
⁷⁴ piyate ago da:gowelaonaka,
 ebete a ibino koto magumune kuwatemene,
 ebena ale ibi tolelamea:no
 ebe kapiyatamo woko bosiyodilonakoma:
⁷⁵ Iyo, ale ebena ololo apulo talena epoma: eba
 eda:onalo,
 ale uwomua: tetelo ebena tuputupu gabodo bowap-
 ata:lamenama:." ††
⁷⁶ Ebene Sekalayate ebena tabo moga:melo walo
 na:kegiya,
 "O naimano gudu Yone,
 epate a:ma: Ununomo Godokono woki awokalimi-
 dawama: beka:minakoma:ta,
 iyo, ebete dapalibomene,
 a:ma:le ebe Kawodawano gabo dopoma:wete eba
 tonatolo,
 ebena gabo kosiyodiloema:ta. †††
⁷⁷ Ega:walo a:ma:le Godokono epo ma kunu kiyatu-
 laema:ta,

††† 1:68 Oale 72:18 ††† 1:69 Oale 18:2§ 1:71 Oale 106:10
 †† 1:72 W Mabu 17:7; Oale 105:8-9 ††† 1:73 W Mabu 22:16-17
 § 1:75 Tai 2:12-14 ††† 1:76 Ais 40:3

ebete ibino kuba eba egebolelamelo ka:dodolo-matilaemene,
iyo, ebete ebe gabodo ibino igilo ka:mu-
la:lelaemene. †

⁷⁸ Ebema: nanitabola, aimano Godote a kawonomamo eba nilakapoiamenalo,

ebeno igilo mula:lenu alote atamo ebo ka:pemaigamene,
egelate epatamo da:pemaiganako eba kunu. ††

⁷⁹ Ebe alote ebenu Unu Duliyoumolone

ka:pa:pukuilaemene,
a:e magumulo ega:walo idoko magumulo
dilukuliona ebe epatamo,
ebema: kalakala kawonomola,

Godote ebenu milolo wapata:lame tanalono gabo a
ebo kiyatuaemene."

⁸⁰ Ebema: Sekalayakono gudute eba apelo Godokono Uliyanate ebe magumulo elawonomoma: ediya, ebene ebete bulu opamo tote ebo nokolinami, wiyasiya walone Godokono ubi tetelo ebete Isalaela epatamo pemaigiya.

Ya:sute Dawokalani

Ma:t 1:18-25

2 Ebe tetelo Kawo Elawodubunomo Sisa Ogas-tasete opo kawonomamo tabo napalibiya epo bilibilinomate ibino mailo gabamanino bukamo kanalomolema; ² ebe atu tetelo Kiliniyasete Siliya opono Kapela Elawodubuma: eda:nami. Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa, me dopo tetela epo bilibilinomate ibino mailo gabamanino bukamo danalomoliya, ³ ebema: epo bilibilinomate ebe tanalo ka:nosiyodiloma: ibino ewonino iyaiya duliyoumolamo na:tolamolliya.

⁴ Ebene Yausepete Ga:lili opono Nasaletu duliyoumolone Yudiya opono Beteliyama duliyoumolamo tiya, mabu ebe Kawo Elawodubu Da:ibidikono walone gudu idila ega:walo Da:ibidiko Beteliyama duliyoumololo awokaliya. ⁵ Ebe tetelo Ma:liko ebetamo atamiya ega:walo ebe lamitula, ebema: ibi netewapiate kapimiya tiya iba:te ibino mailo ebolo kanalomoma: ⁶ Ebene iba:te Beteliyamalo eba nilukulilo idoko idilo Ma:likono gudu alaimi tete da:peni, ⁷ ebete ebenu dopo koi gudu alaiminate ebe kalikamo aputinate kau-goeogoeono uwago nao bokose guamo gito adilatini, mabu kapela epate delaonakiya ebe motolo tetea:nola iba:te ebolo ilukulima:.

Godokono Nopopiate Sipi-goeogoeo Ulaamepiatamo Dapawokalaoniya

⁸ Ebe tetelo sipi-goeogoeo ulaamepiate Beteliyama duliyoumololo niyakabolo uwago opolo ibino sipi-goeogoeo eba ulamenalo, ⁹ Kawodawa Godokono nopodawate iba:tamo pawokalanate Godokono alo kawonomote ibi ebo pipukuilamene. Ebema: iba:te kawonomamo toletoleoniya, ¹⁰ wiyasiya nopodawate

† 1:77 Yel 31:34 †† 1:78 Ais 60:1-2

iba:tamo negeni, "La: ka:toletoleonala! Na la:tamo wade tabo adaemo, ebe tabote epo bilibilinomatamo kalakala kawonomo kikalaemene, ¹¹ mabu ka:lo idokolo Da:ibidikono duliyoumololo la:imano Igilo Mula:lamedawa awokala, ebe Kawodawa Kelisotela, Godokono Alibodawala. ¹² La: tolama:wete ebe gudu kalikamo aputi ka:nuimamota, ega:walo ebe kau-goeogoeono uwago nao bokose guamo adilatila, iyo, la:le ebe anoano tanalo numa:wete ebo kiyatawawomamota naimano tabo nanitabonomola."

¹³ Ebe tetenomolo ebe nopodawago Godokono nopopi epetapi bilibilinomate gito pawokalaoniya, ebene iba:te Godoko eba adipatenalo negelaniya, ¹⁴ "Godote ebenu Ununomo Duliyoumololo dokolina, la: ebe moiolo nadipata:la:

Me opolo ebete piyatamo dekalakalana,
ebenu igilo mula: tanalote iba:godolo nitanamene!" †

¹⁵ Ebene Godokono nopopiate Unu Duliyoumolamo walo da:ka:nodoloniya, ebe tetelo sipi-goeogoeo ulaamepiate negelaniya, "Kawodawa Godote a danae Beteliyama duliyoumololo ka:lo idokolo da:pemaiga, a ebe tanalo uima: ka:tolamiye."

¹⁶ Ebene iba:te samonomamo tolamenate, Ma:liko, Yausepeko, ega:walo gudu kau-goeogoeono uwago nao bokose guamo adilatila, iba:te ibi ebo nulameniya.

¹⁷ Ebene sipi-goeogoeo ulaamepiate gudu numinate, nopodawate ebenu tanaloma: degeni, iba:te ebe tabo Ma:liko Yausepeko ibi ebo nanaleniya. ¹⁸ Nanitabola, ebe tetene wagilimite piyate sipi-goeogoeo ulaamepiate tabo dolowiya ibi bilibilinomate kawonomamo anoanoiya, ¹⁹ ega:walo Ma:lite me iyaiya tanalo ebenu tepo magumamo alomonate tete bilibilinomolo kawonomamo nemalagidilolenami. ††²⁰ Ebene ebe idokolo sipi-goeogoeo ulaamepiate eba olowamionalo, Godoko amamata:go ebo tolameniya, mabu iba:te Godokono nopodawagodone kebe tabo kolowioniye, iba:te ebe tanalo bilibilinomo nanitabonomolo a:nulamoleniya.

Yausepeko Ma:liko Iba:te Ya:sukono Mailo Dekamiya

²¹ Ebene wuiki kapiya olopoligote dubu guduno tama itamida pukala osiyodilo tete da:piya, Yausepeko Ma:liko iba:te me gudu Ya:suma: ka:miya, mabu ebenu menokote lamituma: eda:no Godokono nopodawate me mailo iyalo ikamiya. †

Iba:te Ya:suko Yelusalemamo Demagatiya Godotamo Ikaema:

²² Ebene tete da:piya iba:te Ya:suko lawete Yelusalema kawo duliyoumolamo gito tolamiya menokola gudula ibino agima talena ka:nopoliyalema; Godote Mosesedo totomu tabo diyatiya eba kunu. Iyo, ebe totomu tabote Yu epo ma kunu iyatulamena, agima talena olopoligo tetelo menokote bigo ola netewa o badu ola netewa Godotamo nikameomene, ebema: Yausepeko Ma:liko iba:te me totomuamo tudila:ote

‡ 2:14 Luk 19:38 †† 2:19 Luk 2:51 †† 2:21 Luk 1:31

kalimagono inamabu ebetamo eba kunu ikameiya. Ega:walo ebe atu tetelo ibi ubila gudu Ya:suko Godotamo ikaema:, mabu Godokono totomu tabo idite ma kunu kegena, dopo dubu gudi talenama: midilite Godotamo kikameoma: †

Simiyonote Gudu Ya:suko Dematopiya

²⁵ Ebe tetelo dubu idi ebene mailo Simiyonotela, ebete Yelusalema kawo duliyoumololo okolinami. Ebe tuputupudawanomola, iyo, ebete Godotamo na:tuduwatanami ega:walo ebete Isalaela epono igilo mula:le tanalono maiga tete nemakopelenami. Ebema: Godokono Uliyanate eba:go eba okolinalo ²⁶ ebe iyalo aniya ma kunu, ebete Godokono Alibodawa Kelisoko dopamo umite ebe walone ebo ka:emene. ²⁷ Ebene Ma:liko Yausepeko iba:te Godokono totomuamo tudila:olo ibino gudu Godoko Amamateno Iya Motamo demagatiya, ebe tanalo Godokono Uliyanate Simiyonoko ebo iyatumiya. Ebe tetelo ebete Godokono Motamo pete, ²⁸ gudu Ya:suko pumite ebene kotamo ebe pematopa:te Godotamo kalakala tabo ma kunu pa:kiyawaiya,

²⁹ "Kawodawa, a:ma:le dopamo nanitabonomolo degeawiyala ebe tabote awokala, ebema: na a:imano wiya: wokodawate gelebadiago a:eamo ka:tomamo.

³⁰ Nanitabola, ka:lo naimano balida:mo a:imano igilo mula: tanalo uimo, ††

³¹ ebe igilo mula: tanalo a:ma:le a:modoboimiyata iyaiya epo bilibilinomono ololo apulo.

³² Iyo, a:imano igilo mula: tanalo ebe wade alola, ebe alote Yua:piatamo a:imano ubi gabo eba awokaliminalo,

a:imano Isalaela epatamo kawonomamo ba:pukuilamenamene." ‡

³³ Ebene Simiyonote gudu Ya:sukono tanaloma: kebe tabo ka:kiyawaiyale, Ma:liko Yausepeko iba:te ebe tabo olowite kawonomamo anoanoutiya. ³⁴ Ebe tetelo Simiyonote Godoko naniya ebete ibi wadenomamo kowalubilinama:, ega:walo ebete guduno menoko Ma:litamo negiya, "Me gudu Ya:suko Godote ebe iyalo ka:mite elawiya, ebema: ebete Isalaela epono magumulo ibino kubakuba tanalo ega:walo wadewade tanalo bilibilinomo kanagilamelelaemene. Iyo, ebene okoli tanalote anoano tanaloma: eda:te Godokono elawo kawokalimene, ebema: epo epetapiate ebe tanalo umite ubia: tabo gelate ††³⁵ ibino kubakuba woki kawokalilamolema:na:. Ebe tetelo kawo temetemete a:ma:tamo pemaigate, gowelaono kiyoiyo gili keba kunula:ka: ebe temetemete a:imano tepo magumu eba kunu kawamidamene."

A:nako Ega:walo Ya:suko Ibino Tanalo

³⁶ Ebe atu tetelo Godokono woki awokalimidawa kamiyale idite nokolinami, ebene mailo A:natela, ebene nabiwi ebe Pa:nuwelate, ebe A:sa gu lumagila. Me kamiyale ebe abelenomola. Dopamo ebete dubu lawete sebeni ulama okolite ³⁷ ebene awite ebo a:iya, ebene ebete amolema: eda:te ebe tetene wagilimite ebene 84 ulama teta:mo pemaiga, ebete egela ega:walo idoko bilibilinomolo Godoko Amamateno Iya Motolo eba okolinalo ebe moto katepanakia:. Ebe tete geyageyanomolo ebete Godoko eba amamateno, tete epetapi bilibilinomolo bae naoa:no Godotamo towetowe tabo ebo genaki. ³⁸ Ebene Yausepeko Ma:liko iba:te Simiyonago tabo eba gelitalo, ebe atu tetenomolo A:nate pete gudu Ya:suko pumite kalakala tabo Godotamo ebo padipatiya. Ebema: ebe tetene wagilimite, Yelusalema duliyoumolo epo magumulo piyate ibino igilo mula:le tanalo maiga tete demakopele-namiya, iba:te Godokono Motamo da:pelamenakiya A:nate ibi bilibilinomatamo Ya:sukono tanaloma: ebo kiyawaonaki.

Ma:liko Yausepeko Iba:te Nasaletu Duliyoumolamo Walo Da:ka:tiya

³⁹ Ebene Ma:liko ega:walo Yausepeko iba:te Godokono totomu bilibilinomono iyaiya tanalo wadenomamo osiyodilolete, iba:te Ga:lili opono Nasaletu duliyoumolamo walo na:ka:tiya mabu ebe ibino duliyoumolonomola. ††⁴⁰ Ebolo gudu Ya:sute eba apelo elawoma: ebo ediya, ega:walo ebete woki mulodawama: eda:lo Godote ebene nilakapo tanalamo ebe nowalubinami.

Ya:sute Ebene Koi Tetelo Godoko Amamateno Iya Motamo Da:tiya

⁴¹ Ya:sukono menokola nabiwila ibino tanalo ma kunula, ulama bilibilinomolo iba:te epo epetapiago Yelusalema kawo duliyoumolamo tolamenakiya Yu epono Aduga:la Soliyomu ka:nosiyodiloma:, ††⁴² ebene Ya:sute 12 ulama tetema: eba eda:lo iba:te ebe lawete walo na:ka:tolamiya ebe soliyomu baiamo.

⁴³ Ebene Soliyomuno egela dolopoligoiya iba:te Nasaletu duliyoumolamo walo na:ka:pelamiya, wiyasiya Ya:sute Yelusalemalo dolowagiliya ebene menokola nabiwila, iba:te kiyatawaiya:. ⁴⁴ Iba:te Ya:suko epago duliyoumolamo toma: gelate, ebe egela kapiyalo tonomo tote, ebene adimolo iba:te ebe ibino epagodolo ega:walo namutupiagodolo nowadinate ⁴⁵ ebe ka:numiniya:. Ebema: egela idilo iba:te ebe wadiago Yelusalema kawo duliyoumolamo walo ka:tote, ⁴⁶ ebene netewa-kapiya egelalo iba:te ebe Godoko Amamateno Iya Motolo iyatulamepi dubago eba lutalo ebo numiya, ebete ibino tabo eba olowiolo ibino iyaiya iyatulame tanaloma: ebo alateda:lenaki. ⁴⁷ Ebe tetelo

† 2:22-24 Maimi 13:2,12; Kalima 12:1-8 †† 2:30 Ais 52:10; Luk 3:6; Tai 2:11 ‡ 2:32 Ais 42:6; 49:6; 52:10 †† 2:34 Ais 8:14; Ma:t 21:42; 1Pit 2:8

†† 2:39 Ma:t 2:23 ††† 2:41 Maimi 12:24-27; 23:14-17; Totomu 16:1-8

Ya:sute iba:go tabo eba kiyawaolo ibi tuputupu tabamo dowamilamenaki, ebema: piyate ebena tabo dolowiutiya ibi bilibilinomate kawonomamo anoanoutiya. ⁴⁸ Ebema: Ma:liko Yausepeko ibi nete-wapiate ebe da:numiya, kawiya nela:wa:ote menokote ebe naniya, "Gudu, a:ma: me tanalo atamo beda:ma: kosiyodilawia? A:imano nabiwila nala, ale a:ma: tepo temetema:go wadinata."

⁴⁹ Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "Mabu keleka: la:le na me duliomolono iyaiya motolo dowadi-na:witakama? Modobola la: niyatawala: na naimano Nabiwino Motolo ba:lutamo, na moto idilo lutama: a:ka:modobomo!" ⁵⁰ Iba:te wiyasiya ebe tabono magumu wadenomamo kelawiya:

⁵¹ Ebe tetelo Ya:sute ebena menokola nabiwila iba:go Nasalete duliomolamo tote, ebola eba nokolinalo ibi-no tabamo tuduwatanaki, ebene Ma:lite me iyaiya tanalo ebena tepo magumamo alomote tete bilibilinomolo kawonomamo nemalagidilolenami. ^{†52} Ebema: me tanalo nanitabola, Ya:sute mulo kimalagidilago eba apelo, Godoko ega:walo epo ebetamo nekalakalaonamiya. ^{††}

**Yoneko Epo Obama Waduba:midaoledawate
Godokono Tabo Da:kiyawaiya**

Ma:t 3:1-12; Mak 1:1-8; Yon 1:19-28

3 Ebe tetelo Sisa Taibiliasite 15 ulamalo opo kawonomono Kawo Elawodubunomoma: eba eda:nalo, dubu epetapiate ebena opopima: ma kunu eda:onamiya,

Poniyase Paeleteko Yudiya opono Kapela Elawodubula,

Elodiko Ga:lili opono Kawo Elawodubula, [‡]

ebena naniwi Pilipiko Ituliya opo ega:walo Ta:konaitasi opono Kawo Elawodubula,

ega:walo Laisaniyasiko A:bilini opono Kawo Elawodubula.

² Ebe atu tetelo A:nasiko ega:walo Kayapasiko ibi netewapiate Godotamo kalimagono ikameopino Ununomo Watowatopima: eda:onamiya, ebene Sekalayakono gudu Yoneko ebete bulu opolo eba okolinalo Godokono tabote ebetamo ebo piya. ³ Iyo, ebete Yodane Kolomono opo kawonomamo tote Godokono tabo ma kunu na:kiyawaiya, "La:imano kubane olobila:wete obama aduba:mida tanalo laema: na:pelama:la:, ebene Godote la:imano kuba egebole-lametate ka:dodolomatililaema:ta." ^{‡‡4} Nanitabola, Godote dopamo ebena woki awokalimidawa Aisayagodone Yonekono pe tanaloma: ebena Bukamo tabo ma kunu akuloliya,

"Lumagite bulu opolo tabo ma kunu kawonomamo ka:pegemene,

'Kawodawano gabo nosiyodiloma:la:',

[†] 2:51 Luk 2:19 ^{††} 2:52 1Sa:m 2:26; Mulo Tabo 3:4 [‡] Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawala, Ya:sute dawokaliya ebe tetelo Yudiya opolo Kawo Elawodubuma: deda:nami, ebe dopo Elodi ebe me Elodi idino nabiwila, iyo, nabiwite gudutamo atu Elodi mailo kikamiya. ^{‡†} 3:3 Ali 13:24

ebena gabo na:tupugaima:la:!

⁵ Godote me opono damela bolaliyao bilibilinomo ilatolete,

damela unuunu kapatalulatolemene, iyo, ebete kalawikalawi gabo nanitabolo tuputupuilamolete,

gabono damela gugu ilatolete ka:dilidililaemene.

⁶ Nanitabola, ebete epono igilo da:mula:lilaemene, ibi bilibilinomate ebe tanalo ebo kuima:na:!" ^{‡‡}

⁷ Ebene epo bilibilinomate Yonetamo na:pelamiya ebete ibi obama kowaduba:midaolema:, wiyasiya ebete iba:tamo negiya, "La: bu kalulata! La: potele kanaletia obama waduba:midaolema: da:pelama:ema, ba:, Godokono kawo dowa tanalonomote la:tamo a:ka:pemene? Ao, ka:pemene! ^{‡‡8} La:imano tepo magumu iyakobi da:midila:ema, modobola la: la:imano nanitabo tanalo awokalima: wadewade tanalo nosiyodilola:la:. La: a:ka:tuwa: la:tamo mako tabo gela akowagilima:la:, 'A modobola mabu A:ibalayamako ebe aimano ewono nabiwila.' Ao, la: a:ka:modobomata! Na la:tamo nani tabo gemo, Godogodolo elawo bitana ebete me nokolamo A:ibalayamakono gudi kosiyodilolema:!" ^{‡‡9} Ebema: ka:lo Godote ebena kabi a:li, noloa: da:imi kewa bilibilinomo ebete lute elamo kiyalekemene." [§]

¹⁰ Epate ebe tanalo olowite Yoneko nalatediya, "A Godokono dowa odiyoboma: beda: tanalo na:kosiyodiloma:?"

¹¹ Ebete eba wiyalo negiya, "Modobola kaliku netewagodawate kalikua:dawa idi kowalubimene, ega:walo baeagodawate baea:dawa kowalubimene."

¹² Ebene ta:kese mani elemasigilo uwatepi dubu epetapi iba:te obama waduba:midaolema: da:pelamiya, iba:te ebe napalatediya, "Iyatulamedawa, a beda: tanalo na:kosiyodiloma:?" ^{§†}

¹³ Ebete ibi nanaliya, "La:le ta:kese mani uwate tetelo a:da: gabodo kawonomamo akouwatenakala: la: a:ka:tuwa: la: walubilima:, wiyasiya gabamani dubate degelanaka ebe modobolo nuwatenakiyala:."

¹⁴ Ebene gowelaopi epetapiate Yoneko nalatediya, "A keba kunula:ka:? A beda: tanalo na:kosiyodiloma:?"

Ebene ebete iba:tamo negiya, "La:le epo epetapino mani elawo gabodo o a:da: gabodo akouwata:la:, ega:walo la:imano tabo gela magumulo epo epetapi akokubailama:la:, ega:walo la:imano woko wiya delawa:wenakoma ubia: tabo gela:no kalakalago nuwatenakiyala:."

¹⁵ Epate Yonekono tanalo eba malagidilolo, iba:te kalakalaolo nemalagidiliya Yoneko da: Godokono Alibodawa Kelisotela:. ¹⁶ Ebene Yonete iba:tamo negiya, "Nale la: obama waduba:midaolemata, wiyasiya lumagi idite naimano walogabo apune ba:pena. Ebena elawo kawonomola, naimano elawo nodoliona, ebema: na wadenoa: nale ebena agowa ukulaolema:. Nanitabola, ebete la: Godokono Uliyanamo ega:walo ebena elamo ka:powaduba:midaolema:ta, ^{§††17} iyo,

^{‡‡} 3:6 Ais 40:3-5 ^{‡††} 3:7 Ma:t 12:34; 23:33 ^{‡‡‡} 3:8 Yon 8:33,39 [§] 3:9 Ma:t 7:19 ^{§†} 3:12 Luk 7:29 ^{§††} 3:16 Ali 13:25

ebete witi-laisono nonoka balamo alomono inamabu elawi, ebene ebete witi-laiso naono ebenu moto guamo eba alomolo nonoka elamo ebo kiyalekemene, ebe elate uwomua: tetelo nowaena, ka:egana:.”

¹⁸ Nanitabola, Yonete Godokono Wade Tabo da:kiyawaonaki, ebete iyaiya tanalo bilibilinomo iyatulamolenaki epate ibino woki iyakobi ka:midilima:.
¹⁹ Ebene egela idilo Yonete Kawo Elawodubu Elodiko kawiyaniya, mabu ebete ebenu ekawino kamiyale Elodiyasiko pilolo lawiya ega:walo ebete kuba tanalo epetapi bilibilinomo osiyodilolenaki. ²⁰ Ebe tetelo Elodite kuba tanalo kawonomo idi ma kunu kosiyo-diliya, ebete Yoneko idoko motamo gito iyatiya.

Yonete Ya:suko Obama Daduba:midiya

Ma:t 3:13-17; Mak 1:9-11

²¹ Elodite ebe idoko motamo iyatia:no, dopamo Yonete epo bilibilinomo obama owaduba:midaoliya, Ya:suko ebalata. Ebema: Ya:sute obama aduba:mida tanalo lawete, Godotamo kalakala tabo eba kiyawautalo Godote ebenu Unu Duliyomolo ebo a:iyamidiya.
²² Ebene Godokono Uliyanate bigo olamu ebe unamo eba piwisigalo, tabote Unu Duliyomolone ma kunu piwisigiya, “A:ma: naimano kapiya Gudunomolata. Na a:ma:tamo nekalakalitamo.” ^{††}

Ya:sukono Mabu Epono Mailono Tanalo

Ma:t 1:1-17

²³ Ya:sute 30 ulamama: eba eda:lo ebete ebenu kawo woko ebo wagilimiya, ebene ebenu mabu epono mailono tanalo ma kunula.

Epate ibino wokilo ebe Yausepekono guduma: gelanamiya, me Yausepeko Ilaikono gudula. [‡]

²⁴ Ilaiko Mata:takono gudula.

Mata:tako Libaikono gudula.

Libaiko Melekaikono gudula.

Melekaiko Yanaikono gudula.

Yanaiko Yausepekono gudula.

²⁵ Yausepeko Mata:tayasikono gudula.

Mata:tayasiko A:imosokono gudula.

A:imosoko Na:iumakono gudula.

Na:iumako Esalaikono gudula.

Esalaiko Nagaikono gudula.

²⁶ Nagaiko Maa:takono gudula.

Maa:tako Mata:tayasikono gudula.

Mata:tayasiko Sema:inikono gudula.

Sema:iniko Yausekekono gudula.

Yausekeko Yaudakono gudula.

²⁷ Yaudako Yowanakono gudula.

Yowanako Lisakono gudula.

Lisako Selababelakono gudula.

Selababelako Siyatiyelakono gudula.

Siyatiyelako Nelaikono gudula.

²⁸ Nelaiko Melekikono gudula.

Melekiko Adaikono gudula.

Adaiko Kosamakono gudula.

Kosamako Elamadamakono gudula.

Elamadamako Eyakono gudula.

²⁹ Eyako Yosuwakono gudula.

Yosuwako Eliyesakono gudula.

Eliyesako Yolimikono gudula.

Yolimiko Mata:takono gudula.

Mata:tako Libaikono gudula.

³⁰ Libaiko Simiyonokono gudula.

Simiyonoko Yudakono gudula.

Yudako Yausepekono gudula.

Yausepeko Yaonamakono gudula.

Yaonamako Elayakimikono gudula.

³¹ Elayakimiko Meleyakono gudula.

Meleyako Menakono gudula.

Menako Mata:taikono gudula.

Mata:taiko Na:itanakono gudula.

Na:itanako Da:ibidikono gudula.

³² Da:ibidiko Yesikono gudula.

Yesiko Obedakono gudula.

Obedako Bowasekono gudula.

Bowaseko Samonokono gudula.

Samonoko Nasonakono gudula. ^{††}

³³ Nasonako Aminadabakono gudula.

Aminadabako Adaminakono gudula.

Adaminako Anikono gudula.

Aniko Esalonakono gudula.

Esalonako Pelesekonogudula.

Peleseko Yudakono gudula.

³⁴ Yudako Ya:ikobokono gudula.

Ya:ikoboko Aisa:kekono gudula.

Aisa:keko A:ibalayamakono gudula.

A:ibalayamako Telakono gudula.

Telako Neyokono gudula.

³⁵ Neyoko Selugukono gudula.

Seluguko Liyukono gudula.

Liyuko Pelegekono gudula.

Pelegeko Ibakono gudula.

Ibako Silakono gudula.

³⁶ Silako Ka:inanekonogudula.

Ka:inaneko Apasa:dakono gudula.

Apasa:dako Semakono gudula.

Semako Nowakono gudula.

Nowako La:imekakono gudula. ^{††}

³⁷ La:imekako Metusalakono gudula.

Metusalako Inokokono gudula.

Inokoko Yeledikono gudula.

Yelediko Mayalalelakono gudula.

Mayalalelako Ka:inanekonogudula.

³⁸ Ka:inaneko Inosokono gudula.

Inosoko Setakono gudula.

Setako A:da:mekono gudula.

A:da:meke Godokono gudula.

Ebema: me Ya:sukono mabu epono tanalono uwomula. ^{†††}

la. ^{†††}

† 3:19 Ma:t 14:3-4; Mak 6:17-18 †† 3:22 Yon 1:32 ‡ 3:23 Luk 4:22; Yon 6:42

†† 3:32 Lut 4:17-22 ††† 3:36 W Mabu 11:10-26 †††† 3:38 W Mabu 4:25-26

Saitanate Ya:suko Kuba Gabamo Kowabuga:tama: Ebetamo Da:pemaigiya
Ma:t 4:1-11; Mak 1:12-13

4 Ebene Godokono Uliyanate Ya:sukono tepo magumu tabokaimite, Yodane Kolomone eba magatalo ebete bulu opamo gito tiya. ² Ebene Ya:sute bulu opolo 40 egelamo eba nokolilo Saitanate ebe kuba gabamo kowabuga:tama: ebetamo ebo pemaigiya. Ebe tete geyageyanomolo Ya:sute bae kenanakia:, ebema: ebe tete dolopoligiya ebete bae kape tanalo ebo iyatawiya.

³ Ebene Saitanate ebe naniya, "A:ma: Godokono nani Guduma: deda:wena, me nokola baema: na:mida:"

⁴ Ya:sute ebene tabo eba wiyalo negiya, "Godokono Bukalo tabo ma kunu itana, 'Lumagite me opono bae kapiyalo a:kigilonamene.'" [†]

⁵ Ebene Saitanate Ya:suko unamo magatate me opo kawonomono iyaiya opo kawokawo eba niyatumiolo, iba:te ebe tetenomolo ebe inamabu bilibilinomo ebo ulamoliya. ⁶ Saitanate ebetamo negiya, "Me inamabu bilibilinomo ega:walo elawo kawonomo nale a:ma:tamo kikaemamota. Nanitabola, me opono inamabu bilibilinomo Godote natamo ikanamoniya, ebe mabuma: nale kebe lumagitamo ikaema: ubi diyatimo nagodolo elawo bitana ebetamo kikameoma:. ⁷ Iyo, a:ma:le na namamanatena:, ebene me inamabu bilibilinomo a:ma:le kuwatema:ta."

⁸ Wiyasiya Ya:sute ebene tabo eba wiyalo negiya, "Godokono Bukalo tabo ma kunu itana, 'A:ma: a:imano Kawodawa Godoko amamatelo ebe kapiyatamo na:tuduwatanakiye.'" ^{††}

⁹ Ebene Saitanate ebe Yelusalema kawo duliyo-lamo magatate Godoko Amamateno Iya Motono auba unamo nadipite ebe ebo naniya, "A:ma: Godokono nani Guduma: deda:wena, me motone opamo na:nepatega, ¹⁰ mabu Godokono Bukalo tabo ma kunu itana,

'Godote ebene nopopi kapalibolemene iba:te a:ma: wadenomamo ka:powlubitama; [‡]

¹¹ iyo, iba:te ibino kotamo a:ma: ka:pelaema:ta, ebema: a:ma:le nokolalo agowa a:ka:nukami-daemene.'" ^{††}

¹² Wiyasiya Ya:sute ebetamo nowamiya, "Ao, nale ebe kuba tanalo a:kosiyodilomo, mabu Godokono Bukalo tabo idi ma kunu itana, 'Opo lumagite Kawodawa Godoko wabudima: akowagela:la:.' Iyo, ebe mabuma: me opo lumagite ebene daedale wokiamo tanalo idi dosiyodilomene, ebete akomalagidilala: Godote ebene igilo gito ka:pa:mula:ema:.'" ^{‡‡}

[†] 4:4 Totomu 8:3 ^{††} 4:8 Totomu 6:13-14 [‡] 4:10 Oale 91:11-12 ^{††} Saitanate degiya ebe tabo Godokono Bukalo nanitabonomolo bitana, iyo, modobola a:ma: Sam Oale Buka 91:11-12 numiye. Saitanako ebe kawo a:da: tabo kiyawao-dawanomola, ebema: tete epetapilo ebete Godokono tabono iyaiya tanalo epono woki mabuamo wadaenako, wiyasiya ebe tabono magumu ebete nanitabolo kawokalilamena:, iyo, me gabodo ebete ibi kuba gabamo wabuga:talena:, ebete Ya:sutamosi yodiloma: dowageliya eba kunu. ^{‡‡} 4:12 Totomu 6:16; 1Kol 10:9

¹³ Ebene Saitanako kuba gabamo wabuga:ta tanalo bilibilinomo dolopoligoiya, ebete Ya:suko tete da:pe-samo ebo atepiya. ^{‡‡}

Ya:sute Ebene Woko Dowagilimiya
Ma:t 4:12-17; Mak 1:14-15

¹⁴ Ebe tetelo Ya:sute Godokono Uliyanano elawago Ga:lili opamo walo na:ka:tiya, ebene ebe opo kawonomolo dilukulionamiya ebe epo bilibilinomate Ya:sukono tanaloma: tabo ebo na:kiyawaiya. ¹⁵ Ebete ebe Yu epono balidi ibilamole motolo ibi diyatulame-naki, ebe mabuma: ibi bilibilinomate ebe kawonomo moionakiya.

Nasalete Duliyo-molo Epate Ya:suko Ubia:noma: Deda:iya
Ma:t 13:53-58; Mak 6:1-6

¹⁶ Egela idilo Ya:sute ebene okoli duliyo-molo Nasale-ta:mo tiya, ebene ebete Yu epono woko: talena egelalo dopamo keba kunu kosiyodilonakile, ebete ebe egelalo atu tanalo ka:nosiyodiliya, iyo, ebete epono balidi ibilamole motamo nodolote Godokono Bukano tabo ka:la:miolema: ebo maigiya. ¹⁷ Ebene iba:te Aisaya bu-ka mokopi ebetamo ikamete, ebete paeamidate buka ka:la:miole ma kunu ebo wagilimiya, ^{‡‡}

¹⁸ "Godokono Uliyanate na unulo okolina, mabu ebete na elaweniya, nale nigologololo dilukuliona ebe epatamo Godokono Wade Tabo katama: Ebete na apaliboniya idoko motolo dilukuliona ebe epatamo,

ebema: nale ibi ka:kiyawaolaemamo, tete ebe na:pe ibi idoko motone kowagailima:, ega:walo na balidi tamiolame epo kanalemamo, ibino balidi ka:meleoma:.

Iyo, nale mibomibago dowapata:lamena

ebe epo tutunomoma: ka:midilimamo, ¹⁹ ega:walo Kawodawa Godote ibino igilo da:mula:lalaemene,

nale ibi me tabo kanalemamo, ebe tanalo na:pe."

²⁰ Ebene buka ka:la:miole dolopoligiya Ya:sute buka walo ka:mokopite wokodawatamo ikamete epo iyatulaema: ibino ololo apulo gito okoliya. Ebe tetelo balidi ibilamole moto gulo da:pola:niya ebe epate Ya:suko wadenomamo umiutiya, ²¹ ebema: ebete iba:tamo negiya, "Ka:lo nale me buka apuno tabo deka:la:miole-mo, ebe tetenomolo ebene nanitabo tanalote la:tamo apawokala."

²² Ebene ebete Godokono tabo iba:tamo eba kiyawautalo ibi bilibilinomate nemalagidilutiya, "Ya:suko ebe wade lumaginomola," ega:walo iba:te ebene tabone kebe tabo kolowiye ebe wadewade taboma: anoanolo negelitiya, "Me Yausepekono gudu-la, ebene mulo keba kunula:ka:?" [§]

^{‡‡†} 4:13 Yu Epo 2:18; 4:15 ^{‡‡‡} 4:17 Ais 61:1-2 [§] 4:22 Luk 3:23; Yon 6:42

²³ Ebene ebete iba:tamo negiya, "Na la:tamo nani tabo gemo. Epate muloma: degelanaka, walone la:le ebako tabo natamo ma kunu kegelamamota, 'A:ma: nani doketama: deda:wena, modobola a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: wadekobi na:mida:.' Ega:walo la:le na kananemamota, 'A:ma:le Kapeniyama duliynomololo da:nosiyodilola:wia ale ebe anoano tanalo olowima:, ebema: ka:lo wiyasiya a:imano duliynomolonomolo ebako tanalo na:kosiyodilola:."

²⁴ Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, Godokono woki awokalimidawa ebene duliynomolo epate ebe ubia:noma: eda:ote a:kelaema:na:." ^{†25} Ebema: la: naimano nani tabo nolowiala: Elayate dokolinami ebe tetelo netewa-kapiya ulamalo ulamate kowonakia:, opo kawonomolo nao inamabute ebema: olopoligiya. Ebe tetelo amoleamole bilibilinomate Isalaela opolo nigologololo ilukulionamiya, ^{††26} wiyasiya Godote Elayako ebe Yu epono amoleamola:tamo kanalibiya: Ao, ebete ebe Saidono opono Sa:lepata duliynomolamo nalibiya, ebolo dokolinami ebe amole kapiyanomo ka:nowalubima: Ebe kamiyale Yu lumagia:!^{‡27} Ega:walo me tanalo idila. Godokono woki awokalimidawa idi Elaisakono tetelo Isalaela opolo kukulakukulago dubu bilibilinomate nilukulionamiya, wiyasiya ibi magumulo Godote dubu idi wadekobi ka:midia:, Siliya opodawa idi Na:imanako kapiya wadekobi midia. Ebe dubu Yu lumagia:!"^{‡†}

²⁸ Ebene Yu epono balidi ibilamole motolo da:pola:niya, ibi bilibilinomate ebe tabo dolowiya kawonomamo dowaiya. ²⁹ Ebema: iba:te maimiote Ya:suko lawete duliynomolo magumune elawamo ebo powolukiya, mabu ibi ubila ebe damela unu ida:mo magatate maboele damelane ka:pa:na:mupiamidama:, iyo, mako damela Nasalete duliynomolo niyakabolo itanami. ³⁰ Ebe tetelo Ya:sute wiyasiya ebe epo bilibilinomono tetedo tote ebene to gabodo gito tiya.

Ya:sute Kuba Uliyanagono Dubu Wadekobi Da:midia
Mak 1:21-28

³¹ Ebene Ya:sute Ga:lili opono Kapeniyama duliynomolamo tote, Yu epono wokoa: talena egelalo epo da:niyatulamiti, ³² iba:te ebene tabamo nanoanoutiya mabu ebete tabo Godokono elawamo kiyawauti. [‡]

³³ Ebe tetelo ibino balidi ibilamole moto gulo kuba uliyanagono dubute ebolo na:luti, ebene ebete geatepaolo kawonomamo negiya, ³⁴ "Oe! Ya:su Nasalete duliynomolodawa, a:ma: atamo beda: tanalo na:kosiyodilaemene? A:ma: a kubaiaema: ka:pa:wa:? Eiyee, na iyatawala a:imano tanalo, a:ma: Godokono Wade-talena Dawalata!"

³⁵ Ya:sute wiyasiya ebe kawiya naniya, "A:ma: kodakodawete, ebegodone na:nemaiga!" Ebene kuba uliyanate epono ololo apulo ebe dubu opamo ba:didilote ebegodone ebo penemaigiya, wiyasiya ebetamo kuba tanalo idi kosiyodiliya:

† 4:24 Yon 4:44 †† 4:25 1Ela 17:1,7 ‡ 4:26 1Ela 17:8-16 †† 4:27 2Ela 5:1-14 ††† 4:32 Ma:t 7:28-29

³⁶ Ebema: ebe epo bilibilinomate anoanolo idite iditamogenaki, idite iditamogenaki, ma kunu wagelitiya, "Me tabono elawo keba kunula:ka:? Me dubuno elawo ega:walo a:di kawonomola! Numa:la:, kubakuba uliyanate ebene tabo olowite iyabaiamo alautiya!"

³⁷ Ebene Ya:sukono woko osiyodilo tabote ebe opo kawonomamo gito tiya, iyo, piyate ebolo dilukulionamiya ibi bilibilinomate ebene tanaloma: tabo ebena:kiyawaiya.

Ya:sute Saimonokono Moto Lapino Wadekobi Da:midia

Mat 8:14-15; Mak 1:29-31

³⁸ Ebene Ya:sute Yu epono balidi ibilamole motone pemaigate Saimonokono motamo gito tiya. Ebolo Saimonokono moto lapino ape elanomo gabugabute umiti, ebene ebene tanaloma: epate Ya:suko ebo aniya. ³⁹ Ebema: Ya:sute tote ebene wata baiamo nutite ebe gabugabute ebe katepama: daniya, ebe tetenomolo gabugabute ebegodone eba olopoligolo ebete maigate ibi mabuma: bae okalimi woko ebo wagilimiya.

Ya:sute Temetema:gopi Bilibilinomo Wadekobi Da:mid-ioleni

Mat 8:16-17; Mak 1:32-34

⁴⁰ Ebe tetelo egelate da:niwisigani, piyate ebe duliynomololo iyaiya temetema:go da:pola:niya ibino namutupiate ibi bilibilinomo Ya:sutamamo ebo magaeleniya, ebene ebete ebene koto iba:tamo watiolaelamenalo ibi bilibilinomo wadekobi ebo midioleni. ⁴¹ Ega:walo ebete kubakuba uliyana kawiya danaleni, iba:te epo epetapi bilibilinomagadone eba nemaimionalo gelatepaolo tabo ma kunu gelaniya, "Ya:su, a:ma: Godokono Gudulata!" Nanitabola, ebe kubakuba uliyana iyatawala Ya:suko ebe Godokono Alibodawa Kelisotela, wiyasiya ebete ibi kawiya eba analenalo, iba:te ebene tanalo kawokalima: ebete tabo gela talena ebo iyatilameni. ^{‡††}

Ya:sute Iyaiya Duliynomolo Epetapilo Godokono Tabo Da:na:kiyawaonaki

Mak 1:35-39

⁴² Ebene egelate eba waloutalo Ya:sute ebe duliynomolone nemaigate diyamoa: opamo na:tiya, ebema: epate ebe wadiago tolamete ebo numiya, mabu ibi ubia:nola Ya:sute ibi miyapama:.[‡] ⁴³ Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "Modobola na duliynomolo epetapiamo tote, Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalono Wade Tabo ka:na:kiyawaomamo, mabu Godote na ebema: paliboniya."

⁴⁴ Ebene Ya:sute ebe opono duliynomolo bilibilinomamo tonaki Yu epono balidi ibilamole moto gulo Godokono tabo ebo na:kiyawaonaki. ^{‡††}

††† 4:41 Ma:t 8:29; Mak 3:11-12 ††† 4:44 Ma:t 4:23

Ya:sute Ebeno Dopo Waloma:tapi Duwatiya

Ma:t 4:18-22; Mak 1:16-20

5 Tete idilo Ya:sute Genasalete Paka: balalo eba utitalo epo bilibilinomate ebetamo mupuma:tiua:go tolamitiya Godokono tabo olowioma:.¹² Ebene ebete pe netewa paka: balalo pola:nalo ulamiya, namo uwatolepi dubate ebe pe iyalo miyapate iba:te ibino kamau ukulaolitiya.³ Ebema: ibi magumulo Ya:sute dubu idino peamo oliya, ebe dubuno mailo Saimonotela. Ebene Ya:sute ebe daniya ebeno pe potone kela:mo kalima:tepama:, ebete ebe tanalo osiyodilote Ya:sute peamo okolite Godokono tabo epo ebo iyatulamiya.

⁴ Ebene ebete Godokono tabo kiyawao dolopoligiya Saimonoko ebo aniya, "Pe kela:mo kulukulu teta:mo walo kalima:tepawete, a:ma: ega:walo a:imano namutupi la:imano kamau obamo nowaduba:la: namo kuwatola:ema:."

⁵ Wiyasiya Saimonote ebetamo eba wiyalo negiya, "Kawo Iyatulamedawa, a idoko geyageyanomolo nipo odobinakama:, namo idi kelawenaka:. Wiyasiya kuba:, mabu a:ma:le na danana:wa:, ebema: nale a:imano tabamo tuduwatalo na kamau obamo kowadubitamamo."^{†6} Ebema: ebete wokopi epetapiago ebe tanalo dosiyodiliya, namo bilibilinomate taote kamau tatalila teteoma:,⁷ ebene iba:te ibino namutupi epetapi pe idilo da:pola:niya kotamo na:midaolamiya iba:te ibi ka:powlubilima:. Ebema: iba:te pelamete ebe pe netewamo namo da:powiyaoliya, pete tatalila obamo ololuoma:.⁸ Ebene Saimonote ebe tanalo umite kawonomamo danoaniya, ebete Ya:sukono agowa mabua:mo pete pupamo pokolite ebo pegiya, "Kawodawa, a:ma: na atepana:wete na:toa, mabu na kuba lumagila!"

⁹ Wiyasiya Ya:sute ebetamo negiya, "Akotoletola:la:, a:ma: dopamo namo uwatedawama: eda:namiata, wiyasiya me tetene wagilimite a:ma: epo uwatedawalata."

Ebe tetelo Saimonago namo uwatole mani woko dosiyodilonamiya, ebe dubu Ya:imesiko ega:walo Yoneko, ibi netewapi Sebedikono gudila. Ebene ibi ega:walo wokopi epetapi ebolo da:pola:niya, iba:te ebe namo bilibilinomo ulamete atumu nakanoanoutiya.¹¹ Ebe mabuma: Saimonoko ega:walo me dubu netewa epetapi iba:te ibino pe netewa pa:ililete ibino woko inamabu bilibilinomo miyapate Ya:suko ebo waloma:tiya. ‡

Ya:sute Kukulakukulago Dubu Wadekobi Da:midiya

Ma:t 8:1-4; Mak 1:40-45

¹² Tete idilo Ya:sute duliymolo idilo okoliti, ebe duliymololo kuba kukulakukulago dubunomote nokolinami. Ebene ebete Ya:suko umite ebetamo pete ebeno ololo opamo piyatite towetowe tabo na:pegiya, "Kawodawa, a:imano ubi ditametana, a:ma:le na wadekobi ka:midinima:ta."

† 5:1 Ma:t 13:1-2; Mak 3:9-10 †† 5:5 Yon 21:3-8 ‡ 5:11 Ma:t 19:27

¹³ Ya:sute ebeno koto uwamidate ebe eba ologilo ebetamo negiya, "Na ubila, a:ma: wadekobi nolowia!" ebema: ebe tetenomolo kukulakukula temetemetebegodone nolopoligiya.¹⁴ Ebene Ya:sute ebe kawiya eba analo negiya, "A:ma: naimano tanaloma: epo akoanala:la:. Modobola a:ma: wiyasiya me tetenomolo toawete a:imano ape Godotamo kalimagono ikameodawatamo nanawokalimiye, ebene kalimagono nilakapo inamabu Godotamo akona:nikamiye, Mosesete da:kiyawaiya eba kunu. Ebe tanalote epo kiyatulaemene a:imano temetemetepopoligi."^{††}

¹⁵ Wiyasiya Ya:sute kebe wadewade tanalo kosiyo-dilolenakile ebe tabote ebe opo kawonomamo tiya, ebema: epo bilibilinomate ebetamo napaladabutiya ebeno tabo kolowioma: ega:walo ebete ibino temetema:gopi wadekobi ka:midiolema:.¹⁶ Ebete wiyasiya ibi miyapate bulu opamo a:ka:tuwa: ebo tiya, ebe diyamoa: opolo Godago tabo ka:negelama:.

Ya:sute Ape Kodakoda Temetema:go Dubu Wadekobi Da:midiya

Ma:t 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷ Egela idilo Ya:sute epo eba iyatulamitalo, Pa:lisi tanebapi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi ibi epetapiate Ga:lili opono iyaiya duliymolone pelamoliya, ebene epetapiate atumu Yudiya opone ega:walo Yelusalema kawo duliymolone pelamote ebo pepola:niya. Ebe tetelo Kawodawa Godokono elawote Ya:sugodolo nitani ebete temetema:gopi wadekobi ka:midiolema:,¹⁸ ebene dubu epetapiate ape kodakoda temetema:go dubu patapatago aguwaiya. Iba:te moto guamo odoloma: gabo waditiya ibino namutudawa Ya:sukono agowa mabuamo kanadilatima:,¹⁹ wiyasiya epo bilibilinomola ebema: iba:te gabo idi kumiya: Ebe mabuma: iba:te moto unamo nodolote, Ya:sute kebo kutitiyale iba:te ebe moto unu anabulimite ebe dubu patapatago ebana nuwamidiya Ya:sutammo.²⁰ Ya:sute ibino nanitabokobi midi tanalo umilamete dubutamo negiya, "Namutudawa, Godote a:imano kuba egebolema:ta."[‡]

²¹ Wiyasiya Godokono Totomu tabo iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi dubu iba:te ibino tepo magumulo ma kunu malagidilutiya, "Me dubu amama kawodawanomola, Godokono ololo apulo kuba tabo beda:ma: kegele? Kuba egeboledawa potelela:ka:? Ebe Godoko kapiyatela!"

²² Iba:te ibino tepo magumulo degeliya Ya:sute iyatawate iba:tamo negiya, "Mabu keleka: la:imano tepo magumulo me tanalo demalagidilola:witama?²³ Me tabo kodakodala:ka: nale gema:, 'Godote a:imano kuba egebolemetate a:dodolomatilima:ta?' O me tabo idi gema: kodakodala:ka:, 'A:ma: maigawete, na:toa?'²⁴ Ebema: nale la: kiyatulaemamota, na Epono Naniwigodolo^{†††} elawo bitana me opo kawonomolo epono kuba egebolelamete ka:dodolomatililaema:." Ebene

†† 5:14 Kalima 14:1-32 ††† 5:20 Luk 7:48; Ais 43:25 ††† Epono Naniwi ebe Ya:sukono mailo idila. Ebe a epo bilibilinomononaniwila, atumu Godoko ebe aimano Naniwila.

ebete temetema:go dubutamo negiya, "Nale a:ma: anamata, a:ma: maigawete, a:imano bogo mokopiami-dawete motamo na:toa!" †

²⁵ Ebe tetenomolo ebe dubute ibino ololo apulo maigate ebene bogo lawete Godokono mailo unamo eba adipatelo ebene motamo gito tiya, ²⁶ ebema: ebe epo bilibilinomate kawonomamo anoanoutiya. Iba:te Godokono mailo unamo eba adipatelo toletoleolo negeliya, "A ka:lo egelalo anoano tanalo nanitabonomolo ulaema:!"

Ya:sute Libaiko †† Dekamiya

Ma:t 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷ Me tanalo dolopoligiya Ya:sute moto gune ne-maigate dubu idi Libaiko ebo numiya, ebe ta:kese uwatedawala, ebete ebene woko bailo okoliti. Ebe tetelo Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma: na nowaloma:ena;" ²⁸ ebene ebete maigate ebene woko inamabu bilibilinomo miyapate Ya:suko ebo waloma:tiya.

²⁹ Ebene tete da:peso da:petiya Libaite ebene motolo Ya:suko mabuma: kawo soliyomunomo osiyodiliya. Ebe tetelo ta:kese uwatepi dubu epetapi ega:walo epo bilibilinomo epetapi iba:te Ya:suago soliyomu bae nau-tiya. ³⁰ Ebene Pa:lisi tanebapi ‡ ega:walo ibino totomu tabo iyatulamepi ibi epetapiate Ya:suko waloma:tapi kawiya nanaliya, "Mabu keleka: la:le ta:kese mani ele-masigilo uwatepi ega:walo Godokono Totomu Tabo uwateka: epago da:imi obo niawete iba:go bae denawenakoma?" ††

³¹ Wiyasiya Ya:sute ebe tabo olowite iba:tamo negiya, "Wadewade epate doketatamo a:ka:tolaema:na:, gabugabuagopiate ka:tolaema:na:. ³² Iyo, piyate a:ka:tuwa: degelana, 'A wadewade epola,' na ebakobako epo uwatema: ka:piya:. Na wiyasiya kubakuba epo kapiya uwatema: piyamo, iba:te ibino iyaiya kuba osiyodilole tanalone kolobila:ma:."

Godokono Woko Osiyodiloma: Bae Naoa:no Pola:na Tanalo

Ma:t 9:14-15; Mak 2:18-20

³³ Ebene epo epetapiate Ya:sutamano negeliya, "Yoneko waloma:tapi ega:walo Pa:lisi tanebapino waloma:talepi iba:te iyaiya tetelo bae naoa:no Godotamo towetowe tabo ebo gelanaka, wiyasiya a:ma: waloma:tapiate ma kunu ka:pola:nanakoa:. Iba:te tete bilibilinomolo elawo da:imi obo niote bae ebo naonaka."

³⁴ Ya:sute iba:tamo negiya, "Dubute kamiyale daidimene, ebe tetelo ebene namutupiate soliyomu bailo baea:no gito ba:ka:pola:nama:na: Ao, mod-obao: Iba:te eba:go soliyomu bae kapimiya kenao-

† 5:24 Yon 5:8 †† *Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Libaikono mailo idi Ma:tiyutela.* ‡ Ya:suko tetelo Pa:lisi epo ebe Yu epono taneba idila. Godote ibino ewoniatamo Mosesedo dikalamiya ebe Totomu Tabo, ega:walo ibino ewoniate a:ka:tuwa: kebe iyaiya tanaloma: kawokawo pukalama: dege-lanamiya, Pa:lisi epate ebe tanalo bilibilinomamo wadenomamo tudila:onamiya, ebene iba:te epo ma kunu eba iyatulamenalo, piyate ibino tabamo tudila:oa:no iba:te ibi kubama: gelate iba:go kalad-abutinakia: †† 5:30 Luk 15:1-2

ma:na:. ††³⁵ Wiyasiya kamiyale oli aidi dubute ebene kamiyale duliomolo ida:mo magata tete na:pe, nanitabola, ebe egelalo ebene namutupiate ibino tepo temeteme tanaloma: bae naoa:no ka:pola:nama:na:. Ebema: numa:la:, me tete ebe la:imano kalakalago bae nao tetela mabu nale la:go bokolinamo."

Tagala Okoli Tanalo Ega:walo Oli Okoli Tanalo

Ma:t 9:16-17; Mak 2:21-22

³⁶ Ebene Ya:sute iba:tamo me iyatulame oi kiyawao-lamiya, "Lumagite oli kaliku itamidate tagala kalikuno bolegala:mo a:kowaluomene. Ebete ma kunu dosiyodilomene oli kalikute tagala kalikago a:ka:mod-obomene, walo ka:ka:bolegalemene. ³⁷ Atu gabodo lumagite tagala gautu-goeo tama kalila:mo oli da:imi obo akalatemene, mabu oli da:imi obote tagala gautu-goeo tama kalili ka:na:ta:pulaemene, ebene da:imi obote opamo ka:ka:liyaote da:imi obo ega:walo kalili ibi netewate kapiya tetelo ka:kubakubaoma:na:. ³⁸ Me mabuma: modobola iyatawadawate oli da:imi obo oli-oli tama kalili kapiyamo nalateonakomene. ³⁹ Ega:walo me tanalo idila. Lumagite tagala da:imi obo da:ninako ebete walone tetelo oli da:imi obo nima: ubia:noma: keda:mene mabu ebete begenakomene, 'Tagala da:imi obo golanomola,' wiyasiya ebako lumagi iyatawa: oli da:imi obono wade gola."

Wokoa: Talena Egelano Tanalo

Ma:t 12:1-8; Mak 2:23-28

6 Yu epono wokoa: talena egela idilo Ya:sute ebe waloma:tapiago kono pali magumudo eba petolamenatolo, ebe waloma:tapiate kono kapiyakapiya kubakubadopo netapiote iba:te kenaoma: tama ebo welamiya. ††² Ebema: Pa:lisi tanebapi epetapiate Ya:sutamano negeliya, "Numa:, a:ma: waloma:tapiate aimano totomu tabamo ka:tudila:oa:. Iba:te wokoa: talena egela beda:ma: kadikanalite?" †††

³ Ebene Ya:sute iba:tamo eba wiyalo negiya, "Mod-obola Godote ebene Bukamo dakuloliya, la: ebe tanalo nemalagidilala:. Da:ibiditamano kuba tete da:piya, ebete ebene wapata:lamepiago bae kapete dulamiti, ebene ebete beda: tanalo kosiyodiliyale? ⁴ Ebete Godokono Motamo nodolote, ebe Motono wokopiate Godotamo dalomonakiya ebe talena bae ebete a:nenaiya. Numa:la:, aimano totomu tabote a niyatuaemena Godotamo kalimagono ikameopiate ebe bae a:ka:tuwa: naonaka, epo epetapiate nao talenala. Wiyasiya Da:ibidite ebe bae naote eba:go wapata:lamepiatamo dikalamoliya, Godote ebe tanalo kubama: kegiya:." ††

⁵ Ebema: Ya:sute iba:tamo negiya, "Nanitabola, na Epono Naniwite wokoa: talena egela namutudawama: eda:namo."

†† 5:34 Yon 3:29 ††† 6:1 Totomu 23:25 ††† 6:2 Yon 5:10 § 6:3 1Sa:m 21:1-6 †† 6:4 Kalima 24:5-9

Ya:sute Koto Apu A:eme Dubu Wadekobi Da:midia

Ma:t 12:9-14; Mak 3:1-6

⁶ Wokoa: talena egela idilo Ya:sute Yu epono balidi ibilamole moto guamo nodolote epo eba niatulamitalo, tumudi apu koto a:eme dubute ebolo nokoliti.

⁷ Ebene Pa:lisi tanebapi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi ibi epetapiate Ya:suko balidi kodakodamo umitiya, ebete wokoa: talena egelalo ebe dubu wadekobi da:ba:midimene, iyo, ibi ubila Ya:sute ebe tanalo eba osiyodilolo kubama: ebo kegelama:.

⁸ Wiyasiya Ya:sute iyatawiya iba:te ibino tepo magumulo beda: tanalo kemalagidilolitiye, ebema: ebete ebe dubutamo negiya, "A:ma: maigawete dopo apuamo na:pa:," ebene ebe dubute maigate dopo apuamo pe-te gito putiya. ⁹ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Nale la: alateda:lemata, aimano totomu tabote kebe talena kiyatuamenale? Ale wokoa: talena egelalo wade tanalo o kuba tanalo ba:kosiyodiloma:? Epo wadekobi ba:ka:midilima: o ba:ka:kubailaema:?" ¹⁰ Ebe tetelo Ya:sute ibi bilibilinomo eba pulamolenatolo ebe dubutamo negiya, "A:imano koto nuwamida," ebene ebete koto duwamidiya ebena kotote wadekobi ebo olowiya.

¹¹ Ebe mabuma: Pa:lisi tanebapiate kawonomamo dowaoilo ibi magumulo tabo ebo geliya, "A me dubu Ya:suko keba kunu nakamitima:?"

Ya:sute Ebena 12 Alibolepi Dubu Deka:la:miya

Ma:t 10:1-4; Mak 3:13-19

¹² Ebe idokolo Ya:sute Godago tabo gelanama: damela unu ida:mo nodoloni, ebema: ebete idoko geyageyanomolo Godago tabo eba gelanalo egelate ebo powaloiya. ¹³ Ebene egelate da:pemaigiya ebete ebena waloma:tapi ebetamo ka:la:mite, ibi magumulo 12 dubu eba uwatelo ibi nanaliya, "La: naimano alibolepilata."

¹⁴ Ebema: Ya:sute 12 dubu duwatiya, me ibino mailola.

Saimonoko Ya:sute ebetamo Pita mailo idi ikamiya, ega:walo ebena ekawi A:nduluko,

Ya:imesiko ega:walo Yoneko,

Pilipiko ega:walo Batolomuko,

¹⁵ Ma:tiyuko ega:walo Tomasiko,

A:lapiyasikono gudu Ya:imesiko ega:walo Saimonoko. Me Saimono idila epate dopamo negelanakiya, ebete kapela Loma gabamani epago gowelaodawama: eda:nami.

¹⁶ Ega:walo Ya:sute dubu epetapi netewa kuwatiya, Ya:imesikono gudu Yudasiko ega:walo Keliyota duliyyomolodawa Yudasiko, walone tetelo me walogabo dubute Ya:suko anakapumpipi walubiliya ebe kelaema:.

Ya:sute Temetema:gopi Wadekobi Da:midoliya

Ma:t 4:23-25

¹⁷ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiago unu damelane apotame opo ida:mo da:niwitiya, ebe tetelo walo:ma:tapi epetapi ega:walo iyaiya epo bilibilinomate iba:go ebo palugiya. Ibi epetapiate Yelusalema kawo

duliyyomolone ega:walo Yudiya opono duliyyomolo epetapine pelamiya, ega:walo ibi epetapiate kewa: kolomo bala apune ka:pelamiya, ibi Taya kawo duliyyomololo ega:walo Saidono kawo duliyyomololo dilukulionamiya ebe epola. ¹⁸ Nanitabola, ebe epo bilibilinomate pelamoliya Ya:sukono tabo olowioma: ega:walo ebete ibino temetema:gopi wadekobi ka:midiolema:, ega:walo kuba uliyanagopiate ebetamo atumu a:ka:pelamiya, ebene ebete ibi bilibilinomo wadekobi ebo midioliya. ¹⁹ Ebema: ebe epo bilibilinomo ubila Ya:suko kologoma:, mabu iba:te iyatawaiya Godokono elawote ebe magumune da:pe-maiganaki ebe tetelo ebete temetema:gopi wadekobi ebo midiolenaki.

Kalakala Tanalo Ega:walo Tepo Temeteme Tanalo

Ma:t 5:1-12

²⁰ Ebene Ya:sute ebena waloma:tapi bilibilinomo eba ulamitalo nanaliya,

"La: piyate nigologololo dilukula:wenama,

modobola la: nekalakalala;

mabu Godote Kawo Elawodawama: deda:na,

ebe wade duliyyomolono tanalo la:imanola!

²¹ Ega:walo me tetelo la: bae kapete dulametana,

modobola la: nekalakalala;

mabu Godote la:imano bae kape tanalo ka:modoboilaemene!

Ega:walo me tetelo la: piyate temetema:go dima:wenama,

modobola la: nekalakalala;

mabu walone la: kawo kalakalate kuwatelema:ta! †

²² "Ega:walo Epono Naniwino tanaloma: epetapiate la:tamo dowaoilo ubia: tabo eba gelalo la: demalogolotana, ega:walo iba:te la:imano mailo da:kubailamena,

modobola la: atumu na:kekalakalala:!^{††23} Iyo, la:

kalakalaalo unamo nilapatela:iyala; mabu walone

tetelo la:le Godokono Unu Duliyyomololo la:imano wiya

kawokawonomo ka:nuwatemamota. Numa:la;

dopamo ibino ewoniate atu ubia: tabo kegelanakiya

Godokono woki awokalimipiatamo.

²⁴ "Wiyasiya me tetelo la: piyate inamabu bilibilinomagopima: deda:wenama,

la: kawo tepo temeteme kiyatawaomamota,

mabu la:imano kalakala nelawenamata, walone

kolopoligomene!

²⁵ Ega:walo me tetelo la: kebe epo bae kapete kulametana;

la: kawo tepo temeteme kiyatawaomamota,

mabu walone la: bae kapete kuwatelema:ta!

Ega:walo me tetelo la: piyate dekalakalawenama,

la: kawo tepo temeteme kiyatawaomamota,

mabu walone la: gowelago kimimamota!

²⁶ "Ega:walo epo bilibilinomate la: demoiioletamene,

la: nanisiwale, mabu walone tetelo la: kawo tepo

temeteme kiyatawaomamota! Numa:la; dopamo ibino

† 6:21 Awo 7:16-17; Oale 126:5-6; Ais 61:3 †† 6:22 Yon 15:19; 16:2; 1Pit 4:14

ewoniate Godokono mailamo a:da: tabo kiyawaopi atumu emoiolenakiya."

La:go Gowelaopi Nilakapolo Malagidilole Tanalo

Ma:t 5:38-48; 7:12a

²⁷ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Ebe mabuma: na la:tamo negemo, piyate la:go da:gowelaona, modobola la: ibi nilakapolo nemalagidilolenala: ega:walo iba:tamo wadewade tanalo nosiyodilolenakiyala:
²⁸ Ega:walo la:tamo malato tabo da:kiyawaonaka, ebe epono tanaloma: Godotamo na:towetoweonakiyala: ebete ibi wadenomamo kowalubilinama:, iyo, piyate la:tamo kuba tanalo dosiyodilolena la: ibi Godotamo nowadipalatenakiyala:.
²⁹ Ega:walo potele a:ma: tatakolo danagalimitamene, modobola apu bala ebetamo na:kikamiye. Ega:walo kebe lumagite a:imano sete inamabu a:ma:godone elawamo delaemene, ebe atu tetelo a:imano lubudino inamabu akoamoeda:la:, a:ma:le ebetamo nilakapolo gito na:kikamiye.
³⁰ Iyo, lumagite a:imano inamabu idima: a:ma: da:toweometamene, modobola ebetamo nilakapolo nikamiye, ega:walo kebe lumagite a:imano inamabu pilolo duwatemene, a:ma: toawete ebe inamabu elawamo akonuwata:la:.
³¹ Ebema: epate la:tamo beda: tanalo osiyodiloma: la:le ubi diyata:wenakoma, la: epetapiatamo eba kunu nosiyodilonakiyala:.
³² "Piyate la: nilakapolo demalagidilolekana, la: ebe epo kapiya demalagidilola:wenama la:imano woki keba kunula:ka:? Ebe mabuma: Godote la:tamo wade wiya ba:kikalametamene? Ao, mabu kuba osiyodilolepiate atumu ibino namutupi kapiya nilakapolo malagidilolenaka!
³³ Ega:walo piyate la:tamo wadewade tanalo dosiyodilolena, la: ebakobako epo kapiyatamo wadewade tanalo dosiyodilola:wenama la:imano woki keba kunula:ka:? Ebe mabuma: Godote la:tamo wade wiya ba:kikalametamene? Ao, mabu kuba osiyodilolepiate ibino namutupi kapiyatamo atu wadewade tanalo kosiyodilolenaka!
³⁴ Ebema: piyate la:tamo walo da:kikalamoletanaka, la: ibi kapiyatamo mani dikalamola:ema la:imano woki keba kunula:ka:? Ebe mabuma: Godote la:tamo wade wiya ba:kikalametamene? Ao, kuba osiyodilolepiate atumu ibino namutupi kapiyatamo mani ikalamolenaka mabu atu tanalo iba:godone walo ka:kuwatema:na:!
³⁵ Wiyasiya modobola la:tamo gowelaopima: deda:ona, la: ibi nilakapolo nemalagidilolenala: ega:walo iba:tamo wadewade tanalo nosiyodilolenakiyala:.
Iba:te manima: la: danaletamene, modobola la: iba:tamo gito nikalamiyala:, wiya tanalo akomalagidilala:.
Mako osiyodilo tanalodo la: Ununomo Godokono gudima: eda:wete walone tetelo wiya kawonomo kuwatemamota. Numa:la:, ebete kuba osiyodilolepi ega:walo ebetamo kalakala tabo gela:pi ebakobako epatamo nilakapo tanalo osiyodilolenako.
³⁶ Ebema: la: epo bilibilinomo nilakapolo nemalagidilolenala:, la:imano Nabiwite ibi keba kunu kemalagidilolenale eba kunu."

Epono Tanalo Anagilamelelame Tanalo

Ma:t 7:1-5

³⁷ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La:le epo epetapino iyaiya tanalo anagilamelelame ibi kubakubapima: samamo akoka:la:miala:, ebene Godote la:imano tanalo anagilamelelame la: kubakubapima: a:keka:la:mitamene. Ega:walo modobola la: epono kuba egebolelama:wete na:dodolomatililamiyala:, ebene Godote atumu la:imano kuba egebolelametate ka:dodolomatililaema:ta.
³⁸ Ega:walo modobola la: epetapiatamo inamabu nilakapolo nikalamenakiyala:, ebene Godote atumu la:tamo eba ikalamelo tete bilibilinomo ebete la: inamabuamo betabokailamenakoma:ta, iyo, la: epetapiatamo kebako uwomulo kikalama:wenakoma, Godote atumu la:tamo ebako uwomulo ba:kikalamenakoma:ta."

³⁹ Ebene Ya:sute iyatulame oi eba kiyawaolo negiya, "Balidi tamio dubute balidi tamio dubu idi gabodo wadenomamo a:kemagatamene. Ebete eba kunu dowagelemene ibi netewapi damela gugamo kapimiya ka:na:gudima:na:, a, nanitabola:ka:?
⁴⁰ Ebema: ka:lo sukululo diyatawana ebe guduno iyatawa tanalote iyatulamedawano iyatawa kodolina:, wiyasiya walone ebene sukulu dolopoligomene ebene iyatawa tanalo ega:walo iyatulamedawano tanalo atu tetelo ka:polana:na:."

⁴¹ "Keleka: mabu a:imano ekawino balidilo nonoka da:peso umilo wiyasiya a:imano balidilo ditana ebe kawo kewa tete kuma:wena:?
⁴² Ega:walo beda: mabuma: a:imano ekawitamo ma kunu degeawita, 'Ekawi, modobola a:imano balidilo ditana ebe nonoka da:peso nale kelaemamota,' wiyasiya a:imano balidilo ditana ebe kawo kewa tete a:ma: kelawa:wena:?
Eiye! A:ma: mena netewa lumagilata! Modobola a:ma: dopamo a:imano balidilo ditana ebe kewa lawa:wete, a:ma:le walone wadenomamo mela:wete a:imano ekawino balidilo ditana ebe nonoka da:peso ebo kelaema:ta."

Kewa Ega:walo Ebene Da:imi

Ma:t 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Wadewade kewalo kubakuba da:ima:te a:ka:noloma:na:, ega:walo kuba kewalo wadewade da:ima:te a:ka:noloma:na:.
⁴⁴ Iyo, nanitabola, la: iyaiya kewano da:imi ibino ololamo dulama:ema la: ebo kiyatawaomamota, ibi magumulo kebe da:ima:te naoma: wadewadenoma: keda:onale. Ebema: lumagite moeagono kewamo tote umei kewano da:imi a:ka:netapiomene, ega:walo ebete moeagono kewalo wadewade gala:ipi da:imi a:ka:nulaemene.
⁴⁵ Ebema: wade lumagite ebene tepo magumune wadewade tanalo ba:powaulatelenakomene, wiyasiya kuba lumagino tepo magumulo kuba tanalate pola:na ebema: ebegodone kubakuba tanalate ba:pemaimionakoma:na:, mabu lumagino tepo magumulo kebe tanalate ka:pola:nale, ebe

† 6:31 Ma:t 7:12

†† 6:37 Ma:t 6:14 † 6:38 Ma:k 4:24 †† 6:39 Ma:t 15:14 †† 6:40 Ma:t 10:24-25

tanalate ebene tabo kiyawao tanalodo ka:pe-maimioma:na:.”

Moto Netewa Etemotepino Tanalo

Ma:t 7:24-27

⁴⁶ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Keleka: mabu la:le na Kawodawama: gito deka:na:miawenama, wiyasiya nale da:kiyawaonakomo ebe tanalo la:le kosiyodilola:wena:?” ^{†47} Ebema: kebe lumagite natamo pete naimano tabo polowiote ebe iyaiya tanalo dosiyodilolemene, ebe lumagino tanalo keba kunu kitanale nale la: wadenomamo kiyatulaemamota. ⁴⁸ Ebe lumagi wade moto detiya ebe dubu keba kunula:ka: eba kunula. Ebete damela magumunomamo obobote kodakoda damela unamo ebene moto ebo etiya, ebene ulama obote eba odololo ebe moto dapadimagotiya, wiyasiya motote kalegiya: mabu etedawate ebene moto wadenomamo etiya. ⁴⁹ Wiyasiya kebe lumagite naimano tabo olowite osiyodilolea:no, ebe kobokobo damelamo moto detiya ebe dubu keba kunula:ka: eba kunula. Ebe motono mabu puliyala, kitaniya:, ebema: ulama obote eba odololo ebe moto dapadimagotiya opamo gito kagiya. O olalati beda: kawonomola:ka:!”

Ya:sute Gowelaodawa Elawodubuno Woko Dubu Wadekobi Da:midia

Ma:t 8:5-13

7 Ya:sute epatamo me tanalo bilibilinomo kiyawao dolopoligiya ebete Kapeniyama duliyoumolamo gito tiya. ² Loma epono gowelaodawa elawodubu idite ebolo okolinami, ebene ebene wiya: wokopi magumulo ebete kebe dubu kawonomamo demalagidilonami, ebe dubu kawo gabugabute umiti, ebe a:e tatalila. ³ Ebema: ebe elawodubute Ya:sukono tanalo olowite Yu watowatopi dubu epetapi ebetamo ebo ka:la:miya, iba:te Ya:suko ma kunu kananama:, ebete pete elawodubuno wokodawa wadekobi ka:pa:midima:. ⁴ Ebene ibi epetapiate Ya:sutamo pelamete ebe toweomelo napaniya, “Me Loma opodawa elawodubu wade lumagila. Modobola a:ma: ebe na:nowaluba:, ⁵ mabu ebete a Yu epo kawonomamo nemalagidiloe-na, ega:walo ebete ebene maniamo aimano balidi ibilamole moto eteami.”

⁶ Ebema: Ya:sute iba:go na:tiya. Ebete eba tonatolo moto niyakabamo da:nemaigiya, ebe elawodubute ebene namutupi ebo aliboliya iba:te Ya:suko kananama:, “Kawodawa, kodakoda tanalo idi naimano tanaloma: ako-osiyodilala:. Na wade lumagia: a:ma:le naimano motamo podoloma:. ⁷ Ega:walo na wadenoa: a:imano ololo apuamo pema:. Wiyasiya na niyatawitamo, a:ma:le motamo pea:no tabo gito degeaemene, naimano wokodawate nanitabonomolo wadekobi kolowimene. ⁸ Mabu na atumu gowelaopino kawokawo elawodubuno opodawama: eba eda:nalo ibino tabamo a:tuduwatanakomo, ega:walo atu tetelo naimano gowelaopiate naimano umi magumulo polana. Ibi magumulo nale idi danamo, ‘A:ma: na:toa!’

† 6:46 Ma:t 7:21

ebete ebo ka:tomene. Ega:walo idi dakanamo, ‘A:ma: na:pa:!’ ebete ebo ka:pemene. Atumu nale naimano wiya: wokodawa danamo, ‘A:ma: me tanalo nosiyodila!’ ebete ebe tanalo kosiyodilomene. Ebema: Kawodawa, modobola a:ma: tabote negea naimano woko dubute wadekobi kolowima:.”

⁹ Ya:sute ebe tabo dolowiya ebete nela:wiya, ebema: ebe dowaloma:titiya ebete ebe epo bilibilinomatamo olobigate negiya, “Na la:tamo nanitabonomolo gemo, na Isalaela epo bilibilinomo magumulo mako nanitabokobi midi lumagi kuminakoa:!”

¹⁰ Ebene gowelaodawa elawodubute daliboliya ebe dubate ebene motamo walo da:ka:pelamiya, iba:te ebe wiya: wokodawa wadekobi olowilo pumiya.

Ya:sute Amole Kamiyaleno Gudu A:ene Dadipatiya

¹¹ Egela idilo Ya:sute duliyoumolo ida:mo gito tiya, ebe duliyoumolono mailo ebe Na:inila, ebe tetelo ebe waloma:tapi ega:walo epo bilibilinomo eba:go kapimiya tolamitiya. ¹² Ebene ebete duliyoumolono kala ga:dimi gigiyamo da:nemaigiya, ebe tetelo epo bilibilinomate a:e dubu agute duliyoumolone pemaimitiya ebe bobamo ka:piniyatima:, ebe a:e dubuno menoko amolela, ebene gudu kapiyanomote a:iya. ¹³ Ebema: Kawodawate ebe kamiyale umite nilakapoimilo ebetamo negiya, “A:ma: akoitala:.” ¹⁴ Ebene Ya:sute tote a:e dubute dekapitani ebe patapata da:nologiya, ebe daguwatitiya ebe dubate ebamo eba putitalo, ebete a:e dubutamo negiya, “Ekawi, nale a:ma: anamata, nemaiga!” ¹⁵ Ebene ebe dubute maigate tabo kiyawao dowagilimiya, Ya:sute ebene menokotamo gito ikamiya. ††

¹⁶ Ebema: ibi bilibilinomate kawonomamo toletoleolo Godokono mailo unamo eba adipatelo negeliya, “Godokono woki awokalimidawa atamo a:pemaiga! Iyo, Godote ebene epono igilo mula:lelaema: pe!” †

¹⁷ Ebema: ebe Na:ini duliyoumolono opo ega:walo opo epetapi tametamelo dilukulionamiya, ebe epo bilibilinomate Ya:sukono tanaloma: tabo ebo na:kiyawaiya.

Yonete Ebe Waloma:tapi Ya:sutamo Daliboliya

Ma:t 11:2-19

¹⁸ Ebe tetelo Yoneko epo obamo waduba:mi-daodledawa, ebene waloma:tapiate me tanalo bilibilinomo ebe ebo pikiyawaomiya. Ebene ibi magumulo Yonete netewa dubu ka:la:mite ¹⁹ Ya:sutamo ebo nali-boliya, iba:te ebe ma kunu kananama:, “Yonete pema: degi, a:ma: ebe lumagila:ka: o ale lumagi idi kemakopelenama:?”

²⁰ Ebene iba:te Ya:sutamo pelamete na:pegeliya, “A Yonete paliboe a:ma: ma kumu kapalateda:tama:, ‘Yonete pema: degi, a:ma: ebe lumagila:ka: o ale lumagi idi kemakopelenama:?’” ††

²¹ Ebe tetenomolo Ya:sute ibino ololo apulo iyaiya temetema:gopi, ega:walo gabugabuagopi, ega:walo kuba uliyanagopi bilibilinomo wadekobi midioliya,

†† 7:15 1Ela 17:23; 2Ela 4:36 † 7:16 Luk 1:68 †† 7:20 Oale 40:7; Ma:l 3:1; Awo 1:8

ega:walo ebete balidi tamiopi atumu wadekobi a:ka:midoliya. ²² Ebema: ebete wiya tabo Yoneko walo:ma:tapiatamo negiya, "La: toawete la:le kebe tanalo kulamola:ema ega:walo la:le kebe tabo kolowiaema, ebe iyaiya tanalo Yoneko nananala:. Balidi tamiopiate a:melea ega:walo agowa tataipiate nowapata:lama:! Kukulakukulagopiate wadekobi olowiya ega:walo galo tamiolamepiate nolowial! A:elaopiate a:ene walo a:ke-maimiya ega:walo nigologolo epatamo Godokono Wade Tabote a:pe! ^{†23} Ebema: kebe lumagite na nanitabokobi midinilo woki netewama: eda:no, ebe-godolo Godokono kalakalate bitanamene!"

²⁴ Ebene Yonete dupaliboliya ebe dubu netewate da:tiya, Ya:sute Yonekono tanaloma: epatamo ebo kiyawaiya. Ebete negiya, "La: Yonekono tanalo olowiawete bulu opamo danemaimiama, beda: tanalo uima: ka:tolama:ima? Pudo kapiya awate gito dadegetiti, ebe uima: ka:tolama:ima? ²⁵ O la: wade-wade kaliku pupulio dubu uima: ka:tolama:ima? Ao, la: iyatawalata wadewade kaliku pupuliopiate bulu opolo kilukuliona:, wiyasiya iba:te kawokawo elawodubuno motolo ilukuliona! ²⁶ Ebema: na niyatunama:la:, la: beda:ma: ka:tolama:ima? Godokono woki awokalimida-wa uima:la:ka:? Iyo, na la:tamo nani tabo gemo, Yonete Godokono woki awokalimipi epetapi bilibilinomo odoili. ^{††27} Nanitabola, Yonekono tanaloma: Godote ebene Bukalo tabo ma kunu giya,

'Nale Kelisokono dopo apuamo naimano tabo atadawa kapalibomamo,

ebete ebe dopomete ebene gabo kosiyodiloma:." [†]

²⁸ Ya:sute walo na:kegiya, "Nale la: analemata, wagilimi mabune me teta:mo pemaiga me opo kawonomolo dawokalaiya, ebe epo bilibilinomo magumulo Yoneko kawodawanomoma: eda:na. Wiyasiya me tetene wagilimite Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe duliymololo kebe lumagite da:pesonomoma: deda:mene ebete Yoneko nanitabolo kodolimene."

²⁹ Ebe tetelo dopamo Yonete kebe epo obamo dowaduba:midaoliya, ebe ta:kese uwatepi ega:walo epo epetapi bilibilinomo iba:te Ya:sukono tabo olowite Godokono gabo tuputupunomoma: gelate ebo kalakalautiya. ^{††30} Wiyasiya Pa:lisi tanebapi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi iba:te dopamo Yoneta-mo ka:nemaimiya: ebete ibi obamo waduba:midaole-ma:. Ebe tanalo magumulo iba:te Godokono wade tanalo odiyobiya, ebema: iba:te Ya:sukono taboma: kekalakalautiya: [‡]

³¹ Ebema: Ya:sute negiya, "Na me tete epono tanalo kebe uli tabamo nakawokalimo? La: kebako epola:ka:?"

³² La: olowame bailo dekalakalauta ebe gudi egege keba kunula:ka: eba kunula. Gudi epetapiate epetapiatamo kegela, epetapiate epetapiatamo kegela, iba:te apamineuilo ma kunu wagelena, 'Ale soliyomu eba osiyodilolo bibolo da:moleoma: wiyasiya la: ago ke-maeawea:, ega:walo a a:e lumagi bobamo iyatima: dowagelitama: la: wiyasiya ago kima:wita:!' Iyo, me

tete epala:, la: eba kunu wagelenamata, la: Godokono wokopiatamo ubia: tabo gelanakomata. ³³ Numa:la:, Yoneko epo obamo waduba:midaoledawate da:pemai-gi, ebe tetelo ebete elawo da:imi obo ka:ninakia: ega:walo tete epetapilo ebete bae naoa:no lutanaki Godokono woko kosiyodiloma:, ebema: la: negelimata, 'Ebe kuba uliyanagonola!' ³⁴ Wiyasiya Epono Naniwite da:pemaigi, ebene tanalo iyala. Ebete bae enanako ega:walo elawo da:imi obo a:ninako ebema: la: ma kunu gelanakomata, 'Ebene kuba numa:la:!' Ebe tumu geoma: eda:te bae kawonomamo nanako, ebe elawo da:imi obo ni kawodawala! Ebe ta:kese mani elemasig-ilo uwatepi ega:walo Godokono Totomu Tabo uwa-tea:pi epetapi ibino namutudawala!" ^{††}

³⁵ Ebene uwomunomolo Ya:sute iba:tamo negiya, "Godokono wade mulo tanalo dowaloma:tana, ebe epate ibino ilukuli magumulo ebe mulo nanitabonomolo bawokaliminakoma:na:."

Ya:sute Saimonokono Motolo Bae Deniya

³⁶ Ebene Pa:lisi tanebadawa dubu idite Ya:suko naniya ebete ebegodolo bae ka:nenama:, ebema: Ya:sute ebe dubuno motamo nodolote bae nama: gito nokoliya. ³⁷ Ebe duliymololo kuba kamiyale idi okolinami, ebene Ya:sute Pa:lisi tanebadawano motolo bae deniti ebe kamiyalete ebe tanalo olowite wade nibo ii nokola kalila:mo tabokaimi ebo adaiya. ^{††38} Ebe tetelo ebete Ya:sukono walogabo apune pete ebene agowa mabuamo putite ebene ipupamo Ya:sukono agowa pukulalemete agowa a:la:li ebene eka:mo ebo iya:da:olemiya, ebene ebete ebene agowa aboe-latelemete ebete dadaiya ebe wade nibo ii ebene agowamo gito adipanamiya. ³⁹ Ebene Ya:suko daniya ebene motamo pema:, ebe Pa:lisi tanebadawate kamiyaleno osiyodilo tanalo umite ebene tepo magumulo ma kunu malagidiliya, "Me dubu ebe Godokono woki awokalimidawama: neda:taleka:, ebete ebe kamiyaleno tanalo biyatawana:, ebe dologi ebe kamiyale dubu bilibili kamiyalela!"

⁴⁰ Ebene Ya:sute Pa:lisi tanebadawatamo negiya, "Saimono, nagodolo tabo da:peso bitana a:ma: kanatama:."

Ebene Saimonote negiya, "Modobola, Iyatulamedawa, negea."

⁴¹ Ya:sute negiya, "Inamabu bilibilinomago dubu idi okolinami, ebene dubu netewate ebegodone mani uwatete tete geyageyanomolo ebetamo walo kikameiya:, idawate 500 mani, idawate 50 mani. ⁴² Ibi netewapiate eba kunu wiyaolea:no eba ilukulinalo, egela idilo ebe kawo dubute ibi ebetamo ka:la:mite, ibi nilakapoilamelo ibino wiyaolea:no tanalo gito egebole-lamiya. Ebema: a:imano woki keba kunula:ka:, ibi netewapi magumulo kawo kalakalago ebe potele ke-malagidilonamile?"

⁴³ Saimonote tabo eba wiyalo negiya, "Naimano woki bitana, mani kawonomo duwatiya ebe wiyawate."

† 7:22 Ais 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 †† 7:26 Luk 1:76 ‡ 7:27 Ma: 3:1 †† 7:29 Luk 3:12 ‡† 7:30 Ma:t 21:32

††† 7:34 Luk 15:2 ‡†† 7:37 Ma:t 26:7; Mak 14:3; Yon 12:3

Ebene Ya:sute negiya, "A:ma: nani tabo geata." ⁴⁴ Ebe tetelo Ya:sute kamiyaletamo olobigate Saimonoko ebo alatediya, "A:ma: me kamiyale na:kuma:wita? Na a:imano motamo da:podolomo, ebe tetelo a:ma: nata-mo agowa ukulaleno obo kikanama:wea: . Ebe wiyasiya ebena ipupamo naimano agowa ukulalename, agowa a:la:li ebena eka:mo iya:da:olename. ⁴⁵ Ega:walo a:ma:le na kaboenatena:wea:, wiyasiya nale motamo da:podolomo ebe tetene wagilimite ebete naimano agowa aboelatole katepita: . ⁴⁶ Ega:walo a:ma: wade olibi kikopuno iamo naimano wato kabuti-ma:wea:, ebete wiyasiya naimano agowamo wiya kawonomo wade nibo ii ebe adipana. ⁴⁷ Ebema: na a:ma:tamo negemo, ebete natamo nilakapo kawonomo dawokalimi, ebe osiyodilo tanalote tanalo idi ma kunu kawokalimi, Godote ebena kawokawo kuba bilibilinomo egebolemete a:dodolomatilimi. Wiyasiya numa:, Godote lumagi idino kuba depeso da:dodolomatilimene, diyala, ebe lumagite nilakapo tanalo Godotamo akawokalimene."

⁴⁸ Ebene Ya:sute ebe kamiyaleno tepo magumu eba iyatawalo ebetamo negiya, "Godote a:imano kuba egebolemetate a:dodolomatilima:ta."

⁴⁹ Ebema: eba:go ilukulite bae denautiya iba:te ibi magumulo negeliya, "Lumagino kuba egebolema: dege, me kebe amama dubula:ka:?"

⁵⁰ Ebene Ya:sute kamiyaletamo walo na:kegiya, "A:imano nanitabokobi midi tanalote a:imano igilo a:mula:ma:ta. Kalakalago na:toa." ††

Ya:suko Dowalubinakiya Ebe Iyaiya Kamiyaleno Tanalo

8 Ebene egela epetapi dolopoligiya Ya:sute kawokawo ega:walo egege duliyaomololo Godokono Wade Tabo kiyawaoago eba pata:lo, Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebete ebe tanalo na:kiyawaonaki. Ebe tetelo ebena 12 waloma:tapi dubate eba:go tola-menakiya, ² ega:walo kamiyale epetapiate eba:go atumu kowapata:lamenamiya, dopamo tetelo ibino taneba magumulo epetapiate kuba uliyanagopima: eda:onamiya ega:walo epetapiate iyaiya temetema:gopima: eda:onamiya, wiyasiya Ya:sute ibi wadekobi a:midiloliya. Ebe kamiyale magumulo Magadala duliyaomolodawa Ma:lilo ebe idila, dopamo Ya:sute ebegodone sebeni kubakuba uliyana aliboliya. ³³ Ega:walo kamiyale idi Kusakono kamiyale Yowanatela, Kusako ebe Kawo Elawodubu Elodikono opodawa idila. Ega:walo kamiyale idi ebe Susa:natela. Ebe netewa-kapiya kamiyale iba:te kamiyale bilibili-

† *Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Ya:suko tetelo Yu epono osiyodilo magumulo wade lumagi idite dubu idino motamo da:nodolonaki, moto namutudawate ebena kalakala ebetamo awokalima: netewa-kapiya tanalo ma kunu osiyodilolenaki. Dopamo ebete ebena tatakona apune apune kaboe-teomene, ebena ebete ebena agowa kukulalemene, walone ebete olibi kikopuno iamo ebena wato ebo kabutimene. Saimonote ebe netewa-kapiya tanalo magumulo tanalo idi kosiyodiliya: Ya:sutamo, wiyasiya kuba kamiyaletate pete wadenomamo posiyodiloliya. †† 7:50 Luk 8:48; 18:42 ‡ 8:2 Ma:t 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49*

nomo epetapiago ibino maniamo Ya:suko ega:walo ebena 12 waloma:tapi dubu walubilinakiya.

Kono Kikopu Aminaole dawano Iyatulame Oi

Ma:t 13:1-9; Mak 4:1-9

⁴ Ebene epo bilibilinomate iyaiya duliyaomolone pelamote Ya:suago dapaadabutiya, Ya:sute iyatulame oi iba:tamo ma kunu kiyawaiya, ⁵ "Lumagi idite pali amio bai dosiyodili, ebe tetelo ebete kono kikopu aminaola:go eba tonatolo kikopu epetapi iba:te gabamo ebo gudiya, ebema: epate agowamo da:miki-taoliya olaolate gito penaiya. ⁶ Kikopu epetapi iba:te nokola damelamo gudiya, ebema: iba:te tete da:pesamo apepeote ebo alawoiya mabu ebe damela a:la:li puliyala. ⁷ Kikopu epetapi iba:te moemoe uwago damelamo gudiya, ebema: iba:te kapimiya apepeote moeagopi uwagate kono gito anakapulamiya. ⁸ Wiyasiya kikopu epetapi iba:te wade damelamo gudiya, ebema: iba:te apepeote gito noloiya, kono idite 100 teta:mo, kono idite 100 teta:mo, iba:te eba kunu bilibilinomoma: eda:iya."

Ebema: Ya:sute kawonomamo negiya, "Galagodawa, a:ma: wadenomamo nolowia!"

Ya:sukono Iyaiya Iyatulame Oino Mabu

Ma:t 13:10-17; Mak 4:1-9

⁹ Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebe nalatediya, "Me iyatulame oino magumu keba kunula:ka:?"

¹⁰ Ya:sute iba:tamo eba wiyalo negiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalono magumu kelawa:ema: nale la:tamo elawo ikalaimata, iyo, ebe tanalono waminaole tanalo la: iyatawaimata. Wiyasiya epo epetapi eba kunua:, iba:te ebe tanalono iyatulame oi olowiote, iba:te ebena magumu bowadinakoma:na: wiyasiya a:kuminakoma:na:, iyo, iba:te bolowinakoma:na: wiyasiya a:kiyatawaonakoma:na:." ††

Kono Kikopu Aminaole dawano Iyatulame Oino Magumu

Ma:t 13:18-23; Mak 4:13-20

¹¹ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Me iyatulame oino magumu ma kunula, kono kikopu ebe Godokono tabola. ¹² Ebene epo epetapiate gabamo da:gudiya, ibi ebe kono kikopu keba kunula:ka: eba kunula. Iba:te Godokono tabo dolowima:na:, Saitanate pete ebe tabo ibino tepo magumune ka:puwatelaemene iba:te nanitabokobi midite igilo mula: tanalo lawekapoma: . ¹³ Epo epetapiate nokola damelamo da:gudiya, ibi ebe kikopula. Iba:te tabo dolowima:na: kalakalago kelama:na:, wiyasiya ibino tepo magumulo dolodolo puliyala, ebema: iba:te nanitabokobi midi magumulo tete da:pesamo ilukula:tepate temeteme tanalate iba:tamo da:pemaimioma:na: iba:te samonomamo ka:gudima:na: . ¹⁴ Epo epetapiate moemoe uwago damelamo da:gudiya, ibi ebe kikopula. Iba:te tabo kolowima:na:, wiyasiya iba:te inamabu uwatema: eba

†† 8:10 Ais 6:9-10

malagidilolenalo woki bilibilima: eda:ona, ebema: ibi-
no ilukuli tanalono ubi tanalate ibino nanitabokobi mi-
di tanalo eba anakapumilo iba:te wade nao konoma:
a:keda:oma:na:.¹⁵ Ebene epo epetapiate wade dame-
lamo da:gudiya, ibi ebe kikopula. Iba:te Godokono
tabo dolowima:na: nanitabonomolo kelaema:na:,
ebene iba:te ibino tepo magumulo ebe tabamo tudi-
la:ote kodakodanomolo eba utitatalo wade nao kono
ebo ka:noloma:na:."

Wuiki Alo Awokala Baiamo Iyati Tanalo

Mak 4:21-25

¹⁶ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Lumagite ebene
wuiki alo pite bagowo magumamo a:kiyatimene
ega:walo ebene wata bai magumamo a:kiyatimene.
Wiyasiya ebete alo awokala baiamo kiyatimene, ebene
epate ebene moto guamo da:podoloma:na: iba:te ebe
alo ka:puima:na:.^{†17} Numa:la:, kebe waminaole
tanalate da:pola:na walone tetelo Godote ka-
wokalilaemene, ega:walo kebe ulamolea: tanalate
da:pola:na walone epate alo tetelo kulamolema:na:.
^{††18} Ebema: a:ma: wadenomamo nolowia. Godokono
tabo olowioma: lumagigodolo wadewade woki da:po-
la:na, Godote ebetamo wadewade tanalo bilibilinomo
walo ka:kikameomene. Ega:walo lumagigodolo wade-
wade woki pola:na:no wiyasiya ebete nemalagidilona,
'Na wadedawala,' ebegodolo kebe kapiyakapiya
tanalate da:pola:na Godote ebegodone walo ka:kuwa-
temene." ‡

Ya:sukono Menoko Ega:walo Ebene Ekaki

Ma:t 12:46-50; Mak 3:31-35

¹⁹ Ebene Ya:sukono menoko ega:walo ebene ekaki
ebetamo da:pelamiya, iba:te ebe uima: ka:modobiya:
mabu epo bilibilinomate ebe niyakabolo na:pola:niya.
²⁰ Ebema: lumagi idite Ya:suko naniya, "A:imano
menoko ega:walo ekaki iba:te moto niyakabolo
ba:pelamota:ona. Ibi ubila a:ma: kumitama:."
²¹ Ebene Ya:sute ibi bilibilinomatamo negiya, "Potele
Godokono tabo olowite ebetamo da:tuduwatamene,
ebe lumagi naimano menokola ega:walo ebako epo
naimano ekakila."

Ya:sute Awa Matalukobi Da:midini

Ma:t 8:23-27; Mak 4:35-41

²² Adimo idilo Ya:sute ebe waloma:tapiago peamo
olonate ibi nanaleni, "A paka: apuamo ka:na:iwaliye,"
ebema: iba:te paka: a:iwale ebo wagiliminiya. ²³ Iba:te
eba na:iwalenalo Ya:sute ebe palai pe gulo gito
nowatani, ebene kawo awanomote eba maiganalo ka-
wokawo ulono obote pe guamo da:poloniya pete
tatalila ololuna. ²⁴ Ebema: iba:te Ya:sutamo pelame-
nate ebe eba pamutiyanalalo ebo pananiya, "Iyatu-
lamedawa, a ka:elaomalema:!"

Ebe tetelo Ya:sute maiganate awa ega:walo kawoka-
wo ulo kawiya nanaleni, "La: nolodiyobala:!" ebene

† 8:16 Ma:t 5:15; Luk 11:33 †† 8:17 Ma:t 10:26; Luk 12:2 ‡
8:18 Ma:t 25:29; Luk 19:26

awate olopoligonate paka:te matalukobi ebo olowini.
²⁵ Ebema: Ya:sute iba:tamo negeni, "La:imano
nanitabokobi midi tanalo keleka:?"

Wiyasiya iba:te tola:go anoanonalo ibino taneba
magumulo negelaniya, "Me lumagi potelela:ka:? Ebete
awa ega:walo ulo danale, iba:te ebene tabamo a:tudi-
la:!"

Ya:sute Kuba Uliyanagono Dubu Wadekobi Da:midiya

Ma:t 8:28-34; Mak 5:1-20

²⁶ Ebene Ya:suko ega:walo ebe waloma:tapi iba:te
Gelasa duliymolono opamo nemaimiya, ebe opote
Ga:lili Paka: apulo itanami. ²⁷ Ya:sute damelamo eba
nodololo Gelasa duliymolodawa kuba uliyanagono
dubute eba:go palugiya, ebete tete geyageyanomolo
kalikua:no okolinami ega:walo ebe motonomolo
kokolinamia:. Nanitabola, ebe opo epono tanalo ma
kunula, iba:te maboele nokola damela eba obobolelo
iyaiya bobo ebo osiyodilolenakiya iba:te ibino a:elao
epo alomoma:, ebene ebe dubute ebe nokola bobo
magumulo okolinami. ²⁸ Ebete Ya:suko umite kawono-
mamo gepatete ebene agowa mabuamo gate tabo
madodo eba adipatelo negiya, "Ya:su! A:ma: Ununomo
Godokono Gudulata! A:ma:le natamo beda: tanalo
na:kosiyodilaemene? Nale a:ma: na:toweomata, nata-
mo kuba wiya akoikanama:la:!" ²⁹ Ebete tabo ma kunu
giya mabu Ya:sute kuba uliyana kawiya aniya ebe-
godone ka:nemaigama:. Nanitabola, dopamo tete bili-
bilinomo epetapilo ebe kuba uliyanate ebe dubu
magumulo elawonomoma: eda:nami, ebema: epate
ebene agowala kotola auli ala:mo dematuolamoleme-
nakiya, ebete ebe ale iyailinaki kuba uliyanano
elawamo bulu opamo ebo alaula:naki.

³⁰ Ebene Ya:sute ebe nalatediya, "A:imano mailo
potelela:ka:?"

Ebete nowamiya, "Naimano mailo Bilibilinomotela,"
mabu ebe magumulo kubakuba uliyana bilibilinomate
ilukulinamiya. ³¹ Ebene ebe kubakuba uliyanate
Ya:suko na:toweomiya, "A:ma: a Ela Opamo akonali-
boala:!"

³² Ebe tetelo dabirole goeogoeo bilibilinomate damela
unulo nala:go ebolo nowapata:lamitiya. Kubakuba
uliyanate Ya:suko na:toweomiya iba:te goeogoeo
magumamo ka:nopila:oma:, ebene Ya:sute modobo
tabo gete ibi ebo analiya, "Na:tolama:la:!" ³³ Ebema:
kubakuba uliyanate dubugodone nemaimite goe-
goeotamo da:nopila:iya, goeogoeo bilibilinomate
damela unune puila:ote maboele damelane
da:na:gudiya obamo nololuote gito na:elaiya.

³⁴ Ebe tetelo goeogoeo ulamepi dubate ebe tanalo
umite ibino duliymolamo puila:ote, duliymolamo epo
ega:walo tumu motolo dilukulionamiya da:nikiyawao-
lamiya, ³⁵ epo bilibilinomate ebo pelamiya Ya:sute
dosiyodiliya ebe tanalo uima:. Iba:te ebetamo pe-
maitite kubakuba uliyanate datepiya ebe dubu ebo
pumiya, ebete kaliku pulite Ya:sukono agowa mabulo
okoliti mabu ebene woki a:tuputupuomiya. Me mabu-
ma: iba:te na:toletoleutiya. ³⁶ Ebene piyate ebe tanalo

dumiya ebe epate kubakuba uliyanagono dubute wadekobi keba kunu kolowiyale, ebe tanaloma: epo epetapi ebo kiyawaolamiya. ³⁷ Ebe tetelo ebe Gelasa opo epo bilibilinomate Ya:suko naniya ebete ibino opo atepate ka:toma: mabu iba:te kawonomamo toletoleutiya. Ebema: Ya:sute peamo olote eba tolo, ³⁸ kubakuba uliyanate datepiya ebe dubute ebe na:toweomiya, "Na niyala, a:ma:go ka:pa:mo!"

Wiyasiya Ya:sute ebe eba alibolo naniya, ³⁹ "A:ma: motamo na:toa. Godote a:ma:tamo kebe tanalo kosiyo dilola:kale, a:imano duliyo molo epo ebe iyaiya tanalo na:nikiyawaolama:."

Ebene me dubute ebene duliyo molamo tote, Ya:sute ebetamo dosiyodiloliya ebete ebe tanalo bilibilinomo epatamo ebo na:kiyawaiya.

Ya:ilasite Ya:suko Da:toweomiya Ebene Buwele

Wadekobi Ka:midima:

Ma:t 9:18; Mak 5:21-23

⁴⁰ Ya:sute paka: apune walo da:ka:pa:iwiya, ebe tetelo epo bilibilinomate nekalakalaiya mabu iba:te ebene pe tanalo makopelitiya. ⁴¹ Ebene Yu epono balidi ibilamole moto umidawa dubute Ya:sutamo piya, ebene mailo Ya:ilasitela. Ebete Ya:sukono agowa mabuamo pa:tuduwatate ebe ebo petoweomiya ebete ebene motamo ka:toma:. ⁴² mabu ebene 12 ulama tete buwele kapiyanomo ebete a:e tatalila.

Kalima Ka:ka:liya Temetema:go Kamiyalet Ya:sukono Kaliku Dologiya

Ma:t 9:19-22; Mak 5:24-34

Ebene Ya:sute Ya:ilasikono motamo to dowagilimiya, epo bilibilinomate ebe eba a:wa:midalo mupuma:tiua:go tolamitiya. ⁴³ Ibi magumulo kamiyale idi 12 ulama tetelo kalima ka:ka:liya temetemetemi nani, ebete ebene mani bilibilinomo doketa dubatamo eba ikalamelo ebo opoliyaliya, wiyasiya iba:te ebe wadekobi ka:midiya:. ⁴⁴ Ebene me kamiyalet Ya:sukono walogabo apune pete ebene kaliku da:pologiya, ebe tetenomolo ebene kalima ka:ka:liya temetemetemi ebegodone gito olopoligiya. ⁴⁵ Ebene Ya:sute negiya, "Na potele kologinile?"

Epo bilibilinomate iyatawa:noma: eba gelalo Pitate ebe naniya, "Wade Iyatulamedawa, epo bilibilinomate a:ma: eba a:wa:midalo mupuma:tiua:go pelamita."

⁴⁶ Ya:sute negiya, "Lumagi idite na ologini mabu elawote nagodone da:nemaiga, na ebo iyatawamo."

⁴⁷ Ebene ebe kamiyalet beda: tanalo kosiyo diliyale wamina gabo kumiya:, ebema: ebete anakamiago Ya:sukono agowa mabuamo pa:tuduwatate epo bilibilinomono ololo apulo ebene tanalo ebo awokalimiya. Ebete Ya:suko beda: mabuamo: ka:pologiye ega:walo temetemetemi ebe tetenomolo ebegodone dolopoligiya, ebete ebe tanalo bilibilinomo Ya:sutamamo ebo kiyawaiya. ⁴⁸ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "Kamiyale, a:imano nanitabokobi midi tanalote a:ma: wadekobi a:mida:ta. A:ma: kalakalago na:toa." †

† 8:48 Luk 7:50

Ya:sute Ya:ilasikono Buwele A:ene Dadipatiya

Ma:t 9:23-26; Mak 5:35-43

⁴⁹ Ya:sute me tabo eba kiyawautalo Yu watodawa Ya:ilasikono motone tabo adaedawa idite pete Ya:ilasiko napaniya, "A:imano gudu buwele a:e. Iyatulamedawa walo akoanala: ebe wadekobi ka:pa:midima:."

⁵⁰ Wiyasiya Ya:sute ebe tabo olowite Ya:ilasitamonegiya, "A:ma: akotoletola:la. A:ma: Godokonanitabokobi na:mida:, ebene a:imano buwelete wadekobi kolowimene."

⁵¹ Ebene Ya:sute Ya:ilasikono motamo pemaigate epo epetapiate moto guamo odoloma: ibi nodiyoboliya, wiyasiya Pitako, Yoneko, Ya:imesiko, ega:walo buwele nabiwila menokola, mibinomate nopila:iya eba:go. ⁵² Ebe tetelo moto gulo da:pola:niya ebe epo bilibilinomate buwele liyamitiya, ebema: Ya:sute ibi nanaliya, "La: kimitala: Gudu buwele ka:eaka:, ebe u watita!" ⁵³ Wiyasiya iba:te iyatawaiya gudute a:enoma a:iya, ebema: iba:te Ya:suko nekalakalatiya.

⁵⁴ Ebene Ya:sute tote buwele kotamo nelawete ebe eba ka:milo negiya, "Gudu, a:ma: nemaiga!" ⁵⁵ Ebema: ebene igilote ebetamo walo da:ka:piya ebe tetenomolo ebete na:kemaigiya, ebene Ya:sute ebene menokola nabiwila nanaliya iba:te ebetamo bae kikameoma:.

⁵⁶ Ebe mabuma: iba:te nanaonoutiya wiyasiya Ya:sute ibi eba analelo negiya, "La: me tanaloma: epo epetapi akoanala:la:."

Ya:sute 12 Waloma:tapi Dubu Daliboliya

Ma:t 10:5-15; Mak 6:7-13

9 Ebe tetelo Ya:sute ebene 12 waloma:tapi dubu ebetamo ka:la:mite iba:tamo elawo ebo ikalamiya epagodone kubakuba uliyana kanalibolema: ega:walo iyaiya temetema:gopi wadekobi ka:nimidiolema:.

² Ebene ebete ibi naliboliya Godote Kawo Elawodawama: deda:na iba:te ebe tanalo epatamo ka:na:kiyawao:ma: ega:walo iba:te temetema:gopi wadekobi ka:na:midiolema:.

³ Ebete iba:tamo negiya, "La:imano tolame tetelo la:le gaubu, ega:walo mani alomono gatele, ega:walo bae, ega:walo mani, me inamabu akouwata:la:. Ega:walo la: kapiya-kapiya inamabu pupuliawete, epetapi akouwata:la:." †† Ebene la: duliyo molo ida:mo nemaimiawete kebe motamo da:nodoloaema, la: ebolo nilukula:tepawete walone ebe motone opo ida:mo ka:ka:tolaemamota, iyo, la: moto idine moto ida:mo eba kunu akonowagela:la:. ⁵ Ega:walo kebe duliyo molo epate la: uwateta:no, ebe duliyo molo eba atepalo la:le agowano tuwae na:moda:midatepaliyala: Me tanalote ebe epo kiyatulaemene, Godokono tete ebe na:pe ebete ibino tanalo kapanagiya mialaemene."

⁶ Ebema: Ya:suko waloma:tapiate duliyo molo bilibilinomamo tolamete Godokono Wade Tabo epatamo eba na:kiyawao lo iyaiya temetema:gopi wadekobi ebo na:midiolema:.

†† 9:3 Luk 10:4-11

Epo Bilibilinomate Ya:sukono Tanaloma: Degelanakiya

Ma:t 14:1-2; Mak 6:14-16

⁷ Ebe tetelo Ga:lili opolo Elodite Kawo Elawodubuma: eda:nami. Ebene Ya:sute kebe tanalo bilibilinomo kosiyodilolenakile Elodite ebe tanalo olowiote woki bilibilima: ebo ediya, mabu epetapiate negeliya, "Yoneko epo obamo waduba:midaoledawate a:e magumune emaigi!" ^{†8} Ebene epetapiate negeliya, "Ya:suko ebe Elayate, Godokono woki awokalimidawala, ebete atamo walo a:ka:pemaigi," wiyasiya epetapiate na:kegeliya, "Ao, ebe Godokono woki awokalimidawa idila. Aimano ewoniatamo dopamo da:pemaimiya, ibino taneba magumulo idawate a:e magumune emaigi."

⁹ Ebene Elodite negiya, "Na Yonekono wato otowamidaimo, wiyasiya me dubu potelela:ka: nale ebene osiyodilole tanalo dolowionamo?" ebema: tete geyageyalo ebe ubila Ya:suko kuima: ^{††}

Ya:sute Epo Bilibilinomatamo Bae Dikalamoleni

Ma:t 14:13-21; Mak 6:30-44; Yon 6:1-14

¹⁰ Ya:sute daliboliya ebe waloma:tapi dubate ebetamo walo ka:pelamete iba:te kebe tanalo bilibilinomo ka:nosiyodiloliye ebe ebo pa:kiyawaomiya, ebene ebete epo epetapi miyapate ebe waloma:tapinomo uwatete iba:te Betasaida duliynomolamo gito tolamiya.

¹¹ Ebema: epo bilibilinomate Ya:sukono to tanalo olowite ebene walogabone na:ka:tolamoliya, ebene ebete ibi kalakalago uwatete Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalo ibi ebo iyatulamiya, ega:walo atu tetelo ebete ibino temetema:gopi wadekobi ebo ka:midiliya.

¹² Egelate eba niwisiganalo Ya:sukono 12 walo-ma:tapiate pelamenate ebe ebo pananiya, "A:ma: epo nalibola:, iba:te iyaiya duliynomolamo ega:walo tumu motamo tolamoletete bae ega:walo lao bai ka:nulaema: mabu me epoa: baila."

¹³ Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negeni, "Ao, la:le iba:tamo nao inamabu nikalamola:la:."

Iba:te nowaiminiya, "Agodolo paibu bae ega:walo namo netewanomate pola:na. Ebema: a:ma: ubila:ka: ale tolamete aimano maniamo ibino bae ka:nuwateolaema:?" ¹⁴ Iba:te ma kunu gelaniya mabu 5,000 dubate ebolo pola:niya.

Ebene Ya:sute ebe waloma:tapi nanaleni, "La:le epo iyaiya taneba osiyodilolete opamo kilukulioma: nanaliyala:, iba:te taneba idilo 50, taneba idilo 50, ma kunu nilukulioma:na:."

¹⁵ Ya:suko waloma:tapiate ebe tabo olowinate eba kunu osiyodiloniya, ebene epo bilibilinomate ibino tanebalo opamo gito ilukulioniya. ¹⁶ Ebene Ya:sute paibu bae ega:walo namo netewa uwatenate, Unu Duliynomolamo melelo Godotamo kalakala tabo genate ebe bae namago wakalamiolenate ebe waloma:tapiatamo gito ikalameni iba:te epatamo kikalamolena-ma: ¹⁷ Ebe tetelo epo bilibilinomate bae denaoniya ibi-

† 9:7 Ma:t 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 †† 9:9 Luk 23:8

no bae kape tanalo ebo olopoligolamene, ebene Ya:suko waloma:tapiate da:luliniya ebe bae apuapuamo 12 bagowo ebe owiyaoleniya.

Pitate Ya:sukono Nanitabo Tanalo Dawokalimiya

Ma:t 16:13-19; Mak 8:27-29

¹⁸ Egela idilo Ya:suko a:ka:tuwa: diyamo: opolo Godago tabo eba gelitalo ebene waloma:tapiate ebetamo ebo pemaimiya. Ebene ebete ibi nalateda:liya, "Epate na poma: kegelanake?"

¹⁹ Iba:te negeliya, "Epetapiate a:ma: Yoneko obamo waduba:midaoledawama: gelanaka, epetapiate Elayako Godokono woki awokalimidawama: gelanaka, ega:walo epetapiate a:ma: Godokono woki awokalimpiate dopamo aimano ewoniatamo da:pemaimiya, ibi magumulo idawate a:ene nemaigamu gelanaka." [‡]

²⁰ Ebene Ya:sute ibi nalateda:liya, "Wiyasiya la:le na poma: ka:midina:wenama?"

Pitate ebetamo nowamiya, "A:ma: Kelisotela, Godokono Alibodawalata!" ^{††}

²¹ Ebene Ya:sute ibi kawiya eba analelo negiya, "La: naimano tanaloma: epetapi akokiyawaolama:la:!"

Ya:sute Ebene A:e Tanaloma: Dopamo Degiya

Ma:t 16:21-28; Mak 8:31-9:1

²² Ebene ebete tabo moga:melo negiya, "Epono Naniwi epagodone kawokawo temeteme walone kuwa-temene, Godokono ubila. Iyo, Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, ega:walo kawokawo dubu epetapi iba:te ebe ubia:noma: keda:oma:na:, ebene epate ebe kanakapuima:na:, wiyasiya netewa-kapiya egelalo ebete a:ene walo ka:kemaigamene." ^{‡‡}

²³ Ebene ebete ibi bilibilinomatamo negiya, "Kebe lumagite na waloma:enema: ubi diyatimene, dopamo ebete ebene tanalo dodolomatilite, ebene egela bilibilinomolo ebete ebene kewa olotolowa agute na ebo nowaloma:enemene. ^{‡‡24} Nanitabola, kebe lumagite ebene igilo nagodone damoeda:mene ebene igilote kalatidimene, wiyasiya kebe lumagite ebene igilo na mabuma: datutimene ebete nanitabo igilo kelaemene. ^{‡‡‡25} Ebema: lumagite me opono inamabu bilibilinomo uwatenomo eba uwatelo ebene igilo datutimene ebene wiya keleka:? Godote lumagigodone ebene igilo delaemene ebegodolo beda: wade tanalote na:kitanamene? ²⁶ Ebema: numa:la:, kebe lumagite natamo ega:walo naimano taboma: dilipomene, na Epono Naniwite atumu ebetamo kilipomamo, iyo, nale naimano alago da:pemo, ebe tetelo Nabiwi Godoko ega:walo ebene wade-talena nopopi ibino elawo alonomago pete ebe ka:pilipoimamo. ²⁷ Na la:tamo nani tabo gemo, me tetelo dilukuliona ibi epetapiate Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe kawo tanalo dopamo umite walone ebo ka:elaoma:na:."

‡ 9:19 Luk 9:7-8 †† 9:20 Yon 6:68-69 †† 9:22 Luk 9:44; 18:32-33 ††† 9:23 Ma:t 10:38; Luk 14:27 ††† 9:24 Ma:t 10:39; Luk 17:33; Yon 12:25 § 9:26 Ma:t 10:33; Luk 12:9

**Godokono Elawo Alonomote Ya:sukono Ape
Da:pukuimiya**

Ma:t 17:1-8; Mak 9:2-8

²⁸ Kapiya wuiki idi dolopoligiya ebe tetelo Ya:sute Pitako, Ya:imesiko, ega:walo Yoneko uwatete unu damela ida:mo magataliya, ebete ebolo Godago tabo ka:negelama: ²⁹ Ebene ebe a:ka:tuwa: Godago tabo eba gelitalo, ebene ololo iyama: ebo ediya ega:walo ebene pupuliono inamabute keyakeyaibinomoma: eba eda:omelo ebo pukuilamiya. ³⁰ Ebe tetenomolo dubu netewa Elayako ega:walo Moseseko, iba:te pemaimite Ya:suago tabo gelitiya. ³¹ Iyo, ibi netewapiate Godokono Unu Duliomolono alago pemaimite eba:go tabo ma kunu gelitiya, Ya:sute Godokono nopo epata-mo kawokalima: ebete Yelusalema kawo duliomololo ka:emene. ³² Pitako ega:walo ebene namutupi netewa iba:te u eba lautalo me anoano tanalo ebo pemaigiya, ebene iba:te ibino balidi paeamidaote Ya:sukono alo ega:walo dubu netewa eba:go delamota:niya ebo ulamiya. ³³ Ebene dubu netewate Ya:sugodone eba tutalo, Pitate ebe naniya, "Wade Iyatulamedawa, a malo da:pola:nama:, kalakala kawonomola. Modobola, a nupunupu netewa-kapiya ketemotemalema:, idi a:imanola, idi Mosesekonola, idi Elayakonola." Pitate kimalagidiloa:no me tabo ebema: giya.

³⁴ Pitate tabo eba kiyawautalo temate pete ibi gito panalopamidaliya, ebema: iba:te na:toletoleutiya. ³⁵ Ebene tema magumune tabote ma kunu pemaigiya, "Me naimano Gudula, nale ebe dopamo eka:miyamo! La: ebene tabo nolowiala!" ³⁶ Ebe tabote dolopoligiya iba:te Ya:suko kapiya umiya, ebene tete geyageyadopolo ebe waloma:tapiate kebe tanalo kumiye iba:te epo epetapi kanaliya:

Ya:sute Kuba Uliyanagono Koi Wadekobi Da:midiya

Ma:t 17:14-21; Mak 9:14-27

³⁷ Ebe egela idilo iba:te unu damelane da:piwitiya epo bilibilinomate pelamete Ya:suago gito palugiya. ³⁸ Ebene ibi magumulo kapiya dubute kawonomamo ebo gepatiya, "Iyatulamedawa, naimano guduno tanaloma: a:ma: toweoemata mabu ebe naimano kapiya gudunomola! ³⁹ Kuba uliyanate geatepago ebe danagalamionako, gudute opamo deganako ebene apete kodakodanomoma: eda:menako ebene ebene tabone pakote pemaiminako, ega:walo ebe anagalimio tetelo kuba uliyanate naimano gudu samamo katepanakoa:! ⁴⁰ Ebema: nale a:ma: waloma:tapi a:toweolama:kamo iba:te kuba uliyana kaliboma:, wiyasiya iba:godolo elawo puliyala."

⁴¹ Ya:sute wiyasiya ibi bilibilinomatamo negiya, "Eiye, la: nanitabokobi midia: kubakuba epolata! La: natamo mibo ikanamenamata, ebema: na ubia:nola la:go tete geyageyalo okolinama:!" Ebene ebete dubutamoniya, "A:imano gudu mamo nemaga:"

⁴² Ebe tetelo koite eba penapelo kuba uliyanate ebe anagalimite opamo gito ba:idiliya, ebene koite

† 9:31 Luk 9:22 †† 9:32 2Pit 1:16-18 † 9:35 Luk 3:22

kubanomamo ebo wageleiya. Ebene Ya:sute kuba uliyana kawiya daniya, ebe tetelo koite wadekobi olowite Ya:sute ebe ebene nabiwitamo gito ikamiya, ⁴³ ebema: ebe tanalo dumiya ebe epo bilibilinomate Godokono kawo elawo tanaloma: nanoanoutiya.

Ya:sute Ebene A:e Tanaloma: Walo Da:kegiya

Ma:t 17:22-23; Mak 9:30-32

Ebema: epate Ya:sukono osiyodilole tanalo bilibilinomoma: eba anoanoutalo, ebe tetelo Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, ⁴⁴ "Nale me tetelo la:tamo da:kiyawaomo, ebe tabo wadenomamo olowiawete akododomatiyala: Godote Epono Naniwi kubakuba epono kotamo kiyatimene." ⁴⁵ Ebe tetelo iba:te ebe tabono magumu wadenomamo kemalagidiliya: mabu wamina magumulo itanami, wiyasiya iba:te iyatawa:noma: eba eda:olo me tabono magumu tanaloma: Ya:suko anama: na:toletoleutiya. †

Kawodawama: Potele Na:keda:mene

Ma:t 18:1-5; Mak 9:33-37

⁴⁶ Ebene waloma:tapiate ibino taneba magumulo potele kawoma: eda:ma: apamiteutiya. ⁴⁷ Iba:te ibino tepo magumulo demalagidilutiya Ya:sute ebe tanalo iyatawiya, ebema: ebete gudu lawete ebe balamo eba adipilo ⁴⁸ iba:tamo negiya, "Kebe lumagite naimano mailamo mako gudu da:peso kalakalago dowalubina ebete na walubinina, ega:walo kebe lumagite na dowalubinina, ebete na kapiya kowalubinina:, ebete na Alibonedawa Godoko atumu na:kowalubina. Ebema: la:imano taneba magumulo potele da:pesodawanomoma: deda:mene ebe dawate kawonomoma: keda:mene." †††

La:go Gowelaoa:dawa Ebe La: Walubilidawama: Eda:na

Mak 9:38-40

⁴⁹ Ebene Yonete negiya, "Wade Iyatulamedawa, ale dubu idi uima: ebete a:imano mailamo kubakuba uliyana daliboliti, wiyasiya ale ebe kawiya anima: ebe tanalo katepama: mabu ebe aimano taneba lumagia:."

⁵⁰ Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "La:le ebe akodiyobala:, mabu kebe lumagite la:go gowelaoa:dawama: deda:na, ebete la: walubilinata." §

Samaliya Opo Epate Ya:suko Ubia:noma: Deda:iya

⁵¹ Ebene Ya:sute Godokono Unu Duliomolamo nodolo tete detataliya, ebete ebe tanalo iyatawate ebene woki kawonomamo ebo iyatiya Yelusalema kawo duliomolamo ka:toma:. ⁵² Ebene gabo tetelo ebete Samaliya opono duliomolamo ida:mo nopo atapi dopamo aliboliya, iba:te ebolo ebene wata bai ega:walo bae ka:nosiyodilolema:. ⁵³ Wiyasiya ebe duliomolamo epate iyatawaiya Ya:sute Yelusalemamo tolame gabodo da:tuti, ebema: iba:te ebetamo ubia: tabo geliya.

††⁵⁴ Ebene Ya:imesiko ega:walo Yoneko, iba:te me tana-

†† 9:44 Luk 9:22 †† 9:45 Luk 18:34 ††† 9:46 Luk 22:24 ††† 9:48 Ma:t 10:40 § 9:50 Ma:t 12:30; Luk 11:23 †† Buka ka:la:mi-

lo umite negeliya, "Kawodawa, modobola:ka: a Godoko kanama: ebete Unu Duliynomolone ela pali-bote ibi ka:kubailaema?" †

⁵⁵ Wiyasiya Ya:sute ibi netewapiatamo olobigate ibi kawonomamo eba analelo negiya, "Mabu keleka: la:le na kuba wokiamo danana:ema? Mabu la:imano tepo magumuno woki ega:walo naimano tepo magumuno woki iyaiya ba:pola:na! ⁵⁶ Na Epono Naniwite epo kubailaema: ka:piya:, wiyasiya nale ibino igilo mu-la:lelaema: piyamo." †† Ebete ebe tabo gete, iba:te duliynomolo ida:mo laoma: gito tolamiya.

Woki Netewago Ya:suko Waloma:ta Modoboa:

Ma:t 8:19-22

⁵⁷ Iba:te eba tolamitalo dubu idite Ya:sutamo negiya, "A:ma: keba apuamo da:toaemene, nale a:ma: ebamo kowaloma:tamota."

⁵⁸ Wiyasiya Ya:sute ebetamo negiya, "Iyaiya, a:ma: dopamo me tanalo idi wadenomamo nemalagidila. Tu-mu gaagaano lao bai damela gugu ba:pola:lamena ega:walo olaolate ibino moto etemoteonaka, wiyasiya na Epono Naniwi, naimano wata bai puliyala."

⁵⁹ Ebene Ya:sute dubu iditamo negiya, "A:ma: na nowaloma:ena:"

Ebete wiyasiya Ya:sutamo negiya, "Kawodawa, modobola na dopamo tote, naimano kadele nabiwite da:emene, nale ebena ape bobamo niyatite na walone a:ma: kowaloma:emamota."

⁶⁰ Ya:sute ebetamo nowamiya, "Modobola a:elao epate ibi a:ka:tuwa: ibino a:elaopi bobamo naloma:ma:na:, wiyasiya a:ma: toawete Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalono tabo epatamo na:nikiyawaonakiye."

⁶¹ Ebene dubu idite negiya, "Kawodawa, na ubila a:ma: kowaloma:etama:, wiyasiya modobola na dopamo tote naimano moto epatamo yawo tabo ka:negemamo." ‡

⁶² Wiyasiya Ya:sute ebetamo negiya, "Kebe lumagite damela maboelono inamabuamo pali woko eba wag-ilimilo, duliynomolono iyaiya tanalo malagidilotele wokone walo da:kolobigamene, ebako lumagite Kawo Elawodawa Godokono woko osiyodiloma: a:ka:mod-obomene."

oledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa. Yu epo ega:walo Samaliya opo epono tanalo ma kunula, iba:te gelebadilo kilukulinamia: Me taneba netewano ewonino mabu kapiyala, ebe A:ibal-ayamatela, ebema: dopamo tetelo iba:te kapiya epoma: eda:on-amiya. Walone tetelo kapela epate iba:go eba ilukulilo, Samaliya opo epate ibino buwelemele ebe kapela epatamo ebo ikalamoliya, wiyasiya Yu epate eba kunu kowageliya: Ebe mabuma: Yu epate Samaliya opo epo kubakubapima: ka:la:minakiya, Samaliya opo epate atumu Yu epatamo ubia: tanalo kawokaliminakiya. Ma kunu Ya:suko tetelo me taneba netewagodolo kalakala tanalote kitanamia:, iba:te gito dowateuinamiya. † 9:54 2Ela 1:9-16 †† Luk 9:55b-56a buka apuno tabo Lukute bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebena buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. ‡ 9:61 1Ela 19:20

Ya:sute 72 Waloma:tapi Godokono Tabo Kiyawaoma: Daliboliya

10 Me tabo dolopoligiya ebe tetelo Kawodawa Ya:sute 72 waloma:tapi epetapi uwatete epetapi netewa, epetapi netewa, ma kunu dopamo aliboliya, ebete da:tomene ebe duliynomolo bilibilinomamo. †† Ebete iba:tamo negiya, "Godokono pali magumulo kono bilibilinomo a:kodakodaiya, wiyasiya tapio wokopi bilibilia:, ebema: la: pali namutudawatamo towetowe tabo negelala:, ebete wokopi epetapi pali magumamo kapalibolemene wadewade kono ka:peta-pioma:. ††† Ebema: la: na:tolama:la:! La: sipi-goeogoeo egege keba kunula:ka: eba kunula, nale la: elawoelawo gaagaano taneba magumamo alibolemata. †††† La: mani alomono gatele akouwata:la:, ega:walo la: bae alomono ikuwa ega:walo agowa pata akouwata:la:. Ega:walo la: gabo tetelo lumagi ida:go danalugaema eba:go tabo eba negelalo la:imano woko tete akonikubaima:la:. †††

⁵ "Ebena la: kebe motamo da:nodoloaema, modobola la: ebe moto epatamo nilakapo tabo na:negeliyala: ma kunu, 'Godokono kalakalate la:imano motolo nitanamene.' ⁶ Ebema: Godokono gelebadi lumagite ebolo dokolina, Godokono kalakalate ebegodolo nanitabolo kitanamene, wiyasiya ebako lumagite ebe motolo okolita:no, la: nilakapo tabo degelaema ebe tabono nanitabo tanalote ebolo a:kitanamene. ⁷ La: ebe moto kapiyalo na:nilukuliniyala:, ebena iba:te la:tamo dikalamoletamene ebe bae nawete ibino obo atumu na:ka:niyala:, mabu la: wokopiate ebako wiya laema: modobola, ega:walo duliynomolo ida:mo tolame tete pemaiga:no la: moto idine moto ida:mo eba kunu akonowagela:la:. ⁸ Iyo, la:le duliynomolo ida:mo tola-ma:wete iba:te la: kalakalago duwatetamene, ebe tete-lo iba:te kebe nao inamabu la:tamo dikalametamene kalakalago nena:niyala:. ⁹ Ega:walo ebe duliynomololo dilukulina la: ebe temetema:gopi wadekobi midio-la:wete duliynomolo epo bilibilinomatamo negeliyala: ma kunu, 'Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalote la:tamo etatali.' ¹⁰ Wiyasiya la: duliynomolo ida:mo nemaima:wete iba:te la: kalakalago uwate-ta:no, la: ebe duliynomolo tulitulinomolo eba lamota:onalo ibi bilibilinomatamo ma kunu negeliyala:, ¹¹ 'La:imano duliynomolono damela tuwae aimano agowane na:moda:midatepaolema:, mabu me tanalote la: iyatulamitata Godokono tete ebe na:pe ebete la:imano tanalo kapanagilamelelametama:. Ebema: me kawo tanalo akododomatiala:, Godokono Kawo Elawodawano tete la:tamo etatali!'" †††

¹² Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, Godote epono tanalo danag-ilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo ebete me duliynomolo epatamo kuba wiya kawonomamo

†† 10:1 Mak 6:7 ††† 10:2 Ma:t 9:37-38; Yon 4:35 †††† 10:3 Ma:t 10:16 †††† 10:4 Ma:t 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 § 10:7 1Kol 9:6-14; 1Tim 5:18 †††† 10:8 1Kol 10:27 †††† 10:11 Ali 13:51; 18:6

kikalaemene. Ebe tetelo ebete Sodomo duliomolo epatamo kuba wiya eba ikalamelo nilakapo kela:mo kawokalimene, wiyasiya nanitabola, ebete nilakapo a:kiyatimene me kuba epatamo!" †

Nanitabokobi Midia: Duliomolo Epono Tanalo

Ma:t 11:20-24

¹³ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Kolasini duliomolo, a:ma: kuba wiya kawonomo kelaema:ta! Betasaida duliomolo, a:ma: atumu! Mabu nale la:godolo anoano tanalo dosiyodilolimo, la: ebe tetelo la:imano kubane kolobila:wea: . Wiyasiya nale ebakobako woko Taya duliomololo ega:walo Saidono duliomololo dopamo nosiyodiloliyataleka:, ebe Yua: epate ibino kubakuba woki iyakobi ba:midiliyana: . Iyo, iba:te ibino kuba osiyodilole mabuma: tepo temetemema: eda:ote ebe temeteme kawokalima: kubakuba kaliku pupuliotepo ono tuwaeamo gito bilukuliyana: ¹⁴ Ebema: Godote epono tanalo danagilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo ebete Taya duliomolo epatamo ega:walo Saidono duliomolo epatamo kuba wiya eba ikalamelo nilakapo kela:mo kawokalimene, wiyasiya nanitabola, Kolasini duliomolo ega:walo Betasaida duliomolo, ebete la:tamo nilakapo a:kiyatimene! ¹⁵ Ega:walo Kapenyama duliomolo, a:imano tanalo ma kunula. A:ma: ubila a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: Godokono Unu Duliomolamo kadipata:ema:, wiyasiya Godote a:ma: Ela Opamo keba:idiloma:ta!"

¹⁶ Ebene Ya:sute tabo moga:melo ebe waloma:tapiatamo negiya, "Kebe lumagite la:imano tabo dolowimene ebete ebe tanalo magumulo naimano tabo kolowimene, wiyasiya kebe lumagite la: ubia:noma: deda:mene ebete ebe tanalo magumulo na ubia:noma: keda:mene, ega:walo kebe lumagite na ubia:noma: deda:mene ebete na kapiya ubia:noma: a:keda:mene, ebete na Alibonedawa Godoko atumu ubia:noma: ka:keda:mene." ††

Ya:sukono 72 Dubate Ebetamo Da:kolowamiya

¹⁷ Ebene Ya:sute daliboliya ebe 72 dubate tolamete iyaiya duliomololo woko nosiyodilote, iba:te da:kolowamiya kawo kalakalanomago ebetamo na:pegeliya, "Kawodawa, ale kubakuba uliyana a:imano mailamo kawiyana dananalima: iba:te aimano tabamo tudila:ote epagodone a:nemaimiya!"

¹⁸ Ya:sute iba:tamo eba wiyalo negiya, "Nanitabola, Godote Saitanako elawoa:kobi midite Unu Duliomolone da:peba:idili nale uimo, iyo, molete keba kunu ka:la:uwa:midanakole ebete opamo samonomamo eba kunu pegi. ¹⁹ La: wadenomamo nolowiala: Na elawo la:tamo ikalaimata la:le kalu ega:walo gopowaidubu la:imano agowamo ka:mikitaola:wenakoma:, ebe elawote la:imano gowelaodawa Saitanakono elawo nodoliona, ebema: inamabu idite la: a:ka:kubailametamene. ²⁰ Ega:walo me tanalo idila.

† 10:12 W Mabu 18:16-19:29; Ma:t 10:15; 11:24 †† 10:16 Ma:t 10:40; Luk 9:48; Yon 5:23 ‡ 10:18 Yon 12:31; Awo 12:8-9 †† 10:19 Oale 91:13; Mak 16:18

Kuba uliyante la:imano tabamo da:tudila:onaka ebe mabuma: akokalakalala:, wiyasiya Godote la:imano mailo ebene Unu Duliomolono Bukamo dalomolelametiya la: ebe mabuma: nekalakalala:." ††

Ya:sute Godotamo Kalakala Tabo Dadipatiya

Ma:t 11:25-27; 13:16-17

²¹ Ebe tetelo Godokono Uliyanate Ya:sukono tepo magumulo detabokiya ebete Godotamo kalakalago negiya, "Aba, a:ma: me opo kawonomo ega:walo Unu Duliomolo Namutudawama: eda:nata! Na a:ma:tamo kalakala tabo gemo, mabu a:ma: me opono kawokawo iyatawaopi dubatamo a:imano mulo woki eba wami-naolelo iyatawa: epatamo awokalilamiata. Aba, nanitabola, me tanalote a:imano ubilo pemaigi."

²² Ebene Ya:sute epatamo negiya, "Naimano Nabiwi Godote tanalo bilibilinomo naimano kotamo alomiya nale kulamenama:, ebema: ebete a:ka:tuwa: iyatawala na ebene Guduno tanalo, lumagi idite iyatawa: Ega:walo Nabiwino tanalo atumu, lumagi idite iyatawa: wiyasiya na ebene Gudute a:ka:tuwa: iyatawala, ega:walo nale piyatamo awokalima: ubi diyatimo, ibinomate atumu Nabiwino tanalo ka:kiyatawoma:na:." †††

²³ Ebene Ya:sute ebene waloma:tapiatamo polobigate tabo diya ebo analiya, "Godokono kalakala kawonomo la:godolo bitana, mabu la: la:imano balida:mo ebene iyaiya tanalo wadenomamo nulamenamata! ²⁴ Ebema: nale la: analemata, dopamo tetelo Godokono woki awokalimipi ega:walo kawokawo elawodubu iba:te ubi kawonomo iyatinamiya la:le dula:ma:wenama ebe kawokawo tanalo ulaema:, wiyasiya iba:te ka:modobiya:, ega:walo ibi ubila la:le dolowiawenama ebe tanalo kolowioma:, wiyasiya iba:te ka:modobiya:."

Samaliya Opo Dubuno Nilakapo Tanalono Oi

²⁵ Ebene Godokono Totomu iyatulamedawa idi ubila Ya:sukono mulo tanalo ka:puima:, da: nanitabola: o da: nanitaboa:, ebema: ebete pete ebetamo na:pegiya, "Iyatulamedawa, na beda: tanalo osiyodilote uwomua: igilo ebo na:kelaemo?" †††

²⁶ Ya:sute tabo eba wiyalo negiya, "Godote Bukamo ebene Totomu Tabo dakuloliya, ebe tanalate a keba kunu kiyatuamenale? Ebe iyaiya tanalono magumu keba kunula:ka:?"

²⁷ Ebe dubute nowamiya, "Godokono Bukate ma kunu gena, 'A:ma: a:imano Kawodawa Godoko nilakapolo nemalagidilona, a:imano tepo magumunomamo ega:walo a:imano uliyano elawamo, a:imano elawo kawonomamo ega:walo a:imano woki kawonomamo,' ega:walo totomu tabo idi ma kumu bitana, 'A:ma: a:ka:tuwa: a:ma: demalagidilawena, modobola a:ma:le eba kunu a:ma: niyakabolo dokolina ebe lumagi nilakapolo nemalagidilona.'" ²⁸

†† 10:20 Pil 4:3; Awo 3:5 ††† 10:22 Yon 3:35; 10:15 ††† 10:25 Ma:t 22:35-40; Luk 18:18 § 10:27 Totomu 6:5; Kalima 19:18

²⁸ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma: nani tabo geata. A:ma: me tanalo osiyodilawete ebo bigilonama:ta."

²⁹ Ebe dubute Ya:sukono taboma: ilipote wiyasiya ebenu ilipo waminalo ma kunu giya, "Na niyakabolo dokolina, ebe lumagi potelela:ka:? Na poko na:kowalubinamo?"

³⁰ Ya:sute ebenu tabo eba wiyalo negiya, "Dubu idite Yelusalema kawo duliomolone Yeliko duliomolamo eba niwisigitalo pilo dubate ebe lawete ebenu pupuliono inamabu pupukulamelemete ebe ebo anagalimiya. Ebene ebenu elawote dolopoligi iba:te ebe ebamo atepapate gito tolamiya. ³¹ Ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameodawate ebe gabodo eba pitalo ebe pumite niyakabodo gito nodoliatepi. ³² Ebene Libai gudawate † ka:pete atumu ka:powageli. Dubute dekapitani ebete ebamo pemaigate ebe ebo pumi, wiyasiya ebete walubi ebetamo ka:piyati:, gito ka:nodoliatepi.

³³ "Ebene ebe gabodo da:piti, dubu idi ebe Yu lumagia:, ebe Samaliya opo dubula, †† ebete ebamo pemaigate ebe dubu da:pumi ebenu tepo magumulo nilakapo kawonomo piyati. ³⁴ Ebete ebetamo pete olibi kikapuno ii ega:walo wade mulamula ebenu bugomamo abutilamelemete kaliku apuamo gito matuolamolemi. Ebene ebete ebe dubu ebenu donoki-goeo unamo adipite duliomolo ida:mo ebo magati, ebe duliomololo kapela epate delaonaka ebete ebe motolo ebe dubu wadenomamo nowalubi. ³⁵ Egela idilo Samaliya opo dubute netewa mani moto namutudawatamo eba ikamelo negi, 'A:ma: me dubu wadenomamo nowalubinatiye. Me manite modoboa:no, nale walo da:ka:pemo a:ma:tamo walo ka:ka:pa:wiyamo."

³⁶ Ebene Ya:sute tabo moga:melo Godokono Totomu iyatulamedawatamo negiya, "A:imano woki keba kunula:ka:? Pilo dubate danagalimiya ebe dubutamo netewa-kapiyate da:pelamiya, ibi magumulo potele ebe walubidawama: ka:pedile? Ega:walo ebe niyakabolo dokolina ebako lumagimu potele ka:pedile ebetamo nilakapo kawokalima:?"

³⁷ Ebene Godokono Totomu iyatulamedawate tabo eba wiyalo negiya, "Yua: lumagi kapiyate ebe kawonomamo pa:nilakapoimi."

Ebene Ya:sute negiya, "A:imano tabo nanitabola. Modobola, a:ma: toawete epatamo nilakapo ma kunu nanawokaliminakiye."

† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Yu epo magumulo 12 gu na:pola:namiya, me Libai gu ebe idila. Ebe gu kapiyate Godokono woko osiyodilonamiya Yu epo epetapiatamo. Ma kunu Yelusalemalo da:enami ebe Godoko Amamateno Iya Moto-lo Libai gu dubate woko a:ka:tuwa: osiyodilonamiya, ebene iyaiya duliomololo atumu ibi epetapiate Yu epono balidi ibilamole motolo oale alapiopima: eda:onamiya, ega:walo epetapiate Godokono Totomu iyatulamepima: eda:onamiya, ega:walo epetapiate tabo anagiyamidapima: eda:onamiya. †† Buka ka:la:mioledawa, a:ma: Samaliya opo epo ega:walo Yu epono dowateui tanalo iyatawama: ubi diyata:emene, modobola a:ma: Luk 9:51-56 buka apuno walubi tabo numiye.

Ya:sute Matakona Ega:walo Ma:liko Ibino Motamo Bae Nama: Da:nodoliya

³⁸ Ya:sute ebenu waloma:tapiago Yelusalema gabodo eba tolamitalo iba:te duliomolo ida:mo da:nemaimiya, ebe tetelo kamiyale idi ebenu mailo Matatela ebete Ya:suko kalakalago naniya ebete ebenu motolo bae ka:penama:. ³⁹ Matakona ekawino mailo Ma:litela, ebenu Ya:sute motamo da:nodoliya Ma:lite ebenu agowa mabuamo pokolite Kawodawa Ya:sukono iyatumi tanalo wadenomamo olowiuti. ⁴⁰ Wiyasiya Matate a:ka:tuwa: bae okalimi tanalo eba osiyodilutalo ebe ubia:noma: eda:te Ya:suko ebo paniya, "Kawodawa, a:ma: na:kuma:wita naimano ekawite na kowalubinita:? Tanalo bilibilinomo na a:ka:tuwa: osiyodilolitamo, ebema: modobola a:ma: ebe nana, ebete pete na na:powalubinina!"

⁴¹ Kawodawa Ya:sute ebenu tabo eba wiyalo negiya, "Mata, Mata! A:ma: egege tanalo bilibilinomo osiyodilolema: woki bilibilinomoma: editata. ⁴² Wiyasiya kapiya tanalote kawonomoma: deda:na, Ma:lite ebe wade tanalo umite elawe, epate walone ebegodone a:kelaema:na:." ††

Ya:sute Godotamo Towetowe Tabo Gela Tanalo Ebe Waloma:tapi Diyatulamiya

Ma:t 6:9-13; 7:7-11

11 Egela idilo Ya:sute diyamo: opolo Godago tabo gelitiya. Ebe tanalo dolopoligiya ebe waloma:tapi magumulo idawate ebe naniya, "Kawodawa, Yonete ebe waloma:tapi iyatulami iba:te Godotamo keba kunu da:towetoweonakoma:na:, ebema: modobola a:ma: a ebe atu tanalo na:kiyatua:ma:."

² Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "La: Godotamo towetowe tabo ma kunu negelanakiyala:, 'Aimano Nabiwi, modobola a:imano talena mailo epate nadipatema:na:, ega:walo modobola a:ma:le Kawo Elawodawama: deda:wena ebe tanalote napawokalamene.

³ Ega:walo modobola a:ma: me egelano bae atamo modobolo nikaema:.

⁴ Ega:walo epetapiate atamo kuba dosiyodilolena, ale ebe kuba egebolelamete ka:dodolomatililae-malema:,

ebema: modobola a:ma: atumu aimano kuba egeboleama:wete na:dodolomatililama:.

Ega:walo Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta magumulo

a:ma:le wiyasiya a eba walubilo

a:imano wade gabodo nemagataenakiye."

⁵ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Diyala, la: magumulo lumagi idite sele tetenomolo ebenu namutudawatamo tote ma kunu da:negemene, 'Naimano namutudawa, modobola:ka: a:ma:le na nowalubina:?"

† 10:39 Yon 11:1; 12:2-3 †† 10:42 Ma:t 6:33

Natamo netewa-kapiya bae apuapu nikanama;
⁶ mabu naimano lumagite mulu opone walo a:kolowami, wiyasiya nagodolo bae puliyanomola nale ebetamo ikaema:!

⁷ "Wiyasiya moto gulo da:luta, ebete tabo ma kunu kegemene, 'Ao, a:ma: temeteme natamo akoikana:ma:la:. Na gigiyu a:kodakodaiminakamo, ega:walo na atumu guda:go nowatanamo, ebema: modoboa: nale maigate bae a:ma:tamo ikaema:."

⁸ "Wiyasiya a:ma:le a:imano namutudawa toweome tanalo atepa:no, a:ma:tamo beda: tanalote na:ka:pe:maigamene? Iyo, ebete maigate a:imano iyaiya modoboa: tanalo ka:modoboilaemene, wiyasiya ebete a:ma:tamo bae eba ikamelu a:ma: ebenu namutudawama: a:kegemene, mabu ebegodolo kalakala puliyala. Ebema: mabu keleka: ebete a:ma:tamo walubi diyatimene? Mabu a:ma: towetowedawagodolo ilipo tanalo kitana, ebete a:ma: ebe mabunomoma: kawalubima:ta."

⁹ Ebene ebe tabono magumu eba awokalimilo Ya:sute negiya, "Nale la:tamo gemo, la: Godoko na:toweoma:la:, ebete la:tamo kikalaema:ta. Iyo, la: ebenu wade tanalo nowadiala:, la:le kuimamota, ega:walo la: gigiyu nanakamiala:, ebete la:tamo ka:iyamidamene. ¹⁰ Numa:la:, piyate Godoko da:toweomenaka iba:te ebegodone kelaema:na:, ega:walo piyate ebenu wade tanalo dowadinaka iba:te kuima:na:, ega:walo piyate gigiyu danakaminaka ebete iba:tamo ka:iyamidamene. ¹¹ La: magumulo kebe dubu ebenu gudute ebe namoma: da:toweomene, wiyasiya ebetamo bu kalu ba:kikaemene? ¹² Ega:walo ebe gudute a:ma: kakaba kikapuma: da:toweometamene, a:ma: wiyasiya ebetamo gopowaidubu ba:kikama:emene? ¹³ Numa:la:, la: wadewade epoa: wiyasiya la: iyatawalata la:imano guda:tamo wadewade bae ikalaema:, ebema: la:imano Unu Duliymolono Nabiwi atumu iyatawanomola ebenu Wade-talena Uliyana epatamo ikalaema:, piyate ebe da:toweomenaka iba:tamo kikalaemene."

Ya:suko Ega:walo Biyelesibuluko † Ibino Tanalo

Ma:t 12:22-30; Mak 3:20-27

¹⁴ Ebe tetelo tabo kiyawaoa: kuba uliyanagono dubu ebolo okolinami, ebenu Ya:sute ebegodone kuba uliyana dalibiya ebenu tabo kiyawao ebo wagilimiya. Ebema: epo bilibilinomo epetapiate Ya:sukono tanaloma: eba anoanoutalo, ¹⁵ wiyasiya epetapiate negelitya, "Biyelesibulukono elawote ebegodolo bitana. Ebete kubakuba uliyanano Kawodawano elawamo alibolenako, Godokono elawamo:!" ††

¹⁶ Ebe tetelo epetapiate ubi iyatiya Ya:suko kuba gabamo kowabuga:tama:, ebema: iba:te ebe naniya, "A:ma:godolo Godokono elawo nanitabolo ditana, anoano tanalo idi nosiyodola ebe tanalo atamo kawokalima:ema:." ‡

† *Biyelesibuluko ebe Saitanakono nopodawa idila, ebete Yu opono opolo Saitanakono opodawama: eda:nami, atumu Tabo*

¹⁷ Ebema: Ya:sute ibino kuba woki iyatawate iba:ta:mo negiya, "Numa:la:, kapiya duliymolono epate tetedo dadikanalema:na: ebe duliymolote ka:kubamene, ega:walo kapiya motono epate tetedo dadikanalema:na: ibino motote opamo kekagamene. ¹⁸ Ebema: Saitanakono woki ma kunula, ebete ebenu kubakuba uliyana epagodone akalibolemene, mabu ebete eba kunu dowagelemene ebenu woko osiyodilo elawote kolopoligomene. La:le naimano tanaloma: negelamata, 'Ebete kubakuba uliyana Biyelesibulukono elawamo alibolenako.' ¹⁹ Ebe tabo degelaema nanitabola:ka:? Ao, nanitaboa:. La:imano tanebapiate kubakuba uliyana dalibolenaka, ebe elawo iba:tamo potele kikalamenakole? Iyo, Godotela, Saitanatea:! Ebema: ebe la:imano tanebapino wade osiyodilo tanalote la:imano kuba woki awokalimina. ²⁰ Me tanalo nanitabola, nale kubakuba uliyana Godokono elawamo epagodone alibolenakomo, ebema: modobola la: me tanalone kiyatawaomamota, Godokono Kawo Elawodawano tetete la:tamo a:pe.

²¹ "Numa:la:, Saitanako ebe elawodubu idi keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo ebete pilolo duwatiya ebe epo ebe ebenu motono inamabula. Ebema: kebe tetelo elawo dubute ebenu gowelaono inamabu uwatete ebe a:ka:tuwa: ebenu moto wadenomamo datilana:namene, motono inamabuate wadenomamo ka:polana:nama:na: ²² Wiyasiya dubu idi ebenu elawote dopo dubuno elawo dodolina, ebe dubute pete gowela tanalo eba posiyodilolo dopo dubu kapanagalimiomene. Ebene ebete ebe dubuno gowelao inamabu ega:walo motono inamabu uwatete ebenu namutupi-atamo kanalabaolaemene. ††

²³ "Nanitabola, kebe lumagite na walubiniana: ebenu ebenu ebenu gowelaodawama: eda:na, ma kunu ebenu epo kapiya baiamo magaelema: nago woko osiyodiloa:no wiyasiya ibi iyaiya alibolenako." ‡‡

Kuba Uliyanate Lumagitamo Walo Da:ka:pemene Ebe Tanalo

Ma:t 12:43-45

²⁴ Ebene Ya:sute negiya, "Kuba uliyanate lumagi idigodone da:nemaigamene, ebe tetelo ebete gagale opamo tote okoli bai idi kowadinatomene. Wiyasiya ebenu wade okoli bai numia:no ebe a:ka:tuwa: ebetamo kegemene, 'Nale datepimo ebe atu okoli baiamo walo ka:ka:tomamo.' ²⁵ Ebete walo ka:pete ebe okoli moto wadenomamo moda:midala ega:walo inamabu wadenomamo alomola, ebete ebe moto eba kunu da:ka:puiemene, ²⁶ ebenu ebete walo ka:tote sebeni kuba uliyana epetapi kanadabuilite ka:kemagaelemene, iba:te ebe motamo podolote ebolo kilukulinama:. Numa:la:, walone da:pelaema:na: ebe kuba uliyanate kawokawo kuba ba:posiyodilolenakoma:na:, dopamo dokolinami ebe kapiya kuba uliyanano okoli keba kunula:ka: eba kunua:, ebema: dopamo ebe lumagi

epono opolo Monoiko bokolina. †† 11:15 Ma:t 9:34; 10:25 ‡ 11:16 Ma:t 12:38 †† 11:22 Kol 2:15 †† 11:23 Luk 9:50

kela:mo kubadopola wiyasiya me tetelo ebete kubanomoma: keda:mene."

Godokono Nanitabo Kalakala Tanalo

²⁷ Ya:sute me tabo eba kiyawautalo, epo magumulo kamiyale idite ebetamo kawonomamo negiya, "A:ma: dalaimitiyala ega:walo nono a:ma:tamo dikametiya, ebe kamiyaleno kalakala beda: kawonomola:ka!" †

²⁸ Wiyasiya Ya:sute negiya, "Modobola a:ma: nanitabo tanalo idi nemalagidila. Piyate Godokono tabo olowiote ebetamo da:tudila:oma:na:, ebene nanitabo kalakalate ebe epo kapiyagodolo bitanamene."

Ebate Anoano Tanalo Uima: Ubi Diyatiya

Ma:t 12:38-42

²⁹ Epo bilibilinomate Ya:suko a:wa:midate eba lamota:onalalo ebete iba:tamo negiya, "Me tete epo kubakubanomola! Ibi ubi kawonomola Godokono elawo awokalimino anoano tanalo kuima:, wiyasiya Godote tanalo idi iba:tamo akawokalimene. Nanitabola, ebete ebene woki awokalimidawa Yaonado dawokalimiya, ebe anoano tanalo kapiya iba:tamo ikalamiya. ††³⁰ Iyo, Godote Yaonakono okoli tanalodo Niniba kawo duliynomolo epatamo ebene elawo awokalimiya, ebene ebete atumu Epono Naniwido ebene elawo walo kakawokalimene me tetelo dilukuliona ebe epatamo, wiyasiya anoano tanalo idi iba:tamo a:kosiyodilomene. ³¹ Ega:walo me tanalo idila. Godote epono tanalo danagilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo Siba opo epono Kawo Elawodawa Kamiyaletete maigate la: Yu epo kubakubapima: keka:la:ima:ta, mabu ebe Yua: kamiyaletete mulu oponomone piya Isalaela opamo Kawo Elawodubu Solomonokono mulo tabo ka:polowioma:. Ebe tetelo ebe ubila Godokono mulo Solomonogodone laema:, wiyasiya la: tetelo Godote Epono Naniwino tanalo la:tamo eba awokaliminalo, la: ebe tanalo ubia:nola. La: numa:la:, Epono Naniwino mulote Solomonokono mulo nodoliona! ††³² Ega:walo Godokono Kawo Egelalo Niniba duliynomolo epate maimiote la: atumu kubakubapima: keka:la:ima:ta, mabu ebe Yua: epate Yaonakono tabo dolowiya iba:te ibino kubane Godotamo olobiliya. Ebe tetelo ibi ubila Godokono tabo Yaonagodone laema:, wiyasiya la: tetelo Godote Epono Naniwino tanalo la:tamo eba awokaliminalo, la: ebe tanalo ubia:nola. La: numa:la:, Epono Naniwino elawote Yaonakono elawo nodoliona!" ††

Godokono Alote Lumagino Tepo Magumamo Opega Tanalo

Ma:t 5:15; 6:22-23

³³ Ebene Ya:sute negiya, "Lumagite ebene wuiki alo pite wamina baiamo a:kiyatimene, ega:walo ebete bagowo magumamo a:kiyatimene, wiyasiya ebete

awokala baiamo kiyatimene, ebene epate ebene moto guamo da:nodoloma:na: iba:te ebe wade alo ebo ka:nuima:na:. ††

³⁴ "A:imano apeno alo ebe a:imano balidila. Ebema: a:imano balidite wadenomamo da:pukuilaemene a:imano tepo magumuno alote atumu wadenomamo ka:ka:pukuilaemene, wiyasiya balidite wadenomamo pukuilamea:no a:imano ape kawonomote idoko magumulo kitanamene. ³⁵ Ebema: a:ma: nanisiwale, a:imano tepo magumuno alote idokoma: akoeda:la:!
³⁶ A:imano ape kawonomote alo magumulo ditanamene ega:walo a:imano ape apu idoko magumulo itana:no, ebe tetelo a:ma: kawonomamo ka:pukuilae-ma:ta, wade wuiki alote a:ma: da:pukuimitana eba kunu."

Ya:sute Pa:lisi Tanebapi Kawonomamo Danaliya

Ma:t 23:4-7,23-36; Mak 12:40; Luk 20:46

³⁷ Ya:sukono tabo kiyawao dolopoligiya Pa:lisi tanebapi dubu idite ebe naniya ebete ebegodolo bae ka:penama:, ebene Ya:sute ebe dubuno motamo nodolote bae nama: gito nokoliya. ³⁸ Wiyasiya Ya:sute ebene koto ukulalea:no bae nama: da:nokoliya, ebema: ebe Pa:lisi tanebapi dubute kawiya la:wiya. ³⁹ Ebene Ya:sute ebe naniya, "La: Pa:lisi tanebapi la:imano kalili ega:walo meleki unu apu ukulalenakomata, wiyasiya la:imano tepo magumulo da:pola:na ebe inamabu kukulala:wenakoa:, ebema: la:le dosiyodilola:wenakoma ebe pilo tanalo ega:walo kawokawo kuba osiyodilole tanalo epetapi tabokaonomola!
⁴⁰ Eiye, la: daedale epolata! Godote lumagino unu tama osiyodilote ega:walo magumu ako-osiyodiliya, ⁴¹ ebema: modobola la:imano melekilo ega:walo kalililo beda: inamabuete ka:pola:nale, la: inamabu:piatamo gito nikalamola:la:!
Iyo, ebe tanalo magumudo la:le la:imano tepo magumuno kuba kuku-lalemamota.

⁴² "Nanitabola, la: Pa:lisi tanebapi kuba wiya kawonomo kelaemamota! La: la:imano pali inamabu bilibilinomo magumulo teni apuapu eba anagilamolelo Godotamo ebene apu wadenomamo ikameonakomata. Ebe tanalo magumulo la: kapiya tanalo da:pesonomo kawotawenakoa:, wiyasiya kawokawo tanalonomo epetapi osiyodilolema: la: wadenomamo kemalagidilola:wena:, ma kunu la: epagodolo tuputupulo kilukula:wena: ega:walo Godokono nilakapo kawokalima:wena:. Ebema: modobola la: ebe kawokawo tanalo nosiyodilolenala: ega:walo atu tetelo egege tanalo osiyodilolema: akododolomatila:la:!

⁴³ "Nanitabola, la: Pa:lisi tanebapiate kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu balidi ibilamole moto gulo la: ubila kawokawo dubuno ilukuli bailo ilukulima:, ega:walo la: ubila la:le inamabu olowame bailo eba wapata:lamelo epate la: ulametate ebo kowalogoletama:!
⁴⁴ Nanitabola, la:tamo da:pemene ebe kuba wiyate kawonomoma: keda:mene, mabu la: epono a:ela ape waminaole bobo keba kunula:ka: eba

† 11:27 Luk 1:28,42,48 †† 11:29 Ma:t 16:4 † 11:31 1Ela 10:1-10 †† 11:32 Yaona 3:5-10

†† 11:33 Mak 4:21; Luk 8:16

kunulata! Ma kunu epate iyatawa: abale inamabuata da:pola:na, ebema: iba:te iyatawaoa:no ebana wapa-ta:larena."

⁴⁵ Ebene Godokono Totomu iyatulamedawa idite Ya:sutamo negiya, "Iyatulamedawa, a:ma: Pa:lisi tanebapi tabamo da:kubailama:wa:, a:ma: ebe tabamo a atumu a:kemalogo:ta!"

⁴⁶ Ya:sute ebena tabo eba wiyalo negiya, "Iyo, la: Godokono Totomu iyatulamepi, la: atumu kuba wiya kawonomo kelaemamota, mabu la: la:imano totomu tabamo epatamo iyaiya mibomibo tanalo ikalame-nakomata! Iyo, la:imano totomu tabo epate mibomibo inamabu okolamo dowaguatena eba kunula, ebema: la:le ibino mibomibo dulama:wenakoma walubi tanalo da:pesonomo idi kiyata:wenakoa:, koto makupio-la:wete gito lamota:onanakomata. ⁴⁷ Nanitabola, la:ta-mo da:pemene ebe kuba wiya kawonomoma: ke-da:mene, mabu la:imano ewoniate Godokono woki awokalimipi nanitabola anakapulamenakiya, wiyasiya ka:lo la: la:imano ewonino iyaiya osiyodilole tanalo kubama: gela:no ibi emoiolenakomata. Eiyee! Ebe mabuma: ibino kubate la: magumulo atumu ba:kitana, wiyasiya la: ebe kuba waminalo la:imano ewoniate danakapulamenakiya ebe tuputupupino bobo bai wadenomamo osiyodilolenakomata. Ebema: numa:la:, ebe tanalote la:imano mena netewa tanalo awokalimi-na, mabu la:imano tepo magumulo atu kuba osiyodilole ubi ba:ka:pola:na Godokono wokopinomatamo!

⁴⁹ Ebe mabuma: Godokono Mulo Tabote ma kunu gena, 'Nale epatamo naimano woki awokalimipi ega:walo naimano alibolepi epetapi kanalibolemamo, wiyasiya iba:te ebe wokopi ubia:nola, ebene iba:te ibi epetapi eba anakapulamelote epetapiatamo temeteme bikalamenakoma:na:.' ⁵⁰ Ebema: me tete epate kuba wiya kelaema:na:, mabu me opono wagilimi mabune iba:te Godokono woki awokalimipi anakapulame-nakiya. ⁵¹ Iyo, A:ibolokono kalimate opamo de-ka:ka:liya, ebe tanalo wagilimi mabula. Ebene iba:te tuputupu wokopi epetapi bilibilinomo anakapulamete, uwomu tetelo Godoko Amamateno Motolo Sekalayako ebo kanakapumiya, iyo, ebete ebe Motono Talena Bai ega:walo Godotamo kalimagono ikameo bai tetenomolo eba utitalo, iba:te ebe danagalimiya ebete gito a:iya. Ebema: na la:tamo nani tabo gemo, me tete epate ebe kuba bilibilinomo mabuma: wiya nanitabola kelaema:na:!

⁵² "Nanitabola, la: Godokono Totomu iyatulamepi, la:imano kuba wiyate kawonomoma: keda:mene, mabu la:le epono gabo mopilamenamata iba:te Godogodone iyatawa kelaema:na:! La: a:ka:tuwa: ebena wade tanalo laema: ubia:nola, ebema: piyate ubi diyatina wiyasiya la:le ibi atumu nodiyobolenamata!"

⁵³ Ebene Ya:sute ebe motone da:piwisigiya, ebe tete-lo Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi iba:te kawonomamo dowate Ya:sukono tanaloma: tabo kubanomamo gela ebo wagilimiya. Ega:walo ebe tetene wagilimite iba:te Ya:sutamo da:pelamenakiya iyaiya tanalo ebo pikiyawaome-

nakiya, ⁵⁴ mabu ibi ubila ebe kuba gabamo eba wabuga:talo ebete iya tabo kubanu gelo ebe ebo ke-laema:.

Ya:sute Mena Netewa Tanaloma: Tabo Da:kiyawaiya
Ma:t 10:26-27

12 Tete idilo epo bilibilinomate Ya:suko uima: dal-adabutiya iba:te mupuma:tiua:go pelamitiya, idite idi mupiamidanaki, idite idi mupiamidanaki, eba kunu wagelitiya. Ebe tetelo Ya:sute ebe waloma:tapi nanaliya, "La: nanisiwale! Palowa baete a:ka:tuwa: un-amo demaiga, Pa:lisi tanebapino amama tanalo eba kunula. Ebema: mako amama tanalote la:tamo akope-maigala:, mabu ebe amama tanalo ebe ibino mena netewa tanalola. ² Numa:la:, kebe itiole tanalate da:po-la:na walone tetelo Godote kawokalilaemene, ega:walo waminaole tanalate da:pola:na walone epate kulam-olema:na:." ¹³ Ebene la:le idoko tetelo da:kiyawawe-nakoma, epate wiyasiya alo tetelo kolowioma:na:, ega:walo moto gulo la:le gananalole degelawenakoma, ebe iyaiya tanaloma: iba:te tabo madodo eba adipate-lo epo bilibilinomatamo kawokalilaema:na:."

La: Poko Na:ka:tolema:wenama
Ma:t 10:28-31

⁴ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Naimano namutupi-ala:, nale la:tamo gemo, ape anakapulame iyatawaopi akotolelama:la:. Iba:te la: danakapulametamene, iba:godolo elawo idite a:kitanamene la:imano uliyanano igilo kubailaema:." ⁵ Ebema: la: poko na:ka:tolema:wenama? Ebe Godotela, la: ebe na:tole-menala:, mabu ebegodolo elawo bitana epo anakapu-lamete Ela Opamo iyalekema:na:. Iyo, na nani tabo gemo, ebe kapiya na:tolemenala:!

⁶ "Numa:la:, epate paibu piliyo olaola netewa toea maniamo uwateolo gelanaka ebe olaolano igilo ka-wokawoa:, wiyasiya Godote ebako da:peso ola kapiya a:ka:dodomatimene. ⁷ Ega:walo me tanalo nanitabola, la:imano watono eke bilibilinomo Godote iyalo tetelo eka:la:mioliya, iyo, la:imano iyaiya tanalo ebete iy-atawanomola. Ebema: la: woki bilibilima: akoeda:oala:. Ebena nilakapo olaolatamo nanitabola bitana, wiyasiya ebena nilakapo la:tamo kawonomoma: eda:te ilukulina tetelo bitanamene!" ^{††}

Epono Ololo Apulo Ya:suko Awokalimi Tanalo
Ma:t 10:32-33; 12:32; 10:19-20

⁸ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Nale la: analemata, kebe lumagite awokala degemene, 'Na Ya:suko walo-ma:tadawala,' na Epono Naniwite atumu Godokono nopopino ololo apulo kegemamo, 'Me lumagi ebe naimano ekawila.'" ⁹ Wiyasiya kebe lumagite na iy-atawa:noma: awokala degemene, na atumu Godokono nopopiatamo ebe iyatawa:noma: ka:kege-mamo.

¹⁰ “Ega:walo kebe lumagite Epono Naniwino tanaloma: odiyobo tabo da:kiyawaomene, Godote ebene kuba egeboleme iyatawala, wiyasiya kebe lumagite Godokono Uliyanano osiyodilo tanaloma: kubama: degemene, Godote ebe kuba egebolemete a:ka:dodomatimene.

¹¹ “Ebema: iba:te la:imano tanalo kanagilamelelametama: Yu epono balidi ibilamole motamo la: demagataletamene, ebe tetelo la:le gabamani dubu ega:walo kawokawo dubu epetapi iba:tamo kebako tabo kegelaema: woki bilibilima: akoeda:oala:, ma kunu, ‘Na beda: tabo na:kegemo? Ega:walo na iba:tamo tabo keba kunu na:ka:wiyamo?’ ^{†12} Numa:la:, Godokono Uliyanate ebe tetenomolo la:le iba:tamo da:kiyawaema ebe tabo la: kiyatulaema:ta.”

Daedale Inamabu Bilibilinomagodawano Iyatulame Oi

¹³ Ebene epo bilibilinomite Ya:suago da:pola:niya, lumagi idite ibino taneba magumulo ebetamo negiya, “Iyatulamedawa, naimano naniwi nana, aimano nabiwite atamo da:miyapaeami ebe inamabu bilibilinomo ebete wadenomamo nalabalemene.”

¹⁴ Ya:sute ebetamo nowamiya, “Dubu, a:ma: potele kanatiya nale la:imano tanalo anagiyamidadawama: keda:ma:?” ¹⁵ Ebene ebete epo bilibilinomatamo negiya, “La: nanisiwale! Inamabu uwate ubi tanalote la:tamo akopemaigala:, mabu lumagite inamabu bilibilinomo eba uwatelo nanitabo igilo ebo a:kuimene.” ^{††}

¹⁶ Ebene Ya:sute iyatulame oi idi iba:tamo ma kunu kiyawaiya, “Inamabu bilibilinomagodawa idite okolinami, ebene opolo pali inamabuate kawonomamo apepeonamiya. ¹⁷ Ebene ebe a:ka:tuwa: ebene wokilo negi, ‘Naimano pali inamabu alomono moto modobolo ka:pola:na:, ebema: na beda: tanalo na:kosiyodilomo?’ ¹⁸ Oe! Na ma kunu kosiyodilomamo. Nale naimano pali inamabu alomono moto anabuillamete olioli moto kawokawo walo ka:ketemotemamo, ebene ebe moto magumamo naimano pali inamabu ega:walo kawokawo inamabu epetapi kalomomamo. ¹⁹ Ebe tetelo nale naimano tepo magumulo kegemamo, ‘Na kawo dubunomola! Na kawokawo inamabu wadenomamo alomimo, ebema: na ulama epetapi bilibilinomolo kodakoda woko osiyodiloa:no, na bae kena, elawo da:imi obo ka:ni, eba kunu kalakalago gito bokolinamo!’” ²⁰ Wiyasiya Godote ebetamo negi, ‘A:ma: daedale lumagilata! Ka:lo idokolo nale a:imano igilo kelaemamota, ebene a:ma: a:ka:tuwa: a:imano tanaloma: dalomawenamiya ebe inamabu bilibilinomo potele na:kuwatemene?’”

²¹ Ebema: Ya:sute ebene uwomu tabo ma kunu giya, “Lumagi a:ka:tuwa: ebene tanaloma: inamabu dogodogokobi eba midililo wiyasiya ebene tepo magumamo Godokono wadewade tanalo alomoa:no, ebe ebako daedale dawala.” [‡]

Godoko Nanitabokobi Midi Tanalo

Ma:t 6:25-34

²² Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, “Nale la: analemata, la:imano ilukulio tanaloma: woki bilibilima: akoeda:onala:, iyo, la:le nao inamabu ega:walo pupuliono inamabu uwatema: kawonomamo akomalagidilola:la:.” ²³ Numa:la:, nao inamabu ega:walo pupuliono inamabu iba:te kawokawoma: keda:ona:, mabu nao inamabute lumagitamano nanitabo igilo a:kikaemene, ega:walo pupuliono inamabuate atumu ebene ape uwomua: tetelo a:kowalubinamene. ²⁴ Ebema: la: owaowa olaolano tanalo nemalagidilala:, iba:te pali inamabu kamiona: ega:walo iba:te pelamete naono pali inamabu ka:petapionakoa:, iyo, ibino pali inamabu alomono moto puliyala, wiyasiya Godote iba:tamo bae modobolo ikalamenako. Numa:la:, Godokono nilakapo nanitabolo bitana olaolatamo, wiyasiya ebene nilakapo la:tamo kawonomoma: eda:te ilukulina ilukulina tetelo bitanamene. ²⁵ Ebema: la: woki bilibilima: akoeda:oala:. Lumagi ebe a:ka:tuwa: ebene a:e tete egela ida:mo keba kunu na:kiyatimene, ega:walo ebete ebene igilo keba kunu na:kegeyageyaima:tepamene? Gabo puliyala, kitana:!” ²⁶ Numa:la: la: la:imano igilo tete da:pesamo geyageyailama:tepalema: modoboa:, ebema: mabu keleka: la: iyaiya tanalo epetapima: woki bilibilinomoma: deda:wenama?

²⁷ “La: me opono kaiyakaiyano tanalo nemalagidilala:, iba:te woko kosiyodilolena: ega:walo pupuliono inamabu kosiyodilolena:. Nale la: analemata, Kawo Elawodubu Solomonote inamabu bilibilinomagodawanomoma: eda:nami, wiyasiya ebete wadewade tita:gono inamabu da:pupulinaki, ebe kalikuno titi me opono kaiyakaiyano wade titite nodoilina. ²⁸ Numa:la:, me opono uwagete ka:lo napepeuta, dumutu epate elamo kiyalekema:na:, wiyasiya Godote ebe nonoka inamabu tita:gonoma: midilina, ebema: ebete atumu la:tamo pupuliono inamabu modobolo bikalamenakoma:ta. La: me tanalo wadenomamo iyatawaoa:no la:imano nanitabokobi midi tanalo Godotamo kawokawoa:!” ²⁹ Ebema: nao inamabu ega:walo obo nio tanaloma: kawonomamo akomalagidilolenala:, ega:walo woki bilibilima: akoeda:onala:. ³⁰ Me opo kawonomolo epate me inamabu woki bilibila:go olena, la: wiyasiya eba kunu akowagelenala:, mabu ebe inamabu la:godolo modobolo pola:na:no, la:imano Nabiwite iyalo iyatawanako. ³¹ Ebema: la: Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalo dopamo nowadiala:, ebene la:imano modoboa: tetelo ebete la:imano iyaiya tanalo ulamelelametate la:tamo modobolo bikalamenakoma:ta.”

Godokono Unu Duliyyomololo Inamabu Dogodogokobi Midili Tanalo

Ma:t 6:19-21

³² Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “La: naimano sipigoeogeo taneba da:pesolata, ebema: la: akotole-

† 12:11 Mak 13:11; Luk 21:12-15 †† 12:15 1Tim 6:9-10 ‡ 12:21 Ma:t 6:19-20

toleala! Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe wade tanalo la:imano Nabiwi ubila la:tamo ikalaema:.
³³ Ebema: la: tolama:wete la:imano inamabu bilibili-nomo maniamo na:midiola:wete nigologolopiatamo mani na:nikalamola:la:, iyo, la: ebe gabodo olopoligoa: mani gatele nosiyodilola:la:, ma kunu la:imano wade-wade inamabuate Godokono Unu Duliyomololo ba:na:pola:lamenama:ta. Ebe inamabuate ebolo a:kopoligoma:na:, iyo, pilo epate a:kuwatema:na: ega:walo nopaiate a:kenalema:na:.
^{†34} La: nanisiwale! La:imano inamabuate kebolo da:pola:nama:na: la:imano tepo magumuno woki atumu ebolo ka:na:po-la:nama:na:.”

Olowiolo Ilukuli Tanalo

³⁵ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “La: nanisiwale! Diyala, tanalo idite la:tamo da:ba:pemene, ebema: la:imano kaliku pupuliawete nosiyodilala: ega:walo alo na:piala:.
^{††36} Iyo, kawo dubuno wokopiate ebene pe tanalo olowiolo keba kunu kemakopelene, mod- obola la: eba kunu nilukuliniyala: Numa:la:, ebe kawo dubute oli kamiyala:go kapiyama: eda:te soliyomu baine da:pemene, ebene wokopiate ebene pe tanalo dolowima:na: gigiyu kalakalago ebetamo gito ka:iyamidaema:na:.
³⁷ Ebene kawo dubute da:pemene ibino kalakala kawonomoma: keda:mene, mabu iba:te ebetamo olowiolo eba ilukulinalo ebete ibi ebo pu-lame. Nale la: analemata, ebete ibino olosiyodilo tana- lo pulamelelamete ebete ebene lubudino kaliku pepekanate ebe a:ka:tuwa: iba:tamo wiya: wokodawa- ma: eba pa:midilo, wokopiate ilukulite ebete iba:tamo wade bae ebo ka:pikalaemene.
³⁸ Diyala, kawo dubute sele tetelo da:ba:pemene o walo apuamo da:ba:pe- maigamene, ebema: wokopiate ebetamo eba olowion- alo, ebete iba:tamo da:pemene iba:te kawonomamo kekalakalaoma:na:.”

³⁹ “Ega:walo me tanalo idi na:kemalagidilala: Moto namutudawate pilo lumagino pe tete diyatawamene ebete ebe teta:mo kolowionamene, mabu ebe ubia:nola pilo dawate ebene motamo ka:popegama:.
^{†40} Ebema: la: atumu nosiyodilala:, mabu diyala, la: olowioa:no eba ilukulinalo Epono Naniwite ebo da:ba:pemene.”

Mulo Wokodawa Ega:walo Daedale Wokodawa Ibino Tanalo

Ma:t 24:45-51

⁴¹ Ebema: Pitate Ya:sutamo negiya, “Kawodawa, a:ma: me iyatulame oi a kapiyatamo kegeawa: o epo bilibilinomatamola:ka:?”

⁴² Wiyasiya Kawodawa Ya:sute negiya, “Namutu- dawatamo da:tuduwatanako ebe mulo wokodawano tanalo keba kunula:ka:? Nanitabola, woko namutu- dawate ebe lawete wokopi epetapi ulamedawama: kiy- atimene, ma kunu ebete ibino bae nao tetelo iba:tamo modobolo kikalamolene.
⁴³ Ebene ebe mulodawate

woko wadenomamo eba osiyodilonalo, ebene namu- tudawate pete ebene tanalo da:puiimene, ebe woko- dawate kawonomamo kekalakalamene.
⁴⁴ Na la:tamo nani tabo gemo, namutudawate ebe mulo woko- dawano tanaloma: atumu eba pekalakalalo, ebete ebe ebene inamabu bilibilinomo ulamedawama: kiy- atimene.
^{††}

⁴⁵ “Wiyasiya ebe wokodawate kuba woki lawete ebene tepo magumulo ma kunu degemene, ‘Naimano woko namutudawate tete geyageyadopolu nokolina, samamo kapena:,’ ebe tetelo ebete woko osiy- o-diloa:no ebene namutudawano bae kawiya nate elawo da:imi obo ebo ka:nimene, ebema: ebete daedalema: eda:te wokopi dubu ega:walo kamiyale epetapi alukole ebo kowagilimene.
⁴⁶ Ebene ebe daedale wokodawate olowioa:no eba okolinalo ebene namutu- dawano pe tanalo a:kiyatawamene. Ebe tetelo namu- tudawate pete daedale wokodawa kawonomamo panagalimote kuba osiyodilolepi epetapiago kanali- bomene ebene kuba wiya ka:nelaema:.”

⁴⁷ “Nanitabola, kebe wokodawate ebene namutu- dawano ubi tanalo iyatawate wiyasiya wade tanalo osiyodiloa:no, namutudawate ebe gaubamo kapana- galimiomene.
^{††48} Wiyasiya wokodawa idite ebene na- mutudawano ubi tanalo iyatawa:no ebete kuba idi ebetamo dosiyodilomene, namutudawate ebe kuba mabuma: wiya ka:pikaemene wiyasiya kawonomamo akapanagalimiomene. Numa:la:, epate lumagi iditam- o wadewade inamabu dikameoma:na: iba:te kawono- mamo walo uwatema: ka:kegelama:na: Eba kunu Godote kebe lumagitamo wadewade tanalo bilibili- dopo dikameomene, ebete ebe lumagino okoli magu- mulo atu wadewade tanalo ba:kolemenakomene.”

Ya:sute Epono Gowela Mabuma: Eda:na

Ma:t 10:34-36

⁴⁹ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Na me opo epata- mo Godokono ela ebe adaiyamo, iyo, ibino kuba wiya mabuma: na ubila Godote me opo samamo kemadoe- ma:.
⁵⁰ Wiyasiya numa:la:, Godoko ubila ebete na a:e magumamo kaduba:midanema:, ebema: ebe tanalote pea:no nale dopamo me opo epono kuba mabuma: wiya idi iba:tamo a:kikalaemo.
^{††51} La: na:kemalagidi- lawitama nale me opamo milo adaema: pe? Ao, na epatamo milo ikalaema: ka:piya:, ibi anagiyamidalema: piyamo.
⁵² Numa:la:, naimano iyaiya tabono tanaloma: anagiyamida tanalote epo magumulo ka:pe- maigamene. Ebema: me tetene wagilimite moto idilo paibu atu alailama:te da:pola:nama:na: ibi teta:mo anagiyamidalete, netewa-kapiyate netewapiatamo gowelaopima: keda:ma:na: ega:walo netewate nete- wa-kapiyatamo atumu gowelaopima: ka:keda:ma:na:.
⁵³ Iyo, iba:te ma kunu ka:gowelaoma:na:, nabiate ibino koiatamo ega:walo koiate ibino nabiatamo, menokobi- ate ibino buwelemela:tamo ega:walo buwelemela:te ibino menokobiatamo, kamiyala:te ibino awino

† 12:33 Luk 18:22 †† 12:35 Ma:t 25:1-13 † 12:39 Ma:t 24:43-44; 1Tes 5:2

†† 12:44 Ma:t 25:21,23 †† 12:47 Ya:i 4:17 ††† 12:50 Mak 10:38-39

menokobiatamo ega:walo ebe menokobiate ibino ete-lamigatamo.” †

Ya:sute Epono Iyatawa: Tanaloma: Degiya

Ma:t 16:2-3

⁵⁴ Ebene Ya:sute epo bilibilinomatamo negiya, “La: egelate da:niwisigana eba apulo bubu odolonalo du-ma:ema, la: ma kunu kegelamamota, ‘Ulamate kowomene,’ ebene ebe tanalote nanitaboma: ke-da:mene. ⁵⁵ Ega:walo me tanalo idila. La: awa ega:walo siyele ibino gowela tanalo duma:ema ma kunu kegelamamota, ‘Egelate enaenanomoma: keda:mene,’ ebene ebe tanalote nanitaboma: keda:mene. ⁵⁶ Iyo, la: me opola tobolola ibino iyaiya tanalo ulamole iyatawalata, wiyasiya me tetelo Godote la: magumulo dosiyodilole-na ebe iyaiya tanalono magumu la: wadenomamo be-da:ma: kiyatawawena:? Mabu la: mena netewa epola-ta!”

A:imano Goweladawago Gelebadima: Eda: Tanalo

Ma:t 5:25-26

⁵⁷ Ebene Ya:sute ebene tabo moga:melo walo na:kegiya, “Beda: mabuma: la: a:ka:tuwa: la:imano tanalo wadenomamo kanagilama:wena:? ⁵⁸ A:ma:tamo da:dowana ebe lumagite a:ma: gabamani dubu kawotamo demagatatamene, la: ebetamo nemaimia:no modobola a:ma: dopamo goweladawago gelebadima: na:nediyala:. A:ma: ebe gelebadikobi midia:no, nanitabola, ebete a:ma: kawo dubutamo kemagata-ma:ta, ebene kawo dubute wiyasiya a:imano kuba anagiyamidametate a:ma: polisi dubutamo eba nalibolo, ebete a:ma: idoko moto guamo ebo ka:niyatima:ta. ⁵⁹ Na a:ma:tamo negemo, a:ma: idoko moto gulo eba nokolilo, gabamani dubute kebako tete wiyama: a:ma: danatamene, a:ma:le ebako wiya modobutinomo modobuta:wete duliyoumolamo walo ka:ka:pema:ta, wiyasiya a:ma:le ebe wiya modobutia:no a:ka:pe-maigaemene.”

La:imano Kubane Olobila:oa:no La: Ka:elaomamota

13 Ebe tetelo Ya:suago da:pola:niya ebe epo epetapiate ebe naniya Ga:lili opo epono tanaloma:, iba:te sipi-goeogoeo alukolete kalima Godotamo eba ikameolo Paeletekono gowelaopiate iba:tamo pemaimite ebo panakapulamiya. ² Ya:sute wiyasiya ebe epatamo negiya, “La:imano woki keba kunula:ka:? Ga:lili opo epo epetapi kubakubadopola:ka:, wiyasiya Paeletete danakapulami ibi kapiya kubakubanomola:ka:? Godote ibi kapiyatamo dowate kuba wiya ebema: kikalamile? ^{†3} Ao, eba kunua:! Na la:tamo negemo, la: bilibilinomo la:imano kubane olobila:oa:no la: atumu ka:ka:elaomamota. ⁴ Ega:walo me tanalo idi na:kemalagidilala:, Silomo idili motonomote kagate 18 epo danakapulami, ibino tanaloma: la:imano woki keba kunula:ka:? Ebe da:elaiya ibi kapiyate kubakubanomola:ka:, wiyasiya Yelusalema duliyoumolo

† 12:53 Mai 7:6 †† 13:2 Yon 9:2

epo epetapi wadewade epola:ka:? ⁵ Ao, eba kunua:! Na la:tamo negemo, la: bilibilinomo la:imano kubane olobila:oa:no la: atumu ka:ka:elaomamota.”

Noloa: Da:imi Kewano Iyatulame Oi

⁶ Ebene Ya:sute iba:tamo me iyatulame oi tabo negiya, “Dubu idite ebene pali magumamo da:imi kewa ami, ebene ebete walone da:imi tapioma: da:pi da:imi ka:pulamea. ⁷ Ebema: ebete pali wokodawatamo negi, ‘Numa:, na netewa-kapiya ulamalo me kewalo da:imi dolenamo da:imi kulamena:. Modobola a:ma:nema:lia mabu me kewate pali ebe kubaimina.’ ‡

⁸ “Pali wokodawate wiyasiya negi, ‘Kawodawa, modobola:ka: na me kapiya ulamalo kuma:tepatamamo. Na damela walo kelapate kewa mabuamo wade damela goeogoeono neago kaminaolemenatemamo, ^{†9} ebema: diyala, ulama idilo kewate da:ba:nolomene. Modobola a me tetelo katepamalema:, a:kema:lima:, wiyasiya noloa:no kema:limamo.”

Ya:sute Wokoa: Talena Egelalo Waba Kuba Kamiyale Wadekobi Da:midiya

¹⁰ Ebene Yu epono wokoa: talena egelela idilo Ya:sute ibino balidi ibilamole motolo epo iyatulamiti. ¹¹ Ibino taneba magumulo kamiyale idi okoliti, ebe 18 ulama magumulo kuba uliyante ebetamo dikamiya ebe temetemete uminami, ebema: ebete tuduwatalo patanami, waba uwamidate wadenomamo utima: modobonomoa:. ¹² Ya:sute ebe umite ebe eba ka:milo negiya, “Kamiyale, a:ma: dumitanamiya Godote ebe temetemenale epalamiolema:ta!” ¹³ Ebene Ya:sute ebetamo koto dowatiliya ebe tetelo ebete waba uwamidate wadenomamo utite Godotamo kalakala tabo ebo adipatiya.

¹⁴ Wiyasiya balidi ibilamole moto namutudawate Ya:sutamona:dowiya mabu ebete wokoa: talena egelelalo ebe kamiyale wadekobi a:midiya. Ebema: ebe dubute epatamo negiya, “Sikisi egelela ba:pola:na epate woko osiyodiloma:. La: ebe sikisi egelelalo na:pelama:la:, me dubute la:imano temeteme tanaloma: la: kowalubilitama:, wiyasiya aimano talena egelelalo!” ‡

¹⁵ Ya:sute wiyasiya ebetamo negiya, “La: mena netewa epolata! Wokoa: talena egelelalo la: la:imano kaugeo o donoki-goeo ibino ale pepalamiola:wete obo nio baiamo emagatalenakomata, a, nanitabola:ka:? ^{††16} Wiyasiya me kamiyale ebe A:ibalayamakono buwele idila. Saitanate ebe 18 ulamalo ala:mo matuomeonami, ebema: Godokono talena egelelalo ale ebe walubite ebene ale depalamiolema: ebe wade tanalola!” ¹⁷ Ya:sute ebe tabo da:kiyawaiya ebe tetelo ebe odiyobopi bilibilinomate nilipoutiya, wiyasiya epetapi bilibilinomate nekalakalautiya mabu Ya:sute iyaiya tanalo bilibilinomo wadenomamo osiyodilolena-mi.

‡ 13:7 Luk 3:9 †† 13:8 2Pit 3:9,15 †† 13:14 Maimi 20:9-10; Totomu 5:13-14 ††† 13:15 Luk 14:5

Mastada Kikopuno Iyatulame Oi

Ma:t 13:31; Mak 4:30-32

¹⁸ Ebene Ya:sute negiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalo keba kunula:ka:? Nale ebe tanalo beda: ula:mo nakawokalimo? ¹⁹ Ebe tanalo ebe mastada kikopu keba kunula:ka: eba kunula. Dubute amite, ebe da:peso kikopute apete kawo kewama: deda:mene, ebe tetelo olaolate pelamete ebe kewa katomolo ba:pilukulionama:na:."

Palowa Bae Gamagamaimino Tuwae Inamabuno Iyatulame Oi

Ma:t 13:33

²⁰ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, nale ebe tanalo beda: ula:mo nakawokalimo? ²¹ Ebe tanalo ebe ma kunula. Kamiyale idite modobo palowa lawete gamagamaimino tuwae inamabu kela:mo aminalete ebo ewegedi, ebene gamagamaimino inamabute palowa lawenomo eba lawelo palowa baete unamo ebo maigi."

Ta:kumi Gigiyuno Tanalo

Ma:t 7:13-14,21-23

²² Ebene Ya:sute Yelusalema kawo duliynomolamo eba tolo ebete kawokawo duliynomolo epetapi ega:walo egege duliynomololo epo iyatulama:go tiya. ²³ Ebe tetelo lumagi idite ebetamo negiya, "Kawodawa, epo bilibilinomo magumulo kapiyakapiyanomate igilo mula: tanalo ba:kelaema:na:?"

Ya:sute iba:tamo nowamiya, ²⁴ "La: Godokono Unu Duliynomolono ta:kumi gigiyudo opila:oma: woki kawonomamo niyatinala:, mabu nale la:tamo negemo, epetapi bilibilinomate ebe gigiyudo opila:oma: dowagelema:na: wiyasiya iba:te a:ka:modoboma:na:." ²⁵ Numa:la:, moto namutudawate maigate gigiyu demopimene, ebe tetelo la: balalo putitatawete gigiyu eba panakamilo ka:pegelamamota, 'Kawodawa, gigiyu na:pa:iyamidaeama:!' wiyasiya ebete ma kunu kegemene, 'Na iyatawa: la:imano tanalo. La: kebe epola:ka:?' ²⁶ Ebe tetelo la: ma kunu kegelamamota, 'A a:ma:go bae naote da:imi obo a:nionakima:, iyo, a:ma: aimano duliynomololo epo iyatulamenakiyata!' ²⁷ Ebete wiyasiya la:tamo walo ka:kegemene, 'Na iyatawa: la:imano tanalo, la: kebene ka:pelama:ema? La: kuba osiyodilolepilata, nagodone na:tolama:la:!' ²⁸ Ebema: ebe tetelo la: muludopolo nutitatawete, la: Godokono Unu Duliynomolo magumulo A:ibalayamako, Aisa:keko, Ya:ikoboko, ega:walo Godokono woki awokalimipi bilibilinomo kulaemamota, wiyasiya Godote la: iyabaiamo diyaleketamene, la: lalo eba oliomolelo kawonomamo kimimamota. ²⁹ Numa:la:, ebe tetelo epo bilibilinomate me opo kawonomono apune apune pelamolete, Godote Kawo Elawodawama: deda:na iba:te ebe duliynomolono soliyomu magumulo ka:pa:pola:nama:na:." ³⁰ Nanitabola, ibi bilibilinomo magumulo walogabopi-

† 13:25 Ma:t 25:10-12 †† 13:27 Oale 6:8 † 13:28 Ma:t 8:11-12 †† 13:29 Oale 107:3

ate wiyasiya dopopima: keda:oma:na:, ega:walo dopopiate wiyasiya walogabopima: keda:oma:na:." #

Ya:sute Yelusalema Duliynomolono Tanaloma: Tepo Temeteme Diyatawiya

Ma:t 23:37-39

³¹ Ebe tetenomolo Pa:lisi tanebapi dubu epetapiate pelamete Ya:sutamo na:pegeliya, "A:ma: me duliynomolone iyabaiamo nalaula:, mabu Kawo Elawodubu Elodite a:ma: anakapuima: ubi niyatina."

³² Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "La: tolama:wete ebe elawoa: tumu gaatamo ma kunu na:negelala:, 'Ka:lo ega:walo dumutu na kubakuba uliyana epagodone alibolete temetema:gopi wadekobi ka:midiolemamo, ebene nale pino naimano woko kopoliyamamo.'" ³³ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Nanitabola, na ka:lo me duliynomolone na:tutamo. Ka:lo, dumutu, ega:walo pino nale me gabodo tote Yelusalemamo ka:nemaigamamo. Mabu epate Yelusalemalo Godokono woki awokalimipi anakapulamenakiya, ebema: modoboa: nale duliynomolo idilo a:ema:, iyo, iba:te na atumu Yelusalemalo nakanakapunaema:na:."

³⁴ "O Yelusalema, Yelusalema! A:ma:le Godokono woki awokalimipi anakapulamenakota, ega:walo ebete a:ma: kowalubitama: dupalibolenako, a:ma:le ibi nokolamo mapelama:welo akanakapulamenakota. Tete geyageyanomolo na ubi niyatinaimo a:imano epo naimano etakamo kitakeamidalema:, kakabate ebenu gudi ditakeamidalenako eba kunu, wiyasiya a:ma: ubia:noma: eda:namiyata! ³⁵ Ebema: umu numita:, a:imano duliynomolote kubanomo ka:kubamene. Nale a:ma:tamo negemo, a:imano epate na tete geyageyanomolo a:kunaema:na:, wiyasiya a:imano walonepiate Godotamo ma kunu degelama:na:, 'A:imano mailago da:pita, ale ebe unamo kadi-patemalema:!' ebe tetelo nale walo da:ka:pemo iba:te na ebo kunaema:na:."

Ya:sute Ape Alupae Temetema:go Dubu Wadekobi Da:midiya

14 Ebene Yu epono woko: talena egela idilo Ya:sute bae nama: Pa:lisi tanebapino watodawa idino motamo eba nodolutalo, ebolo da:pola:niya ebe epate ebe balidi kodakodamo umitiya. ² Ebe tetelo dubu idi ape alupae temetemetete duminami, ebete Ya:sukono ololo apuamo da:piya, ³ ebema: Ya:sute Godokono Totomu iyatulamepi ega:walo Pa:lisi tanebapi dubatamo negiya, "Aimano totomu tabote keba kunu kiyatuamenale? Woko: talena egelalo lumagi wadekobi midima: modobola:ka: o kubala:ka:?" #†

⁴ Wiyasiya iba:te tabo idi kegelija:, ebene Ya:sute ebe dubu kotamo lawete ebe wadekobi midite ebe ebo nalibiya. ⁵ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "A:imano gudute talena egelalo damela gugamo da:negamene, a:ma:le ebe samamo ka:nowalubima:ta, a, nanitabo-

#† 13:30 Ma:t 19:30 ††† 14:3 Luk 6:9

la:ka:? Iyo, ebe atu egelalo a:imano kau-goeote obo gula:mo da:negamene, a:ma: atumu ebe samamo ka:nidimuima:ta." †

⁶ Ebema: iba:te ilipote Ya:sutamo wiya tabo gelama: ka:modobiya:

Ya:sute Soliyomuno Amama Tanaloma: Diyatulamiya

⁷ Ebene tete idilo Ya:sute bae nao bailo eba okolitalo, moto namutudawate dopamo deka:la:miya ebenu soliyomu bae ka:penama; ebe dubate da:pelamiya ibi ubila kawokawo epono ilukuli bailo pilukulima:

Ya:sute ebe tanalo umite iba:tamo iyatulame oi idi ma kunu kiyawaiya, ⁸ "Dubu idite oli kamiyale lawe soliyomu osiyodilo tetelo ebete a:ma: eba:go bae nama: danatamene, ebe tetelo a:ma:le kawodawano okoli ba-

iamo akonokoliala: Diyala, kawo dubu idite da:ba:pemene, ^{††9} ebema: soliyomu namutudawate pe-

te a:ma:tamo ma kunu ka:pegemene, 'A:ma: eba; nepauwa! Me kawo baiamo me dubute ka:pokolimene!' Ebe tetelo a:ma: eba ilipolo da:peso lumagino okoli bainomo kelaema:ta. ¹⁰ Ebema: modobola a:ma: bae nama: da:pa:emene, ebe tetelo a:ma: da:pesodawano okoli bainomote na:pelawiye, ebenu soliyomu namutudawate pete a:ma:tamo ma kunu ka:pegemene, 'Namutudawa, me da:peso okoli bai atepawete, kawo okoli bai nelawa:.' Ebene bae denautate ebe epo bilibilinomate a:ma: eba umitalo, ebete a:ma: eba kunu kekalakalaima:ta, ¹¹ mabu nanitabola, lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe kawoma: da:midimene Godote ebe da:pesoma: ka:midimene, ega:walo kebe lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe da:pesoma: da:midimene Godote wiyasiya ebe kawoma: ka:midimene." ‡

¹² Ebene Ya:sute bae kebe motolo kenitiyale, ebete ebe moto namutudawatamo negiya, "A:ma:le soliyomu dosiyodilaemene ebe tetelo a:imano duliymolo epo, ega:walo a:imano nanila ekakila, ega:walo a:imano kalima epo epetapi, ega:walo a:imano opolo dilukuliona inamabu bilibila:gopi akoka:la:miala; mabu ebako epate a:ma:tamo walo ka:ka:wiyao:ma:na: ¹³ Wiyasiya a:ma: soliyomu dosiyodilaemene, ebe tetelo inamabua:pi, agowa kubakubapi, ega:walo balidi tamiolamepi, ebakobako epo neka:la:miye soliyomu baiamo, ¹⁴ mabu iba:godolo inamabu puliyala a:ma:tamo wiyaoma: A:ma:le eba kunu dosiyodilawenakomene, Godote a:ma: wadenomamo bowalubinakoma:ta, ega:walo tuputupu epate a:e magumune demaimioma:na: ebe tetelo ebete wade wiya idi a:ma:tamo walo ka:kikaema:ta." ‡

Kawo Soliyomuno Iyatulame Oi

Ma:t 22:1-10

¹⁵ Ebene Ya:suago bae nao bailo da:pola:niya, ibi magumulo lumagi idite ebenu tabo olowite ebetamo negiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe duliymololo bae denaoma:na: ebe epate kekalakalao:ma:na:, kalakala beda: kawonomola:ka:!" ‡

† 14:5 Ma:t 12:11; Luk 13:15 †† 14:8 Mulo Tabo 25:6-7 ‡ 14:11 Ma:t 23:12; Luk 18:14 †† 14:14 Yon 5:29

¹⁶ Ya:sute wiyasiya ebetamo negiya, "Dubu idite kawo soliyomu osiyodilo nopo eba iyatilo tabo dopamo epo epetapi bilibilinomatamo nalibi iba:te ka:pelaema:

¹⁷ Ebene soliyomu egelate da:pi, ebete ebenu wokodawa ebo alibi ebe atu epo ka:kiyawaolamenatoma: Ebene wokodawate tote iba:tamo na:negi, 'La: soliyomu baiamo na:pelama:la; inamabu bilibilinomo a:modoboilaema:;' ¹⁸ wiyasiya ibi bilibilinomate pelae:ma: ubia:noma: eda:ote idawate tabo idi genaki, idawate tabo idi genaki, eba kunu wagelitiya.

"Ibino taneba magumulo idawate kawo dubuno wokodawatamo negi, 'Na pali amio bai maniamo ka:lo elawa:kamo, ebema: na ebe opo uima: tutamo. Niyata, na a:ka:pemo.' ¹⁹ Idawate na:kegi, 'Na teni kau-goeogeo maniamo ka:lo uwata:kamo, ebema: na iba:godolo woko osiyodiloma: tutamo. Niyata, na a:ka:pemo.' ²⁰ Idawate walo na:kegi, 'Na kamiyale ka:lonomo aida:kamo, ebema: na pema: modoboa:.' ‡†

²¹ "Ebenu wokodawate ebenu namutudawatamo ka:pete ebe epono ubia: tanalo ebe napani. Kawo dubute ebenu tabo dolowi, ebete dowate wokodawa ebo ani, 'A:ma: samonomamo walo na:ka:toa. A:ma: kawo duliymolamo nemaigawete, ebe duliymolono kawokawo ega:walo egege gabodo eba tolo, inamabua:pi, ega:walo agowa kubakubapi, ega:walo balidi tamiolamepi, ibi bilibilinomo me soliyomu baiamo nemagaeliye.'

²² "Ebenu wokodawate walo da:kolowami, ebe tetelo ebete na:pegi, 'Kawodawa, a:ma:le degeawa:ka nale ebe tanalo a:nosiyodilomo. Epo bilibilinomate a:pelama; wiyasiya soliyomu bailo tete kawodopo bitana epetapiate ka:pelaema:.'

²³ "Ebema: kawo dubute ebetamo na:kegi, 'A:ma: walo na:ka:toa, tumulo dilukuliona ega:walo iyaiya gabolo dowapata:lamita, ebe epo samamo nowalolatela:wete ibi atumu na:kemagaeliye naimano soliyomu motote ketabokama:.' ²⁴ Ebene ebe kawo dubute ebenu moto epatamo oobligate na:kegi, 'Nale la: nanitabonomolo analemata, nale dopamo deka:la:imo, ka:lo ebe epate ibino ubia: tanalo dawokali:ma:ka, ibino taneba magumulo kapiya lumagi idite naimano soliyomu bae a:kenamene.'"

Ya:suko Waloma:ta Tanalo

Ma:t 10:37-38

²⁵ Ebene epo bilibilinomate Ya:suago da:tolamitiya, ebe tetelo ebete polobligate iba:tamo na:pegiya, ²⁶ "Kebe lumagite natamo pema: ubi diyatimene, ebete ebenu nabiwila menokola, ega:walo ebenu kamiyalela gudila, ega:walo ebenu nanila nanikubila ekakila, iyo, ebenu kateneno igilo atumu, ebete ebe tanalo bilibilinomo ginima:mo ilatelea:no, ebete na waloma:enema: a:ka:modobomene. ‡††²⁷ Iyo, nanitabola, kebe lumagite ebenu kewa olotolowa agute na waloma:eneano, ebete nago kapimiya toma: a:ka:modobomene.

²⁸ "Numa:la:, la:imano taneba magumulo lumagi idite idili motonomo etema: ubi diyatimene, ebete dopamo

‡† 14:15 Luk 13:29 ‡†† 14:20 1Kol 7:33 ‡††† 14:26 Luk 9:23

okolite moto eteno mani uwomu wadenomamo malagidilote, ebegodolo da:pola:na ebe mani ma kunu keka:la:miolemene, ebe moto opoliyama: mani modobola:ka: o modoboa:.²⁹ Ebete ma kunu wagelea:no ebena motono alo alomote, ebe tetelo mani opoliyate woko datepamene, epate ebe tanalo uimite ebe eba kalakalatelelo³⁰ kegelama:na:, 'Moto etema: dowagilimi wiyasiya opoliyama: elawoa:nola, me ebe dubula!'

³¹ "Ega:walo me tanalo idila. Kawo elawodubu idite kawo elawodubu ida:go gowelama: dowagelemene, ebete dopamo okolite ebe tanalo wadenomamo eba malagidilutalo ma kunu kegemene, 'Naimano 10 taoseni gowelaopi dubate elawodubu idino 20 taoseni dubago gowela modobola:ka:?'³² Ebete ebena wokilo modoboa:noma: degemene, elawodubu idite muludopone eba pitalo, ebete ebena obiale dubu dopamo kanalibolemene. Ebene iba:te kawo elawodubu iditamo nemaimite ka:negelama:na:, 'La: beda: ubi kiya:ta:witama ale la:tamo kikalametama:? A ubila la:go milo kiyatima:'''

³³ Ebema: Ya:sute uwomu tabo ma kunu giya, "Naimano tabono kawo magumu ma kunula, kebe lumagite ebena okoli tanalono bilibilinomo tanalo ginima:mo ilatelea:no, ebete na waloma:enema: a:ka:modobomene."

Soluno Golate Alatidi Tanalo

Ma:t 5:13; Mak 9:50

³⁴ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Solu wadenomola, wiyasiya lumagi idino soluno golate dalatidimene, ebete walo solukobi midima: a:ka:modobomene.

³⁵ Numa:la:, epate sosowa ega:walo goeogoeono ne kubanomoma: gelanaka wiyasiya ebako inamabu pali amio baiamo diyalekema:na:, pali inamabuate wadenomamo kapepeoma:na:. Wiyasiya lumagino tepo magumuno solu eba kunua: Ebena soluno golate dalatidimene, ebena igilote kubanomoma: eba eda:lo wade woko walo a:kosiyodilonakomene. Ebema: ebete ebena igilo walo wadekobi keba kunu na:ka:midimene? Gabo puliyala! Galagodawa, a:ma: wadenomamo nolowia!"

Sipi-goeote Dalatidi Ebe Iyatulame Oi

Ma:t 18:12-14

15 Egela idilo ta:kese mani elemasigilo uwatepi ega:walo Godokono Totomu Tabo uwatea:pi ibi epetapi bilibilinomate Ya:sutamoma pelamiya ebena tabo ka:polowioma:.² Ebene Pa:lisi tanebapi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepiate eba dowaoalo negaliya, "Numa:la:, me dubute kubakuba epo kalakalago uwatete iba:go bae ebo nanako!"^{††}

³ Ebema: Ya:sute me iyatulame oi iba:tamo ma kunu kiyawaiya,⁴ "La:imano taneba magumulo lumagi idine ebena 100 sipi-goeogoeo da:pola:mena, ebene kapiyate dalatidimene ebete keba kunu na:kowagelemene?"

† Buka ka:la:mioledawa, me uli tabono magumu ma kunula, solu ebe nanitabokobi mididawano okoli tanalola. †† 15:2 Luk 5:30

Iyo, ebete 99 sipi-goeogoeo epetapi wade uwago nao bailo miyapate, dalatidi ebe sipi-goeo kapiya idi wadinatote ka:nuimene.⁴⁵ Ebete da:nuimene ebe tetelo ebete agute kalakalago kemagaemene.⁶ Ebene ebete motamo walo ka:pete ebena namutupi ega:walo ebe niyakabolo dilukulina, ebe epo peka:la:mite iba:tamo ka:pegemene, 'La: nago kapimiya nekalakalaola:, mabu naimano sipi-goeo tumulo dalatidi nale walo a:kelaemo!'"

⁷ Ebema: Ya:sute tabo ma kunu giya, "Nale la: analemata, kapiya lumagite ebena kubane olobigate woki iyakobi da:midimene, ebe tetelo Godokono Unu Duliomololo kalakala kawonomote kitanamene. Wiyasiya 99 epo epetapi iba:te a:ka:tuwa: ibi tuputupupima: degelana, ibi mabuma: Godokono kalakalate nanitabolo a:kitanamene."

Mani Kapiyate Dalatidi Ebe Iyatulame Oi

⁸ "Ega:walo me tanalo idila. Kamiyale idino teni mani da:pola:mena, ebene kapiyate dalatidimene ebe keba kunu na:kowagelemene? Ebete ebena alo pite ega:walo moto gu wadenomamo eba moda:midalo mani wadinatote ebo ka:nuimene.⁹ Ebene ebete delaemene ebe tetelo ebena namutupi ega:walo ebe niyakabolo dilukulina, ebete ebe epo ka:la:mite iba:tamo kegemene, 'La: nago kapimiya nekalakalaola:, mabu dalatidi ebe mani nale walo a:kelaemo!'"

¹⁰ Ebema: Ya:sute tabo ma kunu giya, "Na la: analemata, kapiya lumagite ebena kubane olobigate woki iyakobi da:midimene, Godokono Unu Duliomololo ebena nopopiate atumu kawonomamo kekalakalaoma:na:."

Koite Dalatidi Ebe Iyatulame Oi

¹¹ Ebene Ya:sute tabo idi walo na:kegiya, "Koi netewago dubu okolinami,¹² ebene ekawite ebena nabiwitamo negi, 'A:ma:le a:e tetelo natamo ikanaema: degeawia, ebe inamabu ega:walo damela ka:lo natamo nikanama:.' Ebe tetelo nabiwite ebena inamabu ega:walo mani tulituliya anagiyamidalelamete ebena gudi netewatamo iyaiya ebo ikalamoli.

¹³ "Ebene ekawite bilibili egela ka:lutia:. Ebete nabiwigodone delawi ebe damela kawonomo maniamo midite mani lawete mulu opamo gito ti, ebola ebete daedale wokilo kubakuba tanalo eba nosiyodilolelo ebena mani gito nopoliyali.¹⁴ Ebene ebe mulu opo kawonomolo bae olopoligo tanalote epatamo ebo pe-maigi, ebema: bae kape tanalote ebe kawonomamo lawi.¹⁵ Ebema: ebete tote ebe opo epono dubu idigodolo woko eba nelawelo, ebete ebe tumamo gito alibi ebena goeogoeo ka:nulamenama:.¹⁶ Ebe tetelo epate sosowamo dalomonakiya ebe bae goeogoeoatamo da:pikalamolenaki, ebete tete bilibilinomolo ebe bae naoma: ubi niyatinami, wiyasiya lumagi idite ebetamo nao inamabu kikamenakia:."

‡ 15:4 Isi 34:11,16; Luk 19:10

¹⁷ "Ebene egela epetapiate dolopoligiya ebete ebenu woki iyakobi midite negi, 'Naimano nabiwino wokopi-agodolo nao inamabu bilibilinomo ba:pola:na, iba:te a:ka:tuwa: naonama: modoboa:. Na wiyasiya malo bae kapelo a:ema: wagenamo! ¹⁸ Modobola na tote naimano nabiwitamo ma kunu ka:negemamo, 'Aba, na Godotamo ega:walo a:ma:tamo iyaiya kuba tanalo a:nosiyodilolimo, ¹⁹ ebema: na wadenoa: a:ma:le na a:imano guduma: ka:na:ima:. Modobola a:ma: na wiyasiya a:imano wiya: wokodawa idima: na:midina:.' ²⁰ Ebe tetelo ebete maigate ebenu nabiwitamo ebo ti.

"Ebene ebete mulune eba pitalo, ebenu nabiwite ebe numite ebe kawonomamo nilakapoimilo ebetamo na:puligate ebe eba na:wiyamidalo ebo naboeti.

²¹ Ebenu gudu te negi, 'Nabiwi, na Godotamo ega:walo a:ma:tamo iyaiya kuba tanalo a:nosiyodilolimo, ebema: na wadenoa: a:ma:le na a:imano guduma: ka:na:ima:.'

²² "Wiyasiya ebenu nabiwite wokodawa iditamo negi, 'Wade kalikunomo samamo adaema:wete naimano koitamo na:pa:pulima:, ega:walo lini inamabu ebenu kotamo pipulima:wete agowa pata akona:pupulioimiyi. ^{†23} Ebene a:ma: toawete oli ape kau-goeo gadinomo nelawa:wete nananagalimiye. Ale soliyomu bae eba naonalo kekalakalaonamalema:, ²⁴ mabu naimano gudu da:i ebete ka:lo igilo walo a:kelawe, ebete iyabaiamo dalatidi wiyasiya nale ebe walo a:kelaemo.' Ebene ebe tetelo iba:te kalakala ebo wagilimiya. ‡

²⁵ "Wiyasiya ebe tetelo naniwite nabiwino pali bailo woko ebe nosiyodiluti. Dadimoni ebete woko baine moto tataliamo eba pemaiganalo mae diyamo ega:walo kalakala oaleno diyamo ebo polowini, ²⁶ ebema: ebete wokodawa idi ebetamo ka:minute nalateda:ni, 'Me tanalo keba kunula:ka:?'

²⁷ "Wokodawate ebetamo negeni, 'A:imano ekawi a:pa:ka, ebema: a:imano nabiwite oli ape kau-goeo gadinomo anagalima:ka. Kalakala kawonomote itana mabu ebete olalata:no a:ka:pemaigaka!'

²⁸ "Ebe mabuma: naniwite dowanate moto guamo odolo ubia:noma: eda:ni, ebenu ebenu nabiwite motone pemaiganate ebe na:petoweomeni motamo ka:podolonama:. ²⁹ Ebete wiyasiya ebenu nabiwitamo negeni, 'A:ma: numa:, na ulama bilibilinomolo a:imano wokodawama: eba eda:nalo, a:ma:le danana:wenakiya nale ubia:noma: keda:nakia:. A:ma:le wiyasiya natamo beda: inamabu kikanama:wia? Eiyee! A:ma: natamo da:peso gautu-goeo kikanama:wea:, nale naimano namutupiago eba naolo kekalakalaoma:!³⁰ Wiyasiya a:imano gudu idite a:imano inamabu uwatete, dubu bilibili kamiyala:go kuba eba nosiyodilolelo a:imano

† 15:18 Oale 51:4 †† Ya:suko tetelo lini inamabu ega:walo agowa pata ibino pupuli tanalono magumu ma kunula. Kawo dubute ebenu lini inamabu wokodawatamo a:kikaemene, wiyasiya ebete ebenu elawo ebenu gudutamo eba ikamelo ebenu lini inamabu ebetamo ebo kikaemene. Ega:walo ebenu kawo motolo ebenu wokopiate agowa patago wapata:laema: talenala, wiyasiya ebenu guda:te a:ka:tuwa: agowa patago kowapata:laema:na:. ‡ 15:24 Epe 2:1,5

mani anatutulateli. Ebene ebe lumagite da:pa:ka, a:ma: ebe kalakalakobi ka:mida:ema: oli ape kau-goeo ebetamo anagalima:kata!'

³¹ "Ebenu nabiwite ebetamo nowamini, 'Naimano gudu, a:ma: okolina tetelo nago okolinata, naimano inamabu bilibilinomo a:imanola. ³² Wiyasiya a:imano ekawite da:i ebete ka:lo igilo walo a:kelawe, iyo, ebete iyabaiamo dalatidi ale ebe walo a:kelaema:. Ebema: modobola a bae kapimiya eba naonalo kekalakalaona-malema:.'"

Dogodogo Dubuno Inamabu Dulamelemenami Ebe Wokodawano Iyatulame Oi

16 Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, "Kawo dubu idite dubu idi iyati ebete ebenu inamabu bilibilinomo wadenomamo kulamelemenama:. Ebene egela epetapi bilibilinomo da:petoiya, epo epetapiate ebe dogodogo dubu napaniya, 'Numa:, a:ma:le diyata:wia ebe wokodawate a:imano inamabu pilo gabodo eba puwatelo ebo nowatutulatenako.'

² "Ebe tetelo kawo dubute ebenu wokodawa ka:mite ebetamo negi, 'Na ka:lo dolowimo, ebe tanalo keba kunula:ka:? A:ma:le naimano woko eba osiyodilonalo kebako kuba kosiyodilola:wenamiya, modobola a:ma: ebe iyaiya tanalo bilibilinomo a:imano woko bukalo wadenomamo na:tuputupuilama:wete ebo nadaiye nale kiyatawama:. Mabu a:ma: modoboa: naimano inamabu ulamedawama: eda:ma:, ebema: a:ma: ka:lo woko katepama:ta.'

³ "Ebenu ebe wokodawate ebenu woko baiamo eba tolo tepo magumulo na:negi, 'Kawo dubute naimano woko odiyobi, ebema: na keba kunu na:kowagelemo? Na ubia:nola gowolesi obobole woko osiyodilolema:, na elawoa:nola. Ega:walo na epatamo manima: da:towetoweomo na ilipokobi kolowimamo. ⁴ Oe, na iyatawala! Naimano woko namutudawa eba masigilo epo epetapi naimano namutupima: ka:midilimamo. Nale eba kunu dosiyodilomo, naimano woko olopoligo tetelo ebe namutupiate naimano iyaiya modoboa: tanalo magumulo kalakalago bowalubininakoma:na:.'

⁵ "Ebema: ebe tetelo ebete ebenu woko namutudawa ma kunu masigi. Piyate ebe kawo dubutamo mani wiyaolea:no, ebete ibi bilibilinomo ka:la:mite dopodawatamo negi, 'A:ma: naimano woko namutudawata-mo kebako mani ka:wiyawea:?'

⁶ "Ebete negi, 'Nale 100 dolomu alono obo ^{††} duwati-mo, nale ka:wia:.'

"Ebenu kawo dubuno inamabu ulamedawate ebetamo negi, 'Mela, a:ma:le duwata:wia ebe pepa. A:ma:le 100 uwomu egebola:wete wiyasiya 50 dolomu nakulola:.'

⁷ "Ebenu ebete tetedawa iditamo negi, 'A:ma: kebako mani ka:wiyawea:?'

†† Yu epate olibi kikopuno ii alono oboma: midiliniakiya, kelisini keba kunula:ka: eba kunula. Ega:walo iba:te ebe alono obo mani-amo midilima: dolomu magumamo alateonakiya, mako dolomu 20 litama: eda:onamiya.

“Ebeta nowami, ‘Nale 1,000 witi-laiso baiko † duwati-mo, nale ka:wia:’

“Ebene kawo dubuno inamabu ulamedawate ebetamo negi, ‘Mela, a:ma:le duwata:wia ebe pepa. A:ma:le 1,000 uwomu egebola:wete wiyasiya 800 baiko naku-lola:’ Ebene kawo dubuno inamabu ulamedawate wiyaolea:pi bilibilinomatamo ma kunu genaki, iyo, ebete me gabodo ebena woko namutudawa eba masigilo epo bilibilinomo epetapi ebena namutupima: gito midili.

⁸ “Walone kawo dubute ebena inamabu ulamedawano osiyodilo tanalo iyatawate negi, ‘Oe, ebe beda: mulo kawodawala:ka! Ebete na eba kubainamelo ebe a:ka:tuwa: ebe walubi.’”

Ebene Ya:sute ebena iyatulame oino magumu ma kunu awokalimiya, “Me opolo nanitabokobi midia: epate mulonomoma: eba eda:onale ibino maniamo iyaiya tanalo osiyodilolenaka ibi kowalubilinama: Wiyasiya alo magumulo dilukuliona ebe epate tete epetapilo mulo woki malagidilola:no ibi a:ka:tuwa: ibi-no maniamo ibi kowalubilina: ⁹ Nale la: analemata, modobola la: me opono maniamo epo la:imano namutupima: na:midilinala:, ebema: la:imano a:elao tetelo me opono inamabu dolopoligolametamene, Godokono Unu Duliymololo la:imano namutupiate la: atumu kalakalago kuwatema:ta.

¹⁰ “Nanitabola, kebe lumagite da:peso tanalo wadenomamo dosiyodilomene, ebete kawo tanalo atumu wadenomamo ka:kosiyodilomene, ega:walo ebete da:peso tanalo magumulo delemasigimene, ebete kawo tanalo magumulo atumu ka:kelemasigimene. ††¹¹ Ebema: la: me opolo la:imano inamabu tuptutupu gabodo ulamena:no, Unu Duliymololo da:pola:na ebe wadewade tanalo Godote la:tamo a:kikalamole-tamene, ¹² ega:walo la:le epetapino inamabu tuptutupu gabodo ulamelelamena:no, idawate la:imano inamabunomo la:tamo a:kikalamolema:ta!

¹³ “Ega:walo me tanalo idila, lumagite netewa elawodubatamo wokodawama: eda:ma: modoboa:. Ebete eba kunu dowagelemene iditamona eba downalona idi nilakapolo bemalagidilonamene, ega:walo ebete iditamona eba utinalona ubi a:noma: beda:namene. Ebema: a:ma: atumu, Godotamo ega:walo manitamona kapiya tetelo tuduwatama: modoboa:.” ‡

Ya:sute Wadewade Tabo Epetapi Da:kiyawaiya

Mat 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12

¹⁴ Yu epo magumulo Pa:lisi tanebapiate manika wonomamo malagidilolenamiya, ebema: ibi epetapiate Ya:sukona tabo olowite ebe nekalakalatitiya.

¹⁵ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, “La: epono olona apulo la:imano unu tama wadekobi midilinamata, wiyasiya Godote la:imano tepo magumuno tanalo iyatawala, mabu epate kebe iyaiya tanalo unamo eba wadipalatelelo wadewadepima: degelana, wiyasiya Godote ebe tanalo kuba abale niboma: gena. ††

¹⁶ “Godote ebena Totomu Tabo Mosesedo epatamo dikalamiya ega:walo ebena woki awokalimipiate Bukamo dakuloliya, ebe tagala tanalona tabote pete Yoneko teta:mo ebo pemaigi. Wiyasiya Yoneko tetene wagilimite Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe oli tanalona tabote a:pe, ebena epetapiate me Wade Tabo eba kiyawaonale, epo epetapi bilibilinomate olowite ibi ubila Godokono Wade Duliymolamo ibi a:ka:tuwa: ibino elawamo nopila:oma:. ††¹⁷ Me tanalo nanitabola. Me opo ega:walo tobolo unu ibino inamabuate tete geyageyanomolo eba pola:nalo walona a:ka:tuwa: kolopoligoma:na:, wiyasiya Godokono Totomu Tabo bilibilinomo magumulo madoda:pesonomo idite a:kolopoligomene, ebena tabote uwomua: tetelo bitanamene.” †††

¹⁸ Ebene Ya:sute tabo idi kegiya, “Kebe dubute ebena kamiyale alibutite kamiyale idi delaemene ebete Godokono olona apulo pilo tanalo kosiyodilomene, ega:walo dubute ebena kamiyale alibutite, idawate ebe kamiyale delaemene ebete pilo tanalo kosiyodilomene.”

Inamabu Bilibilinomago Dubu Ega:walo Lasalesiko Ibi-no Tanalo

¹⁹ Ebene Ya:sute me oi kiyawaiya, “Inamabu bilibilinomago dubu idite okolinami, ebete wiya kawokawo kaliku pupulinaki ega:walo tete bilibilinomolo wadewade nao inamabu ebe naonaki, ²⁰ wiyasiya ebena moto gigiyu tetelo nigologolo dubute watitanaki, ebena mailo Lasalesitela, ebena apelo kani kawokawate pola:menami. ²¹ Ebete inamabu bilibilinomago dubuna bae nao baine opamo da:pa:guditanaki, ebe bae pavana naoma: ubi niyatitanaki, wiyasiya gaagaa da:pelamenakiya ebena kani ebo pema:menaolemenakiya.

²² “Ebena egela idilo nigologolo dubute da:i, Godokono nopopiate ebena uliyana pelawete Unu Duliymolamo A:ibalayamatamo gito magatiya, wiyasiya inamabu bilibilinomago dubute da:i, epate ebena ape pelawete bobamo gito niyatiya. ²³ Ebene inamabu bilibilinomagodawate Ela Opolo temeteme magumulo eba nokolilo, mulunomona na:melete A:ibalayamako ebo numi, Lasalesiyo dokoliutiya. ²⁴ Ebe tetelo ebete kawonomamo eba negepatelo negi, ‘Aba A:ibalayama! A:ma: na nilakapoinamelo Lasalesiko napaliba. Modobola ebete ebena nege koto wui obama aduba:midate naimano mena gibagibakobi na:pa:midina, mabu na me Ela Opolo temeteme kawonomo a:pelaemo!’

²⁵ “Wiyasiya A:ibalayamate negi, ‘Gudu, a:ma: ne-malagidila. A:ma:le opolo dokoliawenamiya ebe tetelo a:ma: wadewade inamabu watenamiyata, wiyasiya Lasalesiko kubakuba inamabu watenami. Ebema: numi, ka:lo ebete wade kalakalago pa:luta, a:ma: wiyasiya kawo temeteme magumulo pa:lutata.

²⁶ Gudu, me tanalo idila. Aimanona tetenomolo kawo

† Yu epagodolo mako baikona 25 kilogalamama: eda:onamiya.

†† 16:10 Luk 19:17-26 ‡ 16:13 Ma:t 6:24

†† 16:15 Ma:t 23:28; Luk 18:9-14 ††† 16:16 Ma:t 11:12-13 ††† 16:17 Ma:t 5:18

bolegale bitana, ebema: ale mene la:tamo pa:iwalema: gabo puliyala, ega:walo la:le atamo pa:iwalema: gabo atumu kitana:.'

²⁷ "Ebene inamabu bilibilinomago dubute negi, 'Aba A:ibalayama, nale a:ma: na:toweomata, a:ma: naimano nabiwino motamo Lasalesiko nanalibiye, ²⁸ mabu naimano paibu ekaki ba:pola:na. Modobola ebete iba:tamo tote kawiya nananalemene, iba:te me kawo temeteme opamo pelamekapoma:.'

²⁹ "A:ibalayamate wiyasiya negi, 'Ao! Godokono tabote iba:godolo bitana, ebete Mosesedo epatamo dikalamiya ega:walo ebena woki awokalmipiye ebena Bukamo dakuloliya ebe kawokawo tabo. Modobola iba:te ebe iyaiya tanalo olowiote Godokono ubi tanaloma na:tudila:oma:na:.'

³⁰ "Inamabu bilibilinomago dubute negi, 'Ao, Aba A:ibalayama! Idawate a:ene igilamo maigate iba:tamo da:tomene, iba:te ebe anoano tanalo umite ibino kubane olobila:te woki iyakobi ebo ka:midilima:na:.'

³¹ "A:ibalayamate tabo eba wiyalo negi, 'Iba:te Moseseko ega:walo Godokono woki awokalmipiye dubu epetapiagodone tabo olowioa:no, lumagi idite a:ene iba:tamo da:nemaigamene, iba:te ebe tanalo duima:na: ebe lumagino tabo atumu nanitabokobi a:ka:midima:na:.'"

Saitanakono Kuba Gabamo Wabuga:ta Tanaloma: Ya:sute Degiya

Ma:t 18:6-7,21-22; Mak 9:42

17 Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, "Nanitabola, Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta tanalate epatamo kemaimioma:na:, wiyasiya kebe lumagigodone demaimioma:na: Godote ebe lumagitamo kuba wiya kawonomo kikaemene!

² Ebema: modobola epate ebe lawete ebena kuwoko-ba:mo kawo nokolanomo ma:midaomete kewa: kolomamo neba:idiloma:na:, gudu da:peso idite ebena kuba magumamo gakapoma:. ³ Ebema: la: a:ka:tuwa: la:imano tanalo wadenomamo nulamenala:!

"A:imano ekawite a:ma:tamo kuba dosiyodilomene, a:ma:le ebe na:totomutiye, ebene ebete ebena kubane olobigate ebena woki iyakobi da:midimene, a:ma: ebena kuba egebolema:wete na:dodolomatilimiye.

⁴ Iyo, ebete kapiya egelalo a:ma:tamo sebeni kubaku-ba tanalo osiyodilolete, ebene ebete sebeni teta:mo walo ka:pete ma kunu dakapanatamene, 'Naimano naniwi, niyata. Na walo a:ma:tamo kuba a:kosiyodilomo,' modobola a:ma:le ebena kuba egebolema:wete ka:dodolomatilima:ta."

Godoko Nanitabokobi Midi Tanalo

⁵ Ebene Kawodawa Ya:sute dopamo daliboliya Godokono woko ka:nosiyodiloma:, ebe alibolepi dubate ebetamo negeliya, "Aimano nanitabokobi midi tanalo kawokawokobi na:midilima:ta."

⁶ Kawodawa Ya:sute eba wiyalo negiya, "Mastada kikopu kawoa:, da:pesonomola. Wiyasiya la:imano nanitabokobi midi tanalote makonoma: deda:mene, la:imano elawote modoboma: eba eda:lo la:le me kewatamo kegelamamota, 'A:ma: a:ka:tuwa: a:imano dolodolo magobela:wete, kewa: kolomamo na:toa!' ebene me kewate la:imano tabamo ka:tuduwatamene." ††

Wokodawano Woko Tanalo

⁷ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "La: me uli tabo wadenomamo nemalagidilala:. Epo magumulo idawate kawo elawodubuma: eda:na ebene ebegodolo wiya: wokopi epetapi bilibilinomo dilukulina, ebena osiyodilo tanalo keba kunula:ka:? Kawo elawodubuno wiya: wokodawa idite pali damela obobole woko ega:walo sipi-goeogoeo ulame woko opoliyaletete motamo da:pemene, ebe tetelo ebena kawodawate ebetamo ma kunu ba:kegemene, 'A:ma: niyalata, a:imano tanalo dopamo na:numa: A:ma: a:imano bae nawete, walone naimano bae na:pokalimiye?' ⁸ Ao, kawo elawodubute eba kunu a:kowagelemene, wiyasiya ebete ebena wokodawatamo ma kunu kegemene, 'Bae okalimino daley: kaliku pula:wete naimano bae nosiyodila, ebene nale bae nao baiamo eba okolilo, a:ma: wadewade bae ega:walo da:imi obo natamo kowadaema:ta. Naimano bae nao tanalo dolopoligomene, a:ma: walone a:imano obo niawete a:imano bae ebo kenama:ta.'

⁹ "Me tanalo nanitabola. Kawo elawodubute ebena wokodawa iyaiya woko osiyodilolema: danamene, ebe tetelo wokodawate ebetamo tuduwatalo ebe woko dopoliyalemene, ebena kawodawate ebetamo eba kalakalalo wiyasiya kawonomamo a:kemoiomene mabu ebe ebena wokodawano watodawala. ¹⁰ Ebema: la: olowiopi atumu. Kawo Elawodawa Godote la:le kebe iyaiya woko osiyodilolema: danaletamene, modobola la: ebe woko bilibilinomo opoliyala:wete ma kunu kegelamamota, 'A Godokono wokopila. Ebete a beda: tanaloma: kanaile, ale ebena elawamo kalakalago gito osiyodiloma:, ebema: lumagi idite a moioema: modoboa:. Modobola epate aimano Kawo Elawodawa Godoko kapiya nemoioma:na:!'"

Ya:sute Teni Kukulakukulago Dubu Wadekobi Da:midiliya

¹¹ Ebene Ya:sute Yelusalema kawo duliyaomolamo eba tolo, ebete Samaliya opo ega:walo Ga:lili opo tetenomodo tiya. ¹² Ebete duliyaomolo idi da:pesamo da:piya teni kukulakukulago dubate eba:go palugote mulune ebetamo kawonomamo na:pegeliya, ¹³ "Ya:su, Wade Iyatulamedawa, a:ma: a na:nilakapoiama:!" †

¹⁴ Ya:sute ibi muluamo nulamete iba:tamo na:negiya, "La: tolama:wete la:imano ape Godotamo kalimagono ikameopiatamo nanawokalilamola:la:."

† 17:3 Ma:t 18:15

†† 17:6 Ma:t 17:20; 21:21 † 17:13 Kalima 13:45-46

Ebene iba:te eba tolamelolo, gabo tetelo ibino apete wadekobi ebo nolowia. ¹⁵ Ibino taneba magumulo kapiya idi ebena apete wadekobi dolowiya, ebete ebe tanalo numite ebena tabo madodo unamo adipatelo Godoko eba moiolo Ya:sutamo walo na:ka:piya, ¹⁶ ebene ebete Ya:sukono agowa mabuamo pegate ebetamo kalakala tabo ebo pa:kiyawaiya. Ebe dubu Samaliya opodawala, ¹⁷ ebema: Ya:sute ebena tanalo umite epatamo negiya, "Numa:la:, Godokono elawote teni dubu wadekobi a:midiole, wiyasiya epetapi naini iba:te ka:pelamea:." ¹⁸ Keleka: mabu me kapela dubu, ebe kapiyate ka:pete ebena kalakala tabo Godotamo da:pa:kiyawao?" ¹⁹ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma: maigawete na:toa. A:imano nanitabokobi midi tanalote a:ma: wadekobi a:mida:ta."

Godote Kawo Elawodawama: Deda:na Ebe Tanalono Pemaiga Tete

Ma:t 24:23-28,37-41

²⁰ Ebene Pa:lisi tanebapi dubu epetapiate Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalono pemaiga tetema: Ya:suko dalatediya, ebete ibino tabo eba wiyalo negiya, "Anoano tanalate la: a:kiyatulametamene ma kunu, Godokono Kawo Elawodawano tete netatali. ²¹ Lumagi idite a:da: elemasigi tabo ma kunu kegemene, 'Numa:la:, ebe wade tanalote owagilimi, mela!' ega:walo idawate ka:kegemene, 'La: ebe tanalo ebamo na:numa:la:!' Wiyasiya Godokono Kawo Elawodawama: eda: tanalo eba kunua:, mabu ebe tanalo tepo magumuno tanalola, iyo, la:tamo iyalo a:pe-maigiyaya."

²² Ebene ebete ebe waloma:tapiatamo negiya, "Me tetelo Epono Naniwite me opolo eba okolinalo, me opo epate anoano tanalo ebegodolo ulamenaka. Walone tetelo la: ubi kiyatimamota mako egela walo uima:, wiyasiya la: a:kuma:ema. ²³ Ebe tetelo epetapiate la:tamo ma kunu kegelama:na:, 'Mela, me anoano tanalo na:puma:la:!' o 'Ibe, ebamo na:numa:la:!' wiyasiya la: ibi akowaloma:tala:la:." ²⁴ Nanitabola, molete da:la:uwa:midamene ebe tetelo egelate tobole unu kawonomo ka:pukuimene, ebema: na Epono Naniwite walo da:ka:pemo naimano pe egelate eba kunu kitanamene, iyo, me opo epo bilibilinomate naimano pe tanalo kuima:na:." ²⁵ Wiyasiya nanitabola, ebe tanalote pemaiga:no, dopamo me tete epate na ubia:noma: eda:ote natamo temeteme kawokawonomo kikanamonema:na:."

²⁶ "Nanitabola, Nowako tetelo kebako tanalote ka:pe-maigiyale, Epono Naniwite walo da:ka:pemene ebe tetelo ebe atu tanalote ka:ka:pemaigamene. ²⁷ Ebe tetelo iba:te bae naota ega:walo elawo da:imi obo kawonomo niota, dubate kamiyale uwatoleta ega:walo kamiyala:te dubu uwatoleta, iba:te eba kunu eba wagelenalo Nowate kawo peamo ebo opegiya. Ebene ebe tetelo obo kawonomote odolote epo bilibilinomate ebo anakapulamiya. ²⁸ Ega:walo Lotako tetelo de-

† 17:14 Kalima 14:2-3; Yon 3:3; 18:36 †† 17:23 Mak 13:21; Luk 21:8

maigiyaya, ebe atu tanalote eba kunu ka:kemaigamene. Epate bae naota ega:walo elawo da:imi obo kawonomo niota, ibino inamabu maniamo midioleta ega:walo mani kawonomo uwateota, pali inamabu amiota ega:walo moto etemoteota, iba:te eba kunu eba wagelenalo ²⁹ Lotate Sodomu duliymolone pe-maigate ebo alauliya. Ebene ebe egelalo elate Godokono Unu Duliymolone opamo pegate ibi bilibilinomate ela magumulo gito a:elaiya. ³⁰ Ebema: Godote Epono Naniwino nanitabo tanalo dawokalimene, ebe tetete eba kunu ka:kitanamene.

³¹ "Ebe Kawo Egelalo kebe lumagite moto tanatimilo dokolitamene, ebete moto guamo walo a:ka:nopogamene ebena inamabu uwatema:, ega:walo tumulo woko dosiyodilutamene ebe lumagite atu-mu ebena motamo walo a:ka:toamene. ³² Ebema: la: Lotakono kamiyaleno tanalo nemalagidilala!" ³³ Nanitabola, kebe lumagite ebena kateneno ubi gabodo eba tolo ebena igilo Godogodone damoeda:mene, ebena igilote kalatidimene, wiyasiya kebe lumagite ebena igilo Godoko mabuma: datutimene, ebete nanitabo igilo kelaemene. ³⁴ Nale la: analemata, ebe idokolo dubu netewate kapiya bogolo delanama:na:, Epono Naniwite penate idi eba pelawenalo idi ebo katepanamene. ³⁵ Ega:walo kamiyale netewate bae delapautama:na:, ebete pete idi eba pelawelo idi ebo katepamene. ³⁶ Ega:walo dubu netewate pali bailo dowapaitama:na:, ebete pete idi eba pelawelo idi ebo katepamene." ³⁷

³⁷ Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebe nalatediya, "Kawodawa, me tanalate kebolo na:kemaimioma:na:?"

Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "Abale inamabute kebolo kitanamene, waliate aleola:go ebamo ka:guditamana:na:."

Amole Kamiyale Ega:walo Tabo Anagilamedawa Ibino Iyatulame Oi

18 Ebene Ya:sute iyatulame oi idi ebe waloma:tapiatamo na:kiyawaiya, mabu ebe ubia:nola iba:te tete bilibilinomate Godotamo towetowe tabo gela magumulo iba:te wiya tabo samamo lawea:no elawoa:noma: eda:okapoma:." ² Ebete negiya, "Duliymololo idilo tabo anagilamedawa dubute nokolinami, ebete Godotamo ka:tuduwatanakia: ega:walo ebete epo ka:nilakapoilamenakia:." ³ Ebe atu duliymololo amole kamiyale idite na:kokolinami, ebete tete bilibilinomate tabo anagilamedawatamo penaki ma kunu pegenaki, 'A:ma:le nago da:gowelaona, ebe lumagitamo kuba wiya nikama:!' "

‡ 17:28 W Mab 18:20; 19:25 †† 17:31 Ma:t 24:17-18 †† Bu-ka ka:la:mioledawa, a:ma: me tanalo niyatawa, Godokono elate Sodomu duliymolamo da:pegiya, ebe tetelo Lotakono kamiyalete ubi kawonomo iyatiya duliymolamo walo ka:tote ebena motono inamabu ka:nuwatema:." Ebema: ebe egelalo ebete ela magumulo gito a:iya Sodomu duliymolamo epo epetapi bilibilinomate. ††† 17:33 Luk 9:24 ††† Luk 17:36 buka apuno tabo Lukute bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebena buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. § 18:1 Kol 4:2; 1Tes 5:17

⁴“Ebene tabo anagilamedawate tete geyageyadopo-
lo ebene tabo kolowinakia; wiyasiya walone ebete
ebeno wokilo ma kunu gi, ‘Na Godotamo
ka:tuduwatanakoa: ega:walo na epatamo nilakapo kiy-
atinakoa; ⁵ wiyasiya me kamiyaletete tete geyageyalo
natamo kawo temeteme ikanamena. Nale ebe walu-
bia:no me temeteme a:kolopoligomene, ebema: mod-
obola nale ebene ubi tanalamo tuduwatalo eba:go
gowelaodawatamo kuba wiya kikaemamo!”

⁶ Ebene Kawodawa Ya:sute negiya, “Me tabo anagil-
amedawa ebe kuba lumagila, wiyasiya ebete degi,
modobola la: ebe tabo wadenomamo nemalagidilala:
⁷ La:imano woki keba kunula:ka:? Godokono epo
magumulo piyate idoko tetelo ega:walo egela tetelo
ebetamo towetoweolo dimina, ebete iba:tamo wiya
ikalamea:noma: ba:keda:mene? Ega:walo ebete ibi
walubilima: ubia:noma: eda:lo tete
ba:kegeyageyaima:tepamene? ⁸ Ao! Nale la: analema-
ta, ebete ibi walubililo iba:go da:gowelaona ebe epata-
mo kuba wiya samonomamo ka:pikalaemene,
wiyasiya Epono Naniwite da:pemene, ebe tetelo ebete
me opo epagodolo nanitabokobi midi tanalo
ba:ka:puimene?”

Pa:lisi Tanebadawa Ega:walo Ta:kese Uwatedawa Ibino Iyatulame Oi

⁹ Ya:sute me iyatulame oi idi epo epetapiatamo
ka:kiyawaiya, mabu ibi a:ka:tuwa: ibi tuputupupima:
eba gelanalo ebo gelanakiya epo epetapi wadewade
epoa: ¹⁰ Ebete negiya, “Dubu netewate Godoko Ama-
mateno Iya Motamo nodoliya Godotamo towetoweo-
ma; idi Pa:lisi tanebadawala, idi ta:kese mani ele-
masigilo uwatedawala. ¹¹ Ebene Pa:lisi dubute ebe
a:ka:tuwa: utite ebene tanaloma: ma kunu gi, ‘Godo,
na a:ma:tamo kalakala tabo kiyawaomo, mabu na me
epetapidopoa: Ma kunu na inamabu pilolo kuwa-
tenakoa; a:da: elemasigi gabodo kepata:nakoa;
ega:walo dubu idino kamiyaletete pilolo kelawea: Ega:walo
me ta:kese uwatedawate iyaiya kuba dosiyodilolena,
na eba kunua: ¹² Na kapiya wuiki magumulo nale
netewa egelalo a:imano woko osiyodiloma: bae
naoa:no lutanakomo, ega:walo nale duwatanakomo
ebe inamabu bilibilinomo anagilamolete, epetapi teni
apuapu magumune idi kapiya kelawe, idi kapiya
kelawe, a:imano apu a:ma:tamo nanitabonomolo ika-
menakomata.’ †

¹³ “Wiyasiya ta:kese uwatedawate muludopone nu-
tite, ebete ebene wato opamo tuduta:midate eba uti-
talo ilipago bodolo anagalimilo negi, ‘Godo, na ka-
wokawo kuba a:ma:tamo osiyodilolimo, wiyasiya nale
a:ma: na:toweomata, natamo kuba wiya ikanamea:no
na na:nilakapoinama!” ††

¹⁴ Ebene Ya:sute negiya, “Na la:tamo negemo,
Godote me amama: lumagino kuba egebolemete
ebete ebene motamo ebo ti, wiyasiya Pa:lisi dubu eba
kunu kowagelea: Godote ebene tanalo ka:tupu-
gaimea:, ebete ebene kubago eba kunu ti. Mabu

nanitabola, lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe kawoma:
da:midimene Godote ebe da:pesoma: ka:midimene,
ega:walo kebe lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe da:peso-
ma: da:midimene Godote wiyasiya ebe kawoma:
ka:midimene.” ‡

Ya:sute Guda:tamo Koto Dowatiolelamiya

Ma:t 19:13-15; Mak 10:13-16

¹⁵ Ebene epate gudi egege Ya:sutamo nemagaeliya,
ebete ebene koto iba:tamo eba watiolelamele Godoko
kanama: ebete ibi wadenomamo kowalubilinama: Ebe
tetelo ebe waloma:tapiate ebe tanalo umite epo
kawiya analelo gudi nodiyoboliya, ¹⁶ wiyasiya Ya:sute
gudi ebetamo eba ka:la:milo ebe waloma:tapiatamo
negiya, “Gudi natamo pelaema: modobola. Ako-odiy-
obola:la; mabu mako epate Godote Kawo Elawodawa-
ma: deda:na ebe duliymolamo ka:nopila:oma:na:
¹⁷ Na la:tamo nani tabo gemo, kebe lumagite gudu
da:pesomu aimano Kawo Elawodawa Godoko
lawea:no, ebe lumagite ebene Kalakala Duliymolamo
a:ka:nopegamene.” ††

Inamabu Bilibilinomago Dubute Ya:sutamo Da:piya

Ma:t 19:16-30; Mak 10:17-31

¹⁸ Ebene Yu epono watodawa idite Ya:suko eba alate-
da:lo naniya, “Wade Iyatulamedawa, na beda: tanalo
osiyodilote uwomua: igilo ebo na:kelaemo?” ††

¹⁹ Ya:sute ebetamo negiya, “A:ma:le na wadedawa-
ma: beda:ma: keka:na:miawa:? Wadedawa idi puliyala,
Godoko kapiyate wadedawala. ²⁰ A:ma: Godokono To-
tomu Tabo iyatawala. Lumagi idino kamiyaletete pilolo
akolawa:la; lumagi akoanakapuma:la; inamabu pilolo
akouwata:la; lumagi idino tanaloma: a:da: tabo
akokiyawala; ega:walo a:imano nabiwila menokola ibi-
no tabamo na:tuduwatanakiye.” †††

²¹ Wiyasiya ebete Ya:sutamo negiya, “Na da:peso
tetene wagilimite me totomu bilibilinomo kodakodalo
uwatete kapiya idi kadikanaliya:”

²² Ya:sute ebene tabo olowite ebetamo negiya,
“A:ma:godolo kapiya tanalote ka:modobona: Modobo-
la epetapiate a:imano inamabu bilibilinomo maniamo
uwateometate a:ma:le ebe mani nigologolopi epetapi-
atamo nanalabaolama: Ebe tetelo a:ma: walo
ka:pa:wete na nowaloma:eniye, ebene a:imano inam-
abu bilibilinomate Godokono Unu Duliymololo
ka:nepola:namene.” ²³ Ebete ebe tabo olowite ebene
tepo magumulo mibonomoma: ediya mabu ebe inam-
abu bilibilinomagodawanomola.

²⁴ Ya:sute ebe uminate negiya, “Godote Kawo Ela-
wodawama: deda:na, inamabu bilibilinomagopiate
ebe duliymolamo nopila:oma: kodakodanomola!

²⁵ Numa:la; ka:molo-goeote ††† kaliku waluono moe

† 18:12 Ais 58:2-3; Ma:t 23:23 †† 18:13 Oale 51:1

‡ 18:14 Ma:t 23:12 †† 18:17 Ma:t 18:3 †† 18:18 Luk 10:25
††† 18:20 Maimi 20:12-16; Totomu 5:17-20 †††† Ya:suko tetelo Yu
epono tanalo ma kunula, iba:te alagiolo ka:molo-goeogoeo kawoka-
wonomamo ibino woko osiyodilolenakiya. Iyo, iyaiya tete epetapilo
ka:molo-goeogoeate ibino inamabu watanakiya mulu opamo,
ega:walo tete epetapilo iba:te pema: watenamiya.

iyado nilupigama: kodakodama: eda:na, gaboa:nola. Atumu inamabu bilibilinomagodawate Godokono Kawo Elawodawano duliyoumolamo nopegama: kodakodanomoma: eda:na, gabote nanitabonomolo a:ki-tanamene."

²⁶ Ebene Ya:sukono tabo olowiopiate ebetamo negeliya, "A:ma:le degeawa: ebe tabote nanitaboma: deda:mene, piyate modobola:ka: Godote ibino igilo mula:lalaema:?"

²⁷ Ya:sute iba:tamo eba wiyalo negiya, "Epagodolo da:kodakodaona ebe iyaiya tanalo wiyasiya Godogodolo kodakodanomoa:."

²⁸ Ebene Pitate Ya:sutamo negiya, "A:ma: numa:, aimano motono inamabu bilibilinomo miyapate a:ma: nowaloma:enata."

²⁹ Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, kebe lumagite ebenu moto, o ebenu kamiyale, o ebenu nanila ekakila ega:walo ebenu menokobila nabila gudila, ebe iyaiya tanalo Kawo Elawodawa Godoko mabuma: da:miyapamene, ³⁰ ebete me tetelo wiyasiya Godogodone ebe atu tanalo bilibilinomo walo ka:kuwatemene, ega:walo walone ebete uwomua: igilo ka:kelaemene."

Ya:sute Ebenu A:e Tanaloma: Walo Da:kegiya

Ma:t 20:17-19; Mak 10:32-34

³¹ Ebene Ya:sute ebenu 12 waloma:tapi dubu ebetamo ka:la:mite iba:tamo negiya, "La: nolowiala:, a Yelusalemamo tolamitama:. Ebolo Godokono woki awokalimipiate Epono Naniwi mabuma: Bukamo dakuloliya ebe tanalo bilibilinomate ka:pe-maimioma:na:." ^{†32} Iyo, Godote ebe Yua:piatamo kikalaemene, ebenu iba:te ebe malogolo eba kalakalatelo ebetamo kowe ka:meolema:na:, ^{††33} ega:walo iba:te pa:ka:pa:ka:mo ebe a:na:ma:ga:mi-daote ebenu ebe gito kanakapuima:na:, wiyasiya ebete netewa-kapiya egelalo a:ene walo ka:ke-maigamene."

³⁴ Wiyasiya Ya:sute da:kiyawaiya, ebe waloma:tapiate ebe tabono magumu wadenomamo kelawiya: Ebe tanalote waminalo itani ebema: iba:te wadenomamo kemalagidiliya: ‡

Ya:sute Balidi Tamiome Dubu Wadekobi Da:midia

Ma:t 20:29-34; Mak 10:46-52

³⁵ Ebene Ya:sute Yeliko kawo duliyoumolo niyakabamo eba penapelo, balidi tamiome dubute gabo niyakabolo okolite manima: epo ebe toweolamiti. ³⁶ Ebete epo bilibilinomo gabodo da:petolamitiya, ebe tanalo olowite epetapi ebo alateda:liya, "Beda: tanalote ka:pitale?"

³⁷ Iba:te nowaimiya, "Nasalete duliyoumolo dubu Ya:sute pita."

³⁸ Ebene ebete tabo kawonomamo gelo negiya, "Ya:su, Da:ibidikono A:la:mu! A:ma:le na na:nilakapoinama:!"

³⁹ Ebe tetelo dopamo da:petolamitiya ebe epate ebe kawiyana analo nodiyobiya ebete taboa:no kokolitama:,

wiyasiya ebete kawonomamo walo na:kegiya, "Da:ibidikono A:la:mu! A:ma:le na na:nilakapoinama:!"

⁴⁰ Ebene Ya:sute ebamo utite balidi tamiome dubuno tanaloma: negiya, "Ebe nemaga:la:." Ebete niyakabamo da:piya, ebe tetelo Ya:sute ebe nalatediya, ⁴¹ "A:ma: beda: ubi kiyata:wita nale a:ma:tamo kosiyo-diloma:?"

Ebete negiya, "Kawodawa, na ubila inamabu wadenomamo kulamolema:."

⁴² Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma: balidi na:mela! A:imano nanitabokobi midi tanalote a:ma: wadekobi a:mida:ta."

⁴³ Ebema: nanitabola, ebe tetenomolo ebenu balidite wadekobi dolowiomiya, ebete Godoko eba moiolo Ya:suko ebo waloma:tiya, ebenu epo bilibilinomate ebe tanalo umite iba:te atumu Godokono mailo unamo ebo adipatiya.

Ya:sute Sa:kiyasekono Motamo Da:tiya

19 Ebe tetelo Ya:sute Yeliko duliyoumolo magumudo petuti, ² ebe duliyoumololo Sa:kiyaseko nokoliami, ebe ta:kese uwatepino watodawala ega:walo ebe inamabu bilibilinomagodawala. ³ Ebete ebenu tepo magumulo negiya, "Ya:suko kebako dawala:ka:?" ebenu ebete ebe uima: ubi kawonomamo niyatiti, wiyasiya ebe gopowai dubula ega:walo epo bilibilinomate Ya:suko a:wa:midia, ebe mabuma: ebete Ya:suko uima: modoboa:. ⁴ Ebema: ebete epono dopo apuamo puligate, umei kewamo gito nodoliya Ya:suko kuima:, mabu Ya:sute ebe gabodo piti. ⁵ Ebene Ya:sute ebamo pemaigate balidi unamo da:pemeliya, ebe pumite napaniya, "Sa:kiyase, a:ma: samamo na:piwisi-ga! Na ka:lo egelalo a:imano motolo ka:lutamoma."

⁶ Ebe tetelo Sa:kiyasite samamo piwisigate, Ya:suko lawete ebenu motamo kalakala kawonomago gito magatiya, ⁷ ebenu epo bilibilinomate ebe tanalo umite ubia: tabo ma kunu geliya, "Ebete kuba lumagino motamo a:to." †

⁸ Wiyasiya Sa:kiyasite ebenu motolo epono dopo apulo maigate Ya:sutamo negiya, "Kawodawa, a:ma: numa:! Ka:lo nale naimano inamabu tulituliya anagiyamidalete, naimano inamabu epetapi nigologopiatamo kikalamolemamo, ega:walo nale epetapino mani elemasigi gabodo duwatanakimo netewa-netewa teta:mo walo ka:ka:wiyaolemamo." ††

⁹ Ebene Ya:sute negiya, "Ka:lo egelalo Godokono igilo mula: tanalote a:pe me motamo, mabu me dubu atumu ebe A:ibalayamakono walone gudu idila.

†††10 Nanitabola, piyate kuba osiyodilole tanalo magumulo dalatidiolena, ebe epo uwatete ibino igilo ka:mula:lalaema: na Epono Naniwite ebema: piyamo." †††

† 18:31 Luk 24:44 †† 18:32 Luk 9:22,44 ‡ 18:34 Mak 9:32

†† 19:7 Luk 15:2 †† 19:8 Maimi 22:1; Nabas 5:6-7 ††† 19:9 Ali 16:31; Luk 13:16 ††† 19:10 Luk 15:4; Yon 3:17; 1Tim 1:15

Kawo Dubute Wokopiatamo Mani Dikalamoliya Ebe Iyatulame Oi
Ma:t 25:14-30

¹¹ Ebe tabo dolowiutiya ebe epate iyatawaiya Ya:sute Yelusalema kawo duliynomolo niyakabamo a:pemaiga, ebema: iba:te ibino wokilo negeliya, "Diyala, me tetelo Godokono Kawo Elawodawano tanalote atamo da:ba:pemaigamene."

Ya:sute ibino tanalo iyatawate iyatulame oi idi iba:tamo ma kunu kiyawaiya, ¹² "Kawo dubu idite mulu opamo tiya, ebe ubila ebe mulu opolo Kawo Elawodubuno gobebobo nelawete, ebete ebene duliynomolamo ebo ka:ka:pema:." ¹³ Ebete toa:no, dopamo ebene teni wokopi ebetamo ka:la:mite iditam 100 mani, iditam 100 mani, ma kunu eba ikalamolelo ibi nanaliya, 'La: me mani nekawokawoilamiyala: naimano pe uwomuamo.'

¹⁴ "Ebene ebete mulu opolo eba nokolilo, ebene opo epo epetapiate ebetamo dowaote ebene walogabo apune tabo atapi ebo aliboliya. Iba:te tolamete tabo ma kunu negeliya, 'A ubia:nola me dubute aimano Kawo Elawodubuma: eda:ma:, ebete aimano opamo walo a:ka:pemene.'

¹⁵ "Wiyasiya kawo dubute mulu opolo Kawo Elawodubuno gobebobo nelawete ebene duliynomolonamo walo na:ka:piya. Ebe tetenomolo ebete dopamo piyatamo mani dikalamoliya, ebe wokopi ebetamo na:peka:la:miya ebene mani uwomu iba:godone kiyatawaoma:." ¹⁶ Dopodawa ebete pete ebetamo na:pegiya, 'Kawodawa, a:imano 100 maniamo nale 1,000 mani idi osiyodilimo.' ¹⁷ Kawo dubute ebetamo negiya, 'Oe! A:ma: wade wokodawalata! A:ma: da:peso tanalo wadenomamo osiyodiliata, ebema: nale a:ma: teni duliynomolo ulamedawama: ka:midimamota.' †

¹⁸ "Ebene tetedawa idite pete ebetamo na:pegiya, 'Kawodawa, a:imano 100 maniamo nale 500 mani idi osiyodilimo,' ¹⁹ ebene kawo dubute ebetamo negiya, 'Nale a:ma: paibu duliynomolo ulamedawama: ka:midimamota.'

²⁰ "Walone tetedawa idite pete ebetamo na:pegiya, 'Kawodawa, me a:imano 100 manila. A:ma: da:toawiyala, na me mani kalikamo wadenomamo matuomeote epate umia: baiamo ebo iyatiyamo. ²¹ Na a:ma: tolemenamata mabu a:ma: genegene dubunomolata. Epetapiate dalomonaka a:ma: pa:wete ebe inamabu ba:puwatenakoma:ta, ega:walo iba:te damionaka a:ma: ebe inamabu gito ba:petapionakoma:ta a:ma:le a:ka:tuwa: kenaoaema:.'

²² "Ebema: kawo dubute ebetamo negiya, 'A:ma: kuba wokodawalata! A:ma:le degeawa:, ebe tabote a:imano kuba awokalimi! Iyo, a:ma: tabo ma kunu egeata, na genegene dubunomola, ega:walo epetapiate dalomonaka nale ebe inamabu ba:puwatenakomo, ega:walo iba:te damionaka nale ebe inamabu gito ba:petapionakomo. ²³ Ebema: mabu keleka: a:ma:le naimano mani baneka wokopiatamo ka:nikala-

ma:wiya:? Iba:te mani uwatete woko idi nosiyodilotaloka: kawodopoma: beda:na:, ebene nale pete a:ma:le natamo atu mani wiyasiya kele unudopamo walo ba:kikanama:wena:.'

²⁴ "Ebene kawo dubute ebene opopi nanaliya, 'La: ebene 100 mani laema:wete 1,000 maniago dubutamo nikama:la:.'

²⁵ "Iba:te wiyasiya ebetamo negeliya, 'Kawodawa, eba kunua:! Ebe lumagite 1,000 mani iyalo uwati!'

²⁶ "Ebene kawo dubute iba:tamo nowamiya, 'Na la:tamo negemo, kebe lumagigodolo wadewade woki da:pola:na, idawate ebetamo wadewade tanalo bilibili-nomo kikameomene. Wiyasiya kebe lumagigodolo wadewade woki pola:na:no, ebegodolo kebe kapiyakapiya tanalate da:pola:na idawate ebegodone walo ka:kuwatemene. ^{††27} Ega:walo me tanalo idila. Piyate nago gowelaoma: eba wagelenalo ubia:noma: de-da:ona nale ibino Kawo Elawodubuma: eda:ma:, la: ibi magaela:wete naimano dopo apulo gowelaono gila:mo gito napanakapulama:la:!'"

Ya:sute Yelusalema Kawo Duliynomolo Niyakabamo Da:nemaigiya

Ma:t 21:1-11; Mak 11:1-11; Yon 12:12-19

²⁸ Ya:sute me tabo epatamo gete ibi dopolamete Yelusalema kawo duliynomolo apuamo gito tiya. ²⁹ Ebe tetelo ebete Betapa:gi duliynomolo ega:walo Betani duliynomolo niyakabodo tote Olibi Kewakewa Unu Damelamo ebo nemaigiya, ebene ebete ebe walo:ma:tapi netewa dopamo eba alibolelo ³⁰ iba:tamo negiya, "La: ebe tatali duliynomolamo toawete, ebe duliynomolamo eba nemaimilo donoki-goeo da:peso ala:mo ma:midao ebo ka:nuimamota, lumagite dopamo ebe unamo kokoliya:." Modobola la: ale pamiawete nemagaiyala:." ³¹ Idawate la:tamo degemene, 'La: ebe beda:ma: kepamiawitama?' la: wiyasiya ma kunu negeliyala:, 'Kawodawate donoki-goeo ubila.'"

³² Ebene iba:te gabodo tote duliynomolamo eba nemaimilo Ya:sute ibi keba kunu kanaliyale, iba:te ebe iyaiya tanalo eba kunu nulamiya. ³³ Iba:te donoki-goeo da:peso eba pamitalo, ebe goeono namutupiate iba:tamo negeliya, "La: ebe beda:ma: kepamiawitama?"

³⁴ Iba:te tabo eba wiyalo negeliya, "Kawodawate donoki-goeo ubila." ³⁵ Ebene iba:te donoki-goeo da:peso Ya:sutamo magaete, ibino watubino kaliku donoki-goeo unamo alomomete, iba:te Ya:suko ibino kotamo adipatete gito owodimiya. ³⁶ Ebe tetelo Ya:sute eba tutalo epate ibino ga:ga:ga:ga: kaliku pupukulamete gabamo apote, ebete ebe unudo tiya.

³⁷ Ebete Olibi Kewakewa Unu Damelane eba niwisigalo Yelusalema kawo duliynomolo niyakabamo da:piya, ebe tetelo ebe dowaloma:tanakiya ebe epo bilibilinomate Godotamo kalakala tabo kapimiya kawonomamo wadipalatelelo ebe ebo moiya, mabu iba:te kawokawo anoano tanalo bilibilinomo ulamiya. ³⁸ Iba:te tabo ma kunu gelitiya,

† 19:17 Luk 16:10

†† 19:26 Ma:t 13:12; Luk 8:18

“Godo, a:imano mailago da:pita,
modobola a:ma: ebe Kawo Elawodubu kawokobi
na:midiyel!

O epala:, la: Godoko moiolo unamo nadipata:la:
ebe Unu Duliynomolono kalakala tanalono mabula!” †
³⁹ Ebene epono taneba magumulo da:pola:niya ebe
Pa:lisi tanebapi dubate Ya:suko kawiya naniya, “Iyatu-
lamedawa, a:ma: waloma:tapi nodiyobola:!”

⁴⁰ Ya:sute iba:tamo nowamiya, “Nale la:tamo nege-
mo, me epate na moionea:notaleka: wiyasiya gabono
nokolate na eba adipanatenelo kawonomamo begeli-
tana:.”

Ya:sute Yelusalema Duliynomolo Epo Da:liyalamiya

⁴¹ Ebene Ya:sute Yelusalema niyakabamo pete duli-
omolo da:pumiya, ebete iilo ⁴² negiya, “Yelusalema,
nale a:imano milo mabuma: deda:namo, a:ma: ebe
tanalo niyatawawetaleka: a:ma: ebe milo belawa:we-
na:, wiyasiya a:ma: naimano nanitabo tanalo uima:
modoboa:!” ⁴³ Nanitabola, tete ebe na:pe a:ma:go gow-
elaopima: deda:ona, iba:te pelamete a:ma: ka-
panakopa:midama:ta a:imano epo kanakapulaema:
ebene iba:te a:imano tametame apulo gowolesi ka-
wokawonomo eba obobolelo iyaiya unuunu damela
kosiyodilolema:na:, a:imano epate ibino igilo ka:mu-
la:lema: iba:te iyabaiamo alautiokapoma:.” ⁴⁴ Ebene piy-
ate a:imano kala ga:dimi magumulo dilukuliona, iba:te
ebe epo alukolete kopoliyadigalema:na:, ega:walo
a:imano kawokawo moto iyalekete nokola idite nokola
idi unulo a:kitanamene. Iba:te ma kunu ka:posiyodilo-
ma:na: mabu Godote a:ma: walubima: da:pe, a:ma:
ebe tete anaetoamidawete ebe kelawa:wea:!” ††

Ya:sute Godoko Amamateno Iya Moto Wadekobi Da:midiya

Ma:t 21:12-17; Ma:t 11:15-19; Yon 2:13-22

⁴⁵ Ebene Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motamo
tote, ebe motolo ebete inamabu olowamepi nulamete
iyabaiamo elawonomamo eba na:na:ma:latelelo
⁴⁶ iba:tamo negiya, “Godokono Bukalo tabo ma kunu
bitana, ‘Naimano Moto epate Godoko Amamate Mo-
toma: kegelama:na:,’ la:le wiyasiya pilo epono mo-
toma: a:midimata!”

⁴⁷ Ebema: Godotamo kalimagono ikameopino wa-
towatopi, ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi,
ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi, iba:te
Ya:suko anakapuima: gabo ebe waditiya. Wiyasiya
egela epetapilo Ya:sute Godoko Amamateno Iya Moto-
lo epo eba iyatulamitalo, ⁴⁸ iba:te gabo kumiya: mabu
epo bilibilinomate Ya:sukono tabo olowioma: ubi ka-
wonomamo iyatilo iba:te eba:go ebo pola:niya.

Yu Watowatopiate Ya:sukono Elawo Mabuma: Ebe Dalatediya

Ma:t 21:23-27; Mak 11:27-33

20 Egela idilo Ya:sute Godoko Amamateno Iya Mo-
tolo epo eba iyatulamitalo Godokono Wade
Tabo da:kiyawauti, ebe tetelo Godotamo kalimagono
ikameopi elawodubu, Godokono Totomu iyatulamepi,
ega:walo kawokawo dubu epetapi, iba:te ebe odiyobo-
ma: ebo pelamiya. ² Iba:te ebe ma kunu palatediya, “A
nanaa:, a:ma: me iyaiya tanalo pokono elawamo kosiy-
odilola:wena? Ega:walo me elawo a:ma:tamo potele
kikameta?”

³ Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, “Nale la: dopamo
kapiya tanaloma: kalateda:lemamota. Modobola la:le
na nananiyala:, ⁴ Yonete epo obamo dowaduba:mi-
daolenaki, ebe elawo ebetamo potele kikamile?
Godotela:ka: o lumagi iditela:ka:?”

⁵ Ebema: ibi a:ka:tuwa: ibino taneba magumulo
negeliya, “Ale degelama: Godote Yonetamo elawo ika-
mi, ebete kegemene, ‘Beda: mabuma: la:le ebena tabo
nanitabokobi ka:mida:wea:?’” ⁶ Ega:walo a modoboa:
ebe ma kunu anama:, me opo lumagite Yonetamo ela-
wo ikami. Epate ebe tabo olowite a nokolamo ma-
peamete kanakapuaema:na:, mabu iba:te negelana
Yoneko ebe Godokono woki awokalimidawala.” ⁷ Ebe-
ma: iba:te ibino tepo magumuno woki waminaolelo
Ya:sutamo negeliya, “Yonekono elawo mabu a iy-
atawa:.”

⁸ Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo negiya, “Ebema: nale la:
atumu akanaletama nale me iyaiya tanalo pokono
elawamo kosiyodilolenamo.”

Tupina Da:imi Pali Atila:pino Iyatulame Oi

Ma:t 21:33-46; Mak 12:1-12

⁹ Ebene Ya:sute me iyatulame oi epatamo negiya,
“Dubute pali osiyodilote tupina da:imi kewa ebo ami,
ebe da:imino mailo ebe gala:ipi da:imila. Ebene ebete
ebeno pali atila:pi dubu epetapiatamo gito atepi,
iba:te ebolo woko eba osiyodilonalo ebe pali wadeno-
mamo umilo ebena da:imi kuwatolemenakoma:
ebene ebete mulu opamo tote tete geyageyadopo
nokoliatepi. ¹⁰ Da:imi tapio tetelo ebete pali atila:pi-
atamo wiya: wokodawa napalibi, ebete iba:godone
da:imino mani magumune ebena kawodawano apu
ka:pelaema:, wiyasiya iba:te ebe wokodawa gaubamo
anagalimiote inamabua:no gito nalibiya. ¹¹ Ebene
ebete wiya: wokodawa idi walo dakapalibi, iba:te ebe
eba anagalimiolo ebe ilipo ikamete atumu gito kali-
biya. ¹² Ebene ebete walo idi dakapalibi, ebe netewa-
kapiya tete dubula, wiyasiya iba:te ebe bugomokobi
midite pali magumune ebe gito neba:idiyaliya. ¹³ Ebe
tetelo pali namutudawate negi, ‘Na keba kunu
na:kowagelemo? Modobola nale kawonomamo de-
malagidilonamo ebe gudu kanalibomamo. Diyala,
iba:te ebetamo da:ba:tudila:oma:na:.’

† 19:38 Oale 118:26; Luk 2:14 †† 19:44 Luk 21:6 ‡ 19:47 Luk
21:37

‡† 20:9 Ais 5:1

¹⁴ "Wiyasiya ebe pali atila:pi dubate ebe gudu pitalo dumiya, iba:te ibino taneba magumulo negeliya, 'Numa:la; me gudute nabiwino inamabu namutudawama: deda:mene, ebe gudute na:pe. Ebema: modobola ale ebe anakapumite ebena pali lawenomo kelaemema:.' ¹⁵ Ebe tetelo iba:te ebe lawete palino kala magumune neba: idilote gito nanakapumiya."

Ebema: Ya:sute olowiopiatio negiya, "La:imano woki keba kunula:ka? Pali namutudawate beda: tanalo na:ka:posiyodilomene atila:pi dubatamo?"

¹⁶ Nanitabola, ebete pete ibi panakapulamete ebena pali epetapiatio ka:pikalaemene."

Epate ebe tabo olowite negeliya, "Ao, ebe kubate a:ka:pemaigamene!"

¹⁷ Ebema: Ya:sute ibi ulamelo negiya, "Godokono Bukalo ditana me tabono magumu keba kunula:ka? 'Moto etepiate iyabaiamo diyatiya

ebe alote wiyasiya motono elawo mabuma: eda:na.'

¹⁸ Numa:la; ebe alono kodakoda ebe nokola keba kunula:ka: eba kunula. Iyo, me nokola unamo degamene ebe lumagite keta:ta:puwatiomene, ega:walo me nokolate lumagi dita:timene kedagodagoimene." †

¹⁹ Ebene Godokono Totomu tabo iyatulamepi ega:walo Godotamo kalimagono ikameopino wawotowotopi, iba:te iyatawaiya Ya:sute ebe oi ibino tanaloma: giya, ebema: ibi ubila ebe tetenomolo ebe laema; wiyasiya epo eba tolelamelo walo gito katepiya.

**Loma Epono Kawo Elawodubunomo Sisatamo ††
Ta:kese Mani Ikameo Tanalo**

Ma:t 22:15-22; Mak 12:13-17

²⁰ Ebene Yu wawotowotopiate Ya:suko laema: gabo eba wadilo dubu epetapiatio mani ebo ikalamiya iba:te Ya:sutamoto lamete ebe kuba gabamo ka:nowabuga:tama: Ibi ubila ebegodolo iya tabo olowite ebe tabono tanaloma: Loma gabamanino kapela Kawo Elawodubutamo magatate, ebete ebe ebolo kanakapuima: ²¹ Ebema: ebe dubate Ya:sutamoto pelamete a:da: elemasigi gabodo ebe napaniya, "Iyatulamedawa, a iyatawala a:ma:le da:kiyawawenaka ebe iyaiya tanalo ebe nanitabola, ega:walo a:ma: epo unu nikapiamo kulama:wena; ma kunu lumagi idi atepalo lumagi idi ebo a:kelawa:emene. Iyo, a:ma: epo Godokono gabo wadenomamo iyatulamenata, ²² ebema: a nanaa; Loma epono Kawo Elawodubunomo Sisatamo ta:kese mani ikameoma: modobola:ka: o kubala:ka? A ebetamo ba:kikameoma: o a:kikameoma:?"

²³ Ya:sute ibino mena netewa tanalo iyatawate iba:tamo negiya, ²⁴ "La: mani kapiya natamo nada:la: Ebe mani unulo da:pola:na, mailo ega:walo ololo pokonola:ka:?"

† 20:18 Ais 8:14-15 †† *Sisako ebe Loma epono Kawo Elawodubunomola, opo kawonomolo ebe kapiya elawonomoma: eda:nami. Ebete ebena gowelaopi iyaiya opamo alibolenaki, ebena iba:te ebe iyaiya opolo eba nilukulionalo epagodone ta:kese mani kawonomo ebo nuwatelamenakiya, ebe maniamo ibino Loma gabamanino iyaiya woko kosiyodilolenama:.* ‡ 20:20 Luk 11:54

Iba:te ebena tabo eba wiyalo negeliya, "Kawo Elawodubunomo Sisakonola."

²⁵ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Sisakono inamabu Sisatamo nikameala; wiyasiya Godokono inamabu Godotamo nikameala:"

²⁶ Ebene ebe dubate ka:modobiya: epono ololo apulo Ya:suko kuba gabamo kowabuga:tama:, ebema: iba:te eba anoanolo tabo idi kegelija:

A:e Magumune Igilamo Maimio Tanalo

Ma:t 22:23-33; Mak 12:18-27

²⁷ A:e magumune maimioa:noma: degelana, ebe epo Sa:diyusi tanebapila. †† Ibi epetapiate Ya:sutamoto pelamete tabo ma kunu pegeliya, ²⁸ "Iyatulamedawa, Godokono Bukamo Mosesete tabo ma kunu akuloliya, 'Dubute a:ete kamiyalet gudia:no datepamene, ebena ekawite ebe amole lawete ebena naniwino tanaloma: gudi nosiyodilolemene.' ²⁹ Dopamo tetelo kapiya dubuno sebeni koiate nilukuliniamiya. Ibi magumulo dopo gudute kamiyalet lawete gudi ulamea:no a:iya, ³⁰ ebena ebena ekawite ebena amole kelawete eba kunu kowageliya. ³¹ Ega:walo tetedawa idite atumu kowageliya, ebena ebe sebeni atu alailama:te gudia:no eba kunu a:elaiya ³² wiyasiya kamiyalet walone gito a:iya. ³³ Ebema: iba:te a:e magumune igilamo demaimioma:na; ebe Kawo Egelalo ebe kamiyalet pokono kamiyaletama: na:keda:mene, mabu ebe sebeni dubate aida:tepaia?"

³⁴ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Numa:la; me opolo dubate kamiyalet uwatolete, ebena kamiyalet:te atumu dubu akouwatolenaka, ³⁵ wiyasiya Godokono Unu Duliomololo eba kunua: Ebete kebe epo ebena wadewade ga:limapi gudima: deka:la:imene, iba:te a:e magumune nanitabonomolo igilamo kemaimioma:na; ebena ebe tetelo iba:te kamiyalet walo a:ka:piaidiolema:na: ega:walo dubu a:ka:puwatolema:na: ³⁶ Me tanalo ebe nanitabola, iba:te a:e magumune emaimioma:na; ebema: iba:te Godokono nopopimu eba ilukulionalo walo a:ka:elaoma:na; wiyasiya Godokono gudima: eba eda:olo uwomua: igilago bilukulionama:na: ³⁷ Numa:la; epate a:e magumune demaimioma:na; ebe tanalo Mosesete a wadenomamo iyatuamiya. Iyo, ebete me tanalo Godokono Bukamo iyatiya, ma kunu elate kewalo dowaiti wiyasiya kewate kolotolitiya; ebe tetelo Mosesete Kawodawa Godokoka:milo negiya, 'A:ibalayamako, Aisa:keko, Ya:ikoboko iba:te uwomua: tetelo pokokamatene, a:ma: ebe Godotela.' ³⁸ Ebema: la: Sa:diyusi tanebapi, la:imano wokilo na:kemalagidilawenama ebe ewonino igilate olopoligoiya? Ao, kolopoligoiya; mabu a:elaopiate Godoko kamamatena: wiyasiya piyate igilolo dilukulina ebe eponomate ebe amamatena, iyo, a bilibilinomate ebena uwomua: igilago ilukulinama:!"

†† *Ya:suko tetelo Sa:diyusi epo ebe Yu epono taneba idila, iba:te Pa:lisi tanebapino iyaiya totomu bilibilinomamo ka:tudila:onakia: Ega:walo epate a:elaote a:ene walo kemaimiote Godotamo da:nemaimioma:na; ebe tanalo Sa:diyusi tanebapiate nanitabokobi ka:midinamia; ebema: iba:te ebe atu nanitabokobi midia: tanalamo epo iyatulamenakiya.*

³⁹ Ebe tetelo Godokono Totomu iyatulamepi epetapiate Ya:sutamamo negeliya, "Iyo, Iyatulamedawa, a:ma:wadenomamo geata." ⁴⁰ Nanitabola, ebe tetene wag-ilimite epate Ya:suko tanalo idima: alateda:ma: na:tole-toleutiya.

Godokono Alibodawa Kelisoko Potelela:ka:

Ma:t 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Epate negelana Godokono Alibodawa Kelisoko ebe Da:ibidikono a:la:mula, ebena walone gudi magumune kawokalamene. Wiyasiya me tanalono magumu keba kunula:ka:? ⁴² La: numa:la:, Da:ibidite Sam Oale Bukamo tabo ma kunu akuloliya, 'Kawodawa Godote naimano Kawodawa Kelisotamo nege,

'A:ma: naimano tumudi apuamo na:pokoliya, † ⁴³ ebene a:ma:go gowelaopi nale ibi a:imano agowa puti baima: ka:midilimamo.' "

⁴⁴ Ebene Ya:sute tabo moga:melo walo na:kegiya, "Modobola, la: me tabo eba malagidilolo na nanana:la:, Da:ibidite ebena a:la:mu Kelisoko ebena Kawodawama: ka:milo ebete Godokono tumudi apuamo okolima: giya, ebema: ebe tanalote keba kunu na:ka:pemaigamene?"

Ya:sute Godokono Totomu Iyatulamepino Amama Tanaloma: Degiya

Ma:t 23:1-7,28; Mak 12:38-40

⁴⁵ Ebene epo bilibilinomate ebena tabo eba olowiutalo Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, ⁴⁶ "La:le Godokono Totomu iyatulamepi wadenomamo nula:ma:la:. Ibi ubila ga:ga:ga:ga: kaliku pupuliotte olowame bailo eba wapata:lamelo epate ibi ebo kowalogolema:. Ibi ubila Yu epono balidi ibilamole moto gulo kawokawo dubuno ilukuli bailo kilukulima:, ega:walo ibi ubila soliyomu osiyodilo tetelo kawokawo ilukuli bailo ka:pola:na:ma:. ⁴⁷ Ega:walo iba:te amoleamoleno inamabu elemasigi tanalodo eba uwatelo ebo opoliyalamenaka, ebena iba:te ebe tanalo kuba:nomama: gelalo tolamete Godotamo balidi eba nibilamolole geyageya towetowe tabo ebo negelanaka, mabu ibi ubila epate ibino tanalo umilo ibi wadewadepima: kegelama:. Ebema: nanitabola, iba:te kuba wiya kawonomo kelaema:na:!"

Amole Kamiyaletete Godotamo Mani Dikamiya

Mak 12:41-44

21 Ebene Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motolo eba lutalo, inamabu bilibilinomagopiate ibino nilakapo inamabu Godotamo dapalomutiya, ebete ibino tanalo eba umitalo ² inamabua: amole kamiyaletete idi ebo kumiya, ebete mani egege netewa dapalomuti. ³ Ebema: ebete negiya, "Na la:tamo nani tabo gemo, epate mani dapaloma me inamabua: amole

kamiyaletete ibi bilibilinomo odoili, ^{††4} mabu inamabu bilibilinomagopiate ibino inamabu epetapi da:lulilila-menako ebe inamabu paloma, wiyasiya me amole kamiyaletete inamabua:nola. Ebete ebena bae uwateono mani alomonomo apalomo."

Godoko Amamateno Iya Moto Kubaimi Tanalo

Ma:t 24:1-2; Mak 13:1-2

⁵ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapi epetapiate Godoko Amamateno Iya Motoma: ma kunu gelitiya, "Me nokola moto kawokawo wadewadenonomola! Ega:walo epate malo Godotamo nilakapolo dikameonaka, ebe inamabuate wadewadenoma: eda:ona!"

Ebena Ya:sute iba:tamo negiya, ⁶ "La: me inamabu dulama:witama, walone tetelo ibi bilibilinomate ka:kubakubaoma:na:. Ebe tetelo me iyaiya motono tanaloma: nokola idite nokola idi unulo a:ka:pola:na:ma:na:, mabu gowelaopiate me nokola bilibilinomo mapitaotele opamo iyalekenomo ka:piyalekema:na:." †

Kawokawo Temetema:te Pelaema: Ya:sute Degiya

Ma:t 24:3-14; Mak 13:3-13

⁷ Ebene iba:te Ya:suko nalatediya, "Iyatulamedawa, Godokono Moto kubaimi tanalote kebe tetelo na:ka:pemaigamene? A beda: anoano tanalate na:kiyatuaemene tete na:pe ebe tanalote ka:pemaigama:?"

⁸ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "La: nanisiwale. Lumagi idite la: demasigilitamene, la: ebena tabo akoolowiala:, mabu dubu bilibilinomo epetapiate naimano mailamo pelamete ka:pegelama:na:, 'Na Kelisotela! Tete na:pe!' wiyasiya la: ibi akowaloma:tala:la:."

⁹ Ega:walo la:le iyaiya opo epono gowelao tanalo ega:walo ibino gowelao nopo iyati tanalo dolowiaema, ebe mabuma: la: kawonomamo akotoletoleala:. Me tanalate nanitabolo ka:pemaimioma:na:, wiyasiya ebe tete ebe uwomu tetea:."

¹⁰ Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Nanitabola, opo epetapino epate opo epetapino epago ka:goweloma:na:, iyo, opo idite opo iditamogowela tanalo kosiyo dilomene. ¹¹ Ebene kawokawo mumulate iyaiya opo bilibilinomamo ka:pelaema:na:, ega:walo kawokawo gabugabuno temeteme tanalate ebe iyaiya epo kuwatema:na:, ega:walo iyaiya duliyo molo epetapilo epate baea:no kilukulioma:na:, ebena ebe atu tetelo tobolo unulo iyaiya anoano tanalo ega:walo Godokono elawo awokalimino tanalate ka:pemaimioma:na:."

¹² "Me tanalate maimioa:no kubakubapiate dopamo la: elawamo uwatetete temeteme ebo kikalaema:ta. Iyo, Yu epono balidi ibilamole moto gulo iba:te la:imano tanalo anagilamelelametate la: idoko motamo gito kalomoma:ta, ega:walo na mabuma: iba:te la: iyaiya kawokawo elawodubuno ololo apuamo magataletate, iba:te atumu la:imano tanalo kakanagilamelelaema:ta. ¹³ Ebe tetelo la: wiyasiya iba:tamo naimano Wade Tabote na:kiyawaiyala:. ¹⁴ Ebema: la:le ibino ololo apulo eba lamota:onalola:imano mailo wadekobi keba kunu ka:midila:ema, ebe tetete pemaiga:no

† 20:42 Oale 110:1

†† 21:3 2Kol 8:12 † 21:6 Luk 19:44

la:imano gela tanaloma: woki bilibilima: akoeda:oala; †¹⁵ mabu nale la:tamo mulo woki ega:walo tabo eba ikalamelo, piyate la:go gowelaopima: deda:ona iba:te la:imano nani tabo kubailaema: a:ka:modoboma:na: ††¹⁶ “Ega:walo me tanalo idila. La:imano nabila menokobila, ega:walo nanila ekakila, ega:walo la:imano kalima epo epetapila namutupila, iba:te la:go da:gowelaona ebe kubapino kotamo la: kanaloma:ta, iyo, la: epetapi la:imano epate gito kanakapulaema:ta. †¹⁷ Nanitabola, na mabuma: epo bilibilinomate la:tamo ka:dowaoma:na:, †¹⁸ wiyasiya naimano umi magumulo la:imano watono eke idi kapiyate akalatidimene. †¹⁹ Ebema: la:imano kodakodalo utitata tanalodo la:le la:imano igilo ma kunu ka:mula:lemamota.”

Yelusalema Kawo Duliomolo Kubaimi Tanalo

Ma:t 24:15-21; Mak 13:14-19

²⁰ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, “Iyaiya opono gowelaopiate pelamete Yelusalema dapanakopa:mida:ma:na:, la: ebe tanalo duma:ema la: kiyatawao-mamota ebena olalati tete a:pemaiga. †²¹ Ebema: gowelaopiate pemaimioa:no, modobola Yudiya opo epate dopamo unuunu damelamo nalautioma:na:, ega:walo Yelusalemalo dilukuliona ibi atumu iyabaiamo na:ka:tolaema:na:. Numa:la:, ebe tetelo piyate tumulo da:pola:nama:na: iba:te kawo duliomolono kala ga:dimi magumamo nopila:oma: modoboa:, mabu iba:te ebolo wade opila:o bai a:ka:nuima:na:. †²² Nanitabola, Godote dopamo ebena Bukamo dakuloliya ebe tanalate nanitabonomolo ka:pemaimioma:na:, iyo, ebe tete ebe Yelusalema duliomolono kuba wiya lawe egelala. ††²³ Ebema: numa:la:, lamitulamitu ega:walo nono dikalamena ebe kamiyala:tamo ebe egelate kubanomoma: keda:mene, mabu nanitabola, Godokono kawo dowo tanalonomote Yelusalema epatamo eba itanalo, ibino opolo kawokawo tepo temetema:te ka:pemaimioma:na:! †²⁴ Iyo, gowelaopiate ibi epetapi gowelaono gila:mo kanakapulaema:na:, ega:walo ibi epetapi ala:mo matuolamolete iyaiya mulu opamo kemagatalema:na:, ebena nanitabokobi midia:piate Yelusalema duliomolo ibino agowamo ka:mikitama:na:, Godote iba:tamo dikalaemene ebe tete uwomuamo.” ††

Epono Naniwino Pe Tete

Ma:t 24:29-31; Mak 13:24-27

²⁵ “Ebena egela, sagana, ega:walo maweke, ibi magumulo kawokawo anoano tanalate da:pemaimioma:na:, me opo kawonomolo epate woki bilibilima: eba eda:olo balidi koba:midaolema:na:, iyo, ebe atu tetelo kewa: kolomono kawokawo ulate maimiote kolomo bala dupalukolema:na:, iba:te ebe obono diyamo dolowima:na: kawonomamo ka:toletoleoma:na:. ††²⁶ Ega:walo ebe tetelo tobolo ununo elawoelawo

inamabuate kalela:oma:na:, ebema: epate me opono kawo olalati tanalo eba makopelelo, iba:te tole kawonomamo lawete elawoa:noma: ebo keda:oma:na:. †²⁷ Ebene ebe tetelo Epono Naniwite tobolo unune eba piwisigalo iba:te ebe ebo kuima:na:, ebete ebena elawago ega:walo alo kawonomago ka:pemene. †††²⁸ Ebema: me temeteme tanalate maimi dowagilima:na:, ebe tetelo la: balidi unamo na:nemeliyala: mabu la:imano igilo mula:le tete netatali.”

Umei Kewano Tanalo

Ma:t 24:32-35; Mak 13:28-31

²⁹ Ebene Ya:sute uli tabo iba:tamo ma kunu iyatulamuya, “La: umei kewa ega:walo iyaiya kewano tanalo wadenomamo nemalagidilala:. †³⁰ La:le ibino paa mogoiamidale tanalo dulama:ema, ebe tetelo la: iyatawalata ulamano tete netatali, †³¹ ebema: me temeteme tanalate maimiolo dulama:ema, la: kiyatawao-mamota Godokono Kawo Elawodawano tete ebe na:pe. †³² Na la:tamo nani tabo gemo, me tanalo bilibilinomate dopamo ka:pemaimioma:na:, walone me tete epate ebo ka:elaoma:na:, †³³ iyo, me opo ega:walo tobolo unu iba:te kolopoligoma:na:, wiyasiya naimano tabote a:kolopoligomene, uwomua: tetelo bitanamene.”

Olowiolo Ilukuli Tanalo

³⁴ “La: a:ka:tuwa: la: wadenomamo nulamenala:! La: bae nao tanaloma:, ega:walo elawo da:imi obo nio tanaloma:, ega:walo me opono inamabu uwate tanaloma: woki bilibilima: akoeda:onalala: La: nanisiwale, ebe Kawo Egelate samonomamo da:pemaigamene la: kawonomamo da:bela:wa:oma, me tanalo ebe gubite inamabu danagalimi keba kunula:ka: eba kunula. †³⁵ Iyo, ebe Kawo Egelate me opolo dilukuliona ebe epo bilibilinomatamo ma kunu ka:pemene, †³⁶ ebema: tete bilibilinomolo la: olowiolo eba ilukulinalo Godotamo na:towetoweonala:. Ebe tanalo magumulo la:le ebena elawo lawa:wete, kawokawo temetema:te da:pelaema:na: la: ebe iyaiya tanalo magumudo nemaimiawete Epono Naniwino dopo apulo ka:nelamota:ona-mamota.”

³⁷ Ebene egela epetapilo Ya:sute Yelusalemamo da:penaki ebete Godoko Amamateno Iya Motolo epo piyatulamenaki, wiyasiya didokonaki ebete duliomolone walo ka:tonaki Olibi Kewakewa Unu Damelalo ebo nowatanaki. †³⁸ Ebe tetelo epo bilibilinomate duiyanomolo Godoko Amamateno Motamo pelamenakiya ebena tabo ka:polowioma:.

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Degelitiya

Ma:t 26:1-5; Mak 14:1-2; Yon 11:45-53

22 Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu ebena mailo idi Aduga:la Soliyomula, †⁵ ebena osiyodilo

††† 21:27 Da:n 7:13; Ma:t 26:64; Awo 1:7 † Me Aduga:la Soliyomuno mabu Moseseke tetelo wagilimiya. Ebe tetelo Isipiti Kawo Elawodubu Pa:lote Yu epo bilibilinomo uwatete ibi ebena wiya: wokopima: midiliya, ebema: ebe ubia:nola ibi gito alibolema: ibino

† 21:14 Luk 12:11-12 †† 21:15 Ali 6:10 † 21:16 Ma:t 10:21-22 †† 21:22 Yel 5:29; 46:10; Ose 9:7 †† 21:24 Oale 79:1; Awo 11:2 ††† 21:25 Ais 13:10; Isi 32:7; Yow 2:31; Awo 6:12-13

tanalo detataliya, ² ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi dubu, iba:te Ya:suko anakapumi gabo waditiya, wiyasiya iba:te epo tolelamelo awokala kosiyo-dilutiya:.

Yudasite Ya:suko Laema: Nopo Diyatiya

Ma:t 26:14-16; Mak 14:10-11

³ Ebene Saitanate Keliyota duliynomolodawa Yudasikono tepo magumamo opegiya, Ya:sukono 12 waloma:tapino taneba magumulo ebe idila. ⁴ Ebete Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Godoko Amamateno Moto atila:pi dubu iba:tamo tote nopo ebo niyatiya Ya:suko ibino kotamo kiyatima: ⁵ Ebe tetelo iba:te ebe tanalo olowite kalakalaolo tabo ebo iyatiya ebetamo mani kikaema: ⁶ ebema: Yudasite ebe tabamo tuduwatate, iba:godone tote gabo ebo nowadiya epoa: tetelo Ya:suko ibino kotamo kiyatima:.

Ya:sute Aduga:la Soliyomuno Nao Inamabu Osiyo-dilolema: Tabo Degiya

Ma:t 26:17-25; Mak 14:12-21; Yon 13:21-30

⁷ Yu epono osiyodilo tanalo ma kunula, iba:te ulama bilibilinomolo Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu nao dowagiliminakiya, ebe dopo egelalo iba:te Aduga:la Soliyomuno sipi-goeogoeo egege alukolenakiya. ^{††8} Ebema: Ya:sute Pitako Yoneko ibi netewapi eba nalibolelo negiya, "La: toawete Aduga:la Soliyomuno nao inamabu na:nosiyodiloliyala:, ale ka:pe-naoma:."

⁹ Iba:te ebetamo negeliya, "Ale kebolo na:ka:nosiyodilolema:?"

¹⁰ Ebete iba:tamo nowamiya, "La: kawo duliyomolamo na:toala:, ebene obo daguwaita ebe dubute la:go dupalugomene, la:le ebe ebo nowaloma:tiyala:. Ebete kebe motamo ka:nodolomene, ¹¹ la: ebe moto namutudawatamo ma kunu na:negeliyala:, 'Iyatulamedawate a:ma:tamo ge, moto keleka: nale naimano waloma:tapiago Aduga:la Soliyomu bae ka:penama:?' ¹² Ebe tetelo ebete la: moto guamo kemagatalema:ta, unu motolo tete kawo bitana, iyalo

osiyodilaka. La: ebolo nao inamabu na:nosiyodiloliyala:."

¹³ Ebene iba:te tote, Ya:sute kebe tanaloma: kanaliyale, iba:te ebe tanalo nulamete Aduga:la Soliyomuno nao inamabu ebo nosiyodiloliya.

Ya:suko Malagidilo Bae Nao Tanalono Wagilimi Mabu

Ma:t 26:26-30; Mak 14:22-26; 1Kol 11:23-25

¹⁴ Tete da:peni Ya:sute ebe alibolepi dubago bae nama: ilukuliniya, ¹⁵ ebene ebete iba:tamo negeni, "Na ubi kawonomamo niyatinatimo, nale a:ea:no dopamo me Aduga:la Soliyomu la:go kenama: ¹⁶ Ebema: nale la:tamo negemo, nale me soliyomu bae me tetelo walo a:kenamo, wiyasiya Godokono Kawo Elawodawano tete da:pemene, ebe tetelo me soliyomuno magumute nanitabolo dawokalamene nale ebo kenamamo."

¹⁷ Ebene Ya:sute kalili lawenate Godotamo kalakala tabo genate iba:tamo negeni, "La: me kalili lawa:wete, la: magumulo idite iditamo kikame, idite iditamo kikame, ma kunu nowagela:la: ¹⁸ Nale la:tamo nege-mo, na me tetelo me elawo da:imi obo walo a:ka:nimo, wiyasiya Godokono Kawo Elawodawano tete da:pemene, ebe tetelo nale ebo ka:nimamo."

¹⁹ Ebe tetelo ebete bae kelawenate Godotamo kalakala tabo genate, wakamionate iba:tamo eba ikalamolenalo negeni, "Me naimano apela, la: mabuma: Godotamo ikaemo. La:le na malagidilonelo me tanalo nosiyodilonakiyala:." ²⁰ Ebene ibino bae nao tanalo dolopoligoni, ebete kalili walo kelawenate negeni, "Me kalili ebe Godote epago milolo kilukulinama: oli nopo diyatiya me ebe tanalola. La: mabuma: de-ka:ka:liyamene, me naimano kalimate ebe nopo kodakodaimina.

²¹ "La: numa:la:! Na anakapunamepiatamo dikanaemene, ebe lumagite nago me bae nao bailo ba:luta! ^{††22} Nanitabola, Epono Naniwite a:eamo na:to, Godote nopo dopamo diyatiya eba kunu, wiyasiya kebe lumagite ebe anakapumipiatamo dikalaemene, ebe dubute kuba wiya kawonomo kelaemene!"

²³ Ebene ibi a:ka:tuwa: ibi magumulo idite idi ananaki, idite idi ananaki, eba kunu eba wagenalalo negelaniya, "Me kuba potele na:kosiyodilomene?"

Potele Kawodawama: Na:keda:mene

²⁴ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapi magumulo potele kawoma: eda: tanaloma: apaminatuei tanalote maigani. ^{††25} Ebene Ya:sute iba:tamo negeni, "Godoko nanitabokobi midia:pino kawokawo elawodubate ibi a:ka:tuwa: ibi eba wadipalatelelo epo epetapi elawamo analenaka iba:te ibino ubi tanalomo ka:tudila:onama:, ega:walo ebe kawokawopi ubila epate ibi walubilipima: eba ka:la:milo ibi ebo kemoiolema: ^{††26} Wiyasiya la:imano tanalo eba kunua: Modobola la:imano taneba magumulo kawodawate oli ape lumagi keba kunula:ka: ebakodawama: neda:mene, ega:walo la:imano watodawate atumu ebe wiya: wokodawa ke-

† 22:21 Oale 41:9; Yon 13:21-22 †† 22:24 Luk 9:46 †† 22:25 Ma:t 20:25-27; Mak 10:42-45

Ka:inane opamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda tanalo dumiya, ebema: idoko idilo ebete ebene a:e nopodawa Isipiti opamo napaliboni Isipiti epo bilibilinomono dopo gudi kapanakapulamena:ma: Ebene ebe idokolo a:e nopodawate Yu epono gudi aduga:lalenate, wiyasiya Isipiti epono gudinomo anakapulameni. Ebe anoano tanalodo Yu epo bilibilinomate Isipiti opone ebo nemaiminiya, ebema: ebe tanalo malagidiloma: iba:te ulama bilibilinomono magumulo Aduga:la Soliyomu bosiyodilonakoma:na: Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu ebe Yu epono soliyomu idila. Aduga:la Soliyomu dolopoligomene, egela idilo me soliyomu idi wagilimite iba:te sebeni egela tetelo bosiyodilonakoma:na: Me soliyomuno magumu ma kunula. Yu epate Isipiti opone Godokono elawamo da:nemaiminiya, ebe idokolo ibino palowa bae osiyodilolenate wadenomamo okalona:no iba:te gawagawalo ebo tolameniya. Mabu ebe baete unamo maimioma: tetea:nola, ebema: ebe tanalo malagidiloma: Yu epate me soliyomu bosiyodilonakoma:na: † 22:3 Yon 13:2,27 †† 22:7 Maimi 12:1-27

ba kunula:ka: ebakodawama: na:keda:mene. ¹²⁷ Numa:la:, wadewade bae nao bailo dokolita epate ebako lumagi kawodawama: gelanaka, wiyasiya kebe lumagite ebetamo bae dadaemenako iba:te ebe wiya: wokodawama: gelanaka. Nanitabola, na wiya: wokodawa keba kunula:ka:, nale la:imano taneba magumulo ebako da:pesodawama: eda:namo, ebema: modobola la: atumu eba kunu nilukuliniyala: ††

²⁸ "Nanitabola, naimano kodakoda tanalo magumulo da:lutanakimo, la:le na katepana:wenakia:, ²⁹ ebema: Nabiwite na Kawo Elawodubuma: keba kunu ka:midiniyale nale la: atumu eba kunu ka:midilimamota. ³⁰ Ebene na Godokono Unu Duliyomololo Kawo Elawodawama: eba eda:lo, la: nago soliyomu bae nawete da:imi obo ebo ka:niomamota, ega:walo la: kawokawo elawodubuno ilukuli bailo ilukula:wete Isalaela 12 gu epono iyaiya tanalo anagilamelelamepima: ke-da:omamota." ‡

Ya:sute Pitako Danani, A:ma:le Na Iyatawa:noma: Kegema:ta

Ma:t 26:31-35; Mak 14:27-31; Yon 13:36-38

³¹ Ebene Ya:sute negeni, "Saimono, Saimono, a:ma: nolowia. Dubute witi-laisono tanalo kuima:, da: wadenola: o da: kubanola:, ebete keba kunu kanamogole-nakole, Saitanako ubila a:ma: kuba gabamo eba kunu kowabuga:tatama:, ebema: Godote ebe tanalo iyatawate ebetamo modoboma: ge. ³² Ebema: Saimono, nale a:ma: mabuma: Godoko a:toweoma:kamo, ebete a:ma: eba walubilo a:imano nanitabokobi midi tanalote akalatidimene. A:ma: natamo walo da:kolobi-gaemene, ebe tetelo a:imano ekaki elawokobi na:midiliye." ††

³³ Pitate ebetamo nowamini, "Kawodawa, nale a:ma:go idoko motamo tote da:na:emo, na ebe tanaloma: olosiyodilomo."

³⁴ Ya:sute wiyasiya negeni, "Pita, na a:ma:tamo ne-gemo, ka:lo idokolo kakabate geoa:no a:ma: netewa-kapiya teta:mo na iyatawa:noma: kegema:ta."

Ya:sute Gowelaono Gili Laema: Degeni

³⁵ Ya:sute iba:tamo negeni, "Nale la: dopamo danali-boletima, la: ma kunu analiamata, 'Mania:no, ikuwa:no, ega:walo agowa pata:no na:tolamiyala:', ebema: ebe tetelo la: modoboa: tanalo a:ka:niyatawaima?"

Iba:te nowaiminiya, "Ao, nigologolo tanalo idi ka:nu-mia:." ††

³⁶ Ebene Ya:sute iba:tamo negeni, "Ka:lo wiyasiya na tabo idi ma kunu gemo, ale eba tolamelolo la:godolo mani o baeno ikuwa da:pola:lametana nuwatiyala:, ega:walo pogodolo gowelaono gili itana:no, modobola ebete ebena lubudino kaliku maniamo na:midite wiyasiya elawo gilite nelaemene. ³⁷ Mabu na la:tamo negemo, Godote naimano tanaloma: ebena Bukamo dakuloliya, tete na:pe ebe tanalote kemaigamene, iyo,

† 22:26 Ma:t 23:11; Mak 9:35 †† 22:27 Yon 13:12-15 †† 22:30 Ma:t 19:28 †† 22:32 Yon 17:15 †† 22:35 Luk 9:3; 10:4

buka apuno tabote ma kunu gena, 'Iba:te ebe kubakubapiago kapiyama: midiya.'" †††

³⁸ Ebene iba:te negelaniya, "Kawodawa, a:ma: numa: Mela, gowelaono gili netewa ba:pola:na!"

Ya:sute nowamini, "Eiye! La: naimano tabono magumu wadenomamo kelawa:wena: Taula, nitanana."

Ya:sute Olibi Kewakewa Unu Damelalo Godotamo Da:towetoweoni

Ma:t 26:36-46; Mak 14:32-42

³⁹ Ebene Ya:sute Yelusalema duliyomolone ne-maiganate ebete dopamo keba kunu kosiyodilonakile, eba kunu ebete ebe waloma:tapiago Olibi Kewakewa Unu Damelamo gito tolameniya. ⁴⁰ Ebete ebe dame-lamo nemaiganate ibi nanaleni, "La: malo Godotamo na:towetoweonala: mabu la:le Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta tanaloma da:ba:gudima."

⁴¹ Ebene ebete ibi miyapanate kela:mo tonate, ebe tetelo ebete pupamo nokolinate Godotamo ebo na:towetoweoni. ⁴² Ebete na:geni, "Aba, a:ma: ubi diya-ta:emene me tepo temeteme kalili nagodone nelawa:. Wiyasiya naimano ubia:, a:ma: a:ka:tuwa: a:imano ubi-la nosiyodila." ⁴³ Ebe tetelo Godokono Unu Duliyomolone nopodawate ebetamo pemaiganate ebe elawokobi ebo pa:midini, ⁴⁴ ega:walo ebete tepo temeteme kawonomoma: eda:nate elawonomamo Godotamo eba towetoweonala, ebena kolowate kalimama: eda:omenate opamo ebo ka:ka:liyaomeni. †††

⁴⁵ Ebene ebete towetoweoni baine maiganate ebe waloma:tapiatamo da:peni iba:te tepo temetema:go laonalo pulameni. ⁴⁶ Ebete iba:tamo negeni, "La: beda: mabuma: kelawenama? La: maimiawete Godotamo na:towetoweonala:, mabu la:le Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta tanaloma da:ba:gudima."

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Delaweniya

Ma:t 26:47-56; Mak 14:43-50; Yon 18:3-11

⁴⁷ Ya:sute ebe tabo eba genalo, ebena waloma:tapi 12 magumulo dubu idi Yudasite dubu bilibilinomo epetapi dopolamenate iba:te kapimiya ebo pelameniya. Ebene ebete Ya:sutamoni nilakapo tabo genate ebe kapaboeteonama: niyakabamo da:peni, ⁴⁸ Ya:sute ebetamo negeni, "Yudasi, a:ma: Epono Naniwi eba paboeteolo ebe anakapumpiatamo ikalaema: ka:pa:wa:?"

⁴⁹ Ebene Ya:suko lawe tanalote maigama: eba penalo, ebe waloma:tapi dubate ebe tanalo uminate negelaniya, "Kawodawa, ale ibi gowelaono gila:mo bakalukolema:?" ⁵⁰ Ebene ibi magumulo idawate maiganate Godotamo kalimagono ikameopino Ununomo Watodawano moto wokodawa anagalimitate ebena tumudi apuno galo ebo mapitamidamini.

⁵¹ Ya:sute wiyasiya ibi kawiya nanaleni, "Taula, nolodiyobala:!" ebena ebete ebe dubuno galo dologimini ebe tetelo wadekobi nolowini.

††† 22:37 Ais 53:12 ††† Luk 22:43-44 buka apuno tabo Lukute bukamo kakuloliya; wiyasiya ebena buka osiyodilo walogabo apuna nanitabokobi mididawa idite akuloliya.

⁵² Ebene Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, ega:walo Godoko Amamateno Moto atila:pi dubu, ega:walo kawokawo dubu epetapi, iba:te Ya:suko laema: da:pelameniya ebete iba:tamo negeni, "Na pilo lumagila:ka:, o na gowelaodawala:ka?: La:le na lawenema: gowelaono gila:go ega:walo gaubago beda:ma: ka:pelama:ema?" ⁵³ Na egela epetapilo Godoko Amamateno Iya Motolo la:imano ololo apulo da:pokolitanakimo, ebe tetelo la:le na kelawena:wea: Wiyasiya me idoko la:imano tetela, iyo, idoko namutu-dawama: deda:na ebena elawo tetete a:pemaiga."

Pitate Ya:suko Iyatawa:noma: Degeni

Ma:t 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Yon 18:12-18,25-27

⁵⁴ Ebe tetelo iba:te Ya:suko kotamo kodakodanomolo lawenate, Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomono motamo magataniya, wiyasiya Pitate ibi muludopone waloma:taleni. ⁵⁵ Ebene epetapiate motono kala magumulo ela madonate eba pola:nalo, Pitate kala ga:dimi magumamo nopeganate iba:go ebo nokolini. ⁵⁶ Ebe tetelo Pitate elano alolo eba nokolinalo, woko buwelete ebe wadenomamo uminate negeni, "Me dubu atumu Ya:suago pata:nami!" ⁵⁷ Pitate wiyasiya negeni, "Kamiyale, na iyatawa: ebe!"

⁵⁸ Ebe tetelo iba:te tete da:pesamo ilukula:tepanate, dubu idite ebe wadenomamo uminate walo nakanani, "A:ma: atumu ebe waloma:tadawa idilata!"

Pitate wiyasiya negeni, "Dubu, na ebe iyatawa:!"

⁵⁹ Tete kele kawodopo da:ka:petoni, dubu idite elawodopamo na:kegeni, "Nanitabola, me dubu Ya:suago pata:nami, mabu ebe Ga:lili opodawala!"

⁶⁰ Pitate wiyasiya negeni, "Dubu, a:ma:le degeawena ebe tabono tanalo na iyatawa:!"

Ebe tetenomolo ebete eba tabo eba genalo kakabate negeoni, ⁶¹ ebene Kawodawa Ya:sute olobiganate da:nemeleni Pitako ebo numini. Ebe tetelo Ya:sute ebetamo dopamo kebe tabo kegenile, Pitate ebe tabo ebo malagidiloni, "Ka:lo idokolo kakabate geoa:no, a:ma:le netewa-kapiya teta:mo na iyatawa:noma: kegema:ta." ⁶² Ebene Pitate iyabaiamo tonate kawo tepo temetemenomago iinomo ebo niini.

Godokono Moto Atila:pi Dubate Ya:suko Danagalimioniya

Ma:t 26:67-68; Mak 14:65

⁶³ Ebene Godoko Amamateno Moto atila:pi dubate Ya:suko eba kalakalatenalo ebo anagalimioniya.

⁶⁴ Iba:te kalikamo ebena ololo mula:menate ebe anagalimiolo negelaniya, "A:ma: Godokono woki awokalimidawama: nanitabolo deda:wena, a:ma: negea piyate kanagalimiotana!" ⁶⁵ ega:walo iba:te ebe eba malogonalo kubakuba tabo epetapi bilibilinomo ebetamo kiyawaoniya.

Yu Epono Ka:nisolo Dubate †† Ya:sukono Tanalo Danagiyamidameniya

Ma:t 26:59-66; Mak 14:55-64; Yon 18:19-24

⁶⁶ Ebene egela walo apuamo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi, iba:te aladabutinate epetapiate Ya:suko ibino dopo apuamo magatanate nananiya, ⁶⁷ "A:ma: a nanaa:, a:ma: Godokono Alibodawa Kelisotela:ka:?"

Ebete wiyasiya iba:tamo negeni, "Nale la:imano tabo nanitabolo dowaimo la: nanitabokobi a:ka:mida:ema, ⁶⁸ ega:walo nale la: tanalo idima: dalateda:letama, ebe tetelo la:le natamo wiya tabo wadenomamo a:kegelae-ma. ⁶⁹ Nanitabola, na Epono Naniwite me tetene wagilimite Elawodawa Godokono tumudi apulo ka:nokolimamo!" ⁷⁰

⁷⁰ Ebe tetelo ibi bilibilinomate negelaniya, "A:imano tabono magumu keba kunula:ka?: A:ma: Godokono nani Gudula:ka:?"

Ebete iba:tamo nowamini, "La:le ebe ebe gelamata."

⁷¹ Ebene iba:te negelaniya, "A me dubuno kuba kiyatawaoma: tabo gedawa idi a ubia:nola, mabu a a:ka:tuwa: ebena tabonomone olowima:!"

Yu Epono Watowatopiate Ya:suko Paeletetamo †† Demagatiya

Ma:t 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Yon 18:28-38

23 Ebene ibi bilibilinomate maimionate Ya:suko lawete Paeletetamo gito magatiya. ² Iba:te ebena tanalo eba anagilamelemelo Paeletetamo negeliya, "A me dubu uima: ebete aimano epo eba iyatulamitalo da:kubailamiti, ebete ibi ma kunu odiyoboli iba:te Kawo Elawodubunomo Sisatamo ta:kese mani ikameoma:, ega:walo ebete iba:tamo negenako ebe Kelisote, Kawo Elawodubula."

³ Ebema: Paeletete ebe nalatediya, "A:ma: Yu epono Kawo Elawodubula:ka:?"

Ya:sute ebetamo nowamiya, "A:ma:le ebe ebe geata."

⁴ Ebene Paeletete Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo tabo olowioma: da:pelamiya ebe epo bilibilinomatamo negiya, "Na me dubuno kuba idi kumita:."

⁵ Wiyasiya iba:te elawonomamo walo na:kegeliya, "Ebete dopamo Ga:lili opone wagilimite mamoma:maiga epo kubanu iyatulamenaki, ma kunu Yudiya opo kawonomolo ebete ibi nanalenako iba:te gabamaniaatamo gowelao tanalo kosiyodiloma:."

†† *Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Ya:suko tetelo Yu epono watowatopi dubu epetapi, ibi me Ka:nisolo dubula. Ebe watowatopiate Yu epono iyaiya tanalo eba anagilamelemelo kubakubapiatamo ibino wiya ebo ikalamenakiya, wiyasiya ebe Ka:nisolo dubagodolo elawo kitanamia: lumagi a:eamo aliboma:.* † 22:67 Yon 3:12 †† 22:69 Ali 7:56 †† Ya:suko tetelo Loma epate Paeleteko napalibiya Yu epono Yudiya opamo, ebete ibino kapela Kawo Elawodubuma: ka:pada:nama:, ebene ebe opolo Paeleteko kapiyagodolo elawo itanami lumagi a:eamo aliboma:.

† 22:54 Oale 31:12

Paeletete Ya:suko Kawo Elawodubu Eloditamo Danalibiya

⁶ Paeletete ibino tabo olowite ebe a:ka:tuwa: ebetamo negiya, "Oe, me dubu Ga:lili opodawala!" ⁷ Ebe tetelo Paeletete iyatawiya Elodite Yelusalema kawo duliyoumololo okoliatepamama: da:piya, ebema: ebete Ya:suko ebetamo gito nalibiya mabu Elodiko Ga:lili opono Kawo Elawodubula ega:walo Ya:suko ebe opone piya. †

⁸ Ebene Elodite Ya:suko umite kawonomamo kalakaliya, mabu ebete Ya:sukono osiyodilole tanalo olowite tete geyageyanomolo ebe uima: ubi eba iyatinalo ma kunu malagidilonami, "Diyala, Ya:sute naimano ololo apulo anoano tanalo idi da:bosiyo-dilomene." ⁹ Ebe mabuma: Elodite Ya:suko iyaiya tanalo bilibilinomoma: nalateda:iya, wiyasiya Ya:sute ebetamo tabo kapiya idi kegiya. ¹⁰ Ebene Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, iba:te maimiote Ya:sukono tanalo eba anagilamelemelo ebe kuba lumagima: gelalo elawonomamo geliya, ¹¹ ega:walo ebe atu tetelo Elodite ebene gowelaopiago Ya:suko malogolo nekalakalatitiya. Ebe kalakala magumulo iba:te kawokawo elawodubate da:pupulinaka ebako kaliku ebetamo pulimite, ebene iba:te eba kunu Paeletetamo walo gito kanalibiya.

¹² Ega:walo me tanalo idila. Elodiko ega:walo Paeleteko ibi netewapiate dopamo idite iditamo downaki eba kunu wagenamiya, wiyasiya me ege-lane wagilimite iba:te namutupima: nanitabonomolo ediya.

Paeletete Ya:suko A:eamo Dalibiya

Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Yon 19:1-16

¹³ Ebene Paeletete Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi, ega:walo kebe epate ibino tabo olowioma: da:pelamiya, ibi bilibilinomo ebetamo ka:la:mite ¹⁴ iba:tamo negiya, "La: me dubu natamo epo kubailamedawamu magaemata, wiyasiya nale la:imano ololo apulo ebene iyaiya tanalo danagilamelemo ebegodolo kuba idi kumia. ¹⁵ Ega:walo Elodite atumu ebegodolo kuba idi kuimia, ebete ebe atamo ebema: kapalibo. Nanitabola, ebete kawo kuba idi kosiyodilola: ebete ebema: a:ela. ¹⁶ Ebema: modobola nale ebe pa:ka:pa:ka:mo a:na:ma:ga:midaote gito kalibomamo."

¹⁷ Paeletete me tabo negiya mabu ebene osiyodilo tanalo ma kunula, ulama bilibilinomo magumulo Yu epono Aduga:la Soliyomu tetelo iba:te idoko motolo kapiya lumagi mailamo deka:minakiya, Paeletete ebe lumagi ebene kuba wiyane gito alibonaki. ††¹⁸ Wiyasiya epo bilibilinomate Paeletetamo gelatepaolo negeliya, "Ao, Ya:suko nanakapuma! A ubila a:ma: Balabasiko

† 23:7 Luk 3:1 †† Luk 23:17 buka apuno tabo Lukute bukamo kakuloliya; wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya.

gito naliba!" ¹⁹ Balabasikono tanalo ma kunula. Dopamo ebete Loma gabamaniatamo gowelao tanalo eba osiyodilolo epo epetapi Yelusalemalo ebo anakapulamiya, ebema: iba:te ebe idoko moto magumamo gito ba:idiliya.

²⁰ Ebe tetelo Paeleteko ubila Ya:suko gito kaliboma; ebema: ebete ebene tabo madodo adipatelo epo bilibilinomo walo nakanaliya, ²¹ wiyasiya ibi bilibilinomate kawonomamo negeliya, "Kewa olotolowamo tupuguima:wete, ikoko nanagilamolema!"

²² Ebene netewa-kapiya teta:mo Paeletete walo na:kegiya, "Mabu keleka:? Ebete beda: kuba kosiyodilile? Na ebegodolo kuba idi kumita: nale ebe a:eamo ebema: alibola! Modobola nale ebe pa:ka:pa:ka:mo a:na:ma:ga:midaote gito kalibomamo."

²³ Wiyasiya iba:te olodiyoboa:no kawonomamo gelatepaolo negeliya Ya:suko kewa olotolowamo ka:tupuguima; ebene ibino gelatepaolo tanalote kawonomoma: dediya Paeletete iba:tamo gito tuduwatiya, ²⁴ iyo, iba:te ebe keba kunu kaniye, Paeletete eba kunu osiyodilote Ya:suko a:eamo alibo tabo ebo giya. ²⁵ Ebene iba:te idoko motolo lumagi mailamo deka:miya, ebe dubu epo anakapulamedawa ega:walo gabamaniatamo gowelaodawala, Paeletete ebe ebene kuba wiyane gito alibiya, wiyasiya ebete Ya:suko epatamo gito ikalamiya iba:te ibino ubi tanalo kosiyodiloma:

Gowelaopiate Ya:suko Kewa Olotolowamo Da:tupuguimiya

Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Yon 19:17-27

²⁶ Gowelaopiate Ya:suko a:e baiamo eba magatalo, Saimonoko Sailiniya duliyoumololo dubula, ebete iyabaine kawo duliyoumolamo ebe gabodo piti, ebene iba:te ebe elawamo lawete naniya, Ya:suko dopamo eba tutalo Saimonote ebene kewa olotolowa kaguwataema:

²⁷ Ebene epo bilibilinomate ebe eba waloma:titalo, ibino taneba magumulo kamiyale epetapiate Ya:sukono tanaloma: ima:go tolamitiya. ²⁸ Ya:sute wiyasiya iba:tamo olobigate negiya, "Yelusalema duliyoumololo kamiyala:la; la: naimano tanaloma: kimitala; la: a:ka:tuwa: la: ega:walo la:imano gudino tanaloma: nimitala! ²⁹ Mabu kuba tete ebe na:pe epate ma kunu kegelama:na; 'Ta:li kamiyale ega:walo lamitua:noma: eda:o kamiyale ega:walo guda:tamo nono ikalamea: kamiyale, iba:te olalati tetelo modobodopoma: keda:oma:na; wiyasiya guda:gopi kawo tepo temetemenomo kiyatawaoma:na:!' ³⁰ Ebe tetelo epate temeteme magumulo unuunu damelatamo kegelama:na; 'La: a unamo na:pa:guda:la:!' ega:walo egege damelatamo kegelama:na; 'La: a na:pitia:la:!' ³¹ Ebema: kamiyala:la; la: me tanalo nemalagidilala. Kewate alawoa:noma: eda:o tetelo kubakubapiate natamo mako kawo kuba osiyodiluta, ebema: walone tetelo kewate alawoma: deda:oma:na; la: nanisiwale! Diyala, ebe tetelo ibino tepo magumuno kubate kawonomoma:

‡ 23:29 Luk 21:23 †† 23:30 Ose 10:8; Awo 6:16

eda:lamete la:tamo ega:walo la:imano guda:tamo iyaiya kuba kawokawonomo da:bosiyodilolema:na:." †

³² Ebe tetelo iba:te kuba osiyodilolepi dubu netewa Ya:suago magataliya, iba:te ibi kapimiya a:eamo kanalomoma:." ³³ Ebema: iba:te damela unu ida:mo ne-maimiya, ebe damelano mailo Wato Goala, ebene iba:te Ya:suko kewamo ebolo na:tupuguimite ikoko ebo nanagilamolemiya, ega:walo kubakuba tanalo osiyodilolepi dubu netewa atumu kuwatete, idi tumudi apuamo, idi pele apuamo, iyaiya kewa olotolowamo eba kunu ka:tupuguilamiya. ³⁴ Ebene Ya:sute negiya, "Aba, a:ma: ibino kuba egebolelama:wete na:dodolo-matililama:, mabu iba:te beda: tanalo kosiyodilute ibi iyatawa:."

Ebe tetelo Ya:suko anakapumipiate nokola egege iyalekeolo kalakala tanalo eba osiyodilole ebene kaliku iyaiya ebo alabaomiya. ^{†35} Ebene epate utitatate ebe eba umitalo, Yu watowatopi dubate ebe kalakalate negeliya, "Ebetepo epetapino olalati tanalo mula:lalamenaki, ebema: ebete Godokono nani Kelisoma: deda:na, modobola ebe a:ka:tuwa: ebene igilo na:mula:na!" ‡

³⁶ Ega:walo gowelaopiate ebe atumu kalakalate na:kegelitiya, "A:ma: Yu epono nani Kawo Elawodubuma: deda:wena, a:ma: a:ka:tuwa: a:imano igilo na:mula:!" Ebene iba:te kaka da:imi obo ebetamo ebo ikamiya ebete ka:nima:, ^{‡38} ega:walo iba:te Ya:suko da:tupuguimiya ebe kewa unamo tabo ma kunu akuloliya, "Me dubu Yu epono Kawo Elawodubula."

³⁹ Ebe tetelo eba:go kewa olotolowamo da:tupuguilamiya, ibi netewapi magumulo dubu idite ebe kawonomamo malogolo ma kunu giya, "A, a:ma: Kelisotela:ka:, Godokono Alibodawa? A:ma: a:ka:tuwa: a:imano igilo mula:wete, a:imano igilo atumu na:ka:mula:leama:!"

⁴⁰ Wiyasiya dubu idite ebe eba odiyobolo negiya, "Eiye! A:ma: Godoko tolemea:noma: keda:wita? A netewa-kapiyate kapiya a:e wiya eba lawitalo, ⁴¹ gowelaopiate atamo kuba wiya wadenomamo ikaeamita mabu a kuba tanalo osiyodilolenaima:, wiyasiya Ya:sute kuba idi kosiyodilolema:." ⁴² Ebene ebete Ya:sutamoniya, "Ya:su, a:ma: Kawo Elawodawano elawago da:ka:pa:emene, ebe tetelo na nilakapolo na:pe-malagidiloniye!"

⁴³ Ya:sute ebetamo nowamiya, "Na a:ma:tamo nani tabo gemo, ka:lo egelalo a:ma: nago Kalakala Duli-omololo ka:lutama:ta."

† Ya:sute me uli tabo degiya, ebe tabono magumu ma kunula. Lumagite ka:ka: kewamo ela demadomene elate kawonomamo a:kowamotemene, wiyasiya alawo kewamo ela demadomene kawonomamo kowamotemene. Ebema: eba kunu Ya:suko tetelo kuba osiyodilolepiate ibino iyaiya kuba tanalo kela:mo osiyodilole ebo wagilimiya, wiyasiya walone tetelo ebako epono kuba woki kawonomoma: deda:mene, ebe tetelo iba:te Ya:suko waloma:tapiatamo kawokawo kuba nanitabonomolo kosiyodilolema:na: †† 23:34 Ais 53:12; Oale 22:18 ‡ 23:35 Oale 22:7-8 †† 23:36-37 Oale 69:21

Ya:sute Da:eni

Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Yon 19:28-30

⁴⁴ Ebene egelate tuli teta:mo dutiya, egelano pukuilame tanalote olopoligote opo kawonomote ebo idokiya. Iyo, idokote egelano alo eba mula:lo egelate a:iwate kela:mo a:niwisigatepani, egela tuli tetene wagilimite 3 koloko uwomuamo, ebene Godoko Amateno Iya Motono kaliku ubilite tulituliya ebo bolegali. ^{‡46} Ebe tetelo Ya:sute kawonomamo gepatenate negeni, "Aba! Nale naimano uliyana a:imano kotamo iyatimo!" Ebete me tabo genate a:enomo ebo a:eni.

⁴⁷ Ebene gowelaopino elawodubute ebe tanalo uminate ebete Godokono mailo eba adipatenalo negeni, "Nanitabola, me dubu tuputupudawama: eba eda:nalo kuba tanalo idi kosiyodilolema:."

⁴⁸ Ebene epo bilibilinamate Ya:sukono a:e tanalo uima: da:pelamiya, kebe tanalate kemaimioniye iba:te ebe tanalo ulamenate kawo tola:go bodolo alukola:go ibino motamo gito tolameniya, ⁴⁹ wiyasiya Ya:sukono namutupi bilibilinomo ega:walo kebe kamiyala:te Ga:lili opone ebe dowaloma:iya, iba:te mulune putitatanate ebe iyaiya tanalo ebene pulameniya.

A:limitiya Duliomolodawa Yausepete Ya:sukono Ape Nokola Bobo Magumamo Diyatini

Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Yon 19:38-42

⁵⁰ Ebe tetelo dubu idi nokolinami, ebene mailo Yausepetela, ebe Yudiya opono A:limitiya duliomolodawala, ebe dubu tuputupudawala, ebete Godokono Kawo Elawodawano pe tete nemakopelenami. Ebe Yu epono Ka:nisolo dubu idila, wiyasiya Ka:nisolo dubu epetapiate Ya:suko anakapumi tabo degelitiya, ebete iba:go woki kapiyama: keditia:, ⁵² ebene ebe dubute Paeletekono ololo apuamo tonate Ya:sukono ape lawenama: ebe ebo nanani. ⁵³ Ebene ebete Ya:sukono ape opamo powolukonate, wade keyakeya kalikamo aputinate nokola bobo magumamo gito niatini, epate ebe bobo maboele nokola damela iyalo obobiya wiyasiya a:e lumagi idi ebamo dopamo kiyatiya:.

⁵⁴ Ebe tetelo kebe kamiyala:te Ya:suago Ga:lili opone da:pelamiya, iba:te Yausepeko bobo baiamo waloma:tanate, ebe nokola bobo ega:walo Yausepete Ya:sukono ape keba kunu kiyatiniyale, ebe iyaiya tanalo ebo nulamelemeniya. Ebe egela Palaide egelala, Yu epono talena egelano inamabu osiyodilole tetela, mabu dumutu ebe ibino wokoa: talena egelala. ⁵⁶ Ebema: ebe kamiyala:te motamo ka:tolamenate wade-wade nibo inamabu ebo nosiyodiloleniya egela idilo Ya:sukono apa:mo kapabutilamelema:, wiyasiya iba:te Yu epono wokoa: egelalo tanalo idi kosiyodiliya:, mabu Godokono totomu tabote talena ma kunu iyatilamenami. ^{‡‡}

‡‡ 23:44-45 Luk 8:2-3 ††† 23:56 Maimi 20:10; Totomu 5:14

Ya:sute A:ene Walo Da:kemaigiya

Ma:t 28:1-10; Mak 16:1-10; Yon 20:1-10

24 Ebene kamiyala:te Palaide adimolo dosiyo-diloleniya, iba:te ebe wadewade nibo inamabu Sande egela duiyanomolo bobo baiamo gito watiya. ² Iba:te ebamo nemaimiote, bobo demopiya ebe kawo nokola balamo iyalo mupiamida eba itanalo ebo numiya, ³ ebene iba:te nokola bobo magumamo nopi-la:ote wiyasiya Kawodawa Ya:sukono ape ka:numiya. ⁴ Ebe tetelo iba:te ebe tanaloma: woki bilibilima: eba eda:utalo, dubu netewa ibino kaliku alonomola, iba:te pemaimite ibi niyakabolo pelamota:niya. ⁵ Ebene kamiyala:te kawonomamo toletoleolo ibino ololo opamo eba alomolo dubu netewate iba:tamo negeliya, "Keleka: mabu la:le igilo lumagi a:elao epono bobo bailo da:powadiawitama? ⁶ Ebe malo puliyala, ebe emagaka! Ebete Ga:lili opolo la: danaletia, la: ebe tabo nemalagidilala. ⁷ Iyo, ebete ma kunu giya, 'Godote Epono Naniwi kubakubapino kotamo iyatite, iba:te ebe kewa olotolowamo tupuguimite ikoko kanagilamolema:na:, wiyasiya ebete netewa-kapiya egelalo a:ene walo ka:kemaigamene."⁸ Ebe tetelo ebe kamiyala:te Ya:sute iba:tamo dopamo kebe tabo kegiyale ebe tabo ebo malagidiliya, ⁹ ebene iba:te bobo baine duliynomolamo ka:tolamete iba:te bobo bailo da:nulamiya ebe iyaiya tanalo Ya:sukono ¹¹ waloma:tapi ega:walo ebene namutupi epetapi bilibilinomo ebo na:kiyawaolamiya. ¹⁰ Ebe tete-lo Magadala duliynomolodawa Ma:liko, Yowanako, Ya:imesikono menoko Ma:liko, ega:walo kamiyale epetapi, miba:tamo kebe tanalate bobo bailo kemaimiye, iba:te ebe tanalo Ya:sukono alibolepi dubatamo ebo na:kiyawaiya, ¹¹ wiyasiya iba:te ibino tabo dolowiya, ebe tabo daedale wokima: gelate nanitabokobi ka:midiya. ¹² Ebe tetelo Pitate wiyasiya maigate bobo baiamo gito puligiya. Ebete nokola bobamo da:nemaigiya, nopega:no tuduwatalo Ya:sukono ape dauputiniya ebe kaliku balalo eba polala:nalo ebo nulamiya, wiyasiya tanalo idi ka:numiya:. Ebe mabuma: ebete ebe tanalo ebene wokilo kawonomamo malagidilago walo na:ka:piya.

Ya:suko Waloma:tapi Netewate Emeyasi Duliynomolamo Eba Tutalo Ebete Iba:tamo Dapawokaliya

Mak 16:12-13

¹³ Ebe atu egelalo Ya:suko waloma:tapi netewate Yelusalema kawo duliynomolone Emeyasi duliynomolamo tutiya, ebe gabono geyageya 10 kilomita keba kunula:ka: eba kunula, ¹⁴ ebene gabo tetelo iba:te Ya:sutam demaimiya ebe iyaiya tanalo bilibilinomoma: kiyawago tutiya. ¹⁵ Iba:te tabo gelago eba tutalo, Ya:sute ibino walogabo apune pete iba:go da:tuti, ¹⁶ ebe tetelo iba:te ibino balida:mo Ya:suko umiya, wiyasiya Godote ibino woki eba atutilatelelamelo iba:te kemalagidilutiya: me Ya:sutela. ¹⁷ Ebene Ya:sute

ibi netewapi nanaliya, "La: gabo tetelo eba tutalo beda: tabo kegelawitama?"

Ebema: ibino dopote mibomiboma: eda:olamete gito lamota:niya. ¹⁸ Ibi magumulo idino mailo Kolopasitela, ebete Ya:suko kapela dubumu midilo negiya, "Aimano Yelusalema duliynomololo dilukuliona, ebe kapela epo magumulo a:ma: kapiya iyatawa:noma: keda:wita me egela epetapilo atamo beda: tanalate kemaimile?"

¹⁹ Ya:sute wiyasiya negiya, "Beda: iyaiya tanalola:ka:?"

Ebene iba:te nowaimiya, "Nasalete duliynomolodawa Ya:sutam demaimi ebe tanalo. Ebete Godokono ololo apulo ebene woki awokalimidawama: eba eda:nalo tabo kiyawao magumulo ega:walo osiyodilole magumulo elawonomoma: eda:nami. Me tanalo epo bilibilinomate nanitabonomolo umiya, ²⁰ wiyasiya Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo aimano kawokawo dubu epetapi, iba:te ebe gabamanino kotamo gito iyatiya, iba:te ebene tanalo eba anagilamelemelo a:eamo kaliboma:, ebene iba:te ebe kewa olotolowamo tupuguimite ikoko ebo anagilamolemiya.

²¹ Dopamo a ma kunu malagidilonaima:, ebe Isalaela epono igilo mula:lelamedawala, wiyasiya ebete da: ebe egelane wagilimite mamoma pemaiga ka:lo netewakapiya egelama: edita. ²² Ebene aimano taneba magumulo kamiyale epetapiatamo ka:lo duiyanomolo da:pemaigaka, ebe tanalote a nanoanoiamaka.

²³ Iba:te bobo baiamo da:tolama:ka Ya:sukono ape ka:numa:ka:, ebema: iba:te atamo walo ka:pelamete na:pegelaka, 'A Godokono nopopi a:nulaema: Iba:te negela Ya:suko a:ene emagaka!' ²⁴ Ebene aimano taneba magumulo epetapiate bobo baiamo da:tolama:ka, ale kamiyala:godone dolowiakama: ebe tanalo iba:te eba kunu nulama:ka, wiyasiya Ya:suko ka:numa:ka:." ²⁵

²⁵ Ebene Ya:sute ibi netewapiatamo negiya, "La:imano iyatawa lawe tanalo nanitaboa:, daedale gu-di keba kunula:ka: eba kunula, mabu Godokono woki awokalimipiate dopamo degelanakiya, la: ibino iyaiya tabono tanalo nanitabokobi ka:midila:wena! ²⁶ Me kawo tanalonomo la: iyatawala:ka:? Godokono ubi tanalodo ebene Alibodawa Kelisote dopamo kawokawo temeteme uwatete, ebene ebete ebene Alonomo Duliynomolamo ka:nopegamene." ²⁷ Ebene Godokono Bukalo da:pola:na Kelisokono nanitabo tanalo awokali-ma:, Ya:sute ebe tanalo bilibilinomo ebo iyatulamiya, Mosesete Bukamo dakuloliya ebe tetene wagilimite Godokono woki awokalimipiate dakuloliya ebamo nemaiga. ²⁸

²⁸ Ebene dadimoni iba:te ibino duliynomolamo maimioma: eba tolamenalo, Ya:sute duliynomolo ida:mo ka:tonama: degeni, ²⁹ wiyasiya iba:te ebe odiyobonate nananiya, "Modobola a:ma: ago na:pa:, mabu egela na:niwisigana ega:walo samamo kidokomene." Ebema: Ya:sute ibino motamo tonate gito nodoloni.

³⁰ Iba:te kapimiya bae eba naonalo Ya:sute bae lawenate kalakala tabo Godotamo genate, ebene bae

† 24:6 Luk 9:22

†† 24:21 Luk 19:11; Ali 1:6 ‡ 24:24 Yon 20:3-10 †† 24:26 Luk 9:22 †† 24:27 Oale 22:1-21; Ais 53

wakalaminato ibi netewapiatamo gito ikalameni.

³¹ Ebema: Godote ibino balidi paeamidalelamente ibi:te Ya:sukono tanalo ebo iyatawaniya, wiyasiya ebe tetenomolo Ya:sute ibino ololo apune gito alatidini.

³² Ebene ibi netewapiate tabo ma kunu gelaniya, "Nanitabola, gabo tetelo ebete ago tabo eba kiyawaonapelo Godokono Buka apuno iyaiya tabo atamo dawokalilama:ka, ebe tetelo aimano tepo magumulo Godokono elate wamotitaka!"

³³ Ebe tetenomolo ibi netewapiate Yelusalema kawo duliyoumolamo walo na:kolowaminiya, ebolo Ya:sukono 11 waloma:tapi ega:walo piyate iba:go da:pola:niya, iba:te ibi bilibilinomo ebo nulameniya. ³⁴ Ebene

Ya:suko waloma:tapiate ibi netewapiatamo nege-laniya, "Nanitabola, Kawodawa Ya:sute a:ene emaigaka! Ebete Saimonotamo nanitabonomolo emaigaka!" †

³⁵ Ebene ibi netewapiate gabo tetelo beda: tanalo kumiye ega:walo Ya:sute iba:tamo bae eba wakalaminalo iba:te ebene tanalo diyatawaniya, ebe iyaiya tanalo iba:te waloma:tapi epetapi ebo kiyawaolameniya.

Ya:sute Ebene Waloma:tapi Epetapiatamo Dapawokalani

Ma:t 28:16-20; Mak 16:14-18; Yon 20:19-23; Ali 1:6-8

³⁶ Iba:te ebe tabo ma kunu eba gelanalo Ya:sute iba:tamo pawokalanate ibino tetenomolo putinate ibi nanaleni, "Godokono kalakalate la:godolo nitanana."

³⁷ Ebema: iba:te la:wa:onate kawonomamo toletoleoniya mabu iba:te nemalagidiloniya Ya:suko ebe obolola. †³⁸ Ebete wiyasiya iba:tamo negeni, "Keleka: mabu la:le toletoleolo woki bilibilima: deda:wenama? Nanitabokobi midia: tanalote la:imano tepo magumune beda:ma: kemaigale? ³⁹ Modobola la: naimano kotola agowala nulama:la:. Na Ya:sutela. La: na na:pologiona:la:, na oboloa:, na lumagila. La:le na nunamenamata, na katena:gonola ega:walo goagonola."

⁴⁰ Ebete ebe tabo genate ebene kotola agowala iba:tamo ebo a:iyamidaoleni, ⁴¹ ebene iba:te kawonomamo kalakalaoniya, wiyasiya woki bilibilima: eba eda:onalolo ibino nanitabokobi midia: tanalote kolopoligolameniya. Ebema: Ya:sute ibi nanaleni, "La:godolo inamabu idi ba:kitanale nale kenama:?" ⁴² ebene iba:te namo okalimi ebetamo ikamenate, ⁴³ ebete lawenate ibino ololo apulo gito nani.

† 24:34 1Kol 15:4-5 †† 24:37 Ma:t 14:26

⁴⁴ Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo negeni, "Nale la:go eba okolinalo la:tamo da:kiyawaonakimo, me ebe tanalola. Na dopamo ma kunu egimo, Godokono Bukate naimano tanaloma: degena ebe tanalo bilibilinomate ka:pemaimioma:na:, iyo, Mosesete Totomu Tabo Bukamo dakuloliya, ega:walo Da:ibidite Sam Oale Bukamo dakuloliya, ega:walo Godokono woki awokalimipi epetapiate dakuloliya ebe tabono tanalo bilibilinomate nanitabonomoma: keda:oma:na:."

⁴⁵ Ebene iba:te Godokono Buka apuno tanalo bilibilinomo wadenomamo kemalagidilolenama: ebete ibino woki eba tuputupuilamelelamente ⁴⁶ ibi nanaleni, "Godokono Bukalo tabo ma kunu itana, ebene Alibodawa Kelisote kawokawo temeteme uwatete ebo ka:emene, wiyasiya netewa-kapiya egelalo a:ene walo ka:kemaigamene. ⁴⁷ Ega:walo me Wade Tabote Yelusalema duliyoumolone wagilimite me opo kawonomamo ma kunu ka:tomene, Godokono tabo kiyawaopiate naimano mailamo epo ka:nikiyawaolama:na:, iba:te ibino kubane dolobila:oma:na: Godote ibino kuba ebo ka:dodolomatililaemene. ⁴⁸ Nanitabola, la:le me iyaiya tanalo wadenomamo ulamolimata, ebema: la: naimano tabo kiyawaopima: keda:omamota. †⁴⁹ Ega:walo me tanalo idila. Naimano Nabiwite nanitabonomolo degiya la: ebe tanalo kuimamota, nale ebene elawo la:tamo kapalibomamo, ebema: modobola la: Yelusalema kawo duliyoumololo ebe tanalo nemakopeliyala:, ebolo Godokono Elawote Unu Duliyoumolone la:tamo ka:piwisigamene." ††

Godote Ya:suko Unu Duliyoumolamo Da:pelawiya

Mak 16:19-20; Ali 1:9-11

⁵⁰ Ebe tetelo Ya:sute ibi Yelusalema kawo duliyoumolone magatalete iba:te Betani duliyoumololo niyakabamo da:nemaimiya, ebete ebene koto wadipalatelelo Godoko ebo aniya ebete ibi wadenomamo kowalubilinama: ⁵¹ Ebete ebe tabo eba gitalo, Godote ebe pelawete Unu Duliyoumolamo ebo adipatiya. ⁵² Ebema: iba:te ebolo Ya:suko amamatete, Yelusalema kawo duliyoumolamo kawo kalakalago na:ka:tolamiya, ⁵³ ebene iba:te ebe duliyoumololo eba ilukulinalo egela epetapi bilibilinomolo Godoko Amamateno Iya Motamo da:nodolonakiya, iba:te Godokono mailo unamo ebo adipatenakiya.

‡ 24:44 Luk 9:22 †† 24:48 Yon 15:27; Ali 1:8 †† 24:49 Yon 14:16; 15:26; Ali 1:4

Yon

Godokono Tabote Lumagino Apa:mo Me Opamo Da:piya

1 Godote me opo osiyodilola:no dopamo Tabote okolinami, ebete Godago eba okolionalo ebe ega:walo Godoko ibi kapiyanomola, ^{†2} ebema: me opo wagilimia:no Tabote Godago kapimiya eba kunu okolionamiya.

³ Ebene Godote me opono inamabu ega:walo tobolo ununo inamabu, iyaiya uliyana ega:walo epo, ebete ibi bilibilinomo Tabokono elawamo osiyodiloliya, ebema: ibi bilibilinomo magumulo kapiya tanalo idite idawano elawamo kawokaliya: ^{††4} Ebe tetelo nanitabo igilote Tabogodolo itanami, ebene me igilote aloma: eda:te opo epo bilibilinomo ebo pukuilamiya. ^{‡5} Ebe mabuma: me alote idoko magumulo pukuilamena, idokono elawote a:egamidama: modoboa: ^{‡†}

⁶ Ebene Godokono alibodawa Yonete a:pemaigiya, ^{‡†7} ebete epo bilibilinomatamo ebe alono tanalo eba pawokalimilo iba:te ebene tabo olowite nanitabokobi ebo ka:midima: ⁸ Yonete alo me opamo kadaiya; wiyasiya ebete epatamo alono tanalo kapawokalima: ebema: piya. ⁹ Yonete dapawokalimiya ebe alo ebe Godokono nanitabo alola, ebe alote me opo epo bilibilinomo pukuilamena. ^{‡††}

¹⁰ Nanitabola, Godote me opo Tabokono elawamo osiyodiliya, wiyasiya Tabote pete me opolo eba pokolinalo me opo epate ebene tanalo kiyatawaiya:, ^{†11} iyo, ebete ebene oponomamo piya wiyasiya ebene epate ebe kalakalago kelawiya:. ^{†2} Wiyasiya numa:la; kebe epate ebe nanitabonomolo delawiya ega:walo ebe nanitabokobi da:midiya, ebete iba:tamo elawo ikalamiya iba:te Godokono gudima: keda:onama: ^{†3} Me guda:te me opo dubu idino ubi tanalamo ega:walo kateneno elawamo kawokalaiya; wiyasiya iba:te Godokono elawo kapiyamo awokalaiya. ^{‡††}

^{†4} Ebene Tabote lumagino apa:mo pete ago eba pokolinalo ale ebene alo kawonomo ebo umiyama; ebako alo Nabiwi Godote ebene kapiya Gudutamo ikamiya. Ebene alono pukuilame magumulo ale me tanalo umiyama; ebe Godokono nilakapo tanalo ega:walo nanitabo tanalo tabokanomola.

^{†5} Ebene Yonete ebene tabo madodo unamo adipate-lo Godokono Guduno tanalo ma kunu awokalimiya, "Nale dopamo kebe dawano tanaloma: ka:kiyawaimo,

† 1:1 Yon 17:5; 1Yon 1:1-2; Awo 19:13 †† 1:3 1Kol 8:6; Kol 1:16-17; Yu Epo 1:2 ‡ 1:4 Yon 5:26 ‡† 1:5 Yon 3:19 ‡† 1:6 Ma:t 3:1; Luk 1:13-17,76 ‡†† 1:9 Yon 8:12 ‡†† 1:13 Yon 3:3-6; Pil 2:7; Yon 2:11; 1Pit 1:23

me ebe lumagila. Nale ebene tanaloma: ma kunu gi-mo, ebete naimano walogabo apune ba:penu, ega:walo Godote ebetamo dikamiya ebe elawo kawonomote naimano elawo nodoliona, mabu nale me opamo awokala:no ebete dopamo okolinami." ^{†6} Ebe nilakapo tabokanomola, ebema: ebene nilakapo tanalodo ebete a bilibilinomatamo ebene wadewade tanalo walo ikaeamenaki, walo ikaeamenaki, ebete eba kunu wagenami. ^{†7} Nanitabola, Godote ebene Totomu Tabo epatamo Mosesedo ikalamiya, wiyasiya ebete ebene nilakapo tanalo ega:walo nanitabo tanalo Ya:su Kelisogodone awokalilamiya. ^{†18} Lumagi idite Godokono ololo dopamo kuminakia; wiyasiya Godokono Gudu kapiyate ebene Nabiwino tanalo epatamo apawokalimiya, mabu Nabiwila Gudula ibi kapiyanomola ega:walo Gudute Nabiwino ololo apulo okolina. ^{††}

Epo Obama Waduba:midaoledawa Yonete Ebe A:ka:tuwa: Ebene Tanaloma: Da:kiyawaiya

Ma:t 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18

^{†9} Ebe tetelo Yelusalema kawo duliyoumololo dilukulionamiya, ebe Yu watowatopiate Godotamo kalimagono ikameopi dubu ega:walo Libai gu dubu ^{††} epetapi Yonetamo ebo naliboliya ebene nanitabo tanalo ka:nuima: Ebene iba:te Yonetamo pelamete ebe napalatediya, "A:ma: potelela:ka? A:imano nanitabo tanalo atamo nawokalima:"

^{†20} Yonete ibino tabo wiyama: ubia:noma: kediya; wiyasiya ebete kalakalago ibi awokala nanaliya, "Na Godokono Alibodawa Kelisotea:!"

^{†21} Ebema: iba:te ebe walo nakalatediya, "A:ma: potelela:ka? A:ma: Godokono woki awokalimidawa Elayatela:ka; a me opo epatamo walo da:ka:pemaigi?"

Yonete ibino tabo eba wiyalo negiya, "Ao, na ebetea:"

Ebema: iba:te ebe walo nakalatediya, "Mosesete lumagi idino pe tanaloma: da:kiyawaiya, a:ma: ebe Godokono Woki Awokalimidawa idila:ka:?"

Yonete nowamiya, "Ao, na ebetea:" ^{††}

§ 1:17 Maimi 34:28; Lom 6:14 †† 1:18 Maimi 33:20; Yon 6:46; 1Tim 6:16 ††† Yu epo magumulo 12 gu na:pola:namiya, me Libai gu ebe idila. Ebe gu kapiyate Godokono woko osiyodilonamiya Yu epo epetapiatamo. Ma kunu Yelusalemalo ditanami, ebe Godoko Amamatenno Iya Motolo Libai gu dubate woko a:ka:tuwa: osiyodilonamiya. Ebene iyaiya duliyoumololo atumu epetapi iba:te Yu epono baliidi ibilamole motolo oale alapiopima: eda:onamiya, epetapiate Godokono tabo iyatulamepima: eda:onamiya, ega:walo epetapiate tabo anagiyamidapima: eda:onamiya. †† 1:21 Totomu 18:15,18; Ma:t 11:14

²² Ebene iba:te ebetamo walo na:kegeliya, "A piyate kapaliboe, ale iba:tamo wiya tabo katama:, modobola a:imano tanalo nawokalima:, a:ma: potelela:ka:?"

²³ Yonete ibino tabo eba wiyalo negiya, "Godokono woki awokalimidawa Aisayate naimano tanalo awokalima: tabo ma kunu giya,

'Lumagite bulu opolo tabo ma kunu kawonomamo ka:pegemene,

'Kawodawano gabo na:tupugaima:la:.' [†]

²⁴ Ebe tetelo kebe Yu watowatopiate ebe dubu Yone-tamo dapaliboliya, ibi Pa:lisi tanebapila, ^{††25} ebema: ebe dubate ebe walo na:kegelamiya, "A:ma:le egeata a:ma: Kelisotea:, ega:walo a:ma: Elayatea:, ega:walo Mosesete Godokono wokodawano pe tanaloma: da:kiyawaiya a:ma: ebetea:. Ebema: mabu keleka: a:ma:le epo obamo dowaduba:midaola:wenaka?"

²⁵ Yonete ibino tabo eba wiyalo negiya, "Nanitabola, nale epo obamo owaduba:midaolenakomo, wiyasiya la: magumulo dokolina ebe lumagi idino tanalo la: nanitabolo iyatawa:, ebe aimano Kawodawala. ²⁷ Ebete naimano walogabo apune ba:pena, wiyasiya na wade-noa: nale ebene agowa ukulaolema:." ^{‡28} Yonete Yodane Kolomo apulo epo obamo dowaduba:midaolena-ki, ebete ebe opono Betani duliynomololo eba okolinale me tanalote ebetamo ebo pemaigiya.

Ya:suko Me Opo Epono Kuba Wiya Uwatelamedawala

²⁹ Ebene egela idilo Ya:sute ebetamo eba pitalo, Yonete ebe umite epetapiatamo negiya, "Numa:la:, ebe Godokono Sipi-goeo Da:pesote pita, ebete opo epono kuba osiyodilole wiya uwatelamete ebene kalimamo kegebolelaemene. ^{‡30} Nale dopamo la:tamo kebe dawano tanaloma: ka:kiyawaimo, me ebe lumagila. Nale ebene tanaloma: ma kunu gimo, dubu idite naimano walogabo apune ba:pena, wiyasiya ebene elawo kawonomola, ebete naimano elawo nodoliona mabu nale me opamo awokala:no ebete dopamo okolinami. ^{‡31} Iyo, nale ebe umia:no dopamo ebene nanitabo tanalo na iyatawa:, wiyasiya ebene tanalo nale Isalaela epatamo awokalima: piyamo, ega:walo nale epo obamo ebema: waduba:midaolenakomo."

³² Ebene Yonete Ya:sukono tanalo awokalimilo negiya, "Nale ebene tanalo ma kunu uimo, Godokono Uliyanate Unu Duliynomolone ebetamo bigo olamu pi-wisigitalo uimo, ebete ebegodolo ka:pokolinama:." ^{‡‡33} Nale ebe tanalo umia:no dopamo Ya:sukono nanitabo tanalo iyatawa:, wiyasiya na epo obamo waduba:midaolema: dapaliboniya ebe Kawodawate natamo negi, 'Naimano Uliyanate pogodolo ka:pokolinama: ebetamo da:piwisigamene, a:ma:le ebe lumagi

† 1:23 Ais 40:3 †† Ya:suko tetelo Pa:lisi epo ebe Yu epono taneba idila. Godote ibino ewoniatamo Mosesedo dikalamiya ebe Totomu Tabo, ega:walo ibino ewoniate a:ka:tuwa: kebe iyaiya tanalo ma: kawokawo pukalama: degelanamiya, Pa:lisi epate ebe tanalo bilibilinomamo wadenomamo tudila:onamiya, ebene iba:te epo ma kunu eba iyatulamenalo, piyate ibino tabamo tudila:oa:no iba:te ibi kubakubapima: gelate iba:go kaladabutinakia: ‡ 1:27 Yon 1:15 †† 1:29 Ais 53:6-7; 1Pit 1:18-19 ‡‡ 1:30 Yon 1:15 ‡‡† 1:32 Ma:t 3:16

uma:wete kiyatawama:ta, ebe naimano Uliyanamo epo waduba:midaoledawala.' ³⁴ Nanitabola, ebe tanalo naimano balida:mo uimo, nale ebene tanalo ebema: awokalimo, ebe Godokono Gudula." ^{‡‡‡}

Ya:sute Ebene Dopo Waloma:tapi Dekala:miya

³⁵ Egela idilo Yonete ebe waloma:tapi netewago duti-tatitiya, ³⁶ ebe tetelo Ya:sute ibi niyakabodo eba peto-natolo, Yonete ebe umite negiya, "Numa:la:, me Godokono Sipi-goeo Da:pesola, ebete epono kuba osiyodilole wiya kuwatelaemene." [§]

³⁷ Yoneko waloma:tapi netewate ebe tabo dolowiya iba:te ebe atepate Ya:suko ebo waloma:tiya, ³⁸ ebene Ya:sute olobigate ibi ulamelon nanaliya, "La:imano ubi beda:la:ka:?"

Iba:te ebene tabo eba wiyalo ebe naniya, "Iyatu-lamedawa, ale a:ma: La:baima: ka:miata, ebema: a:ma: kebolo kokoliawena, a ubila ebe bai uima:." Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Yu epate ibino tabamo wade iyatulamedawa idi La:baima: ka:minaka.

³⁹ Ebene Ya:sute iba:tamo nowamiya, "Kuba:nola, la: pa:wete na:puma:la:." Ebene egelate kela:mo da:ni-wisigatepani, 4 koloko keba kunula:ka: ebako tetelo ebe dubu netewate Ya:suago tonate, ebene okoli bai numinate kapiya idoko eba:go ebo nelaniya.

⁴⁰ Ebe dubu netewapi magumulo idino mailo A:ndu-lutela, ebe Saimono Pitakono ekawila. ^{§†41} Ebene duiyanomolo A:ndulute tote ebene naniwi Saimonoko da:numiya ebe nananiya, "A Mesayako nanitabonomo-lo uima:!" Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Yu epate Godokono Alibodawa Kelisoko ibino tabamo Mesayama: ka:minaka.

⁴² Ebene A:ndulute ebene naniwi Ya:sutamo dema-gatiya, Ya:sute ebe umite ebetamo negiya, "A:imano mailo Saimonote, a:ma: Yonekono gudulata, wiyasiya epate a:ma: oli mailo Kipasema: keka:ima:ta." Kipase mailono magumu nitana 'Nokolala,' ega:walo Guliki opo epono tabamo iba:te ebe mailo Pitama: ka:mina-ka. ^{§††}

Ya:sute Pilipiko Ega:walo Nata:niyoloko Ebe Waloma:tapima: Keda:onama: Dekala:miya

⁴³ Ebene egela idilo Ya:sute Ga:lili opamo ka:toma: ubi diyatiya, ebe tetelo ebete Pilipiko umite ebe naniya, "Modobola a:ma: na nowaloma:ena:."

⁴⁴ Ebe dubu Pilipiko ebe Betasaida duliynomolo-dawala, ega:walo A:nduluko Saimonago iba:te ebe atu duliynomololo okolionamiya. ⁴⁵ Ebene Pilipite Nata:niy-oloko numite ebe nananiya, "Mosesete Godokono To-tomu Bukalo pokono tanalo kawokalimiyale, ale ebe Kawodawa nanitabonomolo uima: Iyo, Godokono wo-ki awokalimipi epetapiate ebene Bukalo atu lumagino tanaloma: tabo walo dakawokalimiya, me ebe lumagi-

‡‡‡ 1:34 Ma:t 3:17 § 1:36 Yon 1:29 §† 1:40 Ma:t 4:18-20 §†† 1:42 Ma:t 16:18

la. Ebe Ya:sute Nasalete duliynomolodawala, Yausepekono gudula." †

⁴⁶ Nata:niyolote wiyasiya negiya, "Nasalete duliynomolo wade duliynomoloa:, ebema: ebe duliynomolone beda: wade tanalote na:ka:pemaigamene?"

Pilipite ebe naniya, "Modobola a:ma: pa:wete ebena tanalo na:puma:."

⁴⁷ Ebene Nata:niyolote ebetamo da:pemaigiya, Ya:sute ebe umite ebena tanaloma: negiya, "Me Isalaela opo dubu ebe nani tabo lumagila. Ebena tepo magumulo a:da: tanalo idi kitana:, puliyanomola."

⁴⁸ Nata:niyolote ebe nalatediya, "Mabu keleka: a:ma: naimano tepo magumuno tanalo diyatawawita?"

Ebene Ya:sute nowamiya, "Pilipite a:ma: mamope ma: ana:no ega:walo nale a:ma:go alugoa:no, a:ma:le da:imi kewano gololo magumulo dokoliawitaka, nale a:ma: Godokono Uliyanano elawamo iyalo uma:kamata."

⁴⁹ Ebe tetelo Nata:niyolote ebetamo negiya, "Iyatulamedawa, nanitabola a:ma: Godokono Gudulata! A:ma: Isalaela epono Kawo Elawodubulata!" ††

⁵⁰ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "Nale a:ma: da:imi kewano golololo dumitakama, ebe mabuma: a:ma:le na nanitabokobi ka:midina:wita? Nanitabola, me tanalo kawo tanalooa:, wiyasiya a:ma: walone nagodolo kawokawo anoano tanalonomo kulamolema:ta. ⁵¹ Na a:ma:tamo nani tabonomo gemo, Godote ebena Unu Duliynomolo a:iyamiditalo a:ma: kuima:ta, iyo, Epono Naniwite ‡ waola gaboma: eda:te, Godokono nopopiate ebe waola gabodo Unu Duliynomolamo ka:nodolo, ka:piwitio, eba kunu eba wagelelo, a:ma:le ibi ebo ku-laema:ta." ††

Ya:sute Ka:ina Duliynomololo Obonomo Wade Da:imi Obonomoma: Da:midiya

2 Egela netewa epetapi da:petoiya, ebe tetelo Ga:lili opono Ka:ina duliynomololo dubu idite oli kamiya lawe soliyomu osiyodiluti. Ebe soliyomu magumulo Ya:sukono menoko na:luti, ² ega:walo Ya:sute ebe waloma:tapiago atumu ebolo na:ka:polaniya mabu soliyomu namutudawate ibi analiya iba:te epo epetapiago soliyomu bae ka:penaoma:.
³ Ebene soliyomu osiyodilo magumulo wade da:imi obote dolopoligiya, ebe tetelo Ya:sukono menokote ebe naniya, "Ebate wade da:imi obo da:nia samonomo opoliya."

⁴ Ebene Ya:sute ebena menokotamo negiya, "Maea, nale kebe tanalo osiyodiloma: a:ma:le na akopanana:la:, mabu naimano elawo awokalimi tete nanitabolo ka:pea:, ebe tetete pemaigama: Godote a:ka:tuwa: na kananemene." ††

⁵ Ebe tetelo ebena menokote olobigate soliyomu namutudawano moto wokopiatamo negiya, "Ebate kebe

tanalo osiyodiloma: la: danaletamene, modobola la: ebe tanalo gito nosiyodiliyala:."

⁶ Ebe tetelo ebe motolo sikisi kawokawo obo upate na:pola:niya, me upa epate nokolamo osiyodiloliya ega:walo ibi magumulo epetapi 80 litala ega:walo epetapi 120 litala. Me upano tanalo ma kunu itani, nio oboa: wiyasiya Yu epono osiyodilole magumulo iba:te Godokono totomu tabo ida:mo ka:tudila:oma: ibino kotono daley a makomako upano obamo ukulaolenakiya, ibino ewoniate ibi diyatulamiya eba kunu.
⁷ Ebema: Ya:sute moto wokopi nanaliya, "La: me upa obonomamo netabokailama:la:," ebena iba:te nanitabonomolo detabokailamiya, ⁸ Ya:sute ibi ebo analiya iba:te kalila:mo iyapote soliyomu namutudawatamo ka:nikaema:.

Ebena iba:te tolamete soliyomu namutudawatamo da:nikamiya, ⁹ ebe tetelo ebete nite ebena wokilo gola da:imi obonomoma: giya. Ebe obote wade da:imi obonomoma: keba kunu kediya moto umi wokopiate iyatawaiya, wiyasiya soliyomu namutudawate ebe tanalo iyatawa:no, ebete oli kamiya daiditi ebe dubu ebetamo ka:mite ¹⁰ ebe naniya, "Numa:, aimano osiyodilo tanalo ma kunula, soliyomu osiyodilo tetelo ale epatamo wade golanomo da:imi obo dopamo ikalamenakoma:, iyo, iba:te ebe wade gola obo dopoliyama:na:, ebena walone ale gola:dopo obo iba:tamo ebo kikalaemalema:. Wiyasiya a:ma: eba kunu kosiyodilawea:, a:ma: soliyomu olopoligo tetelo me gola da:imi obonomo epatamo ikalamitata!"

¹¹ Ebema: Ga:lili opono Ka:ina duliynomololo Godokono elawo awokalima: Ya:sute me ebena dopo anoano tanalo osiyodiliya. Ebe tetelo ebena waloma:tapiate ebena kawo elawonomo dumiya, iba:te ebe nanitabokobi ebo midiya. ¹² Ebene me tanalo dolopoligiya Ya:suko ega:walo ebena waloma:tapi, iba:te ebena menokago ega:walo ekakiago Kapeniya:ma duliynomolamo tolamete tete da:pesamo ebo nilukuliya. †††

Ya:sute Godoko Amamateno Iya Moto Wadekobi Da:midiya

Ma:t 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46

¹³ Mabu Yu epono Aduga:la Soliyomu ††† osiyodilo tete detatalinapiya, ebema: Ya:sute Yelusalema kawo duliynomolamo gito tiya. ^{§14} Ebene ebete Godoko Amamateno Iya Motamo tote, ebe motolo epate kau-goeogoe ega:walo sipi-goeogoe ega:walo bigo olaola maniamo eba midiolitalo ebo nulamiya, ega:walo ebe atu tetelo epate patapatalo ilukulite epetapino mani dodowaolitiya ebete ibi ebo ka:nulamiya. ¹⁵ Me mabuma: Ya:sute ale uwatete pa:ka:pa:ka: osiyodilote ebete ebe goeogoeo Godoko Amamateno Motono kala magumune elawonomamo ebo a:na:ma:lateliya, ega:walo ebete mani odowaolepino patapata oba:mi-daolelamete epono mani eba pa:na:gudilameloyaiya

††† 2:12 Ma:t 4:13 ††† Buka ka:la:mioledawa, a:ma: me Soliyomuno magumu iyatawama: ubi diyata:emene, modobola a:ma: Yon. 18:28 buka apuno walubi tabo numiye. § 2:13 Maimi 12:1-27

† 1:45 Totomu 18:18; Ais 7:14; 9:6; Yel 23:5; Isi 34:23 †† 1:49 Ma:t 14:33; 16:16; Mak 3:11 † Epono Naniwi ebe Ya:sukono mailo idila. Ebe a epo bilibilinomono Naniwila, atumu Godoko ebe aimano Naniwila. †† 1:51 W Mabu 28:12 †† 2:4 Yon 7:30; 8:20

ebo petoiya. ¹⁶ Ebene ebete bigo olaola olowamepi kawiya eba analelo negiya, "Me inamabu me motone nowagaila:la:. Naimano Nabiwino Moto talenala, ebema: la:le olowame baima: akomida:la:!"

¹⁷ Ya:sute me tanalo dosiyodiliya ebena waloma:tapiate Godokono Bukano tabo idi ebo malagidiliya, ebe tabote ma kunu itana, "A:imano Talena Moto mabuma: naimano tepo magumuno elawote elanomoma: eda:na." †

¹⁸ Ebe tetelo Yu watowatopi epetapiate Ya:suko naniya, "A:ma: Godokono elawo awokalima: aimano ololo apulo anoano tanalo nosiyodila, ebema: a kiyatawaomalema: a:ma:le Godokono Motolo dosiyodilawa: ebe tanalo a:imano elawamo kosiyodilawea:, wiyasiya Godokono elawamo osiyodilata."

¹⁹ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Kuba:nola, la:le me Godoko Amamateno Moto danabulima:ema, wiyasiya nale netewa-kapiya egelalo walo ka:ketemamo." ††

²⁰ Yu watowatopiate ebetamo negeliya, "A:ma: na:ke-malagidilawita, a:imano elawo modobola me moto kawonomo netewa-kapiya egelalo keta:ema:? Eiyel! Me moto aimano nabiate 46 ulamamo etenamiya!"

²¹ Wiyasiya Ya:sute kebe tabo kegiyale ebe ebena apeno tanaloma: giya. ††† Ebema: walone tetelo ebete a:e magumune da:kemaigiya, ebena waloma:tapiate me tabono magumu ebo malagidiliya, ebena Godote ebena tanaloma: ebena Bukalo kebe tanalo iyalo kawokalimiyale, iba:te ebe tanalo wadenomamo lawete nanitabokobi eba midilo Ya:sukono tabo atumu nanitabokobi ebo ka:midiya. ††

Ya:sute Epo Bilibilinomono Tepo Magumuno Iyaiya Kuba Tanalo Iyatawala

²³ Ebene Aduga:la Soliyomu tetelo Ya:sute Godokono elawo awokalima: kebe kawokawo anoano tanalo Yelusalema duliymololo kosiyodiloliyale, epo epetapi bilibilinomate ebe tanalo ulamete ebe nanitabokobi ebo midiya. †††† Wiyasiya ibi magumulo Ya:sute ebena nanitabo tanalo kapiya lumagi iditamoma kawokalimiya:, mabu ebe iyatawanomola epo bilibilinomono tepo magumulo kuba elemasigi tanalate ba:pola:lamena. ²⁵ Ega:walo ebete lumagi idi kananakia: ebete ebena tepo magumuno tanalo nanitabonomolo kawokalima:, mabu ebete epo bilibilinomono tepo magumuno tanalo iyalo iyatawiya.

Ya:sute Yu Epono Watodawa Nikadimasiago Tabo Degelaniya

3 Ebe tetelo Yu epono watodawa idi nokolinami, ebena mailo Nikadimasitela, ebe Pa:lisi tanebadawa idila. †††† Idoko idilo ebete Ya:sutamoma penate na:pegeni, "Iyatulamedawa, a epetapi iyatawala a:ma: Godote palibiyata a ka:piyatua:ema:, mabu Godote kebe lumagigodolo okolina:no, ebete a:ma:le

† 2:17 Oale 69:9 †† 2:19 Ma:t 26:61; 27:40 ‡ 2:21 1Kol 6:19 ††† 2:22 Luk 24:6-8; Yon 12:16 †††† 2:23 Yon 7:31 ††††† 3:1 Yon 7:50; 19:39

dosiyodilola:wenaka ebako anoano tanalo osiyodilolema: a:ka:modobomene."

³ Ya:sute ebena tabo eba wiyanaloma negeni, "Na a:ma:tamoma nani tabonomoma gemo, lumagite olinoma: eda:lo ebe oli igilama walo awokala:no, Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebete ebe tanaloma magumu a:kuiumene." †††

⁴ Ebema: Nikadimasite Ya:suko nalateda:ni, "Lumagite kadelema: deda:na, ebe tetelo ebete olinoma: walo keba kunu na:keda:mene? Gaboa:nola, mabu ebete ebena menokoma tepo magumoma opegate menokote ebe walo alaima: modoboa:!"

⁵ Ya:sute ebetama nowamini, "Nale a:ma:tamoma nani tabo gemo, lumagite obama ega:walo Godokono Uliyanano elawoma olinoma: eda:no, Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebete ebe duliymoloma a:ka:nepegamene. ⁶ Me opolo lumagite dawokaliya ebe tetelo ebena igilote menokoma nabiwala iba:godone pawokaliya, wiyasiya ebena uliyanano nanitabo igilote Godokono Uliyanagodone ka:pemene, ⁵⁷ ebema: epate olinoma: eda:ote walo awokalaoma: degemo, ebe tanaloma: a:ma: akola:wa:la. ⁸ Lumagite Godokono Uliyanano elawoma olinoma: eda:lo ebe oli igilago walo dakawokalamene ebe tanalo ma kunula. Me opolo awate a:ka:tuwa: ebena ubilo iyaiya apune dapaloguta, a:ma:le ebena diyama kapiya olowitata wiyasiya awate kebene wagilimite ka:pitale ega:walo kebabulo ka:nolopoligutale a:ma: iyatawa:."

⁹ Nikadimasite wiyasiya Ya:sutamoma negeni, "A:imano tabono magumu na wadenomoma kelawea:. Me tanalo keba kunula:ka:?"

¹⁰ Ebene Ya:sute ebena tabo eba wiyanaloma negeni, "A:ma: Isalaela epono iyatulamedawa idilata, wiyasiya mabu keleka: a:ma: me tanaloma magumu kiyatawawena:? ¹¹ Na a:ma:tamoma nani tabonomoma gemo, naimano tanebapiago ale diyatawaonama: ebe iyaiya tanalo gelanakoma:, ega:walo ale iyalo dulamoliyama: ebe iyaiya tanalo kiyawaonakoma:, wiyasiya la: Yu epo epetapiate aimano tabo kolowiawenakoma:. ¹² Iyo, nale me tetelo la: me opono tanalo da:kiyawaolametanakoma, la: wiyasiya nanitabokobi ka:midila:wena:, ebema: nale Godokono Unu Duliymoloma tanalo la: walo da:ka:kiyawaolametama, diyala, la: atumu nanitabokobi a:ka:midila:ema. ¹³ Nanitabola, me opo epo magumulo lumagi idite Godokono Unu Duliymoloma ka:nodoliya:, wiyasiya Epono Naniwite Unu Duliymoloma me opama a:piwisigiya, ebema: ebe kapiyate iyatawala Unu Duliymoloma tanalo.

¹⁴ "Ega:walo me tanalo idila, Mosesete bulu opolo kalu idi auli inamabuamo osiyodilote gaubama keba kunu kadipatiyale, modobola a:ma: ebe tanalo nemalagidila. Ebe tetelo bu kaluate Isalaela epo magumulo kebe epo daloliya, iba:te Mosesekono auli kalutamoma da:meleiyala, Godote ibino igilo ebo mula:lelamiya. Ebema: nanitabola, me tetelo Godote atu gabodo Epono Naniwi unama kadipatemene, ^{5†15} ebena piyate

††† 3:3 Ma:t 18:3; 1Pit 1:23 § 3:6 Yon 1:13 §† 3:14 Nabas 21:4-9; Yon 8:28; 12:32

ebe nanitabokobi da:midima:na: iba:te uwomua: igilo ebo kelaema:na:.^{†16} Mabu Godote me opo epo ni-lakapolo kawonomamo eba malagidilolelo ebenu Gudu kapiyanomo me opamo ebo palibiya, ebema: piyate ebe nanitabokobi da:midima:na: ibino igilate akalatidioma:na: wiyasiya iba:te uwomua: igilo kelaema:na:.^{††}

¹⁷ "Nanitabola, Godote ebenu Gudu dapalibiya, ebe tetelo ebe ubi kiyatiya: ebenu Gudute epono tanalo anagilamelelamete kuba wiya kikalaema:, ao, wiyasiya ebe ubila ebete ibino igilo ka:pa:mula:lalaema:.^{†18} Ebema: piyate Godokono Gudu nanitabokobi da:midina Godote iba:tamo kuba wiya a:kikalaemene, wiyasiya piyate ebe nanitabokobi midia:no Godote ebenu woki iyalo iyatiya iba:tamo kuba wiya kikalaema:, mabu iba:te nanitabokobi midi magumulo ebenu Gudu kapiyanomo kelawea:.^{†19} Numa:, Godokono alote me opamo da:piya iba:te ubia:noma: eda:iya, wiyasiya ibi ubila idoko magumulo kilukulionama: mabu ibino osiyodilole tanalo kubakubanomola. Iyo, kuba osiyodilolepiate wade alo ubia:noma: eba eda:olo alo magumamo ka:pelamenakoa:, mabu ibi ubia:nola alote ibino kuba pukuilamelelaema:, ebema: nanitabola, ibino kuba anagiyamida tanalote iba:tamo ka:pe-maigamene,^{†21} Wiyasiya piyate Godokono nanitabo gabodo da:tolamena iba:te alo magumamo ka:pelama:na:, ebenu iba:te wadewade tanalo Godokono elawamo eba osiyodilolelo alote ibino nanitabo tanalo ebo kawokalilaemene."

Epo Obamo Waduba:midaoledawa Yonete Ya:sukono Tanalo Dawokalimiya

²² Ebe tanalo dolopoligiya Ya:sute ebe waloma:tapiago Yudiya opamo tolamete, iba:te ebolo tete geyageyadopolo eba nilukulilo epo epetapiate obamo aduba:mida tanalo laema: da:pelamenakiya Ya:sute ibi ebo walubilinaki.^{††23} Ega:walo atu tetelo epo epetapiate Yonetamo da:pelamenakiya, ebete ibi Inono duliyaomolo niyakabolo atumu kowaduba:midaolenaki mabu ebolo obo kawodopola, ebe Inono duliyaomolote Salimi duliyaomolo tatalilo itana.²⁴ Ebe tetelo gabamaniale Yoneko idoko moto guamo iyatia:nola.

²⁵ Ebene egela idilo Yoneko waloma:tapiate Yu opono dubu ida:go epono apeno daleyale ukulaole tanaloma: apamineuteitiya.²⁶ Ebema: epetapi iba:te ebe tabo gela magumune Yonetamo pelamete ebe napaniya, "Iyatulamedawa, dopamo Yodane Kolomo apulo a:ma:tamo da:pemaigi ebe dubuno tanalo a:ma:le atamo dawokalima:wia, ebete walo ka:pete epo obamo ba:powaduba:midaolenate, ega:walo epo bilibilinomate a miyapaete ebetamo na:tolama:"

²⁷ Yonete ibino tabo eba wiya negiya, "Lumagite wade tanalo a:ka:tuwa: a:kelaemene, Godote ebetamo ikamea:no ebete gito ka:lutamene.²⁸ Nale la:tamo degimo, la: ebe tabo nanitabonomolo olowimata. Iyo,

na ma kunu gimo, 'Na Godokono Alibodawa Kelisotea:, wiyasiya Godote na napaliboniya Kelisoko dopomete ka:toma:.^{††29} Dubu idite oli kamiyaale delaemene, ebete soliyomu osiyodilote ebe kamiyaale nanitabonomolo ebenu keda:mene. Ebe tetelo ebe dubuno wade namutudawate tete da:pesamo ebe niyakabamo nutite, ebenu namutudawano tabo madodo olowite ebenu kawo kalakala duimene, ebete atumu kekalakalamene. Nanitabola, na eba kunula, Kelisoko mabuma: naimano tepo magumulo kalakala kawonomote etaboki,³⁰ ebema: modobola ebete kawoma: neda:mene, na wiyasiya da:pesoma: keda:mamo."

Unu Duliyaomolone Da:piwisigiya Ebe Kawodawano Tanalo

³¹ Godokono Unu Duliyaomolone da:piwisigiya ebe Kawodawate opo epo bilibilinomo nodoilina. Kebe lumagite me opolo dokolina, ebe me opono tanaloma: kiyawaonako mabu ebe opo lumagila, wiyasiya Unu Duliyaomolone da:piya ebe dawa eba kunua: Ebete me opolo a:ka:tuwa: Kawodawanomoma: eba peda:nalo,³² Unu Duliyaomolone kebe tanalo kulamiyaale ega:walo kebe tanalo kolowiyale, ebete ebe iyaiya tanalo opo epatamo napawokalilamena, wiyasiya ibi magumulo epetapi bilibilinomate ebenu tabo kelawena:.^{††33} Ebe mabuma: kebe lumagite ebenu tabo nanitabonomolo delaemene, ebete ebe tanalodo me tanalo idi kawokalimene, Godoko kapiya ebe nanitabo tanalo awokalimidawala.³⁴ Nanitabola, Godote dapalibiya ebe Kawodawate Godokono nani tabo kiyawaonako, mabu Godote ebenu Uliyanano elawo kawonomo ebetamo iyalo ikamiya,³⁵ iyo, Nabiwi Godote ebenu Gudu nilakapolo nemalagidilona, ebema: ebete ebetamo elawo ikamiya ebete tanalo bilibilinomo osiyodilolema:.^{††36} Ebe mabuma: kebe lumagite Godokono Gudu nanitabokobi da:midina, Godokono uwomua: igilote ebegodolo bitana, ebete iyalo elawi, wiyasiya kebe lumagite Godokono Gudutamo tuduwata:no, Godokono kawo dowa tanalonomote ebetamo bitana ebema: ebete nanitabo igilo a:kelawenamene.^{††}

Ya:sute Samaliya Opono Kamiyala:go Tabo Da:kiyawaiya

4 Ebene Pa:lisi tanebapiate Ya:sukono tanalo ma kunu olowiya, ebete epo bilibilinomo ebenu waloma:tapima: midilite ibi obamo ebo waduba:midaolenaki, wiyasiya Yonete bilibili epo kowaduba:midaolenakia:.^{††2} Ebe teteno nanitabo tanalote wiyasiya ma kunu itani, ebe epo magumulo Ya:sute lumagi idi obamo kaduba:midanakia:, ebenu waloma:tapiate a:ka:tuwa: waduba:midaolenakiya,³ ebenu Ya:sute Pa:lisi tanebapino tabo gela tanalo diyatawiya, ebe tetelo ebete Yudiya opo atepate Ga:lili opamo olowaima: malagidiliya.

† 3:15 Yon 20:31 †† 3:16 Yon 3:36; 10:28; Lom 5:8; 8:32; 1Yon 4:9-10 † 3:17 Luk 19:10 †† 3:18 Yon 5:24 †† 3:19-20 Yon 1:5,9; 8:12 ††† 3:22 Yon 4:1-2

††† 3:28 Yon 1:20; Ma:t 11:10 § 3:31 Yon 8:23 §† 3:32 Yon 3:11 §†† 3:35 Ma:t 11:27; Yon 5:20 §† 3:36 Yon 3:16-18; 1Yon 5:12 §†† 4:1 Yon 3:22

⁴ Ebene ebamo ka:nemaigama: ebete duiyanomolo wagilimite Godokono ubilo Samaliya opodo tote ⁵ ebe opono Saika duliynomolamo gito nemaigiya. Ewonino tetelo Ya:ikobote ebenu gudu Yausepetamo dikamiya me Saika duliynomolo ebe damela niyakabolo itana, ¹⁶ ega:walo Ya:ikobote dobobiya ebe obo gulite ebolo atumu ba:kitana. Ebene egela tuli tetenomolo Ya:sute tete geyageyadopo pete ebe obo guli niyakabolo pokolite ela ebe pamiti.

⁷ Ebene Ya:suko waloma:tapiate bae maniamo uwa-teoma: duliynomolamo da:tolamiya, ebe a:ka:tuwa: obo gulilo eba okolitalo Samaliya opo kamiyale idite obo iyapoma: duliynomolone ebo piya, ebene Ya:sute ebe naniya, "Na obo kapete unamita. Niyata, na obo nikanama:"

⁹ Ebene kamiyaletē Ya:sukono tabo eba wiyalo negiya, "Eiye, a:ma: Yu opono dubulata ega:walo na Samaliya opono kamiyalela! A:ma: na oboma: be-da:ma: kanana:wa:?" Ebete ma kunu degiya mabu Yu epate Samaliya opo epo daleyagopima: gelalo atu kalila:mo obo nioma: talenama: gelanaka. ^{††}

¹⁰ Ebene Ya:sute negiya, "Godote epatamo gito dikalameña ega:walo potele a:ma: oboma: da:towemeta, a:ma:le ebe netewa tanalo nanitabolo niyatawawetaleka; a:ma:le na banana:wena: nale a:ma:tamo igilo obo kikametama:" [‡]

¹¹ Kamiyaletē ebetamo negiya, "Kawodawa, a:ma: ebe igilo obo kebene na:kelawa:emene? A:ma:godolo obo iyapono inamabu puliyala, ega:walo numa; me obo guli ebe kulukulunomola. ¹² A:ma: aimano ewono Ya:ikoboko da:pesodawama: gelo a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: kawoma: ka:mida:wita? Me obo guli ebete a ebenu walone gudi mabuma: obobiya, ebene ebe ega:walo ebenu gudi, ega:walo ebenu sipi-goeogoeo ega:walo kau-goeogoeo, ibi bilibilinomate me obo nionamiya." ^{††}

¹³ Ya:sute wiyasiya ebetamo negiya, "Kebe lumagite me obo da:nimene ebe obo kapete walo ka:kuimene, ¹⁴ wiyasiya nale kebe obo lumagitamo nima: dikaemo ebe obo kapete walo a:kuminakomene. Ebe igilo obote lumagino okoli magumune tete bilibilinomolo ba:peka:ka:liyanamene, ma kunu ebete uwomua: igilo nanitabonomolo kelaemene." [‡]

¹⁵ Ebene kamiyaletē ebetamo negiya, "Kawodawa, niyata, a:ma: ebe obo natamo nikanama: Nale da:nimo, na walo obo kapete a:kunamenakomene ega:walo nale me obo iyapoma: walo a:ka:penakomo."

¹⁶ Ya:sute ebe naniya, "A:ma: duliynomolamo toawete, a:imano awi nadabua:wete mamo kapimiya na:piyala:"

¹⁷ Ebene kamiyaletē nowamiya, "Na awia:nola." Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma: awia:noma: nanitabolo geata, ¹⁸ mabu a:ma: dopamo paibu iyaiya dubate aida:tepaiata, ega:walo ka:lo a:ma:go dokolina ebe dubu a:imano awinomoa:. Iyo, a:ma: awia:noma: nanitabolo geata."

¹⁹ Ebema: kamiyaletē ebetamo negiya, "Kawodawa, na niyatawitamo, nanitabola, a:ma: Godokono woki awokalimidawa idilata. ²⁰ A Samaliya epono ewoniate Godoko me damela ununomolo amamatenamiya ebema: ale talenama: gelanama:, wiyasiya la: Yu epate negelanakomata epate Yelusalemalo Godoko nama-matenama:na:" ^{‡††}

²¹ Ya:sute ebetamo negiya, "Kamiyale, nale degitamo, a:ma: me tabo nanitabokobi na:mida:. Tete na:pe, piyate Nabiwi Godoko damamatena iba:te walo Yelusalemalo akamamatenama:na: ega:walo me damela ununomolo akamamatenama:na:. ²² La: Samaliya opo epate Godoko amamate gabo nanitabonomolo iyatawa:, wiyasiya a Yu epate me tanalo iyatawala mabu Godokono igilo mula: tanalote agodone opo kawonomamo pena. ^{‡††23} Nanitabola, tete ka:pemene, iyo, ebe na:pe, piyate Nabiwi Godoko nanitabonomolo damamatena iba:te oli woki uwatete ebenu Uliyanano elawamo ega:walo ebenu nanitabo tanalodo ebe bamamatenama:na:, mabu Nabiwite ebako epo olena ebe kamamatenama:na:. ²⁴ Godote lumagino ololamo kokolina:, ebe uliyananomola. Ebema: piyate ebe damamatena, modobola iba:te ebenu Uliyanano elawamo ega:walo ebenu nanitabo tanalodo nama-matenama:na:" [§]

²⁵ Ebene kamiyaletē ebetamo negiya, "Na iyatawala Mesayate ka:pemene, ebenu mailo idi Kelisotela. Ebete da:pemene Godokono tanalo bilibilinomo atamo kapawokalilaemene."

²⁶ Ya:sute ebetamo nowamiya, "Na a:ma:go tabo da:kiyawautama:, na Kelisotela." ^{§†}

²⁷ Ebe tetenomolo Ya:sukono waloma:tapiate duliynomolone da:ka:pelamiya, iba:te kawiya pela:wa:iya mabu ebete me kamiyala:go tabo eba kiyawautalo ebo pulamiya. Wiyasiya ibi magumulo lumagi idite ebe kamiyale ma kunu kaniya:, "A:ma: beda: tanalo osiyodiloma: kowagela:wita?" ega:walo lumagi idite Ya:suko kaniya:, "Mabu keleka: a:ma:le eba:go tabo da:kiyawawita?"

²⁸ Ebema: ebe tetelo kamiyaletē ebenu upa obo gulilo atepate duliynomolamo tote epo ma kunu nanaliya, ²⁹ "Dubu idi na:puma:la:. Diyala, ebe da: Kelisotela:, mabu nale dopamo kebe kuba tanalo diya gabodo dosiyodilolenaimo, ebe iyaiya tanalo ebete nata-mo nanitabonomolo awokalilame." ³⁰ Ebema: duliynomolo epate kamiyaleno tabamo tudila:ote Ya:suko uima: gito tolamiya.

Ya:sute Ebenu Bae Na Tanaloma: Da:kiyawaiya

³¹ Duliynomolo epate eba pelamitalo ebe atu tetelo Ya:suko waloma:tapiate ebe kawiya naniya, "Iyatulamedawa, modobola a:ma: bae nena."

³² Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "Ao, nale nama: ditana ebe baeno nanitabo tanalo la: iyatawa:."

† 4:5 W Mabu 33:19; Yos 24:32 †† 4:9 Esa 4:1-5 ‡ 4:10 Yon 7:37-38; Awo 21:6 †† 4:12 Yon 8:53 ‡† 4:14 Yon 6:35

‡†† 4:20 Totomu 12:5-14; Oale 122:1-5 ‡†† 4:22 2Ela 17:29-41; Ais 2:3; Lom 9:4-5 § 4:24 2Kol 3:17; Lom 12:1; Pil 3:3 §† 4:26 Mak 14:61-62

³³ Ebema: Ya:sukono waloma:tapiate ibi magumulo negeliya, "Diyala, lumagi idite ebetamo bae da: ikamele."

³⁴ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Na dapaliboniya nale ebenu ubi tanalamo tuduwatalo ebenu woko uwomuamo da:nemaigamo, nale ebe gabodo elawo nanitabonomolo elawenakomo, bae na tanalo keba kunula:ka: eba kunula. ^{†35} Numa:la:, la: pali osiyodilole tetelo ma kunu gelanakomata, 'Netewa-netewa saganate ba:na:pola:na, pali inamabu nao tete ka:pemene.' Ebema: nale la: tabo idi analemata, la:le Godokono pali inamabu wadenomamo ulama:wete niyatawala:, nao inamabu uwate tete a:pe. ^{††36} Ega:walo me tanalo idila, kono tapio wokodawate pali namutudawano uwomua: igilo mabuma: pali woko magumulo nao kono uwatenako. Nanitabola, namutudawate ebetamo wiya ikame iyalo owagilimi, iyo, me gabodo kono kikapu amiodawa ega:walo kono tapio wokodawa, iba:te ibino wiya kawonomo kalakalago kapimiya kuwatema:na. ³⁷ Epate degelanaka ebe tanalo nanitabola, 'Lumagi idite kono kikapu amiote wiyasiya ebenu ekawite pali inamabu uwate tetelo woko kosiyodilomene, ebene ibi netewapiate kapimiya kenaoma:na:.' ³⁸ Ebema: nale la: pali inamabu uwatema: eba kunu alibolemata, wiyasiya ebe pali inamabu la:le kamiawe:na. Iyo, wokopi epetapiate dopamo kodakoda woko osiyodiliya, wiyasiya ka:lo la: ibino wade woko osiyodilo magumune wadewade nao inamabu uwatenakomata."

Samaliya Opo Epo Bilibilinomate Ya:suko Nanitabokobi Da:midia

³⁹ Ebe tetelo ebe duliyo mololo dilukulinamiya ebe Samaliya opo epo magumulo epetapi bilibilinomate Ya:suko nanitabokobi ebo midia, mabu kamiyaletete ibi a:kiyawaolamiya, "Nale dopamo keba kubakuba tanalo diya gabodo kosiyodilolenaimo, ebe iyaiya tanalo me dubute natamo nanitabonomolo awokalilame."

⁴⁰ Ebene iba:te ibino duliyo molone Ya:sutamoda:ne-maimiya, iba:te ebe na:toweomiya ebete iba:godolo kokoliatepama:, ebema: ebe tetelo Ya:sute netewa egela ebo ka:luti.

⁴¹ Ebe tetelo duliyo mololo epo epetapiate Ya:sukono tabo dolowiya, ibi magumulo epetapi bilibilinomate ebe nanitabokobi midite, ⁴² kamiyaletete ma kunu aniya, "Dopamo tetelo a:imano tabo kapiya dolowima: ale me dawa Ya:suko nanitabokobi ebo midima:, wiyasiya ka:lo ale aimano imila galamo ebenu tabo olowima:na. Nanitabola, ebe me opo epono Igilo Mula:lelamedawala." [‡]

Ya:sute Gabamani Dubuno Koi Wadekobi Da:midia

⁴³ Ya:sute me opolo dokolinami ebete ebenu tanaloma: nanitabonomolo ma kunu genaki, "Godokono woki awokalimidawa ebenu duliyo mololo epate ebe unamo akadipatema:na:, wiyasiya iba:te ebe ubia:noma: be-

da:onakoma:na:." Ebema: Ya:sute ebe tanalo iyatawate Samaliya opolo netewa egelamo lutate, ebene ebe opo atepate ebenu Ga:lili opamo walo gito ka:tiya.

^{††45} Ebe tetelo Ga:lili opo epo epetapiate ebe kalakalago lawiya, mabu iba:te dopamo Aduga:la Soliyomuma: Yelusalema kawo duliyo molamo da:tolamiya Ya:sukono osiyodilole tanalo bilibilinomo nulamete wadewadenoma: ebo negeliya. [‡]

⁴⁶ Ebene Ya:sute Ga:lili opono Ka:ina duliyo molamo walo gito ka:tiya, ebe duliyo mololo ebe ebete dopamo Godokono elawo awokalimi tanalodo obonomo wade da:imi oboma: da:midia, ebe duliyo mololo. Ebe tetelo gabamani dubu idi ebolo nokoliti, wiyasiya ebenu koite Kapeniya duliyo mololo kawo gabugabuago watiti. ^{††47} Ebene ebe gabamani dubute Ya:sute Yudiya opone pe tanalo dolowiya, ebema: ebete ebetamo tote ebe nananiya, "Modobola:ka: a:ma: Kapeniya duliyo molomo pa:wete naimano koi wadekobi na:pa:midia, mabu ebe a:e tatalila." ^{‡‡}

⁴⁸ Ya:sute wiyasiya ebetamo negiya, "La: epo bilibilinomono tanalo ma kunula, nagodolo kawokawo anoano tanalo ulama:wea:no la:le na nanitabokobi ka:midina:wenakoa:." [§]

⁴⁹ Gabamani dubute ebetamo walo na:kegiya, "Kawodawa, niyata. A:ma: nago samamo na:pa:, naimano gudute da:ba:emene."

⁵⁰ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma: kalakalago na:toa. A:imano koino igilote akalatidimene."

Ebe tetelo ebe dubute Ya:sukono tabo nanitabokobi midite ebenu Kapeniya duliyo molamo to ebo wagi limiya, wiyasiya ebe atu egelalo ebete duliyo molamo ka:nemaigiya: ^{§†51} Ebene egela idilo ebenu moto wokopi epetapiate eba:go dapalugiya, iba:te ebe napaniya, "Niyata, a:imano koite dutu igilo walo a:kelawi!"

⁵² Ebenu koite kebako tetelo wadekobi kolowile, ebete ebe tanalo laema: ebenu wokopi dalateda:liya iba:te nowaimiya, "Dutu egela tuli tetelo, 1 koloko tete keba kunula:ka:, gabugabute ebe ebo atepi." ⁵³ Ebene nabiwite wokilo nemalagidiliya, ebe tete ebe atu tetenomola Ya:sute ebe dani koino igilote akalatidimene, ebema: ebe ega:walo ebenu moto epo, ibi bilibilinomate Ya:suko nanitabokobi ebo midia.

⁵⁴ Nanitabola, Ya:sute Yudiya opone Ga:lili opamo pe te netewa anoano tanalo da:posiyodiloliya, me tanalo ebe idila. ^{§††}

Ya:sute Agowa Tatai Dubu Wadekobi Da:midia

5 Me tanalo dolopoligiya Ya:sute Yelusalema kawo duliyo molamo tiya Yu epono soliyomu idi ka:nuima: ² Yelusalemano kala ga:dimi tetelo gigiyu idi bitana, ebenu mailo Sipi-goeogoeono Gigiyula, ega:walo me gigiyu niyakabolo mala: ikila:no bobo ba:kitana, ebenu mailo Yu epono tabamo Betesedala. Ebe bobo apune apune paibu tanatima:gono motote

^{††} 4:43-44 Ma:t 13:57 ^{‡‡} 4:45 Yon 2:23 ^{‡‡†} 4:46 Yon 2:1-11 ^{‡‡‡} 4:47 Ma:t 8:5-6 [§] 4:48 Yon 2:18; 1Kol 1:22 ^{§†} 4:50 Ma:t 8:13 ^{§††} 4:54 Yon 2:11

[†] 4:34 Yon 6:38 ^{††} 4:35 Luk 10:2 [‡] 4:42 1Yon 4:14

lamota:onomiya, ³ ebene iyaiya temetema:gopi bilibili-nomate ebe motono golololo pola:nanakiya, ibi magumulo epetapi balidi tamiopila, ega:walo epetapi agowa tataipila, ega:walo epetapi ape kodakoda temetema:gopila. Iba:te egela bilibilinomolo obono tete ebe makopelitanakiya, ⁴ mabu iyaiya kapiyakapiya tetelo Kawodawa Godokono nopodawate bobono obo da:pologinaki obote gelewalemu ebo elewegediamidanaki. Ebe tetelo kebe temetema:godawate obo magumamo samamo da:niwisiganaki ebe kapiyate wade tanalo ebo lawenaki. ¹⁵ Ebene Ya:sute Beteseda bobamo da:nemaigiya, dubu idite ebolo na:luti, ebete 38 ulamalo pata: modoboa:noma: eda:nami. ⁶ Ya:sute ebe eba watitalo da:numiya, ebete niyatawiya ebe dubute tete geyageyanomolo eba kunu okolinami. Ebema: ebete ebe naniya, "A:ma: ubila:ka: Godote a:ma: wadekobi midima:?"

⁷ Temetema:go dubute ebetamo nowamiya, "Kawodawa, me obo Godote gelewalemu dewegediamidanako, ebe tetelo na walubinidawa puliyala, ebema: na obamo eba niwisigitalo wiyasiya lumagi idite dopamo niwisiganako modobo tanalo ka:nelaema:."

⁸ Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma: maigawete, a:imano bogo mokopiamidawete, na:toa." ¹⁹ Ebe tetenomolo ebe dubute wadekobi olowite, ebene bogo lawete ebo tiya.

Ya:sute ebe dubu wadekobi da:midiya, ebe egela ebe Yu epono wokoa: talena egelala. ¹⁰ Ebema: ebe dubute bogo eba aguwatitalo Yu watowatopi epetapiate ebe kawiya aniya, "Eiye! Me aimano wokoa: talena egelala! Bogo aguwata magumulo a:ma: aimano pukala adikamidala:ta!" †

¹¹ Ebete wiyasiya negiya, "Na wadekobi da:midini ebe dubute ma kunu anane, 'A:imano bogo mokopiamidawete na:toa.'"

¹² Ebema: iba:te ebe nalatediya, "Kebe dubute kanta, a:ma: bogo aguwawete ka:toaema: A:ma: a nanaa, ebe dubu potelela:ka:?"

¹³ Wiyasiya ebe dubute Yu watowatopiatamo wiya tabo gema: ka:modobiya, mabu ebete Ya:sukono tanalo kiyatawiya: ega:walo Ya:sute ebe wadekobi midite ebete epo bilibilinomolo magumamo gito nopegiya. ¹⁴ Ebema: walone Ya:sute Godoko Amateno Iya Motolo ebe dubu walo da:kumiya ebo aniya, "Numa, a:imano ape wadekobi olowi, ebema: a:ma: kuba idi walo ako-osiyodilala: Diyala, kawo temetemetete a:ma:tamo walo da:ba:ka:pemaigamene, ebene walogabo apuno temetemetete kawonomoma: eda:te, dopamo a:ma: dumitanamiya ebe temeteme kodolimene."

¹⁵ Ebe tetelo ebe dubute tote Yu watowatopi ma kunu nanaliya, "Na wadekobi da:midina:ka ebe dubu Ya:sutela."

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Ubi Diyatiya

¹⁶ Mabu Ya:sute Yu epono wokoa: talena egelalo temetema:gopi epetapi wadekobi da:midilinaki, ebema: ibino watowatopi epetapiate ebetamo dowate temeteme ikaema: ebo wagilimiya. ¹⁷ Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo negiya, "Naimano Nabiwite egela bilibilinomolo woko osiyodilona, ebema: na ebene Gudute atumu woko kosiyodilonamo, egela idi gito ka:lutanakoa:" ¹⁸ Yu watowatopiate ebe tabo dolowiya iba:te ubi kawonomamo ebo iyatiya ebe kanakapuima:, mabu nanitabola, dopamo Ya:sute ibino talena egelano pukala adikamidaliya, wiyasiya me tetelo ebete Godoko ebene nani Nabiwima: gelo ebe a:ka:tuwa: ebene elawo Godokono elawago modoboma: ge. †

Uwomua: Igilo Godokono Gudugodolo Bitana

¹⁹ Ebema: Ya:sute iba:tamo negiya, "Na la:tamo nani tabonomo gemo, Godokono Gudute a:ka:tuwa: ebene ubilo tanalo idi osiyodiloma: modoboa:, wiyasiya Gudute ebene Nabiwino osiyodilo tanalo duminako ebete ebe atu tanalo kosiyodilonako. ²⁰ Mabu Nabiwi Godote ebene Gudu nilakapolo eba malagidilonalo ebene osiyodilole tanalo bilibilinomolo Gudutamo awokalilamena. Nanitabola, walone tetelo Nabiwite ebene Gudutamo tanalo epetapi kawokawonomo kawokalilaemene ebete kosiyodilolema:, ebema: la: bilibilinomate ebe tanalo ulama:wete kanoanomamota. ²¹ Nabiwite a:e lumagi igilamo keba kunu kadipatenakole, Gudute atumu eba kunu kowagelena, ebete kebe lumagitamo ubi diyatimene ebe lumagitamo nanitabo igilo kikaemene. ²² Ega:walo Nabiwi Godote a:ka:tuwa: lumagi idino tanalo akanagiyamidaemene, wiyasiya ebete elawo Gudutamo ikamiya ebete epono iyaiya tanalo kanagilamelelaema:. ²³ Ebema: epo bilibilinomate Guduno mailo unamo kadipatenake eba kunu. Kebe lumagite Gudutamo ubia:noma: deda:na, ebete atumu Nabiwi Godotamo ubia: tanalo naka-wokalimina mabu me Gudu Nabiwite opo epatamo palibiya. ††

²⁴ "Na la:tamo nani tabonomo gemo, potele naimano tabo olowite ebene ebete na Alibonedawa nanitabokobi da:midina, ebegodolo uwomua: igilo nanitabonomolo bitana, iyo, Godote ebe lumagino tanalo akanagiyamidaemene mabu ebete a:e magumune igilamo iyalo emaigi. ²⁵ Ebema: na walo la:tamo nani tabonomo na:kegemo, tete ka:pemene, iyo, ebe na:pe, ebe tetelo a:elao epate Godokono Guduno tabo madodo dolowima:na: iba:te uwomua: igilamo kemaimioma:na: ²⁶ Nanitabola, Nabiwi Godoko kapiyagodolo uwomua: igilo bitana, ebema: ebete ebene Gudutamo elawo iyalo ikamiya ebete atumu Igilo Mabudawama: ka:keda:nama:, ²⁷ ega:walo Nabiwite

† Yon 5:3b-4 buka apuno tabo Yonete bukamo kakuloliya; wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. †† 5:8 Ma:t 9:6 ‡ 5:10 Niy 13:19; Yel 17:21

†† 5:18 Ma:t 26:4; Yon 7:1; 10:30 †† 5:19 Yon 5:30 ††† 5:22 Yon 5:27; Ali 10:42 ††† 5:23 Pil 2:10-11; 1Yon 2:23 § 5:24 Yon 3:15-18

Gudutamo elawo walo a:kikamiya ebete epono tanalo kanagilamelelaema:, mabu me Gudu ebe Epono Naniwila.

²⁸ "Ebema: la: olowiopi naimano kiyawao taboma: akola:wa:oala:, mabu tete ebe na:pe, a:elao epate ebena tabo madodo olowite ²⁹ bobo magumune igilamo kemaimioma:na:. Ebene ibi magumulo piyate me opolo wadewade tanalo kosiyodilolenaki iba:te Igilo Duliomolamo ka:nodoloma:na:, wiyasiya piyate kubakuba tanalo dosiyodilolenakiya iba:te tabo anagiyamida bailo ibino kuba wiya ka:nuwatema:na:." †

Nabiwi Godote Ebena Gudu Ya:sukono Nanitabo Tanalo Dawokalimina Ebe Tanalo

³⁰ Ya:sute walo na:kegiya, "Na a:ka:tuwa: naimano ubilo tanalo idi osiyodiloma: modoboa:, wiyasiya naimano Nabiwite na dananenako nale ebe gabo kapiyado epono tanalo ebo anagilamelelamenakomo. Ega:walo anagiyamida magumulo nale tuputupunomolo osiyodilonakomo, mabu na ubila na dapaliboniya ebe Kawodawa kapiya kekalakalaimina:ma:, na a:ka:tuwa: na a:kekalakalaimo. ††

³¹ "Na a:ka:tuwa: ma kunu degemo, 'Na magumulo nanitabo tanalo bitana,' epate ebe tabono nanitabo tanalo a:kelaema:na:, ³² wiyasiya Kawodawa idi bokolina, ebe Godotela, ebete naimano nanitabo tanalo awokalimina. Na iyatawala, ebete naimano tanaloma: kebe tabo ka:kiyawaonale ebe tabo nanitabola.

³³ "Dopamo tetelo la: Yu watowatopiate dubu epetapi Yonetamo dalibola:ima, ebete iba:tamo naimano nanitabo tanalo atumu akawokalimi. ³⁴ Numa:la:, me opo epate naimano tanaloma: da:kiyawaona nale ibino tabo kolowinakoa:, wiyasiya Yonete dopamo da:kiyawai ebe tabo ebena woki taboa:, ebe Godokono tabola. Ebe mabuma: nale ebe atu tabo la: walo nakanalemata, la:le nanitabokobi mida:wete Godote la:imano igilo ka:mula:lelametama:. ³⁵ Iyo, Yoneko ebe wade alo keba kunula:ka: ebe eba kunu pukuilamenami, ebena tete da:pesamo ebe alono tanaloma: la:le la:imano ubi alomatepaolo ginima:mo walo na:kolowamimata.

³⁶ "Ega:walo me tanalo idila. Nabiwi Godote iyalo tetelo natamo kebe woko kikanamiyale, nale ebe woko eba osiyodilonalo naimano wokote naimano nanitabo tanalo awokalimina, na Godote paliboniya. Ebema: dopamo tetelo Yonete naimano tanaloma: nanitabo tanalo dawokalima:tepiya, wiyasiya me tetelo naimano wokote naimano nanitabo tanalo wadenomamo awokalimina. ³⁷ Nanitabola, na dapaliboniya ebe Nabiwite naimano nanitabo tanalo eba awokalimalinalo, wiyasiya la:le ebena tabo madodo kolowiawenakoa: ega:walo ebena ololo kuma:wenakoa:. ³⁸ Iyo, ebena tabo la:imano tepo magumulo kitana:, mabu ebete na me opamo paliboniya wiyasiya la:le naimano tabo nanitabokobi ka:mida:wena:. ³⁹ La:le Godokono Buka

apuno iyaiya tabo wadenomamo eka:la:miolenakomata, mabu la: nemalagidilonamata ebe gabodo la:le uwomua: igilo kelaemamota. Eiyee, numa:la:! Me Buka apuno tabo bilibilinomate naimano nanitabo tanalo awokalimina, wiyasiya la:imano ka:la:miole magumulo ebe tabono magumunomo nanaetoamidanamata, ⁴⁰ ebema: la: ubia:nola natamo pelama:wete nagodone uwomua: igilo ka:pelawa:ema:.

⁴¹ "Na ubia:nola me opo epate na moionema:, ⁴² mabu na iyatawala la: kebako epola:ka:, la:imano tepo magumulo nilakapo kimalagidilo tanalote Godotamo nanitabola kitana:. ⁴³ Nanitabola, nale naimano Nabiwino elawamo piyamo wiyasiya la:le na kelawena:wena:, wiyasiya lumagi idite ebe a:ka:tuwa: ebena elawamo la:tamo da:pemene la:le ebe kalakalago kelaemamota, ⁴⁴ iyo, la: ubila la: magumulo idite idi kemoio, idite idi kemoio, eba kunu kowagela:wena:ma:. La: nolowiala:, la:le iyaiya tuputupu tanalo aimano kapiya Godotamo osiyodilolema: dowagela:ema ebe tetelo ebete la: kemoioloma:ta, wiyasiya la: ubia:nola. Me mabuma: la:le na nanitabokobi a:ka:midina:ema, gabo puliyala!

⁴⁵ "La: ma kunu akomalagidilala:, na kapiyate Nabiwi Godotamo la: kuba osiyodilolepima: keka:la:mitama:. Ao, Mosesete atumu la: kubakubapima: ka:keka:la:ima:ta, ebe la:le la:imano wade walubidawama: degelawenakoma ebe dawala! ⁴⁶ Ega:walo la:le Mosesekono tabo nanitabokobi na:mida:wenataleka: la:le na atumu nanitabokobi ba:ka:midina:wena:, mabu ebete Godokono Bukamo iyaiya tabo dakuloliya, ebe tanalate naimano nanitabo tanalo awokalimina. ⁴⁷ La: wiyasiya ebete Bukamo dakuloliya ebe tabo nanitabokobi ka:midila:wena:, ebema: la:le naimano tabo nanitabokobi keba kunu na:ka:mida:ema? Gabo a:kitanamene!"

Ya:sute Epo Bilibilinomatamo Bae Dikalamoleni

Ma:t 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17

6 Ebene ibino tabo kiyawao tanalo olopoligote, egela epetapi da:petoiya, tete idilo Ya:sute Ga:lili Paka: apuamo peago gito na:iwiya, ebe paka:no mailo idi Taibilyasila. ² Ebene epo bilibilinomate ebe ebamo waloma:tiya, mabu ebete temetema:gopiatamo dosiyodilolenaki, iba:te ebe anoano tanalo ulamolliya ega:walo iba:te kawo tanalo idi uima: ubi iyatiya. ³ Ebene Ya:sute damela unamo nodolote ebe waloma:tapiago ebo nilukulitiya, ⁴ ebe tetelo Yu epono Aduga:la Soliyomu tete tatalima: na:kediya.

⁵ Ebene adimo apulo epo epetapi bilibilinomate Ya:sutamoda dapaladabutiniya, ebete ibi ulaminate Pilipiko nanani, "A me epo bilibilinomo walubilima: bae kebolo na:kuwatelaema:?" ⁶ Ebe tetelo Ya:sute iyalo iyatawani ebete epatamo beda: tanalo na:kosiyodilomene, ebema: ebete Pilipiko me tabo anani, mabu ebe ubila ebena nanitabokobi midi tanalo kuiminama:, da: nanitabola: o da: nanitaboa:.

† 5:29 Da:n 12:2; Ma:t 16:27; Ali 24:15 †† 5:30 Yon 5:19; 6:38
‡ 5:36 Yon 3:2; 14:11 †† 5:37 Ma:t 3:17; Yon 5:32; 8:18

‡‡ 5:39 Luk 24:27 ††† 5:46 Ali 3:22

⁷ Ebene Pilipite ebetamo nowamini, “Me epo bilibili-nomate bae kela:mo naoma: kapiya ulamano woko wiya manite a:ka:modobomene.”

⁸ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tadawa idi, ebenu mailo A:ndulutela, ebe Saimono Pitakono ekawila, ebete Ya:sutamo negeni, ⁹ “Koi kapiya mela, ebegodolo paibu palowa bae ega:walo namo netewa ba:pola:na, wiyasiya ebe bae bilibilia:, me epo bilibilinomago a:ka:modobomene.”

¹⁰ Ebene Ya:sute ebe opono uwago kawonomo uminate ebe waloma:tapiatamo negeni, “La: epo nanala:la: iba:te gito kilukulima:.” Ebema: epo bilibili-nomate ebamo ilukulinate ebe epo deka:la:mioleniya ibino uwomu 5,000 dubuma: eda:ni. ¹¹ Ebene Ya:sute ebe bae uwatenate Godotamo kalakala tabo genate, da:pola:niya ebe epatamo gito ikalamoleniya, ega:walo ebete namo kuwatenate eba kunu kowageleni epono bae kape tanalote ka:modobolamenama:.

¹² Ebe tetelo ebe baete ibi da:ugulamoleni Ya:sute ebe waloma:tapi nanaleni, “La: da:lulili ebe bae apuapu wadenomamo nuwata:la:, mabu ale me bae a:ka:kubailaema:.” ¹³ Ebema: iba:te epagodolo da:lulini ebe palowa bae apuapu duwateniya, iba:te 12 bagowo ebe owiyaoleniya.

¹⁴ Ya:sute ebenu elawo epatamo kawokaliminama: me anoano tanalo dosiyodiloni, iba:te uminate negelaniya, “Nanitabola, me dubu ebe Godokono Iyanomo Woki Awokalimidawala, Godote me opamo paliboma: degiya, me ebe Kawodawala!” ¹⁵ Ebe tetelo Ya:sute ibino ubi tanalo iyatawani, iba:te ebe lawenate ibino Kawo Elawodubuma: gito ka:midinama:. Wiyasiya ebe ubia:nola, ebema: ebete ibi miyapanate ebe a:ka:tuwa: damela unu ida:mo gito nodoloni. †

Ya:sute Obo Unudo Da:toni

Ma:t 14:22-33; Mak 6:45-52

¹⁶ Egelate eba niwisiganalo Ya:suko waloma:tapiate paka: balamo niwitionate, ¹⁷ wiyasiya opote didokoni ebe tetelo Ya:sute iba:tamo samamo ka:peniya:, ebema: iba:te peamo nolonate paka: a:iwale ebo wagilim-iniya Kapenyama duliyoumolo apuamo. ¹⁸ Ebe tetelo kawo awate eba maiganalo kawokawo ulate ebo maimioniya. ¹⁹ Ebene iba:te paibu o sikisi kilomita mako tete geyageyadopolo eba nabidilonalo, ebe tetelo Ya:sute ibino pe niyakabamo obo unudo da:toni, iba:te ebe uminate kawonomamo ebo toletoleoniy, ²⁰ wiyasiya ebete ibi nanaleni, “Na Ya:sutela, la: ka:tole-toleonala!” ²¹ Ebema: iba:te Ya:suko ibino peamo kalakalago da:nowianiya, iba:te nela:wa:oniya mabu iba:te kebamo tolamenama: dowageleniya, ebe tetenomolo iba:te ebe pe boboamo pe gito na:ilioniya.

Epo Bilibilinomate Ya:suko Wadima: Kapenyama Duliyoumolamo Da:nemaimioniya

²² Ebene Ya:sute Ga:lili Paka: apulo da:na:miyapani, egela idilo ebe epo bilibilinomate me tanalo iy-

† 6:15 Yon 18:36

atawaiya, Ya:sute ebe waloma:tapiago kapiya peago iba:tamo da:pa:iwaliya, wiyasiya adimo tetelo walo-ma:tapiate walo a:ka:tuwa: da:ka:na:iwaleniya, Ya:sute iba:go ka:tonia:. ²³ Ebe atu tetelo Taibiliyasi duliyoumolo epate Kawodawa Ya:sukono anoano osiyodilo tanaloma: tabo ma kunu olowiya, ebete Godotamo baema: kalakala tabo genate epo bilibilinomatamo dikalamoleni, ebema: ibi bilibilinomo epetapiate ebe uima: ibino peago ebe atu opamo ebo pelamoliya. ²⁴ Wiyasiya ebe epate Ya:suko ega:walo ebe waloma:tapi ebolo nipo da:poliya, iba:te peamo walo kolote na:ka:tolamiya Kapenyama duliyoumolamo, iba:te Ya:suko ebolo ka:nowadima:.

Ya:suko Ebe Igilo Baela

²⁵ Ebene ebe epate Ya:suko Kapenyama duliyoumolo apulo da:numiya, iba:te ebe nananiya, “Iyatu-lamedawa, a:ma: mamo kebe tetelo ka:pemaigawa:?”

²⁶ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, “Nale la:tamo nani tabonomo gemo, la:le nagodone bae uwata:wenate, ebe baete la: da:ugulamoletaniala:le na unae-ma: ebema: pelaemata, wiyasiya naimano elawo awokalimino anoano tanalono magumu la:le la:imano wokiamo kelawa:wea:. ²⁷ La:le kateneno ubi bae naoma: woko kosiyodilonala: mabu ebe baete samamo kabaleomene, wiyasiya modobola la:le uwomua: igilo bae laema: woko nosiyodilonala:. Mako bae na Epono Naniwite la:tamo kikalaemamota, mabu Nabiwi Godote me tanalo iyalo awokalimiya, na ebenu nanitabodawama: eda:nama:.” ††

²⁸ Ebene iba:te ebe naniya, “Ale Godokono iyaiya ubi tanalo kosiyodilolema: beda: woko na:kosiyodiloma:?”

²⁹ Ya:sute iba:tamo nowamiya, “Godote kapiya tanalonomo la:godolo uima: ubila, ebete me opamo dupalibiya la: ebe dawa nanitabokobi na:mida:la:.” ‡

³⁰ Ebema: iba:te ebe walo nakaniya, “Ale a:ma: nanitabokobi ka:miditama: a:ma:le atamo beda: anoano tanalo na:kosiyodilaemene? Modobola a:ma: a:imano elawo atamo nawokalima:! †††1 Numa:, aimano ewoniate bulu opolo eba ilukulinalo, Godokono anoano osiyodilole tanalodo iba:te bae uwatenakiya, ebe baenu mailo ebe ma:nala. Iyo, Godokono Bukano tabote ma kunu itana, ‘Godote iba:tamo Unu Duliyoumolono bae ikalamenaki,’ ebema: modobola a:ma: atumu a:imano elawo nawokalima:.” ††

³² Ya:sute negiya, “Nale la:tamo nani tabonomo gemo, Mosesete la:imano ewoniatamo dikalamenaki, ebe bae Unu Duliyoumolono baenomoa:, wiyasiya me tetelo naimano Nabiwite Unu Duliyoumolono baenoma la:tamo nikalamenata, ³³ mabu Godokono baenoma ebe Unu Duliyoumolone da:piya ebe dawala, ebe kapiyate me opo epatamo nanitabo igilo ikalamena.”

³⁴ Ebene iba:te ebe walo nakaniya, “Iyatulamedawa, modobola a:ma:le me tetene wagilima:wete ebe bae atamo nikaeamenakiye.”

†† 6:27 Yon 6:48-58 ‡ 6:29 1Yon 3:23 †† 6:30 Ma:t 16:1; Yon 2:18 †† 6:31 Maimi 16:14-15; Nabas 11:7-9; Oale 78:24

³⁵ Ebene Ya:sute negiya, "Na igilo baela. Kebe lumagite natamo da:pemene ebe bae kapete walo a:kuminakomene, ega:walo kebe lumagite na nanitabokobi da:midinimene ebe obo kapete atumu a:kuminakomene. ¹³⁶ Ka:lo nale la:imano tanalo ma kunu awokalimo, la:le la:imano balidinomamo naimano elawo uimata, wiyasiya la:le na nanitabokobi midinima: ubia:nola. ³⁷ Naimano Nabiwite natamo ikanaema: dowagelena, ebe epo bilibilinomate natamo ka:pelaema:na, ega:walo kebe dawate natamo da:pemene nale ebe iyabaiaimo gito akalibamo. ³⁸ Numa:la:, Unu Duliyaomolone na dapaliboniya nale ebe Kawodawano ubi tanalo osiyodiloma: me opamo piyamo, na a:ka:tuwa: naimano ubi tanalo a:kosiyo-dilomo. ³⁹ Ebema: na dapaliboniya ebe dawano ubi tanalo ma kunula, ebete natamo kebe epo kikaname-nale ibi magumulo kapiya idite akalatidimene, ebene Uwomu Egelalo nale ibi bilibilinomo nanitabo igilamo kowadipalatelemamo. ⁴⁰ Iyo, naimano Nabiwi ubila, kebe lumagite ebene Gudu umite nanitabokobi da:midimene, ebete uwomua: igilo kelaemene, ebema: nanitabola, Uwomu Egelalo nale ebe lumagi nanitabo igilamo kadipatemamo."

⁴¹ Ebene Yu epo epetapiate Ya:sukono tanaloma: ubia: tabo geliya, mabu ebete tabo ma kunu giya, "Na Unu Duliyaomolone da:piya ebe igilo baela." ⁴² Ebema: iba:te negeliya, "A, nanitabola:ka:, me Ya:suko Yausepekono gudula! A iyatawala ebene menokola nabiwila! Mabu keleka: ebete Unu Duliyaomolone pema: dege?" †

⁴³ Ya:sute ibino tabo iyatawate iba:tamo nowamiya, "La: magumulo ubia: tabo kegelitala:." ⁴⁴ Nabiwi Godote lumagi idi natamo magaea:no, ebe dawate ebene ubilo a:ka:tuwa: natamo pema: a:ka:modobomene, wiyasiya Nabiwite kebe dawa natamo demagaemene, nale ebe lawete Uwomu Egelalo uwomua: igilamo kadipatemamo. ⁴⁵ Numa:la:, dopamo Godokono woki awokalimpiate ebene Bukamo tabo ma kunu akuloliya, 'Tete na:pe, Godote a:ka:tuwa: me opo epo bilibilinomo ebene gabo kiyatulaemene.' Ebema: me tanalo nanitabola, potele Nabiwino tabo madodo olowite ebegodone wade iyatawala tanalo delawenako, ebe dawate natamo ka:pemene. ⁴⁶ Naimano tabono magumu kubanu akolawa:la:. Me opo lumagi idite Nabiwino ololo dopamo kumiya:, wiyasiya potele Godogodone da:piwisigiya ebe kapiyate Nabiwino ololo umiya, ebema: la:le ebe kapiyagodone Nabiwino tabo kolowiomamota. ††

⁴⁷ "Iyo, nale la:tamo nani tabonomo gemo, kebe lumagite na nanitabokobi da:midinina ebegodolo uwomua: igilote bitanamene. ⁴⁸ Na ebe igilo baela. ⁴⁹ Numa:la:, la:imano ewoniate ma:nama: deka:minakiya, iba:te bulu opolo ebe bae naonakiya ebene walone tetelo ibi bilibilinomate a:elaiya, ⁵⁰ wiyasiya Unu Duliyaomolone da:piya, ebe bae lumagite de-

namene ebete a:ka:emene. ⁵¹ Na Unu Duliyaomolone da:piya ebe igilo baela, ebema: nanitabola, kebe lumagite me bae denamene ebete uwomua: tetelo nanitabo igilago bokolinamene. Nale ebetamo dikamenakomo ebe bae ebe naimano apeno katenela, mabu nale naimano ape me opo epatamo ikalaemo ibino igilo ka:mula:lalaema:."

⁵² Ebema: Yu epono dowate demaigiya, iba:te ibi magumulo apaminatemu negeliya, "Ale me dubuno katene kenaoma:, ebete atamo keba kunu na:kikaeemene?"

⁵³ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Nale la:tamo nani tabonomo gemo, la:le Epono Nabiwino katene naoa:no ega:walo ebene kalima nioa:no, nanitabo igilote la:godolo a:kitanamene. ⁵⁴ Iyo, kebe lumagite naimano katene denanako ega:walo naimano kalima da:ninako, ebegodolo uwomua: igilote bitanamene, ega:walo nale Uwomu Egelalo ebe nanitabo igilamo kadipatemamo, ⁵⁵ mabu naimano katene ebe nanitabo igilo baela, ega:walo naimano kalima ebe nanitabo igilo obola. ⁵⁶ Nanitabola, kebe lumagite naimano katene denanako ega:walo naimano kalima da:ninako, ebete na magumulo bokolina ega:walo nale ebe magumulo bokolinamo. ⁵⁷ Na dapaliboniya ebe Nabiwino nanitabo igilote nagodolo keba kunu kitanale, eba kunu kebe lumagite naimano katene denanakomene, ebete naimano igilago bokolinamene. ⁵⁸ Ebema: numa:la:, naimano ape ebe Unu Duliyaomolone da:piya ebe igilo baela. Me baete lumagitamo nanitabo igilo bikamenakomene, wiyasiya la:imano ewoniate denaonakiya ebe baete igilo iba:tamo nanitabola kikalamenakia:, iyo, walone iba:te gito a:elaiya."

⁵⁹ Ya:sute Kapeniyama duliyaomololo Yu epono balidi ibilamole motolo ibi diyatulamiti, ebe tetelo ebete iba:tamo me tabo geyageyadopo kiyawaiya.

Ya:suko Ebe Uwomua: Igilo Adaedawala

⁶⁰ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapi epetapi bilibilinomate ebene iyatulame tabo olowite negeliya, "Me tabono magumu kodakodanomola, potele laema: na:ka:modobomene?"

⁶¹ Iba:te ebene iyatulame tanaloma: kebe ubia: tabo degelitiya, Ya:sute iyatawate negiya, "Mabu keleka: naimano iyatulame tanalote la:imano nanitabokobi midi tanalo da:kubailamita? ⁶² Nanitabola, Epono Nabiwite dopamo dokolinami ebete ebe Kalakala Duliyaomolamo walo ka:ka:nodolomene, ebema: la:le ebe anoano tanalo duma:ema la: keba kunu na:kowagela:ema? ⁶³ Numa:la:, Godokono Uliyanate epatamo nanitabo igilo ikalamena, wiyasiya kateneno elawote iba:tamo igilo ikalaema: ka:modobonakoa:. Ebema: nanitabola, nale la:tamo da:kiyawaomo ebe tabo ebe igilola, iyo, ebe tabote Godokono Uliyanagodone pe, ⁶⁴ wiyasiya la: epetapiate nanitabokobi ka:mida:wea:."

Ya:sute me tabo kiyawaiya mabu ebete ebene woko wagilimi mabune iyalo iyatawiya, ebe waloma:tapi

† 6:35 Yon 4:14 †† 6:39 Yon 10:28-29; 17:12 ‡ 6:42 Ma:t 13:55 †† 6:44 Yon 6:65 †† 6:45 Ais 54:13 ††† 6:46 Yon 1:18 ††† 6:47 Yon 3:15-16 § 6:48 Yon 6:32,58

§† 6:57 1Yon 3:24

magumulo piyate ebe nanitabokobi midia:pima: de-da:onama:na: ega:walo potele ebe anakapumipino kotamo diyatimene. ^{†65} Ebene ebete tabo moga:melo walo na:kegiya, "La:imano nanitabokobi midia: tanaloma: nale iyalo ma kunu gemo, Nabiwite elawo lumagitamo ikamea:no, ebete a:ka:tuwa: ebena ubilo natamo a:ka:pemene." ^{††}

⁶⁶ Ebe mabuma: Ya:suko waloma:tapi epetapi bilibilinomate eba:go wapata:laema: ubia:noma: eda:ote ibino iyaiya ilukuli tanaloma walo gito kolowamiya.

⁶⁷ Ebene Ya:sute ebena 12 waloma:tapi epetapi nalateda:liya, "La: atumu, la:le na bakatepana:ema?"

⁶⁸ Saimono Pitate ebetamo nowamiya, "Kawodawa, a potamo na:ka:tolaema: mabu a:ma: kapiyagodolo nanitabo igilo tabonoma bitana? ^{†69} A iyatawala a:ma: Godokono Wade-talena Dawalata, ebema: ale a:ma: nanitabokobi na:midinata."

⁷⁰ Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "A, nanitabola:ka:, nale a:ka:tuwa: la: 12 dubu uwatimata, wiyasiya la: nolowiala:, la: magumulo kapiyate Saitanakono wokodawama: eda:na!" ⁷¹ Ebete me tabo Yudasikono tanaloma: giya, ebe dubu ebe Keliyota duliyoumoldawa Saimonokono gudula. Dopamo me dubute 12 waloma:tapi magumulo okolinami, wiyasiya walone tetelo ebete Ya:suko anakapumipino kotamo ebe iyatiya.

Ya:sukono Ekakiate Ebe Nanitabokobi Ka:midia:

7 Ebene ibino tabo kiyawao tanalo dolopoligiya, ebe tetene wagilimite Ya:sute Ga:lili opo kawonomolo pata:nami, wiyasiya ebete Yudiya opolo pata:ma: ubia:nola mabu ebe opono Yu watowatopiate ebe anakapuima: wagenamiya. ^{††2} Ebene Yu epono Nupunupu Etemoteono Soliyomu ^{††} detataliya, ^{††3} ebe tetelo Ya:sukono ekakiate ebe naniya, "Modobola a:ma: me Ga:lili opo atepawete Yudiya opamo walo na:ka:toa. Diyala, a:ma:le waloma:tapi epetapi ebolo da:ba:nulaemene, ebena a:ma:le dosiyodilola:wenaka iba:te ebe anoano tanalo wadenomamo kulaema:na:." ⁴ Numa:, lumagite ubi diyatimene epo bilibilinomate ebe kowaloma:tama:, modobola ebete ebena tanalo akowaminala:. Ebe mabuma: a:ma:le me iyaiya anoano tanalo nanitabolo dosiyodilola:wenaka, modobola a:ma: atumu a:imano tanalo me opo epo bilibilino-

[†] 6:64 Yon 13:11 ^{††} 6:65 Yon 6:44 ^{††} 6:68 Ma:t 16:16 ^{††} 7:1 Yon 5:18 ^{††} Nupunupu Etemoteono Soliyomu ebe Yu epono soliyomu idila, iba:te ulama bilibilinomolo bosiyodilonakoma:na:. Ibbino ewoniate Isipiti opone da:nemaimiya, ebe tetelo iba:te Ka:inane opamo samamo nemaimioa:no dopamo 40 ulamalo bulu opolo ilukulinamiya. Ebe tete geyageyanomolo iba:te bulu opono iyaiya opolo eba latepaonatolo sipi-goegoeo tama awokowiamidaole motoma: midilite, iba:te ebakobako nupunupu motolo laonakiya, motonomoloa:. Ega:walo ebe atu tetelo Godoko amamatene sipi-goegoeo tama awokowiamidaole motote iba:godolo itanami, ebema: Godote iba:go eba pata:nalo ibino iyaiya modoboa: tanalo magumulo ebete ibi wadenomamo walubilinaki. Ebema: ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, Godote Yu epono ewoniatamo wade walubi tanalo diyatinaki, iba:te ebe tanalo eba malagidilolo ulama bilibilinomolo a:iti egele magumulo ibino kalakala soliyomu osiyodilonakiya Godotamo. ^{†††} 7:2 Kalima 23:34

matamo nawokalimiye!" ⁵ Ya:sukono ekakiate ebe kalakalatele me tabo kiyawaiya mabu iba:te ebe nanitabokobi ka:midia:, epo epetapi bilibilinomate nanitabokobi midia:noma: keba kunu keda:iye eba kunu. ^{†††}

⁶ Ebema: Ya:sute ebena ekakino tabo eba wiyalo negiya, "La: a:ka:tuwa: la:imano iyaiya ubi tetelo la:imano tanalo ebo osiyodilolenakomata, wiyasiya naimano nanitabo tete Godogodone ka:pea:. ⁷ Me opo epate la:tamo ka:dowaona:, wiyasiya iba:te natamo na:dowaona mabu nale ibino iyaiya kuba osiyodilole tanalo awokalilamenakomo. ⁸ Ebema: la: a:ka:tuwa: soliyomu baiamo na:tolama:la:, wiyasiya na ka:lo a:ka:toamo mabu Godokono nanitabo tete natamo ka:pea:." ⁹ Ya:sute me tabo gete Ga:lili opolo ebo olowagiliya.

Ya:sute Nupunupu Etemoteono Soliyomuma: Da:tiya

¹⁰ Ya:sukono ekakiate soliyomuma: da:tolamiya, ebete wiyasiya walone diya gabodo waloma:taliya, awokala ka:tiya:. ¹¹ Ebe tetelo Yu watowatopiate soliyomu bailo ebe eba wadilo negeliya, "Me dubu Ya:suko keleka:?"

¹² Ega:walo piyate soliyomuma: da:pelamoliya ebe Yu epo bilibilinomate Ya:sukono tanaloma: tabo gananalokawonomamo kiyawautiya. Epetapi iba:te negeliya, "Ebe wade lumagila," wiyasiya epetapiate negeliya, "Ao, ebe epo nemasigilina." ¹³ Ebe tetelo iba:te Ya:sukono tanaloma: awokala kegelitiya: mabu iba:te ibino watowatopino dowo tanalo tolemitiya.

¹⁴ Ebene epate ibino soliyomu eba osiyodilonatelo egela idilo Ya:sute iba:tamo nawokalate Godoko Amamateno Iya Motamo tote iyatulame ebo nowagilimiya.

¹⁵ Ebe tetelo ebena iyatulame taboma: Yu watowatopiate eba anoanoutalo negeliya, "Eiye! Me dubute kebako iyatawa kelawile mabu ebete ka:sukuliya!" [§]

¹⁶ Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "Nale la: diyatulametanama, ebe tabote na dapaliboniya ebe Kawodawagodone pena, na a:ka:tuwa: naimano ubi tanalodo kiyatulametana:. ^{§†17} La: a:ka:tuwa: la:imano taneba magumulo naimano tanaloma: ma kunu gelanamata, 'Ebena iyatulame tanalote Godogodone da:penale o da: ebena kateneno wokine da:penale.' Numa:la:, la: magumulo potele Godokono ubi tanalo osiyodiloma: ubi diyatina, ebe modobola naimano iyatulame tanalono mabu la:tamo kiyawaoma:. ¹⁸ Iyo, kebe tetelo lumagite ebena kateneno wokino tabo da:kiyawaona, ebe a:ka:tuwa: ebe walogona, wiyasiya kebe lumagite ubi diyatina ebe alibodawa kapiya kowalogonama:, ebe lumagi ebe nanitabo tanalo awokalimidawala, ebegodolo elemasigi tanalo kitana:. ^{§††19} Godote ebena Totomu Tabo Mosesedo la:tamo ikalamiyata wiyasiya la: magumulo kapiya idite ebe totomu tabo bilibilinomamo nanitabonomolo ka:tuduwatana:, a, nanitabola:ka:? Wiyasiya na

^{†††} 7:5 Ali 1:14 § 7:15 Ma:t 13:54; Luk 2:47 §† 7:16 Yon 12:49; 14:10 §†† 7:18 Yon 8:50

tuputupu lumagima: eba eda:nalo, mabu keleka: la:le na anakapunaema: dowagela:wenama?" †

²⁰ Ebe tetelo Ya:sukono tabo dolowiutiya ebe epo bilibilinomate ebetamo negeliya, "A:ma: kuba uliyanagonolata! Potele kegitale a:ma: anakapuima:?" ††

²¹ Ya:sute wiyasiya iba:tamo negiya, "Nale la:imano ololo apulo kapiya anoano tanalo dosiyodilimo, la: kawiya ebo la:wa:imata. ²² La: numa:la:, Mosesete la:tamo pukala idi dikalameiyala, ebe pukala ebe la:le baibai guda:tamo tama itamida pukala kalomola:ma:wenakoma: Iyo, la:le me pukala alomo tanalo Mosesegodone laema: gelanamata, wiyasiya me tanalo ebegodone nanitabolo ka:pemaigiya:, la:imano ewoni epetapiagodone piya. Ega:walo Mosesete tale-na egelano pukala atumu la:tamo a:kikalamiyata, ebema: ebe netewa pukala la:godolo eba pola:nalo gudu idino pukala iyatimi tetete wokoa: talena egelalo demaiganako, la:le gito osiyodilonakomata mabu Godote ma kunu kegena:, tama itamida pukala iyati tanalote talena egelano pukala kadikamidalemene. ²³ Iyo, la:imano osiyodilo tanalo ebe ma kunula, la:le Godokono ubi tanalamo ka:tudila:ema: Mosesekono totomu tabo bilibilinomo magumulo kapiya kodakodaloba eba lawelo wokoa: talena egelano pukala ebo adikamidalenakomata. Ebema: nale wokoa: talena egelalo temetema:go dubu idi wadekobi da:midimo, wiyasiya mabu keleka: la:le natamo da:dowawitama? ²⁴ Eiyeye, la: unu gabodo naimano tanalo gito akoanagiyamidana:la:, modobola la: wiyasiya Godokono tuputupu gabodo lumagino tanalo nanagiyamidama:la:!"

Yu Epate Ya:sukono Tanaloma: Iyaya Tabo Degeliya

²⁵ Ebe tetelo Yelusalema duliymololo dilukulionamiya ibi epetapiate negeliya, "A, nanitabola:ka:, me dubu ebe epetapiate anakapuima: dowagelena ebe lumagila! ²⁶ Numa:la:, ebete ilipoa:no tabo awokala kiyawauta, wiyasiya aimano watowatopiate ebe odiyoboma: tabo idi kegelita:. Diyala, ibi da: iyatawala:, me dubute Godokono Alibodawa Kelisoma: deda:na. ²⁷ A iyatawala me dubuno duliymolono tanalo, wiyasiya Godokono Bukate a niyatuamena, nani Kelisote da:pemaigamene, ebe tetelo epate a:kiyatawaoma:na: ebete kebene ka:pemene." ††

²⁸ Ebema: Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motolo epo eba iyatulamitalo kawonomamo negiya, "La: nanitabolo iyatawala:ka: nale kebene ka:piyamo ebe duliymolono tanalo? Ega:walo naimano tanaloma: la:godolo nanitabo iyatawa ba:kitanale? La: nolowiala:, na a:ka:tuwa: naimano ubilo ka:piya: la:tamo, na Kawodawate paliboniya. Ebe nanitabo tanalo awokalimidawala, wiyasiya la:le ebene tanalo kiyatawawena:, ²⁹ iyo, na kapiyate ebene tanalo iyatawala, mabu

† 7:19 Ali 7:53; Lom 2:21-24 †† 7:20 Yon 8:48; 10:20 ‡ 7:22 Kalima 12:3; W Mabu 17:9-13 †† 7:23 Yon 5:8-10,16 †† 7:27 Yon 7:41; 9:29 ††† 7:28 Ma:t 11:27; Yon 8:55

nale ebegodone piyamo ega:walo ebete na apaliboniya."

³⁰ Ebe taboma: epetapi ubila Ya:suko idoko motamo iyatima:, wiyasiya ibi magumulo idawate ebe kelawiya: mabu ebe tanalote nanitabolo pemaigama: Godogodone tete pea:nola. ³¹ Wiyasiya ebe atu tetelo epo epetapi bilibilinomate Ya:suko nanitabokobi midilo negeliya, "Me dubugodolo anoano tanalo bilibilinomo ulamenakoma:, ebema: ebe da: Kelisotela: Iyo, lumagi idite Keliso mailamo demaigamene, ebene elawote me dubuno elawo a:kodolimene!"

Yu Watowatopiate Ya:suko Idoko Motamo Iyatima: Dubu Epetapi Daliboliya

³² Epo bilibilinomate Ya:sukono tanaloma: tabo ganalalo degelitiya, Pa:lisi tanebapiate olowite ebene ibi ega:walo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi iba:te Godoko Amamateno Moto atila:pi epetapi dubu ebo naliboliya, iba:te Ya:suko nelawete idoko motamo ka:piyatima:. ³³ Ebe atu tetelo Ya:sute epatamo na:kiyawauti, "Na la:go tete da:pesamo okolite, na dapaliboniya ebe Kawodawatamo walo ka:ka:tomamo. ³⁴ Ebene la:le na nipo kowadinimamota, mabu nale kebe duliymolamo da:tomo la:le ebe duliymolamo tolaema: modoboa:." §

³⁵ Ebema: Yu watowatopiate ibino taneba magumulo negeliya, "Me dubute kebe duliymolamo na:ka:tomene, ebene ale ebe uima: a:ka:modoboma?: Diyala, aimano epo epetapiate iyaiya Yua:pino opolo da:nilukuliona, ebete iba:tamo da:ba:tomene iba:go ka:nokolima:, ebene ebete ebe Yua:pi Godokono tabo da:ba:niyatulaemene. ³⁶ Ebete nege, 'La:le na nipo kowadinimamota,' ega:walo ebete walo na:kege, 'Nale kebe duliymolamo da:tomo la:le ebe duliymolamo pelaema: modoboa:.' Eiyeye! Ebene tabono magumu keba kunula:ka:?"

Uwomua: Igilo Obono Tanalo

³⁷ Yu epono Nupunupu Etemoteono Soliyomu magumulo uwomu egela ebe kawo egelanomoma: eda:na. Ebene ebe egelate da:piya Ya:sute epo bilibilinomono magumulo maigate kawonomamo negiya, "Kebe lumagi obo kapete dumina, modobola ebete pete nagodolo obo na:pa:nimene. ³⁸ Ega:walo kebe lumagite na nanitabokobi da:midinimene, ebe lumagino tepo magumune uwomua: igilo obote ba:peka:ka:liyanamene, mabu Godokono Bukate eba kunu gena." §††

³⁹ Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa Ya:sute me tabo Godokono Uliyanano tanaloma: kiyawauti. Iyo, dopamo tetelo Uliyanano elawote Ya:suko nanitabokobi midipiagodolo kitanamia:, wiyasiya Godote ebe a:e magumune dadipatiya, ebete Unu Duliymolamo odolote kawo alonomote ebe ebo

††† 7:30 Yon 7:44 § 7:34 Yon 8:21; 13:36 §† 7:37 Kalima 23:36; Ais 55:1; Yon 4:14 §†† 7:38 Ais 58:11

na:pukuimiya. Ebe tetelo Ya:suko nanitabokobi midipi-ate Uliyanano elawo nanitabolo ebo lawiya. †

Yu Epagodolo Ya:suko Mabuma: Anagiyamida Tanalote Demaigiya

⁴⁰ Ya:sukono tabo dolowiya ebe epono taneba magumulo epetapi bilibilinomate negeliya, “Me dubu ebe Godokono Iyanomo Woki Awokalimidawala, Mosesete dopamo pema: nanitabolo degiya me ebe dubula.”
^{††41} Wiyasiya epetapiate negeliya, “Ao, ebe Kelisotela, Godokono Alibodawala.” Ega:walo epetapiate na:kegeliya, “Ao, me dubu Ga:lili opodawala. Mod-obao: Kelisote mako kuba opolo pawokalama; ^{‡42} mabu Godokono Bukate a niyatuamena, Kelisote Da:ibidikono Beteliyama duliynomololo ebena walone guda:godone kawokalamene, Ga:lili opoloa:.” ^{‡‡43} Ebema: epo magumulo Ya:sukono tanaloma: anagiyamida tanalote maigiya, ⁴⁴ ega:walo epetapi ubila ebe idoko motamo kiyatima:, wiyasiya ebe tetelo ibi magumulo lumagi idite ebetamo tanalo idi kosiyodiliya:.

Yu Watowatopiate Ya:suko Nanitabokobi Ka:midiya:

⁴⁵ Ebene Pa:lisi tanebapi ega:walo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, iba:te Ya:suko laema: kebe dubu dopamo danaliboliya, ebe dubate Ya:suko lawea:no walo gito ka:pelamiya. Ebema: Yu watowatopiate ibi nanaliya, “Keleka: mabu la:le ebe dubu atamo kemagaeawe:?”

⁴⁶ Ebe dubate ibino tabo eba wiyalo negeliya, “Ebe dubuno tabo wadenonomola, a dopamo ebako tabo kolowionakia:!” ‡

⁴⁷ Ebene Yu watowatopiate ibi kawiya eba analelo negeliya, “Eiye! La: ebena a:da: elemasigi tabo olowiawete nanitabokobi a:ka:mida:ema? ⁴⁸ Numa:la:, a Pa:lisi tanebapi ega:walo watowatopi epetapi, a magumulo lumagi idite ebena tabo nanitabokobi ka:midina:!” ^{‡‡49} Nanitabola, kebe kubakuba daleyale ebe ibi ubi tanalo ebetamo diyatina, iba:te Mosesekono totomu tabo wadenomamo niyatawao-taleka:, a keba kunula:ka: iba:te atumu ebe nanitabokobi a:ka:midina:. Wiyasiya ibi bilibilinomo daedalepila, ebema: Godote ibi Ela Opamo kiyalekemene!”

⁵⁰ Ebe tetelo Nikadimasite ebe watowatopino taneba magumulo na:luti, ebete idoko tetelo Ya:suago tabo kiyawaonama: dopamo da:toni ebe dubula. Ebene ebete watowatopi epetapiatamo negiya, ^{‡‡‡51} “La: nanisiwale! Aimanono totomu tabo idite a niyatuamena, lumagi idino nanitabo tanalo laema: ebena tabo olowia:no ale ebe unu tama gabodo kubama: gito a:kegelama:.”

⁵² Ebene iba:te ebe kawiya eba analo negeliya, “Eiye! A:ma: atumu Ga:lili opono daleyale lumagi idila:ka:? Modobola a:ma: Godokono Buka apuno iyaiya tabo nulamolije, ebema: a:ma: kiyatawama:ta Godokono

† 7:39 Yon 16:7; 20:22; Ali 2:4 †† 7:40 Yon 6:14 ‡ 7:41 Yon 1:46 ‡† 7:42 Oale 89:3-4; Mai 5:2 ‡‡ 7:46 Mak 1:22 ‡‡† 7:48 Yon 12:42 ‡‡‡ 7:50 Yon 3:1-2

woki awokalimipi bilibilinomo magumulo idawate Ga:lili opone dopamo kemaiganakia:.” ^{§53} Ebene dadi-moni ebe epo bilibilinomate ibino iyaiya motamo ebo tolamoloniya,

§†

8 wiyasiya Ya:sute Olibi Kewakewa Unu Damelamo gito toni.

Ya:sute Kamiyale Idi Kamiyale Idino Awiago Kuba Osiyodilo Tanalo Degebolemya

² Ebene egela idilo Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motamo duiyanomolo walo ka:pete, epo bilibilinomate ebetamo da:pelamiya, ebete okolite ibi iyatulame ebo wagilimiya. ³ Ebe tetelo Godokono totomu tabo iyatulamepi epetapi ega:walo Pa:lisi tanebapi, iba:te kamiyale idi lawete epono ololo apuamo gito magatiya, mabu me kamiyaletate kamiyale idino awiago kawo kuba osiyodilutalo iba:te ebo ulamiya. ⁴ Ebema: iba:te Ya:suko naniya, “Iyatulamedawa, me kamiyale kamiyale idino awiago kawo kuba eba osiyodilutalo, ale ibi ulamete me kamiyale ebo laema:.” ⁵ Mosesekono totomu tabote a niyatuamena, mako kamiyaleno kuba osiyodilo mabuma: modobola epate ebe nokolamo mapemete nanakapuima:na:. Ebema: a:imano woki keba kunula:ka:? Ale ebetamo a:e wiya ba:kikaema:?” ^{§††6} Iba:te me tabo Ya:sutamono negelitiya, mabu ibi ubila epono ololo apulo Ya:sukono tanalo ma kunu awokalima:, ebete Mosesekono totomu tabamo da:ba:tuduwatamene o a:ka:tuduwatamene. Ebete tuduwata:noma: degemene, ebe tetelo iba:te ebe kubadawama: kegelama:na:.

Ya:sute wiyasiya ibino tabo wiya:no tuduwatate ebena kotamo damelamo iyaiya tabo akuloliti. ⁷ Ebema: iba:te atu alateda: tabo ebe kawiya analo atepa:no, ebe tetelo Ya:sute maigate negiya, “Kuba:nono-la, la:imano taneba magumulo potele kuba osiyodiloo:dawama: deda:na, modobola ebete dopo nokola lawete ebe na:mida:emene, ebena la: epetapiate walogabo apune ebe mapema:wete ebo nanakapumiyala:.” ^{§‡8} Ebene Ya:sute opamo walo ka:tuduwatate ebena kotamo iyaiya tabo epetapi kakuloliya.

⁹ Ebema: piyate Ya:sukono tabo dolowiya, iba:te woki iyakobi midilite, ebena ibino taneba magumulo kapiya idi tonaki, kapiya idi tonaki, ebe dubu bilibilinomate iyaiya ma kunu tolamolija kadelekadela:godone wagilimite oli ape dubatamo nemaiga. Ebe tetelo Ya:suko kapiyate ebolo okoliti, ega:walo ebe kamiyaletate ebena ololo apulo utiti. ¹⁰ Ebene Ya:sute ebena wato adapatete kamiyaletamo negiya, “Kamiyale, kuba wiya a:ma:tamo ikaema: dowagelitaka, ebe epo keleka:? A:ma: kuba dawama: degita, ebako lumagi idi ba:ka:lutale?”

¹¹ Ebete wiyasiya negiya, “Ao, Kawodawa, natamo kuba wiya ikanamedawa idi puliyala.”

§ 7:52 Yon 7:41-42 §† Yon 7:53—8:11 buka apuno tabo Yonete bukamo kakuloliya; wiyasiya ebena buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. §†† 8:5 Kalima 20:10; Totomu 22:22-24 §‡ 8:7 Totomu 17:7

Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "Na atumu a:ma:ta-mo kuba wiya a:kikametama. Modobola a:ma: na:toa, walone tetelo ebako kuba walo ako-osiyodilala." †

Ya:suko Ebe Me Opo Kawonomono Alola

¹² Tete idilo Ya:sute Pa:lisi tanebapiatamo walo na:ka:kiyawaiya, "Na ebe me opo kawonomono alola. Kebe lumagite na dowloma:enena ebete idoko magumulo a:kepata:namene mabu ebegodolo nanitabo igilo alote bitanamene." ††

¹³ Ebene Pa:lisi tanebapiate ebetamo negeliya, "A:ma: a:ka:tuwa: a:ma: adipatelo degeawa:, ebema: epate a:imano tabo a:kelaema:na:"

¹⁴ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Ao, na a:ka:tuwa: na kadipatenakoa:, wiyasiya naimano nanitabo tanalo na a:ka:tuwa: nawokalimitaleka:, naimano iyaiya tabote nanitabonomoma: beda:ona:, mabu na kapiyate iyatawala nale kebene ka:piyamo ega:walo nale walo kebamo da:ka:tomo. La:le wiyasiya naimano tanalo kiyatawawena:, ^{#15} mabu la: me opo epono woki gabodo lumagino tanalo gito anagil-amelemenakomata! Numa:la:, nale me opolo eba okolinalo lumagi idino tanalo anagiyamidamete kuba wiya kikamenakoa:, ^{#16} wiyasiya kebe tetelo nale lumagi idino tanalo nanagiyamidametaleka: ebene tanalo nanitabolo bawokalimina:, mabu Nabiwite na dapaliboniya ebete elawo natamo ikanamiya ebe tanalo kosiyodiloma:. Ebene woki ega:walo naimano woki kapiyala, ebema: nale lumagi idino tanalo kubama: degitamo na kapiyate kegita:, ebe tetelo naimano Nabiwite atu tabo ebe kegita. ^{#17} La:imano totomu tabo idite ma kunu gena, epono anagiyamida magumulo netewapiate atu tabo degelama:na: tabo anagiyamidapiate ebe tanalo nanitaboma: kegelama:na: ^{#18} Ebema: numa:la:, nale naimano nanitabo tanalo eba awokaliminalo, na dapaliboniya ebe Nabiwite atumu naimano nanitabo tanalo la:tamo nakawokalimina:" †††

¹⁹ Ebe tetelo iba:te ebe negelamiya, "A:imano nabiwi ale kumita:. Ebe keleka:?"

Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Na ega:walo naimano Nabiwi, a:imano tanalo la: kiyatawawena:. La:le naimano nanitabo tanalo niyatawawetaleka:, naimano Nabiwino tanalo atumu la: biyatawawena:"

²⁰ Ya:sute Godoko Amamateno Iya Motolo eba lutalo, ebete ebe Motono nilakapo mani alomo bailo epo eba iyatulamitalo me tabono iyaiya tanalo Pa:lisi tanebapiatamo ebo kiyawaiya. Ebe tetelo epetapi ubila ebe idoko motamo iyatima:, wiyasiya ibi magumulo idawate ebe kelawiya: mabu ebe tanalote nanitabolo pemaigama: Godogodone tete pea:nola. §

Ya:sute Kebamo Da:tomene Nanitabokobi Midia:piate Ebamo Tolaema: Modoboa:

²¹ Ebema: Ya:sute Pa:lisi tanebapiatamo walo na:kegiya, "Tete tatalila, nale la: ka:miyapamamota, ebene la:le na eba wadinilo la: la:imano kuba osiyodilole magumulo gito ka:elaomamota, mabu nale kebe duliynomolamo da:tomo la: ebe duliynomolamo nago tolaema: modoboa:." §†

²² Ebema: Yu watowatopiate ibino taneba magumulo negeliya, "Mabu keleka: ebete dege a eba:go tolaema: modoboa:? Me tabono magumu ma kunula:ka:, ebe a:ka:tuwa: ebe bakanakapuimene?"

²³ Ebema: Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "La: me opo epolata, wiyasiya na Unu Duliynomolone piyamo, na me opo lumagia: ^{§†24} Ebema: nale la: nanitabonomolo ma kunu analemata, la: la:imano kuba magumulo ka:elaomamota, mabu na uwomua: tetelo dokolinamo ebe Kawodawala. La: me tanalo nanitabokobi midia:no, nanitabola, la: bilibilinomate la:imano kuba osiyodilole magumulo ka:elaomamota."

²⁵ Ebene tabo olowiopiate ebe naniya, "A:ma: potelela:ka:?"

Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "Wagilimi mabune nale la: ma kunu analimata, na ebe Kawodawala.

²⁶ Ebema: nagodolo tabo bilibilinomo epetapi ba:po:la:na, nale la: mabuma: eba kiyawaolo la:imano tanalo ebo kanagilamelelaemamota. Wiyasiya numa:la:, ebe iyaiya tabote nagodone ka:pelamena:, na Alibonedawagodone pelamena. Ebe Kawodawa ebe nanitabo tanalo awokalimidawala, ebema: nale iyalo tetelo ebegodone kebe iyaiya tabo kolowiyamo, na la:tamo ebe atu tabonomo ka:kiyawaonakomo." ²⁷ Ebe tetelo iba:te wadenomamo kemalagidiliya:, Ya:sute Nabiwi Godokono tanaloma: da:kiyawaiya.

²⁸ Ebema: Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "La: me opo epate na Epono Naniwi kewa olotolowa unamo dadipanatena:ema, la: naimano tanalo ma kunu nanitabolo kiyatawaomamota, na ebe uwomua: tetelo dokolinamo ebe Kawodawala, ega:walo nale kebe iyaiya tanalo kosiyodilolenamo na a:ka:tuwa: naimano elawamo kosiyodilolena:, mabu na Alibonedawate na kebe iyaiya tabo kananiyale nale epatamo ebe atu tabonomo ka:kiyawaonakomo. ^{§29} Ega:walo me tanalo idila. Na dapaliboniya ebe Kawodawate tete bilibilinomolo naimano osiyodilole tanaloma: natamo nekalakalana, ebema: ebete nago eba okolinalo na katepanena:" ³⁰ Ebe tetelo epo epetapi bilibilinomate Ya:sukono tabo dolowiya, iba:te ebe nanitabokobi ebo midiya.

Ape Tutupi Ega:walo Ape Ala:mo Matuolamolepi Ibino Tanalo

³¹ Ebene Yu epo magumulo piyate Ya:suko nanitabokobi da:midia, ebete iba:tamo negiya, "La: naimano iyatulame magumulo dilukula:wenama, la:

† 8:11 Yon 5:14 †† 8:12 Ais 49:6; Yon 1:4-9; 9:5; 12:46 ‡ 8:14 Yon 5:31-32; 7:28 †† 8:15 Yon 12:47 †† 8:16 Yon 5:30; 8:29 ††† 8:17 Totomu 19:15 ††† 8:18 1Yon 5:9 § 8:20 Yon 7:30

§† 8:21 Yon 7:34; 13:33 §†† 8:23 Yon 3:31 §‡ 8:28 Yon 3:14

naimano nani waloma:enepilata. ³² Ebene la: Godokono nanitabo tanalo kiyatawaomamota, iyo, ebe nanitabo tanalote la: mibomibo wiya: woko magumune wagailitate tutupima: ka:midilimamota, ega:walo kubadawa idino matuomeo tanalo idite la:godolo a:kitanamene."

³³ Ebe tetelo iba:te tabo eba wiyalo negeliya, "A A:ibalayamakono walone gudila. Ewonino tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, aimano taneba magumulo lumagi idite kubadawa idino wiya: wokodawama: keda:namia:, ega:walo ale lumagi idino matuomeo tanalo kiyatawaonakoa:. Ebema: mabu keleka: a:ma: atamo degeawa:, Godokono nanitabo tanalote a wiya: woko magumune kowagaima:?" †

³⁴ Ebene Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, "Na la:tamo nani tabonomo gemo, piyate kuba osiyodilole magumulo dilukuliona, ibi kubano wiya: wokopima: eda:ona. †³⁵ Nani gudunomote ebene nabiwino moto epo magumulo ebene okolina tetelo kalakalago bokolinamene, wiyasiya wiya: wokodawano tanalo eba kunua:. Ebete ebene woko namutudawano matuomeo magumulo bokolina, ebema: tete idilo ebe namutudawate ebe ubia:noma: deda:mene, ebete ebene motone ebe gito kanalibomene. ³⁶ Ebema: la: nolowiala: Godokono Gudute la: kubadawa idino matuolamole magumune wagailitate ebene atu alailame tutu ekakima: da:midilitamene, ebe tetelo la: nanitabonomolo tutuma: keda:omamota."

³⁷ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Na iyatawala la: A:ibalayamakono walone gudilata, wiyasiya la: naimano iyatulame tanalo kuwata:wena: ebema: la: ubila na kanakapunama:ema:. ³⁸ Numa:la:, naimano Nabiwite iyalo tetelo natamo dawokalilamiya na ebe atu tanalo la:tamo awokalilamenakomo, ega:walo la: atumu, la:imano a:da: elemasigi nabiwite kebe tanalo kiyatulametiyala la: ebe iyaiya tanalo kapiya bosiyodilolenakomata."

³⁹ Ebene iba:te ebene tabo eba wiyalo negeliya, "Aimano nabiwi ebe A:ibalayamatela."

Ebe tetelo ebete ibi nanaliya, "La: A:ibalayamakono nani gudima: neda:wenataleka:, ebete dosiyodilolena:ki la: ebe atu wadewade tanalo bosiyodilola:wena:na:na: ⁴⁰ Numa:la:, nale Godogodone kebe iyaiya nanitabo tanalo kolowiyamo, na ebe atu tanalo la:tamo awokalilamenakomo. Ebema: la: ubila na kanakapunama:ema:, wiyasiya la:imano ewono nabiwi A:ibalayamate dopamo tuputupu lumagi iditamo dowate ebe anakapuima: kowageliya:. ⁴¹ Nanitabola, la:imano nabiwi idi bokolina, ebe kubadawate kebe tanalo kosiyodilolenakole la: ebe atu kuba tanalo kosiyodilolenakomata, la:le wiyasiya A:ibalayamakono wadewade tanalo kosiyodilola:wena:!"

Ebene iba:te ebene tabo eba wiyalo negeliya, "A pilo gabodo kawokalaiya:, iyo, a nabia: gudima: keda:ona:. Ebema: Godoko kapiya ebe aimano Nabiwila, ega:walo a ebene nani gudinomola." †

† 8:33 Ma:t 3:9 †† 8:34 Lom 6:16,20 ‡ 8:39 Ma:t 3:9 †† 8:41 Ais 63:16

⁴² Ya:sute iba:tamo negiya, "Godote la:imano Nabiwinomoma: neda:nataleka:, la:le na nilakapolo be-malagidilona:wenana:, mabu na Godogodone la:tamo piyamo. Iyo, na a:ka:tuwa: naimano elawamo ka:piya:, na Godote paliboniya. ⁴³ Wiyasiya la:le me tabono magumu wadenomamo kelawa:wea:, mabu la:le naimano iyatulame tanalo ubia:noma: eda:onamata. ⁴⁴ Numa:la:, la:imano nabiwi ebe Saitanatela, ebema: la:le ebene gudima: eba eda:onalo ebene ubi tanalamo tudila:onakomata. Dopamo wagilimi mabune ebe tuputupu lumagi anakapumidawala, ega:walo ebete Godokono nanitabo tanalo ubia:noma: eda:nami. Eiyee, ebene osiyodilole magumudo ebe a:ka:tuwa: ebene tanalo ma kunu awokaliminako, ebete a:da: tabo kapiya kiyawaonako mabu ebegodolo nanitabo tanalo idi kitana:. Iyo, ebe a:da: tabo kiyawaopino nabiwima: eda:na, mabu a:da: tabo kiyawao tanalo bilibilinomate ebegodone pemaiminal! ⁴⁵ Na wiyasiya iyaiya nanitabo tanalo kapiya kiyawaonakomo, ebema: la:le la:imano a:da: elemasigi nabiwi keba kunula:ka: ebako epoma: eba eda:wenalo la: na nanitabokobi ka:midina:wena:. ⁴⁶ La: iyatawalata na nanitabo tanalo kiyawaodawala, ega:walo la:imano taneba magumulo lumagi idi modoboa: na kuba osiyodilodawama: ka:na:ima:. Ebema: mabu keleka: la:le na nanitabokobi ka:midina:wena:?" ⁴⁷ Me tanalo nanitabola, kebe epate Godokono nani gudima: deda:oma:na: iba:te ebene tabamo ba:tudila:onakomana:na:, wiyasiya la: eba kunua:, ebema: la: ebene tabo kolowiawenakoa:." ††

Ya:suko Ega:walo A:ibalayamako Ibino Tanalo

⁴⁸ Ebe tetelo Yu epo epetapiate Ya:sutamo negeliya, "Ale a:imano tanalo nanitabonomolo ma kunu awokali:ma:, a:ma: kuba Samaliya opodawalata ega:walo a:ma:godolo kuba uliyante okolina." †

⁴⁹ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Nagodolo kuba uliyante kokolina:. Ao, naimano osiyodilole tanalate naimano Nabiwino mailo unamo adipate:nako, wiyasiya la:le naimano mailo kubaiminakomata. ⁵⁰ Numa:la:, na a:ka:tuwa: na kowalagonakoa:, mabu Kawodawa idite naimano tanalo eba anagiyamidamelome ebete na ebo kowalagonemene. ⁵¹ Ebema: nale la:tamo nani tabonomo gemo, kebe lumagite naimano iyatulame tabamo da:tuduwatamene ebete a:e a:kuimene." ††

⁵² Ebe tetelo tabo olowiopiate Ya:sutamo walo na:kegelija, "A:imano tabo kiyawao tanalodo a nanitabolo iyatawaoma: a:ma: kuba uliyagonolata. Mabu A:ibalayamako ega:walo Godokono woki awokalimipi epetapi ibi bilibilinomate a:elaiya, wiyasiya a:ma:le negeata kebe lumagite a:imano tabamo da:tuduwatamene ebete a:e a:kuimene! A:ma: na:kemalagidilawita a:imano elawote A:ibalayamakono elawo ega:walo Godokono wokopi epetapino

†† 8:44 1Yon 3:8 ††† 8:46 2Kol 5:21; 1Pit 2:22 ††† 8:47 1Yon 4:6 † 8:48 Mak 3:21-22 †† 8:51 Yon 5:24

elawo nodoilina? Eiyē, a:imano amama tanalo beda: kawonomola:ka:!”

⁵⁴ Ebene Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, “Kebe tetelo na a:ka:tuwa: na nowalogotaleka:, ebe amama magumulo nanitabo tanalo idite a:kitanana:. Wiyasiya naimano Nabiwite na nowalogonena, nalea:.. Ebe la:le nani Godoma: deka:miawenama, ebetela. ⁵⁵ La: ebena tanalo nanitabolo iyatawa:, wiyasiya na kapiyate ebena tanalo iyatawala. Numa:la:, nale la:tamo ma kunu negetaleka:, ‘Na ebena tanalo iyatawa:,’ na a:da: tabo begena:, wiyasiya na la: a:da: tabo kiyawaopi keba kunula:ka: eba kunua:, ebema: nale Nabiwino nanitabo tanalo iyatawala ega:walo nale ebena iyaiya ubi tanalo kapiya bosiyodilolenakomo. ⁵⁶ Ega:walo la: me tanalo idi nemalagidilala:. La:imano ewono nabiwi A:ibalayamate ebena tepo magumulo naimano pe tanalo demalagidilonaki kawo kalakala tanalo iyatawanaki, iyo, ebe egelate pema: ebete kalakalago makopelenami.”

⁵⁷ Ebe tetelo tabo olowiopiate ebe naniya, “Eiyē! A:ma: aimano ewono A:ibalayamako nanitabolo a:kuma:wiyala? Ebete iyalo tetenomolo a:iya ega:walo a:ma: 50 ulama tete lumagia:, a:ma: oli ape dubulata!”

⁵⁸ Ebene Ya:sute iba:tamo eba wiyalo negiya, “Na la:tamo nani tabonomo gemo, na uwomua: tetelo dokolinamo ebe Kawodawala. A:ibalayamate me opamo awokala:no na dopamo Godago okolinaimo.”

⁵⁹ Ebe tetelo iba:te ebe tabono tanaloma: kawonomamo dowaoite nokola ebo uwatiya ebe mapemete kanakapuima:, wiyasiya Godote ebe waminalo Amamateno Iya Moto atepate gito tiya.

Ya:sute Balidi Tamio Dubu Wadekobi Da:midiya

⁹ Egele idilo Ya:sute eba tonatolo balidi tamio dubu ebo numiya, ebe dubute ebena menokono tepo magumune eba kunu pawokaliya. ² Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebe nalatediya, “Iyatulamedawa, me dubute balidi tamiolo dapawokaliya pokono kubala:ka:? Ebenola:ka: o ebena menokola nabiwila ibino kubala:ka:?” ^{††}

³ Ebene Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, “Me dubuno kuba:, ega:walo ebena menokola nabiwila ibino kuba:. Me dubute ma kunu dapawokaliya, ebe mabu bitana Godote iyalo tetelo ubi iyatiya ebena wokono kawo elawo ebegodolo kawokalima:.. ⁴ La: nolowiala:, a egelano alo magumulo eba ilukulinalo, na dapaliboniya ale ebe Kawodawano woko osiyodilonama:, wiyasiya idoko tanalo na:pe, ebe tetelo lumagi idite woko a:kosiyodilomene. ⁵ Nale me opolo eba okolinalo na me opono aloma: eda:namo.” ^{††}

⁶ Ebe tetelo Ya:sute ebe tabo kiyawaote, ebete kowe damelamo meamidate ebe kowa:mo kobokobo osiyodilote dubuno balida:mo abutilamelemete ^{†††} ebe naniya, “A:ma: Silomo mailagono mala: ikila: baiamo toawete mala: ebo na:neta.” Silomo mailono magumu ebe nitana ‘Alibo Tanalola.’ Ebene ebe dubute ebe

mala: ikila: bailo mala: da:netiya, ebena balidite na:melete ebete opo uma:go walo ebo ka:piya.

⁸ Ebe tetelo ebe niyakabolo dilukuliniamiya ega:walo piyate dopamo ebe manima: towetoweolo duminakiya, iba:te ebe umite ebo geliya, “Me dubu gabo balalo okolite manima: da:toweolamitanaki, me ebe dubula:ka:?”

⁹ Epetapiate ibino tabo eba wiyalo negeliya, “Iyo, ebe ebete,” wiyasiya epetapiate negeliya, “Ao, ebe ebetea:, ebena ololo keba kunula:ka: ebako lumagi idila.”

Wiyasiya ebe dubute a:ka:tuwa: ebena tanalo eba awokalimilo negiya, “Na ebe ebe dubula.”

¹⁰ Ebene iba:te ebe naniya, “A:imano balidi wadekobi keba kunu kolowiometa?”

¹¹ Ebete ibino tabo eba wiyalo negiya, “Dubu idi ebena mailo Ya:sutela, ebete kowe damelamo meamidate ebe kowa:mo kobokobo osiyodilote naimano balida:mo ebo alomo. Ebene ebete na nanane Silomo mala: ikila: bailo mala: ka:netama:. Nale eba kunu da:nosiyodilomo, na balidi ebo melemo.”

¹² Ebene iba:te ebe walo nakaniya, “A:ma: wadekobi da:midita, ebe dubu keleka:?”

Ebete negiya, “Na iyatawa:.”

Pa:lisi Tanebapiate Ya:sukono Wade Osiyodilo Tanalo Kubama: Degeliya

¹³ Ya:sute balidi tamio dubu wadekobi ka:midima:, ebete kebe egelalo kobokobo osiyodilote ebena balida:mo dalomomiya, ebe egele Yu epono wokoa: talena egelele. Ebema: epetapiate ebe wade walubi tanalo kanawokalima:, iba:te ebe dubu lawete Pa:lisi tanebapiatamo gito magatiya. ¹⁵ Ebe tetelo Pa:lisi tanebapiate talena egelano tanalo eba malagidilolo ebe naniya, “A:imano balidi wadekobi keba gabodo kolowiometa?”

Ebete ibino tabo eba wiyalo negiya, “Dubu idite naimano balida:mo kobokobo abutilamelenamete, nale mala: da:netamo na balidi ebo melemo.”

¹⁶ Ebe tetelo Pa:lisi tanebapiate epetapiate negeliya, “Me dubute wokoa: talena egelano pukala adikamidale, ebema: ebe Godokono alibodawanomoa:.” Wiyasiya epetapiate negeliya, “Ao, ebe wade lumagila. Kubadawagodolo Godokono elawo kitana: mako anoano tanalo osiyodilolema:.” Ebema: ibi magumulo anagiyamida tanalote gito maigiya.

¹⁷ Ebe tetelo iba:te ebe dubu walo nakaniya, “A:imano balidi wadekobi da:midilimita, ebe dubu a:ma:le ebe poma: kegeawita?”

Ebete nowamiya, “Nale ebe Godokono woki awokalimidawa idima: gitamo.” ^{†††}

¹⁸ Ebe tetelo ebe dubute menokono tepone balidi tamiolo dapawokaliya ega:walo ebena balidite ka:lo wadekobi dolowiome, Yu watowatopiate ebe tanalo netewa nanitabokobi ka:midiliya:.. Ebema: iba:te ebe dubuno menokola nabiwila iba:tamo tabo gito alibiya iba:te ka:pema:. ¹⁹ Iba:te da:piya Yu watowatopiate

† 8:58 Yon 1:1 †† 9:2 Isi 18:20; Luk 13:2,4 † 9:3 Yon 11:4

†† 9:5 Ma:t 5:14; Yon 8:12 ††† 9:6 Mak 8:23

††† 9:17 Yon 4:19

iba:godone ibino guduno nanitabo tanalo lawete ibi nanaliya, "La: egelamata me dubu la:imano gudula, ega:walo la: egelamata ebe menokono tepone balidi tamiolo pawokaliya. Ebema: la: me tanalo atamo nawokalima:la:, ebene balidite wadekobi kebako gabodo kolowiomele?"

²⁰ Ebene ebene menokola nabiwila iba:te ibino tabo eba wiyalo negeliya, "Nanitabola, ebe aimano gudula, ega:walo a iyatawala ebe menokono tepone balidi tamiolo pawokaliya. ²¹ Wiyasiya a iyatawa: ebene balidite wadekobi kebako gabodo kolowiomele ega:walo ebene balidi potele wadekobi ka:midilimile. Ebe dubu kawola. Modobola la: ebe nanala:, nanitabo tanalo ebete la: ka:kiyawaolaema:ta." ²² Ebe dubuno menokola nabiwila iba:te tabo ma kunu degeliya mabu iba:te Yu watowatopi tolelamiya. Watowatopiate iyalo egeliya, kebe lumagite Ya:suko Godokono Alibodawa Kelisoma: degemene, iba:te ebetamo talena kiyati-ma:na: ebete balidi ibilamole moto guamo epo epetapiago ka:podoloma:." ²³ Ebe mabuma: ebe dubuno menokola nabiwila iba:te negeliya, "Aimano guduno ebe dubu kawola, modobola la: ebe nanala:."

²⁴ Ebene Yu watowatopiate dopamo balidi tamiolo dokolinami, ebe dubu iba:tamo walo keka:mite ebe nakaniya, "A:ma: Godokono ololo apulo eba utitalo nanitabo tanalo atamo nawokalima:, me dubu Ya:sute a:ma:tamo beda: tanalo kosiyodilole? A iyatawala ebe iyaiya kuba osiyodilole dawala."

²⁵ Ebe tetelo ebete tabo eba wiyalo negiya, "Na iyatawa:, ebe da: wade lumagila: o da: kuba lumagila:." Wiyasiya na kapiya tanalo iyatawitamo, na dopamo balidi tamiodawala, ka:lo na balidi a:melemo."

²⁶ Ebene Yu watowatopiate ebe walo nakaniya, "Ebete a:ma:tamo beda: tanalo osiyodilote a:imano balidi wadekobi ebo kolowiometa?"

²⁷ Ebete negiya, "Na nani tabo la: iyalo analemata, wiyasiya diyala, la: wadenomamo kolowiawea:." Ebema: la: beda: mabuma: olowima: walo da:kowagela:wita-ma? La: ebene waloma:tapi epetapima: eda:oma:la:ka:?"

²⁸ Ebene iba:te wiyasiya ebe malogolo kawiya eba analo negeliya, "A:ma: ebene waloma:tadawa idilata, aa:! A Mosesekono waloma:tapila! ²⁹ Mabu a iyatawala Godote Mosesedo tabo a:kiyawaonaki, wiyasiya me dubuno nanitabo tanalo a iyatawa:." Ebe kuba daleyala duliomolo idilo ega:walo pilo gabodo da: awokaliyale!"

³⁰ Ebene ebe dubute tabo eba wiyalo negiya, "Me beda: kuba tanalola:ka:? Me dubute naimano balidi anoano gabodo wadekobi midiliname, wiyasiya la: watowatopi iyatawa: ebete kebene ka:piyale! ³¹ A bilibilinomo iyatawala Godote kuba osiyodilolepino tabo kolowinako:, wiyasiya kebe lumagite ebe Kawodawa-ma: gelo ebetamo da:tuduwatamene, Godote ebe lumagino tabo kolowimene. ^{†32} Opo wagilimi mabune me teta:mo pemaiga idawate balidi tamio lumagi wadekobi da:midiya, a opo epate ebe anoano tanalo

kuminakia:." ³³ Ebema: naimano woki ma kunu itana, me dubu Godogodone pea:notaleka:, ebete epo kowalubilima: wade tanalo idi osiyodiloma: a:ka:modobona:!"

³⁴ Ebe tetelo Yu watowatopiate ebene tabo eba wiyalo negeliya, "Eiye! A:ma: menokono kuba osiyodilo tanalodo awokaliyata! Mabu keleka: a:ma: a iyatuae-ma: dowagela:wita?" Ebene iba:te kawo dowago ebe dubutamo balidi ibilamole moto guamo popega tale-na iyatimite gito alibiya. ^{††}

Godokono Osiyodilo Tanalo Umia: Lumagi Ebe Balidi Tamiodawala

³⁵ Ebene Yu watowatopiate ebe dubu dowago dali-biya, Ya:sute ebe tanalo olowite ebe wadiago da:piya, ebete ebe dubu pumite ebe napaniya, "A:ma: Epono Naniwi nanitabokobi na:ka:mida:wita?"

³⁶ Ebene ebete nowamiya, "Kawodawa, Epono Naniwi potelela:ka:? A:ma:le na diyatunama:emene, nale ebe nanitabokobi ebo ka:midimamo."

³⁷ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "A:ma:le ebe numitata, mabu ka:lo a:ma:go ebete kiyawauta."

³⁸ Ebe dubute negiya, "Nanitabola, Kawodawa, na ka:lo a:ma: nanitabokobi na:midimata," ebene ebete pupamo okolite Ya:suko ebo amamatiya.

³⁹ Ebene Ya:sute negiya, "Na me opo epono iyaiya tanalo anagilamelelaema: piyamo. Ebema: piyate bali-di tamiolo dilukuliona, na ibino balidi kepalamililae-mamo iba:te tanalo bilibilinomo wadenomamo kulae-ma:, ega:walo piyate a:ka:tuwa: ibino amama magumulo degelana, 'A balidi na:meleonama:,' nale ibino balidi wiyasiya idokoma: ka:midililaemamo."

⁴⁰ Ebe tetelo Pa:lisi tanebapi epetapiate Ya:suko niyakabolo delamota:oniya, iba:te ebene tabo olowite negeliya, "A:ma: na:kegeawita, a atumu balidi tamiopila?" [‡]

⁴¹ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "La: Godokono tabono iyaiya tanalo iyatawaoa:noma: neda:wetaleka:, ebete la: balidi tamiopinomoma: ka:la:mia:no la:imano kuba osiyodilole mabuma: wiya ikalaema: a:kegena:." Wiyasiya la: negelanamata, 'A Godokono tabono tana-lo bilibilinomo modobolo ulamenama:,' ebema: la:imano kuba wiyate nanitabonomolo na:pe."

Sipi-goeogoeo Ega:walo Ibino Ulamedawa Ibino Tana-lo

10 Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Na la:tamo nani tabonomo gemo, kebe lumagite sipi-goeogoeono kala magumamo gigiyudo popega:no wiyasiya balado da:popegamene, ebe pilo lumagila ega:walo ebe epetapino inamabu elawamo uwatelamedawala.

² Wiyasiya kebe lumagite gigiyunomodo da:popegamene, ebe sipi-goeogoeono nani ulamedawanomola. ³ Ebe ulamedawate duiyanomolo kala magumune toma: dowagelemene, gigiyu umidawate gigiyu ebetamo ka:iyamidaemene. Ebene

† 9:31 Oale 34:15

†† 9:34 Oale 51:5 ‡ 9:40 Ma:t 15:14

ebete ebenu sipi-goeogoeonomo ibino mailamo de-ka:la:imene, iba:te ebenu tabo madodo olowite, ebete kala magumune ibi ebo ka:powaulatelemene. ⁴ Ebete ebenu sipi-goeogoeo bilibilinomo powaulatelete, ibi dopolamete eba tonatolo iba:te ebe ebo kowalo-ma:tama:na: mabu ibi iyatawala ibi ulamedawano tabo madodo. ⁵ Wiyasiya sipi-goeogoeate iya lumagi idi a:kowaloma:tama:na:. Ebako lumagite ibi de-ka:la:imene, iba:te ebe atepate iyabaiamo gito kalautioma:na: mabu iba:te ebenu tabo madodo iyatawa:.”
⁶ Ya:sute me iyatulame oiamo epo diyatulamiya, iba:te ebenu magumu wadenomamo kelawiya:, nipo malagidiliya.

Ya:suko Ebe Wade Sipi-goeogoeo Ulamedawala

⁷ Ebema: Ya:sute iba:tamo walo na:kegiya, “Na la:tamo nani tabonomo gemo, na ebe sipi-goeogoeono kala gigiyula. ⁸ Na pea:no piyate dopamo da:pelamenakiya, ibi bilibilinomo pilo dubula ega:walo epetapino inamabu elawamo uwatelamepila, wiyasiya sipi-goeogoeate ibino tabo kolowionakia:.” ⁹ Na ebe gigiyula. Kebe lumagite na magumudo da:popegamene ebete igilo mula: tanalo nanitabolo ka:pelaemene. Iyo, ebako sipi-goeote adimo apuamo naimano kala magumamo ka:popega, duiya tetelo wade uwago nalema: ka:to, ebete eba kunu eba wagelenalo nao inamabu modobolo bulamenakomene. ¹⁰ Numa:la:, pilo lumagi ega:walo na, aimano tanalo iyaiyala. Ebete sipi-goeogoeo pilolo uwate o alukole woki kapiyado ka:pemene ibi ka:pa:kubailaema:. Wiyasiya nale na:piyamo uwomua: igilonomo iba:tamo eba ikalamelo iba:te uwomua: tetelo kekalakalaonama:, ebema: ebe igilo tanalote ibi magumulo tabokanomoma: eba eda:lo lumagite modobutima: modoboa:.”

¹¹ “Ebema: na ebe Wade Sipi-goeogoeo Ulamedawala. Naimano kalakala bitana, nale naimano igilo iyabaiamo eba iyatilo ibino igilo ka:mula:lalaema:.” ¹² Wiyasiya kebe lumagite sipi-goeogoeo ulame woko wiyamo dosiyodilona, ebe ibi ulamedawanomoa:. Kebe tetelo ebete elawo gaa penapelo duimene, ebe a:ka:tuwa: ebenu igilo eba mula:lo sipi-goeogoeo miyapate iyabaiamo gito kalaula:mene, ebenu elawo gaate ibi epetapi eba palukolelo, epetapi iyaiya gito kalautioma:na:. ¹³ Iyo, mako dubute sipi-goeogoeatamo olalati tanalote pelo duimene, ebete samamo kalaula:mene, mabu ebenu woko wiya ega:walo ebenu igilo ebe tanalo kapiya malagidilolena, sipi-goeogoeono tanalo nanitabolo kemalagidilolena:.”

¹⁴ Ebenu Ya:sute walo na:kegiya, “Na ebe Wade Sipi-goeogoeo Ulamedawala. Nale naimano sipi-goeogoeono tanalo iyatawala, ega:walo ibi atumu naimano tanalo iyatawala, Nabiwi Godote naimano tanalo keba kunu kiyatawanale ega:walo nale ebenu tanalo atumu keba kunu kiyatawanamo eba kunu. Ebe mabuma: naimano kalakala bitana, nale naimano igilo iyabaiamo eba iyatilo ibino igilo ka:mula:lalaema:.”

† 10:8 Yel 23:1-2; Isi 34:2-3 †† 10:11 Oale 23:1; Awo 7:17 † 10:12 Ali 20:29

¹⁶ Ega:walo naimano sipi-goeogoeo epetapi ba:po-la:na, wiyasiya me tetelo iba:te me kala magumulo kilukuliona:. Wiyasiya nanitabola, iba:te naimano tabo dolowima:na:, nale ibi ebo kemagaelemamo iba:te me dopo sipi-goeogoeago kapimiya kilukulionama:, ebenu ibi bilibilinomate kapiya kalalo aladabutite na ibino kapiya ulamedawate ibi wadenomamo ba:buiyalatelemamo. †

¹⁷ “Numa:la:, naimano kalakala bitana naimano igilo iyabaiamo iyatima:, ebema: Nabiwite nilakapolo na nemalagidilonena. Ega:walo me tanalo idila, nale naimano igilo iyabaiamo diyatimo, nale nanitabolo walo ka:kelaemamo. ††¹⁸ Lumagi idite naimano igilo nagodone a:kelaemene. Ao, na a:ka:tuwa: naimano igilo iyabaiamo kiyatimamo mabu me tanalo ebe naimano tanalola, ega:walo na a:ka:tuwa: walo ka:kelaemamo mabu nagodolo elawo bitana. Naimano Nabiwite na iyalo ananiya me tanalo kosiyodiloma:, ebema: nale nanitabonomolo kosiyodilomamo.”

¹⁹ Ebe tetelo Ya:sute da:kiyawaiya ebe tabono tanaloma: olowiopiate ibi a:ka:tuwa: ibino taneba magumulo woki kapiyama: ka:midiliya:, iba:te tulituliya gito kagaliya. ²⁰ Ibi epetapiate negeliya, “Me dubuno tabo la:le beda:ma: kolowiawitama? Ebe kuba uliyanagonola, ebema: ebe nedaedalita!”

²¹ Epetapiate ibino tabo eba wiyalo negeliya, “Ao, kuba uliyanate daedalekobi da:midi, ebako lumagite Godokono iyatulame tabo wadenomamo kiyawaoma: modoboa:, wiyasiya me dubuno iyaiya tabono tanalo wadewadenonomola. Ega:walo kuba uliyanagodawate modoboa: balidi tamiodawano balidi wadekobi midilima:!”

Epate Ya:suko Ubia:noma: Deda:iya

²² Ulama uwomu tetelo giba tanalote Yu epono opolo eba itanalo, ebe tetelo iba:te Yelusalema kawo duli-omololo Godoko Amamate Moto A:iyamida Soliyomu †† osiyodilutiya mabu ibino tanalo eba kunula. ²³ Ebe tetelo Godoko Amamateno Motolo tanatimi idi nitanami, epate ebe tanatimi Solomonokono mailamo ka:mi-nakiya. Ebenu Ya:sute ebe tanatimilo eba nepata:lo, ²⁴ epo epetapiate pelamete ebe pa:wa:midadigalo ebetamo na:pegeliya, “A:imano nanitabo tanalo tete gegageyanomolo atamo kawokalima:wena:. Ebema:

†† 10:14-15 Ma:t 11:27; 1Yon 3:16 †† 10:16 Ais 56:8; Isi 34:23 ††† 10:17 Pil 2:8-9 ††† Godoko Amamate Moto A:iyamida Soliyomu ebe Yu epono kalakala soliyomu idila, iba:te ulama bilibilinomolo bosiyodilonakoma:na:. Ibino ewonino tetelo kapela kawo elawodubu idite Godoko Amamateno Iya Motono talena eba adikamidalelo, ebete netewa-kapiya ulamalo kuba daleya goeogoeo moto guamo ebo magaelenaki Godokono moto ka:kubaima:. Ebenu Yu epate ebe kapela kawo elawodubu ibino opone ebenu oponomamo elawamo da:na:ma:tiya, ebe tetelo iba:te Godokono Moto wadekobi ka:midite, talenama: walo ka:midite, amamatepinomatomo walo eba ka:iyamidalo kawo kalakala soliyomu Godotamo ebo osiyodiliya. Ebema: ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, Yu epate ibino Godoko Amamate Motono a:iyamida tanalo eba malagidilolo, iba:te ulama bilibilinomolo a:iti egela magumulo ibino kalakala soliyomu Godotamo osiyodilonakiya.

modobola a:ma: a niyatuama:, a:ma: Kelisotela:ka:, Godokono Alibodawa?"

²⁵ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Nale me tanaloma: la: dopamo analimata wiyasiya la:le na nanitabokobi ka:midina:wea:. Ega:walo nale kebe anoano tanalo naimano Nabiwino elawamo kosiyo-dilolenakomo, ebe tanalate naimano tanalo ebe awokalimina, na ebetela. ²⁶ Wiyasiya nanitabola, la:le ebe iyaiya tanalo dulama:wenakoma na nanitabokobi ka:midina:wena:, mabu la: naimano sipi-goeo-goeonoma:. ²⁷ Naimano sipi-goeogoeate naimano tabo madodo olowinaka, ebene na ibino tanalo iyatawala ega:walo iba:te na nowaloma:enena. ²⁸ Ebema: nale iba:tamo uwomua: igilo dikalaemo iba:te a:ka:elaoma:na:, iyo, nale ibi kodakodalo eba uwatelo pilodawate naimano koto magumune idi kapiya a:ke-laemene. ²⁹ Nanitabola, naimano Nabiwite ibi bilibilinomo natamo iyalo ikanamoniya. Ebene elawo kawonomola, idawano elawote ebene elawo kodolina:, ebema: ebe atumu ebe sipi-goeogoeo kodakodalo eba uwatelo pilodawate ebene koto magumune idi kapiya laema: modoboa:. ³⁰ Nabiwi Godoko ega:walo na, a kapiyanomola."

³¹ Ebe tetelo epate me tabo dolowiya, iba:te nokola gito uwatiya Ya:suko mapemete ebe ebo kanaka-puima:. ³² Wiyasiya Ya:sute iba:tamo negiya, "Naimano Nabiwite natamo dikanamoniya, nale ebe wadewade tanalo bilibilinomo la:imano ololo apulo osiyodilolenakomo. Ebema: ebe wadewade osiyodilole tanalo magumulo la:le natamo beda: tanaloma: ka:dowawitama? Mabu keleka: la:le na mapenaema: dowagela:witama?"

³³ Iba:te nowaimiya, "Ale a:imano wade osiyodilo tanalo idi mabuma: a:ma: mapema: kowagelita:. Ao, mabu bitana, a:ma: me opo dawama: eba eda:nalo wiyasiya a:ma:le negeata, a:ma: ega:walo Godoko, la: kapiyala! Godokono ololo apulo mako tabo kubanomola!" ^{††}

³⁴ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Nale dege-mo ebe tabo kuba:. Ebema: la: me tanalo wadeno-mamo nemalagidilala:, Godote la:imano ewoniatamo dikalamiya ebe Totomu Bukalo ebene tabote ma kunu itana, 'La: bilibilinomo Godoko keba kunula:ka: ebako epoma: eda:onamata.' ³⁵ Numa:la:, Godote ebene Bukalo dawokalimina ebe nanitabo tanalono elawote uwomua: tetelo bitanamene. Ebene ewonino tetelo Godokono Buka apuno tabote ibi Godoko keba kunula:ka: ebako epoma: ka:la:miya, ³⁶ wiyasiya la:imano tetelo Godote na talenama: midinite me opamo ebo paliboniya. Ebema: na a:ka:tuwa: na Godokono Guduma: degemo, nale kuba tabo kegea: Mabu keleka: la:le kubama: degelaema?"

³⁷ "Ega:walo me tanalo idila, Godote natamo kebe wadewade tanalo osiyodilolema: kikanamonenale, nale ebe tanalo osiyodilolea:no modobola la: na nanitabokobi akomidina:la:. ³⁸ Wiyasiya nale ebe wade-

wade tanalo la: magumulo nanitabolo osiyodilolenakomo, ebema: modobola la: ebe tanalo eba ulamenalo naimano nanitabo tanalo ebo niyatawaonala:. Iyo, naimano wade osiyodilole tanalate naimano tanalo ebe awokalimina ma kunu, na ega:walo naimano Nabiwi, a kapiyanomola. Wiyasiya la: ubia:nola me tanalo nanitabokobi midima:!" ^{††}

³⁹ Ebe tetelo ibi ubila Ya:suko idoko motamo ebo kiyatima:, wiyasiya ebete ibi magumune iyabaiamo gito tiya iba:te ebe lawekapoma:.

⁴⁰ Ebene ebete walo ka:tote Yodane Kolomo apuamo ka:na:iwate, Yonete dopamo epo obamo dowaduba:midaolenaki ebolo eba nokolitalo ^{†††} epo bilibilinomate ebetamo ebo pelamolliya. Ebe tetelo iba:te negeliya, "Yonete Godokono elawamo iyaiya anoano tanalo kosiyo-dilolenakia:, wiyasiya me dubu Ya:sute dosiyodilolena ebe anoano tanalo kawokawonomola! Yonete ebene tanaloma: kebe tabo ka:kiyawaiile, ebe tabono tanalo bilibilinomo nanitabonomola!" ⁴² Ebema: ibi magumulo epo epetapi bilibilinomate Ya:suko nanitabokobi ebo midiya.

Lasalesikono A:e Tanalo

11 Tete idilo Betani duliynomolono dubu idi, ebene mailo Lasalesitela, ebe kawo gabugabute umiti. Me Betani duliynomolo ebe atu alailame kamiyale netewa Ma:lika ega:walo Matakoka, iba:te kebolo kokolionami ebe duliynomolola. ^{††2} Me kamiyale Ma:lite tete idilo Kawodawa Ya:sukono agowamo wade nibo inamabu adipanamete ebene eka:mo a:la:li diya:da:olemiya ebe dawala, ega:walo gabugabute dumiti me dubu Lasalesiko ebe ebene ekawila. ^{††3} Ebene ebe tetelo Ma:lika ega:walo Matakoka iba:te lumagi idi gito alibiya Ya:suko ma kunu kananama:, "Kawodawa, a:ma:le kawonomamo demalagidilawena, ebe lumagi kawo gabugabute umina."

⁴ Ya:sute me tabo olowite ebene waloma:tapiatamo negiya, "Me gabugabute Lasalesikono a:e uwomua: a:keda:mene. Gabugabute ebe dumina ebene mabu ma kunula, Godoko ubila me tanalodo ebene mailo ega:walo ebene Guduno mailo kawokobi ka:midilima:." [§]

⁵ Nanitabola, Ma:lika, Matakoka, ega:walo Lasalesiko ebe Ya:sukono wade namutupila, ebete ibi kawonomamo nemalagidilolenami. ⁶ Wiyasiya Ya:sute Lasalesikono gabugabu tanalo dolowiya, ebete ebe ka:nowalubima: Yudiya opono Betani duliynomolamo samonomamo ka:nemaigiya:, ebete kebe duliynomololo kokolinamile ebe duliynomololo netewa egela walo ebo kokoliya. ⁷ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapi nanaliya, "Modobola a Yudiya opamo walo ka:ka:tolamiye."

⁸ Iba:te ebene tabo eba wiyalo negeliya, "Iyatu-lamedawa, ale ebe opone mamoma a:pelaima: mabu ebe epate a:ma: nokolamo mapema: wagelitiya. Ibi ubila

† 10:28 Yon 3:16; 6:39 †† 10:33 Kalima 24:16 † 10:34 Oale 82:6

†† 10:38 Yon 14:10-11 †† 10:40 Yon 1:28 ††† 11:1 Luk 10:38-39 ††† 11:2 Yon 12:3 § 11:4 Yon 9:3

a:ma: kanakapumitama; ebema: mabu keleka: a:ma: ebamo walo samamo ka:ka:toaema:?"

⁹ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Kapiya egela magumulo modobo alote itananako, a, nanitabola:ka:? Ebene lumagite egelano alo magumulo depaitamene, ebete damela gugamo a:ka:negamene mabu me opono alonomo ebete numita. ¹⁰ Wiyasiya ebete idoko tetelo depata:mene agowa ukamida tanalo kiy-atawamene, mabu ebegodolo alo puliyala ebene to gabo wadenomamo kuima:." ¹¹ Ebe tetelo Ya:sute tabo eba moga:melo negiya, "Aimano namutudawa Lasalesiko u ebe watita, wiyasiya nale ebetamo tote ebe kanamutiyamamo."

¹² Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebetamo negeliya, "Kawodawa, ebete u dowatita, wadenomola! Gabugabute ebegodone nolopoliguta." ¹³ Ya:suko waloma:tapiate ma kunu geliya, mabu ebete iba:tamo u wata tabo degiya ebe Lasalesikono a:e tanaloma:giya, wiyasiya iba:te ebe tabono magumu kelawiya; ebema: iba:te u wata tanalonomoma: negemu malagidiliya.

¹⁴ Ebene Ya:sute ebene tabono magumu awokalimilo ma kunu giya, "La: nolowiala; ditidi nale Lasalesiagio luta:no ebete a:enomo ebo a:i. Wiyasiya nale ebe mabuma: tepo magumulo mibomibo kiyatawita: La: mabuma: naimano kalakala bitana, mabu tete tatalila ebene a:e tanalodo la:le naimano kawo elawo uma:wete na nanitabokobi ebo ka:midinimamota. Ebema: modobola a ebetamo ka:tolamiye."

¹⁶ Ebe tetelo Tomasiko, ebene mailo idi Nedewale Gudula, ebete waloma:tapi epetapiatamo negiya, "Kuba:nola, a bilibilinomate Iyatulamedawago ebamo tolamete eba:go ka:na:elaiye." †

Ya:suko Ebe A:e Magumune Maiga Tanalono Elawo Mabula

¹⁷ Ebene Ya:sute Betani duliyoumolamo da:nemaigiya, ebete Lasalesikono tanalo ma kunu nolowiya, ebete da:i netewa-netewa egela bobo magumulo kapitani. ¹⁸ Ebe Betani duliyoumolo Yelusalema kawo duliyoumolo tatalinomolo itana, ebe kawo duliyoumolamo tolame gabono tete ebe netewa-kapiya kilomita keba kunula:ka: eba kunula. ¹⁹ Ebema: Yu epo bilibilinomo epetapiate Lasalesikono a:e tabo olowite, iba:te kawo duliyoumolone a:pelamoliya ebene nanikubi Ma:lilo ega:walo Matakoko ibi ka:pegelebadilaema:.

²⁰ Ebene ebe tetelo Matate Ya:sukono pe tanalo olowite eba:go alugoma: gito tiya, wiyasiya Ma:lilo ka:tiya; ebete motolo luti. ²¹ Matate Ya:suago nalugote ebete ebe nananiya, "Kawodawa, a:ma: malo nokoliawitataleka: naimano ekawi a:ka:ena:!" ²² Wiyasiya na iyatawala, ka:lo a:ma:le Godoko beda: tanaloma:danaemene, ebete a:ma:tamo nanitabolo kikaema:ta."

²³ Ebene Ya:sute ebe naniya, "A:imano ekawite a:e magumune walo ka:kemaigamene."

²⁴ Matate ebene tabo eba wiyalo negiya, "Iyo, na iyatawala Godote Uwomu Egelalo nanitabokobi midipi

bilibilinomo igilamo ka:kowadipalatelemene, Lasalesiko ebana." ††

²⁵ Ebene Ya:sute ebetamo negiya, "Na ebe a:e magumune maiga tanalono elawo mabula, ega:walo na uwomua: igilola, ebema: kebe lumagite na nanitabokobi da:midinimene, a:e magumudo ebete uwomua: igilo ka:nelaemene. ²⁶ Nanitabola, kebe lumagite nagodolo eba okolinalo na nanitabokobi da:midinimene, ebete a:ka:emene. A:ma: me tanalo nanitabokobi na:ka:mida:wita?"

²⁷ Matate ebene tabo eba wiyalo negiya, "Iyo, Kawodawa! Nale a:ma: nanitabokobi na:miditamata, a:ma: Kelisote, Godokono Gudula. Ebete iyalo tetelo me opamo ka:pema: degiya, a:ma: ebe lumagilata." ‡

Ya:sute Lasalesikono A:e Tanaloma: Diiya

²⁸ Ebene Matate me tabo kiyawaote, ebete motamo walo ka:tote ebene naniko Ma:lilamo tabo diya gabodo ma kunu negiya, "Iyatulamedawa a:pe, ebe a:ma: uima: ubi iyatita." ²⁹ Ebema: Ma:lite me tabo dolowiya ebete samonomamo maigate Ya:suago alugoma: gito tiya. ³⁰ Ebe tetelo Ya:sute Betani duliyoumolo tatalilo ela ebe amiti, Matate dopamo eba:go kebolo kanalugiyale ebe atu bailo. ³¹ Ebene Ma:lite motone samonomamo da:nemaigiya, ebe tetelo epetapiate ebe gelebadimi:ma: da:pelamiya, ebe epate atumu motone ka:nemaimiote ebe ebo waloma:tiya, mabu iba:te nemalagidiliya Ma:lite Lasalesikono bobamo iima: to.

³² Wiyasiya Ma:lite bobamo ka:tiya; Ya:sute kebolo ka:lutiya ebe ebamo tiya. Ebete ebe numite ebene agowa mabuamo eba negalo negiya, "Kawodawa, a:ma: malo nokoliawitataleka: naimano ekawi a:ka:ena:!"

³³ Ebe tetelo Ya:sute Ma:lilo ega:walo piyate eba:go da:pelamiya ibi bilibilinomono imi tanalo umite ebene tepo magumulo ibi kawonomamo malagidilote ebe atumu iima: kowageliya. ³⁴ Ebene ebete ibi nanaliya, "La:le ebe bobamo kebo kiyata:ima?"

Iba:te ebene tabo eba wiyalo negeliya, "Kawodawa, a:ma: ago pa:wete ebene bobo bai na:puma:." ³⁵ Ebe tetenomolo Ya:sute ebo iya. ³⁶ Ebene epate ebene ii tanalo olowite negeliya, "Numa:la; ebene namutudawa malagidilo tanalo kawonomola."

³⁷ Wiyasiya epetapiate negeliya, "Me dubute balidi tamio dubu wadekobi a:midi, a, nanitabola:ka:? Ebete samamo na:petaleka; ebene namutudawate a:ka:ena:." ‡†

Ya:sute Lasalesiko A:e Magumune Dadipatiya

³⁸ Ebe tetelo Ya:sute ebene tepo magumulo iima: walo eba kowagelelo bobamo ebo tiya, ebe bobote damela maboele tetelo eba itanalo, epate Lasalesikono ape iyatite bobono gigiyu kawo nokolamo ebo mopiya. ³⁹ Ebene Ya:sute ebolo da:pola:niya ebe dubu epetapi nanaliya, "La: gigiyuno nokola iyabaiamo na:mupiamidala:."

† 11:16 Mak 14:31

†† 11:24 Yon 6:40 ‡ 11:27 Yon 6:69 ‡† 11:37 Yon 9:6

Ebe tetelo wiyasiya a:e lumagino naniko Matate negiya, "Kawodawa, iyaiya! Ka:lo ebena apete netewa-netewa egela tetelo itana, ebema: ebena abale nibote kubanomamo kemaigamene."

⁴⁰ Ebene Ya:sute ebena tabo eba wiyalo negiya, "Nale a:ma: dopamo ma kunu anamata, a:ma: Godoko nanitabokobi da:mida:emene ebena elawo kawonomo kuima:ta." ⁴¹ Ebene dubu epetapiate bobo gigiyuno nokola iyabaiamo mupiamidate, Ya:sute Godokono Unu Duliynomolamo melelo negiya, "Aba, na a:ma:tamo kalakala tabo gemo, mabu a:ma: naimano towetowe tabo olowinakota. ⁴² Iyo, na iyatawala a:ma: tete bilibilinomolo naimano tabo olowionakota, wiyasiya nale me tabo me epono ololo apulo gemo, iba:te naimano nanitabo tanalo ma kunu kiyatawaoma:, a:ma:le me opamo na apaliboniyata."

⁴³ Ebene Ya:sute me kalakala tabo Godotamo kiyawaote, ebete ebena tabo madodo unamo adipatete kawiya negiya, "Lasalesi, a:ma: bobo magumune na:pemaiga!" ⁴⁴ Ebe tetelo a:e dubute Ya:sukono tabo dolowiya, ebete bobo magumune ebo pemaigiya, wiyasiya ebena agowala kotola, ega:walo wato kalikamo aupulatolemela, Yu epate ibino a:elao epo kalikamo keba kunu kaupulatolenake eba kunu. Ebene Ya:sute epo nanaliya, "Modobola la:le ebe eba walubilo ebena apene kaliku nepalamiolema:la:"

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Nopo Diyatiya

Ma:t 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2

⁴⁵ Ebe tetelo piyate Ma:lilo gelebadimima: da:pelamiya, Ya:sute Lasalesitamo beda: tanalo kosiyo-diliyale, iba:te ebe anoano tanalo umite epetapi bilibilinomite nanitabokobi ebo midiya, ⁴⁶ wiyasiya epetapiate nanitabokobi midia:no Pa:lisi tanebapiatamo tolamete ibi gito nanaliya. ⁴⁷ Ebe mabuma: Pa:lisi tanebapi ega:walo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi, iba:te Ka:nisolo dubu [†] epetapi ebo ka:la:miya iba:go tabo kapimiya kegelama: Ebene iba:te tabo ma kunu geliya, "Me dubute anoano tanalo bilibilinomo osiyodilolena, ebema: a beda: tanalo na:kosiyodiloma: ebe odiyoboma:?" ⁴⁸ Kebe tetelo ale tanalo idi osiyodiloma:no gito duma:tepama:, epo bilibilinomite ebe nanitabokobi midite Kawo Elawodubuma: kegelama:na: Ebe tetelo Loma epono gowelaopiate pelamete aimano Godoko Amamateno Moto ega:walo aimano opo kawonomo ka:pa:kubailaema:na:!"

⁴⁹ Ebe tetelo dubu idi ebena mailo Kayapasitela, ebete ebe ulamalo Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: eda:nami, ebene ebete Ka:nisolo dubu epetapiatamo negiya, "Eiye, la: daedalepima: akoeda:oala! Mabu keleka: la:le me dubutamo osiyodiloma: nanitabo gabo kuma:wita:?"

† 11:45 Yon 7:31 †† 11:46 Luk 16:31 ‡ Buka ka:la:miledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Ya:suko tetelo Yu epono watowatopi dubu epetapi, ibi me Ka:nisolo dubula. Ebe watowatopiate Yu epono iyaiya tanalo eba anagilamelelamelo kubakubapiatamo ibino wiya ebo ikalamenakiya, wiyasiya ebe Ka:nisolo dubagodolo elawo kitanamia: lumagi a:eamo aliboma:

Ale ebe gito kanakapuimalema:!⁵⁰ Iyo, modobola epo bilibilinomono taneba magumulo kapiyadawanomote na:emene epetapi mabuma:, ebema: aimano opote a:ka:kubamene, a, nanitabola:ka:?"

⁵¹ Ebe tetelo Kayapasite Ya:sutamo dowalo ma kunu malagidiliya, me tabo ebe a:ka:tuwa: ebena mulo wokiamo kiyawao. Wiyasiya nanitabo tanalote ma kunu itani, Godote me tabo ebe magumudo kiyawauti, mabu ebe ulamalo ebete Kayapasitamo gobobobo ikamiya ebete kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: keda:nama: Ebema: Ya:sute a:ea:no, dopamo Kayapasite me tabono magumu iyatawa:no nanitabolo egiya, Ya:sute ebena Yu epo bilibilinomo mabuma: ka:emene. ⁵² Wiyasiya Godote Kayapasido me tabo Yu epo kapiyatamo kegiya:, ao, ebete ma kunu giya, me opo kawonomolo iyaiya dilukuliona ibi magumulo piyate ebena gudima: na:keda:onama:na:, Ya:sute ebena a:e tanalodo ibi bilibilinomo walo kuwate ibi kapiya alailame gudima: ka:midilimene. ††

⁵³ Ebene Kayapasite me tabo Ka:nisolo dubatamo da:kiyawauti, ebe tetene wagilimite iba:te Ya:suko anakapuima: gabo ebo wadiya. ⁵⁴ Ebema: Ya:sute ibino tanalo iyatawate tete da:peso Yudiya opolo awokala kepata:nakia: Ebete wiyasiya ebe waloma:tapiago ebe opo atepate Ipala:ima duliynomolamo tolamete ebolo nilukuliya, ebe duliynomolo ebe bulu opo niyakabolo itana. ††

⁵⁵ Ebene Yu epono Aduga:la Soliyomu osiyodilo tete tatalima: dediya, soliyomu osiyodilo tete pea:no ibi epetapi bilibilinomite Yelusalema kawo duliynomolamo dopamo tolamoliya, mabu ibi ubila Godokono ololo apulo ibino ape ukulale tanalodo iyaiya kuba daleyala tanalo dopamo opoliyaete walone ebena soliyomu kosiyodiloma:. ⁵⁶ Ebe tetelo ibi epetapiate Godoko Amamateno Iya Moto magumulo nutitatate Ya:suko nowadilo ibi a:ka:tuwa: ibi magumulo negeliya, "La:imano woki keba kunula:ka:, Ya:suko soliyomu baiano ba:ka:pemene?" ⁵⁷ Iba:te tabo ma kunu degeliya mabu Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Pa:lisi tanebapi, iba:te tabo iyalo iyatiya, "Kebe lumagite Ya:suko duimene, modobola ebete samamo a napanaemene, ebene ale tolamete ebe nelawete idoko motamo gito ka:piyatimalema:."

Ma:lite Wade Nibo Ii Ya:sukono Agowamo Dadi-panamiya

Ma:t 26:6-13; Mak 14:3-9

12 Yu epate Aduga:la Soliyomu kosiyodiloma: sikisi egegate eba na:pola:nalo, Ya:sute Betani duliynomolamo walo ebo ka:pemaigiya, ebe duliynomolo ebe Ya:sute a:e magumune dadipatiya ebe dubu Lasalesikono duliynomolola. ††² Ebene Lasalesikono naniko Matate walubipi epetapiago Ya:sukono wade bae osiyodilomitiya, ebene dubu bilibilinomite bae denautiya, Lasalesiko ibi magumulo na:luti. ††³ Wiyasiya ebena naniko idi Ma:lite wiya kawonomo wade nibo ii inam-

†† 11:52 Yon 10:16 ††† 11:54 Yon 5:18 †††† 12:1 Yon 11:1,43 †††† 12:2 Luk 10:40

abu, ebenu mailo ebe nadala, ebete adaete Ya:sukono agowamo padipanamete ebenu eka:mo agowa a:la:li ebo iya:da:olemiya. Ebene ebe moto gu ebe inam-abuno wade nibote lawenomo elawiya. †

⁴ Ebe tetelo Ya:sukono waloma:tadawa idite bae nao bailo na:luti, ebenu mailo ebe Keliyota duliynomolodawa Yudasitela, walone ebete Ya:suko anaka-pumpipino kotamo ebe kiyatimene. Ebete Ma:likono osiyodilo tanaloma: negiya, ⁵ "Mabu keleka: ebete me wade nibo inamabu manima: ka:na:midia:? Ebete eba kunu nowageletaleka: kapiya ulamano woko wiya mani buwatena:, ebene ale nigologolopiatamo bikalamolena:!" ⁶ Yudasite me tabo degiya ebete a:da: elemasigi gabodo giya. Ebete inamabua: epono mod-ooa: tanalo kemalagidilolenakia: wiyasiya ebe ubila ebe kawo mani ebete a:ka:tuwa: kuwatema:, mabu ebe Ya:sukono waloma:tapino mani umidawama: eba eda:nalo tete epetapilo ebete mani pilolo uwatenaki.

⁷ Ebema: Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negiya, "La: Ma:liko natepala:, ebe natamo wade tanalo osiyodilo. Iyo, nale a:ea:no ebete naimano ape bobamo iyati tanalo malagidilolo me wade nibo inamabu naimano apa:mo ebema: adipana. ⁸ La: numa:la:, nigologolopiate tete geyageyanomolo la:go bilukulinama:na:, la:imano ubi tetelo ibi nowalubulinakiyala:, wiyasiya na uwomua: tetelo la:go a:kokolinamo, tete tatalila nale la: ka:miyapamamota." ††

Yu Watowatopiate Lasalesiko Anakapuima: Nopo Diyatiya

⁹ Ebe tetelo epo epetapi bilibilinomate Ya:suko Betani duliynomololo okoli tanalo dolowiya, iba:te ebe uima: ebamo gito tolamiya. Wiyasiya iba:te Ya:suko kapiya uima: ka:tolamiya:, ibi ubila Ya:sute a:e magumune dadipatiya ebe dubu Lasalesiko atumu ka:nuima:. ¹⁰ Ebene Yu watowatopi ebe tanalo dolowiya iba:te nopo ebo iyatiya Lasalesiko Ya:suago kanakapulaema:, ¹¹ mabu Lasalesikono tanalone epo bilibilinomate Ya:suko nanitabokobi a:midiya. ‡

Ya:sute Yelusalema Kawo Duliynomolamo Da:nopegiya

Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40

¹² Egela idilo piyate Yelusalema kawo duliynomololo Aduga:la Soliyomu osiyodiloma: da:pelamiya, ibi bilibilinomate iyatawaiya Ya:sute ebe duliynomolamo da:piti. ¹³ Ebema: iba:te puwala uwatete eba:go alugoma: eba tolamitalo kawonomamo negelitiya, "Godoko nadipata:la:!

Godo, a:imano mailago da:pita, modobola a:ma: ebe lumagi kawokobi na:midiyel! Ebe a Isalaela epono Kawo Elawodubula!" ‡†

¹⁴ Ebene Ya:sute oli ape donoki-goeo umite ebe unamo gito okoliya. Ebete eba kunu osiyodiliya Godokono tabote nanitaboma: keda:ma:, mabu ebenu Bukalo tabo idite ma kunu bitana, ‡†

¹⁵ "Yelusalema duliynomolo epala:, la: akotoletoleala:.

Numa:la:, la:imano Kawo Elawodubute pita, iyo, ebete donoki-goeo da:peso unamo okolite ba: pita."

¹⁶ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapiate me Buka tabono magumu wadenomamo kemalagidilutiya:, wiyasiya walone Ya:sute Godokono elawo alago a:e magumune demaigiya, ebe tetelo ibino wokite tuputupuolamete iba:te ebo geliya, "Nanitabola, Ya:sute Yelusalema eba nopegalo, ale ebe demoima:, Godokono Buka apuno tabote ebenu tanaloma: nanitabonomoma: ebo edi!" ‡††

¹⁷ Dopamo Ya:sute Lasalesiko bobo magumamo neka:mite a:e magumune dadipatiya, ebe tetene wagilimite piyate ebe anoano tanalo dumiya, iba:te iyaiya duliynomolamo tolamoete epo bilibilinomo epetapi ebo nikiyawaolamiya. ¹⁸ Ebe mabuma: Yelusalema epo bilibilinomate ebe tanalo iyatawaote, iba:te Ya:sute ibino duliynomolamo pema: dolowiya ebe uima: gito pelamiya. ¹⁹ Ebema: Pa:lisi tanebapiate ubia:noma: eba eda:olo ibi a:ka:tuwa: ibi magumulo negeliya, "La: numa:la: A elawokobi kolowita:, epo bilibilinomate a miyapaete ebe nowaloma:ta!"

Yua:pi Epetapiate Ya:suko Uima: Pilipiko Daniya

²⁰ Yu epono Aduga:la Soliyomu osiyodilo tetelo Yua:pi epetapiate Yelusalema kawo duliynomolamo Godoko amamatema: da:tolamiya, ibi atumu ebe soliyomu bailo na:nepola:niya. ²¹ Ebene Ya:sukono waloma:tadawa idi, ebe Betasaida duliynomolodawa Pilipitela, epetapi iba:te ebetamo nemaimite ebe nananiya, "Namutudawa, a Ya:suko uima: wagelitama:." ²² Ebema: Pilipite A:nduluko daniya, ibi netewapiate kapimiya tote Ya:suko ebo naniya.

²³ Ebene Ya:sute iba:tamo negiya, "Tete a:pe, Godokono elawo alote Epono Naniwi eba pukuimilo ebe dowalogomene, epo bilibilinomate ebenu nanitabo tanalo ebo kuima:na:. ‡††²⁴ Ebema: na la:tamo nani tabonomo gemo, kono kikopute damela magumamo ma:sigate da:na:emene, ebenu igilote nanitabolo a:kolopoligomene mabu walone kono kikopu epetapiate ebe magumune ka:pemaima:na:. ²⁵ Ega:walo kebe lumagite ebenu igilo kapiya demalagidilona, ebenu igilote kalatidimene, wiyasiya kebe lumagite me opolo ebenu igilo malagidilola:no, ebenu igilote Godokono Unu Duliynomololo uwomua: tetelo bitanamene. ²⁶ Ebema: kebe lumagite naimano wiya: wokodawama: eda:ma: ubi diyatimene, modobola ebete na nowaloma:enemene, ebene nale kebe duliynomololo kokolinamo ebete ebe atu duliynomololo nago bokolinamene. Ega:walo me tanalo idila, kebe lumagite naimano nani wokodawama: deda:mene, naimano Nabiwite ebe unamo kadipatemene."

† 12:3 Luk 7:37-38 †† 12:8 Totomu 15:11 ‡ 12:11 Yon 11:45 ‡† 12:13 Oale 118:25-26; Yon 1:49 ‡† 12:14 Sek 9:9

‡†† 12:16 Yon 2:22 ‡†† 12:23 Yon 13:31-32; 17:1 § 12:24 1Kol 15:36 †† 12:25 Ma:t 16:25

Ya:sute Ebena A:e Tanaloma: Degiya

²⁷ Ebene Ya:sute Godotamo tabo eba kiyawaolo negiya, "Ka:lo na tepo magumulo mibomibonomoma: editamo, ebema: Nabiwi, na a:ma:tamo beda: tabo na:kegemo? Nale ma kunu ba:kegemo, 'Nabiwi, mod- oboa: me olalati tetete natamo pema:?' Ao, nale mako tabo a:kegemo mabu na me temeteme laema: me opamo ebema: piyamo. ^{†28} Ebema: Nabiwi, a:ma: a:ka:tuwa: a:imano elawo alo magumudo a:ma: nowalogiye."

Ya:sute me tabo eba gitalo ebe tetenomolo Godokono Unu Duliymolone tabote ma kunu pi- wisigiya, "Na a:ka:tuwa: na iyalo owalogiyamo, ega:walo na a:ka:tuwa: walo ka:kowalogomamo!"

²⁹ Ebe tetelo piyate Ya:suko niyakabolo delamo- ta:oniya, ebe epo bilibilinomate ebe tabo madodo olowite negeliya, "Me tobolo unute gewata," wiyasiya epetapiate negeliya, "Ao, ebe Godokono nopodawate ebetamo pa:kiyawauta."

³⁰ Ya:sute ibino tabo gela tanalo iyatawate negiya, "Me tabo na mabuma: ka:pea:, la: mabuma: pe.

³¹ Nanitabola, ka:lo me opo epate ibino kuba osiyo- dilole mabuma: wiya kuwatema:na:, ebene me opono kuba elawodubu Saitanako Godote ebena wato kikopu kitamidaemene. ³² Ega:walo Godote na unamo dadi- patenemene, ebe a:e tanalodo na wiyasiya epo bilibili- nomo natamo kemagaelemamo." ^{†33} Ya:sute me tabo da:kiyawaiya ebena magumu ma kunula, ebe kewa olotolowalo keba kunu na:ka:emene, ebete ebe tanalo ebe awokalimiya. [‡]

³⁴ Ebene epo bilibilinomate Ya:sukono tabo eba wiya- lo negeliya, "Godokono Totomu Tabo Bukate a niyatu- amena, ebena Alibodawa Kelisote uwomua: tetelo bokolinamene. Ebema: a:ma: ma kunu beda:ma: kegeawa:, Godote Epono Naniwino a:e tanalodo ebe unamo kadipatemene? Epono Naniwi potelela:ka:?" [†]

³⁵ Ebene Ya:sute walo na:kegiya, "Godokono alote la: magumulo tete kele geyageyadopo kitanamene, ebe- ma: modobola la: me alo magumudo nowapata:lame- nala:. La: nanisiwale, idoko tanalote la:tamo akopa:la:, mabu idoko magumudo depata:na ebe lumagi iy- atawa: ebete kebe gabodo ka:tonale! ^{†36} Ebema: idoko tanalote pea:no alote la:imano tolame gabo eba pukuimialo, modobola la: nanitabokobi na:mida:la:, ebene la:le alono gudima: keda:omamota." Me tabo kiyawao dolopoligiya, Ya:sute ebe epo bilibilinomo miyapate diya gabodo iyabai ida:mo tote ebo niluti. ^{††}

Yu Epo Epetapiate Ya:suko Nanitabokobi Ka:midiya:

³⁷ Nanitabola, Ya:sute me opolo eba okolinalo Godokono elawo kawokalima: ebete epono ololo apu- lo anoano tanalo bilibilinomo osiyodilolenaki, wiyasiya piyate ebe iyaiya tanalo dulamenakiya ibi magumulo Yu epo epetapiate ebe nanitabokobi ka:midiya:.

† 12:27 Oale 6:3; 42:5; Ma:t 26:38 †† 12:32 Yon 3:14 ‡ 12:33 Yon 19:6 †† 12:34 Oale 110:4; Ais 9:7; Da:n 7:14 †† 12:35 Yon 8:12 ††† 12:36 Epe 5:8

³⁸ Ebene me tanalote eba kunu pemaigiya, Godokono woki awokalimidawa Aisayate degiya, ebe tabote nanitaboma: keda:ma:. Iyalo tetelo ebete tabo ma kunu giya,

"Kawodawa, a:ma: a:imano kawo elawo piyatamo ka- wokalima:wenaka,

ale a:imano tabo iba:tamo da:kiyawaima:, nanitabokobi potele ka:midile?

Lumagi ka:luta:, puliyanomola." ^{†††}

³⁹ Ebema: mabu keleka: epate Ya:suko nanitabokobi midima: modoboa:noma: deda:ona? Aisayate ebe tanalo awokalima: tabo idi ma kunu kegiya,

⁴⁰ "Godote nanitabokobi midia:pino balidi idokoma: midililamete,

ibino tepo magumuno woki a:ka:kodakodailamele- lamiya.

Ebema: ebete ibino tanaloma: negena,

Iba:te balida:mo nanitabo tanalo uima: modoboa:, iyo, ibino tepo magumulo naimano wade tanalo iy- atawaoma: modoboa:.

Iba:te ibino tepo magumuno woki wadenomamo ne- malagidilotaloka: natamo bolobila:na:,

ebema: na modobola ibi nale wadekobi midilima:."

⁴¹ Nanitabola, epate Ya:suko ubia:noma: deda:oma:na:, Aisayate ebe tanaloma: me tabo iyalo egiya, mabu ebena balidite iyama: eba eda:omelo ebete Ya:suko Godokono elawo alote pukuimitalo ebo umiya. [§]

⁴² Ebene epo epetapiate Ya:suko ubia:noma: eba eda:olo, atu tetelo epo epetapi ega:walo ibino wa- towatopi epetapiate ebe nanitabokobi ebo midiya.

Wiyasiya iba:te Pa:lisi tanebapi tolelamelo ibino nanitabokobi midi tanalo kawokalimiya:, Pa:lisi wa- towatopiate dowo magumulo ibi iyaiya duliymolono balidi ibilamole motamo odolo talena iyatilamekapo- ma:.

^{†43} Nanitabola, iba:te Ya:suko waloma:ta magu- mulo kodakodalo ka:pola:niya: mabu ibi ubila epate iba:tamo kekalakalaoma:, wiyasiya Godote iba:tamo dekalakalana iba:te ebe tanalo kawonomamo ke- malagidilonamia:.

Ya:sukono Tabote Epono Iyaiya Tanalo Anagilamele- lame Tanalo

⁴⁴ Ebema: Ya:sute kawonomamo eba gepatelo negiya, "Kebe lumagite na nanitabokobi da:midinina ebete na kapiya nanitabokobi ka:midinina:, ebete na dapaliboniya ebe dawa atumu nanitabokobi na:ka:midina, ⁴⁵ ega:walo kebe lumagite naimano tanalo dumina, ebete na dapaliboniya ebe dawano tanalo na:kumina. ^{†46} Nanitabola, na me opo pukuima: piyamo, ebema: kebe lumagite na nanitabokobi da:mi- dinina ebete idoko magumulo a:kokolinamene.

⁴⁷ "Ega:walo me tanalo idila. Kebe lumagite naimano tabo olowite tuduwata:no, nale ebena tanalo akanagiyamidaemo mabu na me opo epatamo kuba wiya ikalaema: ka:piya:, wiyasiya na ibino igilo mu- la:lalaema: piyamo. ^{††48} Numa:la:, kebe lumagite na

††† 12:38 Ais 53:1 § 12:41 Ais 6:1 †† 12:42 Yon 9:22 ††† 12:43 Yon 5:44 †† 12:45 Yon 14:9 ††† 12:47 Yon 3:17

ubia:noma: eda:te naimano iyaiya tabo uwatea:no, ebena tanalo anagiyamidaema: Kawodawa idi ba:luta. Iyo, Godote Uwomu Egelalo naimano tabamo ebe lumagino tanalo kanagilamelemene, ⁴⁹ mabu nale da:kiyawaonamo ebe iyaiya tabo na a:ka:tuwa: naimano wokiamo ka:kiyawaona:, wiyasiya Nabiwite na dapaliboniya nale ebetamo tuduwatalo ebena tabonomo kiyawaonamo. ⁵⁰ Na me tanalo iyatawala, Nabiwino totomu tabo ebe uwomua: igilola, ebema: ebete na keba kunu kananenakole, na eba kunu kiyawaonakomo."

Ya:sute Ebena Waloma:tapi Agowa Dukulaolelamenti

13 Yu epono Aduga:la Soliyomu osiyodiloma: kapiya egelate eba nitanalo, Ya:sute ebo iyatawiya me tetela, ebete tatalila me opo atepate Nabiwi Godotamo ka:tomene. Nanitabola, piyate me opolo ebena: deda:onamiya, Ya:sute ibi nilakapoilamelo kawonomamo malagidilolenami, ebema: ibi ebe nilakapago magatalete uwomunomamo ebo nemaigiya.

² Ebene ebe idokolo Ya:sute ebe waloma:tapiago ilukulinate bae naoniya. Ebe idoko pea:no Saitanate dopamo waloma:tadawa idi Yudasikono tepo magumamo kuba woki ma kunu iyatimiya, ebete Ya:suko anakapumipino kotamo ebe kiyatima:, me dubu Yudasiko ebe Keliyota duliynomolodawa Saimonokono gudula. ¹³ Nanitabola, Ya:sute me netewa-kapiya tanalo iyalo iyatawiya, Nabiwi Godote ebetamo elawo ikamiya tanalo bilibilinomo osiyodilolema:, ega:walo ebe Godogodone piya, ega:walo ebe Godotamo walo ka:ka:tomene. ¹⁴ Ebe mabuma: ebete bae nao baine maiganate, lubudino kaliku pekananate wiya: wokodawamu a:la:li iya:da:oleno kaliku lawenate gito pulini. ⁵ Ebene ebete wakaluamo obo alatenate ebena waloma:tapi agowa ukulaolelame ebo wagilimini, ega:walo ebete da:pulini ebe a:la:li iya:da:oleno kalikamo ebete ibino agowa a:la:li ebo iya:da:olelamenti.

⁶ Ebene ebete Saimono Pitatamo da:peni Pitate ebetamo negeni, "Kawodawa, a:ma: naimano agowa ba:kukulalena:emene?"

⁷ Ya:sute tabo eba wiyanalalo ebe nanani, "A:ma: iyatawa: nale a:ma:tamo beda: tanalo kosiyodilonamo, wiyasiya a:ma: walone kiyatawama:ta."

⁸ Ebema: Pitate negeni, "Ao, ebe tanalo modoboa: A:ma: naimano agowa a:kukulala:emene."

Ya:sute wiyasiya ebe nanani, "Nale a:imano agowa ukulalea:no a:ma: nagodolo gobeboboa:nola."

⁹ Ebema: Pitate ebetamo negeni, "Kawodawa, kuba: a:ma: naimano agowa kapiya akoukulala:la:. Modobola a:ma: naimano kotola watola atumu na:kukulalena:emene."

¹⁰ Ebene Ya:sute negeni, "Kebe lumagite mala: iyalo deti ebena apeno daleya puliyala, wiyasiya ebete ebena agowa kapiya nukulalemene. Me tanalo nanitabola, la: bilibilinomate oliolinoma: eda:imata, wiyasiya la:imano taneba magumulo kapiya dawate olinoma: keda:na:" ¹¹ Ya:sute me tabo degeni mabu

† 13:2 Luk 22:3; Yon 13:27 †† 13:3 Yon 3:35; 16:28

ebe iyalo iyatawiya, waloma:tapi magumulo ebe potele anakapumipino kotamo diyatimene.

¹² Ebe tetelo ebete ebena waloma:tapi agowa ukulaolelame dolopoligoni, ebete ebena lubudino kaliku walo ka:pulinate gito okolini. Ebena ebete ibi nanaleni, "La: iyatawala:ka:, nale la:tamo dosiyodilomo ebe tanalono magumu?" ¹³ La:le na la:imano Iyatulamedawama: gelanakomata ega:walo Kawodawama: akoka:na:minakomata. Nanitabola, na ebe ebetela. ¹⁴ Ebema: walone la:le naimano osiyodilo tanalo ma kunu demalagidilawenakoma, 'Aimano Iyatulamedawa ega:walo Kawodawa, ebete aimano agowa ukulaolelamenti,' modobola la: a:ka:tuwa: la:imano taneba magumulo idite idino agowa atumu nukulalemekiyala: ¹⁵ Iyo, nale la:tamo uli osiyodilomo, walone la:le epetapiatamo ma kunu nosiyodilonakiyala: ¹⁶ Na la:tamo nani tabonomo gemo, wokodawa idino elawote ebena woko namutudawano elawo kodolinakoa:, ega:walo tabo atadawano elawote ebe dapalibomene ebe kawodawano elawo a:kodolimene. ¹⁷ Ebema: la: me iyaiya tanalo iyatawawete, ma kunu idite iditamo, idite iditamo, wiya: woko dosiyodilawenakoma, ebena la:godolo kawo kalakalanomote bitananakomene."

Ya:sute Yudasikono Tanalo Dawokalimini

Ma:t 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23

¹⁸ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo negeni, "Godokono Bukalo tabo idi ma kunu itana, 'Nago bae denanako, ebe lumagite naimano goweladawama: keda:mene,' ebema: me tetelo aimano taneba magumulo me tabono tanalote nanitaboma: keda:mene, Godokono ubila. Nanitabola, na la:imano tanalo iyatawanomola, mabu la:le na waloma:emena: nale la: uwatimata, ebema: me tabote la: bilibilinomono tanaloma: kegena:, kapiya lumagino tanaloma: gena. ¹⁹ Ebe lumagino tanalote maiga:no nale la: dopamo analemata. Ebene ebena tanaloma: Buka apuno tabote nanitabolo demaigamene, la: nanitabokobi ebo ka:midimamota na uwomua: tetelo dokolinamo ebe dawala. ²⁰ Na la:tamo nani tabonomo gemo, nale kebe wokodawa dalibomo, potele ebe wokodawa kalakalago dowalubimene ebete na kowalubinimene, ega:walo potele na dowalubinimene ebete na kapiya a:kowalubinimene, ebete na Alibonedawa Godoko atumu ka:kowalubimene." ²¹

²¹ Ebene Ya:sute me tabo kiyawao dolopoligini ebete tepo magumulo mibomibonomoma: eda:nate ebe waloma:tapiatamo awokala negeni, "Na la:tamo nani tabonomo gemo, la:imano taneba magumulo idawate na anakapunamepi kowalubilimene na kelawenema:"

²² Ebema: ebe waloma:tapiate ibino taneba magumulo eba uma:tepauinalo nemalagidiloniya, "Me kuba potele na:kosiyodilomene?" wiyasiya iba:te lumagi kuminiya: ²³ Ebe tetelo Ya:sute ebe waloma:tapi magumulo poka kawonomamo demalagidilonami, ebete

‡ 13:10 Yon 15:3; 6:64,70-71 †† 13:14 Ma:t 20:28; Luk 22:27
 †† 13:15 Pil 2:5; Kol 3:13; 1Pit 2:21 ††† 13:16 Ma:t 10:24 †††
 13:18 Oale 41:9 § 13:19 Yon 14:29; 16:4 †† 13:20 Ma:t 10:40

Ya:suko niyakabolo na:luti, ²⁴ ebene Saimono Pitate kotamo eba genalo ebe nanani, "A:ma:le Iyatulamedawa nana ebete pokono tanaloma: kegenale."

²⁵ Ebene ebe waloma:tadawate Ya:suko niyakabamo nokoliatepanate ebe nanani, "Kawodawa, ebe lumagi potelela:ka:?"

²⁶ Ya:sute ebene tabo eba wiyanalonegeni, "Nale bae kalila:mo aduba:midate kebe lumagitamo dikaemo, ebe ebe lumagila." Ebe tetelo ebete bae kalila:mo aduba:midanate, Keliyota duliyyomolodawa Saimonokono gudu Yudasitamo gito ikameni. ²⁷ Ebene Yudasite ebe bae delaweni, ebe tetenomolo Saitanate ebene tepo magumamo gito opegani.

Ebene Ya:sute ebetamo negeni, "A:ma:le kebe tanalo osiyodiloma: dowagela:wena, modobola samononamono nosiyodila." ^{†28} Ebe tetelo bae nao bailo da:pola:niya, ebe waloma:tapi epetapi magumulo lumagi idite Ya:sukono tabono magumu kelaweniya. ²⁹ Yudasite ibino tanebapino mani umidawama: eda:nami, ebema: epetapiate nemalagidiloniya Ya:sute soliyomu osiyodilono bae epetapi ka:nuwateonama: gena, ega:walo epetapiate nemalagidiloniya ebete nigologolopi maniamo ka:nowalubilinama: gena. ³⁰ Ebene Yudasite Ya:sugodone bae delaweni, ebe tetenomolo ebete iba:godone maiganate idoko magumamo gito nopegani.

Ya:sute Oli Totomu Tabo Ebe Waloma:tapiatamo Dikalameni

³¹ Yudasite ibi da:miyapani ebe tetelo Ya:sute epetapiatamo negeni, "Me tetelo Godokono elawo alote Epono Naniwi eba pukuimilo ebe kowalogramene, ega:walo Epono Naniwite ebene osiyodilo tanalodo Godoko kowalogomene. ^{†32} Ebema: Godote ebe a:ka:tuwa: ebe Epono Naniwi magumudo dowalogomene, ebe atu tetelo ebete Epono Naniwi elawo alamo eba pukuimilo ebe kowalogomene. Nanitabola, ebete ebe tanalo samonomamo kosiyodilomene." [‡]

³³ Ebene Ya:sute tabo idi na:kegeni, "Naimano guda:la:, na la:go tete da:pesamo okoliatepate la:le na ebo kowadinimamota. Iyo, nale kebe tabo Yu watowatopiatamo dopamo degimo, ka:lo la:tamo ebe atu tabo kegemo, nale kebe duliyyomolamo da:tomo la:le ebe duliyyomolamo pelaema: modoboa:." [‡]

³⁴ "Wiyasiya ka:lo idokolo na la:tamo oli totomu tabo ikalaemata la: kowalubilitama:. Modobola la:imano ilukuli magumulo idite idi nilakapolo nemalagidilonala:, nale la: keba kunu kemalagidiloletanama eba kunu. ^{‡35} Kebe tetelo la:imano taneba magumulo idite idi nilakapolo kemalagidilo, idite idi nilakapolo kemalagidilo, la: eba kunu dowagela:wenama, me gabodo epo bilibilinomate kiyatawaoma:na: la: naimano waloma:tampilata."

Ya:sute Pitako Danani, A:ma:le Na Iyatawa:noma: Kegema:ta

Mat 26:11-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34

³⁶ Ebene Saimono Pitate Ya:sutamonegeni, "Kawodawa, a:ma: kebamo na:ka:toaemene?"

Ya:sute tabo eba wiyanalonegeni, "Nale kebe duliyyomolamo da:tomo, me tetelo la:le na waloma:enema: modoboa:, wiyasiya nanitabola, la:le na walogabo apune kowaloma:enemamota."

³⁷ Ebene Pitate ebe walo nakanani, "Kawodawa, mabu keleka: nale me tetelo a:ma: waloma:ea:noma: degeawa:? Na modobola naimano igilo a:ma: mabuma: iyabaiamo kiyatimamo."

³⁸ Ebe tetelo Ya:sute ebene tabo eba wiyanalonegeni, "A:imano igilo na mabuma: nanitabonomolo ba:kiyata:emene? Na a:ma:tamo nani tabonomogemo, ka:lo idokolo kakabate geoa:no a:ma: netewakapiya teta:mo na iyatawa:noma: kegema:ta."

Ya:suko Ebe Nanitabo Gabola Nabiwi Godotamo

14 Ebene Ya:sute tabo moga:menalo ebe waloma:tapiatamo negeni, "La: tepo mibomiboma: ega:walo woki bilibilima: akoeda:oala: Modobola la: Godoko nanitabokobi na:mida:la:, ega:walo la: na atumu nanitabokobi na:midina:la:. ² Nanitabola, naimano Nabiwino moto gulo la:imano ilukuli bai bilibilinomo ba:pola:na. Me tanalo a:da:ma: neda:taleka: nale la: akanaletana:, iyo, na la:imano nanitabo ilukuli bainomo osiyodilolema: ka:tomamo. ³ Ebene na la:imano ilukuli bai nosiyodilolete walo ka:pete la: ebo ka:puwatemamota, ebe tetelo a bilibilinomate kapimiya naimano duliyyomololo ba:nilukulinama:. ^{†4} Nanitabola, nale kebe duliyyomolamo da:tomo, la: ebe duliyyomolamo tolame gabo iyatawalata."

⁵ Ebene Tomasite Ya:sutamonegeni, "Kawodawa, a:ma:le kebe duliyyomolamo da:toaemene a ebe duliyyomolo iyatawa:, ebema: a gabo keba kunu na:kiyatawaoma:?"

⁶ Ya:sute ebene tabo eba wiyanalonegeni, "Na ebe gabola, ega:walo na nanitabo tanalo awokalimidawala, ega:walo na uwomua: igilola. Lumagite nado Nabiwi Godotamo ka:tomene, gabo idido a:ka:toaemene. ^{†7} Numa:la:, la: naimano tanalo iyatawalata, ebema: me tetene wagilimite la: naimano Nabiwino tanalo atumu ka:kiyatawaomamota. Nanitabola, la: ebe iyalo umiamata." [§]

⁸ Ebene Pilipite ebetamo negeni, "Kawodawa, a:ma: atamo Nabiwino tanalo dawokalima:emene, a ka:modobomalema:."

⁹ Ya:sute tabo eba wiyanalonegeni, "Pilipi, nale tete geyageyanomolo la:go okolinaimo, ebema: mabu keleka: a:ma:le naimano tanalo kiyatawawena:? A:ma:le na dunama:wia, ebe gabodo a:ma:le Nabiwi umiata, ebema: keleka: mabu a:ma:le ma kunu degeawa:, 'Nabiwino tanalo atamo nawokalima:?' ^{§10} Pilipi, a:ma: me

† 13:27 Yon 13:2 †† 13:31 Yon 12:23 ‡ 13:32 Yon 17:5 †† 13:33 Yon 7:33-34 †† 13:34 Yon 15:12,17; 1Yon 3:23; 2Yon 5

††† 14:3 Yon 12:26 ††† 14:6 Yon 11:25; Lom 5:1-2 § 14:7 Yon 8:19 §† 14:9 Yon 12:45; Kol 1:15; Yu Epo 1:3

tanalo nanitabokobi na:ka:mida:wena, na Nabi-wigodolo bokolinamo ega:walo Nabiwite nagodolo bokolina?"

Ebene Ya:sute ebe waloma:tapi bilibilinomatamo negeni, "Nale la:tamo kebe tabo ka:kiyawaonakimo, ebe iyaiya tabono tanalate nagodone ka:pelamena; wiyasiya nagodolo dokolina, ebe Nabiwite naimano iyaiya tabamo ebene wade woko osiyodilona. ^{†11} Ebema: modobola la: me tanalo nanitabokobi na:mida:la; na Nabiwigodolo bokolinamo ega:walo ebete nagodolo bokolina. Wiyasiya la: la:imano wokilo me tanalo kodakodama: degelawenama, ebema: nale kebe anoano tanalo la: magumulo dosiyodilolenakimo, modobola la: ebe tanalono magumu eba malagidilolo na nanitabokobi na:midina:la. ^{††12} Ka:lo idokolo na la:tamo nani tabonomo gemo, kebe lumagite na nanitabokobi da:midinimene, nale dosiyodilonamo ebete ebe atu woko ba:kosiyodilonamene. Nanitabola, ebe lumagino woko osiyodilo elawote naimano woko osiyodilo elawo ka:nodolimene mabu na Nabiwitamo ka:tomamo. ^{††13} Ebema: la:le naimano mailamo beda: tanaloma: na da:toweonama:ema, nale la:tamo kikalaemamota mabu naimano osiyodilo tanalodo Nabiwite a:ka:tuwa: ebe kowalogomene. ^{††14} Iyo, la: naimano mailamo beda: tanaloma: na da:toweonama:ema, na la:tamo gito kikalaemamota."

Godokono Uliyanate Nanitabokobi Midipiatamo Pema: Ya:sute Degeni

^{†5} Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo tabo idi na:kegeni, "La:le na nilakapolo demalagidilona:ema la: naimano totomu tabamo ka:tudila:omamota. ^{††16} Ebema: nale naimano Nabiwi kanamamo, ebete Walubidawa idi la:tamo kapaliboma:, ebete uwomua: tetelo la:go bokolinamene. ^{††17} Ebe Godokono Wadetalena Uliyanala, Godokono nanitabo tanalo dawokalimina ebe ebe dawala. Me opo epate ebe kuminakoa; ega:walo ebene tanalo kiyatawaona; ebema: iba:te ibino tepo magumulo ebene elawo nanitabolo a:kelaema:na. Wiyasiya la: nanitabokobi midipino tanalo eba kunua: mabu la: ebene tanalo iyatawanomolata, iyo, ebete uwomua: tetelo la:godolo bokolinamene. ^{††18} Ebema: nale la: gito a:ka:miyapatama, ao, nale me Walubidawa la:tamo nanitabolo kapalibomamo, ebene ebete la:godolo eba okolinale walone na a:ka:tuwa: la:tamo walo ka:ka:pemamo.

^{†9} "Tete da:pesolo me opo epate na a:kunaema:na; wiyasiya la:le na kunaemamota, iyo, na uwomua: igilago okolinamo, ebema: la: atumu ebe igilago ilukulinama. ^{†20} La:le na walo da:kunama:ema, ebe egelate da:pemaigamene, la: me tanalo ebo kiyatawaomamota, na naimano Nabiwigodolo okolinamo ega:walo la: nagodolo ilukulinama, ebene na atumu la:godolo okolinamo. ^{†21} Ebema: piyate naimano totomu tabo

bilibilinomo uwatete da:tudila:onakoma:na; iba:te na nilakapolo malagidilonena. Nanitabola, kebe epate na nilakapolo demalagidilonena, naimano Nabiwite ibi atumu nilakapolo ba:kemalagidilonena, ega:walo nale ibi atumu nilakapolo eba kemalagidilonena na a:ka:tuwa: naimano tanalo iba:tamo bawokaliminakomo."

^{†22} Ebene Yudasi idite, Keliyota duliwomolodawa Yudasitea; ebete Ya:suko nalateda:ni, "Kawodawa, me opo epate a:ma: umia:no, ebe tetelo a a:ka:tuwa: a:ma: keba kunu na:kumitamene?"

^{†23} Ya:sute tabo eba wiyano negeni, "Kebe lumagite na nilakapolo demalagidilonena, ebete naimano totomu tabamo ba:tuduwatanakomene, ebene naimano Nabiwite ebe nilakapolo bemalagidilonamene, ega:walo ale ebetamo pete ebegodolo ba:pokolionama: ^{†24} Wiyasiya kebe lumagite na nilakapolo malagidilonena:no, ebete naimano totomu tabamo a:ka:tuduwatamene. Me tanalo nanitabola, la: nagodone dolowiawenakoma ebe iyaiya totomu tabo naimanoa; ebe totomu na dapaliboniya ebe Nabiwigodone pelamena. ^{†25}

^{†25} "Nale la: miyapa:no me iyaiya tanalo dopamo la:tamo a:kiyawaomo. ^{†26} Ebene nale la: da:miyapatama, Nabiwi Godote naimano mailamo Walubidawa idi la:tamo kapalibomene, ebe ebene Wade-talena Uliyanala. Nanitabola, nale dopamo kebe tanalo bilibilinomo la: diyatulametanakima, ebete pete ebe atu iyaiya tanalo la: walo eba ka:piyatulamelo la:imano woki ebo ba:tuputupuilamenakomene. ^{†27} Ega:walo me tanalo idila, nale la:tamo naimano tepo magumulo ditana ebe milo ikalaemata. Ebe milo me oponoa; ebema: la: la:imano tepo magumulo woki bilibila:go ega:walo tola:go akoilukulinala.

^{†28} "Nale la:tamo nanitabolo degemo la: olowimata, na Nabiwi Godotamo tote ebene la:tamo walo ka:ka:pemamo. Numa:la; la:le na nanitabolo nilakapolo nemalagidilona:wenataleka; naimano to tanaloma: la: bekalakalawena; mabu ebene elawo kawonomola, naimano elawo nodoliona. ^{††29} Me tanalote maiga:no na la: dopamo analemata, ebema: me tanalote nanitabolo demaigamene, ebe tetelo la: nanitabokobi ka:midimamota. ^{††30} Wiyasiya ka:lo idokolo na la:tamo tabo kawonomo a:ka:kiyawaomo, mabu me opo namutudawa na:pe. Ebe kubadawano elawote nanitabolo natamo kitana: nale ebetamo ka:tuduwatama; ^{†31} wiyasiya naimano Nabiwite na kebe tanalo kosiyo-dilolema: dananenako, nale ebe tanalo eba osiyodilolele ebe kapiyatamo tuduwatanakomo. Iyo, me ebe gabodo me opo epate naimano tanalo niyatawoma:na; nale naimano Nabiwi nilakapolo demalagidilonamo.

"Ebema: modobola la: nemaimiala; a me motone ka:tolamiye."

† 14:10 Yon 12:49 †† 14:11 Yon 10:38 ‡ 14:12 Mak 16:19-20
 †† 14:13 Mat 7:7; Yon 15:16 †† 14:15 Yon 15:10; 1Yon 5:3 ††
 14:16 Yon 14:26; 15:26; Yon 16:7 ††† 14:17 Yon 16:13 § 14:20
 Yon 17:21-23

§† 14:24 Yon 7:16 §†† 14:28 Yon 20:17 §† 14:29 Yon 13:19

Ya:suko Ebe Gala:ipi Tupina Da:imi Kewanomola

15 Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo tabo idi na:kegeni, "Na gala:ipi tupina da:imi kewanomola, ega:walo naimano Nabiwite ebe da:imi kewa umidawama: eda:na. ² Ebema: me kewano noloa: katomo bilibilinomo ebete mabunomamo otolete iyabaiamo kiyalekemene, wiyasiya da:nolonaka ebe katomo bilibilinomo unu paago ebete unuya kotolemene iba:te kawonomamo walo ka:ka:noloma:." ¹³ Nanitabola, nale la:tamo kebe iyaiya tabo ka:kiyawaonakimo ebe tabote la: ukulaolenomo dukulaoletia, la:le oliolinoma: ebo eda:imata. ⁴ Ebema: modobola la:le na da:imi kewanomogodolo nilukulinala:, ebene na atumu la:godolo bokolinamo. Me tanalo wadenomamo nemalagidilala:, da:imi katomote ebene apa:mo moga:no ebe a:ka:tuwa: a:ka:nolomene, ebema: la: nagodolo ilukulina:no la:le nanitabolo a:ka:noloaema.

⁵ "Na ebe gala:ipi tupina da:imi kewanomola, la: katomolata. Kebe lumagite na magumulo dokolinamene ega:walo na atumu ebegodolo dokolinamo, ebete kawonomamo ka:nolomene, wiyasiya na la:imano tepo magumulo okolina:no la: a:ka:tuwa: wade tanalo idi a:kosiyodilaema. ⁶ Ebema: kebe lumagite na magumulo okolina:no, ebe noloa: katomo keba kunula:ka: eba kunula. Pali namutudawate ebe iyabaiamo deba:idilomene alawoma: ebo ka:neda:mene, ebene lumagi idite pelawete elamo gito ka:peba:idilomene. ¹⁷ Nanitabola, la: nagodolo dilukula:wenama ega:walo naimano iyatulame tabote la:imano tepo magumulo da:pola:namene, ebe tetelo la: naimano iyaiya tabo nanitabolo eba waloma:talentalo beda: tanaloma: naimano Nabiwi dalateda:ema ebete ebe tanalo la:tamo kikalaema:ta. ⁸ Mabu kebe tetelo la: naimano da:iminomo keba kunula:ka: eba kunu kawonomamo da:noloaema, ebe tetelo la: me tanalo wadenomamo kawokalimamota, la: naimano waloma:tapinomolata. Me ebe gabodo Nabiwi Godote ebe a:ka:tuwa: ebe kowalogomene. [‡]

⁹ "Numa:la:, Nabiwite na nilakapolo keba kunu kemalagidilonenale, nale la: eba kunu malagidilolenamata, ebema: modobola la: naimano nilakapo magumulo nilukuliniyala:." ¹⁰ Nanitabola, la: naimano iyaiya totomu tabamo nanitabolo da:tudila:wenama, ebe gabodo la:le naimano nilakapo magumulo bilukulinamata, nale naimano Nabiwino totomu tabamo tuduwatalo ebene nilakapo magumulo dokolinamo eba kunu. ¹¹ Ebema: nale la: me tabo analemata, mabu na ubila naimano kalakalate la:imano tepo magumulo tabokate ebolo kitanama:.

¹² "Me naimano kawo totomu tabola la:tamo. Nale la: nilakapolo keba kunu kemalagidiloletanama, la:imano taneba magumulo idite idi eba kunu nemalagidilonala:." ¹³ Numa:la:, lumagi idite ebene namutupino igilo mula:lalaema: ebene igilo iyabaiamo gito diyatimene,

eba kunu ebegodolo nanitabo nilakapo tanalote kawonomamo kawokalamene. ^{‡‡}

¹⁴ "Ega:walo me tanalo idila, la:le naimano totomu tabamo da:tudila:wema, ebe gabodo la: naimano namutupima: keda:omamota. ¹⁵ Ebema: me tetene wagilimite nale la: naimano wiya: wokopima: walo a:keka:la:mitama mabu wiya: wokopiate ibino namutudawano tepo magumuno woki nanitabolo kiyatawana:. Wiyasiya nale Nabiwigodone kebe iyaiya tanalo kolowiyamo, ebe tanalo bilibilinomo la:tamo awokalilaimo, ebema: la: naimano wiya: wokopinomoa:, ao, la: naimano namutupilata. ¹⁶ Ebema: me kawo tanalo akododomatiala:, la:le na lawe:nea:no nale la: dopamo uwatimata, la:le me opono iyaiya opolo eba nilukulionalo da:iminomate la: magumulo ka:nolonama:. Ebene la:imano da:ima:te uwomua: tetelo eba pola:nalo, la: beda: tanaloma: Nabiwi Godoko naimano mailamo da:toweoma:wenakoma, ebete ebe tanalo la:tamo ebo bikalamenakoma:ta. ¹⁷ Me naimano kawo totomu tabola la:tamo, la:imano taneba magumulo idite idi nilakapolo nemalagidilonala:." [§]

Me Opo Epate Ya:suko Waloma:tapiatamo Ka:dowaoma:na:

¹⁸ Ebene Ya:sute tabo idi na:kegeni, "Me opo epate la: naimano waloma:piatamo da:dowaoma:na:, ebe tetelo nemalagidiliyala: iba:te dopamo natamo a:dowaiya.

¹⁹ Ebema: la: me opo epoma: nanitabolo neda:wenataleka: iba:te la: kalakalago buwatetana:, wiyasiya nale la: ibino taneba magumune uwatimata, ebema: iba:te la: ubia:noma: eda:olo la:tamo ba:dowaonama:na: mabu la: iba:go kapiyama: keda:wena:." ²⁰ Ega:walo nale la: dopamo danaletima, la:le me tabo walo na:kemalagidilala:, wokodawano elawote ebene woko namutudawano elawo kodolina:. Ebema: kebe epate natamo kawokawo temeteme dikanamenakiya, iba:te la:tamo atu temeteme ba:kikalamenakoma:ta, ega:walo kebe epate naimano iyatulame tabamo da:tudila:iya, iba:te la:imano iyatulame tabamo atumu ka:ka:tudila:oma:na:." ^{‡‡}

²¹ "Numa:la:, na dapaliboniya ebe dawano tanalo me opo epate iyatawa:, ebema: iba:te na mabuma: la:tamo iyaiya kubakuba tanalo bosiyodilolenakoma:na:.

²² Nale iba:tamo pete Godokono nani tabo pikiyawaoa:notaleka:, ebene dowo tanalote ibino kuba osiyodilole mabuma: a:ka:pena:, wiyasiya nale me opamo da:piyamo, ebe tetene wagilimite ibino kuba waminaole gabo kitanamia:, ebema: ibino kuba wiyate nanitabolo na:pe. ²³ Numa:la:, ibi magumulo kebe lumagite natamo da:dowana, ebete atumu naimano Nabiwitamo na:ka:dowana. ²⁴ Ebema: nale me opo epo magumulo naimano Nabiwino kawokawo anoano tanalo posiyodilolea:notaleka:, ebene dowo tanalote ibino kuba osiyodilole mabuma: a:ka:pena:. Wiyasiya

† 15:2 Mat 3:10 †† 15:6 Mat 7:19; 13:42 ‡ 15:8 Mat 5:16
‡† 15:10 Yon 14:15; 1Yon 2:5 ‡‡ 15:12 Yon 13:34

‡‡† 15:13 Yon 10:11; 1Yon 3:16 ‡‡‡ 15:14 Mat 12:50 §
15:17 Yon 13:34 §† 15:19 Yon 17:14 §†† 15:20 Yon 13:16 §†
15:23 Luk 10:16

na ibino taneba magumulo ebena elawo kawono-mamo awokalimo, me opo lumagi idite ebako elawo awokalima: modoboa:, iyo, iba:te naimano elawo nanitabonomolo umiya, wiyasiya iba:te natamo ega:walo Nabiwitamo kawonomamo dowoana. ²⁵ Numa:la:, me tanalote ma kunu pemaigi Godokono Buka apuno tabote nanitaboma: keda:ma:, mabu ebete Yu epatamo dikalamiya ebe Totomu Bukalo tabote ma kunu itana, 'Nale ibi mabuma: wadewade tanalo eba osiyodilolenalo, wiyasiya iba:te natamo a:dowaiya.' [†]

²⁶ "Naimano walomatapiala:, na Walubidawa idi la:tamo kapalibomamo, ebe Nabiwi Godogodone da:pena ebe Wade-talena Uliyanala. Ebe Godokono nanitabo tanalo awokalimidawala, ebema: ebete me opo epatamo da:pemene naimano tanalo kapawokalimene, ^{††27} ebene la: atumu naimano tanalo naka-wokalimiyala:, mabu nanitabola, naimano woko wagilimi mabune la: nago ilukulinaimata.

16 "Na ka:lo idokolo me tanalo bilibilinomo la:tamo kiyawaomo, mabu na ubia:nola la:le agowa ukamidaolema:. ² Tete na:pe, Yu epate la:tamo talena kiyatilaema:ta la:le ibino iyaiya duliymolono balidi ibilamole moto guamo opila:oma:, ega:walo ebe tetelo epetapiate la: anakapulaema: nopo eba iyatilo ebo kemalagidiloma:na: iba:te Godokono woko osiyodilona. ^{‡3} Nanitabola, iba:te eba kunu la:tamo kawokawo kuba osiyodilolema: kowagelema:na:, mabu iba:te naimano tanalo ega:walo naimano Nabiwino tanalo iyatawa:. ^{‡4} Ebema: numa:la:, na me iyaiya tanalo la:tamo a:kiyawaomo, mabu na ubila me kuba tetete da:pemaigamene la: ebo kemalagidilomamota, ebete aimano temeteme tanaloma: a iyalo anai."

Godokono Uliyanano Woko Osiyodilo Tanalo

Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo tabo idi na:kegeni, "Na dopamo me iyaiya tanaloma: la: kanaletia:, mabu naimano woko wagilimi mabune pe-te me teta:mo pemaiga, ebe tete geyageyadopolo nale la:go okolinaimo. ⁵ Wiyasiya tete na:pe, na dapaliboniya ebe dawatamo na walo ka:ka:tomamo. La: ebe tanaloma: woki bilibilima: eba eda:wenal, wiyasiya idawate na ma kunu kalateda:nena:, 'A:ma: kebamo na:ka:toaemene?' ⁶ mabu la: naimano to tanalo eba malagidilonalo tepo magumulo mibomibonomoma: eda:onamata. ⁷ Ebema: nale la: nani tabo analemata, nale la: da:miyapatama ebe wade tanalola, mabu na toa:no la:imano Walubidawa idi, ebe Godokono Uliyanala, ebete la:tamo a:ka:pemene. Iyo, na la:godone da:tomo, ebe tetelo na ebe Wade Walubidawa la:tamo nanitabolo kapalibomamo. [‡]

⁸ "Ebete me opo epatamo da:pemene, ebe tetelo ebete iba:tamo me tanalo kapawokalilaemene, me tanalo ebe me opono kuba osiyodilole tanalo, ega:walo Godokono tuputupu okoli tanalo, ega:walo Godote epono kuba osiyodilole mabuma: iba:tamo wiya ikalame tanalo, me ebe netewa-kapiya tanalola.

[†] 15:25 Oale 35:19; 69:4 ^{††} 15:26 Yon 14:26 [‡] 16:2 Ma:t 24:9; Luk 6:22; Yon 9:22 ^{††} 16:3 Yon 15:21 ^{‡‡} 16:7 Yon 14:16

⁹ Nanitabola, Godokono Uliyanate me opo epono kuba osiyodilole tanalo kapawokalilaemene mabu iba:te na nanitabokobi ka:midinina:. ¹⁰ Ega:walo ebete ebena tuputupu okoli tanalo kapawokalimene, mabu tete tatalila na Tuputupudawate me opo atepate Nabiwi Godotamo walo ka:ka:tomamo, ebe tetelo la: la:imano balida:mo na walo a:kunama:ema. ¹¹ Ega:walo Godote epono kuba osiyodilole mabuma: wiya iba:tamo dikalaemene, ebena Uliyanate ebe tanalo kapawokalimene, mabu Godote me opono Kuba Elawodubu Saitanatamo kuba wiya nanitabolo kikaemene, iyo, ebete ebe tanalo kosiyodiloma: tabo iyalo iyatiya. ^{‡‡}

¹² "Nanitabola, nagodolo tanalo bilibilinomo ba:pola:na la:tamo kiyawaoma:, wiyasiya me tetelo la:imano woki modoboa: ebe iyaiya tanalo la:le uwatema:.

^{‡‡13} Wiyasiya Godokono nanitabo tanalo Awokalimidawate da:pemene, ebe Wade-talena Uliyanate la: ebena nanitabo gabodo dopolametate, la: eba magatalelo tanalo bilibilinomo ebo kiyatawaomamota. Ebe tetelo ebete a:ka:tuwa: ebena wokilo a:ka:kiyawaomene, wiyasiya ebete kebe tanalo Nabiwigodone kolowionakole ebete ebe iyaiya tanalo kapiya la:tamo ba:kiyawaonakomene, ega:walo kebe tanalate me opamo da:pemaimioma:na:, ebe tanalate pelamea:no dopamo ebete la:tamo bawokalilamenakomene. ¹⁴ Iyo, ebete me gabodo na ka:powalogonemene, mabu ebete naimano tepo magumuno tanalo uwatete la:tamo nanitabonomolo kapawokalilaemene. ¹⁵ Numa:la:, Nabiwigodolo da:pola:na ebe tanalo bilibilinomo ebe naimanola, ebema: ebena Uliyanate modobola naimano tepo magumuno tanalo la:tamo awokalilaema:, nale la: danaletama eba kunu."

Tepo Magumuno Kalakala Tanalo Ega:walo Mibomibo Tanalo

¹⁶ Ebene Ya:sute ebe waloma:tapiatamo tabo idi na:kegeni, "Tete tatalila la:le na la:imano balida:mo a:kunama:ema, ebena tete da:peso dolopoligomene la:le na walo ka:kunaemamota." ⁵

¹⁷ Ebene ebena waloma:tapino taneba magumulo epetapiate epetapiatamo gelanakiya, epetapiate epetapiatamo gelanakiya, ma kunu wageni, "Ya:sute me tabo beda:ma: kegele, tete tatalila la: na a:kunama:ema ebena tete da:pesolo la: na walo ka:kunaemamota? Ega:walo ebete ebena Nabiwitamo toma: tabo dege, me tabono magumu keba kunula:ka:? ¹⁸ Ega:walo ale me tabo idino magumu iyatawa:, ebete tete da:pesoma: dege, ebe da:peso tete keba kunula:ka:?"

¹⁹ Ebe tetelo iba:te ibino taneba magumulo Ya:sukono tabo magumuno tanaloma: kebe iyaiya alateda: tabo degelaniya, Ya:sute iyatawanate iba:tamo walo na:kegeni, "Iyo, nale tabo ma kunu kiyawaomo, tete tatalila la:le na a:kunama:ema, ebena tete da:pesolo la:le na walo ka:kunaemamota. La: me tabono magumuma: kegelawenama? ²⁰ Na la:tamo

^{‡‡†} 16:11 Yon 12:31 ^{‡‡‡} 16:12 1Kol 3:1-2 [§] 16:16 Yon 14:19

nani tabonomo gemo, na la:godone da:tomo ebe tete-lo me opo epate kekalakalaoma:na; wiyasiya la:le na eba liyanamelo tepo mibomibo kawonomamo ebo kiy-atawaomamota. Wiyasiya numa:la; tete da:peso da:petomene, la:imano tepo mibomibo tanalo olopoligote la:le na mabuma: kawo kalakala walo ka:kelaemamota. ²¹ Ebema: me tanalo ebe lamitu kamiyaletе gudu alaima: temeteme dolowita keba kunula:ka: eba kunula. Ebete gudu eba alaimilo kawo temeteme ebo kiyatawamene, wiyasiya ebena gudu dawokalamene ebe tetelo ebegodolo kalakala kapiy-ate kitanamene, mabu ebena temeteme olopoligo ega:walo ebena gudute igilolo awokala. ²² La:imano tanalo atumu, me tetelo la:le naimano to tanaloma: tepo magumulo mibomibonomoma: eda:onomata, wiyasiya nale tote la:tamo walo da:ka:pemo la:le kawo kalakala walo ebo ka:kelaemamota, ebe kalakala lumagi idite kubaima: modoboa:.

²³ "Na la:tamo nani tabonomo gemo, ebe kalakala egelate la:tamo demaigamene, ebe tetelo la: la:imano modoboa: tanaloma: na walo a:ka:toweonama:ema. Ebe tetene wagilimite la: naimano mailamo kebe iyaiya tanaloma: Nabiwi Godoko da:toweoma:wenako-ma, ebete a:ka:tuwa: ebe tanalo la:tamo bikalame-nakoma:ta. ^{†24} Dopamo tetelo la:le naimano mailamo ebe ka:toweoma:wenakia:, wiyasiya me tetelo nale la: analemata, modobola la: ebe na:toweomenakiyala; ebena la: ebegodone wade tanalo delawa:wenakoma ebe gabodo la:imano kalakala tanalote kawonomamo bitananakomene."

Ya:sukono Elawote Me Opono Elawo Anakapumi Tana-lo

²⁵ Ebene Ya:sute tabo idi na:kegeni, "Nale iyatulame oiamo me iyaiya tanalo la:tamo awokalilaemo, wiyasiya tete ka:pemene nale la: oiamo walo a:kiyatulametama, ebe tetelo na naimano Nabiwino tanalo la:tamo awokalanomo ka:kiyawaomamo. ²⁶ Ebe egelalo nale Nabiwitamo la:imano modoboa: tanaloma: walo a:ka:towetoweamo, wiyasiya la: a:ka:tuwa: naimano mailamo ebe ba:toweomenakomata. ²⁷ Numa:la; Nabiwite la: nilakapolo nemalagidilolenata. Ebete ma kunu wagelena mabu la:le na nilakapolo eba malagidilolenalo, nale ebegodone da:piyamo ebe tanalo la: nanitabokobi na:midinamata. ^{††28} Iyo, nanitabola, na Nabiwigodone me opamo piyamo, wiyasiya me ebe tetela, nale me opo atepate Nabiwitamo walo ka:ka:tomamo."

²⁹ Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebetamo negelaniya, "Kalakala kawonomola, a me tabo modobolo laema: mabu a:ma: atamo iyatulame oiamo ka:kiyawawena:, awokala kiyawaonata. ³⁰ Iyo, ka:lo idokolo a iyatawaoma: a:ma: tanalo bilibilinomo iy-atawanomolata, ebema: lumagi idite tanalo idima: a:ma: alateda:no a:ma: ebena tepo magumuno woki iyalo kiyatawama:ta. A me tanalona nanitabokobi na:midinama:, a:ma: Godogodone piyata!"

† 16:23 Ma:t 7:7†† 16:27 Yon 14:21,23

³¹ Ebene Ya:sute ibino tabo eba wiyanalonegeni, "Ka:lo idokolo la: na nanitabolo nanitabokobi na:ka:midina:wenama? ³² Tete ka:pemene, iyo, ebe na:pe, la: nagodone la:imano iyaiya motamo alauti-awete, ebena na a:ka:tuwa: ka:lutamamo. Ebe tetelo nago dokolina ebe Nabiwi ebe kapiyate na akatepanemene, ebete nago ka:lutamene. †

³³ "Ebema: numa:la:, nale me iyaiya tanalo la:tamo a:kiyawaomo, mabu na ubila la:le nagodolo eba ilukulinalo naimano milote la:godolo kitanama:. Nanitabola, me opolo la: kawokawo temeteme biy-atawaonakomata, wiyasiya nekalakalala!: La: akotole-toleala: mabu naimano elawote me opono elawo iyalo anakapumi." ††

Ya:sute Ebe A:ka:tuwa: Ebena Tanaloma: Godotamo Towetowe Tabo Degeni

17 Ya:sute me tabo kiyawao dolopoligoni, ebe tete-lo ebete Godokono Unu Duliynomolamo eba melenaloto wetowe tabo ma kunu geni, "Nabiwi, tete a:pe. Modobola a:ma:le na a:imano gudu eba walo-gonelo naimano wade tanalo nawokalima:, ebema: na atumu a:ma: eba walogolo a:imano wade tanalo kawokalimamo. ² Nanitabola, iyalo tetelo a:ma:le kawo elawo a:imano gudutamo ikamiyata, ebema: me opolo epo bilibilinomate ebetamo nanitabolo ka:tudila:oma:na; ega:walo a:ma:le ibi magumulo kebe epo ebetamo kikama:wiyala, ibinomate uwomua: igilo ebegodone kelaema:na:. ³ Ebe uwomua: igilono tanalo ma kunula. Epate a:ma: nani Godo kapiyama: miditate a:imano tanalo ebo kiyatawaoma:na; ega:walo atu tetelo iba:te na Ya:su Kelisokono tanalo ka:kiyatawoma:na; na ebe a:ma:le dapalibona:wiyala ebe dawala. ^{††4} Ebema: nale me opamo pea:no a:ma:le iyalo nata-mo kebe iyaiya woko kikanamona:wiyala, nale ebe woko bilibilinomo opoliyalimo, iyo, me gabodo nale a:ma: eba walogolo a:imano wade amama tanalo epatamo awokalimo. ^{††5} O Nabiwi, me opo osiyodiloo: tetelo nale a:ma:go eba okolinalo agodolo ditanami, modobola a:ma:le ebe elawo alamo na eba pukuinamelo a:imano ololo apulo na nowalogoniye." †††

Ya:sute Ebena Waloma:tapino Tanaloma: Godotamo Towetowe Tabo Degeni

⁶ Ebene Ya:sute ebena towetowe tabo moga:melo walo na:kegeni, "Nabiwi, me opolo a:ma:le natamo dikanama:wia iba:te a:imanoma: eda:iya, ebema: nale a:imano tanalo iba:tamo dawokalimo, iba:te a:imano tabamo a:tudila:iya. ⁷ Ebema: ka:lo ibi iyatawala, a:ma:le iyalo natamo kebe wadewade tanalo kikanamona:wiyala ebe tanalo bilibilinomate a:ma:godone pelamiya. ⁸ Iyo, a:ma:le natamo dikanamona:wiyala ebe tabono iyaiya tanalo nale iba:tamo ikalamolimo, ebena iba:te nanitabolo uwatete ebo iyatawaiya nale

‡ 16:32 Ma:t 26:31,56 †† 16:33 Yon 14:27; Lom 5:1; 1Yon 5:4
††† 17:3 1Yon 5:20 †††† 17:4 Yon 4:34 ††††† 17:5 Yon 1:1

a:ma:godone da:piyamo ebe tanalo, ega:walo a:ma:le na dapalibona:wiyalala iba:te ebe tanalo nanitabokobi na:midina. ⁹ Ebema: na ibi towetowe tabamo a:ma:tamo na:powadipalatenamo. Nale a:ma: me opo epo epetapino tanaloma: ka:petoweometana:, wiyasiya a:ma:le me tetelo natamo kebe kapiyakapiya epo kikanamona:wia ibi kapiyano tanaloma: toweomenamata mabu ibi a:imanola. ¹⁰ Iyo, naimano tanalo bilibilinomo a:imanola ega:walo a:imano tanalo bilibilinomo naimanola, ebema: me waloma:tapido a:ma:le na me opolo owalogoniata.

¹¹ "O naimano Wade-talena Nabiwi, tete tatalila na me opo katepamo, wiyasiya me opo ebe naimano waloma:tapino ilukuli baila. Ebema: a netewapiate kapiya wokilo keba kunu kokolionama:, iba:te eba kunu gelebadiago kapimiya kilukulinama: modobola a:ma: a:imano elawo mailamo ibi wadenomamo nula-meniye. Ebe elawo mailo a:ma:le natamo iyalo ikanamiyata, ega:walo nale dopamo iba:go eba okolinale ebe mailamo ibi wadenomamo buiyalatenaimo. Nanitabola, ibi naimano buiyalatele magumulo kapiya idite kalatidia:, wiyasiya a:imano Buka apuno tabote nanitaboma: keda:ma: kapiya dubunomote kubakobi ebema: olowi, a:ma:le Ela Opamo dopamo potele toma: degeawiyala, me ebe dubula. †

¹³ "Tete tatalila nale a:ma:tamo ka:pemamo, iyo, nale me iyaiya towetowe tabo me opolo ebema: kiyawaonamo, mabu na ubila naimano kawo kalakalate naimano waloma:tapino tepo magumulo netabokaomene. ¹⁴ Nanitabola, nale a:imano wade tabo iba:tamo dikalaimo, ebe mabuma: me opo epate iba:tamo na:dowaona. Dopamo tetelo iba:te me opo epago kapiyama: eda:onamiya, wiyasiya iba:te oli igilo delawiya iba:te iya epoma: ebo eda:iya, ebema: ka:lo na keba kunu kokolinamo ibi eba kunula, ibi ega:walo na, a me opo epoma: nanitabolo keda:ona:.

¹⁵ "O Nabiwi, a:ma:le ibi me opone gito wagailima: ka:toweometana:, wiyasiya nale a:ma: na:toweomenamata, iba:te me opolo eba ilukulinalo a:ma:le ibi wadenomamo ka:buialatela:wenama: Saitanate ibi kubailamekapoma:. ^{††16} Nanitabola, na me opo lumagia:, ega:walo ibi atumu me opo epoma: keda:ona:. ¹⁷ Na iyatawala a:imano iyaiya tabono tanalo nanitabonomola, ebema: modobola ebe nani tabamo a:ma:le ibi telenanomoma: na:midiliye iba:te a:imano woko kosiydilonama:. ¹⁸ Ebene a:ma:le na me opamo keba kunu kapalibona:wiyalala, nale ibi atumu eba kunu me opo kawonomamo kakanalibolemamo. ^{†19} Iyo, nanitabola, ibi mabuma: na a:ka:tuwa: na talenama: midite naimano ape niyatinamo a:imano woko kapiya kosiydilonama:, mabu eba kunu iba:te atumu a:imano talena wokopima: ka:keda:oma:na:."

Ya:sute Nanitabokobi Midipi Epetapi Bilibilinomono Tanaloma: Godotamo Towetowe Tabo Degeni

²⁰ Ebene Ya:sute ebena towetowe tabo moga:menalo walo na:kegeni, "Nabiwi, nale a:ma: me waloma:tapi kapiyama: ka:toweometana:. Iba:te a:imano tabo iyaiya epatamo eba na:kiyawaolo, piyate ebe tabo olowite nanitabokobi da:midima:na:, nale ibi mabuma: atumu ka:petoweomenamata. ²¹ O Nabiwi, a:ma:le na magumulo keba kunu kokoliawena ega:walo nale a:ma:godolo keba kunu kokolinamo, modobola ibi bilibilinomate eba kunu kapiyama: eba eda:onalo agodolo nilukulinama:na:. Ebene me opo epate ebe tanalo duima:na:, iba:te nanitabokobi ka:midima:na: a:ma:le na dapalibona:wiyalala ebe tanalo. ²² Nanitabola, a:ma:le na walogonelo kebe elawo alo iyalo kikanama:wiyalala, ebe alo nale iba:tamo ikalaimo, ebema: iba:te epo kapiyanomoma: neda:oma:na:, ale kapiyanomoma: keba kunu keda:nama: eba kunu. ^{†23} Nale iba:godolo bokolinamo ega:walo a:ma:le nagodolo bokolinata, ebema: modobola ibi bilibilinomate me gabodo epo kapiyanomoma: neda:ona:ma:na:. Ebene me opo epate ibino kapiyama: eda: tanalo duima:na:, iba:te me tanalo netewa ebo kiyatawoma:na:, a:ma:le na dapalibona:wiyalala ebe tanalo, ega:walo a:ma:le na nilakapolo keba kunu kemalagidilona:wena ibi atumu kawonomamo eba kunu ba:kemalagidilolenama:ta.

²⁴ "O Nabiwi, a:ma:le iyalo tetelo natamo kebe iyaiya epo bilibilinomo kikanama:wiyalala, na ubila iba:te nale dokolinamo ebe duliymololo nago kapimiya bilukulinama:na:, ebena a:ma:le na walogonelo kebe elawo alo dopamo kikanama:wiyalala, iba:te ebe alo ebolo ka:nuima:na:. Nanitabola, me opo osiyodiloa:no a:ma:le na dopamo nilakapolo nemalagidilonenamiyata, ebe mabuma: a:ma:le na walogonelo a:imano elawo alo natamo ikanamiyata.

²⁵ "O Tuputupu Nabiwi, me opo epate a:imano tanalo kiyatawona:, wiyasiya nale a:imano tanalo iyatawala, ega:walo naimano waloma:tapi atumu iyatawala a:ma:le na dapalibona:wiyalala ebe tanalo. ²⁶ Iyo, nale a:imano tanalo me dopo waloma:tapiatamo awokalimo ega:walo ebe atu tanalo uwomua: tetelo walo bakawokaliminakomo, mabu me gabodo a:ma:le na nilakapolo demalagidilona:wena ebe tanalote ibi bilibilinomo magumulo nitanamene ega:walo nale iba:godolo bokolinamo.

"O Nabiwi, naimano waloma:tapi bilibilinomono tanaloma: me naimano towetowe tabo uwomula. Taula."

Yu Watowatopiate Ya:suko Anakapuima: Delaweniya

Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53

18 Ebene Ya:sukono towetowe tabo Godotamo kiyawao dolopoligoni, ebete ebe waloma:tapiago tonate Kidolono gowo na:iwanate olibi kewakewa

† 17:11-12 Yon 6:39; 13:18 †† 17:15 Mat 6:13; 2Tes 3:3 †† 17:18 Yon 20:21

†† 17:22 Ali 4:32

pali idi magumamo gito nopegani. ² Ya:suko anaka-pumpipino kotamo iyatidawa Yudasiko, ebete ebe opo iyatawala, mabu dopamo Ya:sute tete bilibilinomo epetapilo ebena waloma:tapiago ebamo da:tolame-nakiya ebo naladabutinakiya. ³ Ebema: ebe idokolo Godotamo kalimagono ikameopino ununomo wato-watopi ega:walo Pa:lisi tanebapi, iba:te Godokono Moto atila:pi ega:walo gowelaopi dubu epetapi nali-boleniya. Ebene ebe dubate ibino gowelaono inamabu ega:walo wuiki alo uwatenate, Yudasite ibi ebo magatani Ya:sute dopamo da:toni ebe baiamo. ⁴ Ebe tetelo Godokono ubi tanalodo kebe tanalate Ya:sutamoda:pemaimioma:na:, ebe tanalo bilibilinomate pelamea:no Ya:sute dopamo eba iyatawanalo, ebete ebe gowelaopi dubatamo awokala pemaiganate ibi napanaleni, "La: poko kowadiawenama?"

⁵ Yudasite ebe dubago eba utinalo iba:te nowaminiya, "A Ya:suko Nasaletu duliyoumolodawa wadinama:"

Ebene Ya:sute iba:tamo negeni, "Na ebetela,"

⁶ wiyasiya iba:te ebena 'na ebetela' tabo dolowiniya, ebe tetelo ibi bilibilinomate walogabo apuamo eba ila:nalo opamo gito gudiniya. ⁷ Ebene Ya:sute ibi walo nakalateda:leni, "La: poko kowadiawenama?"

Iba:te nowaminiya, "A Ya:suko Nasaletu duliyoumolodawa wadinama:"

⁸ Ya:sute iba:tamo walo wiya tabo na:kegeni, "Nale la: analemata, na ebetela. La:le na nanitabolo dowadina:wenama modobola na nelawena:la:, wiyasiya na waloma:enepi na:miyapala: iba:te ibino iyaiya tanalamo gito ka:tolaema:" ⁹ Ebete me tabo negeni, ebete dopamo atu idoko tetelo Godotamo degeni ebe tabote nanitaboma: keda:ma:, mabu dopamo ebete towetowe tabo ma kunu geni, "Nabiwi, a:ma:le natamo dikanama:wia ebe epo bilibilinomo magumulo nale kapiya idi katutia:" †

¹⁰ Ebe tetelo Saimono Pitate ebena gowelaono gili magoba:nate dubu idino galo apu gito mapitamidameni, ebe dubuno mailo Malakasitela, ebe Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomono moto wokodawa idila. ¹¹ Ebene Ya:sute Pitatamo negeni, "Eiye, a:imano gili walo batamo na:kemapeda! Naimano Nabiwite natamo dikanami ebe temeteme kalili na nanitabonomolo ka:nimamo, ebema: mabu keleka: a:ma:le na odiyobonema: dowagela:wena?" ††

Iba:te Ya:suko A:nasitamo Demagataniya

¹² Ebene piyate pali opamo da:pelameniya, ebe gowelaopi dubu ega:walo ibino watodawa ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi, iba:te Ya:suko lawenate ala:mo matuomeonate ¹³ A:nasitamo dopamo magataniya. A:nasiko ebe Kayapasikono lapinola, ega:walo Kayapasite ebe ulamalo Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: eda:nami. ¹⁴ Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa me dubu Kayapasiko ebete dopamo Ya:sukono tanaloma: Yu epono Ka:nisolo dubu ma

kunu analiya, "Modobola epo bilibilinomono taneba magumulo kapiyadawanomote na:emene epetapi mabuma:" ‡

Pitate Ya:suko Iyatawa:noma: Degeni

Ma:t 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57

¹⁵ Tete da:peso da:petoni, Saimono Pitate Ya:sukono waloma:tadawa ida:go Kayapasikono motamo ebo toni, gowelaopiate Ya:suko dopamo demagataniya ebe atu motamo. Ebe tetelo waloma:tadawa idite Ya:suko kuminama: motono kala magumamo gito nopegani mabu Kayapasite ebena tanalo iyatawala, ¹⁶ wiyasiya Pitate nopega:no kalano gigiyu niyakabolo utini. Ebene dopamo da:nopegani ebe walo:ma:tadawate kalano gigiyu teta:mo walo ka:penate gigiyu umidawa buwele dapanani, ebete gigiyu Pitatamo ebo a:iyamidani ebete kala magumamo atumu ka:popeganama:. ¹⁷ Ebe tetelo ebe buwelete Pitakonanani, "A, nanitabola:ka:, a:ma: Ya:sukono waloma:tadawa idilata!"

Pitate wiyasiya negeni, "Ao, na ebetea:!"

¹⁸ Ebene wokopi epetapi ega:walo moto atila:pi dubu iba:te ela madonate, ibino ape kenaenailamenama: ela niyakabolo lamota:oniya mabu ibi gibate ulameni. Ebe tetelo Pitate atumu iba:go ela niyakabolo utini.

A:nasite Ya:sukono Iyatulame Tanaloma: Ebe Dalateda:ni

Ma:t 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71

¹⁹ Ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomote Ya:suko waloma:tapino tanaloma: ega:walo ebena iyatulame tanaloma: ebe nalateda:ni. ²⁰ Ya:sute wiyasiya ebetamo negeni, "Aimano Yu epo bilibilinomate kebolo daladabutinakiya nale iba:tamo tabo awokala kiyawaonakimo, ega:walo tete epetapi bilibilinomolo nale aimano balidi ibilamole iyaiya motolo ega:walo Godoko Amamateno Iya Motolo a:kiyatulamenakimo. Iyo, nanitabola, na tabo idi diya gabodo ka:kiyawaonakia:. ²¹ Ebema: mabu keleka: naimano tabo kiyawao tanaloma: a:ma:le na dalateda:na:wita? Piyate naimano tabo dolowionakiya, modobola a:ma: ibi nalateda:la:. Ibi iyatawala nale kebe tabo ka:kiyawaonakimo."

²² Ya:sute me tabo genate, ebe niyakabolo dutini ebe moto atila:dawate ebe tatakolo eba anagaliminalo nanani, "A:ma: aimano Unu Watodawanomotamo mako wato kodakoda tabo beda:ma: kegeawa:?"

²³ Ya:sute ebetamo nowamini, "Na beda: kuba tabo kegemote Modobola a:ma: ebe kuba nawokalima: olowiopiatamo. Nale kuba idi osiyodilola:no nani tabonomo degemo, wiyasiya a:ma:le na beda:ma: kanaginama:wa:?"

²⁴ Ebene A:nasite Ya:suko ala:mo matuomeo palami-olemea:no eba kunu Unu Watodawanomo idi Kayapasitamo gito naliboni, ebe dubu A:nasikono lapinola, ibi netewapiate ebe atu motolo okolionamiya.

† 18:9 Yon 17:12 †† 18:11 Ma:t 26:39

‡ 18:14 Yon 11:49-51

Pitate Ya:suko Iyatawa:noma: Walo Da:kegeni

Ma:t 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62

²⁵ Ebe tetelo Saimono Pitate elalo utinate ebene ape eba enaenaininalo, epetapiate ebe nalateda:niya, "A, nanitabola:ka; a:ma: Ya:suko waloma:tadawa idilata?"

Pitate nowamini, "Ao, na ebetea:!"

²⁶ Ebene Pitate ebe idokolo galo apu demapitami-dameni ebe dubuno namutudawa idite, ebe Unu Watodawanomono moto wokodawa idila, ebete wiyasiya Pitako walo nakalateda:ni, "Ka:lo idokolo a:ma:le Ya:suago pali opolo nale la: kapimiya ulaemata, a, nanitabola:ka?"

²⁷ Wiyasiya Pitate walo Ya:suko iyatawa:noma: eba kegenalo kakabate ebe tetenomolo geoni. †

Yu Epono Watowatopiate Ya:suko Paeletetamo †† Demagatiya

Ma:t 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5

²⁸ Ebene duiyanomolo Yu watowatopiate Kaya-pasikono moto atepate Ya:suko Loma gabamanino tabo anagiyamida kawo motamo ebo magatiya. Wiyasiya iba:te ebe moto guamo ka:nodolojiya; mabu iba:te ibino talena idi kawonomamo malagidiliya, ebe talena ma kunu itana, iba:te Yua: lumagino moto guamo a:ka:nopila:oma:na: ibino tepo magumu daleyama: eda:olamekapoma: Ibi iyatawala iba:te ebe pukala gito dadikamidalema:na; iba:te Aduga:la Soliyomu ‡ bae a:kenaoma:na: ²⁹ Ebema: kapela Kawo Elawodubu Paeletete iba:tamo pemaigate na:pegiya, "La:le me dubu beda: mabuma: kemagaeema? Ebete beda: kuba kosiyo dilile?"

³⁰ Iba:te ebetamo nowamiya, "Ebate kuba osiyodilola: notaleka: ale ebe a:ma:tamo a:kemagaena:!"

³¹ Paeletete iba:tamo negiya, "La:le ebe magatawete la:imano totomu iyatawa tanalamo ebene tanalo nanagiyamidama:wete, la:le a:ka:tuwa: ebetamo kuba wiya ebo na:nikamiyala:."

Yu watowatopiate wiyasiya negeliya, "Ao, agodolo lumagi anakapuima: elawo kitana; a:ma:tamo ebe mabuma: magaema:." ††³² Me tanalote ma kunu pemaigiya, Ya:sute dopamo degiya ebe tabote nanitaboma: keda:ma; iyo, ebete iyalo awokalimiya ebete kewa olotolowalo keba kunu na:ka:emene. ‡

† 18:27 Yon 13:38 †† Ya:suko tetelo Loma epate Paeleteko napalibiya Yu epono Yudiya opamo, ebete ibino kapela Kawo Elawodubuma: ka:pada:nama; ebene ebe opolo Paeleteko kapiyagodolo elawo itanami lumagi a:eamo aliboma:; ‡ Me Aduga:la Soliyomuno mabu Moseseko tetelo wagilimiya. Ebe tetelo Isipiti Kawo Elawodubu Pa:lote Yu epo bilibilinomo uwatete ibi ebene wiya: wokopima: midiliya, ebema: ebe ubia:nola ibi gito alibolema: ibino Ka:inane opamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda tanalo dumiya, ebema: idoko idilo ebete ebene a:e nopodawa Isipiti opamo napaliboni Isipiti epo bilibilinomono dopo gudi kapanakapulamename: Ebene ebe idokolo a:e nopodawate Yu epono gudi aduga:lalenate, wiyasiya Isipiti epono gudinomo anakapulamene. Ebe anoano tanalodo Yu epo bilibilinomate Isipiti opone ebo nemaiminiya, ebema: ebe tanalo malagidiloma: iba:te ulama bilibilinomo magumulo Aduga:la Soliyomu bosiyodilonakoma:na: †† 18:31 Yon 19:6-7 †† 18:32 Yon 3:14; 12:33

³³ Ebe tetelo Paeletete ebene Loma gabamanino kawo motamo nopegate Ya:suko ebetamo peka:mite ebe ebo alatediya, "A:ma: Yu epono Kawo Elawodubula:ka:?"

³⁴ Ya:sute ebetamo nowamiya, "A:ma: a:ka:tuwa: a:imano wokilo kanana:wa; o epetapino woki tabo ebe kanana:wita?"

³⁵ Paeletete wiyasiya negiya, "A:ma:le na Yu lumagi idima: ka:midina:wita? A:imano eponomo ega:walo ibino ununomo watowatopiate a:ma: natamo magaeta. Ebema: a:ma:le dosiyodilawia, ebe kuba nawokalima:!" ††

³⁶ Ya:sute negiya, "Naimano Kawo Elawodubu tanalo me opono tanaloma: neda:taleka; naimano waloma:tapiate gito ba:gowelana: ebema: Yu watowatopiate na anakapunaema: a:kelawenena; wiyasiya naimano Kawo Elawodubuno elawote opo idine piya."

³⁷ Ebema: Paeletete ebe nalatediya, "A:ma: Kawo Elawodubuma: eda:ma: nanitabolo kegeawita?"

Ya:sute nowamiya, "A:ma:le ebe egeata. Na me opamo ebema: pawokaliyamo, ega:walo na ebema: piyamo Godokono nani tabo kapawokalima: Piyate ebene nanitabo tanalo olowima: ubi diyatinaka, ebe epo bilibilinomate natamo pelamenaka."

³⁸ Ebema: Paeletete ebe a:ka:tuwa: ebetamo negiya, "Nanitabo tanalo beda:la:ka:?" Ebete me tabo gete moto gune pemaigate Yu epatamo walo na:ka:pegiya, "Na me dubuno kuba idi kumita: ebe a:eamo aliboma:."

³⁹ Wiyasiya ulama bilibilinomolo la:imano Aduga:la Soliyomu tetelo nale la:imano ubi tanalamo tuduwatalo lumagi idi idoko motone ebene kuba wiyane gito palibonakomo. Ebema: la: ubila:ka: nale la: Yu epono Kawo Elawodubu gito paliboma:?"

⁴⁰ Iba:te ebe tabo dolowiya gelatepaolo negeliya, "Ao, a ubia:nola me dubu! A Balabasiko ubila!" Iba:te deka:miya ebe dubu pilo tanalo eba osiyodilolenalo epo epetapi ebo anakapulamiya.

Paeletete Ya:suko A:eamo Dalibiya

Ma:t 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25

19 Ebene Paeletete walo ka:tote ebene gowelaopi dubu nananaliya iba:te Ya:suko pa:ka:pa:ka:mo ka:na:ma:ga:midaoma: ² Ebe tanalote dolopoligiya gowelaopiate moeagono ale nelawete anagogobeyamidaolo a:dete Ya:sukono watamo gito pulimiya. Ega:walo iba:te ebe kalakalatelo wiya kawonomo kalimakalima kaliku ka:pulimite †††³ ibino taneba magumulo epetapi bilibilinomate iyaiya pelamoliya ebe tatakolo eba panagalimiolo na:pegeliya, "Eiye! Yu epono Kawo Elawodubu, a:ma: niyata!"

⁴ Ebene Paeletete epatamo walo ka:pemaigate nakanapanaliya, "Iyaiya, na Ya:suko la:tamo walo na:kema-gaemo. Na ubila la: niyatawala; na ebegodolo kuba idi kumita: nale ebe a:eamo kaliboma:." ⁵ Ebene Ya:sute moeagono inamabu ebene watolo eba itanalo kali-

††† 18:35 Yon 1:11 ††† 19:2 Luk 23:11

makalima kalikago moto gune da:pemaigiya Paeletete epatamo negiya, "Numa:la:, me ebe dubula!"

⁶ Ebema: Godotamo kalimagono ikameopino ununomo watowatopi ega:walo Godoko Amamateno Iya Moto atila:pi dubu, iba:te Ya:suko umite kawiya gelatepaolo negeliya, "Kewa olotolowamo tupuguima:wete, ikoko nanagilamolema:!"

Wiyasiya Paeletete negiya, "Ao, nale a:kosiyodilomo. La: a:ka:tuwa: la:imano ubilo ebe kewamo na:na:tupuguima:la:, mabu na ebegodolo kuba idi kumita:."

⁷ Ebene Yu watowatopiate negeliya, "Ebate aimano pukala adikanali mabu ebete a:ka:tuwa: negi ebe Godokono Gudula, ebema: modobola ebete na:emene."

⁸ Paeletete ebe tanalo dolowiya ebene tole tanalote kawonomoma: eba eda:lo, ⁹ Loma gabamanino kawo moto guamo ka:nopegate Ya:suko ebo nalatediya, "A:ma: kebe opo dawala:ka:?"

Ebe tetelo Ya:sute tabo idi kowamiya: ¹⁰ Ebema: Paeletete Ya:sutamo negiya, "A:ma: wiya tabo gema: ubia:noma: keda:wita? A:ma: me tanalo wadenomamo nemalagidila, nagodolo elawo bitana a:ma: gito aliboma:, ega:walo na modobola kewa olotolowamo a:ma: tupuguima:."

¹¹ Ya:sute ebene tabo eba wiyalo negiya, "Kebe elawo a:ma:godolo ditana, ebe elawo a:ma:tamo Godote ikamiata. Ebema: nanitabola, a:ma: a:imano kuba wiya kelaema:ta, wiyasiya piyate na a:imano kotamo diyatina:ka, Godote iba:tamo kuba wiya kawonomamo kikalaemene." ††

¹² Paeletete ebe tabo dolowiya ebete gabo ebo wadiya Ya:suko gito aliboma:, wiyasiya Yu watowatopiate gelatepaolo negeliya, "A:ma:le Kawo Elawodubunomo Sisakono ‡ namutudawama: deda:wena, a:ma: me dubu gito akalibaemene mabu ebete negi, 'Na Kawo Elawodubula!' Ebe tabo kiyawao magumulo ebete Sisatamo goweladawama: eda:na!" ††

¹³ Paeletete ibino tabo gela olowite tabo anagiyamida baiamo ebo nokoliya, ebene ebene gowelaopiate Ya:suko moto gune epono ololo apuamo ebo powautiya. Ebe tabo anagiyamida baino mailo ebe Nokola Unulo Utitata Baila, Yu epono tabamo Gaba:tama: ka:minaka. ¹⁴ Ebe egela ebe Aduga:la Soliyomuno inamabu osiyodilole tetela, mabu dumutu ebe Soliyomuno kawo egelala. Ebene egelate tula:mo utia:no ebe tetelo Paeletete Yu epatamo negiya, "Me dubu ebe la:imano Kawo Elawodubula!"

¹⁵ Wiyasiya iba:te gelatepaolo negeliya, "Ebe a:eamo naliba! Kewa olotolowamo na:na:tupuguima:!"

Ebene Paeletete iba:tamo negiya, "La:imano ubilo nanitabolo kegelawitama, nale la:imano Kawo Elawodubu kewa olotolowamo ka:tupuguima:?"

† 19:9 Ma:t 27:12 †† 19:11 Yon 10:18; Ali 2:23; Lom 13:1 ‡ Sisako ebe Loma epono Kawo Elawodubunomola, opo kawonomolo ebe kapiya elawonomoma: eda:nami. Ebete ebene gowelaopi iyaiya opo bilibilinomamo alibolenaki, ebema: ebe epo bilibilinomate ebe Kawo Elawodubuma: eba ka:minalo ebe kapiyatamo tudila:onamiya.

†† 19:12 Luk 23:2; Ali 17:7

Ebene Godotamo kalimagono ikameopino ununomo watowatopiate nowaimiya, "Aimano Kawo Elawodubu ebe Sisako kapiyala, idi puliyala!"

¹⁶ Ebe tetelo Paeletete Ya:suko iba:tamo gito ikalamiya iba:te ebe kewa olotolowamo ka:tupuguima:.

Gowelaopiate Ya:suko Kewa Olotolowamo Da:tupuguimiya

Ma:t 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43

Ebene gowelaopiate Ya:suko gito lawiya. ¹⁷ Ebete ebene kewa olotolowa agute iba:te ebe a:e baiamo ebo magatiya, ebe damelano mailo ebe Wato Goala, Yu epono tabamo Gologotama: ka:minaka. ¹⁸ Ebene iba:te Ya:suko kewamo na:tupuguimite ikoko ebo nanagilamolemiya, ega:walo iba:te dubu netewa epetapi iyaiya kewamo ka:tupuguilamete, Ya:sute ibino tetelo kewa olotolowalo ebo tupuguimitani. ¹⁹ Ebe tetelo Paeletete pepa ida:mo tabo ma kunu akuloliya, "Me Nasalete duliomolo dubu Ya:suko ebe Yu epono Kawo Elawodubula," ebene gowelaopiate ebe pepa lawete Ya:sukono kewa olotolowa unu apuamo ebo nowatiamidiya. ²⁰ Ebe tabote me netewa-kapiya iyaiya tabamo pola:ni, Yu epono tabamo, ega:walo Loma epono tabamo, ega:walo Guliki epono tabamo, ebema: Yu epo epetapi bilibilinomate ebe tabo eka:la:mioliya mabu Ya:sukono a:e bai ibino Yelusalema kawo duliomolo niyakabolo itani. ²¹ Ebene Yu epono ununomo watowatopiate ebe tabo umite ubia:noma: eda:olo, epetapiate Paeletetamo tolamete ebe nanalatediya, "A:ma: tabo ma kumu beda:me kakola:wa:, me dubu ebe aimano Kawo Elawodubula? A ubila a:ma: wiyasiya ma kunu nakulola:, 'Me dubu a:ka:tuwa: negi ebe Yu epono Kawo Elawodubula!'"

²² Wiyasiya Paeletete iba:tamo negiya, "Ao, nale kebe tabo kakulolemo, na ebe tabo iyakobi a:ka:midilimo."

²³ Ebe tetelo gowelaopiate Ya:suko ikoko anagilamoleme dolopoligiya, iba:te ebene kaliku uwatemete netewa-netewa tanalo osiyodilolete iba:te ebo alabaiya. Wiyasiya wade kaliku idi kapiya moga:lamole tete puliyala, ebema: iba:te ebe kaliku anagiyamidalema: ubia:noma: eba eda:olo, ²⁴ ibino taneba magumulo negeliya, "Me kaliku wadenonomola, akanagiyamidalema: Wiyasiya modobola a me nokola egege uwatete kiyalekeiye, a magumulo potele delaemene a ebe tanalo kiyatawaomalema:."

Ebema: gowelaopiate eba kunu osiyodiliya. Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa, me tanalote gowelaopido pemaigiya Godokono Buka apuno tabote nanitaboma: keda:ma:, mabu iyalo tetele ebete Ya:sukono tanaloma: degiya ebe tabote ma kunu itana,

"Iba:te naimano kaliku ibino taneba magumulo alabaiya,

ega:walo nokola egege iyalekeiya

naimano pulino ga:ga: inamabu kelawenaema:." ††

†† 19:24 Oale 22:18

²⁵ Ebe tetelo Ya:sukono kewa olotolowa niyakabolo me kamiyala:te lamota:oniya, Ya:sukono menoko, ebena menokono naniko, Kolopasikono kamiyale Ma:liko, ega:walo Magadala duliynomolodawa Ma:li idi. ^{†26} Ebene Ya:sukono waloma:tadawa dubu idite ebolo nutiti, ebe Ya:sute kawonomamo demalagidilonami ebe dubula. Ebema: Ya:sute ebe ega:walo ebena menoko lamota:onalo dulamiya, ebete ebena menokotamo negiya, "Maea, me dubu ebe a:imano gudula." ^{††27} Ebene ebete ebe waloma:tadawatamo negiya, "Me kamiyale ebe a:imano menokola." Ebema: ebe egelalo ebe waloma:tadawate Ya:sukono menoko lawete ebena motamo gito magatiya ebe wadeno-mamo ka:nowalubinama:

Ya:sute Da:eni

Ma:t 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49

²⁸ Ebene adimo tete da:pini, Godote dopamo Ya:sukono tanaloma: kebe tanalo bilibilinomo ebena Bukamo dakuloliya, Ya:sute ebo iyatawani ebe iyaiya tanalo olopoligoa. Ebema: Godokono Buka apuno tabo idite nanitaboma: keda:ma: Ya:sute ma kunu geni, "Obo kapete unamena." ^{‡29} Ebe tetelo kawo kalili idi kaka da:imi obo tabokanomo ebolo nitani, ebena gowelaodawa idite ebe obamo umago aduba:midanate Ya:sute ka:ninama: ebena tabamo eba adipate-nalo, ebete datuimini ebo geni, "Taula, nale tanalo bilibilinomo opoliyalemo!" Ebe tetelo ebete ebena wato opamo da:tuduta:midani a:enomo ebo a:eni. ^{††}

Gowelaodawa Dubu Idite Ya:suko Kiliba:mo Balalo Dawamidani

³¹ Ebe egela ebe Aduga:la Soliyomuno inamabu osiyodilole tetela, mabu dumutu ebe Yu epono wokoa: talena egelala ega:walo ibino Soliyomuno kawo egelala, ebema: iba:te ebe egela iyanomoma: eba gelanalo, ibi ubia:nola a:elao apa:te ebe egelalo kewa olotolowalo pola:nama:. Ebema: ibi epetapiate Paeleteko nananiya, ebete gowelaopi analenate kewa olotolowamo da:tupuguilamiya ebe dubuno agowa gito kowakalamililamenama: Gowelaopiate eba kunu dowagelema:na:, ebe dubate samamo a:elaote, ebena ibino a:elao ape epate kewa olotolowane piwolukote bobamo gito kanalomoma:na:. ^{‡32} Ebema: gowelaopiate tolamenate dopo dubuno agowa nowakalamiliminate dubu idi ebe atumu kanamitiniya, ebe dubu netewa Paeletete Ya:suago a:eamo kapimiya aliboliya. ³³ Wiyasiya gowelaopiate Ya:sutamo da:nemaiminiya ebena agowa ka:nowakalamiliminiya:, mabu iba:te ebe a:e numiniya. ³⁴ Wiyasiya ebe tetelo kapiya gowelaodawa idite Ya:suko kiliba:mo balalo gito awamidani, ebena kalimate obago ebena apene ebo peka:ka:liyaomeniya.

³⁵ Na buka osiyodilodawate a:ma: ka:la:mioledawa anamata, nale me tanalo naimano balida:mo nanitabolo uminiyamo, iyo, na iyatawala me tabo

nanitabola, ebema: modobola a:ma: nanitabokobi na:mida:. ^{‡†36} Me tanalote pemaigani Godokono Buka apuno tabote nanitaboma: keda:ma:, mabu iyalo tetelo ebete Ya:sukono tanaloma: degiya ebe tabote ma kunu itana,

"Iba:te ebena goa kapiya idi akadikamidalema:na:." ^{‡††}
³⁷ Ega:walo Buka apuno tabo idite ma kunu gena, "Epate kiliba:mo kebe dawa kawamidiye, iba:te ebe kuima:na:." [§]

A:limitiya Duliynomolodawa Yausepete Ya:sukono Ape Nokola Bobo Magumamo Diyatini

Ma:t 27:56-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56

³⁸ Ebe tetelo dubu idite nokolinami ebena mailo Yausepetela, ebe A:limitiya duliynomolodawala ega:walo Ya:sukono waloma:tadawa idila, wiyasiya ebete ebena tanalo nowaminanami mabu ebete Yu watawatopi tolelamenami. Ebene me dubute Paeletetamo tonate Ya:sukono ape lawenama: ebe dananani, Paeletete ebetamo modoboma: geni, ebema: ebete tonate Ya:sukono ape gito nelaweni. ³⁹ Ebe tetelo dubu idi Nikadimasitela, ebete Yausepeko walubinama: ebo peni, ebe dubu ebe idoko tetelo Ya:suago tabo ka:na:kiyawaonama: dopamo da:toni ebe dubula. Ebete Ya:sukono apa:mo kalomonama: iyaiya wadewade nibo inamabu epetapi wadaeni, ebe inamabuno mibo kawodopola, ebe 30 kilogalama keba kunula:ka: eba kunula. ^{§†40} Ebene ebe dubu netewate wadewade nibo inamabu Ya:sukono apa:mo alomonate wadewade keyakeya kalikamo ebo aputuniya, mabu Yu epate lumagino ape bobamo iyatima: eba kunu osiyodilonaka. ⁴¹ Gowelaopiate Ya:suko kebolo kanakapuminiye ebe opo niyakabolo pali idi nitanami, ega:walo ebe pali magumulo nokola bobo atumu na:kitanami, epate ebe bobo maboele nokola damela iyalo obobiya wiyasiya a:e lumagi idi dopamo ebamo kiyatiya:. ⁴² Ebema: Yausepeko Nikadimasiko iba:te Ya:sukono ape ebamo gito niyatiniya, mabu ebe nokola bobo Ya:sukono a:e bai tatalilo itani, ega:walo ibi ma kunu malagidiloniya, ka:lo Palaide egelala, Yu epono talena egelano inamabu osiyodilole tetela, mabu dumutu ebe ibino wokoa: talena egelala.

Ya:sukono Waloma:tapiate Ebena Ape Bobolo Da:nowadiya

Ma:t 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12

20 Ebene Sande duiyanomolo egelate eba waloutalo idokote dolopoliguti, ebe tetelo Magadala duliynomolodawa Ma:lite Ya:sukono bobo uima: da:tiya, ebete bobo demopiya ebe kawo nokola balamo iyalo mupiamida eba itanalo ebo numiya. ² Ebene ebete walo ka:pa:puligate Saimono Pitamo ega:walo waloma:tadawa idi Ya:sute kawonomamo demalagidilonami, ebe dubu netewa napanaliya, "Epate Ya:sukono ape bobo magumune pilolo elawa:, a iyatawa: iba:te kebamo diyata:!"

† 19:25 Ma:t 27:55-56 †† 19:26 Yon 13:23 ‡ 19:28 Oale 22:15 †† 19:29-30 Oale 69:21 ‡† 19:31 Totomu 21:22-23

‡†† 19:35 Yon 21:24 ‡††† 19:36 Maimi 12:46; Nabas 9:12; Oale 34:20 § 19:37 Sek 12:10; Awo 1:7 §† 19:39 Yon 3:1-2

³ Ebema: Pitako ega:walo waloma:tadawa idi iba:te bobo uima: ebo tiya. ⁴ Ibi netewapiate eba puila:natolo, waloma:tadawa idite samonomamo puligate bobo baiamo dopamo gito nemaigiya. ⁵ Ebe tetelo ebete gigiyu niyakabolo nutite, bobo magumamo nopega:no tuduwatalo da:nemeliya, Ya:sukono ape dauputiniya ebe wadewade keyakeya kalikunomoiya nulamiya. ⁶ Ebene Pitate walogabone bobamo nemaigate bobo magumamo nopegate da:nemeliya ebe atu keyakeya kaliku ka:nulamiya, ⁷ ega:walo Ya:sukono wato dauputiminiya ebe kaliku idite mokopiamida iyabailo eba itanalo ebete ebo numiya. ⁸ Ebe tetelo bobamo dopamo da:nemaigiya ebe waloma:tadawa idite bobo magumamo atumu ka:nopegate Ya:sukono ape numia:no ebena a:e magumune maiga tanalo nanitabokobi ebo na:midiya. ⁹ Nanitabola, Godote ebena Bukamo tabo dopamo akuloliya Ya:sute a:e magumune walo ka:kemaigamene, wiyasiya me waloma:tapi netewate ebe tanalono magumu nanisiwale kelawiya. †

Ya:sute Magadala Duliymolodawa Ma:litamo Dapawokalani

Ma:t 28:9-10; Mak 16:9-11

¹⁰ Ebene Ya:suko waloma:tapi dubu netewate motamo gito ka:tiya, ¹¹ wiyasiya Ma:lite a:ka:tuwa: bobo bailo luti. Ebete bobono gigiyu niyakabolo eba iitalo tuduwatalo bobo magumamo ebo na:meliti. ¹² Ebe tetelo Godokono nopopi netewa keyakeya kaliku pupulite, Ya:sukono apete dopamo ditani ebe bailo eba okoliutalo Ma:lite ebo ulamiya, idi wato apulo, idi agowa apulo. ¹³ Iba:te ebe nalatediya, "Kamiyale, a:ma: beda:ma: kia:wita?"

Ebene ebete tabo eba wiyalo negiya, "Pilo epate naimano Kawodawano ape kebamo date na iyatawa."

¹⁴ Ma:lite me tabo degiya ebete olobigate Ya:suko utitalo umiya, wiyasiya ebete kiyatawiya: ebe potelela:ka. †¹⁵ Ebene Ya:sute ebe nalatediya, "Kamiyale, a:ma: beda:ma: kia:wita, ega:walo poko kowadiawita?"

Ma:lite ebe dubu pali namutudawamu malagidilolo negiya, "Dubu, niyata, a:ma:le a:e lumagino ape opo ida:mo a:ka:niyata:wa? Modobola na nanana; ebena nale ebena ape ka:nelaemamo."

¹⁶ Ebe tetelo Ya:sute ebetamo negiya, "Ma:li!"

Ebene ebete Ya:sutamo olobigigate Yu epono tabamo ebetamo negiya, "Laboni!" Buka ka:la:mi-
oledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, me tabono magumu ebe nitana "Iyatulamedawa."

¹⁷ Ya:sute ebetamo negiya, "Na nani akolawenitala: mabu na naimano Nabiwitamo odoloo:nola. Modobola a:ma: toawete naimano ekaki nananala; 'Na Ya:sute gemo, naimano Nabiwi ebe la:imano Nabiwila, iyo, naimano Godo ebe la:imano Godola. Tete tatalila na ebetamo walo ka:ka:tomamo.'" ‡

¹⁸ Ebene Magadala duliymolodawa Ma:lite tote Ya:suko waloma:tapi ebe atu tabo eba nanalelo iba:tamo na:negiya, "Na Kawodawa Ya:suko uimo, ebete na anane me tabo la: kapanaletama:."

Ya:sute Ebena Waloma:tapi Epetapiatamo Dapawokalani

Ma:t 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49

¹⁹ Ebe atu Sande egela idoko tetelo Ya:suko waloma:tapiate kapiya motolo eba pola:nalo moto gigiyu a:kodakodailameniya mabu iba:te Yu watowatopi tolelameniya. Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo pawokalanate ibino tetenomolo putinate ibi napanaleni, "Godokono kalakalate la:godolo nitanamene." ²⁰ Ebete ebe tabo genate ebena koto ega:walo balano bugomo iba:tamo ebo a:iyamidaoleni, ebena Ya:suko waloma:tapiate ebe uminate ibino tepo magumulo kawo kalakala iyatawaoniya. †

²¹ Ya:sute iba:tamo walo na:kegeni, "Godokono kalakalate la:godolo nitanana. Nabiwi Godote na me opo epatamo keba kunu kapaliboniyale, me tetelo nale la: eba kunu kalibolemamota." ²² Ebe tetelo ebete iba:tamo ela eba agolamidanalonegeni, "Godokono Uliyana nelawa:la:." ²³ Ebene la:le lumagi iditamo ma kunu degelaema, 'Godote a:imano kuba egebolemetate a:dodolomatilima:ta,' Godote eba kunu kosiyodilomene, ega:walo tete idilo lumagi iditamo da:kegelaema, 'Godote a:imano kuba egebolemetate a:ka:dodolomatilimitamene,' ebe tanalote atumu eba kunu ka:kitanamene." ‡

Ya:sute Tomasitamo Dapawokalani

²⁴ Ya:sukono 12 waloma:tapino taneba magumulo Tomasiko ebe idila, epetapiate ebe Nedewale Guduma: ka:minakiya. Ya:sute waloma:tapi epetapiatamo dapawokalani me dubute ebe idokolo iba:go ka:lutiya; ²⁵ ebema: epetapiate ebe dananiya, "A Ya:suko uima:," ebete ibino tabo ma kunu wamini, "Ao! Nale ebena koto ikokono bugomo ulamea:no, ega:walo nale ebena bugomo balano bugomamo naimano koto augua:no nale ebe tanalo nanitabokobi a:ka:midimo."

²⁶ Ebene kapiya wuiki da:petiya, Ya:suko waloma:tapiate Tomasiago kapiya motamo paladabutinate moto gigiyu kodakodailamenate ebo pola:niya. Ebe tetelo Ya:sute iba:tamo pawokalanate ibino tetenomolo putinate ibi napanaleni, "Godokono kalakalate la:godolo nitanamene." ²⁷ Ebene ebete Tomasiko nanani, "Naimano koto ulama:wete ikokono bugomo na:pologila; ega:walo a:imano koto uwamidawete naimano balano bugomamo napauga. A:ma: woki netewama: akoeda:la; na nanitabokobi na:midina:!"

²⁸ Tomasite ebena tabo eba wiyanalonegeni, "A:ma: naimano Kawodawalata! A:ma: naimano Godolata!"

²⁹ Ebene Ya:sute ebe nanani, "A:ma: na unama:wete nanitabokobi ebo midina:ta, wiyasiya piyate na un-

† 20:9 Ali 2:24-32; 1Ko1 15:4 † 20:14 Luk 24:16; Yon 21:4 † 20:17 Lom 8:29; Yu Epo 2:11-12

‡ 20:20 Yon 16:22; 1Yon 1:1 ‡ 20:23 Ma:t 16:19

amea:no nanitabokobi da:midinima:na:, Godote iba:ta-mo kalakala kawonomamo bikalamenakomene!" †

Yonekono Buka Osiyodilo Tanalono Mabuh

³⁰ Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo wadenomamo niyatawa. Ya:sute ebenu waloma:tapino ololo apulo anoano tanalo epetapi bilibilinomo dosiyodilolenaki, wiyasiya ebe tanalo bilibilinomo epetapi nale me bukalo kawokalilamita. ³¹ Wiyasiya kebe iyaiya tanalo nale dakulolemo, ebe tanalate na:pola:nama:na: a:ma:le Ya:sukono nanitabo tanalo kiyatawaema:. Ebe Kelisotela, Godokono Gudu, ega:walo a:ma: ebe nanitabokobi da:mida:wenamene ebenu mailamo nanitabo igilo kelaema:ta. ††

Ya:sute Taibilyasi † Paka:lo Ebenu Sebeni Waloma:tapiatamo Danawokaliya

21 Me tanalo olopoligote egela epetapi da:petoiya, Ya:sute Taibilyasi Paka:lo ebe a:ka:tuwa: ebenu sebeni waloma:tapiatamo ebenu tanalo walo naka-wokalmiya, ebenu ebe tanalote ma kunu pemaigiya. ² Saimono Pitako ega:walo Tomasiko, ebenu mailo idi Nedewale Gudula, ega:walo Nata:niyoloko, ebe Ga:lili opono Ka:ina duliwomolodawala, ega:walo Sebedikono gudi netewa, ega:walo Ya:suko waloma:tapi epetapi netewa, miba:te kapimiya pola:niya. ³ Ebenu eba adimonalo Saimono Pitate epetapiatamo negeni, "Na namoma: tomo."

Ebe tetelo ibi bilibilinomate negelaniya, "Modobola a a:ma:go ka:pelaemalema:," ebenu iba:te tolamenate peamo gito noloniya, wiyasiya ebe idokolo iba:te namo kuwatoleniya:, puliyanomola. ††

⁴ Ebenu duiyalo egelate eba waloutalo, Ya:sute Ga:lili Paka: balalo utiti, wiyasiya ebenu waloma:tapiate kemalagidiliya: ebe Ya:sutela.

⁵ Ya:sute ebenu tabo madodo adipatelo iba:tamo negiya, "Namutupiala:, la: namo a:kuwatola:ema?" Iba:te nowamiya, "Ao, puliyala."

⁶ Ebenu: ebete ibi nanaliya, "La: pe tumudi apuamo kamau dauba:ema la: namo kuwatolemamota." Ebenu iba:te ma kunu dowageliya, iba:te kamau adipatema: ka:modobiya: mabu kamauamo namo bilibilinomate taiya.

⁷ Ebe tetelo Ya:sute ebenu waloma:tapino taneba magumulo kawonomamo demalagidilonami ebe dubute Pitatamo negiya, "Me Kawodawatela!" Ebenu Pitate ebe tabo olowite, ebete woko osiyodiloma: kebe kaliku ka:pekananiyale ebe lubudino kaliku lawete obamo pategate potamo gito na:lumiya, ††⁸ mabu waloma:tapino pete paka: bala tatalidopolo itani. Ebe tetelo waloma:tapi epetapiate ibi a:ka:tuwa: namo bilibilinomagono kamau peago anamiyatate potamo gito na:iliya, ⁹ ebenu iba:te potamo eba nidiwiutalo ela ebenu numiya, ebe elalo bae ega:walo namo okaleo na:pola:ni.

† 20:29 1Pit 1:8 †† 20:31 Yon 3:15; Lom 1:17; 1Yon 5:13 †
Taibilyasi ebe Ga:lili Paka:no mailo idila. †† 21:3 Luk 5:4-7 ††
21:7 Yon 13:23; Ma:t 14:29

¹⁰ Ebenu Ya:sute iba:tamo negiya, "La:le duwato-la:ema ebe namo epetapi mamu nowada:la:."

¹¹ Ebe tetelo Pitate peamo walo ka:nolote namagono kamau damelamo ebo anamiyamidiya, ebe kamauamo 153 kawokawo namate taiya wiyasiya kamaute ketegaliya:. ††¹² Ebenu Ya:sute iba:tamo negiya, "La: pelama:wete bae na:penala:." Ibi bilibilinomate iyatawaiya me dubu ebe ibino Kawodawala, ebenu: ibi magumulo idawate Ya:suko ma kunu kalatediya:, "A:ma: potelela:ka:?" ¹³ Ebe tetelo Ya:sute bae ega:walo namo uwatete iba:tamo gito ikalamoliya, ¹⁴ ebenu: nanitabola, ebete a:e magumune demaigiya, me ebenu netewa-kapiya tetela ebenu waloma:tapiatamo dapawokaliya. †††

Ya:sute Pitako Ebenu Wokodawama: Walo Da:keka:miya

¹⁵ Ebenu ibino bae nao tanalote dolopoligiya, Ya:sute Saimono Pitako nalatediya, "Saimono, Yonekono gudu, me waloma:tapiate na nilakapolo demalagidilonena, wiyasiya a:imano nilakapo tanalote ibino nilakapo tanalo nanitabolo na:kodoilinale?"

Ebe tetelo Pitate tabo eba wiyalo negiya, "Iyo, Kawodawa, a:ma: iyatawalata na a:imano wade namutudawala."

Ebenu Ya:sute ebetamo negiya, "Naimano sipi-goeogoe egege wadenomamo nulameniye."

¹⁶ Ebenu Ya:sute Pitako walo nakalatediya, "Saimono, Yonekono gudu, a:ma:le na nanitabolo nilakapolo na:kemalagidilona:wena?"

Ebenu Pitate tabo eba wiyalo negiya, "Iyo, Kawodawa, a:ma: iyatawalata na a:imano wade namutudawala."

Ebenu Ya:sute ebetamo negiya, "Naimano sipi-goeogoe wadenomamo nulameniye." ⁵

¹⁷ Ebenu Ya:sute netewa-kapiya tetelo Pitako walo nakalatediya, "Saimono, Yonekono gudu, a:ma:le degeawa: me tabo nanitabola:ka: A:ma: naimano namutudawanomoma: keda:wena?"

Ebe tetelo Ya:sute netewa-kapiya teta:mo Pitakono nilakapo tanaloma: ebe dalatediya, ebenu: ebete woki bilibilima: eda:lo nowamiya, "Kawodawa, a:ma: tanalo bilibilinomo iyatawanomolata. Nanitabola, na a:imano wade namutudawala."

Ebenu Ya:sute ebetamo negiya, "Modobola, a:ma: naimano sipi-goeogoe wadenomamo nulameniye.

¹⁸ Na a:ma:tamo nani tabonomo gemo, a:ma: oli ape tetelo a:ma: a:ka:tuwa: a:imano apenu inamabu pupuliawete a:imano ubilo pata:namiyata, wiyasiya a:ma: kadele teta:mo da:nemaigaemene a:imano tanalote eba kunu a:kitanamene. Ebe tetelo a:imano ubite itana:no lumagi idite pete a:imano koto pa:tupuguilamelemetate da:pematuolamolemetamene, ebete a:ma: temeteme baiamo ebo kemagatama:ta." ¹⁹ Pitate keba kunu da:emene ega:walo ebenu a:e tanalote Godoko keba kunu dowalogomene, ebe tanalo kawokaliya: Ya:sute Pitatamo me tabo ebenu: giya.

††† 21:11 Luk 5:6 ††† 21:14 Yon 20:19,26 § 21:16 Ali 20:28

Ebene ebete ebena tabo moga:melo Pitatamo walo na:kegiya, "Modobola a:ma: na nowaloma:ena:" †

Pitate Waloma:tadawa Idino Tanaloma: Ya:suko Daniya

²⁰ Ebe tetelo waloma:tadawa idi Ya:sute kawonoma demalagidilonami ebete ibi netewapi eba walo:ma:talitalo, Pitate walogabo apuamo polobigate ebe ebo pumiya. Me waloma:tadawate dopamo Aduga:la Soliyomu bae nao tetelo Ya:suko niyakabamo nokoliatepanate ebetamo ma kunu geni, "Kawodawa, aimano taneba magumulo potele a:ma: anakapumipi na:kowalubilimene?" ††²¹ Pitate ebe dubu umite Ya:suko naniya, "Kawodawa, me dubu epate keba kunu nakamitima:na:?"

²² Wiyasiya Ya:sute ebetamo negiya, "Na ubi diyatimo ebete naimano pe teta:mo okolinama:, me naimano tanalola, a:imano tanalola: Modobola a:ma: na walo:ma:ene tanalo kapiya nemalagidila." ²³ Walone tetelo Ya:suko waloma:tapi epetapiate me tabo dolowiya iba:te ma kunu gela ebo wagilimiya, me walo-

† 21:19 Ma:t 16:24-25; 2Pit 1:14 †† 21:20 Yon 13:23-25

ma:tadawate a:ka:enamene, wiyasiya Ya:sute Pitatamo mako tabo kegiya: Ebete negiya, "Na ubi diyatimo ebete naimano pe teta:mo okolinama:, me naimano tanalola."

Yonete Bukamo Dakuloliya Ebe Uwomu Tabo

²⁴ Na me waloma:tadawate me bukamo dakulolemo, me iyaiya tabono tanalo magumulo nanitabo tanalo awokalimitamo, iyo, a nanitabokobi midipi bilibilinomo iyatawala, me iyaiya tabo ebe nanitabonomola. ‡

²⁵ Ega:walo me tanalo idila. Ya:sute me opolo tanalo epetapi bilibilinomo dosiyodilolenaki, nale ebe tanalo me buka kapiyalo awokalilaema: modoboa:. Naimano woki bitana, buka osiyodilolepiate Ya:sukono tanalo bilibilinomo awokalilaema: dowagelema:na:, iba:te kebe buka bilibilinomo dosiyodilolema:na:, epate ebe buka alomoma: me opo kawonomolo alomo baite a:ka:modobomene.

Kalakala kawonomola, me naimano buka tabo uwomula. ‡†

‡ 21:24 Yon 19:35 ‡† 21:25 Yon 20:30

Ali

Me Bukano Osiyodilo Tanalono Mabu

1 Naimano wade lumagi Tiyopolasi, niyata. Me netewa tetema: eda: nale a:ma:tamo buka osiyodiloma: . Nanitabola, Ya:sute ebene woko dowagilimiya ebe tetene pete ebete Unu Duliynomolamo dodoliya ebe teta:mo pemaiga, ebete kebe iyaiya tanalo kosiyo-dilolenakile ega:walo epo keba kunu kiyatulamenakile ebe tanalo bilibilinomo nale naimano dopo bukalo awokalilamiyamo. [†]

Ya:sute Wade-talena Uliyanate Pema: Nanitabolo Degiya

Nanitabola, Godote Ya:suko Unu Duliynomolamo pelawea:no dopamo ebete ebene alibolepi dubu Wade-talena Uliyanano elawamo totomulatiya, iyo, ebe dubu ebete ebene alibolepima: iyalo eka:la:miya. ³ Ebene Ya:sukono kawokawo temeteme dolopoligomiya, ebe tetelo ebete 40 egela magumulo tete bilibilinomo epetapilo iba:tamo ebene ololonomamo awokalanaki iba:te ebene igilamo maiga tanalo umite ebe nanitabokobi ka:midima:, ega:walo ebe atu tetelo ebete Godokono Kawo Elawodawano tanaloma: ibi ebo iyatulamenaki. ^{††4} Ebene tete idilo ebete iba:go eba okolilo ibi ma kunu totomulatiya, "La: Yelusalema kawo duliynomolone umuino akotolama:la:, mabu naimano Nabiwite la:tamo ikalaema: nanitabolo degiya la: ebe tanalo nemakopeliyala:. Iyo, nale la: dopamo danaletima, ebe tanalo la: ma kunu olowimata, ^{‡5} Yonete dopamo tetelo epo obonomamo waduba:midaolenaki, wiyasiya la: egela kapiyakapiya polawenate Godote ebene Uliyanamo ebo ka:powaduba:midaolema:ta." ^{‡†}

Godote Ya:suko Unu Duliynomolamo Da:pelawiya

⁶ Ebe tetelo Ya:sute ebene alibolepi dubago aladabuti bailo eba pola:nalo, iba:te ebe alateda:lo naniya, "Kawodawa, a:ma: me tetelo me opo kawonomono wawotatopima: eda:o tanalo a:imano Isalaela epatamo walo ba:kikalama:emene?" [‡]

⁷ Ya:sute ibino tabo eba wiyalo negiya, "Iyaiya tanalono pelame tete naimano Nabiwite ebene elawamo a:ka:tuwa: kegemene. Ebe ubia:nola la:le ebe tanalono tete iyatawaoma:, ^{‡††8} wiyasiya ebene Uliyanate la: unamo da:pokolimene, ebe tetelo ebene

[†] 1:1-2 Mak 16:19; Luk 1:3; 24:49-51 ^{††} 1:3 Luk 24:36-49; Ali 10:41 [‡] 1:4 Luk 24:49; Yon 14:16-17; Ali 2:33 ^{††} 1:5 Ma:t 3:11 ^{‡†} 1:6 Luk 24:21 ^{‡††} 1:7 Mak 13:32

elawote la:imano tepo magumu detabokailaemene, la:le naimano tanalo awokalima: tabo atapima: keda:omamota. Ebe mabuma: me Yelusalemalo ega:walo Yudiya opono duliynomolo epetapilo ega:walo Samaliya opono duliynomololo ega:walo me opo kawonomono uwomu apuapulo la:le naimano tabo ka:na:kiyawaomamota." ^{‡††9} Ebene Ya:sute me tabo kiyawao dolopoligiya, iba:te ebe eba umitalo Godote unamo ebo adipatiya, iyo, ebete tema magumamo da:nopegiya iba:te ebe walo kumiya:

¹⁰ Iba:te unamo taliaote eba umitalo, dubu netewate keyakeya kaliku pupula:go iba:tamo pemaimite ibi niyakabolo eba lamota:nalo ¹¹ iba:tamo negeliya, "La: Ga:lili opo dubala:, la: beda: mabuma: unamo taliaolo delamota:wenama? Me Ya:suko la:le eba umitalo Godote ebe Unu Duliynomolamo da:pelawe, ebete la:godone unamo keba kunu ka:nodolole, walone ebete eba kunu ka:ka:pemene." [‡]

Matayasite Yudasikono Woko Gobebobo Delawiya

¹² Ebema: Ya:sukono alibolepi dubate Olibi Kewakewa Unu Damelane niwitiote Yelusalema kawo duliynomolamo ebo tolamiya, ebe damela Yelusalema niyakabolo itana, ebamo tolame gabo mulua:, kapiya kilomita keba kunula:ka: eba kunula. ^{‡††13} Ebene iba:te kawo duliynomolamo nemaimiote, iba:te dilukulinamiya ebe unu motolo ditanami ebe teta:mo gito nodoloiya. Ebe tetelo ebe motolo me alibolepi dubate polaniya—Pitako, Yoneko, Ya:imesiko, ega:walo A:nduluko, Pilipiko ega:walo Tomasiko, Batolomuko ega:walo Ma:tiyuko, ega:walo Ya:imesi idi Alapiyasekono gudu, ega:walo Saimonoko ebete dopamo Loma gabamani epago gowelaodawama: eda:nami, ega:walo Yudasiko Ya:imesikono gudu. ^{‡††14} Ebene me alibolepi dubago Ya:sukono ekaki ega:walo ebene menoko Ma:lilo ega:walo kamiyale epetapi, iba:te 40 egela magumulo ebe atu motamo paladabutinakiya, ebene iyaiya tete epetapilo iba:te Godotamo towetowe tabo ebo pegelanakiya.

¹⁵ Ebene egela epetapi dolopoligiya, ebe tetelo 120 nanitabokobi midipiate walo dakaladabutiya, Pitate ibino taneba magumulo maigate iba:tamo ma kunu kiyawaiya, ¹⁶ "Ekakiala:, Godokono Uliyanate dopamo Da:ibidikono tabone Yudasikono tanaloma: degiya, ebe Buka apuno tabote nanitaboma: keda:ma: olalati tanalote ebetamo eba kunu ebema: maigiya. La: iy-

^{‡††} 1:8 Ma:t 28:19; Luk 24:48 [‡] 1:11 Ma:t 26:64; Luk 21:27 ^{‡†} 1:12 Luk 24:50-53 ^{‡††} 1:13 Ma:t 10:2-4

atawalata Yudasiko aimano tanebadawa idima: eda:nami, iyo, Ya:sute ebe elawi ago kapimiya woko kosiyodilonama: . Wiyasiya me dubute idoko idilo Ya:suko anakapumipi eba walubilinalo, iba:te ebe ebo laweniya." †

¹⁸ Ebema: buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, me dubu Yudasite ebene kawo kuba osiyodilo magumulo kebe mani kuwatiyale, ebete ebe maniamo dubu idino pali opo nelawiya, ebene ebete tote ebe opolo da:na:iya, ebene apete opamo eba pegalo tepo alapogomete maladite ebo pawokalaomiya. ††¹⁹ Ebe tetelo Yelusalema kawo duliyoumololo da:po-la:niya, ebe Yu epo bilibilinomate ebene a:e tanalo olowite ebe pali opono mailo ibino tabamo Akeledamama: ka:miya, ebe mailono magumu nitana 'Kalimagono Pali Opolo.'

²⁰ Ebene Pitate tabo moga:melo walo na:kegiya, "Da:ibidite Sam Oale Bukalo Godokono tabo ma kunu akuloliya, 'Modobola kuba lumagino motote gito nitanamene, iyo, ebe moto gulo lumagi idite walo a:ka:lutamene.' Wiyasiya Da:ibidite ebe lumagino woko gobebobono tanaloma: tabo idi ma kunu kegiya, 'Modobola kuba lumagino woko gobebobo idawate nelaemene.' ‡

²¹ Ebema: lumagi idite woko magumulo ago nekapiyamene, Kawodawa Ya:sute a:e magumune de-maigi ebe tabo kanawokaliminakoma: . Iyo, ago tete geyageyanomolo dokolinami, modobola ebako lumagite ago woko kowagilimene, ma kunu Yonete epo obamo waduba:midaolema: tabo da:pa:kiyawai ebe tetene wagilimite, Ya:sute Unu Duliyoumolamo da:nodoli ebe teta:mo nemaiga, ebe tete geyageyanomolo piyate Ya:suago dowapata:lame-namiya ibi magumulo a kapiya dawa idi kelaemalema:." ††

²³ Ebema: iba:te dubu netewano mailo ka:la:miya, Yausepe Basabasiko ebene mailo idi Yasitasitela, ega:walo Matayasiko. ²⁴ Ebe tetelo iba:te Godotamo eba towetoweolo negeliya, "Kawodawa, epo bilibilinomonono tepo magumuno tanalo a:ma: iyatawalata, ebema: aimano Kawodawa, me netewa dubu magumulo a:ma:le iyalo poko kelawa:wiyala, modobola a:ma: a niyatuama: . ²⁵ Ma kunu a:imano alibodawa idi Yudasite datepi, ebe woko gobebobo oli lumagi idite kelaemene, wiyasiya Yudasite ebene kuba wiya laema: Ela Opamo iyalo a:ti, ebe kuba opo eba:go na:nemodobona."

²⁶ Ibino towetowe tabo gela tanalo dolopoligiya, ebe tetelo iba:te nokola anagogobeyamidaole netewa uwatete, nokola ida:mo idawano mailo akulolemete, nokola ida:mo idawano mailo akoakulolemiya. Ebene iba:te Godokono ubi tanalo kuima: ebe nokola da:niyalekeiya Matayasikono mailo ebo lawiya, ebema: ebe gabodo ebe dubute Ya:sukono alibolepi 11 dubu epetapiago kapiyama: ebo ediya.

Godokono Uliyanate Nanitabokobi Midipiatamo Da:piya

2 Ebene Pentekose Soliyomu Egela † da:piya, ebe tetelo Ya:suko nanitabokobi midipi bilibilinomate kapiya motamo paladabutiya. ††² Ebe tetelo kawo diya-monomote Unu Duliyoumolone iba:tamo pemaigiya, kawo awanomote degenape eba kunu pete iba:te da:pola:niya ebe moto gu gito petabokiya. ³ Ebene ela mena keba kunula:ka: ibi bilibilinomatamo eba ne-maimiolo, iyaiya ka:nekekeote iditamo iditamo ibi un-amo ebo nilukuliya. †††⁴ Ebe tetelo Godokono Uliyanate ibi bilibilinomo detabokailamiya, ebete ibi elawokobi eba midililo kapela epo epetapino iyaiya tabamo kiyawao ebo wagilimiya. §

⁵ Ebema: buka ka:la:mioledawa, a:ma: numa:, ebe Pentekose Soliyomu egela pea:no dopamo Yu epo epetapi ega:walo Yua:pi epo epetapi Godoko damamatenamiya, ibi bilibilinomate ibino iyaiya mulu opone Yelusalema kawo duliyoumolamo pelamoliya ebe soliyomu kapimiya ka:posiyodiloma: . ⁶ Ebene Godote ebene Uliyanate Ya:sukono nanitabokobi midipiatamo kawo diyamago dapalibiya, iyaiya opone soliyomuma: da:pelamiya ebe epo epetapi bilibilinomate ebe diyamo olowite ebe tanalo kuima: ebo paladabutiya. Ebema: iba:te kawonomamo anoanoutiya mabu nanitabokobi midipiate Yu epono tabamo kegelitiya: wiyasiya iyaiya tabamo gelitiya, ma kunu olowiopino taneba magumulo idawate ebene tabonomo olowinaki, idawate atumu ebene tabonomo ako-olowinaki, ibi bilibilinomate eba kunu wagelitiya.

⁷ Ebene iba:te la:wa:ote eba anoanolo negeliya, "Me tabo degelita, me epo aimano opo epoa:, ibi Ga:lili opo epola, ⁸ ebema: keba kunula:ka: iba:te aimano iyaiya tabonomamo degelita a nolowiutama: ? ⁹ Eiyeye, a bilibilinomate mulu opone pelamolima: ! Iyo, a epetapi Patiya opo epola, epetapi Midiya opo epola, epetapi Ilima opo epola, ega:walo epetapi Mesopotemiya epola, ega:walo a epetapi Yudiya epola, epetapi Ka:padosiya epola, epetapi Pontase epola, ega:walo epetapi A:isiya epola. ¹⁰ Ega:walo a epetapi Piligiya epola, epetapi Pa:mapiliya epola, ega:walo epetapi Isipiti epola, nanitabola, a epetapi Sailiniya duliyoumolono Libiya opone pelaima:, ega:walo a epetapi Loma kawo duliyoumolone da:pelaima: ebe epola. ¹¹ Numa:la:, a magumulo epetapi Yu eponomola, ega:walo a epetapi Yu epoa: wiyasiya ale iba:godone nani Godo amamate tanalo lawiyama:, iyo, a epetapi Kuliti opo epola ega:walo epetapi Ala:biya opo epola, ebema: me epate Godokono kawokawo osiyodilole tanaloma: degelita, ale aimano iyaiya tabonomamo beda:ma: kolowiuta-

†† Pentekose Soliyomu Yu epate dosiyodilonakoma:na: ebene mabu ma kunula. Ibino Aduga:la Soliyomu dolopoligonako, 50 egela walogabo apuamo iba:te me soliyomu idi kosiyodilonaka. Ebe Soliyomu tetelo iba:te palino witi-laiso otolo wagilimi tanalo eba malagidilolo ibino kalakala Godotamo ebema: adipatenaka, mabu ibi iyatawala iba:te Godogodone wade walubi tanalo elawiya. ††† 2:1 Kalima 23:15-21; Totomu 16:9-11 ††† 2:3 Ma:t 3:11 § 2:4 Ali 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17

† 1:16-17 Oale 41:9 †† 1:18 Ma:t 27:3-8 ‡ 1:20 Oale 69:25; 109:8 †† 1:21-22 Ma:t 16:19; Mak 1:9; Yon 15:27

ma:?"¹² Ebe mabuma: ibi bilibilinomate anoanolo woki bilibilima: eba eda:olo, idite iditamo genaki, idite iditamo genaki, eba kunu wagelitiya, "Eiye! Me tanalono magumu keba kunula:ka:?"

¹³ Wiyasiya epetapiate Ya:sukono alibolepi dubu eba kalakalatelelo negeliya, "Me dubate elawo da:imi obo niote da:ugulamole, ebema: daedaleuta!"

Pitate Ya:sukono Wade Tabo Da:kiyawaiya

¹⁴ Ebene Pitate 11 alibolepi dubu epetapiago maigate ebene tabo madodo unamo eba adipatelo epo bilibilinomatamo ma kunu kiyawaiya, "Naimano Yu namutupiala:, ega:walo la: epetapi Yelusalemamo da:pelamola:ima la: bilibilinomo atumu, nale me tanalono magumu la:tamo kawokalimamo, ebema: modobola la: naimano tabo wadenomamo nolowiala:
¹⁵ Me dubu la:le elawo da:imi obo nioma: degelawitama, ebe tabo nanitaboa:. Iba:te elawo da:imi obo ka:niaka:, mabu nanitabola, dubate elawo da:imi obo duiyalo ka:nionakoa:. Numa:la:, egela ka:ma: podoluta!
¹⁶ Wiyasiya me tanalo ebe Godokono woki awokalimidawa Yowelate dopamo da:kiyawaiya, ebe tabola.
¹⁷ Iyo, Godote Yowelado tabo ma kunu giya, 'Me opono uwomu tetelo na Godote naimano Uliyana epo bilibilinomono unamo kadipanamamo. Ebe tetelo la:imano koikoila buwelemelela, iba:te naimano woki nanitabolo kawokalima:na:, ega:walo la:imano oli ape dubuno balidite iyama: eda:olamete kawokawo tanalo kulamolema:na:, ega:walo la:imano kadelekadela:te atumu iyolo naimano iyaiya tanalo kiyatawaoma:na:. †
¹⁸ Iyo, nanitabola, ebe egelalo naimano wiya: wokopi dubula kamiyalela, nale ibi unamo naimano Uliyana dadipanamo, iba:te naimano woki nanitabonomolo ebo kawokalilaema:na:.
¹⁹ Ebene nale tobolo unulo kawokawo anoano tanalo kosiyodilolemamo, ega:walo me opolo nale atumu weweda: tanalo eba posiyodilolelo, epate kalima ka:ka:liya tanalo ega:walo ela ega:walo ela tema kulaema:na:.
²⁰ Ebe tetelo egelate kidokomene, ega:walo saganate kalimakalimanomoma: ke-da:mene, ebene Kawodawano Kawo Egelate kawo alonomago ka:pemaigamene.
²¹ Ebema: nanitabola, piyate Kawodawano mailo de-ka:ima:na: Godote ibino igilo ebo ka:mula:lelaemene."
²² Ebene Pitate tabo moga:melo walo na:kegiya, "La: Isalaela epala:, la: me tabo wadenomamo nolowiala: La: iyatawanomolata, me Nasalet duliynomolodawa Ya:suko Godote me opamo palibiya, mabu Godote ebedo kawokawo anoano tanalo ega:walo weweda:

† 2:17 Yow 2:28-32

tanalo la:godolo eba posiyodilolelo ebene elawo apa-wokalimi. ²³ Nanitabola, me opo kawonomolo tanalo idite pemaiga:no Godote ebe tanalo dopamo kiyatawamene. Ebema: ebene mulo iyatawa tanalodo ebete nopo ma kunu iyatiya, ebete Ya:suko la:imano kotamo iyatite, ebene kuba osiyodilolepiate la: eba walubililo la:le ebe lawa:wete kewa otowamo tupuguima:wete ikoko ebo anagilamoleimata, iyo, la:le ebe me gabodo anakapuimata. ²⁴ Wiyasiya Godote Ya:sukono a:e temeteme palamilimite ebe a:e magumune ebo adipati, mabu a:ete ebe laema: elawo puliyala. ²⁵ Ebe mabuma: Da:ibidite Godokono elawamo Ya:sukono tanaloma: tabo ma kunu akuloliya,

'Na Kelisote naimano Kawodawa Godoko na niyak-abonomolo uminamo,

iy, ebete naimano tumudi apulo utina nale alegaokapoma:. ††

²⁶ Ebema: naimano tepo magumute eba maenalo, nale kawo kalakalago kiyawaonakomo, iyo, nale Godoko nanitabokobi midi magumulo eba okolinalo,

naimano apeno a:e tanaloma: nale woki bilibilima: a:keda:mo.

²⁷ Mabu, Godo, a:ma:le naimano ape a:elaopino opolo akatepaemene,

iy, a:imano Talena Gudute da:emene, a:ma:le ebene abale tanalo odiyobawete ebe igilamo walo kakadipatema:ta.

²⁸ Nanitabola, a:ma:le na igilo gabo iyalo iyatunamiyata,

ebene nale a:imano ololo apuamo da:pemaigamo, a:ma:le natamo kawo kalakala kikanaema:ta."

²⁹ Ebene Pitate tabo moga:melo walo na:kegiya, "Ekakiala:, na ilipoa:no aimano ewono Da:ibidikono tanalo awokalima: la:tamo ka:kiyawaomamo. Ebete me tabo Godokono Bukamo dakuloliya ebene tanaloma: kakuloliya:, mabu numa:la:, ebete da:iya iba:te ebe bobamo iyatiya, ebene ka:lo ebene bobote agodolo bitamena. ³⁰ Da:ibidiko ebe Godokono woki awokalimidawa idila. Ebe mabuma: Godote ebene mailamo nani tabonomo Da:ibiditamodegiya, ebete ebo iyatawiya Godote ebene walone gudi magumulo idi kapiya lawete ebene Kawo Elawodubuno okoli ba-iamo kadipimene. ³¹ Ega:walo Kelisote walone tetelo a:e magumune demaigamene, ebe tanalo pemaiga:no dopamo Da:ibidite Godokono elawamo dumiya, ebe tanalono tabo ebema: ebene Bukamo ma kunu akuloliya,

'Godote ebe a:elaopino opolo akatepamene, ega:walo ebe bobo magumulo akabalemene.' ††

³² Nanitabola, Da:ibidite me tabo Kelisokono tanaloma: akuloliya, iyo, me Kelisoko ebe Ya:sutela, Godote ebe a:e magumune dadipati ale aimano balidinomamo ebe ebo uima:, ³³ ega:walo me Ya:suko Godote ununomamo adipatete ebene tumudi apuamo gito owodimi.

†† 2:25 Oale 16:8-11 ‡ 2:29 1Ela 2:10 †† 2:30 2Sa:m 7:12; Oale 89:3-4; 132:11 †† 2:31 Oale 16:10

Ebema: numa:la; Nabiwi Godote a nanitabokobi midipiatamo ikaeaema: nanitabolo degiya, ebe kalakala tanalote ka:lo a:pemaiga. Nanitabola, ebete Ya:sutamo Talena Uliyana iyalo ikami, ebema: ebete ka:lo a unamo ebena elawo adipana, iyo, la:imano galamo dolowiawitama ega:walo la:imano balida:mo duma:witama me ebe tanalola. †

³⁴ "Ebema: la: me tanalo wadenomamo nemalagidilala:; Ya:sute Godokono Unu Duliymolamo keba kunu ka:nodolile, Da:ibidite eba kunu kanodoliya: Ebe mabuma: Da:ibidite Ya:sukono tanaloma: Godokono Bukamo tabo idi walo ma kunu kakuloliya, 'Kawodawa Godote naimano Kawodawa Kelisotamo nege,

'A:ma: naimano tumudi apuamo na:pokoliya, ††

³⁵ ebene a:ma:go gowelaopi

nale ibi a:imano agowa puti baima: ka:midilimamo.''

³⁶ Ebema: la: Isalaela epo bilibilinomala; modobola la: iyatawanomo niyatawala; la:le me Ya:suko kewa olo-tolowamo da:tupuguima:ima, Godote ebe kapiya lawete aimano Kawodawama: ega:walo aimano Kelisoma: a:midil!" ‡

³⁷ Ebene tabo olowiopiate Pitakono tabono tanaloma: kawo tepo temeteme eba lawitalo, ebe ega:walo alibolepi epetapi dubatamo negeliya, "Naniala:, a beda: tanalo na:kosiyodiloma:?"

³⁸ Pitate wiyasiya negiya, "Modobola la: la:imano tepo magumuno woki iyakobi midila:wete la:imano kuba osiyodilole magumune nolobila:la; ebema: ale la: Ya:su Kelisokono mailamo obamo kowaduba:midaolema:ta. Ebene Kawodawa Godote la:imano kuba egebolelametate eba dodolomatililamelole, ebete ebena Uliyana nilakapolo la:tamo gito kapalibomene. Iyo, la: ega:walo la:imano gudi ega:walo iyaiya mulu opolo dilukuliona ebe epo atumu, la: bilibilinomo magumulo ebete kebe epo ebetamo pelaema: deka:la:minala ebete iba:tamo ebena Uliyanano elawo kikalaemene, dopamo nanitabolo keba kunu kegiyale eba kunu." ††

⁴⁰ Ebene Pitate makomako tabo epetapi bilibilinomo eba kiyawaolamelole ibi kawiya ma kunu analiya, "Me opolo kuba osiyodilole magumulo dowapata:lamena, la:le ebe epono taneba magumune nemaimiala: la:imano igilo mula: tanalo kelawa:ema:!" ⁴¹ Ebe tetelo piyate ebena tabo dolowiya ibi epetapi bilibilinomate nanitabokobi midite, ebene Ya:sukono alibolepi dubate ibi obamo ebo waduba:midaoliya. Nanitabola, ebe egela kapiyalo 3,000 epate nanitabokobi midil magumulo iba:go kapiyama: eda:iya. ††

Nanitabokobi Midipino Ilukuli Tanalo

⁴² Ebene egela epetapi bilibilinomolo nanitabokobi midipiate ibino aladabuti tanalo katepanakia; iyo, iba:te kapimiya alibolepi dubuno iyatulame tanalo olowionakia ega:walo Ya:suko malagidilo bae naonakia ega:walo Godotamo towetowe tabo akoge-

lanakia. †††⁴³ Nanitabola, Godote alibolepi dubudo anoano tanalo ega:walo weweda: tanalo bilibilinomo dosiyodilolenaki, ebema: epo bilibilinomagodolo kawo tolenomote itanami. ⁴⁴ Ega:walo me tanalo idila, nanitabokobi midipiate woki kapiyama: eba eda:olo, ibino inamabu bilibilinomo kapiyama: midilite, ebe inamabuamo idite idi walubinaki, idite idi akowalubinaki, eba kunu wagenamiya. †††⁴⁵ Ebema: iba:godolo iyaiya modoboa: tanalo demaimionakia, ebe tetelo idawate ebena pali opo maniamo nimidinaki, idite ebena inamabu idi maniamo akonimidinaki, iba:te ebe gabodo mani duwateonakia nigologolopi ebo walubilinakia.

⁴⁶ Ega:walo nanitabokobi midipiate iyaiya egela bilibilinomo epetapilo Godoko Amamateno Iya Motamo paladabutinakia, ebene iba:te walogabo apune ibino motamo da:ka:tolamenakia, egege aladabuti magumulo ibino bae eba alabaolo kalakala kawonomago ebo naonakia. ⁴⁷ Nanitabola, iba:te me osiyodilole tanalodo Godokono mailo unamo eba adipatenalo, epo epetapi bilibilinomate ibino tanaloma: wadewade tabo ebo gelanakia. Ebe tetelo Godote kebe epo dopamo deka:la:mioliya, ebe epate ibino igilo mula: tanalo ebegodone kelaema; iba:te iyaiya egela epetapilo nanitabokobi midipiatamo da:pelamenakia, nanitabokobi midipino uwomute unamo ebema: nodolonami. §

Pitate Ya:sukono Elawamo Agowa Tatai Dubu Wadekobi Da:midini

3 Egela idilo egelate kela:mo da:niwisigatepani, ebe tete ebe 3 koloko tetela, Pitako ega:walo Yoneko iba:te Godoko Amamateno Iya Motamo Godotamo towetowe tabo gelanama: toniya. ² Ebe tetelo dubu idite ebolo nokoliti, ebete menokono tepo magumune agowa tatai eba kunu pawokaliya. Ebe mabuma: ebena namutupiate tete epetapi bilibilinomolo ebe Godokono Motamo aguwaenakia, ebete kala ga:dimi tetelo ditana ebe Wade Ololo mailagongo gigiyulo pokolite epo manima: ebo ka:petoweolamitanakoma: ³ Ebene Pitako Yoneko iba:te Godoko Amamateno Iya Moto guamo ka:nopila:nama: eba tonalo me dubute ibi manima: ebo toweolamene. ⁴ Wiyasiya ibi netewapiate ebe balidi kodakodamo eba umionalo, Pitate ebe nanani, "A:ma: a nuama:." ††

⁵ Ebene ebe dubute ibi netewapi eba ulamenalo nemalagidiloni, "Iba:te natamo mani kikanamone-ma:na:."

⁶ Ebe tetelo Pitate ebetamo negeni, "Nagodolo mani idi kitana; wiyasiya nagodolo tanalo idite bitana a:ma:tamo ikaema: Nale a:ma: Ya:su Kelisoko Nasalete duliymolodawano mailamo anamata, a:ma: maigawete nepata:!" †††⁷ Ebene Pitate ebe dubu tumudi apu kotone lawenate dadipatini, ebena agowate ebe tetenomolo wadekobi olowiomeniya. ⁸ Ebema: ebete unamo pateganate pata: ebo wagilimini, ebene ebete

† 2:33 Ali 5:32; 7:55-56 †† 2:34 Oale 110:1 ‡ 2:36 Ali 5:30-31 †† 2:38-39 Ais 57:19 †† 2:41 Ali 2:47; 4:4

††† 2:42 Ali 20:7 ††† 2:44 Ali 4:32-35 § 2:47 Ali 6:7; 11:2 †† 3:4 Ali 14:9 ††† 3:6 Ali 4:10; 16:18

pategago ega:walo Godoko moiago ebe Amamateno Iya Motono kala magumamo Pitako Yoneko iba:go gito nopila:oniya.

⁹ Ebene ebete ebamo da:nopegani, epo bilibilinomate ebe uminate negelaniya, "Eiyel! Me ebe agowa tatai dubula, ebete tete bilibilinomolo Wade Ololo mailagono gigiyulo okolite manima: toweolamitanaki!" Nanitabola, iba:te ebe dubunomo uminiya, ebete agowa wadenomamo putionalo ega:walo ebete Godoko moiago depata:ni, ebema: iba:te kawonomamo eba anoanalo nipo malagidiloniya me tanalote ebetamo keba kunu kemaigale.

Pitate Godoko Amamateno Motolo Ya:sukono Wade Tabo Da:kiyawaoni

¹¹ Godoko Amamateno Motolo tanatimi idi itanami, epate ebe tanatimi Solomonokono mailamo ka:mi-nakiya, ebene Pitako Yoneko iba:te ebamo nutionate, ebe dubute ibino koto eba uwatelelamenalo epo bilibilinomate kawo anoano tanalago pipuila:oniya.

¹² Ebene Pitate epono tanalo uminate iba:tamo tabo na:kiyawaoni, "La: Isalaela opo epala:, la: beda: mabuma: a uamelo kawonomamo danoanoawenama? La: beda: tanalo kemalagidilawenama? Ale a:ka:tuwa: aimano elawamo ega:walo aimano tuputupu ilukuli tanalamo me dubu wadekobi midima: kegelawenama?"

¹³ Ao, ale kosiyodiloa:! Wiyasiya A:ibalayamako, Aisa:keko, Ya:ikoboko, ega:walo aimano ewoni epetapiate damamatenamiya, ebe Godote me tanalo a:ka:tuwa: osiyodilo ebene Wokodawa Ya:suko kowal-ogonama: Numa:la:, la:le ebe anakapuima: Paeletetamo demagataima, ebe tetelo Paeletete la:imano koto magumune ebe gito kaliboma: ubi diyati, wiyasiya la: ebene ololo apulo Ya:suko ginima:mo eba iwutilo ubia:noma: gelimata. ^{†14} Iyo, me gabodo la:le wade tuputupu lumagitamo ubia: tanalo eba awokalimilo, wiyasiya Paeleteko nanimata ebete epo anakapulamedawa Balabasiko ebene kuba wiyane gito kaliboma: ¹⁵ Ebema: epatamo igilo dikalamena la:le ebe Kawodawa anakapuimata, wiyasiya Godote ebe a:e magumune igilamo walo akadipati, iyo, me tanalo ale aimano balida:mo duima: a ebema: gelanama: ¹⁶ Ebema: nanitabola, me dubu la:le duma:wenama ebene agowa Ya:sukono elawo mailote wadekobi a:midilimi. La: iyatawanomolata ebete dopamo kebe temeteme magumulo kokolinamile, wiyasiya Ya:sugodone da:pe-na ebe nanitabokobi midi tanalodo ebete la: bilibilinomono ololo apulo wadekobi olowi.

¹⁷ "Ebema: naimano ekakiala:, na iyatawala la: ega:walo la:imano watowatopiate Ya:sukono nanitabo tanalo iyatawaoa:no ebetamo iyaiya kuba tanalo ebo osiyodilolimata. ^{††18} Wiyasiya ebe tanaloma: woki bilibilima: akoeda:oala:, mabu iyalo tetelo Godote ebene woki awokalimipi bilibilinomagodone dawokalimiya, ebe tabono nanitabo tanalote la:imano osiyodilole tanalodo apawokali, iyo, ma kunu ebene Alibodawa

† 3:13 Maimi 3:6,15; Luk 23:13-25; Ali 2:23 †† 3:17 Luk 23:34; 1Tim 1:13

Kelisote la: epono kotone kawokawo temeteme uwati. ¹⁹ Ebema: modobola la: la:imano tepo magumuno woki iyakobi midila:wete Godotamo nolobila:la:, ebene ebete la:imano kuba egebolelametate ka:dodolomatililaema:ta. ^{‡20} Me gabodo tete bilibilinomo epetapilo la:imano tepo magumu elawokobi midi tanalote Kawodawa Godokono ololo apune ba:pe-nakomene, ega:walo Godote la: mabuma: Ya:suko walo kakapalibomene, iyo, Godote iyalo tetenomolo ebene ebene Alibodawa Kelisoma: ka:miya. ²¹ Nanitabola, ebete Godokono Unu Duliyomololo nokolinamene ebene pe uwomuamo, wiyasiya ebete da:pemene ebe tetelo ebete tagalatagala tanalo bilibilinomo eba popoliyalelo olioli tanalo kapalomomene, Godote ebene talena woki awokalimipido dopamo keba kunu kawokalimiyale eba kunu.

²² "Numa:la:, Mosesete Kelisokono tanaloma: dopamo ma kunu giya, 'La:imano Kawodawa Godote la: ka:powalubilitama: na keba kunu kapaliboniyale, ebete eba kunu ebene Iyanomo Woki Awokalimidawa idi la:godolo kadipatemene. Ebema: ebete kebe iyaiya tanalo la: diyatulametamene, modobola la: ebe tabo bilibilinomamo na:tudila:iyala:, ^{‡‡23} mabu la: magumulo kebe lumagite ebene tabo olowia:no, Godote ebe nanitabokobi midi epagodone iyabaiamo eba a:midalo ebo ka:kubaimene.'"

²⁴ Ebene Pitate walo na:kegeni, "Ega:walo me tanalo idila. Mosesekono walogabo apune Godokono woki awokalimipi epetapi bilibilinomate ibino tabo kiyawao magumulo me teteno iyaiya tanalo awokalilame-nakiya, Sa:miyolokono tetene wagilimite me teta:mo pemaiga. ²⁵ Ebema: numa:la:, Godote la:imano ewoni-atamo kebe nopo nanitabolo diyatiya, ega:walo ebete ebene woki awokalimipido kebe wadewade tanalo la: walonepi mabuma: kosiyodilolema: da:kiyawaonaki, la: me tetelo ebe tanalo bilibilinomo kuwatemamota. Iyo, Godote la:imano ewono idi A:ibalayamatamo ma kunu kiyawaiya, 'Nale a:imano walonedawagodolo me opo kawonomolo dilukuliona ebe epono taneba bilibilinomo wadenomamo bowalubilinakomo.' ^{‡‡26} Me ebe mabuma: Godote ebene Wokodawa Ya:suko adipatete la: Yu epatamo dopamo palibiya, iyo, ebe ubila Ya:sute la:imano kawokawo kuba osiyodilole magumune la: eba oba:midalelo wadenomamo kowalubilitanama:." ^{‡‡}

Yu Watowatopiate Pitako Ega:walo Yoneko Idoko Motamo Dalomoniya

4 Ebene Yonete ebe eba walubinalo Pitate tabo kiyawao magumulo adimo apuamo da:ne-maigani, ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopi, ega:walo Godoko Amamateno Moto atila:pino wato-dawa, ega:walo Sa:diyusi tanebapi epetapi, ebe kawokawo dubate ibi ka:podiyobolenama: ebo pelameniya. ² Nanitabola, iba:te Pitako ega:walo Yoneko iba:tamo kawonomamo dowaooniya, mabu ebe ali-

‡ 3:19 Ali 2:38 †† 3:22 Totomu 18:15,18-19 †† 3:25 W Mabu 22:18 ††† 3:26 Ali 13:46

bolepi dubu netewate epo ma kunu iyatulameniya, Godote Ya:suko a:ene igilamo adipatiya. ³ Me mabu-ma: ebe kawokawo dubate Pitako ega:walo Yoneko uwatenate idoko moto guamo gito nalomoniya, mabu ebe tete ebe nadimoni, ega:walo ibi ubila egela idi powalolo ibino tanalo wadenomamo kanagiyami-dalaema: ⁴ Wiyasiya piyate Pitakono tabo dolowioniya ibi magumulo epetapi bilibilinomate nanitabokobi a:midiniya, ebe tetelo nanitabokobi midipino uwomu ebe 5,000 epoma: eda:niya. †

Yu Epono Ka:nisolo Dubate Pitako Ega:walo Yoneko Ibi-ino Iyatulame Tanaloma: Kawiya Danaliya

⁵ Ebene egela idilo Yu watowatopi, ega:walo Godokono Totomu tabo iyatulamepi, ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi, ibi bilibilinomate Yelusalemawo duliwomolamo pelamete ebo palad-abutiya. ⁶ Ebe tetelo ibino taneba magumulo me kawokawo dubate na:pola:niya—A:nasiko ebe Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomola, ega:walo Kayapasiko, Yoneko, A:lesandako, ega:walo A:nasikono atu alailame dubu gudi epetapi. ⁷ Ebene iba:te Pitako ega:walo Yoneko ibino dopo apuamo magaelete ibi ebo alateda:liya, “La:le dutu adimolo me dubu wadekobi da:mida:wenima, kebako elawamo ega:walo pokono mailamo wadekobi ka:mida:wenima?”

⁸ Ebema: Godokono Uliyanano elawote Pitakono tepo magumu detabokiya, ebete ibino tabo eba wiyalo negiya, “Naimano epono watowatopi ega:walo kawokawo dubala:, la: nolowiala: ⁹ Me agowa tatai dubute wadekobi dolowini, la:le ebena tanalo uma:wete a ebema: kalateda:witama wade tanalote ebetamo keba kunu ka:pemaiganile? ¹⁰ Aimanu watowatopiala:, modobola la: ega:walo Isalaela opo epo bilibilinomo atumu, la: bilibilinomate me tabo wadenomamo niyatawala: Ka:lo la:imano ololo apulo wadenomamo dutita, me dubute Ya:su Kelisoko Nasaleta duliwomolodawano elawamo wadekobi olowini. Numa:la:, me Ya:suko ebe la:le kewa olotolowamo da:tupuguima:ima ebe dawala, wiyasiya Godote a:ene igilamo ebe walo akadipati. ††¹¹ Nanitabola, Godokono Bukate ebena tanaloma: ma kunu gena,

‘La: moto etepiate iyabaiamo diyata:ima, ebe alote wiyasiya motono elawo mabuma: eda:na.’ ‡
¹² Ebema: numa:la:, Ya:suko kapiyate modobola epono igilo mula:lalaema:, me opo kawonomolo lumagi idi puliyala. Iyo, Godote Ya:sukono elawo mailo kapiya atamo ikaeami, ebema: modobola ale igilo mula: tanalo ebe kapiyagodone kelaemalema:.” ††

¹³ Ebene Yu watowatopiate iyatawaiya Pitako ega:walo Yoneko ibino tabo gela tanalo wadenomola, tole tanalo puliyala, wiyasiya iba:te sukulamo ka:tiya: Me mabuma: iba:te anoanolo ibino tepo magumulo negeliya, “Nanitabola, me netewapiate Ya:suago wapa-ta:namiya, ebema: diyala, iba:te ebegodone me wade

iyatawa da: elawiye.” ¹⁴ Ebe tetelo dopamo agowa tatai dubute dokolinami, ebete Pitako ega:walo Yoneko ibi niyakabolo dutiti Yu watowatopiate ebe umiya, ebena iba:te ebe dubuno wade tanalo umilo kuba tabo gelama: gabo nipo wadiya. ¹⁵ Ebema: Yu watowatopiate ibi netewa-kapiya nanaliya iba:te ebe taneba magumune ka:nemaimioma:, ebena iba:te iba:godone da:nemaimiya Yu watowatopiate a:ka:tuwa: tabo ma kunu geliya, ¹⁶ “A Pitako Yoneko iba:tamo beda: tanalo na:kosiyodiloma:? Iba:te kebe anoano tanalo kosiyodiloni Yelusalemawo epo bilibilinomate ebe tanalono nanitabo tanalo iyatawaiya, ebema: me tanaloma: a modoboa: a:da: tabo gelama: ¹⁷ Wiyasiya a ubia:nola ibino mulo osiyodilo tanalote Yelusalemawo iyaiya epo epetapiatamo ka:toma:, ebema: modobola a ibi kawiya analeta talena kiyatilaemalema: iba:te Ya:sukono mailamo walo a:kegelanakoma:na:.”

¹⁸ Ebema: iba:te Pitako ega:walo Yoneko walo iba:tamo keka:la:mite ibi kawiya ma kunu analiya, “La: epo iyatulamelo Ya:sukono mailamo tabo walo akogelanakala:!” ††

¹⁹ Ebene iba:te ibino tabo eba wiyalo negeliya, “Modobola la: me tanalo a:ka:tuwa: nemalagidilala: Ale la:imano tabamo ba:ka:tudila:ma: o Godokono tabamola:ka? Godokono ubi keba kunula:ka:? ††²⁰ Ebema: numa:la:, ale kebe tanalo kolowima: ega:walo kebe tanalo kulamolima:, a ebe iyaiya tanaloma: tabo kiyawao akatepama:.” ²¹ Ebe tetelo Yu watowatopi ubi-la kuba wiya iba:tamo kikalaema:, wiyasiya iba:te gabo nipo wadiya mabu epo bilibilinomate Pitako ega:walo Yoneko ibino wade osiyodilo tanalo iyalo olowiya. Iyo, iba:te Pitako Yoneko mabuma: Godoko nemiutiya, mabu nanitabola, ebete ibido wadekobi da:midini ebe agowa tatai dubute 40 ulamamo ebe temetema:go okolinami. Ebene watowatopiate ebe tanalo eba iyatawaolo, iba:te tanalo idi osiyodilola:no Pitako ega:walo Yoneko ibi kawiya walo kanaleta ibino motamo gito aliboliya.

Nanitabokobi Midipiate Elawo Kelaema: Godotamo Da:towetoweiya

²³ Ebema: Yu watowatopiate ibi gito daliboliya, ebe tetelo Pitako ega:walo Yoneko ibino nanitabokobi midipi namutupiatamo tote ibi ebo nanaliya, Godotamo kalimagono ikameopino ununomo watowatopi ega:walo kawokawo dubu epetapiate iba:tamo degeliya ebe tanalo. ²⁴ Ebene nanitabokobi midipiate ebe tanalo olowite Godotamo ibino tabo madodo eba adipatelo kapimiya ma kunu geliya, “Aimanu Kawo Elawodawa, a:ma:le a:ka:tuwa: Unu Duliwomolo ega:walo me opo kawonomo ega:walo iyaiya kewa: kolomo ega:walo inamabu bilibilinomo osiyodiloliyata.

††²⁵ Nanitabola, a:imano wokodawa Da:ibidiko ebe aimano ewono nabiwila, a:ma:le ebena tabone a:imano Talena Uliyanano elawamo tabo ma kunu kiyawaiyata,

† 4:4 Ali 2:41 †† 4:10 Ali 3:6,13-16 ‡ 4:11 Oale 118:22 †† 4:12 Ma:t 1:21

†† 4:18 Ali 5:28 ††† 4:19 Ali 5:29 ††† 4:24 Maimi 20:11; Niy 9:6; Oale 146:6

'Mabu keleka: nanitabokobi midia:piate Godotamo kawonomamo da:dowautiya?

Ega:walo me opo epate ebe kubaima:

nopo beda: mabuma: kiyatiye? †

²⁶ Iyo, me opolo kawokawo elawodubate ebetamo kuba osiyodiloma: lamota:oniya,

ega:walo watowatopi dubate aladabutiya,

iba:te Kawodawa Godoko ega:walo ebena Alibodawa Kelisoko

iba:tamo gowelao tanalo kosiyodiloma:”

²⁷ Ebene nanitabokobi midipiate towetowe tabo gela magumulo walo na:kegeliya, “O Godo, nanitabola, a:imano Wade-talena Wokodawa Ya:suko a:ma:le a:imano Alibodawa Kelisoma: iyalo a:midiyata, wiyasiya Kawo Elawodubu Elodiko ega:walo Poniya Paeleteko, iba:te me Yelusalema duliyoumolo nanitabokobi midia:pi epetapi ega:walo Isalaela epago aladabutiya eba:go ka:gowelaoma:.” †²⁸ Iyo, nanitabola, a:ma:le iyalo tetelo a:imano elawamo ega:walo wokiamo nopo diyata:wiyala, ebe nopo nanitabo tanalote ka:pemaigama: iba:te aladabutite gowelao tanalo Ya:sutamo ebo osiyodiliya. ²⁹ Ega:walo ka:lo, Kawodawa, iba:te atumu kuba atamo osiyodiloma: da:ka:kiyawauta, a:ma: nolowitata, ebema: modobola a:ma:le a a:imano wokopi elawokobi na:midia: ale a:imano tabo tolea:no ka:kiyawaoma:.” †³⁰ Ega:walo modobola a:ma:le a:imano koto uwamidawete temete dulamena ebe epo wadekobi na:midiolele, iyo, a:imano Talena Wokodawa Ya:sukono mailamo kawokawo anoano tanalo ega:walo weweda: tanalo a magumudo nosiyodiloliye.”

³¹ Ebe tetelo ibino towetowe tabo gela tanalote dolopoligiya, iba:te da:pola:niya ebe motote ebo alegiya, ebena Godokono Uliyanate ibino tepo magumu eba tabokailamelo, iba:te toletoleoa:no Godokono tabo elawamo kiyawao ebo wagilimiya.

Nanitabokobi Midipiate Ibino Inamabu Nilakapolo Dikameteuiya

³² Ebe tetelo nanitabokobi midipi bilibilinomono tepo magumuno tanalo ega:walo woki kapiyanomoma: eda:olamiya, ebema: ibino taneba magumulo idawate ebena inamabu ebenonomoma: kegenakia:, wiyasiya ibino inamabu bilibilinomo kapiyakobi midilite, ebe inamabu idite idi walubinaki, idite idi akowalubinaki, eba kunu wagenamiya. †³³ Ebene Kawodawa Ya:sute a:e magumune demaigiya, alibolepi dubate ebe tabo kawo elawonomamo eba kiyawaonal Godokono nilakapo tanalote ibi magumudo woko elawonomamo ebo osiyodilonami. ³⁴ Ebema: nanitabokobi midipino taneba magumulo lumagi idigodolo modoboa: tanalote kitanamia:, mabu piyagodolo ibino moto ega:walo pali opo kawokawo da:pola:lamenami, iba:te epetapi maniamo eba nimidiolele mani da:nuwatanakiya, †³⁵ ebena iba:te alibolepi dubatamo

nilakapolo ebo pikalamenakiya, iba:te ebe mani wadenomamo eba ulamenalo nigologolopiatamo ebo kikalamolema:.

³⁶ Ebe tetelo Libai gu dawa Yausepeko Saipalase opodawala, alibolepi dubate ebetamo Banabasi mailo idi ikamiya, ebe mailono magumu nitana 'Epono Tepo Magumu Gelebadilame Dawala.' ³⁷ Ebene ebe dubate ebena pali opo idi eba kunu maniamo atumu ka:nimidite mani uwatete alibolepi dubatamo nilakapolo gito pikalamiya.

A:nanayasiko Ega:walo Sapailako Iba:te Godoko A:da: Demasigiya

⁵ Ebe tetelo dubu idi ebena mailo A:nanayasitela, ebete ebena kamiya Sapailago ibino pali opo idi maniamo nimidite, ² ebena A:nanayasite mani uwatete apu eba powaminalelo apu wadaete alibolepi dubatamo gito pikalamiya. Nanitabola, ebete dosiyodiliya ebena tanalo ebena kamiyaletete iyatawiya. †³ Ebema: Pitate ebetamo negiya, “A:nanayasi, beda: mabuma: a:ma: gigiyu Saitanatamo da:iyamidawa:ka? Numa:, ebete a:imano tepo magumamo opegate a:ma: detabokaimitaka, ebe tetelo a:ma:le pali opamo duwata:wa:ka ebe mani apu eba powaminalelo Godokono Uliyana a:da: ebo pemasiga:kata. ⁴ Ebe pali opo a:ma:le maniamo midia: tetelo a:imanonomoma: eda:nami, ega:walo a:ma:le ebe opo maniamo eba midilo duwata:wa:ka ebe mani ebe a:imanonomola a:ma:le a:ka:tuwa: a:imano ubi tanalo kosiyodilola:ema:. Ebene a:ma:le a:imano tepo magumuno kuba woki lawa:wete me tanalo beda:ma: kosiyodilawa:? Nanitabola, a:ma:le me opo lumagi kemasiga:wea:, Godoko ebe masiga:ta!”

⁵ Ebema: A:nanayasite ebe tabo olowite opamo adogelete a:enomo ebo a:iya, ebe tetelo me tanalo dolowiya ibi bilibilinomate kawonomamo toletoleutiya. ⁶ Ebene oli ape dubate pelamete ebena ape kalikamo pauputite ebo aguwatiya bobamo ka:niyatima:.

⁷ Ebene egelete kela:mo da:nelegatepani, ebe tetelo A:nanayasikono kamiyaletete na:piya, wiyasiya ebena awitamoma demaigiya, ebete ebe tanalo iyatawa:no Pitate da:luti ebe motamo gito popegiya. ⁸ Ebene Pitate ebe nalatediya, “A:ma: na nanana:, la: pali opo maniamo da:na:mida:wa:kama me maninomo kuwata:wa:kama?”

Ebete nowamiya, “Iyo, nanitabola, me ebe wiyanomola.”

⁹ Pitate wiyasiya ebetamo negiya, “La: netewapi la:imano woki kapiyakobi beda:ma: ka:midila:wa:kama Kawodawano Uliyana a:da: kemasiga:ema:? A:ma: nolowia, a:imano awi bobamo da:niyata: ebe oli ape dubate gigiyu tetedo ba:pelamenapa:. Iba:te a:imano a:e ape atumu bobamo kakaguwatama:na:!” ¹⁰ Ebe tetenomolo ebe kamiyaletete Pitakono agowa mabuamo adogelete a:enomo ebo ka:iya, ebena oli ape dubate pelamete ebena a:e tanalo pumite, iba:te ebena ape aguwatate ebena awi kebamo ka:niyatiye

† 4:25 Oale 2:1-2 †† 4:27 Ma:t 27:1-2; Luk 23:7-11; Ali 3:13

‡ 4:28 Ali 2:23 †† 4:29 Epe 6:19 †† 4:32 Ali 2:44 ††† 4:34 Ali 2:45

‡‡ 5:2 Ali 4:34-35 § 5:3 Yon 13:2

ebe atu bobamo ebenu awi niyakabamo gito ka:niyatiya. ¹¹ Ebema: sosi epo bilibilinomo ega:walo nanitabokobi midia:pi epetapi atumu, ibi bilibilinomate ebe iyaiya tanalo dolowiya kawonomamo ebo toletoleutiya.

Ya:sukono Alibolepi Dubate Ebenu Elawamo Anoano Tanalo Dosiyodilolenakiya

¹² Ebe tetelo Ya:sukono alibolepi dubate epo magumulo anoano tanalo ega:walo weweda: tanalo bilibilinomo osiyodilolenakiya, ega:walo nanitabokobi midipi bilibilinomate akaladabutinakiya Godoko Amamateno Iya Motono tanatimi ida:mo, ebe tanatimi Yu epate Solomonokono mailamo ka:minakiya. ^{†13} Ega:walo ebe tetelo epo bilibilinomate nanitabokobi midipino tanaloma: wadewade tabo degelanakiya, wiyasiya ibi epetapiate ibino watowatopino dowa tanalo kawonomamo malagidilolo iba:go aladabutima: na:toletoleonakiya. ¹⁴ Ebema: Godokono Uliyanate epo magumulo woko eba osiyodilonalo egela idilo dubu ega:walo kamiyaale epetapi magaelenaki, egela idilo epetapi kemagaelenaki, ibi bilibilinomate eba kunu Kawodawa Ya:suko nanitabokobi midilo ebe waloma:tapiago kapiyama: ebo peda:iya. ¹⁵ Ebene epate ibino temetema:gopi ibino patapatago ega:walo bogago demagaelenakiya Pitakono peto bai gabo niyakabamo ebo powadilatilinakiya. Iba:te ma kunu malagidilonakiya, Pitate da:petomene ebenu ulite ibi eba pa:mula:lentalo temetema:gopiate wadekobi ebo kolowioma:na. ¹⁶ Ebema: Yelusalema kawo duliomolo niyakabolo da:pola:namiya ebe egege duliomolone epo epetapi bilibilinomate ibino iyaiya temetema:gopi ega:walo kuba uliyanagopi demagaelenakiya, ibi bilibilinomate wadekobi ebo polowionakiya.

Yu Watowatopiate Ya:sukono Alibolepi Dubatamo Gowela Tanalo Dowagilimiya

¹⁷ Ebene Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomo ega:walo ebenu opopi, ibi Sa:diyusi tanebapila, iba:te kawo dowa tanalo wagilimiya mabu epo epetapi bilibilinomate Ya:sukono alibolepi dubatamo kawonomamo kalakalautiya. ¹⁸ Ebema: iba:te alibolepi dubu uwatete idoko motamo gito alomiya, ¹⁹ wiyasiya ebe idokolo Kawodawa Godokono nopedawate penate idoko motono kawokawo gigiyu pa:ilamenate ibi wagailinate iba:tamo negeni, ^{††20} "La: tala:ma:wete Godoko Amamateno Motolo nutitatawete epatamo me oli ilukulino tanalo bilibilinomoma: tabo na:na:kiyawaiyala." ²¹ Ebema: alibolepi dubate me tabo olowinate, duiyanomolo Godoko Amamateno Iya Motamo nodolote epo ebo niyatulamitiya.

Ebene ebe tanalo iyatawaoa:no Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomo ega:walo ebenu opopi, iba:te Yu epono kawokawo dubu epetapi ka:la:mite, ebenu ebe Ka:nisolo dubu bilibilinomate dapaladabutiya Godokono Moto atila:pi epetapi

† 5:12 Ali 2:43; 14:3 †† 5:19 Ali 12:7-10

ebo naliboliya Ya:sukono alibolepi dubu idoko motone iba:tamo kemagaelema: ²² Wiyasiya iba:te idoko motamo da:tolamiya alibolepi dubu idoko moto gulo nipo noliya, ebema: iba:te gito ka:pelamiya Yu epono Ka:nisolo dubu kapanalema: ²³ Iba:te tabo ma kunu pegeliya, "Ale idoko moto gigiyu kodakodailame pola:nalo nulaema:, ega:walo ebe moto atila:pi dubu atumu niyakabolo eba lamota:onalalo ebo ka:nulaema:, wiyasiya gigiyu da:na:ilaema: ebe tetelo ale moto gulo lumagi idi ka:numia:!" ²⁴ Ebene Godokono Moto atila:pino watodawa ega:walo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi iba:te ebe tabo dolowiya woki bilibilinomoma: eda:iya, mabu ebe tanalote keba kunu kemaigiyale iba:te nipo malagidiloliya.

²⁵ Ebe tetelo dubu idite pete iba:tamo na:pegiya, "Eiye, nolowiala: La:le idoko motamo dalomaima, ebe dubate Godoko Amamateno Motolo epo biyatulamita!"

²⁶ Ebene atila:pino watodawate ebenu opopiago Godoko Amamateno Motamo tolamete Ya:sukono alibolepi dubu ebo nadabuiliya Yu epono Ka:nisolo dubatamo kemagatalema:. Iba:te wiyasiya ibi elawamo ka:nuwatiya: mabu iba:te toletoleolo ibino tepo magumulo negelitiya, "Diyala, epono taneba magumulo piyate me dubatamo dekalakalaona, iba:te atamo kawonomamo dowaote a kanakapuaema: nokolamo da:bemapeaema:na."

²⁷ Ebene iba:te Ya:sukono alibolepi dubu Ka:nisolo dubatamo demagataliya, iba:te ibino dopo apulo eba lamota:onalalo Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomote ibi nanaliya, ²⁸ "Ale la: dopamo elawonomamo analiata la:le Ya:sukono mailamo akoiyatulamenakala:, wiyasiya la:le dosiyodilawenama ebe kuba numa:la: La: negelanamata a watowatopiate Ya:suko kuba gabodo anakapuima:, ebenu me la:imano iyatulame tanalote opo kawonomamo tote Yelusalema duliomolopi bilibilinomate olowiya!" †

²⁹ Ebene Pitako ega:walo alibolepi dubu epetapi, iba:te ebenu tabo eba wiyalo negeliya, "Ale Godoko kapiyatamo ba:tudila:onakoma:, epetapiatamo:!" ^{††30} Nanitabola, Ya:suko la:le kewa olotolowamo tupuguima:wete ebo anakapuimata, wiyasiya aimano ewoniate damamatenamiya ebe Godote ebe a:ene adipati, ³¹ ebenu ebete ebe ebenu tumudi apuamo adipatete epono Watodawama: ega:walo Igilo Mulla:lelamedawama: ebo midi. Me osiyodilo tanalodo Godote Isalaela epatamo wade tete ikalami, iba:te ibino woki iyakobi midilite ebetamo eba olobila:lo ebete ibino kubakuba osiyodilole tanalo ebo kegebolelaema: ^{††32} Mabu ale me tanalo aimano balida:mo dulaima:, ale ebema: gelanama: ega:walo a magumudo Wade-talena Uliyanate atu tanalo ebe kawokalilaimena. Nanitabola, piyate Godotamo da:tudila:ona, ebete ebenu Uliyanano elawo iba:tamo nikalamena."

³³ Ebene Yu epono Ka:nisolo dubate ebe tabo olowite kubanomamo eba dowaolo Ya:sukono alibolepi dubu

‡ 5:28 Ma:t 27:25 †† 5:29 Ali 4:19 †† 5:31 Ali 2:33-34; Epe 1:20; Yu Epo 2:10; 12:2

anakapulaema: tabo ebo geliya. ³⁴ Wiyasiya ibino taneba magumulo Pa:lisi tanebadawa idi ebenu mailo Gameliyelatela, ebe Godokono Totomu Tabo iyatulamewadawa idila ega:walo epo bilibilinomate ebenu mulotaloma: ebe nowalogonamiya. Ebe tetelo ebete maigate tabo ma kunu giya, iba:te alibolepi dubu Ka:nisolo magumune wagailite tete da:peso balalo ka:na:pola:nama. ³⁵ Ebene alibolepi dubate iba:godone da:nemaimiya, Gameliyela Ka:nisolo dubatamo negiya, "La: Isalaela dubala; me dubatamo kuba idi osiyodilola: no dopamo la: wadenomamo nemalagidilala. ³⁶ Mabu la: iyatawalata, dopamo Tiya:dasiko dokolinami ebe a:ka:tuwa: ebe kawoma: genaki, ebene ebetamo 400 dubu epetapiate aladabutiya. Wiyasiya numa:la; gabamanino gowelaopiate ebe danakapumiya ebenu tanebapiate iyaiya eba alautiolo ebenu tanalote ebo olopoligiya. ³⁷ Ebene walone tetelo epate ibino mailo gabamanino bukamo dakuloliya, ebe atu ulamalo Ga:lili opono dubu idi Yudasite ebo kemaigiya. Ebete epo epetapi bilibilinomo ebetamo ka:la:mite eba kunu eba wagelelo, wiyasiya gowelaopiate ebe atumu ebo kanakapumiya, ebema: ebenu tanebapiate atumu iyaiya gito kalautiya. ³⁸ Ebema: numa:la; ka:lo ale me dubuno tanalo danagilamelelamitama; ibino tanaloma: nale la: analemata, la:le iba:tamo tanalo idi ako-osiyodilala: Ibi na:miyapala; mabu ibino tabo gela tanalo ega:walo woko osiyodilo tanalo ibi a:ka:tuwa: ibino elawamo dosiyodilolenaka ebe tanalote a:ka:tuwa: kolopoligomene, ³⁹ wiyasiya ibino woko osiyodilo elawote Godogodone da:penale, ebema: la:godolo elawo kitana: ibi odiyobolema: La: nanisiwale, la: Godotamo gowelaopima: da:beda:oma!"

⁴⁰ Ebene Yu epono Ka:nisolo dubate Gameliyelakono tabamo gito tudila:iya. Iba:te Ya:sukono alibolepi dubu ibino dopo apuamo ka:la:mite pa:ka:pa:ka:mo a:na:ma:ga:midaotelele ibi ma kunu analiya, "La: Ya:sukono mailamo epatamo tabo walo akogelanakala!" Ebene iba:te ibi gito naliboliya. [†]

⁴¹ Ebe tetelo alibolepi dubate Ka:nisolo dubu miyapate kawo kalakalago eba nemaimiolo ibino taneba magumulo negeliya, "Nanitabola, Godote a ebenu wadewade ga:limapi gudima: eba ka:milo ebete ebenu ubi ebo iyati, aimano Ya:suko waloma:ta tanaloma: epetapiate temeteme ega:walo ilipo atamo kikaema:!" ⁴² Ebema: egela bilibilinomolo iba:te Godoko Amamateno Motolo ega:walo epono iyaiya motolo woko osiyodilo atepa: no epo eba iyatulamelo Ya:su Kelisokono Wade Tabo ebo kiyawaonakiya.

Sosi Epate Alibolepi Dubu Kowalubilima: Sebeni Dubu [‡] Duwatiya

6 Ebe atu ulamalo Ya:suko waloma:tapino uwomute unamo odolo olodiyoboa: no ibino taneba magumulo apaminatui tanalote ma kunu maigiya.

[†] 5:36 Ali 21:38 [‡] 5:40 Ali 4:18 [‡] 5:41 Ma:t 5:10-12; 1Pit 4:13 [‡] *Keyakeyapino tabamo nanitabokobi midipiate me dubu dikonema: gelanaka.*

Guliki tabamo degelanakiya ebe Yu epate ubia: tabo awokalimiya Yu tabonomamo degelanakiya ebe Yudiya opo epatamo, mabu egela bilibilinomo epetapilo bae alabaolame tetelo ibino amoleamola:te wade walubi kelawenakia: [‡] Ebema: Ya:sukono 12 alibolepi dubate waloma:tapi epetapi bilibilinomo iba:tamo ka:la:mite ibi nanaliya, "Me tanalo modoboa; ale la:imano bae alabaolame tanalo eba tupugaimilo wiyasiya Godokono tabo kiyawao woko gito atepama: ³ Ebema: ekakiala; la:godolo sebeni dubu nuwata:la; epate kebe dubu tuputupupima: ega:walo Godokono Uliyanamo tabokaopima: ega:walo mulopima: degelanaka. Ebene ale bae alabaolame woko iba:tamo eba ikalamelo ⁴ a wiyasiya tete bilibilinomolo me netewa kawokawo tanalo bulamenakoma; Godago tabo gela tanalo ega:walo ebenu tabo epatamo kiyawao tanalo."

⁵ Ebe tetelo ebe taboma: nanitabokobi midipi bilibilinomate kawonomamo kalakalaya, ebene iba:te dopamo Stibiniko lawiya, ebenu nanitabokobi midit tanalo kodakodanomola ega:walo Godokono Uliyana tabokanomola. Ebene iba:te me dubu epetapi ebo kuwatiya—Pilipiko, Palokolasiko, Nikanoko, Timonoko, Pamenaseko, ega:walo uwomudawa Nikolasiko, me Nikolasiko Yu lumagia: wiyasiya ebete dopamo A:ntiyoka kawo duliwomololo Yu epagodone nani Godokono tanalo dolowiya, ebe tetelo ebete ebe amatema: iba:go kapiyama: ebo pediya. ⁶ Ebene nanitabokobi midipiate me sebeni dubu alibolepi dubatamo demagataliya, iba:te ibino tanaloma: Godotamo towetowe tabo eba kiyawaolo koto ebo watiolelamiya ebenu elawote iba:godolo kitanama:

⁷ Ebema: me gabodo Godokono tabote ebe opo kawonomodo penemaigiya, ega:walo Yelusalema kawo duliwomololo Ya:suko waloma:tapino uwomute unamo eba odolonalo kolodiyobonamia: Ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopi dubuno taneba magumulo epetapi bilibilinomate atumu Ya:suko nanitabokobi midit tanalo ebo lawiya. ^{‡‡}

Yu Epo Epetapiate Stibinitamo Dowate Ibino Ka:nisolo Dubatamo Demagatiya

⁸ Nanitabola, nanitabokobi midipiate alibolepi dubu kowalubilima: duwatiya, ebe dubu magumulo dubu kapiya idi Stibinikono tanalo ma kunula, ebenu tepo magumulo Godokono nilakapo ega:walo elawo kawonomate pola:namiya, ebema: ebete epo magumulo kawokawo anoano tanalo ega:walo weweda: tanalo osiyodilolenaki. ⁹ Ebe tetelo Yu epono balidi ibilamole moto idi nitanami, ebenu mailo ebe 'Matuolamole Magumune Demaimiya Ebe Dubuno Aladabutila,' ebe taneba magumulo epetapi Sailiniya duliwomolo epola, epetapi A:lesandiya duliwomolo epola, epetapi Silisiya opo epola, ega:walo epetapi A:isiya opo epola, ibi bilibilinomate kapimiya ilukulinamiya. Ebene egela idilo ibino tanebapi epetapiate pelamete Stibiniko eba podiyobolo eba:go apaminatui tanalo ebo posiyodiliya, ¹⁰ wiyasiya ibino elawote Stibinikono elawago

^{‡‡} 6:1 Ali 4:35 ^{‡‡‡} 6:7 Ali 2:41; 16:5

ka:pa:modobiya: mabu Godokono Uliyanate ebetamo wade mulonomo ikamiya. †

¹¹ Ebema: ebe dubate ibino modoboa: tanalo umite iba:te diya gabodo tolamete dubu epetapiatamo mani eba nikalamelo ma kunu nanaliya, "La: mako a:da: tabo Stibinikono tanaloma: na:negeliyala:, la: olowima:ta ebete la:imano dopo apulo kuba tabo da:kiyawai Mosesetamo ega:walo Godotamo."

¹² Ebene ebe a:da: tabo kiyawaopiate tolamete ibino tabo gela magumulo Yu epo epetapi ega:walo ibino watowatopi ega:walo Godokono Totomu iyatulamepi, ibi bilibilinomatamo elawo ebo nikalamiya Stibinitamo ka:dowaoma:. Ebema: ibi epetapiate Stibiniko elawamo pelawete Yu epono Ka:nisolo dubatamo ebo magatiya ebene tanalo kananagiyamidaema:. ¹³ Ebe tetelo iba:te dubu epetapi ebo magaeliya Ka:nisolo dubuno ololo apulo Stibinikono tanaloma: a:da: tabo ka:pegelama:, ebene ebe tabo atapiate pelamete tabo ma kunu pegeliya, "Me dubute Godoko Amamateno Talena Motono tanaloma: ega:walo Mosesete atamo dikaeamiya ebe Totomu Tabono tanaloma: iyaiya kuba tabo kiyawao katepana:. ¹⁴ Nanitabola, ale ebene tabo olowima:, ebete ma kunu gi, 'Ya:suko Nasalete duliyo:omolo dubute Godoko Amamateno Moto anabulimite, ebene Mosesete aimano ewoniatamo dikalamiya ebete ebe wadewade osiyodilole tanalo kubailamete iyama: ka:midilimene!" ¹⁵ Ebe tetelo Yu epono Ka:nisolo tanebapi magumulo da:pola:niya, ebe dubu bilibilinomate olobila:ote Stibiniko balidi kodakodamo eba umiolo, wiyasiya Godokono nopodawano alo keba kunula:ka: ebene ololote eba kunu pukuilamiti.

Stibinite Yu Epono Ka:nisolo Dubatamo Ibino Ewonino Tanaloma: Da:kiyawaiya

7 Ebene Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomote Stibiniko nalatediya, "Me tana:lo nanitabola:ka:?"

² Stibinite tabo eba wiyalo negiya, "Naniala: ega:walo nabiala:, la: naimano tabo nolowiala:. Aimano ewono A:ibalayamate Mesopotemiya opolo eba okolinalo A:la:na duliyo:omolamo pea:no, ebe tetelo Alonomo Godote ebetamo pemaigate ^{†13} ma kunu pegiya, 'A:imano opo ega:walo a:imano mabu epo miya-pawete, nale a:ma: danatama ebe opamo na:tiye.'

⁴ Ebema: ebete Ba:baloni opo atepate A:la:na duliyo:omolamo gito tiya, ebene ebete ebolo eba nokolinalo ebene nabiwite da:iya, Godote ebe me Ka:inane opamo ebo magaiya, la:le ka:lo dilukuliawenama me opamo. ^{‡5} Godote wiyasiya ebe tetelo Ka:inane opo kawonomo magumulo okoli bai da:peso idi kikamiya: ebenonomoma: keda:nama:, ega:walo ebe tetelo ebete gudua:no eba okolinalo Godote ebetamo nanitabolo egiya, ebete walone tetelo Ka:inane opo ebetamo ega:walo ebene walonepiatamo kikalaema:.

^{‡16} Ebene Godote ebetamo walo ma kunu kegiya, 'A:imano walonepiate kapela epono opo idilo

† 6:10 Luk 21:15 †† 7:2 W Mab 11:31; 12:1 ‡ 7:4 W Mab 11:31-12:5 †† 7:5 W Mab 12:7; 15:18; 17:8

da:nilukulinama:na:, ebe opo epate ibi wiya: wokopi:ma: midilite 400 ulamamo kawokawo temeteme bikalamenakoma:na:. ^{‡7} Wiyasiya nanitabola, piyate iba:tamo temeteme dikalamenama:na:, nale ebe epono tanalo anagiyamidalamete kuba wiya kikalae:mamo, ebene nale a:imano walonepi ebe mulu opone wagailite demagaelemo, ebe tetelo iba:te na me opolo kapamamanatenema:na:.' ^{‡‡}

⁸ "Ebe tetelo Godote A:ibalayamatamo nopo nanitabonomolo diyatiya, ebe nopo pukala awokali:ma: tama itamida tanalo ikamiya, ebema: A:ibalaya:mate ebene gudu Aisa:keko umite kapiya wuiki dolopoligiya ebetamo tama itamida pukala ebo iya:timiya. Ega:walo walone tetelo Aisa:kete me atu tanalo ebe kosiyodiliya ebene gudu Ya:ikobotamo, ebene Ya:ikobote ebene 12 dubu guda:tamo me atu tama ita:mida pukala kalomolamiya, walone ebe guda:te aimano 12 gu epono nabima: eda:iya. ^{‡‡}

⁹ "Ebene Ya:ikobokono 12 guda:te apepeote ebe aimano guguno nabiate ibino ekawi Yausepekono wade okoli mabuma: eba dowao olowamepi dubu epetapiatamo manima: gito nikalamiya, ebete Isipiti opolo wiya: wokodawama: ka:neda:nama:. Wiyasiya Godote eba:go eba nokolinalo ^{§10} ebene temeteme bilibilinomo magumulo ebene igilo wadenomamo mula:menaki. Ebene Yausepete Isipiti opono Kawo Elawodubu Pa:lokono ololo apuamo da:nemagiya, ebe tetelo Godote ebetamo wade mulonomo ikamiya. Nanitabola, Godokono walubi magumudo Pa:lote Yausepetamo kawonomamo kalakaliya, ebema: ebete ebe Isipiti opo kawonomo ega:walo ebene kawo moto ulamedawama: ebo midiya. ^{§†}

¹¹ "Ebe tetelo Isipiti opo ega:walo Ka:inane opo kawonomolo baete eba olopoligolo kawo nigologolo tanalonomote epatamo piya, ebema: aimano ewoni:agodolo bae uwateo gabote kitanamia:. ^{§††12} Ebene Ya:ikobote Isipiti opolo konote da:pola:nami, ebe tana:lo olowite aimano ewoni nabi bae ka:nuwateoma: ebamo gito naliboliya. Me ibino dopo tetela. ¹³ Ebene iba:te netewa teta:mo walo da:ka:tolamiya, ebe tetelo Yausepete ebene tanalo ebene naniatamo awokalimi:lo ma kunu giya, 'Na Yausepetela!' ega:walo ebe atu tetelo Kawo Elawodubu Pa:lote Yausepekono mabu epono pelame tanalo ebo iyatawiya. ^{§†14} Ebene Yausepete ebene nabiwi Ya:ikobotamo tabo ebo nali:biya, ebe ega:walo ebene mabu gudi ibi bilibilinomate Isipiti opamo ka:pelaema:, iyo, ebe tetelo Ya:ikobokono epono uwomu ebe 75 epola, miba:te pelamiya Isipiti opamo. ^{§††}

¹⁵ "Ebene Ya:ikobote ebene epago tote Isipiti opolo eba nokolinalo, ebe ega:walo aimano ewoni epetapi:ate ebo na:elaiya. ^{§†16} Ebene ibino guda:te Ya:ikoboko ega:walo Yausepeko ibino ape Ka:inane opono Sekeme duliyo:omolamo walo kowadaete bobamo ebo

‡‡ 7:6 W Mab 15:13-14; Maimi 12:40 ‡†† 7:7 Maimi 3:12 ‡‡‡ 7:8 W Mab 17:9-14; 21:4 § 7:9 W Mab 28:1-3; 37:11; 39:1-3,21-23 §† 7:10 W Mab 41:37-44 §†† 7:11 W Mab 41:54; 42:1-2 §‡ 7:13 W Mab 45:1-4, 16 §†† 7:14 W Mab 45:9-11; 46:27 §† 7:15 W Mab 46:1-7; 49:33

palomiya, ebe bobo damela A:ibalayamate Amokono guda:godone maniamo iyalo elawiya.” †

Stibinite Mosesekono Tanaloma: Da:kiyawaiya

¹⁷ Ebene Stibinite tabo moga:melo Yu epono Ka:nisolo dubatamo walo na:ka:kiyawaiya, “Godote A:ibalayamatamo nanitabonomolo degiya, ebe tabono nanitabo tanalote awokalama: eba tatalilo Isipiti opolo aimano Isalaela epate bilibilinomoma: eda:iya. †¹⁸ Ebe tetelo Isipiti opolo Kawo Elawodubu idite maigiya, Yausepete dopamo Isipiti opo epo keba kunu kowalubilinakile ebete ebe tanalo wadenomamo kiyatawiya:.¹⁹ Ebema: ebete aimano epo a:da: masigilinami, ega:walo ebete aimano ewoni mako elawo tabamo kubailamenami, iba:te ibino a:lia:li gudi agimagimao bailo gito ka:miyapaolenakoma: ‡

²⁰ “Ebe tetelo Mosesete ebo awokaliya, ebene ololo wadenonomola. Ebete netewa-kapiya saganalo ebene nabiwino motolo okolite, ‡²¹ ebene ebene menokola nabiwila iba:te ebe motone kela:mo matopa:tate gito danatepapiya, ebe tetelo Kawo Elawodubu Pa:lokono buwelete ebe numite ebene guduma: nimidite wadenomamo dabinami. ‡²² Ebene Mosesete Pa:lokono motolo eba apelo Isipiti opo epate ibino mulo tanalo bilibilinomo ebe ebo iyatumiya, ebema: ebete ebene tabo kiyawao magumulo ega:walo ebene osiyodilole magumulo elawonomoma: ediya.

²³ “Mosesete 40 ulama tetedawama: eba eda:nalo ebete ebene tepo magumulo woki iyatiya, ebene Isalaela epate keba kunu kilukulinami ebe tanalo ka:nuima:.²⁴ Ebe tetelo Isipiti opo dubute Isalaela dubu idi danagalimiuti, Mosesete numite Isipiti dubutamo kuba wiya eba nikamelo ebe ebo nanakapumiya, ‡²⁵ mabu ebe osiyodilo tanalodo ebete nemalagidiliya ebene epate me tanalo kiyatawaoma:, Godote Mosesekono kotamo ibi Pa:lokono elawo magumune kowagailimene. Wiyasiya iba:te ebene wade osiyodilo tanalono magumu wadenomamo kelawiya:.²⁶ Ebema: egela idilo Isalaela dubu netewate da:gowelitiya, Mosesete ibi ulamete ibi eba gelebadilamelonanalaiya, ‘Naimano naniala:, la: kapiya alailame epo keba kunula:ka: eba kunulata. Beda: mabuma: idite iditam, idite iditam kuba tanalo dosiyodilawitama?’

²⁷ “Wiyasiya ebe tetelo kebe dubute iditam elawonomoma: keditile, ebete Moseseko balamo eba nimupiamidalo ebo aniya, ‘A:ma: potele kanatia a:ma:le aimano kawodawama: eda:ma:? A:ma: aimano tanalo anagiyamidadawa:!’²⁸ A:ma: ubila:ka: na anakapunaema:, a:ma:le dutu Isipiti dubu danakapuma:wia eba kunu?’²⁹ Mosesete ebe tabo olowite ebete kawo tole lawete Isipiti opone ebo alauliya, ebene ebete Midiyana opolo eba nokolinalo kamiyale aidite dubu gudi netewa ebo nulamiya. ‡

³⁰ “Ebene 40 ulama da:petoiya egela idilo Mosesete Sainai Ununomo Damelano bulu opolo eba paitalo

Godokono nopodawate ela magumudo ebetamo ebo pawokaliya, iyo, elate kewalo dowaiti wiyasiya kewate kolotolitiya:, ‡³¹ Mosesete ebe tanalo umite kawonomamo anoaniya. Ebema: ebete wadenomamo uima: tataliamo eba tolo Kawodawa Godokono tabote ebetamo ma kunu piya, ‡³² ‘Na Godotela. A:imano ewono nabi A:ibalayamako, Aisa:keko, ega:walo Ya:ikoboko iba:te poko kamamatene, na ebetela.’ Mosesete ebe tabo olowite elawoa:noma: eba eda:lo ebete tabo gedawa kuima: ebene ape anakamilo kawo tolenomo ebo lawiya.

³³ “Ebene Kawodawa Godote ebetamo negiya, ‘A:imano agowa inamabu na:pupukulama:, mabu a:ma:le duta:wita ebe uti bai talenala. ‡³⁴ Naimano epate Isipiti opolo kawokawo temetema:go dilukulina, nale ka:lo ibino modoboa: tanalo ulamelelaemo, iyo, nale ibino imi tanalo olowilatelete na Unu Duliyyomolone ebema: piwisigamo ibi kuba magumune kowagailima: Ebema: a:ma: na:pa:, nale a:ma: Isipiti opamo kanalibomamota naimano woko ebolo ka:nosiyodilaema:.”

Isalaela Epate Moseseko Ubia:noma: Eda:o Tanalo Stibinite Da:kiyawaiya

³⁵ Ebene Stibinite tabo moga:melo Yu epono Ka:nisolo dubatamo walo na:ka:kiyawaiya, “Numa:la:, Isalaela epate Mosesetamo dopamo ibino ubia: tanalo eba awakalimilo ma kunu geliya, ‘A:ma: potele kanatia a:ma:le aimano kawodawama: eda:ma:? A:ma: aimano tanalo anagiyamidadawa:!’ Wiyasiya me tetelo Godote Moseseko walo akapalibiya ibi ulamedawama: ega:walo ibino igilo mula:lamedawama: ka:pada:ma:. Nanitabola, elate kewalo dowaiti, ebe tetelo Godokono nopodawate ebetamo pawokalate elawo ebetamo ebo ikamiya ibi kowalubilinama:.³⁶ Ebema: 40 ulama magumulo Mosesete kawokawo anoano tanalo Isipiti opolo ega:walo Kalimakalima Kewa: Kolomolo ega:walo bulu opolo osiyodilolenaki, iyo, ebete Isalaela epo me gabodo wagailiya Isipiti opone. ‡³⁷ Ebene me Mosesete Isalaela epatamo negiya, ‘Walone Godote ebene Iyanomo Woki Awokalimidawa idi, na dopo, la:godolo kadipatemene,’³⁸ ega:walo Isalaela epate bulu opolo danaladabutiya me dubu Mosesete iba:go nokolinami, ega:walo ebete aimano ewoniago eba okolinalo Godokono nopodawate Sainai Ununomo Damelalo ebetamo da:kiyawaiya ebe Totomu Tabo ebete Godogodone uwatete atamo ebo ikaeamiya uwomua: tetelo a kowalubinama:.³⁹ ‡

³⁹ “Wiyasiya ebe tetelo aimano ewoniate Godotamo tudila:oma: ubia:noma: eda:iya, ebene iba:te ebe walo:ma:ta tanalo iyabaiamo eba watiamidalo ibino tepo magumulo Isipiti opamo olowamioma: ubi walo nakalomonamiya.⁴⁰ Ebema: Mosesete epago luta: tetelo iba:te ebene naniwi A:lonitamo negeliya, ‘Aimano ida:da:li nosiyodiloleama:, iba:te a dopaeamete kemagataema:, mabu me Moseseko Isip-

† 7:16 W Mabu 23:2-20; 33:19; Yos 24:32 †† 7:17 Maimi 1:7

‡ 7:19 Maimi 1:11-22 †† 7:20 Maimi 2:2 ‡‡ 7:21 Maimi 2:3-10

‡‡† 7:24 Maimi 2:11-15 ‡‡‡ 7:29 Maimi 2:21-22; 18:3-4

§ 7:30 Maimi 3:1-4 ‡† 7:36 Maimi 7:3; 14:21; Nabas 14:33

‡‡† 7:38 Maimi 19:3

iti opone a demagaeyia kebamo dalatidile!^{†41} Ebe tetelo iba:te oli ape kau-goeono ololamo ida:da:li osiyodilote ebetamo kalimagono inamabu eba ikameolo, iba:te a:ka:tuwa: ibino kotamo dosiyodiliya ebe inamabutamo kawo kalakala soliyomu osiyodiliya.^{†42} Ebe kuba mabuma: Godote ibi ginima:mo eba ilatelelo gito miyapiya ibi a:ka:tuwa: ibino ubilo tobolo ununo maweke kamamalatelenama:. Nanitabola, me tanalo Godokono woki awokalimpiate ebene Bukalo iyalo ma kunu awokalimiya,

'La: Isalaela epala:
la:le 40 ulamamo bulu opolo dowapata:lama:we-naima,

la:le na amamanatenema: dalukola:wenakima,
ebe sipi-goeogoeono kalima tepo magumuno nanitabo tanalago ka:pikanamona:wenakia: †

⁴³ Wiyasiya la:le la:imano ida:da:li Molekakono sipi-goeono tama talena moto unamo awokowiamidiyama,

ebene ida:da:li idi Lapanako mawelene ololamo a:kosiyodiloliyamata,

me ebe ida:da:lila la:le damamalatela:wenaima.

Me mabuma: nale la:tamo kuba wiya kikalametama:
naimano wade Ka:inane opone kuba Ba:baloni apuamo kanalibolemamota."

Stibinite Yu Epono Ka:nisolo Dubatamo Ebene Uwomu Tabo Da:kiyawaiya

⁴⁴ Ebene Stibinite tabo moga:melo walo na:ka:kiyawaiya, "Me tanalo nanitabola, Godokono sipi-goeo tama awokowiamida Talena Moto aimano ewoniagodolo eba itanalo Godote iba:go ebolo nokolinami. Numa:la:, Godokono iyatumi magumulo Mosesete keba kunu kolowiyale ega:walo ebene bali-da:mo keba kunu kumiyale, ebete ebe moto eba kunu wadenomamo osiyodiliya. ⁴⁵ Ebene aimano ewonino guda:te ebe Talena Moto ibino nabiyagodone lawete, iba:te agute Yosuwago Ka:inane oli opamo gito to-lamiya. Ebe tetelo ebe opono iyaiya epo Godote ebene elawamo na:na:ma:latelete Isalaela epatamo ebo nikalamiya, ebene ebene Talena Motote ebolo eba nitanalo iba:te ebe tetene pelamete Da:ibidikono teta:mo pemaimiya. ^{†46} Ebene Godote Da:ibidikono osiyodilole tanalo ulamelemete ebe kawonomamo malagidilonami, ebema: tete idilo Godokono okoli baima: Da:ibidite ebe ebo aniya ebete ebe amamateno iya moto ketema:, nanitabola, me Godo ebe Da:ibidikono ewono Ya:ikobote dopamo damamatena-mi ebe Godola. ^{†47} Wiyasiya Da:ibidikono gudu Solomonote Godoko Amamateno Moto etiya, Da:ibiditea: ††

⁴⁸ "Wiyasiya la: wadenomamo nolowiala:, epate Unonomo Godoko mabuma: detemoteona, ebete ebe iyaiya motolo nanitabolo kokolina:. Iyo, dopamo ebene woki awokalimidawa idite me tanalo ma kunu awokalimiya,

⁴⁹ 'Kawodawa Godote negena,
'Unu Duliyomolo ebe naimano okoli baila,
ega:walo me opo naimano agowa puti baila.
Ebema: la: me opo epate natamo kebako moto na:ke-ta:ema?

Naimano ela ami bai la:le kebolo na:kosiyodilaema?

⁵⁰ Mabu me tanalo nanitabola,
me opono inamabu bilibilinomo na a:ka:tuwa:
naimano kotonomamo osiyodiloliyamata,
me inamabu bilibilinomate naimanoma: ebema:
eda:ona.' †††

⁵¹ Ebene Stibinite Yu epono Ka:nisolo dubatamo uwomu tabo eba kiyawaolo negiya, "Eiye, la: wato kodakoda epolata! La: Godokono Totomu Tabamo tudila:olo tama itamida pukala unu gabodo lawiyamata, wiyasiya tepo magumuno kodakoda tanalo kiyaila:wiya: Iyo, la: tete bilibilinomolo la:imano galo eba mopiotele Godokono Wade-talena Uliyana ebe odiyobonamata, la:imano ewoniate dowagelenamiya eba kunu! ^{††52} Numa:la:, Godokono woki awokalimpi bilibilinomo magumulo la:imano ewoniate kapiya dawatamo nilakapo kiyatinakia: wiyasiya ibi bilibilinomatamo temeteme ikalamenakia. Eba kunu piyate Godokono Tuputupu Wokodawano pe tanaloma: dopamo tabo da:kiyawaiya la:imano ewoniate ibi anakapulamenakia, ega:walo me tetelo Tuputupudawa Ya:sute ebene tanalo la:tamo dapawokalimi, la:le ebe a:da: elemasigi gabodo lawa:wete ebe anakapumata. ⁵³ Ebema: nanitabola, Godokono Totomu Tabo ebene nopopiagodone duwata:wiya, la: ebe epolata, la:le wiyasiya ebe Totomu Tabamo nanitabolo ka:tudila:wena:!"

Yu Epono Ka:nisolo Dubate Stibiniko Nokolamo Mapemete Danakapumiya

⁵⁴ Ebene Yu epono Ka:nisolo dubate me tabo dolowiya iba:te ibino dowo tanalo kawonomo Stibinitamo kawokalima: pituku ebo waliwalioliya. ⁵⁵ Ebe tetelo wiyasiya Stibiniko Godokono Uliyanate detabokaimiya, ebete Unu Duliyomolamo da:nemeliya Godokono kawo alonomo eba umitalo, Ya:sute atumu ebene tumudi apulo na:kutiti. ^{†56} Ebema: ebete negiya, "La: numa:la: Godote Unu Duliyomolono gigiyu da:iyamidita nale bumitamo, Epono Naniwite ebene tumudi apulo butita!" ^{††}

⁵⁷ Ebe tetelo Yu epono Ka:nisolo dubate kapimiya gelatepago galo mopiotele ebetamo na:na:pula:iya ebe ka:na:kubaima:. ⁵⁸ Ebene iba:te ebe elawamo nelawete duliyomolo magumune magatate nokolamo mapeme ebo nowagilimiya. Ebe tetelo kebe dubate Stibinikono tanaloma: a:da: tabo Ka:nisolo dubatamo da:pegeliya, ebe dubate ebe dopamo anakapumiya: no ibino watubino kaliku oli ape dubu idi Solokono agowa mabuamo gito nalomiya. ⁵⁹ Ebene iba:te Stibiniko nokolamo eba mapemelo ebete ebene Kawodawa ka:milo negiya, "Kawodawa Ya:su, naimano uliyana

† 7:40 Maimi 32:1 †† 7:41 Maimi 32:2-6 ‡ 7:42 A'im 5:25-27
†† 7:45 Yos 3:14-17 ††† 7:46 2Sa:m 7:1-16 ††† 7:47 1Ela 6:1-38

††† 7:51 Ais 63:10 § 7:52 Ma:t 23:31 †† 7:55 Oale 110:1
§†† 7:56 Kol 3:1

a:ma:le na:pelawa:!"⁶⁰ Ebe tetelo ebete pupamo gate kawonomamo negiya, "Naimano Kawodawa, me kuba iba:te dosiyodiluta, a:ma:le iba:tamo kuba wiya akoikalama:la:." Ebene ebete me tabo gete a:enomo ebo a:iya. †

Solote Nanitabokobi Midipiatamo Temeteme Ikalame Dowagilimiya

8 Ebe tetelo ebe oli ape dubu Solote Stibinikono a:tanalo umite nekalakaliya. Ega:walo ebe atu ege-lalo sosi epate Yelusalema kawo duliyoumololo dilukulinamiya, Yu watowatopiate iba:tamo kawokawo temeteme ikalame ebo wagilimiya. Ebe mabuma: Ya:sukono alibolepi dubate a:ka:tuwa: kawo duliyoumololo na:pola:niya, wiyasiya Ya:suko nanitabokobi midipi epetapi bilibilinomate alautiya, ma kunu epetapi Yudiya opamo ega:walo epetapi Samaliya opamo iyaiya tolamoliya.² Ebema: Yelusalema epo epetapi Godokono nilakapago dilukulinamiya, iba:te Stibinikono ape pelawete bobamo eba niyatilo ebe mabuma: kawonomamo nimitiya.³ Ebe tetelo Solote me kuba tanalo idi wagilimiya, ebete sosi epono iyaiya motamo nodolonaki dubu ega:walo kamiyale da:nulamenaki, ebete ibi uwatete danamiyatalenaki idoko motamo gito niyalekenaki. ††

Pilipite Samaliya Kawo Duliyoumololo Ya:sukono Wade Tabo Da:kiyawaiya

⁴ Ebema: nanitabokobi midipiate kebe iyaiya opamo kalautiye, iba:te ebolo iyaiya eba nowapata:lamelo Ya:sukono Wade Tabo epatamo ebo na:kiyawaonakiya.⁵ Ibino taneba magumulo Pilipiko ebe idila, ebete Samaliya kawo duliyoumolamo tote Ya:su Kelisokono tanaloma: tabo da:na:kiyawauti,⁶ epo bilibilinomate ebene tabo wadenomamo olowiutiya, ega:walo ebete Godokono elawamo kebe anoano tanalo kosiyodilolitiyale iba:te atumu nulamitiya.⁷ Ebe tetelo Pilipite epagodone kubakuba uliyana daliboliya iba:te gelatepago ebo nemaimiya, ega:walo ebete ape kodakoda temetema:gopi ega:walo agowa tataipi wadekobi a:ka:midoliya,⁸ ebema: ebe Samaliya duliyoumololo kawonomolo kawo kalakalanomote itani.

Giwali Osiyodiloleledawa Saimonote Godokono Elawo Maniamo Laema: Dowageliya

⁹ Nanitabola, Pilipite Samaliya kawo duliyoumolamo dopamo pea:no, dubu idite ebolo nokolinami ebene mailo Saimonotela, ebete ebene giwali osiyodilole tanalamo epo anoanoilamenami. Ega:walo ebe a:ka:tuwa: ebe kawoma: eba midinalo,¹⁰ Samaliya opono dologala epo ega:walo kawokawo mailago epo ibi bilibilinomate ebene iyatulame tanalo wadenomamo olowionakiya. Ebene iba:te negelanakiya, "Ebene elawo Unu Duliyoumolone pena, ebema: ale ebetamo Elawodawanomo mailo kikamiye!"¹¹ Iyo, Saimonote tete geyageyalo ebene giwali iyatawa

tanalamo ebe epo danoanoilamenami, ebema: iba:te ebene osiyodilole tanalodo ebe nowaloma:tanamiya.

¹² Wiyasiya Pilipite da:piya ebete Wade Tabo eba pa:kiyawaolo, Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebete ebe tanalo ega:walo Ya:su Kelisokono elawo tanalo ebo pawokalilamiya. Ebe tetelo Samaliya epate nanitabokobi midite, ebene Pilipite ebe kamiyale ega:walo dubu bilibilinomo obamo ebo waduba:mi-daoliya.¹³ Ega:walo Saimonote atumu nanitabokobi midite Pilipite ebe obamo ebo kaduba:midiya, ebene Pilipite Godokono elawamo kebe kawokawo anoano tanalo kosiyodilolenakile, Saimonote ebe niyak-abonomolo eba okolitalo ebe iyaiya tanalo dulamenaki kawonomamo anoanonaki.

¹⁴ Ebe atu tetelo Yelusalema kawo duliyoumololo alibolepi dubate Samaliya opo epono tanalo ma kunu olowiya, iba:te Godokono tabo elawiya, ebema: iba:te Pitako ega:walo Yoneko ebe tanalo uima: ibi gito naliboliya.¹⁵ Ebene ibi netewapiate ebamo tote olioli nanitabokobi midipi Godotamo ebo nowadipalateleya iba:te ebene Uliyana kelaema:¹⁶ mabu dopamo Pilipite ebe nanitabokobi midipi obamo dowaduba:mi-daoliya Kawodawa Ya:sukono mailo kapiyamo osiyodiliya, wiyasiya ebe tetelo Godokono Uliyanate ibi unamo ka:pokoliya:¹⁷ Ebema: Pitako Yoneko iba:te ebe tanalo iyatawaote ibino koto Samaliya nanitabokobi midipiatamo dowatiolamiya, iba:te Godokono Uliyana ebo lawiya. ‡

¹⁸ Ebe tetelo Godote alibolepi dubagodone ebene Wade-talena Uliyana epatamo keba kunu kikalamiyale, giwali osiyodiloleledawa Saimonote ebe tanalo dumiya, ebete mani iba:tamo eba ikalamelo negiya,¹⁹ "La:godolo ditana ebe elawo nale la:godone maniamo kelawa:mo, ebene nale kebe epono watamo naimano koto dowatiolamenakomo, iba:te atumu Godokono Uliyana nagodone belawenakoma:na:."

²⁰ Ebene Pitate ebene tabo eba wiyalo negiya, "A:imano ape ega:walo a:imano mani Saitanakono Ela Opamo kapimiya ka:toma:na:, mabu a:imano woki ma kunu itana, lumagite Godokono Uliyanano elawo maniamo kelaemene! Ao, eba kunua:!"²¹ A:imano kuba wokino tanaloma: a:ma: Godokono woko osiyodilo magumulo ago akapaladabua:emene, mabu Godokono umi magumulo a:imano tepo magumuno woki ka:tuputupua:.²² Ebema: modobola a:ma: woki iyakobi mida:wete a:ma:le demalagidilawita ebe kuba osiyodilo tanalone nolobigiye, ega:walo a:ma: Godoko na:toweomiye ebete a:imano kuba woki egebolemetate ka:dodomatimitama:.²³ Nanitabola, na iyatawala a:imano tepo magumuno dowa tanalote detaboki, ebe mabuma: a:ma: Saitanakono idoko motolo bokolinata!"

²⁴ Ebene Saimonote tabo eba wiyalo negiya, "La: niyaniyata, modobola:ka: la: na Kawodawa Godotamo nadipanateniyala:, mabu la:le kebe tanaloma: kegelaema ebe kuba wiyate natamo nanitabolo demaigamene nale a:ka:modobomo."

† 7:60 Luk 23:34 †† 8:3 Ali 9:1,13; 22:4; 26:9-11

‡ 8:17 Ali 19:6

²⁵ Ebema: me tanalo dolopoligiya, ebe tetelo Pitako Yoneko iba:te Samaliya kawo duliyoumololo Kawodawa Ya:sukono iyaiya tabono tanaloma: awokala gelate Yelusalemano walo ebo kolowamiya, ebene iba:te eba tolo gabo tetelo Samaliya opono iyaiya duliyoumolo de pesodo Wade Tabo kiyawaoago ebo tiya.

Pilipite Itiyopiya Opo Kawo Dubutamo Ya:sukono Wade Tabo Da:kiyawaiya

²⁶ Ebe tetelo Kawodawa Godokono nopodawate Pilipitamo negiya, "A:ma: maigawete siyele apuamo na:toa, Yelusalemane Gasa duliyoumolamo bulu opodo da:tolamenaka ebe gabamo." ²⁷ Ebene ebete maigate ebamo na:tiya. Ebe atu tetelo kawo dubu idi, ebete Itiyopiya opono Kawo Elawo Kamiyale Ka:ndesikono wokodawama: eda:nami, ebete ebene kawokawo inamabu ega:walo mani ulamelemenami, ebe dubute me atu gabodo piti. Ebete Yelusalema kawo duliyoumolamo Godoko amamatema: iyalo tote ²⁸ walo eba ka:pitalo, ebene sa:liyota-pe unulo okolite Godokono woki awokalimidawa Aisayakono Buka ka:la:miola:go eba pitalo, Pilipite ebe ebo numiya.

²⁹ Ebe tetelo Godokono Uliyanate Pilipiko naniya, "A:ma: sa:liyota-pe niyakabamo nemaigawete eba:go kapimiya na:tonatiye." ³⁰ Ebema: Pilipite sa:liyota-peago eba puliganatolo, kawo dubute Aisayakono Buka tabo deka:la:mioliti ebene tabo nolowite ebetamo negiya, "A:ma:le deka:la:miola:wita ebe tabono magumu na:kemalagidilawita?"

³¹ Ebete tabo eba wiyalo negiya, "Ao, na keba kunu na:kiyatawamo? Na iyatunamedawa puliyala." Ebe tetelo ebete Pilipiko naniya ebete sa:liyota-peamo olote ebe niyakabamo ka:pokolima:." ³² Ebene kawo dubute Aisayakono Bukalo Godokono tabo ma kunu ka:la:mioliti,

"Iba:te ebe dubu lawete emagatiya sipi-goeomu kananakapuima; ebene lumagite sipi-goeo da:pesono ipo dotolemita, ebe sipite gelebadilo eba lutalo

tabo gea:noma: keba kunu keda:nakole, ebete eba kunu tabo abumite tabo idi kegiya:." †

³³ Ebe tetelo iba:te ebe eba malogolo ebene tanalo wadenomamo anagiyamidamea:no a:eamo gito nalibiya.

Numa:la:, iba:te ebene igilo me opolo itamidamiya, ebema: ebene walonepino tanaloma: potele na:ka:kiyawaomene?"

³⁴ Godokono Buka ka:la:miola: tanalo dolopoligiya kawo dubute wiyasiya Pilipitamo negiya, "A:ma: na nanana:, Aisayate pokono tanaloma: ka:kiyawaiyale, ebe a:ka:tuwa: ebene tanaloma:la:ka: o lumagi idino tanaloma: ka:kiyawaiyale?" ³⁵ Ebema: iba:te kapimiya eba tutalo kawo dubute deka:la:moliya, Pilipite ebe tabono magumu dopamo awokalimite, ebene Godokono Buka apuapuno tabo epetapino magumu atumu kawokalilamete Ya:sukono Wade Tabo ebetamo ebo kiyawaonatiya. ³⁶ Ebene ibi netewapiate ebe gabo-

† 8:32 Ais 53:7-8

do eba tonatolo obo paka: da:pesamo da:nemaimiya, kawo dubute negiya, "A:ma: me obo numa: A:ma: modobola:ka: na obamo aduba:midanema:? Kodakoda idi ba:kitanale?" ††

³⁷ Ebene Pilipite ebetamo negiya, "A:ma: a:imano tepo magumulo Godokono tabo nanitabokobi da:mida:wa:, nale a:ma: obamo kaduba:midamota."

Ebete tabo eba wiyalo negiya, "Na ka:lo Ya:suko nanitabokobi a:midimo, ebe Kelisote, Godokono Gudula." ‡

³⁸ Ebe tetelo kawo dubute sa:liyota-pe atadawa naniya ebete pe ebamo kodioboma:, ebene ebete Pilipa:go iwitite Pilipite ebe obamo ebo aduba:midiya. ³⁹ Ebene ibi netewapiate obo magumune eba pidiwitalo Kawodawa Godokono Uliyanate Pilipiko opo ida:mo demagatiya, kawo dubute ebe walo kumiya:, ebete wiyasiya kawo kalakalago ebe gabodo walo gito ka:tiya. ⁴⁰ Ebe tetelo Pilipite Godokono elawamo Aso-tase duliyoumolamo nemaigate, ebete ebe duliyoumolone tote ebe opono duliyoumolo bilibilinomodo Godokono Wade Tabo kiyawaoago Sisaliya kawo duliyoumolamo ebo nemaigiya. ††

Solote Ebene Kuba Osiyodilole Tanalone Ya:sutamo Dolobigiya

Ali 22:6-16; 26:12-18

9 Ebe atu tetelo Solote Kawodawa Ya:suko waloma:tapi anakapulaema: tabo elawonomamo kiyawaonaki, ebene ebete Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomotamo tote ^{‡2} leta uwatema: ebe ebo naniya. Ebe ubila ebe letago Dama:sakase kawo duliyoumolamo tote, Yu epono iyaiya balidi ibilamole motamo nopegate, kebe epate Ya:suko Nanitabokobi Midi Gabodo dowapata:lame-namiya ebe dubu ega:walo kamiyale ka:nolema:, ebene ebete ibi da:nulaemene ibi elawamo nuwatete Yelusalema kawo duliyoumolamo magaelete idoko motamo ebo ka:piyalekema:.

³ Ebene ebete Dama:sakase kawo duliyoumolo niyakabamo da:nemaiganatiya ebe tetenomolo Godokono Unu Duliyoumolone alote eba piwisigalo molete da:la:uwa:mida keba kunula:ka:, ebe alote eba kunu ebe ebo pa:wiyamidadigiya. ⁴ Ebene ebete opamogate tabo ma kunu olowiya, "Solo, Solo! Keleka: mabu a:ma:le natamo kawokawo temeteme dikanama:wena?"

⁵ Solote nowamiya, "Kawodawa, a:ma: poteleka:?"

Wiyi tabote na:piya ebetamo, "Na Ya:sutela, a:ma:le temeteme dikanama:wena, na ebe lumagila. ⁶ A:ma: maigawete duliyoumolamo na:nopega. Ebolo lumagi idite a:ma: kanama:ta a:ma:le beda: tanalo na:kosiyoudilaemene."

⁷ Ebe tetelo Solago da:tolamiya ebe dubate ebe tabo madodo eba olowilo wiyasiya lumagi kumiya:, ebema:

†† 8:36 Ali 10:47 ‡ Ali 8:37 buka apuno tabo Lukute bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. †† 8:40 Ali 21:8 †† 9:1 Ali 8:3

iba:te eba anoanolo tanalo idi osiyodilola:no gito lamota:oniya. ⁸ Ebene Solote opone maigate balidi paeamida:lete da:meliya ebe tetelo inamabu kulamiya:, ebema: ebena namutupiate ebe kotamo lawete Dama:sakase kawo duliyoumolamo gito magatiya. ⁹ Ebene ebete netewa-kapiya egelalo inamabu ulamolea:no ebolo gito nokoliya, ebete bae kenanakia: ega:walo obo ka:ninakia:.

¹⁰ Ebe tetelo ebe Dama:sakase kawo duliyoumololo Ya:suko waloma:tadawa idi nokolinami, ebena mailo A:nanayasitela. Ebete u wata:no ebena balidite iyama: eba eda:omelo Kawodawate ebe neka:miya, "A:nanayasi!"

Ebete nowamiya, "Kawodawa, na mela. Beda:la:ka:?"

¹¹ Ebene Kawodawate ebetamo negiya, "A:ma: maigawete, gabo mailo Tuputupula ebamo toawete Yudasikono motolo Tasase duliyoumololo dubu Soloko na:nowadia. Me tetelo ebete ebolo towetowe tabo natamo degita, nale nolowitamo. ¹² Ebema: ebete u wata:no ebena balidite iyama: eba eda:omelo A:nanayasi mailago dubu umi, ebe dubute ebena balidi wadekobi ka:midilima: ebete ebena koto ebetamo eba powatilimitalo ebo umi."

¹³ A:nanayasite ebena tabo eba wiyalo negiya, "Kawodawa, na epo bilibilidopagodone olowimo, me dubute Yelusalemalo a:imano tuputupu epatamo kawokawo kuba osiyodilolenaki. ¹⁴ Ega:walo na iyatawala, me tetelo ebete a Yu epono kawokawo watowatopiagodone elawo elawi, ebete me Dama:sakase duliyoumololo piyate a:imano mailo deka:mina ibi uwatete idoko motamo ka:niyalekema:."

¹⁵ Kawodawate wiyasiya ebetamo negiya, "Modobola a:ma: na:toa, mabu nale ebe iyalo elawiyamo ebete naimano wade wokodawama: keda:ma:, iyo, ebete naimano mailamo tote, Isalaela epo ega:walo Yua: epo ega:walo ibino kawokawo elawodubu ibi bilibilinomamatamo naimano tanalo kanawokalimene. ¹⁶ Ebema: na a:ka:tuwa: ebe kiyatuimamo, naimano mailo mabuma: ebete kebako kawokawo temeteme na:kuwate-nakomene." ††

¹⁷ Ebene A:nanayasite tote ebe moto guamo nodolote ebena koto Solotamo eba nowatililo naniya, "Naimano ekawi Solo, a:ma:le gabodo eba pitalo a:ma:tamo dapawokali ebe Kawodawa Ya:sute na apalibone, a:imano balidi wadekobi pimidilimitate, ebena Godokono Uliyanate a:imano tepo magumu ketabokaimene." ¹⁸ Ebe tetenomolo ebena balidi da:mula:lemiya ebe balidino gibute opamo eba gudimilo ebena balidite wadekobi ebo olowiomiya, ebena ebete demaigiya A:nanayasite ebe obamo aduba:midate, ¹⁹ ebe tetelo ebete bae da:keniya elawo walo ebo kelawiya.

Solote Ya:sukono Wade Tabo Dama:sakase Kawo Duliyoumololo Da:kiyawaiya.

Ebena egela epetapilo Solote Dama:sakase kawo duliyoumololo Ya:suko waloma:tapiago eba okolilo,

† 9:15 Ali 25:13; 27:24; Lom 1:5 †† 9:16 2Kol 11:23-28

²⁰ ebete Yu epono iyaiya balidi ibilamole motolo Ya:sute Godokono Guduma: deda:na ebe tanalo awokalimi ebo nowagilimiya. ²¹ Ebene piyate ebena tabo dolowiya ibi bilibilinomate anoanolo negeliya, "Me dubu Yelusalemalo Ya:sukono mailo deka:mina ebe epo da:kubailamenaki, me ebe lumagila! Ebete mamo ebema: pi, iyo, ebe ubila Ya:suko nanitabokobi midipi elawamo puwatete Godotamo kalimagono ikameopino ununomo watowatopiatamo kemagatalema:!" ‡

²² Ebe tetelo Solote Godokono tabo kiyawao magumulo elawonomoma: eda:te, Ya:sute Godokono Alibodawa Kelisoma: deda:na ebete ebe tanalo awokaliminomo awokalimiya, ebema: nanitabola, Dama:sakase kawo duliyoumololo dilukulinamiya ebe Yu epate woki bilibilima: eba eda:olo, iba:te apaminatateui tanalago ebena tabo odiyoboma: ka:modobiya: ††

Yu Epate Soloko Anakapuima: Nopo Diyatiya

²³ Ebene egela epetapi da:petolamiya Yu epate aladabutite Soloko anakapuima: nopo ebo iyatiya. ²⁴ Ebe tetene wagilimite iba:te egela ega:walo idoko bilibilinomolo Dama:sakase kawo duliyoumololo kalano iyaiya gigiyulo atila:pi ebo alomiya Solote ebamo nemaigalo ebo kanakapuima:. Wiyasiya iba:te gananaloda:kiyawautiya lumagi idite Soloko iyalo a:piyatumiya, ²⁵ ebena idoko idilo Soloko waloma:tapiate ebe lawenateda:ea magumamo adipinate kala unudo opamo nowolukonate, ebete ebe duliyoumolone gito alaula:ni. ††

Solote Yelusalema Kawo Duliyoumololo Walo Da:kolowamiya

²⁶ Solote Yelusalemamo walo da:ka:piya Ya:suko nanitabokobi midipi epetapiago kapiyakobi olowima: powageliya, wiyasiya ibi bilibilinomate ebe eba tolemelo iyaiya alautiya mabu iba:te ebe Ya:sukono nani waloma:tadawama: kegelija: ††²⁷ Ebe mabuma: Banabasite ebe lawete alibolepi dubatamo eba magatalo me iyaiya tanalo ibi ebo nikiyawaolamiya, Solote gabo tetelo Kawodawa Ya:suko dumi, ega:walo Kawodawate ebetamo tabo da:kiyawai, ega:walo ebete Dama:sakase duliyoumololo Ya:sukono mailamo tabo elawamo da:kiyawaonati. ††²⁸ Ebema: ebe tetene wagilimite Solote nanitabokobi midipiago eba okolilo Yelusalema duliyoumololo kawonomolo Kawodawa Ya:sukono mailamo tabo elawonomamo kiyawao ebo nowagilimiya. ²⁹ Ebene tete epetapilo ebete Guliki tabamo degelanakiya ebe Yu epago Ya:sukono tanaloma: apaminatateuinakiya, ebema: iba:te gabo wadiyiya ebe anakapuima:. ³⁰ Ebe tetelo nanitabokobi midipi ekakiate ebe tanalo diyatawaiya, iba:te Soloko Sisaliya kawo duliyoumolamo magatate ebena Tasase duliyoumolamo gito nalibiya.

‡ 9:21 Ali 8:3 †† 9:22 Ali 18:28 †† 9:25 2Kol 11:32-33 ††
9:26 Gal 1:17-19 ††† 9:27 1Kol 9:1

³¹ Ebema: Yudiya ega:walo Ga:lili ega:walo Samaliya opo kawokawonomolo dilukulionamiya, ebe sosi epate gelebadi tanalago eba pola:nalo iba:te nanitabokobi midi magumulo elawonomoma: eba eda:olo ebo apepeiya. Nanitabola, nanitabokobi midipiate Kawodawa Ya:sutamo tudila:olo ebenu Uliyanano walubi tanalodo ibino uwomute kawonomoma: ebo ediya.

Pitate Ape Kodakoda Temetema:go Dubu Wadekobi Da:midiya

³² Ebene Pitate Yudiya ega:walo Samaliya opodo eba petolo, ebete egela idilo Lida duliyoumolamo ebo ne-maigiya Godokono tuputupu epono ilukuli tanalo ka:nuima:. ³³ Ebete ebolo dubu idi numiya, ebenu mailo Iniyasitela, ebe a:iti ulama magumulo ape kodakoda temetemetete eba uminalo ebenu wata bailo gito wati-tanaki. ³⁴ Pitate ebe naniya, "Iniyasi, Ya:su Kelisote a:ma: wadekobi a:mida:ta. A:ma: maigawete a:imano bogona:mokopiamida." Ebe tetenomolo temetemetete ebe dubugodone dolopoligiya ebete ebo maigiya, ³⁵ ebema: Lida ega:walo Salono duliyoumololo dilukulionamiya ebe epo bilibilinomate ebenu wade tanalo umite Kawodawa Ya:sutamo ebo olobiliya.

Pitate Dokasiko A:ene Dadipatiya

³⁶ Ebene Yopa duliyoumololo Ya:suko waloma:tadawa kamiyaleti idinokolinami, ebenu mailo Tabitatela, epate ebe mailo Guliki tabamo Dokasima: ka:mina, me mailono magumu nitana, 'diyagoeola.' Me kamiyaleno tanalo ma kunula, ebete wadewade tanalo eba osiyodilolelo nigologolopiatamo nilakapo kawodawanomoma: eda:nami. ³⁷ Egela idilo ebe gabugabute delawiya gito a:iya, ebenu moto epate ebenu ape ukulate unu motono tete kawo ditanami ebe teta:mo gito nadi-latiya epo epetapiate ebe ebolo ka:pa:liyaema:. ³⁸ Yopa duliyoumolone Lida duliyoumolamo tolaema: mulua:, ebema: Pitate Lida duliyoumololo dokolinami, Ya:suko waloma:tapi epetapiate ebe tanalo olowite netewa dubu ebo naliboliya, iba:te ebe eba na:toweomelo ebete samamo ka:pema:.

³⁹ Ebene Pitate maigate iba:go ebo piya. Ebete Dokasikonon motamo da:podoliya, a:e kamiyaleno ape ka:nuima: epate ebe ebo magatiya unu motolo tete kawo ditanami ebe teta:mo. Ebolo amoleamole epetapiate ebe niyakabolo putitatate eba imitalo ibino pupuliono inamabu ebo iyatumiya, Dokasite eba okolinalo dopamo nilakapolo dikalamolenaki ebe kaliku. ⁴⁰ Ebe tetelo Pitate ibi bilibilinomo Dokasikonon wata baine palibolete, ebe a:ka:tuwa: pupamo okolite Godoko ebo toweomiya, ebenu ebete a:e kamiyaletamo olobigate ebe naniya, "Tabita, a:ma: nemaiga!" Ebe tetenomolo ebete ebenu balidi paeamidalete Pitako dumiya ebenu wata baine maigate gito okoliya, ⁴¹ ebenu Pitate koto uwamidate ebete kemaigama: eba walubilo, ebete amoleamole ega:walo nanitabokobi midipi epetapi ka:la:mite Dokasiko iba:tamo ebo ikalamiya. ⁴² Nanitabola, me tabote Yopa duliyoumololo

kawonomoma da:tiya epo bilibilinomate Kawodawa Ya:suko nanitabokobi ebo midiya, ⁴³ ebema: Pitate egela epetapi bilibilidopo ebe duliyoumololo okoliya Saimonokono motolo, ebe dubu kau-goeogoeono tamamo inamabu osiyodilole dawala.

Koniliyasite Pitako Ka:pema: Tabo Danaliboni

10 Ebe tetelo dubu idite Sisaliya kawo duliyoumololo nokolinami, ebenu mailo Koniliyasitela, ebe Loma epono gowelaopino elawodubu idila, ega:walo ebenu gowelaopino taneba mailo ebe Itali Epono Tanebapila. ² Ebete ebenu osiyodilole magumulo Godotamo na:tuduwatanami, ma kunu ebete ebenu moto epago Godoko amamatenamiya, ega:walo tete epetapilo ebete Yu epo nigologololo dilukulionamiya ebe epo nilakapolo walubilinaki, ega:walo egela bilibilinomolo ebete Godotamo towetowe tabo kiyawaonaki. ³ Ebene egela idilo egelate kela:mo da:niwisi-gatepani, ebe tete 3 koloko tetela, ebenu balidite iyama: eba eda:omenalo Godokono nopodawa wadenomamo ebo umini. Nopodawate ebetamo popeganate na:peka:mini, "Koniliyasi!"

⁴ Ebe tetelo Koniliyasite nopodawa tola:go eba uminalo ebetamo negeni, "Kawodawa, beda:la:ka:?" Nopodawate ebe nowaimini, "A:ma:le towetowe tabo Godotamo degeawenaka ega:walo nigologolopiatamo nilakapo tanalo dosiyodilola:wenaka, ebe mabuma: Godote a:ma:tamo nekalakalana, ebe ubila wade tanalo idin a:ma:tamo osiyodiloma:. ⁵ Ebema: a:ma:le ka:lo dubu epetapi nalibola: Yopa duliyoumolamo, iba:te dubu idi Saimono Pitako kemagaema:. ⁶ Me dubu Pitako ebe Saimono idi kau-goeogoeono tamamo inamabu osiyodilole dawano motolo okolina, ebenu moto kewa: kolomo balalo a:emena, ebenu a:ma:le kebe dubu kanalibola:emene, iba:te ebamo ne-maimiote Pitako ebo ka:nuima:na:."

⁷ Ebe tetelo Koniliyasitamo da:kiyawaoni ebe nopodawate ebegodone da:toni, ebete ebenu moto guno wokopi netewa ega:walo gowelaodawa dubu kapiya ebo ka:la:mini, ebe gowelaodawa dubute Godotamo na:tuduwatanami ega:walo ebe Koniliyasikonon wade opodawa idila. ⁸ Ebene Koniliyasitamo kebe tanalote ka:pemaiganile, ebete ebe tanalo ibi analenate Yopa duliyoumolamo ebo aliboleni.

⁹ Egela idilo iba:te Yopa duliyoumololo niyakabamo ne-maima: eba tolamenatolo, Pitate egela tuli tetelo Godago tabo gelama: moto unamo a:ka:tuwa: gito nodoliya. ¹⁰ Ebe tetelo ebenu tepo magumulo bae kape tanalo eba iyatawitalo bae nama: ubi niyatiti, wiyasiya moto epate bae ka:ma: eba osiyodilulalo ebenu balidite iyama: ebo eda:omiya. ¹¹ Ebene Godote Unu Duliyoumololo a:iyamiditalo Pitate ebo umiya, ebegodone inamabu idite piwisigiya, kaliku kawonomo ubuwomu netewa-netewa uwatelemete opamo ebo puwamidiya. ¹² Nanitabola, ebe kaliku magumulo digilonon ebe iyaiya inamabu bilibilinomate pola:niya, ma kunu agowamo wapata:lamole inamabu, tepamo wapata:lamole inamabu, ega:walo olaola bilibilinomo, Pi-

tate ebakobako inamabu ulamiya. ¹³ Ebene tabote ebetamo ma kunu piwisigiya, "Pita, a:ma: maigawete inamabu idi anakapuma:wete nena!"

¹⁴ Wiyasiya Pitate negiya, "Ao, Kawodawa, na mod- oboa! A:ma:le a Yu epatamo dopamo dalomoa- ma:wiyala, nale ebe talena kadikamidalenakia: Nale makomako kuba goeogoeo, kalu, ega:walo olaola ke- naonakoa!" †

¹⁵ Ebene walo ebetamo tabo idite ka:piya, "Me tetelo Godote kebe inamabu wadewadenoma: degena, a:ma:le ebe inamabu kubakubanoma: akogeala:" ††¹⁶ Ebene Godote Pitatamo ebe tanalo netewa-kapiya teta:mo osiyodilote, ebe inamabuagono kaliku Unu Duliyoumolamo walo gito kelawa:digiya.

¹⁷ Ebe tetelo Pitate me tanalono magumuma: woki bilibilima: eba editalo, Koniliyasite adimo idilo dali- boleni ebe dubate Saimonokono moto niyatawaote ebe motono kala ga:dimi gigiyulo ebo nelamota:oniya.

¹⁸ Ebene iba:te moto epo nalateda:liya, "Saimono Pitako me motolo ba:ka:lutale?"

¹⁹ Ebe atu tetenomolo Pitate kebe tanalo kumiyale ebe tanalono magumu eba waditalo, Godokono Uliyanate ebe naniya, "Gigiyu niyakabolo dubu nete- wa-kapiyate a:ma: ba:powaditata. ²⁰ A:ma: maigawete iba:tamo na:niwisiga. A:ma: ibino tabo dolowiaemene iba:go toma: woki bilibilima: akoeda:la:, mabu ibi nale palibolimo."

²¹ Ebe tetelo Pitate ebe dubatamo piwisigate na:pegiya, "Na la:le dowadina:witama, ebe dubula. La: beda:ma: ka:pelama:ema?"

²² Iba:te ebetamo nowamiya, "Gowelaopino Ela- wodubu Koniliyasite dutu adimolo a a:ma:tamo pali- boeni. Ebe tuputupudawala, ebete nani Godo ebe amamatena ega:walo Yu epo bilibilinomite ebe wadedawanomoma: gelana. Godokono nopodawa idite ebe anani a:ma:le ebena motamo ka:pa:ema:, ebene ebete a:imano tabo kolowimene." ²³ Ebema: Pi- tate ibino tabo olowite moto guamo magatalete ebe idokolo ibi wadenomamo walubilini.

Pitate Koniliyasiko Ka:nowalubima: Da:tiya

Ebene egela idilo Pitate maigate ebe dubago na:tiya, ega:walo Yopa duliyoumolone nanitabokobi midipi dubu epetapiate iba:go a:ka:tolamiya. ²⁴ Iba:te gabo tetelo nelaonate, egela idilo Sisaliya kawo duliyoumo- lamo ebo nemaimiya, wiyasiya iba:te Koniliyasitamo nemaimia:no, ebete dopamo ebena eponomo ega:wa- lo ebena namutupi epetapi ka:la:mite, iba:te ebena motamo paladabutite Pitako ebo pemakopelitiya.

²⁵ Ebene Pitate ebamo pemaigate motamo opegama: eba nowagelitalo, Koniliyasite eba:go palugote ebena agowa mabuamo pa:tuduwatato ebe ebo pamamatiya.

²⁶ Pitate wiyasiya ebe adipatelo negiya, "A:ma:le na akoamamanatena:la:! A:ma: nemaiga, mabu na me opo lumagila, a:ma: keba kunula:ka: eba kunula." ‡

²⁷ Ebene Pitate eba:go tabo kiyawaoago moto guamo eba nopila:olo, epo bilibilinomite iyalo alad- abutite eba pola:nalo ebo nulamiya. ²⁸ Pitate iba:tamo negiya, "La: iyatawalata a Yu epagodolo talena bitana Yua: lumagi idino motamo odoloma:, ega:walo ale Yua: lumagiago akaladabutima:, wiyasiya Godote tana- lo idi na iyatunami, nale lumagi iditamo ubia:noma: eba eda:lo daleyagonoma: a:kegemo. ²⁹ Ebema: la:le natamo tabo dapalibawenima, na ebe tabo olowite woki bilibila:go ka:pea:, kalakalago pemo, wiyasiya niyaniyata, la:le natamo tabo beda:ma: kanalibaweni- ma?"

³⁰ Ebene Koniliyasite ebena tabo eba wiyalo negiya, "Netewa-kapiya egela da:ponolopoligi kawo tanalo idite natamo a:pemaigani. Ebe tetelo egelate kela:mo da:niwisigatepani nale naimano motolo Godotamo towetowe tabo negenimo, ebene dubute a:la:uwa:da:le kalikago pawokalanate naimano dopo apulo utinalo uminimo. ³¹ Ebete natamo negeni, 'Koniliyasi! Godote a:imano towetowe tabo olowi ega:walo a:imano nilakapo osiyodilo tanaloma: nekalakalana. ³² Ebema: a:ma: tabo nanalibiye Yopa duliyoumolamo Saimono Pitate ka:pema:, ebete Sai- mono idi kau-goeogoeo tamamo inamabu osiyo- diloledawano motolo okolina, ebena moto kewa: kolo- mo balalo a:emena.' ³³ Ebema: nale tabo samono- mamo palibonimo a:ma:le ka:pa:ema:, ka:lo a:ma: a:pa:ta. Kalakala kawonomola, a bilibilinomite malo Godokono ololo apulo ba:pola:nama:, Kawodawa Godote a:ma:tamo dikametia ebe tabo ale wadeno- mamo kolowiomalema:"

Pitate Koniliyasikono Motolo Ya:sukono Wade Tabo Da:kiyawaiya

³⁴ Ebene Pitate tabo kiyawao eba wagilimilo negiya, "Nanitabola, na iyatawamo Godote epono unu tama kulamelelamena:, ††³⁵ ebema: me opo kawonomolo iyaiya epono taneba magumulo kebe lumagite Godotamo tuduwatalo tuputupu tanalo dosiyodilole- namene, ebete ebe lumagitamo bekalakalanamene.

³⁶ "Godote dopamo a Isalaela epatamo dapalibi, la: ebe tabo iyatawalata, iyo, ebete ebe Wade Gelebadi Tabo atamo Ya:su Kelisodo apawokalimi, Ya:suko ebe me opo epo bilibilinomonono Kawodawala. ³⁷ Ega:walo la: me kawo tanalo idi iyatawalata, Yoneko epo obamo waduba:midaoledawate Godokono tabo da:pa:kiyawai, Nasaleta duliyoumolodawa Ya:sute ebena woko ebe tetelo wagilimi, iyo, ebena tanalote Ga:lili opolo dopamo pawokalate Yudiya opo kawono- mamo ebo nemaigi. Ebema: la: iyatawalata, Godote ebe lawete ebena Talena Uliyanano elawo ebe unamo dadipani, ebe mabuma: ebete wadewade tanalo osiyo- dilola:go eba pata:lo, Saitanate ala:mo dematuolam- olenami ebete ebe epo bilibilinomo wadekobi a:midio- lenaki mabu Godote eba:go nokolinami. ††³⁹ Ebema: numa:la:, Ya:sute a Yu epono opolo ega:walo Yelusale-

† 10:14 Kalima 11:1-47; Isi 4:14 †† 10:15 Mak 7:15,19 ‡ 10:26 Ali 14:13-15; Awo 19:10

†† 10:34 Totomu 10:17; Lom 2:11 †† 10:37-38 Ma:t 3:16; 4:12-17; Luk 4:17-20

ma kawo duliynomololo dosiyodilolenaki, ebe tanalo ale aimano balida:mo dulamenakima:, a ebema: gelana-ma:. Nanitabola, epate ebe kewa olotolowamo tupuguimite ikoko anagilamolemete ebo anaka-pumiya, ⁴⁰ wiyasiya netewa-kapiya egelalo Godote ebe a:ene igilamo adipatelo epatamo ebo awokalimi.

⁴¹ "Wiyasiya Ya:sute a:e magumune demaigi epo bilibilinomatamo kapawokala:, ao, Godote ebenu ubilo kebe epo Ya:sukono tanalo awokalima: iyalo de-ka:la:mioliya, ebete a kapiyakapiyatamo pawokali. Ebema: nanitabola, tete epetapilo ebete ago bae enanaki, ^{†42} ebene tete idilo ebete a anai ale epatamo Godokono Wade Tabo kawokaliminakoma:. Ale me tanalo ebema: awokaliminama:, piyate igilolo dilukuliona ega:walo piyate dopamo da:elaiya, Ya:sute ebe epo bilibilinomono tanalo kanagilamelelaemene, mabu iyalo tetenomolo Godote ebetamo ebe woko ikamiya. ^{††43} Iyo, nanitabola, Godokono woki awokalimipi dopamo dilukulinamiya ibi bilibilinomate Ya:sukono tanalo ma kunu awokaliminakiya, piyate ebe nanitabokobi da:midima:na: Godote ibino kuba Ya:sukono mailono elawamo egebolelamete ka:dodolomatililaemene." †

Godokono Uliyanate Yua: Epatamo Da:piya

⁴⁴ Pitate me tabo eba kiyawautalo, Godokono Uliyanate tabo olowiopi bilibilinomo unamo ebo piwisigiya. ^{††45} Ebene Yu epo nanitabokobi midipi epetapiate Yopa duliynomolone Pitago da:pelamiya, iba:te ebe tanalo umite kawonomamo anoanoutiya, mabu Godote ebenu Uliyana Yua:pi unamo nilakapolo gito adipaniya, dopamo ebete Yu epatamo keba kunu kikalamiyale eba kunu. ⁴⁶ Iyo, Yua:piate Godokono Uliyanano elawamo Unu Duliynomolono nopopino iyaiya tabamo ebe eba walogutalo, Yu epate ebo olowiutiya, ebema: Pitate ebenu namutupiatamo negiya, ^{††47} "Numa:la:, me epate Godokono Uliyana elawa:, ale dopamo delaima: eba kunu. Ebema: ale ibi obamo waduba:midaolema: modobola, me wade tanalo osiyodiloma: lumagi idite a a:kodiyoboemene." ⁴⁸ Ebene Pitate ibi epetapi nanaliya iba:te Ya:su Kelisokono mailamo Yua:pi obamo kowaduba:midaolema:. Iba:te ebe tanalo osiyodilo dolopoligiya, Koniliyaside Pitako ebo toweomiya egela epetapi iba:go kokoliatepama:. ^{†††}

Pitate Yelusalema Sosi Watowatopiatamo Ebenu Osiyodilo Tanalo Dapawokalimiya

11 Ebe tetelo Yudiya opo kawonomolo dilukulinamiya ebe alibolepi dubu ega:walo nanitabokobi midipi ekaki epetapi, iba:te me tanalo olowiya Yua:piate Godokono tabo delawiya. ² Ebema: Pitate Yelusalema kawo duliynomolamo da:piya ibi epetapiate ebe kawiya aniya, mabu iba:te negelanakiya Yua:pi dubate Yu epono tama itamida pukala uwatea:no iba:te nanitabokobi midipiago kapiyakobi

† 10:41 Ali 1:8; Luk 24:42-43 †† 10:42 Ali 17:31; 1Pit 4:5 †
10:43 Ais 53:5-6; Yel 31:34 †† 10:44 Ali 11:15; 15:8 †† 10:46 Ali
2:4; 19:6 ††† 10:48 Ali 2:38

ako-olowiala:. ³ Ebema: iba:te Pitatamo negeliya, "A:ma: beda: mabuma: tama itamida pukala uwa-tea:pino motamo gito nodolawete iba:go bae beda:ma: ka:nenawia? A:ma: aimano kawo pukala nadikamidaliata!" ^{†††}

⁴ Ebema: Pitatamo kebe tanalate ka:pemaimiyale, ebete ebe tanalono wagilame mabune wagilimite wadenomamo ma kunu awokalilamiya, ⁵ "Na Yopa duliynomololo eba nokolinatelo egela idilo Godago tabo degelitima: naimano balidite iyama: ebo eda:ona-mi. Ebe tetelo Godokono Unu Duliynomolone inamabu idite piwisigitalo uimo, ebete kaliku kawonomo ubuwomu netewa-netewa uwatelemete natamo ebo puwamidi. ⁵⁶ Ebe tetelo nale tatalinomolo utite kaliku magumulo da:pola:ni ebe inamabu wadenomamo ulaimo, agowamo wapata:lame dabiolo inamabu, ega:walo iyaiya dabioloa: goeogoeo epetapi, ega:walo tepamo wapata:lame inamabu, ega:walo olaola bilibilinomo. ⁷ Ebene tabote natamo ma kunu pi, 'Pita, a:ma: maigawete, inamabu idi ankapuma:wete nena!'

⁸ "Wiyasiya nale negimo, 'Ao, Kawodawa, na mod-obao:. A:ma:le dopamo a Yu epate naoma: talena dalomoama:wiyala, nale makomako kubakuba inamabu kenaonakoa!'

⁹ "Ebene tabote walo Unu Duliynomolone na:ka:pi natamo, 'Me tetelo Godote kebe inamabu wadewadenoma: degena, a:ma:le ebe inamabu kubakubanoma: akogeala:.' ¹⁰ Ebene Godote natamo netewa-kapiya teta:mo ebe tanalo osiyodilote, ebe inamabuagono kaliku Unu Duliynomolomo walo gito kelawa:digi.

¹¹ "Ebene ebe tetenomolo Sisaliya duliynomolone natamo dapaliboli, ebe dubu netewa-kapiyate nale dokolinatimo ebe motamo ebo pemaimiya. ¹² Ebe tetelo Godokono Uliyanate na niatunami nale woki bilibiliala:no iba:go ka:toma:, ebema: me nanitabokobi midipi sikisi ekaki Yopa duliynomolone nago Sisaliya duliynomolamo tolamete Koniliyasikono motamo ebo nodoloima:. ¹³ Ebene adimo idilo Godokono nopodawate Koniliyasitamo dapawokalani, ebete ebe tanalo a ebo anai. Ebe nopodawate ebenu motolo dutini ebetamo negeni, 'A:ma: Yopa duliynomolamo tabo nanaliba Saimono Pitate ka:pema:. ¹⁴ Ebete pete Godokono tabo da:pa:kiyawaomene, ebe gabodo a:ma: ega:walo a:imano moto epo la: bilibilinomate igilo mula: tanalo Godogodone kelaemamota.' ^{††}

¹⁵ "Ebene nale Koniliyasikono tabo olowite tabo kiyawao eba wagilimilo, Godokono Uliyanate ibi unamo ebo iwisigi, dopo tetelo atamo diwisigi eba kunu. ^{†††16} Ebe tetelo Kawodawa Ya:sute dopamo da:kiyawai, nale ebenu tabo walo na:kemalagidilimo. Ebenu tabo ma kunula, 'Yonete la: obonomamo dowaduba:midaoletia, wiyasiya Godote la: ebenu Uliyanamo kowaduba:midaolema:ta.' ^{†††17} Nanitabola, Godote ebenu Uliyana Yua:piatamo ma kunu ikalami, dopamo ebete atamo dikaeami eba kunu, ale Kawodawa Ya:su Kelisoko nanitabokobi da:midima: ebe tetelo. Ebema: na

††† 11:3 Ali 10:28; Gal 2:12 § 11:5 Ali 10:9-48 †† 11:14 Ali
16:31 ††† 11:15 Ali 2:4 §† 11:16 Ali 1:5

potelela:ka; nale Godoko odiyoboma: dowagelen-amo? Nale Godokono elawo iba:godolo duimo Yua:pi obamo ebema: waduba:midaolimo.”

¹⁸ Ebe tetelo sosi watowatopiate Pitakono tabo olowite ebena osiyodilo tanaloma: odiyobo tabo idi kegelia; wiyasiya iba:te Godoko eba moiolo negeliya, “Nanitabola, Godote atumu Yua:piatamo wade tete ikalami, iba:te kuba woki magumune olobila:te Godokono nanitabo igilo kelaema.” †

Ya:sukono Wade Tabote A:ntiyoka Kawo Duliyomolamo Da:piya

¹⁹ Me tanalo idila. Yu watowatopiate Stibiniko danakapumiya ebe tetelo ibino dowa tanalote elawonomoma: ediya Ya:suko nanitabokobi midipiatamo, ebema: iba:te Yelusalemane iyaiya alautiya, epetapiate Ponisiya opamo, epetapiate Saipalase opamo, ega:walo epetapiate A:ntiyoka kawo duliyomolamo, iba:te eba kunu alautiya. Ebene iba:te ebe iyaiya opolo eba nilukulionalo, iba:te dopamo Yu epo kapiyatamo Ya:sukono Wade Tabo kiyawao ebo nowagilimiya. ††²⁰ Wiyasiya Saipalase opo epo ega:walo Sailiniya opo epo, ibino nanitabokobi midipi epetapiate A:ntiyoka kawo duliyomolamo da:pelamiya, iba:te Kawodawa Ya:sukono tanaloma: Wade Tabo Yua:piatamo atumu ebo pa:kiyawaiya. ²¹ Ebe tetelo epo bilibilinomate ibino tabo nanitabokobi midite Kawodawa Ya:sutamamo ebo olobiliya, mabu Kawodawano elawote iba:godolo nitanami.

²² Ebene Yelusalema kawo duliyomolono sosi watowatopiate ebe tanalo olowite Banabasiko ebo pali-biya A:ntiyoka kawo duliyomolamo. ^{†23} Ebete ebamo da:pemaigiya Godokono nilakapo tanalote ibino taneba magumulo woko dosiyodilonami ebe tanalo pumite kawonomamo pekalakaliya, ebema: ebete ibi nanaliya iba:te ibino tepo magumu kodakodailamete Kawodawa Ya:suko magumulo nanitabonomolo kilukulinama: ²⁴ Nanitabola, me Banabasiko ebe wade dubunomola, Godokono Uliyanate ebe etabokaimiya ega:walo ebena nanitabokobi midi tanalote kawonomoma: eda:nami, ebema: Godote ebena wade woko eba osiyodilolo epo bilibilinomate Kawodawa Ya:sutamamo ebo olobiliya.

²⁵ Ebene Banabasite Tasase kawo duliyomolamo gito tiya Soloko ka:nuima: ^{†26} Ebete ebe numite A:ntiyoka kawo duliyomolamo gito magaiya, ebena ibi netewapiate kapiya ulama magumulo sosi epago daladabutinakiya, iba:te epo epetapi bilibilinomo ebo iyatulame-nakiya. Ebe tetelo A:ntiyoka duliyomolamo epo epetapiate Ya:suko waloma:tapi ebena mailamo ka:la:milo Kellisoko modobo epoma: ka:la:mi ebo wagilimiya.

²⁷ Ebene Godokono woki awokalimipi dubu epetapiate Yelusalema kawo duliyomolone A:ntiyokamo gito tolamiya. ²⁸ Ibino taneba magumulo dubu idi A:gabasiite maigate Godokono Uliyanano elawamo tabo ma kunu kiyawaiya, “Me opo kawonomolo tete

† 11:18 Ali 13:48; 14:27 †† 11:19 Ali 8:1-4 † 11:22 Ali 4:36
†† 11:25 Ali 9:30

geyageyadopolu nao inamabuata kolopoligoma:na!” Ebema: ebe tanalote walone nanitabonomolo a:pe-maigiya, Loma epono Kawo Elawodubunomo Kolodiyasiko tetelo. ^{†29} Ebene Ya:suko waloma:tapiate ebe tanalo olowite tabo ma kunu iyatiya, ibi bilibilinomagodolo kebako manite modobolo ka:pola:niyale, ebe mani alomote iba:te Yudiya opolo dilukulinamiya ebe nanitabokobi midipi ekaki nilakapolo ka:nowalubilima: ³⁰ Ebema: iba:te eba kunu osiyodiliya, ebe mani iba:te Banabasiko ega:walo Soloko ibino kotamo alomote ebo aliboliya Yelusalema sosi watowatopiata-mo. ^{††}

Kawo Elawodubu Elodite Sosi Epatamo Kawokawo Temeteme Dikalamiya

12 Ebe atu tetelo Yelusalema kawo duliyomololo Kawo Elawodubu Elodite kawokawo temeteme sosi epatamo ikalame ebo wagilimiya, ² ma kunu ebete gowelaopi naliboletete, iba:te Yonekono naniwi Ya:imesiko nelawete idoko motolo gowelaono gila:mo ebe ebo anakapumiya. ³ Ebema: nanitabokobi midia: Yu epo epetapiate ebena osiyodilo tanaloma: dekalakalautiya, Elodite ebe tanalo iyatawate Pitako atumu anakapuima: ubi na:kiyatiti, ebena Yu epate ibino Unamo Maiga: Palowa Bae Soliyomu ^{†††} eba osiyodilutalo ebete Pitako ebo lawiya. ⁴ Ebene Pitako idoko motamo eba nalibolo Elodite ebena gowelaopi epetapi gito nalomiya iba:te ebe wadenomamo ka:numinatema: Ebe gowelaopiate Pitako eba uminatelo ibino netewa-netewa tanebalo pola:niya, taneba idilo powa, taneba idilo powa, iba:te eba kunu pola:niya, mabu Elodite ubi niyatiya, Aduga:la Soliyomu [§] dolopoligomene ebete Pitako powolukote epono ololo apulo ebena tanalo anagiyamidamete ebe ebo kanakapuima: ⁵ Ebema: Pitate ebe tete eba makopelelo idoko motolo ebo okoliya, wiyasiya sosi epate ebe mabuma: Godotamo kawonomamo towetoweonamiya.

Idoko Idilo Godote Pitako Idoko Motone Da:powolukoni

⁶ Elodite Pitako epono ololo apulo anakapuima: degiya, ebe egela pea:no idoko idilo Pitate gowelaopi dubu netewapino tetelo watani, auli ale ma:mi-daolemela, ega:walo ebe idokolo gowelaopi epetapi dubu netewate idoko moto gigiyulo nelamota:niya. ⁷ Ebene ebe tetelo Kawodawa Godokono nopodawate pawokaladiganate eba utinalo alote idoko moto gu ebo pukuimini. Ebete Pitako bala apune ologilo eba amutiyanalano nanani, “Pita, samamo nemaiga!” ebena ebete ebe tabo eba genalo Pitakono kotono auli alete a:ka:tuwa: ebo palamila:olemeni. ⁸ Ebene Godokono

†† 11:28 Ali 21:10 ††† 11:30 Ali 12:25 ††† Buka ka:la:mioledawa, a:ma: me Soliyomuno magumu iyatawama: ubi diyata:emene, modobola a:ma: Ma:t 26:17 buka apuno walubi tabo numiye. § Buka ka:la:mioledawa, a:ma: me Yu epono Soliyomu idino magumu iyatawama: ubi diyata:emene, modobola a:ma: Ma:t 26:2 buka apuno walubi tabo numiye.

nopodawate ebetamo negeni, "A:imano apeno inamabu pupuliawete agowa inamabu na:ka:pupuliya." Pitate ebe tanalo osiyodilonate nopodawate ebe walo nakanani, "A:ma: a:imano lubudino kaliku pula:wete na nowaloma:ena."

⁹ Ebene Pitate ebe eba waloma:tanalo Godokono nopodawate ebetamo dosiyodiloni ebe tanalo ebete iyolo numinamu geni. ¹⁰ Iba:te eba kunu eba tonalo atila:dawa idi nodolinate, idi ka:nodolinate, eba kunu iba:te idoko motono auli gigiyamo ebo nemaiminiya. Ebe tetelo kawokawo gigiyate a:ka:tuwa: alagilionate iba:te duliyo-molo teta:mo gito nemaiminiya, ebene iba:te duliyo-molo magumuno gabo idido kela:mo tonate Godokono nopodawate Pitagodone gito nalatidini. †

¹¹ Ebe tetelo Pitate wade woki lawenante negeni, "Nanitabola, na ka:lo iyatawamo Kawodawa Godote ebene nopodawa apalibo, iyo, ebete na Elodikono elawo magumune a:powolukone, ega:walo nanitabokobi midia: Yu epo epetapi kuba ubi tanalo magumune ebete naimano igilo a:mula:name."

¹² Ebema: ebete me tanalo diyatawani ebete Yone Makakona menoko Ma:likono motamo gito toni, mabu nanitabokobi midipi bilibilinomate ebamo iyalo aladabutiniya iba:te Godotamo towetowe tabo Pitako mabuma: kegelanama: ¹³ Ebene Pitate gigiyu eba nanakaminalo, woko buwele idi ebene mailo Laudate gigiyu a:iyamidama: eba penalo, ¹⁴ ebete Pitakono tabo madodo polowinate gigiyu a:iyamida:no kalakalago puliganate, Pitate gigiyu niyakabolo da:putini ebe tanalo ebete epo ebo nanaleni.

¹⁵ Iba:te ebetamo nowaminiya, "Ao, a:ma: nedaedale-nata!" Wiyasiya ebete ebene tabo nanitabonomoma: walo da:kegeni, iba:te woki iyakobi midilinate negelaniya, "Diyala, Pitate iyalo a:ete Godokono nopodawate ebene ololamo da:pele."

¹⁶ Iba:te ebe tabo eba gelanalo wiyasiya Pitate gigiyu anakami katepania:, ebema: iba:te pelamenate gigiyu da:pa:iyamidaniya Pitako uminate kawonomamo anoanoniya. ¹⁷ Ebe tetelo Pitate ebene kotamo epono kalakala diyamo eba odiyobolenalo, Kawodawa Godote ebe idoko motone keba kunu ka:powolukonile ebe tanalo ebete ibi ebo analeni. Ebene ebete iba:tamo negeni, "Me tanalo Ya:imesiko ega:walo aimano nanitabokobi midipi epetapi nananaliyala:." Ebe tetelo Pitate ibi miyapanate diya gabodo moto ida:mo gito toni gabamaniate ebe walo lawekapoma:

¹⁸ Duiya idilo egelate da:powaloiya ebe tetelo idoko moto atila:pi dubate Pitako idoko motone keba kunu ka:nemaiganile, iba:te ebe mabuma: kawonomamo eba anoanoutalo woki bilibilinomoma: eda:utiya.

††¹⁹ Ebene Kawo Elawodubu Elodite ebe tanalo dolowiya tabo ebo iyatiya Pitako kowadima:, wiyasiya iba:te ebe nipo wadiya. Ebe tetelo Elodite ibi Pitakono tanaloma: kawonomamo dalateda:liya, wiyasiya iba:te nanitabo tanalo awokalima: ka:modobutiya:, ebema:

ebete ebene gowelaopi epetapi analiya iba:te ebe idoko moto atila:pi gito kanakapulaema:

Godote Kawo Elawodubu Eloditamo Kuba Wiya Dikamiya

Ebe tanalo dolopoligiya walogabo apune Kawo Elawodubu Elodite Yudiya opone Sisaliya kawo duliyo-molamo gito tiya tete geyageyadopolo ebolo ka:nokolinama: ²⁰ Ebene tete idilo ebete Taya ega:walo Saidono kawokawo duliyo-molo netewatamo kawonomamo da:dowiya, ebe mabuma: ebe epate woki bilibilinomoma: eda:iya mabu ibi bilibilinomate Elodikono opolo bae uwatenakiya. Ebe tetelo iba:te Sisaliya kawo duliyo-molamo pelamete Kawo Elawodubuno moto umidawa Balastasiko dopamo napaniya ebete ibi mabuma: Elodiko gelebadikobi ka:midima:

²¹ Ebema: Elodite iba:go tabo ka:kiyawaoma: kebe tete kiyatiyale, ebe tete da:piya ebete ebene kawo elawodubuno inamabu pupulite tabo anagiyamidaba ilolo eba okulitalo iba:tamo tabo ebo kiyawaiya. ²² Ebema: iba:te Elodikono tabo dolowiya, ebe eba moiolo kawonomamo gelalo nowaimiya, "Atamo da:kiyawauta ebe opo lumagia:, ebe aimano Godotela!" ²³ Ebene Elodite ebe tabo kalakalago lawete wiyasiya nani Godo kadipatiya:. Ebe mabuma: Kawodawa Godokono nopodawate ebe tetenomolo ebe anagalimite, ebene ukate ebene apa:mo opila:ote ebene tepo magumuno inamabu naome eba wagilimilo gito a:iya. ‡

²⁴ Ebe tetelo Godokono tabote ebe opo kawonomamo eba petolo kawonomoma: ebo ediya. ‡²⁵ Ega:walo ebe atu tetelo Banabasiko ega:walo Soloko iba:te Yelusalemalo woko osiyodiloma: da:tiya, ebe woko nopoliyate iba:te A:ntiyoka kawo duliyo-molamo walo eba kolowamilo Yone Makako ebo magaiya. ‡

A:ntiyoka Sosi Watowatopiate Banabasiko Soloko Oli Wokamo Daliboliya

13 Ebe tetelo A:ntiyoka kawo duliyo-molono sosi magumulo Godokono woki awokalimipi dubu epetapi ega:walo iyatulamepi dubu epetapi bilibili-dopo iba:te ebolo nilukulinamiya. Ebe dubuno mailo Banabasiko, ega:walo Simiyonoko ebene mailo idi Kikilidawa, ega:walo Lusiyasiko ebe Sailiniya duliyo-molodawala, ega:walo Manyaneko gudu da:peso tetelo Kawo Elawodubu Elodikono menokote dabina-mi, ega:walo Soloko. ² Ebene egela idilo iba:te Kawodawa Godoko eba amatatilo ebete ibino tolame gabo wadenomamo kiyatulaema: bae naoa:no polaniya. Ebe tetelo Godokono Uliyanate ibi nanaliya, "La: Banabasiko Soloko ibi netewapi naimano tanaloma: iyabaiamo nalomala:. Ibi nale iyalo eka:la:miyamo iba:te naimano woko idi kosiyodilonama:." ‡‡

† 12:10 Ali 5:19 †† 12:18 Ali 5:22-24

‡ 12:23 Da:n 5:20 †† 12:24 Ais 55:11 ‡‡ 12:25 Ali 11:29-30; 15:37 ‡‡† 13:2 Ali 9:15

³ Ebene iba:te bae naoa:no eba pola:nalo, ibi nete-wapi mabuma: Godotamo towetowe tabo gelate, koto iba:tamo watiolamete oli wokamo ebo aliboliya. †

Banabasiko Soloko Iba:te Saipalase Opolo Ya:sukono Wade Tabo Da:kiyawaiya

⁴ Ebe tetelo Godokono Uliyanate Banabasiko Soloko danaliboliya, iba:te Selusiya duliyaomolamo nemaimite ebolo kawo palai pe lawete kewa: kolomo apuamo gito na:iwiya Saipalase opamo. ⁵ Ebene ebe opono Salamasidi duliyaomolamo nemaimite iba:te Yu epono iyaiya balidi ibilamole motolo Godokono tabo kiyawaoago ebo nowapatiya. Ebe tetelo Yone Makate woko magumulo ibi nowalubilinatiya. ††

⁶ Ebene iba:te Saipalase opodo eba petonatolo ebe opono duliyaomolo ida:mo ebo nemaimiya, ebe duliyaomolono mailo Peposalala. Ebolo iba:te giwali dubu idi numiya, ebene mailo Ba-Ya:sutela ega:walo ebene mailo idi Guliki tabamo Elimasitela. Me dubu ebe Yu dubula, wiyasiya ebete epo eba iyatulamenalo a:da: tabo Godokono mailamo kiyawaonaki. Ebe tetelo Saipalase opono Kapela Kawo Elawodubu ebene mailo Segiyasi Polasitela, ebete wade mulo wokiagodawama: eda:nami, ebene ebete Banabasiko ega:walo Soloko ebetamo neka:la:miya iba:godone Godokono tabo kolowima: Wiyasiya ebene namutudawa Ba-Ya:suko ubia:nola, ebema: ebete Soloko ega:walo Banabasiko eba odiyobolelo Kapela Kawo Elawodubu naniya ibino tabo nanitabokobi akomida:la:. ⁹ Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa Solokono mailo idi Polotela, ebema: Godokono Uliyanano elawote ebe eba tabokaimilo, ebete ebe giwali dubu balidi kodakodamo eba umilo kawiya ma kunu aniya, ¹⁰ "A:ma: Saitanakono gudulata, ega:walo a:ma: Godokono tuputupu tanalo odiyobodawama: eda:nata! Iyo, a:ma:godolo iyaiya elemasigi tanalo tabokanomola! Keleka: mabu a:ma:le Kawodawa Godokono tuputupu gabo dekalawikalawima:wenaka?" ¹¹ Ebema: ka:lo Godokono kotote a:ma: danagalimitamene a:imano balidite idokoma: keda:oema:ta, iyo, tete geyageyadopolu a:ma: egelano alo a:kuma:wena-komene."

Ebe tetenomolo idoko tanalote ebene ape da:pa:muliya Elimasite ebene kotamo eba olugiatepalelo walubidawa wadiya ebe gabo kiyatuima: ¹² Ebema: kebe tanalote kemaigiyale, Kapela Kawo Elawodubu Segiyasi Polasite ebe tanalo umite Godoko nanitabokobi ebo midiya, ega:walo ebete Kawodawa Godokono iyatumi tanaloma: kawonomamo anoanuti.

Polote Pisidiya Opono A:ntiyoka Duliyaomololo Ya:sukono Wade Tabo Da:kiyawaiya

¹³ Ebene Polote ebene namutupiago ebe Peposa duliyaomololo kawo palai pe lawete kewa: kolomo na:iwalete Pa:mapiliya opono Pega duliyaomolamo gito tolamiya. Ebolo Yone Makate ibi miyapate Yelusalema

† 13:3 Ali 6:6 †† 13:5 Ali 12:12; 15:39 ‡ 13:11 Ali 9:8

kawo duliyaomolamo walo gito ka:tiya. ¹⁴ Wiyasiya Poloiate Pega duliyaomolone tolamete Pisidiya opono A:ntiyoka duliyaomolamo gito nemaimiya, ebene iba:te Yu epono wokoa: talena egelalo ibino balidi ibilamole motamo nodolote epo epetapiago gito nilukuliya.

¹⁵ Ebene Mosesete Godokono Totomu Tabo ebene Bukamo dakuloliya ega:walo Godokono Woki Awokalimipiate dakuloliya, ebe netewa tanalo moto umipiate epatamo ebo ka:la:mioliya. Ebe tetelo iba:te Poloko ega:walo Banabasiko iba:tamo tabo ma kunu nalibiya, "Naniala:, la:godolo a kodakodaiaema: tabo ditanamene, modobola atamo negeliyala:"

¹⁶ Ebema: Polote maigate ebene koto unamo adipatelo negiya, "Isalaela epala:, ega:walo la: Yua:pi epetapi piyate nani Godo damamata:wenama, la: naimano tabo nolowiala:. ¹⁷ A Isalaela epono ewoniate Isipiti opolo kapela epoma: eba eda:onal, aimano Godote ibi uwatelo taneba kawonomoma: ebo midiliya, ebene ebete ebene kawo elawamo Isipiti opone ibi ebo wagailiya. ¹⁸ Ebene iba:te 40 ulamamo bulu opolo eba wapata:lamenalo Godotamo temeteme nikamenamiya, wiyasiya ebe tete geyageyanomolo ebete ibi wadenomamo buiyalatele-nami, ¹⁹ ega:walo ebete Ka:inane opolo iyaiya epono sebeni taneba alukotele ibino opo Isalaela epatamo gito ikalamiya. ²⁰ Nanitabola, Godote ebe Isalaela epono ewoni Isipiti opone dowagailiya ebe tetene wagilimite, iba:te Ka:inane opo da:pelawiya ebe teta:mo pemaiga, ebe tetelo 450 ulama a:petoiya.

"Ebene Godote ibi kowalubilima: tabo anagilamepi dubu epetapi iba:tamo ikalamiya, me tanalote ebe tetene wagilimite Godokono woki awokalimidawa Sa:miyoloko teta:mo pemaigiya. ²¹ Ebe tetelo iba:te Sa:miyoloko naniya ibi magumulo kawo elawodubu kadipatema:, ebema: Godote Beniyaminakono gu magumulo Kisikono gudu Soloko iba:tamo ikalamiya, ebete 40 ulamalo ibino watodawama: keda:nama: ²² Wiyasiya Godote Soloko iyabaiamo eba iyatilo Da:ibidiko ebo adipatiya ebete ibino Kawo Elawodubu idima: keda:ma:. Ebe tetelo Godote Da:ibidikono tanaloma: tabo ma kunu kiyawaiya, 'Nale Yesikono gudu Da:ibidiko uimo, ebene tepo magumu wadenonomola, na keba kunula:ka: eba kunula, iyo, ebete naimano ubi tanalo bilibilinomamo a:tuduwatanako.' ²³††

²³ "Ebene Godote kebe tabo dopamo nanitabonomolo kegiyale, ebe tabono tanalote a tetelo ma kunu pemaigiya, ebete Da:ibidikono walone gudu idi Ya:suko adipatiya, ebete Isalaela epono Igilo Mu-la:lamedawama: keda:ma:. ²⁴ Ebene Ya:sute ebene woko wagilimia:no, dopamo Yonete Isalaela epo bilibilinomatamo Godokono tabo ma kunu pa:kiyawaiya, iba:te ibino kubane olobila:ote ebene ebete ibi obamo kowaduba:midaolema:. ²⁵ Ega:walo Yonekono woko

†† 13:13 Ali 15:38 †† 13:17 Maimi 1:7; 6:6; 12:51 ††† 13:18 Nabas 14:34; Totomu 1:31 †††† 13:19 Totomu 7:1; Yos 14:1 § 13:20 Tabo Anagi 2:16; 1Sa:m 3:20 †† 13:21 1Sa:m 8:5,19; 10:20-24 §†† 13:22 1Sa:m 13:14; 16:12; Oale 89:20 §† 13:23 2Sa:m 7:12-16 §†† 13:24 Ma:t 3:1-2

opoliya tete detataliya, ebete ibi nanaliya, 'La:le na po-ma: kegelawenakoma? Na Kelisotea:, ebete naimano walogabo apune ba:pena, iyo, na wadenoa: nale ebene agowa ukulaolema:.' †

²⁶ "Ebema: naimano ekakiala:, la: piyate A:ibalaya-makono walone gudima: deda:wenama ega:walo la: Yua:pi epetapi piyate nani Godo damamata:wenama, Godote ebene igilo mula: tabo a bilibilinomatamo apalibiya. ²⁷ Wiyasiya Yelusalema duliyo-molo epo ega:walo ibino watowatopi iba:te Godokono woki awokalimipiate ebene Bukamo dopamo dakuloliya, ebe tabono iyaiya tanalo iba:te woko: talena egela bilibilinomolo eka:la:miolenaka, wiyasiya numa:la:, iba:te ebe iyaiya tabono nanitabo magumu wadenomamo kelawenakoa:. Ebe mabuma: iba:te Ya:suko ubia:noma: eba eda:olo ebe anakapuima: tabo ebe iyatiya, wiyasiya iba:te kiyatawaiya: ebe osiyodilo tanalodo Godokono tabote nanitaboma: keda:mene. ²⁸ Ebe tetelo iba:te Ya:suko a:eamo kaliboma: ubi diyatiya ebene kuba nipo wadimiya, wiyasiya iba:te olodiy-obo:na Paeleteko walo nakapaniya ebete ebe kanakapuima:." †²⁹ Ebene Godote Ya:sukono tanaloma: kebe tabo apuapu ebene Bukamo dopamo dakuloliya, iba:te ebe tanalo epetapi bilibilinomo ebetamo osiyodiloliya, ebene ebete da:iya iba:te ebe kewa olo-tolowane owolukote nokola bobo magumamo gito iyatiya. ³⁰ Wiyasiya Godote a:ene ebe walo akadipatiya, ³¹ ebema: piyate Ya:suago Ga:lili opone Yelusalemamo da:tolamiya, ebete egela bilibilinomo epetapilo iyaiya tetelo iba:tamo pawokalanaki, iyo, iba:te ibino balida:mo Ya:sute a:ene igilamo maiga tanalo duminakiya, ka:lo iba:te Yu epatamo ebene tanalo ebema: awokalimina. †

³² "Ale la:tamo degelitama:, me tabo ebe Godokono Wade Tabola. Numa:la:, ebete aimano ewoniatamo kebe tabo nanitabonomolo kegiyale, ³³ ebe tabono tanalote a tetelo ma kunu pemaigiya, ebete Ya:suko a:ene adipatiya. Iyo, ebete Sam Oale Buka sapta 2 tetelo Ya:sukono tanaloma: ma kunu giya,

'A:ma: naimano Gudunomolata, ka:lo na a:imano Nabiwima: eda:mo.'" †

³⁴ Ebene Polote ebene tabo moga:melo walo na:kegiya, "Iyo, nanitabola, Godote Ya:suko a:ene adipatiya, ebema: ebene apete kabalema: bobo magumamo walo a:ka:toamene. Ebema: Godote ebene Bukalo tabo idi ma kunu kegiya,

'Naimano gudu, nale Da:ibiditamoma ikameoma: nanitabonomolo degiyamo,

ebe talena ega:walo nanitabo tanalo bilibilinomo a:ma:tamo kikameomamota,

uwomua: tetelo a:ma: kowalubitanama:.' ††

³⁵ Ega:walo Godokono Bukate tete idilo na:kegena, 'Godo, a:ima:no elawo awokalimi magumudo abale tanalote bobo magumamo a:ka:pemene a:imano Wade-talena Wokodawa ka:kubaima:.'" ††

³⁶ Ebene Polote me tabono magumu awokalimilo walo na:kegiya, "Numa:la:, me tabote Da:ibidikono tanaloma: kegena:. Da:ibidite me opolo eba okolinale ebete Godokono wokodawama: eda:nami, wiyasiya ebete da:iya iba:te ebene ape ebene ewonino bobo niyakabamo niatite ebo abaliya. ³⁷ Wiyasiya numa:la:, Godote kebe dawa a:ene dadipatiya, me lumagi Ya:sute bobo magumulo kabaliya:

³⁸ "Ebema: naimano ekakiala:, ale kebe tabo la:tamo ka:kiyawautama: la: wadenomamo niyatawala:, Ya:suko modobola la:imano kuba egebolelametate la: ebene tuputupupima: ka:midilitama:. Iyo, Godote Mosesedo atamo dikaeamiya ebe Totomu Tabote epono kuba osiyodilole tanalono ale palamililaema: modoboa:, wiyasiya piyate Ya:suko nanitabokobi da:midima:na: Godote kuba tanalono elawo magumune ibi kowagailimene. ³⁹ Ebema: la: nanisiwale! La:le ebe nanitabokobi midia:no, Godokono woki awokalimipiate dopamo da:kiyawaiya ebe kuba wiyate la:tamo ka:pemaigamene! Iyo, Godokono tabote ibido ma kunu awokaliya,

⁴¹ "Naimano iyaiya taboma: na demalogona:wenama, la: wadenomamo nolowiala:!

Numa:la:, la:imano ilukulina tetelo nale kawo tanalo idi kosiyodilomamo, wiyasiya epetapiate me tanalono magumu la:tamo dawokalima:na;

la: nanitabokobi a:ka:mida:ema, ebe mabuma: la: naimano osiyodilo tanalo uma:wete eba anoanolo

la: gito ka:elaomamota!'" ††

⁴² Ebene tabo kiyawao dolopoligiya, Poloko Banabasiko iba:te Yu epono balidi ibilamole motone eba piwitilo, epate ibi nanaliya woko: talena egela idilo ebe atu iyaiya tanalo ibi walo ka:ka:piyatulaema:.

⁴³ Ebene ibi bilibilinomate ebe aladabuti baine da:tolamiya, Yu epo ega:walo Yua:pi epetapi piyate nani Godo damamatenamiya iba:te Poloko Banabasiko eba waloma:talenatolo, ibi netewapiate wadewade tabo epetapiamo ibi ebo walubilinatiya iba:te Godokono nilakapo magumulo kodakodalo kilukulinama:.

Iba:te Woko: Talena Egela Idilo Godokono Tabo Walo Da:ka:kiyawaiya

⁴⁴ Ebene woko: talena egela idilo duliyo-molo epo bilibilinomate pelamoliya Godokono tabo olowioma:.

⁴⁵ Ebe tetelo Yu epo epetapiate tabo olowiopino iyawa tanalo dumiya, ebema: iba:te kawonomamo eba dowao Polote da:kiyawaiya ebe tabo kubama: gelalo ebe ebo malogiya. ⁴⁶ Ebene Poloko Banabasiko iba:te tolea:no ibino tabo eba wiyalo negeliya, "Godoko ubila ebene tabote la: Yu epatamo dopamo awokalama:, wiyasiya la: ubia:noma: eda:omata. Ebema: la: wadewadenoa: la:le Godogodone uwomua: igilo laema:, mabu la: a:ka:tuwa: la:tamo gigiyu emopimata! Ebe mabuma: ale la: eba miyapalo a wiyasiya Yua:piatamo ka:tomalema:." ††⁴⁷ Mabu Kawodawa Godote a eba pali-

† 13:25 Yon 1:20,27 †† 13:28 Ma:t 27:22-23 † 13:29 Ma:t 27:59-60 †† 13:31 Ali 1:3,8 †† 13:33 Oale 2:7 ††† 13:34 Ais 55:3 ††† 13:35 Oale 16:10

§ 13:38-39 Lom 10:4 †† 13:41 A:ba 1:5

boelo ebena Buka apuno tabo ida:mo a ma kunu toto-
muateiya,

'Nale a:ma: eka:miyamata,
a:ma:le iyaiya opo epo bilibilinomatamo aloma:
ka:neda:wenama:
ebema: a:ma:le me opo kawonomamo toawete,
epono igilo mula:lelame tanalo iba:tamo kata-
ma:ta.'[†]

⁴⁸ Ebene tabo olowiopi magumulo Yua: epate eba
kalakalautalo Godokono tabo wadenoma: gelate ebe
ebo moiutiya, ega:walo ibi magumulo Godote dopamo
uwomua: igilamo deka:la:miya, ibi bilibilinomate
ebena tabo nanitabokobi ebo midiya.

Yu Watowatopiate Ibi Pisidiya Opono Elawamo Danali- boliya

⁴⁹ Ebe tetelo Kawodawa Godokono tabote Pisidiya
opo kawonomamo ebo tiya, ⁵⁰ wiyasiya A:ntiyoka duliyo-
mololo Yua:piate Godoko damamatenamiya, ibi
magumulo kawokawo kamiyale epetapi ega:walo
duliyomolo watowatopi dubu, Yu epate ibino woki
kubailamelelame elawo ebo ikalamiya iba:te Poloko
Banabasiko iba:tamo ka:dowaoma:. Ebema: ebe wa-
towatopiate ibi netewapiatamo temeteme eba
ikalamelo ibino opono elawamo ebo naliboliya.

⁵¹ Ebene duliyomolo watowatopiate ibi eba ulamitalo,
Poloko Banabasiko iba:te ibino agowano tuwae mo-
da:midatepaotelele ibi gito miyapiya, iba:te kiyatawa-
ma: Godokono tete na:pe ebete ibino kuba wiya iba:ta-
mo ka:pikalaema:. Ebene Poloko Banabasiko iba:te
Aikoniyama duliyomolamo gito tiya, ^{†52} wiyasiya iba:te
A:ntiyoka duliyomololo da:miyapiya, ebe Ya:suko walo-
ma:tapi Godokono Uliyanate ibino tepo magumu ka-
wo kalakala tanalamo ebo tabokailamelelamiya.

Poloko Banabasiko Iba:te Aikoniyama Duliyomololo Ya:sukono Tanalo Dawokalimiya

14 Ebene Aikoniyama duliyomololo Poloko Ban-
abasiko iba:tamo atu tanalote ka:pemaigiya.
Iba:te Yu epono balidi ibilamole motolo Godokono
tabo wadenomamo eba kiyawaotalo, Yu epo ega:walo
Yua:pi bilibilinomo atumu iba:te Ya:suko nanitabokobi
ebo midiya. ² Wiyasiya Yu epo epetapiate nanitabokobi
ka:midiya; ebema: iba:te Yua:pino woki eba kubail-
amelelamelelame elawo ebo ikalamiya iba:te nanitabokobi
midipi ekakiatamo ka:dowaoma:. ³ Wiyasiya Poloko Ba-
nabasiko iba:te ebe Aikoniyama duliyomololo tete
geyageyadopolo eba okoliolo Kawodawa Ya:sukono ni-
lakapo kimalagidilo tanaloma: tolea:no gelanakiya,
ebene Kawodawate ibino tabo elawokobi eba midilo
iba:tamo elawo ebo ikalamenaki iba:te iyaiya anoano
tanalo kosiyodilolema:. ⁴ Ebema: ebe duliyomolo epo
magumulo anagiyamida tanalote maigiya, epetapiate
Yu epatamo utitatiya ega:walo epetapiate Ya:sukono
alibolepi dubatamo utitatiya.

⁵ Ebe tetelo Yu epo ega:walo Yua:pi epetapiate ebe
duliyomolono watowatopiago tabo iyatiya alibolepi
dubatamo kawokawo temeteme eba ikalamelo noko-
lamo mapelamete ebo kanakapulaema:. ^{†6} Ebema:
Poloko Banabasiko iba:te me tanalo iyatawate
Laikoniya opono Lista duliyomolo ega:walo Debi duliyo-
molamo dalautiya, ⁷ iba:te ebe duliyomolono opodo
eba tolo Ya:sukono Wade Tabo ebo kiyawaonatiya.

Polote Lista Duliyomololo Agowa Tatai Dubu Wadekobi Da:midiya

⁸ Lista duliyomololo agowa tatai dubu idi okolinami,
ebete menokono tepone ma kunu awokaliya, ebe pa-
ta: iyatawa:. ⁹ Tete idilo Polote Godokono tabo
da:kiyawauti ebe dubute nolowiti, ebena Polote ebe
balidi kodakodamo eba umilo ebo iyatawiya ebena
nanitabokobi midi tanalono elawo modobola Godote
ebena agowa wadekobi ka:midilima:. ¹⁰ Ebema: Polote
ebetamo kawonomamo negiya, "A:ma: maigawete, nu-
ta:!" Ebe tetenomolo ebe dubute unamo pategate pa-
ta: ebo wagilimiya.

¹¹ Ebe tetelo Polote kebe tanalo kosiyodiliyale epo
bilibilinomate ebe tanalo umite ibino Laikoniya opono
tabamo gelatepaolo negeliya, "Aimano ida:da:li nete-
wano uliyanate dubuno lolamo aimano opamo
nanitabonomolo a:pemaima:!" ^{†12} Ebene iba:te Banab-
asitamo ibino ida:da:lino Susa mailo ikamete ega:walo
Polotamo ida:da:li idino Emisi mailo akoikamiya, mabu
ibi netewapi magumulo Poloko ebe tabo kiyawao ela-
wodawanomola. ¹³ Ebe Lista duliyomolo niyakabolo ib-
ino ida:da:li Susako Amamateno Motote na:enami,
ebene Susatamo kalimagono ikameodawate ebe mo-
tone pete kau-goeogoeo ega:walo kaiyakaiya inamabu
duliyomolono kala ga:dimi gigiyamo ebo wadaiya
Poloko Banabasiko iba:tamo ka:pikalaema:. Ebe ubila
kau-goeogoeo anakapulamete kalima ibi netewapiata-
mo eba ikalamelo ibi ebo kamamalatelema:.

¹⁴ Wiyasiya Banabasiko Poloko iba:te ebe tanalo du-
miya tepo mibomibo kawonomo iyatawaote, ebena
iba:te epono taneba magumamo puila:ote ibino tepo
mibomibo kawokalima: ibi a:ka:tuwa: ibino pupuliono
inamabu anagilamoletete gelatepaolo negeliya, ¹⁵ "Na-
mutupiala:, la: me tanalo beda:ma: kosiyodilawitama?
A opo epola, a la: keba kunula:ka: eba kunula, ebema:
a akoamamatea:la:! Ale Igilo Godokono Wade Tabo
adaima: la:tamo, ma kunu la:le makomako ida:da:li
amamalatele magumune ebetamo kolobila:ema:. Nu-
ma:la:, ebe Unu Duliyomolo ega:walo me opo ega:walo
iyaiya kewa: kolomo ega:walo inamabu bilibilinomo
Osiyodilole dawala. ^{†16} Dopamo tetelo epate ibino
kateneno ubi gabodo dowapata:lamenamiya Godote
ibi kodiyoobenakia:. ^{†17} Wiyasiya numa:la:, tete bili-
bilinomo epetapilo ebete ebena nanitabo tanalo me
opo epatamo ma kunu awokaliminako, ebete tobolo
unune ulama eba palibolo la:imano pali inamabuate
ibino wadewade tetelo apepeonaka, ega:walo ebete

†† 13:46 Ali 3:26; 18:6 † 13:47 Ais 49:6 †† 13:51 Ma:t 10:14;
Ali 18:6 ‡ 14:3 Mak 16:20; Yu Epo 2:4

†† 14:5 Ali 14:19 †† 14:11 Ali 28:6 ††† 14:15 Ali 10:26; Oale
146:6 ††† 14:16 Ali 17:30

la:tamo modobo bae eba ikalamelo la:imano tepo magumuno kalakalate etabokaonako. Ebema: namutupiala:, modobola la: me nani Godo kapiya namamata:la:, aa:!" ^{†18} Ebe tetelo Poloko Banabasiko iba:te me elawo tabamo epo odiyoboliya, wiyasiya iba:godolo ibi netewapi amamalatele ubi kolopoligolamiya:.

Lista Duliynomolo Epate Poloko Nokolamo Demapemiya

¹⁹ Ebene Yu epo epetapiate Pisidiya opono A:ntiyoka duliynomolo ega:walo Aikoniyama duliynomolone da:pelamiya, iba:te Lista duliynomolo epono woki kubailamelelamete elawo iba:tamo ebo ikalamiya Polotamo ka:dowaoma:. Ebema: iba:te Poloko nokolamo mapemete ebene ape duliynomolone anamiyatate a:emu gelate gito natepapiya. ^{††20} Wiyasiya nanitabokobi midipiate walone pelamete ebe niyakabolo ibino pupamo eba pilukulilo, Polote maigate atu duliynomolo magumamo ka:nopagate, ebene egela idilo ebete Banabasiago Debi duliynomolamo gito tiya.

Poloko Banabasiko Iba:te Siliya Opono A:ntiyoka Kawo Duliynomolamo Da:kolowamiya

²¹ Poloko Banabasiko iba:te Debi duliynomololo eba nokoliolo, Ya:sukono Wade Tabo da:kiyawaonakiya epo bilibilinomate ebe tabo nanitabolo lawete Ya:sukowaloma:tapima: ebo eda:iya. Ebene ibi netewapiate Debi duliynomolamo kebe gabodo ka:pemaimiye ebe atu gabodo kolowamiya. Iba:te ma kunu Lista duliynomolo ega:walo Aikoniyama duliynomolo ega:walo Pisidiya opono A:ntiyoka duliynomolamo da:ka:nemaimiya, ²² iba:te ebe iyaiya duliynomololo nanitabokobi midipi eba nowalubililo na:totomulatenatiya iba:te nanitabokobi midi magumulo kodakodalo kelamota:onama:. Ebe tetelo iba:te nanitabokobi midipiatamo tabo ma kunu kiyawaonatiya, "Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ale ebe Duliynomolamo ka:nopila:oma: a dopamo kawokawo temeteme magumudo ka:tolaemalema:." ^{††23} Ega:walo iba:te ebe iyaiya duliynomololo nanitabokobi midipi magumulo dubu epetapi uwatiya iba:te sosino watowatopima: keda:onama:.. Ebene ibi netewapiate ibino towetowe tabo gela magumulo elawo kelaema:, iba:te bae naoa:no eba okoliutalo Kawodawa Ya:suko ebo toweomiya, ebete ebe sosi epo bilibilinomo wadenomamo ka:buiyalatenama:, mabu nanitabola, ebe epate ibino nanitabokobi midi tanalo ebetamo iyatinomo iyatiya.

²⁴ Ebene Poloko Banabasiko iba:te Pisidiya opodo tote Pa:mapiliya opamo gito nemaimiya, ebe opo ununu damelalo ditana ebe opola. ²⁵ Ebene iba:te ebe opono Pega duliynomololo Godokono tabo na:kiyawaote, ebe duliynomolo atepate kewa: kolomono Ataliya duliynomolamo gito nodoliya.

²⁶ Ebolo iba:te kawo palai pe lawete kewa: kolomoniwate Siliya opono A:ntiyoka kawo duliynomolamo

walo gito ka:nemaimiya. Me ebe duliynomolola, nanitabokobi midipiate ibi dopamo Godokono wokamo eba alibolelo ebe da:toweomiya, ebete ibi ebene nilakapo tanalamo wadenomamo kowalubili-natema:. Ebema: Poloko ega:walo Banabasiko iba:te ebe woko uwomuamo da:nemaimiya A:ntiyokamo walo gito kolowamiya, ^{††27} ebene iba:te sosi epo bilibilinomo kapiya baiamo ka:la:mite ibi nanaliya, Godote ibi magumudo kebe tanalo kosiyodilolenakile ega:walo ebete gabo keba kunu ka:iyamidiyale Yua:piate ebene tabo nanitabokobi ka:midima:. ^{††28} Nanitabola, Poloko Banabasiko iba:te tete geyageyalo A:ntiyoka duliynomolono nanitabokobi midipiago ebo okoliya.

Yelusalema Sosi Watowatopiate Yua:pino Tanaloma: Degeliya

¹⁵ Ebene dubu epetapiate Yudiya opone A:ntiyoka kawo duliynomolamo pelamete nanitabokobi midipi ekaki eba piyatulamelo na:pegeliya, "Mosesete a Yu epate kosiyodiloma: diyatuamenaki, la: Yua:pi dubate ebe tama itamida pukala lawea:no Godote la:imano igilo a:ka:mula:lalameamene." ^{††12} Poloko Banabasiko iba:te ebe tabo dolowiya ebe dubago tabo eba gelalo kawonomamo ebo apaminatueiye. Ebema: A:ntiyoka sosi epate Poloko Banabasiko ega:walo dubu epetapi uwatiya, iba:te Yelusalema kawo duliynomolamo tolamete Ya:sukono alibolepi dubu epetapi ega:walo sosi watowatopi epetapiago me tanalo wadenomamo ka:negelama:. ^{†††}

³ Ebene A:ntiyoka sosi epate ibi danaliboliya, gabo tetelo iba:te Ponisiya ega:walo Samaliya opodo eba tolamelo, Yua:piate kuba osiyodilole magumune Godotamo dolobiliya ebe tanalo iba:te nanitabokobi midipi ekaki ebo kiyawaolamenatiya. Nanitabola, piyate ebe tabo dolowiya iba:te kawonomamo ebema: kalakalaiya. ⁴ Ebene Poloiate Yelusalema duliynomolamo da:nemaimiya, ebe tetelo Ya:sukono alibolepi dubu ega:walo sosi watowatopi epetapi ega:walo nanitabokobi midipi epetapi, ibi bilibilinomate ibi kalakalago uwatiya, ebene Godote ibido Yua:pi magumulo dosiyodilolenaki iba:te ebe tanalo bilibilinomo ebo na:kiyawaolamiya. ⁵⁵ Ebe tetelo wiyasiya nanitabokobi midipi epetapi, ibi Pa:lisi tanebapila, iba:te maimiote elawo tabo ma kunu geliya, "Modobola ebe Yua:pi dubate a Yu epono tama itamida pukala nelaema:na:, ega:walo la: ibi nananaliyala: iba:te Mosesekono Totomu Tabo epetapiamo atumu wadenomamo ka:tudila:onakoma:."

⁶ Ebene ebe tabono tanaloma: kegelama: alibolepi dubu ega:walo sosi watowatopi epetapi iba:te a:ka:tuwa: ebo aladabutiya. ⁷ Iba:te tabo tete geyageyalo degelitiya Pitate ibino taneba magumulo maigate negiya, "Naimano ekakiala:, la: iyatawalata Godote la: magumune na elaweni, Yua:piate naimano tabone ebene Wade Tabo olowite nanitabokobi ka:midima:." ^{††8} Nanitabola, Godote epo bilibilinomono

† 14:17 Yel 5:24 †† 14:19 Ali 17:13; 2Kol 11:25 †† 14:22 Ali 15:32; 1Tes 3:3

†† 14:26 Ali 13:1-2 ††† 14:27 Ali 15:4,12 †††† 15:1 Gal 5:2 †††† 15:2 Gal 2:1 § 15:4 Ali 14:27 §† 15:7 Ali 10:1-43

iyaiya tepo magumu iyatawanomola. Ebema: Yua:piate ebena tabo nagodone delawiya, ebete ebe tanaloma: eba kalakalalo ebena kalakala kawokalima: Wade-tale-na Uliyana iba:tamo ebo ikalami, dopamo a Yu epata-mo dikaeamiya eba kunu. ¹⁹ Numa:la:, me osiyodilo tanalodo ebete me tanalo ebe awokalimi, ibi ega:walo a Yu epo, a iyaiyama: keda:ona:, mabu nanitabola, ebete a bilibilinomo aimano nanitabokobi midit tanalodo aimano tepo magumuno kuba ukulaoleami. ¹⁰ Ebema: la: Godotamo temeteme kikama:ema: ubi beda:ma: kiyata:wenama? A ega:walo aimano ewoni, ale Mosesekono Totomu magumulo dilukulinaima:, a ka:modobonamia: mabu ebe Totomu mibomibo inamabu waguata keba kunula:ka: atamo eba kunu eda:iya. Ebema: la:imano woki keba kunula:ka:, me tetelo ale Yua:piatamo atu mibomibo Totomu ba:kikalaema:? Ao, modoboa:!^{††11} Olowiopiala:, kalakala kawonomola, a me kawo tanalo nanitabokobi na:midinama:, a ega:walo Yua:pi, a bilibilinomate Kawodawa Ya:su Kelisokono nilakapo kapiyado igilo mula: tanalo nelawenama:, tama itamida pukala lawe tanalodoa:.” †

¹² Ebe tetelo sosi watowatopi bilibilinomate tabo idi kegeliya:, wiyasiya Poloko Banabasiko iba:tamo tete ikalamiya ibino tanalo kawokalima:, ma kunu Godote ibido iyaiya kawokawo anoano tanalo Yua:pi magumulo dosiyodilolenaki. ¹³ Ibi netewapino tabo kiyawao dolopoligolamiya, Ya:imesite wiyasiya watowatopi epetapiatamo negiya, “Ekakiala:, la: naimano tabo nolowiala:.”^{††14} Saimono Pitate a wadenomamo anae, Godote dopamo Yua:piatamo ebena nilakapo keba kunu kawokalimile, ebete iyaiya opo epo magumune epetapi uwatete ebenoma: ka:midilima:. ¹⁵ Nanitabola, Godokono woki awokalimpiate iyalo dawokalimiya ega:walo Pitate ka:ma: da:kege, ebe iyaiya tabono magumu ebe kapiyala, mabu Godokono Bukalo tabote ma kunu itana,

¹⁶ Me tanalo dolopoligomene,
na walo ka:pete Da:ibidikono moto ka:ka:pe-temamo,
iyo, ebe motote dopamo kagate ka:lo kubanomolo itana,

wiyasiya nale walo ka:ka:posiyodilomamo. ††

¹⁷ Ebema: iyaiya opo epo epetapiate
na ibino Kawodawa kowadinima:na:,
iyo, nale kebe epo keka:la:mioliyamo,
ebe Yua:piate ka:pelaema:na:
naimano gudima: ka:pada:oma:.

¹⁸ Na Kawodawa Godote me tanalo nanitabonomolo gemo,
nale kebe tanalo iyalo dawokalimiyamo
me ebe tanalola.”

¹⁹ Ebene Ya:imesite tabo moga:melo walo na:kegiya,
“Yua:pino tanaloma: nale ma kunu malagidilomo, ibi-
no taneba magumulo Godotamo dolobila:na ale
iba:tamo temeteme a:kikalaema:.” ²⁰ Modobola ale
wiyasiya leta osiyodilote ibi ma kunu kanalemalema:.

Epetapiate ida:da:liatamo dikalamenaka iba:te ebe inamabu bilibilinomo a:kenaonakoma:na:, mabu ebe inamabuate Godokono ololo apulo daleyama: eda:ona. Ega:walo kamiyale pilo dubu pilo talenala, iba:te a:kosiyodilolenakoma:na:.” Ega:walo kuwokobe dewegedililamenaka ebe inamabu nao talenala, mabu kalimate ebe katene magumulo bitana. Ebema: modobola iba:te me kapiyakapiya totomuamo na:tudila:onakama:na:, tanalo ida:moa:.”^{††21} Numa:la:, me opo epo bilibilinomate a Yu epono tanalo iyatawanomola. Iyo, iyalo tetenomone wagilimite me teta:mo pemaiga opo bilibilinomono duliymololo ale aimano balidi ibilamole motolo Mosesekono Totomu Tabo bilibilinomo eka:la:miolenakima:, ega:walo ka:lo me iyaiya Totomu Tabono tanalo ale wokoa: talena egela bilibilinomolo awokalilamenakoma:.”

Sosi Watowatopiate Leta Tabo Dakuloliya Yua:pi Nanitabokobi Midipi Ekakiatamo

²² Ebene Ya:sukono alibolepi dubu ega:walo sosi watowatopi epetapi, iba:te nanitabokobi midipi epetapi bilibilinomago Ya:imesikono tabo wadenoma: gelalo ibino taneba magumulo dubu epetapi uwatiya, Poloko Banabasiko ebana ka:tolaema: A:ntiyoka kawo duliymolamo. Ebe tetelo iba:te Yudasiko ebena mailo idi Basabasitela, ebe ega:walo Sailasiko uwatiya, mabu ibi netewapiate ekakino taneba magumulo kawokawo dubuma: eda:onamiya. ²³ Ebene ebe dubate A:ntiyokamo katama: Yelusalema sosi watowatopiate leta tabo ma kunu akuloliya,
A Ya:sukono alibolepi dubu ega:walo sosi watowatopi, a la:imano nanila nabila ibima: deda:onama:, ale me leta ebema: paliboma:.
La: Yua:piate A:ntiyoka duliymololo ega:walo Siliya opolo ega:walo Silisiya opolo dilukuliawenama, la: aimano ekakiate Godoko nanitabokobi da:mida:wenama, niyaniyata.

²⁴ Nanitabola, a olowima: epo epetapi a:ka:tuwa: ibino ubilo agodone pelamete ibino tabamo la:tamo tepo mibomibo eba pikalamelo la:imano woki a:pa:kubailamiya, wiyasiya ibi ale kapalibolea:.

²⁵ Ebema: a woki kapiyakobi midite tabo ebo iyati-ma: dubu epetapi Poloko Banabasiko ebana kapalibolema:, iba:te la:imano woki ka:pa:tuputupuilae-ma:.” Nanitabola, Poloko ega:walo Banabasiko ibi aimano wadewade namutupila, ²⁶ ega:walo ibi netewapiate Kawodawa Ya:su Kelisoko kapiyatamo tudila:olo ebena woko mabuma: ibino igilo balamo gito alomiya. ²⁷ Ebema: ibi kowalubilinapema: ale Yudasiko ega:walo Sailasiko ibi atumu nakapalibolema:, ale kebe tabo me leta magumamo dakulolema: iba:te ebe atu iyaiya tanalo la: ibino tabonomamo kapanalema:ta.

²⁸ Nanitabola, Godokono Uliyanate a kapiyakobi da:midit, ebema: aimano woki ma kunu itana, a ubia:nola tepo mibomibo idi la:tamo ikalaema:, wiyasiya la:le me kapiyakapiya totomuamo na:tudi-

† 15:8 Ali 10:44; 11:15 †† 15:10 Ma:t 11:30; Gal 3:10 † 15:11 Gal 2:16; Epe 2:5-8 †† 15:13 Gal 2:9 †† 15:16 A:im 9:11-12

††† 15:20 Maimi 34:15-17; Kalima 17:10-16

la:onakiyala: ¹²⁹ Ma kunu epetapiate ida:da:liatamo dikalamenaka la: ebe inamabu a:kenawenakoma, ega:walo kuwokobe dewegedililamenaka ebe inamabu nao talenala mabu kalimate ebe katene magumulo bitana, ega:walo la: kamiyale pilo ega:walo dubu pilo a:kosiyodilola:wenakoma. Ebema: la:le me tanalo nanitabolo talenama: da:midila:wenakoma, ale la:godolo tanalo idi kubama: a:kegelama:

Niyaniyata, me aimano leta tabo uwomula.

³⁰ Ebene Yelusalema sosi watowatopiate duwatiya ebe dubu me letago danaliboliya, iba:te A:ntiyoka kawo duliyoumolamo nemaimiote nanitabokobi midipi bilibilinomo aladabuti baiamo ebo ka:la:miya leta iba:tamo kikalaema: ³¹ Ebene A:ntiyoka sosi epate leta ka:la:miolete kawonomamo kalakalaiya mabu ebe tabote ibi nanitabolo walubiliya. ³² Ebe tetelo Yudasiko Sailasiko iba:te tete geyageyadopolo nanitabokobi midipi ekaki iyatulame tabamo eba walubilitalo elawokobi ebo midiliya, mabu nanitabokobi midipino taneba magumulo ibi Godokono woki awokalimipinomola. ³³ Ebene iba:te egela epetapi bilibilinomo ebolo okoliote, egela idilo nanitabokobi midipi ekaki ate ibi mabuma: Godotamo eba towetoweolo ubi ebo iyatiya ibi kalakalago Yelusalema sosi watowatopiatamo walo kakapalibolema: ³⁴ wiyasiya ebe tetelo Sailasiko ubila ebolo kolowagilima: ebema: ebete Yudasiago Yelusalemamo walo ka:piya: ^{††}

Poloko Banabasiko Iba:te Woko Magumulo Iyaiya Da:tiya

³⁵ Ebe tetelo Poloko Banabasiko iba:te A:ntiyoka kawo duliyoumololo tete geyageyadopolo eba okoliolo, wokopi epetapiago Kawodawa Ya:sukono tabo eba kiyawaolo epo ebo iyatulamenakiya. ³⁶ Ebene egela epetapi da:petoiya Polote Banabasitamamo negiya, "Ale dopamo Kawodawano tabo kebe iyaiya duliyoumololo ka:na:kiyawaonakima:, modobola a ebe duliyoumolamo walo ka:ka:tomalema: aimano ekakino nanitabokobi midi tanalo ka:nulamelelaema:" ³⁷ Ebe tetelo Banabasiko ubila Yone Makako iba:go tote, ebete woko magumulo ibi ka:nowalubilima:, ³⁸ wiyasiya Poloko ubia:nola, mabu dopamo Makate Pa:mapiliya opolo ibi miyapate woko magumune gito palauliya, ma kunu ebete iba:go woko uwomuamo ka:nemaigiya: ³⁹ Ebe mabuma: Poloko Banabasiko iba:te kawonomamo apaminanteuute iyaiya gabodo ebo tiya, ma kunu Banabasite Makako lawete kawo palai peago kewa: kolomo gito na:iwiya Saipalase opamo, ⁴⁰ wiyasiya Polote Sailasiko lawete gabo idido gito ka:tiya. Ebe tetelo A:ntiyoka duliyoumolono nanitabokobi midipi ekaki ate Poloko Sailasiko mabuma: Kawodawa Godoko towemiya, ebete ebene nilakapo tanalamo ibi wadenomamo kowalubilinatemama:, ⁴¹ ebene ibi netewapiate Siliya ega:walo Silisiya opodo eba tolo, ebe opono

[†] 15:28 Ma:t 23:4 ^{††} Ali 15:34 buka apuno tabo Lukute bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. [‡] 15:37 Ali 12:12,25 ^{††} 15:38 Ali 13:13; Kol 4:10

iyaiya sosi epono nanitabokobi midi magumulo ibi ebo kodakodailamenatiya.

Timotite Poloko Sailasiko Kowalubilima: Woko Magumulo Dopegiya

16 Ebene Polote Debi duliyoumololo ega:walo Lista duliyoumolamo nemaigate Ya:suko walo-ma:tadawa idi ebo numiya, ebene mailo Timotitela. Timotikono menoko Yu kamiyalela ega:walo ebe nanitabokobi mididawala, wiyasiya ebene nabiwi Yua:lumagila, ebe Guliki opodawama: eda:nami. ^{##2} Lista ega:walo Aikoniya duliyoumololo dilukulinamiya ebe nanitabokobi midipi bilibilinomate Timotikono okoli tanalo iyatawaote wadenoma: gelanakiya, ^{##3} ebema: Poloko ubila Timotite Godokono woko magumulo eba:go pata:ma:. Wiyasiya ebe opolo dilukulinamiya ebe Yu epo bilibilinomate me tanalo iyatawaiya, Timotikono nabiwi Guliki opodawala ebema: Timotite Yu epono tama itamida pukala kelawiya:. Ebe mabuma: Polote Timotiko woko ida:mo magata:no, Yu epono woki ka:modoboilaema: ebete Timotiko dopamo tama itamida iyatawa lumagitamo nalibiya ebe tanalo ka:nelaema:. ⁴ Ebene Poloiate Timotiko lawete duliyoumololo epetapiamo kapimiya da:tolamenakiya, iba:te Yelusalema sosi watowatopi ega:walo alibolepi dubagodone kebe totomu dopamo kuwatiye, ebe iyaiya tanalo nawokalilamenakiya nanitabokobi midipi ate ebe totomuamo ka:tudila:onama:. ^{##5} Ebema: nanitabola, ebe opo kawonomolo Godote sosi epono nanitabokobi midi magumulo ibi elawokobi eba midililo, egela epetapi bilibilinomolo ibino uwomute unamo odolo kolodiyobonamia:

Polote Ma:sadoniya Opamo Ka:toma: Iyo Dowatani

⁶ Ebe tetelo Godokono Uliyanate Poloi nodiyoboliya iba:te A:isiya opolo ebene tabo ka:na:kiyawaoma:. Ebema: iba:te Piligiya ega:walo Galesiya opodo eba tolamelo ⁵⁷ Misiya opo tataliamo da:nemaimiya, ibi ubila Bitiniya opamo ka:nopila:oma: wiyasiya Ya:sukono Uliyanate ibi walo na:kodiyoboliya. ⁸ Ebe mabuma: iba:te Misiya opodo tolamete kewa: kolomono Talowase duliyoumolamo gito niyodoliya. ⁹ Ebe idokolo Polote iyolo Ma:sadoniya dubu ebe umini, ebete utinate Poloko ma kunu towemieni, "A:ma: a walubima: Ma:sadoniya opamo na:pa:iwiye."

¹⁰ Ebene duiya idilo ale Polokono iyo tanalo iyatawaote tabo ma kunu geliyama:, "Godote ebene ubi atamo awokalimi, ale Ma:sadoniya opo epatamo ebene Wade Tabo ka:na:kiyawaoma:." Ebema: ebe tetenomolo ale inamabu gatela:mo wepote tolame ebo wagilimiyama:.

Lidiyate Ya:suko Nanitabokobi Da:midiya

¹¹ Ebene ale kawo palai peamo olote Talowase duliyoumololo eba atepalo kewa: kolomono Sa:mota:si opamo

^{##} 16:1 Ali 14:6; 2Tim 1:5 ^{##†} 16:2 Pil 2:19-22 ^{##} 16:4 Ali 15:23-29 [§] 16:6 Ali 18:23

dawate Poloko Sailasiko ibi ebene moto guamo magatelenate bae ebo nikalamenti. Nanitabola, ebe ega:walo ebene moto epate kawonomamo kalakalaoniya, mabu iba:te ebe idokolo ibino nanitabokobi midi tanalo Godotamo alomoniya.

³⁵ Ebene egela da:powaloiya Loma gabamani kawokawo dubate polisi dubu epetapi idoko moto umidawata me tabago paliboliya, "A:ma:le ebe dubu netewa idoko motone gito nowagaila:"

³⁶ Ebene idoko moto umidawate Poloko atu tabo kananiya, "Gabamani kawokawo dubate tabo apaliba, nale a:ma: ega:walo Sailasiko la: me idoko motone kowagailitama:. Ebema: ka:lo la: maima:wete kalakalaga na:toala:"

³⁷ Wiyasiya Polote ebe polisi dubu ulamelo iba:tamo negiya, "Ao, ale gito a:ka:nemaima:. La:imano kawokawo gabamani dubate a:ka:tuwa: na:pelaema:na: a ka:powauatema:, mabu a netewapiate me opolo Loma gabamanino pepago wapata:nama:, † ega:walo ale kuba osiyodiloa:no iba:te aimano tanalo wadenomamo kanagiyamidaeamea:, iba:te wiyasiya a pa:ka:pa:ka:mo a:na:ma:ga:midaoete idoko motamo gito iyalekeiya. Ebema: ka:lo ibi ubila a diya gabodo milolo gito kaliboema:. Ao, iba:te dopamo a na:puaema:na:!"

³⁸ Ebene polisi dubate tolamete Polokono tabo kawokawo gabamani dubu dananiya, ebe tetelo ebe dubate Poloko Sailasiko Loma gabamanino pepago wapata: tanalo olowite kawonomamo toletoleiya.

³⁹ Ebema: iba:te pelamete Poloko Sailasiko iba:tamo nilakapo tabo pegelate ibi kawonomamo petoweo-lamiya, iba:te Pilipai kawo duliymolone opo ida:mo milolo ka:toma:. ⁴⁰ Ebene ibi netewapiate idoko motone pemaimite, iba:te tote dopamo Lidiyakono motamo nodolote, ebolo iba:te nanitabokobi midipi ekaki da:nulamiya, walubi tabo epetapi na:kiyawaolamete Pilipai kawo duliymolone gito tiya.

Tesalonaika Kawo Duliymololo Kawo Dowa Tanalote Demaigiya

17 Ebene Poloko Sailasiko iba:te A:mapipolisi duliymololo ega:walo A:poloniya duliymolodo tote Tesalonaika kawo duliymolamo ebo nemaimiya, Yu epono balidi ibilamole moto idite ebolo na:enami.

² Ebene Polote duliymololo epetapilo keba kunu ka:posiyodilonakile ebete Tesalonaika kawo duliymololo atumu ka:posiyodiliya, ebete netewa-kapiya wokoa: talena egelalo Yu epono balidi ibilamole mota-

† *Poloko tetelo Loma gabamaniate ibino Itali opo epo kapiyata- mo ebako pepa ikalamolenakiya, iba:te iyaiya opo epetapilo eba wapata:lamelo ebe opono gabamanino wokopiate temeteme iba:tamo ikalamekapoma:. Ebema: ebako pepago lumagite kuba osiyodiloa: tetelo gabamani dubu idite ebene tanalo wadenomamo anagiyamidamea:no temeteme ebetamo gito dikaemene, ebe mabuma: Loma kawokawo gabamaniate pelamete ebe gabamani dubutamo kuba wiya kawonomo ka:pikaema:na:. Poloko Itali opodawa:, ebe Yu lumagila. Wiyasiya ebete Tasase kawo duliymololo dawokaliya, ebe tetelo ebete Loma gabamaniagodone pepa elawiya, mabu Loma gabamaniate Tasase duliymololo epatamo kawonomamo eba kalakalaolo ibi bilibilinomatamo ebako pepa gito ikalamoliya, iba:te ibino Itali opo epatamo dikalamolenakiya eba kunu.*

mo nodolonaki Godokono Buka apuapuno tabo iba:tamo ebo na:kiyawaonaki. ³ Ebene ebete iyaiya tabono magumu eba awokalilamelo ibi nanitabonomolo ma kunu iyatulamolliya, Godote iyalo tetelo diyatiya ebe nopo magumudo Kelisote pemaigate, epagodone kawokawo temeteme puwatete, a:e magumune walo ka:kemaigamene. Ebema: Polote iba:tamo negiya, "Me Kelisoko nale ebene tanalo la:tamo da:kiyawaomo, ebe Ya:sutela! A:e magumune walo a:kemaigiya!"

⁴ Ebe tetelo Yu epo epetapiate ebe tabono nanitabo tanalo lawete Poloko Sailasiko ebana kapiyama: ebo eda:iya, ega:walo ebe Guliki opolo dilukulionamiya, ebe Yua:pi epetapiate nani Godo dopamo damamate-namiya ega:walo Yua:pino kawokawo watowatopi kamiyale epetapi atumu, ibi bilibilinomate kapimiya nanitabokobi ebo midiya. ⁵ Wiyasiya Yu epo epetapiate ebe Yua:pino nanitabokobi midi tanalo dulamele-lamiya, ebe mabuma: iba:te dowaote inamabu olowame baiamo tolamete, iyaiya kuba osiyodilolepi dubu epetapi nuwatete iba:go kapimiya dowa tanalo kawonomo ebo nadipatiya. Ebema: iba:te duliymololo kawonomolo elawo adipatelo dubu idi Ya:isonikono motamo gawagawalo tolamete gigiyu nowakalamite Poloko Sailasiko ebo noliya, iba:te ibi nuwatete epatamo ka:piwolukoma:. ⁶ Ebe tetelo iba:te ibi netewapi nipo nolete wiyasiya Ya:isoniko ega:walo Ya:suko walo ma:tapi epetapi motone ebo anamiyataliya ebe duliymolono gabamani dubatamo. Ebene iba:te gabamani dubatamo kawonomamo negeliya, "Me opo kawonomo da:kubaimina ebe dubate aimano duliymolamo a:pemaimiya! ⁷ Ega:walo me dubu idi Ya:isonite ebe kuba osiyodilolepi kalakalago uwatete ebene motolo lao bai iba:tamo ikalami. Ibi bilibilinomate Kawo Elawodubunomo Sisakono pukala wakalamina, mabu iba:te negelana Kawo Elawodubu idi ba:luta, ebene mailo Ya:sutela!" ††

⁸ Ebene duliymololo epo bilibilinomo ega:walo gabamani dubate ebe tabo olowite woki bilibilinomoma: ebo eda:iya. Ebema: ibino taneba magumulo iyaiya tabo kawonomamo eba gelitalo, ⁹ gabamaniate Ya:isoniko ebene namutupiago ibi nanaliya, "Modobola la:imano kuba mabuma: mani atamo ka:wiyamamota, wiya:no ale la: idoko motamo ka:niyalekema:ta." Ebe tetelo gabamaniate iba:godone mani uwate-lamete ibino motamo gito naliboliya.

Beliya Duliymololo Epate Ya:sukono Tabo Wade Mulo Wokiago Delawiya

¹⁰ Ebema: ebe idokolo nanitabokobi midipi ekakiate Poloko ega:walo Sailasiko ebe duliymolone gito aliboleniya Beliya duliymolamo, ebene iba:te ebamo nemaiminate, egela idilo iba:te Yu epono balidi ibilamole motamo gito nodoliya. ¹¹ Ebe tetelo Beliya duliymololo epate ibino tepo magumuno gigiyu a:lamiya Ya:sukono tabo wade mulo wokiago kelaema:, Tesalonaika epate dowageliya eba kunua:. Beliya epate wiyasiya egela bilibilinomolo Godokono Buka apuno

†† 17:7 Luk 23:2; Yon 19:12

iyaiya tanalo deka:la:miolenakiya, ibino taneba magumulo ebe tanalono magumu wadenomamo eba gelalo nanitabo tanalo ebo iyatawaonakiya, mabu ibi ubi kawonomola me tanalo uima:, Polote iba:tamo da:kiyawaiya ebe tabo da: nanitabola: o da: a:da:la:.¹² Ebema: ibi magumulo Yu epo epetapi bilibilinomate Ya:sukono tabo nanitabokobi na:midia, ega:walo ebe atu tetelo ebe Guliki opolo dilukulionamiya ebe Yua:pino kawokawo watowatopi kamiyale ega:walo dubu atumu, ibi bilibilinomo epetapiate Ya:sukono tabo kapimiya ebo lawiya.

¹³ Wiyasiya ebe tetelo Tesalonaika kawo duliyaomololo dilukulionamiya ebe Yu epate Polote Godokono tabo Beliya duliyaomololo da:na:kiyawaiya, iba:te ebe tanalo olowite ebamo tolamete Beliya epatamo elawo eba nikalamelo ibi ebo nowadipalatelya iba:te Polotamo ka:dowaoma:.¹⁴ Ebe tetenomolo nanitabokobi midipi ekakiate Poloko kewa: kolomono duliyaomolo ida:mo dubu epetapiago gito nalibiya, wiyasiya Sailasiko Timotiko iba:te Beliya duliyaomololo ebo polowagiliya, iba:te Polago ka:tiya:.¹⁵ Ebene Poloko da:buiyatiya ebe Beliya duliyaomolo dubate pe lawete eba:go A:tenese kawo duliyaomolamo da:nemaimiya, ebe tetelo ibino duliyaomolamo walo ka:kolowamioma: eba wagelitalo, Polote ibi nanaliya Sailasiko Timotiko iba:tamo tabo katama:, iba:te A:tenesa:mo ebetamo samamo ka:pe-maima:.

Polote A:tenese Kawo Duliyaomololo Ida:da:li Amalatelepiatamo Godokono Tabo Da:kiyawaiya

¹⁶ Polote Sailasiko Timotiko ibino pe tanalo eba makopelelo, ebe A:tenese kawo duliyaomololo ida:da:li amalatelele tanalo bilibilinomo dulamoliya, ebete tepo magumulo mibomibonomoma: ediya.¹⁷ Ebema: ebete Yu epono balidi ibilamole motolo ibi ega:walo Yua:pi epetapi nani Godo damamatenamiya, ebete ibi bilibilinomatamo Godokono Buka apuapuno magumu tanalo kawonomamo kiyawaonaki, ega:walo egela bilibilinomo epetapilo ebete olowame bailo gito dowapata:lamitanakiya ebe epatamo atu iyaiya tanalo ka:kiyawaonaki.¹⁸ Ebene Polote A:tenese duliyaomolo epatamo Ya:sute a:ene maiga tanalo dawokalimiya, iba:te ibino wokilo nemalagidiliya Ya:suko opo idi ida:da:lino uliyana, ebema: epetapiate negeliya, "Ebe ubila ale mulu opono ida:da:li idino tanalo kowaloma:tama:." Ebene ibino taneba magumulo Epikuliya tanebapi †† ega:walo Stowika tanebapi ‡ ibi epetapino

† 17:17 Ali 18:19 †† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa. Poloko tetelo Epikuliya epo ebe Guliki opo epono taneba idila. Iba:te ibino waloma:tapi ma kunu iyatulame-nakiya, iyaiya ida:da:lino uliyana elawo kitana:, ebema: modobola epate ibino iyaiya tole tanalo iyabaiamo eba alomolo kateneno ubilo kalakalago gito nilukulionama:na: ‡ Stowika epo ebe Guliki opo epono taneba idila. Ibi Epikuliya tanebapi keba kunula:ka: eba kunua:, ebema: iba:te iyaiya ida:da:li epetapi bilibilinomo amalatelelenamiya, ega:walo ebe ida:da:lino elawo eba tolelanelo iba:te tuputupunomolo ilukulionamiya. Iba:te ibino waloma:tapi ma kunu iyatulamenakiya, a opo epo bilibilinomate a:ka:tuwa: aimano elawamo tepo magumuno mulu wokonomo duwatema:, ebe tetelo a nanitabo kalakalago bilukulionama:.

iyatulamepiate Polago apaminatuei dowagilimiya, epetapiate ebe kalakalatele negeliya, "Me wato kawo dubute daedale tabo da:kiyawaonako, ebena magumu beda:la:ka:?"

¹⁹ Wiyasiya epetapi iba:te Polotamo wade tete eba ikamelo ebe ibino A:tenese duliyaomolono mulopino ilukuli baiamo ebo magatiya, ebe ilukuli baino mailo Aleyopagasela. Ebe tetelo Polote ibino ololo apuamo da:nemaigiya iba:te ebe nalatediya, "A ubila a:ma:le a nanaa:, me oli iyatulame tabo da:kiyawawenaka keba kunula:ka:?"²⁰ Mabu a:ma:le da:kiyawawena ebe tabono iyaiya tanalo aimano olowio magumulo iyanomoma: eda:na, ebema: a ubila a:ma: me tabono magumu atamo wadenomamo nawokalima:."²¹ Iba:te Poloko ma kunu aniya, mabu A:tenese duliyaomolo epo magumulo piyate ebolo dawokalaiya ega:walo piyate mulu opono pelamete ebolo da:pilukulionamiya, ibi bilibilinomate ubi kawonomamo iyatinamiya ibino mulopino iyaiya taneba magumulo olioli tanalo olowiote kegelanama:.

²² Ebene Polote Aleyopagase mulopi dubuno dopo apulo maigate negiya, "A:tenese duliyaomolo dubala:, na uimo la: ida:da:li amalatelele tanalo magumulo elawonomoma: eda:onamata."²³ Iyo, nale la:imano wade duliyaomololo eba pata:lo la:godolo iyaiya ida:da:li amalatelele bai da:pola:na ulamolimo, ega:walo ebe bilibilinomo magumulo nale amamate bai kapiya idi a:kuimo, lumagi idite ebe unamo tabo ma kunu akuloliya,

'Epate iyatawaoa:no damamatenamata,
me ebe Kawodawa Amamate Baila.'

"Ebema: la: A:tenese duliyaomolo epate iyatawa:no damamata:wenamata, nale ebe Kawodawano tanalo la:tamo kawokalimamo."²⁴ Ebe me opo kawonomo ega:walo inamabu bilibilinomo Osiyodilole dawala, iyo, ebete me opolo ega:walo Unu Duliyaomololo Kawodawanomoma: eda:na, ebema: ebe ubia:nola epate kotamo detemoteona ebe amamate motolo okolinama:.²⁵ Ega:walo ebe ubia:nola a opo epate aimano kotamo inamabu idi osiyodilote ebetamo ikaema:, mabu ebe atamo wade igilo ega:walo elawo dikaeamena ebe Kawodawala, iyo, ebete a bilibilinomono iyaiya modoboa: tanalo eba malagidilolenalo ebena nilakapo magumulo wade tanalo bilibilinomo atamo gito ikaeamena. Wiyasiya numa:la:, ale ebe walubima: ebetamo beda: inamabu na:kikameoma: Puliya, kitana:, mabu ebe a:ka:tuwa: modobonomolo okolina! ‡

²⁶ "Ega:walo me tanalo idila. Me Kawodawate kapiya dubu osiyodilote, ebe magumune iyaiya epo tanebapi bilibilinomate pawokalaiya. Ebene ebete ibi me opo kawonomamo iyaiya aliboletete ibino iyaiya ilukulio teteno uwomu ega:walo ibino opono uwomu iba:tamo alomolamiya, ebete dopo dubu osiyodiloa:no nopo dopamo keba kunu kiyatiyale eba kunu."²⁷ Numa:la:, Godote ebe osiyodilo tanalodo ebena ubi iyatiya, epo bilibilinomate ibino iyaiya opolo eba ilukulionalo, iba:te ibi Osiyodilole dawano tanalo malagidilolo ibino

mulo wokiamo ebe dowadima:na: ebena nanitabo tanalo ebo kuima:na:, balidi tamiodawate ebena kotamo gabo keba kunu kowadinakole eba kunu. Wiyasiya kalakala kawonomola, ale ebe uima: kodakoda tanalo idite nanitabolo kitana:, iyo, ebete mululo kokolina:, a niyakabonomolo okolina. †²⁸ Ebe mabuma: mulodawa idite tabo dopamo ma kunu giya,

'Ale aimano Ununomo Talenadawano igilo magumulo ilukulinama:

iyo, ale ebena elawamo wapata:lamenama:

mabu ebe aimano igilo mabuma: eda:na.'

Ega:walo A:tenese duliyo molo epala:, la: numa:la:, la:imano oale osiyodilolepi magumulo idite oale ma kunu akuloliya,

'Me tanalo nanitabonomola,

ale Kawodawano gudima: eda:onama:'''

²⁹ Ebema: Polote tabo moga:melo walo na:kegiya, "La: wadenomamo nolowiala: Nanitabola, me Kawodawa Godote a bilibilinomo ebena gudima: osiyodiloliya ebema: a ma kunu a:kemalagidiloma:, aimano kotamo o aimano mulo wokino tanalamo inamabu ida:mo aimano Nabiwino ololo kosiyodilomalema: Ao! Epate golodo o siliba o wade nokolamo dosiyodilolenaka, nani Godoko ebe iyaiya ida:da:li inamabu keba kunula:ka: eba kunua: ††³⁰ Nanitabola, dopamo epate ebena nanitabo tanalo iyatawa:no kuba tanalo dosiyodilolenakiya, Godote iba:tamo kuba wiya nanitabolo kikalamenakia:, wiyasiya me tetelo ebete iyaiya opo epo bilibilinomo nanalena iba:te ibino kuba osiyodilole magumune ebetamo kolobila:ma:, ³¹ mabu ebete ibi bilibilinomono tanalo kanagilamelelaema: ebena Kawo Egela iyalo iyatiya. Iyo, ebete elawo kebe dawatamo kikamiyale, ebe Tuputupu Dubuno anagiyamida magumulo epo bilibilinomate ibino kuba wiya ega:walo wade wiya modobonomolo kuwatema:na:. Ebema: mabu keleka: epate me tabono tanalo nanitabokobi da:midima:na:? Mabu bitana Godote epono ololo apulo ebe Tuputupu Dubu Ya:suko a:e magumune adipatiya!" ‡

³² Ebene ebe A:tenese mulopi dubate Ya:sute a:ene maiga tanalo dolowiya iba:te Poloko ebo kalakalatiya, wiyasiya epetapiate ebetamo negeliya, "Modobola a:ma: walo ka:pa:wete atamo tabo na:ka:pa:kiyawaiye." ³³ Ebene Polote tabo gela baine eba tolo, ³⁴ dubu epetapiate ebena tabo nanitabokobi midite eba:go gito naladabutiya, ibi magumulo Dayonisiyasiko ebe Aleyopagase mulopino taneba dubu idila, ega:walo ebe atu tetelo kamiyale idi Damalisiko ega:walo kamiyale epetapi iba:te atumu Ya:suko nanitabokobi ebo midiya.

Polote Kolini Kawo Duliyo molo Da:nokolinami

18 Me tanalote dolopoligiya Polote A:tenese duliyo molo atepate Kolini kawo duliyo molo gito tiya, ² ebena Yu dubu idi ebena mailo Akuilatela, Pontase opolo awokaliya, ebete Polago ebo alugiya. Ebe

† 17:27 Oale 145:18; Yel 23:23 †† 17:29 Ais 40:18-20; 44:10-17; Ali 19:26 ‡ 17:31 Oale 96:13

tetelo ebe dubute ebena kamiyale Pilisilago Itali opone piya, mabu Kawo Elawodubunomo Kolodiyasite Yu epatamo dowalo analiya ibi bilibilinomate ebena Itali opono Loma kawo duliyo molo ka:tolaema:. Ebema: egela idilo Polote ibi netewapiatamo nemaigate, ††³ ibino mani woko magumulo ibi walubili eba nowagilimilo iba:go ebo nokoliya, mabu ebete ebe woko iyatawala, ebete dopamo sipi-goeogoeo tamamo awokowiamidaole moto osiyodilolenaki. ††⁴ Ebe tetelo Yu epono woko: talena egela bilibilinomolo Polote ibino balidi ibilamole motamo tonaki, ebena ebete ibi ega:walo Guliki opo epo iba:go eba aladabutulo iba:tamo Godokono tabono iyaiya tanalo ebo kiyawaonaki, mabu ebe ubi kawonomola iba:te Ya:sukono nanitabo tanalo kiyatawaoma:

⁵ Ebene Sailasiko Timotiko iba:te Ma:sadoniya opone Kolini kawo duliyo molo Polotamo da:pemaimiya, ebete sipi-goeogoeo tama moto osiyodilole mani woko ebo atepiya. Ebe tetelo ebete Godokono woko kapiya eba osiyodilonalo Yu epatamo ma kunu kiyawaonaki, Ya:suko ebe Kelisotela, Godokono Alibodawala. ††⁶ Wiyasiya egela idilo iba:te Poloko malogolo ebena iyatulame tanalo dodiyo boliya, Polote ibino dopo apulo ebena kalikuno tuwae eba moda:midatepaolelo negiya, "Me tanalone la: niyatawala:, la:le ebolo Godokono igilo mula: tanalo nelawea:no, ebe tanalo ebe la:imano kubala! Naimano kuba:, mabu nale Godokono nanitabo tanalo la: wadenomamo iyatulaimata, wiyasiya la: ubia:nola. Ebema: me tetelo na la:godone olobigate wiyasiya Yua:piatamo ka:tomamo." †††⁷ Ebene Polote ibi miyapate Yua: dubu idino motolo nokoliya, ebe dubuno mailo Taitasi Yasitasetela, ebe nani Godo amamatenami ega:walo ebena motote Yu epono balidi ibilamole moto niyakabolo aenami. ⁸ Ebe tetelo dubu idi, ebena mailo Kilipasatela, ebete Yu epono balidi ibilamole moto umidawama: eda:nami, ebe ega:walo ebena moto epo iba:te Kawodawa Ya:suko nanitabokobi a:midiya. Ega:walo Kolini duliyo molo epo epetapi bilibilinomate atumu Godokono tabo Pologodone olowiote nanitabokobi midite obama waduba:midaole tanalo ebo lawiya.

⁹ Ebene idoko idilo Kawodawa Ya:sute Poloko iyolo nanani, "A:ma: naimano tabo kiyawaoma: akotoletola:la:, ega:walo tabo gea:noma: akoeda:la:, ¹⁰ mabu nale a:ma:go bokolinamo, ebema: lumagi idite a:ma: a:ka:kubaimitamene. Ega:walo me duliyo molo kawonomolo naimano epo epetapi bilibilinomate bilukuliona, a:ma: kapiya:." ††¹¹ Ebema: Polote ebolo kapiya ulama ega:walo sikisi sagana eba okolinalo Godokono tabono iyaiya tanalo epo ebo iyatulamenaki.

Yu Epate Poloko Guliki Opono Kapela Kawo Elawodubutamo Ibino Elawamo Demagatiya

¹² Ebe ulamalo Loma gabamani kawokawo dubate Ga:liyoko palibiya ebete Guliki opo epono oli Kapela

†† 18:2 Lom 16:3 ††† 18:3 Ali 20:34 †††† 18:5 Ali 17:14-15 †††† 18:6 Ali 13:46,51; 20:26 § 18:10 Yos 1:9; Ais 41:10

Kawo Elawodubuma: ka:peda:nama:, ebema: ebe opono Yu epate woki kapiyakobi midite Poloko ebetamo ebo magatiya ebena tanalo kanagiyamidaema:

¹³ Ebe tetelo iba:te Kawo Elawodubutamo negeliya, "Me dubu Godoko amamateno iya gabo eba iyatulamelo, ebete epatamo elawo nikalamena gabamani-no pukala kowakalaima:"

¹⁴ Ebema: Poloko ubila wiya tabo kegema:, wiyasiya Ga:liyote ebe odiyobote Yu epatamo negiya, "Lumagite kawo kuba idi nanitabolo nosiyodilotaleka; nale la: Yu epono tabo apuapu wadenomamo bolowiona:, wiyasiya me tanalo kawo tanalola!" ¹⁵ La: la:imano Yu opono tanalo kapiyama: apaminatemitama, ebe iyaiya tanalo la:imano Buka apuapuno magumu tanalola, ega:walo la:imano epono iyaiya mailono tanalo, ega:walo la:imano ewonino iyaiya pukala tanalola, ebema: modobola la: a:ka:tuwa: la:imano ubia: tanalo na:na:tupugaima:la:. Na ubia: no-la ebe tanalo anagilamedawama: eda:ma:!" ¹⁶ Ebena Ga:liyote elawo lawete ibi bilibilinomo ebena tabo anagiyamida motone gito a:na:ma:lateliya. ¹⁷ Ebe tetelo ebe Yu epate tepo mibomibonomoma: eda:ote ibino balidi ibilamole moto umidawa Sostenisiko lawete Ga:liyokono tabo anagiyamida moto dopo apulo kubanomamo ebo anagilimiya, wiyasiya Ga:liyote ebe tanalo umite kawo tanaloma: kegiya:, ebema: ebete iba:godone gito olobigiya ebena woko epetapi kosiyo-dilolema:.

Polote Siliya Opono A:ntiyoka Kawo Duliymolamo Ka:kolowaima: Ubi Diyatiya

¹⁸ Ebe tanalote dolopoligiya Polote tete geyageyadopo nanitabokobi midipi ekakiago okolite, ebena Kolini duliymolamo eba atepalo ebete Pilisilako ega:walo Akuilako uwatete Siliya mulu opamo tolame ebo wagilimiya. Ebena iba:te Senekiliya duliymolamo nemaimite kawo palai peamo nolaa:na:, dopamo Polote ebena tepo magumuno nanitabo tanalo kawokalima: ebena eke ebo na:gumiya, mabu ebete dopamo kebe tabo Godotamo nanitabolo kegiyale, ebete eba kunu woko osiyodilo magumulo uwom-uamo a:nemaigiya. †

¹⁹ Ebena Poloiate walo ka:tolamete Epesese kawo duliymolamo da:nemaimiya, ebete Pilisilako ega:walo Akuilako ebo nimiyapiya iba:te ebolo kokolionama:. Ebe tetelo Polote a:ka:tuwa: tote Yu epono balidi ibilamole motamo nodolote Godokono Buka apuapuno tanalo iba:tamo ebo na:kiyawaiya. ²⁰ Ebena iba:te ebe naniya tete geyageyadopo iba:go kokolima:, wiyasiya Polote negiya, "Ao, na ka:tomamo." ²¹ Ebe tetelo ebete ibi eba miyapalo tabo idi ma kunu analiya, "Godote ubi diyatimene na la:tamo walo ka:ka:pemamo," ebena ebete tote kawo palai peamo da:noliya, ebe pete Epesese kawo duliymolone gito tiya.

²² Ebena pete kewa: kolomo na:iwate Sisaliya kawo duliymolamo da:na:iliya, ebe tetelo Polote agowa gabodo tote Yelusalema kawo duliymolamo nemaigate

sosi epatamo ebena nilakapo tabo na:kiyawaote, ebena ibi miyapate ebete A:ntiyoka kawo duliymolamo gito ka:tiya. ²³ Ebena ebete tete geyageyadopo A:ntiyokalo okolite, ebe kawo duliymolamo katepate Galesiya ega:walo Piligiya opodo eba petolo Ya:suko waloma:tapi walubila:go ebete ibi elawokobi ebo pa:midiolenatiya.

Apolosite Godokono Woko Magumulo Tabo Kiyawadawa Idima: Dediya

²⁴ Ebe tetelo Yu dubu idi ebena mailo Apolosite, ebe A:lesandiya duliymolodawala, ebe Godokono Buka apuapuno tabo magumu iyatawanomola ega:walo ebena tabo kiyawao mulonomola, ebete Epesese kawo duliymolamo piya. ²⁵ Me dubu lumagi idite Kawodawa Ya:suko waloma:ta gabo dopamo iyatumiya, ebema: ebete ebena tepo magumulo elanomoma: eba eda:nalo Ya:sukono tanaloma: epetapi wadenomamo iyatulamenaki. Wiyasiya ebete Yonekono obamo waduba:midaole tanalo kapiya iyatawiya, ebema: ebete kiyatawiya: Godote ebena Uliyanamo epo keba kunu dowaduba:midaolenako ebe tanalo. ²⁶ Ebena egela idilo Apolosite Yu epono balidi ibilamole motolo Godokono tabo tolea:no da:kiyawaiya, Pilisilako ega:walo Akuilako iba:te ebena tabo olowite, Apolosiko ibino motamo magatate Godokono gabono tanaloma: wadewade iyatulame tabo epetapiamo ebe ebo nowalubiya.

²⁷ Ebema: tete idilo Apolosite Guliki opamo toma: ubi diyatiya, Epesese nanitabokobi midipi ekakiate leta alibiya Guliki opo epo nanitabokobi midipiatamo iba:te ebe kalakalago kelaema:. Ebena Apolosite ebama da:nemaigiya, piyate Godokono nilakapodo nanitabokobi midipima: deda:onamiya, ebete ebe epo kawiya ebo nowalubiliya. ²⁸ Ebe tetelo ebete Godokono tabo kiyawao elawonomoma: neda:te, Yu epo epetapiate ebena iyaiya tabono tanalo odiyobolema: dowagelenakiya, wiyasiya Apolosite epo bilibilinomono ololo apulo ibino tabo modobolo alukolelamenaki. Iyo, ebete Godokono Buka apuapuno magumu wadenomamo ma kunu awokaliminaki, Ya:suko ebe Kelisotela, Godokono Alibodawala. ††

Polote Epesese Kawo Duliymololo Da:nokolinami

19 Ebena Apolosite Kolini duliymololo eba nokolinalo, ebete kebe duliymolamo katepiyale Polote A:isiya opono duliymolamo epetapido petote ebe atu Epesese kawo duliymolamo gito nemaigiya. Ebe tetelo ebete Ya:suko waloma:tapi epetapi ebolo nulamete [‡] ibi nanaliya, "La:le la:imano nanitabokobi midi tanalo Ya:sutamo diyata:ima, ebe tetelo Godokono Uliyana a:kelawa:ima?"

Iba:te wiyasiya negeliya, "Ao, a Godokono Uliyanate epagodolo dokolina ebe tanalo dopamo kolowia:." ††

† 18:18 Nabas 6:18; Ali 21:24

†† 18:28 Ali 9:22 ‡ 19:1 1Kol 3:6 †† 19:2 Ali 8:16

³Wiyasiya Polote ibi nalateda:liya, “Epetapiate la: obamo dowaduba:midaoletia, pokono mailamo kosiyo-diliye?”

Iba:te nowamiya, “A obamo Yonekono mailamo iwiti-ma:.”

⁴Ebene Polote iba:tamo negiya, “Epate ibino kuba osiyodilole magumune Godotamo dolobiliya, Yonete ibi obamo ebema: waduba:midaoliya, ega:walo ebe atu tetelo ebete Isalaela epo nanaliya, iba:te ebene walogabo apune da:pena ebe lumagi nanitabokobi ka:midima:, ebe Ya:sutela.” †

⁵Ebene Epesese nanitabokobi midipi ekakiate ebe tabo olowite Polote ibi Kawodawa Ya:sukono mailamo obamo walo ebo kowaduba:midaoliya. ⁶Ega:walo Polote ebene koto iba:tamo dowatiolalamiya, Godokono Uliyanate ibi unamo eba iwisigalo, iba:te elawo lawete Unu Duliynomolono nopopino iyaiya tabamo kawo kalakala adipatelo Godokono tepo magumu wokino tabo ebo awokalilamiya. ††⁷ Nanitabola, ebe tetelo Godokono Uliyanano elawote 12 dubatamo ma kunu iwisigiya.

⁸Ebema: Polote netewa-kapiya sagana Yu epono baliidi ibilamole motamo odolonaki Godokono tabo tolea:no ebo kiyawaonaki, ebene ebe tete geyageyadopolu Polote iba:go Godote Kawo Elawodawama: deda:na, ebe tanalono nanitabo tanaloma: kawonomamo kiyawaonakiya. ⁹Wiyasiya ibi epetapiate wato kodakodanomoma: eba eda:olamelo nanitabokobi ka:midiya:. Iba:te epono ololo apulo Ya:suko Nanitabokobi Midi Gabo kubama: geliya, ebema: Polote Ya:sukono nani waloma:tapi kapiya uwatete iba:te nanitabokobi midia:pino taneba magumune kapimiya gito tolamiya. Ebe tetene wagilimite ibi a:ka:tuwa: Taila:nasikono Sukulu motolo dalad-abutinakiya, Polote egela bilibilinomo epetapilo Godokono Buka apuapuno tabo magumu iba:tamo ebo kiyawaonaki. ¹⁰Ebema: nanitabola, ebete netewa ulamamo Epesese kawo duliynomololo eba okolinalo, A:isiya opo kawonomolo dilukulionamiya ebe Yu epo ega:walo Yua:pi atumu, ibi bilibilinomate Kawodawa Ya:sukono tabo ebo olowiya.

Sikibakono Koino Kuba Osiyodilo Tanalo

¹¹Ebe tetelo Godote Polodo kawokawo anoano tanalo epetapi osiyodilolenaki. ¹²Ma kunu epate Polokono wato matuomeono kaliku ega:walo lubudino kaliku ebene apene duwatemenakiya, ebene iba:te watate temetema:gopiatamo da:nowatiolaelamenakiya ibino temeteme tanalate iba:godone gito olopoligolamenaki ega:walo kubakuba uliyanate iba:godone a:ka:ne-maimionakiya. ††¹³ Ebe atu tetelo Yu dubu epetapiate ebe opolo eba wapata:lamenalo epagodone kuba uliyana alibolenakiya, ebene iba:te ebe woko eba osiyodilonalo tete epetapilo Polokono mailo ega:walo Kawodawa Ya:sukono mailo ka:la:milo kubakuba uliyana kawiya ebo analenakiya. Ebene ibino taneba magumu-

lo Yu dubu idi Sikibakono sebeni koiate nilukulionamiya, ibino nabiwi ebe Godotamo kalimagono ikameopino watodawa idila. Tete idilo ebe sebeni koiate dubu idigodone kuba uliyana aliboma: eba wigelitalo, iba:te negeliya “Polote Ya:sukono tanaloma: da:kiyawaonako, ale ebe Elawodawano mailamo la: anala:ta ebe-godone na:nemaima:la:.”

¹⁵Wiyasiya kuba uliyanate iba:tamo negiya, “Ya:suko ega:walo Poloko na ibi iyatawala, wiyasiya la: piyatela:ka:?” ¹⁶Ebene kuba uliyanagono dubute kawo elawago iba:tamo pepategate ibi kubanomamo eba palukolelo ibino kaliku pupukulamelelamete, iba:te motone kalima ka:ka:liyaolelama:go kikopiya gito alautiya.

¹⁷Ebema: Epesese kawo duliynomololo dilukulionamiya, ebe Yu epo ega:walo Guliki opo epo atumu, ibi bilibilinomate ebe tanalo dolowiya iba:te kawonomamo toletoleote Kawodawa Ya:sukono mailo unamo ebo adipatiya. ††¹⁸ Ebe tetelo epo bilibilinomate Ya:suko nanitabokobi midite, ebene iba:te epono ololo apuamo pelamete ibino kuba osiyodilole tanalo ebo pawokalilamoliya. ¹⁹Ega:walo ebe atu tetelo giwali osiyodilolepi epetapiate ibino giwali iyatawa buka wadaete epo bilibilinomate eba ulamitalo elamo gito pepadolamoliya. Nanitabola, iba:te da:kubailamiya ebe bukano wiya uwomu kawonomola, da:pesoa:, iyo, ebe buka bilibilinomono wiya uwomu 50 taoseni manima: ediya. ²⁰Ebema: me osiyodilo gabodo Godokono tabote elawonomoma: eba eda:lo ebe opo kawonomamo ebo tiya.

Epesese Kawo Duliynomololo Kawo Dowa Tanalote Polotamo Demaigiya

²¹Me iyaiya tanalate dolopoligoiya, ebe tetelo Polote nopo ebo iyatiya Ma:sadoniya ega:walo Guliki opodo petote Yelusalema kawo duliynomolamo walo ka:ka:ne-maigama:. Ebete negiya, “Na ubila Yelusalemalo tete da:pesamo nokolite, ebene na Loma kawo duliynomolo uima: ka:tomamo.” ††²² Ebene Ma:sadoniya opamo toa:no Polote ebene walubipi netewa Timotiko ega:walo Elastasiko ebe opamo dopamo naliboliya, wiyasiya ebete A:isiya opolo tete da:pesamo walo ka:kokolima: gelo iba:go ka:tiya:. ²³Ebene ebe tetelo Ya:suko Nanitabokobi Midi Gaboma: Epesese kawo duliynomololo kawo kubanomo idite ma kunu maigiya. †††

²⁴Ebolo dubu idite nokolinami, ebene mailo Dimitiyasitela, ebe siliba inamabuamo ida:da:li osiyodilole dawala. Ma kunu ebete ebene kawo bisnisi magumulo abali ida:da:li idi Atimisiko mabuma: ebe amamateno moto egege siliba inamabuamo dosiyodilolenaki, ebe ega:walo ebene wokopiate epatamo manima: midiolelo kawokawo mani uwatenakiya, iyo, epate ebe egege moto maniamo uwatete ibino moto gulo patapata unamo eba nalomolo Atimisiko malagidilole ebe ebo amamatenakiya. ²⁵Ebene egela

† 19:4 Mat 3:11 †† 19:6 Ali 8:17; 10:44,46 † 19:11 Ali 14:3
†† 19:12 Ali 5:15

†† 19:17 Ali 5:11 ††† 19:21 Ali 23:11; Lom 1:13 ††† 19:23
2Kol 1:8

idilo Dimitiyasite ebene wokopi ega:walo ida:da:li osiyodilolepi epetapi, ibi bilibilinomago tabo kegelama: ka:la:mite iba:tamo negiya, "Dubala:, la: iyatawalata aimano bisnisi magumulo a kawokawo maninomo osiyodilolenakoma:, iyo, me aimano igilo mabula.

²⁶ Wiyasiya me dubu Polote beda: tanalo kosiyo-dilonale, la:le la:imano balida:mo uminakomata ega:walo galamo olowinakomata. Ebete negenako epate kotamo dosiyodilolenaka ebe ida:da:lino elawo kitana:, nani Godo keba kunula:ka: eba kunua:. Ebema: aimano Epesese duliyo-mololo ega:walo me A:isiya opo kawonomolo epate ebene tabo olowite nanitaboma: gelate ibino ida:da:li amamalatele magumune olobila:iya. ²⁷ Diyala, ale tanalo idi osiyodilola:no tatalila epate aimano bisnisi osiyodilo tanalo kubama: da:bejelama:na:, ega:walo atu tetelo iba:te Atimisiko Amamateno Iya Motamo odolo tanaloma: da:bekalakatema:na:. Ebe mabuma: me tetelo epo bilibilinomate aimano A:isiya opolo ega:walo me opo kawonomolo damamatenaka, aimano ida:da:li Atimisiko ebene elawo kawonomo kolopoligoemene!"

²⁸ Ebema: olowiopi bilibilinomate ebe taboma: kawonomamo dowaote gelatepao atepa:no iba:te negeliya, "Epesese epono Atimisiko, ebe aimano Kawodawanomola!" ²⁹ Ebene ibino elawo tanalote duliyo-mololo kawonomamo da:tiya, duliyo-mololo epo bilibilinomate kawonomamo dowaiya. Ebe tetelo piyate dowago da:tolamitiya iba:te Ma:sadoniya opo dubu netewa Ga:iyasiko ega:walo A:listakasiko elawamo nuwatete duliyo-mololo epono tabo gela baiamo gawagawalo gito anamiyataliya, mabu ibi netewapi Polago wapata:namiya. ³⁰ Ebema: Poloko ubila epo magumamo tote ibi wadewade tabamo ka:negelebadilama:, wiyasiya Ya:suko waloma:tapi magumulo ebene namutupiate ebe nodiyobiya, ³¹ ega:walo ebe A:isiya opono gabamani dubu magumulo Polokono namutupi epetapiate atumu ebe toweomelo tabo ebetamo napalibiya, "A:ma: duliyo-mololo epono tabo gela baiamo akopa:la:!"

³² Ebene ebe tetelo duliyo-mololo epono taneba magumulo kawo dowa tanalote nanitabonomolo maigiya, epetapiate gelatepaolo tabo idi gelanaki, tabo idi gelanaki, eba kunu wigelitiya, ega:walo atu tetelo epetapiate woki bilibilima: eda:utiya, mabu iba:te kiyatawaiya: epate aladabuti baiamo beda:ma: ka:pelamiye. ³³ Ebene Yu dubu epetapiate ibino lumagi idi A:lesandatamo elawo eba ikamelo, ebete epono dopo apulo maigate koto ebo a:midaiya epate tabo gela katepama:, mabu ebe ubila iba:tamo walubi tabo ka:kiyawaoma:. ³⁴ Wiyasiya iba:te ebe umiote, ebete Yu lumagima: deda:na ebe tanalo iyatawaote kawonomamo kapimiya gelatepao walo na:kowagilimiya, "Epesese epono Atimisiko, ebe aimano Kawodawanomola!"

Ebene iba:te tete geyageyanomo eba kunu eba wigelitalo, ³⁵ gabamani dubu idi, ebe Epesese duliyo-molono pukala iyatulamedawala, ebete ibi milokobi

midilite iba:tamo negiya, "Epesese dubala:, epo bilibilinomo iyatawala, aimano Epesese kawo duliyo-mololo ebe Kawodawa Atimisiko Amamate Motono opola. Ega:walo ibi iyatawala, ebe abali ida:da:lino talena nokola kawonomo Unu Duliyo-molone atamo iyalo pegiya, ka:lo aimano duliyo-mololo bitana ale wadenomamo kuminama:. ³⁶ Ebema: numa:la:, mulo iyatawala lumagigodolo elawo kitana: Atimisikono tanaloma: a:da: tabo gema:. Ebe mabuma: la: woki bilibilima:no milolo na:pola:nala:, daedale wokilo kuba tanalo idi ako-osiyodilala:!"

³⁷ "Ebema: la: me dubu netewa mamo beda:ma: kemagaela:ema? Iba:te Atimisiko Amamateno Motolo pilo tanalo kosiyo-dilola:, ega:walo iba:te aimano ida:da:lino tanaloma: kuba tabo idi kegela:. ³⁸ Ebema: Dimitiyasiko ega:walo ebene wokopi, iba:godolo dowa tanalo lumagi iditamo nanitabolo ditana, modobola iba:te aimano gabamani dubatamo na:tolaema:na: tabo anagiyamidapino ololo apulo kanapamina-teuima:. ³⁹ Ega:walo la: tanalo idi uima: ubi diyata:witama, modobola duliyo-mololo epo epetapiate la:go paladabutite milolo ka:pegelamamota, Loma gabamanite atamo elawo dikaeamena eba kunu. ⁴⁰ Ebema: nale la: analemata, la: nanisiwale! Ale ka:lo kebe tanalo kosiyo-diloma:, Loma gabamaniate dolowima:na:, diyala, iba:te ebe tanalo duliyo-mololo kubaimi tanaloma: da:bejelama:na:, ebene iba:te atamo kuba wiya nanitabonomolo kikaema:na: mabu aimano dowa tanalo magumulo nanitabo tanalo kitana:." ⁴¹ Ebene ebene tabo kiyawao dolopoligiya, Epesese duliyo-molono pukala iyatulamedawate epo bilibilinomo ibino motamo gito aliboliya.

Polote Ma:sadoniya Ega:walo Guliki Opamo Walo Da:ka:tiya

20 Ebema: Epesese duliyo-mololo epono kawo dowa tanalote dolopoligiya, Polote Ya:suko waloma:tapi ebetamo ka:la:mite ibi tabo epetapiamo eba walubililo yawo tabo gete Ma:sadoniya opamo ebo tiya. ² Ebene ebete ebe opo kawonomolo eba nepata:lo, ebete sosi epatamo walubi tabo bilibilinomo kiyawaonatote Guliki opamo gito nemaigiya.

³ Ebete ebolo netewa-kapiya sagana eba nokolilo, ebene ebete Siliya opamo palai peago toma: giya. Ebe tetelo Yu dubu epetapiate wiyasiya ebe anakapuima: nopo diyatiya, Polote ebe tanalo olowite ebene wokiyakobi midite Ma:sadoniya agowa gabodo walo na:ka:piya. ⁴ Ebe tetelo me dubate Polago tolamiya, Beliya duliyo-molodawa Pilasikono gudu Sosipatako, ega:walo Tesalonaika duliyo-mololo dubu netewa A:lis-takasiko ega:walo Sekandasiko, ega:walo Debi duliyo-molodawa Ga:iyasiko, ega:walo Timotiko, ega:walo A:isiya opo dubu netewa Tikikasiko ega:walo Topimasiko, iyo, me dubate Poloko ebana tolamiya.

⁵ Ebene iba:te dopamo tolamete Talowase duliyo-molomo nemaimiote a ebo nemakopeitiya, ⁶ wiyasiya Pili-pai kawo duliyo-mololo paibu egela da:ponopoligiya, ebe tetelo a epetapiate Unamo Maiga: Palowa Bae

Solijomu osiyodilote, ebene kawo palai peago Talowasa:mo tolamete Poloiatamo ebo nemaimiyama: Ebe tetelo ale iba:go kapimiya sebeni egela ebolo nilukuliyama:

Polote Idoko Idilo Talowase Duliyoumololo Godokono Tabo Da:kiyawaoni

⁷ Ebene Satade idokolo ale Ya:suko malagidilo bae naoma: unu moto idilo ditanami ebe kawo teta:mo daladabutiniyama:, ebe aladabuti bailo wuiki alo bilibilinomate wamoteoniya. Ebene Polote egela idilo toma: eba wagelenalo, ebete Godokono tabo kiyawao geyageyaima:tepanate sele tetenomamo ebo nemaigani. ⁹ Ebe tetelo a magumulo oli ape dubu idite okolini, ebene mailo Yutikasitela, ebete awano gigiyu tetelo eba okolinalo kawo unomote ebo laweni. Ebema: Polote tabo geyageyanomo eba kiyawaonalo Yutikasiko ute delaweni, ebete eba dedeganalo ebe idili moto unune opamo ebo pegani, ebene epo epetapiate piwitionate ebe dapadipateniya a:enomo puminiya. ¹⁰ Wiyasiya Polote da:piwisigani ebete Yutikasikono bodolo unamo polokowiganate ebe eba a:wiyamidanalogo negeni, "La: akotoletoleonala:, ebene igilo bitamena!" ¹¹ Ebe tetelo Polote walo ka:nodolonate Ya:suko malagidilo bae wakamionate ale kapimiya ebo naoniyama:, ebene tete geyageyanomolo ebete ago tabo eba kiyawaonalo egela ebo waloiya. Ebene Polote a miyapaete gito tiya, ¹² wiyasiya Yutikasite walo igilo da:kelaweni, ebene epate ebema: kawo kalakalago ebe ebene motamo ebo magatiya.

Poloiate Talowase Duliyoumolone Mailitase Duliyoumolamo Da:tolamiya

¹³ Ebe tetelo Polote A:soso duliyoumolamo dopamo tiya agowa gabodo, wiyasiya a epetapi ebamo kawo palai peago tolamiyama:, mabu Polote a ma kunu anaiya ale ebe ebolo ka:nowiyama:. ¹⁴ Ebema: ale eba:go A:soso duliyoumololo danalugiyama:, ebete ale da:tolamiyama: ebe peamo olote a bilibilinomate kapimiya Mitilina duliyoumolamo ebo na:iwaliyama:. ¹⁵ Ebene Mitilina duliyoumolone ka:tolamete egela idilo Kiyosi mubamo nemaimite, ebe mubano balado tolamete egela idilo Samoso duliyoumolamo na:iwalete, egela idilo Mailitase duliyoumolamo gito nemaimiyama:. ¹⁶ Ebe tetelo Polote ebene nopo ma kunu iyatiya, ebete kawo palai peago eba tolo Epesese kawo duliyoumololo gito ka:nodolima:, mabu ebe ubia:nola ebe A:isiya opolo tete geyageyalo nokolima:, wiyasiya ebe ubila Yelusalema kawo duliyoumolamo samamo tote Pentekose Solijomu † ebe lupida: kosiyodiloma:

Polote Epesese Sosi Watowatopiatamo Ebene Uwomu Tabonomo Da:kiyawaiya

¹⁷ Ebene Polote Mailitase duliyoumolone tabo nalibiya Epesese sosi watowatopiatamo iba:te ebetamo ka:pelaema:. ††¹⁸ Ebe watowatopiate ebetamo da:pe-maimiya, ebe tetelo ebete iba:tamo negiya, "Na dopo tetenomolo A:isiya opamo da:pimo, ebe egelane wagilimite egela epetapi bilibilinomo magumulo la:godolo kebako okolilo ka:pokolinaimo, la: ebe tanalo iyatawalata. ¹⁹ Ma kunu na a:ka:tuwa: na opamo iyatilo Kawodawa Ya:sukono woko eba posiyodilonalo ipupago pepata:naimo, mabu Yu epate natamo temeteme eba ikanamenalo na anakapunaema: wagelenamiya. ²⁰ Wiyasiya ebe tete geyageyanomolo la: kowalubilitama: Godokono tabo kiyawaoma: na ka:toletolenamia:, ebema: tete bilibilinomo epetapilo nale awokala bailo ega:walo la:imano iyaiya moto gulo la: eba iyatulamelole nale kapiya tanalo idi kanaetoamidania:. ²¹ Iyo, ebe tetelo na Yu epo ega:walo Yua:pi atumu, ibi bilibilinomo analenakimo, iba:te ibino kuba osiyodilole magumune Godotamo olobila:ote Kawodawa Ya:suko nanitabokobi ka:midima:

²² "Ebema: ka:lo la: numa:la:, na Godokono Uliyanate danani ebe tanalamo tuduwatate Yelusalemamo toma: wagelemo, wiyasiya ebolo natamo beda: tanalate demaimioma:na: na iyatawa:. ²³ Wiyasiya Godokono Uliyanate na diyatunami ebe kapiya tanalo iyatawanamo, duliyoumololo bilibilinomolo idoko motono temeteme ega:walo kodakoda tanalo epetapiate na makopelenena. ††²⁴ Wiyasiya naimano igilo nitanana, nale kawonomamo a:kemalagidilomo. Kawodawa Ya:sute natamo iyalo dikanamiya, ebe woko Godokono Wade Tabo kiyawao wokola, ebema: ebe tabo kiyawao magumulo nale Godokono nilakapo tanalo awokalima: woko uwomuamo nanitabonomolo ka:nemaigamamo. ††

²⁵ "Me tanalo nanitabola, Godote Kawo Elawodawama: deda:na, nale ebe tanalo la:godolo kiyawaoago pata:naimo. Wiyasiya naimano namutupiala:, ka:lo na niyatawitamo la: bilibilinomate naimano ololo walo a:kuma:ema, ²⁶ ebema: ka:lo egelalo nale la: analemata, la:imano taneba magumulo lumagi idino igilote danalatidimene, ebe tanalote naimano kubama: a:keda:mene. ²⁷ Nanitabola, Godote epo bilibilinomatamo ebene ubi keba kunu kiyatinala iba:te kosiyodilolena:ma:, nale ebe tanalo bilibilinomo la:tamo kiyawaoma: ka:toletolenamia:, ebema: nale la: eba iyatulamelole kapiya tanalo idi kanaetoamidania:.

²⁸ "Ebema: watowatopiala:, la: a:ka:tuwa: la: ega:walo la:imano sipi-goeogoeo bilibilinomo wadenomamo nulamenala:, mabu Godokono Uliyanate la: ibi ulamepima: a:midiliata. Iyo, modobola la: Godokono sosi epatamo wadewade bae nikalamenakiyala:, mabu ebete ebene kalimamo ibi uwatiya iba:te ebene gudima: keda:onama:. ††²⁹ Na iyatawala, nale la:godone

† Buka ka:la:mioledawa, a:ma: ubi diyata:emene me Yu epono Solijomu idino magumu kiyatawaema:, modobola a:ma: me atu Ali-bolepi Buka 2:1 buka apuno walubi tabo numiye.

†† 20:17 Ali 18:21 † 20:18 Ali 18:9-10 †† 20:23 Ali 9:16; 21:11 †† 20:24 Ali 21:13; 2Tim 4:7 ††† 20:28 1Tim 4:16; 1Pit 5:2-4

da:tomo, ebe tetelo elawoelawo tumu gaagaate la: magumamo popila:ote la:imano sipi-goeogoeo kubanomamo kapalolema:na. †³⁰ Ega:walo la:imano eponomo magumulo dubu epetapiate maimiote Godokono nani tabono magumu oba:midalete wiyasiya a:da: taboma: ka:midilima:na, Ya:suko nanitabokobi midipi kuba gabamo kowabuga:talema:.³¹ Ebema: la: olowiolo nilukuliniyala: ega:walo naimano tanalo akododomatiale! Nanitabola, nale netewakapiya ulama magumulo naimano ipupago idoko ega:walo egela bilibilinomolo la: bilibilinomo iyatula-menakimata. ††

³² "Ebema: ka:lo nale la: Godokono kotamo alomomata, ebene nilakapodo la:tamo da:pi ebete ebe tabamo la: wadenomamo ka:buiyalateletanama: Iyo, ebe modobola la: ka:kodakodailametama:, ebene ebete iyalo ebene talena epoma: da:midilitiyala, ebe epo ega:walo la:, ebete ebene wadewade tanalo la: bilibilinomatamo kapimiya kikalamolema:ta, ebete dopamo nanitabonomolo keba kunu kegiyale eba kunu. ³³ Numa:la:, nale la:imano taneba magumulo lumagi idino mani ega:walo pupuliono inamabu nale kolomoiliminakia:.³⁴ La: iyatawalata, na a:ka:tuwa: me koto netewamo woko eba osiyodilonalo, na a:ka:tuwa: na ega:walo nago dowapata:lamenamiya aimano modoboa: tanalo modobokobi midilinakimo. †³⁵ Ma kunu nale osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo la: iyatulamenakimata, la:le iyaiya woko kodakodalo eba osiyodilolelo mani uwata:wete nigologolopi ebo kowalubila:wenama: Iyo, Kawodawa Ya:sute dopamo kebe tabo kegiyale, modobola la:le ebe tabo walo na:kemalagidilala:, mabu nanitabola, ebete ma kunu giya,

'Inamabu uwate tetelo
me opono kalakala bitana,
wiyasiya lumagi iditamo ikame tetelo
Godokono kalakalate a:ma:godolo kawonomoma:
keda:mene."

³⁶ Ebene Polokono tabo kiyawao sosi watowatopiatamo dolopoligiya, ebe tetelo ibi bilibilinomate ebe ebana pupamo ilukulite towetowe tabo Godotamo ebo adipatiya. ³⁷ Ebene ibi bilibilinomate pe boboamo kapimiya da:niyodoliya, iba:te Poloko a:wiyamidaolo ega:walo eba aboeteolo kawo tepo temetema:go imitiya, mabu ebete iba:tamo ma kunu kiyawaiya, iba:te ebene ololo walo a:kuminakoma:na:

Polote Yelusalemamo Eba Tolo Iyaiya Duliymolamo Demaigaonatiya

21 Ebe tetelo ale Epesese nanitabokobi midipiatamo yawo tabo gelate kewa: kolomo a:iwalenomo na:iwalete Kosa opamo ebo nemaimiyama:, ebene egela idilo a Lodesa opo nelawete, ebene Patala duliymolamo gito tolamiyama:.² Ebolo Ponsiya opamo a:iwama: ditani ebe kawo palai pe idi ale numite, ebe tetelo a ebe peamo nolote tolame ebo

nowagilimiyama:.³ Ebene ale da:tolamiyama: Saipalase opo numite pele apuamo eba a:midalo ale Siliya opamo na:iwalete, pe namutudawate ebene pe Taya kawo duliymolamo gito na:iliya ebene inamabu maniamo ka:na:midilima:.⁴ Ebe duliymololo ale Ya:suko waloma:tapi epetapi ola:go petolamete ibi nulamete sebeni egela iba:go ebo nilukuliyama:, ebene Polotamo kebe kuba tanalote da:pemaigamene, iba:te ebe tanalo Godokono Uliyanano elawamo iyatawaote ebe kawiyana naniya ebete Yelusalemamo a:ka:toamene. †⁵ Ebene pe namutudawate atamo kebe tete kikaeamiyale, ebe tete demaigiya ale ibi miyapama: gelate peamo ebo piwitiyama:. Ebe tetelo ibi bilibilinomate ibino kamiyalela gudila a miyapaema: duliymolone ago pelamiya pe boboamo, ebene a bilibilinomo kewa: kolomo balalo pupamo pilukulite Godotamo towetowe tabo ebo padipatiyama:. Ebe tanalo dolopoligiya, epetapiate epetapiatamo yawo tabo gelate ⁶ ale peamo olote iba:te ibino motamo walo gito kolowamiya.

Polote Sisaliya Kawo Duliymololo Tete Da:pesolo Da:nokoliya

⁷ Ebe tetelo Taya kawo duliymolamo atepate ale kawo palai peago tolame walo na:kowagilimiyama:, ebene Tolameyasi duliymolamo da:nemaimiyama:, ebolo nanitabokobi midipi ekakiatamo kalakala tabo negelate kapiya idoko iba:godolo nelaoniyama:.⁸ Ebene egela idilo ale Sisaliya kawo duliymolamo nemaimiote Godokono Wade Tabo atedawa Pilipikono motamo nodolote ebo nilukuliyama:. Nanitabola, Yelusalema sosi epate dopamo sebeni dubu Godokono woko osiyodiloma: duwatiya, Pilipiko ebe tuputupu wokopino taneba magumulo ebe idila, †⁹ ega:walo ebegodolo ebene netewa-netewa kawokawo buwelemela:te ilukuliniamiya, Godokono Uliyanate ebene iyanomo elawo iba:tamo ikalamoliya ebene tepo magumuno woki kawokalilamenakoma:.

¹⁰ Ebene ale egela epetapilo ebolo eba ilukulilo, Godokono woki awokalimidawa idi A:gabasite Yudiya opone atamo ebo pemaigiya. †¹¹ Ebete a puamete Polokono bata pelawete ebe a:ka:tuwa: ebene agowala kotola eba matuolamolelo negiya, "Godokono Uliyanate ma kunu gita, 'Yu epate Yelusalemalo dilukulina, kebe dubute me bata da:pulinako iba:te ebe dubu elawamo lawete Yua:piatamo ka:nikalae-ma:na: ebe ka:kubaima:.'" ⁵

¹² Ebe tetelo a ega:walo epetapi me tabo dolowiyama:, ale Poloko na:toweomiyama:, "A:ma: Yelusalemamo akotoala:!"

¹³ Ebene Polote aimano tabo wiyalo negiya, "Natamo beda:ma: kima:witama? Mabu keleka: la:le tepo temeteme natamo ikanaema: dowagela:witama? Nanitabola, nale olosiyodilomo Yelusalemalo epetapiate naimano ape ala:mo matuomeoma:, ega:walo

† 20:29 Ma:t 7:15; Yon 10:12 †† 20:31 1Tes 2:11 ‡ 20:33 1Kol 9:11-12 †† 20:34 Ali 18:3; 1Tes 2:9

‡ 21:4 Ali 20:23 †† 21:8 Ali 6:5; 8:40 ††† 21:10 Ali 11:28 § 21:11 Ali 20:23; 21:33

naimano kalakala bitana ebolo Kawodawa Ya:suko mabuma: a:ema:” †

¹⁴ Ebe tetelo ale Polokono woki iyakobi midima: ka:modobiya:, ebema: ale ebe tanalo dumiyama: a negeliyama:, “Kuba:nola, Godokono ubi tanalote ne-maigamene.” Ebene ale tabo idi kegeliya:

¹⁵ Ebene ebe tanalo dolopoligiya ale aimano inam-abu gatela:mo wepote Yelusalema kawo duliyo-mo-lamo agowa gabodo gito tolamiyama:. ¹⁶ Ebe tetelo Ya:suko waloma:tapi epetapiate ibino Sisaliya duliyo-omolone a da:buiyataenatiya, iba:te a Nesonikono mo-tamo gito magataiya ale ebolo ka:nilukulima:. Nesoniko Saipalase opodawala, dopo epate Ya:suko nanitabokobi da:midiya ibino taneba magumulo ebe idila.

Yelusalema Sosi Watowatopiate Poloko Da:totomutiya

¹⁷ Ebe atu egelalo Yelusalema kawo duliyo-mololo dilukulionamiya ebe nanitabokobi midipi ekakiate a kawo kalakalago uwateiya. ¹⁸ Ebene egela idilo a bilibilinomate Polago Ya:imesiko uima: da:tolamiyama:, ebe tetelo ale ebe sosi watowatopi epetapi bilibilinomago eba lutalo numiyama:. ¹⁹ Ebema: Polote iba:tamo kalakala tabo negete, Godote ebene woko magumudo kebe tanalo bilibilinomo Yua:pi magumulo dosiyodilolenaki, ebete ebe tanalo iba:tamo ebo awokalimiya. ††

²⁰ Iba:te me tabo dolowiya Godoko moiolo negeliya, “Aimano naniwi, kalakala kawonomola, wiyasiya me tanalo idi wadenomamo numa:, a Yu epo magumulo kebako taoseni epo bilibilinomate Ya:suko nanitabokobi a:midiya. Wiyasiya nanitabola, Godote Mosesedo aimano ewoniatamo dikalamiya, ibi bilibilinomate ebe Totomu Tabo kowaloma:talema: kawonomamo malagidilolena. ²¹ Ebema: nanitabokobi midia: Yu epo epetapiate aimano ekaki epetapino woki kubailamele-lamelu dopamo ma kunu analiya, iyaiya mulu opolo dilukuliona a:ma:le ebe Yu epo a:niyatulamenakota iba:te Mosesekono Totomu magumune kolobila:ma:. Ebene iba:te a:imano tanaloma: a:da: tabo idi kegeliya ma kunu, a:ma:le epatamo talena iyatilamenata ibino dubu guda:tamo Godokono tama itamida pukala kalomolamenama: ega:walo aimano ewonino iyaiya tanalo epetapi kosiyodilolenama:.

²² “Ebema: a keba kunu na:kowagelema:? Nanitabola, iba:te a:imano pe tanalo kiyatawaoma:na:, ²³ ebema: a ubila a:ma: me tanalo nosiyodiliye. Aimano taneba magumulo netewa-netewa dubate ba:pola:na, iba:te dopamo epono ololo apulo tabo a:kiyawaiya ibino ape Godotamo nanitabonomolo kikameoma:.” ²⁴ Ibino tete na:pe, ebema: modobola a:ma: ibi magatala:wete awokala na:nowalubiliye, kalimagono inamabu maniamo uwata:wete Godotamo eba nikameolo ibino tepo magumuno daleyale kopoliyalelaema:. Ebene a:ma: iba:go toawete eke a:gumi iyatawaopiatamo mani nikalamiye iba:te eke a:gumi tanalo kuwatema:. Me

gabodo epo bilibilinomate kiyatawaoma:na: epetapiate a:imano tanaloma: a:da: tabo degelana ebe tabo nanitaboa:, wiyasiya iba:te kuima:na: a:ma: atumu Mosesekono Totomu Tabo magumulo bokolinata.

²⁵ Nanitabola, a sosi watowatopiate dopamo Yua:pi nanitabokobi midipiatamo leta alibima:, iba:te Mosesekono Totomu magumulo keba kunu na:kilukulinama:na:. Ebe leta tabono tanalo ma kunula, epetapiate ida:da:liatamo dikalamenaka iba:te ebe inamabu a:kenaonakoma:na:, ega:walo kuwokobe dewegedililamenaka ebe inamabu nao talenala mabu kalimate ebe katene magumulo bitana, ega:walo iba:te kamiyale pilo dubu pilo a:kosiyodilolenakoma:na:.” ††

²⁶ Ebene egela idilo Polote ebe netewa-netewa dubu magatalete ebe ega:walo ibino tepo magumuno daleyale tanaloma: Godotamo kalimagono inamabu ebo nikameiya. Ebene ebete Godoko Amamateno Iya Motono kala ga:dimi magumamo nopegate ibino mai-lo eba nalomolo wokodawa ebo naniya, “Sebeni egela dolopoligomene, nale me dubago walo ka:pete ibino iyaiya tanaloma: uwomu kalimagono inamabu Godotamo ka:pikameomamo.” †††

Godoko Amamateno Motolo Yu Epono Dowa Tanalote Polotamo Demaigiya

²⁷ Ebene sebeni egela olopoligo eba tatalilo, Yu epo epetapiate A:isiya opone dopamo da:pelamiya, iba:te egela idilo Poloko Godoko Amamateno Motolo ebo numiya. Ebema: iba:te kuba woki lawete ubi iyatiya, ebolo da:pola:niya ebe epo bilibilinomatamo elawo ikalamete iba:te Polotamo ka:dowaoma:, ebene iba:te Poloko elawamo lawete ²⁸ gelatepaolo negeliya, “Isalaela dubala:, la: a nowalubia:la:! Opo kawonomolo epo bilibilinomo kubanu demagatalena, me ebe dubula! Ebene iyatulame magumudo ebete aimano epo ega:walo aimano iyaiya totomu ega:walo me talena moto kubailamenako! Ega:walo egela idilo ebete Yua:pi epetapi me Godoko Amamateno Motamo magaelete aimano talena baino pukala adikamidali!”

²⁹ Iba:te me tabo egeliya mabu egela idilo iba:te Poloko ega:walo Epesese duliyo-molo dubu idi Topimasiko Yelusalemalo kapimiya wapaitalo dulamiya, ebema: iba:te ma kunu malagidiliya, Polote ibino talena adikamidalete ebe Yua: dubu Godoko Amamateno Motamo emagata, wiyasiya ebe tanalo nanitaboa:.” †††

³⁰ Ebe tetelo Yelusalema kawo duliyo-mololo epo bilibilinomate ebe tabo dolowiya, iba:te apune apune ebo pipuila:iya. Ibi epetapiate Poloko elawamo pelawete Godoko Amamateno Motone anamiyatate, ebene mo-to umipiate kalano gigiyu gito mopioliya. ³¹ Iba:te Poloko anakapuima: eba wagelitalo, Loma gabamani-no gowelaopino watodawate ebo iyatawiya Yelusalemalo gowela tanalo kawonomote maigita. ³² Ebema: ebe tetenomolo ebete ebene opopi ega:walo gowelaopi dubu epetapi uwatete epono gowela tanalo odiy-oboma: ebo pipuila:iya, ebene epate ibino pelame

† 21:13 Ali 20:24 †† 21:19 Ali 15:12 † 21:20 Ali 15:1,5 †† 21:23 Nabas 6:1-20; Ali 18:18

†† 21:25 Ali 15:29 ††† 21:26 1Kol 9:20 ††† 21:29 Ali 20:4

tanalo dumiya Poloko anagalimio gito atepiya.

³³ Ebene gowelaopino watodawate Poloko niyakabamo pete ebena opopi nanaliya, iba:te ebe lawete auli ale netewamo ebe kematuomeoma; ega:walo ebete epo nalateda:liya, "Me dubu poteleka:? Ebete beda: kuba kosiyodilole?"

³⁴ Ebe tetelo epo epetapi bilibilinomate gelatepaolo tabo idi gelanaki, tabo idi gelanaki, eba kunu wagelitia. Ebema: iba:te diyamo kawonomo eba osiyodilutalo gowelaopino watodawate ebe tanalono magumu wadenomamo lawea:no ebena opopi gito analiya iba:te Poloko gabamanino motamo kemagatama; ebe kawo motonomo ebe Loma epono gowelaopino woko motola ega:walo lao motola. ³⁵ Ebene iba:te Poloko ebamo magatate motono gabamo eba na:putiolelo ebena igilo mula:ema: ibino kotamo ebe unamo ebo adipatiya, mabu duliyo-molo epono dowa tanalote kawonomamo maigiti. ³⁶ Ebe tetelo ibi bilibilinomate Poloko elawo kawonomago eba a:na:ma:elo gowelaopiatamo gelatepaolo negelanapiya, "Ebe nanakapuma:la:! Ebe nanakapuma:la:!" †

Polote Yu Epatamo Tabo Kiyawaoma: Gowelaopino Watodawa Daniya

³⁷ Ebene Loma gabamanino gowelaopiate Polago ibino kawo motonomo guamo nopila:oa:no, dopamo ebete ibino watodawatamo negiya, "Na tabo idi a:ma:tamo ba:kegemo?"

Gowelaopino watodawate la:wa:lo nowamiya, "O! A:ma: Guliki tabo iyatawalata! ³⁸ Ebema: Isipiti opo dubu idite ebena 4,000 dubu bulu opamo magatalete a Loma gabamaniatamo gowela nopo da:niyati, a:ma: ebetea. Diyala, a:ma: da: iya opodawala:" ††

³⁹ Polote ebena tabo eba wiyalo negiya, "Na Yu lumagila, na Silisiya opono Tasase kawo duliyo-mololo awokaliyamo, ebema: nanitabola, naimano duliyo-molo da:peso duliyo-molola. Na a:ma: toweoemata, nale naimano epatamo tabo ka:kiyawaoma:"

⁴⁰ Ebene gowelaopino watodawate modoboma: gete, Polote motono gabo unulo utite ebena kotamo epo eba odiyobolelo, ebena ibino tabo gela tanalo gito olopoligolamiya. Ebe tetelo ebete Yu epono tabamo kiyawao ma kunu wagilimiya,

22 "Naimano ekakila, nabila, naimano kuba osiyodilo tanalo la:tamo da:kiyawaoma, la: nolowiala:" ² Ebete iba:tamo Yu tabamo da:kiyawauti, iba:te olowite tabo gela:no gelebadinomolo pola:niya.

Ebena Polote walo na:kegiya, ³ "Na Yu lumagila, Silisiya opono Tasase kawo duliyo-mololo awokaliyamo, wiyasiya na me Yelusalema duliyo-mololo apete, ebena ulama bilibilinomo epetapilo Gameliyela na iyatunamenaki. Ebene ebena iyatumi magumune Godote aimano ewoniatamo kebe Totomu Tabo kikalamiyale, nale ebe iyaiya tanalo kodakodalo eba uwatelo naimano ape kawonomo Godokono wokamo ebo iyatiyamo, ka:lo la: bilibilinomate keba kunu kilukula:wena eba kunu. ⁴⁴ Ebema: ulama epetapilo nale me

wokino tanalodo piyate Ya:suko Nanitabokobi Midi Gabodo dowapata:lamenamiya iba:tamo kawokawo temeteme ikalamenakimo. Iyo, nale ibi magumulo dubu ega:walo kamiyale elawamo uwatenakimo idoko motamo gito niyalekenakimo, ebena epetapiate ibi danakapulamenakiya na ebe tanaloma: ebo kalakalanakimo. ^{†15} Ka:lo nale kebe tabo ka:kiyawautamo ebe tabono nanitabo tanalo Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomo ega:walo Ka:nisolodubu ibi bilibilinomo iyatawala. Iba:te natamo leta epetapi ikanamonete Dama:sakase duliyo-molamo na gito aliboniya nale aimano Yu epo ekakiatamo ebe leta ka:nikalamolema:. Ebe tetelo na ubi iyatiyamo, nale ebe duliyo-molamo eba nemaigalo Ya:suko waloma:tapi ebolo nuwatete ala:mo matuolamoletela Yelusalemamoma gaelete iba:tamo kuba wiya ka:pikalaema:."

Polote Ya:sutamo Keba Kunu Kolobigiyale Ebe Tanalo Dawokalimiya

⁶ Ebene Polote ebena tabo moga:melo walo na:kegiya, "Wiyasiya nale egela tulilo Dama:sakase duliyo-molo niyakabamo da:nemaiganatiyamo, ebe tetenomolo Godokono Unu Duliyo-molone alo kawonomote eba piwisigalo molete da:la:uwa:mida keba kunula:ka; na ebe alote eba kunu pa:wiyamidadiganiya. ⁷ Nale opamo gate tabo ma kunu olowiyamo, 'Solo, Solo! Keleka: mabu a:ma:le natamo kawokawo temeteme dikanama:wena?"

⁸ "Nale nowamiyamo, 'Kawodawa, a:ma: poteleka:?' "Ebena ebena wiya tabote ma kunu piya, 'Na Ya:sute Nasaleta duliyo-molodawala, a:ma:le natamo temeteme dikanama:wena na ebe lumagila.' ⁹ Ebe tetelo kebe dubate nago da:tolamiya, iba:te natamo da:kiyawauti ebe lumagino tabo madodo wadenomamo kolowiya; wiyasiya alo kapiya umitiya.

¹⁰ "Ebena nale negiyamo, 'Kawodawa, a:ma: beda: ubi kiyata:wita nale kosiyodiloma:?"

"Ebete nowamiya, 'A:ma: maigawete Dama:sakase duliyo-molamo na:nopega, ebena a:ma:le kosiyodilaema: Godote ebena ubi tanalo iyalo tetelo diyatiya, ebe iyaiya tanalo lumagi idite ebolo ka:kiyawaoema:ta.'

¹¹ Ebe tetelo naimano balidite idokonamiya mabu nale alo kawonomo umiyamo, ebema: naimano namutupiate na kotamo lawenete Dama:sakase duliyo-molamo gito magataniya.

¹² "Ebolo dubu idi ebena mailo A:nanayasitela, ebete Godoko tolemelo Mosesekono Totomu Tabamo tuduwatanami, ega:walo Yu epate ebe duliyo-mololo dilukulionamiya ibi bilibilinomate ebe tuputupudawama: gelanamiya. Ebete na unaema: da:piya ¹³ na niyakabamo putite na:pegiya, 'Naimano ekawi Solo, a:imano balidi wadenomamo walo na:ka:melena!' Ebe tetenomolo naimano balidite wadekobi dolowiya nale ebe wadenomamo ebo umiyamo.

¹⁴ "Ebena ebete natamo negiya, 'Aimano ewoniate damamatenamiya, ebe Godote a:ma: iyalo eka:miyata

† 21:36 Luk 23:18 †† 21:38 Ali 5:36-37 ‡ 22:3 Ali 5:34

†† 22:4 Ali 8:3

a:ma:le ebenu ubi tanalo kiyatawama:, ega:walo ebenu Tuputupu Wokodawano ololo kuma:ema:, ega:walo a:imano galamo me Tuputupudawano tabo madodo kolowiaema:.¹⁵ Iyo, a:ma:le ebegodone kebe tanalo kolowiyawia ega:walo kebe tanalo kulama:wia, ebe ubila a:ma:le ebe iyaiya tanalo epo bilibilinomatamo ka:na:kiyawaema:.¹⁶ Ebema: beda: kemakopela:wita? A:ma: maigawete obamo aduba:mida tanalo nelawa:. A:ma:le ebenu mailo deka:miaemene, ebete a:imano kuba ukulaolemetate ka:dodolomatilima:ta.”

Ya:sute Ebe Yua:piatamo Keba Kunu Kalibiyale Polote Ebe Tanalo Dawokalimiya

¹⁷ Ebene Polote tabo moga:melo walo na:kegiya, “Nale Yelusalemamo walo da:ka:piyamo, egela idilo Godoko Amamateno Motolo eba:go tabo eba gelitalo naimano balidite iyama: eda:onamete wade tanalo ebo umiyamo.¹⁸ Ebe tetelo Kawodawate natamo ma kunu giya, ‘A:ma: ka:lonomo Yelusalemane samononamo na:tiye, mabu me epate a:ma:godone naimano nanitabo tanalo a:kelaema:na:.’[†]

¹⁹ “Ebene nale nowamiyamo, ‘Kawodawa, me duliyyomolo epo iyatawala, nale ibino iyaiya balidi ibilamole motolo a:ma: nanitabokobi midipi dolenakimo, nale ibi eba uwatelo epetapi alukulinakimo, epetapi idoko motamo gito niyalekenakimo.^{††20} Ega:walo ibi iyatawala, epetapiate iyalo ulamalo a:imano nanitabo tanalo awokalimidawa Stibiniko danakapumiya, nale ebe tanalo kalakalago eba umitalo ebe anakapumpipino watubino kaliku ulamelelamitimo.’[‡]

²¹ “Wiyasiya Kawodawate natamo walo na:kegiya, ‘Me duliyyomolone a:ma: na:tiye, mabu nale a:ma: mululo dilukuliona ebe Yua:piatamo kanalibomamota.’”^{‡‡}

²² Tabo olowiopi bilibilinomate Polokono tabo wadenomamo olowionapiya, wiyasiya ebete Yua:piatamo Godokono ubilo toma: tabo da:kiyawaiya ebe tetelo kawo dowanomote iba:tamo maigate gelatepao eba kowagilimilo Loma gabamaniatamo walo na:kegiya, “Nanakapuma:la! Me dubute na:ena, ebe modoboa: igilonama:!”²³ Ebema: ibino dowa magumulo eba gelatepautalo iba:te ibino watubino kaliku pupukulamete elawamo opamo iyalekete, ebene damela tuwae uwatolete unamo ebo iyalekeiya.

Polote Loma Gabamanino Pepago Pata: Tanalo Dawokalimiya

²⁴ Ebema: Loma gowelaopino watodawate epono dowa tanalo umite ebenu gowelaopi dubu nanaliya, iba:te Poloko gabamanino moto guamo magatate ebe pa:ka:pa:ka:mo eba na:na:ma:ga:midaolo, Yu epate ebetamo beda:ma: kegelatepautiye ebe tanalo ebegodone nanitabolo kiyatawama:.²⁵ Ebene gowelaopi dubate tolamete Poloko ka:na:ma:ga:midaoma: ebenu ape da:na:tupugumiya, ebe tetelo Polote ebe niyakabolo dutiti ebe elawodubu idi naniya, “Talena ba:ki-

tanale, Loma gabamanino pepago depata:na ebako lumagi gito a:na:ma:ga:midaoma:? O la: dopamo ebenu tanalo wadenomamo bakanagiyami-dama:ema?”^{‡‡‡}

²⁶ Gowelaopino elawodubute me tabo dolowiya, ebete ebenu watodawatamo walo ka:tote ebe ebo nalatediya, “A:ma: me dubutamo beda: tanalo osiyo-diloma: kowagela:wita? A:ma: iyatawala:ka: ebete Loma gabamanino pepago depata:na?”

²⁷ Ebene gowelaopino watodawate Polotamo nomaigate ebe ebo naniya, “A:ma: nanitabolo na nanana:, a:ma: Loma gabamanino pepago kepata:wena?”

Polote nowamiya, “Iyo, nanitabola.”

²⁸ Ebene gowelaopino watodawate negiya, “Na atumu ebe pepago pata:nama, wiyasiya na ebe pepa kawo maninomamo uwatiyamo.”

Polote negiya, “Na wiyasiya ebe pepa maniamo kuwatiya:. Nale dawokaliyamo ebe tetelo gabamaniate naimano nabiwitamo gito ikamiya.”

²⁹ Ebene Poloko a:na:ma:ga:midaoma: dolosiyodulitiya ebe gowelaopiate ebenu tabo dolowiya, ebe tetenomolo iba:te tole tanalo lawete ebe atepate ebe balamo gito utitatiya. Ibino watodawate atumu na:ka:toletoliti mabu ebete iyatawa:no Loma gabamanino pepago lumagi auli ala:mo dematuomeiya, ebete eba kunu ibino kawo pukala idi adikamidaliya.^{‡‡‡}

Yu Epono Ka:nisolo Dubate Polokono Tanalo Danagiyamidamiya

³⁰ Ebe tetelo Polote Yu epono wokilo iba:tamo beda: kuba kosiyodiliyale, gowelaopino watodawa ubila ebete ebe tanalo nanitabonomolo kiyatawama:. Ebema: egela idilo ebete tabo naliboliya, Godotamo kalimagono ikameopino ununomo watowatopi ega:walo Yu epono Ka:nisolo dubu epetapi ibi bilibilinomate kapaladabutima:, ebene iba:te da:pelamoliya ebete Poloko idoko motone powolukote ibino ololo apuamo gito magaiya.

23 Ebe tetelo Polote tolea:no Yu epono Ka:nisolo dubu ulamolelo negiya, “Naimano naniala:, ulama bilibilinomo pete me teta:mo pemaiga, nale Godokono ololo apulo naimano tepo magumuno mulo wokido tuputupulo eba okolinalo ebetamo kuba idi kosiyodiliya:.”² Ebema: Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomo, ebenu mailo A:nanayasitela, ebete Poloko niyakabolo delamota:oniya ebe dubu nanaliya idite ebe tabone kanagali-ma:.[§]

³ Polote ebe tabo olowite ebetamo nowamiya, “Eiye! Godote wiyasiya a:ma: kanagalima:ta! A:ma: kuba kala ga:dimi epate wade keyakeya tita:gonoma: da:midiya eba kunula, unu tama modobola wiyasiya magumu abalenomola. A:ma: tabo anagiyamidadawano gobe-

^{††} Buka ka:la:mioledawa, a:ma: me Polokono tabono magumu iyatawama: ubi diyata:emene, modobola a:ma: me atu Alibolepi Buka 16:37 buka apuno walubi tabo numiye. ^{‡‡‡} 22:25 Ali 16:37

^{‡‡‡} 22:29 Ali 16:38 § 23:2 Yon 18:22-23

[†] 22:18 Ali 9:29-30 ^{††} 22:19 Ali 8:3; 26:9-11 § 22:20 Ali 8:1

^{††} 22:21 Ali 9:15

bobolo eba lutalo, modobola a:ma: naimano tanalo Mosesekono Totomu tanalago modobolo nanagiyamidana:ma: Ebema: mabu keleka: a:ma:le na anaginaema: degeawa:? Ebe osiyodilo magumulo a:ma: a:ka:tuwa: Mosesekono totomu idi adikamidala:ta!" †

⁴ Ebe tetelo Poloko niyakabolo delamota:oniya ebe dubate ebe elawamo naniya, "Mabu keleka: a:ma:le Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomo demalogawa:? A:ma: kawo kubanomo osiyodilota!"

⁵ Polote nowamiya, "Naimano naniala:, niyaniyata. Nanitabola, Godokono Buka tabote ma kunu itana, 'A:imano epono watowatopi magumulo idawano tanaloma: kuba tabo akogeala:.' Na iyatawa: ebete Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: deda:na." ††

⁶ Ebe tetelo daladabutiya ebe Yu epono Ka:nisolo dubu Polote ulamiya, apulo Sa:diyusi tanebapila, apulo Pa:lisi tanebapila. Ebema: ebete woki idi lawete ebene tabo madodo adipatelo iba:tamo negiya, "Naimano naniala: Na Pa:lisi tanebadawala ega:walo naimano nabi atumu Pa:lisi tanebapila! Numa:la:, na nanitabokobi na:midinamo Godote a:elao epo igilamo kowadipalatelemene, ebema: la: epetapiate naimano tanalo wiyasiya kubanu anagiyamidanamitamata!" ‡

⁷ Ebete me tabo da:kiyawaiya, ebe tetelo Ka:nisolo dubu magumulo anagiyamida tanalote maigate, ebene Pa:lisi tanebapi ega:walo Sa:diyusi tanebapi iba:te ebo apamineutei. ⁸ Ibino apamineutei tanalono mabu ma kunula, Sa:diyusi tanebapiate negelanaka Godote a:elao epo igilamo a:kowadipalatelemene, wiyasiya Pa:lisi tanebapiate nanitabokobi na:midina Godote ebe tanalo nanitabolo kosiyo-dilomene. Ega:walo Sa:diyusi tanebapiate negelanaka Godokono Unu Duliymolono nopopi puliyala ega:walo epono uliyana puliyala, wiyasiya Pa:lisi tanebapiate negelanaka Godote ebene Unu Duliymolono nopopi osiyodilote ega:walo epono ape uliyana ako-osiyodiloliya. ††

⁹ Ebema: Yu epono Ka:nisolo dubuno apamineutei magumulo tabo wamiuilo elawo tabonomote maigiti, ebene Pa:lisi tanebapino Godokono Totomu Tabo iyat-ulamepi epetapiate maimite elawonomamo negeliya, "A me dubugodolo kuba idi kumita: Diyala, wade uliyana idi o Unu Duliymolono nopodawa idite ebetamo Godokono nopo da: awokalimiyale!" ¹⁰ Ebene Ka:nisolo magumulo apamineutei tanalote kawoma: dediya gowela tatalila. Ebe tetelo gowelaopino watodawate na:toletoliti epetapiate Poloko kubanu anagalimiolo da:banakapuima:na:, ebema: Polokono igilo ka:mula:ema: ebete ebene gowelaopi nanaliya, iba:te Ka:nisolono taneba magumamo niwitiote Poloko nelawete Loma gabamanino kawo motonomamo walo ka:kemagatama:.

¹¹ Ebene ebe idokolo Kawodawa Ya:sute Poloko niyakabolo putinate ebe napanani, "A:ma: na:kodako-

da! Mabu a:ma:le na mabuma: me Yelusalemalo tabo wadenomamo da:kiyawawa:ka, a:ma: Loma kawo duliymolamo toawete ebe atu tabo na:ka:nikiyawaiye." ††

Yu Dubu Epetapiate Poloko Anakapuima: Nopo Diyatiya

¹² Ebene duiya idilo Yu dubu epetapiate paladabutite nopo eba piyatilo Godokono mailamo elawo tabo ma kunu pegeliya, iba:te bae naoa:no ega:walo obo nioa:no talenalo pola:nate Poloko anakapumi teta:mo ebo ka:nemaima:. ¹³ Ebe tetelo me nopo diyatiya ebe dubate ibino uwomu delawiya 40 a:nodoliya. ¹⁴ Ebene ebe dubate Godotamo kalimagono ikameopino ununomo watowatopi ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapiatamo tolamete na:negeliya, "Aimano woki kapiyakobi midite ale Godokono mailamo tabo ma kunu nanitabolo gelama:, ale bae nao:ano talenalo pola:nate Poloko anakapumi teta:mo ebo kemaima:.

¹⁵ Ebema: modobola la: aimano Ka:nisolo dubu epetapiago Loma gabamanino gowelaopino watodawatamo tabo nanalibala:, ebete Poloko motone powolukote la:tamo kemagaema:. La:le a:da: tabo gela gabodo ebe nananiyala: ma kunu, la: ubila Polokono tanalo wadenomamo kanagiyamidama:ema: ega:walo ebene tabo apuapu walo ka:kolowiaema:. Wiyasiya ebete Poloko demagaemene, la:tamo pemaiga:no a iyalo kolosiyodilomalema: ebe gabo tetelo kanakapuima:." †††

¹⁶ Wiyasiya ebe tetelo Polokono buwelete dalaimiya, ebe koite Yu dubate nopo diyatitiya ebe tabo olowite, diya gabodo Loma epono gowelaopino kawo motonomamo tote Poloko ebo naniya. ¹⁷ Ebene Polote gowelaopino elawodubu idi ebetamo ka:mite ebe naniya, "Me oli ape dubu la:imano Watodawatamo nemagata, mabu ebegodolo tanalo idi bitana Watodawa kama:."

¹⁸ Ebene gowelaopino elawodubute ebe koi ebene watodawatamo magatate nananiya, "Aimano idoko motolo da:luta ebe dubu Polote na anane me oli ape dubu a:ma:tamo kemagaema:, mabu ebegodolo tanalo idi bitana a:ma: kanatama:."

¹⁹ Ebe tetelo gowelaopino watodawate ebe koi kotamo lawete kela:mo iyabaiamo ebe magatate diya ebo nalatediya, "A:ma:godolo beda: tanalote kitanale na ananema:?"

²⁰ Ebete nowamiya, "Yu dubu epetapiate woki kapiyakobi a:midiya a:ma: ma kunu kapanatama:, a:ma: dumutu Poloko me motone owolukawete ibino Ka:nisolo dubatamo kemagataema:. Ebe tetelo iba:te a:da: gabodo a:ma: kapanama:ta ma kunu, ibi ubila Polokono tanalo wadenomamo anagiyamidamete ebene tabo apuapu walo ka:kolowioma:. Wiyasiya ebe tabo nanitaboa:. ²¹ A:ma: ibino tabamo akotuduwalala:, mabu 40 dubu keba kunula:ka: ebako dubate Polokono to gabolo taneba alomote ebo ba:pola:na, ebe makopelita. Iba:te woki kapiyakobi midite

† 23:3 Ma:t 23:27 †† 23:5 Maimi 22:28 ‡ 23:6 Ali 26:5 †† 23:8 Ma:t 22:23

‡† 23:11 Ali 27:24; 28:16,23 ††† 23:15 Ali 25:3

Godokono mailamo elawo tabo ma kunu gelaka, iba:te bae naoa:no ega:walo obo nioa:no talenalo pola:nate Poloko anakapumi teta:mo kemaima:. Nanitabola, iba:te iyalo osiyodilote a:ma: makopelitata, a:ma:le a:imano gowelaopi kanala:ema: iba:te Poloko ebamo kemagatama:.”

²² Ebene gowelaopino watodawate ebe koi eba nali-bolo naniya, “A:ma:le na dapanana:wa:, ebe tanalo epetapiatamo akonawokalima:la:.”

Gowelaopino Watodawate Poloko Loma Gabamanino Kawo Elawodubu Pilikisitamo Danalibiya

²³ Ebe tetelo gowelaopino watodawate ebene opopi elawodubu netewa ebetamo ka:la:mite ibi nanaliya, “La:imano 200 kiyoiyo gila:mo gowelaopi dubu, ega:walo 70 oso-peago dowapata:lamena ebe gowelaopi dubu epetapi, ega:walo 200 kiliba:mo gowelaopi dubu epetapi, la:le ibi bilibilinomo uwata:wete nolosiyodiliyala: ka:lo idokolo 9 koloko tetelo Sisaliya kawo duliymolamo ka:tolama:ema:. ²⁴ Ega:walo oso-pe Poloko mabuma: modobolo nuwata:la:, ebete ibi unamo okolite ka:toma:. Na ubila la:le ebe aimano Loma gabamanino kapela Kawo Elawodubu Pilikisitamo olalatia:no wadenomamo nemagatiyala:.”

²⁵ Ebene ebe tetelo gowelaopino watodawate leta osiyodilote tabo ma kunu alomoliya,

²⁶ Naimano Wadenomo Kawo Elawodubu Pilikisi, a:ma: niyata. Na Kolodiyasi Lisiyasite me leta a:ma:tamo palibomo.

²⁷ Potele a:ma:tamo me letago da:pemaigamene, me dubuno tanalo ma kunula. Egela idilo Yu epate ebe elawamo lawete anakapuima: dowagelitiya, nale gowelaopi epetapi uwatete ibino elawo magumune ebe ebo wagalimo, mabu nale me tanalo iyatawimo ebete Loma gabamanino pepago depata:na. ^{†28} Ebene ebete Yu epatamo kebe kuba kosiyodilile, nale ebe tanalo wadenomamo kiyatawama: ubi eba iyatilo ebe ibino Ka:nisolo dubuno ololo apuamo ebo magatimo. ^{††29} Ebolo nale iyatawimo, iba:te ibino ewonino totomuno iyaiya tanaloma: ebetamo da:dowautiya, wiyasiya ebete kawo kuba idi kosiyodilola: nale ebe a:eamo o idoko motamo ebema: alibola. ³⁰ Me tanalo walogabo apune luma-gi idite diya gabodo pete na apanani, Yu dubu epetapiate ebe kanakapuima: gabo idi osiyodiliya. Ebema: nale ebe tanalo olowite ebe a:ma:tamo samonomamo palibomo, ega:walo nale ebetamo da:dowautiya ebe dubu analimo iba:te a:imano ololo apulo ebene tanalo kapanagiyamidaema:.

Kalakala kawonomola, me naimano tabo uwomula. ‡

³¹ Ebema: gowelaopino elawodubu netewate ibino watodawano tabamo tudila:te, ebene leta lawete ebe idokolo iba:te ibino gowelaopiago Poloko A:nitipatisi duliymolamo gito magataniya. ³² Ebene egela idilo agowamo da:tolamitiya ebe gowelaopi dubu bilibilino-

† 23:27 Ali 21:30-33; 22:25-27 †† 23:28 Ali 22:30 ‡ 23:30 Ali 24:5-8

mate Yelusalema kawo duliymolono gabamani motamo walo kolowamiote gito ka:pelamiya, wiyasiya oso-peago da:tolamitiya ebe gowelaopi dubate Poloko a:ka:tuwa: magatiya Sisaliya kawo duliymolamo. Ebo-lo iba:te kapela Kawo Elawodubutamo nemaimite ibino watodawano leta eba nikamelo Poloko ebene umi magumamo ebo niyatiya. ³⁴ Ebe tetelo kapela Kawo Elawodubute ebe leta ka:la:miolete Poloko ebo alate-diya ebe kebe opodawala:ka:. Ebene Polote ebe Silisiya opodawama: eda:ma: degiya, Kawo Elawodubute ebe tabo dolowiya ³⁵ ebetamo walo na:kegiya, “A:ma:le kuba osiyodiloma: degelitiya ebe dubate mamo da:pe-maimima:na:, ebe tetelo nale a:imano tanalo kanagiyamidaemamota.” Ebema: ebete ebene gowelaopi epetapi nanaliya, Kawo Elawodubu Elodite dopamo detiya iba:te Poloko ebe wade motonomamo magatate ebolo ka:numinatema:.

Yu Epate Pilikisitamo Polokono Osiyodilole Tanalo Kubama: Degeliya

²⁴ Ebene paibu egela dolopoligiya ebe tetelo Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomo A:nanayasite Yu watowatopi epetapiago Sisaliya kawo duliymolamo ebo pelamiya. Ebe tetelo iba:te Loma gabamanino totomu iyatawadawa idi, ebene mailo Tetalasitela, ebe dubu magaete iba:te kapela Kawo Elawodubu Pilikisikono ololo apuamo kapimiya pemaimiya Polokono osiyodilole tanaloma: ebe kapanama:.

² Ebene Kawo Elawodubu Pilikisite Polote pema: tabo nalibote, ebete da:pemaigiya Tetalasite Yu epono ubia: tanalo Poloko mabuma: Pilikisitamo ma kunu awokalimiya, “Aimano Wadenomo Watodawa, a:ma: niyata! A:imano kawo elawodubu magumulo a tete geyageyanomolo milago ilukulinaima:, ega:walo aimano opolo iyaiya kubate maimio tetelo a:imano mulo wokilo ebe tanalo wadekobi a:midilinakiata. ³ Ebema: nanitabola, tete bilibilinomolo ale aimano duliymolo bilibilinomolo a:ma:godone wadewade walubi tanalo eba uwatelo a:ma:tamo kawonomamo kalakalaonakoma:. ⁴ Niyata, na tabo a:kegeyageyaimo mabu na ubia:nola a:imano tete kubaima:, ebema: nale a:ma: toweoemata a:ma: kalakalago aimano tabo da:peso nolowiya.

⁵ “Me dubuno tanalo ale iyalo umiyama:, ebe iyaiya kuba wagilamedawala, mabu Nasaletela dubu idino taneba magumulo ebe watodawa idila. Ebete me opo kawonomolo depata:na, ebene kuba osiyodilole magumulo aimano Yu epo epetapiate iyaiya opolo dilukuliona ebetamo eba dowaoelo gowelao tanalate ebo maimionaka. ^{††6} Ega:walo me tanalo idila, ebete aimano Godoko Amamateno Moto kubaima: dowageliti, ale ebe ebo laima:. Ebe tetelo a ubila aimano totomu tanalodo ebene tanalo kanagiyamidaema:, ^{††7} wiyasiya gowelaopino watodawa Lisiyasite pete agodone ebe elawamo pelawi, ⁸ ebema: aimano taneba magumulo piyate me Polokono osiyodilole

†† 24:5 Ali 17:6 †† 24:6 Ali 21:28-30

tanaloma: kubama: degelanamiya, Lisiyasite a anai ale a:imano ololo apuamo ka:pelaema: † Ebema: modobola a:ma: a:ka:tuwa: ebena osiyodilole tanaloma: ebe nalateda:, ebene me tanalo bilibilinomo ale degelama:, ebe tabono nanitabo tanalo a:ma: ebegodone kiyatawama:ta.”

⁹ Ebe tetelo Yu epo epetapiate Tetalasikono tabo mo-ga:melo negeliya me iyaiya tanalo nanitabola.

Polote Ebena Kuba Osiyodiloa: Tanalo Pilikisitamō Dawokalimiya

¹⁰ Ebene ebe tetelo kapela Kawo Elawodubu Pilikisite Poloko kotamo aniya ebete ebena tabo kiyawao kowagilima: Ebene Polote negiya, “Kawodawa, a:ma: niyata! Na iyatawala a:ma: ulama bilibilinomo epetapilo aimano opo epono tanalo anagilamelelamenakiata, ebema: nagodolo kalakala bitana naimano kuba osiyodiloa: tanalo a:ma:tamo awokalima:.” ¹¹ A:ma: nanitabo tanalo ma kunu kiyatawama:ta, nale Yelusalema Godoko amamama: da:timo, ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga 12 egelanomote a:ponopoligi. ¹² Ebema: piyate na kuba osiyodilodawama: degelita iba:te na Godoko Amamateno Motolo lumagi ida:go elawamo tabo gelitalo kunamea:, ega:walo aimano iyaiya balidi ibilamole motolo ega:walo Yelusalema kawo duliwomololo na milago eba pata:lo epatamo gowelao woki kikamea:.” ¹³ Ebema: nale kubakuba tanalo nosiyodilolenamu iba:te degelita, ebe tabono nanitabo tanalo kitana:, iyo, iba:te naimano kuba idi awokalima: modoboa:.”

¹⁴ “Numa:, Yu epo epetapiate negelanaka Ya:sukono Gabo ebe nanitabo gabo:.” Wiyasiya nale a:ma: nanitabo tanalo idi kanamota, na Ya:suko waloma:ta gabodo eba tonalo, a Yu epono ewoniate damamatenamiya nale ebe nani Godo amamatenakomo. Yu epo epetapi keba kunula:ka: na atumu eba kunula, Mosesete Godokono Totomu Tabo dakuloliya ega:walo Godokono Woki Awokalimpiate dakuloliya, ebe Buka tabo bilibilinomo ale kapimiya nanitabokobi na:midilina:ma:.” ¹⁵ Ebema: Godokono wade walubi tanalote atamo ka:pemaigama: nale naimano Yu epo namutupia-go nemakopelena:ma:, iyo, a me tanalo nanitabokobi na:midinama:, Godote kuba osiyodilolepi ega:walo wade tanalo osiyodilolepi ibi bilibilinomatamo wiya kikalaema: a:ela magumune igilamo kowadipalatelemene. ¹⁶ Numa:, me mabuma: na ubi kawonomola, Godoko ega:walo epo ibino ololo apulo nale naimano tepo magumuno mulo wokido tuputupulo kokolinama:.”

¹⁷ “Ebema: naimano tanalo ma kunula, nale Yelusalema opone nemaigate ulama epetapilo iyaiya mulu opolo nokolinaimo, ebene nale naimano oponomamo walo na:kapimo nale nigologolopi epetapiatamo mani nilakapolo ka:pikalamolema: ega:walo Godotamo kalimagono inamabu ka:pikameoma:.” ¹⁸ Nale Godoko

Amamateno Motolo ma kunu eba osiyodilutalo, dubu epetapiate ebo unamiya. Nanitabola, na ebe talena motamo podoloa:no, dopamo Godotamo kalimagono inamabu ikameote naimano tepo magumuno daleyā ebo ukulalimo, ega:walo nale gowelao tanalo kowagilima: lumagi iditamō kuba woki kikamea:.” Wiyasiya na a:ka:tuwa: milago eba lutalo, ebe tetelo iba:te na unamete elawamo ebo pelaweniya. ¹⁹ Ebe tetelo ibino taneba magumulo Yu dubu epetapi A:isiya opolo dilukulina iba:te a:pola:niya, wiyasiya ka:lo ebe dubate a:imano ololo apuamo ka:pelamea:.” Ebema: numa:, nale iba:tamo kuba nanitabolo nosiyodilotaloka:, modobola iba:te a:ka:tuwa: ebe tanalo a:ma:tamo bawokalimina:, ²⁰ wiyasiya me Yu dubu epetapiate ka:lo da:pemaima:, iba:te ibino Ka:nisolo magumulo naimano tanalo iyalo anagiyamidaniya. Ebe tetelo iba:te naimano kuba osiyodilo tanalo numitaloka:, modobola iba:te a:ma: nanitabolo banatana:, ²¹ wiyasiya numa:, iba:te naimano kuba nipo wadiya. Nanitabola, nale iba:tamo me kapiya tabo a:kiyawaimo, ‘Na nanitabokobi na:midinamo, Godote a:ela epo igilamo kowadipalatelemene, ebema: ibi epetapiate naimano tanalo kubanu anagiyamidani-ta.’ Diyala, iba:te me tabo olowite na ubia:noma: da:eda:iye.” †

²² Mabū Pilikisite Ya:suko Nanitabokobi Midi Gabono tanalo wadenomamo iyalo iyatawiya, ebema: ebete Poloko ega:walo Yu epo epetapino tabo gela eba odiyobolelo nanaliya, “A me tanalo malo atepate, gowelaopino watodawa Lisiyasite da:pemene ebe tetelo nale me tanalo eba:go walo ka:kuiwamo.” ²³ Ebene Pilikisite Poloko duminami ebe gowelao dubu naniya ebete Poloko wadenomamo kuminatema:.” Ega:walo ebete ebe walo nakaniya, “Polote gabamanino moto gulo pata:ma: a:ma: talena akoiyata:la:, ega:walo ebena namutupiate ebena iyaiya modoboa: tanalo magumulo ebe walubima: da:pelamenakoma:na:, a:ma: ibi ako-odiyobolenakala:.”

Kawo Elawodubu Pilikisite Godokono Tabo Kolowima: Dawoletoliya

²⁴ Egela epetapi dolopoligiya Pilikisite ebena kamiyale Dulusalago walo na:ka:piya, me kamiyale ebe Yu lumagila. Ebene ebete Polote pema: tabo dalibiya, Polote Ya:su Kelisoko nanitabokobi midi tanalo ebetamo da:pa:kiyawaiya Pilikisite ebo olowiya. ²⁵ Ebe tetelo Polote tabo geyageyadopo da:kiyawaiya, ebete Godokono tuputupu ilukuli tanalo ega:walo kateneno ubi tanalamo tudila:oa:no ebe tanalo Pilikisitamō ebo awokalilamiya. Ebene Godote epono tanalo danagilamelelaemene ebe Kawo Egelano pe tanalo Polote da:kiyawauti, Pilikisite tole lawete ebe naniya, “Taula! A:ma: na:toa! Na wade tete duimo a:ma: pema: tabo walo kakapalibomamo.”

²⁶ Ebe tetelo Pilikisite ubi niyatinami Pologodone kawokawo mani uwatete idoko motone ebe gito kowolukoma:, ebema: ebete tete bilibilinomo epetapi-

† Ali 24:6b-8a buka apuno tabo Lukute bukamo kakuloliya:, wiyasiya ebena buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. †† 24:15 Yon 5:28-29

‡ 24:18 Ali 21:12-28 †† 24:21 Ali 23:6 †† 24:22 Ali 23:26

lo tabo alibonaki Polote eba:go tabo ka:pegelama:
²⁷Wiyasiya netewa ulama da:petoiya ebe tetelo Loma gabamaniate Posiyase Pesitasiko palibiya, ebete Pilikisikono kapela Kawo Elawodubuno gobebobo ka:pelaema:. Ebe tetelo Pilikisite Yu epo kekalakalailaema: ubi eba iyatilo, Poloko idoko moto gulo atepate opo ida:mo gito tiya.

Polote Ebena Kuba Osiyodiloo: Tanalo Sisakono Ololo Apulo Kanawokalima: Ubi Diyatiya

25 Pesitasite ebe opono kapela Kawo Elawodubuno gobebobo da:pelawiya, ebe tetelo netewa-kapiya egela olopoligote ebete Sisaliya kawo duliyomolone Yelusalemamo ebo tiya. ² Ebene ebolo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo Yu epono kawokawo dubu epetapi iba:te Pesitasitamo tolamete Poloko mabuma: ibino ubia: tanalo ebo nawokalilamiya. ¹³ Ebene iba:te ebe kawiya eba toweomelo naniya, "Ale Polokono tanalo wadenomamo kanagiyamidaema:, modobola a:ma: ebe Yelusalemamo nemagaiye." Iba:te ma kunu degeliya mabu iba:te nopo iyalo iyatiya Poloko gabo tetelo kanakapuima: ††

⁴ Pesitasite ibino tabo eba wiyalo negiya, "Ao, Polote Sisaliyalo idoko motolo bokolina, ega:walo tatalila nale ebamo walo ka:ka:tomamo. ⁵ Ebema: la:imano watowatopi epetapi nago da:tolaema:na:, ibino wokino tanalate ebe dubuno osiyodilole tanaloma: keba kunu ka:pola:nale, iba:te ebe tanalo gabamanino tabo anagiyamida bailo nanawokalilaema:na:."

⁶ Ebe tetelo Pesitasite a:iti o naini o teni egela epetapi Yelusalemalo okolite Sisaliya kawo duliyomolamo walo gito ka:tiya. Ebene egela idilo ebete tabo anagiyamida bailo okolite gowelaopi ebo analiya iba:te Poloko ebena ololo apuamo kemagaema:. ⁷ Polote tabo anagiyamida baiamo da:pemaigiya, ebe tetelo piyate Yelusalemane da:pelamiya ebe Yu dubate Polokono ginimi apune ega:walo tametamene eba pilukulilo, ibino taneba magumulo idite maiganaki, idite maiganaki, ebe kawokawo kuba osiyodilole dawama: ebo gelanakiya. Wiyasiya iba:te kebe iyaiya tanalo degelanakiya ebe tabono nanitabo tanalo awokalima: ka:modobiya: †

⁸ Ebene Polote ebena kuba osiyodiloo: tanalo ma kunu awokalimiya, "Naimano Yu epono totomu, ega:walo Godoko Amamateno Motono pukala, ega:walo Kawo Elawodubunomo Sisakono totomu, nale me tanalo bilibilinomo magumulo kapiya idi kadikanalea:."

⁹ Ebe tetelo Pesitasiko ubila Yu dubu kekalakalailaema: ebema: ebete Poloko naniya, "A:ma: ubila:ka: Yelusalemamo toawete, nale a:imano tanalo ebolo wadenomamo kananagiyamidametama:?"

¹⁰ Polote tabo eba wiyalo negiya, "Ao, na ubia:nola. Ka:lo na me Sisaliya duliyomololo Kawo Elawodubunomo Sisakono tabo anagiyamida bai wadenomomo idilo utitamo. Ega:walo ka:lo a:ma:godolo

Sisakono elawo bitana, a:ma:le a:ka:tuwa: naimano tanalo anagiyamidana: wete na idoko motone gito owolukonema:, iyo, a:ma: nanitabo tanalo iyatawanomolata, nale Yu epatamo kapiya kuba idi kosiyodiloo: ¹¹ Numa:, nale Loma gabamanino kawo totomu nadikanaletaleka: nale a:e wiya laema: bekalakalana:, ebena naimano igilo mula:ma: a:kegena:. Ega:walo me Yu dubate naimano tanaloma: degelita ebe iyaiya tabo nanitaboo:, ebema: la: gabamaniagodolo elawo kitana: na ibino kotamo walo iyatinima:, wiyasiya na ubi iyatimo Loma kawo duliyomolamo tote Sisakono ololo apulo naimano kuba osiyodiloo: tanalo ebo kanawokalimamo!"

¹² Ebema: Pesitasite ebena opopiago Polokono ubi tanaloma: gelate, ebena ebete Poloko ma kunu aniya, "A:ma: negeata Sisatamo ka:toaema:, ebema: nanitabola, nale a:ma: ebetamo kanalibomamota."

Pesitasite Polokono Tanaloma: Kawo Elawodubu Agilipako Daniya

¹³ Ebene egela epetapi da:petoiya Kawo Elawodubu Agilipako ega:walo ebena naniko Benisiko iba:te Sisaliya kawo duliyomolamo pete ibino kalakala tabo Pesitasitamo pegelate egela epetapi eba:go ebo pilukula:tepiya. ¹⁴ Ebene iba:te tete geyageyadopo ilukulite, egela idilo Pesitasite Polokono tanaloma: Agilipako ma kunu aniya, "Pilikisite idoko motolo datepi dubu idi malo bokolina. ¹⁵ Nale Yelusalemamo da:timo, ebe tetelo Yu epono Godotamo kalimagono ikameopino watowatopi ega:walo ibino kawokawo dubu epetapi, iba:te ebe dubuno kawokawo kuba osiyodilole mabuma: na ananiya nale ebe a:eamo kaliboma: ¹⁶ Ebema: nale ibino tabo eba wiyalo negimo, 'Ao, a Loma gabamanino tanalo ma kunula. Kebe tetelo epetapiate lumagi idi kawo kuba osiyodilodawama: degelama:na:, ale ebe gito akanakapuima: wiyasiya ale ebetamo tete kikaemalema: ibino ololo apulo ebena tanalo wadenomamo kawokalima: Ebe gabodo a gabamaniate nanitabo tanalo umite ebe lumagino tanalo wadenomamo kanagiyamidaemalema:."

¹⁷ "Ebema: Yu epate ebe dubu Polokono tanalo anagiyamidaema: mamo da:pelamiya, nale ibino tete ka:kubaimia:, iyo, egela idilo nale tabo anagiyamida bailo okolite gowelaopi ebo analimo iba:te ebe naimano ololo apuamo kemagaema: ¹⁸ Ebe tetelo nale nemalagidilimo Yu epate ebena kawo kuba idi kawokalima:na:, wiyasiya iba:te maimiote ¹⁹ ibino Godoko amamateno iyaiya pukalano tanaloma: ebe kawonomamo aniya. Ega:walo dubu idi ebena mailo Ya:sutela, iba:te ebena tanaloma: negeliya, 'Ebe iyalo a:iya,' wiyasiya Polote negi, 'Ao, ebe bigilona.' ²⁰ Ebe mabuma: na gabo kumia: ebe iyaiya tanalono nanitabo tanalo keba kunu na:kiyatawamo, ebena nale Poloko naimo, 'A:ma: ubila:ka: Yelusalemamo toawete, nale a:imano tanalo ebolo wadenomamo walo kakananagiyamidametama:?' ²¹ Wiyasiya ebe tetelo Polote na nanani me Sisaliya duliyomolono idoko mo-

† 25:2 Ali 24:1 †† 25:3 Ali 23:15 ‡ 25:7 Ali 24:5-6

†† 25:14 Ali 24:27

tolo kokolima; mabu ebe ubila Loma kawo duliyo-
lamo tote aimano Kawo Elawodubunomo Sisate
a:ka:tuwa: ebena tanalo ebo kanagiyamidaema:. Ebe-
ma: nale ebetamo tuduwatalo negimo, wade gabo
duimo ebe Sisatamo ebo kanalibomamo, ega:walo
nale gowelaopi dubu nanalimo iba:te idoko motolo
ebeno iyaiya modoboa: tanalo magumulo ebe wade-
nomamo kuminatema:.”

²² Ebe tetelo Kawo Elawodubu Agilipate Pesitasikono
tabo apuapu olowiote ebetamo negiya, “Modobola:ka:
na atumu me dubuno tabo naimano galonomamo
kolowioma:?”

Ebene Pesitasite negiya, “Kuba:nola. A:ma: dumutu
ebeno tabone kolowioma:ta.”

Polote Kawo Elawodubu Agilipakono Ololo Apuamo Da:pemaigiya

²³ Ebene egela idilo Kawo Elawodubu Agilipako
ega:walo ebena naniko Benisiko iba:te ibino wade-
wade tita:gopi kaliku pupulio, ibino opopiate ibi eba
walogolelo, gowelaopino watowatopi epetapi ega:walo
Sisaliya duliyo-molono kawokawo dubate ibi eba
waloma:elelo iba:te gabamani motono tabo gela ba-
iamo kawo kalakala diyamago ebo piya. Ebene ibi bili-
bilinomate da:nolosiyodiliya ebe tetelo Pesitasite gow-
elaopi epetapi nanaliya iba:te Poloko kemagaema:.

²⁴ Ebe tetelo Pesitasite negiya, “Kawo Elawodubu Agili-
pa ega:walo la: bilibilinomo ago da:pola:wenama, la:
niyaniyata. Me dubuno tanalo numa:la:. Me Sisaliya
duliyo-mololo dilukuliona ega:walo Yelusalemalo
dilukuliona, ebe Yu epo bilibilinomate ebena tanalo-
ma: ibino ubia: tanalo natamo eba wadaelo iba:te
gelatepaolo na ananiya ebete na:emene. ²⁵ Wiyasiya
nale ebena tanalo danagiyamidaimo, ebena kapiya
kuba idi kumia: ebe a:eamo kaliboma:. Ebema:
nanitabola, ebete Sisakono ololo apulo ebena kuba
osiyodiloa: tanalo kanawokalima: na danani, nale tabo
ebo iyatimo ebe Sisatamo kanaliboma:. ²⁶ Wiyasiya
nale leta magumulo me dubuno tanaloma: aimano Ka-
wodawa Sisatamo kebe tabo nakakulolemo? Naimano
woki wadenomamo kitana:, ebema: modobola la:
olowiopi na nowalubiniyala:. Kawo Elawodubu Agilipa,
nale a:ma: mammo ebema: ka:imata, a:ma:le na eba
walubinilo me dubuno tanalo wadenomamo
anagiyamidamete na Sisakono leta wadenomamo ebo
kosiyodilomamo, ²⁷ mabu modoboa: nale idoko moto-
lo dokolina ebe lumagino tanalo leta magumulo wade-
nomamo awokalimia:no ebe Sisatamo gito aliboma:.”

Polote Ebena Kuba Osiyodiloa: Tanalo Agilipatamo Dakawokalimiya

²⁶ Ebe tetelo Kawo Elawodubu Agilipate Polotamo
negiya, “Modobola a:ma: a:ka:tuwa: a:imano
tanalo atamo nawokalima:.”

Ebene Polote ebena koto adipatelo ebena kuba osiy-
odiloa: tanalo awokalima: ma kunu wagilimiya, ² “Ka-
wo Elawodubu Agilipa, Yu epate nale iyaiya kuba bili-

bilinomo nosiyodilolenamu gelana, wiyasiya ka:lo
kalakala kapiyate nagodolo bitana, mabu wade tete
natamo a:pe nale a:imano ololo apulo naimano kuba
osiyodiloa: tanalo kawokalima:. ³ Me tanalo nanitabo-
la, a Yu epono ewonino pukala ega:walo ibino osiy-
dilole tanalo ega:walo a magumulo kebe iyaiya tanalo-
ma: kapamineuina:ka:ma: ebe tanalo iy-
atawanomolata. Ebema: niyata, nale a:ma: anamata,
modobola a:ma: naimano tabo kalakalago nolowia.

⁴ “Yu epo bilibilinomate naimano okoli tanalo iy-
atawanomola, iyo, na da:peso tetelo naimano opolo
dokolinaimo ega:walo Yelusalemalo nale da:pokoli-
naimo, ⁵ ebe tete geyageyanomolo iba:te naimano
okoli tanalo numinamiya. Ebema: iba:te ubi diyati-
ma:na:, modobola iba:te ma kunu nawokalima:na: na
wade Pa:lisi tanebadawa idila. Me tanalo nanitabola,
Yu epo magumulo a Pa:lisi tanebapiate a:ka:tuwa:
ewonino totomu epetapi bilibilinomamo waden-
omamo tudila:onakoma:, wiyasiya Yu epo epetapiate
eba kunu kowagelena:. ¹⁶ Ega:walo me tanalo idila.
Ka:lo na a:imano tabo anagiyamida magumulo utita-
mo, mabu Godote aimano ewoniatamo
nanitabonomolo degiya, nale ebe tabo nanitabokobi
midilo ebena walubi tanalote atamo ka:pemaigama:
nemakopelenamo. ¹⁷ Ega:walo naimano Kawo Ela-
wodubu, a:ma: numa:, aimano Yu epono 12 gu epo
bilibilinomate atumu idoko ega:walo egela bilibili-
nomolo Godoko eba amamatenalo ebena tabo
nanitabokobi midilo ebena walubi tanalo ebe ke-
makopelena. Iyo, me tanalo nanitabola, ebe Yu epo
ega:walo na, ale atu wade tanalo Godogodone laema:
nemakopelena:ma:, wiyasiya iba:te na ubia:noma:
eda:ote naimano nanitabokobi midi mabuma: nale ka-
wokawo kuba nosiyodilolenamu gelana.”

⁸ Ebene Polote walo na:kegiya, “La: olowiopi, niyaniy-
ata, mabu keleka: la: la:imano wokilo ma kunu de-
malagidilawenama, Godote a:ela epo igilamo
a:kowadipalatelemene? ⁹ Na atumu dopamo kubakuba
woki epetapi emalagidilolenakimo, ebema: piyate
Nasaleta duliyo-molodawa Ya:sukono mailo unamo
dadipatena ebe epatamo nale iyaiya gowelao tanalo
osiyodilolenakimo, ¹⁰ iyo, nale Yelusalemalo eba okoli-
nalo eba kunu wagenaimo. Ebema: nanitabola,
Godotamo kalimagono ikameopino watowatopiate
natamo elawo dikanamenakiya, nale Ya:sukono
tuputupu epo epetapi bilibilinomo idoko motamo ebo
alibolenakimo, ega:walo tabo anagiyamida bailo ibino
tanaloma: degelanakima: nale ibi a:eamo alibolema:
modoboma: genakimo. ¹¹ Ega:walo tete epetapilo
aimano Yu epono iyaiya balidi ibilamole motolo nale
Ya:suko waloma:tapiate kuba nosiyodilolenamu eba
genalo, ebema: na epetapiago iba:tamo kawokawo
temeteme ebo ikalamenakima:. Eba kunu eba wagele-
nalo na ubila iba:te Ya:suko nanitabokobi midi magu-
mune olobila:ote ebena tanalo a:da:ma: kegelama:.
Ebena naimano dowo iba:tamo elanomoma: eda:lo

† 26:5 Pil 3:5-6 †† 26:6 Ali 23:6; 28:20 ‡ 26:9 Ali 8:3

iyaiya mulu opo epetapino kawokawo duliyoumolamo tonakimo ibi ebo na:kubailamenakimo."

Polote Ya:sutamo Keba Kunu Kolobigiyale Ebe Tanalo Dawokalimiya

¹² Ebene Polote ebena tabo moga:melo walo na:kegiya, "Nale eba kunu eba wagelenalo, tete idilo Godotamo kalimagono ikameopino watowatopiate leta epetapi ega:walo ibino elawo natamo dikanamiya nale Dama:sakase kawo duliyoumolamo gito tiyamo.

¹³ Nale egela tuli tetelo dubu epetapiago ebamo eba tutalo, gabo tetelo alote Godokono Unu Duliyoumolone piwisigate a ebo pa:wiyamidadigaiya, ebe alo elawonomola, ebena elawote egelano alono elawo odoliya. ¹⁴ Ebe tetelo a bilibilinomate opamo gudite nale idawano tabo madodo Yu epono tabamo ma kunu olowiyamo, 'Solo, Solo! Keleka: mabu a:ma:le natamo kawokawo temeteme dikanama:wena?

A:ma:le nago goweladawama: deda:wena, a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: ebe kubaiminata. A, nanitabola:ka:, kau-goeote ebena namutudawa agowamo aliamedama: dowagelemene, namutudawate ebe wiyasiya gaubamo walo gito kakanagalimene!

¹⁵ "Ebena nale negiyamo, 'Kawodawa, a:ma: poteleka:?"

"Kawodawate naimano tabo eba wiyalo negiya, 'Na Ya:sute, a:ma:le natamo temeteme dikanama:wena, na ebe lumagila. ¹⁶ Modobola a:ma: nemaiga, mabu nale a:ma:tamo apawokalamo nale a:ma: naimano wokodawama: ka:miditama:. Ebema: ka:lo a:ma:le nagodolo beda: tanalo kulama:wa: ega:walo nale walone a:ma: diyatumiotama, ebe tanalo bilibilinomo a:ma:le epo epetapiatamo kanawokalilaema:ta.

¹⁷ Ebene a:ma: naimano woko eba nosiyodilonalo Yu epono elawo magumulo nale a:imano igilo ba:mula:menakomata, ega:walo Yua:pino elawo magumulo na atumu a:ma: ba:kowalubinakomata. Nanitabola, nale a:ma: ebe Yua:piatamo kanalibomamota, ¹⁸ mabu a:ma:le ibino balidi ka:nepalamililaema:ta iba:te idoko magumune alamo kolobila:oma:. Iyo, iba:te Saitanakono elawo magumune Godotamo olobila:ote na Ya:suko nanitabokobi da:midinima:na:, ebe tanalodo Godote ibino kuba egebolelamete ka:dodolomatililaemene, ega:walo ebete ibi ebena tuputupupi epetapiago kapiyakobi midilite wade duliyoumolo idi iba:tamo kikalaemene." †

Polote Godotamo Kebe Woko Kosiyodilonamile Ebe Tanalo Dawokalimiya

¹⁹ Ebene Polote ebena tabo moga:melo walo na:kegiya, "Kawo Elawodubu Agilipa, Godokono Unu Duliyoumolone natamo kebe tanalote ka:pemaigiyale, nale ebe tanalo umite ebo tuduwatiyamo. ²⁰ Ebe tetene wagilimite nale epatamo Godokono tabo ma kunu kiyawaonakimo, 'La:imano tepo magumu iyakobi midila:wete Godotamo nolobila:la:, ega:walo modobo-

la la:imano wadewade osiyodilole magumudo la:imano Godotamo olobila: tanalo nawokalimianakiyala:.' Nanitabola, dopamo tetelo nale Dama:sakase kawo duliyoumololo tabo eba kunu kiyawaiyamo, ebena Yelusalemamo pete ibi ebe atu tabo akapanaliyamo, ebena nale Yudiya opo kawononamo Godokono tabo kiyawago tote Yua:pino iyaiya mulu opamo ebo nemaigiyamo. ²¹ Me mabune Yu epo epetapiate na ubia:noma: eda:ote, egela idilo iba:te Godoko Amamateno Motolo na elawamo lawenete ubi ebo iyatiya na kanakapunaema:. ²² Wiyasiya Godokono walubite nagodolo nitani, ebema: ka:lo na malo dutitam Godote na nanitabonomolo dopamo diyatunamiya nale ebe tanalo la: kawokawo epo ega:walo egege epo la: bilibilinomatamo nawokalimitamo. Iyo, dopamo tetelo Mosesete Godokono woki awokalimipi epetapiago kebe tanalote pemaigama: da:kiyawaonakiya, na atu tanalo ebe ka:kiyawautamo. ²³ Me tabo ma kunula, Godokono Alibodawa Kelisote da:emene, a:e magumune igilamo walo da:kemaigamene ebete dopo lumagima: keda:mene, ebena ebete igilo mula:no alo ebena Yu epo ega:walo kapela Yua:pi ibi bilibilinomatamo kawokalimene." ††

Agilipate Ya:suko Nanitabokobi Ka:midima: Polote Ebe Daniya

²⁴ Ebe tetelo Kapela Kawo Elawodubu Pesitasite Polokono tabo kiyawao ubia:noma: eda:te ebe ebo gepatemiya, "Eiye! Polo, a:ma: daedale lumagilata! A:ma: buka ka:la:miole kawodawanomolata, ebema: diyala, a:imano iyatawa tanalote a:ma: daedalekobi da:a:miditia!"

²⁵ Ebene Polote Pesitasitamo nowamiya, "Naimano Kawodawa, na daedale lumagia:. Naimano tabo nanitabola ega:walo na tuputupu wokinomolo kiyawautamo. ²⁶ Kawo Elawodubu Agilipate naimano tabono nanitabo tanalo iyatawala, ebema: na ilipoa:no ebena ololo apulo ka:kiyawaomamo. Nale kebe iyaiya tanaloma: ka:kiyawautamo, ebete ebe tanalo bilibilinomo iyalo iyatawiya mabu ebe tanalate diya gabodo kemaimiya:."

²⁷ Ebene Polote walo na:kegiya, "Kawo Elawodubu Agilipa, Godokono woki awokalimipiate dopamo ebena Bukamo dakuloliya, a:ma: ebe tanalo nanitabokobi na:ka:midilila:wita? Iyo, na iyatawala a:ma: nanitabokobi na:midilitata!"

²⁸ Ebe tetelo wiyasiya Agilipate Polotamo negiya, "A:ma: natamo beda: tanalo osiyodiloma: kowagela:wita? A:imano tabo kiyawao magumulo woki ba:kitanale, nale me gopowai tetenomolo Ya:sukono waloma:tadawa idima: keda:ma:?"

²⁹ Polote nowamiya, "A:ma: Ya:sukono tabo tete gopowailo olowiawete ebe nanitabokobi da:midia:emene naimano kalakala nanitabolo kitanamene, o a:ma: tete geyageyadopo okoliawete nanitabokobi midilila:delawa:emene na atumu kekalakalamamo. Iyo, la: bilibilinomate naimano tabo dolowiawitama,

† 26:18 Ais 42:16; Epe 2:2; Kol 1:13

†† 26:23 Luk 24:44-47; 1Kol 15:20

nale la:imano tanaloma: Godoko na:toweomenamo la:imano nanitabokobi midi magumulo la:le nago kapiyanomoma: keda:ema: . Wiyasiya la: mabuma: na me kapiya tanalo ubia:nola, nale me auli ala:go depa-ta:namo epetapiate la: ebako ala:mo matuolamolema: modoboa:.”

³⁰ Ebe tetelo Kawo Elawodubu Agilipako, ega:walo ebena naniko Benisiko, ega:walo kapela Kawo Elawodubu Pesitasiko, ega:walo tabo olowiopi epetapi, ibi bilibilinomate maimiote ³¹ tabo gela baine eba tolamitalo ibino taneba magumulo negeliya, “Me dubugodolo kuba idi puliyala gabamianate ebe a:eamo aliboma:, ega:walo modoboa: ebete idoko motolo gito kokolinama:.”

³² Ebene Agilipate Pesitasitamo negiya, “Nanitabola, me dubute a:imano tabo anagiyamida magumulo dopamo dutiti, ebe tetelo ebete Sisakono ololo apuamo toma: a:ma: ana:notaleka: ale ebe idoko motone gito balibona:, wiyasiya ebete aimano Kawo Elawodubunomotamo toma: a:ma: aniata, ebe mabuma: ebete ebetamo na:nemaigamene.”

Polote Loma Kawo Duliyoumolamo Toma: Kawo Palai Peago Dowagilimiya

27 Ebene Loma gabamianate a ibino Itali opamo palai peago kemagataema: tabo diyatiya, ebe tetelo gowelaopiate Poloko ega:walo epetapi idoko motolo dilukuliniamiya, ibi bilibilinomo gowelaopino watodawa idino kotamo gito nalomiya. Ebe gowelaopino watodawano mailo Yuliyasitela, ega:walo ebena gowelaopino taneba mailo ebe Kawo Elawodubunomo Sisakono Tanebapila. ² Ebene kawo palai pe idite A:damitiyama duliyoumolone pemaigate A:isiya opono kewa: kolomono iyaiya duliyoumolamo walo ka:ka:toma: dowageliti, ale ebe peamo nolote ebo tolamiyama:. Ebe tetelo Ma:sadoniya opodawa idi A:listakasiko, ebe Tesalonaika duliyoumololo awokaliya, ago me dubute tiya. †

³ Ebene egela idilo ale Saidono kawo duliyoumolamo da:nemaimiyama:, ebe tetelo gowelaopino watodawa Yuliyasite Poloko nilakapoimilo ebetamo tete ikamiya, ebete ebe duliyoumololo ebena namutupi epetapi nulamelo iba:te ebena iyaiya modoboa: tanalo magumulo ebe wadenomamo kowalubima:. ⁴ Ebene a Saidono duliyoumolone walo da:ka:tolamiyama:, kewa: kolomo eba na:iwalelo kawo awate a dodiyoboia, ebema: Saipalase opamo nemaimite ebe opono kewa: kolomono balado ebo tolamiyama: mabu ebe gabote atamo mataludopoma: ediya. ⁵ Ebene ale kewa: kolomo walo ka:na:iwalete Silisiya ega:walo Pa:mapiliya opo niyakabodo petolamete Lisiya opono Maila duliyoumolamo ebo nemaimiyama:. ⁶ Ebolo kawo palai pe idite A:lesandiya duliyoumolone Itali opamo toma: dowageliti, gowelaopino watodawa Yuliyasite ebe tanalo iyatawate a ebe peamo oloma: gito naliboia.

⁷ Ebene ale ebe peago da:ka:tolamiyama: ebe tetelo awano tanalo umilo a kela:mo eba tolamelolo kawo

temeteme niyatawaiyama:. Ebene egela epetapi da:petoiya a Sanaidase duliyoumololo teta:mo nemaimite awate a ebolo nanitabolo dodiyoboia, a wiyasiya woki iyakobi midite matalu gabo wadiago tolamete kewa: kolomo ebo na:iwaliyama: Kuliti opono Salamone geyageya mubamo. ⁸ Ebene a Kuliti opono kewa: kolomo balado kawo temetema:go petolamete pe boboo idi ebo numiyama:, ebe pe boboono mailo nitana ‘Pe A:iilioleno Matalu Pe Boboola,’ Laseya duliyoumololo niyakabolo itana.

⁹ A ebe Kuliti opamo pelaema: tete geyageyanomoma: dediya, ebema: Septemba saganano Kawo Egelate †† eba ponopoligolo ebe opo kawonomolo kawo awate alogo iyalo owagilimiya. Mabu ale kewa: kolomodo ka:tolaema: wade tete danaetoamidiyama:, ebema: Polote pe wokopi eba analelo negiya, ¹⁰ “Dubala:, na numitamo a me tetelo tolaema: dowagelema: ale ka:nolatiolemalema:, iyo, peno igilo ega:walo inamabu ega:walo a epono igilate kalatidioma:na:.”

¹¹ Ebe tetelo gowelaopino watodawate Polote degiya ebe tabo kolowiya:, wiyasiya ebete pe atadawa ega:walo pe namutudawa ibino ubi tanalamo gito tuduwatiya. ¹² Iyo, ibino tabo gela magumulo ibi bilibilinomate ubi niyatiya ebe duliyoumololo atepate Kuliti opono tatali duliyoumololo idi Pinikisa:mo ka:ne-maimioma:, mabu iba:te pe da:pa:iliya ebe pe boboo modoboa: kawo palai pete awa tetelo tete geyageyanomolo ebolo itanama:. Ebe tetelo iba:te nemalagidiliya, Pinikisi duliyoumolono pe boboono kolomo magata kawodopola, egelate da:niwisiganako eba apulo eba itanalo ebema: awate ebe pe boboo kawiya kelawenakoa:

Awa Ega:walo Kawokawo Ulate Palai Pe Kubanomamo Danagalimiya

¹³ Ebe tetelo kawo awate dolopoligiya wiyasiya siyele apune kela:mo dapaloguti, ebema: pe wokopiate kalakala lawete a ebe duliyoumolone tolaema: wadenoma: gelalo iba:te peno aga mabu wailiomete Kuliti opono kewa: kolomo balado tolame walo ebo kowagilimiya. ¹⁴ Wiyasiya iba:te tete da:peso eba tolamitalo, kawo awanomote Kuliti opo apune walo ka:nolosiyodilote ebo piya, pe wokopiate ebe awano mailo Dibilidubu Apuno Awama: ka:miya. ¹⁵ Ebe tetelo awate pe dapanagalimiya wokopiate pe poto apuamo oba:midama: dowageliya ka:modobiya:, ebema: iba:te peno walege atepate awate a potone kawo kolomamo gito powauateiya. ¹⁶ Ebene ale kewa: kolomono da:peso mamoko, ebena mailo Kolodala, ebe mamoko siyele apudo eba nodolitalo tete da:pesolo ulate mataludopokobi ebo olowiya. Ebe tetelo ale kawo palai peno igilo mula:meno pe da:peso ebo nosiyo-

†† Septemba saganano uwomu apulo Yu epate ibino tanalo idi ma kunu osiyodilonaka, iba:te kapiya egelalo bae naoa:no eba pola:nalo ibino kuba osiyodilole tanalo Godotamo nanitabonomolo awokalilamenaka ebete ebe tanalo bilibilinomo egebolelamete ka:dodolomatillaema:. Lukute ebe tanalo eba malagidilole tabo ma kunu akuloliya, me Septemba saganano Kawo Egelate iyalo a:ponopoligoli.

diliyama: ebe pete kawo kolomolo ololukapoma: Iyo, ale ebe tanalo kawo temetema:go ma kunu osiyo-diliyama:, ¹⁷ wokopiate ebe da:peso pe kawo kolomono obone adapatete kawo palai peno guamo iyatite ala:mo matuomeote ebo kodakodaimiya. Ebe atu tetelo iba:te kawokawo ale epetapiamo kawo pe auputilo atumu a:kematuomeiya, mabu iba:te na:toletoleutiya Libiya opono kewa: kolomono obo tetelo ditana, ebe wiyamo awate aimano pe da:batamene. Diyala, pete ebe wiyamo da:nolokowigamene, ulate pe ebolo kubanomamo anagalimiote pete gito da:ba:na:bole-galemene. Ebe mabuma: wokopiate woki bilibilima: eba eda:olo iba:te tanalo idi kosiyodiliya ma kunu, iba:te kawo peno palai owololuomete pe guamo gito iyatiya, ebene kewa: kolomono ulate a:ka:tuwa: a ebo ataiya.

¹⁸ Wiyasiya awala ulola ibino elawote kolopoligolami-tiya:, ebema: egela idilo wokopiate peno olowame inamabu bilibilinomo obamo gito iyalekiya, ¹⁹ ega:walo egela idilo iba:te atumu kowageliya, palai peno iyaiya woko inamabu epetapi ibino kotonomamo uwatete obamo gito kiyalekiya. ²⁰ Ebe tetelo pete kawo temanomo magumudo tonami, ebe mabuma: ale egela epetapi ega:walo idoko bilibilinomolo egela ega:walo mawe le ulamea:no kawo awanomote a kubanomamo dalukoenami aimano igilo mula: tanalono wokite analatidioamiya.

²¹ Ebema: pe wokopiate egela epetapi bilibilinomolo tole tanalago eba ilukulinalo bae kenaonakia:, ebene egela idilo Polote ibino ololo apulo maigate negiya, "Dubala:, la: naimano tabo nolowiwetaleka: ale Kuliti opono poto akatepana:, iyo, me pete a:ka:kubana: ega:walo inamabu bilibilinomate akalatidiona:."

²² Wiyasiya ka:lo nale la: toweolamelo negemo, la: elawo walo na:kelawa:la:, mabu pete ka:kubamene wiyasiya la: magumulo lumagi idino igilote akalatidimene! ²³ Na Godokono lumagi idila, iyo, ebete na iyalo elaweniya nale ebene wokodawama: keda:nama: Ebema: ka:lo idokolo ebene nopodawate natamo pawokalate ²⁴ na:pege, 'Polo, a:ma: akotoletola:la:, a:ma: Sisakono ololo apuamo nanitabolo ka:nemaigama:ta. Ega:walo Godote ebene nilakapolo tabo idi ma kunu kege, me pelo a:ma:go dilukulina ebete a:ma: mabuma: ebe dubu bilibilinomono igilo ka:mula:lalaemene.' ²⁵ Ebema: naimano dubala:, la: elawo walo na:kelawa:la: mabu na Godoko nanitabokobi na:miditamo, ebete na danane ebe tanalote nanitabonomolo eba kunu ka:pemaigamene. ²⁶ Me tanalo nanitabola, ulate a ataete kewa: kolomono mamoko opo ida:mo kanapatimene, ale aimano igilo mula: tanalo ebo ka:nuwatema:."

Kawo Palai Pete Ulo Kawokawo Magumulo Da:bole-galiya ††

²⁷ A Kuliti opo datepiyama:, ebe tetene wagilimite 14 egela eba petolo kawokawo ulate a Meditala:iniya kewa: kolomo tetenomodo eba ataelo, ebene idoko idilo

† 27:24 Ali 23:11 †† 27:26 Ali 28:1

sele tetenomolo pe wokopiate ibino wokilo poto netailiminamu gelaniya. ²⁸ Ebema: iba:te auli inamabu da:peso ala:mo matuomeonate kawo kolomono kulukulu da:modobutiniya 40 mita uminiya, ebene tete da:pesolo towatepanate walo da:ka:na:modobutiniya 30 mitama: eda:ni. ²⁹ Ebene ulate a nokolamo natalu-atenamu eba gelanalo wokopiate kawonomamo toletoleonate, iba:te pe walogabo apuamo netewa-netewa mibomibo aga iyalekemenate egelate samamo kowaloma: Godotamo ebo towetoweoniya. ³⁰ Ebe tetelo peno olalati tanalo uminate, wokopiate a:da: ele-masigi gabodo a ka:miyapatepaenama: iba:te igilo mula:no pe da:peso obamo eba adubinalo a epetapi ebo anaeniya, "Ale pe dopo apuno aga iyalekema: ka:tolamenama:."

³¹ Polote wiyasiya ibino elemasigi tanalo uminate gowelaopino watodawa nanani, "Na niyatawanamo, me wokopiate pelo ago pola:na:no la:imano igilate kalatidioma:na:," ³² ebema: gowelaopi epetapiate pe da:pesono ale da:niyailiminiya ebe pete epoa:no gito wadauni.

³³ Ebene walo tete detatalini Polote dubu bilibilinomono bae naoa:no ilukuli mabuma: tabo elawodopamo eba analenalo, ebete ma kunu geni, "Me 14 egelamo la:le la:imano igilo tanaloma: woki da:bilibiliawenatima, la:le tete geyageyanomolo bae kenawenakia:." ³⁴ Nale la: ebema: analenamata, la:le bae kenaoaema:. Bae nao magumulo la:le elawo kelae-mamota, ebene olalatite la:tamo da:pemaigamene la:imano igilate akalatidioma:na:, iyo, nanitabola, la: bilibilinomo magumulo lumagi idino watono eke kapiya idite akalatidimene."

³⁵ Polokono tabo kiyawao dolopoligoni, ebe tetelo ebete ibino ololo apulo bae lawenate Godotamo kalakala tabo ge dolopoligoni bae adikamidalenate nao ebo wagiliminiya, ³⁶ ebema: ibi bilibilinomate ibino tole tanalo iyabaiamo alomonate Polago bae ebo naoniya. ³⁷ Ebe idokolo a piyate ebe kawo pelo da:pola:niyama:, aimano epono uwomu 276 epola, ³⁸ ebene baete a bilibilinomo da:uguamoeni, wokopi epetapiate peno olowame inamabu epetapi ebe witi-laiso kawodopo kolomamo gito iyalekeniya, mabu ibi ubila pete tutuma: eba eda:nalo ibi poto teta:mo kanatalutinama:.

³⁹ Ebene egelate dowaloiya pe wokopiate kewa: kolomono mamoko opo idi ebo umiya, wiyasiya ibi bilibilinomate ebe opo dopamo kuminakia:. Ebe tetelo iba:te ebe opono kolomo bala eba umiutalo wade tete ebo umiya, nokola puliyala, wiyo damela kapiyate itani, ebema: ibino pete ebe wiyo damela teta:mo ka:na:ilioma: ubi eba iyatilo iba:te gabo ebo wadiya.

⁴⁰ Ebe mabuma: iba:te peno iyaiya agano ale iyailimite kolomolo gito miyapiya, ega:walo ebe atu tetelo iba:te dopamo dematuolamoliya ebe walegeno ale palamite, ebene da:peso palai ibino pe dopo apulo ebo owiolomiya, awate ibi eba walubilinatalo pete wade wiyo damelamo ka:na:ilioma:." ⁴¹ Wiyasiya iba:te eba kunu eba nowagelitalo, pete damela teta:mo nidi-

wia:no dopamo obolo ditani ebe wiyo damela teta:mo nodolote peno wameya apute ebo nolokowigiya, ebema: ebe tetelo kawokawo ulate peno wapo apu kubanomamo eba anagalimiutalo pete bolegale ebo wagilimiya.

⁴² Gowelaopiate peno olalati tanalo dumiya nopo ebo iyatiya, iba:te idoko moto epo peago demagaeliya ebe dubu bilibilinomo kanakapulaema:, ibi epetapiate potamo na:luma:ote gito nalautiokapoma:. ⁴³ Ebe tetelo wiyasiya gowelaopino watodawa ubila Polokono igilo ka:mula:ema:, ebema: ebete ebenu opopi nodiy-oboliya iba:te ebe dubu anakapulaema:. Ebe atu tetelo ebete ibi bilibilinomo nanaliya, ibi magumulo piyate a:luma:oma: dowagelitiya iba:te pene ilapatela:ote potamo dopamo ka:na:luma:oma: ⁴⁴ ega:walo a:luma:o iyatawa:piate pe bolegale elela:mo olokow-ila:ote ebo ka:na:iwalema:. Nanitabola, a bilibilinomate ma kunu aimano igilago potamo modobolo nidiwiya-ma:.

Molota Opolo Bu Kalute Poloko Daliya

28 Ebene a bilibilinomate olalati:no potamo da:nidiwiya:, ebe opo epate a nanaiya me kewa: kolomolo ditana ebe opono mailo Molotala. ² Ebe tetelo iba:te a kawonomamo nilakapoiamelu potolo elamadoamete a ebo ka:miya aimano ape kenaenailaema:, mabu ulamate eba owutalo a kawo gibate uwa-teiti. ¹³ Ebene Polote kewa katomo nuwatete eba pemadutalo, bu kalute ebe katomo magumune pemaigate ebe kotolo palote ebo legemiti. ⁴ Ebema: Molota opo epate kalute Polokono kotolo legemitalo dumiya, ibi magumulo epetapiate epetapiatamo negeliya, "Nanitabola, me dubute dubu idi anakapumi. Numa:la:, epatamo kuba wiya dikalamolenako ebe aimano ida:da:lino uliyante ebetamo kuba wiya ikame! Ebete kewa: kolomono olalati magumune dalaula:ka, wiyasiya ebenu kuba wiyate gabo idido ebetamo nanitabola a:pemaiga."

⁵ Ebe tetelo Polote ebenu kotone kalu danamotega:midia elamo gito adogeliya, wiyasiya Polokono apa:mo kaluno elawote kodoliya:. ¹⁶ Ebene epate ebe eba umitalo ibino wokilo ebo geliya, tatalila ebete ka:emene. Wiyasiya tete geyageyadopo nipo dumitiya ebe tetelo iba:te ibino woki iyakobi midilite negeliya, "Diyala, ebe da: kuba lumagia:, wiyasiya aimano ida:da:lino uliyana idite me dubuno lolamo atamo da:apawokalale!" †

Polote Molota Opo Epo Temetema:gopi Wadekobi Da:midialiya

⁷ Ebe kewa: kolomolo ditanami ebe opono kawo gabamani dubuno mailo Pubiliyasitela, ale kebe damela potamo ka:nidiwiya: ebe damela niyakabolo ebenu kawokawo pali ega:walo motote na:polamenami. Ebe dubute a epetapi nilakapoiamelu uwa-tete a ebenu motamo gito magataiya, ebenu netewa-

kapiya egelamo ebete a wadenomamo eba uamenate-lo ebo walubinaki. ⁸ Ebe tetelo Pubiliyasikono nabawi gabugabute eba uminatele ne kalimago lionaki, ebema: Polote ebe kadeleno wata baiamo tote Godotamo eba na:towetowelo koto ebetamo da:nowatiliya, ebete wadekobi ebo olowiya. ⁹ Ebene Polote dosiyodiliya Molota opo epate ebe tanalo olowite, egela epetapilo iba:te ibino temetema:gopi demagaelenakiya Polote Godokono elawamo wadekobi ebo midiolenaki. ¹⁰ Ebe mabuma: iba:te a moioelo nilakapo inamabu bilibilinomo atamo gito ikaeamoenakiya, ega:walo ale kawo palai pe ida:go walo tolaema: da:kowageliyama:, ebe tetelo agodolo kebe inamabuate modobolo pola:na:no iba:te ebe inamabu wadaete peamo atumu gito kalomoamiya.

Ale Loma Kawo Duliyomolamo Da:nemaimiyama:

¹¹ Ale Molota opolo eba ilukulilo netewa-kapiya sagana dolopoligiya, ebe tetelo ale kawo palai pe ida:go tolame walo gito kowagilimiyama:. Ebene kawo awano tete pemaiga:no ebe pete dopamo A:lesandiya duliyomolone Molota opamo pemaigate, kawo awano olopoligo tete ebo pemakopeliya ega:walo ebe peno wato netewala, me pe namutudawate Loma epono ida:da:lino Nedewale Gudino lolamo osiyodiloliya.

¹² Ebene a ebe peago kewa: kolomo na:iwalete Silakuse kawo duliyomolamo nemaimiote netewakapiya egela ebo nilukuliyama:. ¹³ Ebe tetelo ale walo ka:tolamete kewa: kolomo ka:na:iwalete Legiyama duliyomolamo ebo nemaimiyama:, ebenu egela idilo wade awate siyele apune da:piya, ebe awate netewa egelamo a eba powalubilo pete tote Putiyoli duliyomolamo gito nolosigiya.

¹⁴ Ebolo ale Ya:suko nanitabokobi midipi ekaki epetapi da:nulamiyama:, iba:te a nanaiya iba:go kilukulima:, ebema: ale iba:go sebeni egelamo ilukulite walo agowa gabodo na:ka:tolamiyama: Loma kawo duliyomolamo. ¹⁵ Ebene Loma epo nanitabokobi midipi epetapiate aimano tanalo olowite, iba:te gabo tetelo ago alugoma: kawo duliyomolone ebo pelamiya. Ibi magumulo dopo epate A:piyase duliyomolono inamabu olowame bailo ago palugote, ega:walo epetapiate gabo tetelo ago walo nakapalugiya, ebe gabo teteno mailo ebe 'Kapela Epono Netewa-kapiya Lao Moto Tetela.' Ebe tetelo Polote ebe Loma epono lolu dulamiya ebete Godotamo kalakala tabo eba gelo tepo magumulo elawo ebo lawiya.

¹⁶ Ebene ale Loma kawo duliyomolamo da:nemaimiyama:, ebe tetelo gabamante Poloko naniya ebete idoko motolo a:kokolimene, wiyasiya moto idinomolo eba nokolilo gowelaodawa dubu idi kapiyate eba:go kokolimene ebete alaula:kapoma:.

Polote Loma Kawo Duliyomololo Ya:sukono Tanaloma: Yu Epatamo Tabo Da:kiyawaiya

¹⁷ Netewa-kapiya egela da:ponolopoligiya, Polote tabo ebo nalibiya Loma kawo duliyomololo dilukulion-

amiya ebe Yu epono watowatopiate ebetamo ka:pelaema; mabu nanitabola, iba:te Ya:sukono nanitabo tanalo dopamo kolowiya. Ebene iba:te da-paladabutiya ebete iba:tamo negiya, "Naimano naniale; me tanalo nanitabola, nale aimano Yu epatamo kuba idi kosiyodilola: ega:walo aimano ewonino pukala idi kapiya kadikamidalea; wiyasiya aimano epo epetapiate natamo eba dowalo iba:te Yelusalemalo na lawenete Loma gabamanino kotamo gito iyatiniya. ¹⁸ Ebene ulama epetapi da:petoi ebe tetelo gabamani-ate naimano tanalo eba anagiyamidamelolo, iba:te na a:eamo kalibonema: naimano kuba kapiya idi kumia; ibi wiyasiya ubila na idoko motone gito kowolukonema: ¹⁹ Ebe mabuma: Yu epate gabamaniatamo ibino ubia: tanalo kawiya awokalimiya, ebene na gabamani-ano tabo anagiyamida bailo eba utitalo nale gabo idi kumia: Ebema: ebe tetelo nale naimano ubi awokala iyatimo Sisakono ololo apulo naimano kuba osiyodilola: tanalo kanawokalima; wiyasiya la: niyaniyata, naimano woki kitania: Sisakono ololo apulo aimano Yu epono tanaloma: kuba tabo idi ka:negema:

²⁰ Nanitabola, nale la:go tabo ka:kiyawaoma: tabo ebema: palibomo. Ebema: modobola la:le naimano kotolo ditana me auli ale numa:la; mabu a Isalaela epate pokono pe tanaloma: kalakalago demakopelenama; ebe Kawodawa mabuma: nale me matuolamole tanalago okolinamo." †

²¹ Ebe tetelo Yu watowatopiate Polotamo negeliya, "Niyata. Ale a:ma: mabuma: leta epetapi Yudiya opone kuwatea; ega:walo aimano ekaki epetapiate ebene ka:pelamea: a:imano osiyodilole tanaloma: kuba tabo idi a kapanaema: ²² Wiyasiya kalakala kawonomola, a iyatawala iyaiya opolo epo epetapiate a:imano oli tanebano tanaloma: kubanomamo gelana. Ibino tabo gela tanalo da: nanitabola: o da: a:da:la; ebema: aimano ubi bitana a:imano tabo apuapu wadenomamo kolowioma:" ††

²³ Ebene ebe tetelo iba:te kapiya egela idi ka:mite, ebe egelalo dopamo da:pelamiya ebe watowatopiate ega:walo tabo olowiopi bilibilidopo epetapi iba:te Polokono motamo ebo paladabutiya. Ebene duiya tetene wagilimite adimo teta:mo nemaiga Polote Godokono Kawo Elawodawano tanalo ibi ebo iyatulamamiya. Ebe tetelo Mosesete Bukamo dakuloliya ega:walo Godokono Woki Awokalimipiate dakuloliya, Polote ebe Buka apuapuno tabo eba awokalilamitalo

ebete ibi ebo analiya Ya:suko nanitabokobi ka:midi-ma: ²⁴ Ebene ibi epetapiate Polokono tabo modoboma: gelate Ya:suko nanitabokobi na:midiya, wiyasiya epetapiate nanitabokobi ka:midiya: ²⁵ Ebe mabuma: egelate eba adimonalo apamineu tanalote iba:tamo da:peni, ebe tetelo iba:te iyaiya tabo eba gelanalo ibino motamo gito tolameniya. Ebe tetelo Polote nanitabokobi midia: Yu epatamo me kodakoda tabo kapiya geni, "Godokono Uliyanate ebene woki awokalimidawa Aisayako aniya, ebete la:imano ewoniatamo tote tabo nanitabonomolo ma kunu ka:na:kiyawaoma;

²⁶ A:imano epatamo toawete ibi ma kunu nananaliye, 'La: tabo bolowinakomota wiyasiya a:kiyatawawenakoma, iyo, la: magumu bowadinakomata wiyasiya a:kuma:wenakoma.

²⁷ Mabu me epono woki alatidiolamiya, ibi nanitabo tanalo olowima: ubia:nola, ebema: iba:te galo emopioliya, ega:walo ibino balidi atumu a:mula:oliya. Ebema: iba:te ibino balidi mula:olea:noma: ne-da:otaleka;

ibino balidite naimano wade tanalo bulamena; ega:walo ibino galote nolowiotaleka; iba:te ibino tepo magumuno woki wadenomamo malagidilolete natamo bolobila:na; ebema: na modobola ibi nale wadekobi midilima:.' "

²⁸ Ebene Polote ebene tabo moga:melo walo na:kegeni, "Modobola la: niyatawala; me tetelo Godokono igilo mula: tanalono tabo ebete Yua:piatamo ikalami, mabu iba:te kalakalago olowite kelama:na: wiyasiya la:lea:" ²⁹ Ebema: Polokono tabo kiyawao tanalo dolopoligoni, Yu epate ebene motone eba tolamenalo ibi a:ka:tuwa: ibi magumulo apamineu kawonomago tolameniya. ††

³⁰ Ebene Polote ulama netewa Loma kawo duliya-omololo eba okolinalo ebete kebe wata moto ka:wiyanamile, piyate ebe motamo da:pelamenakiya ebete ibi kalakalago ebo uwatenaki. ³¹ Ebema: ebe tete geyageyanomolo ebete Godokono Kawo Elawodawano tanalo ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisokono tanalo ebe epatamo awokala kiyawaonaki, idawate ebe kodiyaonakia:

† 28:18 Ali 26:31 †† 28:19 Ali 25:11 † 28:20 Ali 26:6-7 †† 28:22 Ali 24:14

†† Ali 28:29 buka apuno tabo Lukute bukamo kakuloliya; wiyasiya ebene buka osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya.

Lom

1 Na Polote, Ya:su Kelisokono wokodawala, iyo, ebena sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila, mabu Godote na ka:na:mite ebema: laweniya nale ebena Wade Tabo ka:kiyawaonama: †

² Me Wade Tabo ebe Godote dopamo nanitabonomolo ka:pema: ebena woki awokalimipido degiya, me ebe tanalola, iyo, ebete ebena Wade Tabono pe tanalo ebena Wade-talena Bukalo iyalo tetenomolo awokalimiya. †³ Ebema: me Wade Tabote Godokono Guduno tanalo ma kunu awokalimina, ebete Da:ibidikono walone gudi magumune lumagino apa:mo me opamo apawokaliya, ⁴ ega:walo ebete me opolo eba okolinalo Wade-talena Uliyanano ololonomamo okolinami, ebena Godote ebena Guduno nanitabo tanalo kawokalima: ebe a:e magumune igilamo adipatiya. Iyo, me Gudu ebe aimano Kawodawa Ya:su Kelisotela. ⁵ Nanitabola, Kelisokono mailote kawonomoma: keda:ma: Godote na nilakapolo laweniya, ma kunu na ebena alibodawama: eba eda:nalo nale me opono iyaiya epo bilibilinomo ebetamo kemagaelenakoma:, ebena iba:te ebe nanitabokobi midi magumulo ebetamo ka:tudila:oma:. ⁶ Ebema: la: piyate Loma kawo duliyoumololo dilukuliawenama, Godote ebena woko magumudo la: atumu a:keka:la:miyata la:le Ya:su Kelisokonoma: keda:wenama:.

⁷ Ebe mabuma: Loma duliyoumololo epo magumulo la: piyate Godokono epoma: keda:wenama: ebete ebena nilakapo kimalagidilo magumulo la: deka:la:mitiyala, na Polote la: bilibilinomatamo me leta palibomo. Modobola aimano Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo la:tamo nikalaema:ta. †

Polote Loma Sosi Epatamo Pema: Godotamo Towe-towe Tabo Da:kiyawaiya

⁸ Naimano dopo tabo ma kunula, Ya:su Kelisote atamo dosiyodiloamiya, ebe towetowe tabo kiyawao gabodo nale la: bilibilinomono tanaloma: kalakala tabo Godotamo adipatenakomo, mabu me opo kawonomolo epate la:imano nanitabokobi midi tanalo nolowiona. ⁹ Numa:la:, nale Godoko kekalakalaiminama: ebena Guduno Wade Tabo kiyawao woko naimano tepo magumuno elawo kawonomamo osiyodilonamo. Ebema: nanitabola, ebete naimano tanalo ma kunu iyatawana, nale tete bilibilinomo epetapilo la: towetowe

† 1:1 Ali 9:15 †† 1:2 Lom 16:25-26 ‡ 1:5 Ali 26:16-18; Gal 2:7-9 †† 1:7 Nabas 6:25-26

tabamo eba wadipalatelelo ebe ebo toweomenakomo, ebena ubi ditanamene ebete gabo natamo nosiyodilomene nale la:tamo ka:pema:, mabu tete geyageyanomolo nale ebe tanalo nemakopelenamo. †

¹¹ Iyo, naimano ubi kawonomo ma kunula, nale la: da:pulametama ebe tetelo Godokono Uliyanate ebena woko kosiyodilonama: kebe iyanomo elawo natamo dikanamiya, nale la: ebe tanaloma ka:powalubili-mamota la:le nanitabokobi midi magumulo ka:kodakodaema:. ¹² Ebena ale kapimiya eba ilukulinalo aimano nanitabokobi midi tanalodo idite idi kowalubi, idite idi kowalubi, ebo kowaluba:tiuimalema:, iyo, la:imano nanitabokobi midi tanalote na eba walubini-lo, naimano nanitabokobi midi tanalote la: atumu ebo ka:kowalubilima:ta. ¹³ O naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, modobola la: me tanalo wadenomamo niyatawala:, nale naimano ubi tanalo iyalo iyatiyamo, nale la:tamo pete la:imano Loma duliyoumololo kawonomolo Godokono woko eba posiyodilolo nolo da:imi epetapi ka:petapioma:, nale dopamo Yua:pi epetapino iyaiya opolo woko keba kunu kosiyodilonaimo eba kunu. Ebema: nanitabola, tete epetapi bilibilinomolo na nopo alomonakimo la:tamo ka:pema:, wiyasiya iyaiya tanalo epetapiate na odiyobonenakiya. ††

¹⁴ Numa:la:, Godote na wiya: wokodawama: a:midiniya nale me opo epo bilibilinomatamo ebena Wade Tabo katama:, ebema: piyate Guliki epagodolo ibino iyaiya mulo woki duwatiya ega:walo piyate uwatea:pima: deda:ona, piyate kawokawo sukulamo da:tolamiya ega:walo piyate iyatawa:pima: deda:ona, nale ibi bilibilinomatamo nanitabolo ba:tonakomo. ¹⁵ Iyo, me ebe mabula, nagodolo ubi kawonomo bitana nale Loma kawo duliyoumolamo pete la:imano duliyoumololo epatamo atumu Godokono Wade Tabo ka:ka:pikiyawaoma:.

Godokono Wade Tabono Elawo Tanalo

¹⁶ Ebema: Godokono Wade Tabo kiyawao mabuma: nagodolo ilipo kitana:, mabu piyate nanitabokobi da:midima:na:, Godote ebena Tabono elawamo ibino igilo ka:mula:lalaemene, iyo, dopamo Yu epate ibino igilo mula: tanalo uwatete ebena Yua:piate atumu ka:kuwatema:na:. ††¹⁷ Nanitabola, Wade Tabote me tanalo awokalimina, Godote epo ibino nanitabokobi midi tanalo kapiyado tuputupupima: midilinao, iyo, epate nanitabokobi midi tanalone wagilimite uwom-uamo eba kunu ka:nemaimioma:na:, mabu Godokono

‡ 1:9-10 Ali 19:21; Lom 15:23 ††† 1:13 Ali 19:21 ††† 1:16 Mak 8:38; 1Kol 1:18-24; Ali 13:46

Bukalo tabo idite ma kunu gena, "Piyate Godokono tuputupupima: deda:ona, iba:te ebe nanitabokobi midit tanalodo nanitabo igilo kelaema:na." †

Godokono Ololo Apulo Epo Bilibilinomate Kubakubapi-ma: Deda:ona

¹⁸ Ebema: epono iyaiya kuba osiyodilole tanalo ega:walo ibino tepo magumuno kubakuba woki, Godote ebe tanalo bilibilinomo kanagilamelelaema: ebena kawo dowanalonomote Unu Duliynomolone napawokala, mabu epono iyaiya kuba tanalate ibi nodiyobolena iba:te Godokono nanitabo tanalo kiyatawama. ¹⁹ Numa:la:, epate ebena tanalo nanitabolo kuima: Godote iyalo tetelo wadewade woki iba:tamo modobolo ikalamiya, ebe mabuma: ebete ebena nanitabo tanalo odiyobopiatamo kuba wiya nanitabonomolo kikalaemene. †²⁰ Nanitabola, Godote me opo dosiyodiliya, ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, epate ebe mabuma: ibino balidinomamo kebe netewa tanalo ulaema: modoboa:noma: deda:onamiya, ebe tanalo ebe ebena uwomua: teteno elawo tanalo ega:walo ebena talenanomolo okoli tanalola. Wiyasiya numa:la:, Godote me opo epatamo ebena tanalo gabo idido modobolo awokaliminako, ebe gabo ebe iba:te ebena nanitabo tanalo ibino tepo magumuno balida:mo dumina ebe gabola. Ebema: nanitabola, ebete dosiyodiloliya ebe epate me opo ega:walo opono inamabu bilibilinomo ulamete ebena tanalo ibino tepo magumulo ebo iyatawana, ebe mabuma: gabote nanitabolo kitana: iba:te ibino kuba wiya uwate tanalona kalautioma: ‡

²¹ Iyo, epate Godokono tanalo eba kunu iyatawaiya, wiyasiya iba:te ebe nani Godoma: gela:no ebe ke-moionakia: ega:walo ebetamo kalakala tabo kadipate-nakia:, ebema: ibino wokite me osiyodiloa: tanalodo daedalenomoma: eba eda:olamelo ibino tepo magumuno kodakoda wokite idokoma: ebo eda:olamiya. †²² Ebene ibi a:ka:tuwa: ibi iyatawa kawokawopima: eba gelalo wiyasiya daedalema: gito eda:iya. †²³ Ebe mabuma: iba:te uwomua: tetelo dokolinamene ebe Kawodawa Godoko amamate tanalo atepate, wiyasiya ida:da:li epetapi amamalatele tanalo ebo wagilimiya, iyo, iba:te ida:da:li epetapi ibino a:elao apeno ololonomamo, ega:walo goeogoeo epetapino iyaiya ololamo, ega:walo olaola epetapino ololamo, ega:walo kalu epetapino ololamo gito osiyodiloliya. ††

²⁴ Me mabuma: Godote ibi gito miyapiya, iba:te ibino tepo magumuno kuba daley a eba awokalilamelo, ibi magumulo idite iditamo, idite iditamo, kawokawo ilipo tanalo ibino apa:mo kosiyodilolenakoma:. ²⁵ Ebema: ebe epono kuba tanalona mabu ma kunula, iba:te Godokono nanitabo tanalona olobila:ote a:da: tanalo kalakalago gito lawiya, ega:walo iba:te me opono iyaiya inamabu amamalatelema: ida:da:lino wokopi-ma: eba eda:olo, wiyasiya ebe inamabu bilibilinomo

dosiyodiloliya iba:te ebe nani Kawodawa amamate gito atepiya. Eiyee! Modobola epate nani Godo kapiya uwomua: tetelo namamatenama:na:! Me tabo nanitabola, taula.

²⁶ Ebema: nanitabola, me opo epate nani Godo amamate datepiya, Godote ibi atumu gito ka:miyapiya iba:te ibino tepo magumulo kebe kubakuba ubi tanalo kemalagidilolenami ebe ilipo tanalo kosiyodilolenakoma:. Ebe mabuma: kamiyala:te ibino awiago osiyodilo tanalo atepate wiyasiya kamiyale epetapi gabatamo ilipo tanalo osiyodilolenaka, ²⁷ ega:walo atu gabodo dubate ibino kamiyala:go osiyodilo tanalo atepate wiyasiya dubu epetapiatamo ilipo tanalo ebo kosiyodilolenaka, iyo, iba:te dubu gabatamo kubakuba tanalo kosiyodilolema: ibino tepo magumulo elanomoma: eda:ona, ebema: ibino kuba wiyate Godogodone iba:tamo modobolo penako. †††

²⁸ Numa:la:, epate ibino tepo magumulo Godokono nanitabo tanalo ubia:noma: deda:iya, ebema: Godote ibi gito miyapiya iba:te ibino wokilo kuba daleyonomoma: eba eda:olo ebena pukala gito kowakalaminakoma:. ²⁹ Ebe mabuma: ibino tepo magumulo iyaiya kuba bilibilinomo tabokaonomoma: gito eda:iya. Iyo, ma kunu inamabu kawonomamo uwate ubi tanalo, ega:walo ibino wokilo kuba daleyakobi midili tanalo, ega:walo epetapino inamabuno tanaloma: iba:tamo dowanalo, ega:walo epo anakapulame tanalo, ega:walo gowelao tanalo, ega:walo a:da: elemasigi tanalo, ega:walo epetapino ilukuli tanalo kubailame wokino tanalo, me iyaiya tanalate iba:godolo tabokaonomola. Ebene epetapiate pola:na:no iba:te ibino tanaloma: kubakuba tabo gelanaka, ³⁰ iyo, tete idilo iba:te a:da: elemasigi tabamo epetapino tanalo gito kubailamenaka. Ebene iba:te Godotamo eba dowanalo iyaiya epo epetapi malogolelo ibino kawo amamanomo magumulo ibi a:ka:tuwa: ibi ebo wadipalatenaka, ega:walo iba:te ibino tepo magumulo olioli kuba osiyodilole tanalo epetapi olenaka, ega:walo iba:te ibino nabila menokobila iba:tamo ka:tudila:onakoa:. ³¹ Iyo, iba:godolo wade wokilo kapiyanomo idite kitalamena:, ebe mabuma: iba:te kebe tetelo tanalo idi nanitabolo kosiyodiloma: degelanaka wiyasiya walogabo apulo kosiyodilonakoa:, ega:walo iba:te walubi tanalo nigologolodawatamo kiyatinakoa: mabu iba:godolo nilakapo puliyanomola. ³² Iba:te Godokono tuputupu tabono iyaiya tanalo iyalo ma kunu iyatawaiya, kebe dawate ebako kuba tanalo dosiyodilolena, ebete a:e wiya modobolo kelaemene. Wiyasiya iba:te ebe tanalo nanitabolo malagidiloa:no atu kubakuba tanalo walo eba kosiyodilolelo, kebe olioli epate ebe osiyodilole magumulo iba:go dapalad-abutinaka iba:te iba:tamo ebema: kalakalaonaka.

Godote Tuputupu Gabodo Epo Bilibilinomono Tanalo Kanagilamelelaemene

2 Wiyasiya naimano namutudawa, a:ma: nanisi-wale! A:ma: ma kunu akomalagidilala:, na mod-

† 1:17 Lom 3:21-22; A:ba 2:4 †† 1:19 Ali 14:15-17; 17:24-28

‡ 1:20 Yauba 12:7-9; Oale 19:1 †† 1:21 Epe 4:17-18 †† 1:22 Yel 10:14; 1Kol 1:20 ††† 1:23 Totomu 4:15-19; Oale 106:20

††† 1:27 Kalima 18:22; 20:13; 1Kol 6:9

obola lumagi idino tanalo anagilamelema: Nanitabola, a:ma: eba kunu dowagela:emene, ebe tetelo kuba wiyate a:ma:tamo ka:pemene mabu a:ma: atu kuba tanalo kosiyodilolenakota. ¹² Nanitabola, kebe epate iyaiya kuba kosiyodilolenake, nale ibino tanaloma: dopamo egemo, ebene nale tabo idi ma kunu na:kegemo, a iyatawala Godote ebakobako kuba osiyodilolepiatamo wiya ikalaema: ibino tanalo tuputupulo kanagilamelelaemene.

³ Ebema: namutudawa, a:ma: lumagi idino kubakuba tanalo eba anagilamelemelo a:ma:le atu tanalo da:kosiyodilola:wenaka, a:ma: daedale wokilo ma kunu akomalagidilala:, na modobola, Godokono dowa tanalote natamo a:ka:pemene. ⁴ Numa:, a:ma: ebako daedale woki demalagidilaemene, diyala, a:ma:le a:imano tepo magumulo ma kunu da:begemene, "Godote ebene nilakapo magumulo tete geyageyanomolo kuba osiyodilolepiatamo wiya nanitabolo kikalamenakoa:, ebema: diyala, ebegodolo elawo da: kitana: natamo kuba wiya kikanaema:." Eiyel! Godokono nilakapo tanalote a:ma: eba kunu kiyatumitana:, wiyasiya ebene nilakapo tanalote a:ma: ma kunu iyatuminata, a:ma: me tetenomolo kuba osiyodilole magumune kolobigaema: mabu walone tetelo ebene dowa tanalote nanitabonomolo ka:pe-maigamene! ††

⁵ Wiyasiya a:ma:le kuba osiyodilole tanaloma: a:imano tepo magumu na:kodakodaiminakota, ebema: Godokono Kawo Egelalo ebene kawo dowa tanalonomote ebene tuputupu anagiyamida tanalago da:pemaigamene, a:imano kuba wiyate kawonomoma: keda:mene. ⁶ Nanitabola, ebe tetelo Godote epo bilibilinomono tanalo eba anagilamelelamelo iba:tamo modobo wiyanomo ebo kikalamolemene. ⁷ Iyo, piyate me opolo eba ilukulinalo wadewade tanalo dosiyodilolena, iba:te ebe gabodo ibino nanitabo kalakala ega:walo uwomua: igilo ega:walo amama tanalo Godogodone uwatema: ubi dalomona, ebe epatamo ebete uwomua: teteno igilo nanitabonomolo kikalaemene. ⁸ Wiyasiya me opo epo magumulo piyate ibi a:ka:tuwa: ibi kapiya eba malagidilolenalo kuba osiyodilole tanalo waloma:talelo Godokono nanitabo gabu ubia:noma: deda:ona, Godote ebe epono tanalo anagilamelelamete ebene dowa tanalote iba:tamo kawonomoma: ka:pemene. ⁹ Iyo, nanitabola, piyate kuba tanalo dosiyodilolena, Godote ibi bilibilinomatamo iyaiya olalati tanalo eba ikalamelo, iba:te temeteme ebo kiyatawaoma:na:, ebe wiya tanalote Yu epatamo dopamo pemaigate ebene Yua:piatamo atumu ka:ka:pemaigamene. ¹⁰ Wiyasiya piyate wadewade tanalo dosiyodilolena, Godote ibi bilibilinomatamo kalakala tanalo ega:walo amama tanalo ega:walo milo tanalo kikalaemene, ebe wiya tanalote Yu epatamo dopamo pemaigate ebene Yua:piatamo atumu walone ka:ka:pemaigamene. ¹¹ Ebema: a:ma: nolowia, Godote

epo bilibilinomono iyaiya tanalo tuputupu gabu kapiyado kanagilamelelaemene.

Lumagite Mosese-kono Totomu Tabo Olowio Gabodo Igilo Mula: Tanalo A:kelaemene

¹² Me tanalo idila. Godote ebene iyaiya Totomu Tabono tanalo Yu epatamo Mosesedo eba ikalamelo ebete Yua:piatamo kikalamiya:, ebema: Yu epate ebe Totomu olowiote eba iyatawaolo iba:te dowakalaima:na:, Godote ebene Totomu Tabono tanaloma ibino tanalo ebo kanagilamelelaemene. Wiyasiya numa:, Yua:piate ebe Totomu Tabo olowioa:no dowakalaima:na:, iba:te atumu kuba wiya ebema: kelaema:na:, iyo, iba:te ibino kuba osiyodilole mabuma: gito ka:elaoma:na:. ¹³ Ebema: nanitabola, epate Godokono Totomu Tabo gito dolowioma:na:, ebe tanalo kapiyado Godote ibi tuputupupima: a:ka:midilimene. Ao, iba:te ebene Totomu Tabo bilibilinomamo nanitabonomolo da:tudila:oma:na:, ebe tetelo ebete ibi ebene tuputupupima: keka:la:imene.

¹⁴ Ebema: modobola a:ma: Yua:pino tanalo nemalagidila, iba:te Godokono Totomu Tabo dopamo kolowiya:, wiyasiya ibino olowioa: tetelo ibi magumulo piyate tuputupu ubi tanalodo Godokono Totomu tanaloma da:tudila:onaka, iba:te me tanalo awokalimi-na, ibi modobola ibi a:ka:tuwa: ibino tepo magumuno iyatawa tanalodo wade tanalo ega:walo kuba tanalo kanagilaema:. ¹⁵ Nanitabola, Godote a:ka:tuwa: Yua:pi bilibilinomono tepo magumunomamo ebene Totomu Tabo iyalo alomolamiya. Iyo, ibino tepo magumuno mulu wokino tanalate ebe tanalo ma kunu awokalimi-na, kebe tetelo ibi magumulo idite kuba tanalo dosiyodilomene ebene tepo magumuno wokite ebe kubadawama: ebo keka:imene, ega:walo kebe tetelo ebete tuputupu tanalo dosiyodilomene ebene tepo magumuno wokite ebe tuputupudawama: ebo keka:imene. ¹⁶ Me mabuma: tete bilibilinomolo na Polote Godokono Wade Tabo kiyawao magumulo me tanalo kiyawaonakomo, Godokono Kawo Egelalo ebete Ya:su Kelisodo epono waminaole tanalo bilibilinomo awokalilamelelamete, Yu epo ega:walo Yua:pi ibi bilibilinomono tanalo kapimiya ebo kanagilamelelaemene.

Yu Epate Godokono Totomu Tabamo Nanitabolo Ka:tudila:ona:

¹⁷ Ebema: naimano Yu namutudawa, a:imano tanalo keba kunula:ka:? A:ma: a:ka:tuwa: a:ma: amama magumulo negenata, "Na Yu lumagila. Iyo, Godote ebene Totomu Tabo naimano ewoniatamo iyalo ikalamiya, ebema: na tanalo idi osiyodiloa:no na modobola igilo mula: tanalo kelaema:, mabu Godote a Yu epo ebenoma: keda:onama: iyalo uwateiya."

¹⁸ Nanitabola, a:ma: walo na:kegenata, "Na Godokono iyaiya ubi tanalo iyatawanomola, iyo, na ebene iyaiya Totomu Tabo eba iyatawalo, na a:ka:tuwa: modobola

† 2:1 Ma:t 7:1-2; Yon 8:7†† 2:4 Epe 1:7; 2Pit 3:15‡ 2:6 Oale 62:12; Mulo Tabo 24:12; Ma:t 16:27; 2Kol 5:10 †† 2:8 2Tes 1:8

‡‡ 2:14 Ali 10:35

kuba osiyodilo tanalo ega:walo wade osiyodilo tanalo wadenomamo kanagilaema:.”¹⁹ Ega:walo a:ma: na:kegenata, “Na modobola balidi tamiopi gabo iyatulaema:, iyo, na ebe alola, piyate idoko magumulo dilukuliona naimano alote ibi a:pukuilamenako.

²⁰ Ega:walo na modobola daedalepi tuputupu gabodo magatalema:, iyo, nale olioli ape epo iyatulamenakomo mabu Mosesekono iyaiya Totomu Tabote nagodolo ba:pola:na. Me mabuma: naimano woki modobola Godokono iyatawa tanalo ega:walo ebena nanitabo tanalo uwatenomo kuwatema:.”[†]

²¹ Eiyee! A:ma: potele epetapi iyatulaema: dowagela:wena wiyasiya a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: wadenomamo kiyatuma:wena:? Iyo, a:ma: Godokono Totomu Tabo epo eba iyatulamelone negenata, “La: epetapino inamabu pilolo akouwata:la:,” wiyasiya a:ma: ebe atu pilo tanalo a:kosiyodilonakota!

^{††22} Ega:walo a:ma: na:kegenata, “La: dubu idino kamiyale pilolo akolawa:la:,” wiyasiya a:ma: ebe atu kuba a:kosiyodilonakota! Ega:walo a:ma: ida:da:li amamalatele tanalo kawobanomoma: da:kiyawawenaka, wiyasiya a:ma: ebe tabo kiyawao tanalone toawete epetapino ida:da:li amamalatele motamo diya gabodo nopegawete ebe inamabu pilolo ebo nuwatelamenakota!²³ Iyo, Godokono iyaiya Totomu Tabono tanalate a:imano epagodolo da:pola:na, ebe tanaloma: a:ma: potele damawena a:ma: ebe ebe lumagilata, wiyasiya a:ma: ebena Totomu nanitabolo malagidilolea:no dowakalamiawena ebena mailo opamo ebo owolukonakota.²⁴ Nanitabola, a:imano tanalo kawokalima: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu gena, “La: Yu epono kuba osiyodilole tanalone Yua:piate Godokono tanaloma: kubakuba tabo gelana!”[‡]

²⁵ Ebema: Yu dawa, kebe tetelo a:ma: Godokono Totomu Tabo bilibilinomamo nanitabolo da:tuduawetanamene, ebe tanalodo a:ma:le gudu da:peso tetelo delawa:wiwala, Godote ebe tama itamida pukalano tanalo wadenoma: kegemene. Wiyasiya a:ma: nolowia, a:ma:le ebena iyaiya Totomu Tabono tanalo epetapiamo tuduwata:noma: deda:emene, a:imano tama itamida tanalono wade tanalote a:kitanamene.²⁶ Ega:walo modobola a:ma: Yua:pino tanalo nemalagidila. Ibi magumulo idite tama itamida pukala lawea: tetelo wiyasiya Godokono Totomu Tabo epetapiamo da:tuduwatanamene, a, nanitabola:ka:, Godote ebena tama itamida lawea: tanalo malagidilolea:no ebe tuputupudawama: kegemene!^{††27} Eiyee! Walone Godokono ololo apulo ebako tama itamida pukala lawea: lumagite la: Yu epo kubakubapima: kegemene, mabu Totomu Tabono iyaiya tanalate la:godolo eba pola:nalo, la:le tama itamida pukala apa:mo uwatelo wiyasiya Godokono iyaiya pukala epetapi bilibilinomo gito wakalaminakomata!

²⁸ Nanitabola, Godokono umi magumulo potele Yu lumaginomoma: deda:mene, ebete ebena unu tama

kapiya iyakobi a:ka:midimene, ao, ebena tepo magumute atumu iyama: na:keda:mene.²⁹ Ebema: piyate kuba osiyodilole magumune maimiote ibino tepo magumulo iya epoma: deda:ona, me epo kapiya ebe Yu eponomola, iyo, me opolo Godokono epo epetapiate nanitabolo ka:pola:na. Me mabuma: ebete kebe totomu tabo dopamo diyatiya Yu dubate ibino apa:mo ebena pukala kuwatema:, me tetelo ebete ebe totomu iyabaiamo iyatite ubi tanalo idi ma kunu awokalimina, ebena Uliyanano elawamo epono tepo magumamo pukala idi kiyatilaema:. Ebema: nanitabola, piyate ibino tepo magumulo iyama: eba kunu deda:ona, Godote ibi kapiya moiolo tabamo bowalogolenakomene, wiyasiya diyala, me opo epate iba:tamo da: a:kekalakalaoma:na:.^{‡‡}

Yu Epate Godotamo Nanitabo Tanalo Osiyodilolea:no Wiyasiya Ebete Ibino Nanidawama: Beda:namene

3 Ebema: naimano tabo olowidawa, diyala, a:ma:le na ma kunu da:banana:emene, “Kebe lumagite a Yu epagodolo awokalate ebena baibai guduno tama itamida pukala delawia, ebete ebe tanalodo beda: wade tanalo kelawiyale? Da: puliyala:, iyo, Godokono umi magumulo Yu epagodolo wade tanalo idite da: kitana:.”

² Nale wiyasiya negemo, “Ao, eba kunua:! Godote a Yu epo kowalubinama: wadewade tanalo epetapi bilibilinomo atamo ikaeamiya, ebe tanalo magumulo dopo tanalo ebe ebena Buka apuapuno tabo ikaeame tanalola.”

³ Ebena a:ma:le na ma kunu walo da:bakanana:emene, “Numa:, a Yu epate Godotamo tudila:oa:no nanitabo tanalo kosiyodilolenakia:, ebema: ebete dopamo a uwomua: tetelo kowalubinama: nanitabolo degiya, ebete ebe tabo walo a:ke-malagidilomene, a, nanitabola:ka:?”^{‡‡}

⁴ Nale wiyasiya na:kegemo, “Ao, Godokono tanalo eba kunua:. Me opo epo bilibilinomate a:da: elemasigipima: eba eda:onalole, ebe kapiyate nanidawanomoma: beda:namene, ebema: ebete kebe tabo dopamo nanitabolo kegiyale walone ebe tabo akadikamidalemene. Iyo, Godokono nanitabo tanalo awokalima: ebena Bukalo tabote ma kunu itana, ‘Godo, a:ma: kebe tabo apuapu ka:kiyawawenaka, walone tetelo epate ebe iyaiya tabono nanitabo tanalo kuima:na:,

ebema: piyate a:ma: a:da:dawama: degelana, a:imano wadewade osiyodilole tanalate ibino daedale wokino tanalo ebo kawokalilaemene.”

⁵ Ebema: diyala, lumagi idite me opo epono daedale wokiamono natamo ma kunu da:ba:wiwamene, “Godote aimano kuba osiyodilole mabuma: wiya ikaeama: modoboa:, iyo, ebete eba kunu dowagelemene tuputupu tanalo akawokalimene. Numa:, ebete aimano kuba osiyodilole tanalodo wade tete ebe lawenako ebena nilakapo tanalo awokaliminomo kawokalima:. Ebema: mabu keleka: ebete kuba wiya atamo

[†] 2:20 2Tim 3:5 ^{††} 2:21 Ma:t 23:3-4 [‡] 2:24 Ais 52:5 ^{††} 2:26 Gal 5:6

^{‡‡} 2:29 Totomu 30:6; Kol 2:11 ^{†††} 3:3 Oale 51:4

walone ikaeaema: degena? Ebete eba kunu dosiyodilomene, ebe tanalo ebe tuputupu tanaloo, ebenu kuba osiyodilo tanalola."

⁶ Na wiyasiya ma kunu gemo, "Eiye! A:ma:le degeawa, ebe tabo nanitaboa! Godoko ebe tuputupu osiyodilole dawala, ebegodolo kuba osiyodilo tanalo idi puliyanomola. Ebema: ebe kapiya modobonomola me opo epo bilibilinomono tanalo anagilamelelamete wiya iba:tamo ikalaema."

⁷ Ebema: diyala, daedale lumagi idite ma kunu da:ba:kegemene, "Godote naimano a:da: elemasigi tanalodo wade tete ebe lawenako ebenu wade osiyodilo tanalo awokaliminomo kawokalima: Iyo, eba kunu ebe a:ka:tuwa: ebe walogonanako, ebema: ebete epono tanalo danagilamelelaemene, ebe tetelo modoboa: ebete na kuba osiyodilodawama: gema!" ⁸ Ebe mabuma: kuba: a me opo epate aimano ubilo kubakuba tanalo bosiyodilolenama, mabu Godote aimano kuba osiyodilole magumune ebenu wade nilakapo tanalo eba wagaililo atamo kuba wiya a:kikaeaemene."

Ebema: na Polote na:kegemo, "A:ma:le kebako kuba daedale tabonomo degeawa, a:da: elemasigi epo epetapiate ebako tabo eba gelalo kuba tabo idi ma kunu kegelanaka, nale naimano iyatulame tanalago iba:go kapiyama: eda:te atu tabo kegenamo. Eiye! Ebe a:da: elemasigipiate ibino kuba tabono tanaloma: Godogodone wiya modobolo kuwatema:na!"

Me Opo Epo Bilibilinomate Kuba Osiyodilolepima: De-da:ona

⁹ Ebema: la: Yua:piate naimano Yu epono tanaloma: beda: woki na:kiyata:ema? Godokono umi magumulo Yu epono osiyodilole tanalo wadewadenodopola:ka:, ega:walo Yua:pino osiyodilole tanalo kubakubadopola:ka:? Ao, eba kunua! Na me leta dopo apulo nanitabo tanalo ma kunu awokalimo, Yu epo ega:walo Yua:pi, ibi bilibilinomono watodawa ebe kapiyala, ebe ibi magumulo ditana ebe kuba osiyodilole tanalono elawo tanalola. ¹⁰ Ebe tanalo awokalima: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana,

"Me opo kawonomolo kuba osiyodilola:dawa puliyanomola,

iyo, tuputupudawa kapiya idi ka:luta:." ^{††}

¹¹ Ega:walo wade kimalagidilagodawa idi puliyala, iyo, Godokono nanitabo gabo wadidawa kokolina.

¹² Nanitabola, me opo epo bilibilinomate Godogodone olobila:ote,

kubakubanomoma: eda:iya, ebema: wadewade tanalo osiyodilole dawala idi ka:luta:, iyo, idi kapiya puliyanomola.

¹³ Ebema: epono tabo gela tanalo

ebe a:elaopino bobo keba kunula:ka: eba kunula, potele ebe bobo magumu da:iyamidamene abale kapiya ebo kuimene.

Iyo, ibino menate a:da: tabo gelanaka,

ebema: elawo kaluno pako keba kunula:ka:, ibino iyaiya tabono tanalo ebe eba kunula. [‡]

¹⁴ Nanitabola, iba:te dowaoite ibino tabo magumune malato tabo kawokawonomate pemaimionaka, ^{‡†}

¹⁵ ega:walo iba:te ibino ubi tanalo kawonomamo alomonaka,

gawagawalo tolamelole epetapiatamo temeteme eba nikalamelole

epetapi gito kananakapulaema:." ^{‡†}

¹⁶ Iyo, iba:te kebe iyaiya opamo da:tolamenaka, ebolo epo eba na:kubailamelole

iba:tamo iyaiya mibomibo tanalo ebo nikalamenaka.

¹⁷ Me tanalo nanitabola,

ibi nanitabo milo okoli tanalo iyatawa:,

¹⁸ ega:walo iba:te ibino kuba osiyodilole mabuma: Godokono elawo tanaloma: ka:toletoleona:." ^{‡††}

¹⁹ Ebema: a me kawo tanalo iyatawala, kebe epate Godokono Totomu Tabo dopamo dolowiya, ebe tetene wagilimite ebe iyaiya Totomu Tabote ibino watodawama: gito ediya. Me mabuma: Godote ibino tanalo danagilamelelaemene, ebe tetelo iba:te kuba wiya uwatelo ebe odiyoboma: tabo idi gelama: a:ka:modoboma:na: Iyo, Godote eba kunu me opo kawonomolo dilukuliona ebe Yu epo ega:walo Yua:pi ibi bilibilinomatamo ibino kuba wiya modobolo kikalaemene.

²⁰ Ebema: nanitabola, Godote ebenu Totomu Tabo epatamo dikalamiya, ebe tetelo ebete woki kiyatiya: ebete Totomu ikalame gabodo lumagi idi tuputupudawama: ka:midima: Ao, ebete ebenu Totomu Tabo epatamo ikalamiya, ibi bilibilinomate ibino kuba osiyodilole tanalo wadenomamo kiyatawaoma:." ^{‡††}

Godote Epono Nanitabokobi Midi Tanalodo Ibi Ebenu Tuputupupima: Da:midilinako

²¹ Ebema: Godote ebenu Totomu Tabono tanaloma lumagi idi tuputupudawama: a:ka:midimene, wiyasiya ebete epo ebenu tuputupupima: kebe tanalodo ka:midilinale, me tetelo ebete ebe tanalo atamo awokalimiya. Numa:la:, dopamo Mosesete ebe tanaloma: nanitabonomolo degiya Godokono Totomu Tabo bukamo ebo akuloliya, iyo, Godokono woki awokalimipi epetapiate atu tanalonomoma: kegelanakiya. ²² Ebe tanalo ma kunula, piyate Ya:su Kelisoko nanitabokobi da:midima:na:, Godote ebe tanalodo ibi ebenu tuputupupima: ka:midilimene. Iyo, me tetelo Godote Yu epo ega:walo Yua:pi ibi bilibilinomo kapimiya eba kunu ibino nanitabokobi midi tanalodo walubilinako, ^{§23} mabu me opo epo bilibilinomate kubakuba tanalo osiyodilolete ibino ele gabo odidi tanalodo Godokono ololo apune mulunomamo a:tolamiya. ²⁴ Wiyasiya iba:te Godotamo wade tanalo idi osiyodilola: tetelo ebete ebenu nilakapo magumulo Ya:su Kelisokono woko tanalodo ibi tuputupupima: ebo ka:la:miya. Iyo, Godote epono kuba osiyodilole tanalono elawo magumune ibi ma kunu wagailiya, ^{§25} ibino kuba osiyodilole mabuma: ebete Ya:suko kalimagono nilakapo inam-

[‡] 3:13 Oale 5:9; 140:3 ^{††} 3:14 Oale 10:7 ^{‡††} 3:15 Ais 59:7-8

^{†††} 3:18 Oale 36:1 ^{‡†††} 3:20 Oale 143:2; Lom 7:7; Gal 2:16 [§]

3:22 Gal 2:16 ^{§†} 3:24 Lom 5:1

[†] 3:9 Lom 1:18-2:24; 3:23 ^{††} 3:10 Oale 14:1-3; 53:1-3

abuma: midite kewa olotolowalo gito a:iya. Ebema: piyate Ya:sukono a:e tanalo nanitabokobi da:midima:na:, Godote ebe gabodo ibino kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo egebolelamete ebo ka:dodolomatililaemene, nanitabola, ebete ebe gabo osiyodiliya ebena tuputupu osiyodilo tanalo kawokalima:. Iyo, numa:la:, Ya:sute me opamo pea:no dopamo piyate dilukulionamiya, Godote ebena nilakapo magumulo ibino kuba osiyodilole mabuma: wiya iba:tamo nanitabola kikalamenakia:, ²⁶ mabu ebe ubila ebena tuputupu osiyodilo tanalo a tetelo nanitabola awokaliminomo ma kunu kawokalima:, ebe kapiya tuputupudawama: eba eda:nalo ebete epo bilibilinomo magumulo piyate Ya:suko nanitabokobi da:midima:na: ibi atumu tuputupupima: ka:midilimene.

²⁷ Ebema: ale tuputupupima: eda:o tanalo eba malagidilole amana tanalote agodolo akoitanala:, mabu ale aimano elawamo Godokono Totomu Tabamo tudila:o gabodo o wade osiyodilo tanalo idido walubi tanalo kelawiya:. Nanitabola, ale aimano wade tanalo osiyodilole: tetelo Ya:sukono osiyodilo tanalo kapiya nanitabokobi da:midiyama:, ebe gabodo ale Godokono tuputupupima: eda:iyama:, ²⁸ iyo, a me tanalo kawonomo iyatawala, lumagite nanitabokobi midi tanalodo tuputupudawama: keda:mene wiyasiya Godokono Totomu Tabamo tuduwata tanalodoa:. ²⁹ Ebema: la:imano woki ma kunu kitanale, Godoko ebe Yu epo kapiyano Godola? Ao, Yua:pi ega:walo Yu epo, Godoko ebe ibi bilibilinomo kapiya Godola, ebema: ebete ibi bilibilinomo kapiya gabonomo tuputupupima: midilinako, ebe gabo ebe Ya:suko nanitabokobi midi tanalola. ^{†31} Ebema: la: ma kunu kemalagidilawitama, ale Godokono Totomu Tabamo tudila:o tanalo iyabaiamo gito kiyatimalema:? Ao, eba kunua:. Ale Totomu Tabamo tudila:o tanalo kawo tanalonoma: gelanama:, wiyasiya ale nanitabokobi midi tanalo kapiyado elawo kelaemalema:. ^{††}

**Godote Yu Epono Ewono A:ibalayamakono
Nanitabokobi Midi Tanalodo Ebe Tuputupudawama:
Da:midiya**

4 Ebema: modobola la: Yua:piate a Yu epono ewono A:ibalayamakono tanalo nemalagidilala:. Ebena nanitabokobi midi tanaloma: Godote beda: kawo tanalonoma kiyatumiyale? ² Numa:la:, A:ibalayamate kebe wadewade tanalo kosiyodilolenamile, Godote ebe osiyodilole tanalodo ebe tuputupudawama: na:midiyataleka:, ebe a:ka:tuwa: ebe bowalogiyana:. Wiyasiya Godokono umi magumulo A:ibalayamate ebena wadewade osiyodilole mabuma: ebe a:ka:tuwa: ebe walogonama: modoboa:, ³ ebema: ebena Bukalo tabote ma kunu itana, "Godote A:ibalayamakono nanitabokobi midi tanalo umite ebe tuputupudawama: ebo ka:miya." [‡]

⁴ Numa:la:, kebe dubute mani woko dosiyodilona, ebete woko watodawagodone wiya delaemene, ebe wiya lawe tanalo ebe watodawano gito ikame tanaloo:. Ao, ebe dubute woko osiyodilo magumulo ebena elawamo modobo wiya elawe, lumagi idino nilakapo tanalodoa:. ⁵ Wiyasiya kebe dubute Godoko nanitabokobi da:midina, ebena tanalo iyanomola mabu ebete ebena woko osiyodilo elawamo wade wiya laema: kegena:. Ao, ebete Godokono woko osiyodilo elawo kapiya nanitabokobi eba midinalo, Godote ebe tuputupudawama: ka:milo wade wiya ebo kikaemene, mabu nanitabola, ebe Kawodawa iyatawanomola piyate ebetamo tudila:oa:pima: deda:ona, ebete ebe epo ibino tudila:oa: tanalo magumune wagailite ibi tuputupupima: ka:midilima:. ⁶ Ebema: kebe lumagite wadewade tanalo osiyodilole: tetelo Godote ebe lawete tuputupudawama: gito deka:imene, ebete Godokono walubi tanaloma: kawo kalakalanoma kelaemene. Da:ibidite ebe tanalo eba malagidilole Godokono Bukamo tabo ma kunu akuloliya,

⁷ "Godote kebe epono kuba osiyodilole tanalo nilakapolo da:dodolomatililaemene,
ibiyo kalakala beda: kawonomola:ka:,
mabu Godote ibino kuba gito egebolelame! ^{‡†}

⁸ Iyo, Kawodawate pokono kuba osiyodilole tanalo walo malagidilolemea:noma: degemene,
ebena kalakalate kawonomoma: keda:mene."

**A:ibalayamate Tama Itamida Pukala Lawea:no
Dopamo Godote Ebe Tuputupudawama: Deka:miya**

⁹ La:imano woki keba kunula:ka:? Godokono osiyodilole magumulo demaigana, ebe kalakala tanalo ebe piyateka: baiba gudino tama itamida pukala delawiya ibi kapiyatamo kitanale? O ebe kalakalate tama itamida pukala lawea:piatamo atumu ba:kitanale? Numa:la:, a iyalo egelama: ma kunu, Godote A:ibalayamakono nanitabokobi midi tanalo uimite ebe tuputupudawama: ebo ka:miya. ¹⁰ Ebema: me tuputupudawama: ka:mi tanalote A:ibalayamatamo kebako tetelo kemaigiyale, ebe tama itamida pukala lawea: tetelola:ka:, o ebete pukala delawiya walogabo apunela:ka:? Iyo, ebete pukala lawea: tetelo Godote ebena nanitabokobi midi tanalodo ebe tuputupudawama: ka:mite, walogabo apune ebena tuputupudawama: eda: tanalo awokalima:, ebete Godokono tabamo tuduwatate tama itamida pukala ebo lawiya. Ebema: piyate tama itamida pukala lawea: tetelo Godote ibino nanitabokobi midi tanalodo ibi tuputupupima: deka:la:mina, A:ibalayamako ebe Yua:pi bilibilinomo ewono nabiwila. ^{‡†12} Ega:walo me opolo a piyate tama itamida pukala iyalo delawiyama:, a Yu epo magumulo piyate nanitabokobi midi gabodo dowapata:lamena, ibi atumu A:ibalayamakono walone gudinomola. Ebema: naimano Yu epo namutupiala:, aimano ewono nabiji A:ibalayamate tama itamida pukala lawea: tetelo nanitabokobi midi magumulo keba kunu kepa-

[†] 3:29-30 Totomu 6:4; Lom 10:12; Gal 3:20 ^{††} 3:31 Ma:t 5:17
[‡] 4:3 W Mabu 15:6; Gal 3:6

^{‡†} 4:7 Oale 32:1-2 ^{‡†} 4:10-11 W Mabu 17:10-11

ta:namile, modobola ale uwomua: tetelo eba kunu atumu ba:kowapata:lamenama:.

**Godote Epatamo Wadewade Tanalo Ikalaema:
Nanitabolo Degiya, Iba:te Nanitabokobi Midi Tanalodo
Kuwatema:na:**

¹³ Ebene iyalo tetenomolo Godote A:ibalayamako ega:walo ebene walone gudi nanitabolo ma kunu analiya, me opo kawonomo ibinoma: beda:namene. Mabu keleka: ebete ma kunu degiya? A:ibalayamate ebene Totomu Tabamo da:tuduwatanami ebe mabu:ma:la:ka:? Ao, ebete A:ibalayamakono nanitabokobi midi tanalodo ebe tuputupudawama: deka:miya, ebe mabuma: ebe ega:walo ebene walone gudi kowalubili-nama: ebe tabo iyatiya. ^{†14} Numa:la:, Godote epatamo ikalaema: nanitabolo degiya, iba:te ebene Totomu Tabamo eba tudila:onalogo ebe wadewade tanalo ibi a:ka:tuwa: ibino elawamo duwatema:na:, ebe tetelo iba:te kegelama:na: nanitabokobi midi tanalo kawo tanaloga:, iyo, iba:te daedale woki ma kunu ke-malagidiloma:na:, aimano elawo modobola wiyasiya Godote a walubima: dopamo degiya ebe tabono elawote nanitabolo kitana: ^{††15} Wiyasiya nanitabola, Godokono Totomu Tabono tanalodo iba:te ebegodone wadewade tanalo a:kuwatema:na:, kapiya tanalonomo kelaema:na:, ebe tanalo ebe ibino kuba osiyodilole wiya lawe tanalola.

Ebe mabuma: Godote ebene Totomu Tabo iyabaiamo eba alomolo gabo idi osiyodiliya epate ebene wadewade tanalo kuwatema:, mabu Totomu Tabo pola:na: tetelo epono tudila:oa: tanaloma: kuba wiya lawe tanalote a:kitanamene. Numa:la:, Godote atamo dosiyodiliya, ebe gabo ebe nanitabokobi midi gabola, iyo, ebe nilakapo gabodo a A:ibalayamakono walone gudi bilibilinomate Godogodone wadewade tanalo buwatanakoma:. Ebema: nanitabola, piyate A:ibalayamako eba waloma:tanalo nanitabokobi midi tanalodo Godokono Totomu Tabamo da:tudila:ona, A:ibalayamako ebe epo bilibilinomono ewono nabiwila. ^{†17} Iyo, Godote ebene Bukalo A:ibalayamatamo ma kunu giya, "Nale a:ma: epono taneba bilibilinomono ewonoma: a:midimata," ebema: A:ibalayamate poko nanitabokobi da:midinami, ebe Kawodawano umi magumulo ebe a nanitabokobi midipino ewono nabiwima: eda:na.

Numa:la:, ebe Kawodawa Godoko kapiyagodolo elawo bitana a:elao epo igilamo kowadipalatelema:, iyo, ebe kapiya modobola ebene ubilo iyaiya tanalo bilibilinomo ebene tabo kapiyanomamo osiyodilolema:, inamabu ida:moa: ^{††18} Ebema: Godote A:ibalayamatamo ikaema: degiya, ebete ebe gudu laema: gabo umia:no wiyasiya Godoko nanitabokobi ebo midiya. Iyo, ebete nanitabo tanalo laema: tete geyageyalo olowiolo dokolinami, ebe gabodo ebe epo taneba bilibilinomono ewonoma: ediya, mabu Godote ebetamo dopamo nanitabolo egiya, "A:imano walonepiate bilibilinomoma: keda:oma:na:." ^{††19} Ebene A:ibalayamate

100 ulama tetema: eba eda:nalo, ebene ape dumiya ebe tatalila a:e, wiyasiya ebete ebe tanalo ega:walo Selakono gudiana:noma: eda: tanaloma: woki bilibilima: eda:no nanitabokobi midi magumulo kodakodalo utinami. ^{††20} Iyo, Godote ebetamo ikaema: nanitabolo degiya, ebete ebe tanalo nanitabokobi midi gabone kelegatepanakia:, ebema: ebete nanitabo tanalo lawea:no ebene tepo magumuno woki eba kodakodaiminalo Godoko ebo moinaki. ²¹ Ebete ebene tepo magumulo iyatawanomo niyatawanami, Godote kebe tanalo osiyodiloma: nanitabolo degiya ebegodolo elawo bitana ebe tanalo kosiyodiloma:. ²² Iyo, me mabuma: Godote A:ibalayamakono nanitabokobi midi tanalodo ebe tuputupudawama: ebema: ka:miya. ^{††}

²³ Wiyasiya kawo tanalo idi ma kunula. A:ibalayamakono tuputupudawama: eda: tanalo Godokono Bukalo ditana, ebe tabote ebe kapiyano tanaloma: kegena:, ²⁴ ao, ebe tabote aimano tanaloma: atumu na:kegena, mabu kebe dawate aimano Kawodawa Ya:suko a:e magumune dadipatiya, a piyate ebe nanitabokobi da:midinama: ebete ebe tanalodo a atumu ebene tuputupupima: keka:mima. ²⁵ Ebema: kalakala kawonomola, mabu Godote aimano kuba osiyodilole tanaloma: Ya:suko ebe anakapumpiatamo ikalamiya, wiyasiya ebete da:iya Godote ebe a:e magumune walo akadipatiya, ebete ebe gabodo a ebene tuputupupima: keka:a:minama:.[§]

**Aimano Kuba Osiyodilole Mabuma: Godogodolo
Dopamo Ditanami, Ebete Ebe Dowa Tanalo Kelisokono
Kalima Ka:ka:liya Tanalodo Da:dodomatiya**

5 Nanitabola, aimano nanitabokobi midi tanalodo Godote a ebene tuputupupima: a:midiya, ebema: aimano Kawodawa Ya:su Kelisote a mabuma: dosiyodiliya, ebe woko magumudo ale Godago gelebadi magumulo bilukulionama:. ² Iyo, Kelisote aimano nanitabokobi midi tanalodo a Godoko niyakabamo emagaeiya ale ebene nilakapo magumulo kilukulinama:. Ebema: kalakala beda: kawonomola:ka:, mabu a Godokono wade wiya laema: olowiolo eba makopele-nalo, a iyatawala walone ale ebene kawo alonomo magumulo nanitabolo bilukulinama:.

³ Ega:walo ale kebe temeteme magumulo kilukulinama: ebe temeteme magumulo atumu a na:kekalakalaonama:, mabu a iyatawala aimano temeteme magumune aimano nanitabokobi midi tanalono kodakodalo lamota:ona tanalote kemaigamene.

^{††4} Ebene aimano kodakodalo lamota:ona tanalone aimano tepo magumulo wadenomamo apepeo tanalote kemaigamene. Ebene aimano tepo magumuno apepeo tanalone Godokono wade wiya laema: olowiolo makopele tanalote kemaigamene.

⁵ Nanitabola, a magumulo kebe lumagite ebako olowiolo makopele magumulo dokolina, ebete walone wade tanalonomo Godogodone lawea:noma: a:kedamene, mabu Godote wade osiyodilo tanalo iyalo

† 4:13 W Mabu 17:4-6; 22:17-18; Gal 3:29 †† 4:14 Gal 3:18 †† 4:15-16 Lom 3:20; 5:13; Gal 3:7 †† 4:17 W Mabu 17:5

†† 4:18 W Mabu 15:5 ††† 4:19 W Mabu 17:17 ††† 4:22 W Mabu 15:6 § 4:25 Ais 53:4-5 §† 5:3 Ya:i 1:2-3; 1Pit 1:5-7

ma kunu awokalimiya, ebete ebenu Uliyana atamo gito ikaeamiya, ebene ebe Uliyanate pete ebenu nilakapo kimalagidilo tanalo aimano tepo magumamo kawonomamo apadipaniya.

⁶ Ebema: me tanalo idi numa:la: A a:ka:tuwa: a walu-bima: modoboa:noma: eba eda:onalo, Godote ebe tanalo umiamete wade tetenomoma: giya, a piyate ebenu ubi tanalamo tudila:oa:pima: deda:onama: Kelisote a mabuma: ka:ema:. ⁷ Nanitabola, me opo epo magumulo lumagi idite lumagi idino igilo ka:mula:ema: da:emene, ebako tanalote kapiyakapiya tetenomolo maimionaka. Iyo, lumagi idite ebenu tamedawano tuputupu okoli tanalonomo eba malagidilolo, diyala, ebete ebenu igilo mula:ema: da:ba:emene. ⁸ Wiyasiya Godote ebenu nilakapo atamo dawokalimiya beda: kawonomola:ka:, mabu a tuputupua:piate kuba osiyodilole magumulo eba ilukulionalo Kelisote a bilibilinomo mabuma: a:iya! †

⁹ Numa:la:, Godote Kelisokono kalima ka:ka:liya tanalodo a ebenu tuputupupima: nanitabola a:midia, ebema: a iyatawanomola me tanalo idi atumu nanitabonomoma: keda:mene, Godote ebenu kawo dowa tanalonomo kuba osiyodilolepiatamo dawokalimene, ebe atu tetelo ale Kelisoko magumulo igilo mula: tanalo kelaemalema! ††¹⁰ Iyo, a iyatawala ale dopamo Godago gowelaopima: eda:onaima:, wiyasiya ebete ebenu Guduno a:e tanalodo gabo dosiyodiloamiya, ebe tetelo ale ebenu wadewade namutupima: nanitabola ebo eda:iyama:. Ebe mabuma: a iyatawanomola me wade tanalo idite nanitabonomolo kemaigamene, ebete ebenu Gudu Kelisokono igilo tanalodo aimano igilo ka:mula:leaemene! ¹¹ Ega:walo me tanalo idila, ale Godoko nanitabokobi midu magumulo me wadewade tanalo eba iyatawaonalo, aimano kawo kalakalanomote Ya:su Kelisogodolo atumu ba:kita, ebe aimano Kawodawala, potele ebenu woko osiyodilo magumulo a Godokono namutupima: da:midia me ebe dawala.

A:da:mekono Kuba Osiyodilo Tanalo Ega:walo Kelisokono Wade Osiyodilo Tanalo

¹² Ebema: A:da:mete Godokono pukala dadikamidaliya, modobola ale ebe tanalo kemalagidilomalema:. Ebe kapiya dubula, wiyasiya ebenu kuba osiyodilo gabodo a:e wiyate me opo epo bilibilinomatamo gito pemaigiya, iyo, me mabuma: epo bilibilinomate ka:elao:ma:na: mabu iba:te atumu Godokono pukala epetapi a:kowakalamiya. ¹³ Nanitabola, Godote Mosesetamo ebenu Totomu Tabo dikameiya, ebe tetene wagilimite Kelisoko teta:mo pemaiga piyate ebe tabamo tudila:oa:noma: deda:iya, Godote ibino kuba osiyodilole mabuma: iba:tamo a:e wiya ikalamenaki, ebete A:da:metamo ebenu tuduwata: mabuma: a:e wiya dopamo keba kunu kikamiyale eba kunu. Ega:walo Godote ibino kuba osiyodilole mabuma: tanalo idi ma kunu kosiyodilonaki, ebete ibino kuba osiyodilole

† 5:8 Yon 3:16; 1Yon 4:10 †† 5:9 Lom 1:18; 2:5 ‡ 5:12 W Mabu 3:6; Lom 6:23

tanalo bilibilinomo ebenu Wiya Ikalame Bukamo akulolelamenaki. Wiyasiya numa:la:, A:da:meko tetene wagilimite Moseseko teta:mo nemaiga, epagodolo Godokono iyaiya Totomu Tabote ka:pola:namia: mabu ebe tete geyageyanomolo ebete iba:tamo kikalamiya:. Ebe mabuma: ebe tetelo dilukulionamiya ebe epate iyatawala:noma: eba eda:onalo Godokono iyaiya pukala dowakalaminakiya, ebete iba:tamo a:e wiya kapiya ikalamenaki wiyasiya ebenu Wiya Ikalame Bukamo ebete ibino iyaiya kuba osiyodilole tanalo kakulolelamenaki:.

Nanitabola, dopo dubu A:da:mekono okoli tanalo atamo ebe ulima: eda:na, walone dapawokaliya ebe Kawodawa Kelisokono tanalo ale kiyatawaoma:.
¹⁵ Wiyasiya A:da:mete atamo dikaeamiya ega:walo Godote Kelisodo atamo da:kikaeamiya, ebe netewa tanalo iyaiya ba:pola:na. Nanitabola, kapiya dubuno kuba osiyodilo magumudo me opo epo bilibilinomate a:e wiya elawiya, wiyasiya me tanalo idi atumu nanitabonomoma: keda:na, epo bilibilinomate kapiya dubu idi Ya:su Kelisokono nilakapo tanalodo Godokono igilo elawiya, iyo, Godote ebenu nilakapo kawonomo iba:tamo ma kunu awokalimiya! ¹⁶ Numa:la:, dopo dubute Godokono pukala dadikamidaliya, Godote ebe kuba osiyodilodawama: ka:mite a:e wiya ebo ikamiya. Wiyasiya me tetelo iya tanalote emaigiya. A A:da:mekono walogabo epate tete epetapi bilibilinomolo Godokono pukala dowakalaminakima:, Godote atamo a:e wiya ikaeamea:no ebenu nilakapolo a kuba osiyodilolea:pima: ka:mite nanitabo igilo atamo gito ikaeamiya. ¹⁷ Iyo, nanitabola, kapiya dubute kuba dosiyodiliya ebema: a:e tanalote me opo epono wotodawama: ediya, wiyasiya me tanalo idi atumu nanitabonomoma: keda:na, dubu kapiya idi Ya:su Kelisokono wade osiyodilo tanalodo epo epetapiate nanitabo igilo magumulo bilukulionama:na:. Iyo, piyate Godogodone ebenu kawo nilakaponomo me opolo delaema:na:, iba:te ebenu tuputupupima: eba eda:onalo kuba osiyodilo tanalono wato kikopu ebo kelaema:na:. ¹⁸ Ebema: kapiya dubuno kuba osiyodilo tanalodo a:e wiyate epo bilibilinomatamo keba kunu ka:piyale, eba kunu kapiya dubu idino wade osiyodilo tanalonomodo nanitabo igilo tanalote iba:tamo piya, iyo, Godote ibi tuputupupima: eba ka:la:minalo ebenu igilo iba:tamo gito ikalamea. ¹⁹ Ebema: numa:la:, kapiya dubute Godokono tabamo tuduwata: tanalodo epo bilibilinomate Godokono pukala epetapi wakalamipima: atumu a:keda:iya. Wiyasiya kapiya dubu idite Godotamo nanitabonomolo da:tuduwatiya, ebe dubuno wade osiyodilo tanalodo Godote gabo osiyodiliya epo epetapi bilibilinomo uwatete ebenu tuputupupima: ka:midilima:.
²⁰ Ebema: mabu keleka: Godote dopamo ebenu Totomu Tabo epatamo dikalamiya? Nanitabola, ebete me tanalo osiyodiliya mabu ebete ubi iyatiya iba:te ebenu iyaiya pukala eba wakalaminalo ibino modoboa: tanalo ebo kiyatawaoma:. Wiyasiya kalakala kawonomola,

‡† 5:13-14 Lom 4:15 ‡† 5:18 1Kol 15:22 ‡†† 5:19 Ais 53:11

kebe tetelo me opo epono kuba osiyodilole tanalate bilibilinomoma: deda:iya, ebe atu tetenomolo Godokono nilakapo tanalote kawonomamo kemaigiya ebe kuba osiyodilole tanalo nanitabonomolo kegebolema:.²¹ Iyo, ebete ebenu ubi ma kunu iyatiya, kuba osiyodilole tanalate dopamo a:e wiya magumudo aimano watodawama: keba kunu kediya, eba kunu me tetelo Godokono nilakapo tanalote a tuputupupima: midi tanalodo aimano watodawama: eba eda:nalo, ale aimano Kawodawa Ya:su Kelisodo uwomua: igilo nanitabonomolo kelaema:.[†]

Lumagite Kelisoko Magumulo Kokolinama: Ebete Kuba Osiyodilole Tanaloma: Na:emene

6 Ebema: diyala, la: magumulo idite tabo ma kunu da:begegeme, "Godote aimano kuba osiyodilole tanalo ebenu nilakapolo degeboleamena, ebema: ale iyaiya kuba dosiyodilolenakoma:, kuba:, mabu ebe gabodo ebete ebenu kawo nilakaponomo atamo kawokalimene."

² Eiyee! Mako woki ebe daedale wokinomola! A nanitabokobi midipima: neda:iyataleka: kuba osiyodilole tanalate agodolo ba:elaiyana:, ebema: ale kuba osiyodilole magumulo walo beda:ma: na:kilukulinama:? ³ La: me tanalo iyatawanomolata, epetapiate a obamo dowaduba:midaoiya, iba:te ebe tanalo Ya:su Kelisoko magumulo osiyodiliya, ale ebenu a:e tanalo magumamo eba:go kapimiya ka:nopila:oma:.^{†4} Iyo, aimano obamo waduba:midaoe tanalodo ale eba:go kapimiya a:elaote, ebenu aimano a:elao apa:te bobo magumamo atumu eba:go kapimiya gito nopila:iya. Ebe mabuma: Nabiwi Godote ebenu kawo alonomono elawamo Kelisoko a:e magumune keba kunu kadipatiya, ebete eba kunu a atumu owadipaeateiya ale ebenu oli igilago kilukulinama:.[‡]

⁵ Ebema: nanitabola, ale Kelisokono a:e tanalo magumamo eba:go kapimiya da:nopila:iyama:, ebe mabuma: ale atumu ebenu oli igilo tanaloma eba:go kapimiya ka:kemaimiomalema:.⁶ Iyo, a iyatawala, Kelisote kewa olotolowalo da:iya, ebe tetelo Godote aimano tagala ilukuli tanalo eba:go kapimiya kewa olotolowamo a:tupuguilameleamiya, ebete ebe gabodo tagala ilukuli tanalono elawo eba anakapumilo ale kuba osiyodilole tanalono wiya: wokopima: walo a:keda:onama:.^{‡7} Nanitabola, kebe tetelo lumagite ebenu tagala okoli tanaloma: da:emene, ebe tetelo ebete kuba osiyodilole tanalono elawo magumune nanitabolo ka:pemaigamene.

⁸ Ebema: ale me tanalo nanitabokobi na:midinama:, ale Kelisago nanitabolo da:elaiyama:, ebe mabuma: ale eba:go ebenu igilago atumu bilukulinama:.⁹ Iyo, a iyatawala, Godote Kelisoko a:e magumune dadipatiya, ebema: a:e tanalono elawote ebetamo walo kitana:, ebete uwomua: tetelo walo a:ka:enamene.

¹⁰ Nanitabola, ebete kuba osiyodilole tanalono wato kikopu laema: kapiya tetenomolo a:iya, iyo, a:e

tanalono elawote ebetamo walo a:ka:pe-maiganamene, mabu me tetelo ebete Godokono tanaloma: oli igilago bokolinamene.

¹¹ Ebema: modobola la: atumu la:imano kateneno ubi tanalo kosiyodilola:wenama: a:elao epoma: eba eda:onalo, la:le wiyasiya ebe tanalo malagidilolo Kelisoko magumulo Godoko mabuma: nilukuliniyala:.^{‡12} Nanitabola, la:imano a:elao apene kateneno iyaiya ubi tanalate emaimionaka, wiyasiya ebe kuba ubi tanalate la:imano watodawama: akoeda:la:, la:le ebe kuba osiyodilole tanaloma tudila:okapoma:.^{‡13} Iyo, la:imano apeno tanalo bilibilinomo magumulo da:peso tanalonomamo kateneno kuba ubi tanalo ida:mo akotudila:oala: La: wiyasiya la:imano ape kawokawonomo Godotamo ikameonomo nikameonala: ebenu tuputupu tanalo kapiya kosiyodilola:wenama:, mabu numa:la:, la:le wade tanalo idi kapiya kosiyodilaema: la: dopamo a:elaopimu eba ilukulinalo, Godote la: ebenu igilamo ebo wadipalatiyata.^{‡14} Ebema: kuba osiyodilole tanalote la:imano watodawama: walo a:keda:mene, mabu me tetelo la:le Godokono nilakapo magumudo ebenu elawamo ilukulinamata, iyo, kalakala kawonomola, la: a:ka:tuwa: la:imano elawamo ebenu Totomu Tabamo tudila:oa:noma: dowagela:wena:ma, ebe tanalote la: magumulo iyalo olopoligiya.[§]

Nanitabokobi Midipiate Godokono Tuputupu Okoli Tanalono Wiya: Wokopima: Neda:oma:na:

¹⁵ Ebema: diyala, la: magumulo idite tabo ma kunu da:begegeme, "Modobola ale aimano ubilo iyaiya kuba tanalo gito bosiyodilolenakoma:, mabu ale Godokono nilakapo magumulo bilukulinama:, ebenu Totomu Tabamo tudila:o tanalodoa: Ebe mabuma: ale ebenu pukala dowakalaima:, kuba wiya tanalote ebegodone atamo a:ka:pemene."

Eiyee! Mako woki ebe daedale wokinomola!¹⁶ La: iyatawalata, kebe tetelo lumagi idite ebenu ape ega:walo igilo kawo lumagi iditamo ikameonomo dikameomene, ebe tetene wagilimite ebete ebe wadawo kapiyatamo tuduwatalo ebenu wiya: woko bosiyodilonakomene. Ebema: la: eba kunula. Kebe tetelo la:le la:imano igilo kawonomo kuba osiyodilole tanaloma dikameaema, kuba osiyodilole tanalote la:imano watodawama: eba eda:nalo, la:le a:eamo gito ka:nemaimiomamota. Wiyasiya la:le la:imano igilo kawonomo Godotamo tudila:o tanaloma dikameaema, ebete la:imano watodawama: eda:te la: tuputupupima: ka:midilima:ta.^{§17} Ebema: modobola ale Godotamo kalakala tabo kadipatiye! Nanitabola, dopamo la:le kuba osiyodilole tanalono wiya: wokopima: eda:onaimata, wiyasiya la: ebe mibomibo ilukuli magumune pemaima:wete Godokono tutupima: eda:iyamata. Iyo, kebe tetelo epetapiate ebenu oli okoli tanaloma: la: diyatulametiya, la:le la:imano tepo magumuno woki kawonomamo ebe iyaiya tanaloma tudila:wete

† 5:21 Lom 6:23 †† 6:3 Gal 3:27 ‡ 6:4 Kol 2:12 †† 6:6 Gal 5:24

‡‡ 6:11 2Kol 5:15; Gal 2:19 ††† 6:12 W Mabu 4:7 ‡‡‡ 6:13 Lom 12:1 § 6:14 1Yon 3:6 §† 6:16 Yon 8:34; 2Pit 2:19

tuputupu okoli tanalono wiya: woko ebo wagilimiya-mata.

¹⁹ Ebema: nale me tanalo idima: la: me opo epono wokino tanalamo analemata, mabu la:le la:imano tepo magumulo elawoa:dopoma: eda:onamata. Dopamo tetelo la:imano ape kawonomo la:le kateneno kuba daleyawokino tanalamo ega:walo kawokawo kuba osiyodilole tanalamo ikameonomo ikameiyamata, iyo, la: kuba osiyodilole tanalono wiya: wokopima: eda:onaimata. Ebema: me tetelo modobola la: eba kunu tuputupu okoli tanalono wiya: wokopima: eba eda:onalalo, la:imano ape kawonomo Godokono wade-talena woko osiyodilo tanalamo nikameonala:.²⁰ Numa:la:, kebe tetelo la:le kuba osiyodilole tanalono wiya: wokopima: deda:wenaima, ebe tetelo Godokono tuputupu okoli tanalote la:imano watodawama: keda:namia:.²¹ Ebema: me tetelo la:le kebe tanalo eba osiyodilole ilipoma: degelawenama, dopamo la:le ebe kuba tanalo eba osiyodilolele beda: wade tanalo kelawa:wiya? Eiyee! La:le wade tanalo idi kelawa:wiya:, mabu kuba osiyodilole tanalona a:e wiya kapiyate maigana!²² Wiyasiya kalakala kawonomola, Godote la: kuba osiyodilole tanalono mibomibo magumune wagailitate, ebene me tetelo la: tutu okoli magumulo ebena wiya: wokopima: eda:onamata. Ebe mabuma: la:imano oli okoli tanalona wade nolo da:ima:te eba pemaimionalo, Godote la: ebena talena wokopima: ebo keka:la:ima:ta, ebene la:le ebena uwomua: igilo nanitabolo kelaemamota.²³ Nanitabola, kuba osiyodilole tanalono wiya ebe a:ela, wiyasiya kalakala kawonomola, Godote aimano Kawodawa Ya:su Kelisoko magumulo uwomua: igilo nilakapolo atamo gito ikaeamena. †

Dubu Ega:walo Kamiyale Ibino Kapiyama: Eda: Tanalono Totomu Tabo

7 Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, la: me opo epono iyaiya totomu tabo diyatawawenama, ebe mabuma: la: me tanalo iyatawanomolata, dubu idite me opolo eba okolinale ebena opono gabamaniate kebe totomu tabo kalomone ebete ebe tabono elawo magumulo bokolinamene. Ebete wiyasiya da:emene ebe tetelo ebe iyaiya totomu tabono elawote ebegodone kolopoligomene.² Ebema: modobola la: me uli tabo numa:la:. Kamiyale idino awite eba okolinale, ebete dubu ida:go toma: me opono talena kawonomote itana. Wiyasiya ebena awite da:emene, ebe tetelo ebena kapiyama: eda: tanalono totomute olopoligote, talenate a:kitanamene ebete walo dubu ida:go kapiyama: ka:keda:ma:.³ Iyo, ebe kamiyaleno awite eba okolinale ebete dubu iditamoda:tomene, gabamanino tabo anagiyamidadawate ebe dubu pilolo lawe kamiyalema: kegemene, wiyasiya kebe tetelo ebena awite da:emene, ebe tetelo ebete dubu idi delaemene ebe tanalo pilolo tanaloma: a:keda:mene.

⁴ Ebema: naimano ekakiala:, me uli tabono magumute la:tamo ma kunu itana. Godote Mosesedo epata-

† 6:23 Lom 5:12,15

mo dikalamiya, dopamo la:le ebe Totomu Tabago kapiyama: eda:onaimata. Wiyasiya la:le nanitabokobi midi tanalodo Totomu Tabono elawo tanaloma: a:elaopima: eda:iyamata, ebe mabuma: la: me tetelo Kelisago kapiyama: eba eda:nalo la: ebena ape magumulo bilukulinamata. Iyo, Godote a:e magumune kebe dawa kadipatiyale, la: ebe Kawodawano oli kamiyalema: eda:onamata, Godokono wadewade da:ima:te la:godolo ka:nolonakoma:.^{†5} Nanitabola, ale dopamo Totomu Tabono elawo magumulo dilukulinaima:, ebe tetelo ale aimano kateneno ubi tanalamo gito tudila:onaima:.⁶ Iyo, iyaiya Totomu Tabote aimano kuba osiyodilole tanalo nanitabolo kodyoboliya:, wiyasiya ebe Totomu olowio tanalodo aimano kateneno ubi tanalate elawo walo a:kelawiya kubakuba tanalo epetapi kosiyodilolenama:.⁷ Ebema: eba kunu a:e tanalono kuba da:ima:te agodolo ebo nolonakiya, aimano kuba ubi tanalate aimano ape magumulo woko kawonomamo kosiyodilonama:.⁶ Iyo, dopamo ale eba kunu Totomu Tabono tanalodo aimano kuba osiyodilole tanalono wiya: wokopima: eda:onaima:.⁸ Ale wiyasiya Kelisoko nanitabokobi midi tanalodo Totomu Tabono elawo tanaloma: da:elaiyama:, ebema: ale ibino elawo magumune maimiote ebe elawote atamo walo a:kitanamene, gabamanino totomuno elawote a:e lumagigodone keba kunu kolopoligonakole eba kunu. Ebema: Mosesete Godokono Bukamo daku-loliya, ale tagala ilukuli tetelo ebe Totomu Tabono elawo magumulo eba ilukulinalo, ale aimano elawamo Godotamo kebe woko kosiyodilonaima: ebe woko magumulo a ka:modobonamia:.⁹ Wiyasiya kalakala kawonomola, me tetelo ale ebena Uliyanano oli okoli tanalodo ebena elawamo modobo woko nanitabolo nosiyodilonama:.[‡]

Godokono Totomu Tabo Ega:walo Lumagino Kuba Osiyodilole Tanalo

⁷ Ebema: diyala, la: magumulo idite tabo ma kunu da:begemene, "Godokono wadewade Totomu Tabote epo kuba osiyodilolepima: midilina!"

Eiyee, mako woki ebe daedale wokila! Godokono Totomu Tabote na kuba osiyodilodawama: ka:midiniya:, ao, wiyasiya ebete kebe osiyodilole tanalo kubama: kegenale, ebena Totomu Tabote ebe iyaiya tanalo na iyatunamiya. Ebema: Totomu Tabote na ma kunu dananiya, "A:ma:le lumagi idino inamabu uwatema: ubi akoiyata:la:," na ebo iyatawiyamo Godote ebe tanalo kubama: gena.^{†8} Ebena ebe kuba osiyodilo tanalote wade tete dumiya, ebete Godokono Totomu Tabono tanalodo na magumulo woko osiyodilo ebo wagilimiya nale iyaiya epono inamabu uwatema: ubi kiyatinakoma:.⁹ Ebema: numa:la:, kebe tetelo lumagi idite iyaiya Totomu Tabo nanitabolo iyatawa:no, ebe tetelo kuba osiyodilo tanalono elawote ebegodolo nanitabolo a:kitanamene.

†† 7:4 Lom 6:2,11 ‡ 7:6 Lom 8:2; 6:4 †† 7:7 Maimi 20:17; Totomu 5:21

⁹ Ebe mabuma: naimano tanalo ma kunula. Dopamo tetelo nale Totomu Tabono iyaiya tanalo iyatawa: no-ma: eba eda:nalo, na modobolo okolinaimo, wiyasiya ebe Totomu Tabote natamo da:pemaimiya, ebe atu tetenomolo na magumulo kuba osiyodilo wokite kawoma: dediya, ¹⁰ na ebo iyatawiyamo nale Godoko kekalakalaima: iyalo a:iyamo, iyo, elawo nagodolo kitana: ebena ubi tanalamo ka:tuduwatama:. Ebema: nanitabola, Godote ebena Totomu Tabo natamo ikanamiya nale nanitabolo kigilonama:, wiyasiya na niyala mabu ebe Totomu Tabodo a:e tanalote natamo gito piya, ¹¹ iyo, kuba osiyodilo tanalote Totomu Tabodo wade tete dumiya, na a:da: eba masiginilo nanitabo igilo nagodone pilolo ebo lawiya. †

¹² Ebema: Godokono Totomu Tabono iyaiya tanalo bilibilinomate talenanomoma: ega:walo tuputupunomoma: ega:walo wadewadenomoma: deda:ona nale ebe tanalo eba iyatawanalo, ††13 nale walo ma kunu a:ka:kiyawaonamo, naimano tepo magumuno a:e tanalote ebe Totomu Tabono tanalona a:pemaigiya. Ao, ebako woki ebe daedale wokila! Nanitabola, kuba osiyodilo tanalote Godokono wadewade Totomu Tabo magumudo a:e wiya natamo gito ikanamiya, ebema: kuba osiyodilo tanalono elawote Totomu Tabono tanalodo na magumulo unamo odolotalo diyatawiyamo, ebena abale nibonomote demaigiya nale ebo niyabiyamo.

Kuba Osiyodilo Tanalote Wade Osiyodilo Tanalago Lumagino Tepo Magumulo Da:gowelana

¹⁴ A me tanalo iyatawala, Godokono Totomu Tabote ebena iyaiya ubi tanalo atamo nawokalilamena, wiyasiya na niyala, na me opo lumagima: eba eda:nalo a:e tanalote na magumulo elawonomoma: eda:na, ebema: na kuba osiyodilo tanalono wiya: wokodawama: eda:namo. ¹⁵ Mabu keleka: nale naimano apa:mo kuba tanalo dosiyodilolenamo? Eiye! Naimano osiyodilole tanalono mabu na nanitabolo iyatawa:, iyo, naimano tepo magumulo na ubia:nola kuba tanalo idi osiyodiloma:, wiyasiya nale kebe tanalo kuba niboma: degenamo ebako tanalo walo gito kosiyodilolenakomo. ¹⁶ Ebema: numa:la:, kebe tetelo nale apa:mo kuba tanalo idi eba osiyodilotalo, ebena naimano tepo magumulo ebe tanalo osiyodilo ubia:noma: deda:mo, ebe tanalote nawokalimita nale naimano tepo magumulo Godokono Totomu Tabo wadenoma: gemo. ¹⁷ Ebe mabuma: kuba osiyodilo tanalono elawote naimano tepo magumuno wokine nanitabolo kemaigana:, ao, kuba osiyodilo tanalote naimano katene magumulo eba okolinalo, ebena elawote natamo ebana pemaigana. ¹⁸ Iyo, na iyatawala, wade osiyodilo tanalo kapiya idite naimano katene magumulo nanitabolo kitana:, ebema: Godote naimano tepo magumamo wade ubi tanalo diyatiya, ebe tanalote eba itanalo nagodolo elawote kitana: ebe tanalo kosiyodiloma:! ¹⁹ Eiye! Naimano tepo magumulo kebe wade osiyodilo ubi tanalote kitanale nale kosiyodilonakoa:,

ega:walo nagodolo kebe kuba osiyodilo: ubi tanalote kitanale, nale ebe kuba gito osiyodilonakomo. ²⁰ Ebema: nale naimano tepo magumuno ubia: tanalo naimano kateneno ubilo gito dosiyodilonakomo, ebe tanalote naimano tanalo ma kunu awokalimina, ebe osiyodilo tanalono elawote naimano tepo magumune kemaigana:. Ao, eba kunua:, wiyasiya kuba osiyodilo tanalote naimano kateneno ubilo eba okolinalo, ebena elawote natamo ebana pemaigana.

²¹ Me mabuma: na ma kunu iyatawanamo, nale naimano tepo magumulo wade tanalo idi osiyodiloma: ubi diyatinakomo, wiyasiya kuba osiyodilo tanalote naimano kateneno ubi tanalona atumu eba pemaiganalo na ebetamo gito tuduwatanakomo.

²² Nanitabola, naimano tepo magumulo nale Godokono Totomu Tabamo ka:tuduwatama: nanitabolo nekalakalanamo, ²³ wiyasiya naimano katene magumulo ditana, ebe tanalote naimano tepo magumuno wade wokiago na:gowelana. Iyo, ebe elawo tanalote na nematuonamonena, nale kuba osiyodilole tanalo magumune alaula:kapoma:. ††

²⁴ Eiye, me naimano mibo tanalo beda: kawonomola:ka! Naimano katene magumulo ditana ebe elawo tanalote na a:e tanalamo nanitabonomolo magatane-na, ebema: naimano igilo potele na:ka:mula:naemene?

²⁵ Modobola a kalakala kawonomo Godotamo kadi-patiye, mabu ebe kapiya Igilo Mula:dawama: eba eda:nalo aimano Kawodawa Ya:su Kelisodo aimano igilo ka:mula:laemene!

Ebema: me tanalo kawo iyatulame tanalola, nale naimano tepo magumuno elawamo Godokono Totomu Tabamo eba tuduwatanalo, wiyasiya nale naimano kateneno ubi tanalono elawamo kuba osiyodilole tanalono totomuamo gito tuduwatanakomo. ††

Kelisokono Uliyanano Elawamo Ilukuli Tanalo

8 Ebe mabuma: piyate Ya:su Kelisoko magumulo tuputupupima: deda:ona, idawate ibi kubakubapi-ma: ka:la:ima: modoboa:. ² Numa:la:, dopamo tetelo Godote Mosesedo atamo dikaeamiya ebe Totomu Tabono tanalate aimano watodawama: deda:nami, ale ebe pukala eba wakalamilo a:e wiya ebema: iyatawaonakima:, wiyasiya Ya:su Kelisoko magumulo ebena Uliyanate naimano watodawama: dediya, ebe tetelo ebete na tagala watodawano elawo magumune wagalinite igilo natamo ebo ikanamiya. ³ Nanitabola, Mosesekono Totomu Tabono tanalate atamo elawo kikaemiya: ale ebena pukalamo ka:tudila:onama:, mabu aimano kateneno ubi tanalate iyaiya kuba tanalolo kosiyodilolema: a magumulo elawoelawonomoma: eda:onamiya. Wiyasiya kalakala kawonomola, Godote aimano modoboa: tanalo umite a ma kunu walubiya, ebete ebena Gudu lumagino apa:mo palibiya me opamo, ebema: a epate aimano kateneno ubilo kebe kuba tanalo kosiyodilolenama:, ebete ebe tanalono a:e wiya aimano tanaloma: a:pelaweamiya. Iyo, ebete me opolo atu kateneno iyaiya ubi tanalo eba piyatawalo,

† 7:11 W Mabu 3:13 †† 7:12 1Tim 1:8 † 7:15 Gal 5:17

†† 7:23 Gal 5:17; 1Pit 2:11 †† 7:25 1Kol 15:57

wiyasiya ebe tanalamo tuduwata:no kuba osiyodilole tanalono elawo gito panakapumiya. ⁴ Ebema: nanitabola, Godote me gabodo elawo atamo ikaeamiya ale tuputupulo eba ilukulinalo ebena Toto-mu Tabo bilibilinomamo ka:tudila:onama:. Iyo, me ebe mabula ale me tetelo aimano kateneno kuba ubi tanalamo tudila:oa:no ebena Uliyanano elawamo bilukulinama:.[†]

⁵ Nanitabola, piyate ibino kateneno kuba ubi tanalamo da:tudila:ona ibino kateneno ubi tanalate ibino watodawama: eda:na, wiyasiya piyate Godokono Uliyanano ubi tanalamo da:tudila:ona, ebete ibino watodawama: eba eda:nalo ebena wade tanalo kosiyo-dilolema: iba:tamo wadewade woki kawiya alomolamena. ⁶ Ega:walo kebe lumagite ebena kateneno kuba ubi tanalo ebena watodawama: da:midina, ebetamo a:e wiyate ka:pemene, wiyasiya kebe lumagite Godokono Uliyana ebena watodawama: da:midina, ebete nanitabo igilo ega:walo milo kuwatemene.

⁷ Ebema: potele ebena kateneno kuba ubi tanalamo da:tuduwatanako, ebete Godago goweladawama: eda:na, mabu ebe ubia:nola Godokono Totomu Tabamo tuduwatama: ega:walo ebegodolo elawo kitanana: ebe tanalo kosiyo-diloma:. ⁸ Nanitabola, kebe lumagite ebena kateneno ubi tanalamo da:tuduwatanako, ebete Godoko kalakalakobi midima: modoboa:!

⁹ Ebe mabuma: Godokono Uliyanate la: magumulo nanitabolo dokolina, la: la:imano kateneno ubi tanalamo a:ka:tudila:wenama, wiyasiya ebete la: keba kunu kanaletana la: eba kunu bilukulinamata. Iyo, nanitabola, Kelisokono Uliyanate kebe lumagigodolo okolina:no, ebe lumagi ebe Kelisokonoa:!^{††10} Numa:la:, la: niyanialata mabu la: ega:walo me opo epo epetapi bilibilinomo kuba osiyodilolepima: eba eda:onalola:imano apete ebema: nanitabonomolo ka:elao-ma:na:. Wiyasiya kalakala kawonomola, Kelisote la: magumulo nanitabolo dokolina, ebena Uliyanate la:tamo nanitabo igilo kikalaema:ta mabu Godote la: ebena tuputupupima: iyalo a:midiliyata. ^{††11} Iyo, kebe dawate Ya:su Kelisoko a:e magumune igilamo dadi-patiya, ebena Uliyanate la: magumulo nanitabolo dokolina, ebete atumu la:imano a:elao ape igilokobi ka:midilimene mabu ebena Igilo Uliyanate la: magumulo wade woko bosiyodilona. ¹² Ebema: naimano ekakiala:, modobola ale Godokono Uliyanano ubi tanalamo ba:tudila:onakoma:, aimano kateneno ubi tanalamoa:, mabu numa:la:, la:le me tetelo ebena ubi tanalamo tudila:wete kateneno kuba osiyodilole tanalo nanitabolo danakapulama:wenakoma la:le uwomua: igilo ebo kelaemamota, wiyasiya la: la:imano kateneno ubi tanalamo da:tudila:wenakoma a:e wiyate la:tamo ka:pemene. ^{††}

¹⁴ Nanitabola, Godokono Uliyanate kebe epo demagatalena, ibi Godokono gudila, ¹⁵ ebema: Godote la:tamo dikalameiyala ebe Talena Uliyanado la:le tole

tanalo kelawa:wena:. Iyo, wiya: wokopiate woko eba osiyodilonalo ibino woko namutudawano dowa tanalamo keba kunu ka:toletoleone la: eba kunu kowagela:wena:, mabu Uliyanate la: ebena nani gudima: a:midiliyata, wiya: wokopima: ka:midilitiya:. Ebe mabuma: ale ebena elawamo aimano Nabiwi Godoko Abama: ka:milo towetowe tabo ebetamo gelanakoma:, ^{†††16} iyo, nanitabola, ale towetowe tabo gela tetelo ebena Uliyana ega:walo aimano uliyana, iba:te woki kapiyama: eda:ote a ebena gudinomoma: ebo ka:mina-naka. ^{†††17} Ebema: la: me tanalo idi na:kuma:la:, ale Godokono gudima: nanitabolo deda:onama:, ebe mabuma: walone aimano Nabiwigodone ebena wadewade tanalo kawonomamo ka:nuwatemalema:, Kelisote dopamo keba kunu ka:nuwatiyale eba kunu. Iyo, ale me opolo Kelisokono tanaloma: temeteme tanalo eba:go duwatanakoma:, ebe mabuma: ale walone tetelo eba:go ebena kawo alonomo magumulo ka:nepola:namalema:.

Godokono Guda:te Ebena Kawo Alonomo Magumulo Bilukulinama:na:

¹⁸ Wiyasiya ale me tetelo kebe temeteme magumulo kilukulinama:, nale negemo ebe tanalo kawoa: mabu Godote walone tetelo kebe kawo alonomamo a da:pukuaemene nale ebe wade tanalo kawonomamo malagidilonamo. ¹⁹ Numa:la:, Godote me opo wagilimi mabu tetelo dosiyodiloliya, ebe iyaiya inamabu bilibilinomate kapimiya ubi kawonomamo alomona Godokono guda:te ebegodone wade wiya awokala eba uwatelo ebo kuima:. ²⁰ Nanitabola, ebe inamabu ubia:nola me opolo temetema:go pola:nama:, wiyasiya ibino tanaloma: Godote ebena ubi iyalo ma kunu iyatiya, iba:te Saitanakono a:e temeteme magumulo tete geyageyanomolo ilukulinate Godokono gudino wade alono pukuilame teta:mo ibino temeteme magumune ka:nemaimioma:. Iyo, kebe tetelo ebena guda:te ebegodone wade wiya duwatema:na:, me opono inamabu bilibilinomate ebe atu tetenomolo ibino kawokawo mibomibonomo magumune maimiote ibino nanitabo kalakala atumu iba:go kapimiya ka:kuwatema:na:.[§]

²² Ebema: a iyatawanomola, me opo wagilimi mabune pete me teta:mo pemaiga, digilona ebe inamabu bilibilinomate kawokawo temetema:go imina, kamiyaletu gudu kawo temetema:go keba kunu kalaiminakole eba kunu. ²³ Wiyasiya me opono inamabu bilibilinomo kapiyate kimina:, ao, a piyate Godokono Uliyana delawiyama: a atumu aimano tepo magumulo kawokawo temetema:go iminama:, mabu a ubi kawonomamo niyatinama: ale aimano Nabiwigodone olioli apeno uwomua: igilo ka:nuwatema:. Nanitabola, ebete ebena Uliyana atamo dopamo dapalibiya, ebe osiyodilo tanalodo ebete walone tetelo tanalo ma kunu awokalimiya, kebe tetelo ale nani gudima: eda:o tanalote dawokalamene, ebe atu tetelo

† 8:4 Gal 5:16,25 †† 8:9 1Kol 3:16; 12:3 ‡ 8:10 Gal 2:20 †† 8:12-13 Gal 6:8; Kol 3:5

†† 8:15 Gal 4:5-7; Awo 21:7 ††† 8:15 2Tim 1:7; Mak 14:36 ††† 8:16 2Kol 1:22 § 8:20-21 W Mabu 3:17-19

ale uwomua: igilono wadewade tanalo epetapi nanitabonomolo kuwatemalema:.^{†24} Numa:la:, lumagite kebe wade tanalo laema: olowiolo demakopelena, ebe tanalote ebetamo nanitabolo demaigamene ebete ebe tanalo laema: olowiolo walo a:kokolinamene mabu ebete ebena ubi tanalo elawi. Wiyasiya a nanitabokobi midipino tanalo eba kunua: Nanitabola, ale aimano wade igilo Godogodone laema: olowiolo demakopelena: ebete ebe tanalodo aimano igilo a:mula:leamiya, wiyasiya aimano olowiolo makopele tanalote kolopoligoamena: Iyo, ale ebe tetelo aimano wade tanalonomo nanitabolo kelawiya:, walone tetelo Godogodone ka:nelaemalema:, ebema: ale tete geyageyanomolo olowiolo eba makopelenalo ubia:noma: a:keda:oma:.

²⁶ Ebema: numa:la:, ale ebe wade igilono tanalo bilibilinomo uwatea:noma: deda:onama:, Godokono Uliyanate ebe tanaloma: atumu kemalagidilona, ebema: aimano iyaiya modoboa: tanalo magumulo ebena walubi tanalo ma kunula. A ubila ale aimano tanaloma: Godotamo towetowe tabo gelama:, wiyasiya a a:ka:tuwa: gabo nanitabonomolo iyatawa: Ebe mabuma: Uliyanate aimano modoboa: tanaloma: kawo tepo temeteme ii tanalago ebe toweomenako, wiyasiya me opo epate ibino iyaiya tabamo degelana ebete ebako tabamo ka:kiyawaonakoa:, ebete ebena tabonomamo genako. ²⁷ Ebema: kalakala kawonomola, mabu Godote a epono tepo magumuno woki iyatawanomola, ega:walo ebete ebena Uliyanano woki atumu iyatawala, iyo, kebe tetelo Uliyanate a ebena epono tanaloma: da:towetowenako, ebe tetelo ebete Godokono ubi tanalago a nanitabolo owadipaeatenako. ††

Godote Nanitabokobi Midipi Ebena Gudima: Keda:onama: Keba Kunu Keka:la:miyale

²⁸ Ebema: a me tanalo iyatawala, piyate Godoko nilakapolo demalagidilona ega:walo ebete kebe epo keka:la:miyale ebena ubi tanalo kosiyodilolena:, ebe epatamo kebe temeteme tanalo bilibilinomate demaimiona Godote ebe tanalo magumulo woko eba osiyodilonalo, ibino tanaloma: ebete ebe temeteme magumune wadewade tanalo bowaulatelenakomene. ²⁹ Nanitabola, opo wagilimia: tetelo Godote kebe epo ebena: keda:onama: iba:tamo pukala dalomolamiya, ebete ebe tanalo eba malagidilole ebe atu epo a:kuwatiya iba:te ebena Guduno ololonomo kawokaliminama:, iyo, ebe gabodo ebena kapiya alailame magumulo Ya:sute dopodawama: eba eda:nalo ebena ekaki epetapi bilibilinomate eba:go bilukulionama:na:.^{†30} Ebema: Godote kebe epo ebena gudima: keda:onama: ibi duwatiya, ebete ibi a:keka:la:miya. Ebene ebete kebe epo keka:la:miyale, ebete ibi ebena tuputupupima: a:ka:midiliya. Ebene ebete kebe epo ebena tuputupupima: ka:midiliyale, ebete ibi ebena kawo alonomo magumamo a:kemagaeliya iba:te

ebena uwomua: pukuilame alo magumulo kilukulionama:.

Godokono Nilakapo Tanalote Ya:su Kelisoko Magumulo Ditana

³¹ Ebema: a me wadewade tanalo eba malagidilolelo a beda: tabo na:kegelama?: Modobola a tabo ma kunu kegelamalema:, Godote aimano apulo nanitabolo butina, ebema: ago da:gowelaona iba:te wato kikopu a:ke-laema:na:!^{†32} Numa:la:, Godote a mabuma: ebena Gudunomo ka:wokolomiya:, wiyasiya ebete ebe aimano kuba osiyodilole tanalono a:e wiya laema: a bilibilinomatamo gito ikaeamiya. Iyo, ebete ebena Gudu atamo dikaeamiya, nilakapo beda: kawonomola:ka:! Ebema: me tanalo nanitabola, ebete wadewade tanalo bilibilinomo epetapi atu nilakapo tanalodo atamo gito bikaeamenakomene.

³³ Ebema: Godote kebe epo ebena eponomoma: keda:onama: duwatiya, potele na:ka:modobomene ibi kubakubapima: keka:la:ima?: Idawa puliyanomola mabu Godote ibi ebena tuputupupima: iyalo eka:la:miya, ^{†34} iyo, idawate a kubakubapima: ka:ima: modoboa: mabu Ya:su Kelisote aimano tanaloma: a:iya. Ebene Godote ebe a:e magumune igilamo dadi-patiya, ebe tetelo ebete Godokono tumudi apuamo nokoliya, ebema: me tetelo kalakala beda: kawonomola:ka:, ebete aimano iyaiya modoboa: tanalo Godotamo owadipalatelenako! ³⁵ Ebema: Kelisokono kawo nilakaponomo magumune a iyabaiamo alomoema: potele na:ka:modobomene? Idawa puliyanomola! Nanitabola, epetapiate Ya:sukono tanaloma: atamo temeteme dikaeamena, ibino osiyodilole tanalo ega:walo iyaiya mibomibo tanalo epetapi ega:walo woki bilibili tanalo epetapi, ebe tanalo bilibilinomate a ebena nilakapo tanalona wagaima: ka:modobona: Ega:walo atumu bae kape tanalo ega:walo inamabua:no okoli tanalo, olalati tanalo ega:walo a:e tanalo, ebe tanalo bilibilinomate modoboa: a Kelisokono nilakapo magumune wagaima:!

³⁶ Nanitabola, Godokono Buka magumulo tabo idite aimano tanalo ma kunu awokalimina, "Godo, tete bilibilinomolo epetapiate a:ma: mabuma: a anakapuaema: waelena, iyo, ibi ubila a dabiola sipi-goeogoeomu kanakapuaema:!" ^{†††}

³⁷ Wiyasiya aimano Kawodawate a nilakapolo kawonomamo malagidiloena, ebema: ale ebena me kuba tanalo bilibilinomo magumulo a wato kikopu kelae-malema:!³⁸ Iyo, me tanalo na iyatawanomola, atamo a:e ikaeame tanalo ega:walo igilo ikaeame tanalo, ebe iyaiya tanalate aimano Kawodawano nilakapo magumune a a:kowagaimene. Nanitabola, Unu Duliyomolono nopopi, ega:walo Saitanakono elawo nopopi, ega:walo ebena kubakuba uliyana epetapi, iyo, kebe iyaiya tanalate me tetelo demaimiona ega:walo walone tetelo demaimiona:na:, ³⁹ ega:walo tobole unulo da:pola:na, ega:walo damela magumulo da:po-

† 8:23 2Kol 5:2-4 †† 8:27 Oale 139:1 † 8:28 Epe 1:11 †† 8:29 Kol 1:18; Yu Epo 1:6

†† 8:31 Oale 118:6 ††† 8:33 Ais 50:8-9 ††† 8:36 Oale 44:22

la:na, ega:walo opolo dowapata:lamena, me uliyana ega:walo inamabu bilibilinomo magumulo idi kapiyate a Godokono nilakapo magumune wagaima: mod- oboa:, mabu ebe nilakapo tanalo ebete aimano Kawodawa Ya:su Kelisodo atamo nanitabonomolo iyalo ikaeamiya.

Godote Yu Epo Kowalubilinama: Iba:tamo Kebe Iyaiya Tanalo Dikalamiya

⁹ Ebema: na Polote Kelisoko magumulo nani tabo gelo a:da: tabo kegita:, iyo, naimano tepo magumuno mulo wokite Godokono Uliyanano elawamo naimano nanitabo tanalo ma kunu awokalimita, ² naimano kalima epono tanaloma: naimano tepo magumulo kawo temeteme tanalonomote olopoligoa: mibomibo tanalago netabokana. ³ Ebene naimano ubi ma kunu itana, gabote modobolo ditanamene, diyala, naimano Yu epono nanitabokobi midia: mabuma: na kapiyate Godokono dowa magumamo da:ba:nopeg- amo, ebema: Godote Kelisoko magumune na itami- danete Ela Opamo eba ba:idilonelo, ebete wiyasiya ibi- no igilo ebo ka:mula:lelaemene. [†]

⁴ Ibi Godote dopamo deka:la:mioliya ebe Isalaela epola, ebema: ebete ibi nilakapolo uwatete ebene gudima: eba midililo ebene kawo alonomo iba:tamo ebo awokalimiya, ega:walo ebete ibi kowalubilinama: ibino ewoniatamo ebene wadewade nopo alomonaki, ebene ebene Totomu Tabono iyaiya tanalo atumu walo a:kikalamiya. Ebema: iba:godolo Godoko nanitabo amamate iyatawa tanalote bitana, ega:walo ebete ebene Bukalo ibino igilo ka:mula:lema: kebe iyaiya tanalo nanitabonomolo da:kiyawaonaki, ebe wade- wade tabote iba:godolo atumu ba:ka:pola:na. ^{††5} Ebene A:ibalayamako ega:walo kawokawo ewoni nabi epetapi, Yu epo ebe ebe dubuno walone gudila, ega:walo kalakala kawonomola, Kelisote ibi magu- mune opo lumagino apa:mo pawokaliya.

Nanitabola, Kelisoko ebe Godotela! Iyo, ebene elawo tanalote epetapi bilibilinomono elawo tanalo nodoili- na, ebema: modobola epate uwomua: tetelo ebe nemoionakoma:na: Taula!

Godote Yu Epo Kowalubilinama: Nani Tabo Da:kiyawaiya, Ebete Ebe Tabo Kadikamidaliya:

⁶ La:le naimano iyatulame tanalo wadenomamo nelawa:la:, nale Godokono tanaloma: ma kunu kegita:, ebe a:da: tabo kiyawaodawama: eda:na. Ao, ebete Yu epo uwomua: tetelo kowalubilinama: nanitabonomolo da:kiyawaiya, ebe tabo ebete kadikamidaliya: wiyasiya ebe tabono nanitabo tanalote a nanitabokobi midipi- agodolo emagiyi. Numa:la:, ebene umi magumulo piyate Yu epono kalimamo dawokalaonaka ibi bilibili- nomate ebene Isalaela eponomoma: keda:ona:. ⁷ Iyo, katene apulo A:ibalayamakono walone gudima: de- da:ona, ibi magumulo epetapiate Godokono nani gudima: keda:ona:. Me mabuma: Godote A:ibalaya-

matamo dopamo ma kunu giya, "A:imano gudi magu- mulo a:ma:le Aisa:keko kapiyagodone a:imano gudi bilibilinomo kulaema:ta." ^{†8} Me tabono magumu ma kunula, piyate kateneno ubi gabodo dawokalao- ma:na:, iba:te Godokono gudinomoma: a:ke- da:oma:na:. Ao, piyate Godokono walubi tabonomodo dawokalaoma:na:, ebene umi magumulo ibi kapiyate ebene nani gudima: keda:oma:na:. ^{††9} Ebe mabuma: Godote A:ibalayamako kowalubima: ebetamo nanitabonomolo ma kunu giya, "Na nani tetenomolo walo da:ka:pemo, ebe tetelo Selate dubu gudu kalaimene." [‡]

¹⁰ Ebema: modobola la:le me tanalo idi atumu na:ke- malagidilala: A Yu epono ewono nabiwi idi Aisa:kete Lebekagodolo dubu gudi netewa ulamiya, ebene iba:te ebe kapiya ibino nabiwima: ka:minakiya.

¹¹ wiyasiya ebe nedewale guda:te wade tanalo idi ega:walo kuba tanalo idi osiyodiloa:no, iyo, iba:te ibino menokono tepo magumune awokalaoa:no, ebe tetelo Godote ebene ubilo ibi magumulo kapiya gudunomo lawiya, ebete ebe gududo ebene iyaiya ubi tanalo kosiyodilolenama: Ebema: ebete ebe tanalo kawokali- ma: Lebekatamo negiya, "Ekawi dubuno elawote ka- wonomoma: eba eda:nalo, naniwino iyaiya gudino tanebapiate ebetamo wiya: wokopima: beda:ona- ma:na:." Ebe tanalone a me tanalo iyatawala, Godote ebene ubi tanalo kapiyado ebene nani gudi uwate- nako, ibino osiyodilole tanalodoa:. ^{†††13} Iyo, ebe tanalo kawokalima: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana, "Na Ya:ikoboko nilakapolo eba malagidilonalo ebe ebo lawiyamo, wiyasiya na ebene naniwi Isoko ubia:noma: ediyamo." ^{‡‡}

¹⁴ Ebe mabuma: ale Godoko tuputupu tanalo osiyo- diloa:dawama: ba:kegelama:? Ao, mako woki ebe daedale wokila! ¹⁵ Godote ebene tanalo kawokalima: Mosesetamo tabo ma kunu giya,

"Na Godotela, ebema: kebe tetelo na a:ka:tuwa: ubi diyatimo, ebe tetelo lumagi iditamono nilakapo kawokalimamo, ega:walo kebe tetelo naimano ubi ditanamene, na lumagi idi nilakapolo ebo kowalubimamo." [§]

¹⁶ Ebema: kawo tanalo kapiyanomo bitana, ebe tanalo ebe Godokono nilakapo tanalola. Iyo, lumagite a:ka:tuwa: ebene ubi tanalodo ega:walo ebene elawamo woko osiyodilo tanalodo wade tanalo idi Godogodone a:kelaemene, Godokono nilakapo kapiyado kelaemene! ^{§†}

¹⁷ Numa:la:, Godokono Bukalo ebete Kawo Ela- wodubu Pa:lokono wato kodakoda tanaloma: ebeta- mo ma kunu giya, "Nale a:ka:tuwa: a:ma: kawo ela- wodubuno gobebobamo iyatiamata, nale a:ma:godone naimano iyaiya ubi tanalo kosiyodilole- ma: Iyo, nale a:ma:do naimano elawo me opopiatamo eba awokalimilo, ibi bilibilinomate naimano amama mailo ebo kiyatawaoma:na:." ^{§††18} Ebema: me tanalo

† 9:3 Maimi 32:32 †† 9:4 Maimi 9:4

‡ 9:7 W Mabu 21:12 †† 9:8 Gal 4:23 ‡‡ 9:9 W Mabu 18:14 ††† 9:11-12 W Mabu 25:23 ††† 9:13 Ma:l 1:2-3 § 9:15 Maimi 33:19 §† 9:16 Epe 2:8 §†† 9:17 Maimi 9:16

nanitabonomola, Godote ebene ubilo kapiya lumagita-mo nilakapo eba awokalimilo, lumagi idino wato gito kodakodaimiya ebene dowa tanalote ebetamo ka:pe-maigama:

Godokono Dowa Tanalo Ega:walo Ebene Nilakapo Tanalo

¹⁹ Ebema: diyala, la: magumulo idite natamo tabo ma kunu da:begegeme, "Godote a:ka:tuwa: wato kodakoda woki lumagi iditamo dikaemene, ebete ebe lumagino kuba osiyodilo mabuma: wiya keba kunu na:kikaemene? Ebete eba kunu dosiyodilomene, ebe tanalo tuputupu osiyodilo tanalaa:, mabu ebe a:ka:tuwa: ebene ubilo wato kodakoda woki ebe lumagitamo ikame! Eiye, opo lumagigodolo elawo kitana: Godokono ubi tanalo odiyoboma!"

²⁰ Na wiyasiya ebako tabo gedawatamo negemo, "Naimano namutudawa, a:ma: poteleka: a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: kawoma: midilo Godokono ubi tanalago dapamineua:wita? Numa:, mulodawate ebene ubilo kalili idi gebetamo dosiyodilomene, ebe tetelo kalilite ebetamo mako daedale woki tabo a:kegegeme, 'Na ubia:nola me ololamo okolitama: Mabu keleka: a:ma:le na ma kunu dosiyodilona:wa:?"

^{†21} Eiye! Kalili osiyodilole dawa ebe mulo iyatawadawala. Ebema: ebete ebene ubilo kapiya gebetone kalili idi wade baeno woko kosiyodiloma: osiyodilote, ega:walo kalili idi sosowano woko kosiyodiloma: da:kosiyodilomene, ebe tanalo ebe ebene tanalola. Idawate modoboa: ebe kuba wokodawama: gema:" ^{††}

²² Me uli tabote Godokono tanalo awokalimita. Ebete ebene ubilo me opo epo bilibilinomo gito osiyodiloliya, ibi magumulo epetapiate nanitabokobi midia:pima: eba eda:onaloo ebete iba:godolo ebene elawo tanalo ega:walo dowa tanalo kawokalilaema: Numa:la:, ebako epate iyalo olosiyodiloiya Godote ibino kuba osiyodilole mabuma: ibi ka:kubailaema:, wiyasiya tete geyageyanomolo ebete ibi kopoliyadigalena: mabu ebene kawo dowanomo awokalimi tanalote ibido katepana: ²³ Ega:walo Godote a nanitabokobi midipi ako-osiyodiloiya ebete ado ebene kawo alonomo kawokalima:, iyo, ebete iyalo tetelo ebene nilakapolo a wadekobi a:midiya ale ebene kawo alonomo wadewade dogodogo tanalo ebegodone ka:nuwatema:

²⁴ Ebema: nanitabola, Godote Yu epo ega:walo Yua:pi bilibilinomo magumulo piyate ebene gudima: keda:onama: deka:la:mioliya, a ebe ebe epola.

²⁵ Numa:la:, Godote Yua:pino tanalo kawokalima: ebene Bukalo ebene wokodawa Oseyagodone tabo ma kunu giya,

"Kebe epate naimano epoma: keda:onamia:, nale ibi naimano eponomoma: keka:la:imamo, ega:walo nale dopamo kebe gudu nilakapolo kemalagidilonamia:,

nale wiyasiya ebe naimano wade gudunomoma: kegemamo." [‡]

²⁶ Ebema: na Godote dopamo kebe opo epo kanaliyamo,

'La: naimano epoa:,'
me tetelo ibino oponomolo epetapiate iba:tamo kegelama:na:,

'Uwomua: tetelo digilonamene,
la:le ebe Kawodawa Godokono gudima: eda:onamata.'" ^{††}

²⁷ Ebene Godote ebene Bukalo me elawo tabonomo Aisayagodone ma kunu gena,

"Isalaela epono ka:la:miole uwomu ebe kewa: kolomono wiyo keba kunula:ka:, iba:te bilibilinomoma: eba kunu eba eda:onaloo, wiyasiya ibi magumune nale kapiyakapiyanomo uwa-tete

ibino igilo ka:mula:lelaemamo." ^{‡‡}

²⁸ Mabu tete gawagawalo na:pe,
na Kawodawate me opo epono tanalo eba anagilamelelamelo,

ibi bilibilinomatamo modobo wiyanomo ebo kikalamolemamo."

²⁹ Iyo, me tabo awokalimia:no, Aisayate dopamo Godokono Bukalo tabo idi ma kunu kegiya,

"Elawo Kawodawanomote ebene nilakapo atamo kela:mo awokalimia:notaleka:,

aimano kuba osiyodilole mabuma:
ebete a opoliyanomo bopoliyaena:,
iyo, ebete Sodomu duliomolo ega:walo Gomola duliomolo epo keba kunu kanakapulamiyale,
ebete a eba kunu ba:kubaiamena:" ^{‡‡‡}

Yu Epate Tuputupupima: Eda:o Gabodo Agowa Dukamidaoliya

³⁰ Ebema: me iyatulame tanalono kawo magumunomo ma kunula. Kebe tetelo Yua:piate Godokono tuputupupima: eda:o gabo wadia:no, ebe tetelo wiyasiya Godote ibi uwatete ibino nanitabokobi midi tanalodo ibi tuputupima: ebo midiliya. ³¹ Wiyasiya Godote dopamo deka:la:mioliya ebe Yu epate Mosesekono Totomu Tabo bilibilinomo magumulo elawo ikalame totomu idi kawonomamo nipo wadiya, iba:te ebe totomu tabamo tudila:o tanalodo tuputupupima: keda:onama: ³² Mabu keleka: iba:te kumiya:? Mabu iba:te nanitabokobi midi gabodo kowadiya:, iba:te wiyasiya kebe tanalo ibino elawamo kosiyodilolenakiye ebe tanalo kawo tanalonomoma: eba gelalo, iba:te tuputupupima: eda:oma: Godokono nokolalo agowa gito nukamidaoliya. ^{‡‡‡33} Ebe mabuma: Godote ebene Bukalo Kelisokono tanaloma: tabo ma kunu gena,

"Numa:la:, nale Isalaela epono Sayono opamo [§]
epate agowa ukamidaoleno nokola iyatiyamo,
iyo, ebe nokola ebe nale iba:tamo dupalibiyamo ebe Wade Wokodawala.

^{††} 9:26 Ose 1:10 ^{††} 9:27 Ais 10:22-23 ^{†††} 9:29 W Mabu 18:16-19:29; Ais 1:9 ^{†††} 9:32 Ais 8:14 [§] Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa, Isalaela epono opono mailo idi ebe Sayonola.

Ebema: ibi epetapiate ebe nokolalo agowa ukamidao-lete

ebo ka:na:gudima:na;
 wiyasiya piyate naimano Wokodawa nanitabokobi da:midima:na;
 iba:te ilipo walo a:kiyatawaonakoma:na." †

Yu Epate Godokono Igilo Mula: Gabo Keba Kunu Kanaetoamidiye

10 Naimano nanitabokobi midipi ekakiala; naimano Yu epate igilo mula: tanalo kelaema: nale ebe tanalo tepo magumulo kawonomamo eba malagidilolo Godoko ebema: toweomenakomo. ² Na ibino tanaloma: nani tabonomo la:tamo ma kunu kiyawaimo, iba:te ibino tanalo bilibilinomo Godotamo eba osiyodilolenalo ebo malagidilonaka ebete iba:tamo kekalakalamene, wiyasiya ibi iyatawa: iba:te ebenu nanitabo gabo iyalo danaetoamidiya. ³ Iyo, Godote epo ebenu tuputupupima: kebe gabodo ka:midilinale, Yu epate ebe gabodo tolaema: ubia:noma: eba eda:olo, ebema: iba:te Godokono ubi tanalamo tudila:oa:no ibi a:ka:tuwa: ibino woki idi gabonomoma: ebo geliya, ⁴ ebe gabo ebe Godote ibino ewoniatamo Mosesedo dikalamiya ebe Totomu Tabamo tudila:o gabola. La: wiyasiya numa:la:, Kelisokono woko magumulo ebete ebe tagala gabo odiyobiya, ebema: me tetelo ebenu oli gabo kapiyanomote itana, iyo, piyate ebe nanitabokobi da:midina Godote ibi bilibilinomo ebenu tuputupupima: midilite, iba:te igilo mula: tanalo ebo kelaema:na:

Ya:suko Ka:mi Magumulo Lumagite Igilo Mula: Tanalo Kelaemene

⁵ Ebema: Godote lumagi idi ebenu Totomu Tabamo tuduwata tanalodo tuputupudawama: deka:imene, Mosesete ebe tanalo Godokono Bukalo ma kunu awokalimiya, "Potele Godokono Totomu tabo bilibilinomamo da:tuduwatanako idi kapiya adikanalea:no, Godote ebe tuputupudawama: ka:mite nanitabo igilo ebetamo ebo kikaemene." Wiyasiya numa:la:, a opo duliomolo epo niyaniyala mabu a magumulo ebako lumagite ka:luta:. ††

⁶ Wiyasiya Godote kebe lumagi ebenu nanitabokobi midit tanalodo tuputupudawama: deka:imene, ebete ebako dawano tanaloma: ebenu Bukamo iyaiya tabo epetapi akakuloliya. Iyo, ebenu Bukalo dopo tabote ma kunu gena, "Opo lumagi, a:ma: mako tabo tepo magumulo akogeala:, 'Naimano nanitabo igilo ka:nelaema:, Unu Duliomolamo potele na:ka:nodolomene?'" Eiyee! Me tabo ebe daedale woki tabola, mabu nanitabokobi mididawa iyatawala Kelisote Unu Duliomolome me opamo iyalo a:piwisigiya! ⁷ Ega:walo atu Buka tabote walo ma kunu kegena, "Opo lumagi, a:ma: atumu daedale tabo idi ma kumu akogeala:, 'Naimano nanitabo igilo ka:nelaema:, a:elao

epono opamo potele na:ka:niwisigamene?'"

Nanitabokobi mididawa, a:ma: numa:, Kelisote ebamo iyalo niwisigate a:e magumune atamo walo ebo ke-maigiya! ⁸ Ebema: Godokono Bukalo tabo idite nanitabokobi mididawano tanaloma: ma kunu itana, "Naimano igilo tabote iyalo pemaigate a:ma: niyak-abonomolo bitana, iyo, a:imano tepo magumulo eba itanalo ebo kiyawaonakota." Nanitabola, epate Ya:suko nanitabokobi ka:midima: ale iba:tamo da:kiyawaonakoma:, me ebe Wade Tabola.

⁹ Ebema: Godote Ya:suko a:e magumune dadipatiya, kebe lumagite ebe tanalo ebenu tepo magumulo nanitabokobi eba midinalo, Ya:sute Kawodawama: de-da:na ebe tanalo ebenu tabamo dawokalimene, Godote ebe lumagino igilo ka:mula:emene.

¹⁰ Nanitabola, ale nanitabokobi da:midinama:, Godote a tuputupupima: ebema: ka:mina, ega:walo ale aimano nanitabokobi midit tanalo tabamo dawokalim-nakoma:, Godote ebe gabodo aimano igilo ebo mulla:leamenako. ¹¹ Ebema: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana, "Piyate ebe nanitabokobi da:midima:na:, ibi bilibilinomate ilipo walo a:kiyatawaonakoma:na:" ¹² Numa:la:, Godote me tabamo epo bilibilinomono tanaloma: gena, mabu ebenu osiyodilo magumulo ebete Yu epo ega:walo Yua:pi atu gabodo uwatete kapiya epoma: ebo midiliya. Iyo, Kawodawa Ya:suko ebe ibi bilibilinomono kapiya Kawodawala, ebema: ibi bilibilinomo magumulo piyate ebenu mailo deka:ima:na:, ebete ibi bilibilinomatamo wadewade dogodogo tanalo kawonomamo kikalaemene.

¹³ Nanitabola, Godote ebenu Bukalo tabo idi walo ma kunu kegena, "Piyate Kawodawano walubi tanalo laema: ebenu mailo deka:ima:na:, Godote ibi bilibilinomono igilo nanitabonomolo ka:mula:lelaemene." ¹⁴

Yu Epate Godokono Wade Tabo Olowite Ubia:noma: Deda:iya

¹⁴ Ebema: modobola la: me tanalo nemalagidilala: Epate Kawodawa Ya:suko nanitabokobi midia:no, iba:te ebe keba kunu na:keka:ima:na: ebete ibino igilo ka:mula:lelaema:? Ega:walo iba:te ebenu tanalo olowioa:no ebe nanitabokobi keba kunu na:ka:midima:na:? Ega:walo epetapiate ebenu Wade Tabo iba:tamo kiyawaoa:no, iba:te keba kunu na:kolowioma:na:? ¹⁵ Ega:walo Godote wokopi ebenu elawago alibolea:no iba:te Wade Tabo keba kunu na:ka:nikiyawaoma:na:? Numa:la:, ebe tanalo awokalima: ebenu Bukalo tabo idite ma kunu itana, "Olati magumulo dilukuliona, piyate ebako epo kowalubilima: Wade Tabo dadaema:na:, ebe wokopino pelame tanalo beda: wade tanalonomola:ka:!" ¹⁶

¹⁶ Wiyasiya Ya:sukono Wade Tabote Yu epatamo da:pemaigiya, ibi epetapi bilibilinomate ubia:noma: eda:iya. Ebema: tete idilo Godokono woki awokalimidawa Aisayate ebe naniya, "O Kawodawa, a a:imano wokopiate tabo da:kiyawaonakoma: epate wiyasiya

† 9:33 Ais 28:16; 1Pit 2:6 †† 10:5 Kalima 18:5 † 10:6 Totomu 30:12-14

†† 10:11 Ais 28:16 †† 10:12 Ali 15:9 ††† 10:13 Yow 2:32 ††† 10:15 Ais 52:7

kolowionakoa; ibi magumulo kapiyakapiyanomate nanitabokobi midinaka!" ¹⁷ Me tanalo nanitabola, epono nanitabokobi midi tanalote Kelisokono Wade Tabo olowio tanalodo maiganako, ega:walo Kelisokono tabo awokalimi tanalodo iba:te ebo olowionaka. ¹⁸ Ebema: nanitabola, Yu epate Kelisokono tabo ibino galonomamo eba kunu olowiya wiyasiya kelawiya; iyo, Godokono Bukalo tabo idite ibino olowio tanalo ma kunu awokalimina,

"Godote wagilimi mabu tetelo dosiyodiloliya, ebe inamabuate ebena tanaloma: tabo eba kiyawaonalo,

ebe tabote me opo kawonomamo gito tiya.

Ebema: mulu oponomolo dilukuliona,

ebe epate ebena tabono iyaiya tanalo wadenomamo iyalo olowiya." ^{††}

¹⁹ Ebema: na Polote naimano leta tabo olowiopi la: analemata, la: ma kunu kemalagidilawitama, Isalaela opolo dilukuliona Godokono tabote ebe Yu epatamo ka:pemaigiya? Ao, iba:te nanitabonomolo olowiote wiyasiya kelawiya; mabu ibino nanitabokobi midia: tanalo pemaiga:no, dopamo Mosesete ebe tanalo Godokono Bukalo ma kunu awokalimiya,

"Godote nege,

'La: Yu epate kebe epo wadewade epoa:ma: degelawenama,

nale la:imano gobebobo ebe Yua:piatamo dikalaemo, la: ebema: ka:dowaomamota.

Iyo, dopamo daedale woki magumulo dilukulionamiya,

nale la:imano iyaiya iyatawa tanalo iba:tamo dikalaemo,

ebe mabuma: la: tepo magumulo iba:tamo elanomoma: keda:omamota." ^{††}

²⁰ Ega:walo tete idilo Aisayate tolea:no Godokono Bukalo Yua:pino tanalo walo nakawokalimiya,

"Godote nege,

'Na wadinia:piate na unamiya,

iyo, nale pema: piyate na ka:toweonamia;

wiyasiya na iba:tamo nilakapolo a:pemaigiya." ^{††}

²¹ Ebete wiyasiya Isalaela epono tanaloma: ma kunu kegiya,

"Nale ibino igilo ka:mula:lalaema;

tete geyageyanomolo naimano koto iba:tamo uwamidalete dutinamo,

wiyasiya iba:te naimano tabamo tudila:oa:no wato kodakodaibinomoma: eda:onamiya." ^{††}

Yu Epate Godoko Ubia:noma: Eba Eda:onalo Ebete Wiyasiya Ibi Ubia:noma: Keda:na:

11 Ebema: nale la: analemata, la:imano woki ma kunu kitanale, Godote ebena Yu epono tanaloma: woki iyakobi midite iba:tamo ubia:noma: ebo kediya? Ao, eba kunua:. Nanitabola, ibi epetapi bilibilinomate Kelisoko nanitabokobi ka:midina; wiyasiya numa:la; me atu tetelo kapiyakapiya epo epetapiate

ebe nanitabolo lawiya. Ma kunu na atumu Yu lumagma: eba keda:nalo wiyasiya nanitabokobi na:midinamo, iyo, A:ibalayamako ebe naimano ewono nabiwila, ega:walo na Isalaela epono Beniyaminakono gu magumune awokaliyamo. ^{††2} Ebema: nanitabola, Godote me opo wagilimia: tetelo piyate ebena gudima: keda:onama: ebena pukala iba:tamo dalomolamiya, me tetelo ebete ebe Isalaela epo ubia:noma: keda:na:. La: iyatawalata, Godokono Bukalo tabo idite keba kunu kitanale, iyo, Godote Isalaela epatamo kuba wiya ikalaema: Elayate ebe eba toweomelo tabo ma kunu giya, ³ "O Kawodawa, Isalaela epono kuba osiyodilole tanalo kawokawonomola. Iba:te a:ma: wtidilono nokolamo osiyodilole patapata kubailamete a:imano woki awokalimipi bilibilinomo ebo anakapulamamiya, ebema: ibi magumulo na kapiyate eba igilonala iba:te atumu na anakapunaema: kowagelena!" ^{†††}

⁴ Ebene Godote Elayakono tabo eba wiyalo negiya, "Naimano Isalaela epo magumulo a:ma: kapiyate nanitabokobi midi magumulo kokoliawena: Nanitabola, ibi epetapi miliya:ni epo bilibilinomate na iyalo atepanete a:da: elemasigi ida:da:li Ba:iliko ibino godoma: ka:minaka, wiyasiya Ba:iliko amamatea:pi epetapi sebeni taoseni epate ba:pola:na, iba:te na amamanatenenaka. Numa; ebe nanitabokobi midipino uwomu bilibilia; wiyasiya nale ibi wadenomamo anikulamenamo." [§]

⁵ Ebema: Elayako tetelo dopamo demaigiya, me tetelo ebe atu tanalote kemaigiya, Yu epo epetapi bilibilinomate Godoko ubia:noma: eba eda:onalo, wiyasiya ibi magumulo ebete ebena nilakapo tanalodo kapiyakapiyanomo uwatiya. ⁶ Nanitabola, Godote ibi ibino wadewade osiyodilole tanalodo kuwatiya; ao, ebete ibi ebena nilakapo tanalodo gito uwatiya. Numa:la; me opolo woko namutupiate wade wiya wadewade wokopiatamo eba ikalamenalo wiyasiya kuba wiya kubakubapiatamo ikalamenaka, wiyasiya Godokono tanalo eba kunua; ebete ebena wade tanalo a kuba osiyodilolepi bilibilinomatamo gito eba ikaeamenalo ebena nilakapo tanalonomo ma kunu awokaliminako. ^{§†}

⁷ Ebema: me tanalono magumu keba kunula:ka? Nanitabola, Isalaela epate ibi a:ka:tuwa: ibino elawamo Godogodone wade tanalo laema: eba wagenalalo wiyasiya iba:te gabo nipo wadiya. Ebene ibi magumulo Godote kebe epo ebena gudima: keda:onama: dopamo deka:la:mioliya, ebe kapiyakapiyanomate nanitabo tanalo eba lawelo, wiyasiya Godote Yu epo epetapi bilibilinomono galo gito mopiolelamiya iba:te ebena tabo olowiokapoma:

⁸ Iyo, ebena Bukalo tabo idite ibino tanalo ma kunu awokalimina,

"Godote iba:tamo u lao tanalo ikalamiya,

ebema: iyalo tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, iba:te ibino balida:mo Godokono nanitabo tanalo kuminakia;

† 10:16 Ais 53:1 †† 10:18 Oale 19:4 ‡ 10:19 Totomu 32:21
†† 10:20 Ais 65:1 †† 10:21 Ais 65:2

††† 11:1 1Sa:m 12:22; Oale 94:14; Pil 3:5 ††† 11:3 2El
19:10,14 § 11:4 1El 19:18 §† 11:6 Gal 3:18

ega:walo iba:te ibino galamo ebena tabo kolowion-akia:." †

⁹ Ega:walo tete idilo Da:ibidite Godokono Bukalo Yu epono tanaloma: tabo ma kunu kegiya,
"Iba:te woki bilibilia:no soliyomu bae eba nautalo, modobola Godote ibino kuba wiya iba:tamo nikalaemene,
iyo, iba:te ebena gubi magumamo eba nigudilo, kubanomamo ebo na:nela:wa:oma:na:." ††
¹⁰ Ebene ibino balidi netamiolaemene,
iba:te ebena wade tanalo umikapoma;
ega:walo mibomibo tanalo magumulo eba ilukuliona-lo,
modobola iba:te kawokawo temetema:go nowapa-ta:lamenama:na:."

Godokono Igilo Mula: Tanalote Yua:piatamo Da:piya

¹¹ Ebema: nale la: tanalo idima: kanalemata.
La:imano woki ma kunu kitanale, Yu epate nanitabokobi midi magumulo agowa da:nukamidaoliya, Godote ebe mabuma: ibi ginima:mo gito kilateliya: iba:te uwomua: tetelo ebegodone mulunomolo ka:pola:nama:? Ao, eba kunua:! Numa:la:, Yu epono ele gabo odidi tanalodo Godokono igilo mula: tanalote Yua:piatamo piya. Ebema: Yu epate ebe mulupino nanitabo kalakala tanalo duima:na:, diyala, iba:te ebe tanaloma: dowatepaote Godotamo da:bolobila:oma:na:, ebena ibino kalakala atumu ebegodone ka:kelaema:na:.
¹² Nanitabola, kebe tetelo Isalaela epate nanitabo gabo datepiya, iyaiya opo epetapino epate gabo ebo umiya Godogodone wadewade tanalo kuwatema:. Iyo, Yu epono nanitabokobi midia: tanalone iba:te kebe tanalo katutulateliye, Yua:piate ebe atu tanalo gito uwatiya, ebema: ibino kalakala tanalote me tetelo kawonomoma: eda:na. Wiyasiya Yu epate ibino igilo mula: tanalo atumu da:kelaema:na:, aimano kalakala beda: kawonomola:ka: mabu a nanitabokobi midipino walogabo apuno kalakalate me teteno kalakala ka:nodolimene!

¹³ Ebema: na Polote me tabo idi la: Yua:piatamo gemo, nanitabola, Godokono alibolepi magumulo ebete na la: mabuma: elaweniya. Ebe woko osiyodilo tanaloma: nagodolo kawo kalakalanomote itana,
¹⁴ mabu naimano Yu eponomate la: Yua:pino igilo mula:no nanitabo kalakala dumilametamene, diyala, iba:te ebe tanaloma: dowatepaote Godotamo da:boloba:la:oma:na:, ebena ibino kalakala tanalo ebegodone atumu ka:kelaema:na:. Ebema: kalakala kawonomola, nale woko Yua:piatamo eba osiyodilonalo, ebe atu woko magumulo gabote da:bitanamene Yu epono igilo mula: tanalote iba:tamo naimano woko magumudo ka:pema:.
¹⁵ Numa:la:, Godote Yu epo iyabaiamo eba alomatepalo, wiyasiya me opo epono Yua:pino wade tetete ebo pemaigiya iba:te Godago wadewade namutupima: walo ka:keda:oma:. Ebema: walone tetelo Godote ebena Yu epo walo da:kuwatemene, kalakala

beda: kawonomola:ka:, mabu piyate me tetelo da:elaona iba:te igilamo kemaimioma:na:!

¹⁶ Numa:la:, kebe tetelo lumagite palowa bae apu talenama: midite Godotamo dikaemene, ebe tetelo ebe bae umomonomote Godokonoma: keda:mene.
Ega:walo lumagi idite wade da:imi kewa talenama: midite Godotamo dikaemene, ebe kewano ape kawonomote ebena katomo ega:walo dolodolago Godokono talena inamabuma: keda:mene.
¹⁷ Ebema: la: me uli tabo idi nemalagidilala:. Idawate wade olibi da:imi kewa ebena moto niyakabamo gito amiya.
Ebena ebete ebe kewano katomo epetapi otolete, tumulo da:eni ebe olibi da:imi kewa iditamo tote katomo kapiya nitamidate, walo ka:pete tumu kewano katomo dopo kewano apa:mo gito pa:mogiya, iba:te atu igilago eba pola:nalo wadewade da:ima:te kapimiya ka:nolonakoma:. Ebema: la: Yua:piate Godoko nanitabokobi da:mida:wenama, la:imano tanalo ebe eba kunula. Godote la: nilakapolo uwatetate Yu epono igilo mabuamo a:pemoga:liyata, la:le iba:go kapimiya ebena wadewade tanalo kalakalago kuwata:wenakoma:.
¹⁸ Wiyasiya la: nanisiwale! Godote la:tamo gobobobo ikalaema: gelo Yu epo epetapino katomo gito dotoliya, la: a:ka:tuwa: ibino olalati tanaloma: akoamamala:. Eiyel! La: katomonomolata, la: kewano nanitabo igilo mabua:! Kewano dolodolote la: katomotamo igilo ikalamenata, wiyasiya la:le dolodolotamo wade tanalo idi kikalama:wena:.

¹⁹ Ebema: diyala, la: magumulo idite naimano tabo eba wiyalo ma kunu da:begegeme, "Kalakala kawonomola, gobobobo natamo ikaname mabuma: Godote Yu epo epetapino katomo gito otoliya."

²⁰ Ebema: nale ebe lumagitamo kowaimamo, "A:imano tabo nanitabola, wiyasiya a:ma: nanisiwale! A:ma: Godoko tolemelo a:ma: a:ka:tuwa: akoamamata:la:, mabu piyate dopamo nanitabokobi midia:noma: deda:onamiya ebete ibi gito otoliya, ebena a:ma: a:imano nanitabokobi midi tanalo kapiyado ibino gobobobolo utitata.
²¹ Nanitabola, dopamo Godote katomo epetapi ibino nanitabokobi midia: mabuma: ka:wokololamiya:, ebema: a:ma: nanitabokobi midia:noma: deda:emene, ebete a:ma: atumu gito ka:kitamidama:ta!"

²² Ebema: la: Yua:pi nanitabokobi midipiala:, modobola la: Godokono kawo nilakaponomo ega:walo ebena kawo elawonomo me netewa tanalo nemalagidilolenala:. Piyate kuba osiyodilole magumamo da:na:gudiya ebete iba:tamo kawonomamo eba elawonalo, wiyasiya la:tamo ebena nilakapo awokalimina, iyo, kebe tetelo la:le ebena nilakapo magumune gudia:no ebe nilakapote la: mabuma: a:kolopoligonamene. Wiyasiya la:le kubakubapino tanalo eba walomata: talo atumu da:ka:niguda:ema, la: nanisiwale! Ebe tetelo Godote la: atumu gito ka:kotolema:ta!

²³ Ega:walo kebe tetelo Yu epate kuba magumune maimiote Kelisoko nanitabokobi da:midima:na:, ebe tetelo Godote ebe katomo walo kuwatete ebena olibi

† 11:8 Totomu 29:4; Ais 29:10 †† 11:9 Oale 69:22-23 ‡ 11:11 Ali 13:46

‡ 11:17 Epe 2:11-19 †† 11:22 Yon 15:2,4

da:imi kewano igilo mabuamo ka:ka:moga:lemene, mabu ebegodolo elawo bitana ebe nilakapo tanalo kosiyodiloma:.²⁴ Ebema: numa:la:, Godote la: Yua:pino katomo ebenu olibi da:imi kewano moga:lema: kodakodopola, mabu la: tumu da:imi kewano katomolata. Wiyasiya ebete ebenu Yu epono katomo walo da:ka:moga:lemene, ebe tanalo ebete osiyodiloma: kodakoda: mabu ebe katomo ebe atu kewane iyalo dotoliya ebe katomola, iyo, ebe kewano mabu ebe ibino igilo mabunomola.

Walone Tetelo Isalaela Epo Bilibilinomate Ibino Igilo Mula: Tanalo Kelaema:na:

²⁵ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, Godote walone tetelo kosiyodiloma: dopamo dowaminiya, nale ebe tanalo la:tamo kawokalimamo, la:le la:imano igilo mula: tanalo lawe mabuma: amamaokapoma: Ebe tanalo ma kunula, Isalaela epono wato kodakoda tanalote uwomua: tetelo a:kitanamene, ao, Yua:pi magumulo piyate nanitabokobi da:midima:na: ibi bilibilinomate Godotamo dopamo pelamete, ebenu Yu epate atumu walone ka:ka:pelaema:na:.²⁶ Ebema: nanitabola, ebe tetelo Isalaela epo bilibilinomate ibino igilo mula: tanalo kelaema:na:, mabu Godokono Bukalo tabo idite ma kunu gena, "Na Godote ibino kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo dowatalaemo, ebe tetelo nale naimano oli nopo iyatite iba:tamo ma kunu kawokalimamo, Ya:ikobokono walone gudino Igilo Mula:lelamedawate

Isalaela opolo demaigamene, † ebete ibino Godoko ololoa: tanalo iba:godone uwatelamete iyabaiamo gito kalomolaemene." ††

²⁸ Ebema: Godote ebenu ubi ma kunu iyatiya, Yu epate ebenu Wade Tabo laema: ubia:noma: eda:ote, ebete iba:go gowelaodawama: eba eda:nalo ibino ubia: tanalodo igilo mula: gigiyu la: Yua:piatamo ka:iyamidalametama: Wiyasiya numa:la:, ebete ibi nanitabolo kalibulateliya:, ao, ebete ibino ewoni nabi nilakapolo iyalo duwatiya, ebema: ebe tanalo dodomatia:no ebete ebe nanitabokobi midipino tanaloma: ibino walone gudi uwomua: tetelo nilakapolo atumu ba:kemalagidilolenamene.²⁹ Nanitabola, Godote dopamo kebe wadewade tanalo epatamo kikalamiyale, ebete woki iyakobi midite walo a:kuwatemene, ega:walo ebete dopamo kebe epo nilakapolo kuwatiyale, ebete walone tetelo ibi ubia:noma: eda:te gito a:ka:miyapamene.

³⁰ Ebema: numa:la:, dopamo tetelo Godote ebenu nilakapo Yu epatamo eba awokaliminalo, ebe tetelo la: Yua:piate ebetamo ka:tudila:wenamia:, wiyasiya me tetelo la: Yua:piate ibino tudila:oa: tanalodo nilakapo Godogodone nelawenamata.³¹ Ega:walo Godokono ni-

† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa, Isalaela epono opono mailo idi ebe Sayonola. †† 11:26-27 Ais 59:20-21; Yel 31:33-34

lakapo la:tamo awokalimi mabuma: Yu epate tete da:pesolo ibino tudila:oa: tanalo magumulo iluku-la:tepate, ebenu walone tetelo ibi atumu ebegodone nilakapo walo ka:kelaema:na:.³² Iyo, nanitabola, Godote me opo epo bilibilinomatamo tete ikalamiya iba:te kuba osiyodilole tanalono matuomeo magumulo kilukula:tepama:, mabu ebe ubila ibi bilibilinomate ebe temetema:go eba kunu eba ilukulinalo ebete iba:tamo ebenu nilakapo ebo kawokalima:

Polote Godoko Amamatema: Tabo Dadipatiya

³³ Ebema: Godokono nilakapo tanalo ega:walo ebenu mulu tanalo ega:walo ebenu iyatawa tanalo beda: kawokawonomola:ka:!

Ebenu osiyodilole tanalono magumu nanitabolo uwatema:

lumagi idite a:ka:modobomene, iyo, ebenu tuputupu gabono mabu idawate a:kiyatawamene! ‡

³⁴ Dopamo wagilimi mabune lumagi idite Kawodawa Godokono tepo magumuno woki nanitabolo kelawenakia:,

ega:walo idawate ebe oli tanalo iyatuima: ka:modobonakia:! ††

³⁵ Ega:walo nanitabola, Godogodolo modoboa: tanalo kapiya idi kitana:,

ebema: ebete opo lumagigodone walubi tanalo idi nanitabolo kelawenakoa:,

ebete ebe lumagitamo walo ebema: ka:wiyala! ‡

³⁶ Nanitabola, Godote ebenu elawamo inamabu bilibilinomo osiyodiloliya,

ebenu ibi bilibilinomate ebe kowalagonama:

ebenu igilo magumulo pola:na,

ebema: modobola uwomua: tetelo

amama tanalote ebegodolo nitanamene!

Me tabo nanitabonomola, taula! ‡‡

Nanitabokobi Midipiate Ibino Igilo Godotamo Ikameo Tanalo

12 Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, Godote ebenu nilakapo kawonomo atamo keba kunu kawokalimiyale, nale la: ebe tanalo me leta magumulo wadenomamo iyatulaemata. Ebe mabuma: nale la: toweolaemata, la:le la:imano ilukuli magumulo la:imano igilo ebetamo nanitabonomolo nikameonala:, epo epetapiate ebetamo kalimagono inamabu keba kunu kikameonake eba kunu. Iyo, la:le Godoko kekalakalaima:wenama: modobola ebenu woko osiyodilo tanaloma: la:imano igilo talenama: na:midilina:kiyala:, ebenu me gabodo la:le ebe wade tuputupu wokiago bamamatenakomata. ‡‡² Ebema: me opolo dilukuliona ebe nanitabokobi midia:pino osiyodilole tanalodo ibi akoibamilatela:la:, la: wiyasiya Godotamo gobebobo nikamenala: ebete la:imano tepo magumuno woki oliolinoma: ka:midilinama:, ebenu Godote

‡ 11:33 Ais 55:8-9 †† 11:34 Ais 40:13; 1Kol 2:16 ‡‡ 11:35 Yauba 41:11 ‡‡‡ 11:36 1Kol 8:6 ‡‡‡ 12:1 Lom 6:11,13; 1Pit 2:5

kebe tanalo wadewadenonomoma: kegenale, la: ebe iyaiya tanalo wadenomamo kiyatawaomamota la:le ebenu ubi tanalamo ka:tudila:wenama:

³ Ebema: nale Godokono woko kosiyodilonama: ebete kebe iyanomo elawo natamo nilakapolo kikanamiyale, nale ebe tanalamo la: bilibilinomo ma kunu analemata, amama magumulo la: a:ka:tuwa: la: kawokawopima: akomidila:la:. Wiyasiya Godote la:imano nanitabokobi midi tanalodo la:tamo kebakobako iyaiya elawo dikalamoletiyala, modobola la: ebe tanalo tuputupu wokiago nemalagidilolenala; mabu la: eba kunu nanitabolo kiyatawaomamota la:le ebetamo kebe iyaiya woko modobolo kosiyodilawenama. ¹⁴ Ebema: modobola a bilibilinomate lumagino apeno tanalo eba malagidilole uli tabo idi ma kunu kuimalema; lumagino ape ebe kapiyala wiyasiya ebenu iyaiya woko osiyodilole tanalo ba:pola:mena. ^{††5} Eba kunu a nanitabokobi midipiate Kelisoko magumulo kapiya apema: eba eda:nalo aimano iyaiya woko kapimiya bosiyodilolenama: Ega:walo me tanalo idila, lumagino apeno moga:lamole tanalate ibino iyaiya bailo modobolo da:pola:nama:na: ibino woko osiyodolo tanalate wadenomamo ka:pola:nama:na; wiyasiya apeno iyaiya apu magumulo idi kapiyate ape kawone ditamidamene ebe a:ka:tuwa: woko osiyodiloma: a:ka:modobomene.

⁶ Nanitabola, Godote nilakapolo a bilibilinomatamo iyaiya elawo ikaeamoiya ale ebenu woko kapimiya kosiyodilonama: Ebema: nanitabokobi mididawa, Godote a:ma:tamo iyanomo elawo dikametiya ebenu woki nanitabonomolo kawokalima:wenama; modobola a:ma:godolo ditana ebe nanitabokobi midi tanalago a:ma:le ebenu woki nawokaliminakiye. ⁷ Ega:walo ebete a:ma:tamo iyanomo elawo dikametiya epono osiyodilole magumulo ibi kowalubila:wenama; modobola a:ma:le ibi nowalubilinakiye. Ega:walo ebete a:ma:tamo iyanomo elawo dikametiya ebenu Buka apuapuno tabo kiyatulama:wenama; modobola a:ma:le epo niyatulamenakiye. ⁸ Ega:walo ebete a:ma:tamo iyanomo elawo dikametiya epono tepo magumuno temeteme magumulo ibi gelebadikobi ka:midiola:wenama; modobola a:ma:le ibi gelebadikobi na:midiolenakiye. Ega:walo ebete a:ma:tamo iyanomo elawo dikametiya nigologolopiatamo mani ega:walo inamabu kikalamola:wenama; modobola a:ma: iba:tamo kawonomamo nikalamolenakiye. Ega:walo ebete a:ma:tamo iyanomo elawo dikametiya epono watodawama: keda:wenama; modobola a:ma: wade wokinomodo ibi nemagatale-nakiye. Ega:walo ebete a:ma:tamo iyanomo elawo dikametiya ebenu nilakapo epetapiatamo kawokalima:wenama; modobola a:ma: ebe nilakapo iba:tamo kalakalago nawokaliminakiye.

Epo Nilakapolo Malagidilole Tanalo

⁹ Ebema: modobola la: nanitabokobi midipiate lumagi kapiya idi masigia:no epo epetapi bilibilinomatamo nilakapo nawokaliminakiyala; ega:walo kuba osiyodilole tanaloma: kawonomamo ubia:noma: eba eda:onalowade osiyodilo tanalo kodakodalo nati-la:niyala. ¹⁰ Nanitabola, la: Kelisoko magumulo kapiya alailaema: eda:onamata, ebema: la: magumulo epetapiate epetapi nilakapolo eba malagidilolenalo, la: a:ka:tuwa: la: opamo alomolo la:imano woki magumulo epetapi unamo nowadipalatenakiyala. ^{††1} Ega:walo la: damolama: eda:oa:no Kawodawa Ya:sukono woko la:imano tepo magumuno elawo kawonomago nosiyodilonala. ¹² Iyo, ebenu pe tanaloma: olowiolo eba ilukulinalo nekalakalaonala; ega:walo temeteme tanalate la:tamo demaimioma:na; la:imano nanitabokobi midi magumulo kodakodalo eba lamota:onalowade Godago tabo gela akoatepanala. ^{††13} Ebenu ebenu epo magumulo piyate modoboa:noma: deda:ona, modobola la:le ibi nowalubilinakiyala; ega:walo kapela epo atumu eba walubililo bae ega:walo lao bai iba:tamo nikalamolenakiyala. ^{††}

¹⁴ Ega:walo piyate Kelisoko mabuma: la:tamo temeteme dikalametana, modobola la: Godoko na:toweomenakiyala: ebete ibi wadenomamo kowalubilinama; wiyasiya la:le ebe akoanala: ebete ibi gito ka:kubailaema: ^{†††15} Ebenu piyate kalakala magumulo dilukulina modobola la: iba:go kapimiya nekalakalaonala; ega:walo piyate temeteme magumulo dilukuliona modobola la: iba:go kapimiya nimala. ¹⁶ Ma kunu la: bilibilinomate kapimiya milolo eba ilukulinalo la: a:ka:tuwa: la: akowalogolenakala; iyo, la: wato kawokawoma: eda:oa:no kawokawo mailoa: epago namutupima: neda:iyala. ⁵

¹⁷ Ebema: lumagi idite a:ma:tamo kuba dosiyodilomene ebenu kubama: akowiyala; wiyasiya epo bilibilinomate wadenoma: degelanaka ebako wade tanalo kapiyate ebetamo nosiyodiliye. ^{††18} Ega:walo kebe tetele epate a:ma: odiyoboa:no iba:go milolo kilukula:wenama; modobola a:ma: ibi bilibilinomago kapimiya eba kunu nilukuliniyala.

¹⁹ Ebema: naimano wadewade namutupiala; la:go gowelaopima: deda:ona iba:tamo kuba wiya akoikalama:la: La: wiyasiya Godokono dowa tanalo awokalimi tete nemakopela:la; mabu ebenu Bukalo tabo idite ma kunu itana,

“Na Kawodawate gemo,
na kapiyate kuba wiya ikalamedawala,
ebema: epono kuba osiyodilole mabuma:
nale naimano nani tetenomolo iba:tamo wiya kikalaeamamo.” ^{†††}

²⁰ Ega:walo Godokono Bukalo tabo idite ma kunu kegena,

† 12:3 1Kol 12:11; Epe 4:7 †† 12:4 1Kol 12:12,27 ‡ 12:6 1Kol 12:4-11; 1Pit 4:10-11

†† 12:10 1Pit 1:22 ††† 12:12 1Tes 5:16-18 †††† 12:13 Yu Epo 13:2 †††† 12:14 Ma:t 5:44; 1Kol 4:12 § 12:16 Mulo Tabo 3:7 §† 12:17 1Tes 5:15 §†† 12:19 Totomu 32:35; Ma:t 5:39

"A:ma:go da:gowelaona ebe lumagi bae kapete duimene,

modobola a:ma: ebetamo bae nikamiye, ega:walo ebe obo kapete duimene, a:ma: ebe obamo na:kowalubiye.

Nanitabola, me osiyodilo gabodo ebete ebenu kuba osiyodilole tanaloma: ilipo ke-laemene." †

²¹ Ebema: naimano namutudawa, a:ma: nanisiwale! Kuba osiyodilo tanalote lumagi idigodone a:ma:tamo da:pemaigamene, ebe kuba osiyodilo tanaloma akotuduwatata:. Modobola a:ma: wiyasiya wadewade tanalo kapiya eba osiyodilolelele kuba tanalono wato kikopu ebo nelawiye.

Gabamaniatamo Tudila:o Tanalo

13 La: nanitabokobi midipi bilibilinomate gabamaniatamo na:tudila:onala:, mabu gabamani wokopi bilibilinomo ebe Godote alomiya ibino gobebobamo. †² Ebema: kebe lumagite ebenu kuba osiyodilo tanalodo gabamani wokodawa idino tanalo dodiyobomene, ebete gabamani ibino woko osiyodilo baimo potele kalomiyale ebe Kawodawa Godoko atumu kodiobomene, ebene ebete ebenu kuba osiyodilo tanalodo ebe a:ka:tuwa: ebetamo kuba wiya nanitabonomolo kadaemene. ³ Nanitabola, kuba osiyodilolepiate gabamaniatamo na:toletoleona, wiyasiya wadewade tanalo dosiyodilolena iba:te ka:toletoleona:. Ebema: namutudawa, a:ma: ubila:ka: tolea:no kokoliawenama?: Modobola a:ma: wadewade tanalo kapiya nosiyodilolenakiye, ebene gabamaniate a:ma:tamo eba kalakalaolo a:ma: ebo kemoioma:ta, iyo, ebe mabuma: a:ma:godolo tole tanalote a:kitanamene. ⁴ Nanitabola, gabamani wokodawa ebe Godokono wokodawala, ebete a:ma: mabuma: wade woko osiyodilona. Wiyasiya kebe tetelo a:ma:le kuba tanalo idi dosiyodilaemene, a:ma: ebe tanaloma: na:toletoliye mabu gabamaniate a:ma:tamo kuba wiya nanitabolo kikaema:ta, iyo, ebe dawate Godokono wokodawama: eba eda:nalo ebegodolo elawo bitana kuba osiyodilolepiatamo wiya ikalaema:. ⁵ Ebema: modobola la: bilibilinomate gabamaniatamo na:tudila:onala:, mabu la:imano tepo magumuno mulo wokite la: eba kunu iyatulamenata, ega:walo diyala, la:le tudila:oa:no iba:godone temeteme tanalo da:be-laema.

⁶ Me mabuma: la:le gabamaniatamo ta:kese mani nikalamolenakiyala:, mabu iba:te ebe maniamo ibino iyaiya woko bilibilinomo Godoko mabuma: osiyodilolena. ⁷ Iyo, gabamaniate epo totomu tabo keba kunu kanalenake, modobola la: iba:tamo eba kunu iyaiya ta:kese mani modobolo nikalamenakiyala:, ega:walo modobola la:imano tepo magumuno wokilo la: a:ka:tuwa: la: opamo eba alomolo gabamani wokopi bilibilinomo unamo nowadipalatenakiyala:.

Epo Nilakapolo Malagidilole Tanalo

⁸ Ega:walo me tanalo idila. A:imano modoboa: tetelo namutudawa idigodone mani eba lawitalo a:ma:le ebetamo walo ka:kikama:ema: danatia, modobola a:ma: samonomamo na:ka:wiye, ebene a:ma:le ebako gabodo mani walo akolawa:la:. Wiyasiya numa:la:, la: nanitabokobi midipino iyaiya modoboa: tanalo magumulo, idite iditamo, idite iditamo nilakapolo gito dikameteua:wenakoma, talena puliyala. Nanitabola, lumagi idino modoboa: tetelo a:ma:le ebe nilakapomilo gito dowaluba:emene, ebako nilakapo kimalagidilo tanalodo a:ma: Godokono Totomu Tabono tanalo bilibilinomamo ka:tuduwatama:ta. ⁹ Numa:, Godokono Totomu Tabo bilibilinomate me kapiya totomu magumulo ba:pola:na, me kawo totomu ma kunula, "A:ma: a:ka:tuwa: a:ma: demalagidilawena, modobola a:ma:le eba kunu a:ma: niyakabolo dokolina ebe lumagi nilakapolo nemalagidilona." Ebema: lumagite me kawo totomu tabo kapiya kodakodalo eba atila:nalo, totomu tabo epetapi wakalami gabote ebegodolo a:kitanamene, iyo, ebete dubu idino kamiyale pilolo a:kelaemene, ega:walo lumagi idi gito akanakapuimene, ega:walo inamabu idi pilolo a:kelaemene, ega:walo lumagi idino inamabu uwatema: ubi a:kiyatimene. ¹⁰ Nanitabola, nilakapo kimalagidilo tanalote lumagigodolo eba itanalo, ebete kuba osiyodilo magumulo idawatamo temeteme kikamenakoa:, me mabuma: kebe lumagite epetapi nilakapolo malagidilole totomuamo nanitabonomolo da:tuduwatanako, ebete ebe tanalodo atumu Godokono totomu tabo epetapi bilibilinomamo a:ka:tuduwatanako. ¹¹

Alo Magumulo Ilukuli Tanalo

¹¹ Nale me iyaiya tanalo la: analemata, mabu na ubila la: me teteno tanalo ma kunu niyatawala:, tete nanitabonomolo a:pe la:le u lao tanalona kemaimiaema:, mabu a nanitabokobi midipino igilo mula: tetete netatali. Numa:la:, dopamo ale aimano nanitabokobi midi tanalo Ya:sutamo diyatiyama:, ebe tetelo aimano igilo mula: tanalono maiga tete muludopolo itanami, wiyasiya me tetelo tatalinomoma: edi. ¹² Iyo, egela walo tete eba tatalilo idoko teteno ilibubute nolopoligo, ebema: modobola ale idoko teteno kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo alomote, ale alo teteno gowela tanalo kosiyodiloma: modobo inamabu ka:pupulimalema:. ¹³ Ebema: ale egelano alo magumulo eba ilukulinalo, epetapiate aimano wadewade osiyodilole tanalo kapiya bulamenakoma:na:. Ma kunu a nanitabokobi midipiagodolo kuba ilipo soliyomu osiyodilo tanalo ega:walo gamoda nio tanalo, buwelemele pilo tanalo ega:walo iba:tamo ilipo tabo gela tanalo, gowelao tanalo ega:walo dowata tanalo, ebe kuba tanalo bilibilinomate agodolo akopola:nala:. ¹⁴ Ebema: modobola la:imano kateneno ubi tanaloma tudila:o tanalote eba

† 12:20 Mulo Tabo 25:21-22; Ma:t 5:44 †† 13:1 Tai 3:1; Mulo Tabo 8:15 ‡ 13:3 1Pit 2:13-14 †† 13:6 Ma:t 22:21

‡‡ 13:8 Ma:t 22:39-40; Ya:i 2:8 ††† 13:9 Maimi 20:13-15,17; Totomu 5:17-19,21 ‡‡‡ 13:10 1Kol 13:4-7 § 13:11 Epe 5:14; 1Tes 5:6-7 §† 13:12 1Yon 2:8 §†† 13:13 Luk 21:34; Epe 5:18

olopoligolamelo, la:le wiyasiya Kawodawa Ya:su Kelisokono wadewade kaliku na:pupula:la. †

Lumagi Idite Ebedo Nanitabokobi Midi Tanalome Tanalo Idi Dosiyodilomene, A:ma: Ebe Tanalo Kubama: Ako:geala:

14 La: nanitabokobi midipi magumulo potele elawoa:noma: deda:na, modobola a:ma:le ebe nilakapo kimalagidilamo nelawiye, ebene ebete ebene nanitabokobi midi tanalome kebe iyaiya tanalo kosiyo-dilolenakole, a:ma:le ebe tanaloma: eba:go akoapaminateua:la. ††² Ebema: numa:la:, nanitabokobi midi dawa idite ebene nanitabokobi midi magumulo elawoma: deda:na, ebete olowame baiamo tote, piyate ida:da:li amamateleneo katene inamabu dapalomona-ka, ebete ebako inamabu laema: talenama: kegena: Wiyasiya idawate ebene nanitabokobi midi magumulo elawoa:dopoma: eba eda:nalo, olowame baine pali inamabunomo uwatenako mabu ebe inamabu ida:da:li amamateleneo inamabua. ††³ Ebema: dopo lumagite inamabu bilibilinomo nao talena:noma: eba genalo, wiyasiya ebene nanitabokobi midi ekawite inamabu idi nama: talenama: degemene, ebete ebe tanaloma: ebene ekawino woki kubama: akogeala: Ega:walo potele inamabu idi nama: talenama: degemene, ebete talena:noma: gedawano osiyodilo tanalo atumu kubama: akogeala:, mabu Godote ebe nilakapo kimalagidilamo iyalo elawiya. ††⁴ Eiyee! Mabu keleka: a:ma:le Godokono wokodawa idino tanalo danagiyamidama:wenaka? Ebe lumagino woko Namutudawate a:ka:tuwa: ebene tanalo eba anagiyamidamelowadenoma: da:begemene o kubama: da:begemene, wiyasiya a:ma:lea:! Numa:, Kawodawa Godokono elawo modobola ebe wokodawatamo walubi tanalo iyatima:, ebema: nanitabola, ebete ebene nanitabokobi midi magumulo a:kegemene, wiyasiya ebete kodakodalo kutitamene. ††

⁵ Ega:walo me tanalo idila. Nanitabokobi mididawa idite Godoko amamatema: kapiya egela kawonomamo malagidilonako, ebema: ebete ebe egela talenama: eba genalo epatamo talena ebo iyatinako, iba:te ebe egelalo ibino iyaiya woko osiyodilole tanalo ega:walo kalakala tanalo kosiyo-dilolema:. Wiyasiya lumagi idite Godoko amamatema: egela bilibilinomo modoboma: eba genalo kapiya egela idi iyanomo talena egelama: ka:midina:. Ebema: me tanaloma: la:imano sosi epono iyaiya wokite da:pola:lamena, la: magumulo idite idawano wokino tanalameo gito akotuduwatata:. Ao, modobola la: bilibilinomate ma kunu nosiyodiliyala:, lumagi idino nanitabokobi midi tanalote ebene tepo magumulo keba kunu kiyatuminale, ebe a:ka:tuwa: ebe woki kodakodalo lawete aimano Kawodawa kowalagonama: eba kunu nokolinamene. ††⁶ Iyo, numa:la:, la: magumulo potele egela idi kawoma: degena, ebete lumagi idino tanalo malagidilola:no aimano

Kawodawa kapiya adipatema: ebe egela talenama: midinako. Ega:walo potele olowame bailo katene lawete denanako, ebete atumu aimano Kawodawa kapiya malagidilole osiyodilonako, mabu ebete ebe nao inamabuma: Godotamo kalakala tabo adipatenako. Ega:walo potele ebe katene nao talenama: degena, ebete atumu aimano Kawodawa kapiya malagidilole nao inamabu epetapino tanaloma: kalakala tabo ebetamo eba adipatelo, wiyasiya ebe katene inamabu iyabaiamo gito iyatinako. ⁷ Ebema: la: me kawo tanalo nemalagidilala:, a nanitabokobi midipate me opolo eba ilukulinalo, a a:ka:tuwa: a kekalakalalaema: aimano iyaiya ubi tanalo osiyodilole modoboa:, mabu a aimano Kawodawa kowalagonama: bilukulinama: Ebema: ale aimano nanitabokobi midi mabuma: da:elaoma:, ebe tanalo atumu aimano ubi gabodo a:kosiyo-diloma:, ale aimano Kawodawa kowalagonama: ka:elaomalema:. Ebema: ale dilukulinama: o ale da:elaoma: ebe tanalo kawo tanalola:. Kawo tanalo ebe ale Kawodawano epoma: deda:onama: ebe tanalola. †††

⁹ Nanitabola, Kelisote ebe mabuma: a:e magumune walo igilamo a:kemaigiya, dopamo da:elaiya ega:walo me tetelo igilole dilukuliona ebe epo bilibilinomono Kawodawama: keda:nama:. ¹⁰ Ebema: mabu keleka: a:ma:le a:imano nanitabokobi midi ekawino tanalo danagiyamidama:wenaka? Ega:walo beda: mabuma: a:ma:le ebene tepo magumuno woki kubama: degeawena? Numa:, a bilibilinomate Godokono ololo apulo eba lamota:onalole ebe kapiyate aimano tanalo ebo kanagilameleaemene. ¹¹ Ebe mabuma: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana,

“Na ebe uwomua: tetelo dokolinamo ebe Kawodawala,

ebema: na nani tabonomo gemo, epo bilibilinomate pupamo eba pilukulilo na ebo kapamamanatenema:na:.

Iyo, na nani Godoma: deda:namo,

ibi bilibilinomate ebe tanalo ibino tabamo kapa-wokalima:na:.” ††

¹² Ebema: me tanalo ebe kawo tanalonomola, Godoko kapiyate a bilibilinomono tanalo eba anagilameleaemelo, ale aimano iyaiya kuba osiyodilole wiya uwatelo ebe odiyoboma: ale tabo idi gelama: a:ka:modoboma:.

A:ma: Nanitabokobi Midi Ekawi Idino Agowa Ukamidawama: Akoeda:la:

¹³ Ebema: modobola a nanitabokobi midipi magumulo idite idino tanalo anagiyamidame tanalote nolopoligoaemene. La: wiyasiya me tanalo nemalagidiliyala:, la: magumulo idite ebene nanitabokobi midi ekawino agowa ukamidawama: akoeda:la: ebete gakapoma:. ¹⁴ Nanitabola, na Kawodawa Ya:suko magumulo eba okolinalo me wokite nagodolo kawonomoma: eda:na, nao inamabu bilibilinomo magumulo Godote inamabu kapiya idi talenama: kegena:, wiyasiya kebe tetelo lumagite ebene

† 13:14 Epe 5:11 †† 14:1 Lom 15:7 † 14:2 W Mab 9:3-4 †† 14:3 Kol 2:16 †† 14:4 Ma:t 7:1; Ya:i 4:11-12 ††† 14:5 Gal 4:10-11

††† 14:7-8 Gal 2:20 § 14:10 2Kol 5:10 †† 14:11 Ais 45:23; Pil 2:10-11

nanitabokobi midi tanalone inamabu idi talenama: degemene, ebe tetelo ebe inamabute ebetamo da-leyama: keda:mene. ^{†15} Ebema: a:imano nanitabokobi midi ekawite kebe inamabu talenama: degena, a:ma:le ebe inamabu eba nitalo ebenu woki da:kubaimene, a:ma:le ebe tanalo nilakapo kimalagidilamo kosiyodilawita: Eiyee! A:ma: bae nao magumulo ekawino agowa ukamidawama: akoeda:la:, mabu Kelisote ebe lumagi mabuma: atumu a:ka:iya! ^{††16} Ebema: a:imano nanitabokobi midi tanalone kebe tanalo osiyodiloma: modoboma: degeawena, a:ma: ebe tanalo eba osiyodilutalo lumagi idino agowa dukamidama:emene, ebe tanalo modoboa: Mabu keleka: a:ma:le tanalo idi a:imano tuputupu wokilo eba osiyodilutalo, epetapiate ebe tanaloma: kubama: degelita? ^{††17} Numa:, Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalono magumu ebe nao tanaloma: ega:walo nio tanaloma: Ao, ebenu Uliyanate nanitabokobi midipiatamo dikalamena, ebe tuputupu okoli tanalo ega:walo milo tanalo ega:walo kalakala tanalo, ebe iyaiya tanalo ebe ebenu Kawo Elawodawano tanalono magumula. ^{††18} Ebema: lumagi idite eba kunu Kelisotamo woko eba osiyodilonalo ebenu nanitabokobi midi ekawino agowa ukamidamea:no, Godote ebetamo nanitabolo kekalakalamene ega:walo epate atumu ebetamo kekalakalaoma:na:

^{††19} Me mabuma: modobola ale aimano woki kawonomamo milo gabo kapiya bowaloma:tanama:, eba kunu idite idi kowalubi, idite idi kowalubi, ale nanitabokobi midi magumulo kapepeoma: ^{††20} Ebema: Godote kebe wade woko lumagi idi magumulo dosiyodilona, a:ma:le a:imano bae nao tanalomo ebe woko akokubaima:la:. Nao inamabu bilibilinomo talena:nola, wiyasiya a:ma: inamabu idi eba nitalo nanitabokobi midi dawano agowa ukamidawama: deda:emene, Godote ebe tanaloma: kubama: kegemene. ^{††21} Wiyasiya kebe tetelo osiyodilo tanalo idima: talena nanitabolo itana:no, ebenu a:ma:le a:imano nanitabokobi midi ekawi eba malagidilole a:ma: a:ka:tuwa: a:ma:tamo talena diyata:wenakomene, Godokono umi magumulo a:ma:le wade tanalonomo bosiyodilonakoma:ta, mabu a:imano tanaloma: ekawite ida:da:li amamatelono katene nao tanalodo o elawo da:imi obo ni tanalodo o ebako iyaiya osiyodilole tanalo idido agowa a:kukamidamene.

^{††22} Ebema: ebako iyaiya osiyodilole magumulo Godote a:imano nanitabokobi midi tanalodo tanalo idino talena: tanalo a:ma: diyatumitana, modobola a:ma: ebe tepo magumuno woki epetapiatamo akoo-wokalima:la:. Numa:, kebe lumagite ebenu nanitabokobi midi tanalome ma kunu diyatawana, ebenu osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo ebete Godokono da:peso talena idi kapiya kadikamidalena:, ebema: ebete nekalakalamene! ^{††23} Wiyasiya ebete ebenu tepo magumulo inamabu idi nama: talenama: eba genalo gito denamene, kuba wiya ebetamo

ka:pemene mabu Godote ebetamo dikamiya, ebete ebe tepo magumuno nanitabokobi midi tanalome ka:tuduwata: Nanitabola, lumagite ebenu tepo magumuno nanitabokobi midi tanalome tuduwata:noma: eba editalo tanalo idi dosiyodilomene, Godokono umi magumulo ebe tanalote ele gabo odidi tanaloma: keda:mene.

La:le Epetapi Malagidilolea:no La: A:ka:tuwa: La:imano Tanalo Kapiya Akomalagidilolenala:

¹⁵ Ebema: nanitabokobi midipi magumulo a piyate elawoelawopima: deda:onama:, modobola ale aimano elawoelawoa: nanitabokobi midipi ekaki eba walubililo, iba:te kodakodalo kelamota:onama: a a:ka:tuwa: aimano tanalo kapiya a:kemalagidilolenama:. ² Iyo, a bilibilinomo magumulo idite ebenu osiyodilole magumulo ebenu ekawi wadenomamo eba walubilo ebe nekalakalaimene, ebete ebenu nanitabokobi midi magumulo wadenomamo kapema: ^{††3} Numa:la:, Kelisote eba kunu wagenenaki, iyo, ebenu osiyodilole magumulo ebe a:ka:tuwa: ebenu tanalo kapiya kemalagidilonamia:, ebema: ebete Godokono Bukalo ebenu tanalo iyalo ma kunu awokalimiya, "Godote, epate kebe tanalome a:ma: kemalogotanaka, nale a:ma:tamo tuduwata magumulo ebe atu tanalote natamo na:kemaimiona." ^{††4} Nanitabola, Godote ebenu Bukamo kebe iyaiya tabo dopamo dakuloliya, ebe tabono tanalo bilibilinomate a iyatuaema: pola:na, iyo, ale ebenu Buka apuapuno tabone walubi elawo lawete temeteme magumulo kodakodalo eba lamota:onalo, aimano nanitabo kalakala tetete ka:pema: olowiolo makopelena:ma: ^{††}

⁵ Ebema: potele ebenu nanitabokobi midipiatamo kodakodalo lamota:ona tanalo ega:walo walubi elawo tanalo dikalamena, modobola ebe Kawodawa Godote la: nowalubilima:ta, la:le Ya:su Kelisoko eba walo:ma:talo woki kapiyama: keda:wenama:. ⁶ Me gabodo la: bilibilinomate la:imano tabo madodo kapiyama: eba midilo, aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono Nabiwi Godoko ebo kemoiomamota.

Yua:piate Godoko Moio Tanalo

⁷ Ebema: epetapiate la:imano tuputupu ilukuli tanaloma: Godoko kemoioma:, modobola la: magumulo idite idi nilakapo kimalagidilamo nelawenakiyala:, Kelisote la: nilakapolo keba kunu kuwaketiyala eba kunu. ⁸ Nale la: analemata, Kelisote a Yu epatamo wiya: wokodawamu piya, Godote aimano ewoni nabiatamo kebe nani tabo dopamo ka:kiyawaonakile ebe tanalote ebenu osiyodilole magumulo nanitabonomolo kapawokalaoma:. Ega:walo Kelisote Godokono nanitabo tanalo eba kunu eba pawokalimilo, ⁹ ebe tanalodo ebete la: Yua:piatamo atumu gabo a:posiyodiliya la:le Godokono nilakapo

† 14:14 Ali 10:15; Tai 1:15 †† 14:15 1Kol 8:11-13 † 14:19 Lom 12:18; 15:2 †† 14:20 1Kol 8:13

†† 15:2 1Kol 10:24,33 ††† 15:3 Oale 69:9 ††† 15:4 2Tim 3:16 § 15:7 Lom 14:1 §† 15:8 Ma:t 15:24

tanaloma: ebe kemoiawenakoma: . Ebe tanalo awokali-
ma: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana,
“O Godo, nale Yua:pi magumulo eba utitalo,
naimano kalakala tabo a:ma:tamo ebema: adipate-
nakomo,
iyo, ibi magumulo nale a:ma: amamate oale alapi-
onakomo.” †

¹⁰ Ega:walo Godokono Bukalo tabo idite na:kegena,
“La: Yua:piala:;
modobola la:le nanitabokobi midipi epetapiago ka-
wonomamo nekalakalaonala!” ††

¹¹ Ega:walo Godokono Bukano tabo idite ma kunu ki-
tana,
“La: Yua:piala:; Kawodawa Godoko nemoiala:;
iyo, iyaiya opo epo bilibilinomate ebe amamate oale
nalapioma:na:!” ‡

¹² Ega:walo tete idilo Aisayate Godokono Bukamo tabo
ma kunu akuloliya,
“Da:ibidikono nabiji Yesiko,
ebeno walone gudi magumune Kawodawa idite ka-
pawokalamene.

Ebene Yua:piate ebenu ubi tanalomo ka:tudila:ona-
ma:;
Godote ebe ebenu Kawo Elawodawano gobe-
bobamo kiyatimene,
ebema: iba:te ibino igilo mula: tanalo ebegodone lae-
ma:

ebenu pe tanaloma: olowiolo bilukulionama:na:.” ††
¹³ Nanitabola, Godote elawo nanitabokobi midipiata-
mo ikalamiya iba:te ibino igilo mula: tanalo nanitabolo
laema: olowiolo kilukulionama: . Ebema: modobola
ebete la: Yua:pino nanitabokobi midi tanalodo
la:imano tepo magumu kawo kalakala tanalomo
ega:walo milo tanalomo netabokailaemene, ebene
la:le ebenu Uliyanano elawamo olowiolo okoli tanalo
magumulo kawonomamo kapepeomamota.

Polote Iyaiya Tabo Epetapi Tolea:no Loma Epo Da:kiyawaolamiya Ebe Tanalono Maburu

¹⁴ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:; niyaniyata.
Naimano tepo magumulo niyatawanamo la:godolo
wadewade osiyodilole tanalo ega:walo kawokawo iy-
atawa tanalo tabokaonomola, iyo, la: magumulo idite
idi mulo tanalomo iyatuima: modobola. ¹⁵ Wiyasiya na
me leta eba osiyodilole, la:le kebe iyaiya tanalo
dopamo kiyatawawiyama nale tolea: tanalago ebe atu
tanalo la: ebe kiyatulaemata, mabu Godote ebenu ni-
lakapo tanalodo na elaweniya, ¹⁶ nale Ya:su Kelisokono
wokodawama: eba eda:nalo la: Yua:pino mabuma:
ebenu woko kosiyodilonama: . Iyo, Godotamo
kalimagono ikameodawa keba kunula:ka: na ebako
dawama: eba eda:nalo, nale Yua:pi kalimagono inam-
abumu midilite ebetamo ebo nikameonakomo. Ebe-
ma: naimano ubi tanalo ma kunula, Godote ebe
nanitabokobi midipi Yua:pi nagodone kalakalago eba

† 15:9 Ali 3:25; Oale 18:49 †† 15:10 Totomu 32:43 ‡ 15:11
Oale 117:1 †† 15:12 Ais 11:10; Awo 5:5

uwatelo, ebenu Uliyanate ibi ebenu talena wokopima:
ebo ka:midilimene. ††

¹⁷ Ebema: na Ya:su Kelisoko magumulo Godotamo
me woko eba osiyodilonalo, ebe mabuma: ama-
manamo. ¹⁸ Numa:la:; Kelisote nado kebe wade
wokonomo Yua:pi mabuma: kosiyodilonamile, na ebe
kapiya tanaloma: tabo tolea:no ka:kiyawaomamo. Ebe
woko ebe nale tabo kiyawao tanalomo ega:walo
apa:mo osiyodilole tanalomo, iyo, Godokono anoano
osiyodilole tanalomo ega:walo ebenu Uliyanano elawo
tanalomo dosiyodilonaimo, me ebe wokola. Ega:walo
naimano woko ebe nale Yua:pi Godotamo eba maga-
talelo iba:te ebetamo da:tudila:ona ebe tanalola, ebe-
ma: nale Kelisokono Wade Tabo kiyawao tanalago tote
Yelusalema kawo duliyomolone wagilimite Ilikama
mulu opamo gito nemaigimo, iyo, ebe woko ka-
wonomo nale nanitabonomolo opolimo. ²⁰ Nanitabola,
na ubi kawonomamo ma kunu iyatinaimo, nale Ke-
lisoko iyatawa:piatamo ebenu Wade Tabo
ka:na:kiyawaonakoma:; mabu na ubia:nola lumagi
idite dopamo dowagilimi ebe woko unamo woko walo
ka:nosiyodiloma: . †††²¹ Numa:la:; Godokono Bukalo
tabo idite ebe tanalo awokalima: ma kunu itana,
“Dopamo piyate Kawodawano tanalo kiyatawaiya:;
iba:te ebenu tanalo kuima:na:;
ega:walo piyate ebenu tabo dopamo kolowiya:;
iba:te walone tetelo wadenomamo kiyatawao-
ma:na:.” †††

Polote Loma Kawo Duliyomolamo Toma: Ebenu Nopo Dawokalimiya

²² Ebema: nanitabola, dopamo tete bilibilinomo
epetapilo nale la:tamo pema: dowagelenakimo,
gabote wiyasiya natamo mopilo itananaki. ²³ Wiyasiya
me tetelo me tatali opo bilibilinomolo woko opoliyal-
imo, ebema: na ubila nale Spa:ini opamo wokoma: eba
petolo gabo tetelo la: pulaema: . Nanitabola, ulama
bilibilinomo epetapilo la: mabuma: ubi ma kunu iyati-
nakimo, ebema: tete tatalila na la:go kalakalago eba
pokoliatepalo, modobola la:le na ebo kowalubini-
mamota nale naimano oli woko baiamo ka:toma: .

²⁵ Me tetenomolo nale wiyasiya la:tamo pea:no
dopamo Yelusalema kawo duliyomolamo ka:tomamo,
Godokono epate ebolo dilukuliona ibi ka:nowalubili-
ma: . ²⁶ Maburu Ma:sadoniya opo ega:walo Guliki opolo
dilukuliona, ebe sosi epate ibino ubilo nilakapo eba
awokalimilo mani ebo alomiya, Godokono epate
Yelusalemalo dilukuliona ibino nigologolopi kowalubil-
ima: . ²⁷ Nanitabola, iba:te Yu epono nigologolo epo
epetapi kowalubilima: ibino ubi tanalo kalakalago diy-
atiya, ebe tanalo ebe modobo wokila. Iyo, dopamo Yu
epate Yua:pino igilo mula:le mabuma: iba:tamo
Godokono tepo magumuno wadewade tanalo wiya:no
gito ikalamiya, ebema: modobola me tetelo Yua:piate

†† 15:16 Lom 1:5; 11:13 ††† 15:20 2Kol 10:15-16 ††† 15:21
Ais 52:15 § 15:22 Lom 1:13 §† 15:25 1Kol 16:1-4 ††† 15:26
1Kol 16:1; 2Kol 8:1; 9:2,12; Ali 24:17

ibino nilakapo maniamo ega:walo inamabuamo Yu epo gito nowalubilima:na: †

²⁸ Ebema: naimano tanalo ma kunula. Yua:piate nilakapolo dalomoiya, nale ebe mani kawodopo Yelusalema duliyoumolo epatamo eba pikalamelo, ebe walubi woko iba:tamo popoliyate nale Spa:ini mulu opamo to ebo kowagilimamo. Ebene gabo tetelo nale la:tamo da:pemaigamo, na iyatawala nale la:go eba pokoliatepalo, Kelisote nado ebena iyaiya kalakala tanalamo la: ebo ketabokailamolema:ta. ††

³⁰ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, nale Godokono Uliyanano nilakapo tanalamo la: aimano Kawodawa Ya:su Kelisoko magumulo ma kunu toweo-laemata, nale naimano tanaloma: Godotamo keba kunu ka:towetoweonakomo, modobola la:le nago kapimiya atumu na elawonomamo nadipanateniyala:.[‡]
³¹ Ebene nale Yudiya opamo da:tomo, modobola la:imano towetowe tabono walubi tanalodo Godote na ebolo na:ga:lunatenemene nanitabokobi midia:piate na kubainamekapoma:, ega:walo ebena epate Yelusalemalo dilukuliona, nale nanitabokobi midipi epetapino nilakapo mani iba:tamo da:nikalaemo, ebete ebe tanalodo ibino kalakala kawokobi na:midililaemene. ³² Ebema: nanitabola, Godote ubi diyatimene, na ebe tanalone la:tamo kawo kalakalago pete naimano uliyana apulo nale la:godolo wade ela kapamiatepamamo.

³³ Epatamo milo dikalamena, modobola ebe Godote la: bilibilinomagodolo nokolinamene. Me tabo ebe nanitabonomola, taula.

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Nilakapo Tabo Ebena Namutupiatamo Da:kiyawaiya

16 Ebema: a nanitabokobi midipino naniko Pibikono tanaloma: na Polote la: analemata, ebe Senekiliya duliyoumolono sosi watowatopi magumulo wade walubi kamiyale idima: eda:na. ² Ebete la:tamo da:pemaigamene, modobola la:le Kawodawano mailamo ebe kalakalago eba lawelo, modoboa: tanalo idi ebegodolo duma:ema ebetamo gito nikamiyala:, mabu Godokono epate ebako osiyodilo tanalodo ebena wadewade ga:limapi gudima: eda:ona. Nanitabola, dopamo tete bilibilinomo epetapilo na ega:walo epo epetapi bilibilinomo ebete a wadenomamo walubinaki.

³ Ega:walo nale Pilisilako Akuilako iba:tamo nilakapo tabo palibomo, nanitabola, iba:te Ya:su Kelisoko magumulo nago wade woko osiyodilonaka. [‡] Iyo, tete idilo iba:te na mabuma: ibino igilo atutulatelema: negeliya ebe tanalo kawo tanaloo:, ebema: ibino katene apa:mo tatalila a:elama:, ebe mabuma: na ega:walo Yua:pino sosi epo bilibilinomate iba:tamo nekalakalaonama:. ⁵ Ega:walo kebe nanitabokobi midipiate ibino motolo daladabutinaka, naimano nilakapo tabo iba:tamo atumu nakapalibomo.

† 15:27 1Kol 9:11 †† 15:28-29 Lom 1:11 ‡ 15:30 2Kol 1:11; Kol 4:3; 2Tes 3:1 †† 16:3 Ali 18:2

Ega:walo naimano wade lumaginomo Epinitasitamo nilakapo tabo kapalibomo, ebe A:isiya opo kawonomo-lo Kelisoko nanitabokobi midipi magumulo dopo lumagima: ediya.

⁶ Ega:walo naimano nilakapo tabo Ma:litamo nakapalibomo, ebe la: mabuma: woko elawonomamo dosiyodilonami ebe kamiyalela.

⁷ Ega:walo naimano Yu epo netewa dubu A:ndolonaikasiko ega:walo kamiyale idi Yuniyasiko, iba:tamo naimano nilakapo tabo atumu nakapalibomo. Iba:te Ya:sukono alibolepi magumulo kawokawopima: eda:ona, nanitabola, iba:te dopamo nago idoko motolo ilukulinamiya, ega:walo nale Kelisoko nanitabokobi midia:no iba:te dopamo ebetamo olobiliya.

⁸ Ega:walo A:mapiliyatasitamo naimano nilakapo tabo kapalibomo, ebete aimano Kawodawa magumulo naimano wade namutudawama: eda:na.

⁹ Ega:walo naimano nilakapo tabo Ebanasitamo nakapalibomo, ebe Kelisoko magumulo ago woko bosiyodilona, ebena naimano wade lumagi idi Sta:ikisiko ebete atumu naimano nilakapo tabo olowite nelaemene.

¹⁰ Ega:walo Apilisitamo naimano nilakapo tabo kapalibomo, ebete ebena Kelisoko waloma:ta tanalo tolea:no iyalo awokaliminomo awokalimiya.

Ega:walo Alistabulasikono moto gu epatamo naimano nilakapo tabo atumu nakapalibomo.

¹¹ Ega:walo naimano Yu lumagi idi Elodiyanatamo naimano nilakapo tabo kapalibomo.

Ega:walo Nasisasikono moto gu epo magumulo piyate Kawodawa Kelisoko nanitabokobi midipima: eda:ona, nale naimano nilakapo tabo iba:tamo atumu nakapalibomo.

¹² Ega:walo Taipinako Taiposako iba:tamo naimano nilakapo tabo kapalibomo, me kamiyala:te Kawodawatamo woko wadenomamo osiyodilona.

Ega:walo nale naimano wade lumaginomo Pesisitamo naimano nilakapo tabo atumu nakapalibomo, ebe Kawodawatamo woko elawonomamo dosiyodilonami ebe kamiyale idila.

¹³ Ega:walo Lupasitamo naimano nilakapo tabo kapalibomo, ebete Kawodawatamo woko elawamo eba osiyodilonalo wade mailonomo ebo lawiya, ega:walo ebena menokote atumu naimano nilakapo tabo olowite nelaemene, mabu ebete na ebena gudu idima: midiniya. ‡

¹⁴ Ebene Asinikitasiko ega:walo Pelegoniko, Emisiko ega:walo Patobasiko, ega:walo dubu idi Emasiko, ibi ega:walo iba:go dilukulina nale ebe nanitabokobi midipi bilibilinomatamo atumu naimano nilakapo tabo kapalibomo.

¹⁵ Ebene Pologasiko ega:walo Yuliyako, Neliyasiko ega:walo ebena ekawi buwele, iyo, Olimapasiko atumu ega:walo Godokono epo epetapi bilibilinomate iba:go dilukulina, iba:tamo nale naimano nilakapo tabo kapalibomo.

‡‡ 16:13 Mak 15:21

¹⁶ Ebene la: daladabuta:ema, modobola la: bilibili-nomo epetapiate epetapino koto uwateuilo na:wiyami-dauiyala: . Nanitabola, iyaiya sosi epo epetapi bilibilinomate ibino nilakapo tabo la:tamo palibola: . †

**Polote Ebena Iyayia Uwomu Iyatulame Tanalo
Da:kiyawaiya**

¹⁷ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, nale la: kawonomamo analemata, la: nanisiwale! Piyate nanitabokobi midipi magumulo anagiyamida tanalo eba osiyodilolelo epetapino nanitabokobi midi tanalo da:kubailamenaka, la: iba:go kapiyama: akoeda:oala: . Nanitabola, la:le wade wokiago dopamo duwata:wiyama, iba:te ebe wadewade iyatulame tanalago gowelaona, ††¹⁸ ebema: piyate ebako kubakuba tanalo dosiyodilolena, iba:te aimano Kawodawa Kelisotamo nani woko osiyodilola:no, ibino kateneno kubakuba ubi tanalo kapiyamo tudila:ona. Ebene piyate kuba osiyodilole iyatawa: gudimu dilukulina, iba:te ebako tuputupupi a:da: elemasigi mulo tanalodo eba walogolenalo ibino tepo magumuno woki ebo kubailamenaka. †¹⁹ Wiyasiya la:imano tanalo eba kunua: . Iyo, epo epetapi bilibilinomate iyalo olowiya, la:le Kelisokono nani tabamo da:tudila:wenama, ebema: la: mabuma: na kawonomamo kalakalanamo, ega:walo na ubila la: mulo wokido wadewade tanalo kapiya eba malagidilolenalo, kuba osiyodilole iyatawa: gudimu nilukulinala: . ††

²⁰ Ebene epatamo milo dikalamena, ebe Godote tete tatalila Saitanako la:imano agowa mabuamo ba:idilote, la:le ebe agowamo ebo ka:mikitamamota. Modobola Kawodawa Ya:sukono nilakapo tanalote la:godolo nitanamene. ††

²¹ Ebene nago woko kapimiya dosiyodilona, ebe wadedawa Timotite naimano Yu namutupi epetapiago Lusiyasiko ega:walo Ya:isoniko ega:walo Sosipatako, iba:te ibino nilakapo tabo la:tamo paliba. †††

† 16:16 1Kol 16:20; 1Pit 5:14 †† 16:17 Ma:t 7:15; Tai 3:10 † 16:18 Pil 3:19; 2Pit 2:3 †† 16:19 Lom 1:8; 1Kol 14:20 †† 16:20 Wabu 3:15 ††† 16:21 Ali 16:1-2; 19:22; 20:4

²² Ega:walo me tanalo idila. Na Tetiyasite Poloko mabuma: me leta tabo akulolemo, ma kunu nale aimano Kawodawano mailamo naimano nilakapo tabo atumu la:tamo nakapalibomo.

²³ Ega:walo Ga:iyasite ebena nilakapo tabo kapalibo, ebena motamo sosi epate paladabutinaka, ega:walo na Polote eba:go eba okolinalo ebete na wadeno-mamo walubininako. Ebene me kawo duliomolono gabamani apulo mani dumina ebe dubu Elastasiko, ebete aimano nanitabokobi midi ekawi Katasiago, iba:te la:tamo ibino nilakapo tabo atumu nakapaliba. †††

²⁴ Modobola aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono nilakapo tanalote la: bilibilinomagodolo nitanamene. Me tabo ebe nanitabonomola, taula. †

Polote Leta Uwomu Apulo Godoko Demoiya

²⁵ Ebema: modobola a Godoko kowalogiye! Na Polote Ya:su Kelisoko mabuma: kebe Wade Tabo ka:kiyawaonakomo, Godote modobola ebe wade tanalomo la: nanitabokobi midi magumulo kodakodailaema: . Nanitabola, ebete dopamo tete geyageyanomolo kebe nanitabo tanalo kowaminanamide, me tetelo ebete ebe tanalo eba awokaliminalo na ebema: kiyawaonakomo. ††²⁶ Iyo, Godokono woki awokalimipiate ebena Bukamo dopamo dukulolenakiya, ebe iyaiya tabono tanalone ebena nanitabo tanalote me tetelo nawokalana, ebema: Uwomua: Igilo Godote a ebena wokopi na:totomuatenana, ale ebena nanitabo tanalo me opo epo bilibilinomatamo kanawokalima:, iba:te ebe nanitabokobi eba midinalo ebetamo ka:tudila:onama: .

²⁷ Ebema: Mulodawanomo ebe Godoko kapiyala. Modobola ebete Ya:su Kelisodo amama tanalo lawete, ebena ebe wade tanalote uwomua: tetelo ebegodolo nitanamene! Me naimano tabo uwomula. Taula.

††† 16:23 Ali 19:9; 1Kol 1:14 § Lom 16:24 buka apuno tabo Polote ebena letamo kakuloliya:, wiyasiya ebena leta osiyodilo walogabo apune nanitabokobi mididawa idite akuloliya. §† 16:25 Epe 1:9; 3:5,9; Kol 1:26; Lom 1:5

1 Kol

1 Na Polotela, Ya:su Kelisote ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila mabu Godote ebenu ubilo na ebema: ka:na:miya. Na ega:walo a nanitabokobi midipino ekawi Sostenisiko, ² ale la: piyate Kolini duliynomololo Godokono sosi epoma: deda:wenama, iyo, ebete Ya:su Kelisoko magumulo la: kebe epate ebenu wade-tale-napima: keda:wenama: deka:la:mitia, ale me leta la:tamo paliboma:. Ega:walo piyate iyaiya opolo eba ilukulinalo aimano Kawodawa Ya:su Kelisote ibi kowalubilima: ebenu mailo deka:minaka, me leta ibi bilibilinomatamo atumu na:ka:toamene, mabu ibino Kawodawa ega:walo aimano Kawodawa, ebe kapiyala. ³ Modobola aimano Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo la:tamo nikalaema:ta.

Polote Kolini Sosi Epono Tanaloma: Kalakala Tabo Godotamo Dadipatiya

⁴ Tete bilibilinomo epetapilo na la:imano tanaloma: Godotamo kalakala tabo adipatenakomo, mabu ebete Ya:su Kelisokono woko magumudo ebenu nilakapo tanalo la:tamo nanitabonomolo ikalamiata. ⁵ Numa:la: la: Kelisoko magumulo eba ilukulinalo la:imano tepo magumuno walubi tanalo bilibilinomo ebegodone gito uwatimata, ebema: ebenu elawo ega:walo iyatawa tanalo la:godolo ba:pola:na, la:le iyaiya tete bilibilinomolo ebenu tabo wadenomamo ka:kiyawawenakoma: ega:walo ebenu woki wadenomamo kawokali-ma:wenakoma:. ⁶ Nanitabola, ale Kelisokono tanalo la:tamo da:pa:kiyawaima:, Godote ebe tabo la: Kolini sosi epono tepo magumamo iyatilametate ebo kodakodaimi. ⁷ Ebene aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono tanalo awokalimi tete ka:pema: la:le kalakalago eba makopelenalo, ebenu Uliyanate ebenu woko kosiyodilonama: kebe iyaiya elawo epatamo kikalame-nale, la:le ebe walubi tanalo bilibilinomo ebo uwatimata, iyo, ebe gito ikalame tanalo magumulo idi kapiya lawea: tanalote la:godolo kitana:. ⁸ Ebema: kalakala kawonomola, mabu Godokono osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo ebe nanidawanomola. Numa:la:, ebete la: nanitabonomolo eka:la:miata, la:le tuputupupinomoma: eba eda:onalo Kawodawa Ya:su Kelisokono Kawo Egelalo la:le ebenu ololo apuamo eba kunu ka:nemaimiomamota. Ebema: nanitabola, la:le la:imano nanitabokobi midi magumulo uwomu teta:mo kodakodalo kelamota:wenama: ebete la: wadenomamo ba:buiyalatelenakoma:ta, iyo, ebete

ebenu ubi iyalo iyatiya la:le ebenu Gudago kapimiya kalakalago kilukula:wenama:, ebe Gudu ebe aimano Kawodawa Ya:su Kelisotela. †

Kolini Sosi Epo Magumulo Anagiyamida Tanalate Demaimiya

¹⁰ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, nale Kalowikono moto epagodone tabo ma kunu olowimo, iyaiya apaminatui tanalate la:godolo ba:pola:na. Ebema: aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono mailamo nale la: ma kunu analemata, la: Godokono ubi tanalo kapimiya kosiyodilola:wenakoma: woki kapiya nelawenakiyala: ebakobako iyaiya anagiyamida tanalate la: magumulo pola:nakapoma:, iyo, modobola la: la:imano tepo magumulo woki kapiyanomoma: neda:onala:. ††¹² Numa:la:, naimano ubia: tanalo ebe ma kunu. La:imano sosi taneba magumulo la: epetapi bilibilinomate iyaiya daedale woki tabo ma kunu gelanakomata, idawate na Polokono tanebadawama: bege, idawate na Apolosikono tanebadawama: bege, ebenu idawate atumu na Pitakono ‡ tanebadawama: ba:kege, ega:walo idawate atumu ebenu amama magumulo na Kelisokono tanebadawama: kegenako. ††

¹³ Eiye! Kelisokono sosite ebenu ape kapiyama: eba eda:nalo, la: epetapiate ebe ape iyaiya anagilaema: wagenamata! La: epetapi naimano tanebapima: degelawenama, na ubia:nola. Numa:la:, na Polote la: mabuma: kewa olotolowalo ka:iya:, ebe mabuma: la:le la:imano obamo waduba:midaole tanalo delawa:ima, ebe tanalo Kelisokono mailamo laimata, naimano mailamoa! ¹⁴ Iyo, naimano kalakala bitana, mabu nale la: obamo kowaduba:midaole: wiyasiya la: bilibilinomo magumulo Kalisipasiko ega:walo Ga:iyasiko ebe dubu netewanomo waduba:midaolimo. †††¹⁵ Ebema: la: bilibilinomo epetapi magumulo idite ka:modobona: mako daedale tabo gema:, obamo aduba:mida magumulo na Polokono waloma:tadawama: edimo.

¹⁶ Iyaiya! Woki idi natamo ka:ma: a:ka:pe, ma kunu la: magumulo nale Stepanasiko ebenu moto epago atumu obamo a:kowaduba:midaolimo, ebenu la:godolo idawa da:ba:lutale nale ebe obamo daduba:midimo, wiyasiya ebe dawano tanalo na nipo malagidilutamo. †††

† 1:8-9 1Tes 3:13; 5:23-24; 1Yon 1:3 †† 1:10-11 Pil 2:2 ‡ Bu-ka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa Pitakono mailo idi ebe Kipasetela. †† 1:12 1Kol 3:4; Ali 18:24-28 ††† 1:14 Ali 18:8; Lom 16:23 ††† 1:16 1Kol 16:15

¹⁷ Nanitabola, Kelisote na iyaiya epatamo kaliboniya: nale ibi obamo ka:nowaduba:midaolema; ao, ebe wiyasiya na ebenu Wade Tabo kiyawaoma: aliboniya. Numa:la; ebe Tabono elawo tanalo ebe Kelisote kewa olotolowalo da:iya ebe tanalono elawo awokalimi tanalola, ebema: nale me opo epono iyaiya mulo tabamo Wade Tabo kiyawao modoboa; mabu kebe lumagite ebe tabo me opono mulo tanalamo da:kiyawaomene, Kelisokono a:e tanalono elawote ebe tabo kiyawao magumulo nanitabolo akawokalamene.

Kelisoko Ebe Godokono Elawo Ega:walo Mulo Awokalilamedawala

¹⁸ Nanitabola, piyate ibino igilo mula: gabo anae-toamida magumulo Saitanakono ele gabo dodidina, iba:te nemalagidilona nale Kelisokono a:e tanaloma: da:kiyawaonakomo ebe tabo ebe daedale woki tabola. Wiyasiya a piyate aimano igilo mula: tanalo laema: nanitabokobi midi gabodo da:tolamenama; aimano wokilo ebe tabo Godokono elawo awokalimi tanalola. ^{†19} Ebe mabuma: Godote ebenu Bukalo tabo ma kunu gena,

“Me opopiate kebe epo ibino mulopima: degelana, nale ebe dubuno iyaiya mulo tanalo ka:kubailaemamo.

iyo, iba:te sukulu magumulo kebe kawokawo tanalo kiyatawaiye,

nale kegemamo ebe tanalo kawokawo tanalola: ebema: iyabaiamo gito kalomomamo.” ^{††}

²⁰ Me tabono magumu ma kunula, me opote uwomu teta:mo nemaiga:no epo bilibilinomo magumulo mulodawa kapiya idite nanitabolo a:kokolinamene, iyo, ibino kawokawo sukulu magumulo la:le iyatawadawanomo kapiya kuma:wenakoa; ega:walo gabamani apulo dapamineuina iba:te ibino daedale wokino tabo kapiya kiyawaonaka. Ebema: nanitabola, me opo epate kebe tanalo wadewade mulo tanaloma: degelana, Godote ebe tanalo bilibilinomo daedale tanalo iyalo awokalimiya! ^{‡21} Numa:la; Godote ebenu nanitabo mulo tanalodo gabo odiyobiya, me opo epo a:ka:tuwa: ibino mulo wokino tanalodo ebenu nanitabo tanalo kiyatawaoma;. Ebe tetelo ebete wiyasiya ebenu ubi tanalo ma kunu iyatiya, ale epatamo kebe Wade Tabo ka:kiyawaonakoma; ebe Tabo iba:te aimano daedale wokino taboma: degelana, Godote ebe Tabo awokalimi tanalodo nanitabokobi midipino igilo nanitabonomolo na:mulala:lelamena. ^{‡22} Nanitabola, Yu epono tanalo ma kunula, ibi epetapi bilibilinomate negelana, iba:te Godokono elawo awokalimino anoano tanalo nanitabolo dulaema:na: ebenu tabo nanitabokobi ebo ka:midima:na;. Wiyasiya Yua:pino tanalo iyanomola, ibi epetapi bilibilinomate negelana, kebe tetelo iba:te tabo idi olowio tanalodo me opono iyaiya mulo tanalo diyatawaoma:na; iba:te ebe tabo nanitaboma: ebo ka:midima:na;.

²³ A wiyasiya ebe nanitabokobi midia:pino iyaiya kubakuba wokiamo tudila:oa:no, Kelisote kewa olo-tolowalo da:iya ebe tanalo kawo tanalonomoma: eba gelanalo ebe tabo epatamo ebo kiyawaonakoma;. Ebe mabuma: nanitabokobi midia:pi magumulo Yu epono tanalo ma kunula, iba:te Wade Tabo olowio anoano tanalo idi umia:no agowa ebo ukamidaolenaka, ega:walo Yua:piate atumu ebe Taboma: ubia:noma: eba keda:olo daedale woki tabono tanaloma: ebo malagidilonaka. ^{‡24} Wiyasiya kalakala kawonomola, Yu epo ega:walo Yua:pi magumulo Godote kebe epo ebenu gudima: eda:oma: deka:la:miya, iba:te Wade Tabo olowio tetelo nanitabokobi eba midilo ma kunu ebo gelanaka, nanitabola, Kelisoko ebe Godokono elawo ega:walo ebenu mulo awokalilamedawala. ^{‡25} Iyo, numa:la; Godokono osiyodilole magumulo me opo epate kebe tanalo daedale wokima: kegelane, ebe tanalono mulote ibi bilibilinomo mulo tanalo nodoilina, ega:walo Godokono osiyodilole magumulo iba:te kebe tanalo elawoa: tanaloma: kegelane, ebe tanalono elawote atumu ibi bilibilinomo elawo na:kodoilina. ^{‡‡}

²⁶ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala; Godote la: ebenu gudima: eda:oma: deka:la:mitia, ebe kalakala tetete pemaiga:no la: dopamo kebako epoma: keda:wenaima, modobola la: ebe tanalo wadenomamo nemalagidilala;. Nanitabola, la: nanitabokobi midipi bilibilinomo magumulo dopamo kapiyakapiyate me opo epono mulo wokino tanalamo ega:walo elawo tanalamo ega:walo dogodogo inamabu uwate tanalamo kawokawopima: eda:onaimata. Iyo, la: kapiyakapiyanomate Wade Tabo kalakalago eba lawe-lo, wiyasiya la:imano epo magumulo mulopi ega:walo elawoelawopi ega:walo inamabu dogodogopi ibi epetapi bilibilinomate ubia:noma: ebo eda:iya. ^{§27} Numa:la; me opo epate kebe epo muloa:pima: ega:walo dologala epoma: degelana, iyalo tetenomolo Godote ebe eponomo uwatiya, mabu ebete ebenu ubi ebo iyatiya ebe osiyodilo tanalodo me opo epono mulopi ega:walo kawokawopiatamo ilipo kikalaema;. ²⁸ Iyo, me opo epate kebe epo kubakubapima: ega:walo epoma:ma: degelana, Godote ebako epo ebenu gudima: keda:onama: uwatiya, mabu ebe ubila ebe ebenu osiyodilo tanalodo kebe iyaiya tanalo me opo epate wadewadenonomoma: kegelane, ebe tanalo bilibilinomate olopoligote ebete ibino modoboa: tanalonomo ebo kawokalilaemene. ²⁹ Ebema: nanitabola, me opo epo bilibilinomate Godokono ololo apuamo da:ne-maimioma:na; ibi magumulo idi kapiyate a:ka:modobomene ebe a:ka:tuwa: ebe kowalogoma;. ^{§†}

³⁰ Numa:la; Godokono osiyodilo tanalodo la: me tetelo Ya:su Kelisoko magumulo ilukulinamata, la:imano osiyodilo tanalodoa; iyo, ebete Kelisoko ebenu mulo awokalimidawama: da:midiya, ebema: ebete ebe magumudo atamo nanitabo mulo woki ikaeamenako. Ega:walo me tanalo idila, me Kelisote a

† 1:18 Lom 1:16 †† 1:19 Ais 29:14 ‡ 1:20 Ais 19:12; 33:18; 44:25; Yauba 12:17 †† 1:21 Ma:t 11:25

‡‡ 1:23 Lom 9:32; 1Kol 2:14 ‡‡‡ 1:24 Kol 2:3 ‡‡‡ 1:25 2Kol 13:4 § 1:26 Ma:t 11:25; Ya:i 2:5 §† 1:29 Epe 2:9

Saitanakono idoko moto magumune dowagaiya, ebe tetelo ebete ebenu tuputupu okoli tanalo atamo ikaeamete a Godokono epoma: gito midiya. †³¹ Ebe mabuma: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana, "Lumagite a:ka:tuwa: ebenu osiyodilo tanaloma: akowalogala:, wiyasiya Godote ebe magumulo wade woko dosiyodilona, modobola ebete ebe tanaloma: eba kalakalalo ebenu Kawodawa kapiya nowalogramene." ††

Kelisote Kewa Olotolowalo Da:iya, Polote Ebe Tanalo Kolini Duliynomolo Epatamo Dopamo Da:pa:kiyawaiya

2 Ebene naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, dopamo nale la:tamo da:pemaigimo, ebe tetelo nale Godokono nanitabo tanalo la:tamo kawokalima: ebenu tabo eba kiyawaolo nale me opo epono kawokawo iyatulame tabono tanalamo ega:walo ibino mulo wokino tanalamo ka:pa:kiyawaoa:, mabu na ubia:noma: edimo la:le na unamo kadipatenana:ema:.
² Ebema: nale la:go eba okolinale naimano tepo magumuno woki ma kunu iyatimo, naimano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo kapiyadawa unamo eba adipatenalo, ebenu wade wokonomo kapiya ebo kawokalima: Ebe dawa ebe Ya:su Kelisotela, ebenu ebenu wade wokonomo ebe ebete kewa olotolowalo da:iya ebe tanalola. ³ Nanitabola, nale la: magumulo woko dosiyodilonaimo, ebe tete geyageyadopolonaimano ape elawoa:noma: eba eda:nalo, nale Godokono tabo la:tamo wadenomamo ka:kiyawaoma: tete bilibilinomo epetapilo na la:imano ololo apulo tole tanalago anakaminakimo. ⁴ Ega:walo me tanalo idila. Ebe tetelo nale Wade Tabono iyaiya tanalo la:tamo kawokalilaema: me opo epono mulo wokino tanalamo ka:kiyawaonakia: Iyo, na iyatawimo nale me opono mulo wokino tanalamo la: diyatulametama, ebema: Godokono Uliyanate la: magumulo nanitabo woko a:kosiyodilomene, wiyasiya kebe tetelo ebete ebenu elawamo la:imano tepo magumuno woki iyama: da:midililametamene, la: ebenu woko osiyodilo magumudo nanitabokobi midipima: keda:omamota. †⁵ Ebe mabuma: la: me tanalo wadenomamo niyatawala:, la:imano nanitabokobi midi tanalono mabu ebe Godokono elawo tanalola, me opopino mulo wokino tanalola:

Godokono Uliyanate Ebenu Mulo Tanalo Nanitabokobi Midipiatamo Dikalamera

⁶ La: wiyasiya numa:la:, ale Wade Tabo da:kiyawaonakoma: ebe Tabono mulo tanalo nanitabolo bitana, piyate nanitabokobi midi magumulo wadenomamo dapepeona ibi kapiyate ebe mulo modobolo lawenaka. Wiyasiya ebe Tabono mulo tanalo me opo epate ibino wokilo kelawena:, ega:walo kebe kubakuba uliyanate me opolo elawoelawonomoma: deda:ona, ibi atumu ebe mulo tanalo modobolo kelawenakoa:, nanitabola,

ebe kubakuba uliyanano elawo tanalote nolopoligona. ⁷ Iyo, ale Godokono Wade Tabo eba kiyawaolo, ebete dopamo diya gabodo dowaminiya ebe mulo tanalote nanitabokobi midipiatamo me tetelo nawokalana, mabu Godote me opo ega:walo tobolo unu osiyodilolea:no dopamo ebete ebenu ubi tanalo ma kunu iyatiya, walone tetelo ebete ebenu mulo wokino tanalamo a nanitabokobi midipi kowalogoemene.

⁸ La: wiyasiya numa:la:, me opolo elawoelawonomoma: deda:ona, ebe kubakuba uliyanate ka:modobiya: Kawo Alonomago Okolidawano a:e tanalono nanitabo mulono magumu laema: Iyo, iba:te ebe Kawodawano a:e tanalono magumu nanitabolo niyatawaiyataleka: iba:te ebe kewa olotolowalo akanakapumiyana:

⁹ Wiyasiya Godokono Bukalo tabo idite a nanitabokobi midipino tanalo ma kunu awokalimina, "Me opo epo bilibilinomate dopamo kebe wade tanalo kuminakiye,

ega:walo iba:te kebe wade tanalo dopamo kolowionakiye,

ega:walo iba:te kebe wade tanalote ka:pemaigama:, ibino tepo magumuno wokilo kemalagidilonakiye, me tanalo Godote osiyodiliya,

piyate ebe nilakapolo demalagidilona, ebe epo kapiyatamo kikalaema:" ††

¹⁰ Ebema: Godote dopamo dowaminiya, me tetelo ebete ebe wade tanalo ebenu Uliyanano elawamo atamo awokalimiya. Nanitabola, kebe tanalate Godokono tepo magumulo da:pola:na, ebenu Uliyanate ebe tanalo iyatawanomola, iyo, kebe tanalate wamina magumulo da:pola:na, ebe tanalo bilibilinomo atumu ebete modobonomolo ulamenako. ¹¹ Numa:la:, lumagino tepo magumuno woki lumagi idite nanitabolo a:kiyatawamene, wiyasiya ebe lumagino uliyana kapiyate ebenu tepo magumuno tanalo iyatawala. Eba kunu Godokono tepo magumuno woki lumagi idite iyatawama: modoboa:, wiyasiya ebenu Uliyananomo atamo ikaeamiya, ebenu ebenu woko kosiyodilonama: ebete kebe iyaiya elawo atamo gito dikaeamiya, ale ebenu Uliyanano wokino tanalodo ebe walubi tanalo wadenomamo kiyatawamalema:

¹³ Ebe mabuma: ale me opo epono mulo iyatulame tanalamo Godokono tabo ka:kiyawaonakoa:, ao, a wiyasiya ebenu Uliyanano iyatulame tabono tanalamo kiyawaonakoma: Numa:la:, ale Godokono tabono iyaiya magumu tanalo ebenu Uliyanano walubi tanalamo dawokalilaema:, piyate ebenu wokilo demalagidilona iba:te ebe tabono iyaiya magumu tanalo wadenomamo kuwatema:na: ¹⁴ Wiyasiya potele Godokono Uliyanano wokilo malagidilona:no, ebe lumagi modoboa: Godote epatamo dikalamera ebe iyaiya elawo kuwatema:. Nanitabola, ebe lumagite Godokono gito ikame tanalo nanitabokobi midipi-

† 1:30 Yel 23:5-6 †† 1:31 Yel 9:24 ‡ 2:3 Ali 18:9; 2Kol 10:1
 †† 2:4 1Tes 1:5

‡ 2:9 Ais 64:4

agodolo dulaemene, ebe tanalono mabu iyatawa: no epono daedale wokino tanaloma: ebo ke-malagidilomene. Iyo, Uliyanate ebe walubia: no ebete ebe Uliyanano iyaiya woko osiyodilole tanalo wadenomamo a:kiyatawamene. ¹⁵ Wiyasiya la: numa:la:, potele Godokono Uliyanano wokilo demalagidilona, ebe lumagi modobola kebe tanalate ebe ega:walo epo epetapiagodolo da:pola:na, ebe tanalo bilibilinomo Uliyanano walubi tanalamo wadenomamo kanagilamelelaemene. Wiyasiya kalakala kawonomola, me opo epo magumulo lumagi idite modoboa: nanitabokobi mididawagodolo da:pola:na ebe tanalo kanagilamelema:, mabu Godote a:ka:tuwa: ebene tanalo kanagilamelemene.

¹⁶ Ebe mabuma: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu gena,

“Dopamo wagilimi mabune lumagi idite

Kawodawa Godokono tepo magumuno woki nanitabolo kelawenakia;

ebema: idawate modoboa: ebe oli tanalo iyatuima:!”
A nanitabokobi midipiate wiyasiya Kelisokono tepo magumuno iyaiya woki bilibilinomo iyalo uwatiyama: †

Polote Kolini Sosi Epono Anagiyamida Tanaloma: Ibi Kawiya Danaliya

3 Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, niyaniyata, nale la:tamo dopamo da:pemaigimo, ebe tete-lo la: Godokono Uliyanano wokilo dilukuliona ebako epoma: keda:wenamia:, iyo, la: Kelisokono okoli magumulo a:lia:li gudi keba kunula:ka: eba kunu eda:on-aimata! Ebema: nanitabola, Godokono tabo iyatulame magumulo na ebe tabono kawokawo magumu tanalo la:tamo awokalilaema: ka:modoboa:, wiyasiya la: piyate me opo epono wokilo dilukula:wenama nale la: ebako epomu eba malagidilolelo la: ebo walubilinakimata. ² Iyo, ebe tetelo naimano iyatulame magumulo nale la:tamo nono kapiya ikalamenakimata, nale baenomo la:tamo ikalaema: ka:modobonakia:.

Ebene tete geyageyadopo eba petolo, la: wiyasiya nanitabokobi midi magumulo apepeoa:no, me tetelo la: atumu baenomo naoma: ka:modobawena: ^{†13} Numa:la:, nanitabokobi midia:piate keba kunu kilukulione, la: eba kunu la:imano kateneno wokilo ilukulinamata, iyo, la: magumulo epetapiate epetapino mulo woki ega:walo inamabuma: eba dowao, iyaiya apamineu tanalate la:godolo ba:pola:na. Nanitabola, ebe tanalodo la:imano nanitabo tanalote ma kunu awokalana, la: la:imano kateneno wokilo ilukulinamata. ^{†14} Ega:walo nale dopamo egemo, la:imano sosi magumulo idite na Polokono tanebadawama: bege, idite na Apolosikono tanebadawama: bege. Ebe tanalodo la:imano nanitabo tanalote atumu kawokalana, la:le nanitabokobi midia:pino ilukuli tanalo ibamilatelenamata. ††

⁵ Eiye! Me Apolosiko poteleka:? Ega:walo na Poloko poteleka:? A netewapi Godokono wokopila, iyo, la:

† 2:16 Ais 40:13 †† 3:2 Yu Epo 5:12-13; 1Pit 2:2 † 3:3 1Kol 1:10-11 †† 3:4 1Kol 1:12

aimano woko magumudo ebene Wade Tabo nanitabokobi a:midimata. Ebema: numa:la:, a netewapiate la: magumulo iyaiya woko ebe posiyodilolima:, Godote atamo keba kunu kikaeamile eba kunu. ^{††6} Iyo, nale dopamo pete Wade Tabono kikopu la: magumamo pamiote, ebene Apolosite pete ebe kikopu unamo modobo obo padipani. Ebene a netewapino woko walogabo apune Godote a:ka:tuwa: ebe kikopuatamo elawo eba ikalamelolo, iba:te wadenomamo ebo apepeiya. ⁷ Ebema: woko osiyodilo magumulo kikopu amiodawa ega:walo obamo adulateledawa ibino osiyodilole tanalo egegenomola, iyo, woko magumulo Godoko kapiyate kawo tanalonomo osiyodilonako, mabu ebe kikopuatamo elawo ikalamedawala, iba:te wadenomamo ebema: apepeonaka. ⁸ Numa:la:, Godokono umi magumulo piyate kikopu amio woko dosiyodilona ega:walo piyate obamo adulatele woko dosiyodilona, iba:te ibino iyaiya tanalo eba osiyodilolelo wiyasiya kapiya woko osiyodilona, ebe mabuma: ebete ibino woko kapiya gabonomodo danagilamelelaemene ibi bilibilinomatamo modobo wiyonomo ebo kikalamelemene. ^{††9} Nanitabola, Apolosiko ega:walo na, a Godago woko kapimiya dosiyodilonama: ebe wokopila, ebene la: nanitabokobi midipi ebe ebene wadewade nao inamabuate kebolo kapepeone ebe pali damelala, ega:walo la: ebe ebete detena ebe wade motola.

Kelisote Nanitabokobi Midipino Iyaiya Wokono Tanalo Elamo Madolame Tanalodo Kawokalilaemene

¹⁰ Ebema: nanitabola, Godokono woko kosiyodilonama: ebete iyalo tetelo kebe iyanomo elawo natamo kikanamiyale, nale ebe elawamo ebene wade motonomo ete woko ebo wagilimo, mulo wokodawate tuputupu wokilo nopo keba kunu kiyatinakole eba kunu. Ebene naimano walogabo apune wokopi epetapiate pelamete, iba:te nale dopamo dapa-wokalimo ebe alono mabu unulo wade woko idi ebe kosiyodilona. Ebema: modobola wokopi bilibilinomate ibino iyaiya woko wadenomamo nulamenakoma:na:, ¹¹ mabu Godote ebene motono kodakoda alo iyalo amiya, ebe alo ebe Ya:su Kelisotela. Ebe mabuma: wokopi magumulo lumagi idi modoboa: Godote damiya ebe dopo alo magoba:te oli alo idi ebo kaima: ^{†††}

¹² Nanitabola, wokopiate ibino iyaiya inamabu uwa-tenaka ebe alono moto ete woko kopoliyama:, ebene ibi epetapiate golodo inamabu, ega:walo siliba inamabu, ega:walo wiya kawokawonomo a:la:uwa:da:ole nokola uwatete, ebako wadewade inamabunomamo moto ete woko ebo osiyodilona. Wiyasiya ibi epetapiate balibali kewa, ega:walo kololu oga, ega:walo patele uwatete, ebako inamabuamo atu woko kosiyodilona.

¹³ Ebema: Kelisokono Kawo Egelate da:pemaigamene, ebe moto etepino iyaiya woko osiyodilo tanalate nanitabonomolo kawokalaoma:na:. Iyo, iba:te moto

†† 3:5 Ali 18:4, 11 ††† 3:8 Ma: 13:3-9; Epe 2:20-22 ††† 3:11 Ais 28:16; 1Pit 2:4-6

ete magumulo kebe inamabuamo detena, ebete pete ebe inamabu bilibilinomo ebena elamo eba pe-madolamelolo kubakubadopo inamabu gito kopoliyadigalemene, ebene elate nalea: inamabu ebe kodakoda inamabu kapiyate ebena motolo uwomua: tetelo ba:pola:namene. Nanitabola, Kelisote ebe gabodo wokopi bilibilinomono iyaiya wadewade woko ega:walo kubakuba woko ebo kawokalilaemene. †

¹⁴ Ebema: Godote damiya, kebe lumagite ebe alo unulo wade woko dosiyodilona, ebe lumagino wokote ela magumulo olopoligoa: ebete ebena wade wiya ebo kelaemene. ¹⁵ Wiyasiya kebe lumagite Godokono moto ete magumulo kuba woko dosiyodilona, ebena wokote ela magumulo alatidite, ebene ebete Godokono nilakapo magumulo ebena igilo mula: tanalo kapiya kelaemene wiyasiya wade wiya idi a:kelaemene. Iyo, ebe lumagino tanalote ma kunu kitanamene, lumagi idino moto elate eba nitalo, ebete inamabua: ebena igilo kapiyago ela magumune keba kunu ka:pemaiganakole ebete Unu Duliyomololo eba kunu ka:nilutamene.

Nanitabokobi Midipi Ebe Godoko Amamateno Motola

¹⁶ La: iyatawalata, la: nanitabokobi midipi ebe Godoko amamateno iya motolata, ega:walo ebena Uliyanate la: magumulo bokolina, †¹⁷ ebema: kebe lumagite Godoko amamateno moto da:kubaimene, Godote ebe lumagi nanitabonomolo ka:kubaimene. Numa:la:, Godoko amamateno iya moto ebe ebena wade-talena motonomola, iyo, la: nanitabokobi midipi ebe ebe motoma: eda:onomata.

¹⁸ Ebema: la: magumulo lumagi idite ebe a:ka:tuwa: ebe a:da: akomasiga:la:, iyo, idawate me opo epono iyaiya mulo wokino tanalodo ebe a:ka:tuwa: ebe mulo dawama: akogeala:. Modobola ebe wiyasiya me opo epono ololo apulo daedale lumagima: eba eda:nalo Godogodone nanitabo mulo wokino tanalo ebo nuwatemene. ¹⁹ Mabu me opo epate kebe iyaiya tanalo ibino mulo wokino tanaloma: degelana, wiyasiya Godote ebe tanalo ibino daedale wokino tanaloma: gena. Ebe mabuma: ebena Bukalo tabo idite ma kunu gena, "Godote me opo epono mulo tanalomo gubi a:delamete, iba:te ebamo gito ka:na:gudima:na:."

²⁰ Ega:walo ebena Bukalo ebete walo ma kunu kegena, "Mulopiate ibino tepo magumulo kebe nopo kalomonake, na Kawodawate iyatawamo ebe wokino tanalodo wade tanalo idite a:kemaigamene!" ††

²¹ Ebema: la: magumulo idite me opo epono mulo tanaloma: ebe a:ka:tuwa: ebe walo akowalogala: Numa:la:, la: Kelisoko magumulo eba ilukulinalo, ebena wadewade tanalo bilibilinomate la:imanoma: eda:ona. ²² Iyo, na Poloko ega:walo Apolosiko ega:walo Pitako, †† a Kelisokono wokopima: eba eda:onalolo la:imano wokopima: atumu keda:onama:. Ebene me opono inamabu bilibilinomo ega:walo nanitabo igilo tanalo

ega:walo a:e magumulo wato kikopu lawe tanalo ega:walo me tetelo demaimiona ebe tanalo bilibilinomate la:imanoma: eba eda:onalolo, walone tetelo demaimioma:na: ebe tanalo bilibilinomate atumu la:imanoma: ka:keda:oma:na:. Ebema: nanitabola, wadewade tanalo bilibilinomo ebe la:imano tanalola, ²³ mabu la: Kelisokono epoma: eda:onomata, ebe atumu Godokonoma: keda:na.

Ya:sukono Nani Alibolepino Iyaiya Temeteme Tanalo

⁴ Ebema: modobola la:le na Poloko ega:walo Apolosiko ega:walo a keba kunula:ka: ebako nanitabokobi midipi epetapi, la:le aimano tanalo eba malagidilolelo a Kelisokono nani wokopima: na:midiyala:. Iyo, Godote dopamo dowaminaliya, ebete me tetelo ebe tanalo piyatamo kawokalilamiyale iba:te me opono epo wadenomamo kiyatulaema:, a ebe ebe wokopila. ² Numa:la:, me opolo kawodawa idite ebena wokopi bilibilinomo magumulo kapiyakapiya kuwatemene iba:te epetapino woko namutupima: keda:onama:, ebema: ebe watowatopiate wokopi epetapino osiyodilole magumulo ibi wadenomamo eba walubilinalo ibino kawodawa ebo kekalakalaima:na:, iyo, iba:te ebe gabodo ibino tepo magumuno nanitabo tanalo ebetamo kawokalima:na: †††

³ Ebema: naimano tanalo ma kunula, na a:ka:tuwa: naimano tanalo anagiyamida:no ebe tanalo naimano anagiyamidadawa Godotamo atepanamo. Ebene la:le naimano wokono tanalo anagilamelena:wete kubama: degelaema, ega:walo gabamaniate atumu naimano tanalo anagiyamida magumulo kubama: da:kegelama:na:, na ebe tanaloma: woki bilibilima: a:keda:mo. Nanitabola, naimano tepo magumuno mulo wokite na kuba osiyodilodawama: ka:midinina:, wiyasiya numa:la:, Godoko kapiyate naimano nanitabo tanalo iyatawala, naimano tepo magumuno wokino tanalotea:. ⁵ Ebe mabuma: Kawodawa Kelisote pea:no, la:le lumagi idino tanalo anagiyamidama:wete ebe kubadawama: akogelala:. Nanitabola, Kelisokono nani tetenomolo ebe a:ka:tuwa: epono tanalo eba panagilamelelamelelo, iba:te me tetelo kebe tanalo idoko magumamo kowaminalene ega:walo kebe ubi tanalo ibino tepo magumamo kowaminalene, ebete ebe tanalo bilibilinomo alamo powaulatelete ebo kawokalilaemene. Ebema: ebe tete ebe Godokono wade tetema: keda:mene, ebete ebena epo bilibilinomono wadewade osiyodilole tanalo mabuma: ibi kemoiolema:na: †††

⁶ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, la:imano woki ka:tuputupuilaema: nale Apolosiko ega:walo na, aimano wokono tanalo eba awokalimilo me iyaiya tabo la: iyatulaemata. Na ubila la: naimano iyatulame tabono tanalodo wade woki ma kunu kelaemamota, Godote ebena Bukalo a keba kunu ka:toto-muatenale, la: ebe wadewade walubi tanalona a:kolobila:ema, iyo, modoboa: la: magumulo idite idino osiy-

† 3:13 1Kol 4:5 †† 3:16 1Kol 6:19; 2Kol 6:16 ‡ 3:19 Yauba 5:13 †† 3:20 Oale 94:11 ††† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa Pitakono mailo idi ebe Kipasetela.

††† 4:2 Luk 12:42 ††† 4:5 1Kol 3:8

odilo tanaloma: ebe kapiya eba walogolo lumagi idino tanalo kubama: gito gema:.^{†7} La: ma kunu kemalagidilawitama, Godote la: iyaiya alomotate idi unamo eba adipatelo idi wiyasiya opamo gito iyati? Ao, eba kunua:, ebete la: kapiya epoma: a:midiliata, la:le amamaoa:no ka:pola:wenama:. Numa:la:, kebe wadewade tanalate la:godolo ka:pola:nale, ebe tanalo bilibili-nomo Godote nilakapolo la:tamo gito ikalamiata, la:a:ka:tuwa: la:imano elawamo wade tanalo idi kelawa:wea:. Ebema: mabu keleka: la: magumulo epetapiate ibi a:ka:tuwa: ibino tanaloma: dowalogole-na? ††

⁸ Eiye, la: piyate damamawenama, la: kubanu malagidilonamata modoboa: tanalo kapiya idite la:godolo kitana! Diyala, la:imano wokilo la: ma kunu da:begelelawenama, Godokono Uliyanate nanitabokobi midipiatamo dikalamena, ebe tanalo magumulo la: dogodogopima: eba eda:onalo wiyasiya a epetapiate nigologolopima: eda:onama:! Ega:walo la: da:ba:kegelelawenama, Godokono umi magumulo la: kawokawo elawodubuma: iyalo eda:imata, wiyasiya aa:!

Ebema: na Polote ebako daedale wokiagopiatamo negemo, la:le kawokawo elawodubuma: nanitabolo neda:wetaleka:, a Ya:sukono nani alibolepiate la: mabuma: bekalakalaona:, iyo, a ebe tanalone biyatawaona:, la: ega:walo a, ale kapimiya kawokawo elawodubuma: eba eda:onalo epo bilibilinomate atamo kalakalago ka:tudila:oma:na:.⁹ Wiyasiya Godokono ubi tanalo eba kunua:, iyo, naimano umi magumulo ebete a nani alibolepi alomoiya nanitabokobi midipi magumulo ale uwomunomopima: keda:onama:. Ebe mabuma: ebete gabamani kodiobolena:, iba:te a nani alibolepino tanalo anagilameleamete a kubakubapima: ka:milo epono ololo apulo a gito kanakapuaema:. Iyo, ebene ubi tanalo ma kunu itana, ebene Unu Duliyyomololo dilukulina ebe nopopi, ega:walo kubakuba uliyana ega:walo me opo epo atumu, ibi bilibilinomate aimano modoboa: tanalo nanitabonomolo kuima:.

¹⁰ Eiye! Diyala, la: ma kunu da:bemalagidilawenama, a Kelisokono nani alibolepiate ebe mabuma: daedalepima: eda:onama:, wiyasiya la: ebe magumulo mulopima: eda:onamata! Ega:walo la: ma kunu da:ba:kemalagidilawenama, a nanitabokobi midi magumulo elawoa:noma: eba eda:onalo wiyasiya la: elawonomoma: eda:onamata, iyo, epate la: unamo eba wadipalatelelo iba:te wiyasiya negelana a kawokawopia:!

¹¹ Wiyasiya numa:la:, aimano nanitabo tanalo ebe ma kunula. A woko wagilimi mabune me teta:mo pemaiga, tete bilibilinomo epetapilo bae kape tanalote a uamenako ega:walo obo kapete atumu atamo a:ka:penako, iyo, a kubakuba kaliku kapiyakapiya pupulionakoma:. Ebe mabuma: a a:ka:tuwa: aimano modoboa: tanalo ulameleamete tete epetapilo a mani kele kuwatemala: kodakoda woko aimano kotamo gito osiyodilonakoma:. Ega:walo me tanalo idila. Aimano lao moto

nanitabolo pola:na:no, a iyaiya opolo eba wapa-ta:lamenalo ebo latepaonatonanakoma:, ebene tete epetapilo nanitabokobi midia:piate a eba malogoelo a tatakolo dalukoenaka, a wiyasiya ibi mabuma: Godoko toweomenakoma: ebete ibi wadenomamo kowalubilina:ma:. Iyo, kebe tetelo epate temeteme atamo dikaeamenaka, a wiyasiya woko osiyodilo magumulo kodakodalo lamota:onanakoma:,^{†13} ega:walo iba:te ibino tabamo a da:kubaiamena, a ibi nilakapo tabamo walubilinakoma:. Ebema: modobola la:le a nani alibolepino tanalo ma kunu wadenomamo niyatawala:, me opo epono umi magumulo a ibino sosowa keba kunula:ka: eba kunu eda:onama:, iyo, iba:te a ubia:nomama: eba eda:onalo, a kuba nibo inamabuma: gelate dologala inamabuma: iyalo a:midiya.

Kolini Sosi Epo Magumulo Piyate Polokono Tabo Lawea:no, Ebete Iba:tamo Elawamo Pemaigama: Da:kiyawaiya

¹⁴ O naimano namutupiala:, nale me tabo la:tamo ilipo ikalaema: kakulolea:. Ao, nale kawonomamo demalagidilolenamo la: ebako gudima: eba eda:onalo, naimano ubi ebema: iyatimo la: nanitabo gabo kiyatulametama:.¹⁵ Numa:la:, la:imano Kelisoko waloma:ta tanaloma: la:imano iyatulamepi bilibilinomate eba polala:nalo, lumagite ibi ka:la:miolema: da: ka:modobona:, wiyasiya na kapiyate la:imano nabiwi keba kunula:ka: eba kunu eda:nama. Iyo, la:le Ya:su Kelisoko magumulo kilukula:wenama:, ebene Wade Tabo la:tamo kiyawao magumulo na ebe dopo lumagima: edimo,^{††16} ebema: naimano guda:la:, nale la: toweolaemata, la:imano ilukuli magumulo modobola la:le na la:imano nabiwi nibaminatena:la:.^{††17} Numa:la:, ebe tanalo eba malagidilolo nale naimano nanitabokobi midi gudu idi Timotiko la:tamo palibomo, mabu nale kawonomamo demalagidilonamo ebete ebako guduma: eda:na, iyo, ebete naimano ubi tanalo nanitabonomolo osiyodilolenako. Ebema: ebete la:tamo da:pemaigamene, nale iyaiya opolo sosi epo Kelisokono okoli tanaloma: keba kunu kiyatulamenakomo, ebete ebe atu iyaiya tanalo eba kunu la: ka:ka:piyatulaema:ta. †††

¹⁸ Na me tanalo iyatawala, la: epetapiate nama-maonamata mabu la: kubanu ma kunu malagidilonamata, nale la:tamo a:ka:pemo.¹⁹ Wiyasiya aimano Kawodawate ubi diyatimene, tete tatalila na nanitabolo ka:pemamo. Ebema: ebe tetelo nale ebe amamaopino nanitabo tanalo ka:puiamamo, ma kunu ibino tabo gela kawokawonomola wiyasiya Godogodone da:pemaigana ebe nanitabo elawote iba:godolo kitana:.

²⁰ Numa:la:, Godote Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalono magumute lumagino woki tabono tanalone kemaigana:, ao, ebe tanalono magumute kapiya gabodo kawokalamene, ebe Godokono elawote lumagino okoli magumulo ditanamene ebe gabola. †††²¹ Ebema: la: piyate damamawenama, la:imano ubi keba kunula:ka:? Nabiwite ebene wato kawokawo gudi

† 4:6 Lom 12:3 †† 4:7 Lom 12:6

‡ 4:11-12 Ma:t 5:44; Ali 18:3; 2Kol 11:23-27; 2Tes 3:8 †† 4:15 Gal 4:19 †† 4:16 Pil 3:17 ††† 4:17 Ali 19:22 ††† 4:20 1Kol 2:4

gaubamo keba kunu kalukolenakole, la:imano kuba osiyodilole mabuma: nale la:tamo ebako tanalo ba:ka:posiyodilomo? Wiyasiya na pea:no, modobola la: dopamo la:imano amamao tanalone nolobila:iyala:, ebene na nilakapo wokiago ega:walo milo tanalago la: naimano guda:tamo ebo ka:pemamo.

Polote Kolini Sosi Epo Kawiya Danaliya, Iba:te Kawo Kubanomo Osiyodilodawa Gito Kanaliboma:

5 Nanitabola, la: magumulo kawo kubanomo idite demaigi, iyaiya epo epetapiate ebe tanaloma: tabo egelanaka, iyo, la:imano sosi tanebadawa idite ebene nabiwino kamiyala:go kapiyama: eda:nako. Eiye! Godoko iyatawa:pi magumulo ebako kubate ke-maiganakoa:, mabu ibi iyatawala ebe ilipo osiyodilo tanalo kubanomoma: eda:na! Wiyasiya la: kawokawo daedale epo keba kunula:ka: ebako epoma: eba eda:onalole, ebe kuba osiyodilodawatamo la:le tanalo idi kosiyodilawea:! ^{†2} Eiye! Mabu keleka: la:le la:imano sosi tanaloma: damamawenama? Modobola la: wiyasiya la: magumulo ditana ebe kuba mabuma: tepo temetema:go nimiyala:, ega:walo modobola la: kuba osiyodilodawatamo talena niyatimiyala: ebete la:imano taneba magumamo walo akopa:la:.

³ Numa:la:, nale mulunomolo eba okolinale, wiyasiya Kelisoko magumulo nale naimano uliyanano wokino tanaloma la:go kapimiya bokolinamo. Nanitabola, nale walone la:imano Kolini duliynomolamo pemaigate kuba osiyodilodawano tanaloma: keba kunu da:posiyodilomo, na wiyasiya la:tamo pemaiga:no dopamo eba kunu nale ebe dubuno tanalo Kawodawa Ya:sukono mailamo anagiyamidamete kuba wiya iyatimo. Ebema: nale luta: tetelo la:le walo dakaladabuta:ema, modobola naimano uliyanano wokino tanaloma tudi-la:wete Kawodawa Ya:sukono elawamo ^{††5} ebe dubu Saitanata gito nikamiyala:. Numa:la:, la: eba kunu dosiyodilaema, Saitanate me tetelo ebene ape ka:kubaimene, wiyasiya aimano Kawodawate ebene Kawo Egelalo ebe dubuno uliyana apuno igilo gito ka:mula:emene. [‡]

⁶ Nanitabola, la:le damamawenama ebe tanalo ebe wade tanalola:. La: iyatawalata, epate ma kunu gelana, "Palowa bae kokalima: kamiyaletu gamagamaimino tuwae inamabu kelenomo palowago dekapiyailaemene, baete a:ka:tuwa: ebo kegagamamamene." Eba kunu la:imano taneba magumulo amama tanalo da:pesonomote ditana, ebe kubate a:ka:tuwa: kawoma: keda:mene, a, nanitabola:ka:? ^{††7} Ebema: modobola la:le tagala ilukuli tanalono amama tanalo bilibilinomo la:imano taneba magumune nowagaila:la:, la: magumulo kuba da:pesonomo idite itana:no Godokono umi magumulo la:le oliolinoma: keda:wenama:.

Numa:la:, ulama bilibilinomolo Yu epate ibino Aduga:la Soliyomu [‡] eba osiyodilole iba:te ebe Soliyomuno palowa bae okalimioma: gamagamaimino

† 5:1 Kalima 18:7-8; Totomu 22:30 †† 5:3-4 Kol 2:5 ‡ 5:5 1Tim 1:20 †† 5:6 Gal 5:9 ‡‡ Buka ka:la:mioledawa, a:ma: me

tuwae palowago kapiyailamea:no okalimionaka, mabu Godote ibi ebe tanalo kosiyodilonakoma: iyalo a:totomulateliya. Iyo, ebete ibi iyatulamiya gamagamaimino tuwae inamabu ebe ulila, epate amama magumulo keba kuba tanalo kosiyodilolenake ebe tanalo keba kunula:ka: eba kunula, ebema: iba:te ebetamo ibino kawo soliyomu wagilimia:no, iba:te dopamo ibino moto bilibilinomone gamagamaimino tuwae waulatelenomo nowaulatelenakoma:na:. Wiyasiya Kelisote a nanitabokobi midipi mabuma: ebene ape Aduga:la Soliyomuno sipi-goeo da:pesomu midite Godotamo eba ikamelo, ebene kalima ka:ka:liya tanalodo ebete a olioli epoma: iyalo a:midiya ale aimano kuba osiyodilole tanalono a:e wiya uwatekapoma: ^{†††8} Ebema: a nanitabokobi midipiate Godoko amamatelo kawo soliyomu idi ebetamo osiyodilo wagilimia:no, modobola ale dopamo aimano tagala ilukuli tanalono amama tanalo bilibilinomo a magumune kowagailalema:. Ma kunu aimano tepo magumulo iyaiya kuba osiyodilole wokino tanalate pola:na:no, nanitabo gabono osiyodilole tanalo ega:walo tabo gela tanalo kapiyate aimano ilukuli magumune bemaionakoma:na:. ^{††}

⁹ Ebema: nale la:tamo dopamo dapalibimo, ebe leta magumulo la: ma kunu analimata, la:le buwelemele pilolo duwatanaka ega:walo kamiyale pilolo duwatanaka, ebako epago akokapiyala:. ¹⁰ Wiyasiya modobola: la: naimano tabono magumu kubanu laema:. Numa:la:, la: sosi epo magumulo piyate ebako kawokawo kuba dosiyodilolenaka nale ibino tanalo kapiyama: kiyawaomo, mabu ibi Godokono nanitabo tanalo iyalo iyatawaiya. Wiyasiya me opo epo magumulo epetapi bilibilinomate Godokono tanalo kiyatawaona:, ebema: iba:godolo kamiyale ega:walo buwelemele pilo tanalate ba:pola:na, ega:walo iba:te dogodogopima: keda:oma: ubi kawonomamo eba alomoto tete epetapilo epetapino inamabu pilolo uwatanaka, ega:walo iba:te iyaiya ida:da:lino uliyana akamamalatalenaka. Ebema: nale la:tamo talena kiyatia: ebako nanitabokobi midia:piago wapata:laema:, mabu la: me opolo iba:go kapimiya eba ilukulinalo gabote a:kitanamene la: a:ka:tuwa: la: ibi magumune nanitabonomolo iyabaiamo kowatiamidala:ema:.

¹¹ Iyo, nale la: sosi epono tanalo kapiyama: kiyawaomo. La:le keba epo la:imano nanitabokobi midipi ekakima: deka:la:miawenama, ibi magumulo potele buwele pilo o kamiyale pilo dosiyodilonako, potele dogodogodawama: keda:ma: ubi kawonomamo diyatinako ega:walo potele ida:da:li idino uliyana damamalatalenako, potele epetapino tanaloma: a:da: ele-masigi gabodo kuba tabo da:kiyawaonako ega:walo potele gamoda da:nionako, ega:walo potele epetapino inamabu pilolo duwatanako, nale ebako sosi lumagino tanaloma: la: walo nakanalemata la: eba:go akokapiyala:, iyo, la: eba:go bae naoma: la:tamo talena iyatilaemata. [§]

Soliyomuno magumu iyatawama: ubi diyata:emene, modobola a:ma: Ma:t 26:2 buka apuno walubi tabo numiye. ††† 5:7 Ais 53:7; 1Pit 1:19 ††† 5:8 Totomu 16:3 § 5:11 2Tes 3:6; Tai 3:10

¹² Nanitabola, piyate sosi magumulo pola:na:no Godote a:ka:tuwa: ebe nanitabokobi midia:pino tanalo kanagilamelelaemene, ebema: ebe woko ebenola, na ebe tolemelo kosiyodilonakoa: . Wiyasiya sosi magumulo da:pola:na ebe epono tanalo anagilamelelame woko iyala, iyo, Godote ebe woko a nanitabokobi midipiatamo ikaeamiya. Ebema: la: magumulo piyate kuba dosiyodilolena ibino tanalo nanagilamelelameta:la:, mabu Godokono Bukalo tabote ma kunu itana, "La:le kawo kubanomo osiyodilodawa la: magumune gito nalibiyala!" †

Nanitabokobi Midipiate Apaminateui Tanaloma: Gabamaniatamo Tolaema: Polote Talenama: Degiya

6 Me tanalo idila. La:imano taneba magumulo idite ida:go tanalo idima: dapaminateuima:na:, mabu keleka: la:le Godokono ubi tanaloma: tolea:no gabamanino tabo anagiyamidawatawamo da:tolama:ema, ebe tuputupu okoli tanalo iyatawa: lumagite la:imano tanalo kanagiyamidametama:? Eiyel! Modobola Godokono sosi epate a:ka:tuwa: ibino apaminateui tanalo nanagilamelelaema:na:! ² La: iyatawalata, walone tetelo Godokono epate me opo epo bilibilinomo tanalo kanagilamelelaema:na:. Iyo, Godokono ubilo la:le ebe anagiyamida woko magumulo ka:pola:namamota, ebema: me tetelo kebe apaminateui tanalate la: magumulo demaimionaka, la:imano woki ega:walo elawo modobola ebe egege tanalo tuputupulo kanagilama:ema:, a, nanitabola:ka:? ^{††3} Ega:walo la: nanitabonomolo iyatawalata, Godote ebeno Unu Duliymolono iyaiya woko kosiyodilolena:ma: dosiyodiloliya, ebe nopopino tanalo a nanitabokobi midipiate kanagilamelelaemalema:. Nanitabola, a ebe woko kosiyodiloma: Godote modobo elawo atamo kikaeamene, ebema: a iyatawanomola, me opolo atamo kebe tanalate demaimiona, ebete modobo elawo atamo atumu na:kikaeamena ebe tanalo wadenomamo kanagilaema:. ⁴ Ebema: mabu keleka: la:le apaminateui magumulo gabamanino tabo anagiyamidapiatamo da:tolama:wenakoma? Numa:la:, a sosi epo iyatawala, ebe nanitabokobi midia:piate Godokono tanalo ega:walo aimano tanalo nanitabolo kiyatawaona:. ⁵ Eiyel! La:le kilipoaema: nale la:imano kuba osiyodilo tanalo ebema: awokalimo. Na iyatawala la:imano mulo wokiagopi epetapi ba:pola:na, ibi modobola la: nanitabokobi midipino apaminateui magumulo la:imano tanalo kanagilamelelametama:. Wiyasiya diyala, la: epetapi ma kunu daedale wokilo da:begelelawaema, "Mulo wokiagodawa idite aimano taneba magumulo ka:luta:." ⁶ Numa:la:, la: nanitabokobi midipi ekakima: eba eda:onaloma, la:imano daedale wokino tanaloma: idite gabamani idino tabo anagiyamidawatawamo gito magatanakomata, iyo, la:le la:imano iyaiya apaminateui tanalo nanitabokobi midia:piatamo watanakomata!

⁷ Eiyel! La:imano taneba magumulo idite idi gabamaniatamo demagatamene, ebe tetelo la:imano gowe-

† 5:12-13 Totomu 13:5; 17:7 †† 6:2 Awo 3:21

ladawa Saitanate la:imano wato kikopu iyalo elawe, iyo, la: ebeno ubi tanaloma a:tudila:omata! Numa:la:, idite a:ma:tamo kuba osiyodilote ebene a:ma: ebe tanalo gito degebolema:emene, ebe tanalo modobola, wiyasiya modoboa: wato kikopu Saitanatawamo gito ikaema:! Iyo, idite a:imano inamabu idi pilolo lawete ebene a:ma: ebe tanalo gito da:dodomatiaemene, ebe tanalo modobola, wiyasiya Saitanatawamo tuduwatama: modoboa:! ⁸ Ebema: la:imano osiyodilo tanaloma kuba beda: kawonomola:ka:, mabu la:le nanitabokobi midipi ekakima: eba eda:onaloma idite iditamo kuba osiyodilonakomata ega:walo idino inamabu pilolo a:kelawenakomata!

⁹ La: iyatawalata, tuputupulo ilukulia: epate Godokono Kawo Elawodawano duliymolono wadewade dogodogo tanalo magumulo tanalo idi a:kelama:na:. Iyo, me tanalo ebe nanitabola, piyate buwelemele ega:walo kamiyale pilolo duwatanaka, ega:walo ida:dalino uliyana damamalatelenaka, ega:walo dubu gabatamo dosiyodilolena, ^{†10} ega:walo epetapino inamabu diya gabodo pilolo duwatanaka, ega:walo epetapino inamabu ibino elawamo gito duwatanaka, ega:walo dogodogopima: keda:oma: ubi kawonomamo dalomonaka, ega:walo gamoda da:nionaka, ega:walo epetapino tanaloma: a:da: elemasigi gabodo kuba tabo degelanaka, ebako kuba osiyodilolepi bilibilinomo magumulo idawate Godokono Kawo Elawodawano duliymolono wadewade tanalo a:kuwatemene. ¹¹ Numa:la:, dopamo tetelo la: epetapi ebako kuba osiyodilole magumulo ilukulinaimata, wiyasiya kalakala kawonomola, me tetelo la: eba kunu kilukula:wena:. Iyo, Kawodawa Ya:su Kelisote la:imano kuba osiyodilole tanalo dukulaolelametia, ebete aimano Godokono Uliyanano elawamo la: ebeno tuputupupima: eba midililo, la:le ebeno iyaiya ubi tanalo kapiya kosiyodilola:wenakoma: la: talenapima: ebo eda:imata. ††

Nanitabokobi Midipiate Ibino Apa:mo Osiyodilole Tanaloma Godoko Nowalogonakoma:na:

¹² Ebema: diyala, la: magumulo idite natamo ma kunu da:begemene, "Numa:, apa:mo osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo nale tanalo idi kosiyodiloma: talena nanitabolo kitana:."

Ebene nale ebeno tabo eba wiyalo kegemamo, "Iyo, na Kelisoko magumulo tuduwatama: eba eda:nalo, talena natamo nanitabolo kitana: tanalo idi kosiyodiloma:. Wiyasiya numa:, apa:mo osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo osiyodilole tanalo epetapiate naimano nanitabokobi midi magumulo na a:kowalubinima:na:, ebema: nale naimano tepo iyalo a:kodakodaimiyamo ebako kuba osiyodilole tanaloma a:ka:tuduwatamo, iyo, nale kuba osiyodilole tanalo idi naimano watodawama: a:ka:midimo." ††

¹³ Ebema: diyala, lumagi idite tabo ma kunu da:begemene, "Numa:, Godote epono kape tanaloma:

‡ 6:9 Gal 5:19-21; Epe 5:5; Awo 22:15 †† 6:11 Tai 3:3-7 †† 6:12 1Kol 10:23

iyaiya bae osiyodilolelamiya, ega:walo ebete epo eba osiyodilolelo ibino tepo magumamo ubi tanalo ebo alomolamiya bae kenaonama:.”

Ebene nale ebene tabo ma kunu ka:wiyamamo, “Iyo, Godote epo ega:walo inamabu bilibilinomo osiyodiloliya, wiyasiya ebene ubi tetelo ebete kateneno iyaiya ubi tanalo ega:walo bae nao tanalo kapimiya gito kopoliyadigalemene. Ebema: kawo tanalo ebe ma kunula, la: dubate la:imano apa:mo iyaiya kuba ubi tanalo buwelemela:tamo ega:walo kamiyala:tamo osiyodilolema: modoboa:, mabu Kawodawate epono apeno iyaiya modoboa: tanalo magumulo ibi nilakapolo eba walubilinalo, ubi ebo iyatinako iba:te ibino apa:mo ebene ubi tanalo kapiya kosiyodilolenakoma:.”

^{†14} Numa:la:, Godote aimano Kawodawa a:e magumune eba adipatelo ebene a:e ape igilokobi ebo midiya, ebema: ebete ebene elawamo a wadipaeatelo aimano a:elao ape atumu igilokobi ka:ka:midilimene. ††

¹⁵ La: iyatawalata, a nanitabokobi midipi bilibilinomate Kelisokono talena apema: eba kunu eda:onama:, ebema: aimano iyaiya ape ebe ebene apeno iyaiya apuapula. Ebe mabuma: a magumulo idite Kelisokono talena apeno tanalo idima: eba eda:nalo, ebete dubu bilibili kamiyaletamo ba:ka:tomene eba:go kuba eba osiyodilolo kapiyama: keda:ma:? Ao, ebe tanalo kubanomoma: keda:mene! ^{†16} Eiyel! La: iyatawalata, kebe tetelo dubu idite ebene ape dubu bilibili kamiyaletamo dikaemene, ibi netewapiate kapiyama: ebo keda:ma:na:, a, nanitabola:ka:? Numa:la:, ibi netewapino tanaloma: Godokono Bukalo tabote ma kunu gena, “Dubute kamiyala:go kapiyama: keda:mene,” ^{††17} ebema: eba kunu potele nanitabokobi midimagumulo ebene uliyana Kawodawa Kelisotamo dikaemene, ibi netewapiate uliyana apulo kapiyama: keda:ma:na:. ††

¹⁸ Ebema: nanitabokobi mididawa, modobola a:ma:le buwelemele ega:walo koi pilo, kamiyale ega:walo dubu pilo, ebako osiyodilole tanalo bilibilinomo a:ma:le kuba nibote maigama: gelo ebe osiyodilole magumune nalaula:nakiye. Nanitabola, potele ebako kuba dosiyodilomene, ebe tanalodo ebe a:ka:tuwa: ebene ape ka:kubaimene, wiyasiya kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo epetapi eba kunua:. ¹⁹ A:ma: iyatawalata, Godote a:ma:tamo dikametia ebe Uliyanate a:ma: magumulo eba okolinalo, a:imano apete ebe amamateno motoma: eda:na, a, nanitabola:ka:? Iyo, a:imano ape ebe a:imanoa:, ²⁰ mabu Kelisote ebene wiya kawonomo kalimamo a:ma: elawiata. Ebema: a:imano apeno osiyodilole magumulo modobola a:ma:le ebe kapiya kowalogawenama: tanalo bilibilinomo nosiyodilolenakiye. †††

Dubu Ega:walo Kamiyale Ibino Kapiyama: Eda: Tanaloma: Polote Sosi Epo Diyatulamiya

⁷ Ebema: la: dopamo la:imano leta magumulo kebe tanaloma: na danana:ima, nale me tetelo ebe tanalo la: kiyatulaemamota. Dopo tanalo ebe la: epetapiate ma kunu degelawenama, “Dubute kamiyale lawea:no ebe a:ka:tuwa: dokolinamene, ebe tanalo wade tanalola.”

² Wiyasiya buwelemele ega:walo kamiyale pilo tanalo magumulo, iyo, atumu koi ega:walo dubu pilo tanalo magumulo Saitanate kuba gabamo wabuga:ta tanalo bilibilinomo ebe wadaenako, ebema: nanitabokobi midipi bilibilinomo magumulo modobola dubu idite ebene kamiyale nelaemene, ega:walo kamiyale idite atumu ebene awi na:kelaemene. ³ Ega:walo dubu ebene kamiyala:go kapiyama: eda: magumulo, kamiyaletate ebene awi kekalakalaima: modobola ebete ebene ape ebetamo nikamenakomene, ega:walo dubute atumu ebene kamiyale kekalakalaima: ebene ape ebetamo na:kikamenakomene, mabu Godote ebene ubi tanalo epatamo dopamo eba kunu iyatiya. ⁴ Numa:la:, ebe tanalo magumulo kamiyaletate ebene ape watodawama: keda:na:, awite ebene ape namutudawama: eda:na, ega:walo atumu dubute ebene ape namutudawama: keda:na:, wiyasiya ebene kamiyaletate ebene ape namutudawama: keda:na. ⁵ Ebema: dubute ebene kamiyala:go kapiyama: eda: magumulo idite iditamo ebe tanalo kosiyodiloma: talena akoyata:la:, wiyasiya ibi netewapiate woki kapiyama: eba eda:lo ma kunu degelama:na:, iba:te gopowai tetelo kapiyama: eda: tanalo a:kosiyodiloma:na: iba:te Godago tabo gela tanalo kosiyodilonakoma:, ebe tanalo kuba:, wade osiyodilo tanalola. Wiyasiya iba:te kebe gopowai tete diyatima:na: ebe teta:mo da:nemaima:na:, modobola iba:te kapiyama: eda: tanalo samonomamo walo na:kowagilima:na:, mabu Saitanate kateneno ubi tanalodo iba:tamo dowadaenako, iba:te ebe kuba gabamo wabuga:ta tanalomo dubu ida:go o kamiyale ida:go gudima: modoboa:. ⁶ Wiyasiya la: wadenomamo niyatawala:, la:le la:imano tanalo katepapaema: na Polote la: ka:totomulateleta:, ao, nale negemo talena puliyala la: ebe tanalo kosiyodilaema:.

⁷ Nanitabola, naimano ubi tanalo ma kunu itana, la: kamiyalea:no ilukulina modobola, nale keba kunu kokolinamo eba kunu. Wiyasiya na iyatawala Godote kebe iyanomo elawo natamo kikanamiyale nale kamiyalea:no kokolinama:, diyala, ebete ebe atu elawo la: epetapiatamo kikalametia:. Iyo, nanitabokobi midipiate ebene iyaiya woko kosiyodilolenama:, ebete iba:tamo ebene iyaiya elawo gito ikalamenako, ma kunu ebete iyanomo elawo idi lumagi kapiyatamo eba ikamelo wiyasiya iditamo iyanomo elawo idi ebo ka:kikaemene.

⁸ Ebema: nanitabokobi midipi dubu magumulo kebe dubuno kamiyala:te da:elaiya ibino tanaloma: ega:walo amoleamoleno tanaloma: na Polote tabo ma kunu gemo, nale kamiyalea:no keba kunu kokolinamo,

† 6:13 1Tes 4:3-5 †† 6:14 Lom 8:11; 1Kol 15:20; 2Kol 4:14 †
6:15 Epe 5:30 †† 6:16 Ma: 19:5 †† 6:17 Yon 17:21-23; Lom
8:9-11 ††† 6:20 1Kol 7:23; 1Pit 1:18-19

modobola iba:te eba kunu nilukulinama:na. ⁹Wiyasiya ibi magumulo kebe dawano kateneno ubi tanalate elawoelawonomoma: deda:ona, ma kunu dubu idite kamiyaale lawea:no kuba osiyodilo tanalamo degamene, modobola ebako dubute kamiyaale idi nelaemene ega:walo ebako kamiyaalete atumu dubu idi na:kelaemene. Numa:la:, kebe tetelo dubute kamiyaale tuputupu gabodo delaemene, ebe tanalo ebe wade tanalola, wiyasiya ebete lawea:no ebenu tepo magumulo elanomoma: deda:mene, ebe tanalote Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta tanaloma: keda:mene. †

¹⁰Ega:walo me tanalo idila. Kebe dubute ebenu kamiyaale:go dokolina ega:walo kebe kamiyaalete ebenu awiagi dokolina, nale ebako epatamo totomu tabo ikalaemo, me totomu tabo naimano wokia:, ebe aimano Kawodawano totomu tabola. Iyo, ebenu ubi tanalo ma kunula, dubute ebenu kamiyaale gito akoalibuta:la: ega:walo kamiyaalete atumu ebenu awiakoatepala:. Wiyasiya kebe kamiyaalete ebenu awi iyalo datepi, modobola ebete awia:no gito nokolinamene, ebenu ebete eba kunu eba okolinale woki iyama: deda:mene, talena a:kitanamene ebete ebe atu awiagi kapiyama: walo keda:te eba:go walo ka:kokolionama:.. ††

¹²Ebema: nale la: epetapiatamo tabo idi gemo, me tabo da: naimano wokino tanalola: iyo, me tabote aimano Kawodawagodone natamo da: ka:pea:. Diyala, la: nanitabokobi midipi magumulo dubu idite ebenu nanitabokobi midia: kamiyaale:go dokolinale, ebenu ebe kamiyaleno ubi ditamena eba:go kokolinama: ebete ebe gito akoalibuta:la:. ¹³Ega:walo nanitabokobi midia: kamiyaalete nanitabokobi midia: awiagi dokolina, ebe atumu ebe dubuno ubi ditamena eba:go kokolinama: ebete ebe gito akoalibuta:la:. ¹⁴Nanitabola, Godote nanitabokobi midia: dubu idi ebenu nanitabokobi midia: kamiyaalete ebenu tataliamo kema-gaemene, ega:walo ebete nanitabokobi midia: kamiyaale atumu ebenu nanitabokobi midia: awido ebe niyakabamo pema: kowalubimene. Numa:la:, ebe tanalote nanitaboma: eda:notaleka:, ebe dubu ega:walo ebenu kamiyaale ibino guda:te Godokono umi magumulo daleyama: eba eda:olo, iba:te ebetamo pelaema: a:ka:modobona: wiyasiya ebe tanalote eba kunu kitanana:, ao, ebako guda:te Godoko niyakabamo pelaema: talena puliyanomola.

¹⁵Wiyasiya numa:la:, kebe tetelo nanitabokobi midia: kamiyaalete ebenu nanitabokobi midia: awi atepama: ubi diyatimene, ega:walo kebe tetelo nanitabokobi midia: dubute ebenu nanitabokobi midia: kamiyaale atepama: dowagelemene, nanitabokobi mididawate odiyobo tanalo idi ako-osiyodilala:. Ebenu nanitabokobi midia:dawate ebenu nanitabokobi midia: kamiyaale o awi eba kunu datepamene, ebe tetelo nanitabokobi mididawate tutunomoma: eba eda:lo matuomeo tanalo idite ebegodolo walo a:kitanamene. Wiyasiya Godote a nanitabokobi midipi bilibilinomo iyalo eka:miya ale

epetapiago gowelaoa:no milo magumulo kilukulinama:, ¹⁶ebema: nanitabokobi midia: kamiyaale, modobola a:ma: gabo nowadiye a:imano nanitabokobi midia: awiagi milolo kokoliawenama:. Diyala, a:imano awite a:ma:do ebenu igilo mula: tanalo da:belaemene. Ega:walo nanitabokobi midia: dubu, modobola a:ma: atumu gabo na:kowadiye a:imano nanitabokobi midia: kamiyaale:go milolo kokoliawenama:, mabu a:ma: nanitabolo kiyatawawena: ebete ebenu igilo mula: tanalo a:ma:do da:belaemene. ††

Polote Yu Dubuno Tama Itamida Pukala Lawe Tanalone Tanalo Idi Diyatulamiya

¹⁷Ebema: nale sosi bilibilinomo magumulo kebe tanalo kiyatulamenakomo, ebe totomu tabo a bilibilinomonono tanaloma: ma kunu itana. Godote lumagi idi ebe nanitabokobi ka:midima: deka:imene, ebenu okoli tanalo keba kunu kitanale, ebete walone tetelo gabo akowadiala: ebe okoli tanalo ebe a:ka:tuwa: ebenu elawamo iyama: ka:midima:. Ao, Kawodawate ebetamo kebako okoli tanalo kikamile, modobola ebete ebe atu okoli magumulo kalakalago nokolinamene, ebenu ubi tanalo lumagi idino okoli tanalamo akoyata:la:.

¹⁸Eba kunu Godote Yu epono tama itamida pukala lawe dubu deka:imene, ebete gabo akowadiala: ebe pukala ebenu apene egebolema:, ega:walo Godote tama itamida pukala lawea: dubu idi deka:imene, ebete ebenu ubi tanalo akoyata:la: ebe tanalo kelae-ma:. ¹⁹Numa:la:, Godokono umi magumulo dubu idite Yu epono tama itamida pukala iyalo delawiya ebe tanalo kawo tanalola:, ega:walo dubu idite ebe tanalo lawea:noma: deda:mene ebe tanalo atumu kawo tanaloma: a:keda:mene. Kawo tanalo kapiya bitana, ebe tanalo ebe Godokono kawokawo totomu epetapino tabamo tuduwata tanalola. ††

²⁰Ebema: me tanalone a bilibilinomate iyatawala, ma kunu Godote lumagi idi deka:imene, ebenu okoli tanalo keba kunu kitanale ebete walone tetelo gabo akowadiala: ebe okoli tanalo ebe a:ka:tuwa: iyama: ka:midima:. ²¹Iyo, nanitabokobi mididawa, Godote a:ma: deka:mitia, ebe tetelo a:ma: kawo dubu idino wiya: wokodawama: deda:wia, ebe mabuma: a:ma:le me tetelo a:imano okoli tanalo iyama: ka:mida:ema: woki bilibilima: akoeda:la:. Wiyasiya a:ma: numa:, a:imano woko namutudawate a:ma:tamo gabo nilakapolo dosiyodilomene a:ma:le ebenu wiya: woko magumune ka:nemaigaema:, kuba:, a:ma: ebe wade tutu okoli tanalo ebegodone gito nelawiye.

²²Nanitabola, potele kawo dubu idino wiya: wokodawama: eba eda:nalo Godote ebe Kawodawa Kelisoko nanitabokobi midia: deka:mi, ebe tetene wagilimite ebete Kelisokono woko magumulo ebenu tutudawama: edi. Ega:walo atumu potele kawo dubu iditamo wiya: woko osiyodilola: tetelo Godote ebe deka:mi, ebe tetenomolo ebete Kelisotamo wiya: woko osiyodilolo ebo wagilimi. ††²³Iyo, Kelisote ebenu wiya ka-

† 7:9 1Tim 5:14 †† 7:10-11 Ma: 5:32; 19:9

‡ 7:15 Lom 14:19 †† 7:16 1Pit 3:1 †† 7:19 Lom 2:25; Gal 5:6; 6:15 ††† 7:22 Pai 16; 1Pit 2:16

wonomo kalimamo la: uwatiata, ebema: la: ebe kapiyatamo woko eba osiyodilonalo epetapino wiya: wokopima: akoeda: onala:.²⁴ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, me naimano iyatulame tabono kawo tanalola. Godote kebe lumagi deka: imene, ebe lumagino okoli tanalo keba kunu kitanale, ebete Godago kalakalago eba okolinalo gabo akowadiala: ebe okoli tanalo ebe a:ka:tuwa: ebene elawamo iyama: ka:midima:.

Kebe Dubute Kamiyalea: no Dokolina Ega:walo Kebe Kamiyalete Dubua: no Dokolina Polote Ibino Tanaloma: Ebene Woki Tabo Da:kiyawaiya

²⁵ Ebema: la: imano leta magumulo la: tanalo idima: na danana: ima, ebe tanalo la: imano sosi magumulo piyate kamiyalea: no dilukulina ega:walo piyate dubua: no dilukulina, ebe dubu ega:walo kamiyale iba: te keba kunu na: kowagelema: na: . Numa: la:, nale me tanaloma: aimano Kawodawa Kelisogodone totomu tabo idi dopamo nanitabolo kelawea:, wiyasiya na iyatawala ma kunu ebete ebene nilakapolo na nani wokodawama: ka: na: mite ebene woko gobebobamo iyatiniya, nale mako tanaloma: naimano wokiamo la: kowalubilitama:.

²⁶ Nanitabola, nanitabokobi midipiatamo temeteme maimio tanalote iyalo wagilimite, ebe temeteme tanalate tete tatalila kawokawonomoma: keda: oma: na:, ebema: naimano woki ma kunula, Godote me tetelo kebe dubu deka: imene, ebene okoli tanalo keba kunu kitanale, modobola ebete eba kunu kalakalago nokolinamene, iyo, ebete gabo akowadiala: ebene okoli tanalo iyama: ka: midima:.²⁷ Ebema: nanitabokobi mididubu, a: ma: le kamiyale dopamo delawa: wia, a: ma: ebe alibutima: woki akoiyata: la:, ega:walo a: ma: le me tetelo kamiyalea: no dokoliawena, a: imano kamiyale lawe gabo akowadiala:.²⁸ Wiyasiya numa:, a: ma: le kamiyale laema: ubi eba iyatilo tuputupu gabodo delawa: emene, Godokono umi magumulo ebe tanalo kuba:, ega:walo atumu buwele idite dubu delaemene, Godote ebe tanalo kubama: a: kegeamene.

La: wiyasiya me tanalo niyatawala:, kamiyale magumulo potele awi dopamo lawete eba: go dokolina, ega:walo dubu magumulo potele kamiyale dopamo lawete eba: go dokolina, ebe mabuma: iba: te me opono iyaiya temeteme tanalo epetapi biyatawaonakoma: na: . Ebema: nanitabokobi mididubu, na ubila a: ma: le kamiyale lawea: no ebako temeteme a: kiyatawaemene, ega:walo nanitabokobi midibuwele, na ubila a: ma: atumu awi akolawa: la: a: ma: le ebako temeteme tanalo uwatekapoma:.

²⁹ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, naimano iyatulame tabono magumu ma kunula, Godokono Uwomu Egelate ebe netatali, ebema: kebe dubute kamiyale dopamo lawete eba: go dokolina, modobola ebete me tetene wagilimite kamiyale lawea: dubu keba kunula: ka: eba kunu nokolinamene.³⁰ Ebene eba kunu potele temetema: go diina, modobola ebete atu-

mu temetemea: lumagimu nokolinamene, ega:walo potele kalakala magumulo da: luta, modobola ebete kalakala: lumagimu nokolinamene, ega:walo potele dogodogo inamabu maniamo dopamo duwatei, modobola ebete inamabua: dawamu nokolinamene,³¹ ega:walo potele me opono tanaloma: woko dosiyodilona, modobola ebete ebe iyaiya woko iyalo da: miyapi ebako lumagimu nokolinamene, mabu me opono tanalate keba kunu ka: pola: nale, ebe tagala tanalo bilibilinomate eba olopoligolo oli tanalate na: pemaimiona. †

³² Ebema: na ubia: nola la: me opono tanaloma: woki bilibilima: eda: oma: . Numa: la:, kebe nanitabokobi mididubute kamiyalea: no dokolina, ebete aimano Kawodawa kekalakalaima: ebene ubi kawonomo eba iyatinalo ebene iyaiya tanalo kapiya ebo malagidilolenako.³³ Wiyasiya kebe nanitabokobi mididubute kamiyale dopamo lawete eba: go dokolina, ebete ebene ubi kawonomo ebe kamiyale kekalakalaima: iyatinako, ma kunu ebete me opono tanalo eba malagidilolenalo³⁴ ebene tepo magumulo ebe tanalate Godokono ubi tanalago na: gowelana. Ebene kebe nanitabokobi midikamiyalete awia: no dokolina ega:walo kebe nanitabokobi midibuwele awia: no dokolina, iba: te aimano Kawodawano talena woko osiyodilo tanaloma: ibino ape ega:walo uliyana ebetamo kikameoma: ebene iyaiya tanalo kapiya ebo malagidilolenaka. Wiyasiya kebe nanitabokobi midikamiyalete dubu dopamo lawete eba: go dokolina, ebete ebene ubi kawonomo ebe awi kekalakalaima: iyatinako, ma kunu ebete me opono tanalo ne-malagidilolena.

³⁵ Ebema: tabo olowiopiala:, nale me iyatulame tabamo kamiyale lawe tanaloma: ega:walo dubu lawe tanaloma: la: tamo pukala kalomolameta:, ao, na ubila me tabamo la: eba walubililo la: le wadenomamo kilukula: wenama:, ega:walo la: le la: imano tanalo aimano Kawodawano woko osiyodilo tanaloma: ebetamo nanitabonomolo kikameaema:, na ubia: nola odiyobo tanalo kapiya idite la: godolo itanama:.

³⁶ Ega:walo me tanalo idila. Kebe tetelo nanitabokobi midipi magumulo buwele idila koi idila iba: te eba okolinalo, ibino nabila menokobila iba: te ebe ebetamo galo doboema: na:, ebene tete geyageyadopolu iba: te kapiyama: eda: no ebe koite ebe laema: ebene ubi tanalote kawonomoma: deda: mene, keba kunula: ka: ebete ebetamo modoboa: wokino tanalo malagidilole dowagilimene, ebe tetelo ebete ebe ebene kamiyalema: da: midimene Godokono umi magumulo ebete kuba idi a: kosiyodilomene.³⁷ Wiyasiya kebe tetelo ebe koite lumagi idino ubi tanaloma tuduwata: no, ebene ebe a: ka: tuwa: ebene kateneno ubi tanalolo ebetamo galo dobomi ebe buweleno tanaloma: eba matuomeolo, ebete ebene tepo magumuno woki ma kunu da: kodakodailaemene Godokono iyaiya woko kapiya kosiyo dilolenama:, ebete ebe buwele ebene kamiyalema: samamo midia: no tete da: geyageyaima: tepamene,

† 7:31 1Yon 2:17

Godokono umi magumulo ebete atumu kuba a:kosiyodilomene. ³⁸ Ebema: numa:la:, kebe koite ebetamo galo dobomi ebe buwele samamo delaemene, ebete wade tanalo kosiyodilomene, ega:walo kebe koite Godokono woko kosiyodilonama: ebetamo galo dobo-mi ebe buwele tete geyageyanomolo lawea:no eba kunu dokolinamene, ebene osiyodilo tanalote atumu wadenoma: keda:mene, iyo, ebene osiyodilo tanalono wade tanalote dopo koino wade tanalo ka:nodolimene.

³⁹ Ega:walo me tanalo idila. Nanitabokobi midi kamiyaleno awino a:e teta:mo ebete talena magumulo eba okolinalo dubu idi akolawa:la:, wiyasiya kebe tete-lo ebene awite da:emene, ebe talenate ebegodone olopoligote ebene ubilo dubu idi delaemene, kuba:, wiyasiya ebete nanitabokobi midia:dawa akolawa:la:.
^{†40} Ebene Godokono Uliyanate nagodolo eba okolinalo, na nimalagidilutamo me wokino tanalo idite ebegodone da:pele, kebe kamiyaletete amolema: eda:te Godokono woko osiyodilo tanaloma: awia:no dokolinamene, ebene kalakalate kawonomoma: keda:mene, iyo, ebene kalakalate dubu idi delaemene ebe kamiyaleno kalakala ka:nodolimene.

Nanitabokobi Midia:piate Ida:da:liatamo Dikalamenaka, Polote Ebako Katene Naoma: Talena:noma: Da:kiyawaiya

8 Ebema: la:imano leta magumulo la:le tanalo idima: na danana:ima, ebe tanalo ebe nanitabokobi midi dawa idite olowame baiamo tote, piyate ida:da:li amamalateleno katene inamabu dapalomonaka, ebete ebe epono inamabu laema: talenala:ka: o talena:nola:ka:. Ebe tanaloma: la: epetapiate negelanakomata, "A bilibilinomate iyatawa tanalo iyalo elaima:."

Nale wiyasiya negemo, "Kebe tetelo iyatawa tanalote idawagodolo ditana, ebe mabuma: ebe a:ka:tuwa: ebe walogonako, wiyasiya kebe tetelo nilakapo kimalagidilo tanalote ebegodolo ditana, ebe tanalodo ebete epetapi ibino nanitabokobi midi magumulo na:kodakodailamenako."
^{††2} Ebema: numa:la:, potele epetapino iyaiya walubi tabo olowioa:no amamalo ma kunu demalagidilona, ebete tanalo idima: iyatawa tanalo dopamo modobolo elawi, ebegodolo nanitabo iyatawa tanalote kitana:.
^{†3} Wiyasiya potele Godoko nilakapolo demalagidilona, ebema: Godote ebene tanalono nanitabonomolo eba iyatawanalo ebe wadenomamo umina.

⁴ Ebema: nanitabokobi midi dawa idite olowame baiamo tote, piyate ida:da:li amamalateleno katene inamabu dapalomonaka, ebete ebe epono inamabu lawete denamene ebe tanalo talenala:ka:? A iyatawala ida:da:li ega:walo Godoko ibino tanalo iyala, mabu aimano Kawodawa kapiyate nani Godoma: eba eda:nalo nanitabo elawote ebe kapiyagodolo bitana, wiyasiya ida:da:li uliyanano elawote nanitabolo kitana:.
^{††5} Nanitabola, kebe uliyanate tobolo unulo ega:walo

me opo kawonomolo dilukuliona, Godoko nanitabokobi midia:piate ibi eba amamalateleno ibi ibino godoma: ebo ka:la:minaka, iyo, tete epetapilo iba:te ibino iyaiya ida:da:li uliyanatamo godo mailo ega:walo kawokawopino mailo gito ikalamenaka.
⁶ Wiyasiya a nanitabokobi midipino Godoko ebe kapiyanomola, ebe aimano Nabiwila. Nanitabola, potele tobolo unu kawonomo ega:walo me opo kawonomo dosiyodiloliya, iyo, potele iyaiya inamabu ega:walo epo ega:walo uliyana bilibilinomo dosiyodiloliya, ebete ebe Elawodawama: eba eda:nalo ale ebe kowalagonama: ebema: ilukulionama:.
Ega:walo aimano Kawodawa atumu ebe kapiyala, ebe Ya:su Kelisotela, ebene elawo magumudo iyaiya inamabu ega:walo epo ega:walo uliyana bilibilinomate awokalaiya, iyo, ale ebene nilakapo tanalodo igilolo ilukulionama:.
#

Nanitabokobi Midipi Magumulo Idite Ebene Ekawino Agowa Ukamidawama: Akoeda:la:

⁷ Wiyasiya me opo epo epetapi bilibilinomate Godokono nanitabo tanalo iyatawa:, ibi ida:da:lino uliyana amamalatelepila. Ebema: ibi magumulo piyate ebe amamalatele magumune Godotamo dolobila:oma:na:, ibi epetapiate tete geyageyadopolu ibino tepo magumuno mulo woki nanitabolo kodakodailamea:no, iba:te ida:da:li malagidilole tanalo samamo ebema: akatepama:na:. Numa:la:, ebako nanitabokobi mididawate olowame baiamo tote, piyate ida:da:li amamalateleno katene inamabu dapalomonaka, ebete ebe epono inamabu lawete da:penamene ebene tepo magumuno wokite ebe kuba osiyodilodawama: ebema: kegemene.
⁸ Wiyasiya nanitabo tanalo ebe ma kunula, ale inamabu idi denama: ebe inamabute a Godokono ololo apulo tuputupupima: a:ka:midia:mene. Ebema: nanitabola, nao inamabu bilibilinomo magumulo lumagite inamabu idi denamene ebe tanalodo kubadawama: a:keda:mene, ega:walo ebete inamabu idi nama: talenama: degemene, ebene naa: tanalodo ebete tuputupudawama: a:keda:mene.
##

⁹ Wiyasiya la:le inamabu bilibilinomo naoma: tutupima: eba eda:onalu, la: nanisiwale! La: magumulo kebe lumagite ebene nanitabokobi midi magumulo kodakodalo utina:no, idawate ebene nao tanalodo ebe lumagino tepo magumuno mulo woki kubailamete ebene agowa ukamidawama: akoeda:la:.
¹⁰ Numa:la:, la: piyate Godokono tutu okoli tanalonomo diyatawawenama, la: magumulo idite katene inamabu kenama: ida:da:li idi amamateno motamo da:tomene, ebene ebete ebolo ebe uliyana amamateno inamabu eba nitalo, diyala, nanitabokobi mididawa idite ebene osiyodilo tanalo da:ba:puiimene. Ebema: ebe dawate ebene tepo magumuno mulo woki dopamo nanitabolo kodakodailamea:no, ebetamo beda: tanalote na:ka:pemaigamene? Iyo, ebete ebene tepo magumulo ebe katene inamabu nao tanalo kuba osiyodilo tanalote eba genalo, wiyasiya ebene namutudawa

† 7:39 Lom 7:2-3 †† 8:1 Ali 15:29 † 8:2 Gal 6:3 †† 8:4 Gal 4:8; Totomu 4:39; 6:4

8:6 Epe 4:5,6 ††† 8:8 Lom 14:13-15; Gal 5:13

ibamitilo gito denamene, ebete ebenu nanitabokobi midi tanalo ebo ka:kubaimene. ¹¹ Ebema: a:ma: potele a:ma: iyatawadawama: deka:mitana, a:ma:le a:imano iyatawa tanalamo a:imano nanitabokobi midi ekawi eba kunu gito ka:kubaima:ta! Numa:, Kelisote ebe ekawino mabuma: a:iya, ¹² ebema: nanitabokobi midipi magumulo piyate ibino tepo magumuno mulo woki dopamo kodakodailamea:no, a:ma:le a:imano tu-tu okoli iyatawa tanalodo ebako ekakino nanitabokobi midi tanalo da:kubailama:emene, ebe gabodo a:ma: iba:tamo kawo kubanomo eba osiyodilolo Kelisotamo atu kuba tanalo nanitabonomolo ebo ka:kosiyodiloma:ta. ¹³ Ebe mabuma: nale katene inamabu nao tanalodo naimano nanitabokobi midi ekawino agowa ukamidawama: deda:mo, ebe tanalo eba iyatawalo nale uwomua: tetelo katene inamabu walo a:ke-nanakomo, naimano ekawite na ibaminatenelo kuba osiyodilo tanalamo gakapoma: ††

Ya:sukono Alibolepiate Ibino Woko Osiyodilo Tanaloma: Nanitabokobi Midipiagodone Wadewade Walubi Tanalo Uwatema: Talena Puliyala

⁹ Ebema: nale la: alateda:lemata, la: iyatawala:ka: nale aimano Kawodawa Ya:suko naimano bali-da:mo nanitabolo dumiyamo? Ega:walo la: iyatawala:ka: ebete ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya ebe wokopi magumulo na idima: eba eda:nalo, ebe woko magumulo na tutudawama: deda:namo? Numa:la:, nale aimano Kawodawatamo dosiyodilonaimo, ebe woko magumune kebe wadewade da:ima:te kemaimiye la: ebe ebe epolata. ¹² Ebema: epetapiate na Ya:sukono nani alibolepi magumulo idima: ka:na:mia:no, la: wiyasiya naimano tanalo iyatawalata, iyo, la:le Kelisoko magumulo dilukula:wena-ma ebe tanalote na nani alibolepi magumulo idima: deda:namo ebe tanalo awokaliminako. ††

³ Ebene kebe tetelo epetapiate naimano wokono tanalo anagiyamidanamete kubama: degelanaka, nale naimano tuputupu osiyodilo tanalo awokalima: iba:tamo tabo ma kunu kiyawaonakomo, ⁴ na ega:walo piyate nago woko dosiyodilona ale kebe nanitabokobi midipi kowalubilinakoma:, ale aimano woko wiyama: modoboa: tanalo idima: ibi kanalenakoa:. Wiyasiya numa:la:, aimano woko osiyodilo tanaloma: ale sosi epagodone bae modobolo kuwatema: talena kitana:!⁵ Eiyee! La: iyatawala:ka:, Kawodawa Ya:sukono alibolepi epetapi, iyo, ebenu ekaki ega:walo Pitako ††† atumu, iba:te woko magumulo ibino nanitabokobi midipi kamiyala:go eba wapata:lamenalo ibi bilibilinomate sosi epagodone walubi keba kunu kuwatanake, talena puliyala na ega:walo nago woko dosiyodilona ale atumu eba kunu kowapata:lamenama:? ⁶ Wiyasiya diyala, la: epetapiate na ega:walo Banabasiko a netewapino tanaloma: ma kunu da:bemalagidilawenama,

† 8:11 Lom 14:15,20 †† 8:13 Lom 14:21 † 9:1 Ali 22:17-18; 26:16; 1Kol 15:8-9 †† 9:2 2Kol 3:2-3 †† 9:4 Luk 10:8 ††† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa Pitakono mailo idi ebe Kipasetela.

“Alibolepi magumulo ibi kapiyatamo talena bitana sosi epagodone walubi tanalo kuwatema:, iyo, modobola iba:te wiyasiya egege mani woko osiyodilo magumulo ibi a:ka:tuwa: ibino modoboa: tanalo nulaema:na:.”

⁷ Eiyee! Nale la:imano daedale wokino tabo eba wiyalo ma kunu gemo, “Gabamanino gowelaopi magumulo ibi bilibilinomate ibino bae ega:walo woko wiya gabamaniaagodone modobolo uwatenaka, a, nanitabola:ka:? Iyo, eba kunu kebe lumagite gala:ipi da:imi pali dopamo kosiyodilile tete bilibilinomo epetapilo ebe wadewade da:imi a:penaonako, ega:walo kebe dubute sipi-goeogoeo ulamedawama: keda:nale ebenu ubi tetelo ebe inamabuno nono uwatenako.”

⁸ Ebema: la: na:kemalagidilawitama, na a:ka:tuwa: naimano wokino tanalamo kegemo me uli tabo? Ao, eba kunua:, mabu Godote ebenu Bukano totomu tabo ida:mo ebe atu tanalo a niyatuaemena. ⁹ Iyo, Mosesete Godokono Totomu Tabo ebenu Bukamo eba akulolelo tabo idi ma kunu awokalimiya, ††† “Ebate witi-laiso naono kikopu kuwatema: ibino kau-goeote ebe inamabu mikitaolelo woko iba:tamo dosiyodilomene, ebe tetelo iba:te ebe kau-goeono tabo ala:mo matuima: modoboa:, mabu ebete iba:tamo woko osiyodilo magumulo witi-laiso kikopu kapiyakapiya naoma: modobola, iyo, ebe nao inamabu ebe ebenu wokono wiya da:pesola.” Ebema: la: me tabono magumu eba malagidilolo na nananiyala:, mabu keleka: Godote me totomu atamo dikaeamiya, ebenu nilakapolo ebete kau-goeogoeo kawonomamo kemalagidilolenale o ebete epo kawonomamo kemalagidilolenale?

¹⁰ Nanitabola, ebete aimano igilo kawonomamo demalagidilolena, me tabo Bukamo ebema: akuloliya.

Iyo, ebete a ma kunu anaena, pali woko magumulo kebe lumagite damela maboelenu inamabu woko dowagiliminako ega:walo kebe lumagite nao inamabu uwate woko dosiyodilonako, ibi netewapiate me atu wokino tanalago okoliona, iba:te ibino woko wiyama: nao inamabu magumune ibino apu kapimiya kuwatema:na:. ¹¹ Numa:la:, pali osiyodilodawate damela magumamo kikopu keba kunu kamionakole, ale dopamo la: Kolini sosi epo magumulo woko eba kunu posiyodilima:. Ebema: ale kapiyakapiya tetelo la:godone walubi tanalo delawenakoma:, la: ebe tanalo aimano modobo woko wiyama: ba:kegelaema o pilo tanaloma: ba:kegelaema? ¹² Nanitabola, iyaiya wokopi epetapiate la:godone walubi delawenaka, ebe tanalote modoboma: neda:taleka:, la:le aimano woko osiyodilo tanaloma: a dowalubia:wenakoma, Godokono umi magumulo ebe tanalote atumu modobonomoma: ba:keda:na:. Wiyasiya numa:la:, dopamo ale woko magumulo iyaiya modoboa: tanalo eba iyatawaonalo, la: magumulo lumagi idigodone walubi tanalo lawea:no aimano tepo magumu gito kodako-

††† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: Totomu Tabo 25:4 numiye. Me tabono magumu ma kunula, kau-goeote woko osiyodilo magumulo epo dowalubilimene, ebema: modobola iba:te ibino nilakapolo wade walubi tanalo kau-goeotamo atumu na:kiyatima:na:. § 9:9 Totomu 25:4; 1Tim 5:18 §† 9:10 2Tim 2:6 §†† 9:11 Lom 15:27

dailamenakima: Iyo, ale Kelisokono Wade Tabo piyata-mo ka:kiyawaonakoma:, a ubia:nola iba:godone walubi tanalo idi eba lawelo ebe tanalote aimano woko odiyobo tanaloma: keda:ma: †

¹³ Ega:walo me tanalo idila. La: Yu epono tanalo iyatawala:ka:, ma kunu piyate Godoko Amamateno Iya Motolo woko dosiyodilona, iba:te ebe woko magumune ibino bae modobolo naonaka? Iyo, piyate Godoko watidilono patapata unamo kalimagono inamabu elamo dalomonaka, ibi a:ka:tuwa: ibi kowalubilima: ebe kalimagono inamabu magumune katene apuapu uwatenaka. ^{††14} Nanitabola, aimano Kawodawate ebe waloma:tapi atumu a:totomulatelya, ma kunu piyate ebena Wade Tabo kiyawao woko dosiyodilona, modobola nanitabokobi midipi olowiopi-ate ibino modoba: tanalo na:modoboilamelelame-nakoma:na: ‡

Polote Wade Tabo Kiyawao Magumulo Godogodone Ebena Wiya Laema: Da:kiyawaiya

¹⁵ Nale kebe tabo kegemmo, ebe tabo nanitabola, ma kunu nale woko magumulo iyaiya modoba: tanalo eba iyatawanalo, lumagi idigodone walubi tanalo lawea:no naimano tepo magumu gito kodakodaiminako. Wiyasiya nale me leta la:tamo eba osiyodilutalo, naimano woki kitana: me tetelo la:le naimano modoba: tanalo idi uma:wete na walubini ebo kowagilima:ema: Eiye, na ubia:nola! Nale la:godone walubi tanalo idi kapiya lawea:no modobola na dopamo ka:emamo, mabu kebe tetelo nale idawagodone walubi tanalo lawe dowagilimo, nale naimano Kawodawa mabuma: damamanamo ebe tanalote nagodolo ebo kalatidimene! ¹⁶ Wiyasiya numa:la:, na Wade Tabo kiyawao mabuma: na a:ka:tuwa: na a:kowalogomo, mabu Kawodawate ebena ubilo ebe woko natamo ikanamiya, nale naimano ubilo kelawiya: Ebema: nale ebe woko iyabaiamo gito diyatimo, natamo da:pemaigamene ebe temeteme beda: kawonomola:ka:!^{††17} Iyo, ebe wokote naimano ubi tanalodo natamo na:pemaigiyataleka:, nale modobo woko wiya epagodone belawenakona:, wiyasiya Godote a:ka:tuwa: na nanidawa idima: eba ka:na:milo ebena ubilo Wade Tabo kiyawao woko natamo ebo ikanamiya. Ebema: nale ebe kapiya kekalakalaima: woko eba osiyodilonalo ¹⁸ kebe wade wiya na:kelaemo? Naimano wiya ebe naimano tepo magumuno kalakala tanalola, iyo, ebe kalakalate woko osiyodilo tanalodo natamo pemaigana, mabu gabo bitana nale naimano iyaiya modoba: tanaloma: epagodone wade tanalo idi lawea:no iba:tamo Wade Tabo wiya:no gito kiyawaonakomo.

¹⁹ Ebema: na opo lumagi idino matuomeo magumulo okolina:no Kelisoko magumulo tudawama: eda:namo, wiyasiya nale Wade Tabo eba kiyawaonalo tabo olowiopi mabuma: na a:ka:tuwa: na ibi bilibilinomono wiya: wokodawama: a:midinakomo, ibi bili-

bilinomo epetapiate ebe tabo nanitabonomolo kelaema: ²⁰ Nanitabola, kebe tetelo nale naimano Yu epatamo Wade Tabo da:kiyawaonakomo, iba:te ebe tabo nanitabolo laema: nale ibino lumagi idimu bokolinamo. Iyo, Godote aimano ewoniatamo dikalamiya iba:te ebe Totomu Tabo bilibilinomamo tudila:oma: kawo tanalonomoma: eba gelanalo, ebema: ebe Totomu Tabamo nale atumu a:ka:tuduwatanakomo, iba:te Wade Tabo olowio tetelo odiyobo tanalo idi nagodolo umikapoma: ^{††21} Ega:walo kebe tetelo nale Yua:piatamo Wade Tabo da:kiyawaonakomo, iba:te ebe tabo nanitabolo laema: nale ibino lumagi idimu atumu ba:kokolinamo. Iyo, naimano ewoniate Godogodone duwatiya nale ebe Totomu Tabo bilibilinomamo tuduwata:no, wiyasiya Kelisokono kapiya totomu magumulo okolinamo, mabu na ubia:nola Yua:piate Wade Tabo olowio tetelo odiyobo tanalo idi nagodolo uima: ²² Ebema: numa:la:, piyate nanitabokobi midi magumulo kodakodalo kelamota:ona:, nale iba:tamo Wade Tabo da:kiyawaonakomo, iba:te ebe tabo laema: nale ibino osiyodilole tanalamo tuduwatate ibi keba kunula:ka: na a:ka:tuwa: na ebako lumagima: ba:midinako. Iyo, eba kunu nale iyaiya gabo epetapido iyaiya epo epetapi keba kunula:ka: ebako dawama: beda:nanakomo, mabu na ubila iba:te Wade Tabo olowio tetelo odiyobo tanalo idi nagodolo umia:no ibi epetapiate tabo nanitabonomolo ebo kelaema:.

^{††23} Nanitabola, na Wade Tabo kiyawao mabuma: ebe iyaiya tanalo bilibilinomo osiyodilolenakomo, nale ebe woko osiyodilo magumulo uwomua: teteno wadewade walubi tanalo Godogodone kuwatema:

²⁴ La: iyatawalata, sukulu gudino kalakala egelalo ibi bilibilinomate elawamo eba puila:olo, ibi magumulo kapiyanomote sukulu watodawagodone wade wiya kelaemene. Ebema: la: Godokono tanaloma: woko eba osiyodilonalo, modobola la: eba kunu elawonomoma: neda:iyala: la:le ebegodone wade wiya ka:nelawa:ema: ²⁵ Ega:walo me uli tabo idila. Bolamo kalakalaopiate taneba idino wato kikopu laema: ubi eba iyatilo, kawo egela pea:no dopamo ibi bilibilinomate ibino ape na:kodakodailamenaka, iyo, ibi ubila wato kikopu lawe magumulo epate ibi kowalogolema: Ebema: numa:la:, iba:te delaema:na: ebe kalakalate tete da:pesolo itanate ebo kolopoligomene, wiyasiya ale Godokono woko osiyodilo magumulo kebe wade wiya laema: ubi diyatinama:, ebe tanalo iyanomola mabu ebe tanalono kalakalate uwomua: tetelo agodolo a:kolopoligonamene. ^{††26} Ebe mabuma: sukulu gudino kalakala egelalo ibi magumulo idite dopo lumagima: keda:ma: elawamo keba kunu ka:puliganakole, na woko osiyodilo magumulo elawamo eba kunu osiyodilonakomo, ega:walo gowelao magumulo dubu idite eba:go da:gowelana ebe lumagi idi kubanomamo keba kunu kanagaliminakole, na gowelao magumulo eba kunu kowagelenamo wato kikopu kelaema: ²⁷ Iyo, bolamo kalakalaopiate kateneno ubi

† 9:12 Ali 20:34; 2Kol 11:9 †† 9:13 Totomu 18:1-3 ‡ 9:14 Ma:t 10:10; Luk 10:7; Gal 6:6 †† 9:16 Yel 20:9

‡‡ 9:20 Ali 21:20-26 ††† 9:22 2Kol 11:29 ††† 9:25 Pil 3:14; 2Tim 4:7-8; 2:4-5

tanalamo tudila:oa:no ibino ape keba kunu ka:kodako-dailamenake, nanitabokobi midi magumulo na eba kunu okolinamo. Ebema: nanitabola, nale Wade Tabo piyatamo ka:kiyawaonakomo, ibi epetapiate nanitabokobi midi magumulo wato kikopu delae-ma:na:, na ubia:nola ibi magumulo na kapiyate wade wiya lawea:noma: eda:ma:.[†]

Yu Epono Ewoniatamo Bulu Opolo Demaimiya Polote Ebe Tanaloma: Da:kiyawaiya

10 Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala; kebe tanalate a Yu epono ewoniatamo ke-maimiye, na ubila la: ebe tanalo wadenomamo ke-malagidilolametama: Iba:te Isipiti temeteme opone demaimiya, ebe tetelo Kawodawa Godote ebena tema magumudo ibi dopolamenaki ibi bilibilinomo ebo itakeamidalenaki, ebene ibi bilibilinomate ebena walubi tanalodo Kalimakalima Kewa: Kolomo apuamo modobolo na:iwaliya.^{††2} Ebema: ale me tete epono Kelisoko waloma:ta tanalo kawokalima: ibi obamo keba kunu kowaduba:midaolenakoma:, eba kunu aimano ewoniate Godokono wokodawa Moseseko eba waloma:tanalo, Godote ibi bilibilinomo ebena tema magumamo ega:walo kolomo magumamo ebo waduba:midaoliya.³ Ebene iba:te bulu opolo eba wapata:lamenalo, Godote anoano tanalodo iba:tamo dikalamenaki ibi bilibilinomate ebe bae ebo naonakiya,^{††4} ega:walo ebete anoano tanalo idido nokola magumune dikalamenaki, ibi bilibilinomate ebe obo atumu a:ka:nionakiya, ebema: ebe nokola ebe ulila, ebe Kelisotela, kebe Kawodawate iba:go depata:nami me ebe dawala.^{††5} Wiyasiya numa:la:, iba:te Godokono iyaiya wadewade walubi eba ulamenalo, epetapi bilibilinomate ebe nanitabokobi ka:midiya:, ebema: ebete iba:tamo dowate ibi danakapulamiya, ibino a:ela apa:te bulu opolo iyaiya ebo polamota:oniya.^{††}

⁶ Ebema: Godoko ubila ale ebe tanalodo wade woki ma kunu kelaema:, Yu epono ewoniate kuba tanalo kosiyodilolema: ibino tepo magumuno ubi kawonomamo keba kunu kalomonaki, ale eba kunu eda:oma: modoboa:.^{†††7} Ebene tete idilo ibi epetapiate ida:da:li idino soliyomu dosiyodiliya, Godokono Buka tabote ebe tanalo ma kunu awokalimina, "Epate soliyomu eba osiyodilutalo, bae kawonomamo naote, da:imi obo elawonomo niote, ilipo mae tanalo ebo osiyodiliya." Eiyel! Ibi ida:da:li amamalatelepima: keba kunu ke-da:iye, la: eba kunu eda:oma: talenala!^{†††8} Ebene tete idilo ibi epetapiate buwelemele ega:walo koi pilo tanalo, kamiyale ega:walo dubu pilo tanalo, ebako kawokawo kuba osiyodilole dowagilimiya, ebema: kapiya egela tetelo 23 taoseni epate gito a:elaiya. Eiyel! Ale ebako kuba osiyodilole magumamo nopila:oma: modoboa:!^{††9} Ebene tete idilo ibi epetapiate Kawodawa Godoko ebe wabudiya, iyo, ebete ibino daedale woki-

† 9:27 Lom 8:13; 13:14 †† 10:1 Maimi 13:21-22; 14:22-29 † 10:3 Maimi 16:35 †† 10:4 Maimi 17:6; Nabas 20:11 †† 10:5 Nabas 14:29-30 ††† 10:6 1Kol 10:11; Nabas 11:4,34 ††† 10:7 Maimi 32:6 § 10:8 Nabas 25:1-9

no tanalamo tuduwata:no ebe mabuma: iba:te ebena osiyodilo tanalo kubama: degeliya, ebema: bu kaluate ibi eba alolelo ibi bilibilinomate gito a:elaiya. Eiyel! Ale ebako kuba tabamo aimano Kawodawa wabudima: modoboa:!^{††10} Ebene tete idilo ibi epetapiate ubia: tabo Godokono wokopiatamo degeliya, ebema: Godokono A:e Nopodawate ibi ebo anakapulamiya. Eiyel! Ale ebako ubia: tabo gela wagilima: modoboa:!^{†††}

¹¹ Numa:la:, Godote ebena ubi tanalo dopamo iyatiya, epetapiate ebe tanalo bilibilinomo eba iyatawalo iba:te wadewade woki kuwatema:, ebene ebete a mabuma: ebe tanalo ebena Bukamo akuloliya, ale ebe atu kuba osiyodilole magumamo gudikapoma: Nanitabola, a piyate me tetelo dilukulionama:, me opono uwomu tetete atamo ebe netatali,¹² ebema: potele ma kunu demalagidilona, "Na naimano elawamo modobolo utinamo," ebe nanisiwale! Diyala, tete tatalila ebete kuba osiyodilo magumamo da:ba:negamene.

Saitanakono Kuba Gabamo Wabuga:ta Magumulo Godote Nanitabokobi Midipiatamo Modobo Elawo Dikalamenako

¹³ Nanitabola, Saitanate iyaiya kuba gabamo wabuga:ta tanalo a:ma:tamo dowadaenako, ebete ebako atu iyaiya tanalo me opo epo bilibilinomatamo ikalamenako. Wiyasiya kalakala kawonomola, Godote a:ma: kowalubitama: nanidawama: eda:na. Ebe mabuma: a:imano nanitabokobi midi elawote keba kunu kitanale, ebete ebe tanalo eba iyatawanalo Saitanako ebo kodiobomene, ebete a:imano elawo dodolina ebako kuba gabamo wabuga:ta tanalo kawonomo idi a:ma:tamo kadaema: Ega:walo ebe atu tetelo Godote a:ma: gabo kiyatuima:ta, a:ma:le Saitanakono kuba gabamo wabuga:ta tanalone keba kunu nakalaula:emene a:ma:le nanitabokobi midi magumulo kodakodalo kuta:wenama:.

Nanitabokobi Midipiate Ida:da:li Amamalatele Tanalo Magumune Alautioma: Polote Degiya

¹⁴ Ebema: naimano wadewade namutupiala:, modobola la:le iyaiya ida:da:lino uliyana amamalatele tanalo kuba nibote maigama: gelalo ebe osiyodilole magumune nalautonakiyala:.¹⁵ Numa:la:, la: piyate naimano tabo dolowiawitama, nale naimano tepo magumuno wokilo la: wadewade wokiagopima: midilitamata, ebema: modobola la: me naimano tabo wadenomamo nanagiyamidala:.¹⁶ Ya:suko malagidilo bae na tanalo osiyodilo tetelo ale kebe kalilino tanaloma: Godotamo kalakala tabo kadipatenakoma:, ebe kalili

†† 10:9 Nabas 21:5-6 ††† Buka ka:la:mioledawa, a:ma: ubi diyata:emene ebe oino iyaiya tanalo wadenomamo iyatawama:, modobola a:ma:le 1 Kolini 10:7 buka apuno tanaloma: Maimi 32:1-6 numiye, ega:walo 10:8 buka apuno tanaloma: Nabas Ka:la:miole 25:1-9 numiye, ega:walo 10:9 buka apuno tanaloma: Nabas Ka:la:miole 21:5-6 numiye, ega:walo 10:10 buka apuno tanaloma: Nabas Ka:la:miole 16:41-50 numiye. §† 10:10 Nabas 16:41-49

ebe Kelisokono kalima kalilila, ebema: nanitabola, ale kapimiya eba niolo a eba:go kapiyama: ebo eda:onakoma: Ega:walo ale ebe kemalagidilonama: kebe bae kowakamionakoma:, ebe bae ebe ebena apela, ebema: ale kapimiya eba naolo a Kelisago atumu kapiyama: ebo keda:onakoma:.^{†17} Numa:la:, ale ebe bae wakamioa:no dopamo kapiya baete itananako, ebema: ebe tanalo ebe a nanitabokobi midipino tanalo awokalimino ulila, iyo, a bilibilinomite Kelisokono kapiya apema: eba eda:onal, ale kapiya bae kapimiya ebema: naonakoma:.^{††18} Nanitabola, a Isalaela epono kalimagono inamabu Godotamo ikameo tanalo atumu eba kunula, ebema: modobola la:le ebe tanalo nemalagidilala: Iba:te ebe inamabu Godoko watidilono patapata unamo alomoa:no, dopamo iba:te mokolet ebinoma: katene apuapu balamo alomonaka, ebene iba:te Godoko amamate tetelo eba:go kapiyama: eba eda:olo katene kapimiya ebo naonaka. ‡

¹⁹ Ebema: na ubila ale ida:da:li uliyanano amamalatele tanalo walo ka:kemalagidiliye. Mabu keleka: nale la: ebe tanalo magumune alauioma: danaletima? Ebe ida:da:lino elawote nanitabolo ba:kitanale, ega:walo amamalatelepiate iba:tamo kebe inamabu kikalamenake ebe inamabuate talena magumulo nanitabolo ba:ka:pola:nale? ‡²⁰ Ao, naimano tabono magumu eba kunua:! Nanitabo tanalo ebe ma kunula, ida:da:li amamalatelepiate ibino kalimagono inamabu Godotamo kikameonakoa:, iba:te wiyasiya ida:da:lino a:da: elemasigi uliyanatamo ikalamolenaka. Ebe mabuma: na ubia:nola la: nanitabokobi midipiate la:imano osiyodilole magumulo ebako kuba uliyanago kapiyama: keda:wenama:!^{‡21} Eiye! La:le egela idilo Ya:suko malagidilo kalila:mo niawete, egela idilo kuba uliyana malagidilole kalila:mo da:ka:niaema, ebe tanalo modoboa:! Iyo, la:le egela idilo Ya:suko malagidilo bae eba:go nawete, egela idilo kuba uliyana malagidilolelele iba:go bae da:kenaema, ebe tanalo atumu modoboa:!^{‡‡22} Ebema: a nanisiwale! Ale ida:da:li amamalatelepino osiyodilole tanaloma a:ka:nopila:oma:, mabu a ubia:nola aimano Kawodawate ebe tanaloma: atamo dowama: Ega:walo ale daedale wokilo ma kunu a:kemalagidiloma:, aimano elawote ebena elawago ka:modobomene. ‡‡

Nanitabokobi Mididawate Ebe A:ka:tuwa: Ebe Kapiya Kowalubima: Woki Akoiyata:la:

²³ Ebema: me tanalo idila. La: epetapiate ma kunu negelanamata, "Apa:mo osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo tanalo idi kosiyodiloma: talena nanitabolo kitana:."

Ebema: nale tabo eba wiyalo negemo, "Iyo, lumagite Kelisoko magumulo tutudawama: eba eda:nalo, talena ebetamo nanitabolo kitana: tanalo idi kosiyodiloma: Wiyasiya numa:la:, apa:mo osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo osiyodilole tanalo epetapiate

† 10:16 Ma:t 26:26-28 †† 10:17 Lom 12:5 ‡ 10:18 Kalima 7:6 ‡† 10:19 1Kol 8:4 ‡‡ 10:20 Totomu 32:17; Awo 9:20 ‡‡† 10:21 2Kol 6:15-16 ‡‡‡ 10:22 Totomu 32:21

aimano nanitabokobi midi magumulo a a:kowalubima:na:, iyo, a sosi epate ebe osiyodilole tanalago eba ilukulinalo wadenomamo akapepeoma:.^{§24} Ebema: la: magumulo idite woki akoiyata:la: ebe a:ka:tuwa: ebe kapiya kowalubima:, wiyasiya modobola ebete epetapino nanitabokobi midi magumulo ibi kowalubilima: ibino iyaiya tanalo dopamo nemalagidilole-nakomene."^{§†}

²⁵ Nanitabola, a:ma: olowame baiamo toawete, piyate ida:da:li amamalateleno katene inamabu dalomonaka, ebe epono inamabu uwata:wete denaemene, talena puliyala. Iyo, a:imano tepo magumuno mulo wokino tanalate a:imano nao tanalo idima: a:ma: kubadawama: ka:ima: modoboa:,²⁶ mabu Godokono Bukalo tabote ma kunu itana, "Me opo kawonono ebe aimano Kawodawanola, ebema: me opono inamabu bilibilinomite ebena: eda:ona."^{§††27} Ebema: kebe tetelo nanitabokobi midia: namutudawate idite a:ma: eba:go bae naoma: danatamene, a:ma: ubi kiyata:emene, kuba:, a:ma:le eba:go toawete ebete bae nao tetelo a:ma:tamo kebe inamabu kikametamene, modobola a:ma: ebe inamabu kalakalago gito neniye, iyo, a:ma:le tepo magumuno mulo wokino tanalodo ida:da:li amamalateleno kateno tanaloma: woki bilibilima: akoeda:la:.

²⁸ Ebema: numa:, naimano tanalo ma kunula. Na Kelisoko magumulo tutudawama: eba eda:nalo, naimano tepo magumuno mulo wokite osiyodilo tanalo idima: na kubadawama: ka:na:mia:no, idawano mulo wokino tanalate naimano tutu okoli tanalo matuomeoma: a:ka:modobomene. Iyo, nale bae nao tanalo idima: Godotamo kalakala tabo adipatelo ebena kalakalago denamo, ebe tetelo potele na:ka:modobomene na kuba osiyodilodawama: ka:na:ima:? Eiye, lumagi puliyala, ka:luta:! Ebema: a nanitabokobi midipino osiyodilole tanaloma: me naimano kawo iyatulame tabola, a:imano bae nao magumulo, ega:walo a:imano obonio magumulo, ega:walo a:imano iyaiya osiyodilole tanalo epetapi bilibilinomo magumulo, modobola a:ma: ebe tanalo bilibilinomamo Godoko nowalogo-nakiye.

Wiyasiya me tanalo idila. Kebe tetelo idawate a:ma: ma kunu danatamene, "Me katene ebe ida:da:li amamalateleno inamabula, ale a:kenaoma:!" a:ma: ebe nilakapolo malagidilawete ebena tepo magumuno mulo wokino tanaloma na:tuduwatiye. Iyo, a:imano tepo magumuno wokite ebe katene nama: modoboma: gena, wiyasiya a:imano namutudawano tanaloma: a:ma: a:kenaemene.^{§‡32} Ebema: a:imano osiyodilole tanalo bilibilinomamo lumagi idino agowa ukamidawama: akoeda:la:, iyo, piyate Godokono sosi epoma: deda:ona, ega:walo piyate Yu epo ega:walo Yua:pi magumulo nanitabokobi midia:pima: deda:ona, ibi bilibilinomo magumulo idite a:imano osiyodilole tanaloma: kuba osiyodilo magumamo gama: modoboa:.^{§‡‡33} Nanitabola, na a:ka:tuwa: na kapiya kowalu-

§ 10:23 1Kol 6:12 ‡† 10:24 Lom 15:1-2 ‡†† 10:26 Oale 24:1 ‡‡ 10:28-31 1Kol 8:7; Kol 3:17; 1Tim 4:4 ‡‡† 10:32 Lom 14:13

bima: malagidiloo:na, naimano ubi tanalo ma kunu iyatinamo, nale naimano osiyodilole tanalo bilibilino-mamo epo bilibilinomo dowlubilinakomo, ibi eba kalakalailamenalo iba:te Godogodone ibino igilo mula: tanalo walone ebo kelaema:na: Ebema: nanitabokobi mididawa, naimano ubi tanalote epetapiatamo keba kunu kitanale, modobola a:imano ubi tanalote iba:tamo atumu eba kunu na:kitananakomene. †

11 Iyo, modobola la: nanitabokobi midipi bilibili-nomono osiyodilole tanalo magumulo la:le na nibaminatena:la:, nale Kelisoko keba kunu kibamitinamo eba kunu. ††

Polote Kolini Sosi Kamiyaleno Osiyodilo Tanalo Idima: Da:kiyawaiya

² Ebema: nale la: moiolemata, mabu la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo la:le na eba malagidilonelo, nale la: dopo sosino ‡ osiyodilole tanalo keba kunu kiyatulametanakima, la: ebe tanalamo nanitabonomolo eba kunu tudila:onomata.

³ Wiyasiya na ubila me tetelo oli tanalo idi la: kiyatulametama:, ma kunu Godote Kelisokono watodawama: keba kunu keda:nale, Kelisote nanitabokobi midipi dubuno watodawama: eba kunu keda:na, ebene nanitabokobi midi dubute ebene kamiyaleno watodawama: atumu keda:na. ††† Ebema: la: magumulo dubu idite Godotamo towetowe tabo ge tetelo o ebete Godokono woki awokalimi tetelo ebene wato kalikamo da:mula:mene, ebe osiyodilo tanalo ebe ebene watodawa Kelisotamo ilipo ikame tanalo keba kunula:ka: eba kunula. ⁵ Wiyasiya la: magumulo kamiyale idite ebene wato kalikamo mula:no Godotamo towetowe tabo degemene o ebete Godokono woki sosi epatamo dawokalimene, ebe osiyodilo tanalo ebe ebene awitamolo ilipo ikame tanalola, mabu ebene awi ebe ebene watodawala. Numa:la:, la: epono tanalo ma kunula, dubu idite ebene kamiyaleno kawo kubanomono tanaloma: ebene eke a:gumi tanalamo ilipo ebetamo kikaemene, ebema: la: magumulo kamiyale idite ebene wato kalikamo mula:no ilipoa:noma: deda:mene, modobola ebete ilipo nelaemene, kamiyaleno awite eke a:gumi tanalamo ebetamo ilipo keba kunu kikamenakole eba kunu! Iyo, la: iyatawalata, eke a:gumi tanalo ega:walo eke otole tanalo ebe kamiyala:tamo ilipo ikalame tanalola, ebema: modobola iba:te ibino wato kalikamo na:mula:lenakoma:na:.

⁷ Wiyasiya dubuno tanalo iyanomola, ebete ebene wato kalikamo mula:noma: deda:mene ilipo tanalote a:kitanamene. Numa:la:, Godote dopo dubu ebene ololamo osiyodiliya, ebema: me tetelo dubu bilibilinomate ebe ololamo eba ilukulionalo Godokono wade mulo okoli igilono tanalo ebo awokaliminaka. Wiyasiya

† 10:33 1Kol 9:20-22 †† 11:1 1Kol 4:16 ‡ Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Ya:sute a:e magumune maigate Unu Duliymolamo dodoliya, ebe tetelo Yu epono Yudiya opolo kebe sosite kemaigiyale ebe sosi ebe dopo sosila. †† 11:3 W Mabu 3:16; Epe 5:23

dubuno wade mulo okoli igilono tanalo kamiyala:te awokaliminaka, ††† mabu Godote dopo dubu ega:walo kamiyale eba osiyodilole, ebete dubuno igilo kamiyalegodone kelawiya:, ao, ebete wiyasiya kamiyaleno igilo dubugodone lawiya. †††† Ega:walo numa:la:, Godote ebe a:ka:tuwa: ebe kekalakalaima: dopo dubu osiyodiliya, wiyasiya ebete ebe dubu kekalakalaima: dopo kamiyale ako-osiyodiliya. ¹⁰ Ebema: la: magumulo kamiyala:te ibino wato kalikamo na:mula:lenakoma:na:, mabu Godote ebene Uliyanano elawo iba:tamo dikalami, ibino wato mula:le tanalote ebe tanalo wadenomamo kawokalimene. Iyo, ebe tanalodo Unu Duliymolono nopopiate me tanalo kiyatawaoma:na:, dubate Godokono wade mulo okoli igilono tanalo keba kunu kawokaliminake, talena puliyala nanitabokobi midipi kamiyala:te ebe atu wade mulo okoli igilono tanalo eba kunu atumu kawokalimama:.

¹¹ Wiyasiya me tanalo idi akododomatiyala:. A nanitabokobi midipi magumulo kamiyala:te dubuno tanaloma: akogelala:, "Ale iba:godolo walubi tanalo idi kuminakoa:," ega:walo dubate atumu kamiyaleno tanaloma: ebako daedale wokino tabo akokiyawaoala: Ao, eba kunua:, mabu ale aimano Kawodawa magumulo eba ilukulinalo dubu bilibilinomate kamiyala:godolo walubi tanalo ulamenaka, ega:walo atumu kamiyale bilibilinomate dubugodone walubi tanalo a:kuwatanaka. ¹² Numa:la:, Godokono osiyodilo tanalodo dopo kamiyalete dubugodone pawokaliya, ebene me tetelo ebene walubi tanalodo dubu bilibilinomate kamiyale magumune awokalaonaka, iyo, iyaiya epo ega:walo inamabu bilibilinomate ebene ubi tanalo kapiyado ebema: maimionaka.

¹³ Ebema: modobola la: a:ka:tuwa: la:imano wokiamo nemalagidilala:, la: magumulo kamiyale idite ebene wato kalikamo mula:no Godotamo towetowe tabo degemene, ebe tanalo modobola:ka: o modoboa:noma: ba:keda:mene? ¹⁴ Numa:la:, Godote kebe epo ebene ubilo dosiyodiloliya, ebe iyaiya epo magumulo epetapi bilibilinomate ibino tepo magumuno wokilo negelana, dubu idite gubaguba eka:go dokolina ebe tanalo ebe kuba ilipo tanalola, wiyasiya kamiyale idite gubaguba eka:go dokolina ebe tanalo ebe agalu kamiyalema: midi tanalola. Ebema: modobola la: ebe tanalone niyatawala:, Godote kamiyala:tamo ibino gubaguba eke ikalamiya ebe eka:te ibino wato mula:leno inamabuma: keda:onama:. ¹⁶ Ebene la: magumulo idite me tanaloma: nago apaminatemu: dowagelemene, naimano uwomu tabo ebetamo ma kunu itana, la:imano opo kawonomolo piyate Godokono sosi epoma: deda:ona, ibi bilibilinomate ago woki kapiyama: eba eda:onalolo kamiyaleno tanaloma: eba kunu iyatulamenaka.

‡† 11:7 W Mabu 1:26-27 ‡†† 11:8 W Mabu 2:18-23

**Polote Ya:suko Malagidilo Bae Nao Tanaloma:
Da:kiyawaiya**

¹⁷ Ebema: nale ebe tanalo atepate nale iyaiya tanalo epetapi la: diyatulametama, ebe tanalo magumulo nale la: a:kemoioletama, mabu kebe tetelo la: dalad-abuta:wenakoma, la: la:imano osiyodilole tanalamo epetapino nanitabokobi midi magumulo ibi walubilia: no ibi gito kubailamenakomata. ¹⁸ Ebene dopo tanalo ma kunula, epetapiate na ananiya, la: sosi epate daladabuta:wenakoma la: magumulo iyaiya anagiyamida tanalo ba:pola:lamenata. Ebema: ibino tabo gela magumulo nale tabo epetapi nanitabokobi a:midilimo, ^{†19} mabu diyala, ebako anagiyamida tanalate Godokono ubilo demaimiye, la: magumulo piyate ebena ubi tanalamo nanitabolo da:tudila:wenama, la:le ebena iyanomo tuputupu okoli magumulo eba lamota:onalo, epetapiate ebe wade okoli tanalo dumilametamene iba:te ibino kuba osiyodilole tanalo ebo kiyatawaoma:na:

²⁰ Wiyasiya numa:la:, la: epetapino kuba osiyodilo tanalo ma kunula. La: daladabuta:wenakoma, la:le Kawodawa Ya:suko malagidilo bae nao tetelo ebe nanitabolo kemalagidilawena: Iyo, Ya:suko malagidilo bae nao tetete pea:no, dopamo la:imano soliyomu bae nao magumulo ^{††} epetapiate epetapi malagidilolea: no ibi kemakopela:wenakoa:, ebena la: epetapi a:ka:tuwa: la:imano bae gawagawalo eba naolo epetapiatamo nilakapolo kalabaolama:wenakoa:. Ebema: nanitabola, la:imano osiyodilo magumulo epetapiate soliyomu bae kawonomamo eba naolo wiyasiya epetapi baete nanitabolo ka:ugulamolenakoa:, epetapiate elawo da:imi obo kawonomamo nio magumulo daedalema: eba eda:olo wiyasiya epetapi nemaliolenaka. ²² Eiyel! Mabu keleka: la:le Godokono sosi epo magumulo epetapi dologala epoma: da:midila:wenakoma? Ega:walo mabu keleka: la:le nigologolopi walubilia: no iba:tamo ilipo dikalama:wenakoma? La:imano woki ba:kitanale, nale me osiyodilo tanaloma: la: demoioletama? Ao, moiolo tabo nagodolo kitana:! Me kapiya tabo la:tamo kiyawaomo, la:le la:imano ekakiatamo nilakapo awokalima: ubia:noma: deda:ema, la:le sosino aladabuti tanalamo akopelama:la:. Modobola la: wiyasiya la: a:ka:tuwa: la:imano iyaiya motolo bae ne-naonakiyala:

²³ Numa:la:, nale Kawodawa Ya:sugodone delawiyamo, ebe atu tanalo dopamo la: ma kunu iyat-ulaimata, ebena namutudawa idite ebe ebena anakapumpipino kotamo diyatini, ebe idokolo ebete bae lawenate, ²⁴ Godotamo kalakala tabo genate, eba wakamionalo ebe waloma:tapiatamo negeni, "Me naimano apela, la: mabuma: Godotamo ikaemo. La:le

† 11:18 1Kol 1:10-12 †† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: Kolini sosi epono osiyodilo tanalo ma kunu niyatawa, iba:te Godoko amamate egelalo daladabutinakiya, dopamo iba:te ibino iyaiya kapiya alailame taneba magumulo soliyomu bae naonakiya, ebena walogabo apune iba:te Ya:suko malagidilo bae nao tanalo ebo osiyodilonakiya. Ebema: iba:te soliyomu bae nao tetelo kebe kuba tanalo kosiyo dilolenaki, Polote ebe tanaloma: me tabo kiyawaiya.

na malagidilonelo me tanalo nosiyodilonakiyala:"

²⁵ Ebene bae nao tanalo dolopoligoni, ebete kalili walo kelawenate na:kegeni, "Me kalili ebe Godote epago milolo kilukulinama: oli nopo diyatiya me ebe tanalola, iyo, naimano kalimate ebe nopo kodakodaimina. Kebe tetelo la:le da:niawenakoma, modobola na malagidilonelo nosiyodilonakiyala:." ^{‡26} Ebema: numa:la:, Kawodawate me opamo walo pea:no, kebe iyaiya tetelo la:le ebe malagidilo bae denawenakoma ega:walo ebena kalima kalili da:niawenakoma, ebe netewa tanalodo la: Ya:sukono a:e tanalo bawokaliminakomata.

²⁷ Ebe mabuma: kebe lumagite ebena tepo magumuno wokilo Kawodawa Ya:suko nanitabolo amamatea: no ebe malagidilo bae denamene ega:walo ebena kalima kalili da:nimene, ebe tanalodo ebete Kawodawano apeno talena ega:walo kalimano talena wakalamite kawo kubanomo kosiyo dilomene. ^{‡†28} Ebema: lumagite Ya:suko malagidilo bae na: no ega:walo ebete ebena kalima kaliline nia: no, modobola ebete dopamo ebena tepo magumuno tanalo wadenomamo nanagiyamidamene, ²⁹ mabu kebe dawate Ya:sukono apeno tanalono magumu wadenomamo malagidiloa: no ebe malagidilo bae gito denamene, ega:walo ebena kalima kaliline gito da:ka:nimene, ebe dawano tanalo Godote kubama: kegemene, iyo, ebetamo kuba wiya kikaemene. ³⁰ Me mabuma: apeno temeteme tanalate la: epetapi bilibilinomagodolo ba:pola:na, ega:walo gabugabute atumu la: eba ulamenalo la: magumulo epetapiate gito a:elaiya.

³¹ Wiyasiya numa:la:, a a:ka:tuwa: aimano tanalo dopamo modobolo danagilamenakoma:, ebema: aimano Kawodawate aimano tanalo anagiyamidaeme tetelo aimano osiyodilo tanalo idima: a kubakubapima: a:kegeamene. ³² Nanitabola, kebe tetelo ebete a anagiyamida magumulo kuba wiya dikaeaemene, ebena ubi tanalo atamo ma kunu itananako, ebete a me tetelo temeteme tanalamo tuputupulo kilukulinama: diyatuamenako, walone tetelo me opo epate ibino uwomua: teteno kuba wiya eba uwatelo, a wiyasiya kuba wiya a:kelaema: ^{‡†}

³³ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, la:le soliyomu bae ega:walo Ya:suko malagidilo bae nao tanaloma: daladabuta:wenakoma, modobola la: nao wagilimia: no epo bilibilinomono pelame tanalo nemakopelenakiyala: ³⁴ Ega:walo la: magumulo bae kapete kebe lumagi kawiya duimene, modobola ebete ebena motolo bae da:peso dopamo nate ebena sosino aladabuti tanalamo na:pemene, mabu ebako osiyodilo tanalodo kuba wiyate Godogodone la: sosi epatamo a:ka:pemene. Ebema: kalakala kawonomola, me tetelo me kapiyakapiya tanaloma: nale la: wadenomamo analemata, wiyasiya la:imano osiyodilole tanalo epetapima: kebe tabo kolowimo, nale da:pemo ebe tanalo atumu ebo ka:pa:tuputupulaemamo.

‡ 11:25 Maimi 24:6-8; Yu Epo 8:8-13 ‡† 11:27 Yu Epo 10:29

‡† 11:32 Yu Epo 12:5-6

Nanitabokobi Midipiate Godokono Woko Kosiyodilonama: Ebedo Uliyanate Nilakapolo Iba:tamo Iyaiya Elawo Dikalamenako

12 Ebema: la:le tanalo idima: na danana:ima, ebe tanalo a nanitabokobi midipiate Godokono woko kosiyodilonama: ebedo Uliyanate nilakapolo atamo iyaiya elawo dikaeamenako, ebe tanalate keba kunu ka:pola:nale. Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, na ubia:nola la: ebe gito ikalame tanaloma: iyatawa:pima: eda:oma:.

² La: iyatawalata, dopamo la: nanitabokobi midia:pima: eba eda:onalo, ida:da:li amamalatele magumulo a:da: elemasigi uliyanate iyaiya gabo epetapido la: ebo magatalenakiyata, wiyasiya ebe ida:da:liagodolo nanitabo igilote itana:no iba:te la: kowalubilitanamia:.

^{†3} Ebema: na ubila la: me tanalo niyatawala:, Godokono Uliyanate lumagi idigodolo dokolina, ebete a:ka:modobomene kuba tabo ma kunu gema:, "Ya:suko kuba dawama: eba eda:nalo Godote ebe Saitanakono Ela Opamo keba:didilomene!" Ega:walo la:le lumagi idino tabo ma kunu dolowiaema, "Ya:suko ebe Kawodawala!" la: ebo kiyatawaomamota, Godokono Uliyanate ebe magumulo bokolina, mabu ebete ebe lumagi magumulo okolina:notaleka: ebete ebe nani tabo gema: a:ka:modobona: ^{††}

⁴ Ebema: numa:la:, Godokono Uliyanate ebe kapiyala, wiyasiya nanitabokobi midipi bilibilinomoma: eba eda:onalo, ebete iba:tamo iyaiya elawo dikalamenako ebe iyanomo elawo tanalate iyaiya ba:pola:na.

^{‡5} Ega:walo Kawodawa Ya:suko ebe kapiyala, wiyasiya nanitabokobi midipiate ebedo tanaloma: dosiyodilonama: ebe wokono tanalate iyaiya ba:pola:na. ⁶ Ebene Godoko atumu ebe kapiyala, wiyasiya ebete nanitabokobi midipiatamo wadewade woki dikalamenako, ebe wokino tanalate atumu iyaiya ba:ka:pola:na iba:te ebedo iyaiya woko kosiyodilonama:.

⁷ Nanitabola, Godokono Uliyanate nanitabokobi midipi bilibilinomo magumulo bokolina, ebema: iba:te ebe tanalo eba iyatawaolo kapimiya kapepeoma: ebete ebedo iyaiya elawo ikalame tanaloma: ebedo tanalo iba:godolo awokaliminako. ⁸ Ma kunu Godokono Uliyanate lumagi iditamo iyanomo elawo gito ikamenako epetapiatamo mulo wokino tabo ka:kiyawaoma:, ega:walo ebe atu Uliyanate lumagi iditamo iyanomo elawo gito kikamenako wade iyatawa tanalo kawokalima:. ⁹ Ebene ebe Uliyanate lumagi iditamo iyanomo elawo gito ikamenako ebedo nanitabokobi miditamo tanalo Kelisotamo kawonomamo kiyatima:, ega:walo ebete lumagi iditamo iyanomo elawo gito kikamenako temetema:gopi wadekobi ka:midilima:. ¹⁰ Iyo, ebe atu Uliyanate epo epetapiatamo ebedo iyanomo elawo nilakapolo iyaiya ikalamolenako, ibi magumulo idite anoano tanalo kosiyodilolenakoma:, idite Godokono tepo magumuno woki kawokaliminakoma:, idite kuba uliyanano osiyodilole tanalo ega:walo Godokono Uliyanano osiyodilole tana-

lo wadenomamo kanagilamelelamenakoma:, idite Unu Duliynomolono nopopino iyaiya tabamo ka:kiyawaonakoma:, ega:walo idite ebako iyaiya tabono magumu olowiopiatamo kawokalilamenakoma:. ¹¹ Ebema: numa:la:, ebe gito ikalame tanalo bilibilinomate Elawodawa kapiyanomodo pemaimionaka, ebe Godokono Uliyanate, iyo, ebedo ubilo ebete nanitabokobi midipi bilibilinomatamo ebedo iyaiya elawo eba kunu ikalamolenako. ^{††}

Nanitabokobi Midipiate Kelisokono Ape Kapiyama: Eba Eda:onalo Ebe Apeno Iyaiya Apuapuate Iyaiya Woko Osiyodilolena

¹² Nanitabola, lumagi idino ape kapiyanomola, wiyasiya iyaiya woko kosiyodilolenama: iyaiya ape apuapuate ba:pola:mena. Ebema: eba kunu Kelisokono kapiya ape magumulo apeno iyaiya apuapuate ba:pola:mena, ^{††13} ebe iyaiya apuapu ebe a nanitabokobi midipila. Numa:la:, a magumulo piyate Yu epoma: deda:onama: ega:walo piyate Yua:pima: deda:onama:, piyate epetapiatamo wiya: woko dosiyodilonama: ega:walo piyate a a:ka:tuwa: a walubima: egege mani woko dosiyodilonama:, a bilibilinomate obamo waduba:midaole tanalo Godokono Uliyanate kapiyano elawamo elawiyama:, iyo, ebe atu Uliyanate a bilibilinomo tepo magumu iyalo etabokailamiya. ^{†††}

¹⁴ Iyo, lumagino ape magumulo apeno iyaiya apuapuate ba:pola:mena, kapiya apute kitamena:. ¹⁵ Ebema: lumagino agowate ma kunu degemene, "Na apeno ape apu idia:, mabu na kotoa:," ebako tabo ge tanalote a:ka:modobomene ebe ape magumune gito kitamidama:. ¹⁶ Ega:walo galote atumu ma kunu degemene, "Na apeno ape apua:, mabu na balidia:," ebako tabo ge tanalote a:ka:modobomene ebe ape magumune gito kitamidama:. ¹⁷ Numa:la:, lumagino ape kawonomote balidi kapiyanomoma: neda:taleka:, ebete iyaiya tanalo olowioma: a:ka:modobona:, ega:walo ebedo ape kawonomote galo kapiyanomoma: neda:taleka: ebete iyaiya nibo niyabaolema: a:ka:modobona:!¹⁸ Wiyasiya Godote dopo lumagino ape eba osiyodilolo, ebete apeno iyaiya ape apuapu bilibilinomo ebedo ubilo alomomiya, ¹⁹ ebe mabuma: lumagi idino ape kawonomote kapiya apunomoma: neda:taleka:, ebedo apete nanitabolo a:kitanana:!²⁰ Eiyeye, apeno tanalo eba kunua:, ebe kapiyanomola wiyasiya iyaiya woko kosiyodilolenama: apeno iyaiya ape apuapuate ba:pola:mena.

²¹ Ebe mabuma: balidite modoboa: kototamo tabo ma kunu gema:, "Na ubia:nola a:ma: mabu a:ma:godone walubi tanalo idi kelawena:!" ega:walo watote atumu agowatamo mako tabo a:kegemene, "Na ubia:nola a:ma: mabu a:ma:godolo walubi tanalo idi kuminakoa:!" ²² Ao, eba kunua:. Lumagino ape magumulo apeno iyaiya apuapuate eba pola:menalo, ebe apuapu magumulo ale kebe apuapu elawoelawo: dopoma: kegelanama:, ebete ebe ape apuapu

† 12:2 A:ba 2:18-19 †† 12:3 1Yon 4:2-3 † 12:4 Lom 12:6

†† 12:11 1Kol 7:7 †† 12:12 1Kol 10:17 ††† 12:13 Gal 3:28

ebeno ape magumune diyailimene ebena igilote gito kolopoligomene. ²³ Eba kunu ale apeno iyaiya ape apuapu magumulo kebe apuapu kubakubadopoma: kemalagidilolenama:, aimano osiyodilole tanalamo ebe ape apuapu wadenomamo ulamenanakoma: iba:te modobolo ka:pola:nama:. Ega:walo aimano ape magumulo kebe ape apuapuate awokala eba pola:nalo atamo ilipo dikaeamena, ale ebe ape apuapu kawonomamo malagidilolete kalikamo mula:lenakoma:, ²⁴ wiyasiya numa:la:, kebe ape apuapuate awokala eba pola:nalo atamo ilipo kikaemena:, ale ebe apuapu kemalagidilolena: ibi kalikamo ka:mula:lema:.

Ebema: nanitabola, Godote dopo lumagino ape eba osiyodilole apeno iyaiya apuapu alomomelo woki ma kunu iyatiya, epate apeno apuapu bilibilinomo magumulo kebe apuapu kubakubadopoma: degelana:ma:na:, iba:te ebe ape apuapu kawonomamo eba malagidilolenalo ibino osiyodilole tanalamo wadenomamo bulamenanakoma:na:. ²⁵ Ebema: numa:la:, Godoko ubia:nola, ebete dosiyodiliya ebe ape magumulo anagiyamida tanalote maigama:. Ebe wiyasiya ubila apeno apuapu bilibilinomate eba pola:nalo, idite iditamote atu nilakapo tanalo niyatinkomene, ²⁶ ebema: kebe tetelo ape apu idite temeteme diyatawamene, ebe tetelo ape apuapu bilibilinomate atu temetema:go ka:pola:nama:na:, ega:walo kebe tetelo ape apu idite idawano moio magumulo kalakala delaemene, ebe tetelo ape apuapu bilibilinomate eba:go kapimiya kekalakalaoma:na:.

²⁷ Ebema: la: nanitabokobi midipi bilibilinomo la: Kelisokono apelata, iyo, ebena ape magumulo da:pola:mena la: ebe apeno iyaiya apuapulata. ^{†28} Numa:la:, sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya Godote ebe wokopi alomoiya iba:te ebena sosi magumulo dopopima: keda:onama:, ebena wokopi epetapiate ebe dopopino opo apulo ka:pola:nama: ebete ebena woki awokalimipi kalomote, ebena ibino opo apulo ka:pola:nama: piyate ebena Buka apuapuno tabo diyatulanenaka ebete ebe wokopi kalomote, ebena ibino opo apulo ka:pola:nama: piyate anoano tanalo dosiyodilolenaka ebete ebe wokopi ebo kalomiya. Ega:walo Godote piyatamo iyaiya elawo dikalamena iba:te ebena sosino woko epetapi kosiyodilolenama:, ebete ebe wokopi atumu kalomiya, ma kunu ebete dopamo temetema:gopi wadekobi midiolepi alomote, ebena piyate epono osiyodilole magumulo ibi gito dowalubilinaka ebe wokopi kalomote, ebena sosi epono watawatopi epetapi kalomote, ebena piyate Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo da:kiyawoonaka ebe wokopi ebo kalomiya. ^{†29} Ebema: numa:la:, sosino iyaiya wokopi magumulo ibi bilibilinomate Kelisokono dopo alibolepima: keda:ona:, ega:walo atumu ibi bilibilinomate Godokono woki awokalimipia:, ega:walo ibi bilibilinomate ebena Buka apuapuno tabo iyatulanenaka. Nanitabola, ibi bilibilinomate ebena Uliyanano elawamo anoano tanalo kosiyodilolena:, ³⁰ ega:walo ibi bilibilinomate ebena elawamo teme-

tema:gopi wadekobi ka:midiolena:, ega:walo ibi bilibilinomate Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo ka:kiyawoonaka:, ega:walo ibi bilibilinomate ebena iyaiya tabono magumu olowiopiatamo kawokalilamena:.

³¹ Ebema: Godokono Uliyanate iyaiya elawo nanitabokobi midipiatamo nilakapolo dikalamena, ebe tanalo magumulo modobola la:le wadewade iyanomo elawo kuwata:ema: ubi kawonomamo niyatinkiyala:.

Wiyasiya numa:la:, na me tetelo Godokono gabo idi la: kiyatulanenaka, ebe tuputupu gabono wade tanalote ebena Uliyanano iyaiya gito ikalame tanalono wade tanalo nodolina. ‡

Nilakapo Kimalagidilo Tanalo

13 Diyala, iyaiya opo epono tabamo ega:walo Unu Duliomolono nopopino tabamo kiyawao elawote nagodolo ditanale, wiyasiya nilakapo kimalagidilo tanalote nagodolo itana: notaleka: nale tabo kiyawao magumulo wade tanalo idi a:kosiyodilona:, iyo, na lumagite bele gito danagaliminako ebe keba kunula:ka: ebena dawama: eda:nama, ebe bele diyamote olopoligoa:no epate olowioma: ubia:noma: keda:oma:na:. ² Ebena diyala, Godokono woki kawokalima: ebena Uliyanate natamo iyanomo elawo dikanamenakole, ega:walo iyatawa tanalo bilibilinomate nagodolo eba pola:nalo Godokono waminale tanalo bilibilinomo nale mulo wokiamo diyatawanakomo, ega:walo unuunu damela iyabaiamo kalibolema: nanitabokobi midipiatamo elawote nagodolo ditanale, wiyasiya nilakapo kimalagidilo tanalote nagodolo itana: notaleka: na magumulo wade tanalo idite a:kitanana:. ^{†3} Ebena diyala, nale naimano inamabu bilibilinomo nigologolopiatamo gito da:bikalae-mo, ega:walo Ya:suko mabuma: nanitabokobi midipiate naimano ape elamo da:bemadoema:na:, wiyasiya nilakapo kimalagidilo tanalote nagodolo itana: notaleka: nale Godogodone wade wiya idi a:kelawena:.

⁴ Ebema: a:ma: lumagi idi nilakapolo demalagidilawena, a:ma:le ebena daedale osiyodilo tanaloma: ebetamo samamo ubia:noma: a:keda:emene, ega:walo a:ma: nilakapo osiyodilole tanalodo ebetamo wade walubi kiyatima:ta. Ebena a:ma:le nilakapo magumulo dokoliawena, a:ma:le lumagi idino inamabuma: ebetamo a:ka:dowaemene, ega:walo a:imano tanaloma: amama tabo kiyawooa:no a:imano tepo magumulo a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: unamo akadipata:emene, ⁵ iyo, a:ma: apeno osiyodilole tanalamo modoboa: woki kapiya idi akawokalima:emene. Ebena a:ma:le nilakapo magumulo dokoliawena a:ma: a:ka:tuwa: a:imano tanalo kapiya a:kemalagidilawenamene, ega:walo a:imano tepo magumuno elate lumagi iditamote samamo maiga:no a:ma: ebena kuba osiyodilole tanalo gito ka:dodolomatilima:ta. ⁶ Ebena a:ma:le nilakapo magumulo dokoliawena a:ma: epetapino kuba osiyodilo tanalo lumagi iditamote sama:emene a:kekalakalaemene, a:ma: wiyasiya Godokono

† 12:27 Lom 12:5 †† 12:28 Epe 4:11-12

‡ 12:31 1Kol 14:1 †† 13:2 Ma:t 17:20

nanitabo tanalote dawokalamene a:ma: ebo kekalakalama:ta. ^{†7} Ebema: nilakapo kimalagidilo tanalote a:ma:godolo nanitabonomolo ditana, teme-teme tanalo bilibilinomate a:ma:tamo demaimionakoma:na: a:ma: uwomua: tetelo ebe kuba tanalamo tuduwata:no kuiwodopoma: a:keda:emene, wiyasiya a:ma:le a:imano nanitabokobi midi tanalo eba atila:nalo, ebe tanalo magumulo kodakodalo uta:wete Godokono wade walubi tete bemakopelenama:ta. ^{††}

⁸ Iyo, nilakapo kimalagidilo tanalote uwomua: tetelo a:kolopoligonamene. Wiyasiya numa:la:, Godokono tepo magumuno woki awokalilame tanalate ebene wokopiagodolo demaimionaka ebe tanalate kolopoligoma:na:, ega:walo epetapiate Unu Duli-omolono nopopino iyaiya tabamo Godokono Uliyanano elawamo da:kiyawaonaka, ebe tanalate uwomua: tetelo a:ka:pola:nama:na:, ega:walo iyatawa tanalo bilibilinomate epagodolo da:pola:na ebe tanalate atumu kolopoligoma:na:. ⁹ Nanitabola, Godote kebe iyaiya iyatawa tanalo aimano woki mabuamo kalomonale, ega:walo ebete kebe elawo atamo kikaeamenale ale ebene tepo magumuno woki kawokalilaema:, ebe tanalate agodolo eba pola:nalo wiyasiya Godokono umi magumulo kubakubadopoma: eda:ona. ¹⁰ Ebema: kalakala kawonomola, mabu walone tetelo aimano Wade Tuputupudawanomote nanitabolo dapemene, ebe tetelo kubakubadopo tanalo bilibilinomate gito kolopoligoma:na:.

¹¹ Numa:la:, na gudu da:peso tetelo naimano tabo kiyawao tanalo ega:walo epetapino tabo anagiyamida wokino tanalo ega:walo tepo magumuno kimalagidilo tanalo, ebe netewa-kapiya tanalate nagodolo gudu da:pesono osiyodilole keba kunula:ka: eba kunu eda:onamiya. Wiyasiya me tetelo naimano tanalo eba kunu kitana:, mabu na dubuma: dediyamo ebe tetelo gudu da:pesono osiyodilole tanalo bilibilinomo naimano ginimi apuamo gito miyapiyamo. ¹² Ebema: nanitabola, me tetelo ale Godokono tanalo kelenomamo uminakoma:, lumagite molomolo galasilo ebene ololo keba kunu kuminakole eba kunu, wiyasiya walone tetelo a ebene ololo apuamo da:nemaimioma: ebene ololo wadenomamo ebo ka:nuimalema:. Iyo, me tetelo naimano iyatawa tanalate kubakubadopoma: eda:ona, wiyasiya walone tetelo nale tanalo bilibilinomo wadenomamo kiyatawaomamo, Godote naimano tanalo bilibilinomo keba kunu kiyatawanale eba kunu.

¹³ Ebema: numa:la:, uwomua: tetelo da:pola:nama:na: me ebe kawokawo tanalola, aimano nanitabokobi midi tanalo, ega:walo ale Godokono wade tetete maigama: olowiolo dilukulinama: ebe tanalo, ega:walo ale epetapi nilakapolo demalagidilolenama: ebe tanalo, me ebe netewa-kapiya tanalola. Wiyasiya nanitabola, me tanalate eba pola:nalo ibi magumulo nilakapo kimalagidilo tanalote kawo tanalonomoma: beda:namene. [‡]

Godokono Woki Awokalimidawano Wade Tanalote Unu Duliomolono Nopopino Tabamo Kiyawao-dawano Wade Tanalo Nodolina

14 Ebema: modobola la: la:imano woki kawonomamo niyatinala: nilakapo kimalagidilo magumulo kilukula:wenama:, ega:walo atu tetelo la: iyananomoma: neda:onala: Godokono Uliyanate iyaiya elawo gito dikalamenako la:le ebe iyanomo tanalo kuwata:ema:. Numa:la:, ebe gito ikalame tanalo magumulo potele Godokono woki kawokalima: elawo delaemene, ebete wade tanalonomo elawe.

^{†2} Wiyasiya kebe lumagite Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo da:kiyawaonako, ebete ebe tanalodo Godoko kapiyatamo kiyawaonako, me opo epatamoa:. Iyo, ebete Godokono Uliyanano elawamo ebene waminale tanaloma: kiyawaonako, ebema: olowiopiate ebene tabono magumu laema: ka:modobonakoa:. ³ Wiyasiya Godokono woki awokalimidawano tanalo eba kunua:. Ebene tabo kiyawao tanalodo epate wadenomamo olowionaka, ebema: tete epetapilo Godokono tabote ibino nanitabokobi midi magumulo ibi eba walubililo elawokobi a:midilina:, ega:walo tete epetapilo ibi temeteme magumulo a:gelebadilamenako. ⁴ Ebe mabuma: kebe lumagite Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo da:kiyawaonako, ebe tanalodo ebe a:ka:tuwa: ebe nanitabokobi midi magumulo a:kodakodaiminako, wiyasiya kebe lumagite Godokono woki dawokaliminako, ebe tanalodo ebete sosi epo bilibilinomono nanitabokobi midi tanalo a:kodakodailamelelame-nako.

⁵ Numa:la:, na ubila la: bilibilinomate Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo ka:kiyawaema:, iyo, ebe osiyodilo tanalo kuba:, wiyasiya naimano ubi kawonomote bitana, la:le Godogodone iyanomo elawo nelawiyala:, la:le ebene tepo magumuno woki me opo epono tabamo kawokalilama:ema:. Nanitabola, Godokono umi magumulo ebene woki awokalimipino wade tanalote ebe nopopino iyaiya tabamo kiyawaopino wade tanalo nodolina, mabu kebe tetelo lumagite nopopino tabamo tanalo idi da:kiyawaomene, ebe tetelo sosi epo magumulo tabo idi oba:midadawate ebe tabono magumu awokalimia:no olowiopiate ebe tanalodo walubi tanalo idi a:ke-laema:na:.

⁶ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, nale la:tamo da:pemaigamo la: magumulo Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo da:pa:kiyawaomo, la:le naimano osiyodilo tanalodo beda: wade walubi tanalo na:kelawa:ema? Eiye, wade tanalo idi puliyala! Ebe mabuma: nale da:pemo, modobola na la:go eba okolinale tete idilo Godokono wamina tanalo idi la:tamo la:imano tabamo awokalimite, ebene tete idilo wade iyatawa tanalo ida:mo la:imano tabamo atumu la: elawokobi ka:ka:midilimamota. Ega:walo nale tete idilo Godokono ubi tanalo la:imano tabamo awokalim-

† 13:6 Lom 12:9 †† 13:7 1Pit 4:8 ‡ 13:13 1Tes 1:3

†† 14:1 1Kol 12:31; 14:39

ite, ebene tete idilo ebenu Buka apuapuno tabo la:imano tabamo atumu la: ka:kiyatulaemamota. Ebema: nanitabola, kebe tetelo ebe osiyodilole tanalodo nale la: la:imano tabamo walubilia:no, la: nagodone wade woki laema: a:ka:modobomata! ⁷ Numa:la:, bibolo ega:walo begube ibino tanalo ebe atumula. Ebako inamabu molelepi ega:walo modolepi iba:te oale idi ibino modobo osiyodilole tanalomo wadenomamo awokalimia:no, ebe tetelo olowiopiante ebe oaleno madodo a:kiyatawaoma:na:. ⁸ Ega:walo me tanalo idila, gowelao tetelo elawodubu idite tutele wadenomamo molea:no, dubu epetapiante gowela magumulo ebe kowalubima: a:ka:polosiyodiloma:na:.

⁹ Ebema: la:imano sosino tanalo ebe atumu eba kunu ba:kitana. La: magumulo idite Unu Duliomolono nopopino tabamo tanalo idi da:kiyawaomene, ebenu tabono magumute nanitabolo akawokalamene, iyo, olowiopiante wade iyatawa tanalo idi ebegodone a:kelaema:na:. Eiyee, ebe lumagino tabono tanalo ebe tema awate eba patalo a:ka:tuwa: keba kunu ka:ponolopoligonakole eba kunula! ¹⁰ Numa:la:, me opolo iyaiya epate ibino tabonomamo kiyawaonaka, iyo, iba:te ibino iyaiya tabo apuapudo ibino namutupi-atamo ibino tepo magumuno woki modobolo awokalilamenaka. ¹¹ Wiyasiya kebe tetelo na opo idi epono tabo iyatawa:noma: deda:mo, ebe tetelo iba:te na kapeladawama: eba ka:na:milo, nale atumu ibi kapelapima: beka:la:minakomo. ¹² Ebema: la: Godokono Uliyanano iyaiya gito ikalame tanalo uwa-tema: ubi kawonomamo dalomawenama, kuba:, wiyasiya ebe tanalo magumulo kebe tanalate sosi epono nanitabokobi midi tanalo nanitabonomolo da:kodakodailamenaka, modobola la: ebe tanalamo woko kosiyodilawenama: woki kawonomamo niyatinakiyala:.

¹³ Ebe mabuma: la: magumulo kebe dawate Unu Duliomolono nopopino tabo ida:mo da:kiyawaonako, modobola ebete Godoko na:toweomene ebegodone iyanomo elawo idi gito kelaema:, ebe elawo idi ebe nopopino iyaiya tabono magumu awokalilame elawo tanalola. ¹⁴ Nanitabola, nale nopopino tabo ida:mo Godotamo towetowe tabo da:kiyawaomo, ebe tetelo ebenu Uliyanate nado tabo modobolo eba kiyawaolo, wiyasiya na ebe iyaiya tabono magumu iyatawa:no naimano tepo magumuno wokilo wade walubi tanalo idi a:kelaemo. ¹⁵ Ebema: na Godago tabo gela magumulo beda: tanalo na:kosiyodilomo? Numa:la:, nale naimano uliyana apulo ebetamo tabo a:kiyawaonakomo, ega:walo naimano tepo magumuno wokino tanalomo a:kiyawaonakomo. Atumu nale ebe amamate magumulo naimano uliyana apulo ebetamo oale alapionakomo, ega:walo naimano tepo magumuno wokino tanalomo akalapionakomo. ¹⁶ Ebema: nanitabokobi mididawa, a:ma:le sosino taneba magumulo Godoko eba moiolo kalakala towetowe tabo ebetamo da:kiyawaomene, ebe tetelo olowiopino tanaloma: a:ma:le la:imano tabonomamo tanalo idi kiyawaoa:no wiyasiya Godokono Uliyanate nopopino

tabamo a:ma:do da:kiyawaomene, piyate la: magumulo olioli epoma: deda:ona iba:te ebe tabono magumu keba kunu na:kiyatawaoma:na:? Ega:walo iba:te a:imano kalakala towetowe tabo uwomu apulo "Taula" tabo keba kunu na:kegelamene? ¹⁷ Numa:la:, kebe tetelo Godokono Uliyanate nopopino tabamo kalakala tabo a:ma:do wadenomamo dadipatemene, ebe tetelo olowiopiante a:imano tabono magumu lawea:no, ebe tabono tanalote ibino nanitabokobi midi tanalo a:ka:kodakodailaemene.

¹⁸ Nanitabola, na Polote kalakala tabo Godotamo adipatemo, mabu ebete iyanomo elawo natamo ikanamiya Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo ka:kiyawaonakoma:, iyo, ebe osiyodilo tanalo magumulo naimano elawote la: bilibilinomono elawo nanitabolo nodoilina. ¹⁹ Wiyasiya kebe tetelo nale sosi epago daladabutinakomo, ebe iyaiya tete bilibilinomolo na ubi kawonomamo iyatinakomo nale naimano wokino tanalodo ibino tabonomamo ibi kiyatulamenakoma:. Iyo, nale paibu tabo egegenomo epetapino tabonomamo da:kiyawaomo iba:te modobolo kiyatawaoma:na:, wiyasiya nale Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo teni taoseni tabono tanalo da:kiyawaomo iba:te nagodone iyatawa tanalo idi a:kelaema:na:!

²⁰ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, la:imano wokino malagidilole magumulo iyatawa: gudima: akoeda:oala:. La: kuba osiyodilole magumulo ebako gudima: eda:oma: modobola, wiyasiya la:imano nanitabokobi midi magumulo modobola la: apepeawete kawokawo dubuma: ega:walo kamiyalema: neda:iyala:. ^{†1} Numa:la:, dopamo Godote ebenu Buka-lo tabo ma kunu kiyawaiya, "Nale iyaiya kapela opo epono tabo magumudo naimano epatamo tabo ka:kiyawaomamo, wiyasiya iba:te dopamo keba kunu kowagelenami eba kunu olowio ubia:noma: walo ka:keda:oma:na:. Iyo, nale kapelapi epetapido ibi diyatulaemo ebe tetelo iba:te naimano tabamo atumu a:ka:tudila:oma:na:." ^{††}

²² Ebema: ale me tanalo uima:, sosi epate Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo da:kiyawaonaka, Godote ebe anoano tanalodo ebenu elawo nanitabokobi midia:piatamo awokaliminako, wiyasiya sosi magumulo epetapiante epetapiatamo Godokono woki ibino tabonomamo dawokaliminaka, Godote ebe anoano tanalo idido ebenu elawo nanitabokobi midipiatamo awokaliminako. ²³ Ebema: la:imano sosi kawonomote eba aladabutilo la: bilibilinomate Unu Duliomolono nopopino iyaiya tabamo kiyawao dowagilima:ema, ebe tetelo kebe olioli epo ega:walo nanitabokobi midia:piate la:imano aladabuti uima: da:pelaema:na:, iba:te la:imano osiyodilo tanaloma: keba kunu na:kemalagidiloma:na:? Iba:te la:imano osiyodilo tanalodo Godoko nanitabokobi ba:ka:midima:na:? Ao, iba:te la: daedale wokiagopima: kegelama:na:!^{‡24} Wiyasiya la:imano aladabuti tetelo la: bili-

† 14:20 Epe 4:14 †† 14:21 Ais 28:11-12 ‡ 14:23 Ali 2:13

bilinomono taneba magumulo epetapiate epetapiatamo Godokono woki la:imano tabonomamo dawokalilama:ema, ebe tetelo kebe olioli epo ega:walo nanitabokobi midia:piate la:imano aladabuti tanalamo da:pelaema:na; iba:te Godokono tabo modobolo olowiote ibino kuba osiyodilole tanalo ega:walo nanitabokobi midia: tanalo ebo kiyatawaoma:na. Iyo, iba:te Godokono tabo dolowioma:na: ebe tabono iyaiya tanalo bilibilinomate ibi magumulo lumagi idino tanalo eba anagilamelemelo ^{†25} ebene tepo magumuno waminale tanalo ebetamo ebo kawokalilae:ma:na. Ebe mabuma: ebete ebene kuba osiyodilole tanaloma: ilipo lawete ebene ololo opamo iyatilo Godoko eba amamatelo kegemene, "Godote me sosi epagodolo nanitabonomolo bokolina!"

Piyate Unu Duliymolono Nopopino Tabamo Da:kiyawaonaka Ega:walo Piyate Godokono Woki Me Opo Epono Tabamo Dawokaliminaka Ebe Sosi Epono Woko Osiyodilo Tanalo

²⁶ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala; la:imano sosi aladabuti tetelo la:le la:imano tanalo keba kunu dosiyodilola:wenakoma, ebe tanalo ma kunula. La: daladabuta:wenakoma, modobola la: magumulo idite Godoko oale ida:mo namamate-nakomene, idite la: epetapi Godokono Buka apuno tabo idi niatulamenakoma:ta, idite Godokono wamina tanalo idi la:tamo nawokaliminakomene, idite Unu Duliymolono nopopino tabamo tanalo idi na:kiyawaonakomene, ebene idite ebe tabono magumu la:tamo nakawokaliminakomene. Iyo, modobola la: eba kunu nowagelenakiyala: la:imano iyaiya osiyodilole tanalo bilibilinomamo la:imano nanitabokobi midit tanalo ka:kodakodailama:wenakoma. ^{††27} Ebema: la:imano aladabuti tetelo Unu Duliymolono nopopino tabamo kiyawao elawote piyagodolo ditana, modobola ibi magumulo netewa o netewa-kapiyanomate ebe tanalo nosiyodiloma:na; idite netewa-netewa tetedawama: akoeda:la. Ega:walo modobola iba:te ibino iyaiya tabono tanalo la: epetapiatamo kapiya tetelo akokiyawaonakala; ega:walo tetedawa idino tabo kiyawao dolopoligomene, modobola pogodolo elawo ditana ebe tabo oba:midadawate maigate ebe tabono magumu la: epetapiatamo nawokalimene. ²⁸ Wiyasiya ebako tabo oba:midama: lumagi idigodolo elawo itana:no, ebe tetelo piyate Unu Duliymolono nopopino iyaiya tabamo kiyawaoma: elawo delawenaka, iba:te ibino tabo kiyawao tanalo natepama:na. Numa:la; ibi magumulo lumagi idite ebe a:ka:tuwa: ebetamo ega:walo Godotamo ebene tanalo osiyodiloma: talena puliyala, wiyasiya ebete sosi aladabutipino ololo apulo ako-osiyodilala:

²⁹ Ega:walo piyagodolo Godokono woki la:imano tabonomamo awokalima: elawo ditalamena ibino tanalo ebe atumula, la:imano aladabuti tetelo ibi magumulo netewa o netewa-kapiyate Godokono woki nawokalilaema:na; ebene la: epetapiate ibino tabono

tanalo wadenomamo olowiawete la: a:ka:tuwa: la:imano tanalo ebe tabamo nanagilamiyala:

³⁰ Wiyasiya kebe tetelo dopo tabo kiyawaodawate woko eba osiyodilole, iyatawa tanalote tabo kiyawao-dawa iditamo Godokono elawamo da:pemene, modobola dopo lumagite tabo atepapate ebene namutudawatamo tete eba ikamelo, ebe tetedawa idite ebene luta baine maigate tabo kiyawao ebo kowagilimene.

³¹ Eba kunu la:imano aladabuti tetelo la: piyagodolo Godokono woki nanitabonomolo awokalima: elawo ditanamene, la: bilibilinomate la:imano iyaiya tetelo woko bosiyodilonamata, iyo, tabo olowiopiate Godokono ubi tanalo wadenomamo ebo kiyatawaoma:na: iba:te nanitabokobi midit magumulo kodakodalo kelamota:onama: ³² Ebema: me tanalo idila. Kebe lumagite Godogodone iyanomo elawo delawenako ebene woki la:imano tabonomamo kawokalima; modobola ebete ebe tanalo eba iyatawanalo ebe elawo tanalote ebene tepo magumuno mulo wokino tanalamo tuduwatalo nitanamene. Numa:la; ebe a:ka:tuwa: ebene ubi tetelo tabo gito akokiyawaoala; ³³ mabu Godoko ebe epatamo gelebadi ega:walo milo dikalamena ebe wadenomo Godola. Iyo, ebe ubia:nola ebene sosi epate daladabutinaka, ibi bilibilinomate ibino ubi tetelo iyaiya amama tanalo ega:walo gebo tanalo kosiyodilolema; mabu ebe tanalo ebe nanitabo woko odiyobo tanalola!

Polote Kolini Sosi Kamiyala:tamo Talena Diyatilamiya Iba:te Sosi Aladabuti Magumulo Epetapi Godokono Tabamo Kowalubima:

Ebema: me tanalo idila. Godokono epo bilibilinomate ibino iyaiya sosi magumulo kebe tanalo kosiyodilone, ³⁴ na ubila la: ebe atu tanalo na:kosiyodilonakiyala; ma kunu la:imano sosi aladabuti tetelo kamiyala:te Godokono tabono tanaloma: ibino woki tabo kiyawaoa:no gito nolowionakoma:na. Iyo, numa:la; Godote Mosesedo ebene Totomu Tabo Yu epatamo dikalamiya, ebe Totomu magumulo talena idite kamiyaleno tanaloma: ma kunu itana, ibino watowatopiatamo eba tudila:olo iba:te ibino woki tabono tanalamo ibi akoiyatulamenakala. ^{††35} Ebema: Godokono tabo kiyawaodawate tanalo idi wadenomamo awokalimia:no, kamiyala:te ebe tanalono magumu wadenomamo laema: ubi diyatima:na; modobola iba:te sosi aladabuti tanalono ibino motamo tolamete ebe tanalo ibino awi ebo na:nikiyawaolaema:na. Numa:la; iba:te sosi aladabuti magumulo ebako tanaloma: ibino iyaiya woki tabo dawokalilae:ma:na; ebe tanalote ilipo ikalame tanaloma: ke-da:mene.

³⁶ Eiyel! La: Kolini sosi epate amama magumulo ma kunu kemalagidilawenama, Godokono Wade Tabote la: magumulo dopamo wagilimite, ebene iyaiya epo bilibilinomo epetapiatamo ebo nemaigi? Diyala, la: epetapiagodolo daedale woki idi ma kunu ditanale, Godokono Wade Tabote la: kapiyatamo pemaigi,

† 14:24 Yon 16:8 †† 14:26 1Kol 12:8-10

‡ 14:29 1Tes 5:21 †† 14:34 1Kol 11:3; 1Tim 2:12

epetapiatamoa!³⁷ Ebema: la: magumulo potele ebena amama wokilo degena Godokono Uliyanate ebetamo iyanomo elawo ikamenako ebena woki nanitabonomolo kawokalima; ega:walo potele demalagidilona ebete Godokono woko idi kosiyodiloma: Godote iyanomo elawo idi ebetamo gito ikamenako, modobola ebako epate me tanalo niyatawaoma:na; nale me leta magumulo la:tamo da:kiyawaoma ebe tanalo ebe Kawodawano totomu tabola.¹³⁸ Eiyeye, la: magumulo piyate me tabo olowioa:no, modobola la: epetapiate atumu ibino iyaiya tabo ako-olowiala!

³⁹ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala; modobola la: la:imano sosi aladabuti magumulo Godokono woki la:imano tabonomamo kawokalima:ema: la:imano woki kawonomamo niyatinala; ega:walo piyate Unu Duliynomolono nopopino iyaiya tabamo kiyawaoma: elawo delawenaka, iba:tamo tale-na akoiyatilama:la: ebe tanalo kosiyodiloma:.⁴⁰ Kawo tanalo idi ma kunula, la:imano aladabuti magumulo modobola la: tanalo bilibilinomo wadenomamo eba osiyodilolelo, idawano tanalo dolopoligomene, tetedawa idite maigate ebena tanalo ebo na:kosiyodilomene.

Godote Kelisoko A:e Magumune Dadipatiya Ebe Tanalo Ebe Wade Tabo Kiyawao Tanalono Kawo Tanalonomola

15 Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala; dopamo nale Godokono Wade Tabono iyaiya tanalo la:tamo da:kiyawaimo, na ubila me tetelo ebe atu tanalo la: walo kakanalemamota. Nanitabola, la:le nagodone Wade Tabono kawokawo tanalo dopamo nanitabonomolo uwatimata, ebene me tetelo la: nanitabokobi midi magumulo lamota:onamata.² Ebe mabuma: la: la:imano nanitabokobi midi tanalo uwomu teta:mo kodakodalo datila:wenama, Godote la:imano igilo nanitabonomolo ka:mula:lalaema:ta. Numa:la; la: me teta:mo modobola a:pemaimiomata, ebema: modobola: la: me tetelo nanitabokobi midi tanalo atepawete la:imano igilo mula: tanalote gito alatidima:

³ Nanitabola, nale epetapiagodone Wade Tabono kawo tanalonomo keba kunu kelawiyamo, ebe atu tanalo la:tamo ma kunu kiyawaimo, Godote ebena Bukamo Kelisokono tanaloma: kebe iyaiya tanalo dopamo kakuloliyale ebe tanalate nanitabonomolo emaimiya. Ma kunu Kelisote aimano kuba osiyodilole tanaloma: da:iya,¹⁴ epate ebena ape bobamo ebo iyatiya, wiyasiya netewa-kapiya egelalo Godote ebe a:e magumune igilamo walo akadipatiya, iyo, ebe tanalate ebetamo emaimiya Godokono Buka apuapuno tabote nanitaboma: keda:oma:.⁴⁵ Ega:walo Kelisokono a:e magumune maiga tanalo walogabo apune ebete Pitatamo⁴¹ dopamo igilolo pawokalate, ebene ebena 12 alibolepi dubate kapiya bailo eba pola:nalo ibi bilibili-

† 14:37 1Yon 4:6 †† 15:3 Ais 53:5-12 ‡ 15:4 Ma:t 12:40; Ali 2:24-32 †† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa Pitakono mailo idi ebe Kipasetela.

nomatamo ebo kapawokaliya.⁴⁶ Ega:walo tete idilo ebena waloma:tapi epetapiate kapiya bailo eba pola:nalo Kelisote iba:tamo atumu ebo kapawokaliya. Nanitabola, ebe tetelo ebe waloma:tapino uwomute 500 odoliya, ebene ibi magumulo epetapi bilibilinomate me tetelo bilukulina wiyasiya ibi epetapiate iyalo a:elaiya.⁷ Ega:walo tete idilo walogabo apune Kelisote ebena ekawi Ya:imesitamoma kapawokalate, ebene ebete ebena sosi wagilima: iyaiya opamo kebe epo keka:la:miyale ebe alibolepi bilibilinomo epetapiatamo atumu akapawokaliya.⁴⁴

⁸ Ebene tete geyageyanomo da:petiya ebete atumu natamo ebo kapawokaliya, iyo, ebete a:e magumune maigate piyatamo igilolo dapawokalanaki ibi bilibilinomo magumulo na ebe walogabodawanomoma: ediyamo. Numa:la; gudu idite menokono tepo magumune nanitabote tetelo awokala:no, na ebako guduma: eda:nama, mabu modobola na naimano kawokawo kuba osiyodilole mabuma: gito ba:iyana; wiyasiya Godokono nilakapo tanalodo na igilolo okolinamo. Iyo, nale Godokono sosi epo eba kubailamelo iba:tamo kawokawo temeteme gito ikalamenakimo, ebe mabuma: Kelisote ebe sosi iyaiya opolo wagilima: kebe epo kaliboliyale, ebe wokopi bilibilinomono wade tanalote naimano wade tanalo nodolina, ega:walo ibi magumulo na kapiyate modobola:nama: eda:nama epate na Kelisokono alibodawa idima: ka:na:ima:.⁴⁴¹⁰ Ebema: nanitabola, ka:lo na kebe woko magumulo kokolinamo, Godote ebe woko ebena nilakapolo natamo gito ikanamiya, ebene ebe nilakapo awokalimi tanalodo wadewade da:ima:te naimano woko magumune ebo maimiya. Ebema: nanitabola, na tete geyageyanomolo woko eba osiyodilonalo, naimano elawote alibolepi bilibilinomo epetapino elawo ebo odoili, wiyasiya na iyatawala kebe da:ima:te demaimiya ebe wadewade tanalo ebe Godokono nilakapo osiyodilole tanalola, naimano osiyodilole tanalola:.⁵

¹¹ Ebe mabuma: Kolini sosi epala; kawo tanalo ebe a alibolepiate Wade Tabono iyaiya tanalo eba kunu eba kiyawaolo la:le nanitabokobi da:mida:ima ebe tanalola. Wiyasiya numa:la; na ega:walo alibolepi epetapi a bilibilinomo magumulo potele ebe iyaiya tanalo la: diyatulametia, ebe tanalo ebe kawo tanalola:

Godote Nanitabokobi Midipi A:e Magumune Igilamo Kowadipalatelemene

¹² Nanitabola, Godote Kelisoko a:e magumune dadipatiya, a alibolepi bilibilinomate ebe tabo iyaiya opolo kiyawaonakoma; ebema: mabu keleka: la: epetapiate ma kunu degelawenama, walone tetelo Godote a:elaopi igilamo a:kowadipalatelemene?¹³ Eiyeye! la:imano daedale wokino tanalote nanitaboma: nedataleka; Godote Kelisoko a:e magumune nanitabolo akadipatiyana:!¹⁴ Ebema: Godote Kelisoko a:e magumune nanitabolo adipatea:notaleka; Wade Tabo kiyawao tanalodo wade tanalo idite a:kitanana; iyo,

‡‡ 15:5 Luk 24:34; Ma:t 28:16-17 ††† 15:7 Luk 24:50 ‡‡‡ 15:8-9 Ali 9:3-6; Epe 3:8; 1Tim 1:15 § 15:10 2Kol 11:23

la:imano nanitabokobi midi tanalodo la:le wade tanalo idi a:kuma:ema. ¹⁵ Numa:la:, Kelisote a:e magumune maiga:notaleka:, ale Godokono osiyodilo tanaloma: a:da: tabo begelana:, mabu Wade Tabo kiyawao woko magumulo ale ma kunu kiyawaonakoma:, ebete Kelisoko a:e magumune nanitabolo adipatiya.

Wiyasiya la: epetapiate negelanamata Godote a:elaopi igilamo a:kowadipalatelemene. Eiye, ebe tanalote nanitaboma: neda:taleka:, Godote Kelisoko a:e magumune nanitabolo akadipatiyana:!¹⁶ Ebe mabuma: nale atu tabo ma kunu kegemu, Godote epo a:e magumune wadipalatelea:notaleka:, a me tanalone biyatawaona: ebete Kelisoko a:e magumune kadipatiya:.¹⁷ Ebema: Godote Kelisoko a:e magumune adipatea:notaleka:, ebete la:imano kuba osiyodilole tanalo nanitabolo a:kegebolelametana:, iyo, la:imano kuba osiyodilole tanalo bilibilinomate la:godolo eba pola:nalo la:imano nanitabokobi midi tanalodo Godokono wade tanalo idite la:tamo a:ka:pe-maigamene.

¹⁸ Eiyel! La: epetapino wokino tanalote nanitaboma: neda:taleka:, dopamo piyate Kelisoko nanitabokobi midi magumulo da:elaiya, ibi niyaniyala, ibino igilate alatidinomo balatidiolamiyana:!¹⁹ Ebema: numa:la:, ale aimano nanitabokobi midi tanalo Kelisotamo eba iyatinalo ma kunu demalagidilonama:, me opolo eba ilukulinalo ale egege walubi tanalo ebegodone kuwatemalema:, wiyasiya ale da:elaoma: wade tanalo idite maiga:no aimano igilate gito kalatidioma:na:, ebe mabuma: modobola nanitabokobi midia:piate a nigolopima: neka:ima:na:. Iyo, iba:te tabo ma kunu negelama:na:, Kelisoko nanitabokobi midipiate ebegodone wade walubi tanalo nanitabolo a:kelaema:na:, ebema: ebena waloma:tapino modoboa: tanalote me opo epo epetapi bilibilinomono modoboa: tanalo nodoilina.

²⁰ Wiyasiya kalakala kawonomola, Godote Kelisoko a:e magumune nanitabonomolo adipatiya. Numa:la:, lumagino palilo dapepeoma:na: ebe inamabu bilibilinomo magumulo ebete dopo inamabunomo Godotamo kalakalago gito kikaemene, mabu ebe iyatawala walone tetelo Godokono walubi tanalodo wadewade inamabu epetapiate ebe palilo bapepeonakoma:na:. Ebema: Kelisoko ebe pali inamabuno gito ikame tanalono dopo inamabu keba kunula:ka: eba kunula, mabu ebete dopamo a:e magumune maigate Godotamo ebo tiya. Ebe tanalone a nanitabokobi midipi iyatawala, walone tetelo ale atumu a:e magumune kemaimiomalema:!

²¹ Numa:la:, a:e tanalote kapiya dubuno osiyodilo tanalodo a me opo epo bilibilinomatamo pemaigiya, ebema: dubu idino osiyodilo tanalodo aimano a:elao magumune maimio tanalote atumu kemaigiya. ^{†22} Iyo, a me opolo A:da:mekono igilo magumulo eba ilukulinalo, a iyatawala tete na:pe a gito ka:elaomalema:, ebema: a atumu iyatawala a Kelisokono igilo magumulo dilukulinama:, walone tetelo Godote a bilibili-

nomo aimano a:elao magumune nanitabolo kowadipaeatemene. ²³ Nanitabola, Godokono ubilo Kelisote a:e magumune maiga tanalodo dopo lumagima: ediya, wiyasiya a piyate ebena epoma: deda:onama: a walone tetelo igilamo kemaimiomalema:, Kelisote me opamo walo da:ka:pemene ebe tetelo. ^{††24} Ebema: numa:la:, ebe tetete me opono olopoligo tetema: eba eda:lo, Kelisote iyaiya elawoelawonomo uliyana ega:walo elawoelawodopo uliyana go gwelao magumulo wato kikopu kelaemene, ega:walo epo magumulo piyate eba:go da:gwelao ebete Godokono elawamo ebe kawokawopi bilibilinomo atumu nanitabolo ka:mikitaolemene. Kalakala kawonomola, ebete ebe wato kikopu lawe teta:mo ebena Kawo Elawodawano okoli bailo nokolitamene, ebene ebete ebe Kawo Elawodawano okoli bai Nabiwi Godotamo kalakalago gito kikaemene. †

²⁶ Nanitabola, Kelisago da:gwelao ibi magumulo a:e tanalote uwomudawama: eba eda:nalo Kelisote ebe atumu kubaiminomo ebo ka:kubaimene. ^{††27} Iyo, ebe tanalo awokalima: Godokono Bukalo tabote ma kunu gena, "Kelisago da:gwelao ebete Godokono elawamo ibi bilibilinomo ka:mikitaolemene." Ebema: ale me tabono magumu iyatawala, Kelisote gwelao magumulo elawonomoma: deda:mene, ebe tetelo iyaiya uliyana ega:walo iyaiya epo ega:walo kebe iyaiya tanalate Unu Duliymololo ega:walo me opolo da:polana, ibi bilibilinomate ebetamo nanitabonomolo ka:tudila:oma:na:. Wiyasiya numa:la:, ebe tetelo Godoko kapiyate Kelisotamo a:ka:tuduwatamene, mabu ebe potele Kelisotamo wato kikopu lawe elawo dikamiya ebe Kawodawala. ^{††28} Ebema: nanitabola, iyaiya tanalo bilibilinomate Godokono Gudu Kelisotamo eba kunu da:tudila:oma:na:, ebe tetelo Gudute a:ka:tuwa: ebena ubilo Nabiwitamo ka:tuduwatamene, mabu ebe iyatawala ebete Nabiwino ubilo ega:walo ebena elawamo wato kikopu elawe. Iyo, Gudute ebena ubi ebema: kiyatimene, ebena Kawo Elawodawano gobebobo Nabiwite nanitabonomolo lawete iyaiya tanalo bilibilinomate ebe kapiyatamo uwomua: tetelo ba:tudila:onakoma:na:.

²⁹ Ebema: modobola a me tanalo idi atumu ka:kemalagidiliye. Epetapiate ibino namutupino a:elao epono tanaloma: ibi obamo dowaduba:midaolenaka, iba:te ebe tanalo beda: mabuma: kosiyodilonake? Numa:la:, ibi iyatawala a:e magumune maiga tanalote nanitaboma: eda:notaleka:, iba:te ibino osiyodilo tanalodo wade tanalo idi a:kuima:na:, wiyasiya iba:te Godoko nanitabokobi eba midinalo kawonomamo gelana ebete ibino a:elaopi igilamo nanitabonomolo kowadipalatelemene.

³⁰ Ega:walo me tanalo idila. A:elaopino igilamo maimio tanalote nanitaboma: eda:notaleka:, mabu keleka: ale egela ega:walo idoko bilibilinomolo iyaiya tete epetapilo aimano igilo malagidilolea:no Wade Tabono tanaloma: iyaiya a:e olalati tanalomo gito

† 15:21 Lom 5:12

†† 15:23 1Tes 4:16; Awo 20:5 † 15:24-25 Ma:2 22:44 †† 15:26 Awo 20:14 †† 15:27 Oale 8:6

da:nopila:onakoma:? ^{†31} O naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, ale aimano Kawodawa Ya:su Kelisoko magumulo eba ilukulinalo, na la: mabuma: amamalo la:tamo nanitabonomolo a:kiyawaomo, egela bilibili-nomolo nale naimano igilo iyabaiamo iyatinakomo!

³² Ebema: la:imano woki keba kunula:ka:? Na Epesese kawo duliyomololo elawoelawonomo goeogoeo keba kunula:ka: ebako dubago da:gowelaimo, nale ebe tanalo epono ololo apulo amamalo kosiyodilimo? Ao, nale me opono igilo malagidilola:no Unu Duliyomolono wade igilo Godogodone laema: osiyodilimo. Wiyasiya numa:la:, a:elaopino igilamo maimio tanalote nanitaboma: eda:notaleka:, nale nanitabokobi midia:pino kuba woki kowaloma:tama: ba:modobona:, mabu iba:te me opono igilo kapiya eba malagidilonalo tabo ma kunu gelana,

“Diyala, dumutu ale da:ba:elaoma:, ebema: modobola a ka:lo a a:ka:tuwa: a eba kalakalaia melo, bae kawonomamo naote da:imi obo elawonomo kawiya ebo ka:niomalema:!”
††

³³ Diyala, epetapiate la: a:da: da:bemasigilitamene, ebema: la: nanisiwale! Nanitabola, ebe a:da: ele-masigipino tanaloma: mulo wokiagopiate tabo ma kunu gelanaka,

“A:ma: kuba osiyodilolepiago depata:wenaka, iba:te a:imano tepo magumuno wadewade woki ka:kubailaema:na:.”

³⁴ Ebema: naimano Kolini sosi epala:, modobola la: wadewade wokino tanalamo walo na:kolobila:la:, iyo, la:imano kuba osiyodilole tanalo na:miyapala:. Eiye! Nale ilipo la:tamo kikalametama: me kodakoda tabo ebema: kiyawaomo, mabu la: epetapiate Godokono tanalo nanitabolo kiyatawawena:!

Godote Nanitabokobi Midipi A:e Magumune Igilamo Dowadipalatelemene, Ibino Oli Ilukuli Tanalono Ape Unu Duliyomolo Epono Apema: Keda:oma:na:

³⁵ Ebema: diyala, la: magumulo idite na ma kunu da:bananemene, “Godote a:elaopi igilamo keba kunu na:kowadipalatelemene? Ega:walo lumagite igilamo nanitabonomolo demaigamene, ebena oli okoli tanalono apete keba kunu na:kitanamene? Naimano woki nitana ebe tanalote a:kemaigamene!”

³⁶ Wiyasiya nale tabo ma kunu kegemamo, “A:ma: daedale wokiagodawalata! Numa:, a:ma: kikopu damela magumamo damiaemene, ebe kikopute da:emene ebena igilote nanitabolo a:kolopoligomene, iyo, ebegodone oli wuite kemaigamene. ^{†37} Ega:walo a:ma: kono pali osiyodilo tetelo a:ma: kono kewano ape paago damela magumamo kamiawenakoa:, ao, a:ma: wiyasiya kikopunomo amionakota. Numa:, a:ma:le kono kikopu ega:walo ebakobako iyaiya kikopu epetapi eba kunu damiaemene, walone tetelo ebe kikopunomo magumune kawokawo inamabunomate iya ololamo kemaimioma:na:.”

³⁸ Ebema: nanitabola, Godokono ubilo ebete pali inamabu iditamo ebe inamabuno ololonomo ikame-nako, ega:walo ebete atumu iyaiya kikopuatamo ibino iyaiya ololonomo a:kikalamenako. ³⁹ Ebene igilolo dowapata:lamena ebe iyaiya inamabuete atumu ibino iyaiya ololonomago ilukuliona, iyo, epono ololo idi ba:kitalamena, ega:walo damelalo dowapata:lamena ebe inamabuno ololo idi bitalamena, ega:walo olaolano ololo idi bitalamena, ega:walo obo magumu-do dowapata:lamena ebe inamabuno ololo idi bitalamena. ⁴⁰ Ebema: me inamabuete me opolo eba pola:nalo, ale ibi bilibilinomonono ololo iyatawala, ega:walo ale atumu tobolo unulo da:pola:na ebe inamabuno iyaiya ololo iyatawala. Iyo, ale me opono inamabu ega:walo tobolo ununo inamabu ma kunu ulamenakoma:, ibino wade pukuilame tanalo kapiya:, ao, iyaiya ba:pola:lamena. ⁴¹ Ma kunu egelano wade pukuilame tanalo ega:walo saganano wade pukuilame tanalo ega:walo mawelono wade pukuilame tanalo iba:te iyaiyama: eda:ona, iyo, maweke bilibilinomo magumulo ibi atumu iyaiya wade pukuilame tanalago ba:pola:na.

⁴² Ebema: numa:la:, Godote a:elaopi igilamo dowadipalatelemene ibino tanalo eba kunu kitanamene. Lumagite me opolo eba okolinalo ebena apete a:e apema: eda:na, ebema: ebete da:emene epate ebe ape bobo magumamo gito kiyatima:na:. Wiyasiya Godote kebe ape a:e magumune dadipatemene, ebe tetelo ebe apete olinoma: eda:te lumagite ebe apa:go uwomua: tetelo bokolinamene. ⁴³ Nanitabola, lumagite kebe apa:go me opolo dokolina, ebe ape kubadopoma: eda:na ega:walo elawoa:noma: keda:na, ebema: ebete da:emene epate ebe ape bobamo gito kiyatima:na:. Wiyasiya numa:la:, Godote ebe lumagino ape a:e magumune dadipatemene, ebe apete wade pukuilaema: ega:walo elawonomoma: ebo keda:mene. ^{††44} Iyo, me opolo lumagite me opono apa:mo pata:na, ebema: ebete da:emene epate ebena ape bobamo gito kiyatima:na:, wiyasiya Godote ebe a:e magumune dadipatemene, ebe tetelo ebena apete olinoma: keda:mene mabu Godokono Uliyanate ebena apetamo nanitabo igilo kikaemene.

Ebema: nanitabola, lumagino ape netewa ba:pola:mena, iyo, ape idite me opono apema: eda:na ega:walo ape idi ebe Unu Duliyomolono apema: keda:na, ebe apetamo Godokono Uliyanate nanitabo igilo kikaemene. ⁴⁵ Ebe mabuma: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana, “Godote dopo dubu A:da:meke osiyodilote igilo dikamiya, dubute igilagonoma: ebo ediya.” Iyo, ebe dopo dubute me opolo ebema: okolinami, wiyasiya a tetelo da:pemaigiya ebe walogabo A:da:me idi ebena tanalo iyanomola, mabu ebe epatamo nanitabo igilo ikalame uliyanama: ediya. ^{††46} Numa:la:, a me tanalone iyatawaonama: dopamo me opono tanalote pemaigate, ebena walone tetelo oli tanalote ka:ka:pemaigamene, ebe oli tanalo ebe

† 15:30 Lom 8:36 †† 15:32 Ais 22:13 ‡ 15:36 Yon 12:24

†† 15:43 Pil 3:20-21 †† 15:45 W Mabu 2:7

Godokono Uliyanate nanitabo igilo atamo dikaeaemene ebe tanalola.

⁴⁷ Iyo, dopo dubu A:da:mete me opo magumune pemaigiya mabu Godote ebe damela tuwaeamo osiyodiliya, wiyasiya a tetelo da:pemaigiya ebe walogabo A:da:mete Unu Duliynomolone piya. ⁴⁸ Ebema: Godote damela tuwaeamo poko kosiyodiliyale, ebe dubute kebako dawama: keda:namile me opo epate eba kunu damela tuwaeamo osiyodilolepima: keda:ona, wiyasiya kalakala kawonomola, a piyate Unu Duliynomolo Epoma: deda:onama:, ale Unu Duliynomolone me opamo da:piya ebe dubu keba kunula:ka: eba kunu nanitabolo keda:omalema:. ⁴⁹ Iyo, me tetelo a nanitabokobi midipiate damela tuwaeamo osiyodilo dubuno ololamo keba kunu kilukulinama:, walone tetelo a eba kunu Unu Duliynomolone da:piya ebe dubuno ololamo bilukulinama:.

Godote Nanitabokobi Midipino A:elao Ape Iyanomoma: Ka:midililaemene Iba:te Ebena Uwomua: Teteno Igilago Kilukulionama:

⁵⁰ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, naimano iyatulame tabono magumu ma kunula. Lumagite me opolo eba okolinale ebena apete ka:modobona: Godokono Kawo Elawodawano duliynomolono wadewade tanalo nanitabonomolo kuwatema:, iyo, lumagite ebena a:e apa:mo eba okolinale ebete ka:modobona: uwomua: teteno igilo kelaema:.

⁵¹ Ebema: Godote nanitabokobi midia:piatamo dowaminana, modobola la: ebe tanalo wadenomamo niyatawala:. A nanitabokobi midipi bilibilinomate gito a:ka:elaoma:, ao, a magumulo epetapiate Uwomu Egelalo igilolo ka:pola:namalema:. Wiyasiya numa:la:, epate uwomu teteno tutele diyamo dolowioma:na:, ebe tetenomolo Godote a nanitabokobi midipi bilibilinomono ape iyanomoma: gito ka:midililaemene, iyo, ebete ebe tanalo samonomamo kosiyodilomene, lumagite ebena balidi ibilite keba kunu ka:melenakole eba kunu. Ebema: nanitabola, tutele mole tetelo Godote a:elaopi bilibilinomo igilamo wadipalatelete, ebene iba:te uwomua: tetelo eba ilukulionalo walo a:ka:elaoma:na:, ega:walo ebe atu tetelo Godote a nanitabokobi midipino ape iyanomoma: ka:midililaemene, ^{†53} iyo, ebete epono a:elao ape iyanomoma: na:midililaemene iba:te ebena uwomua: teteno igilago kilukulionama:.^{††}

⁵⁴ Ebema: numa:la:, Godote epono a:elao ape iyama: eba midililamelolo iba:tamo uwomua: teteno igilo dikalaemene, ebe tetelo ebena Bukalo kebe tabote ditana ebe tabote nanitaboma: ebo keda:mene. Iyo, ebete ebena Bukamo tabo dopamo ma kunu akuloliya,

“Ebe tetelo na Godote a:e tanalono wato kikopu lawete

ebe anakapuminomo kanakapuumamo! ‡

⁵⁵ Ebema: a:e tanalo, a:ma: wato kikopu walo a:kelawa:emene,

iyo, a:ma:le idawatamo temeteme walo a:kikama:wenakomene!” ††

⁵⁶ Nanitabola:, me tetelo a:e tanalono temeteme ikalame elawote epono kuba osiyodilole magumudo iba:tamo penako, ega:walo Godote dopamo Mosesedo dikalamiya, ibino kuba osiyodilole tanalono elawote ebe Totomu Tabono tanalodo a:ka:pemaiganako, ^{‡‡57} wiyasiya modobola a kalakala kawonomo Godotamo kadipatiye, mabu ebete aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono osiyodilo tanalodo wato kikopu lawe elawo atamo nikaeamena!

⁵⁸ Ebema: naimano wadewade nanitabokobi midipi ekakiala:, modobola la: la:imano nanitabokobi midimagumulo kodakodalo nelamota:onale:, iyo, la: wokinetewama: eda:oa:no aimano Kawodawano woko osiyodilo tanaloma: la:imano ape ebetamo kawonomamo nikameonale:, mabu a iyatawala ale ebe magumulo eba ilukulinalo aimano woko magumune wadewade da:ima:te emaimionaka.

Nanitabokobi Midipiate Yudiya Opolo Nigologolo Dilukulinamiya, Kolini Sosi Epate Ibi Nilakapolo Walubilima: Polote Danaliya

16 Ebema: la:le tanalo idima: na danana:ima, ebe tanalo ebe Godokono epate Yudiya opolo nigologololo dilukuliona, la:le ibi nilakapo maniamo keba kunu na:kowalubila:ema.

Ebene nale dopamo Galesiya opono sosi epate kebe tanalo osiyodiloma: danalimo, modobola la: ebe atu tanalo ma kunu nosiyodiliyala:. ^{‡‡2} Sande egela bilibilinomolo la: bilibilinomate la: a:ka:tuwa: la:imano nilakapo mani balamo nalomonakiyala: ebe manite la:godolo kawokawodopoma: keda:oma:, iyo, Godote lumagi idi ebena okoli magumulo keba kunu kowalubinakole ebete eba kunu nilakapolo gito nalomonakomene. Numa:la:, na pea:no la: bilibilinomate dopamo eba kunu dosiyodilawenakoma, ebe woko la:godolo iyalo dolopoligi nale ebo ka:puiimamo.

³ Ega:walo la:le kebe dubu la:imano nilakapo mani Yudiya opono Yelusalema kawo duliynomolamo watama: modoboma: degelaema, modobola la: ibi mabuma: leta nosiyodiliyala:, ebene nale la:tamo da:pemo ebe tetelo nale ibi la:imano letago ega:walo maniago ebo kanalibolemamo. ⁴ Wiyasiya ebe tetelo la:le la:imano wokilo na ma kunu danana:ema, nale ebe dubago ebamo ka:toma:, kuba:, naimano kalakala bitana ale kapimiya ka:tolaema:.

Polote Kolini Kawo Duliynomolamo Pema: Nopo Dawokalimiya

⁵ Ebema: naimano nopo ma kunu itana, nale Ma:sadoniya opodo petote la:tamo ebo ka:pemaigamo, mabu na ebe opopi dopamo ka:nulama:tepale-

† 15:51-52 Ma:t 24:31; 1Tes 4:15-17 †† 15:53 2Kol 5:4 ‡ 15:54 Ais 25:8

†† 15:55 Ose 13:14 ‡‡ 15:56 Lom 7:13 ‡‡‡ 16:1 Lom 15:25-26; 2Kol 8:1-9

ma: nemalagidilonamo. ¹⁶ Wiyasiya na ubila la:go tete geyageyadopolo kokolinama; ebema: diyala, nale pe-te opono gibate olopoligo teta:mo la:go da:ba:pokolimo. Ebene na iyatawala, ebe tetelo nale kebe opamo toma: ubi diyatimo, la:le na ebo kowalubinimamota. ¹⁷ Iyo, numa:la; na ubia:nola me tetelo la:imano opodo eba petolo la: pulama:tepaletate opo ida:mo samamo ebo ka:toma:. Ao, naimano wokite eba kunu kitana; ebema: Kawodawate modoboma: degemene, nale tete geyageyadopolo la:go ka:pokoliatepamamo. ⁸ Wiyasiya nale pe wagilimia:no, dopamo nale egela epetapilo me Epesese duliomololo kokolimamo Pentekose Soliyomu Egela † teta:mo. ⁹ Numa:la; me duliomololo naimano woko odiyoboma: epetapi bilibilinomate nago na:gowelaonaka, wiyasiya kalakala kawonomola, na numinamo gigiyute a:iyamidalo nanitabolo itana, naimano woko osiyodilo magumudo wadewade da:ima:te ka:noloma:. †

Polote Godokono Wokopi Epetapino Tanaloma: Da:kiyawaiya

¹⁰ Ega:walo me tanalo idila. Timotite la:tamo da:pe-maigamene, la:le ebe kalakalago eba lawelo woki bilibili tanalo idi ebetamo akoikama:la; mabu na Kawodawano woko keba kunu kosiyodilonamo, ebete atu woko kosiyodilona. ¹¹ Ebema: la: magumulo idawate ebene tepo magumulo ma kunu malagidiloma: modoboa; Timotiko nani wokodawama: keda:na: Modobola la: wiyasiya ebe wadenomamo nowalubiyala; ebete ebene to gabodo kalakalago walo eba kowagilimilo natamo modobolo ebo kolowaimene, mabu ebete nanitabokobi midipi ekaki epetapiago natamo pema: nale ebe makopelenamo. ¹²

¹² Ega:walo aimano nanitabokobi mididawa ekawi Apolosikono tanalo ma kunula. Nale tete epetapilo naimano ubilo ebe ananakimo ebete nanitabokobi midipi ekaki epetapiago pelamete la:go ka:pokoliatepama; wiyasiya ebete negi ebete Godogodone nanitabo woki kelawea; ebema: ebete me tetelo la:tamo a:ka:pemene. Wiyasiya modobola la: niyatawala; ebene ubi tanalote nanitabolo bitana Godokono wade tetelo la:tamo ka:pema:. ¹³

¹³ Ebema: la: olowiolo eba ilukulinalo nanitabokobi midi magumulo kodakodalo nelamota:onala; iyo, gowelao magumulo tolea:noma: eba eda:onalo la: elawonomoma: neda:onala:. ¹⁴ Ebene la:imano ilukuli

† 16:5 Ali 19:21 †† 16:6 Lom 15:24 ‡ Pentekose Soliyomu ebe Yu epono kalakala soliyomu idila, iba:te ulama bilibilinomolo Godotamo bosiyodilonakoma:na: Ebe Soliyomuno osiyodilo mabu ma kunula, iba:te palino witi-laiso otele wagilimi tanalo eba malagidilolo kalakala Godotamo ebo kadipatema:na; mabu ibi iyatawala iba:te ebegodone wade walubi tanalo elawia. †† 16:9 Ali 19:8-10; 2Kol 2:12 †† 16:10 1Kol 4:17 ††† 16:11 1Tim 4:12 ††† 16:12 1Kol 3:6

magumulo modobola la:le tanalo bilibilinomo nilakapo kimalagidilo kapiyado nosiyodilolenakiyala:

¹⁵ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala; la: me tanalo iyatawalata, Stepanasiko ega:walo ebene moto epo ibi Guliki opo kawonomolo piyate dopo tetenomolo Ya:sutamo dolobiliya ebe epola, iba:te Godokono epo epetapi kowalubilinama: ibino ape kawokawonomo nanitabonomolo alomiya. Ebe mabuma: na Polote la: ma kunu toweolaemata, ¹⁶ modobola la: ebako tuputupu osiyodilolepiatamo na:tudila:onala; ega:walo piyate iba:go woko dosiyodilona iba:tamo atumu na:ka:tudila:onala:

¹⁷ Ebema: numa:la; Stepanasiko ega:walo Potu-natasiko ega:walo Akeyakasiko ibino pelame tanaloma: nale kawonomamo kalakalimo. Nanitabola, la:le mululo eba ilukulinalo la: kalakala natamo ikanaema: modoboa; wiyasiya iba:te la:imano gobebobo eba pelawelo ¹⁸ naimano woki bilibili tanalo la: mabuma: iyabaiano ebo palomiya, dopamo iba:te la:imano woki bilibili tanalo keba kunu ka:polopoligolamile eba kunu. Ebema: kebe tetelo la: sosi epate daladabuta:wenakoma, modobola la: ebako dubu nemoiolenakiyala:

Polote Iyaiya Uwomu Nilakapo Tabo Da:kiyawaiya

¹⁹ Ebema: A:isiya opo kawonomolo iyaiya dilukuliona, ebe sosi epate ibino nilakapo tabo la:tamo palibola; ebene Akuilako Pilisilako ibi ega:walo ibino motolo daladabutinaka ebe sosi epo, ibi bilibilinomate Kawodawa Ya:suko magumulo eba ilukulinalo ibino kawo kalakala nilakapo tabonomo la:tamo atumu kapalibola:. ²⁰ Iyo, piyate malo nago dilukulina, ebe nanitabokobi midipi ekaki bilibilinomate atumu ibino nilakapo tabo la:tamo kapalibola:. Modobola la: daladabuta:ema la: bilibilinomate epetapiate epetapino koto uwateuilo na:wiyamidaiyala:

²¹ Ebene me leta uwomu apulo na Polote na a:ka:tuwa: naimano kotamo me nilakapo tabo kapiya dakulolemo, la: me tabo numa:la; iyo, lumagi idite me uwomu tabo kakulolea:

²² Nanitabola, epo magumulo potele Kawodawa Ya:suko nilakapolo malagidilona:no, modobola Godote ebetamo kuba wiya nikaemene ebete uwomua: tetelo temeteme kiyatawanakoma:!

O aimano Kawodawa, modobola a:ma: na:pa:!²³

²³ Ebema: modobola aimano Kawodawa Ya:sukono nilakapo tanalote la:godolo nitanamene, ²⁴ ega:walo a Ya:su Kelisoko magumulo kapiyama: eba eda:onalo, modobola naimano nilakapo kimalagidilo tanalote la: bilibilinomagodolo atumu na:kitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

§ 16:15 1Kol 1:16 †† 16:19 Ali 18:2,18,26 ††† 16:22 Gal 1:8-9

2 Kol

¹ Na Polotela, Ya:su Kelisote ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila mabu Godote ebenu ubilo na elaweniya. Na ega:walo a nanitabokobi midipino ekawi Timotiko, ale la: piyate Kolini duliynomololo Godokono sosi epoma: deda:wenama, ega:walo la: epetapi piyate Guliki opo kawonomolo Godokono epoma: da:keda:wenama, ale me leta la: bilibilinomatamo paliboma:.

² Modobola aimano Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo la:tamo nikalaema:ta.

Polote Godokono Gelebadi Ikame Tanaloma: Kalakala Tabo Dadipatiya

³ Modobola ale aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono Nabiwi Godotamo kalakala tabo kadipatiye, mabu ebe potele ebenu gudi kawonomamo da:nilakapoilama ebe Nabiwila, ega:walo ebe iba:tamo gelebadi dikalame ebe Godola. ^{†4} Iyo, ebete a aimano temeteme bilibilinomo magumulo a:gelebadiamenako, mabu ebe ubila ale kebe gelebadi ebegodone delawenakoma: a ebe atu gelebadi tanalamo epetapino iyaiya temeteme magumulo ibi atumu ka:kowalubilinakoma: ⁵ Numa:la:, ale Kelisoko magumulo eba ilukulinalo ebe mabuma: iyaiya temeteme tanalate atamo kawonomamo keba kunu ka:pemaimionake, eba kunu ebedo gelebadi tanalote atamo kawonomamo atumu ba:kemaiganakomene. ^{††6} Ebema: Godokono ubi tanalo ma kunula, kebe iyaiya temeteme tanalate atamo da:pemaimionaka, ebe temeteme tanalodo la:le la:imano temeteme magumulo la:imano gelebadi tanalo ega:walo igilo mula: tanalo kuwatemamota, ega:walo aimano temeteme magumulo kebe gelebadi tanalote atamo da:pemaiganako, ebe gelebadi tanalodo la:le atumu la:imano gelebadi tanalo ka:kelaemamota. Iyo, agodolo da:pola:na ebako atu temeteme tanalate la:tamo da:pemaimioma:na:, ebe temeteme magumulo la:le wade gelebadi tanalo lawa:wete kodakodalo ebo kelamota:onamamota. ⁷ Ebema: numa:la:, la:le la:imano nanitabokobi midi magumudo uwomu teta:mo modobolo da:nemaimiaema, ale ebe tanalo walone tetelo kuima: nanitabokobi na:midinama: Iyo, me tanalote aimano wokilo kodakodalo itana, mabu a iyatawala atu iyaiya temeteme tanalate la: ega:walo a bilibilinomatamo kapimiya keba kunu ka:pemaimionake, eba kunu Godokono gelebadi

tanalote atumu la: ega:walo a bilibilinomatamo kapimiya ba:ka:pemaiganakomene.

⁸ Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, A:isiya opolo atamo demaigi, a ubila la:le ebe tanalo wadenomamo iyatawao:ma:. Nanitabola, ebe tetelo kawokawo temeteme tanalate atamo da:pemaimiya aimano wokino tanalate mibomibonomoma: eba eda:oamelolo, ale ebo malagidilima: ale aimano temeteme tanaloma: gito ka:elaomalema: ^{†9} Iyo, ale aimano tepo magumulo ma kunu malagidilima:, Godokono ubilo aimano a:elao tetete nanitabonomolo a:pemaigi. Wiyasiya eba kunua:, a:e tanalote atamo ka:pemaiga: Ao, Godote a mabuma: ebenu ubi idi ma kunu iyati, ale ebe temeteme magumudo a a:ka:tuwa: aimano elawo modoboa:noma: gelalo ale ebe kapiya nanitabokobi ebo ka:midima:, mabu ebe a:elaopi igilamo dowadipalatenako ebe Godola. ¹⁰ Nanitabola, ebete ebako kawo a:e olalatinomo magumulo aimano igilo a:mula:leami, ebema: a iyatawala ebete walone tetelo aimano igilo walo ka:ka:mula:leaemene, iyo, la:le a towetowe tabamo eba walubilo ale aimano iyaiya olalati tanalo bilibilinomo magumulo aimano nanitabokobi midi tanalo Godotamo biyatinama: ebete aimano igilo ka:mula:leaema: Ebema: numa:la:, Godote la:imano towetowe tabo bilibilinomo dolowiona ebe tanalodo ebete a wadenomamo bowalubinakomene, iyo, epo epetapi bilibilinomate kalakala tabo ebetamo ebema: badipatenakoma:na: ^{††}

Polote Dopamo Diyatiya Ebete Ebe Nopo Iyakobi Midima: Tabo Da:kiyawaiya

¹² Ebema: nanitabola, ale namamaonama: mabu aimano tepo magumuno mulo wokino tanalate a ma kunu anaenako, aimano osiyodilole magumulo ale me opo epo bilibilinomatamo Godokono talena ega:walo tuputupu okoli tanalo kapiyanomo eba awokalimilo, wiyasiya ebe tanalo la: Kolini sosi epatamo kawonomamo awokaliminakima: Numa:la:, Godokono nilakapo tanalodo ebete elawo atamo nikaeamena ale eba kunu kilukulinama:, opo lumagi idino mulo wokino tanalodo ale elawo kelawenakoa: ¹³ Ebe mabuma: nale naimano iyaiya leta magumulo naimano ubi niyatinamo, la:le naimano iyaiya tabo eba ka:la:miolelo naimano iyatulame tanalono magumu samamo ebo kuwata:wenakoma:, ¹⁴ iyo, modobola la:le dopamo aimano iyatulame tanalo kela:mo keba kunu kelawa:tepaime, me tetelo la: wiyasiya ebe iyatulame

† 1:3 Lom 15:5 †† 1:5 Oale 34:19

‡ 1:8 Ali 19:23; 1Kol 15:32 †† 1:10-11 2Tim 4:18

tanalono kawo magumunomo wadenomamo kelae-mamota. Ebema: numa:la:, la: ebe gabodo Kawodawa Ya:sukono Kawo Egelalo a mabuma: kamamaomamota, ebe tetelo ale la: mabuma: keba kunu kamamaoma: eba kunu. †

¹⁵ Nanitabola, na ebe tanalo eba iyatawalo nale nopo ma kunu iyatimo, la: kowalubilitama: nale netewa iyaiya tetelo la:tamo ka:pemamo. Ebema: nale ma kunu malagidilimo, na Ma:sadoniya opamo eba tolo gabo tetelo la:go dopamo pokoliatepate, ebene Ma:sadoniya opone da:kolowaimo la:tamo atumu walo ka:ka:pemamo. Ega:walo nale woki idi ma kunu kiyatimo, nale la:godone Yudiya opamo to eba wagilimilo la:godone walubi ebo kelaemamo. ††¹⁷ Wiyasiya nale ebe nopo iyakobi midite la:tamo ka:pemaiga:, ebema: diyala, la:le na woki netewadawama: da: a:midinima. La: iyatawalata, me opo epate a:da: elemasigi gabodo epetapiatamo "Iyo, na kosiyodilomamo" tabo eba gelalo, wiyasiya ebe tabono tanalone olobila:ote "Ao, na a:kosiyodilomo" tabo epetapiatamo walo gito kegelanaka. Eiyel! La:le na ebako lumagima: kemalagidilawenama?

¹⁸ Numa:la:, Godoko nanidawanomoma: eba eda:nalo ebete aimano nanitabo tanalo iyatawala, ale la:tamo pelaema: a:da: elemasigi gabodo "Iyo" tabo kegela:. Nanitabola, ale aimano dopo tabono tanalone olobila:ote ale la:tamo pelaema: "Ao" tabo walo eba kegela:, a ebe tanalo nanitabo gabodo osiyodilima:. ¹⁹ Eiyel! Na Poloko ega:walo Sailasiko ega:walo Timotiko, ale dopamo la: magumulo Wade Tabo eba pa:kiyawaolo Godokono Gudu Ya:su Kelisokono tanalo ma kunu awokaliminakima:, ebete epetapiatamo "Iyo, na kosiyodilomamo" tabo a:da: elemasigi gabodo gete, ebe tabone epetapiatamo olobigalo "Ao, na a:kosiyodilomo" tabo a:kegemene. Numa:la:, ebete nanidawama: eba eda:nalo, a nanitabokobi midipi kowalubinama: tete bilibilinomolo "Iyo" tabo kapiyanomo genako, ²⁰ mabu nanitabola, Godote a kowalubinama: iyaiya tabo da:kiyawaonako, ebe tabo bilibilinomono tanaloma: Ya:sute "Iyo" tabo eba genalo, ebe kapiyado ebe tanalate nanitabonomoma: beda:onamene. Me mabuma: ale Godokono wadewade osiyodilole tanaloma: aimano towetowe tabamo ebe dowalagonakoma:, ale "Taula" tabo Ya:sukono mailamo ebema: gelanakoma:. ²¹ Ebema: kalakala kawonomola, mabu ale la:go kapimiya Godokono Alibodawa Kelisoko magumulo eba ilukulinalo, Godoko ebe a da:kodakodaiamena ebe Elawodawala. Iyo, ale ebene woko kosiyodilolena: ebete a ebema: uwateiya, ²² ebene ale ebenoma: deda:onama: ebe tanalo kiyatawaoma: ebete ebene pukala atamo eba alomoamelo, ebene Uliyana aimano tepo magumamo gito iyatiamiya. Nanitabola, ale ebe tanalodo ma kunu kiyatawaomalema:, kebe wadewade tanalate ebegodolo da:pola:na, walone tetelo ebete atumu ebe tanalo bilibilinomo atamo nanitabonomolo kikaemene. ‡

²³ Ebema: numa:la:, Godote naimano tepo magumunono iyaiya tanalo eba ulamelenamenalo, ebete naimano tabo nanitabonomoma: ge, ma kunu na kawo temeteme idi la:tamo ikalaema: ubia:noma: edimo, ebema: nale naimano nopo iyakobi midite la:imano Kolini duliyomolamo ka:pea:. ²⁴ Wiyasiya ale la: mabuma: kebe woko kosiyodilonama:, ebe wokono tanaloma: woki kubanu akolawa:la:. Numa:la:, Godokono nanitabo kalakalate la:imano tepo magumulo kitanama: ale woko ebema: osiyodilonama:, mabu a iyatawala la: nanitabokobi midi magumulo kodakodalo lamota:onamata, iyo, a ubia:nola la:le a la:imano kawokawopima: ka:milo aimano wokino tanaloma: la:le la:imano mibomibo tanalago gito tudila:oma:! ‡†

2 Ebema: nale la: mabuma: woki ma kunu iyatimo, me tetelo nale la:tamo a:ka:pemo, mabu nale da:pemo, diyala, la:le kalakala nagodone lawea:no wiyasiya mibomibo tanalo kapiya da:belaema. ‡‡² Eiyel! Nale la: mibomibokobi da:pimidilitama, ebe mibomibo tanalote eba itanalo la:godolo kalakala natamo potele na:kikanaemene? Lumagi puliyala, da: a:ka:lutamene!
³ Nanitabola, nale dopamo naimano leta idi la:tamo dosiyodilimo, ebe tetelo na ubia:noma: edimo, nale la:tamo eba pemaigalo la:godone kalakala lawea:no wiyasiya mibomibo tanalo kapiya pelaema:. Iyo, nale ma kunu malagidilimo, "Modobola kalakala tanalote iba:godone natamo na:pemaigamene, mibomibo tanalola:" ebene nale la:imano tanaloma: me tanalo idi nanitabokobi eba midinalo ebo kemalagidilimo, "Kebe tetelo naimano tepo magumulo kalakalate ditanamene, ebe tetelo iba:te atumu nago nanitabolo kekalakalaoma:na:" ⁴ Me mabuma: nale la:tamo dopo leta eba osiyodilolo la: mabuma: woki bilibilima: eda:te kawo temetema:go ega:walo ipupago tabo ebo akulolimo, mabu na ubia:nola naimano tabono tanalote la: mibomibokobi midilima:. Ao, na wiyasiya naimano ubi ma kunu iyatimo, nale nilakapolo la: kawonomamo demalagidiloletanama, la:le ebe tanalo naimano tabo olowio tanalodo nanitabolo kiyatawaomamota. ⁵

Polote Kolini Sosi Epo Danaliya Iba:te Kawo Kuba Osiyodilodawa Idino Tanalo Gito Kegebolema:

⁵ Ebema: numa:la:, la: magumulo potele kawo kubanomo dosiyodili, ebe lumagino kuba osiyodilo tanalodo mibomibo tanalote na kapiyatamo ka:pemaiga:, ao, la: bilibilinomate ebe atu mibomibo tanalo kela:mo iyatawatepaimata. Wiyasiya nale me tabamo ma kunu kegea:, la:le ebe dawano tanalo kubanomoma: eba gelalo kuba wiya idi ebetamo walo ikaema:, ⁶ ao, ebete la: epetapi bilibilinomagodone dopamo delawi ebe kuba wiya ebe modoboma: edi. ⁷ Ebema: modobola la: me tetelo ebene kuba egebolema:wete na:dodomatima:la:, iyo, gelebadi tanalo ebetamo nika:ma:la:, ebete la:imano nilakapo awokalimia: tanaloma: mibomibo kawonomo lawete kuiwodopoma: gito eda:kapoma:. ⁸ Ebe mabuma: nale la: toweolaemata, la:le ebe nilakapolo demalagidilawenama, modobola

† 1:14 2Kol 5:12; Pil 2:16 †† 1:15-16 1Kol 16:5-6 ‡ 1:19 Ali 18:5 †† 1:20 Awo 3:14 ‡‡ 1:22 Epe 1:13-14; 2Kol 5:5

‡†† 1:24 1Pit 5:3 ‡‡‡ 2:1 1Kol 4:21 § 2:4 Ali 20:31

la: ebe tanalo ebetamo walo nakawokalima:la:

⁹ Nanitabola, nale dopamo naimano leta idi la:tamo osiyodilimo mabu na ubi ma kunu iyatimo, la:imano osiyodilole tanalodo la: kowabudilitama:, ma kunu la:le naimano tabamo da:ba:tudila:oma o da: a:ka:tudi-la:ema. ¹⁰ Ebema: numa:la:, kebe tetelo la: lumagi idino kuba osiyodilo tanalo egebolema:wete da:dodolomatilima:ema, ebe tetelo na ebena kuba atumu gito kegebolemamo, wiyasiya diyala, me tetelo ebako kubate la: magumulo nanitabolo da: kitana: Nanitabola, nale lumagi idino kuba egebolemete da:dodolomatilimo, nale ebe tanalo Kelisokono ololo apulo la: mabuma: kosiyodilomamo, ¹¹ mabu na ubia:nola Saitanate ago eba gowelanalo ebete ebena a:da: elemasigi gabo idido atamo elawoma: eda:ma: Iyo, a iyatawala ebete epo ebena gubi magumamo kebe iyaiya gabodo kemagatalenakole! †

Polote Talowase Duliynomololo Woki Bilibilima: Dediya

¹² Ebema: modobola la: niyatawala:, nale Kelisokono Wade Tabo Talowase duliynomololo ka:na:kiyawaoma: ebamo da:nemaigimo, Kawodawate gigiyu natamo iyalo a:iyamida eba itanalo ebo nuimo. †¹³ Wiyasiya ebe tetelo nale aimano nanitabokobi midi ekawi Taitasiko nipo da:nowadimo, ebema: nale woki bilibilima: eba eda:lo Talowase nanitabokobi midipi samamo miyapate me Ma:sadoniya opamo gito pimo. ‡

Polote Ya:sukono Nani Wokopino Tuputupu Woko Osiyodilo Tanaloma: Tabo Da:kiyawaiya

¹⁴ Numa:la:, me opono kawo elawodubu idino osiyodilo tanalo ma kunula, gowelao magumulo piyatamo elawonomoma: deda:mene, ebete ebe epo ala:mo matuolamoete ibi ebena duliynomolo tulinomodo dopolamete gito kemagatalemene ebena amama tanalo nanitabolo kawokalima:. Ebema: a Godotamo kalakala tabo kadipatiye, mabu Kelisoko magumulo a piyate ebena nani wokopima: deda:onama: ebete a eba kunu dopaeamena ebe a:ka:tuwa: ebe kowalogo-nama:. Iyo, ebe ubila ebete a me opo kawonomodo eba magataenalo epo bilibilinomate Kelisokono tanalo agodolo ma kunu kiyatawaoma:na:, ebe wade nibote keba kunu kemaiganale eba kunula. ¹⁵ Nanitabola, Godoko amamatedawate wade nibo inamabu idi ebe watidilonoma: elamo gito diyatinako, Kelisote a Godotamo eba kunu ikaeamoiya, ebema: piyate igilo mula: gabodo da:tolamena ega:walo piyate a:e gabodo da:tolamena ibi bilibilinomatamo Kelisokono wade nibote agodone maigana. ¹⁶ Iyo, piyate a:e gabodo da:tolamena iba:te ebe nibo kuba a:e ikame tanaloma: gelana, wiyasiya piyate igilo gabodo da:tolamena iba:te ebe atu nibo wade igilo ikame tanaloma: gelana. Ebema: a Kelisokono nani wokopi bilibilinomo magumulo potele modoboma: keda:nale ebena woko kosiyodilonama:? Lumagi pulianomola mabu aimano elawote nanitabolo kitana:. ‡†

¹⁷ Ebema: numa:la:, a piyate nanitabo woko dosiyodilonamiya ega:walo piyate kateneno ubi tanalo dosiyodilona, aimano tanalo ega:walo ibino tanalo iyaiyala, mabu iba:te Godokono Tabo kiyawao woko eba osiyodilonalo, olowiopiagodone mani uwatema: kawonomamo malagidilonaka, inamabu olowamepiate ibino inamabu olowame baiamo kebe wokido kowatanake eba kunu. Wiyasiya a nani wokopino tanalo ma kunula, Godote a ebena woko osiyodiloma: nanitabolo uwateiya, ebema: ale ebena ololo apulo eba lamota:onal a:da: elemasigi tabo idi kiyawaoa:no, ale Kelisokono wokino tabo kapiya ba:kiyawaonakoma:.

Godokono Oli Nopo Tanalodo Epatamo Woko Dosiyo-dilona Ebe Wokopino Tanalo

3 Wiyasiya modoboa: la:le ma kunu malagidiloma:, a nani wokopiate a a:ka:tuwa: a me tabamo dowalogoema:. Eiye, wokopi epetapiate ibino tanalo kawokalima: iba:te epetapino letago keba kunu kowapata:lamenake, ale la:tamo eba kunu ka:pelamenakoa: mabu la:le aimano tanalo iyalo iyatawaimata! Ega:walo a atumu ubia:nola ale la:godone opo idino sosi epatamo eba nemaimilo, la:le a mabuma: iba:tamo ebako leta ebo osiyodilolema:! ‡² Numa:la:, la: Kolini sosi epo la: aimano nanitabo tanalo awokalimino letalata. Iyo, Kelisote ebe a:ka:tuwa: aimano tepo magumamo la:imano iyaiya tanalo akuloli, me opo epo bilibilinomate ebe tabo eba ka:la:miolelo la:imano tanalo ega:walo aimano tanalo nanitabonomolo kiyatawaoma:. ‡³ Nanitabola, ebena leta osiyodilo tetelo la:imano tanalo kawokalima: ebete me opono baelo peni kelawea: ega:walo ebete atumu me opono tabo akuloleno kawokawo dilidili nokola kuwatea:. Ao, ebete wiyasiya Igilo Godokono Uliyanano elawamo ebe leta eba osiyodilolo aimano tepo magumunomamo la:imano tanalo ebo akuloli, ebena ebete a iyaiya opamo aliboi iyaiya epate la:imano tanalo ado wadenomamo kiyatawaoma:.. ‡†

⁴ Numa:la:, aimano Kelisoko magumulo ilukuli tanalodo ale Godoko nanitabokobi eba midinalo la:imano tanalo awokalima: me tabo ebema: gelama:, ⁵ wiyasiya a iyatawala, a a:ka:tuwa: aimano elawamo Godokono woko osiyodilo tanaloma: tabo idi gelama: modoboa:. Wiyasiya kalakala kawonomola, ale ebena woko kosiyodiloma: ebe kapiyate a a:modoboiamenako, ⁶ iyo, Godote modobo elawo atamo iyalo ikaeamiya ale ebena oli nopono tanalodo epatamo walubi woko kosiyodilonama:. Ebema: numa:la:, ebete dopamo ebena iyaiya Totomu Tabo me opono netewa kawokawo nokola unamo keba kunu kakuloliyale, ebete me tetelo ebena oli nopono tabo eba kunu kakuloliya:, mabu ebe tagala Totomu Tabono tanalodo me opo epate a:e wiya kapiya lawenaka. Iyo, me tetelo ebete ebena oli nopo ebena Uliyanano elawamo ebema: awokalimiya, mabu ebe Uliyanano ebe nanitabo igilo epatamo dikalamena ebe wade Walubidawala. ⁵

† 2:11 Luk 22:31 †† 2:12 Ali 14:27; 1Kol 16:9 ‡ 2:13 Ali 20:1

†† 2:16 Luk 2:34; 2Kol 3:5-6 ‡† 3:1 2Kol 5:12; Ali 18:27 ‡†† 3:2 1Kol 9:2 ‡††† 3:3 Maimi 24:12; Yel 31:33; Isi 36:26-27

⁷ Nanitabola, Godote dopamo ebenu Totomu Tabo kawokawo nokola unamo akulote Mosesetamo eba ikamelo ebe atu tetenomolo ebete ebenu kawo alonomo ebetamo ebo awokalimiya. Ebe mabuma: Mosesekono ololote pukuilamenomoma: ediya, ebene ebete epatamo walo da:ka:pemaigiya ebe pukuilame tanalo a:ka:tuwa: eba olopoligonatolo iba:te wiyasiya ebetamo meleoma: ka:modobiya:. Ebema: numa:la:, epatamo a:e wiya dikalamena ebe Totomu Tabono nopote Godokono alago eba kunu da:pemaigiya, ¹⁸ ebe tanalodo a iyatawala, ebenu Uliyanagodone walone tetelo da:pemaigiya ebe nopo alote beda: kawonomola:ka:, iyo, ebe oli pukuilameno elawote dopo pukuilameno elawo nodolina! ⁹ Nanitabola, Godote ebenu dopo nopono tanalodo epo kuba osiyodilolepima: ka:la:minako, wiyasiya ebe kuba wiya ikalame nopote ebenu kawo alonomago pawokaliya. Ebema: ebe tanalote a ma kunu iyatuamena, Godote me tetelo kebe oli nopono tanalodo epo ebenu tuputupupima: deka:la:minako, ebe oli nopono pukuilame elawote dopo nopono pukuilameno elawo nanitabonomolo nodolina! ¹⁰ Me mabuma: ale dopamo tetelo kebe nopo pukuilame tanalo kawonomoma: degelanakima:, a tetelo oli nopono nani pukuilame tanalo kawonomote ebe dopo tanalono gobebobo da:pelawiya, ale ebe oli tanalo eba umilo woki iyakobi midilite ebo geliyama:, dopo tanalo ebe nani pukuilame tanaloda:, iyo, tagala nopono pukuilame tanalote aimano wokilo gito olopoligadigiya. ¹¹ Numa:la:, kebe nopote tete da:pesolo agodolo kitanama: dopamo da:pemaigiya, ebe nopono pukuilame tanalote nanitabolo itanami wiyasiya walone a:ka:tuwa: olopoligiya, ebema: ebe tanalodo a nanitabolo iyatawala, kebe oli nopote Godokono ubilo uwomua: tetelo ditanamene, ebe nopono pukuilame elawote dopo pukuilameno elawo kawonomamo nodolina!

¹² Ega:walo me tanalo idila. A Godokono nani wokopiate ebenu pukuilame tanalo kawonomo nanitabolo kuima: olowiolo bilukulinama:, ebema: ale tolea:no Wade Tabo kiyawao woko elawonomamo bosiyodilonakoma:. ¹³ Wiyasiya a piyate me tetelo woko dosiyodilonama: a Moseseko keba kunula:ka: eba kunua:, mabu ebenu ololote pukuilaema: dediya, ebe tetelo ebe ubia:noma: ediya Isalaela epate ebe pukuilame tanalote ebegodone olopoligadigalo uima:, iyo, ebete ebe tanalo iba:tamo kowaminama: ebenu ololo kalikamo ebema: muliya. ¹⁴ Numa:la:, Moseseko tetelo Isalaela epate Godotamo wato kodakodaibinomoma: nanitabolo eda:onamiya, iyo, Mosesete ebenu ololo kalikamo keba kunu ka:muliyale, Godote eba kunu ibino tepo magumuno woki atumu a:ka:mula:lamiya iba:te idoko magumulo kilukulionama:. Ebema: ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga ibino wokino tanalate eba kunu idoko magumulo polalamenamiya, iyo, Mosesete Godokono Bukamo tagala nopono iyaiya Totomu Tabo ega:walo walubi

§ 3:6 Yel 31:31; 1Kol 11:25; Yon 6:63 † 3:7 Maimi 34:29 †† 3:9 Totomu 27:26; Lom 1:17 ‡ 3:13 Maimi 34:33

tabo epetapi dakuloliya, iba:te ebe iyaiya tanalo eba ka:la:miolelo ebe tabono magumu nanitabolo kuwate-na:. Wiyasiya numa:la:, kebe tetelo lumagite Kelisago kokolionama: ebetamo da:pemene, Godote ebe tanalo kapiyado ebenu tepo magumu mula:meno kaliku ebegodone kelaemene, ¹⁶ iyo, kalakala kawonomola, lumagite aimano Kawodawatamo dolobigamene ebe tetelo Godote ebenu tepo magumuno idoko tanalo ebegodone nanitabonomolo kowagalimene. ††

¹⁷ Ebema: numa:la:, aimano Kawodawa ega:walo ebenu Uliyana ibi kapiyala, ebema: ebe Kawodawano Uliyanate kebe lumagigodolo dokolina ebe lumagite nanitabo tutu okoli tanalo kiyatawamene. ††¹⁸ Iyo, kalakala kawonomola, ebe mabuma: a nanitabokobi midipi bilibilinomate ma kunu bilukulinama:, aimano ololo ka:mula:lema: tanalo idite itana:no Kawodawano pukuilame tanalo kawonomote a magumune nanitabonomolo emaiganako. Nanitabola, aimano Kawodawa ega:walo ebenu Uliyana iba:te kapiyanomoma: deda:na, ebema: ebegodone demaigana ega:walo agodone da:kemaigana ebe pukuilame tanalo atumu ibi kapiyala. Ebema: numa:la:, ebe pukuilame tanalote a magumulo wade woko eba osiyodilonalo a iyanomo epoma: midina. Iyo, lumagite motono gabodo unamo keba kunu ka:nodolonakole ale eba kunu Kawodawano pukuilame kawonomo awokalimi tanalodo odolonama:, ebema: walone tetelo ale ebenu ololonomoma: nanitabonomolo ka:neda:omalema:.

Godokono Nani Wokopiate Kubadopo Gebeto Dame-lamo Osiyodilole Kalilima: Eba Eda:onalo, Ebete Ebenu Wiya Kawonomo Igilo Tabo Ibi Magumamo Gito Diyatiya

4 Ebema: a piyate Godokono nani wokopima: deda:onama: ale woko osiyodilo tanalo magumulo kuiwodopoma: a:keda:oma:, mabu Godote ebenu nilakapo tanalodo me wade woko atamo gito ikaeamiya. ² Ebe mabuma: ale me woko wadenomamo kosiyodilonama:, me opo epate kebe iyaiya ilipo tanalo diya gabodo kosiyodilolene ale ebe tanalo bilibilinomo gini-ma:mo iyalo ilateliyama:. Ega:walo ale Godokono tabono iyaiya magumu nanitabonomolo eba awokalilamelolo, tabo olowiopiate aimano ubi tanalamo ka:tudila:oma: ale a:da: elemasigi gabodo ibi gito kekalakalailamena:. Ao, ale Godokono umi magumulo dilukulinama: ebe tanalo eba malagidilonalo, ale ebenu nanitabo tanalo awokala ebema: kiyawaonakoma:, mabu a ubila aimano tabo olowiopi bilibilinomate ibino tepo magumuno mulo wokiago ma kunu kegela-ma:na:, a Godokono nani wokopima: eda:onama:, ebene iba:te ebenu iyaiya iyatulame tabo agodone wadenomamo kuwatema:na:. †††

³ Numa:la:, ale Wade Tabo eba kiyawaolo wiyasiya ebe tabono magumute olowiopiagodone waminalo ditanamene, ibi magumulo piyate a:e gabodo da:talamena ibi kapiyate ebe igilo tabono magumu a:kela-

†† 3:16 Maimi 34:34 ††† 3:17 Yon 8:36; Lom 8:2 ††† 4:2 2Kol 2:17; 1Tes 2:5

ma:na:.⁴ Iyo, iba:te Kelisoko nanitabokobi ka:midina: mabu Saitanate me opo kawonomolo nanitabokobi midia:pino godoma: eba eda:nalo, ebete ibino tepo magumuno woki idokoma: iyalo a:midililamiya iba:te Wade Tabo magumune demaigana ebe alo umikapoma: . Wiyasiya numa:la:, Kelisogodolo kawo pukuilame tanalonomote ditana ebene Wade Tabote ebe tanalo ma kunu awokalimina, ebe ega:walo Godoko ibi kapiya olonomola.^{†5} Me mabuma: a a:ka:tuwa: a eba walogoelo aimano tanaloma: tabo ka:kiyawaona:, ao, a wiyasiya Wade Tabo kiyawao magumulo Kawodawa Ya:su Kelisokono tanalo kapiya eba awokaliminalo, ebe mabuma: a a:ka:tuwa: a la:imano wiya: wokopima: ba:midinama:.⁶ Nanitabola, Godote dopamo ma kunu giya, "Alo, a:ma: idoko magumune pawokalawete na:pipukuilama:," ebema: a tetelo me atu Ela-wodawete ebene aimano tepo magumu a:pipukuilameleamiya, Kelisokono ololo magumune demaigana ebe pukuilame tanalodo ale Godokono kawo alonomo wadenomamo kuminama:.^{††}

⁷Wiyasiya numa:la:, a piyate Godokono nani wokopi-ma: deda:onama: aimano tanalo ebe ma kunula. Ale kubadopo gebeto damelamo osiyodilole kalilima: eba eda:onalo, ebete ebene wiya kawonomo igilo tabo a magumamo gito iyatiya, mabu ebe ubila ebe tabote a magumulo eba itanalo a ebo kiyatawaomalema:, ebe igilo tabono pukuilame elawo kawonomo aimano:, ebenola.^{‡8} Ebe mabuma: iyaiya gabo bilibilinomodo temeteme tanalate atamo emaimionaka, wiyasiya ebe tanalate aimano igilo mula: tanalo laema: gabo odiyoboma: modoboa:. Ega:walo woki bilibili tanalate atamo a:pelamenaka, wiyasiya ebe tanalate woko gini-ma:mo iwuti woki atamo ikaeaema: modoboa:.

^{†9}Ega:walo atamo iyaiya gowelaopiate emaimionaka, wiyasiya iba:te atamo temeteme ikaeame magumulo Godote a ka:miyapaenakoa:. Ega:walo tete bilibilinomo epetapilo iba:te a kubanu alukoena, wiyasiya ebete ibi nodiyobolena iba:te a nanitabonomolo kuba-iamekapoma:.

¹⁰Ebema: nanitabola, iyaiya tete bilibilinomolo ale me opolo aimano a:ela apa:go eba wapata:lamenalo, ale aimano temeteme tanalodo iyaiya epatamo Ya:sukono a:e tanalo bawokaliminakoma:, mabu a ubila iba:te atu tetelo ebene igilo agodolo nanitabonomolo uima:.^{††11} Iyo, ale Ya:suko mabuma: me opolo eba ilukulinalo atamo iyaiya a:e olalati tanalate ebo pelamenaka, mabu ebe ubila me opo epate ebene igilo aimano a:elao apeno temeteme tanalodo uima:.

^{††12}Ebema: kalakala kawonomola, kebe tetelo ebako a:e tanalote a magumulo woko dosiyodilona, ebe atu tetelo Ya:sukono nanitabo igilote la: magumulo woko ba:kosiyodilona.

¹³Nanitabola, Godokono Bukalo ebene wokodawa idite tabo dopamo ma kunu giya, "Nale Godoko nanitabokobi eba midinalo tabo ebema: kiyawaomo."

Ebema: numa:la:, a atumu, aimano tepo magumuno uliyante atu nanitabokobi midi tanalo eba lawelo, ale Godokono tabo ebo kiyawaonakoma: mabu ale ebe nanitabokobi na:midinama:.^{††14} Iyo, a me tanalo iyatawala, potele aimano Kawodawa Ya:suko igilamo dadipatiya, ebe Elawodawate ebe igilokobi keba kunu ka:midiyale, ebete eba kunu a ebene nani wokopi igilamo atumu kowadipaeatemene, ebene ebete la:la, ala, a bilibilinomo ebene ololo apuamo nanitabolo gito kemagataemene.^{§15} Ega:walo me tanalo idi na:ku-ma:la:, la: tabo olowiopi mabuma: ale aimano iyaiya temeteme tanalo iyatawaonakoma: . Ebe mabuma: me tetelo Godokono nilakapo tanalote me opo kawonomamo eba tonalo, iyaiya epo epetapiate ibino dopo tetenomolo ebene dolowionakoma:na:, ibi magumulo epetapi bilibilinomate kalakala tabo ebetamo gela ebo kowagilima:na:, iyo, ebe tanalodo iba:te ebe nanitabonomolo kowalogoma:na:.

¹⁶Me mabuma: ale woko magumulo kuiwodopoma: a:keda:oma: . Iyo, ale aimano a:elao apeno igilote opamo iwisigalo duminama:, a wiyasiya me tanalo idi kalakalago niyatawaonama:, aimano tepo magumuno igilote Godogodone eba penalo, egela idilo elawo idi kelawe, egela idilo elawo idi kelawe, eba kunu ebe nanitabo igilo tanalono elawote a magumulo unamo odolona.^{§†17} Ebema: nanitabola, me tetelo ale kebe temeteme tanalo kiyatawaonakoma: ale ebe tanalo egege tanalonomoma: gelanama:, mabu a iyatawala ebe tanalate uwomua: tetelo agodolo a:ka:pola:na-ma:na: . Iyo, ebe temeteme tanalodo ale uwomua: pukuilame wiya kawonomo ka:nelaemalema:, ebema: ebe wade teteno kalakala tanalote me teteno temeteme tanalo nanitabonomolo kawonomamo ka:nodolimene.^{§††18} Ebema: numa:la:, me tetelo ale me opolo kebe tanalo bilibilinomo aimano balida:mo dula-menama:, ale ebe tanalo nanitabolo kemalagidilolena:, a wiyasiya epate ibino balida:mo ulaema: modoboa:noma: deda:ona, ebe iyaiya tanalo kapiya kawonomamo malagidilolenama: . Nanitabola, ebe tanalate uwomua: tetelo Godogodolo ba:pola:na-ma:na:, wiyasiya me opolo da:pola:na ebe inamabuate nolopoligona.^{§†}

Nanitabokobi Midipiate Ibino Oli Igilo Ape Godogodone Laema: Ubi Diyatina

5 Ebema: a nanitabokobi midipi iyatawala, a me opolo eba ilukulinalo aimano a:elao ape epate kubadopo nupunupu ea:ge bailo detemoteona ebe nupunupu keba kunula:ka: eba kunula. Wiyasiya kalakala kawonomola, me tetelo da:pola:amena ebe nupunupate da:kubakubaoma:na:, Godote a mabuma: kebe oli motonomo ebene Unu Duliyomololo detiya, ale ebe nanitabo moto lawete uwomua: tetelo ebolo bilukulinama: . Numa:la:, nale degemo ebe tabo ebe ulila, mabu lumagite kebe oli moto Godogodone da:nelaemene ebe moto ebe ebene oli igilo apela, iyo,

† 4:4 Epe 2:2; Kol 1:15; Yu Epo 1:3 †† 4:6 W Mabu 1:3; Ais 9:2; 2Kol 3:18 ‡ 4:7 2Kol 5:1 †† 4:8 2Kol 1:8; 7:5 ‡‡ 4:10 1Kol 15:3 ††† 4:11 Lom 8:36

‡‡‡ 4:13 Oale 116:10 § 4:14 1Kol 6:14 †† 4:16 Epe 3:16 ††† 4:17 Lom 8:17-18 §† 4:18 Kol 1:16

Godote ebe moto a:ka:tuwa: etiya, me opo lumagitea: ^{†2} Ebema: nanitabola, me tetelo ale temetema:go eba iminalo aimano ubi tanalo kawonomamo iyatinama:, Godote a ebe Unu Duliomolono motamo samonomamo ka:nowadipima:. Numa:la:, a ebe nanitabo moto da:nelaema:, ^{††3} ebe tanalo ebe lumagite oli kaliku wadenonomo keba kunu ka:pulinakole eba kunula, iyo, ebete oli kaliku kalakalago kelaemene mabu ebete kalikua:no ilipago okolima: ubia:nola. ⁴ Nanitabola, ale me opono apa:go eba ilukulinalo me opono iyaiya mi-bomibo magumulo iminama:, wiyasiya aimano wokino tanalo ma kunu kitana: ale me opono ape gito miyapama: Ao, ale me tetelo aimano ape modobodopoma: gelanama:, wiyasiya me atu tetelo ale Unu Duliomolono oli ilukuli ape uwatema: ubi kawonomamo iyatinama:, mabu a iyatawala ale nanitabolo da:nuwatemala:, ebe tetelo uwomua: oli ilukuli igilo tanalote aimano tagala ilukuli ape eba mula:leamelo ebe ape iyanomoma: ebo ka:midilimene. ⁵ Ebema: numa:la:, ale ebe oli ilukuli igilo kelaema: potele a wadekobi da:midiya ebe Elawodawa ebe Godotela. Iyo, ebete ebene Uliyana atamo gito ikaeamiya, ebema: ale ebe tanalodo ma kunu kiyatawaomalema:, kebe wadewade tanalate ebegodolo da:pola:na, walone tetelo ebete atumu ebe tanalo bilibilinomo atamo nanitabonomolo kikaemene.

⁶ Ega:walo me tanalo idila. Ale aimano nanitabokobi midi magumulo tolea:no kalakalago bilukulinama:, mabu a iyatawala ale me opono apa:go eba ilukulinalo aimano oli igilo apa:te aimano Kawodawagodolo ebene Unu Duliomololo ba:na:pola:amena. Wiyasiya numa:la:, ebe wade igilote a mulunomolo ditana, ^{†7} ale ebe tanaloma: ubia:noma: keda:ona:, ao, a tolea:no kalakalago bilukulinama: mabu ale me tetelo aimano balida:mo kebe tanalo ulaema: modoboa:noma: deda:onama:, ale nanitabokobi midi magumulo eba wapata:lamenalo ebo biyatawaonama:, ale ebe tanalo walone tetelo nanitabonomolo kulaemalema:. Iyo, nanitabola, a ubi kawonomola me opono ape atepate aimano Kawodawano oli motolo eba:go ka:nilukulinama:, ^{††9} wiyasiya ale me opolo tete geyageyanomolo dilukulinama: o me opo samamo atepate Unu Duliomololo da:nilukulinama:, ale tete bilibilinomolo aimano Kawodawa kapiya kalakalaima: aimano tepo magumuno ubi kawonomamo iyatinama:. ^{††10} Ebema: me tanalo kawo tanalonomola, a bilibilinomate Kelisotamo da:nemaimioma:, ebete Godokono ubi tanalodo aimano iyaiya tanalo ebo kanagilameleaemene. Iyo, ale me opono apa:go eba ilukulinalo kebe iyaiya tanalo kosiyodilolenakoma:, ebete ebe tanalo bilibilinomoma: atamo wade wiya ega:walo kuba wiya modobonomolo ebo kikaemene. ^{†††}

Godote Kelisokono Osiyodilo Tanalodo Me Opo Epo Ebene Namutupima: Da:midiliya

¹¹ Ebema: numa:la:, a piyate aimano Kawodawano nani wokopima: deda:onama:, ale ebe toleme gabo eba iyatawaolo epetapi bilibilinomo ebema: anale-nakoma: iba:te ebetamo kolobila:oma:. Iyo, Godote aimano nanitabo tanalo iyatawanomola, wiyasiya na ubila la: la:aimano tepo magumuno mulo wokino tanalago aimano tanalo atumu wadenomamo niyatawaiyala. ¹² Numa:la:, me tabamo a a:ka:tuwa: a kowalogoea:, ao, a wiyasiya aimano ubi tanalo ma kunu iyatima:, ale aimano nanitabono osiyodilo tanaloma: wadewade woki la:tamo eba ikalamelo la:le a mabuma: ebo kamamaomamota. Ebema: la:aimano sosi magumulo piyate epetapino tepo magumuno iyaiya tanalo nanitabolo malagidilolea:no ebe epono unu tama kapiyama: damamaona, iba:te ibino kubakuba wokiago la:go dapaminea:ema, ebe tetelo la:le modobo elawo kelaemamota iba:tamo tabo wadenomamo ka:wiyaema:.

¹³ Eiyee! Iba:te aimano nanitabo woko osiyodilo tanaloma: a daedalepima: degelana ebe tabo nanitabola:ka:? Ao, nanitaboa:, wiyasiya la: epetapiate tabo eba kunu degelaema, kuba:, mabu a ebo kemalagidilomalema: ale Godoko kapiya kowalagonama: woko bosiyodilonama:. Ega:walo tete idilo la:le la:aimano woki iyama: mida:wete a daedalea:pima: da:kegelaema, ebe tanalo atumu modoboma: keda:mene, mabu ebe tetelo a ma kunu kemalagidilomalema: aimano woko osiyodilo magumulo la:le nanitabo walubi tanalo elaemata. ¹⁴ Numa:la:, woko osiyodilo magumulo Kelisokono nilakapo kimalagidilo tanalo kapiyate a emagataenako, mabu ale me tanalo nanitabokobi na:midinama:, ebe kapiyate me opo epo bilibilinomo mabuma: a:iya, iyo, ebe mabuma: ibi bilibilinomate atumu ebe magumudo a:ka:elaiya. ¹⁵ Numa:la:, ebete ibi bilibilinomo mabuma: a:iya, mabu Godoko ubia:nola me opo epate ibi a:ka:tuwa: ibi kalakalailamelo walo ka:kilukulionama:. Ebete wiyasiya ebene ubi tanalo ma kunu iyatina, kebe Kawodawate ibi mabuma: da:iya iba:te ebe kapiya kekalakalaiminama: nilukulionama:na:, iyo, ebe Godote igilamo dadi-patiya ebe dawala. ^{†††}

¹⁶ Ebe mabuma: ale me tetene wagilimite lumagi idino tanalo me opono unu tama gabodo walo akanagiyamidaema:. Eiyee! Ale dopamo Kelisokono tanalo eba kunu kubanu anagiyamidamenakima:, wiyasiya kalakala kawonomola, ale ebe kuba wokino tanalo miyapate me tetelo ebe wadenomamo bumina:ma:. ¹⁷ Ebema: kebe lumagite Kelisoko magumulo dokolina ebene tanalo ma kunula. Ebene tagala okoli tanalote ebegodolo dolopoligi, oli okoli tanalote ebetamo gito pi, iyo, me tetelo ebe oli lumagima: eda:na. ^{†††18} Numa:la:, ebe wade wokono tanalo bilibilinomo Godote iyalo tetelo a:ka:tuwa: osiyodiloliya, iyo, ale dopamo eba:go gowelaopima: eba eda:onal, ebete

† 5:1 2Kol 4:7 †† 5:2 Lom 8:23 † 5:6 Yu Epo 11:13-16 ††
5:7-8 Pil 1:23 †† 5:9 Kol 1:10; 1Tes 4:1 ††† 5:10 Igilo 12:14

††† 5:15 Lom 14:7-8 § 5:17 Lom 8:1; Gal 6:15

wiyasiya a uwatete Kelisokono osiyodilo magumudo a ebena wadewade namutupinomoma: ebo midiya. Ebe tetelo ebete ebe atu wade woko atamo ma kunu ikaeamiya, ale epo epetapi ebetamo eba magaelelo iba:te ago kapimiya ebena wade namutupima: keda: onama: ^{†19} Ebema: ale me opo epo bilibilinomatamo tabo ma kunu kiyawaonakoma:, Godote Kelisokono osiyodilo tanalodo iba:tamo wade woko eba osiyodilonalo ibi ebena wade namutupima: ebo midiliya, iyo, iba:te dopamo kebe kuba kosiyodilole nakiye ebete ebe tanalo bilibilinomo ebena wokine gito egebolelamiya. Nanitabola, a piyate me woko dosiyodilonama:, dopamo tetelo Godote a ebena nani wokopima: eba ka:milo ebete me woko atamo ebema: ikaeamiya, iyo, ebe ubila epate ebena tabo adokolowioma: ^{††}

²⁰ Me mabuma: ale me opolo Kelisokono woko gobebobolo eba lamota: onalo ale epatamo ma kunu kiyawaonakoma:, "Ale la: toweolama: ta, modobola la: Godotamo okoli bai nikama: la:, ebena la: le eba: go gowelao tanalo dosiyodilawenakoma, ebete la: ebe tanalona wagailitate la: ebena wade namutupima: ka: midilima: ta." Numa: la:, Godote ado me tabo kiyawaonako, alea: ²¹ Nanitabola, Kelisote kuba osiyodilo tanalo idi nanitabolo kiyatawanamia:, wiyasiya Godote a kowalubima: aimano kuba osiyodilole tanalo ebetamo alomoamete kuba osiyodilole dawa idi keba kunula: ka: ebe ebako dawama: gito midiya, mabu ebete ebena ubi ma kunu iyatiya, ale Kelisoko magumulo dilukulinama: ebete ebe tanalodo a ebena tuputupupima: ka: midima: [‡]

6 Ebema: la: niyanyata, a Godokono nani wokopiate eba: go woko eba osiyodilonalo, ale la: ma kunu toweolama: ta, Godote me opo epatamo dawokalimiya la: piyate ebe nilakapo tanalo delawa: ima, la: nanisiwale! Modoboa: ebe nilakapo tanalote la: magumulo nanitabo woko osiyodiloa: no la: magumune wadewade da: ima: te ebema: a: kemaimioma: na: ² Iyo, Godote ebena Bukalo tabo idi ma kunu gena, "Nale kebe tete wadenoma: degiyamo, ebe tetenomolo nale la: imano towetowe tabo olowiyamo, iyo, nale la: imano igilo ka: mula: lema: kebe egela modoboma: degiyamo, ebe egelanomolo la: nanitabolo owalubiliyamata." Ebema: la: wadenomamo nolowiala:, me tete ebe Godokono wade tetela, iyo, me egela ebe ebena igilo mula: egelala. ^{‡†}

Polokono Woko Osiyodilo Tanaloma: Iyaiya Temeteme Tanalate Ebetamo Demaimiya

³ Numa: la:, a ubia: nola ale epatamo dosiyodilonama: idite ebe woko kubama: gema:, ebema: ale woko wade wokinomago osiyodilonama: ale epetapino agowa ukamidaolepima: eda: okapoma: ⁴ Ebe mabuma: a Godokono nani wokopima: deda: onama:, ale ebe tana-

lo aimano osiyodilole bilibilinomo magumulo kawokaliminakoma: aimano woko magumulo kodakodalobema: lamota: onama:, iyo, iyaiya temeteme tanalo ega: walo mibomibo tanalo ega: walo olalati tanalate atamo demaimionaka, ebe tanaloma: ale woko katepana: ⁵ Ebema: numa: la:, tete epetapilo nanitabokobi midia: piate a alukoena, ega: walo tete epetapilo iba: te a idoko motamo gito iyalekenaka, ega: walo tete epetapilo iba: te epatamo elawo ikalame naka a kanakapuaema: ⁶ Iyo, tete epetapilo epetapiate a walubia: no a a: ka: tuwa: mibomibo woko osiyodilole nakoma:, ega: walo tete epetapilo ale u lao tanalo anaetoamidanakoma:, ega: walo tete epetapilo bae kape tanalote a uamenako. [‡]

⁶ Wiyasiya ebako tanalo bilibilinomo magumulo Godote atamo dikaeamena ebe wade daleya: okoli tanalo, ega: walo ebena mulo iyatawa tanalo, ega: walo aimano tepo magumu kodakodailame tanalo, ega: walo ebena nilakapo awokalimi tanalo, ale ebe wadewade tanalo kapiya awokalilamenakoma: ⁷ Ebena Wade-talena Uliyanate a magumulo dokolina ebe tanalo, ega: walo ale tuputupu gabodo epetapi kawonomamo demalagidilolenama: ebe tanalo, ^{‡†7} ega: walo ale ebena Nani Tabo da: kiyawaonakoma: ebe tanalo, ega: walo ebena elawote a magumulo woko dosiyodilona ebe tanalo, ale atumu ebe iyaiya tanalo kawokalilamenakoma: ⁸ Numa: la:, Godokono tuputupu okoli tanalote aimano gowelaono gilima: eda: na, ebako gila: te aimano netewa kotolo ba: pola: na.

⁸ Ebema: nanitabola, tete epetapilo epate a unamo owadipaeatenaka ega: walo tete epetapilo iba: te atamo ilipo ikaeamenaka, iyo, tete epetapilo iba: te a kuba osiyodilolepima: egelanaka ega: walo tete epetapilo iba: te a emoioenaka. Ebena iba: te a a: da: elemasigipima: eka: minaka, wiyasiya tete bilibilinomolo ale nani tabo kapiya kiyawaonakoma:, ⁹ iyo, iba: te a uwatema: ubia: noma: eda: ona, wiyasiya Godote a kalakalago uwatenako. Ega: walo iba: te na: kegelana aimano olalati tanaloma: tatalila a ka: elaomalema:, wiyasiya numa: la:, ale Godokono ubilo igilolo ilukulinama:, iyo, ale iba: godone kawokawo temeteme iyatawaonakoma:, wiyasiya ebete ibi nodiyobolenako aimano igilo nanitabonomolo kiyailiaema: ^{‡††10} Ebema: tete epetapilo ale ipupagopima: eda: onakoma:, wiyasiya tete bilibilinomolo aimano tepo magumulo kalakala kapiyate itananako, ega: walo epate a nigologolopima: gelanaka wiyasiya ibi bilibilinomo epetapi ale Godokono tepo magumuno wadewade tanalomo dogodogopima: midilinakoma:, iyo, iba: te a inamabua: pima: ka: minaka wiyasiya Godokono dogodogo tanalo bilibilinomate agodolo ba: pola: na.

¹¹ O Kolini namutupiala:, numa: la: ! Ale la: eba malagidilolenalo aimano tepo magumuno nilakapo gigiyute la: tamo a: iyamidalo itana, iyo, ale nanitabo tanalo idi wamina: no tabo la: tamo awokala ebema: kiyawaima: ¹² La: wiyasiya la: imano tepo magumuno

[†] 5:18 Lom 5:10 ^{††} 5:19 Lom 3:23-25 [‡] 5:21 Yu Epo 4:15

^{‡†} 6:2 Ais 49:8

^{‡‡} 6:5 2Kol 11:23-27 ^{‡††} 6:6 1Tim 4:12 ^{‡†††} 6:9 2Kol 4:10

gigiyu atamo emopilimata, ¹³ ebema: nale la: naimano gudima: eba midilitalo tabo ma kunu kiyawaomo, aimano tepo magumulo la: mabuma: ditana, modobola la:le ebe atu nilakapo tanalodo la:imano tepo magumuno gigiyu atamo atumu na:ka:ilama:la:.[†]

Woko Osiyodilo Magumulo Nanitabokobi Midipiate Nanitabokobi Midia:piago Kapiyama: Akoeda:oala:

¹⁴ La: nanisiwale! La:le woko idi osiyodilo magumulo nanitabokobi midia:piago kapiyama: akoeda:oala; mabu piyate Godokono tuputupu osiyodilolepima: deda:ona ega:walo piyate Godokono totomu tabamo tudila:oma: ubia:noma: deda:ona, iba:te tanalo idi kapimiya keba kunu na:kosiyodiloma:na:? Iyo, alo magumulo dowapata:lamena ega:walo idoko magumulo dowapata:lamena, iba:te kapimiya keba kunu na:kilukulinama:na:?^{††15} Eiyel! Kelisoko ega:walo Saitanako iba:te tanalo idi osiyodiloma: ibino woki kapiyama: a:ka:midima:na:! Iyo, nanitabokobi mididawa ega:walo nanitabokobi midia:dawa, ibino wokino tanalate iyaiya eba pola:nalo iba:te kapimiya ilukulinama: gabote a:kitanamene!¹⁶ Ega:walo eba kunu Godoko amamatedawa ega:walo ida:da:li uliyana amamalateledawa, ibi netewapino wokino tanalate eba gowelaonalo milo tanalono nopo iyati gabo a:kuima:na:! Numa:la:, a piyate Igilo Godoko nanitabokobi da:midinama:, a ebe amamateno iyanomo motola, ebema: ebete ebe tanalo eba malagidilolo ebeno Bukalo tabo dopamo ma kunu giya,

“Nale naimano epago eba okolinalo, iba:te naimano ololo apulo bowapata:lamena:na:, iyo, iba:te na kapiya ibino Godoma: eba ka:na:minalo, nale atumu ibi naimano nani epoma: beka:la:mi-namo.”[‡]

¹⁷ Ebema: Kawodawate walo ma kunu kegiya, “Naimano epala:, modobola la:le nanitabokobi midia:pi magumune nemaimiala:, la: ega:walo ibi, la:le netewa iyaiya taneba magumulo kilukuliawenama:.

Ebene nale kebe iyaiya tanalo kubama: degenakomo, la:le ebe kuba daleya tanalo ako-ologilinakala:, mabu la:le me tabamo da:tudila:wenakoma, nale la: nanitabolo kalakalago buwatanakomata.^{‡†}

¹⁸ Iyo, ebe tetelo nale la:imano nabiwima: eba eda:nalo, la:le naimano gudima: beda:onamata, mabu na Kawodawa Elawonomote me tabo nanitabolo gemo.”^{‡‡}

7 Naimano wadewade namutupiala:, numa:la:, Godote ebe wade tabo a nanitabokobi midipi mabuma: nanitabonomolo a:kiyawaiya, ebema: ale aimano apa:mo dosiyodilolenakoma: ega:walo aimano

tepo magumulo demalagidilolenakoma:, ebe tanalo bilibilinomo magumulo daleya tanalo idite itanama: modoboa:. Iyo, kebe kuba daleya tanalate agodolo da:pola:na, modobola ale ebe tanalo bilibilinomo uku-laolete, Godoko toleme magumulo eba ilukulinalo aimano igilo kawonomo ebe kapiyatamo bikameonakoma:.

Polote Kolini Sosi Epono Osiyodilole Tanaloma: Kawo Kalakala Delawiya

² Ebema: nale la: walo nakanalemata, modobola la: la:imano tepo magumuno gigiyu atamo na:ilama:la:, mabu numa:la:, ale la:imano taneba magumulo lumagi iditamo kuba tanalo idi kosiyodilola:, iyo, ale kapiya lumagi idi ka:kubaimia: ega:walo a:da: elemasigi gabodo lumagi idino kapiya inamabu idi kelaemea:.

³ Wiyasiya nale me tabamo ma kunu kegita: la:le natamo kuba idi osiyodilimata. Ao, nale me leta magumulo dopamo keba kunu kegemo atu tabo walo ma kunu kegitemo, ale aimano tepo magumuno nilakapolo la: nemalagidilolenata, iyo, la:la, ala, ale tete geyageyanomolo me opolo kapimiya dilukulionama:, aimano a:elao teta:mo ebe atu nilakapo magumudo palo ka:nemaimiomalema:.⁴ Ebema: la:le na atumu nilakapolo da:kemalagidilona:wenama, nale ebe tanalo nanitabolo eba iyatawanalo la: mabuma: kawonomamo amamanamo. Iyo, naimano tepo magumulo kalakala tanalote kawonomamo itana, mabu a nani wokopiatamo iyaiya temeteme tanalate demaimiya, nale ebe temeteme magumulo eba lutalo la:imano nanitabo tanalo demalagidilonakomo, gelebadi tanalote naimano tepo magumu ebo tabokaiminako.

⁵ Numa:la:, ale aimano kawo woko osiyodilo tanaloma: elawoa:dopoma: eba eda:olo me Ma:sadoniya opamo ebo pelaima:, wiyasiya ale malo ela amio tete nanitabolo ka:pumia:, mabu iyaiya temeteme tanalo epetapiate atamo walo ma kunu ka:pemaimiya, nanitabokobi midia:pi epetapiate gowelao tanalo atamo owadaiya ega:walo aimano tepo magumulo tole tanalate emaimiya.^{‡†6} Wiyasiya Godoko iyatawanomola, piyate woko magumulo kuiwodopoma: deda:ona ebe epono tepo magumu elawokobi ka:midilima:, ebema: aimano woki bilibili magumulo ebete Taitasikono pe tanaloma a owalubi.⁷ Nanitabola, ale ebeno pe tanalo duima: kalakala ebo laima:, wiyasiya ebe tetelo ale ebe tanalo kapiyanomoma: kekalakalaoa:. Ao, la:le ebe keba kunu kowaluba:ima, ale ebe tabo ebegodone dolowima: kalakala idi walo ebo kelaima:.. Ebene ebete a ma kunu danai, la:le na unaema: ubi kawonomamo diyata:wenama, ega:walo la:le natamo temeteme ikaname tanaloma: la:imano tepo magumulo mibomboma: deda:wenama, ega:walo me tetelo la:le na kekalakalainama:ema: kawonomamo demalagidilawenama, nale ebe iyaiya tanalo dolowimo naimano kalakalate ununomamo ebo odoli.

⁸ La:le naimano leta osiyodilo tanalo idido temeteme delawa:ima, nale ebe tanalo iyatawate temeteme

[†] 6:13 1Kol 4:14 ^{††} 6:14 Epe 5:11 [‡] 6:16 1Kol 3:16; Kalima 26:12 ^{††} 6:17 Ais 52:11; Awo 18:4 ^{‡‡} 6:18 2Sa:m 7:14; Yel 31:9

^{‡‡†} 7:5 2Kol 2:13

tanalo atumu a:kelawa:tepimo, wiyasiya nale ebe temeteme iyabaiamo gito iyatimo mabu na ma kunu iyatawimo, naimano tabono tanalote kebe temeteme la:tamo dikalametia ebe temeteme tanalote tete geyageyanomolo la:godolo a:kitanamene. ⁹ Ebema: me tetelo naimano leta osiyodilo tanaloma: kalakala tanalote nagodolo bitana, wiyasiya numa:la:, la:le dopamo diyatawaima ebe temeteme tanaloma: na kekalakalana:, ao, naimano kalakala bitana mabu Godote la:imano temeteme tanaloma wade woko idi la:godolo eba osiyodilolo, la:le la:imano woki iyakobi midila:wete ebetamo walo ebo kolobilimata. Ebema: nanitabola, a Godokono nani wokopiate aimano tabamo temeteme la:tamo dikalametia, ale ebe tanalodo kuba tanalo idi la:tamo kosiyodilola!¹⁰ Iyo, kebe temeteme tanalate Godogodone lumagitamo demaimionaka, ebe temeteme tanalodo ebete ebena woki iyakobi midilite Godotamo ebo kolobigamene, ebema: ebete igilo mula: tanalo delaemene, ebe tetelo ebena temeteme tanalote olopoligadigate kalakala kapiyate kitanamene! Wiyasiya kebe temeteme tanalate me opono ubi tanalo waloma:tale magumune lumagitamo demaimionaka, ebete ebe tanalodo kalakala idi a:kuimene mabu ebete a:e tanalo kapiya kelaemene. ¹¹ Ebema: modobola la: me tanalo numa:la:. Godote la:imano temeteme tanalodo la: magumulo wade wokonomo idi ma kunu osiyodili, la:le ebegodone wade woki lawa:wete ebena tuputupu okoli tanalo kawokalima:ema: la:imano ubi kawonomamo ebo iyatimata. Ebene la:imano taneba magumulo kebe lumagite kuba dosiyodili, la:le ebena kuba tanaloma: tole kawonomo eba lawelo la:imano dowa tanalo ebetamo nanitabonomolo ebo awokalimata. Iyo, la:le na walo ka:kunama:ema: ubi kawonomamo eba iyatilo, la:le la:imano osiyodilole tanaloma na kekalakalainama:ema: woki nanitabonomolo ma kunu elawimata, la:le kuba osiyodilodawatamo ebena kuba wiya modobonomolo kikama:ema:. Ebema: kalakala kawonomola, la:le me osiyodilole tanalo bilibilinomodo la:imano tepo magumuno tuputupu tanalo awokalimata, iyo, kebe kubate la: magumulo demaigi Godote ebe kubano wiya la:tamo ebema: a:kikalametamene.

¹² Nanitabola, dopamo nale la:tamo leta idi dosiyodilimo, ebe tanalodo nale kuba osiyodilo dubutamo ebena temeteme wiya ikaema: kemalagidilola:, ega:walo ebete potamo kuba dosiyodili nale ebe lumagi gelebadima: woki atumu kiyatia:. Ao, nale wiyasiya naimano ubi tanalo ma kunu iyatimo, la:le a Godokono nani wokopi nilakapolo kawonomamo keba kunu kemalagidilola:wenama, la:le la:imano tuputupu osiyodilo tanalodo ebena ololo apulo ebe tanalo wadenomamo kiyatawaomamota. ¹³ Ebema: me ebe mabula, ale la:imano tanalo Taitasigodone dolowima:, ebe tanalodo wade gelebadi tanalote atamo ebo pi.

Nanitabola, ebe atu tetelo wade tanalo idite atamo ma kunu kemaigi, ale Taitasikono kalakala duima: aimano kalakalate unamo ebo odoli, mabu ebete a

anai, ebegodolo kebe woki bilibili tanalote ditani, ebe tanalo magumulo la: bilibilinomate ebe keba kunu kowaluba:ima. ¹⁴ Numa:la:, dopamo nale Taitasiko la: Kolini sosi epono tanaloma: eba analo naimano woko tanalono wade amama magumulo la: ebo moiolimata, ebema: kalakala kawonomola, ebete la:tamo da:pe-maigi la:le ebena ololo apulo kebe wadewade tanalo kosiyodilola:wenakima, la: ebe tanalodo na ilipokobi ka:midina:wea:. Nanitabola, ale la:imano tanaloma: kebe moiola tabo kegelima:, ebete ebena balida:mo ebe iyaiya tanalo la:godolo nanitabonomolo a:pulami. ¹⁵ Iyo, la: bilibilinomate Taitasiko eba tolemelo la:imano wokilo ebe unamo adipatelo delawa:ima, ega:walo la:le ebena tabo olowiawete ebetamo da:tudila:ima, ebete me tetelo ebe tanalo kalakalago eba malagidilolelo, ebena tepo magumulo ditana ebe nilakapo tanalote la: mabuma: ununomamo odolona. ¹⁶ Ebema: Kolini sosi epala:, nagodolo ditana ebe kalakala beda: kawonomola:ka:, mabu na la:imano nanitabo tanalo iyatawanomola, ma kunu na ka:tole-tolena: la:le la:imano osiyodilole tanalodo natamo ilipo kikanama:ema:.

Kolini Sosi Epate Nigologolopi Kowalubilima: Polote Ibi Danaliya Iba:te Nilakapolo Ibino Mani Epetapi Iyabaiamo Kalomoma:

8 Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, a ubila la:le me tanalo niyatawala:, Godote ebena nilakapo Ma:sadoniya opono iyaiya sosi epatamo eba ikalamelo iba:godolo beda: wade woko kosiyodilile. [†] ² Numa:la:, kebe tetelo iba:te ibino nanitabokobi midimabuma: kawokawo temeteme duwatanakiya, iba:te wiyasiya ibino nigologolo ilukuli tanalo kubanomamo eba iyatawaolo ibino kalakala ununomamo dodoliya, ebema: iba:te kawo nilakaponomago ibino mani Godotamo kawonomamo gito ikameiya. ³ Iyo, na Polote nani tabo ma kunu gemo, ibi a:ka:tuwa: ibi walubilima: tanalo idi amoeda:no Godotamo kawonomamo ikameiya, ebema: a epetapiate Ma:sadoniya epono nigologolo ilukuli tanalo eba malagidilolelo iba:te Godotamo kebe mani ikameoma: modoboma: kegelima:, ibino ikame wokite wiyasiya aimano ikameo woki odoli. Nanitabola, lumagi idite ibi analea:no ibi a:ka:tuwa: ibino ubilo ⁴ a toweoamiya, ale opo epetapino sosi epatamo tete keba kunu kikalaima: ale iba:tamo tete eba kunu ka:kikalaema:, Godokono epo magumulo piyate nigologololo kubanu dilukuliona iba:te ebe Yudiya opo epo ibino maniamo kowalubilima:. ⁵ Ebema: numa:la:, iba:te a toweoame tanalodo ibino tepo magumuno wade woki ma kunu awokalimiya, iba:te ibino igilo kawonomo aimano Kawodawatamo dopamo ikameote, ebena Godokono ubilo iba:te ibino igilo atamo nilakapolo atumu walo a:kikaeamiya. Nanitabola, ale ibino tabo dolowima:, a kawiya la:wa:ote kalakala ebo laima:.

⁶ Ebe mabuma: Kolini sosi epala:, la: magumulo me nilakapo woko dopamo dowagilimi ebe dawa ebe Tait-

† 7:8 2Kol 2:4 †† 7:10 Ma:t 27:3-5; Yu Epo 12:16-17

‡ 8:1 Lom 15:26; 2Kol 9:1-2

asitela, ebema: ale ebe anima; la:le la:imano mani epetapi nilakapolo balamo dalomawenakoma, modobola ebe tanalo nanitabolo kopoliyaema: ebete la: iyaiya tabamo na:powalubilima:ta. ⁷ Numa:la; Godote la:tamo ebena wadewade tanalo kawonomamo ikalamiata, ma kunu la:imano nanitabokobi midi tanalo, ega:walo la:le ebena tabo kiyawao tanalo, ega:walo la:imano iyatawa tanalo, ega:walo ebena woko osiyodiloma: la:imano ubi kawonomamo alomo tanalo, ega:walo la:imano nilakapo atamo awokalimi tanalo, ebe wadewade tanalo bilibilinomate la:godolo modobonomolo pola:na. Ebema: a ubila la: atumu me tetelo me nilakapo woko osiyodilo tanalo idi magumulo la:imano mani nigologopiatamo kawonomamo gito nikalamiyala: †

⁸ Numa:la; nale me tabo kiyawao tanalodo la:tamo Godokono totomu tabo idi kikalame:ta; ao, nale wiyasiya ubi niyatimo la:imano nilakapo kimalagidilo tanalo kuima; da: kawola: o da: da:pesola: Iyo, nanitabokobi midipi epetapiate ibino nilakapo tanalo awokalima: ibino ubi tanalo kawonomamo keba kunu kalomone, nale ebe tanaloma: gemo mabu na ubila la: la:imano ubi tanalo atumu eba kunu nakalomeyala:.

⁹ La: iyatawalata aimano Kawodawa Ya:su Kelisote ebena nilakapo keba kunu kawokalimiyale ebe tanalo. Nanitabola, ebete Unu Duliyomololo dogodogodawanomoma: eba eda:nalo, wiyasiya la: mabuma: ebe a:ka:tuwa: ebe nigologolodawama: midite me opamo ebo pawokaliya, iyo, ebete ebena ubi niyatiya la:le ebena nigologolo okoli tanalodo dogodogopima: keda:wenama: ††

¹⁰ Numa:la; la:le nigologolopi kowalubila:ema: iyalo ulamalo la:imano mani epetapi nilakapolo iyabaiamo alomoma: dowagilima:ima, la:le nanitabokobi midipi bilibilinomo magumulo dopo epoma: eda:imata, iyo, epetapiate tanalo idi wagilimia:no la:le la:imano ubi tanalo dopamo awokalimata. Ebe mabuma: naimano woki ma kunu itana, me tetete wade tetenomoma: eda:na la:le ebe wade woko kopoliyaema: †¹¹ Ebema: la:godolo kebako manite modobolo ka:pola:lametana, modobola la:le nilakapolo eba kunu gito nalomonakiyala; iyo, la:le me woko osiyodiloma: keba wade ubi tanalonomo dopamo kalomaima, modobola la: me tetelo ebe atu ubi tanalago la:imano tanalo nopoliyadigala: †¹² Ega:walo me tanalo idila. Kebe lumagite nilakapo tanalo idi Godotamo ikaema: dowagelena, ebena tepo magumu tanalote keba kunu kitanale ega:walo ebegodolo keba manite modobolo ka:pola:nale, Godote ebe tanalo eba iyatawalo ebena ikame tanalo modoboma: o modoboa:noma: ebo kegemene, iyo, keba lumagigodolo mani pola:mene:no Godote ebena ikamea: tanaloma: ebe kubadawama: a:kegemene. ‡

¹³ Ebema: numa:la; naimano ubi tanalo ma kunua; la: kapiyate la:imano mani nilakapolo alomo tanalodo kawo temetemenomo eba iyatawalo, nanitabokobi

midipi epetapiate nanitabolo a:kosiyodiloma:na: Ao, na iyatawala la:imano manite me tetelo kawokawodopoma: eda:ona, ebema: naimano woki nanitabokobi midipi magumulo piyate me tetelo nigologololo dilukuliona, modobola la: la:imano dogodogotanalamo ibi gito nowalubiliyala: Ebema: nanitabola, walone keba tetelo iba:te dogodogopima: deda:ona:ma:na; la: wiyasiya nigologololo eba ilukulinalo iba:te walubi tanalo la:tamo ebo kiyatiama:na: Kalakala kawonomola, eba kunu nanitabokobi midipi bilibilinomo magumulo epetapiate epetapiatamo ibino iyaiya modobo tetelo nikameteuinakoma:na: †¹⁵ Numa:la; ebe tanalo awokalima: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana,

“Godote Isalaela epatamo anoano gabodo dikalame-naki,

piyate ebe ma:na bae kawonomamo duwatenakiya iba:godolo epetapi ka:lulilinkia; ega:walo piyate kela:mo duwatenakiya ibino baete atumu kolopoligonakia:” ††

Taitasiko Ega:walo Nanitabokobi Midipi Ekaki Netewa Epetapi Ibino Pelame Tanaloma: Polote Da:kiyawaiya

¹⁶ Ebema: modobola a Godotamo kalakala tabo kadi-patiye, mabu la: kowalubilitama: keba ubi tanalote agodolo kawonomamo ditana, ebete ebe atu ubi tanalo Taitasikono tepo magumamo iyalo iyati. ¹⁷ Numa:la; sosi epate nigologolopi mabuma: mani nilakapolo dalomonaka, Taitasite ebe woko la: magumulo kata-ma: ale ebe danima; ebete ebena ubi tanalo eba awokalimilo aimano tabo kalakalago ebo olowi, ebene ebete ebena ubi kawonomo me tanalo idido atumu akawokalimi, ebe a:ka:tuwa: ebena ubilo tabo ebo iyati ebete me leta la:tamo adaete la:imano nilakapo osiyodilo magumulo la: ka:powalubilitama:.

¹⁸ Ebema: ale eba:go aimano nanitabokobi mididawa ekawi idi la:tamo kapaliboma; ebe Wade Tabo kiyawao woko wadenomamo dosiyodilona ebe dubula, iyo, ebena woko osiyodilo tanaloma: iyaiya sosi epo bilibilinomate ebena tanalo iyatawaote ebe nemoiona.

¹⁹ Ega:walo me walubidawano tanaloma: me tanalo idi na:kuma:la; sosi watowatopiate ebe elawiya, ebete a wokopi epetapiago eba wapata:lamenalo sosi epono nilakapo mani nigologolopiatamo katama: Nanitabola, a bilibilinomono ubi tanalo ma kunula, modobola me woko osiyodilo magumulo epate Kawodawa Godoko nowalogoma:na; ega:walo nigologolopi kowalubilima: keba ubi tanalote a watowatopiagodolo kawonomamo ditana, modobola ale aimano osiyodilo tanalamo ebe wade wokino tanalo nanitabokobi midipi bilibilinomatamo kawokalimalema: †²⁰ Wiyasiya sosi epate keba mani ibino kawo nilakaponomago dalomonaka, ale ebe kawo maninomo mulu opo ida:mo katama: iba:godone duwatema; a ubia:nola lumagi idite aimano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo kapiya tanalo idi kubama: gema: †²¹ Iyo, ale aimano kawo ubi tanalonomo ma kunu iyatinama;

† 8:7 1Kol 16:1-2 †† 8:9 Ma:t 8:20; Pil 2:6-7 ‡ 8:12 Mak 12:43-44

‡† 8:15 Maimi 16:18

aimano Kawodawa Godokono ololo apulo iyaiya tuputupu tanalo kapiya kosiyodilolema; ebene ale ebe tanalo eba malagidilolenalo aimano ubi tanalo na:kiyatina:ale me opo epo bilibilinomono ololo apulo atumu tuputupulo kowapata:lamenama:

²² Me mabuma: ale aimano wokopi netewa epetapiago me nanitabokobi mididawa ekawi idi la:tamo kapaliboma: Nanitabola, ale iyaiya woko ebetamo dopamo dikameonakima; ebete ebe tanalo bilibilinomo tuputupunomolo kosiyodilolema: ebene ubi tanalo kawiya eba awokalimilo ale ebo uminakima: Ebema: me tetelo ebete ebene ubi kawonomamo walo na:kiyatina me woko idi la:godolo ka:posiyodiloma; mabu la:le la:imano nilakapo tanalo nigologolopiatamo nanitabolo dawokalima:ima ebete ebe tanalo nanitabokobi na:midina. Numa:la; me oli woko kosiyodiloma: ebegodolo kebe ubi tanalote kitanale, ebe tanalono elawote ebegodolo dopamo ditanami ebe tagala ubi tanalono elawo nanitabolo nodolina. ²³ Ebema: nale dopamo degemo ebe tanaloma: walo na:kegemo, na ubila naimano wade namutudawanomo Taitasiko la:tamo walo ka:ka:pema; mabu ebe la: mabuma: nago woko kapimiya dosiyodilona ebe lumagila. Ega:walo numa:la; nanitabokobi midipi ekaki netewa epetapiate Taitasiago la:tamo me letago da:pema:na; ibi me Ma:sadoniya opono iyaiya sosi tanebapiate la:tamo dupalibola: ebe wokopila, nanitabola, ibino osiyodilole magumulo iba:te Kelisoko nowalogona.

²⁴ Ebema: Kolini sosi epala; la:godolo ditana modobola la: ebe nilakapo tanalo iba:tamo na:wokalimiyala; ebema: me opono iyaiya sosi epate ma kunu kiyatawaoma:na; la:imano nilakapo tanalote nanitabolo eba itanalo, ale la: mabuma: kebe moiote tabo dopamo degelanakima: ebe tabote nanitabonomoma: eda:na. †

Kolini Sosi Epate Ibino Mani Epetapi Nilakapolo Dalomoma:na: Polote Ebe Tanalo Nanitabokobi Midilo Tabo Da:kiyawaiya

⁹ Numa:la; Godokono nigologolopino tanaloma: iyaiya sosi epo epetapiate nilakapolo ibino mani balamo dalomonaka, nale ebe tanalo la:tamo awokalimia:no, na iyatawala la: wiyasiya la:imano tanalo modobolo kosiyodilomamota, ^{††2} mabu la:le la:imano tepo magumulo ebe nigologolopi nilakapolo kowalubila:ema: iyalo olosiyodilimata. Iyo, nale naimano woko osiyodilo tanalono wade amama magumulo la: Guliki opono sosi epo eba moiotelelo, la:le iyalo ulamalo dosiyodilaima ebe tanalo Ma:sadoniya opono nanitabokobi midipiatamo kiyawaomo. Ebema: kalakala kawonomola, la:le la:imano nilakapo awokalima: ubi kawonomamo dalomawenakoma, ibi bilibilinomo epetapiate ebe tanalo olowite atu nilakapo woko wagilima: woki ebo lawiya. ³ Wiyasiya na ubia:nola nale dopamo la: kebe tanaloma: kemoioletima, la: me tetelo ebe tanalo osiyodilola:pima:

† 8:24 2Kol 7:13-14 †† 9:1 2Kol 8:1-7

eda:oma: Ebema: numa:la; nale me nanitabokobi midipi ekaki la:tamo palibolemo, mabu iba:te la: iyaiya tabamo eba powalubililo, la:imano nilakapo mani nalibole tete pea:no la:le ebe tanalo osiyodiloma: dopamo nanitabolo kolosiyodilomamota, nale la: mabuma: dopamo keba kunu ka:kiyawaimo eba kunu. ⁴ Wiyasiya la: nolowiala; na ega:walo Ma:sadoniya opono iyaiya sosi epo epetapi, ale la:imano nilakapo mani uwa:tema: da:pemaimioma; ebe tetelo la: ebe tanalo osiyodilola:pimu da:pulametamene, a keba kunu na:kowagelema: Iyo, aimano ilipote kawonomoma: keda:mene, mabu a dopamo la: nanitabokobi eba midililo la:le ebe nilakapo tanalo nanitabonomolo kosiyodilaema: awokala egelima:. Eiye, ebe tetelo la: atumu, la: kebe ilipo delawa:ema ebe ilipo beda: kawonomola:ka:!

⁵ Me mabuma: nale naimano woki ma kunu iyatimo, nale pea:no me ekaki epetapi kesamosamolatele: mamo iba:te la:tamo dopamo ka:pelaema: Eba kunu la:le kebe kawo nilakapo tanalonomo nanitabolo osiyodiloma: dopamo da:kiyawaima, iba:te la: iyaiya tabamo eba powalubililo, la:le la:imano mani epetapi iyabaiamo nilakapolo gito kalomomamota naimano pe teta:mo. Iyo, modobola nale pea:no la: a:ka:tuwa: la:imano kalakala tetelo ebe nilakapo tanalo dopamo nosiyodiliyala; wiyasiya modoboa: nale la:imano osiyodilola: tanalo pumite, la: kawiya eba panalelo la:le ilipo tanalago la:imano tanalo ebo osiyodiloma:

Pali Damelamo Kawonomamo Damiona Ebe Lumagite Ebene Wade Wiya Kawonomamo Kelaemene

⁶ Ebema: me kawo tanalonomola. Kebe lumagite kapiyakapiya kikopu damelamo damiomene ebete eba kunu ebene pali magumune kapiyakapiya nao inamabu kuwatemene, wiyasiya kebe lumagite kikopu bilibilinomo damiomene ebete atumu nao inamabu bilibilinomo kuwatemene. ⁷ Ebema: modobola la: bilibilinomate la:imano nilakapo mani ma kunu nalomonakiyala: Lumagi idite kebako mani dalomomene, ebe tanaloma: idawate ebe iyatumia:no ebe a:ka:tuwa: ebene tepo magumuno woki dopamo keba kunu ka:kodakodaimile, modobola ebete eba kunu nalomomene, wiyasiya ebete tepo magumuno ubia: tanalago a:kikaemene, kalakala kapiyate ebegodolo nitanamene mabu Godote ebako ikamedawa nilakapolo nemalagidilona. ⁸ Numa:la; Godokono elawo modobola la:imano ilukuli tanalono tanalo bilibilinomo magumulo la: kawonomamo kowalubilitanakoma; iyo, eba kunu ebete la:imano iyaiya modoboa: tanalo bilibilinomo eba modoboilamelelamelo, la:godolo mani ega:walo inamabu epetapi modobonomolo ba:polanama:na: la:le ebene wadewade woko epetapi bilibilinomo kosiyodilola:wenama:. ⁹ Ebema: ebe tanalo awokalima: ebene Bukalo tabote ma kunu itana, "Piyate nigologololo dilukuliona, ebete nilakapolo iba:tamo kawonomamo ikalame: nako,

‡ 9:6 Mulo Tabo 11:24-25

iyo, ebene nilakapo awokalimi tanalote
iba:tamo uwomua: tetelo bitanamene." †

¹⁰ Ebema: numa:la:, kebe Kawodawate iyaiya kikopu bilibilinomo pali osiyodilodawatamo dikameonako ega:walo nao inamabu epatamo atu gabodo modobolo da:kikalamenako, ebete la:imano iyaiya modoboa: tanalo magumulo la: atumu inamabuamo ega:walo maniamo ka:kowalubilima:ta. Iyo, ebete la:tamo kikopu kawonomamo dopamo ikalametate, ebene ebene elawamo ebe kikopu magumune inamabuate wadenomamo apepeonaka, ebema: kalakala kawonomola, mabu la: nao inamabu uwate tetelo ebete la:imano nilakapo ikalame tanalodo la: ega:walo epo epetapi bilibilinomatamo modobo bae kapimiya kikalaema:ta. ††¹¹ Nanitabola, uwomua: tetelo Godote la:imano modoboa: tanalo wadenomamo bulamelela-menakoma:ta, la:le la:imano dogodogo tanalone tete bilibilinomolo epo epetapi bilibilinomo atumu kowalubila:wenakoma:, iyo, ebe ubila ale la:imano nilakapo mani nigologolopiatamo da:nikalaema:, iba:te la: mabuma: kalakala tabo ebetamo ebo kadipatema:na: ‡

¹² Ebema: numa:la:, la:le la:imano nilakapo mani dalomawenakoma, Godote ebe gabodo ebene epo epetapino iyaiya modoboa: tanalo ka:modoboilamelelaemene. Wiyasiya la:imano osiyodilo tanalado ebe wade tanalo kapiya a:kemaigamene, ao, nigologolopiate ibino walubi tanalo delaema:na:, ebe tetelo atumu wade tanalo idite ma kunu ka:kemaigamene, ebe epate ibino kawo kalakalanomo Godotamo ununomamo ebo kadipatema:na: ¹³ Iyo, me woko osiyodilo magumulo epetapiate la:imano tepo magumuno nanitabo tanalo wadenomamo ma kunu kuima:na:, la:le Kelisoko mabuma: kebe Wade Tabo ka:kiyawawenakoma ebe tabamo la: nanitabonomolo tudila:ona-mata. Ega:walo iba:te me tanalo idi ka:kiyatawama:na:, la:imano nilakapo magumulo ibi kawonomamo keba kunu kowalubila:ima, la: ebe atu gabodo epo epetapi bilibilinomo atumu a:kowalubilinakomata. Ebema: nanitabola, la:imano osiyodilo tanaloma: iba:te Godoko walogolo ¹⁴ ibino tepo magumuno nilakapo tanalago la: eba malagidilolelo la: towetowe tabamo ebo kowadipalatelema:ta, mabu iba:te me tanalo umiya, ebene nilakapo tanalote la: magumulo wade wokonomo osiyodilona. ¹⁵ Ebema: modobola a kalakala tabo Godotamo kadipatiye, mabu ebete atamo dawokalimiya ebe nilakapo beda: kawonomola:ka:, iyo, lumagi idite ebe gito ikaeame tanalo ebene tabamo nanitabolo awokalima: a:ka:modobomene!

Piyate Polokono Iyaiya Woko Osiyodilo Tanalo Kubadopoma: Degeliya Polote Iba:tamo Ebene Wokono Nanitabo Tanalo Dawokalimiya

10 Ebema: na Polote naimano tepo magumuno wokilo la: toweolaemata la:le naimano ubi tanaloma ka:tudila:ema:. Numa:la:, la: epetapiate na mabuma: ma kunu gelanamata, "Ebate dopamo

agodolo eba pokolinalo ebene tabono elawote nanitabolo kitanamia:, iyo, ebete aimano elawo tolemelo woko ebe posiyodilonami, wiyasiya ebete a magumune muluamo da:ti ebe tetene wagilimite ebene leta magumulo iyaiya elawo tabo epetapi kiyawaonapi!" Nale wiyasiya ebako daedale wokino tabo malagidilola:no, Kelisokono milo okoli wokino tanaloma ^{††2} la: walo ma kunu ka:toweolaemata, modobola la: naimano iyaiya ubi tanaloma na:tudila:iyala:, mabu nale la:tamo nanitabolo ka:pemamo, ebema: ebe tetelo la:le naimano ubi tanalo osiyodilolelo la: da:pulametama, elawo tabo kiyawao tanalote nagodolo a:kitanamene. Wiyasiya la: magumulo piyate a nani wokopino tanalo kubanu dawokalima:wenama, ma kunu la:le a a:ka:tuwa: aimano tepo magumuno kuba wokino tanalodo woko osiyodiloma: degelawenama, la: nanisiwale! Eiyee, na a:ka:tuwa: naimano tanalo nanitabolo niyatawanamo, nale la:tamo da:pe-mo naimano elawote ka:modobomene la: la:imano daedale wokino taboma: kawiyaa kanaletama:!^{††}

³ Ebema: numa:la:, a piyate Godokono nani wokopi-ma: deda:onama:, ale me opolo eba ilukulinalo wiyasiya me opono wokino tanaloma ka:gowelana:.
⁴ Nanitabola, ale kebe inamabuamo ka:gowelanako-ma: ebe inamabu me opo epate atamo kikaeamiya:, ao, a wiyasiya ebe elawoelawo gowelao inamabunomo Godogodone uwatiyama:, ebema: ale ebe inamabuamo Saitanakono iyaiya gowelaono kala ga:dimi ebo anabuilamenakoma:.^{††5} Iyo, ebe inamabuamo ale epetapino a:da: elemasigi iyatulame tanalo a:kubailamenakoma:, ega:walo kebe iyaiya amama tanaloma iba:te Godokono nanitabo iyatawa tanalago da:gowelaona, ebe amama tanalo atumu ale opamo a:piyalekenakoma:. Ebene me opo epono tepo magumulo kebe iyaiya wokino tanalate da:pola:na, ale Godokono gowelaono inamabuamo ebe tanalo bilibilinomo atumu kodakodalo eba uwatelo ebo matuolamolenakoma:, iba:te ibino wokino tanalo bilibilinomodo Kelisoko kapiyatamo ka:tudila:oma:.

⁶ Ebema: Kolini sosi epala:, kebe tetelo la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo la:le Kelisotamo da:tudila:ema, ale ebe tanalo nanitabolo duima:, walone tetelo la: piyate tudila:oma: ubia:noma: walo da:keda:ema, a nani wokopiate gowelao magumulo kolosiyodilomalema: la:imano tudila:oa: tanalono osiyodilole tanalo bilibilinomoma: kuba wiya la:tamo kikalametama:.

⁷ Eiyee, la:le epo unu nikapiamo ulamenakomata, wiyasiya ebako kuba wokino tanalote la:godolo itanama: modoboa:![†] La: magumulo idawate ebene wokilo ebe a:ka:tuwa: ebe Kelisokono nani waloma:tadawama: degena, modobola ebete a nani wokopino tanalo walo eba kemalagidilolelo woki ma kunu nelaemene, a atumu Kelisokono nani waloma:tapima: eda:onama:, ebe a:ka:tuwa: ebene tanaloma: keba kunu kegenale eba kunu. ⁸ Ebema: la: niyaniyata, aimano elawo tanaloma: amama tabo keba kunula:ka: nale

† 9:9 Oale 112:9 †† 9:10 Ais 55:10 ‡ 9:11 2Kol 1:11; 4:15

†† 10:1 1Kol 2:3 ‡† 10:2 1Kol 4:21 ††† 10:4 Epe 6:13-17

ebakobako tabo la:tamo kiyawaomo, wiyasiya nale ebe tanaloma: ilipo a:kelaemo. Numa:la:, Kawodawate a:ka:tuwa: me elawo atamo nanitabonomolo ikaeamiya, ale la: sosi epo ulamepima: eba eda:onalo la:imano nanitabokobi midi magumulo ale la: ka:ko-dakodailametama:, wiyasiya ebete atamo elawo kikaeamiya: ale aimano osiyodilo tanalo ida:mo la:imano nanitabokobi midi tanalo ka:kubailaema: †

⁹ Ebema: nale naimano iyaiya leta magumulo kebe tabo ka:kiyawaonakomo, la: epetapiate ebe tabo eba olowiolo mako woki kubanu lawenakomata, Polote atamo tole ikaeama: dowagelenale. Ao, naimano leta osiyodilole magumulo naimano ubi tanalo eba kunu kitana: ¹⁰ Ega:walo la: epetapiate daedale wokilo tanalo idi ma kunu gelanamata, "Polote ebene leta magumulo atamo tole tanalo ikaeama: elawo tabonomo kiyawaonako, wiyasiya dopamo ebete ago eba pokolinale ale ebene apeno elawo: tanalo ebo uima:, ega:walo ebete aimano ololo apulo tabo da:kiyawaonaki ale ebene elawo nanitabolo kuminakia:" ¹¹ Ebema: la: piyate eba kunu degelawenama, modobola la: niyatawala:, kebe tetelo a nani wokopiate la:godolo kilukulina:, ebe tetelo ale aimano leta magumulo kebe elawo kawokaliminakoma:, nanitabola, ale la:tamo da:pelaema: ebe atu elawo aimano osiyodilole magumulo la:le la:imano balidinomamo kuimamota!

¹² Eiyee, piyate a mabuma: kubanu demalagidilona, ibino daedale wokino tanalo beda: kawonomola:ka: Numa:la:, ibi a:ka:tuwa: iba:tamo iyaiya pukala epetapi gito alomonaka, mabu ibi iyatawala ebe atu pukalamo iba:te tudila:o iyalo owagilimiya. Ebe mabuma: iba:te epono ololo apulo ibi a:ka:tuwa: ibino pukala mabuma: ebo walogolenaka, wiyasiya piyate ibino pukala dowakalamina iba:te ibi kubakubapima: gito gelana. Iyo, eba kunu iba:te epono iyaiya tanalo ibino pukalamo modobulatelelamenaka, sosi magumulo ibi a:ka:tuwa: ibi unamo kowadipalatelema:

Wiyasiya a Godokono nani wokopi ubia:nola ale aimano tanalo ibino pukalamo modobulatelema:, ebema: diyala, iba:te a mabuma: daedale wokino tabo idi ma kunu da:bejelama:na:, "Tole tanalote Poloiaogodolo bitana aimano pukalamo ka:tudila:oma:" ¹³ Numa:la:, ibino amama tanalo ega:walo a nani wokopino amama tanalo iyaiyala, mabu iba:te amamao magumulo epetapino woko ebe kubailamena. Wiyasiya aimano tanalo ma kunula, Godote atamo dikaeamiya ebete ebe woko osiyodilo tanalono iyaiya uwomu tanalo a iyalo iyatuamiya, ale nanitabokobi mididawa idino woko magumamo nopila:okapoma:, iyo, ale Godogodone iyalo tetelo delawiyama: ebe woko kapiyama: amama tabo begelanakoma:

Numa:la:, la: Kolini sosi epate aimano woko osiyodilo tanalono iyaiya uwomu magumulo nanitabolo ba:polamata, ^{††14} mabu piyate mulune pelamete Kelisokono Wade Tabo la:tamo da:pa:kiyawaiya, a ebe ebe wokopila, iyo, ale la:tamo da:pelaima: ebe tetelo ale lumagi idino woko magumamo ka:popila:oa:

¹⁵ Ega:walo me tanalo idila. Godote atamo dikaeamiya ale ebe woko osiyodilo tanalono iyaiya uwomu tanalo eba iyatawalo, modobola: ale nanitabokobi mididawa idino woko magumamo nopila:ote ebene woko osiyodilo tanaloma: a a:ka:tuwa: a walogoema:. Wiyasiya numa:la:, ale la: magumulo kebe woko kosiyo-dilonama: ebe wokoma: aimano ubi tanalo ma kunu bitana, la: nanitabokobi midi magumulo eba apepeolo, aimano wokote la: magumulo atumu apete Godokono ubilo kawonomoma: eda:te, ¹⁶ ebete gigiyu atamo ebo ka:iyamidamene ale la: Kolini duliomolo epono Guliki opo apuamo ka:tolaema:. Nanitabola, piyate ebolo dilukuliona ale iba:tamo Kelisokono Wade Tabo eba na:kiyawaolo a a:ka:tuwa: a nanitabokobi mididawa idino wokono tanaloma: akanamamaoma:, mabu lumagi idite ebe iyaiya mulu opolo woko dopamo ka:nowagilimia:

¹⁷ Ebema: modobola a me tanalo idi kemalagidiliye. Godokono Bukalo tabote ma kunu itana, "Lumagite a:ka:tuwa: ebene osiyodilo tanaloma: akowalogala:, wiyasiya Godote ebe magumulo wade woko dosiyodilonama, modobola ebete ebe tanaloma: eba kalakalalo ebene Kawodawa kapiya nowalogomene." ^{††18} Iyo, nanitabola, kebe tetelo aimano Kawodawate lumagi idi wade wokodawama: degena, ebete ebe lumagi ebene nanitabo kalakalago kelaemene, wiyasiya kebe lumagite amama magumulo ebe a:ka:tuwa: ebe wade wokodawama: degena, Kawodawano kalakalate ebetamo a:kitanamene. ††

Kolini Sosite A:da: Elemasigipi Epetapi Kelisokono Nani Alibolepima: Deka:la:miya, Polote Ibino Tanaloma: Tabo Da:kiyawaiya

11 Ebema: Kolini sosi epala:, la: niyaniyata, na ubila la: me tabo idi olowioma: ubia:noma: akoe-da:oaala:, mabu nale naimano nanitabo tanalo kawokalima: daedale woki keba kunula:ka: nale ebako tabo la:tamo ka:kiyawaomamo.

² Modobola la: me uli tabo nemalagidilala:. La:imano sosi taneba ebe dubuno tanalo iyatawa: buwele keba kunula:ka: eba kunula, iyo, dopamo tetelo ebe buwelete dubu epetapino tanaloma: tuputupu woki kapiya malagidilonami, ebene nale ebene nabiwima: eba eda:nalo, ebe kapiya dubutamo galo oboimo, ebe dubu ebe Kelisotela. Ebema: me tetelo dubu epetapiate naimano wade buwele pilolo laema: ubi dalomona, nale ibino kuba ubi tanalo eba ulamelelamenalo, Godogodone kuba osiyodilolepi mabuma: demaigana ebe elate naimano tepo magumulo iba:tamo ebo maiganako. ^{††3} Eiyee! La:le dopamo la:imano tuputupu ubi tanalo Kelisoko kapiyatamo nanitabolo iyatinakimata, wiyasiya nale na:toletolenamo la:le ebe wade woki waloma:ta gabo Saitanakono a:da: elemasigi tanalodo gito katepaema:, dopo kamiyale Ibite kaluno a:da: elemasigi mulo tanalodo ebene kuba gabamo wabuga:ta tanalomo keba kunu kadogeliyale eba kunu. ^{†††4} La: iyatawalata a dopamo Ya:sukono

† 10:8 2Kol 13:10 †† 10:13 Lom 12:3

‡ 10:17 1Kol 1:31 †† 10:18 1Kol 4:4 †† 11:2 Epe 5:26-27

nanitabo tanaloma: kebe tabo la:tamo
ka:pa:kiyawaima:, ega:walo la: iyatawalata ebe tetelo
la:le ebena Wade Tabo kalakalago olowiawete ebe-
godone kebe Uliyana kelawa:ima. Wiyasiya me tetelo
a:da: elemasigi wokopi magumulo idite pete
Ya:sukono tanaloma: iya tabo epetapi la:tamo
da:pa:kiyawai, la:le ebena tabamo kalakalago a:tudi-
la:imata, iyo, la:le ebe a:da: tabo dolowiaima
Godokono Wade Taboma: mida:wete, ebena ebe
lumagigodolo woko dosiyodilona la:le ebe a:da: ele-
masigi uliyana ebo lawimata. †

⁵ Eiye! La:le ebako a:da: elemasigipino woko ununo-
mamo adipatelo ibi Kelisokono iyanomo alibolepima:
ka:la:minamata! Wiyasiya numa:la:, Kelisokono nani al-
ibolepi magumulo na idima: eba eda:nalo, naimano
tepo magumulo nale me tanalo niyatawanamo, ebe
a:da: elemasigipiate kebe woko kosiyodilolene, ebe
iyaiya wokono elawote kapiya da:peso tanalo idido
naimano wokono elawo nanitabolo kodolina!

^{††6} Diyala, epetapiate ma kunu da:begeleane, nale kawo
sukulu ida:mo ka:tonakia: ebema: na tabo kiyawao iy-
atawa nanitabolo kelawiya:. Nanitabola, tete epetapilo
Godokono tabo kiyawao tetelo naimano tabo
madodote elawoa:dopoma: eda:na, wiyasiya numa:la:
na Godokono iyaiya tabono magumu iyatawanomola,
iyo, la: dopamo tete bilibilinomo epetapilo ebe iyatawa
tanalo a nani wokopiagodolo wadenomamo uminaki-
mata. ‡

⁷ Numa:la:, nale dopamo Godokono Wade Tabo la:ta-
mo da:pa:kiyawaimo, ebe tetelo la: olowiopi unamo
kowadipalateletama: na a:ka:tuwa: na opamo eba iy-
atilo naimano woko osiyodilo tanaloma: la:godone
wiya da:peso idi kelawea:. Ebema: la:imano woki ma
kunu kitanale, nale ebe woko osiyodilo magumulo
la:godone wiya lawea:no, me gabodo nale la:tamo ku-
ba idi ebe kosiyodilimo? Eiye, nale la:tamo dosiyodil-
imo ebe tanalo ebe wade tanalola, kuba tanalola!

^{††8} Wiyasiya diyala, iyaiya sosi tanebapi epetapiate
naimano osiyodilo tanalo kubama: da:begeleane, mabu
nale la: Kolini sosi epatamo woko eba osiyodilonalo,
nale naimano iyaiya modoboa: tanalo magumulo
iba:godone mani gito uwatenakimo, la:godonea:. Iyo,
ibi epetapiate ebe osiyodilo tanalo pilo tanaloma:
da:begeleane, mabu nale ibino mani duwatenakimo
wiyasiya iba:godolo woko idi osiyodilola:no la:
kapiyagodolo osiyodilonaimo. ^{††9} Nanitabola, nale
la:go dokolinaimo ebe tete geyageyanomolo naimano
iyaiya modoboa: tanalo magumulo nale da:peso walu-
bi tanalo idi la:godone kelawea:, mabu Ma:sadoniya
opono nanitabokobi midipi ekakiate da:pelamiya ibi
kapiyate naimano modoboa: tanalo ka:modoboima:
mani natamo ebo pikanamiya. Numa:la:, dopamo na
woko osiyodilo magumulo temeteme idi la:tamo
kikalametanakia:, ebema: eba kunu nale walone tetelo

atumu temeteme da:pesonomo idi la:tamo
a:kikalametama.

¹⁰ Eiye, amama tabo keba kunula:ka: nale ebako tabo
degemo, ebe tabo Kelisokono nani tabola, ebema:
nale ebe tabo kiyawaoma: Guliki opo kawonomolo
lumagi idite na a:kodiyobonemene! ¹¹ Ebema: la:le na
maniamo walubinia: tanalo nale iyaiya epatamo eba
nawokalimilo la:imano woki ma kunu kitanale, nale la:
nilakapolo nanitabolo kemalagidiloletana:? Ao, eba
kunua:! Naimano tepo magumulo la: mabuma:
nanitabolo ditana, ebe nilakapo kimalagidilo tanalo
Godote iyatawala! ¹² Numa:la:, nale naimano woko
wiya lawea: tanalo awokaliminakomo, mabu na ubila
nale naimano nanitabo osiyodilo tanalo eba na-
wokalimilo, a:da: elemasigi wokopino amama tabo
kiyawao tanalote iba:godolo ebo kolopoligomene,
mabu iba:te a:da: elemasigi tabo ma kunu kiyawaona-
ka, ibi ega:walo a nani wokopi, a bilibilinomate gabo
kapiyanomodo atu woko osiyodilonama:.

¹³ Eiye! Ebe dubate ibi a:ka:tuwa: ibi Kelisokono nani
alibolepima: ka:la:minaka, ebema: epo a:da: kemasig-
ilima: ibi a:ka:tuwa: ibi nani alibolepino ololoma: midili-
na, wiyasiya iba:godolo nanitabo tanalo kitana:, ibino
woko osiyodilo magumulo a:da: elemasigi tanalo ka-
wokawonomate ba:pola:na. ¹⁴ Wiyasiya la:la, ala, ale ibi-
ino osiyodilole tanaloma: a:kela:wa:oma:. Numa:la:,
Saitanate epo a:da: kemasigiolema: ebe a:ka:tuwa: ebe
Godokono wade pukuilame nopodawa idimu midina,
ebema: ebena wokopiate ebe eba waloma:tanalo,
iba:te atumu me opo epo a:da: kemasigiolema: ibi
a:ka:tuwa: ibi Godokono tuputupu okoli wokopimu
midilina. Ebema: la:le ibino iyaiya a:da: elemasigi osiy-
odilole tanalone niyatawala:, ibino uwomu tetelo ibino
kuba osiyodilole mabuma: wiya modobonomolo kuwa-
tema:na:.

Polote Kelisokono Nani Alibodawa Idima: Eba Eda:nalo Ebena Woko Osiyodilo Magumulo Kebe Iyaiya Teme- teme Duwatenaki

¹⁶ Ebema: nale dopamo degemo ebe atu tabo walo
na:kegemo, modoboa: lumagi idite ebena wokilo na
daedale lumaginomoma: midinima:. Eiye, la: epetapi-
ate na ebako lumagima: iyalo da:midina:ima, kuba:,
wiyasiya modobola la:le naimano tanaloma: ebe kuba
woki eba malagidilolo naimano tabo nolowiala:! Me
a:da: elemasigi wokopiate ibino iyaiya amama tabo
la:tamo keba kunu ka:kiyawaonake, nale naimano
nanitabo tanalo kawokalima: na eba kunu daedale
amama tabo kapiyakapiya atumu ka:kiyawaomamo.

¹⁷ Ebema: nale me tetelo kebe amama tabo
da:kiyawaomo, la: niyatawala: ebe tabo nale aimano
Kawodawano wokino tanalamo a:ka:kiyawaomo, ao,
na wiyasiya me opo epono daedale wokino tanalamo
ka:kiyawaomo. ¹⁸ Nanitabola, la: magumulo a:da: ele-
masigi wokopi epetapi bilibilinomate me opo epono
wokino tanalamo ibino iyaiya amama tabo kiyawaona-
ka, ebema: kuba:, na atu tabo kiyawao gabodo ibi
kowaloma:talemamo.

††† 11:3 W Mabu 3:4,13 † 11:4 Gal 1:8-9 †† 11:5 1Kol 15:10;
2Kol 12:11 ‡ 11:6 1Kol 2:1,13 †† 11:7 1Kol 9:18 †† 11:8 Pil
4:15-16; 2Kol 12:13

¹⁹ Eiyē, la: Kolini sosi epate la: a:ka:tuwa: la: mulo wokiagopima: eba gelanalo, la: wiyasiya ebako daedalepino amama tabo olowima: kawonomamo kalakalaonamata! ²⁰ Iyo, eba kunu epetapiate ibino ubilo la:tamo pelamete ibi a:ka:tuwa: ibi nani wokopi-ma: eba pegelalo la: ibi nanitabokobi ebo midilimata. Ebema: ibi magumulo idite la: sosi epate ebena iyaiya ubi tanalo kosiyodilola:ema: la: elawamo danaletia, ega:walo idite a:da: elemasigi gabodo mani la:godone gito duwati, ega:walo idite la: ebena gubi magumamo demagataletia, ega:walo idite la:imano ololo apulo ebe a:ka:tuwa: ebe dadipati, ega:walo idite la: malogolelo ebena tabamo la: dalukoletia, ebe tetelo la: wiyasiya ibi ubia:noma: eda:oa:no ibino osiyodilole tanalo kuba-ma: kegelawea:. ²¹ Diyala, la:le a nani wokopino tanalo-ma: ma kunu kubanu da:begelelawenama, ale ebako elawo awokalimi tanalo la: magumulo kosiyodilole-nakoa: mabu a epono dowo tanaloma: na:toletoleona-ma:, iyo, la: ebako tabono tanalodo la:imano ubi tana-lo da:biyata:wenama, na Polotamo ilipo kikana-ma:ema:! Wiyasiya numa:la:, na ilipo la:godone a:ke-laemo mabu tole tanalote a nani wokopiagodolo ki-tana:!

Ebema: a:da: elemasigi wokopiate ibino daedale wokilo tolea:no ibino amama tabo kebe iyaiya tanalo-ma: da:kiyawaonaka, nale me tetelo naimano nanitabo tanalo kawokalima: ebe atu tanaloma: ama-ma tabo la:tamo atumu ka:kiyawaomo. Eiyē, me tabo kiyawao tanalodo na a:ka:tuwa: na daedale lumagi idi-ma: ka:midimamo, wiyasiya kuba:, modobola la: wade-nomamo nolowiala:!^{†22} Ebe a:da: elemasigi wokopiate Yu epono kalima epoma: eda:o tanaloma: amamaona, wiyasiya na atumu Yudawama: keda:namo. Ega:walo iba:te Isalaela epoma: deda:ona ebe tanaloma: kama-maona, wiyasiya na atumu Isalaela lumagima: ke-da:namo. Ega:walo iba:te A:ibalayamakono walone gudima: deda:ona ebe tanaloma: kamamaona, wiyasiya numa:la:, na atumu ebena walone gudu idi-ma: keda:namo. ²³ Ega:walo iba:te amama magumulo ibi a:ka:tuwa: ibi Kelisokono wokopima: kegelana, wiyasiya na ebena woko atumu eba kosiyodilonalo naimano woko magumulo demaimiya ebe da:imino wade tanalote ibino da:imino wade tanalo nanitabolo nodolina. Eiyē, na niyala! Nale ebe a:da: elemasigipino amama kiyawao tabo waloma:ta tanalodo na a:ka:tuwa: na watoa: daedale lumagima: a:midimo!

Ebema: modobola la: naimano nanitabo wokono iyaiya tanalo wadenomamo niyatawala:, mabu nale Kelisokono woko osiyodilo magumulo naimano wokono elawote ibino wokono elawo kawonomamo odoli. Nanitabola, Kelisoko mabuma: tete bilibilinomo epetapilo epate na kubanu anaginamonenakiya ega:walo gabamaniate na idoko motamo gito iyatini-nakiya, ebema: ebe netewa tanalodo naimano teme-teme tanalate a:da: elemasigi wokopino temeteme tanalo kawonomamo atumu a:kodoiliya. Ebena iyaiya tete epetapilo nale a:e olalati magumamo nanitabolo

a:nopeganakimo, ^{††24} ma kunu paibu iyaiya tetelo Yu epate pa:ka:pa:ka: inamabuamo 39 teta:mo na gito a:na:ma:ga:midaonenakiya, ^{‡25} ega:walo netewa-kapiya iyaiya tetelo nanitabokobi midia:pi epetapiate na gaubamo anaginamonenakiya, ega:walo tete idilo iba:te na anakapunaema: nokolamo mapenamiya. Ebena netewa-kapiya iyaiya tetelo na epetapiago kawo palai peago eba wapata:lamelolo aimano pete obamo gito lolunaki, ega:walo tete idilo mako olalatite da:pi nale kapiya egela ega:walo kapiya idoko kawonomolo kewa: kolomono obote gito wadaudilonenati.

^{‡†26} Ebena nale Kelisoko mabuma: iyaiya opo bilibili-nomodo eba pata:nalo, iyaiya olalati tanalo epetapiate natamo a:pemaimionakiya, iyo, iyaiya ulama obono tanalo, ega:walo piyate wapata:lamepino inamabu iba:godone elawamo duwatanaka ebe pilo dubuno tanalo, ega:walo naimano Yu epo ega:walo Yua:pi epetapi ibino dowo tanalo, ega:walo kebe olalati tanalate kawokawo duliwomololo ega:walo bulu opolo ega:walo kewa: kolomolo demaimiona ebe tanalo, ega:walo piyate a:da: elemasigi gabodo nanitabokobi midipi ekakimu dilukuliona ibino kuba osiyodilole tanalo, me ebe iyaiya olalati tanalo bilibilinomate nata-mo nanitabonomolo pemaimionakiya. ^{‡†27} Nanitabola, nale naimano kotamo mibomibo woko eba osiyodilolenalo iyaiya kodakoda tanalo epetapi atumu a:ku-lamenakimo, ebena tete epetapilo u wata tanalo nale gito anaetoamidanakimo, ega:walo tete epetapilo bae kape tanalo ega:walo obo kape tanalate na uname-nakiya, iyo, tete epetapilo nale bae naoa: tanaloma: ega:walo lao motono tanaloma: ega:walo apa:mo pupuliono inamabuno tanaloma: iyaiya modoboa: tanalo nanitabolo iyatawanakimo.

²⁸ Ebema: numa:la:, makomako iyaiya temeteme tanalate nagodolo eba pola:nalo, naimano kawo teme-teme idi atumu ma kunu kitananako, nale opo epetapi bilibilinomono iyaiya sosi epo eba nilakapoilamelolo ibi-no iyaiya modoboa: tanaloma: nale kawonomamo malagidilolenamo. Iyo, iba:godolo kebe temeteme tanalate demaimionaka nale atu temeteme tanalo bilibilinomo a:kiyatawanakomo. ²⁹ Ebema: ibi magumulo idite elawoa:noma: deda:mene, nale ebe walubima: atumu elawoa:noma: keda:mamo, ega:walo kebe tete-lo idite kuba osiyodilo magumamo da:negamene, nale ebe mabuma: naimano tepo magumulo kawo mibomi-bo tanalonomo kiyatawamamo.

³⁰ Ebema: numa:la:, kebe tanalate naimano elawoa: tanalo ega:walo naimano modoboa: tanalo dawokalil-amenaka, ebe iyaiya tanalo kapiyama: na amamalo kiyawaonakomo. ³¹ Nanitabola, aimano Kawodawa Ya:sukono Nabiwi ebe Godotela, ebema: modobola epate ebe uwomua: tetelo unamo nadipatenako-ma:na:, iyo, ebete naimano tepo magumuno tanalo iy-atawala, nale da:kiyawautamo ebe tabo a:da: taboa:.

³² Ebema: modobola la: me tanalo niyatawala:, nale iyalo tetelo Dama:sakase kawo duliwomololo eba okoli-

† 11:21 Pil 3:5

†† 11:23 Ali 16:23 ‡ 11:24 Totomu 25:3 †† 11:25 Ali 16:22; 14:19 ‡† 11:26 Ali 9:23; 14:5

nalo, ebe opono Kawo Elawodubu Aletasikono tanaloma: ebene opodawa idite ebe kawo duliyoumolo wato-dawama: eba eda:nalo, ebete ebene gowelaopi ebo analiya iba:te na lawenete idoko motamo gito kiyatini-ma: Ebene ebe tanalo osiyodiloma: atila:pi epetapiate duliyoumolo kalano iyaiya gigiyamo tolamoletete nale me duliyoumolone nemaiga tanalo eba nemakopelelo, ^{†33} wiyasiya idoko idilo naimano namutupi epetapiate na da:ea magumamo adipininate kala unudo opamo da:nowololuoneniya, na ebe gabamani dubuno elawo magumune me gabodo gito alaula:niyamo.

Polokono Balidite Iyama: Deda:omiya Ebe Tanalo Ega:walo Ebene Kawo Temeteme Tanalo Idima: Tabo Da:kiyawaiya

12 Numa:la:, amama tabo kiyawao magumulo wade da:imi idite a:kemaigamene, wiyasiya la:tamo da:pemaimiya ebe a:da: elemasigi wokopino iyaiya amama tabono tanaloma:, modobola amama tabo keba kunula:ka: na atumu ebakobako tabo epetapi la:tamo ka:ka:kiyawaomamo. Ebema: dopamo lumagi idino balidite iyama: eba eda:omelo, Kawodawate kebe iyaiya wadewade tanalo ebe kiyatumiyale, nale me tetelo ebe tanalo la: kanalemamota. ² Iyo, na ebe dubuno tanalo iyatawanomola, ma kunu ebetamo anoano tanalote demaigiya ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga 14 ulama a:petoi. Ebema: ebe dubuno balidite iyama: deda:omiya ebe tanalo ebe ma kunula, ebete Kelisoko magumulo eba okolinalo, tete idilo Godote ebe ebene Ununomo Duliyoumolamo magatate ebe ebamo gito nowodimiya. Wiyasiya numa:la:, ebe tetelo ebete ebene apa:go Unu Duliyoumolamo da:nodoliyale o ebene uliyana kapiyate da:nodoliyale, na ebe tanalo nanitabolo iyatawa:, Godoko kapiyate iyatawala. ³ Ebema: nale atu tabo walo na:kegemo, na iyatawala Godote ebe dubu ebene Kalakala Duliyoumolamo nanitabolo emagatiya, wiyasiya na iyatawa: ebete ebene apa:go ebamo da:nodoliyale o ebene uliyana kapiyate da:nodoliyale, mabu ebe tanalo Godoko kapiyate iyatawala. Ebene ebe tetelo Unu Duliyoumololo ebetamo demaigiya ebe tanalo ebe ma kunula, ebe dubute iyaiya kawokawo anoano tanalo epetapi ebo olowiya, iyo, me opo epate ebe tanalo ibino tabamo awokalilaema: ka:modobona: ega:walo iba:godolo talena bitana ebe tanalo kiyawoama:.

⁵ Ebe mabuma: ebe dubuno tanaloma: amama tabo keba kunula:ka: nale ebako tabo eba kiyawaolo, wiyasiya naimano tanaloma: amama tabonomo idi kiyawoama:na, kebe tanalate naimano elawoa: tanalo ega:walo naimano modoboa: tanalo dawokalilamena-ka, ebe iyaiya tanalo kapiyama: kiyawaonakomo. ⁶ Numa:la:, nale naimano woko osiyodilo tanaloma: amama tabo kiyawoama: ubi nanitabolo niyatitaleka:, nale daedaledawanomoma: a:keda:na: mabu naimano iyaiya tabote nanitabonomoma: beda:ona:. Wiyasiya na a:ka:tuwa: naimano tanaloma: amama tabonomo

a:ka:kiyawaomo, mabu na ubia:nola lumagi idite ebako amama tabo olowi tanalodo na unamo adipanatenema: Modobola nale woko osiyodilo magumulo kebe tanalo kosiyodilolenakomo ega:walo kebe tabo ka:kiyawaonakomo, epate ebe tanalo kapiyado naimano nanitabo tanalo wadenomamo nelaema:na:, amama tabo kiyawao tanalodoa:.

⁷ Numa:la:, kebe dubuno balidite iyama: eda:ome tanaloma: da:kiyawaomo, na ebe ebe dubula, wiyasiya ebe tetelo nale kebe anoano tanalo kawokawo kulamiyamo, Godoko ubia:nola nale ebe iyaiya tanaloma: amamama: Ebe mabuma: ebete tete idilo Saitanata-mo modobo tabo kiyawaiya, ebete ebene kuba osiyodilo nopodawa idi natamo eba palibolo ebete natamo temeteme kawonomo idi kikanamenakoma:, iyo, ebe temeteme naimano ape magumulo tete geyageyanomolo kitanamene nale amamakapoma:.

^{†18} Ebema: netewa-kapiya iyaiya tetelo nale aimano Kawodawa na:toweomenakimo, ebete ebe temeteme tanalo nagodone kowagalima:, ⁹ wiyasiya ebete naimano tabo eba wiyalo negiya, "Ao, a:kowagalimo. Nale a:ma:tamo kebe nilakapo tanalo kawokalimimamo, ebe nilakapo tanalote a:imano temeteme magumulo a:ma: ba:modoboiminakoma:ta. A:ma: numa:, kebe lumagite ebene elawoa: tanalo kuminale, naimano elawote ebe magumulo naimano wade woko nanitabonomolo kopoliyamene."

Ebema: Kolini sosi epala:, nale naimano iyaiya elawoa: tanaloma: kawo kalakalanomo eba lawelo amama tabo nanitabolo ka:kiyawaomamo, mabu na iyatawala ebako elawoa: tanalote nagodolo eba itanalo, Kelisokono elawote na magumulo kebe woko kosiyodilonale, epate ebe wade tanalo ebo kuima:na: ^{†10} Ebema: nanitabola, Kelisoko mabuma: naimano ape magumulo da:pola:na ebe elawoa: tanalo, ega:walo epetapiate na malogonelo iyaiya tabo degelana ebe tanalo, ega:walo nale iyaiya kodakoda tanalo magumulo dokolinamo ebe tanalo, ega:walo epetapiate gowelao magumulo temeteme natamo dikanamena ebe tanalo, ega:walo iyaiya olalati tanalo epetapi atumu, ebe tanalo bilibilinomate natamo eba pemaimionalo na kalakala kapiya belawenakomo, mabu kebe tetelo nale naimano elawoa: tanalo dulamenakomo, ebe tetelo nanitabo elawo tanalote na magumulo woko bosiyodilonakomene.

Polote Kolini Sosi Epono Tanaloma: Ebene Woki Bilibilima: Ega:walo Tanalo Dawokalimiya

¹¹ Nanitabola, Godote na walubinina: notaleka: na magumulo wade tanalo idite a:kitanana: Ebe mabuma: naimano amama tabo kiyawao magumulo na a:ka:tuwa: na daedale lumagima: a:midimo, wiyasiya numa:la:, nale gabo idi nanitabolo kumia: la:imano kuba wokino iyaiya tanalo la:tamo kawokalilaema: Iyo, la:le la:imano nanitabo wokilo naimano woko osiyodilo tanaloma: na nemoiona:wetaleka:, nale amama tabo la:tamo a:ka:kiyawaona: La: wiyasiya na moionea:no

† 11:32 Ali 9:23-25

†† 12:7 Yauba 2:6 ‡ 12:9 Pil 4:11-13

a:da: elemasigipi epetapino woko ununomamo adipatelo ibi Kelisokono iyanomo nani alibolepima: ka:la:minamata. Eiye, numa:la:! Kelisokono nani alibolepi magumulo na idima: eba eda:nalo, nale me tanalo niyatawanamo, ebe a:da: elemasigipiate kebe iyaiya woko kosiyodilolene, ebe wokono elawote naimano wokono elawo da:peso tanalo kapiya idido nanitabolo kodolina:!^{†12} Iyo, Godokono elawo kawokalima: nale tete epetapi bilibilinomolo ebena iyaiya anoano tanalo la: magumulo eba osiyodilolelo, na kapiya tete idilo ebe woko kosiyodiloma: ubia:noma: keda:nakia:. Numa:la:, ebe anoano osiyodilole tanalate naimano tanalo ma kunu awokalimina, nale Kelisokono nani alibolepi magumulo idima: nanitabolo eda:namo. ^{††13} Wiyasiya diyala, la: epetapiate ma kunu da:begetawenama, nale la: Kolini sosi epatamo wade walubi kiyatia:. Eiye, nale iyaiya sosi magumulo woko eba osiyodilolona kebe walubi tanalo iba:tamo kikalamenakomo, ebe tanalo bilibilinomo magumulo nale wade tanalo kapiya idi la:tamo osiyodiloma: kamoeda:! Nale kapiya tanalonomo la:tamo kosiyodilonakia:, ebe tanalo ebe nale naimano modoboa: tanaloma: la: manima: kanaletanakia:! Wiyasiya diyala, la: epetapiate daedale woki lawa:wete la:imano wade osiyodiloma: tanalo naimano kuba osiyodilo tanaloma: da:ba:mida:ema, ebema: la: ubila:ka:, la:le la:imano kuba naimano kubama: eba gelalo, nale la: ba:ka:towelametama la:le ebe kuba kegebolenama:ema:? Eiye, ebe daedale wokino tanaloma: nale la: a:ka:towelametama mabu nale kuba la:tamo kosiyodiloma:![‡]

¹⁴ Nanitabola, me tetelo nale la:tamo walo ka:ka:pema: nolosiyodilomo, iyo, nale la: walo da:ka:pulametama, me netewa-kapiya tetema: keda:mene. Wiyasiya naimano pe tanaloma: kuba woki idi akolawa:la:, mabu nale naimano modoboa: tanaloma: la: manima: akapanaletama. Ao, na ubia:nola la:imano inamabu ega:walo mani puwatema:, na wiyasiya ubi kawonomola la: nilakapolo ka:powalubilitama:. Numa:la:, Godokono ubi tanalote a opo epatamo ma kunu itana, kebe tetelo egege guda:te ibino nabila menokobila walubilia:pima: deda:ona, kuba:, wiyasiya nabila menokobila iba:te tete bilibilinomolo ibino guda:tamo wadewade walubi tanalo nalomonakoma:na:. ¹⁵ Ebema: nale la: mabuma: naimano mani ega:walo inamabu bilibilinomo dopoliyalemo, ega:walo la: kowalubilitama: nale naimano igilo iyabaiamo gito diyatimo, nale kawonomamo kekalakalamamo. Iyo, nale kebe nilakapo tanalago la: demalagidiloletanama, ebe nilakapo beda: kawonomola:ka:, wiyasiya la:imano nilakapo natamo keba kunu kitanale? Da:pesoma: deda:nale!

¹⁶ Ebema: la: bilibilinomo iyatawalata, nale kebe tabo ka:kiyawaomo ebe tabo nanitabola, ma kunu nale kapiya tete idilo la: manima: kanaletia:! Wiyasiya diyala, la: epetapiate naimano tanaloma: kuba tabo idi ma kunu da:begetaema, "Polokono a:da: elemasigi mulo woki gabodo ebete a ebena guba:mo emagatai!"

¹⁷ Eiye, nale kebe wokopi bilibilinomo la:tamo dopamo dapalibolenakimo, ibi atumu ibi magumulo idi kapiyate wade tanalo idi la:godone a:da: elemasigi gabodo laema: woki ka:piyatia:!¹⁸ Ega:walo numa:la:, nale dopamo Taitasiko la:tamo paliboma: eba analo ebe ega:walo nanitabokobi mididawa ekawi ida:go la:tamo dapalibolimo, ebete la:tamo pemaigate a:da: elemasigi gabodo la:godone beda: wade tanalo ka:pelawile? Eiye! La: iyatawalata ebena tanalo, ebe ega:walo na, a woko osiyodilo magumulo aimano tepo magumuno woki kapiyanomoma: eba eda:onaloma, ale atu agowa bobodo tuputupulo wapata:nama:.[‡]

¹⁹ Ebema: a piyate Godokono nani wokopima: deda:onama:, ale me leta magumulo kebe iyaiya tabo ka:kiyawaonapema:, diyala, la: epetapiate ebe taboma: ma kunu da:bemalagidiloma, epetapiate a kuba osiyodilolepima: eba gelalo, ale ibi tolelamelo la:imano olo-olo apulo a a:ka:tuwa: a kuba osiyodiloma:pima: ebema: gelanama: Ao, eba kunua:! Ale Godokono ololo apulo eba lamota:onaloma, lumagi idi tolemea:no Kelisokono wokino tabo kapiya kiyawaonakoma:, iyo, a ubila ale aimano tabo bilibilinomamo la: nanitabokobi midimagumulo ka:kodakodailametama:, mabu la: aimano wadewade namutupilata. ²⁰ Numa:la:, naimano woki bilibili tanalote ma kunu itana, nale la:tamo pete la:imano iyaiya osiyodilole tanalo da:pulamelelametama, ebe tetelo diyala, naimano kalakalate la:tamo da: a:kitanamene. Ebene ebe tetelo nale naimano ubia: tanalodo kebe tanalo la:tamo da:posiyodilolemo, diyala, ebe mabuma: la: epetapiate natamo atumu da: a:kekalakalaema. Iyo, woki bilibili tanalote nagodolo bitana, mabu na ubia:nola la:godolo makomako kubakuba tanalo pulaema:—apamineuui tanalo, ega:walo epetapino inamabuma: dowo tanalo, ega:walo tepo magumulo elate samamo maiga tanalo, ega:walo lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe kapiya malagidilo tanalo, ega:walo epetapi malogole tanalo, ega:walo epetapino tanaloma: tabo gela tanalo, ega:walo amama tanalo, ega:walo iyaiya utitata tanalo. ²¹ Iyo, na iyatawala la:le kebe kawokawo kuba dopamo kosiyodilola:wenakima, la: magumulo epetapi bilibilinomate ebe kuba magumune Godotamo nanitabolo kolobila:oa:, ma kunu kamiyale pilo ega:walo buwelemele pilo tanalo, ega:walo tepo magumuno kuba daleyawoki awokalilame tanalo, ega:walo buwelemela:tamo kateneno kuba ubi tabo gela tanalo, ebako iyaiya kuba la: epetapiate nanitabolo ka:miyapawea:. Ebema: naimano woki bilibili tanalo bitana, mabu nale la:tamo walo da:ka:pemo, ebe tetelo diyala, nale la:imano kuba osiyodilole tanaloma: kawonomamo da:ba:piimo, iyo, la:imano ololo apulo naimano Godote ilipo natamo eba kunu da:bikanaemene. [‡]

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Walubi Tabo Elawamo Da:kiyawaiya

13 Iyo, nale la:tamo walo da:ka:pemo, me netewa-kapiya tetema: keda:mene. Ebema: me tanalo

† 12:11 2Kol 11:5 †† 12:12 Lom 15:19 ‡ 12:13 2Kol 11:9

‡† 12:18 2Kol 8:6,16-18 ‡‡ 12:21 2Kol 13:2

idila, Godokono Bukate a niyatua mena, kebe tetelo nanitabokobi mididawa idite a:ka:tuwa: pete lumagi idino osiyodilo tanalo kubama: da:pegemene, ale ebena tabo a:kolowima:, wiyasiya netewa o netewakapiya epate ebena kuba tanalo dapawokalima:na:, ebe tetelo ale ebetamo kuba wiya kikaemalema:.

¹² Ebema: la: piyate dopamo iyaiya kuba dosiyodilola:wenakima, ega:walo la: piyate me tetelo kuba dosiyodilola:wenakoma, na pea:no la: bilibilinomo dopamo kawiya ma kunu analemata, nale da:pemo la: kuba osiyodilolepi bilibilinomatamo la:imano kuba wiya ka:pikalamolemamota. Numa:la:, nale dopamo da:pimo, ebe tete ebe naimano netewa tetema: edi, piyate ebe tetelo kuba osiyodilole magumulo da:pola:niya, nale ibi me atu tabamo kawiya ebo panalimo.

³ Eiyee! Nale la:go luta:no tetelo la:le ma kunu a:kiyawaimata, ale Kelisokono elawo Pologodolo nanitabolo duima: ebe nani wokodawama: ebo kegelamalema:. Ebema: tete tatalila, la:le naimano tanalo ma kunu nanitabolo kuimamota, naimano tabo kiyawao tanalodo Kelisote a:ka:tuwa: la: kawiya ebo kanalema:ta, iyo, ebete la: magumulo ebena woko ebena elawo kawonomamo eba osiyodilonalo la:tamo kuba wiya ikalaema: elawoa:noma: keda:na:!⁴ Numa:la:, dopamo Kelisote ebe a:ka:tuwa: ebe elawoa:dawama: da:midia ebe tetelo kuba osiyodilolepiate ebe kewa olotolowamo tupuguimite ikoko ebo alukolemiya, wiyasiya kalakala kawonomola, me tetelo ebete Godokono elawamo igilolo okolina. Ebema: nanitabola, Kelisote dopamo elawoa:noma: keba kunu kediya, a ebena nani wokopiate atumu elawoa:noma: eda:onama:, wiyasiya ale ebe magumulo eba ilukulinalo Godokono elawo ebo kelaemalema:, ale la: mabuma: iyaiya woko wadenomamo kosiyodilolena:ma:.^{††}

⁵ Ebema: modobola la: a:ka:tuwa: la:imano iyaiya tanalo wadenomamo nulamenala:, mabu diyala, la: nanitabokobi midi magumulo da:bulukula:wenama o da: kilukula:wena:. La: iyatawalata, la: piyate nanitabokobi midi magumulo dilukula:wenama, Ya:su Kelisote la: magumulo nanitabolo bokolina, a, nanitabola:ka:? Wiyasiya numa:la:, la: piyate nanitabokobi midi magumulo ilukulina:no, la: niyanialata!^{†6} Ega:walo na ubila la:le aimano tanalo atumu wadenomamo na:kulamenala:, mabu ebe tanalodo la: kiyatawaomamota, a piyate Godokono nani wokopima: deda:onama:, ale nanitabokobi midi magumulo nanitabonomolo bilukulinama:.

⁷ Ebema: ale Godoko toweomenakoma: la:le la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo kuba kapiya idi osiyodilokapoma:, mabu a ubila la: Godokono umi magumulo iyaiya tuputupu tanalo kapiya osiyodilolema:. Wiyasiya numa:la:, la:le tuputupu osiyodilole tanalo magumulo nanitabolo

dilukula:wenama, a ubia:nola epate la:imano ilukuli tanaloma: a unamo wadipaeatema:, ao, iba:te daedale wokilo la: wadewadepima: eba gelalo wiyasiya a kubakubapima: da:kegelama:na:, ale kegelamalema: ebe tanalo ebe kawo tanalaa:.⁸ Nanitabola, Godokono nani tabo kiyawao woko osiyodilo tanaloma: ale odiyobo tanalo idi kosiyodiloma: ka:modobona:, mabu ebete modobo elawo atamo nikaemena ale kapiya tanalonomo kosiyodiloma:, ebe tanalo ebe ale ebena nanitabolo tanalo dawokaliminakoma: ebe tanalola.⁹ Numa:la:, kebe tetelo ale aimano elawoa: tanalo eba iyatawaolo wiyasiya la: nanitabokobi midi magumulo elawoelawopima: eda:olo dulametana, ebe tetelo aimano kalakalate nanitabolo bitana, iyo, ale Godoko toweomenakoma: ebena walubi tanalodo la: nanitabokobi midi magumulo kodakodalo walo ka:kelamota:wenama:.

¹⁰ Ebema: kawo tanalonomo ebe ma kunula, nale la:godone mululo eba okolinalo me leta osiyodilote la:tamo palibomo, mabu na ubia:nola nale da:pemo ebe tetelo nale la:imano iyaiya kuba osiyodilole tanaloma: la: elawamo eba panalelo kuba wiya la:tamo gito ka:pikalametama:. Ebema: na pea:no modobola la: dopamo la:imano kuba osiyodilole tanalona nolobila:oala:, ebena Kawodawate kebe elawo natamo dikanamiya, nale ebe elawamo la:imano nanitabokobi midi magumulo la: ka:pekodakodailaemamota. Nanitabola, ebete elawo natamo kikanamia: nale la:imano nanitabokobi midi tanalo ka:kubailaema:.^{††}

Polote Iyaiya Uwomu Nilakapo Tabo Da:kiyawaiya

¹¹ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, me leta uwomu apulo nale la:tamo yawo tabo kiyawaomo. Modobola la: la:imano woki kawonomamo niyatinakiyala:, la:le la:imano nanitabokobi midi magumulo kodakodalo walo ka:kelamota:wenama:. Ega:walo la:le nigologolopi kowalubila:ema: nale la: danaletama, modobola la: ebe tabamo na:tudilaoala:, ebena woki kapiyama: eba eda:olo wade milo magumulo nilukulinala:. Ebema: la: eba kunu eba ilukulinalo, potele nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo epatamo dikalamena, ebe Godote la: magumulo bokolinamene.

¹² Modobola la: daladabuta:ema la: bilibilinomo epetapiate epetapino koto uwateuilo na:wiyami-daiyala:.¹³ Godokono epate malo dilukulina, ibi bilibilinomate ibino nilakapo tabo la:tamo palibola:.

¹⁴ Modobola Kawodawa Ya:su Kelisogodone demaigana ebe nilakapo tanalo, ega:walo Godogodone demaigana ebe nilakapo kimalagidilo tanalo, ega:walo Wade-talena Uliyanagodone demaigana ebe kalakalago kapimiya ilukuli tanalo, ebe tanalate la: bilibilinomagodolo na:pola:nama:na:. Me naimano tabo uwomula. Taula.

[†] 13:1 Ma:t 18:16; 1Tim 5:19 ^{††} 13:4 Pil 2:7-8 † 13:5 1Kol 11:28

^{††} 13:10 2Kol 10:8

Gal

1 Na Polotela, Ya:su Kelisote ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila, iyo, potele ebe a:e magumune dadipatiya, ebe Nabiwi Godote eba:go na ebe woko kosiyodilonama: eka:na:miya, lumagi idino ubi tanalodoa:.² Na ega:walo nago dilukulina ebe nanitabokobi midipi ekaki, ale la: piyate Galesiya opono iyaiya sosi epoma: deda:we-nama, ale me leta la: bilibilinomatamo paliboma:.

³ Modobola aimano Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo la:tamo nikalaema:ta.⁴ Nanitabola, Kelisote aimano Nabiwi Godokono ubi tanalamo tuduwatalo aimano kuba osiyodilole mabuma: ebenu igilo iyabaiamo iyatiya, ebete a me opono kawokawo kubano elawo magumune kowagaima:.⁵ Ebema: modobola Godogodolo amama tanalote uwomua: tetelo nitanamene. Me tabo nanitabonomola, taula!

Godokono Wade Tabote Igilo Mula: Gabo Kapiyanomo Awokalimina

⁶ Me tetelo nale la: mabuma: kawonomamo nela:wa:namo, mabu la:le igilo mula: gabo idino a:da: tabo dolowiaima, ebema: la:le Wade Tabone olobila:wete potele Kelisokono nilakapo tanalodo la: deka:la:mitia, ebe Kawodawa samonomamo atepama: wagelenamata.⁷ La: wadenomamo nolowiala:, igilo mula: gabo idite nanitabolo kitana:!⁸ Wiyasiya epetapiate Kelisokono Wade Tabo kubaima: eba wagelenalo, iba:te iya gabo idima: tabo kiyawaote woki bilibili tanalo la:tamo ebema: ikalamenata.⁹ Eiyee! Nale dopamo tetelo kebe Wade Tabo la:tamo da:pa:kiyawaimo, potele ebe tabo iyakobi midite igilo mula: gabo idi dawokalimene, modobola Godote ebe Saitanakono Ela Opamo gito nalibomene! Ebene Unu Duliyomolono nopopi magumulo idite ebe atu kawo kuba tanalonomo dosiyodilomene, iyo, na atumu, modobola aimano kuba wiyate eba kunu atamo atumu na:ka:pemene.¹⁰ Ebema: ale dopamo la: kebe tanalo ka:kiyawaolametia, nale ebe atu tanalo la: walo ma kunu kanalemata, la:le dopamo kebe Wade Tabo kelawa:ima, potele ebe tabo iyakobi midite iya igilo mula: gabo idi dawokalimene, modobola Godote ebe Saitanakono Ela Opamo gito nalibomene!

¹⁰ Numa:la:, me tabo kiyawao magumulo nale opo lumagi idi kalakalaima: kowagelena:, ega:walo nale lumagi idigodolo na moione tabo olowima: ubi kiyatina: Ao, eba kunua:, Godote naimano tanaloma:

dekalakalana, nale ebe ubi kapiyamo iyatinamo! Nanitabola, dopamo nale me opo epo epetapi bilibili-nomo kalakalailaema: wagelenaimo, wiyasiya me tetelo na modoboa: eba kunu wagelenama: mabu nale woko Kelisoko kapiyatamo osiyodilonamo, lumagi iditamoa:.¹¹

Polote Iyaiya Opolo Sosi Wagilimi Woko Osiyodiloma: Godote Ebe Keba Kunu Keka:miyale

¹¹ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, na ubila la: me tanalo idi wadenomamo niyatawala:, nale kebe Wade Tabo ka:kiyawaonakomo, ebe Tabote opo lumagi idino wokino tanalone kemaigiya:.¹² Iyo, nale ebe Tabo me opo epo magumulo iyatulamedawa idigodone kelawiya:, wiyasiya nanitabola, Ya:su Kelisote a:ka:tuwa: ebe Tabo natamo ikanamete ebenu magumu ebo awokalimiya.

¹³ La: dopamo me tanalo olowimata, naimano tagala okoli magumulo nale Godoko amamatema: Yu epono osiyodilole tanalo bilibilinomo keba kunu kowaloma:talenakimo. Numa:la:, ebe tetelo nale Yu watawatopi epetapiago Godokono nani sosino epo kubanomamo kubailaema: kawokawo temeteme iba:tamo nanitabonomolo ikalamenakima:.

¹⁴ Ega:walo naimano Yu epo epetapiate Godoko amamatema: nale ibino osiyodilole magumulo ibi eba iyatulamenalo ibi magumulo kawodawa idima: ebo ediyamo, mabu nanitabola, a Yu epono ewoniate atamo kebe iyaiya pukala kikaemiye, nale ebe pukala bilibilinomamo tuduwatalo elawonomoma: eba eda:nalo, naimano elawo tanalote naimano apegabo dubu bilibilinomono elawo gito nodoiliya.¹⁵

¹⁵ Wiyasiya kalakala kawonomola, nale naimano menokono tepone awokala:no, dopamo Godote ebenu nilakapo tanalodo na ka:na:mite ebo laweniya, nale walone tetelo Yu epono osiyodilole tanalo magumune pemaigate ebenu nani woko kosiyodilonama: Ega:walo nale ibino osiyodilole magumulo eba okolinalo, ebete atu ubi tanalo walo ma kunu kiyatiya,¹⁶ ebenu Guduno tanalo natamo awokalimite, ebenu nale tote Yua:piatamo Wade Tabo eba na:kiyawaolo iba:te ebenu tanalo atumu wadenomamo kiyatawoma: Ebene ebe tanalote natamo da:pemaigiya, nale naimano namutupi magumulo lumagi iditamoma: ka:tiya:, nale keba kunu ka:nosiyodilomo ebe woki ebegodone ka:nelaema:.¹⁷ Ega:walo Yelusalema kawo duliyomolo-

† 1:4 Gal 2:20 †† 1:7 Ali 15:1,24 † 1:8 1Kol 16:22

†† 1:10 1Tes 2:4 †† 1:11 Ma:t 16:17 ††† 1:13 Ali 8:3 ††† 1:14 Ali 22:3 § 1:15 Ais 49:1; Gal 2:7

lo dilukulionamiya, nale ebe Ya:sukono alibolepi epetapino woki laema: iba:tamo atumu ka:tiya:. Iyo, na iyatawiyamo Ya:sute na ka:na:mia:no ebete ebe dubu dopamo eka:la:miya, wiyasiya nale iba:tamo ne-maiga:no Ala:biya bulu opamo tote, na a:ka:tuwa: ebo-lo nokoliatepate ebene Dama:sakase kawo duliyo-mo-lamo walo gito kolowamiyamo.

¹⁸ Ebene netewa-kapiya ulama da:petoiya, ebe tetelo nale Pitago tabo gelama: Yelusalemamo tote eba:go netewa wuika:mo eba nokoliatepalo, ^{†19} wiyasiya alibolepi dubu epetapi magumulo nale idi kapiyanomo ebo numiyamo, ebe dubu ebe Kawodawa Ya:sukono ekawi Ya:imesitela. ²⁰ La: nolowiala:, nale me leta magumulo dawokalimo ebe tabo nanitabonomola, iyo, Godoko iyatawala na a:da: tabo ka:kiyawauta:.

²¹ Ebene nale Yelusalemane samamo walo ka:pete, Siliya opo ega:walo Silisiya opamo gito nemaigiyamo. ^{††22} Me mabuma: kebe sosi epate Yudiya opano iyaiya duliyo-mololo dilukulionamiya, ebe Kelisoko nanitabokobi midipiate na ibino balida:mo unamea:no naimano tanalo ebe mabuma: wadenomamo kiy-atawaiya:. ²³ Wiyasiya iba:te epetapino tabo gela kapiya ma kunu olowiya, "Dopamo kebe dubute a nanitabokobi midipi kubaiaema: kawokawo temeteme atamo dikaeamenaki, ebete me tetelo tabo a:kiyawaonako epo bilibilinomate Ya:suko nanitabokobi ka:midima:!" ²⁴ Nanitabola, iba:te ebe tabo olowite naimano tanaloma: Godoko ebo moiya.

Polote Yelusalema Kawo Duliyo-mololo Alibolepi Dubu Epetapiago Daladabutiya

2 Ebene 14 ulama da:ka:petoi, iyalo ulamalo na Taitasiko lawete Banabasiko ebana Yelusalemamo walo na:ka:timo, ^{‡2} mabu Godote ebene ubi natamo awokalimi nale ebe tanalo kosiyodiloma:. Ebene nale sosi kawokawo watowatopi kapiyago eba naladabuti-lo, na Wade Tabono tanaloma: kebe iyaiya tabo Yua:pi-atamo ka:kiyawaonakomo, ebe tanalo iba:tamo ebo awokalilaimo. Nanitabola, nale ebe tanalo nosiyodilimo, mabu na ubia:nola kebe da:ima:te naimano kodakoda woko magumulo Yua:piagodone da:pe-maimiya, iba:te ebe da:imi kubakubadopoma: gelama:. ³ Ebene iba:te naimano tabo olowiote, na walubinidawa Taitasikono tanaloma: iba:te nago woki kapiyama: ebo eda:iya, ma kunu ebe Yua:dawama: eba eda:nalo, talena puliyala ebete Yu dubuno tama itamida pukala lawea:noma: eda:lo Godokono woko nago kapimiya kosiyodilonama:. ⁴ Wiyasiya aimano aladabuti baiamo piyate a:da: elemasigi gabodo da:pelamiya, ibi a:ka:tuwa: ibi nanitabokobi midipi ekakima: eba ka:la:milo ebo geliya, ebete tama itamida pukala nelaemene. Eiyel! Ebe dubate kuba woki gabodo ago paladabutiya, a piyate Yua:pi magumulo woko dosiyodilonama: aimano osiyodilo tanalo kubama: kegelama:, ebema: a Ya:su Kelisoko magumulo Mosesekono Totomu Tabono mibomibo magumune da:nemaima:, iba:te ebe tabo olowiote ubi ebo iyatiya Totomu

† 1:18 Ali 9:26 †† 1:21 Ali 9:30 ‡ 2:1 Ali 15:2

Tabono ala:mo a walo ka:kematuoamoema:.

^{‡5} Wiyasiya iba:te Taitasitamo osiyodiloma: degeliya, ale ibino ubi tanalamo tudila:oa:no aimano wokilo tete da:pesolo woki netewama: keda:oa:, iyo, ale la: Yua:pi nanitabokobi midipi mabuma: ibi ebo odiyobolima:, iba:te Wade Tabono nanitabo tanalo kubaimikapoma:.

⁶ Ebe tetelo aimano taneba magumulo piyate watowatopima: deda:iya, iba:te wiyasiya naimano wokono osiyodilole tanalo bilibilinomo olowiote modoboma: geliya. Iba:te me tanalo iyatawaiya, Godote iyalo tetelo natamo Wade Tabo Yua:piatamo kiyawao woko dikanamiya, dopamo ebete Pitatamo Wade Tabo Yu epatamo kiyawao woko keba kunu kikamiyale eba kunu. Nanitabola, Godote kebe elawamo Pitako Yu epatamo alibodawama: ka:midiyale, ebete ebe atu elawamo na Yua:piatamo alibonedawama: a:ka:midiniya, ebema: ebe watowatopiate naimano woko tanaloma: modoboma: gelate iya gabo idido kosiyodiloma: na kananea:. Wiyasiya numa:la:, iba:te naimano woko kubama: negelataleka: nale ebe tanaloma: woki bilibilima: a:keda:na:, mabu me opo epate kebe epo kawokawopima: degelana, Godote ebe dubu unu nikapiamo kulamena: wiyasiya ebete tepo magumamo ulamena. [‡]

⁹ Ebene Ya:imesiko, Pitako, ega:walo Yoneko iba:te ebe tanebapino umi magumulo kawokawo watowatopima: eba eda:onalalo, iba:te naimano wade wokonomo Godogodone pe tanalo diyatawaiya, ebe tetelo iba:te na ega:walo Banabasiko aimano koto uwateuilo ale kapimiya tabo ma kunu gelima:, na Banabasiago woko Yua:pino iyaiya opolo eba osiyodilonalo, ibi wiyasiya woko Yu epono opolo bosiyodilonama:na:. ¹⁰ Ebene ale kapiya tanalo idi osiyodiloma: iba:te a ebo anaiya, ma kunu Yu epo magumulo piyate nigologolopima: deda:ona, ale Yua:pi nanitabokobi midipi kananalema: iba:te ebe epo nilakapo mani alo-mo tanalamo kemalagidilolenakoma:, wiyasiya numa:la:, ibino tabo olowia:no nale ebe tanalo osiyodiloma: na a:ka:tuwa: naimano ubi dopamo iyatimo. ^{‡‡}

Polote A:ntiyoka Kawo Duliyo-mololo Pitakono Kuba Osiyodilo Tanaloma: Ebe Kawiya Daniya

¹¹ Ebene egela bilibilinomo epetapi da:petoiya, tete idilo Pitate A:ntiyoka kawo duliyo-molamo pemaigate kuba tanalo idi Yua:pi nanitabokobi midipi ekakiatamo da:posiyodili, na ebema: sosi epono ololo apulo ebe kawonomamo animo. ¹² Iyo, ebete ago da:pokoliyatepi, egela epetapilo ebete Yua:pi ekakiago bae kapimiya kalakalago enaonaki. Wiyasiya Ya:imesite Yu dubu epetapi Yelusalemane dapaliboli, Pitate ebo iyatawi ibi piyate tama itamida pukala lawea:piago polana:nama: talenama: degelana ebe dubula, ebema: ebete ibino ubia: tabo gela tanaloma: eba toletolelo Yua:piago bae nao ebo atepi. ^{‡‡‡13} Ebene A:ntiyoka duliyo-mololo dilukuliona, ebe Yu ekaki epetapi Banabasiko ebana, iba:te Pitakono osiyodilo tanalo umite

†† 2:4 Gal 1:7; 5:1,13 ‡† 2:6-8 Ali 22:21 ‡‡† 2:10 Ali 11:29-30 ‡‡‡ 2:12 Ali 11:3

tola:go atu kuba tanalo ebo kosiyodiliya, iyo, iba:te Yelusalema duliynomolo dubuno ubia: tabo gela tanaloma: toletoteote bae nao magumulo ibino Yua:pi nanitabokobi midipi ekaki gito miyapiya.

¹⁴ Ebema: Wade Tabote ale osiyodiloma: keba kunu kanaenale, iba:te ebe nanitabo tuputupu gabo datepiya, nale ebe tanalo eba umilo ibi bilibilinomono ololo apulo Pitako kawiya ma kunu animo, "A:ma: Yu lumagima: eba eda:nalo, wiyasiya Yelusalema epo pelamea:no a:ma: Yua:pino iyaiya tanalo iba:go kalakalago osiyodilolenakiata. Eiye, me wade osiyodilo tanalola! Ebema: mabu keleka: a:ma: me tetelo ebe wade osiyodilo tanalo atepawete temeteme Yua:piatamo dikalama:wena, ma kunu iba:te a Yu epono ewonino osiyodilole tanalo waloma:talea:no a:ma: iba:go a:ka:luawitamene?"

Yu Epo Ega:walo Yua:pi Iba:te Nanitabokobi Midi Tanalo Kapiyado Ibino Igilo Mula: Tanalo Kelaema:na:

¹⁵ Ebema: a piyate Yu epo magumune dawokalaliyama:, a me tanalo nanitabolo iyatawala, a la: Yua:pi keba kunula:ka: eba kunua:, mabu la:imano epo epetapi bilibilinomate Godokono nanitabo gabo iyatawa:noma: eba eda:onalo kawokawo kuba ebo osiyodilolenaka. ¹⁶ Wiyasiya a nanitabokobi midipi bilibilinomate iyatawala, lumagite Ya:su Kelisoko nanitabokobi da:midimene, Godote ebe tanalo kapiyado ebe tuputupudawama: keka:imene, ebete Mosesedo epatamo dikalamiya ebe Totomu Tabamo tuduwata tanalodoa:. Iyo, me mabuma: a Yu epo ega:walo la: Yua:pi, a bilibilinomate Kelisoko nanitabokobi midi gabodo tuputupupima: eba eda:onalo ebo gelanama:, gabo idi kitana: lumagite Godokono Totomu Tabamo tuduwata tanalodo ebene tuputupudawama: keda:ma:.[†]

¹⁷ Ebema: diyala, daedale wokiagodawate ma kunu da:begemene, "La: nanitabokobi midipiate Kelisoko magumulo Godokono tuputupupima: eda:oma: eba gelalo, wiyasiya la:le Mosesekono Totomu Tabo epetapiamo ka:tudila:wena:. Ebema: numa:la:, Kelisote la: elawokobi midilinata la:le la:imano tudila:oa: tanalodo ele gabo kodida:ema:, kawokawo kuba osiyodilolepiate keba kunu kodidinake eba kunu!"

Na wiyasiya ebetamo tabo ma kunu kegemamo, "Ao, a:ma: daedale wokilo geata! ¹⁸ Godote Mosesedo atamo dikaeamiya, nale ebe iyaiya Totomu Tabo kodakodanomolo walo a:kuwatemo. A:ma: numa:, ebete naimano nanitabokobi midi tanalodo na kebe tanalo kodakodalo laema: kubama: gelo diyatunamiya, nale ebe tanalone olobigate ebene woki iyakobi midite ebe atu tanalo walo da:kelaemo, Godokono umi magumulo na kuba tanalo idi ebetamo kosiyodilomamo."

¹⁹ Nanitabola, Godokono Totomu Tabono tanalate na niyatunamena, na a:ka:tuwa: naimano elawamo ebene ubi tanalomo tuduwatama: modoboa:. Ebema: na ebe Totomu tanalono elawo magumune nemaigate naimano elawamo osiyodilo tanaloma: gito a:iyamo,

nale ebe tetene wagilimite Godokono elawamo ebene tanaloma: kokolinama:. ²⁰ Iyo, me gabodo nale Kelisago kewa olotolowalo gito a:iyamo, ebema: me tetelo Kelisote na magumulo eba okolinalo na a:ka:tuwa: naimano elawamo walo a:kokolinamo. Nanitabola, Godokono Gudute na nilakapolo eba malagidilonenalo ebene igilo na mabuma: iyabaiamo diyatiya, ebema: na me tetelo ebe nanitabokobi midi tanalodo bokolinamo. ^{†21} Eiye! Lumagite Totomu Tabamo tuduwata tanalodo tuputupudawama: eda:ma: gabote nanitabolo nitanataleka:, a biyatawaona: Kelisokono a:e tanalo ebe kawo tanaloda:. Wiyasiya numa:la:, Totomu Tabamo tuduwata tanalodo gabo kitana:, ebema: Godote ebene nilakapo gabo idi na diyatunamiya, nale ebe wade gabonomo ubia:noma: a:keda:namo.

Godote Epono Nanitabokobi Midi Tanalodo Ibi Tuputupupima: Da:midilina

3 O Galesiya opo epala:, mabu keleka: la: daedale epoma: deda:ima? Eiye, Ya:sute kewa olotolowalo da:iya, na dopamo ebe tanalono magumu la:tamo wadenomamo awokalimo! Ebema: la:godolo dopamo da:pola:namiya, Saitanakono osiyodilo tanalodo ebe wadewade woki potele kiyalekelametiya? Numa:la:, la:le ebene iyaiya a:da: elemasigi tanalo uwata:wete kuba woki ma kunu malagidilo owagilimata, Godote Mosesedo epatamo dikalamiya la:le ebe Totomu Tabamo tudila:o tanalodo tuputupupima: keda:wena:ma:. ² Ebema: modobola la: me kapiya tanalo na nanana:la:, la:le Godokono Uliyanano elawo kebe gabodo kelawa:ima, ebene Totomu Tabamo tudila:o gabodola:ka:, o la: ebene Wade Tabo olowi tetelo nanitabokobi da:mida:ima ebe tanalodola:ka:? ³ Eiye, la: daedale epoma: akoeda:oala:! Godokono Uliyanate la: magumulo kebe woko kowagilimile, la: modobola:ka: ebene elawo tanalone olobila:wete la: a:ka:tuwa: la:imano osiyodilole elawamo ebe woko opoliyama:? ⁴ Numa:la:, la:imano nanitabokobi midi magumulo kebe tanalo bilibilinomate la:tamo da:pemaimionakiya, Godote ebe tanalodo la: wadenomamo iyatulamenakiata, a, nanitabola:ka:? Eiye, modoboa: la: ebe wadewade woki gito dodolomatilima:! ⁵ Ebema: Godote ebene Uliyanano elawo la:tamo kawonomamo eba ikalamenalo la: magumulo kawokawo anoano tanalo dosiyodilolenako, ebe tanalote la:godolo beda: mabuma: kitanale? La: Godokono Totomu Tabamo tudila:o mabuma:la:ka:, o la: ebene Wade Tabo olowi tetelo nanitabokobi da:mida:ima ebe mabuma:la:ka:?

⁶ Ebema: modobola la: A:ibalayamakono tanalo nemalagidilala:. Godokono Bukalo tabote ma kunu itana, "Godote ebene nanitabokobi midi tanalo umite ebe tuputupudawama: ebo ka:miya." ^{†7} Iyo, me Buka tabone modobola la: me tanalo wadenomamo niyatunamena:, piyate nanitabokobi midipima: deda:ona ibi ebe A:ibalayamakono walone gudinomola. ⁸ Numa:la:, Godote a tetelo Yua:pi uwatete ibino nanitabokobi midi tanalodo ibi tuputupupima: da:midilina, ebe

† 2:16 Ali 15:10-11; Lom 3:20-28; Gal 3:11

†† 2:20 Gal 1:4‡ 3:6 W Mabou 12:3; Lom 4:3,16

tanalote maiga: no dopamo ebete A:ibalayamatamo ebe nopo eba awokalimilo Kelisokono Wade Tabono magumu ebetamo ebo kiyawaiya. Iyo, ebe tabote ebenu Bukalo ma kunu itana, "Iyaiya opolo dilukuliona ebe epo taneba bilibilinamate na ma kunu ba:toweon-amenakoma:na; 'A:ma:le A:ibalayamako keba kunu kowaluba:wenakiya, modobola a:ma:le atumu a eba kunu nowalubinakiye." ⁹ Nanitabola, A:ibalayamate Godokono tabo olowite nanitabokobi da:midiya, ebe tetene wagilimite Godote ebenu okoli magumulo ebe wadenomamo walubinaki, ebema: me tetelo piyate Godoko atumu nanitabokobi da:midina, ebete ibi eba kunu atumu a:kowalubilinako.

¹⁰ Wiyasiya numa:la; piyate Totomu Tabamo tudila:oma: ibi a:ka:tuwa: ibino elawo nanitabokobi da:midilina, Godote ibi walubilia: no iba:te ibino kuba osiyodilole mabuma: kawo temeteme biyatawaonakoma:na. Iyo, ebenu Bukalo tabote ibino tanaloma: ma kunu itana, "Totomu Tabono iyaiya tanalo bilibilinomo magumulo potele kapiya totomu kapiya tetenomolo dadikanalemene, ebe mabuma: ebete ebenu a:e uwomuamo olopoligoa: temeteme ma kunu biyatanakomene, ebenu kuba wiyate Godogodone nanitabonomolo ka:pemene!" ¹¹ Ebema: numa:la; a opo epo bilibilinomagodolo lumagi idite modoboa: no ma: eda:na Godokono Totomu Tabo bilibilinomamo ka:tuduwatama; iyo, ebe tanalome a iyatawala, Totomu Tabamo tuduwata tanalodo Godote lumagi idi ebenu tuputupudawama: a:ka:midimene. Nanitabola, ebe gabo kitana; wiyasiya kalakala kawonomola, Godokono Bukalo tabo idite ma kunu gena, "Piyate Godokono tuputupupima: deda:ona, iba:te ebe nanitabokobi midi tanalodo nanitabo igilo kelae:ma:na." ¹² Ega:walo ebenu Bukalo tabo idite ma kunu kegena, "Piyate ebenu iyaiya Totomu Tabo bilibilinomamo eba tudila:onaloni idi kapiya adikanalea: no, me opo epo magumulo ibinamate nanitabo igilago bilukulinama:na;" wiyasiya nale dopamo ma kunu gemo, ebako lumagite me opolo kokolina. Ebema: me tanalo kawo tanalonomola, Godote ebenu Bukalo a niyatua mena, Totomu Tabamo tuduwata tanalo ega:walo nanitabokobi midi tanalo, ebe netewa tanalate iyaiya ba:pola:na, ibi kapiya:

¹³ Ebema: nanitabola, ale Godokono Totomu Tabo adikanale mabuma: ebete a temeteme magumulo kilukulinama: degiya, wiyasiya Kelisote a nilakapoiameloni ebe temeteme uwateamete ebo a:iya. Iyo, me gabodo ebete aimano kuba osiyodilole tanalome temeteme magumune a iyalo owagaiya. Numa:la; Kelisokono a:e tanalome magumu kawokalima: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu gena, "Epate lumagi idi anakapuima: ebenu ape kewamo diyati:ma:na; ebe lumagite ebenu kuba osiyodilole mabuma: Godokono ololo apulo olopoligoa: temeteme belawenakomene." ¹⁴ Me mabuma: Ya:su Kelisote

† 3:10 Totomu 27:26 †† 3:11 Gal 2:16 ‡ Buka ka:la:mi-
oledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Ya:suko tuputupu-
dawanomola, ebete kuba idi kosiyodilonakia: Wiyasiya ebete kewa

kewa olotolowalo da:iya, ebete ebenu ubi ebo iyatiya, ebenu a:e tanalome aimano kuba osiyodilole tanalome temeteme wiya kuwateama; ega:walo ebe ubila ebenu Uliyanate aimano nanitabokobi midi tanalome magumulo kokolinama: Iyo, Godote Yu epo kowalubili:ma: dopamo nanitabonomolo egiya, wiyasiya ebete Kelisokono a:e tanalome Yua:piatame gigiyu atumu a:ka:iyamidiya, ibino ilukuli magumulo Godote ibi wadenomamo kowalubilinakoma; ebete dopamo A:ibalayamako keba kunu kowalubinakile eba kunu.

Godote Dopamo A:ibalayamatamo Kebe Tabo Nanitabolo Degiya Ebe Tabono Elawo Ebenu Iyaiya Totomu Tabono Elawote Kadikamidaliya:

¹⁵ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala; nale me opo epono osiyodilo tanalo idi uli taboma: midite ebe tanalome la: kiyatulaemamota. Ma kunu epono ololo apulo netewa dubate ibino nopo iyatite bae kapimiya denaoma:na; walome tetelo ibi magumulo idite ebe nopono tabo gito adikanalema: modoboa; iyo, iba:godolo gabote a:kitanamene ebe tabo iyakobi ka:midima. ¹⁶ Eba kunu Godote ebenu Bukalo iyaiya tete epetapilo ebenu nopo A:ibalayamatamo eba iyatilo tabo nanitabolo ebo genaki, ebete ebe ega:walo ebenu walonepi kowalubilinakoma; wiyasiya numa:la; ebe tabono tanalate A:ibalayamakono walonepi bilibilinomono tanaloma: unulo eba pola:nalo, ibino kawo magumu ebe walonedawa kapiyanomono tanaloma: gena, ebe dawa ebe Kelisotela. ‡

¹⁷ Ebema: naimano kawo iyatulame tanalo ma kunula. Dopamo tetelo Godote ebenu nopo eba iyatilo kebe tabo nanitabolo degiya, ebe tabono elawote uwomu: tetelo a:kolopoligonamene. Iyo, 430 ulama epetapi da:petoia, ebe tetelo Godote ebenu Totomu Tabo epatame dikalamiya, ebe Totomu Tabono elawote modoboa:noma: ediya ebenu dopo tabono elawo kadikamidalema: ¹⁸ Ebema: numa:la; Godokono wadewade walubi tanalate Totomu Tabamo tudila: o tanalome epatame nemaimiotaleka; a biyatawaona: ebete dopamo nanitabolo degiya ebe dopo tabono elawote iyalo olopoligiya. Wiyasiya eba kunua: Godote A:ibalayamatamo nanitabolo degiya, ebe nani tabo kapiyado wadewade walubi tanalo ebetame gito ikameonaki, A:ibalayamakono osiyodilo tanalo ididoma: Me mabuma: a iyatawala, ebe nani tabono elawote uwomu: tetelo eba itanalo, me tetelo a mabuma: atumu wade woko ebe kosiyodilona. ‡‡

Godokono Totomu Tabono Woko Osiyodilo Tanalo

¹⁹ Ebema: mabu keleka: A:ibalayamakono walogabo apune Godote Totomu Tabono iyaiya tanalo epatame dikalamiya? Nanitabola, Godote ebe osiyodilo tanalome do ubi iyatiya, me opo epate aimano kuba osiyodilole

olotolowalo aimano kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo uwa-
teamete, ebenu uwomu: tetelo ebe kuba tanalate ebegodolo eba
pola:nalo ebete a mabuma: ebe kuba ebenu kalimamo ba:mula:lea-
menamene. †† 3:13 Lom 8:3; Totomu 21:23 ‡‡ 3:16 W Mabu
12:9 ‡‡† 3:17 Maimi 12:40 ‡‡‡ 3:18 Lom 4:14

tanalo wadenomamo kiyatawaoma: A:ibalayamakono walone gudu idino pe teta:mo. Numa:la:, ebe walone gudu ebe Godote pokono tanaloma: tabo A:ibalayamatamo nanitabolo degiya ebe gudula, iyo, ebe Kelisotela.

Ega:walo me tanalo idila. Dopamo tetelo Mosesete Godoko ega:walo me opo epo tetenomolo eba utinalo, Unu Duliomolono nopopiate Godokono Totomu Tabono iyaiya tanalo ebetamo ebo ikameiya, ebete ebe Totomu Tabono nopo ibi wadenomamo kiyatulama:.¹²⁰ Wiyasiya walone tetelo kebe oli nopote atamo Kelisogodone ka:pemaigiyale, ebe nopono tanalo iyanomola mabu Kelisoko ega:walo Godoko ibi kapiyanomola. Ebema: numa:la:, opo lumagi idite Godoko ega:walo a tetenomolo utia:no, ebe tetelo ebe a:ka:tuwa: me opamo piya ebenu nopo a ka:piyatuaema:.²¹ Ebema: la:imano woki keba kunula:ka:? Godokono Totomu Tabono nopote Mosesedo da:pemaigiyale ega:walo Godokono nani Tabonomo Ge Tanalono nopote Kelisogodone da:pemaigiyale, ebe netewa nopo magumulo gowela tanalo ba:kitanale? Ao, kitana:! Gabote nitaniyataleka: ale totomu tabo ida:mo tudila:o tanalodo nanitabo igilo kelaema:, Godote a ebe gabodo tuputupupima: eba midinalo ebenu nopo idi atamo a:kikaeamiyana:.^{††22} Wiyasiya ebenu Bukalo ebete a niyatuaemena, me opo epo bilibilinomate kuba osiyodilole tanalono elawo magumulo ilukulina, iba:te nanitabo igilo laema: ka:modobona:. Me mabuma: epate ibino osiyodilole tanalono elawo nanitabokobi midia:no Ya:su Kelisoko kapiya nanitabokobi da:midina, Godote ebe tanalodo kebe walubi tanalo iba:tamo ikalaema: dopamo nanitabolo degiya, ebe tanalote iba:tamo nanitabonomolo ka:pemaigamene.

²³ Nanitabola, Godote ebenu Nanitabokobi Midi Tanalono nopo awokalimia:no, dopamo tete geyageyanomolo nanitabokobi midi tanalono pe teta:mo a opo epate ebenu Totomu Tabono elawo magumulo ilukulinaima:, kuba osiyodilolepiate gabamanino idoko motolo keba kunu kilukuline eba kunu.^{‡24} Iyo, Godote ebenu Totomu Tabo atamo dikaeamoiya, ebenu ubi ma kunu iyatiya, ale ebe tabono elawo magumulo eba ilukulinalo ebe tabono iyaiya tanalate Kelisokono pe teta:mo a wadenomamo iyatuamenapete, ebene ale ebegodone ebenu oli nopo idi dolowioma: ebe nanitabokobi midi tanalodo ebenu tuputupupima: ebo keda:omalema:.^{‡25} Ebema: kalakala kawonomola, a me tetelo Totomu Tabono elawo magumulo kilukulina:, iyo, ebe tanalono elawote agodone iyalo olopoligiya, nanitabokobi midi tanalote da:pemaigiyale ebe tetelo.

²⁶ Numa:la:, Ya:su Kelisoko magumulo la: bilibilinomate ebe nanitabokobi eba midinalo Godokono gudima: beda:onamata.^{‡27} Iyo, la:le obama waduba:midaole tanalo Kelisoko magumulo elawimata, ebema: me tetelo la: ebenu oli okoli tanalago wapata:lamena-

mata, lumagite oli kaliku pulite kalakalago keba kunu kepata:nakole eba kunu.^{‡28} Ebema: nanitabola, la: Ya:su Kelisoko magumulo eba ilukulinalo, la: piyate Yu epoma: deda:wenama ega:walo la: piyate Yua:pima: deda:wenama, la: piyate epetapino wiya: woko dosiyodilawenama ega:walo piyate la: a:ka:tuwa: la: kowalubila:ema: mani woko dosiyodilawenama, la: piyate dubuma: deda:wenama ega:walo la: piyate kamiyaema: deda:wenama, Godokono umi magumulo la: bilibilinomo kapiya eponomolata, la: iyaiya epoma: keda:wena:.^{‡29} Iyo, la: bilibilinomo Kelisokono epolata, ebema: la: A:ibalayamakono nani walone gudima: eba eda:onalo, Godote ebetamo uwomua: walubi tanalo ikameoma: nanitabolo degiya, la: atumu Godogodone atu walubi tanalo ba:kelawenakomata.[§]

Godokono Nani Gudino Tanalo

4 Ebema: nale uli tabo idi ma kunu gemo. Kawo dubu idino moto epo magumulo ebenu nani gudu ega:walo wiya: wokopi iba:te kapimiya ilukulina. Nanitabola, walone tetelo ebe gudute ebenu nabilwigodone inamabu bilibilinomo ega:walo elawo kuwatemene, wiyasiya ebenu nabiwite ebenu tanaloma: kebe tete modoboma: kegiyale, ebete ebe kawo teta:mo maiga:no dopamo ebe a:ka:tuwa: ebenu ubilo tanalo idi kosiyodilona:. Iyo, ebete da:pesoma: eba eda:nalo, ebenu nabiwite piyatamo elawo dikalamiya iba:te ebenu dawalipima: ega:walo iyatulamepima: keda:onama:, ebete ebe kawokawopino tabamo gito tuduwatanako, ebenu nabiwino wiya: wokopiate ibino woko namutupiatamo keba kunu ka:tudila:onake eba kunu.³ Ebema: a atumu, kuba uliyana magumulo piyate me opolo ega:walo tobolo unulo kawokawopima: deda:ona, a dopamo ibino elawo magumulo ilukulinaima: aimano tepo magumuno iyatawa tanalote kawoma: eda: teta:mo.^{§14} Ebene ebe tetenomote Godokono ubilo modobonomolo da:pemaigiyale, ebete ebenu Gudu me opamo ebo palibiya, iyo, ebete kamiyaale idino tepo magumune awokalate a opo epago Godokono Totomu Tabono elawo magumulo okolinami.^{§15} Numa:la:, ebete eba kunu osiyodiliya, a piyate eba:go Totomu Tabono elawo magumulo dilukulinaima:, ebete a ebe elawo magumune eba wagailo ale Godokono nani gudima: ebo keda:omalema:.

⁶ Ebema: kalakala kawonomola, mabu a nanitabokobi midipiate me tetelo Godokono gudima: deda:ona:ma:, ebete ebenu Guduno Uliyana atamo ebema: palibiya ebete aimano tepo magumulo ka:pokolinama: Numa:la:, ebe Uliyanate ado Godoko Abama: eba ka:minalo ebe da:toweomenako ebe dawala.^{§17} Ebema: nanitabokobi mididawa, a:ma: dopamo Totomu Tabono wiya: wokodawama: eba eda:nalo kebe temeteme magumulo dokoliawenamiya, a:ma: ebe temeteme magumune iyalo nemaigawete me tetelo wiya: wokodawama: walo keda:wena:, a:ma: wiyasiya Godokono nani guduma: eda:nata. Ega:walo me tana-

† 3:19 Lom 5:20; Ali 7:38 †† 3:21 Lom 8:2-4 ‡ 3:23 Gal 4:3 ‡† 3:24 Lom 10:4 ‡‡ 3:26 Yon 1:12

‡‡† 3:27 Lom 6:3 ‡‡‡ 3:28 Lom 10:12 § 3:29 Lom 4:13 §† 4:3 Kol 2:20 §†† 4:4 Yon 1:14; Lom 1:3 §‡ 4:6 Lom 8:15-17

lo idila. A:ma:le ebeno guduma: deda:wena, ebema: Godote ebeno gudi mabuma: kebe wadewade tanalo iyalo dogodogokobi da:midiliya, ebe iyaiya walubi tanalo ebete a:ma:tamo uwomua: tetelo gito bikame-onakoma:ta.

Polote Galesiya Sosi Epono Tanaloma: Woki Bilibili Tanalo Dawokalimiya

⁸ Numa:la:, dopamo la: Godokono nanitabo tanalo iyatawa:noma: eba eda:onalo, epetapiate kebe kubakuba uliyana kamamatelene la: ebe uliyano temeteme ikalame tanalono elawo magumulo atumu nilukulinaimata. ⁹ Wiyasiya me tetelo la: Godokono nanitabo tanalo uimata, ebete iyalo tetelo la:imano tanalo nanitabolo dulamelelametiyala ebe dawala. Ebema: la: ebe nanidawama: eba gelanalo, mabu keleka: la: ubi diyata:wenama, la:le dopamo kebe kubakuba uliyano temeteme magumulo kilukuliawenaima la: ebe atu uliyano tanalomo walo ka:kolobila:ema:? Eiyee, ebe uliyante nigologopimu ilukuliona, iyo, ibino elawo nanitabolo kitana: la: kowalubilitama:! Ebema: la: ubi beda: mabuma: kiyata:wenama ibino elawo magumulo walo ka:kilukuliawenama:? ¹⁰ Eiyee! La:imano wokiate kubakubaote, ebene Yu epono osiyodilole magumulo iba:te kawokawonomoma: degelana, ebe iyaiya egelano tanalo, ega:walo oli saganano tanalo, ega:walo kawokawo soliyomuno tanalo, ega:walo ulama epetapino kawokawo osiyodilole tanalo, la: atumu ebe tanalo kawokawonomoma: gelanamata! ¹¹ Ebe mabuma: nale la:imano nanitabokobi midit tanaloma: woki bilibilima: editamo. Nale la: magumulo kebe woko kodakodalo kosiyodilimo, diyala, ebe wokono da:ima:te iyalo a:kubakubaiya!

¹² Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, nale la: toweolaemata, nale dopamo la:go kapiyama: keba kunu ka:pedimo, modobola la: eba kunu nago kapiyama: eda:wete na nibaminatena:la:. Iyo, dopamo la:le temeteme natamo kikanama:wenakia:, ebema: la: niyaniyata, me tetelo temeteme natamo ikanaema: akowagilima:la:. ¹³ Nanitabola, natamo dopamo demaigi, la: ebe tanalo iyatawalata, ma kunu gabugabute na dunamiti, na ebe tanalodo wade tete umite Godokono Wade Tabo la:tamo ebo kiyawaimo. ¹⁴ Ebe tetelo naimano gabugabuno tanaloma: la: na eba walubinilo mibo tanalote la:tamo emaigi, wiyasiya la:le na malogonea:no, la:imano tepo magumuno wokilo la:le na Godokono Unu Duliyomolono nopodawa idi keba kunula:ka: eba kunu da:midina:ima, naimano tabo kiyawao tanalo ubia:noma: keda:wea:, iyo, la:le na Ya:su Kelisoma: midina:wete na kalakalago ebema: lawenimata. ¹⁵ Numa:la:, ebe tetelo la:godolo na mabuma: ditanati, ebe kalakala beda: kawonomola:ka:! Ebema: beda: tanalote kemaigile la:imano kalakala ebo kanakapuima:? Nanitabola, dopamo la:le na mabuma: ubi ma kunu iyatimata, gabote nitana-taleka: la: magumulo idite ebeno wadewade balidi magobelete natamo gito bikanamena: ¹⁶ Wiyasiya nu-

ma:la:, nale me tetelo Godokono nanitabo tanalo la:tamo walo dakawokaliminamo, ebe mabuma: la: epetapi la:imano wokilo na nilakapoinamea:no la:le na la:imano goweladawama: midininamata!

¹⁷ Nanitabola, piyate Godokono mailamo a:da: tabo da:kiyawaonaka, iba:te la:imano tanaloma: ibino ubi kawonomamo ma kunu iyatina, iba:te la:imano woki kubailamete, la: ega:walo na, a iyaiya kalomoema:, ebene la: ibino tanebapima: eba eda:olo la:imano ubi iba:tamo atumu kawonomamo ebo kalomomamota. ¹⁸ Ebema: numa:la:, lumagi idite la: nanitabo gabodo kowalubilitama: ebeno ubi kawonomamo diyatimene, ebe tanalo wadenonomola. Iyo, nale la:godolo luta tetelo ega:walo nale luta: tetelo, la:le ebako wade iyatulamedawatamo ubi diyata:ema, kuba:nola, naimano kalakalate ebema: kitanamene! ¹⁹ Wiyasiya la: idawano gudua:, la: naimano wadewade nanitabokobi midipi gudinomolata, ebema: nale la: mabuma: diyatawitamo, ebe temeteme tanalo ebe kamiyaletete gudu alaima: temeteme diyatawanako eba kunula! Nanitabola, ebe temeteme tanalote nagodolo kitanamene la:le la:imano nanitabokobi midit magumulo Kelisoko keba kunula:ka: ebako epoma: deda:ema ebe teta:mo, ²⁰ ebema: numa:la:, la: mabuma: nagodolo ditana ebe woki bilibili tanalo da:pesoa:. Me mabuma: nale naimano ubi tanalo kawonomamo ma kunu iyatitamo, gabote ditanamene nale me tetelo pete la:go kapimiya ilukulite Godokono nani tabono tanalomo la: diyatulametama, ebe atu tetelo naimano nilakapo awokalimi tanalomo la: kowalubilimamota!

A:igako Ega:walo Selako Ibino Uli Tabono Magumu Tanalo

²¹ Ebema: la: piyate Godokono Totomu Tabono elawo magumulo walo ilukulima: ubi diyata:wenama, la: me tanalo na nanana:la:. Mosesete Godokono Buka magumamo kebe Totomu Tabo kakuloliyale, la: modobola:ka: ebe Totomu Tabono kawo magumunomo nanitabonomolo laema:? ²² Numa:la:, Godokono Bukalo tabote me tanalo awokalimina, A:ibalayamate dubu gudi netewa ulamiya, dopo gudute ebeno wiya: wokodawa kamiyaledgeone awokalate, idite ebeno nani kamiyaledgeone akawokaliya. Ebene dopo gudute epono kateneno ubi tanalodo eba awokalalo, gudu idite wiyasiya Godokono anoano tanalodo awokaliya, mabu dopamo ebete A:ibalayamatamo tabo nanitabolo egiya ebeno kamiyaletete ebe gudu kalaimene. ^{††}

²⁴ Numa:la:, ebe kamiyaletete netewano tanalo ebe a iyatuaema: uli taboma: eda:na, ega:walo me tanalono magumu ebe ma kunula. Netewa kamiyaletete ebe Godote iyaiya nopo epatamo dawokalilamiya ebe netewa tanalo keba kunula:ka: eba kunula. Dopo kamiyaletete A:igate wiya: wokodawama: deda:nami, ebema: ebete kebe gudi kalailamiyaletete ebe gudi ebe atumu wiya: wokopima: keda:iya. Ebe mabuma: A:igako ebe Godote Sainai Ununomo Damelalo dawokalimiya ebe Totomu Tabamo tudila:o tanalono nopo keba

† 4:10 Lom 14:5; Kol 2:16

†† 4:22-23 W Mabu 16:15; 21:2; Lom 9:7-9

kunula:ka: eba kunula, iyo, piyate ebe nopono elawo magumulo dilukuliona ibi wiya: wokopila, iba:te woko osiyodilo magumulo kawokawo temeteme kapiya biy-atawaonakoma:na:. ²⁵ Ega:walo a iyatawala Sainai Damelate Ala:biya opolo itana, ebema: ebe damela ebe ulila, ebe Yelusalema kawo duliynomolola, mabu me tetelo Yelusalemalo dilukuliona ebe Yu epo bilibilinonate Godokono Totomu Tabono elawo magumulo eba ilukulinalo wiya: wokopima: eda:ona.

²⁶ Wiyasiya Godokono Unu Duliynomololo ditana ebe oli Yelusalema duliynomolono tanalo iyanomola. Ebe duliynomolo ebe A:ibalayamakono nani kamiyale Selako keba kunula:ka: eba kunula, iyo, ebe a nanitabokobi midipino menokola, ebema: piyate nanitabokobi midi magumulo dilukuliona iba:te ibino temeteme woko magumune iyalo maimiote, me tetelo woko osiyodilo magumulo tutupima: eba eda:olo wiya: temeteme woko walo a:kosiyodilonama:na:. ¹²⁷ Numa:la:, Selate tete geyageyanomolo gudua:noma: eba eda:nalo, Godote kebe nani tabo ebenu awi A:ibalayamatamo dopamo degiya, ebete ebe tabo malagidilolo Selako ebo walubiyi Aisa:keko kalaima:. Ebe mabuma: Godokono Bukalo tabo idite ma kunu gena, "Ta:li kamiyale, modobola a:ma: nekalakala!

Iyo, a:ma: dopamo gudu alaimia:noma: deda:wenamuya,

a:imano tabo madodo unamo adipatelo

kalakala kawonomamo nawokalima:!

Nanitabola, epate poko kuba ta:li kamiyalema: dege-lanamiya,

ebe kamiyaletete gudi bilibilinomo kulaemene,

ebene ebenu gudino uwomute

dopamo daidiya ebe kamiyaleno gudino uwomu ka:nodolimene." ††

²⁸ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, la: Godokono gudilata mabu ebete iyalo tetelo la: walubilima: nanitabonomolo degiya, la: ebe tabono elawo magumudo awokalaimata, Aisa:kete dopamo ebenu nani tabono tanalodo keba kunu kawokaliyale eba kunu. ²⁹ Nanitabola, A:ibalayamako tetelo ebenu gudi magumulo potele epono kateneno ubi tanalodo dawokaliya, ebe dopo gudute ebenu ekawitamawokawo temeteme ikamenaki mabu ebe iyatawala, ekawite Godokono Uliyanano anoano walubi tanalodo awokaliya. Numa:la:, me tetelo atu tanalote walo na:kemaigana, Totomu Tabono elawo magumulo wiya: wokopima: deda:ona, iba:te kawokawo temeteme a tutupima: eda:opiatamo ikaeamenaka. ³⁰ Ebe mabuma: Godokono Bukalo tabote a keba kunu kiyatuame-nale? Iyo, Godote A:ibalayamako ma kunu aniya, "Modobola, a:ma: wiya: wokodawa kamiyale ebenu gudago la:godone iyabaiamo nalibola:. Nanitabola, a:ma:le a:imano nani kamiyalegodolo duma:wia, ebe nani gudunomago a:imano dopo gudute a:imano dogodogo inamabu magumulo kapiya apu idi a:ke-laemene, ao, ebe dogodogo inamabuete a:imano nani

gudu kapiyagodolo na:pola:namene!" ³¹ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, wiya: woko temetema:go dosiyodilona a ebe kamiyaleno gudi keba kunula:ka: eba kunua:. Ao, a nanitabokobi midi magumulo tutupima: eda:onama:, ebema: a nani kamiyaleno gudila ega:walo ale aimano Nabiwigodone wadewade walubi tanalo buwatanakoma:.

Kelisoko Magumulo Tutupima: Deda:ona Iba:te Totomu Tabono Elawo Magumulo Walo Ilukulinama: Modobola:

5 La: numa:la:, Kelisote kewa olotolowalo a tutupima: a:midiya ale ebenu tutu okoli magumulo nanitabonomolo kilukulinama:, ebema: modobola la: ebe tutu okoli magumulo kodakodalo eba lamota:onalolumagi idino wiya: temeteme woko tanalono gubi magumamo walo akonopila:oala.

² Naimano tabo wadenomamo nolowiala:. Na Polote me tanalo la: Yua:pi dubu analemata, la: lumagi idino kuba wokiamo tudila:wete Yu epono tama itamida pukala la:imano apa:mo delawa:ema, ebe tanalodo la:le la:imano woki ma kunu kawokalimamota, Kelisote la: mabuma: dosiyodiliya la: ebe tanalo dologala inamabuma: eba midinalo iyabaiamo ba:idiloma: wagenamata. ³ Ebema: nale la: kapiya tete ida:mo kawiya walo nakanalemata, la: magumulo dubu idite Yu epono tama itamida pukala delaemene, ebe tetene wagilimite ebete Totomu Tabo epetapino tanalo bilibilinomamo na:tuduwatanakomene ebenu kuba wiyate ebetamo pekapoma:! ⁴ Eiyel! La: piyate Godokono Totomu Tabamo tudila:o tanalodo ebenu tuputupupima: eda:oma: dowagela:wenama, la: a:ka:tuwa: la: Kelisogodone iyalo iyailimata, iyo, la: Godokono nilakapolo gito ikaeame tanalone olobila:iyamata. ⁵ A nanitabokobi midipiate wiyasiya olowiolo nemakopelenama:, Godote aimano nanitabokobi midi tanalodo woko eba osiyodilonalo ebe a:ka:tuwa: ebenu Uliyanano elawamo a ebenu nani tuputupupima: ka:midimene. ⁶ Ebema: nanitabola, a Ya:su Kelisoko magumulo eba ilukulinalo, ale Yu epono tama itamida pukala iyalo delawiyama: ebe kawo tanaloda:, ega:walo ale lawea:pima: deda:onama: ebe tanalo atumu kawo tanaloma: keda:na:. Numa:la:, kapiya tanalonomote kawoma: eda:na, ebe tanalo ebe aimano nanitabokobi midi tanalote aimano nilakapo awokalimi tanalodo woko dosiyodilona ebe tanalola. ⁷

⁷ Eiyel! La: dopamo la:imano nanitabokobi midi gabodo elawonomamo tolaimata, sukulu gudino kalakala egelalo iba:te keba kunu ka:pui:lonake eba kunu. Ebema: la:imano agowa ukamidadawama: potele kedile? Iyo, la:le dopamo Godokono nanitabo tanalo olowiawete ebe tanaloma tudila:o dowagilima:ima, ebe tanalo pokono osiyodilo tanalodo katepaima? ⁸ Numa:la:, Godoko la:imano agowa ukamidadawa:, ao, ebe dopamo la: nanitabokobi midi tanaloma deka:lamitia ebe dawala.

† 4:26 Yu Epo 12:22; Awo 21:2,10 †† 4:27 Ais 54:1 ‡ 4:28 Lom 9:7 †† 4:29 W Mabu 21:9-10; Yon 8:35

‡‡ 5:6 1Kol 7:19; Gal 6:15

⁹ Ega:walo me tanalo idila. Epate ma kunu gelana, “Palowa bae kokalima: kamiyaletе gamagamaimino tuwae inamabu kelenomo palowago dekapiyailaemene, baete a:ka:tuwa: ebo kegagama-mamene.” Ebema: numa:la:, eba kunu la:imano tane-ba magumulo kuba woki da:pesonomote ditana, ebe a:ka:tuwa: kawoma: ebo keda:mene. ^{†10} Wiyasiya kalakala kawonomola, la:la, nala, a bilibilinomate Kawodawa magumulo kapiyama: eba eda:onalo na me tanalo nanitabokobi na:midinamo, na me tetelo la: walo dakanaletama la: me tabono tanalone a:kolobi-la:ema. Ebe mabuma: potele woki bilibili tanalo la:tamo ikalaema: dowagelena, na ebe lumagino tanalo iyatawa:, wiyasiya Godote ebena tanalo eba iyatawalo kuba wiya ebetamo nanitabonomolo kikaemene! ^{††}

¹¹ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, numa:la:. Nale Wade Tabo kiyawao magumulo nanitabokobi midipi dubate Yu epono tama itamida pukala laema: ibi nanaletaleka:, Yu epo magumulo idite natamo temeteme a:kikanamena:. Nanitabola, dopamo nale ebe tanalo kawo tanalonomoma: genakimo, wiyasiya nale me tetelo Kelisote kewa olotolowalo da:iya ebe tanalono magumu kapiya awokalimilo tabo ebo kiyawaonakomo, iyo, me mabuma: epetapiate natamo dowate kawokawo temeteme gito ikaname-naka. ¹² Eiyе! Ibi piyate tama itamida pukala lawe tanaloma: la:tamo woki bilibili tanalo dikalametana ebe dubula, ebema: nale ibi mabuma: naimano ubi ma kunu iyatinamo, modobola iba:te la:tamo tanalo idi osiyodilola:no wiyasiya ibi a:ka:tuwa: ibino tama kubanomamo eba iyaililo ibino gudi osiyodilole gabote nolopoligadigamene!

Godokono Uliyanano Elawamo Ilukuli Tanalo

¹³ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, nanitabola, Godote la: ebena tutu okoli tanalamo eka:la:miata. Wiyasiya la: nanisiwale, ebena tutu okoli tanalo magumulo eba ilukulinalo, ebe tanalone la:le la:imano kateneno kuba ubi tanalamo tudila:oma: modoboma: akogelala:. Modobola la: wiyasiya la: magumulo epetapiate epetapi nilakapolo eba malagidilolenalo nowalubiuinakiyala:, wiya: wokopiate ibino woko namutupiatamo woko keba kunu kosiyodilone eba kunu.

^{†14} Nanitabola, Godokono Totomu Tabo bilibilinomo magumulo kebe totomute kawonomoma: keda:nale, me totomu ebe “A:ma: a:ka:tuwa: a:ma: demalagidilawena, eba kunu a:ma: tatalilo dokolina, modobola a:ma:le ebe lumagi nilakapolo nemalagidilona.” Iyo, potele me kapiya totomuamo nanitabonomolo da:tuduwatanako, ebete ebe tanalodo Godokono Totomu Tabo epetapi bilibilinomamo atumu a:ka:tuduwatanako. ^{†15} Wiyasiya gaagaate gowela tetelo keba kunu kowagelenake, eba kunu la: magumulo idite idi kubaima: daloua:wenakoma, la: nanisiwale! Diyala, la: bilibilinomate gowela magumulo da:ba:elaoma!

¹⁶ Ebema: nale la: analemata, Godokono Uliyanano elawamo eba wapata:lamenalo la:le la:imano kateneno kuba ubi tanalamo gito akotudila:oala:, ¹⁷ mabu lumagino kateneno ubi tanalate Godokono Uliyanano ubi tanalo eba odiyobolenalo, Godokono Uliyanano ubi tanalate ebe lumagino kateneno ubi tanalo atumuna:kodiyobolena. Nanitabola, ebe tanalate kubanomamo gowelana, ebema: la: nanitabokobi midipiate Godokono Uliyanano eba kalakalaiminalo, la:le la:imano kateneno ubi tanalamo gito tudila:oma: modoboa:. ^{††18} Numa:la:, la: Godokono Uliyanano elawamo ebena ubi tanalamo da:tudila:wenakoma, ebe tetelo la: tutupima: eba eda:onalo ebena Totomu Tabono temeteme tanalono elawo magumulo walo a:kilukuliawenama.

¹⁹ Nanitabola, epo iyatawanomola kateneno ubi tanalone kebe tanalate kemaimionale. Ebe iyaiya tanalole ebe kamiyaletе ega:walo buwelemele pilo tanalo, ega:walo tepo magumuno kuba daleyа woki awokalilame tanalo, ega:walo buwelemela:tamo kateneno kuba ubi tabo gela tanalo, ^{††20} ega:walo ida:da:lino uliyana amamalatele tanalo, ega:walo giwali osiyodilole tanalo, ega:walo gowelao tanalo, ega:walo apaminatеui tanalo, ega:walo lumagi idino inamabuma: dowo tanalo, ega:walo tepo magumune ela maiga tanalo, ega:walo lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe kapiya malagidilo tanalo, ega:walo epo iyaiya anagiyamidale tanalo, ²¹ ega:walo lumagi idino wade mailono tanaloma: dowo tanalo, ega:walo gamoda nio tanalo, ega:walo ilipo soliyomu osiyodilole tanalo, iyo, me ebe iyaiya kubakuba tanalo bilibilinomola. Nanitabola, piyate ibino kateneno kuba ubi tanalamo da:tudila:ona, iba:te ebe tanalo bilibilinomo ega:walo ebakobako kuba tanalo epetapi atumu a:kosiyodilolenaka. Ebema: nale la: dopamo kawiya keba kunu kanaletima eba kunu walo nakanalemata, la: nanisiwale! Piyate makomako kuba tanalo dosiyodilolenaka, iba:te Godokono Kawo Elawodawano duliynomolono wadewade dogodogo tanalo nanitabonomolo a:kuwatema:na:

²² Wiyasiya lumagino okoli magumulo Godokono Uliyanano da:imite demaigana, ebe da:imite golanomoma: eba eda:nalo ebe magumulo wadewade tanalate ba:pola:nama:na:. Ebe iyaiya tanalo ebe epetapi nilakapolo malagidilole tanalo, tepo magumuno kalakala tanalo, milo tanalo, temeteme magumulo kodakodalo lamota:ona tanalo, nigologolopiatamo nilakapo awokalimi tanalo, epetapi gito walubili tanalo, nanidawama: eda: tanalo, ²³ lumagi ebe a:ka:tuwa: ebe opamo iyati tanalo, ega:walo kateneno ubi tanalamo tuduwata: tanalo. Nanitabola, piyate makomako tanalo dosiyodilolenaka, ibi kuba osiyodilolepima: ka:la:ima: totomu tabo idite me opo kawonomolo kitana:. ²⁴ Iyo, numa:la:, piyate ibino kateneno kuba ubi tanalo elawoelawonomo danakapulamiya, iba:te Ya:su Kelisokono nani epoma: eda:ona. ^{‡‡}

† 5:9 1Kol 5:6 †† 5:10 Gal 1:7; 2Kol 11:15 ‡ 5:13 1Pit 2:16
†† 5:14 Lom 13:9

‡‡ 5:17 Lom 7:15-23 ††† 5:19 1Kol 6:9-10 ‡‡‡ 5:24 Lom 6:6;
Kol 3:5

²⁵ Ebema: modobola ale Godokono Uliyanano iyaiya ubi tanalo bilibilinomamo ba:tudila:onakoma; mabu ebete ebena nanitabo igilo atamo iyalo ikaeamiya.

²⁶ Ebe mabuma: a a:ka:tuwa: a walogoema: modoboa; iyo, ale mibomibo tanalo epetapiatamo gito a:kikalae-ma: ega:walo ale epetapino inamabuma: iba:tamo a:ka:dowaoma:.[†]

Nanitabokobi Midipi Magumulo Idite Idi Nilakapolo Nowalubinakomene

6 Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala; la: magumulo idite kuba osiyodilo tanalamo da:negamene, modobola la: piyate Godokono Uliyanatamo da:tudila:wenama, la:le ebe wadeno-mamo nowalubiyala: ebete kuba osiyodilo tanalona kolobigama:. Wiyasiya la:le ebe lumagitamo nilakapo awokalimi tanalodo ebe eba walubilo, ebe atu tetelo la: a:ka:tuwa: la:imano tanalo wadenomamo nulame-nakiyala; la:le Saitanakono elemasigi tanalamo atumu ka:na:guda:wekapoma:.^{††2} Ega:walo tete epetapilo la:imano iyaiya tepo magumune demaimionaka ebe mibomibo tanalo tutuma: ka:midila:ema; modobola la: epetapiate epetapi nowalubiinakiyala; mabu la: ebe osiyodilo tanalodo Kelisokono kawo totomuamo ba:tudila:onakomata.^{‡3} Wiyasiya la: nanisiwale. Godote a egegepima: eba genalo, wiyasiya a magumulo idite ebena wokilo ebe a:ka:tuwa: ebe kawodawama: da:midimene, ebe a:ka:tuwa: ebe a:da: kelemasigimene.

⁴ Ega:walo la: nanitabokobi midipi bilibilinomo magumulo, modobola idite damolama: eda:no ebe a:ka:tuwa: ebena woko osiyodilono iyaiya tanalo wadenomamo eba ulamenalo, ebena osiyodilole tanalo Godokono mulo wokiamo nanagilamenakomene, ebene ebete ma kunu kiyatawamene ebe osiyodilole tanalo da: wadewadenola: o da: kubakubanola: Iyo, ebe tetelo ebe lumagite nanitabokobi mididawa idino tanalo anagiyamidamea:no, ebe a:ka:tuwa: ebena okoli tanalo kapiya eba malagidilolo Godokono wadewade tanalo dulaemene, ebete nanitabo kalakala ebo kelaemene.^{‡†}

⁶ Ega:walo me tanalo idila. Kebe lumagite Wade Tabono iyatulame tanalo Godokono wokodawa idigodone duwatanako, modobola ebete ebe iyatulamedawa ebena maniamo ega:walo inamabu epetapiamo wadenomamo nowalubinakomene.^{‡†}

⁷ Ebene la: a:ka:tuwa: la: a:da: akomasigila:la; lumagi idite Godoko malogolo ebe daedaedawama: demalagidilona, ebete walone ilipo kawonomo kelaemene. Nanitabola, lumagite kebe inamabu ebena pali damelamo damiomene, walone tetelo ebe atu inamabuate da:noloma:na: ebete gito kenaomene.^{‡††8} Ebene lumagite ebena kateneno ubi tanalamo tuduwatate kuba tanalo damiomene, ebe osiyodilo tanalona a:e wiyate pemaigate ebe gito ka:pelaemene, wiyasiya ebete Godokono Uliyanano ubi tanalamo

tuduwatate wadewade tanalo damiomene, ebe tanalona ebetamo uwomua: igilo wiyate ka:pe-maigamene.⁹ Ebema: modobola a aimano wadewade osiyodilole magumulo elawoa:noma: a:keda:onama; mabu ale elawoa:noma: eda:oa:no walone tetelo a aimano wadewade wiya kuwatemalema; lumagite pali woko osiyodilo magumune wadewade inamabu keba kunu kuwatenakole eba kunu.¹⁰ Me mabuma: kebe tetelo a wade tete duminakoma; modobola a wade walubi tanalo biyatinakoma: iyaiya epo bilibilinomata-mo, iyo, ebe wadewade osiyodilole tanalo magumulo modobola ale dopamo nanitabokobi midipi kapiya alailame epo kawonomamo bemalagidilolenakoma:

Polote Leta Uwomu Apulo Galesiya Sosi Epo Walo Da:ka:totomulателиya

¹¹ Ebene me leta uwomu apulo na Polote na a:ka:tuwa: naimano kotamo tabo dakulolemo, la: me kapiyakapiya kawokawo akulole tabo nulama:la; iyo, lumagi idite me uwomu tabo kakulolea:

¹² Numa:la; piyate la: Yua:pi dubu kawiya danale-tanaka Yu epono tama itamida pukala kelawa:ema; ibi piyate ibi a:ka:tuwa: ibino unu tama osiyodilole tanaloma: dowalogolena ebe dubula. Nanitabola, iba:te ibino tabamo ebe temeteme la:tamo ikalamenakota mabu ibi me tanaloma: na:toletoleona, Kelisote kewa olo-tolowalo da:iya iba:te ebe tanalono nanitabo magumu dawokalima:na; Yu epo epetapiate ebe mabuma: iba:tamo kawokawo temeteme da:bikalaema:na.[‡]
¹³ Eiyee, ebe dubate tama itamida pukala kawo tanalonomoma: eba gelanalo, iba:te wiyasiya Godokono Totomu Tabo epetapi gito wakalaminaka! Ega:walo ibino kuba osiyodilo tanalo idi ma kunula, ibi ubila la: Yua:pi dubu iba:godone tama itamida pukala delawa:ema, la:le ibino ubi tanalamo eba tudila:olo ibi a:ka:tuwa: ibi ebo kowalogolema:na:

¹⁴ Wiyasiya naimano tanalo eba kunua: Aaimano Kawodawa Ya:su Kelisote kewa olotolowalo da:iya, nale ebe tanalono magumu kapiya eba awokaliminalo ebo bamamanamo. Nanitabola, ebe magumudo me opono amama tanalono elawote naimano tepo magumulo iyalo olopoligadigiya, iyo, me opono iyaiya amama tanalo kuwatemala: naimano ubi tanalate a:elaiya.¹⁵ Ebe mabuma: lumagite tama itamida pukala delaemene ebe tanalo kawo tanaloo; ega:walo lumagi idite lawea:dawama: deda:mene ebe tanalo atumu kawo tanaloo: Kapiya tanalonomote kawoma: deda:na, ebe tanalo ebe lumagite Godokono elawamo ebena oli gudumu dawokalamene ebe tanalola.^{‡††16} Ebema: numa:la; piyate me wokiamo da:tudila:onakoma:na; modobola Godokono milo ega:walo lumagitamo kuba wiya ikamea: tanalo ebete iba:tamo nikalamenakomene, mabu ebe epo kapiyate ebena nani Isalaela epoma: eda:ona, epetapia:

¹⁷ Ebene me leta uwomu apulo nale la: kawiya ma kunu analemata, Ya:sukono wiya: woko mabuma: na dopamo kawokawo temeteme magumulo eba okoli-

[†] 5:26 Pil 2:3 ^{††} 6:1 Ma: 18:15 [‡] 6:2 Lom 15:1 ^{††} 6:4-5 Lom 14:12 ^{‡††} 6:6 1Kol 9:11,14 ^{†††} 6:7 Lom 8:13

^{‡††} 6:15 Gal 5:6; 2Kol 5:17

nalo, iyaiya tete epetapilo nanitabokobi midia:piate naimano ape bugomokobi a:midinakiya, iyo, epate ebe bugomo naimano apelo eba ulamenalo ebo iy- atawaonaka, na Ya:sukono wiya: wokodawala. Num- ma:la:, nale dopamo iyaiya temeteme bilibilinomo epetapi uwatenakimo, ebema: me tetelo modoboa: idawate natamo temeteme idi walo ikanaema: †

¹⁸ O naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, mod- obola aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono nilakapo tanalote la: bilibilinomono tepo magumulo ni- tanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

† 6:17 2Kol 4:10

Epe

1 Na Polotela, Ya:su Kelisote ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila, mabu Godote ebenu ubilo na ebema: laweniya. Ebema: la: piyate Epesese duliynomololo Godokono epoma: eba eda:onalo Ya:su Kelisoko magumulo nanitabolo dilukuliawenama, nale me leta la:tamo palibomo. †

² Modobola aimano Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo la:tamo nikalaema:ta.

Godote Kelisokono Woko Magumudo Wadewade Tanalo Bilibilinomo Atamo Dikaeamena

³ Numa:la:, aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono Nabiwi ebe Godotela, ebenu ale Kelisoko magumulo dilukulinama:, ebete ebe tanalodo a wadenomamo kowalubinama: ebenu Unu Duliynomololo kebe wadewade tanalate da:pola:na ebe tanalo bilibilinomo ebete atamo gito ikaeamena. Me mabuma: modobola ale ebe kemoiomalema:! ††

⁴ Nanitabola, me opo osiyodilo wagilimia:no dopamo ebete a uwateiya, ale Kelisokono woko magumudo ebenu epoma: eba eda:onalo, kuba da:pesonomo idite agodolo itana:no ale ebenu ololo apulo talenanomolo eba kunu kelamota:onama:. Iyo, iyalo tetenomolo ale awokalaoa:no ebete a nilakapolo eba malagidiloenalo ^{‡5} ebenu ubi tanalo ebo iyatiya, ebe a:ka:tuwa: ebe kekalakalaima: ebete a uwatete Ya:su Kelisokono woko magumudo a ebenu nani gudima: ka:midima:. ^{‡6} Ebema: numa:la:, ebete poko kawonomamo demalagidilona ebe Gudugodone ebenu wade nilakapo tanalonomo atamo gito dikaeamiya, ebe mabuma: modobola ale ebe kemoiomalema:!

⁷ Nanitabola, Kelisokono kalimate deka:ka:liya, Godote a ebe kalimamo uwatete aimano kuba osiyodilole tanalo egeboleamete Saitanakono idoko motone gito wagaiya. Numa:la:, ebete iyaiya tanalo bilibilinomo eba iyatawalo ebenu mulo wokinomodo kebe tanalo atamo kawonomamo dikaeamiya, ebe nilakapo tanalono wade tanalo beda: kawonomola:ka:! ^{‡9} Ebema: numa:la:, Godote ebenu ubilo kalakalago diyatiya ebe nopo ebete dopamo owaminiya, wiyasiya me tetelo ebete ebe nopono tanalo atamo ma kunu awokalimiya, ebete ebenu wade woko Kelisodo kopoliyamene. Iyo, ebete me opolo ega:walo Unu Duliynomololo kebe epo ega:walo uliyana ega:walo

inamabu ega:walo tanalo epetapi bilibilinomo dosiyodiloliya, iba:te wadenomamo ka:pola:nama: ebete ibi bilibilinomo kapiya wokiamo kapiyakobi midilite Kelisote ibino Kawo Elawodawama: keda:nama: ebe ebo kiyatimene. Ebema: kalakala kawonomola, Godote kebe tete wadenonomoma: degemene, ebe tetenomolo me nopono tanalote nanitabonomolo ebo kemaigamene! ^{‡‡}

¹¹ Nanitabola, kebe tanalo bilibilinomate me opolo ega:walo Unu Duliynomololo demaimiona, ebe tanalate Godokono ubi tanalo kapiyado maimionaka, iyo, me opo osiyodilo wagilimia:no ebete dopamo ebenu wade wokido diyatiya, ebe nopono iyaiya tanalo iyama: ka:midilima: tanalo idite a:kemaigamene. Ebema: a awokalaoa:no Godote a mabuma: ebenu ubi keba kunu kiyatiyale, ebete eba kunu osiyodiliya, iyo, ebete a Kelisoko magumulo uwatete a ebenu epoma: ebo midiya. ^{‡‡12} Numa:la:, a Yu epo magumulo piyate Kelisoko dopamo nanitabokobi da:midiyama:, Godote ebenu nopo atamo dopamo ebema: awokalimiya ale ebenu wade osiyodilo tanaloma: ebe kemoionama:.

¹³ Wiyasiya me tetelo la: Yua:piate Godokono epoma: atumu a:keda:imata, iyo, la: Godokono nani tabono iyaiya tanalo dolowiaima, ebe Wade Tabono tanalodo la:imano igilo mula: tanalote eba awokalalo, la: Kelisoko nanitabokobi ebo midimata. Ebema: la:le Godokono nani gudima: eda:o tanalo kawokali:ma:ema:, ebete ebe atu tetelo ebenu Uliyana la:tamo ikalamiata, dopamo ebete nanitabonomolo keba kunu kegiyale eba kunu. ¹⁴ Numa:la:, Godokono Uliyanate a nanitabokobi midipi bilibilinomo magumulo bokolina, ebema: a iyatawanomola kebe wadewade tanalate aimano Nabiwi Godogodolo a mabuma: da:pola:na, ebe tanalo bilibilinomate a ebenu guda:tamo nanitabonomolo kemaimioma:na:, iyo, ebe tete ebe ebete a me opono temeteme tanalo bilibilinomone dowagaimene ebe kalakala tetela. Nanitabola, ebe tetelo ale ebenu wade osiyodilo tanaloma: ebe kawonomamo kemoiomalema:![§]

Polote Epesese Sosi Epono Tanaloma: Godotamo Da:towetoweonaki

¹⁵ Me mabuma: la:le Kawodawa Ya:suko nanitabokobi da:mida:wenama ega:walo la:le Godokono epo bilibilinomo epetapi nilakapolo demalagidilola:wenama, na Polote ebe netewa tanalo dolowimo, ¹⁶ ebe tetene

† 1:1 Ali 18:19-21; 19:1 †† 1:3 Epe 2:6 ‡ 1:4 Yon 15:16 †† 1:5 Yon 1:12 ‡‡ 1:7-8 Epe 2:7; Kol 1:14

‡‡† 1:9-10 Lom 16:25; Kol 1:16,20 ‡‡‡ 1:11 Lom 8:28-29 § 1:14 2Kol 1:22

wagilimite me teta:mo pemaiga nale la:imano tanaloma: kalakala tabo Godotamo ebema: adipatenakomo, iyo, ebe tanalote nagodolo kolopoligona: . Ebene naimano towetowe tabo ge magumulo nale la: eba malagidilolenalo ¹⁷ Godoko ma kunu ananakomo, ebene nanitabo tanalo dawokalimina ega:walo mulo woki epatamo dikalamena ebete ebe Uliyana la:tamo kikalametama:, mabu nanitabola, ebe Uliyanate la: magumulo eba okolinalo, ebete la: ka:modoboilae-ma:ta la:imano tepo magumulo Godokono nanitabo tanalo kiyatawaema: . Numa:la:, ebe Godo ebe aimano Kawodawa Ya:su Kelisote ebene Godoma: deka:mina ebe Elawodawala, iyo, ebe kawo alonomo magumulo dokolina ebe Nabiwila. †

¹⁸ Ebene nale tanalo idima: ebe walo ma kunu ka:toweomenakomo, ebete la:imano tepo magumuno gigiyu na:ilaemene la:le ebene iyaiya tabono nanitabo tanalo kiyatawaema: . Eba kunu la: me tanalo kiyatawaomamota, ebete la: nanitabola eka:la:miata la:le Kelisokono pe tanaloma: olowiolo wadenomamo kilukula:wenama: . Ega:walo la:le tanalo idi ma kunu ka:kiyatawaomamota, ebete la: ebene epatamo kebe tepo magumuno dogodogo tanalo ikalaema: nanitabonomolo degiya, ebe tanalono wade tanalo beda: kawonomola:ka:! ¹⁹ Iyo, ebe tetelo la: me tanalo idi atumu ka:kiyatawaomamota, a nanitabokobi midipi magumulo woko dosiyodilona ebene elawote kawonomoma: eda:na, idawano elawote ebe elawo a:kodolinamene.

Nanitabola, Godote ebe atu elawo kawonomamo Kelisoko a:e magumune dadipatiya, ebe ebene Unu Duliymolamo magatate ebene tumudi apuno Kawo Elawodawano okoli baiamo gito nowodimiya. ††²¹ Ebe mabuma: Kelisote ebolo Kawo Elawodawama: eba neda:nalo, ebene elawote iyaiya nopopi bilibilinomono elawo nodoilina, iyo, ibi magumulo piyate elawoelawonomoma: deda:ona ega:walo piyate elawoelawodopoma: deda:ona, piyate Unu Duliymololo woko dosiyodilona ega:walo piyate me opolo woko dosiyodilona, ibi bilibilinomate ebene ubi tanaloma na:tudila:ona. Ega:walo kalakala kawonomola, iba:te me tetelo keba kunu kowagelene, iba:te eba kunu uwomua: tetelo ebe kapiyatamo nanitabonomolo ba:tudila:ona:na:na:! ²² Iyo, nanitabola, Godote ebene elawo kawonomo Kelisotamo eba kunu ikamiya, ebema: Kelisote tanalo bilibilinomono Kawodawanomoma: eba eda:nalo, Godote ebetamo elawo atumu a:kikamiya sosi epono Watodawama: keda:nama: . ²³ Ebema: sosi epo ebe Kelisokono apela, mabu ebete iyalo tetenomolo Unu Duliymololo ega:walo me opo kawonomolo kebe wadewade woko kowagilamiyale, ebe iyaiya woko eba opoliyalelo ebete a sosi epodo ebene wadenonomo uwomu woko osiyodilona. ††

Godote Nanitabokobi Midipi A:e Magumune Wagailite Ibi Igilokobi Da:midiliya

2 Ebema: numa:la:, la: dopamo Godokono ubi tanaloma tudila:oa:no kuba osiyodilole magumulo eba ilukulinalo, la:le a:elaopima: eda:onaimata. ††² Ebe tetelo la:le me opono kuba osiyodilole gabodo eba tolamenalo, kebe Kubadawate Godotamo tudila:oa: epo magumulo woko dosiyodilona, la:le ebe dawano uliyana waloma:tanaimata. Iyo, tobolo unulo dilukuliona ebe kubakuba uliyanate potamo da:tudila:ona, la:le dopamo ebe atu Kubadawa la:imano Kawo Elawodawama: midinaimata. ††³ Nanitabola, dopamo a bilibilinomate kuba osiyodilolepi epetapiago kapiyakobi olowite eba kunu ilukulinaima:, iyo, ale aimano kateneno kubakuba ubi tanalo kawonomamo eba malagidilolenalo aimano apeno iyaiya kuba wokino tanaloma gito tudila:onakima: . Me mabuma: ale me opo epo epetapiya: eba eda:onalo, Godote a bilibilinomono tepo magumuno kuba tanaloma: kawonomamo dowate aimano kuba osiyodilole tanalono wiya ikaeaema: ebo giya. †††

⁴ Wiyasiya kalakala kawonomola, Godote a nilakapolo eba malagidiloenalo ebene nilakapo atamo kawonomamo awokalimina, ⁵ ebema: kebe tetelo ale aimano kuba osiyodilole magumulo a:elaopima: deda:onaima:, ebe tetelo ebete Kelisokono osiyodilo tanalodo a uwatete igilokobi gito midiya. Iyo, ebete ebene nilakapo tanaloma la:imano igilo eba kunu mula:lelamiyata, ⁶ ebema: nanitabola, Godote Kelisoko a:e magumune keba kunu kadipatiyale, a nanitabokobi midipiate eba:go kapiyama: deda:iyama:, ebe tetelo Godote a atumu igilamo eba kowadipaeatelo ebete ubi ebo iyatiya, ale ebene Unu Duliymololo Kelisokono Kawo Elawodawano elawo magumulo eba:go kapimiya ka:pola:nama: . ⁷ Numa:la:, Godote ebene nilakapo Ya:su Kelisokono osiyodilo tanalodo atamo dawokalimiya, ebe nilakapo tanalote kawonomoma: deda:na, ebete ebe tanalo uwomua: tetelo kawokaliminama: aimano igilo ebema: mula:leamiya.

⁸ Ebema: nanitabola, la: Godoko nanitabokobi da:midima:, ebe tanalodo ebete ebene nilakapo tanaloma la:imano igilo a:mula:lelamiata. Iyo, la: a:ka:tuwa: la:imano wade osiyodilo tanalo ida:mo la:imano igilo mula: tanalo kelawa:wea:, wiyasiya me tanalo Godokono gito ikame tanalola, ⁹ ebema: lumagite ebene igilo mula: tanaloma: amamalo ebe a:ka:tuwa: ebe adipatema: modoboa: . ¹⁰ Ebema: numa:la:, me tanalo nanitabola, a nanitabokobi midipi ebe Godokono iyaiya woko osiyodilole tanalola, iyo, ebete Ya:su Kelisokono osiyodilo tanalodo a olioli epoma: a:midiya, ale ebene woko eba osiyodilonalawadewade tanalo kosiyo dilolenakoma: . Nanitabola, a awokalaoa:no ebete ebene ubi iyalo iyatiya ale walone tetelo me iyaiya tanalo wadenomamo kosiyo dilole-nakoma: . ⁵

† 1:17 Kol 1:9 †† 1:19-20 Oale 110:1; Kol 1:11; 2Kol 13:4; Kol 2:12; 1:16; 2:10 †† 1:22 Oale 8:6 †† 1:23 Epe 4:10,15; Lom 12:5; Kol 1:18

†† 2:1 Kol 1:21; 2:13 ††† 2:2 Kol 3:7; Tai 3:3 ††† 2:3 Kol 3:6
§ 2:4 Lom 6:13 †† 2:6 Kol 2:12 ††† 2:9 1Kol 1:29-31; 2Tim 1:9

**Yu Epo Ega:walo Yua:pi Iba:te Kelisoko Magumulo
Kapiya Epoma: Deda:ona**

¹¹ Ega:walo me tanalo idila. Yu dubate ibi a:ka:tuwa: Godokono tama itamida pukala lawepima: eba ka:la:minalo, la: piyate Yua:pi magumulo dawokalawiyama, iba:te la: Godokono pukala lawea:pi-ma: ka:la:minakota. Iyo, iba:te ma kunu gelana la: Godokono epoa:, mabu iba:te ibino apelo kebe tama itamida tanalo me opo epono wokiamo delawiya, ebe tanalo Godokono ubi tanaloma: gelalo kawonomamo malagidilona. Wiyasiya numa:la:, la: Yua:pi epetapi piyate nanitabokobi da:mida:wenama la: atumu Godokono epolata, ebema: la: dopamo la:imano nanitabokobi midia: tetelo keba kunu kilukula:wena: naima, modobola la: ebe kuba tagala okoli tanalo wadenomamo nemalagidilala:.¹² Ebe tetelo la: Kelisago kapiyama: keda:wenamia:, ega:walo la: kapelapi-ma: eba eda:onalalo Godokono nani Isalaela epago atumu kekapiyawenamia:. Ebe mabuma: Godote ibi kowalubilinama: ibino ewoniatamo kebe iyaiya nopo kalomoiyale ega:walo kebe iyaiya wade tabo ka:kiyawaiyale, la: ebe tanalo iyatawaoa:no la: Godogodone wade tanalo idi laema: olowiolo kilukula:wenamia:, iyo, ebe tete geyageyanomolo la:le ebena tanalo nanitabolo kiyatawawenamia:.¹³ Wiyasiya kalakala kawonomola, la: piyate dopamo mululo dilukula:wena: naima, Ya:su Kelisokono kalimate la:imano kuba egebolelaema: deka:ka:liya, ebe kalimado Godote la: me tetelo tataliamo emagaelyata, iyo, ebete Kelisoko magumudo ebe wade tanalo nanitabonomolo osiyodiliya. ^{††}

¹⁴ Ebema: numa:la:, Kelisote kewa olotolowalo Yu epo ega:walo Yua:pi kapiya epoma: da:midiliya, eba kunu ebe a:ka:tuwa: ebe ibino milo tanalono nopoma: midiya ibi magumulo epetapiate epetapiago walo gowelaokapoma:. Iyo, ebe netewa tanebapiate gowelao magumulo iyaiya ka:pola:nama: ibi tetenomolo dopamo ditanami, ebete ebe kala ga:dimi ebena a: e tanalodo gito anabulimiya.¹⁵ Nanitabola, Godote dopamo Mosesedo Yu epatamo dikalamiya, Kelisote ebe iyaiya Totomu Tabo ega:walo pukala tanalo iyabaiamo alomiya, mabu ebe ubila Yu epo ega:walo Yua:pi ebete ibi bilibilinomo uwatete kapiya oli epoma: eba midililo, iba:te walo gowelaoa:no ebe magumulo kapimiya kilukulionama:. Iyo, ebete kewa olotolowalo da:iya ebe tanalodo Yu epo ega:walo Yua:pi ibino gowelao tanalo nanitabonomolo anakapumiya, ega:walo ebe atu tetelo ebete ibi bilibilinomo uwatete Godokono namutupima: keda:onama: ibi ebetamo walo a:kemagaelya.¹⁷ Me mabuma: Kelisote me opamo pete ebena Wade Tabo ma kunu pa:kiyawaiya, la: Yua:pi epetapi piyate Godogodone mululo dopamo dilukuliawenaima ega:walo a Yu epo piyate ebe niyakabodopolo dilukulinaima:, a bilibilinomate gowelaoa:no kapimiya kilukulionama:.¹⁸ Iyo, a Yu epo

ega:walo la: Yua:pi a bilibilinomatamo modobo gabote itana, ale Kelisokono osiyodilo tanalodo aimano Nabiwi Godokono ololo apuamo ka:pelaema:, ebe gabo ebe ebena kapiya Uliyanate dosiyodiliya ebe gabola.

¹⁹ Ebema: kalakala kawonomola, la: Yua:piate me tetelo Godokono ololo apulo kapelapimu kilukuliawena:, iyo, la: dopamo kapelapima: deda:wena: naima ebe tanalo iyalo olopoligiya, ebema: me tetelo la: Godokono kapiya alailamepima: eba eda:onalalo ebena gudi epetapiago kapiya epoma: eda:onamata.²⁰ Ebema: nanitabola, la: Yua:pi ega:walo Yu epo nanitabokobi midipi, la: Kawodawa Godoko amamateno iya motolata, iyo, Ya:su Kelisote detena la: bilibilinomo ebe motoma: eda:onamata. Ebe a:ka:tuwa: ebe nokola keba kunula:ka: ebako talena motono aloma: eda:na, ebena ebete ebena sosi wagilima: iyaiya daliboliya ebe wokopi ega:walo piyate Godokono woki awokalimipima: deda:ona ibi atumu, ibi bilibilinomo ebe motono kodakoda abo epetapima: eda:ona. Ebema: me tetelo ebete ebena elawamo ebe motono iyaiya kewa modoboilamete eba moga:lamolelo unamo ebo adipatena,²² ma kunu la: Yua:piate Kelisoko magumulo eba ilukulinalo, ebete la: ega:walo Yu epo nanitabokobi midipi, la: bilibilinomo kapimiya uwatetate ebena moto eteno inamabuma: midilitate la: ebo moga:lamolenata, ebe moto Godokono Uliyanate kebolo kokolinale ebe talena motola. [§]

**Godote Yua:piatamo Wade Tabo Kiyawao Woko
Polotamo Dikamiya**

3 Ebema: na Polote Ya:su Kelisoko mabuma: idoko motolo eba okolinalo la: Yua:pi Godotamo owadi-palatenakomata, iyo, nale ebena tabo la:tamo da:kiyawaonakomo ebe mabuma: gabamaniate na me idoko motamo iyatiniya. ^{§†}

² La: dopamo nanitabolo olowimata Godote me woko natamo ikanamiya, ebena nilakapo tanalote la: Yua:piatamo ditana nale ebe tanalo la:tamo kawokalima:, ^{§††3} iyo, ebete dopamo kebe tanalo kowaminiale, me tetelo ebete ebe wamina nopono magumu na iyatunamiya, nale ebe tanalo ebema: awokaliminakomo. Numa:la:, me leta magumulo na ebe tanalo awokalima:tepamo, ^{§†4} ebema: la: naimano iyaiya tabo ka:la:miole magumulo modobola la: Kelisokono wamina nopono magumu wadenomamo nelawiyala:, ebe tanalo ebe nale ebegodone dopamo diyatawiyamo ebe tanalola. ⁵ Nanitabola, me opolo dopamo dilukulionamiya ebe iyaiya epono tetelo Godote me wamina nopono magumu iba:tamo kawokaliminakia:, wiyasiya kalakala kawonomola, a tetelo ebena Uliyanate ebena wade-talena wokopiatamo awokalimiya, ibi ebete ebena sosi wagilima: iyaiya daliboliya ega:walo piyate ebena woki awokalimipima: deda:iya ebe wokopila. ⁶ Ebema: numa:la:, me wamina nopono magumu ebe ma kunula. Me tetelo Yua:pi

§† 2:10 Tai 2:14† 2:12 Kol 1:21; Lom 9:4†† 2:13 Kol 1:20
‡ 2:14 1Kol 12:13†† 2:15-16 Sek 9:10; Kol 1:20,22; 2:14

‡‡ 2:17 Ais 57:19‡‡† 2:19 Epe 3:6‡‡‡ 2:20-21 1Kol 3:11,16
§ 2:22 1Pit 2:5§† 3:1 Pil 1:7,13§†† 3:2 Kol 1:25§† 3:3 Epe 1:9-10; Kol 1:26

ega:walo Yu epo ibi bilibilinomate Wade Tabo nanitabokobi midi tanalodo Godokono wadewade walubi tanalo bilibilinomo kapimiya kuwatema:na; ega:walo iba:te ebena kapiya epoma: eba eda:onalo, Godote Ya:su Kelisodo ibi kowalubilima: kebe tabo dopamo nanitabolo ka:kiyawaiyale, ebe tabono tanalote ibi bilibilinomatamo kapimiya kemaigamene. †

⁷ Nanitabola, ebena woko na magumudo osiyodiloma: Godote ebena iyanomo elawo ebena nilakapolo natamo ikanamiya, iyo, ebe ikame tanalodo ebete na ebena wokodawama: a:midiniya nale Ya:sukono Wade Tabo epatamo ka:kiyawaonakoma: †⁸ Ebema: numa:la:, Godokono epo bilibilinomo magumulo piyate egegenomoma: deda:ona ibi magumulo na da:pesonomoma: eba eda:nalo, wiyasiya Godote na lawenete wade wokonomo natamo gito ikanamiya. Nanitabola, naimano woko ebe ebena tabo Yua:piatamo kiyawao wokola, iyo, Kelisogodolo kebe dogodogo tanalonomate da:pola:na, ebete ebe wadewade tanalomo epono tepo magumu dowalubilinako, na ebe tanaloma: iba:tamo ebema: kiyawaonakomo. ⁹ Ega:walo Godote ulama epetapi bilibilinomolo dowaminanami, ebete me tetelo ebe wamina nopono tanalodo woko keba kunu kosiyodilonale, nale ebe epo epetapiatamo atumu akawokaliminakomo. Nanitabola, me opolo ega:walo tobolo unulo da:pola:na, Godoko ebe inamabu bilibilinomo osiyodilodawama: eda:na, ebena ebete ebena wamina nopono wamina tanalo magumulo ubi ma kunu iyatiya, ¹⁰ ebete me tetelo ebena sosi epagodolo ebena mulo tanalono iyaiya wadewade tanalo kawokalilaema:. Iyo, ebe ubila ebe tanalodo Unu Duliynomololo dilukuliona ebe nopopi magumulo piyate elawoelawonomoma: deda:ona ega:walo piyate elawoelawodopoma: deda:ona, ibi bilibilinomate ebena mulo tanalo wadenomamo kuima:.

¹¹ Ebema: nanitabola, Godote iyalo tetenomolo kebe tanalote pemaigama: ubi diyatiya, ulama epetapi bilibilinomate eba petolamelo woki iyakobi midia:no ebete me tetelo aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono woko magumudo ebe tanalo nanitabonomolo osiyodiliya. ¹² Ebema: kalakala kawonomola, ale ebe magumulo eba ilukulinalo ebe nanitabokobi midi tanalodo ale Godokono ololo apuamo pelaema: tolea:noma: eda:onama:, iyo, gigiyute atamo a:iyamidalo itana. ¹³ Ebe mabuma: na Polote la: analemata, la:le naimano temeteme tanaloma: la:imano nanitabokobi midi magumulo elawoa:noma: akoeda:oala:, mabu naimano temeteme tanalate la: nanitabolo walubilinakota la:le Kelisoko mabuma: kamamawenama:.

Nanitabokobi Midipiate Kelisokono Kawo Nilakapo Tanalonomo Kiyatawaoma: Polote Tabo Da:kiyawaiya

¹⁴ Me mabuma: tete bilibilinomo epetapilo nale Nabiwi Godokono ololo apuamo pupamo pokolite la:

† 3:6 Epe 2:13,16-19 †† 3:7 Kol 1:25 ‡ 3:8 1Kol 15:9-10 †† 3:12 Yon 14:6; Lom 5:2

mabuma: ebe na:petoweomenakomo, ¹⁵ mabu nanitabola, piyate Unu Duliynomololo dilukuliona ega:walo piyate me opolo dilukuliona, Godoko ebe ibi bilibilinomono Nabiwila, iyo, ibi bilibilinomono igilote ebe kapiyagodone pena.

¹⁶ Ebena nale Godoko na:toweomenakomo, ebete ebena Uliyanano elawo ikame tanalodo la:imano tepo magumuno woki ka:kodakodailaema:. Iyo, ebe modobola la: kowalubilitama:, mabu kebe dogodogo tanalate ebena wade Alonomo Duliynomololo da:pola:na, ebete ebe wadewade tanalomo epono tepo magumu owalubilinako. ¹⁷ Ega:walo nale ebe walo na:ka:toweomenakomo, la:le Kelisoko nanitabokobi eba midinalo ebete ebe tanalodo la:imano tepo magumulo kokolinama:. Numa:la:, nilakapo kimalagidilo tanalo ebe wade pali damela keba kunula:ka: eba kunula, ebema: nale tanalo idima: Godoko ma kunu ka:toweomenakomo, ebete la: eba walubilinalo la:imano tepo magumuno dolodolote ebena nilakapo damela magumamo na:toamene, iyo, modobola nilakapo kimalagidilo tanalo kapiyate la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomono mabuma: neda:namene. ¹⁸ Eba kunu la:le Godokono epo bilibilinomo epetapiago woki wadenomamo kelaemamota, Kelisokono nilakapo kimalagidilo tanalote kawonomoma: deda:na ebe tanalo la:le kapimiya kiyatawaema:. O ebena nilakapo beda: kawonomola:ka:, iyo, ebe nilakapo tanalo lumagi idite modobutima: iyaiya modobulatole gabo nipo olena! ¹⁹ Ebema: numa:la:, me opo epo epetapiate Kelisokono nilakapo tanalono magumu nanitabonomolo a:kiyatawaonakoma:na:, wiyasiya nale Godoko na:toweomenakomo, ebete la: eba walubilinalo la:le ebe nilakapo tanalo wadenomamo kiyatawaema:. Nanitabola, me ebe gabodo ebete ebena wade okoli tanalomo la:imano tepo magumu kawonomamo detabokailamelelametamene, ebe tetelo la:imano osiyodilole magumulo la: ebe keba kunula:ka: eba kunu nanitabonomolo keda:omamota.

²⁰ Ebema: kalakala kawonomola, aimano tepo magumuno modoboa: tanalo ka:modoboilaema: ale aimano ubi alomo magumulo kebe wadewade tanalo uwatema: Godoko dananakoma:, ebe modobola ebe tanalo bilibilinomo atamo ikaeaema:, iyo, ebete atamo modobonomolo ikaeamete walo tete idilo gito ka:kikaeaemene, mabu ebena elawo tanalote aimano tepo magumulo woko bosiyodilona. ²¹ Ebema: me opono uwomu tete pea:no, modobola Kelisokono sosi epate ebe magumulo eba ilukulinalo ibino woko osiyodilo tanalo magumudo Godoko nowalagonakoma:na:, iyo, uwomua: tetelo amama tanalote ebegodolo nitanamene! Me tabo nanitabonomola, taula!

Nanitabokobi Midipi Bilibilinomate Kelisokono Kapiya Apema: Deda:ona

4 Ebema: nale aimano Kawodawano woko osiyodilo tanaloma: gabamanino idoko motolo eba okolinalo la: ma kunu toweolaemata, Godote la: ebena ubi-

‡ 3:17 Yon 14:23; Kol 1:23; 2:7

lo kowapata:lama:wenama: deka:la:mitiyala, modobola la: eba kunu ebena wadewade ga:limapi gudima: neda:oniya:la. ^{†2} Ebene la:imano taneba magumulo idite idi nilakapolo demalagidilona, ebe tanalo kawokalima:ema: modobola idite iditamo samamo akodowaonakala:, iyo, modobola la: a:ka:tuwa: la: opamo alomawete epetapiatamo temeteme ikalamea:noma: eba eda:onalo epetapino tanaloma: ubia: tabo samamo akogelanakala:. ^{††3} Numa:la:, Godokono Uliyanate la:imano tepo magumamo diyatilametana ebe milote la: kapiya epoma: midilinata, ebema: la:imano wokilo la:le kapiyama: eda: tanalo wade tanalonomoma: eba gelanalo, la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo gabo wadenomamo numinakiyala: ebe tanalote la:godolo nanitabolo kitanama:. [‡]

⁴ Nanitabola, ale kebe wade tanalo uima: olowiolo dilukulinama: ebe tanalo kapiyala, iyo, Godote a eka:miya ale aimano ilukuli magumulo ebe tanalo kapimiya kemakopelenama:. Ma kunu a ebena epo kapiya ape keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo a magumulo woko dosiyodilona ebe Uliyana atumu ebe kapiyanomola. ⁵ Iyo, aimano Kawodawa ebe atumu kapiyala, aimano nanitabokobi midi tanalo ebe kapiyala, ega:walo aimano watowatopiate a kebe obama dowaduba:midaoiya ebe obo atumu ebe kapiyala. ⁶ Ega:walo aimano Nabiwi Godoko ebe kapiyala, iyo, me opo epo bilibilinomate ebegodone pawokalaiya, ebema: ebe kapiyate ibi bilibilinomono Watodawama: eba eda:nalo, ibi bilibilinomagodolo ebena woko osiyodilona, iyo, ebete ibi bilibilinomo magumulo bokolina. ^{‡†}

⁷ Ega:walo me tanalo idila. Kelisote Godokono iyaiya woko ado kosiyodilolenama: ebete idi kapiyatamo iyanomo elawo idi ikamete, idi kapiyatamo iyanomo elawo idi a:kikamiya, a bilibilinomatamo nilakapolo eba kunu ikaeamoia, iyo, ebete ebena ubi tanalo atamo keba kunu kiyatiyale, ebete woko osiyodilo tanalono elawo atamo iyaiya eba kunu ikaeamoia. ^{‡‡8} Nanitabola, Godokono Bukalo tabo idite ebe tanalo ma kunu awokalimina,

“Godokono Alibodawa Kelisote me opo epo kowalubilima:

ebena iyaiya tanalo iba:tamo nilakapolo gito ikalamoliya.

Iyo, piyate eba:go da:gowelaonamiya,

ebete ibino wato kikopu lawete,

ebene ebena amama baiamo da:nodoliya,

ebete ebena epatamo iyaiya nilakapo tanalo ebo ikalamoliya.” ^{‡‡†}

⁹ Ebema: modobola la: me tabono magumu wadenomamo ma kunu nemalagidilala:. Kelisote ebena amama baiamo nanitabonomolo odoliya, mabu dopamo ebete ebe a:ka:tuwa: da:pesoma: midite me opono a:elao epono opamo gito niwisigiya. ^{‡‡†10} Iyo, potele a:

magumamo da:niwisigiya, ebe walone tetelo tobolo ununomamo ebena amama gobebobo laema: da:nodoliya ebe atu dawala. Ebema: ebete Kawo Elawodawano gobebobo eba kunu da:nelawiya, ebe tetelo ebete Unu Duliynomololo ega:walo me opo kawonomolo kebe wadewade woko iyalo tetenomolo dowagilamiya, ebe iyaiya woko bilibilinomo opoliyalema: tabo ebo iyatiya.

¹¹ Ebema: ebete ebe woko kopoliyadigalema:, ebete ebena iyaiya woko osiyodilole tanalono elawo me opo epatamo nilakapolo ikalamoliya. Iyo, ebete epetapi eba nalibolelo iba:tamo elawo ikalamiya iba:te iyaiya opolo ebena nani sosi kapiya ka:nowagilima:, ega:walo ebete Godokono woki awokalimpiatamo elawo idi atumu a:kikalamiya iba:te woko wadenomamo kosiyodilonama:, ega:walo ebete ebena Wade Tabo atapiatamo elawo idi atumu a:kikalamiya nanitabokobi midia:piate iba:godone nanitabo tanalo kolowioma:, ega:walo ebete iyaiya pasta ega:walo Godokono Buka apuno iyaiya tabono magumu iyatulamepi ibi bilibilinomatamo elawo idi atumu a:kikalamiya. ^{§12} Numa:la:, ebete ebena iyaiya elawo Godokono epatamo eba kunu ikalamoliya, mabu ebete ebena ubi iyatiya ibi bilibilinomo elawokobi eba midililo iba:te me opolo ebena iyaiya woko kosiyodilolenama:, iyo, me gabodo ibi bilibilinomate kapimiya Kelisokono apema: eba eda:onalo ibino nanitabokobi midi magumulo wadenomamo kapepeoma:na:. ¹³ Ebema: a bilibilinomate eba kunu aimano nanitabokobi midi tanalono osiyodilole magumulo kapiya eponomoma: eba eda:onalo, a kapimiya Godokono Guduno tanalo nanitabonomolo ebo kiyatawaomalema:. Nanitabola, ale aimano wokilo kawokawo kelatala apepeo epoma: deda:oma:, Kelisote ebena tuputupunomo osiyodilole magumulo keba kunu kokolinale, ale eba kunu aimano osiyodilole magumulo ebe keba kunula:ka: eba kunu nanitabonomolo bilukulionama:. ^{§†}

¹⁴ Ebema: numa:la:, a:da: elemasigi dubate ibino mulu wokiamo epo kuba gabamo iyaiya magatalema: eba wagenalalo, piyate ibino tabamo da:tudila:onaka ibi daedale gudi keba kunula:ka: eba kunula. Iyo, awate iyaiya apune alogo tetelo kawokawo ulate iyaiya keba kunu kemaimionake, ebe epo eba kunula mabu iba:te ibino woki magumulo woki netewama: eda:ona. Wiyasiya ale aimano nanitabokobi midi magumulo egege gudima: eda:o tanalo datepama:, ebe tetelo ale a:da: elemasigipino iyatulame tanalamo walo a:ka:gudima:, ¹⁵ iyo, ale wiyasiya aimano ilukuli magumulo epetapi nilakapolo eba malagidilolenalo, idite iditamo Godokono nani tabono iyaiya tanalo kapiya ebo kiyawaonakoma:. Ebe gabodo ale wadenomamo apepeote aimano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo Kelisoko keba kunula:ka: ale eba kunu keda:omalema:, mabu a sosi epo Kelisokono apema: eba eda:onalo ebe aimano apeno watoma: eda:na.

^{§††16} Nanitabola, ogiliate apeno iyaiya apuapu wadenomamo moga:lamolete, ebena ebe apeno apuapu iyaiy-

† 4:1 Kol 1:10 †† 4:2 Kol 3:12-13 ‡ 4:3 Kol 3:14-15 †† 4:6 1Kol 12:6 ‡‡ 4:7 Lom 12:3,6 ‡‡† 4:8 Oale 68:18 ‡‡‡ 4:9 Yon 3:13

§ 4:11 1Kol 12:28 §† 4:13 Kol 1:28 §†† 4:15 Kol 1:18; 2:19

ate ibino ape kapiya magumulo eba pola:nalo ibino iyaiya woko modobolo osiyodilolena. Ebema: numa:la; Kelisokono nilakapo tanalo ebe ebena apeno ogili bilibilinomo keba kunula:ka: eba kunula, iyo, ebe nilakapo tanalote sosi magumulo eba itanalo, sosite nanitabokobi midi magumulo wadenomamo apete iyaiya woko osiyodilolema: elawonomoma: ebo keda:mene.

**Nanitabokobi Midia:pino Ilukuli Tanalo Ega:walo
Nanitabokobi Midipino Oli Igilago Ilukuli Tanalo**

¹⁷ Ebe mabuma: nale la: Kawodawa Kelisokono mailamo eba analelo me tanalo idi kawo tanalomoma: gemo, nanitabokobi midia:piate keba kunu kilukulione, la:imano ilukuli magumulo ibi keba kunula:ka: eba kunu akoeda:oala: Numa:la; ibino tepo magumulo idoko kawonomote itana, ebema: ibino wokiate ibi kuba gabamo eba magatalelo gabu uwomu tetelo wade tanalo idi a:ka:nuima:na: Iyo, iba:te Godokono nanitabo tanalo ubia:noma: eda:ote, wiyasiya daedale woki uwatete ibino tepo magumuno woki eba kodakodailamelo, ibi a:ka:tuwa: ibi Godogodone ebo iyailiya ebena wade igilo kelaema:.
^{†19} Ebema: dopamo iba:te kuba osiyodilole magumulo kebe ilipo tanalo diyatawaonakiya, me tetelo atu iyaiya kuba tanalo eba osiyodilolelo iba:te ilipoa:noma: eda:ona. Eba kunu iba:te ibino wokilo kawonomamo malagidilolenalo, kateneno ubi tanalamo tudila:olo ibino apa:mo iyaiya ilipo tanalo kosiyodilolenama:, iyo, iba:te ebako kuba osiyodilolema: ibino iyawa kawonomote itana.

²⁰ Eiye, la: Kelisogodone ebako kuba okoli tanalo kiyatawawea!
²¹ Nanitabola, la:le Ya:sukono tanalo wadenomamo olowimata, ebena la: ebe nanitabokobi eba midinalo, ebegodolo ditana ebe nanitabo gabono iyaiya tanalo ebena wokopiate la: ebo iyatulamiata.
²² Ebema: la: dopamo keba kunu kilukula:wenaima, ebe tagala ilukuli tanalono kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo na:pupukulama:la: Numa:la; ebe tagala ilukuli tanalote la:imano a:da: elemasigi ubi tanalodo ele gabu la:tamo eba odidilo la: ebo kubailamenamiyata, ^{††23} ebema: Godote la:imano tepo magumuno woki olinoma: ka:midilima:, modobola la: okoli bai ebetamo nikamiyala:.
^{‡24} Iyo, modobola la: ebena oli okoli tanalono osiyodilole tanalo nuwatiyala:, lumagite wadewade kaliku ka:pupulioma: kalakalago duwatanako eba kunu. Nanitabola, Godote ebe oli okoli tanalo a nanitabokobi midipi mabuma: osiyodiloamiya ale ebe keba kunula:ka: ebako epoma: keda:onama:, ebema: kebe tetelo ale ebena oli okoli magumulo nanitabolo dilukulinama:, ebe tetelo me opo epate ebena nanitabo tanalono tuputupu ega:walo talena okoli tanalo ado wadenomamo kuima:na:.
^{‡†}

²⁵ Ebema: nanitabokobi mididawa, a:da: tabo walo akokiyawala: Modobola a:ma: wiyasiya a:ma: niyakabolo dokolina ebe lumagitamo nani tabono iyaiya

† 4:17-18 1Pit 1:14; Lom 1:21 †† 4:22 Lom 8:13; Kol 3:9 ‡ 4:23 Lom 12:2 ‡† 4:24 W Mabou 1:26; Kol 3:10

tanalo kapiya na:kiyawaonakiye, mabu a nanitabokobi midipi bilibilinomate Kelisokono apema: kapimiya eda:onama:.
^{‡‡26} Ebema: a:ma: tanalo idima: da:dowaemene, a:ma: nanisiwale! Dowa tanalote ele gabu odidi tanalodo a:ma: kubamo magatama: modoboa:, ebena kebe tetelo dowa tanalote a:ma:godolo demaigamene, modobola samamo nolopoli-gadigamene. Iyo, kebe egelalo dowa tanalote a:ma:tamo da:pemene, modobola ebe atu egelate niwisiga:no a:ma: dopamo a:imano dowa tanalo iyabaiamo niyatiye, ^{‡††27} mabu nanitabola, a:ma: me osiyodilo tanalodo Saitanatamo okoli bai a:kikama:emene.

²⁸ Ega:walo me tanalo idila. Kebe lumagite epetapino inamabu ega:walo mani pilolo dopamo duwatanaki, ebete ebako kuba osiyodilo tanalo atepate ebe a:ka:tuwa: ebena kotamo nanitabo woko nowag-ilimene. Nanitabola, mani woko osiyodilo magumulo ebe a:ka:tuwa: ebena iyaiya modoboa: tanalo modobokobi eba midililo, gabote ebegodolo ka:ki-tanamene ebete nigologolopi atumu ka:kowalubilima:.

²⁹ Ega:walo a:ma: kubakuba tabo akokiyawaonakala:, modobola a:ma: wiyasiya wadewade walubi tabo kapiya na:kiyawaonakiye, iyo, ebako tabo kiyawao tanalote a:ma:godolo eba itanalo, olowiopiate ibino modoboa: wokino tanaloma: wade walubi buwatanakoma:na:.
^{‡‡‡}

³⁰ Ebena la:imano osiyodilole magumulo la: Godokono Uliyanatamo temeteme ikaema: modoboa:, mabu Godote ebe la:tamo ikalamiata, ebete la: magumulo eba okolinalo Godokono pukalama: keda:nama:.
Iyo, ebe pukalate la: ma kunu iyatulamenata, la:le ebena gudima: eda:onamata ebema: ebena Wade Egelate la: mabuma: nanitabonomolo kemaigamene, ebe Egelate ebete la: me opono temeteme tanalo bilibilinomo magumune kowagailima:ta.
^{§31} Ebema: modobola la: iyaiya dowa tanalo bilibilinomo na:pupukulama:la:, ma kunu la:le lumagi idino tanaloma: la:imano tepo magumute kakama: akoeda:onakala:, ega:walo la:imano tepo magumulo ela tanalote ako-maiganakala:, iyo, la: lumagi iditamo ilipo ikaema: elawo tabo ega:walo ebe malogo tabo akogelanakala:, ega:walo la:imano ubi tanalo akoiyatinakala: gabu idido ebe kubaima:.
^{§†32} Wiyasiya modobola la: magumulo idite iditamo nilakapo eba awokalimilo la:le epetapino temeteme tanaloma: la:imano tepo magumu akokodakodailama:la:, iyo, kebe tetelo lumagi idite kuba dosiyodilomene la: ebena kuba egebolema:wetena:dodomatimiyala:, Godote la:imano kuba Kelisoko magumulo egebolelametate keba kunu ka:dodolomatililametiya eba kunu.
^{§††}

Alo Magumulo Dilukuliona Ebe Epono Tanalo

5 Nanitabola, la: Godote kawonomamo demalagidiloletana ebe gudilata, ebema: modobola la: la:imano ilukuli magumulo ebe keba kunula:ka:

‡‡ 4:25 Kol 3:8-9; Sek 8:16 ‡†† 4:26 Oale 4:4; Ya:i 1:19-20
‡‡‡ 4:29 Kol 4:6 § 4:30 Ais 63:10; 1Tes 5:19; Epe 1:13-14 §† 4:31 Kol 3:8 §†† 4:32 Ma:t 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13

ebako epoma: neda: onala: ¹² Numa: la:, Kelisote a: e magumulo ebena ape kalimagono inamabu keba kunula: ka: eba kunu midite ebena igilo a mabuma: Godotamo dikamiya, Godote ebe tanalo wade nibo inamabu ikame tanaloma: giya. Ebe mabuma: Kelisote atamo ebena kawo nilakaponomo keba kunu kawokalmiyale, modobola la: eba kunu atu nilakapo magumulo nilukulinala: ^{††}

³ Numa: la:, la: Godokono tuputupu epolata, ebema: me iyaiya kuba tanalo la: godolo akopola: nala:—kamiyale ega: walo buwelemele pilo tanalo, apa: mo iyaiya ilipo osiyodilole tanalo, ega: walo mani kawonomamo malagidilo tanalo. Iyo, ebakobako kuba osiyodilole magumulo kuba da: peso idinomote la: godolo akoitanala:, nanitabokobi midia: piate la: imano ilukuli tanaloma: kuba tabo gelakapoma: ⁴ Ega: walo la: iyaiya daley woki awokalilaema: tabo akokiyawaonakala:, iyo, epetapino ilipo osiyodilole tanaloma: tabo gela: no modobola la: wiyasiya iyaiya tetelo kalakala tabo Godotamo nowadipalatele-nakiyala: ⁵ Ebema: modobola la: me tanalo wadenomamo nemalagidilala: Piyate kamiyalela buwelemelela iba: tamo pilo tanalo dosiyodilolenaka, ega: walo piyate ibino apa: mo iyaiya ilipo tanalo dosiyodilolenaka, ega: walo piyate mani kawonomamo demalagidilona, ibi bilibilinomo magumulo idite Kelisoko ega: walo Godoko ibi netewapino Kawo Elawodawano tanalodo wade walubi tanalo idi a: kuminakomene. Numa: la:, potele mani kawonomamo demalagidilona, ebena tanalo ebe ida: da: li amamalateledawano tanalo keba kunula: ka: eba kunula: [‡]

⁶ Ebema: la: magumulo idite maigate me opo epono daedale wokiamo la: a: da: masigilima: dowagelemene, la: ebena tabo ako-olowiala: Nanitabola, nale kebe iyaiya kuba tanaloma: la: kawiya kanaletama, ebako osiyodilole tanaloma: Godokono kawo dowa tanalonomote ka: pemene, iyo, piyate ebetamo tudila: oma: ubia: noma: deda: ona iba: te kuba wiya kelama: na: ^{†††} Ebe mabuma: la: ebako epago tanalo idi osiyodilola: no iba: go akokapiyala:.

⁸ Nanitabola, la: dopamo idoko magumulo ilukulinamata, wiyasiya la: idoko magumune pemaimiawete me tetelo aimano Kawodawano alo magumulo ilukulinamata, ebema: la: alono gudima: eba eda: onalo modobola la: alo magumulo wadenomamo nowapata: lamenala: ^{†††} Iyo, la: Kawodawa Godoko kekalakalaima: ema: la: imano osiyodilole magumulo gabo wadenomamo numinakiyala:, mabu numa: la:, piyate alo magumulo nanitabolo dilukuliona, iba: godone wadewade da: imi bilibilinomate pemaimionaka, ega: walo iba: te Godokono tuputupu okoli tanalo eba awokaliminalo ebena nani tabono iyaiya tanalo ebo kiyawaonaka. ¹¹ Ebe mabuma: piyate idoko magumulo dilukuliona, la: ebe epono osiyodilole tanaloma iba: go akokapiyala:, mabu ibino osiyodilole

magumune wade da: imi idite kapemaiganakoa: Modobola la: wiyasiya Godokono alamo ibino osiyodilole tanalo na: pukuilamiyala:, epo epetapiate ebe kuba tanalono temeteme magumu wadenomamo kuima:, ¹² mabu nanitabola, tuputupu lumagite tabo gema: ilipokobi kolowimene iba: te diya gabodo dosiyodilolenaka ebe tanaloma:!

¹³ Ega: walo me tanalo idila. Epate dowaminalena Godote ebe tanalo bilibilinomo waminale magumune ebena alamo kowaulatelemene, iyo, ebe tanalono nanitabo magumu ebo kawokalaoma: na:, ^{††††} ebema: me opono tanalo bilibilinomo magumulo alote kebe tanalo da: pukuimene epate wadenomamo kuima: na:, wamina magumulo walo a: kitanamene. Me mabuma: Godokono epate mulo tabo idi ma kunu gelana, “U dowatawita, a: ma: nemaiga!

A: ma: a: e magumune pemaigawete igilo walo da: kelawa: emene,

Kelisokono alote a: ma: ebo ka: pukuima: ta.” ^{†††}

¹⁵ Ebema: modobola la: mulo woki epoma: eba eda: onalo la: imano osiyodilole tanalo wadenomamo nemalagidilolenala:, iyo, muloa: epo akoibamilatela: la:

¹⁶ Numa: la:, me opo kawonomolo me tete nanitabokobi midia: pino kuba osiyodilole tetema: eda: na, ebema: Godote kebe wadewade tete la: tamo dikalometanaka, modobola la: ebe iyaiya tetelo wade walubi tanalo epatamo nosiyodilolenakiyala: ¹⁷ Ebema: la: daedale epoma: eda: oa: no, wiyasiya Kawodawa Godote la: le kosiyodilola: ema: ebena ubi tanalo keba kunu kiyatinala, modobola la: ebe iyaiya tanalo wadenomamo niyatawaonala:

¹⁸ Ega: walo me tanalo idila. La: elawo gala: ipi da: imi obo kawiya akoniala:, mabu la: eba kunu dowagela: ema, la: imano nio tetelo daedalema: eba eda: olo la: a: ka: tuwa: la: ebo ka: kubailaemamota. Modobola la: wiyasiya Godokono Uliyanano tanalo kawiya na: nionakiyala:, ebete la: imano tepo magumu wadenomamo ketabokailaema: ^{††††} Ebema: la: la: imano tepo magumulo iyaiya oale alapio tanaloma Godoko wadenomamo namamatenakiyala: Iyo, ma kunu Godokono Bukano Sam Oale bukalo da: pola: na ebe oale, ega: walo nanitabokobi midipiate Godokono anoano tanalo awokalilaema: dosiyodilolenaka ebe oale, ega: walo ebena Uliyanate la: imano tepo magumamo dalomonako ebe oale, la: imano iyaiya tetelo epetapiate epetapi ebe iyaiya oaleno tabamo eba waluba: tiuilo la: imano Kawodawatamo balapionakomata. ^{†††††} Ebene la: le aimano Kawodawa Ya: su Kelisoko waloma: ta tanalo kawokalima: ema:, modobola la: imano ilukuli magumulo kebe iyaiya tanalate la: tamo ka: pemaimione, la: ebe tanalo bilibilinomoma: Nabiwi Godotamo kalakala tabo nowadipalatele-nakiyala: ^{††}

† 5:1 Ma: t 5:48 †† 5:2 Yu Epo 10:10; Maimi 29:18 ‡ 5:5 1Kol 6:9-10; Kol 3:5 ††† 5:6 Kol 2:4,8; Lom 1:18 ††† 5:8 Epe 2:13; Kol 1:13; 1Pit 2:9; Yon 12:36

††† 5:13 Yon 3:20-21 †††† 5:14 Ais 26:19; Lom 13:11 § 5:15 Kol 4:5 ††† 5:18 Luk 21:34 †††† 5:19 Kol 3:16 ††† 5:20 Kol 3:17

**Nanitabokobi Mididawa Dubu Ega:walo Ebono
Kamiyale Iba:te Keba Kunu Na:kokolionama:na:**

²¹ Ebema: nanitabokobi midipiala; la: Kelisotamo eba tudila:olo, ebe unamo kadipata:ema: modobola la: magumulo idite iditamono nilakapolo na:tudila:on-akiyala: †

²² Ebema: modobola la: nanitabokobi midipi kamiyala:te la:imano awiatamo na:tudila:onakiyala; la:le Kelisotamo keba kunu ka:tudila:wenama eba kunu. †²³ Numa:la; Kelisote sosi magumulo nanitabokobi midipino watodawama: keba kunu keda:nale, eba kunu dubute ebena kamiyaleno watodawama: keda:na, wiyasiya modobola la: dubate me tanalo idi wadenomamo nemalagidilala; sosi epate Kelisokono apema: eba eda:onalo, ebete ibi mabuma: ebena nilakapo kawonomo awokalimite ibino Igilo Mula:ledawama: ebo ediya. ‡

²⁴ Ebema: sosi epate Kelisotamo keba kunu ka:tudila:one, modobola kamiyala:te atumu ibino awiatamo eba kunu na:tudila:onakoma:na. ²⁵ Wiyasiya nanitabokobi midipi dubala; la: me kawo tanalo idi akododomatiyala: Kelisote sosi epo nilakapolo eba malagidilolenalo ibi mabuma: ebena igilo iyabaiamo keba kunu kiyatiyale, modobola la: eba kunu la:imano kamiyale nilakapolo nemalagidilolenala: ††

²⁶ Numa:la; Kelisote ebena igilo iyabaiamo iyati tanalodo ebete sosi epo gito uwatiya, iba:te Godokono talenapima: eba eda:onalo ebena woko kosiyodilonama: Iyo, Kelisote ebe epono kuba osiyodilole tanalo ega:walo ibino tepo magumuno daleyawoki ebena tabono iyaiya tanalamo ukulaolenomo dukulaoliya, iba:te olioli epoma: ebo eda:iya, epate mala: ikila: tanalodo molomoloa:noma: keba kunu keda:onake eba kunu. ††²⁷ Nanitabola, Kelisote ebena ubi tanalo ma kunu iyatiya, ebena woko osiyodilo tanalodo sosite agalu buwelema: deda:mene, ebena ebe a:ka:tuwa: ebe wade pukuilame sosi ebena kamiyalema: kaidimene. Ebema: ebe kamiyalegodolo kuba idi da:pesonomote a:kitanamene, iyo, ebete dubu idino tanalo iyatawa:no tuputupunomolo eba okolinalo, ebete da:pulinako ebe kaliku ebe daleyawade kalikunomola, ebena a:la:uwa:da:le beda: kawonomola:ka: †††

²⁸ Ebema: modobola nanitabokobi midipi magumulo dubu idite ebena kamiyale nilakapolo nemalagidilonamene, ebe a:ka:tuwa: ebena ape keba kunu kemalagidilonale eba kunu. Numa:la; dubute kamiyale daidimene ebe tetene wagilimite ibino ilukuli igilote kapiyama: keda:mene, ebema: kebe tetelo ebete ebena kamiyale demalagidilona, ebe atu gabodo ebe a:ka:tuwa: ebe na:kemalagidilona. ²⁹ Nanitabola, me opolo dubu idite ma kunu kokolina; ebete ebena apeno iyaiya modoboa: tanalo ulame tetelo ebe a:ka:tuwa: ebe kowalubinakoa: Ao, dubuno osiyodilole

† 5:21 1Pit 5:5 †† 5:22 Kol 3:18; 1Pit 3:1 ‡ 5:23 1Kol 11:3; Epe 1:22 †† 5:25 Kol 3:19; 1Pit 3:7 †† 5:26 Tai 3:5 ††† 5:27 2Kol 11:2; Kol 1:22

tanalo eba kunua: Kebe tetelo bae kape tanalote ibi dulame, ibi a:ka:tuwa: ibi walubilima: bae okalimiote ebo naonaka, ebema: modobola nanitabokobi midipi dubate ibino kamiyaleno iyaiya modoboa: tanalo magumulo ibi atumu na:kowalubinakoma:na: Numa:la; Kelisote a sosi epo kawonomamo eba malagidiloenalobete a eba kunu walubinako, ³⁰ mabu a nanitabokobi midipi bilibilinomo ebe ebena apeno iyaiya apuapula.

³¹ Ebene Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana, "Me mabuma: dubute ebena menokola nabiwila miyapate ebena kamiyala:go kapiyama: keda:mene." ††³² Numa:la; me tabono magumu tanalo idite waminalo ditana, nale ebe tanalo la:tamo ma kunu awokalimo, sosi epo ebe Kelisokono kamiyalela, ebema: nanitabokobi midipi ega:walo ebe iba:te kapiyama: nanitabonomolo eda:na. ³³ Ebema: la: naimano dopo iyatulame tabo eba lawelo, me netewa kawokawo tanalo atumu na:kemalagidilola:la: Dubute ebe a:ka:tuwa: ebe keba kunu kemalagidilonale, modobola ebete ebena kamiyale eba kunu nemalagidilonamene, ega:walo kamiyalete ebena tepo magumuno wokilo ebe a:ka:tuwa: ebe opamo eba iyatilo ebena awi unamoadipatenakomene.

**Nanitabokobi Midipi Gudi Ega:walo Ibino Nabila
Menokobila Iba:te Keba Kunu Na:kilukulinama:na:**

6 Guda:la; modobola la: la:imano nabila menokobila iba:tamo na:tudila:onakiyala; mabu Godote ebe tanalo tuputupu osiyodilo tanaloma: gena. ^{††2} Iyo, Godote Isalaela epatamo kawo totomu tabo idi ma kunu ikalamiya, "A:imano nabiwila menokola ibino tanaloma: kuba tabo kiyawaoa:no iba:tamo na:tuduwatanakiye." Ebene ebete walo na:kegiya, "Me totomu tabamo tuduwata tanalodo a:ma: wade walubi tanalo nagodone ma kunu kelaema:ta, a:ma:le tete geyageyanomolo wade opolo eba okolinalo tanalo bilibilinomo magumulo nale a:ma: wadenomamo bowalubinakomata." Ebema: numa:la; Godokono Totomu Tabo bilibilinomo magumulo me totomu tabo ebe dopo totomu taboma: ediya, lumagino tuduwata tanalodo Godote ebetamo wade walubi tanalo kiyatinakoma: nanitabolo egija. ^{†††}

⁴ Ega:walo la: piyate nabima: deda:wenama, la: la:imano gudino iyaiya osiyodilole tanaloma: ibi tete bilibilinomolo kawiya akoanalenakala; iba:te ibino tepo magumulo la:tamo dowoakapoma: Modobola la: wiyasiya Kawodawa Kelisokono iyatulame tanalamo ibi eba totomulatenalo ibino kuba osiyodilole tetelo iba:tamo modobo wiya nikalamenakiyala; iba:te nanitabokobi midi magumulo wadenomamo kapepeoma: ^{§†}

††† 5:31 Ma:t 19:5 § 5:32 Awo 19:7 †† 6:1 Kol 3:20 ††† 6:2-3 Maimi 20:12 §† 6:4 Kol 3:21; Oale 78:4; Mulo Tabo 22:6

Nanitabokobi Midi Wokopi Ega:walo Ibino Woko Namutupi Ibino Osiyodilole Tanalo

⁵ Ebene kawokawo wokopi dubate la: kebe epo maniamo duwatetiya la:le ibino wiya: woko kosiyodilola:wenama; ebe dubate me opolo la:imano wokonamutupima: eba eda:onalo, modobola la: la:imano wokilo ibi tolelamelo ibi unamo wadipalatela:wete iba:tamo na:tudila:onakiyala; la:le Kelisotamo keba kunuka:tudila:wenama eba kunu. Iyo, modobola la: la:imano tepo magumulo kuba woki idi wamina:no woko nanitabonomolo nosiyodilonakiyala. ^{†6} Ega:walo woko osiyodilo magumulo la: ma kunu akomalagidilala; woko namutudawate natamo kekalakalama; ebete na dunamita ebe kapiya tetelo nale woko wadenomamo bosiyodilonakomo. Ao, eba kunua: Woko namutudawate la: ulame tetelo ega:walo ulamea: tetelo, modobola la: Godokono ubi tanalamo tudila:olo, la: a:ka:tuwa: la: Kelisokono wokopima: eba gelalo la:imano tepo magumuno elawo kawonomamo woko ebo nosiyodilonakiyala. ⁷ Iyo, la:le la:imano woko nanitabo kalakala tanalago osiyodiloma: modobola, mana: me opo epo kalakalailaema; la: wiyasiya aimano Kawodawa Kelisoko kekalakalaima:ema: woko wadenomamo nosiyodilonakiyala. ⁸ Ebema: piyate wiya: wokopima: deda:ona ega:walo piyate mani woko dosiyodilona, modobola la: bilibilinomate me kawo tanalo akododomatiyala; aimano Kawodawate epo bilibilinomono osiyodilole tanalo eba ulamenalo, ebete wade wokodawatamo ebena wade wiya nanitabonomolo kikaemene. ^{††}

⁹ Ega:walo la: nanitabokobi midipi woko namutupiala; piyate la:imano woko wiya:no kosiyodilonama: maniamo duwata:wiyama, la: ebe wokopiatamo atumu wade tepo magumuno nilakapo nawokaliminkiyala; iyo, kebe tetelo iba:te woko modobodopolo osiyodiloa:no, ebe tetelo la:le ibi temeteme wiya ikalaema: akoanala:la: Modobola la: me kawo tanalo akododomatiala; la: ega:walo ibi la: bilibilinomo ebe Unu Duliomololo dokolina ebe Kawo Watodawanomono wiya: wokopilata. Nanitabola, ebe Kawodawate kapiya gabonomodo epo bilibilinomono tanalo tuputupulo kanagilamelelaemene ibino modobo wiya iba:tamo kikalamolema. [‡]

Nanitabokobi Midipiate Saitanago Gowelama: Kebe Inamabu Ka:pupulinake

¹⁰ Ebema: me leta uwomu apulo nale la: ma kunu analemata, la: aimano Kawodawa Kelisoko magumulo eba ilukulinalo ebena kawo elawonomo lawa:wete elawonomoma: neda:iyala. ^{†1} Ega:walo la: nanitabokobi midi tanalono gowelao magumulo wato kikopu kelawa:ema; modobola la: Godokono gowelao inamabu bilibilinomo na:pupulinakiyala; ebema: Saitanakono a:da: elemasigi tanalate la:tamo da:pe-

† 6:5 Kol 3:22-23; Tai 2:9-10; 1Pit 2:18 †† 6:8 2Kol 5:10; Kol 3:24-25 ‡ 6:9 Kol 4:1; Lom 2:11

maimioma:na; ebe tetelo la: modoboma: keda:omamota la:le kodakodalo kelamota:wenama. ^{††12} Numa:la; aimano gowelao tanalote me opo epo epetapiatamo kitana; wiyasiya ale iyaiya kubakuba uliyana kapiyago gowelaonakoma: Iyo, ibi magumulo epetapi elawoelawodopo uliyana ega:walo epetapi elawoelawonomo uliyana, epetapi me opono idoko magumulo dowapata:lamena ebe uliyana ega:walo epetapi ebe tobolo unulo elawamo dowapata:lamena ibila. ^{††13} Ebema: la:imano gowelao tanaloma: Godokono modobo inamabu bilibilinomo na:pupulala:la; mabu nanitabola, la: ebe inamabu eba pupulilo, kuba tetete la:tamo da:pemaigamene, la: Saitanatomo elawokobi ebo kolowiomamota, iyo, gowelao magumulo la:le okoli bai ebetamo ikamea:no kodakodalo kelamota:onomamota.

¹⁴ Ebema: nanitabokobi mididawa, a:ma: kodakodalo eba utinalo ma kunu nosiyodiliye. A:ma:le Godokono nanitabo tanalo a:imano batamu pula:wete na:kodakodaimiye, ega:walo ebena tuputupu okoli tanalo a:imano negege inamabumu ka:pula:wete, ^{††15} ega:walo ebena milo epatamo dikalamena ebe Wade Tabo a:imano agowa inamabumu na:pupuliye, gowelao magumulo a:imano agowate igiligadigakapoma: ^{††16} Ebene a:ma:le Godoko nanitabokobi da:mida:wena, modobola a:ma: tete bilibilinomolo ebe tanalo a:imano makeyo inamabumu lawa:wete natanakiye, mabu nanitabola, a:ma:go da:gowelana ebe Kubadawate ebena ela menagono biago a:ma:tamo da:piyokomene, a:ma: modoboma: keda:ma:ta ebe inamabu a:imano nanitabokobi midi tanalamo kodiobola:ema. ¹⁷ Ebene epono igilo mula: tanalote Godogodone demaigana, modobola a:ma: gowelao magumulo ebe tanalo a:imano dibamu ka:pula:wete, ega:walo Godokono Uliyanano gowelaono gili akonelawiye, ebe gili ebe Godokono Tabola. [§]

¹⁸ Ebene iyaiya tete bilibilinomolo la:le iyaiya towetowe tabo gela tanalodo Godokono Uliyanano elawamo ebetamo negelanakiyala; iyo, modobola la: ebe tanalo osiyodiloma: elawoa:noma: eda:oa:no ebena iyaiya epo bilibilinomo ebo nowadipalatenakiyala. ^{††19} Ega:walo modobola la: na mabuma: Godoko atumu ma kunu na:ka:toweomenakiyala; kebe tetelo nale Wade Tabo kiyawaoma: wade tete duminakomo, ebete natamo wadewade woki modobolo nikanamenakomene. Numa:la; Godote ebe Tabono magumu epatamo dopamo owaminiya, wiyasiya me tetelo ebe ubi niyatina nale ebe tanalo nanitabokobi midia:piatamo tolea:no eba awokalimilo iba:te wadenomamo kiyatawaoma; ^{††20} iyo, nale Wade Tabo iyaiya epatamo atama: ebete na ebema: ka:na:miya. Nanitabola, ebe woko osiyodilo tanaloma: nale gabanano idoko motolo okolinamo, ebema: modobola la:le towetowe tabamo na Godotamo nadipatenakiyala; ebete modobo elawo natamo eba ikanamelolo

†† 6:11 Lom 13:12; 2Kol 10:4 †† 6:12 1Pit 5:8-9 ††† 6:14 Ais 11:5; 59:17; 1Tes 5:8 ††† 6:15 Lom 10:15 § 6:17 Yu Epo 4:12 §† 6:18 Luk 18:1; Kol 4:2; 1Tes 5:17 §†† 6:19 Kol 4:3-4; 2Tes 3:1

ebe Tabo kiyawao magumulo nale tolea:noma: ke-
da:nama:.[†]

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Tabo Da:kiyawaiya

²¹ La: niyaniyata, aimano nanitabokobi mididawa
ekawi idi Tikikasite la:tamo da:pemene, ebete
naimano okoli tanalo ega:walo osiyodilole tanalo bili-
bilinomo la: ka:pikiyawaolaema:ta. Nanitabola, ebete
Kawodawa Ya:sukono wade wokodawa idima: eda:na,
^{††22} ebema: nale ebe la:tamo palibomo, la:le aimano

† 6:20 2Kol 5:20; Pai 9 †† 6:21 Ali 20:4; Kol 4:7-8; 2Tim 4:12

iyaiya ilukuli tanalo ebegodolo dolowiaema la: kalakala
ebo kelaemamota.

²³ Ebema: modobola Nabiwi Godoko ega:walo Ka-
wodawa Ya:su Kelisoko iba:te nanitabokobi midipi eka-
ki bilibilinomatamo milo tanalo ega:walo nilakapo ki-
malagidilo tanalo eba ikalamele ibino nanitabokobi
midi tanalo kawokobi ebo na:midililaema:na:

²⁴ Ega:walo piyate uwomua: tetelo aimano Kawodawa
Ya:su Kelisoko kawonomamo demalagidilonama:na:,
modobola Godokono nilakapo tanalote ibi bilibilino-
magodolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula.
Taula.

Pil

1 Na Polotela. Na ega:walo Timotiko ale Ya:su Kelisokono wokopi epetapima: eda:onama:, ebema: la: Pilipai duliynomololo piyate Ya:su Kelisoko magumulo Godokono epoma: deda:wenama, ale me leta la:tamo paliboma:, ega:walo la: sosi watowatopi ega:walo la: piyate woko osiyodilo magumulo watowatopi dowalubila:wenama, ale me leta la: mabuma: atumu nakapaliboma:.[†]

² Modobola aimano Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko, iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo la:tamo nikalaema:ta.

Polote Pilipai Sosi Epono Tanaloma: Kalakala Towetowe Tabo Godotamo Da:kiyawaiya

³ Nale tete bilibilinomolo la: eba malagidilolenalo naimano Kawodawa Godotamo kalakala tabo adipate-nakomo. ⁴ Iyo, nale la: towetowe tabamo kalakalago owadipalatenakomata, ⁵ mabu la:le Godokono Wade Tabo nagodone dolowaiama, ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga la:le nago kapimiya ebe atu woko osiyodilonapimata. ⁶ Ebema: nale me tanalo iyatawanomola, kebe Kawodawate la:imano taneba magumulo wade woko dowagilimi, ebete ebe woko atepa:no Ya:su Kelisokono Uwomu Egelalo opoliyanomo kopoliyamene. ^{††}

⁷ Nanitabola, nale la: naimano tepo magumuno nilakapamo demalagidiloletanama, ebe tanalo modobonomoma: eda:na, mabu Godote ebeno nilakapo natamo eba awokalimilo kebe woko natamo kikanamiyale, na dopamo idoko motolo okolina: tetelo la: bilibilinomite ebe woko magumulo na owalubini-nakimata. Ega:walo kalakala kawonomola, me tetelo nale idoko motolo eba okolinalo, kebe iyaiya tetelo gabamaniate naimano tanalo danagiyamidanamena-ka, la:le na walo a:kowalubininakomata nale Wade Tabono nanitabo tanalo wadenomamo kawokalimim-nakoma:. ⁸ Iyo, Godote naimano nanitabo tanalo iyatawala, ma kunu nale Ya:su Kelisokono tepo magumuno nilakapo tanalago la: demalagidiloletanama.

⁹ Ebema: nale la: mabuma: towetowe tabo Godotamo dadipatenakomo, ebe tanalo ebe ma kunula. Modobola Godokono nanitabo iyatawala tanalo ega:walo ebeno mulo wokino tanalote la: magumulo eba apepeonalo, la:imano nilakapo kimalagidilo tanalote atumu kawonomamo nakapenamene. ¹⁰ Ebe mabune la:le la:imano ilukuli magumulo tanalo bilibilinomo wadenomamo eba anagilamenalo, la:le tuputupu

tanalo kapiya lawa:wete Kelisokono Uwomu Egelalo daleyana: noma: deda:wenama, idawate a:ka:modobomene la: kuba osiyodilolepima: ka:la:ima:.^{††1} Iyo, me gabodo Ya:su Kelisokono tuputupu okoli magumune da:pemaimiona ebe da:ima:te la: magumulo betabokaonama:na:, ebema: Godokono mailote kawoma: eba eda:lo ebe a:ka:tuwa: ebe ebo bowalogo-namene.

Ya:sute Polokono Igilo Mabuma: Eda: Tanalo Polote Dawokalimiya

¹² Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, na ubila la: me tanalo wadenomamo iyatawaoma:, kebe temeteme tanalate natamo ka:pemaimiye, Godote ebe tanalo magumudo gigiyu a:iyamidi epetapiate Wade Tabo wadenomamo kolowioma:.¹³ Me mabuma: Loma epono Kawo Elawodubunomono moto datila:na, ebe gowelaopi ega:walo piyate me kawo duliynomololo dilukuliona, ibi epetapi bilibilinomite naimano tanalo wadenomamo ma kunu iyatawaona, nale Kelisokono woko osiyodilo tanaloma: idoko motolo dokolinamo. ^{††}

¹⁴ Ega:walo kalakala kawonomola, naimano idoko motolo okoli tanaloma: nanitabokobi midipi ekaki epetapi bilibilinomite aimano Kawodawagodone elawo walo a:kelawiya, iba:te na keba kunula:ka: tolea:no ebeno Wade Tabo awokala ka:kiyawaoma:.

¹⁵ Nanitabola, ibi magumulo epetapiate ibino tepo magumuno kuba wokiamo Kelisokono tabo kiyawaonaka, ma kunu iba:te naimano wade mailo pilo gabodo laema: wagelena, ega:walo iba:te ibi magumulo eba apaminatenuilo ibino woko osiyodilo tanaloma: ama-maona. Wiyasiya epetapi ibi eba kunua:, iba:te wade woki kapiyamo Wade Tabo kiyawao woko osiyodilonaka, ¹⁶ iyo, iba:te na nilakapolo eba malagidilonenalo woko bosiyodilona. Ibi iyatawala Godokono ubilo na idoko motolo dokolinamo, mabu gabamaniate kebe iyaiya tetelo naimano tanalo danagiyamidanamena-ka, nale Wade Tabono nanitabo tanalo wadenomamo ebo awokalimim-nakomo. ¹⁷ Wiyasiya piyate kuba wokiamo Kelisokono tanaloma: da:kiyawaonaka, ibi ubi niyatina nale idoko motolo eba okolinalo temeteme epetapi natamo gito kikanamenama:.¹⁸ Iyo, ibi ubila epetapino mailo eba kubailamelo ibi a:ka:tuwa: ebo kowalogolema:, ebema: iba:te woko nanitabo gabodo kosiyo-dilona:.¹⁸ Eiye, iba:te temeteme natamo ikanaema: dowagelena, ebe tanalo kawo tanaloo! Wiyasiya kawo tanalo ebe ibino tabo kiyawao tanalodo iyaiya epate

† 1:1 Ali 16:12-40 †† 1:6 1Kol 1:8

‡ 1:10 1Tes 5:23 †† 1:13 Ali 28:30

Kelisokono tanalo dolowionaka ebe tanalola. Ebema: wokopiate ibino tepo magumuno kuba wokiamo o wade wokiamo ebena tanalo dawokaliminaka naimano kalakalate itananako. Ega:walo na me tanalo idima: nekalakalitamo, ¹⁹ na iyatawala la:le towetowe tabo Godotamo dadipata:wenakoma, ebe tanalodo ega:walo Ya:su Kelisokono Uliyanano walubi tanalodo nale me idoko motone ka:nemaigamamo. †

²⁰ Nanitabola, nale ubi kawonomago olowiolo makopelenamo, naimano tanalo anagiyamidaname tete gabamaniagodone demaigamene, nale tabo idi kiyawaoma: ilipoa:no ega:walo tolea:noma: eba eda:lo, Kelisote epono ololo apulo amama tanalo ebo ke-laemene. Modobola ebete tete bilibilinomolo na magumulo amama tanalo nelawenakomene, iyo, na igilolo dokolinamo o iba:te naimano igilo gito ditamidanaema:na:, naimano ubi tanalote eba kunu bitananakomene. ²¹ Ebema: numa:la:, nale me opolo eba okolinamo naimano igilo Kelisoko mabuma: kalakalago iyatinamo, wiyasiya nale da:emo naimano kalakala idite kitanamene mabu nale ebegodone naimano wade wiya ka:nelaemamo. ^{†22} Iyo, na me opono igilago eba okolinamo woko osiyodilo magumulo wade da:imi Godotamo da:noloilamenakomo, ebe wade gabote natamo eba itanalo wiyasiya naimano a:e tanalodo wade gabo idite natamo kitanamene.

Eiye, me wadewade gabo netewate natamo eba polalo ibi magumulo nale kebe gabodo na:ka:tomo? ²³ Nanitabola, naimano tepo magumulo ebe netewa wokino tanalate ebema: apaminatenuina. Nale me opo atepate Ya:sukono okoli duliynomololo eba:go ka:nokolinama: ubi kawonomamo iyatinamo, mabu na niyatawanamo ebena Unu Duliynomolono kalakalate me opono kalakala nanitabolo kodolimene.

^{†24} Wiyasiya na tanalo idi kawonomo ma kunu kiyatawanamo, modobola nale la: mabuma: me opolo okolinama:, mabu kebe tetelo nale la:go okolina:no la:le walubi tanalo pogodone na:kelawa:wenakoma?

²⁵ Me mabuma: na iyatawala, nale me tetelo la: miyapa:no la: walo da:ka:powalubilitama, la:imano nanitabokobi midi magumulo kalakala tanalote ununomamo eba odololo la: ebo kapepeomamota. ²⁶ Iyo, nanitabola, nale me idoko motone nemaigate la:go kokolinama: la:tamo walo da:ka:pemo, ebe tetelo la:le Ya:su Kelisoko magumulo kalakala kawonomo na mabuma: ebo kelaemamota.

Kelisoko Nanitabokobi Midipino Gowela Tanalo

²⁷ Ebema: me kawo tanalonomola, modobola la: Kelisokono wade ga:limapi gudima: neda:onyala:, ebena Wade Tabote la: keba kunu kiyatulametana eba kunu. Ebene nale la:go da:pokolinamo o nale mululo eba okolinamo la:imano tanalo gito dolowinakomo, nale tete bilibilinomolo me tanalo biyatawanamo, la:le la:imano nanitabokobi midi magumulo woki kapiyalo kodakodalo eba lamota:onalo kapimiya gowelaonakomata, epate Wade Tabo olowi tanalone nanitabokobi

ka:midima:. ^{†28} Iyo, eba kunu piyate la:go da:gowelaona la:le ibino osiyodilole tanaloma: a:ka:toletoleawenama, ebena Godote la:imano tolea: tanalodo ibi kiyatulaemene, ebete ebena elawo kapiyamo la:imano igilo eba mula:lelamelo ibi wiyasiya gito ka:kubailaemene. ²⁹ Numa:la:, Godote ebena nilakapo tanalodo la: eka:la:miata la:le Kelisoko nanitabokobi midipima: keda:wenama:, ega:walo kalakala kawonomola, ebete atu nilakapo magumulo la: a:keka:la:miata la:imano nanitabokobi midi mabuma: temeteme tanalo kuwata:wenakoma:. ^{†30} Me mabuma: la:le gowela magumulo ba:pola:namata, nale dopamo kebe gowela magumulo kokolinamo ega:walo me tetelo da:ka:lutamo ebe atu gowela tanalola. Nanitabola, la:le dopamo naimano gowela temeteme duma:ima, ebe tanalo nagodolo walo eba kitanalo la: me tetelo walo a:kolowimata.

Kelisoko Ebe A:ka:tuwa: Da:pesoma: Midi Tanalodo Godote Ebe Ununomamo Dadipatiya

2 La: numa:la:, la: Kelisoko magumulo ebegodone elawo elawenakomata, ega:walo la: temeteme magumulo ebena nilakapo tanalodo gelebadi iyatawaonakomata, ega:walo la: ebena Uliyanago kapimiya owapata:lamenakomata, ega:walo la:imano tepo magumulo epetapiate epetapiatamo nilakapo awokaliminakomata. ² Me mabuma: modobola la: naimano kalakala ma kunu kawokobi na:midinala:, la: woki kapiyalo eba ilukulinalo epetapiate epetapi atu nilakapo tanalamo nemalagidilolenala:, iyo, la:imano tepo magumulo kapiyama: eba eda:onalo la:le woko osiyodiloma: ubi tanalo kapiyanomoma: na:midinakiyala:. ³ Ebema: la: magumulo idite ebe a:ka:tuwa: ebe kapiya malagidilo tanalone o amama tanalone tanalo idi ako-osiyodilala:, wiyasiya modobola la: a:ka:tuwa: la: opamo eba alomonalo, la:imano tepo magumuno wokilo nanitabokobi midipi epetapi kawokawopima: na:midilinakiyala:. ^{††4} Ebene la: magumulo idite ebe a:ka:tuwa: ebena tanalo kapiya akomalagidilonakala:, ao, ebete wiyasiya epetapino modoboa: tanalo ebena modoboa: tanalago kapimiya nulamenakomene. ^{††5} Ebe mabuma: modobola Ya:su Kelisokono tepo magumulo ditana, ebe atu nilakapo wokino tanalote la: magumulo woko nosiyodilonamene.

⁶ Ebete dopamo Godokono ololo kapiyamo okolinami,

wiyasiya a walubi tete da:pemaigiya, ebe a:ka:tuwa: ebena tanalo kemalagidiloma: ebete Godoma: deda:na ebe tanalo kodakodalo kelawiya:. [§]

⁷ Ebete wiyasiya ebena kawo elawodawano okoli balamo kalakalago eba iyatilo, ebete me opo lumagima: eda:te epono ololamo atamo ebo pawokaliya, iyo, ebete wiya: wokodawano ololamo pemaigiya. ^{§†}

† 1:19 2Kol 1:11 †† 1:21 Gal 2:20 ‡ 1:23 2Kol 5:8

†† 1:27 Epe 4:1; 1Tes 2:12 ‡† 1:29 Ali 16:19-40 ††† 2:3 Gal 5:26 ††† 2:4 1Kol 10:24 § 2:6 Yon 1:1-2; 17:5

⁸ Ebene ebete ebe a:ka:tuwa: opamo eba iyatinalo ebenu Nabiwino ubi tanalamo ebo tuduwatanaki, ebema: ebenu tuduwata magumulo ebete ebenu a:e tanaloma: modoboma: giya, iyo, ebete kewa olotolowalo kawokawo temeteme gito uwatiya. †

⁹ Me mabuma: Godote ebe ununomamo adipatete wade mailonomo idi ebetamo ebo ikamiya, ebe mailono elawote

mailo epetapi bilibilinomono elawo nodoilina, ††

¹⁰ iyo, ebe mailo ebe Ya:sutelal

Ebema: piyate Unu Duliyoumololo ega:walo me opolo ega:walo damela magumulo dilukuliona, ibi bilibilinomate ebe amamatema:

pupamo pilukulite, ‡

¹¹ iba:te Nabiwi Godoko eba moiolo

awokala negelanakoma:na;

Ya:su Kelisoko kapiya ebe Kawodawanomola. ††

Nanitabokobi Midipiate Me Opolo Godokono Aloma: Deda:ona

¹² Ebema: naimano wadewade namutupiala; dopamo na la:imano duliyoumololo eba okolinalo la: naimano tabamo keba kunu ka:tudila:wenakima, modobola nale okolina:no tetelo la:le eba kunu na:kowagelenala; iyo, la: naimano iyatulame tanalamo tudila:oma: la:imano woki kawonomamo niyatinakiyala: Ega:walo Godote la:tamo dikalامتيا, ebe igilo mula: tanalono uwomu tanalo nanitabolo laema; modobola la: la:imano wokilo ebe tolemelo unamo eba adipatelo woko wadenomamo nosiyodilonala; ¹³ mabu kalakala kawonomola, Godote la: magumulo ebenu woko bosiyodilona, iyo, ebete la:tamo wade tepo magumuno woki ega:walo elawo nikalamenata la:le ebenu ubi tanalamo ka:tudila:wenama:!

¹⁴ Ebema: la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo epetapiate epetapiatamo ubia: tabo gela:no akoapaminatenuinakala: ¹⁵ Ma kunu me opo epate kawokawo kuba osiyodilolepima: eda:ote kalawikalawi gabodo eba tolamenalo, la: wiyasiya Godokono wadewade gudima: beda:onamata, iyo, la:godolo kuba osiyodilo tanalo idi ega:walo daleya wokino tanalo da:peso idite a:kitanamene. Ebene la:le epatamo Godokono igilo tabo dikalama:wenakoma, la:le ebenu aloma: eba eda:onalome opo ba:pukuiminamata, mawelete tobolo unulo da:pola:na keba kunu:ka: eba kunu. Me mabuma: nale Kelisokono Uwomu Egelalo me tanalo kiyatawamamo, nale kebe woko la: magumulo kosiyodilonaimo ebe kodakoda woko magumune wadewade da:ima:te nanitabolo a:pemaimiya, iyo, nale la: mabuma: ebema: kamamamamo. ††

¹⁷ Numa:la; la:imano nanitabokobi midi tanalo ebe la:le Godoko watidiloma: kalimagono inamabu idi ebetamo dikama:ema ebe tanalo keba kunu:ka: eba

† 2:7 2Kol 8:9; Yon 1:14 † 2:8 Yu Epo 5:8; 12:2 †† 2:9 Ali 2:33; Epe 1:20-21; Yu Epo 1:3-4 ‡ 2:10 Lom 14:11 †† 2:11 Lom 10:9 †† 2:15-16 Da:n 12:3; Pil 1:10; 1Tes 2:19

kunula. Ega:walo nale me tetelo da:emo, iyo, epetapiate naimano kalima opamo gito dadipanama:na; ebe tanalo ebe Godotamo ikameo tanalo idima: keda:mene, ebema: ebe tanalote nanitabolo demaigamene, naimano kalakalate eba itanalo, modobola la: atumu kalakala lawa:wete nago nekalakalaiyala: †††

Polote Timotila Epa:paladaitasila Ibi Pilipai Duliyoumolamo Palibolema: Tabo Da:kiyawaiya

¹⁹ Ebene Kawodawa Ya:sukono ubi ditanamene, nale gabo kuimamo tete tatalilo Timotiko la:tamo kapaliboma; ebema: ebete la:imano tanaloma: tabo walo dakapalibomene, nale ebe tabo olowite naimano woki bilibili tanalo la: mabuma: ebo kolopoligomene. ²⁰ Ebe kapiyate nago la: nilakapolo kawonomamo malagidilolenata, iyo, ebenu tepo magumuno wokite naimano tepo magumuno wokiago kapiyama: eda:na. ²¹ Nanitabola, sosi epo epetapi bilibilinomate ibino tanalo kapiya malagidilolena, Ya:su Kelisokono iyaiya ubi tanaloo: †††²² Wiyasiya Timotiko eba kunua: La: iyatawalata nale ebenu nabiwi keba kunu:ka: eba kunu eda:nalo, ebete Wade Tabo kiyawao mabuma: nago kapimiya wiya: woko dosiyodilonami, ebe osiyodilo gabodo ebete ebenu nanitabo tanalo iyalo awokalimi. ²³ Ebema: naimano ubi ma kunu itana, gabamaniate naimano tanalo anagiyamidaname dopoliyamene, ebe tetenomolo gabote ditanamene nale Timotiko la:tamo kapalibomamo. ²⁴ Ega:walo nale Kawodawa nanitabokobi na:midinamo, tete tatalila nale me idoko motone piwisigate la:tamo ka:pemamo.

²⁵ Ega:walo nale tanalo idi na:kemalagidilutamo, aimano nanitabokobi midi ekawi Epa:paladaitasiko la:tamo walo kakapaliboma: Ebe la:le naimano iyaiya modoboa: tanalo magumulo na walubinima: dapalibaima ebe wade dawala, iyo, ebete la: mabuma: na niyakabolo eba utitalo gowela woko nago kapimiya osiyodilona. ²⁶ Ebe iyatawala la:le ebenu gabugabu tanalo dolowiaima, ebema: woki bilibili tanalote ebegodolo eba itanalo, ebe ubi kawonomamo niyatina la:tamo pemaigate la:imano ololo walo ka:ka:pulaema: ²⁷ Nanitabola, kawo gabugabute ebe duminati a:tatalila, wiyasiya Godote nilakapolo ebe wadekobi a:midi, ebenu ebe osiyodilo tanalodo Godote ebenu nilakapo natamo atumu akawokalimi, mabu naimano wade lumagite na:etaleka: nale ebe tanaloma: kawo temeteme idi nanitabolo biyatawana: ²⁸ Ebema: nale atumu naimano ubi kawonomago ebe la:tamo palibutamamo, mabu na iyatawala la:le ebe walo da:kuma:ema, la:imano kalakalate ebe mabuma: eba itanalo naimano woki bilibili tanalote la: mabuma: ebo kolopoligomene. ²⁹ Ebema: modobola la:le ebe aimano Kawodawa magumulo ekawi idima: gelawete kawo kalakalanomago nelawiyala: Ega:walo la:imano nanitabokobi midipi taneba magumulo modobola ebete kebako dawama: keda:nale la:le ebako epo atumu na:kemoioliyala; ³⁰ mabu la:le nagodone mululo

††† 2:17-18 Pil 3:1; 4:4 ††† 2:21 2Tim 4:10 § 2:25 Pil 4:18

eba ilukulinalo na walubinima: modoboa:noma: de-da:ima, ebe tetelo me ekawi Epa:paladaitasiko la:imano gobebobolo na da:powalubini, ebete Kelisokono woko osiyodilo tanaloma: ebenu igilo ebete kawo tanaloo:noma: gelo tatalila ba:ena:

Ale Aimano Unu Tamamo Dosiyodilolenakoma: Ebe Tanalo Magumudo Godote A Tuputupupima: A:ka:ka:imene

3 Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, me leta uwomu apulo nale la: ma kunu analemata, modobola la: aimano Kawodawa magumulo nekalakalaonala:

Nanitabola, na ubia:noma: keda:na: nale la: dopamo diyatulametanakima, ebe atu tanaloma: kapiya tete idilo la: me leta magumulo walo ka:kiyatulametama:, mabu me iyatulame tanalote la:imano nanitabokobi midi tanalo wadenomamo ka:ga:lulatelemene la:le nanitabo gabo anaetoamidakapoma:. ² La: nanisiwale! Piyate ibino kuba ubi tanalo dosiyodilolenaka ebe dubuno tanalo wadenomamo nulamenala:, mabu ibi elawoelawo gaagaa keba kunula:ka: eba kunula, iyo, iba:te ibino ubi kawonomamo iyatina Yu dubuno tama itamida pukala epetapiatamo eba ikalamelo ibino apeno iyaiya apuapu ebo kiyaililaema:. ³ Wiyasiya a piyate Godokono Uliyanano elawamo ebe damamate-nakoma:, a ebe epola. Iyo, Godote baiba gudino tama itamida pukala Yu epatamo dopamo dikalamiya, ale ebe tanalono magumu iyatawaopima: eda:onama:, mabu Godote a tuputupupima: ka:mi tanalo ale kolowima:, ale unu tama osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo kapiya tanalo idi nanitabokobi ka:midina:. Ao, a wiyasiya Ya:su Kelisoko kapiya nanitabokobi eba midinalo ebe kapiya ebema: amamatenama:. [†]

⁴ La: numa:la:, piyate naimano tagala okoli tanalo diyatawaona, diyala, iba:te ibino kateneno wokilo ma kunu da:bejelama:na:, "Ebe dubu Poloko ebete ebenu unu tama osiyodilole tanalodo ebe a:ka:tuwa: ebe wadedawanomoma: midiya."

Nanitabola, dopamo nale unu tama osiyodilole tanalo magumudo epo epetapi bilibilinomo a:nodoiliyamo, ebema: diyala, nale ma kunu da:bemalagidilomo, Godote naimano unu tama osiyodilole gabodo na ebenu tuputupudawa idima: keka:na:imene. ^{††5} Ma kunu nale Isalaela epono Beniyaminakono gu magumune awokaliyamo, iyo, na Yu epono kalimanomola, ebema: nale awokalate kapiya wuiki dolopoligiya dubu gudino tama itamida pukala ebo lawiyamo. Ega:walo a Yu epono Pa:lisi taneba magumulo na idima: dediyamo, ebema: Mosesete atamo dikaeamiya ebe Totomu Tabo bilibilinomo nale kodakodanomolo uwa-tenakimo. ^{††6} Ebene nale ebe Totomu Tabamo tuduwatama: naimano ubi kawonomamo eba iyatina-lo, nale Godokono sosi epono tanaloma: ebo genakimo iba:te ebetamo nanitabo gabodo ka:tudila:on-akoa:, iyo, nale iba:tamo kawokawo temeteme ebema:

[†] 3:3 Lom 2:29 ^{††} 3:4 2Kol 11:18 ^{†††} 3:5 Luk 1:59; 2Kol 11:22; Ali 23:6

ikalamenakimo. Nanitabola, Totomu Tabono tanalo bilibilinomamo tuduwata magumulo nale tanalo da:peso idi kapiya kanaetoamidanakia:, ebema: Yu epono umi magumulo na tuputupudawanomoma: eda:naimo. ^{††}

⁷ Wiyasiya nagodolo dopamo da:pola:namiya, epo bilibilinomate ebe osiyodilole tanalo ega:walo iyatawa tanalo ega:walo Yu epono kalima tanalo wadewadenoma: eba gelanalo, nale me tetelo wiyasiya Kelisoko mabuma: ebe iyaiya tanalo dologala inamabuma: midilinamo. ^{††8} Iyo, me opo epate kebe tanalo bilibilinomo wadewadenoma: kegelane ega:walo naimano tagala okoli tanalono iyaiya tanalo, nale ebe tanalo bilibilinomo dologala inamabuma: eba midilinalo gini-ma:mo ilateliyamo. Ebema: naimano wokilo kapiya tanalote kawo tanalonomoma: eda:na, ebe tanalo ebe naimano Kawodawa Ya:su Kelisago kapiyama: eda: tanalola. Iyo, nale ebe mabuma: me opono wadewade tanalo bilibilinomo kubakuba sosowama: eba genalo, ebe kapiya kodakodanomolo lawenamo ⁹ nale ebe magumulo wadenomamo kokolinama:. Nanitabola, Godote lumagino nanitabokobi midi tanalodo modobo elawo ebetamo eba ikamenalo ebe tuputupudawama: ebo ka:midimene, ebema: me tetelo nale Godokono Totomu Tabamo tuduwata tanalodo na a:ka:tuwa: na tuputupudawama: kegena:, ao, nale wiyasiya Kelisoko kapiya nanitabokobi na:midinamo. ^{†††10} Ebe mabuma: na me kapiya kawo tanalonomoma: ubi niyatinamo, nale Kelisago kapiyama: eba eda:nalo, ebete a:e magumune kebe elawo tanalamo kemaigiyale ebe atu elawo tanalote naimano okoli magumulo kitanamene. Ebene ebe elawo tanalote nagodolo eba itanalo, nale ebenu temeteme magumulo eba:go kapimiya ka:lutamamo, ega:walo ebete a:e tanalamo keba kunu ka:tiyale nale eba kunu atumu da:tomo, ^{†††11} na nanitabokobi na:midinamo ebenu elawo modobola, ebete na a:e magumune igilamo walo kakadipatenemene.

Polote Wade Wiya Godogodone Laema: Woko Elawonomamo Dosiyodilonami

¹² Numa:la:, nale tabo ma kunu kegita:, nale Godogodone wade wiya laema: naimano okoli magumulo tuputupunomoma: iyalo ediyamo. Ao, eba kunua:, nale wiyasiya elawonomamo woko osiyodilo magumudo ebe wiya walone tetelo laema: wagenelamo, mabu Ya:su Kelisote ebe wiya natamo nanitabonomolo ikanaema: na ebema: laweniya. ^{††13} Ega:walo naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, na ma kunu kemalagidiluta: nale gowela magumulo wato kikopu iyalo elawiyamo, ao, na ebe kalakala tete walone ka:nuimamo. Ebe mabuma: kebe tanalate natamo dopamo ka:pemaimionakile, nale ebe tanalo walo malagidilolema: naimano woko osiyodilo magumulo walogabo apuamo ka:melena:, na wiyasiya naimano ololo dopo apunomamo iyatinatomo uwomu

^{††} 3:6 Ali 8:3 ^{†††} 3:7 Ma:t 13:44,46 ^{††††} 3:9 Lom 3:21-22 ^{†††††} 3:10 Lom 6:3-5; 8:17 [§] 3:12 1Tim 6:12,19

teta:mo modobolo ka:nemaigama:.¹⁴ Iyo, sukulu gudute kalakala egelalo elawamo keba kunu ka:puliganakole, na woko osiyodilo magumulo eba kunu puliganamo, nale uwomu teta:mo da:nemaigamo naimano wade wiya ebo ka:nelaema:. Nanitabola, Godote Unu Duliomolono kalakala tanalo natamo ikanaema:, Ya:su Kelisoko magumulo na ebema: ka:na:miya. †

¹⁵ Ebema: niyaniyata, a piyate Kelisoko magumulo wade-nomamo dapepeonama:, modobola a ebako woki kapiyado woko ebetamo bosiyodilonama:, wiyasiya diyala, la: epetapiate woko kuba wokino tanalo ida:go da:bosiyodilawenama, ebema: Godote a:ka:tuwa: ebenu ubi tetelo ebenu tuputupu gabo la: kiyatulaema:ta. ††¹⁶ Numa:la:, me tanalo kawo tanalola, ale nanitabokobi midi magumulo mamu kebe gabodo ka:pemaimioma:, modobola ebe atu gabodo ale uwomu teta:mo nanitabolo ka:nemaimiomalema:.

¹⁷ Naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, modobola la: kapimiya la:imano ilukuli magumulo na nibaminatenenala:, iyo, piyate dopamo aimano osiyodilole tanalo waloma:talema: wadewade woki duwatiya, modobola la:le ebe atu gabodo ka:tolama:ema: ibino tanalo wadenomamo nulamenala:.^{†18} Ega:walo nale dopamo tete epetapi bilibilinomolo la: kebe tanaloma: kanaletanakima, umu numita:la:, ka:lo ebe tanalo walo ipupago la: ma kunu kanalemata, Kelisokono kewa olotolowalo a:e mabuma: epo epetapi bilibilinomite eba:go gowelaona. ¹⁹ Nanitabola, ebako epate ibino uwomu tetelo Saitanakono Ela Opamo ka:ne-maimioma:na:. Iba:te ibino kateneno ubi tanalamo kubanomamo tudila:ote, ebene ibino ilipo tanalo osiyodilole magumulo eba amamaonalo, iba:te me opono inamabu uwate gabo kapiya malagidilona.

††²⁰ Wiyasiya a nanitabokobi midipino nanitabo ilukuli duliomolo ebe Godokono Unu Duliomolola, ebema: aimano Igilo Mula:leamedawate ebene ka:pema: ale ebe tanalo olowiolo makopelenama:, ebe aimano Kawodawa Ya:su Kelisotela. ††²¹ Ebema: nanitabola, iyaiya epo ega:walo uliyana bilibilinomo iba:te ebegodolo ditana ebe kawo elawonomo duima:na:, iba:te ebenu ubi tanalamo ebo ka:tudila:oma:na:. Ebe tetelo Kelisote ebe atu elawamo aimano elawoa: ape ega:walo a:ela ape iyanomoma: ka:midiliaemene, iyo, ebenu apete wade pukuilaema: keba kunu keda:nale, aimano apa:te atumu eba kunu ka:keda:oaema:na:. †††

Polote Totomu Tabo Epetapi Pilipai Sosi Epatamo Dikalamiya

4 Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, modobola la: naimano iyaiya tabo eba malagidilolenalo ebe tanalamo tudila:wete aimano Kawodawa magumulo kodakodanomolo nelamota:onalala:. Nanitabola, la: nale ulaema: kawonomamo demalagidiloletanama ebe epolata, ega:walo la:le natamo kawo kalakala tanalo eba ikanamenalo, nale Sai-

† 3:14 1Kol 9:24 †† 3:15 1Kol 2:6 ‡ 3:17 1Kol 4:16 †† 3:19 Lom 16:18 †† 3:20 Epe 2:6,19 ††† 3:21 1Kol 15:28,43-53

tanatamo gowela magumulo delaimo la: ebe wato kikopu keba kunula:ka: eba kunu eda:onamata. †††

² Naimano nanitabokobi midipi ekaki buwelemele Yuwodiyako ega:walo Sintakiko, nale la: toweolaemata la:le apaminatuei tanalo atepawete aimano Kawodawa magumulo woki kapiyama: keda:ema:.³ Ebema: a:ma: potele naimano woko magumulo wade walubidawama: deda:wena, modobola a:ma: me kamiyale nowalubiliye. Nanitabola, ibi netewapiate Wade Tabo kiyawao mabuma: dubu idi Kelaminago dopamo nago kodakoda woko dosiyodilonamiya, ebema: ibino mailote Godokono Igilo Bukalo ba:pola:larena, epetapiate nago woko dosiyodilona ibino mailote keba kunu ka:polalamenale eba kunu.⁵

⁴ Ebema: la: bilibilinomite aimano Kawodawa magumulo tete bilibilinomolo nekalakalaonala:, iyo, na walo na:kegemo, modobola la: nekalakalaola:!⁵ Ega:walo modobola la: epo bilibilinomono ololo apulo milolo eba ilukulinalo, epetapiate la:imano wokiamu tudila:oma: ibi elawamo akoanala:la:. Numa:la:, aimano Kawodawano pe tete netatali, ††⁶ ebema: modobola la: tanalo idima: woki bilibilima: akoeda:oala:, wiyasiya la:imano modoboa: tanalo bilibilinomo magumulo la:imano tepo magumuno kalakalago la: Godotamo na:towetoweonakiyala: ebete la: kowalubilitama:.^{††7} Ebe tetelo la: Ya:su Kelisoko magumulo eba ilukulinalo Godokono milo tanalote la:imano tepo magumuno iyaiya woki wadenomamo ba:ga:lulatele-namene, nanitabola, me opo epate ibino mulo wokiamu ebe milo tanalono magumu laema: ka:modobona:.^{††}

⁸ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, me leta uwomu apulo nale la: ma kunu analemata, Godote kebe iyaiya tanalo tuputupu ilukuli tanaloma: kegenale ega:walo ebete kebe tanalo kemoiolenale, modobola la: ebe iyaiya tanalo kapiya la:imano tepo magumulo nemalagidilolenala:.⁹ Iyo, ebete kebe woki nanitaboma: kegenale ega:walo mulo tanaloma: kegenale, ebete kebe woki wadenoma: kegenale ega:walo daleyala: tanaloma: kegenale, ebete kebe woki nilakapo awokalima: kegenale ega:walo kalakala adipate tanaloma: kegenale, modobola la: ebakobako woki kapiyamo la:imano tepo magumu netabokailameniyala:.⁹ Ebene la: kebe tanalo naimano iyatulame tanalodo kolowiawenakima ega:walo naimano osiyodilole tanalodo kulama:wenakima, modobola la: ebe tanalo bilibilinomo nosiyodilolenakiyala:.⁹ Me gabodo potele milo epatamo dikalamena, ebe Godote la:godolo nanitabolo bokolinamene. †††

Polote Pilipai Sosino Nilakapo Mani Alomo Tanaloma: Kalakala Tabo Da:kiyawaiya

¹⁰ Nanitabola, naimano kalakalate aimano Kawodawa magumulo la: mabuma: ditana, ebe kalakala beda: kawonomola:ka:!¹⁰ Iyo, tete geyageyadopolo

††† 4:1 1Tes 2:19-20 § 4:3 Luk 10:20 §† 4:5 Yu Epo 10:25; Ya:i 5:8-9 §†† 4:6 Ma:t 6:25-34; Kol 4:2 §† 4:7 Ais 26:3; Yon 14:27; Kol 3:15 §†† 4:9 Lom 16:20

la:imano ubi eba italamenalo la:le gabo umia:no na kowalubina:wenakia:, me tetelo wiyasiya la:le gabo du-ma:ima na maniamo ebo walubinimata, dopamo la:le na walubinima: ubi keba kunu kiyata:wenakima eba kunu. ¹¹ Wiyasiya nale me kalakala tabo kiyawao tanalamo modoboa: tanalo idi la:tamo kawokalimita:, ao, me tanalo iyalo iyatawiyamo, na iyaiya modoboa: tanalo magumulo eba okolinalo wiyasiya naimano Kawodawano kalakala kapiyate nagodolo bitanamene. ¹² Nanitabola, dopamo nale tete epetapilo iyaiya modoboa: tanalo magumulo okolitanakimo ega:walo tete epetapilo na inamabuago modobolo okolitanakimo, ebema: nale kalakala tanalono magumu ma kunu iyalo elawiyamo, iyaiya tete bilibilinomolo, iyo, baete wuguname tetelo ega:walo kape tetelo, dogodogo inamabu pola:na tetelo ega:walo inamabu pola:na:no tetelo, naimano kalakalate naimano Kawodawagodone eba penalo a:kolopoligonamene. ¹³ Ebema: nanitabola, ebete natamo elawo eba ikanamenalo, na modobola ebe magumulo iyaiya temeteme bilibilinomo magumudo uwomu apuamo ka:nemaigama:.[†]

¹⁴ Wiyasiya na la:tamo kalakala tabo walo na:kegemo, mabu la:le naimano temeteme magumulo na maniamo dowlubina:ima ebe tanalo ebe wade nilakapo tanalola. ¹⁵ La: Pilipai sosi epo me tanalo iyatawanomolata, dopamo Wade Tabote nagodone la:tamo da:pemaigi, ebene nale la: magumune Ma:sadoniya opone walo da:ka:timo, ebe tetelo iyaiya sosi epo epetapi magumulo la: kapiyanomate maniamo nilakapolo na owalubinimata. ^{††16} Iyo, na Tesalonika duliymololo eba nokolinalo, la: tete epetapilo naimano modoboa: tanalo magumulo walubi tanalo natamo ebo palibonakimata. ¹⁷ Wiyasiya numa:la:, naimano ubi tanalo ma kunu kitana:, na a:ka:tuwa: na malagidilonelo mani la:godone gito uwatema:, ao, na

[†] 4:13 2Kol 12:10 ^{††} 4:15 2Kol 11:9

ubila la:imano nilakapo ikame tanalodo Godote ebene wade wiyanomo la:tamo gito kikalametama:.

¹⁸ Nanitabola, me tetelo modoboa: tanalo kapiya idite nagodolo kitana:, mabu la:le na walubinima: Epa:paladaitasitamo dikama:ima, ebete ebe mani mamo dadai nale modobolo laimo. Numa:la:, la:imano nilakapo ikame tanalo ebe Godotamo wade nibo inamabu ikame tanalo keba kunula:ka: eba kunula, iyo, ebete ebako tanalo lumagi idigodone kalakalago lawete modoboma: kegemene. ¹⁹ Me mabuma: kebe modoboa: tanalate la:godolo ka:pola:nale, naimano Godote ebe tanalo bilibilinomo ulamete la:tamo modobolo kikalaema:ta, mabu ebene dogodogo inamabuate Ya:su Kelisokono Alonomo Duliymololo ebegodolo ba:pola:na.

²⁰ Ebema: modobola amama tanalote aimano Nabiwi Godogodolo uwomua: tetelo nitanamene! Me tabo nanitabonomola, taula!

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Nilakapo Tabo Da:kiyawaiya

²¹ Ebene piyate Ya:su Kelisoko magumulo Godokono epoma: deda:ona, nale naimano nilakapo tabo ibi bilibilinomatamo palibomo, ega:walo nago dilukulina ebe nanitabokobi midipi ekakiate ibino nilakapo tabo atumu la:tamo nakapaliba. ²² Ega:walo piyate me Loma kawo duliymololo Godokono epoma: deda:ona, ibi bilibilinomate la:tamo nilakapo tabo kapaliba, iyo, ibi magumulo piyate Kawo Elawodubunomo Sisakono motolo ebene woko dosiyodilona, iba:te ibino nilakapo tabo kawonomo atumu nakapaliba.

²³ Modobola aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono nilakapo tanalote la: bilibilinomono tepo magumulo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

Kol

1 Na Polotela, Ya:su Kelisote ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya ebe wokopi magumulo na idila, mabu Godote ebenu ubilo na ebema: laweniya. Na ega:walo a nanitabokobi midipino ekawi Timotiko, ² ale la: piyate Kolosi duliyomololo Godokono epoma: eba eda:onalo Kelisoko magumulo aimano nanitabokobi midipi ekakima: deda:wenama, ale me leta la:tamo paliboma: . Modobola aimano Nabiwi Godote ebenu nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo la:tamo nikalaema:ta.

Kolosi Sosi Epono Tanaloma: Polote Kalakala Tabo Ega:walo Towetowe Tabo Da:kiyawaiya

³ Tete bilibilinomolo ale towetowe tabamo la: eba wadipalatelelo kalakala tabo Godotamo ebo adipate-nakoma: , nanitabola, ebe aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono Nabiwila. ⁴ Ale ebetamo kalakala tabo ebema: kiyawaonakoma: mabu ale me wade tanalo olowi-ima: , la:le Ya:su Kelisoko nanitabokobi eba midinalo Godokono epo bilibilinomo nilakapolo malagidilolena-mata. ⁵ Iyo, dopamo tetelo Godokono Wade Tabote la:tamo da:pi, ebema: nanitabola, la:le ebe nani tabonomo dolowiaima, ebe tetelo la:le Godogodone wade wiya laema: ebenu pe tanaloma: olowiolo makopele tanalo ebo wagilimata, mabu ebete ebe wade wiya ebenu Unu Duliyomololo iyalo osiyodilolete la: mabuma: wadenomamo ulamena. Me mabuma: me tetelo la:imano nanitabokobi midi tanalo ega:walo nilakapo kimalagidilo tanalote la:godolo ba:po-la:lamenata. ⁶ Nanitabola, me atu tetelo Godokono Wade Tabote me opo kawonomono iyaiya apuapuamo eba penalo wadewade da:ima:te a:nolonaka, la:imano olowio wagilimi mabune ebe tabote la: magumulo woko keba kunu kosiyodilonamile eba kunu. Numa:la: , la:le Godokono nani tabo olowi tetelo ebenu nilakapo tanalo pogodone kiyatawaima, ⁷ ebe dubu ebe Epa:palasitela, ebe ale kawonomamo demalagidilonama: ega:walo ago woko dosiyodilona ebe lumagila. Iyo, ebete Kelisokono woko a mabuma: osiyodilonako, ⁸ ega:walo kalakala kawonomola, Godokono Uliyanate la:tamo nilakapo kimalagidilo tanalo keba kunu kikalametana, me tetelo Epa:palasite ebe tanalo atamo apawokalimi.

⁹ Ebema: ale la:imano nanitabokobi midi tanalo dolowima: , ebe tetene wagilimite ale la: mabuma: Godotamo towetowe tabo gela katepana: . Ebene ale

ebe ma kunu toweomenakoma: , ebenu Uliyanate epatamo kawonomamo dikalamena, ebete ebe mulo wokiamo ega:walo ebenu ubilo wapata:lame tanalamo la:imano tepo magumu ketabokailaemene. ¹⁰ Me gabodo Kawodawano elawote la:godolo bitanamene, la:le ebenu wade ga:limapi gudima: eba eda:onalo la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo ebe kekalakalaima:wenakoma: , iyo, la: magumulo wadewade da:ima:te eba kunu eba nolonalo la:imano Godoko iyatawa tanalodo nanitabolo kapepeomamoto.

¹¹ Ega:walo la: mabuma: ale Nabiwi Godoko ebe toweomenakoma: , ebete ebenu alono kawo elawonomamo la: elawokobi ka:midilitama: , la:le iyaiya temeteme epetapi magumulo kodakodalo eba lamota:onalo ¹² kalakala tabo ebetamo kawonomamo kadipata:wenakoma: . Nanitabola, Godote Kelisokono osiyodilole tanalodo la: modobokobi a:midiliyata, ebenu Alonomo Duliyomololo da:pola:na ebe dogodogo inamabu magumune la:le ebenu epo epetapi bilibilinomago la:imano wade wiya ka:nuwata:ema: , ¹³ mabu ebete aimano igilo eba mula:leamelo idoko namutudawano elawo magumune a wagaite, ebenu ebenu Gudute Kawo Elawodawama: deda:na ebe tanalono kalakala okoli tanalamo ebete a alomoiya. Numa:la: , ebete ebe Gudu kawonomamo malagidilona, ebe poteleka: aimano kuba osiyodilole magumune a wiya kawonomamo duwateiya ebe Wadedawala, iyo, ebete aimano kuba bilibilinomo egeboleamete iyalo a:dodolomatiliamiya. ¹⁴

Kelisote Kawodawanomoma: Deda:na Ebe Tanalo

¹⁵ Ega:walo me tanalo idila. A opo epate Godoko balidamo uima: modoboa: , wiyasiya Kelisote ebenu ololo kapiyamo atamo a:pemaigiya, ebe Nabiwino dopo Gudunomola, iyo, me opono inamabu bilibilinomo pawokalaoa: tetelo ebete dopamo okolinami. ¹⁶ Ebema: Unu Duliyomololo da:pola:na ega:walo me opolo da:pola:na, iyo, me opo epate balidamo dulamolena ega:walo iba:te kebe tanalo balidamo ulamolea:no, ebe iyaiya elawoelawonomo uliyana, ega:walo elawoelawodopo uliyana, ega:walo iyaiya epo, ega:walo me opolo digilona ebe inamabu, ibi bilibilinomo Nabiwite ebenu Guduno elawamo osiyodiloliya. Nanitabola, ibi bilibilinomate Kelisoko kowalagonama: ebenu elawo kapiyamo pawokalaiya, ¹⁷ ega:walo ibi bilibili-

† 1:3 Epe 1:15,16 †† 1:5 Epe 1:13; 1Pit 1:4 † 1:7 Kol 4:12; Pai 23

†† 1:9 Epe 1:16,17 †† 1:11 Epe 1:19; 3:16 ††† 1:12 Epe 1:11,18 †††† 1:13-14 Luk 22:53; Epe 1:7; 2:2 § 1:15 2Kol 4:4; Yon 1:18

nomo magumulo idite pawokala:no ebete dopamo okolinami. Ebe mabuma: ebe kapiyagodolo elawo bitana ibi bilibilinomatamo igilo kikalamolema: †

¹⁸ Ega:walo Kelisokono ape ebe sosila, ebema: ebe sosino watola ega:walo igilo mabula. Iyo, a:ela epo bilibilinomo magumulo ebe a:e magumune maigama: dopodawama: ediya, ebema: ebe tanalo bilibilinomonono Namutudawa kapiyanomola. ††¹⁹ Nanitabola, Godote kalakalago ebene ubi iyatiya, kebe tanalote ebe magumulo tabokanomo kitanale ebe atu tanalote ebene Gudugodolo tabokanomo ka:kitanama:

²⁰ Ega:walo ebete ebene ubi tanalo ma kunu iyalo kiyatiya, ebene Guduno kalimate kewa olotolowalo deka:ka:liyamene, ebete ebe kalimamo me opolo ega:walo Unu Duliyomololo da:pola:na, ebe iyaiya inamabu ega:walo epo ega:walo uliyana ibi bilibilinomo uwatete ebene namutupima: keda:onama: ibi walo ebetamo ka:kemagaelemene, mabu ibi bilibilinomate dopamo eba:go gowelaopima: eda:onamiya. ††

²¹ La: nanitabokobi midipi atumu, dopamo la:le kuba tanalo eba osiyodilolenalo la:imano tepo magumuno wokilo Godogodone muludopone putitawete eba:go gowelaopima: eda:onaimata. ††²² Wiyasiya kalakala kawonomola, Kelisote me opamo pete lumagino apa:mo da:pa:iya, ebe mabuma: la: me tetelo Godokono wade namutupima: eda:onamata, iyo, ebete gabo ma kunu osiyodiliya la:le ebene talena epoma: ega:walo tuputupupu epoma: ega:walo daleyaya: epoma: midililate ebene ololo apuamo kemagaeletama: ††²³ Ebema: modobola la: kodakodalo eba lamota:onalo la:imano tepo magumulo woki netewama: akoeda:onala:, mabu la: dopamo dolowiaima ebe Wade Tabo nanitabokobi eba midinalo la:le Godogodone wade wiya uwatema: olowiolo makopelenamata. Nanitabola, ebe Wade Tabo kiyawaoma: na Poloko Godokono wokodawa idila, ega:walo kalakala kawonomola, ebe Tabote me opo epo bilibilinomatamo iyalo emaiigi.

Sosi Epo Mabuma: Polokono Woko Osiyodilo Tanalo

²⁴ Ega:walo me tanalo idila, nale la: sosi epo mabuma: duwatanakomo ebe apeno temeteme tanaloma: nekalakalanamo. Numa:la:, sosi epo ebe Kelisokono apela, ebema: kebe tetelo nanitabokobi midipiate ebene woko osiyodilo magumulo temeteme duwatanaka, Kelisote ebako atu temeteme kuwatanako. Iyo, ebene temeteme uwate tanalo me opolo nanitabolo kopoliyalemea:, ebema: naimano kalakala bitana nale ebene temeteme opoliyaleme teta:mo ebene woko kosiyo dilonama: †²⁵ Nanitabola, Godote sosi epo mabuma: na wokodawama: a:midiniya, iyo, nale ebene tabo kawonomo iba:tamo awokaliminomo dawokaliminakomo ebe osiyodilo tanalo ebe ebete natamo dikanamiya ebe wokola. †††²⁶ Ebema: numa:la:, dopamo tetelo Godote ulama epetapi bilibilinomolo me opo epatamo waminalo ditanami, ebe nopo ebete

me tetelo ebene tabo kiyawaopino woko magumudo la: ebene epatamo ma kunu awokaliminako, Kawodawa Kelisote la: nanitabokobi midipino tepo magumulo bokolina, ebene la:le ebene pe tanaloma: olowiolo eba makopelenalo, ebete da:pemene ebe tetelo la:le Godokono kawo alonomo magumulo ba:nilukulinamata. Kalakala kawonomola, me tetelo ebene wade pukuilamenomono nopote me opo epo bilibilinomatamo eba kunu itana! †

²⁸ Ebema: ale Kelisokono tanaloma: ebene Wade Tabo epo bilibilinomatamo a:kiyawaonakoma:, iyo, ale iyaiya mulo tabo bilibilinomamo ibi kawiya eba analelo ebo iyatulamenakoma:, mabu a ubila ibi bilibilinomate Kelisoko magumulo wadenomamo apepeote ibi kawokawopima: deda:oma:na:, ale ibi Godokono ololo apuamo ebo ka:nowadipilimalema: †²⁹ Nanitabola, nale ebe tanalo kuima: Kelisokono kawo elawonomamo woko osiyodilonamo, ega:walo ebene elawote atumu nagodolo woko na:kosiyo dilonamo. ††

² Ebema: na ubila la: me tanalo kiyatawaema:, na Polote la: Kolosi sosi epo ega:walo Lodosiya sosi epo, la: bilibilinomo mabuma: Godokono woko temetema:go dosiyodilonamo, ega:walo nanitabola, la:imano taneba magumulo piyate naimano ololo dopamo kumia:, nale la: bilibilinomo mabuma: atumu woko na:kosiyo dilonamo. † Iyo, naimano ubi ma kunu itana, nale la: bilibilinomo iyaiya epo gelebadi tabamo elawokobi eba midilitalo la:le nilakapo kimalagidilo tanalo magumulo kapiyama: keda:ema:. Me gabodo Godote dopamo epatamo dowaminiya, ebe wamina nopono magumu la:le wadenomamo iyatawaoawete kodakodalo ebo katila:namamota, lumagite kawo maniagono gatele keba kunu katila:nanakole eba kunu. Nanitabola, ebe wamina nopono magumute ka:lo epatamo dawokalana, ebe Kelisotela, †³ iyo, wade mulo kimalagidilo bilibilinomo ega:walo iyaiya iyatawa tanalo, ebe tanalo bilibilinomate ebegodolo ba:pola:na. Ebe mabuma: Godote dopamo kebe wadewade tanalo kowaminaliyale ka:lo ebete wiyasiya Kelisogodone epatamo awokalilamenako. †††

⁴ Ebema: nale me tanalo la:tamo negemo, mabu na ubia:nola la: magumulo idite maigate wadewade tabo epetapi unu tama iyatulame gabodo eba kiyawaolo, a:da: tanalo epetapiamo la: masigililate kuba gabamo ebo kemagataletama: ††⁵ Nanitabola, naimano ape mulunomola wiyasiya nale naimano tepo magumuno woki magumulo la:go bokolinamo, ebema: la:le Kelisoko nanitabokobi midi magumulo kapiyama: eda:wete kodakodalo keba kunu kelamota:wenama, nale ebe tanalo eba iyatawalo kawonomamo kalakalitamo. †††

Lumagite Kelisoko Magumulo Nanitabo Igilo Lawe Tanalo

⁶ Ebema: la: dopamo Ya:su Kelisoko la:imano Kawodawama: ka:milo ebe keba kunu kelawa:ima, mod-

† 1:17 Yon 1:1; 8:58 †† 1:18 Epe 1:22-23; Ali 26:23; Awo 1:5

‡ 1:19 Kol 2:9 †† 1:20 Epe 1:10; 2:16 †† 1:21 Lom 5:10; Epe 2:12 ††† 1:22 Epe 2:14-16; 5:27 ††† 1:25 Epe 3:2,7-8

§ 1:26-27 Lom 16:25-26; Epe 3:5,9 †† 1:29 Epe 3:7,20; Pil 4:13 ††† 2:3 1Kol 1:24,30 †† 2:4 Lom 16:18 ††† 2:5 1Kol 5:3

obola la: me tetelo ebe magumulo eba kunu nilukulinala:.⁷ Numa:la:, Kelisoko ebe wade pali damela keba kunula:ka: eba kunula, ebema: modobola la:le la:imano dolodolo ebe magumamo iwodoloawete, dolodolote eba tolamolelo la: wadenomamo napepe-onakiyala: Iyo, modobola la: la:imano moto ebe unamo wadenomamo netiyala:, ebene la:le nanitabokobi midi magumulo elawoelawonomoma: keda:omamota, Godokono wokodawate la: dopamo diyatulametanakiya eba kunu. Ega:walo me tanalo idila, modobola la: tete bilibilinomolo Godotamo kalakala tabo nadipatenakiyala:.[†]

⁸ Ebema: la: nanisiwale! Na ubia:nola la: magumulo idite maigate me opo epono mulo tabo epetapino tanalo eba kiyawaolamelo a:da: tanalodo la: kuba gabamo magatalema:. Ebako lumagino iyatulame tanalote la: kuba osiyodilole tanalono wokopima: ka:midilima:ta, mabu ebete me opo epono ewonino iyaiya pukala epetapi ega:walo me opono kubakuba uliyanao iyaiya wokino tanalo nanitabokobi eba midilinalo epo ebo iyatulamenako. Iyo, ebene iyatulate tanalote Kelisogodone ka:pena:.

⁹ Modobola la: wiyasiya me kawo tanalonomo niyatawala:, Kelisote lumagino apa:mo me opolo da:pokolinami, ebe tetelo Godote ebene ololo ega:walo osiyodilole tanalago ebe magumulo okolinami, iyo, Godote ka:lo atumu ebe magumulo ba:kokolina mabu Kelisoko ega:walo Godoko ibi kapiyanomola. ^{††10} Ebema: kalakala kawonomola, mabu la: nanitabokobi midipiate atumu Kelisoko magumulo eba ilukulinalo ebene tanalo bilibilinomo kawonomamo iyalo uwatimata. Iyo, nanitabola, ebete ebene Kawo Ela-wodawano okoli bailo eba okolitalo Saitanakono iyaiya nopopi ega:walo kubakuba uliyana epetapi bilibilinomate ebe tolemelo ebetamo a:tudila:onaka. ‡

¹¹ Ebema: Yu epate ibino ewoniagodone delawiya, modobola la: ebe dubu guduno tama itamida pukala nemalagidilala: Iba:te dosiyodilonaka ebe pukala dubate a:ka:tuwa: ibino kotamo ibino guda:tamo alomolamenaka, wiyasiya la: Kelisoko magumulo eba ilukulinalo ebete la:tamo dalomolametia ebe tama itamida pukala iyanomola. Iyo, Kelisote la:imano tepo magumulo dosiyodilolametia ebe tanalodo ebete la: kateneno kuba ubi tanalamo tudila:o magumune owagailiata. ^{††12} Ebema: numa:la:, la:imano Kelisoko nanitabokobi midi tanalo kawokalima: sosi wawatopiate la: obamo eba waduba:midaolelo la:le obo magumamo ebo niwitimata, dopamo tetelo epetapiate Kelisokono a:e ape bobo magumamo keba kunu kiyatiye eba kunu. Ega:walo la: obo magumune demaimiaima, ebe tetelo la: Godokono elawo nanitabokobi eba midilo ebete la: igilamo ebo wadipalatiata, dopamo ebete Kelisoko igilamo keba kunu kadipatiyale eba kunu. ‡

¹³ Nanitabola, la: Yua:pi dopamo Godokono umi magumulo a:ela epoma: eda:onaimata, mabu la:

la:imano kateneno kuba ubi tanalamo eba tudila:onalo iyaiya kuba tanalo ebo osiyodilolenakimata. Wiyasiya kalakala kawonomola, la:le ebene tanalo iyatawaoa:no ebe tetelo Godote la: a:ela magumune uwatetate, ebete Kelisoko igilokobi keba kunu ka:midiyale la: eba kunu eba:go igilokobi a:midiliyata. Numa:la:, la:la, ala, a bilibilinomate dopamo Godokono iyaiya pukala bilibilinomo dowakalaminakima:, ebete ebe kuba osiyodilole tanalo ebene Tabo Anagiyamida Bukamo ebo akulolenaki. Wiyasiya epate Kelisoko kewa olo-tolowamo da:tupuguimiya, ebe atu tetelo Godote aimano kuba osiyodilole tanalono akulole tabo ega:walo ebene iyaiya pukalano akulole tabo, ebe netewa tanalo kewa olotolowamo kapimiya alomote ikoko ebo anagilamolelamiya, iyo, me ebe gabodo ebete aimano kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo egeboleamete gito dodolomatiliamiya. ^{††15} Ebema: nanitabola, Kelisote kewa olotolowalo da:iya, ebe tetele ebete Saitanakono iyaiya nopopi ega:walo kubakuba uliyana epetapi, ibi bilibilinomono elawo magumune nemaigate wato kikopu ebo lawiya, iyo, piyate eba:go da:gowelaonakiya ebete me opo epono ololo apulo ibi bilibilinomo elawoa:kobi gito midiliya.

Iyaiya Pukala Epetapiate Amama Epono Wokido Da:pe-maimiona

¹⁶ Ebema: na ubia:nola kuba wokiagodawa idite maigate nao inamabuno tanaloma: ega:walo nio inamabuno tanaloma: iyaiya pukala la:tamo ikalaema: Ega:walo la: atumu Yu epate ulama bilibilinomolo ibino iyaiya soliyomu dosiyodilolenaka ebe tanaloma:, ega:walo ibino oli saganano soliyomu osiyodilole tanaloma:, ega:walo ibino wokoa: talena egelano tanaloma:, la: ebe iyaiya tanaloma: lumagi idigodone pukala idi akolawa:la:. ^{††17} Nanitabola, dopamo tetelo Godote makomako pukala Yu epono ewoniatamo ikalamiya, iba:te ebe tanalamo tudila:o tanalodo ebene ololo kela:mo kuminakoma:, wiyasiya kalakala kawonomola, me tetelo ale Kelisoko magumulo eba ilukulinalo Godokono ololo nanitabonomolo uminakoma:, mabu Kelisoko ebe ebene nanitabo tanalo awokalimidawala. §

¹⁸ Ega:walo na ubia:nola kuba wokiagodawa idite maigate la: kuba gabamo eba magatalelo la:imano nanitabokobi midi tanalono wade wiya ebo alatid-ioma:. Nanitabola, epetapiate ibino tepo magumuno kuba woki gabodo ibi a:ka:tuwa: ibi eba walogolenalo, ibino balida:te iyama: eda:olame tanalo ega:walo Unu Duliomolono nopopi amamalatele tanalo epo ebo analenaka. Numa:la:, iba:te a:ka:tuwa: ibi Godokono wiya: wokopima: degelana, wiyasiya ebe tabo gela tanalo ebe unu tamano iyatulame tanalola mabu ibino tepo magumulo amama kawonomote itana. ¹⁹ Iyo, ebako lumagite ebene tepo magumuno wokilo a sosi epono watodawa Kelisoko iyalo atepi, ebema: ebete ebetamo nanitabolo ka:tuduwatana:. Wiyasiya

† 2:7 Epe 3:17 †† 2:9 Yon 1:14,16 ‡ 2:10 Epe 1:21-22 †† 2:11 Lom 2:29 ‡† 2:12 Lom 6:4

††† 2:13-14 Epe 2:1,4-5,14-16; 1Pit 2:24 ††† 2:16 Lom 14:1-12 § 2:17 Yu Epo 8:5

kalakala kawonomola, nani sosi epono tanalo ma kunula, ibi Kelisokono apela ega:walo ebe watola. Me mabuma: ape kawonomono iyaiya apuapuate watono ubi tanalamo nanitabolo eba tudila:onalo, ebe tetelo apeno moga:lamole tete bilibilinomo ega:walo ogili bilibilinomo iba:te ibino iyaiya woko modobolo dosiyodilolenama:na: ebe apete wadenomamo kapemene, Godote ubi keba kunu kiyatinale eba kunu. †

²⁰ Numa:la:, piyate nanitabokobi midia:pima: de-da:ona, iba:te Saitanakono elawo magumulo eba ilukulionalo kawo tola:go iyaiya pukala kawonomamo malagidilolenanaka. Wiyasiya la: nanitabokobi midipiate Kelisago da:elawiyama, ebe tetelo me opo dumina la:le ebe kubakuba uliyanano elawo magumune iyalo a:nemaimiyamata. Ebema: mabu keleka: la:le iyaiya pukalano tanalo eba malagidilolenalo me opono nanitabokobi midia:pimu dilukuliawenama? Eiyel! Epetapiate la:tamo tabo ma kunu da:kiyawaoma:na:, ††21 "Me inamabu ako-ologiala:," ega:walo "Ebe inamabu akonala:," ega:walo "Ebe inamabu idino talena kawonomola," la:le ibino iyaiya tabo ako-olowiala: ²² Numa:la:, ebako pukala ebe me opo epono wokino tanalola ega:walo ibino iyatulame tanalola, iyo, kebe inamabuate ibino nao tanalodo wapuamo da:tolamita neago da:penemaimioma:na:, iba:te ebe inamabu naoma: kawo tanalonomoma: gelate pukala ebo alomonaka. †23 Ebe pukala ebe daedale wokino tanalola, wiyasiya iba:te a:ka:tuwa: ibi a:da: eba masigiolelo ibino iyaiya pukala mulo tanalonomoma: gelana. Ega:walo iba:te daedale tabo epetapi ma kunu kegelana, nanitabokobi midipiate Unu Duliwomolono nopopi namamalatelenakoma:na: ega:walo iba:te ibi a:ka:tuwa: iba:tamo apeno temeteme gito nikalamenakoma:na: Godoko nanitabolo kekalakalaiminama: Numa:la:, iba:te a:ka:tuwa: ibi Godokono wiya: wokopima: degelana, ebe tabo gela tanalo ebe unu tamano iyatulame tanalola mabu ibino tepo magumulo amama kawonomote itana. Ebema: ibi niyaniyala, mabu ibino pukalate iba:tamo elawo kikalamena: kateneno kuba osiyodilole ubi tanalo nanitabolo kanakapulaema:

Nanitabokobi Mididawagodolo Ditana Ebe Nanitabo Igilo

3 Nanitabola, la: nanitabokobi midipiate Kelisago iyalo a:elaiyamata, ebene Godote la: eba:go igilamo owadipalatelyata. Ebema: modobola la: Unu Duliwomololo da:pola:na ebe wadewade tanalo nanitabolo kuwata:ema: la:imano tepo magumuno woki ebamo niyatinakiyala:, mabu Kelisote dopamo Godokono tumudi apuamo nokolite ebene Kawo Elawodawano okoli bailo bokolita. Iyo, modobola la: Unu Duliwomolono iyaiya tanalo kapiya nemalagidilolenala:, mana: me opono tanalo, mabu Kelisokono osiyodilo tanalodo la:imano nanitabo igilote Godogodolo bitana. ††4 Ebema: numa:la:, Kelisote ebene elawo alonomago da:ka:pemene, ebe atu tetelo la:imano

nanitabo igilote kawokalamene mabu Kelisoko kapiya ebe la:imano igilo mabula.

Kelisoko Magumulo Ditana Ebe Oli Okoli Tanalono Pukala

⁵ Ebema: la:imano tepo magumulo kebe kuba ubi tanalate ka:pola:nale, modobola la: ebe tanalo nanakapulama:la:. Iyo, kamiyale ega:walo buwelemele pilo tanalo, mako kuba osiyodiloma: ubi iyati tanalo, kateneno ubi tanalamo tuduwata tanalo, apa:mo iyaiya ilipo osiyodilole tanalo, ega:walo mani kawonomamo malagidilo tanalo, modobola la: ebe kuba tanalo bilibilinomo alukolenomo nalukola:la:. Numa:la:, potele mani kawonomamo demalagidilona, ebene tanalo ebe ida:da:li amamalatedawano tanalo keba kunula:ka: eba kunula. ††6 Nanitabola, piyate Godotamo tudila:oa:no ebako iyaiya kuba tanalo dosiyodilole-na, ebema: ebene kawo dowa tanalonomote iba:tamo na:pe!

⁷ Numa:la:, dopamo la: nanitabokobi midipi atumu ebako kubakuba ubi tanalo magumulo ilukulinaimata, mabu ebe tetelo la: daedale wokilo wapata:lame-naimata. ⁸ Wiyasiya ka:lo modobola la: me kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo na:pupukulama:la:—dowa tanalo, tepo magumulo elama: eda: tanalo, ega:walo lumagi idi kubaimima: ubi iyati tanalo. Iyo, la: lumagi idi malogo tabo ega:walo daley woki awokalimi tabo akokiyawaonakala:, ††9 ega:walo la: magumulo idite iditamo a:da: tabo akogeala:, mabu la: tagala okoli tanalono osiyodilole tanalo iyabaiamo iyalo alomimata, lumagite daley kaliku keba kunu ka:pekananakole eba kunu. †††

¹⁰ Nanitabola, lumagite wadewade kaliku ka:pupulioma: kalakalago keba kunu kuwatanakole, la:le eba kunu Kelisokono oli okoli tanalono osiyodilole tanalo ebo uwatimata. Ebema: numa:la:, me tetelo la:le oli okoli tanalono osiyodilole magumulo eba ilukulinalo me opo epo Osiyodilole dawate la: ebene ololonomoma: midilinata, la:le ebene nanitabo tanalo iyatawanomo kiyatawawenama:. ¹¹ Ega:walo me tanalo idila. Me oli okoli tanalo magumulo nanitabokobi midipiate iyaiya kelamota:ona:, ao, Yu epo ega:walo Yua:pi ibi bilibilinomate kapiya epoma: eda:ona. Ma kunu kebe dubate Yu epono tama itamida pukala duwatiya ega:walo piyate ibino pukala uwatea:pima: deda:ona, piyate keyakeyapima: deda:ona ega:walo piyate iyaiya mulu opolo dilukuliona, piyate mani woko dosiyodilona ega:walo piyate epetapino wiya: wokopima: deda:ona, Kelisote ebe epo bilibilinomono Kawodawama: eba eda:nalo kapiya woko ibi magumulo osiyodilona, iba:te ebene kapiya eponomoma: ke-da:onama:. ††

¹² La: Godote duwatetia ebe epolata, iyo, ebete la: nilakapolo eba malagidilolenalo la: ebene talena epoma: ebo midiliata. Ebema: modobola la: ebene oli okoli tanalono osiyodilole tanalo la:imano wadewade kaliku-

† 2:19 Epe 2:21; 4:16 †† 2:20 Gal 4:3,9; 1Tim 4:3 †† 2:22 Ma:t 15:9 †† 3:1-3 Ma:t 6:33; Mak 12:36; 16:19; Epe 1:20

‡ 3:5 Lom 6:6,11; Epe 4:19; 5:3-6 ††† 3:8 Epe 4:25-29; 5:4 ††† 3:9 Epe 4:22,25 § 3:10 Epe 4:24 §† 3:11 Gal 3:28

mu na:pupula:la:—nigologolopi walubili tanalo, epetapiatamo nilakapo awokalimi tanalo, la: a:ka:tuwa: la: opamo alomo tanalo, epetapiatamo temeteme ikalamea: tanalo, ega:walo epetapiatamo ubia: tabo samamo gela: tanalo. ^{†13} Ebene la: magumulo idite iditam samamo akodowala:, ega:walo kebe tetelo lumagi idite kuba dosiyodilomene la: ebena kuba egebolema:wete na:dodomatimiyala:, Kawodawa Kelisote la:imano kuba egebolelametate keba kunu ka:dodomatililametiya eba kunu. ^{††14} Ebene me wadewade osiyodilole tanalo bilibilinomo unamo modobola la: nilakapo kimalagidilo tanalo na:ka:puliyala:, mabu nanitabola, me uwomu tanalote la:godolo eba itanalo, la:imano iyaiya osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo la: epo kapiyanomoma: beda:onamata. ‡

¹⁵ Iyo, Godote la: deka:la:mitia ebe tetelo ebete ebena ubi ma kunu iyati, la:le Kelisokono kapiya apemu eba ilukulinalo ebena milo magumulo kilukuliawenama: Ebe mabuma: modobola ebena milo tanalote la:imano tepo magumu watodawama: eba eda:nalo, la: la:imano kalakala Godotamo ebo nawokalimianakiyala: ^{††16} Ebene Kelisokono Wade Tabote la:imano tepo magumulo kawonomamo nitanamene. Ebe gabodo la: magumulo idite idi ebena kawo mulo tanalonomamo ebe tabono iyaiya magumu tanalo eba iyatumilo, piyate kuba gabodo tolaema: dowagelena ibi ebo nowalubilinakiyala: Ega:walo modobola la: Godoko amamate magumulo la:imano tepo magumuno elawamo iyaiya oala:mo kalakala ebetamo nawokaliminakiyala:, iyo, ma kunu Godokono Bukano Sam Oale bukalo da:pola:na ebe oale, ega:walo nanitabokobi midipiate Godokono anoano tanalo awokalilaema: dosiyodilolenaka ebe oale, ega:walo ebena Uliyanate la:imano tepo magumamo dalomonako ebe oale, la: ebe iyaiya oala:mo ebe bamamate-nakomata. ^{††17} Ebema: la:le Nabiwi Godotamo la:imano kalakala Kawodawa Ya:suko magumulo eba awokaliminalo, modobola la:le la:imano tabo gela tanalo ega:walo apa:mo osiyodilole tanalo bilibilinomodo la:imano Ya:suko waloma:ta tanalo nawokalimianakiyala: ^{†††}

Kapiya Moto Epate Kelisoko Magumulo Keba Kunu Na:kilukulinama:na:

¹⁸ Nanitabokobi midipi kamiyala:la:, modobola la: la:imano awiatamo na:tudila:onakiyala:, mabu la: Kawodawa Ya:suko waloma:tapima: eda:onamata. ^{†††19} Ega:walo nanitabokobi midipi dubala:, modobola la: la:imano kamiyale nilakapolo nemalagidilolenakiyala:, iyo, la: iba:tamo akoelawonala: ^{§20} Ega:walo guda:la:, modobola la: la:imano nabila menokobila ibino tabamo na:tudila:onakiyala:, mabu Godote me tanalo uima: nekalakalana. ^{§†21} Ega:walo nabiala:, la:imano gudino osiyodilole tanaloma: elawamo

† 3:12 1Pit 2:9 †† 3:13 Epe 4:2,32 ‡ 3:14 Lom 13:8-10 †† 3:15 Pil 4:7; 1Kol 12:27; Epe 4:4 †† 3:16 Epe 5:19 ††† 3:17 1Kol 10:31; Epe 5:20 ††† 3:18 Epe 5:22 § 3:19 Epe 5:25 §† 3:20 Epe 6:1

akoanalenala:, iba:te ibino tepo magumulo kui-wodopoma: eda:okapoma: ^{§††}

²² Ebene kawokawo wokopi dubate la: kebe epo maniamo duwatetiyala la:le ibino wiya: woko kosiyodilola:wenama:, ebe dubate me opolo la:imano woko namutupima: eba eda:onalo, modobola la: ibino tabo bilibilinomamo na:tudila:onakiyala: Ega:walo woko osiyodilo magumulo la: ma kunu akomalagidilala:, woko namutudawate natamo kekalakalama:, ebete na dunamita ebe kapiya tetelo nale woko wadenomamo bosiyodilonakomo. Ao, eba kunua: Woko namutudawate la: ulame tetelo ega:walo ulamea: tetelo, modobola la: Kawodawa Ya:suko eba tolemelo, kuba woki idi tepo magumulo wamina:no nanitabo kalakalago woko nosiyodilonakiyala: ^{§†23} Iyo, la: kebe woko dosiyodilaema, modobola la: la:imano tepo magumuno elawo kawonomamo nosiyodiliyala:, mana: me opo epo kalakalailaema:, la: wiyasiya aimano Kawodawa kekalakalaima:ema: woko wadenomamo nosiyodilonakiyala:

²⁴ Me kawo tanalo akododomatiyala:, ebe Kawodawate kebe dogodogo tanalo ebena epo mabuma: iyabaiamo dalomiya, ebete ebe iyaiya tanalo magumune wade wiya a:ma:tamo nanitabolo kikaema:ta, mabu ebe a:imano woko namutudawanomola, me opo lumagi idia: ²⁵ Nanitabola, Godote kapiya gabonomodo epo bilibilinomono tanalo tuputupulo kanagilamelelaemene, ebema: ebete a:ma: wade wokodawatamo wade wiya dikametamene, ebe atu tetelo ebete kuba osiyodilolepi bilibilinomatamo kuba wiya ebo ka:kikalaemene. ^{§††}

4 Ebema: la: nanitabokobi midipi woko namutupiala:, piyate la:imano woko wiya:no kosiyodilolena: maniamo duwata:wiyama, modobola la: ibino woko eba ulamelelamenalo ibino kuba osiyodilolea: tetelo temeteme idi ikalamea:no ibino bae modobolo gito nikalamenakiyala: La: me kawo tanalo akododomatiala:, la: atumu Unu Duliyomololo dokolina ebe Kawo Namutudawanomono wiya: wokopilata. ^{§†}

Godotamo Towetowe Tabo Gela Tanalo

² Ebema: la: nanitabokobi midipi bilibilinomala:, la: Godago tabo gela katepanala:, ebena la:le ebe da:toweoma:wenakoma, modobola la: towetowe tabo tepo magumuno woki kawonomago eba gelalo ebe atu tetelo ebetamo kalakala tabo nowadipalatele-nakiyala: ^{§†3} Ega:walo modobola la:le a nowadipaeatenala:, Godote gigiyu atamo a:iyamidate ebena ale ebena tabo epatamo wadenomamo ka:kiyawaonakoma: Nanitabola, ebete dopamo epatamo dowaminanami ebe wamina nopono magumu ebe Kelisotela, ale ebena tanaloma: tabo ebema: a:kiyawaonakoma:, iyo, me mabuma: nale idoko motolo okolinamo. ^{§††4} Ebema: modobola la: na nadipatenenala:, mabu

na ubila Kelisokono tanalo wadenomamo awokalima:,

§†† 3:21 Epe 6:4 §† 3:22 Epe 6:5-8 §†† 3:25 Lom 2:11 §† 4:1 Epe 6:9 §† 4:2 Epe 6:18; Pil 4:6 §†† 4:3 Lom 15:30; Epe 6:19

Godote nale osiyodiloma: ubi keba kunu kiyatinale eba kunu.

Nanitabokobi Midia:piatamo Tabo Kiyawao Tanalo

⁵ Ega:walo modobola la:le me opono nanitabokobi midia:pi magumulo mulo wokino tanalo kapiyago nilukulinala; ebene Godote wade tete la:tamo dikalometanakomene la:le ebene nanitabo tanalo iba:tamo atumu nawokaliminakiyala: ^{†6} Iyo, la:le ibi magumulo la:imano iyaiya tabo kiyawao tanalo wadenoma: na:midilinakiyala; epate ibino bae soluamo golakobi eba midililo teponomoma: keba kunu ka:midilinake eba kunu. Ebene iba:te la:imano nanitabokobi midi tanaloma: la: danaletanakoma:na:, modobola iba:te wade wiya tabo la:godone nanitabolo nolowionakoma:na: ^{††}

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Tabo Da:kiyawaiya

⁷ La: niyanyata, aimano nanitabokobi mididawa ekawi idi Tikikasite la:tamo da:pemene, ebete naimano okoli tanalono iyaiya tanalo la: ka:pikiyawao-laema:ta. Nanitabola, ebete ago Kawodawa Ya:sukono woko eba osiyodilonalo wade wokodawa idima: eda:na, ^{‡8} ebema: nale ebe la:tamo palibomo, la:le aimano iyaiya ilukuli tanalo ebegodone dolowiaema la: kalakala ebo kelaemamota. ^{‡9} Ega:walo la:imano Kolosi duliyoumolodawa idi Onisimasiko, ebe aimano wade nanitabokobi mididawa idila, ebete Tikikasiago la:tamo ka:pema:na; ebene kebe tanalate malo kemaimiye, ibi netewapiate ebe tanalo bilibilinomo la:tamo kapawokalilaema:na: [‡]

¹⁰ Me idoko motolo nago dokolina ebe A:listakasite ebene nilakapo tabo la:tamo palibo, ega:walo Banabasiago kapiya kalimanomo ekawi Makate la:tamo atumu nilakapo tabo ka:kiyawauta. Nanitabola, nale tabo la:tamo dopamo ma kunu palibimo, ebete la:tamo da:pemaigamene la:le ebe kalakalago nelawiyala: ^{‡†11} Ebene Yosuwako, ebene mailo idi ebe Yasitasitela, ebe atumu nilakapo tabo kapalibo la:tamo. Nanitabola, Yu epo magumulo ebe ega:walo Makako ega:walo A:listakasiko, ibi kapiyate Ya:suko nanitabokobi midite ebene Kawo Elawodawano tanalote ka:pema: nago

[†] 4:5 Epe 5:15-16 ^{††} 4:6 Epe 4:29; 1Pit 3:15 [‡] 4:7 Epe 6:21 ^{‡†} 4:8 Epe 6:22 ^{‡‡} 4:9 Pai 10-12 ^{‡††} 4:10 Ali 12:12; 15:37-39; 13:13

olowiolo woko osiyodilona, iyo, ebe woko osiyodilo magumulo iba:te na kawonomamo walubinina.

¹² Ebene la:imano tanebadawa idite Ya:su Kelisokono woko malo dosiyodilona, ebe Yua: lumagi Epa:pala-sitela, ebete atumu la:tamo nilakapo tabo kapalibo. Nanitabola, tete bilibilinomolo ebete la: mabuma: Godotamo towetowe tabo kawonomamo genako, la:le nanitabokobi midi magumulo kodakodalo eba lamota:onalo Godokono ubi tanalomo nanitabonomolo ka:tudila:wenakoma; mabu la:le ebe gabodo woki netewama: eda:oa:no apepeawete elawonomoma: keda:omamota. ^{‡‡‡13} Nale Epa:palasikono tanaloma: nani tabonomo ma kunu kiyawautamo, ebete la: Kolosi duliyoumolo epo mabuma: woko elawonomamo osiyodilona, ega:walo kebe nanitabokobi midipiate Iyalapolasi duliyoumololo ega:walo Lodosiya duliyoumololo dilukuliona, ibi bilibilinomo mabuma: atumu woko kawonomo ebe kosiyodilona. ¹⁴ Ega:walo doketa woko dosiyodilona, me dubu ebe aimano wade lumaginomo Lukuko, ebete Dimasiago ibino nilakapo tabo atumu la:tamo nakapaliba.

¹⁵ Ebene nanitabokobi midipi ekaki magumulo piyate Lodosiya duliyoumololo dilukuliona ega:walo kebe sosi epate Nimapasikono motolo daladabutinaka, ibi bilibilinomatamo aimano nilakapo tabo nanaliboliyala:

¹⁶ Ega:walo la: Kolosi epo me leta la:imano taneba magumulo awokala deka:la:miola:ema, modobola la: walone Lodosiya sosi epatamo eba nikalamelo, wiyasiya nale iba:tamo dalibimo ebe leta iba:godone nelawiyala: Kalakala kawonomola, me ebe gabodo nale netewa leta magumamo kebe iyaiya tanalo kakulolimo, la: bilibilinomate ebe tabono tanalo bilibilinomo wadenomamo kolowiomamota.

¹⁷ Naimano uwomu tabo ma kunula, la: Akipasiko naniyala: ebete Kawodawa Ya:suko mabuma: ebegodone delawiya, modobola ebete ebe woko nanitabolo nopoliyamene. [§]

¹⁸ Numa:la; lumagi idite na mabuma: me leta tabono iyaiya tanalo eba akulolelo, wiyasiya me uwomu nilakapo tabo na Polote a:ka:tuwa: naimano kotonomamo akulolemo. Nale idoko motolo dokolinamo, la:le ebe temeteme tanalo dodomatima: modoboa:

Modobola Godokono nilakapo tanalote la:godolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula. ^{§†}

^{‡‡‡} 4:12 Kol 1:7; 2Tim 4:10-11; Pai 23-24 [§] 4:17 Pai 2 ^{§†} 4:18 1Kol 16:21

1 Tes

1 Na Polote Sailasiko ega:walo Timotiko, ale la: Tesalonaika sosi epatamo me leta paliboma: Nanitabola, la: nanitabokobi midipiate Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko magumulo bilukulinamata.

Modobola Godokono nilakapo tanalo ega:walo ebeno milo tanalote la:godolo na:pola:nama:na: †

Tesalonaika Sosi Epono Nanitabokobi Midi Tanalo

² Ale tete bilibilinomolo la: bilibilinomono tanaloma: Godotamo kalakala tabo eba adipatelo la: towetowe tabamo ebo wadipalatenakota. ³ Iyo, la:imano nanitabokobi midi magumulo kebe wadewade tanalo kosiyodilola:wenakima, ega:walo nilakapo kimalagidilo magumulo kebe woko elawonomamo kosiyodilawenaima, ega:walo me tetelo la:le kodakodalo eba lamota:onal Kawodawa Ya:su Kelisokono pe tanaloma: demakopela:wenama, ale Nabiwi Godokono ololo apulo me iyaiya tanalo ka:dodolomatilina: ††

⁴ Aimana nanitabokobi midipi ekakiala:, a iyatawala Godote iyalo tetelo la: nilakapolo eba malagidilolenalo la: ebo uwatiyata la:le ebeno epoma: keda:wenama:.

⁵ Ebe mabuma: ale Ya:sukono Wade Tabo la:tamo dadaima:, ebe tetelo ebe tabote me opo epono mulo tabo gela magumulo kitania:. Ao, ebe tabote wiyasiya Godokono Uliyanano elawamo la:tamo pi, ebema: la:le la:imano tepo magumulo iyatawaimata ebe tabote Godogodone nanitabonomolo pemaiga.

Numa:la:, ale la:imano nanitabokobi midi magumulo la: kowalubilitama: egela epetapilo la: magumulo keba kunu ka:pilukulima:, ebe tanalo la: iyatawalata.

⁶ Ebene Godokono Uliyanagodone da:pemaigana, la:le ebe kalakalago ebeno Wade Tabo delawa:ima, ebe tetene wagilimite nanitabokobi midia:piate kawokawo temeteme la:tamo eba ikalamelo, la: wiyasiya aimano ilukuli tanaloma: ega:walo Kawodawa Kelisokono okoli tanaloma: a ebo ibamiatenapimata.

⁷ Ebema: la:imano osiyodilole tanalate atumu Ma:sadoniya ega:walo Guliki opo epatamo ulima: eda:iya, la:le keba kunu kilukula:wenama iba:te ibino nanitabokobi midi magumulo eba kunu na:kilukulinama:na:. ⁸ Wiyasiya Kawodawano tabote la:imano osiyodilole magumudo Ma:sadoniya ega:walo Guliki opo epo ibi kapiyatamo ka:toa:, iyo, ebe tabote tutelenu diyamo keba kunula:ka: iyaiya mulu opamo eba kunu a:ti, ebema: ale ebe opo epatamo da:nemaimima:, ale

† 1:1 Ali 17:1-9 †† 1:3 1Kol 13:13; Kol 1:4-6 ‡ 1:5 1Kol 2:4-5
‡† 1:6 Ali 17:5-9

tabo kiyawaoa:no iba:te la:imano nanitabokobi midi tanalo iyalo olowiya. ⁹ Numa:la:, ibi bilibilinomate negelana ale Wade Tabo la:tamo dadaima: la:le a kalakalago keba kunu kuwatea:ima, ega:walo iba:te na:kegelana la:le a:da: elemasigi uliyanano ida:da:li amamalatele magumune Igilodawa ega:walo Nanidawa Godoko amamate tanaloma keba kunu kolobila:ima, ¹⁰ ega:walo Godokono Gudute Unu Duliyyomolone pema: la:le ebe tanalo demakopela:wenama, iba:te ebe tanaloma: atumu na:kegelana.

Me tanalo nanitabola, Godote ebeno Gudu a: e magumune igilamo adipatiya, ebema: me Ya:sute a nanitabokobi midipino igilo na:mula:leamena, Godogodone da:pemene ebe dowa tanalo kawonomote a puwatekapoma:.

Polote Tesalonaika Kawo Duliyyomololo Godokono Woko Keba Kunu Kosiyodilonamile

2 Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, la: iyatawanomolata ale la: magumulo woko osiyodiloma: da:pelaima: ebe woko magumulo wadewade da:ima:te emaimiya. ² Ega:walo la: iyatawalata, ale la:tamo pelamea:no dopamo Pilipai duliyyomololo nanitabokobi midia:piate a malogoelo temeteme atamo keba kunu kikaeami, ebene ale la:imano duliyyomolamo da:pelaima: ebolo epetapi bilibilinomate atumu a kawonomamo odiyoboema: eba wagelelo, wiyasiya aimano Godote tole tanalo iyabaiamo iyatiamete, ale ebegodone da:pena ebe Wade Tabo la:tamo wadenomamo ebo pa:kiyawaima: †

³ Nanitabola, la:le me Wade Tabo nanitabokobi ka:mida:ema: ale la: danaletia, ebe tetelo ale ele gabo odidi tanalodo ega:walo tepo magumuno kalawikalawi wokino tanalodo iyaiya a:da: elemasigi tabo kegela:.

⁴ Ao, aimano tanalo eba kunua:, ale wiyasiya epatamo Godokono nani tabo kapiya a:kiyawaonakoma:, mabu Godote a ebeno wadewade wokopima: ka:milo ebeno Wade Tabo kiyawao woko atamo ikaeamiya. Ebema: ebe woko osiyodilo magumulo aimano woki ma kunu kitana:, ale epo eba kalakalailamenalo iba:te a kowalogoena:ma:, ao wiyasiya aimano ubi niyatinakoma: Godoko kapiya kekalakalaiminama:, mabu ebete aimano tepo magumuno tanalo bilibilinomo eba ulamelolo ebo anagilameleamenako. ⁵ Ebema: la: iyatawalata, a la:go eba pilukulilo ale unu gabodo la: walogolelo la:tamo iyaiya nilakapo tabo ka:kiyawaonakia: inamabu epetapi ega:walo mani la:godone kuwa-

‡‡ 2:2 Ali 16:19-24; 17:1-9 ‡‡‡ 2:4 Gal 1:10

tema; iyo, Godote aimano nanitabo tanalo atumu iyatawala aimano tepo magumuno wokilo ebako a:da: elemasigi tanalote la:tamo kitanatia:! ⁶ Numa:la:, ale Kelisokono alibolepima: dedaonama: ebe tanalo kawonomamo malagidilola:no ale la: kanaletanakia: iyaiya inamabu epetapi ega:walo mani atamo gito kikaemoa:ema:, iyo, aimano woko osiyodilo magumulo ale epono amama tanalo la:godolo ega:walo epetapiagodolo kowadinakia:, wiyasiya ale la: wadenomamo anikulamenapiata, menokote ebenu gudi wadenomamo danikulamenanako eba kunu.

⁸ O aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, ale la: kawonomamo nemalagidilolenata, ebe mabuma: ale Godogodone da:pena ebe Wade Tabo la:tamo eba ikamelolo la: mabuma: aimano igilo iyabaiamo ebo alomonakima:. Nanitabola, aimano nilakapo la:tamo da:pesoma: keda:namia:, ebema: ale la: magumulo temeteme woko eba osiyodilole kebe kodakoda tanalo kulamenakima:, na iyatawala la: ebe tanalo ka:dodolomatila:wena:. Iyo, idoko ega:walo egela ale aimano kotamo woko osiyodilonakima: a:a:ka:tuwa: aimano iyaiya modoboa: tanalo ulaema:, mabu ale Godokono Wade Tabo kiyawao woko la:godolo eba posiyodilole ale temeteme da:peso idi la:tamo kikalametama: ubia:noma: eda:onakima:.[†]

¹⁰ Nanitabola, ale ebe tetelo la: nanitabokobi midipi magumulo kebe tanalo kosiyodilolenakima: ebe tanalo ebe tuputupuibinomola, kuba osiyodilo tanalo kapiya idite agodolo kitananakia:. Iyo, la: ega:walo Godoko la:le aimano wade-talena ilukuli tanalo iyatawanomolala, ¹¹ ega:walo la: me tanalo idi iyatawalata, nabiate ibino gudi keba kunu kowalubilinake, ale la: bilibilinomo eba kunu walubilinakiata. ^{††12} Numa:la:, iyaiya tete epetapilo ale la: wade tabono tanalamo eba walubililo la: analenakiata la:le la:imano ilukuli magumulo Godokono wadewade ga:limapi gudima: keda:wenama:, mabu Kawodawate la: ka:la:mi katepana: la:le ebenu Kawo Elawodawano duliomolono pukuilame tanalo kawonomo eba:go kapimiya kelawa:ema:.

¹³ Ebema: modobola ale tete bilibilinomolo Godotamo kalakala tabo begelanama:, mabu Godogodone da:pena la:le ebe tabo agodone dolowiama, ebe tetelo la:le me opo lumagino taboma: kegelawea:, wiyasiya la:le kodakodalo lawa:wete Godokono nani tabonomoma: midimata. Nanitabola, ebe tabo Godokonola, ebema: kebe lumagite ebe nanitabokobi da:midina, ebe tabote ebe magumulo wade woko bosiyodilonamene. [‡]

Ya:suko Mabuma: Temeteme Tanalate Tesalonaika Nanitabokobi Midipiatamo Demaimiya

¹⁴ Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, Godokono tabote la: magumulo woko dosiyodilona, a ebe tanalo iyatawala mabu ebenu sosi epate Yudiya opono iyaiya duliomololo dilukuliona, ebe nanitabokobi midipiatamo kebe temeteme tanalate kemaimiyale ebe atu tanalate la:tamo a:kemaimiya. Iyo, la:imano opo epate la:tamo kebako temeteme

[†] 2:8-9 Ali 20:34 ^{††} 2:11 Ali 20:31 [‡] 2:13 2Tes 2:13

kikalametia, dopamo tetelo Yu epono opolo epetapiate Ya:su Kelisokono waloma:tapiatamo ebako atu temeteme ebe kikalamiya. ^{††15} Ebema: modobola la: ebe nanitabokobi midia: Yu epono tanalo nemalagidilola:, Godokono elawo tanalote iba:tamo kawonomamo itana mabu iba:te epo nodiyobolena ebetamo pelaema:! Iyo, iba:te dopamo Godokono woki awokalimipi danakapulamenakiya, ebenu ebe atu gabodo Kawodawa Ya:suko akanakapumiya ega:walo a ebe nanitabokobi midipi aimano opono elawamo gito a:na:ma:ateiya. ^{††16} Ebenu ale aimano opo atepate mulu opolo dilukuliona ebe Yua:piatamo tolamete Godokono igilo mula: tabo iba:tamo kiyawao eba nowagilimilo, wiyasiya ebolo Yu epo epetapiate a odiyoboema: atumu kowageliya. Ebema: numa:la:, iba:te uwomu tetelo me kawo kubanomo idi eba osiyodilole Godokono ololo apulo ibino kuba osiyodilole tanalate etabokai, me mabuma: ebenu kawo dowa tanalonomote iba:tamo a:pemaiga!

Polote Tesalonaika Sosi Epatamo Walo Toma: Ubi Da:kiyatiya

¹⁷ Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, ale la: da:miyapatia ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, ale tete da:pesolo aimano apa:mo iyaiya eba ilukula:tepalo wiyasiya aimano tepo magumuno wokilo ale la:go kapiyanomoma: eda:onatima:. Ebe mabuma: tete bilibilinomo epetapilo ale ubi kawonomamo iyatinalakima: la:tamo kapimiya pelamete la:imano ololo walo ka:ka:pulaema:, ega:walo tete epetapilo na Poloko na a:ka:tuwa: pema: wagenakimo wiyasiya Saitanate a nodiyoboenaiki.

¹⁹ Nanitabola, aimano ubi la:tamo kawonomamo bitana. Numa:la:, la: aimano kalakala tanalono mabulata, ebema: ale Ya:sukono pe tanalo nemakopelenama: mabu ale la: ebenu ololo apulo walo da:kulametamene, ebe tetelo aimano kalakalate kawonomoma: ka:keda:mene. Iyo, ale Saitanatamo gowela magumulo delaima:, la: ebe ebe wato kikopulata, ^{††20} mabu ale Ya:su Kelisoko magumulo eba ilukulinalo, la: aimano amama tanalolata ega:walo aimano kalakala mabulata.

Polote Tesalonaika Sosi Epo Ka:nowalubilima: Timotiko Danalibiya

3 Numa:la:, ale la:tamo kapimiya pelaema: gabo nipo dowadima:, ebema: aimano tepo magumulo woki bilibilima: eba eda:olo ale negelima:, "Modobola a epetapiate me A:tenese duliomololo eba ilukulilo, ^{††2} a magumulo aimano nanitabokobi mididawa ekawi Timotiko kapiya kanalibomalema:." Nanitabola, ale Ya:sukono Wade Tabo da:kiyawaonakoma: Timotite ago kapimiya Godokono wade woko bosiyodilona, ebema: ale ebe la:tamo apalibima: ebete la: eba powalubililo la:le nanitabokobi midipi magumulo ko-

^{††} 2:14 Ali 17:5 ^{††} 2:15 Ali 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 ^{†††} 2:19 Pil 2:15-16; 4:1; 2Tes 1:4 ^{†††} 3:1 Ali 17:15

dakodalo kelamota:wenama; †3 mabu a ubia:nola nanitabokobi midia:pino temeteme ikalame tanalodo la: magumulo idi kapiyate kubanu alegama: La: iyatawanomolata mako temetema:te Godokono ubilo a nanitabokobi midipiatamo pemaimionaka, †4 mabu a la:go eba pilukulilo ale la: ma kunu analiata, "Nanitabokobi midia:piagodone temeteme tanalate atamo ka:pemaimioma:na:" Iyo, nanitabola, me tetelo la: iyatawanomolata ebe tanalote la:tamo emaigi. ⁵ Ebema: numa:la:, nale me tanalo eba malagidilolo Timotiko ebema: palibimo, iyo, la: mabuma: nale naimano tepo magumulo woki bilibilima: eba eda:lo ubi ebo iyatimo, ebete la:go eba pokolilo la:imano nanitabokobi midi tanalo wadenomamo ka:pulamelelametama: Ebe tetelo na ubia:nola la: epetapiate Saitanakono kuba tanalamo wabuga:ta gabamo da:guda:ima ebete ebe tanalo puima:, mabu mako tanalote la:tamo nemaigataleka:, ale kebe kodakoda woko la: magumulo kosiyodilima: ebe wokote gito ba:kubana:!

⁶ Wiyasiya Timotite la:godone atamo walo da:ka:pi, ebe tetelo ebete la: mabuma: wade tabonomo atamo adai, ma kunu la:imano nanitabokobi midi tanalote Godotamo kodakodalo itana ega:walo la:imano nilakapo epetapiatamo atumu ba:kitana, ega:walo ebete a napanai la: tete bilibilinomolo a nilakapolo keba kunu kemalagidilola:wenama, iyo, ale la: ulaema: ubi kawonomamo diyatinama: la: atumu a uaema: ubi na:kiyatinamata. ⁷ O aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, Timotite la:imano nanitabokobi midi tanaloma: a da:pikiyawaoami ebe tabote a nanitabolo kalakala ikaeami! Ebe mabuma: ale aimano mibomibo tanalo ega:walo iyaiya temeteme tanalo kawonomamo a:kemalagidilolema:, ⁸ mabu kebe tetelo la: Kawodawa Ya:suko magumulo kodakodalo delamota:wenama, ale ebe tanalo dolowima: ebe tetelo a kawo kalakala lawete aimano ilukuli magumulo woki bilibili tanalo idite nanitabolo a:kitanamene. ⁹ Ebema: ale Godokono ololo apulo delamota:onama: la: mabuma: aimano kalakala beda: kawonomola:ka:! Iyo, ale aimano kalakala tabo ebetamo eba wadipalatelelo, ¹⁰ egela ega:walo idoko bilibilinomolo ebe na:toweomenakoma: ebete a gabo diyatuamemene, ale pelamete la:imano ololo eba pulamelo kebe modoboa: tanalate la:imano nanitabokobi midi magumulo da:pola:na ebe iyaiya tanalo ka:pa:tuputupuilaemalema:.

¹¹ Ebema: modobola aimano Nabiwi Godoko ega:walo aimano Kawodawa Ya:suko iba:te gabo nosiyodiloma:na: ale la:tamo ka:pelaema:. ¹² Ega:walo modobola Kawodawate la:imano tepo magumulo ebene nilakapo kimalagidilo tanalo kawonomoma: na:midimene, ebene la: magumulo epetapiate epetapi nilakapolo eba malagidilolelo la:le opo epo epetapi bilibilinomo atumu kawonomamo bemalagidilolenamata, ale la: keba kunu kemalagidiloleletana eba kunu. ¹³ Ega:walo modobola aimano Kawodawa Ya:sute me gabodo la:imano tepo magumu na:kodako-

dailaemene, ebene ebete ebene talena waloma:tapi bilibilinomago walo da:ka:pemene, ebe tetelo la:le aimano Nabiwi Godokono ololo apulo tuputupupinomoma: eba eda:olo ebo ka:nelamota:onamamota, mabu la: magumulo kapiya kuba idite a:kitanamene.

Nanitabokobi Midipiate Ibino Ilukuli Magumulo Godoko Keba Kunu Na:kekalakalaiminama:na:

4 Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, la: dopamo agodone iyatawaimata la:imano ilukuli magumulo la: Godoko keba kunu na:kekalakalaima:wenama, ebema: aimano kalakala bitana mabu la: eba kunu bilukulinamata. Ebene me leta uwomu apulo ale me tanaloma: la: Kawodawa Ya:sukono mailamo walo kawonomamo nakanaleta, modobola la: ebe tuputupu ilukuli magumulo eba polala:nalo la:imano wadewade osiyodilole magumulo napepeonala:, ² iyo, ale dopamo Ya:sugodone uwatete la:tamo dikalameitia ebe iyaiya totomu tabono tanalo la: iyatawalata. ³ Ebema: la: mabuma: Godokono ubi ma kunula, la:le ebene talena okoli tanalo magumulo eba pola:nalo buwele pilo tanalo ega:walo dubu idino kamiyale pilo tanalo makomako kuba tanalo ako-osiyodilola:la:. ⁴ Modobola, la: bilibilinomate wiyasiya wadewade ega:walo talena ilukuli woki kapiya nuwatiyala:, tete bilibilinomolo la:imano kateneno kuba ubi tanalate la:imano tepo magumuno wade mulo wokino tanalamo nanitabolo ka:tudila:onama:. ⁵ Numa:la:, piyate ibino kateneno iyaiya ilipo tanalo elawonomamo dowaloma:talena ebe kuba osiyodilolepiate Godokono tanalo iyatawa:, ebe mabuma: ebe ubia:nola la:le ibi keba kunula:ka: ebako epoma: eda:oma:. ⁶ Iyo, la:le nanitabokobi midi magumulo kapiya alailame gudima: eba eda:onalo, modoboa: idite ebene lumagitamo kateneno kuba ilipo tanalo osiyodiloma:, ega:walo modoboa: idite a:da: elemasigi gabodo ebene ekawino wade tanalo idi pilolo laema:.

Nanitabola, ale dopamo la: kawiya ma kunu analiata, piyate mako kuba tanalo dosiyodilolena Godote iba:tamo wiya nanitabolo kikalaemene. ⁷ Numa:la:, Godote a nanitabokobi midipiate ebene talena okoli tanalo magumulo ka:pola:nama: a iyalo eka:miya, iyo, ebe ubia:nola ale kateneno kubakuba ubi tanalono osiyodilole magumulo ilukulinama:. ⁸ Ega:walo me tanalo idila. Godote ebene Uliyana la:tamo nikalamenata la:le ebene talenapima: keda:wenama:, ebema: la: magumulo idite aimano iyatulame tabo ubia:noma: deda:na, ebete me opo lumagino totomu taboma: ebene ubia: tanalo kawokalimina:, ao, ebene osiyodilo magumulo ebete Godokono totomu taboma: ebene ubia: tanalo awokalimina. ⁹

⁹ Ega:walo modobola la: me tanalo idi na:kuma:la:, la:le nanitabokobi midipi nilakapolo kemalagidilola:wenama: Godote la: dopamo iyatulamiata. Nanitabola, la:le ebene tabamo tudila:olo Ma:sadoniya

† 3:2 Ali 16:1-3 †† 3:3 2Tim 3:12 † 3:6 Ali 18:5 †† 3:7 2Tes 1:4 †† 3:11 2Tes 2:16

††† 4:3 1Tes 5:23; 1Pit 1:16 ††† 4:4 1Kol 6:13 § 4:7 1Pit 1:15-16 §† 4:8 Luk 10:16; 2Kol 1:22

opono nanitabokobi midipi ekaki bilibilinomo na:ni-lakapoilamenakomata, wiyasiya aimano ekakiala:, kuba: ale me leta magumulo Godokono nilakapo kimalagidilo tanaloma: la: walo kakanaletama:, iyo, a ubi kawonomola me kapiya tabo idi la: kanalema:ta, modobola la: Godokono nilakapo magumulo walo nakapepeala:.^{†11} Ebema: la: la:imano ubi kawonomamo ma kunu niyatinala:, la:le epo epetapiago milolo eba ilukulinalo epetapino tanaloma: tabo gela:no la: a:ka:tuwa: la:imano ilukuli tanalo kapiya wadenomamo kulaemamota. Ega:walo kebe iyaiya modoboa: tanalo la:godolo da:pola:na, mani woko kelekele osiyodilole magumulo la: a:ka:tuwa: ebe tanalo na:modoboilamenakiyala:, ale la: dopamo keba kunu kanaletia eba kunu.^{††12} Numa:la:, la: me tanalamo nanitabolo da:tudila:oaema, ebe tetelo la: mani ega:walo inamabu epagodone gito uwatema: temeteme iba:tamo a:kikalama:ema, iyo, ebe mabuma: nanitabokobi midia:piate la:imano tuputupu osiyodilole tanalo dulamelelametamene iba:te la: wadewade epoma: ebo kegelama:na:

Kawodawa Ya:sukono Pe Tanalo

¹³ Aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, piyate nanitabokobi midi magumulo da:elaiya, a ubila la: ibino nanitabo tanalo wadenomamo niyatawala: la:le ibino a:elao tanaloma: tepo magumulo mibomibo lawekapoma:. Numa:la:, nanitabokobi midia:piate ibino epono a:elao tanaloma: kubanomamo iminaka, mabu iba:te Ya:sukono kalakala tanalo ega:walo ebena pe tanaloma: olowiolo kemakopelena:. Wiyasiya la: ibi keba kunula:ka: eba kunu akoeda:oala:, ¹⁴ mabu a nanitabokobi midipiate iyatawala, Ya:sute da:iya ebete igilamo walo a:kemaigiya, iyo, ebe mabuma: piyate nanitabokobi midi magumulo da:elaoma:na: Godote iba:tamo igilo walo ka:kikalaemene, ebete Ya:sutamogilo keba kunu kikamiyale eba kunu, ebema: kalakala kawonomola, ebena pe egelalo ebete ibi atamo walo ka:kemagaelemenel! ‡

¹⁵ Ebema: ka:lo ale la: diyatulametita, me tabo Kawodawano iyatulame tabola. Nanitabola, Ya:sukono pe egelalo a piyate nanitabokobi midi magumulo igilolo dilukulionama:, Unu Duliomolamo ka:nodoloma: piyate dopamo da:elaiya ale ebe nanitabokobi midipi a:ka:dopalaema:.^{††16} Numa:la:, ebe egelalo Godote ebena tabo madodo unamo adipatelo modobo tabo degepatemene, ebe tetelo me opo epate Godokono tutele diyamo ega:walo ebena elawo nopodawanomono tabo madodo olowiote Kawodawa Ya:sute Unu Duliomolone ebo ka:piwisigamene. Ebema: piyate nanitabokobi midi magumulo da:elaiya, iba:te dopamo igilamo maimiote, ¹⁷ ebena a piyate me opolo igilolo dilukulionama: Ya:sute a uwatete, a nanitabokobi midipi bilibilinomate eba:go tobolo unulo ebo kanaladabutimalema:. Nanitabola, ebe tetene wagilimite ale Kawodawa Ya:suago uwomua: tetelo

† 4:9-10 Yon 13:34 †† 4:11 Epe 4:28 ‡ 4:14 Lom 14:9; 1Kol 15:3-4,12 †† 4:15 1Kol 15:51-52

bilukulinama:, ¹⁸ ebema: modobola la: magumulo me tabono tanaloma: epetapiate epetapi wadenomamo nowalubiuinakiyala:.

Nanitabokobi Midipiate Ya:sukono Pe Tanaloma: Olowiolo Nemakopelena:na:

⁵ Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, Kawodawa Ya:sukono Kawo Egelalo kebe iyaiya tanalate demaimioma:na:, ebe tanaloma: nale me leta magumulo la: kawiyaka analetama, mabu la: iyatawanomolata pilo dubute idokolo keba kunu ka:penakole Ya:sute ebe Egelalo eba kunu ka:pemene.^{‡‡3} Iyo, ebe egelate pea:no dopamo nanitabokobi midia:piate ma kunu begelanakoma:na:, "Aimano ilukuli tanalo wadenomola, ega:walo tole tanalote agodolo kitana: mabu me opo epate milo tanalo magumulo ilukulina." Wiyasiya ebe tetenomolo Godokono kawo olalati tanalonomote iba:tamo gito ka:pemaigamene, lamitu kamiyaletе iyaiya tanalo eba osiyodilolele ebena gudu alaimi temetemetе ebetamo keba kunu ka:pemaiganakole eba kunu. Nanitabola, ebe tetelo nanitabokobi midia:piatamo da:pemaigamene, iba:te ebe olalati temetemetе magumune alautioma: gabo nipo kowadima:na:!^{‡‡†}

⁴ O nanitabokobi midipi ekakiala:, piyate idoko kawonomolo u delaonanaka iba:te pilo dubuno pe tanalo kiyatawaonakoa:, wiyasiya la:imano tanalo eba kunua:![†] La: idoko magumulo kilukula:wena: wiyasiya la: Kawodawano pe tanaloma: olowiolo ilukulinamata, ebema: ebete ebena Kawo Egelalo da:pemene la:le ebe tanalo uma:wete a:kela:wa:omata. ⁵ Numa:la:, la: bilibilinomate alo teteno gudima: eda:onamata, iyo, a nanitabokobi midipi idoko teteno gudima:,^{‡‡‡6} ebema: epetapiate u delaonanaka ale ebako epoma: eda:oma: modoboa:, mabu idoko tete ebe ibino u lao tetela ega:walo idoko tete ebe ibino gamoda nio tetela. Modobola ale wiyasiya tuputupu wokilo eba ilukulinalo aimano Kawodawano pe tanaloma: olowiolo kemakopelena:ma:, ⁸ iyo, a nanitabokobi midipi a egela teteno epola, ebema: modobola ale tete bilibilinomolo tuputupu wokilo bilukulinama:. Ega:walo modobola ale Godoko nanitabokobi midi tanalo ega:walo nilakapo kimalagidilo tanalo, ebe netewa kawokawo tanalo aimano apa:mo ka:pupulimalema:, gowelaodawate ebena negege inamabu da:pulinako eba kunu. Ega:walo ale aimano igilo mula: tanalo Ya:sugodone nanitabolo laema:, modobola ale ebena pe tanaloma: olowiolo bemakopelena:ma:, mabu ebako olowio tanalo ebe goweladawano diba keba kunula:ka: eba kunula. ⁵

⁹ Numa:la:, Godote a keka:miya: ebete aimano kuba osiyodilole mabuma: ebena kawo downomomo magumulo wiya atamo kikaeaema:. Ao, ebete wiyasiya a uwateiya ale aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono woko tanalodo aimano igilo mula: tanalo kelaema:, ¹⁰ mabu Ya:sukono a:e tanalono magumu ma kunula,

‡‡ 5:1-2 Ma:t 24:42-43; 2Pit 3:10; Awo 3:3 ‡‡† 5:3 Ma:t 24:39; Luk 21:34-35 ‡‡‡ 5:5 Lom 13:12 § 5:8 Ais 59:17; Epe 6:14,17

ebe ubila ale uwomua: tetelo eba:go kilukulinama: Ebema: kalakala kawonomola, nanitabokobi midipi magumulo piyate dopamo da:elaiya ega:walo piyate ebena pe egelalo me opolo dilukulionama:na: ibi bilibilinomite kapiya tetelo ibino nanitabo kalakala ebe-godone ka:nelaema:na: ^{†11} Iyo, me mabuma: modobola la: la:imano tabono tanalamo ega:walo la:imano osiyodilole tanalamo la: magumulo epetapiate epetapi wadenomamo nowalubiunakiyala:, la: me tetelo keba kunu kosiyodilawenama eba kunu.

Polote Leta Uwomu Apulo Iyatulame Tabo Epetapi Da:kiyawaiya

¹² Amano nanitabokobi midipi ekakiala:, ale la: analeta la:imano nanitabokobi midi magumulo piyate Kelisokono nanitabo gabo ega:walo okoli tanalo la: iyatulaema: woko dosiyodilona, modobola la: la:imano tepo magumuno wokilo ibi unamo eba wadipalatelelo ibino tabamo na:tudila:onalaa: ¹³ Numa:la:, iba:te la: kowalubilitama: wade woko osiyodilona, ebema: modobola la: ibino tabamo wadenomamo eba tudila:olo ibi nilakapolo nemalagidilolenala:. Ega:walo me tanalo idila, modobola la:imano taneba magumulo la: bilibilinomite milolo nilukulinala:.

¹⁴ Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, ale la: kawiya nanaleta la: magumulo piyate damolama: deda:ona, modobola la:le ibi nanala:la: woko nanitabolo kosiyodilolenama:. Ega:walo piyate ibino nanitabokobi midi magumulo ilipo diyatawaona ega:walo piyate elawoa:noma: deda:ona, modobola la:le la:imano tabamo ega:walo osiyodilole tanalamo ibi nowalubiliyala:, iyo, la:le iyaiya epo epetapi bilibilinomo la:imano tabamo dowalubila:wenakoma la:le iba:tamo samamo ubia:noma: akoeda:anakala: ^{††15} Ega:walo me tanalo idila. La:imano ilukuli magumulo idite iditamo kuba dosiyodilomene, ebe tetelo temeteme lawedawate kuba osiyodilodawatamo wiya akoikama:la:, wiyasiya modobola la:le tete bilibilinomolo la:imano ubi kawonomamo niyatinakiyala:, la: magumulo idite iditamo nilakapo eba awokalimilo iyaiya epo epetapi bilibilinomatamo atumu wadewade tanalo kapiya ka:kosiyodilola:wenama: [‡]

¹⁶ Ebene tete bilibilinomolo la:le Godokono kalakalago eba ilukulinalo, ^{††17} idoko ega:walo egela bilibilinomolo eba:go tabo gela tanalo atepa:no, ¹⁸ wadewade tanalate maimio tetelo ega:walo olalati tanalate

maimio tetelo ebetamo kalakala tabo nowadipalatele-nakiyala:. Nanitabola, me netewa-kapiya tanalo ebe Godote la:imano ilukuli magumulo ulaema: ubi diyatina ebe tanalola, mabu la:le Ya:su Kelisoko magumulo eba ilukulinalo ebe wadewade tanalate la:godolo ne-maimionakoma:na: [‡]

¹⁹ Ebema: Godokono Talena Uliyanate kebe woko kosiyodilonale ebe woko ako-odiyobala:, ^{††20} iyo, kebe tetelo lumagi idite Godokono woki nanitabonomolo dawokalimene, modobola la:le ebe tabo lawa:wete kubama: akogelala:. ²¹ Wiyasiya la: nanisiwale, epate kebe iyaiya tabono tanalo Godokono mailamo da:kiyawaonaka, la:le ebe tabono tanalo bilibilinomo la:imano wade wokiamo anagilama:wete nani tabonomoma: samamo akogelala:. Me gabodo la:le Godokono nani tabono iyaiya tanalo kodakodalo eba watila:mota:nalo, ^{†††22} iyaiya kuba tabo ega:walo osiyodilole tanalo bilibilinomo la:le walogabo apuamo na:midaliyala:

²³ Nanitabola, kebe dawate a nanitabokobi midipiatamo milo dikaeamena, ebe Kawodawa ebe Godotela, ebema: ale la: mabuma: ebe ma kunu toweomenakoma:, ebete la:imano ilukuli tanalo bilibilinomo magumulo la: ebena nani talenapima: eba midililo, ebete la:imano uliyanano woki ega:walo tepo magumuno ubi tanalo ega:walo ape kawonomono osiyodilole tanalo wadenomamo nulamelelakenakoma:ta. Kalakala kawonomola, me gabodo Kawodawa Ya:su Kelisokono pe tetelo kuba da:peso idite la: magumulo a:kitanamene. ^{§24} Numa:la:, Godote la: ebena talenapima: keda:oaema: ka:la:minata, ebema: ebe modobola ebete ebe wade woko la: magumulo opoliyama:, iyo, ebete kebe tanalo osiyodilolema: tabo da:kiyawaona ebete ebe iyaiya tanalo nanitabonomolo bosiyodilolenakomene.

²⁵ Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, modobola la: atumu a mabuma: Godotamo na:towe-toweonakiyala:, ^{§†26} ega:walo la: daladabuta:wenakoma, modobola la: bilibilinomo epetapiate epetapino koto uwateuilo na:wiyamidauinakiyala:. ²⁷ Na Polote Godokono mailamo la: ma kunu analemata, la: me leta nanitabokobi midipi ekaki bilibilinomatamo ne-ka:la:mioliyala:.

²⁸ Modobola aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono nilakapo tanalote la:godolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

† 5:10 Lom 14:8-9; 1Tes 4:14 †† 5:14 2Tes 3:6,11 ‡ 5:15 Lom 12:17; 1Pit 3:9 †† 5:16 Pil 4:4

‡‡ 5:18 Epe 5:20 ††† 5:19 Epe 4:30 ‡‡‡ 5:21 1Yon 4:1 S 5:23 2Tes 3:3 §† 5:25 Kol 4:3; 2Tes 3:1

2 Tes

1 Na Polote Sailasiko ega:walo Timotiko, ale la: Tesalonaika sosi epatamo me leta paliboma: Nanitabola, la: nanitabokobi midipiate aimano Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko magumulo bilukulinamata.

² Modobola Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo la:tamo nikalaema:ta. †

Godote Kuba Osiyodilolepiatamo Wiya Ikalame Tanalo

³ Aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, modobola tete bilibilinomolo ale la: mabuma: Godotamo kalakala tabo bowadipalatenakoma:. Iyo, ale eba kunu kowagelenama: me ebe wade tanalola, mabu la:imano nanitabokobi midi tanalote eba apepeonalo, la: magumulo epetapiate epetapi nilakapolo demalagidilola:wenama ebe tanalote atumu kawoma: neda:na.

⁴ Ebe mabuma: ale Godokono sosi epo epetapiatamo da:nemaimionakoma:, ibi magumulo la: eba walogolelo la:imano wadewade osiyodilole tanaloma: gelanakoma:. Iyo, nanitabokobi midia:piate la:tamo kawokawo temeteme dikalامتana la: wiyasiya ebe mibomibo magumulo Godoko nanitabokobi midi mabuma: kodakodalo delamota:wenama, ale ebe tanaloma: nanitabokobi midipi epetapi kawonomamo ebema: analenakoma:. ††

⁵ Nanitabola, la:le temeteme uwate tetelo kodakodalo delamota:wenama, ebe tanalote me tanalo awokalimina, Godote me opo epono kuba osiyodilole tanalo danagilamelelaemene ebete ebe tanalo tuputupunomolo ma kunu kosiyodilomene, ebete la:imano temeteme uwate mabuma: la: ebene wadewade ga:limapi gudima: eba ka:la:milo, modobo tabo ebo kegemene la:le ebene Kawo Elawodawano duliyyomolamo ka:nopila:oaema:. ⁶ Iyo, Godoko ebe iyaiya tuputupu tanalo kapiya osiyodilole dawala, ebema: piyate me tetelo temeteme la:tamo dikalامتana ebete iba:tamo kuba wiya kikalaemene, ⁷ wiyasiya ebete la:godone ega:walo agodone aimano temeteme tanalo bilibilinomo iyabaiamo eba alomolo a kapimiya gelebadikobi ebo ka:midimene. Nanitabola, ebe tetelo aimano Kawodawa Ya:sute ebene elawo nopopinomago Unu Duliyyomolone awokala da:pemene, ⁸ piyate ebene Wade Tabamo tudila:oa:no ega:walo Godoko ubia:noma: deda:ona, ebete ebe epatamo elawo ela menagononomamo wiya ebo ka:pikalaemene.

† 1:2 Lom 1:7 †† 1:4 2Kol 7:4; 1Tes 2:19 ‡ 1:6 Lom 12:19 †† 1:7 1Tes 3:13

⁹ Ebene ebe kuba osiyodilolepino temeteme tanalote uwomua: tetelo bitanamene, iyo, Kawodawate ibi ebene ololo apune ega:walo ebene elawo pukuilame alonomone iyabaiamo gito kalibolemene iba:te ibino kuba wiya magumulo ka:nilukulionama:. ¹⁰ Wiyasiya kalakala kawonomola, Kawodawate ebene Kawo Egelalo da:pemene, ebe tetelo piyate ebene epoma: deda:ona ebe nanitabokobi midipi bilibilinomate ebe unamo eba adipatelo ebe mabuma: kawonomamo kanoanoma:na! Ebema: numa:la:, la:le ebe epono taneba kawonomo magumulo atumu ka:pola:namamota, mabu ale la:tamo ebene Wade Tabo da:pa:kiyawaima: la: ebe tabo nanitabokobi a:midimata. ††

¹¹ Ebema: ale ebe tanalo eba malagidilolo tete bilibilinomo epetapilo la: mabuma: aimano Godotamo ma kunu towetoweonakoma:, ebete kebe wade okoli tanaloma: la: deka:la:mitia, modobola ebete ebe okoli magumulo la: ebene wadewade ga:limapi gudima: na:midilima:ta, ega:walo modobola ebete ebene elawo la:tamo nikalaema:ta, la:le la:imano tepo magumuno wadewade ubi tanalome ega:walo la:imano nanitabokobi midi magumune tuputupu osiyodilole tanalo eba waulatelelo ebe iyaiya tanalo wadenomamo kopoliyalema:. ¹² Ebe mabuma: piyate la:imano wadewade ilukuli tanalo dulaema:na:, iba:te aimano Kawodawa Ya:suko walogolo ebene mailo unamo eba adipatelo, ebe wade amama tanalote Ya:sugodone la:tamo atumu ka:ka:pemaigamene, ebema: modobola me wade tanalote aimano Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko ibino nilakapo magumudo eba kunu nemaigamene.

Me Opolo Kawokawo Kuba Osiyodilole dawate Kemaigamene

2 Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, aimano Kawodawa Ya:sukono pe tetelo ebete a nanitabokobi midipi eba:go kilukulinama: kapiyakobi da:pa:midimene, ebe tanaloma: ale la: ma kunu analeta, ² piyate a:da: elemasigi tabo ma kunu degelana, "Kawodawano Kawo Egela iyalo emaigi," ebe mabuma: la:imano woki netewama: akoeda:oaala: ega:walo la: woki bilibili tanalo akolawa:la:. Diyala, la: magumulo epetapiate da:begeleane me tabono tanalote agodone pi. Ao, eba kunua:! Ale dopamo la:godolo eba pilukulilo la:tamo Godokono woki dawokaliminakima:

‡‡ 1:8 Ais 66:15 ††† 1:9 Ais 2:10 ††† 1:10 Kol 3:4 § 1:11 Kol 1:9; 1Tes 1:2-3

ega:walo tete epetapilo ale tabo gito degelanakima; ega:walo ale walone dopo leta la:tamo dapalibima; ebe iyaiya tete bilibilinomolo mako tabote agodone ka:pemaiga:.³ Ebema: epetapino iyaiya a:da: elemasigi tabo nanitabokobi akomidila:la:. Numa:la:, Ya:sukono pe egelate pemaiga:no, dopamo me opo epo bilibilinomate Godokono nanitabo gabo eba atepalo Kawokawo Kuba Osiyodilole dawate ebo kemaigamene. Nanitabola, ebe dawate Saitanakono Ela Opolo kuba wiyi nanitabonomolo kelaemene,¹⁴ mabu a nanitabokobi midipiate nani Godoma: deka:minakoma: ebete kegemene ebe nani Kawodawa:. Ega:walo me opo epo epetapiate iyaiya ida:da:lino uliyana damamatelena, ebete ibino amamatelena tanalo bilibilinomo eba odiyobolelo ebe a:ka:tuwa: ebe unamo adipatelo ebo kegemene, "Na Godotela, na me opo lumagia:!" iyo, ebe tetelo ebete nani Godo Amamateni Iya Motolo eba okolitalo, epo bilibilinomo kawiya ebo kanalemene iba:te ebe kapiya kama-matema:.^{††}

⁵ Nanitabola, nale dopamo egela epetapilo la:godolo eba pokolilo me iyaiya tanalo la: iyatulaimata, wiyasiya modobola la: me tetelo naimano tabo walo na:ke-malagidilola:la:.⁶ La: iyatawalata, me tetelo me opolo idawano elawote me Kawokawo Kuba Osiyodilole dawano tanalo nodiyobona, iyo, ebe mabuma: Godokono ubi tete pea:no ebe dawate a:ke-maigamene.⁷ Ebema: me tetelo kebe elawote Kubadawano maiga tanalo dodiyobona, Godote ebe elawo iyabaiamo iyatia:no Kubadawate diya gabodo me opo kawonomolo ebene woko bosiyodilona, iyo, ebete eba kunu ebene kuba osiyodilole tanalo iyalo owagilimiya.⁸ Wiyasiya numa:la:, walone ebe dawano kuba tanalote epatamo awokalanomo kawokalamene, ebene Godote kebe tete ebetamo dikaemene, ebe tete olopoligote Kawodawa Ya:sute pete ebene tabone da:pemaigamene ebe tabo da:pesonomo kapiyamo ebe Kubadawa gito kapanakapuimene.[‡]

⁹ Ebema: modobola la: niyatawala:, me Kubadawate da:pemene, ebete iyaiya anoano tanalo bilibilinomo ega:walo tole tanalo Saitanakono elawo kawonomamo ka:posiyodilolemene me opo epo a:da: ka:pemasigiolema:.^{††10} Iyo, ibi magumulo piyate Godoko nanitabokobi midia:no gito da:elaoma:na:, iba:te a:elaoa:no dopamo Kubadawate iyaiya a:da: elemasigi gabodo ibi ibino olalati uwomuamo kemagatalemene. Nanitabola, ebe epate Godokono nanitabo tanalo kalakalago nelawiyataleka: Godote ibino igilo ba:mula:lamiyana:, wiyasiya iba:te ebe tanalo kawo tanaloma: kegelia: ebema: iba:te nanitabolo ka:kubakubao-ma:na:.¹¹ Numa:la:, iba:te nanitabo tanalo lawea: mabuma: Godote iba:tamo A:da: Elemasigidawa pali-boma: modoboma: gena. Ma kunu iba:te ebe dawano elawo tanalomo gudite ebene a:da: tabono iyaiya tanalo nanitabokobi ka:midilima:na:,¹² iyo, me opo epo magumulo piyate Godokono nanitabo tanalo

lawea:no ibino kateneno ubilo iyaiya kuba tanalo kalakalago dosiyodilolena, ebete ibi bilibilinomono tanalo anagilamelelamete iba:tamo kuba wiyi ebo kikalaemene.

Godote Nanitabokobi Midipino Igilo Ka:mula:lema: Ibi Duwatiya

¹³ Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, modobola tete bilibilinomolo ale la: mabuma: kalakala tabo Godotamo bowadipalatenakoma:. Nanitabola, ebete la: nilakapolo demalagidilolemana, ebe mabuma: ebete me opo wagilimi mabuna la: uwatiyata, la:le ebene tanalo nanitabokobi eba midilo ebene Uliyanate la: talenapima: midilite la:le igilo mula: tanalo ebo kelawa:ema:.^{††14} Iyo, ale Wade Tabo la:tamo da:kiyawaima: Godote ebe tanalodo la: eka:la:mia-ta, la:le nanitabokobi midipi epetapiago Kawodawa Ya:su Kelisokono elawonomo alo magumulo kilukula:wenama:.¹⁵ Ebema: aimano ekakiala:, ale Godokono tabo kiyawao magumulo ega:walo aimano dopo leta magumulo la: kebe iyaiya tanalo kiyatulametanakia, modobola la: ebe tanalo nanitabolo eba watila:mo-ta:nalo kodakodalo nelamota:onala:.

¹⁶ Numa:la:, iyalo tetenomolo aimano Kawodawa Ya:su Kelisote aimano Nabiwi Godago a kawonomamo eba malagidilolenalo, iba:te ibino nilakapo magumudo a uwomua: teteno tepo magumuno elawo atamo ikaeamiya ale Ya:sukono pe uwomuamo olowiolo kemakopelenama:. Ebema: modobola iba:te eba kunu la:imano tepo magumu elawokobi namidilinakoma:na:, tete bilibilinomolo wadewade tanalate la:imano tabo gela magumune ega:walo osiyodilole magumune ka:pemaimionakoma:.

Tesalonaika Sosi Epate Poloi Mabuma: Godoko Ka:toweoma: Polote Ibi Danaliya

3 Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, me leta uwomu apulo ale la: ma kunu analeta, modobola la: towetowe tabamo a Godotamo nowadi-paeateiyala:, mabu a ubila Kawodawa Ya:sukono tabote aimano woko magumudo me opo epo epetapi bilibilinomatamo samonomamo ka:toma:, ega:walo a ubila olowiopiata ebe tabo eba moiolo Godotamo kalakala tabo kadipatema:, la:le dopamo ebene tabo keba kunu kelawa:ima eba kunu.² Ebene modobola la: me tanalo idima: Godoko na:ka:toweomiyala:, ebete kawokawo kuba osiyodilolepi dubuno elawo magumune aimano igilo ka:mula:leama:, mabu me opo epo epetapiate Godokono tabo olowio tetelo nanitabokobi ka:midina:.

³ Ebema: kalakala kawonomola, la:imano nanitabokobi midipi mabuma: Kawodawate atumu la: elawokobi eba midililo, Saitanakono gowela tanalo magumulo la: ebete kitakeamidalema:ta! Iyo, aimano Kawodawa ebe Nanitabodawanomola!⁴ Ebema: a iyatawala ale kebe iyaiya tanaloma: la: danaletanaka,

† 2:3 1Tim 4:1; 1Yon 2:18; 4:3 †† 2:4 Da:n 11:36; Isi 28:2 ‡ 2:8 Ais 11:4; Awo 19:15 †† 2:9 Awo 13:11-13

†† 2:13 2Tes 1:3; Epe 1:4

la:le ebe tanalo osiyodilole magumulo eba pola:nalo ebe tanalo gito a:ka:miyapaema. Numa:la:, Kawodawate la: mabuma: ebe wade woki atamo nikaea-mena, ebema: woki bilibili tanalote agodolo kitana:.
^{†5} Modobola la:le nanitabokobi midi gabodo eba tola-menalo, Kawodawa Kelisote la: dopolametate temeteme maimio tetelo ebete ebena kodakodalo utitata tanalago ega:walo Godokono nilakapo kimalagidilo tanalago la: nemagatalenakoma:ta.

Nanitabokobi Midipiate Woko Nosiyodilonama:na: Ibi A:ka:tuwa: Ibino Iyaiya Modoboa: Tanalo Kulaema:

⁶ Ebema: aimano nanitabokobi midipi ekakiala:, ale aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono mailamo la: ma kunu analeta, la: magumulo piyate aimano iyatulame tanalamo tudila:oa:no ega:walo iba:te ibi a:ka:tuwa: walubilima: damolama: deda:ona, modobola la: ebako nanitabokobi midipino osiyodilole magumamo ako-opila:la:.
^{††7} Iyo, ale la: magumulo keba kunu ka:pilukulima: la: ebe tanalo iyatawanomolata, ebema: modobola la: atu osiyodilole magumulo nilukulinala: Numa:la:, ebe tetelo ale woko osiyodiloma: damolama: eda:oa:no,
^{††8} idoko ega:walo egela bilibilinomolo aimano kotamo mibomibo woko osiyodilonakima: a a:ka:tuwa: aimano iyaiya modoboa: tanalo kulaema:, ebene ebe gabodo ale lumagi idigodone bae nilakapolo gito kelawenakia:, ao, a ebetamo a:wiyanakima:.
^{††9} Nanitabola, Godokono wokopiate ibino modoboa: tanalo magumulo nanitabokobi midipiagodone inamabu ega:walo mani uwatema: talena kitana:, wiyasiya ale la:go eba ilukulinalo eba kunu kowagelenakia:, mabu a ubi iyatima: la:tamo wade uli tanalo idi awokalimite, la:le woko osiyodilo magumulo aimano osiyodilole tanalo kowaloma:tala:ema:.
^{††10} Me mabuma: ale la: ma kunu analiata, "Kebe lumagite woko osiyodilo ubia:noma: deda:mene, modobola epetapiate ebetamo bae akoikama:la:."

^{††11} Ebema: numa:la:, ale me tanaloma: la: walo nakanaleta mabu tabote atamo ma kunu pemaigi, la: magumulo epetapiate woko osiyodiloma: damolama:

† 3:4 2Kol 7:16; Gal 5:10 †† 3:6 Lom 16:17 ‡ 3:7 Pil 3:17
 †† 3:8 1Tes 2:9 †† 3:9 1Kol 9:4; 1Tes 1:6

eba eda:olo, ibi a:ka:tuwa: ibino iyaiya tanalo ulamea:no ibino tabo gela magumulo piyate iyaiya nanitabo woko dosiyodilolena iba:tamo temeteme ebo ikalamenaka.
^{††12} Iyo, ale ebakobako epo eba totomulatelelo Kawodawa Ya:su Kelisokono mailamo ibi kawonomamo analema:, iba:te tabo gela magumulo epo epetapiatamo temeteme ikalamea:no, wiyasiya iba:te mani woko kelekele osiyodilole magumulo ibi a:ka:tuwa: ibino iyaiya modoboa: tanalo nulamenakoma:na:.
^{††}

^{††13} Ebema: ekakiala:, kalakala kawonomola, la:imano nanitabokobi midi magumulo wadewade tanalo kosiyodilola:ema: elawoa:noma: akoeda:oala:.
^{††14} Ega:walo la: magumulo lumagi idite me leta tabono iyatulame tanalamo tuduwatama: ubia:noma: eda:lo woko osiyodilola:no gito da:lutamene, modobola la: ebako lumagino kuba tanalo kawokalima:ema: ebena osiyodilole magumulo eba:go akokapiyala:.
 Diyala, me gabodo ebete ilipo lawete ebena kuba wokine Godotamo walo da:ba:kolobigamene,
^{††15} wiyasiya numa:la:, ebete ebena woki iyakobi samamo midia:no ebe la:go gowelaodawama: akomida:la:, la:le wiyasiya ebe la:imano nanitabokobi midi ekawima: ka:milo ebena tepo magumuno kuba wokima: ebe nilakapolo naniyala:.
^{††}

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Tabo Da:kiyawaiya

^{††16} Ebema: milo atamo dikaeamena, modobola ebe Kawodawate la: bilibilinomagodolo eba okolinalo tete bilibilinomolo ebe a:ka:tuwa: la:imano tanalo bilibilinomo magumulo ebena milo la:tamo nikalamenakoma:ta.

^{††17} Numa:la:, me leta uwomu apulo na Polote naimano mailo ega:walo nilakapo tabo naimano kotonomamo akulolemo, lumagi idite me uwomu tabo kakulolea:.
 Iyo, me naimano koto mulola, naimano leta bilibilinomo osiyodilole magumulo na a:ka:tuwa: ma kunu akulolenakomo.

^{††18} Modobola aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono nilakapo tanalote la: bilibilinomagodolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

††† 3:11 1Tim 5:13 ††† 3:12 1Tes 4:11 § 3:13 Gal 6:9 §† 3:15 1Tes 5:14

1 Tim

1 Na Polotela. A nanitabokobi midipiate pokono pe tanaloma: olowiolo demakopelenama:, ebe Kawodawa ebe Ya:su Kelisotela, ebene ebete ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila, iyo, ebe ega:walo aimano Igilo Mula:dawa Godoko iba:te na ananiya ebe woko kosiyo-dilonama:.

² O Timoti, a:ma:le nanitabokobi midi magumulo naimano nani guduma: eda:nata, ebema: nale me leta a:ma:tamo palibomo. Modobola Nabiwi Godoko ega:walo aimano Kawodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino nilakapo tanalo, ega:walo lumagitamo kuba wiya ikamea: tanalo, ega:walo milo tanalo a:ma:tamo nikama:ta. †

Iyaiya A:da: Tabo Iyatulamepino Tanalo

³ Nale dopamo Ma:sadoniya opamo toma: eba olosiyodilutalo a:ma: kebe tabo kanatiama ebe atu tabo kanamata, ma kunu a:ma: Epesese kawo duli-omololo eba okolinalo, nanitabokobi midipi magumulo piyate iyaiya a:da: tabo diyatulamenaka, modobola a:ma: ibi kawiya eba analelo nodiyoboliye. ⁴ Modobola a:ma: talena iba:tamo niyatilamiye iba:te ewonino iyaiya iyatulame oi ega:walo ewonino mailono iyaiya tanalo akoiyatulamenakala:, mabu ebakobako daedale tanalate ibi magumulo apamineuui tanalo eba wadipalatelelo, iba:te Godokono gabo ebo kanaetoamidama:na:. Nanitabola, ale ebenu gabo aimano nanitabokobi midi kapiyado biyatawaonakoma:, wiyasiya ale me opo epono iyaiya ewonino iyatulame tanaloma: tabo gela magumudo nanitabo tanalo a:kuima:. †⁵ Ebema: nale a:ma: me tabo nanamata, mabu na ubila daley: tepo magumuno kimalagidilo tanalo ega:walo milo okoli tanalono mulo wokino tanalo ega:walo tuputupu nanitabokobi midi tanalonomo, ebe tanalate a:imano sosi epagodolo eba pola:nalo ebe iyaiya tanalo magumune nilakapo kimalagidilo tanalote bemaiganakomene. ⁶ Wiyasiya numa:, nanitabokobi midipi epetapiate daedale taboma: apamineuui tanalodo me wadewade tanalone gito eleoiya. ⁷ Ebema: me tetelo iba:te ibino ubi niyatina, Godote Mosesedo epatamo dikalamiya ebe Totomu Tabo iyatulamepima: keda:onama:, wiyasiya ibi modoboa: mabu Godokono iyaiya tabono magumu tanalo ibi iyatawa:, iyo, iba:te tabo tolea:no kiyawaonaka wiyasiya Godokono nanitabo tanalo kumina:.

⁸ A iyatawala, kebe tetelo ale nanitabo gabodo Godokono Totomu Tabo diyatulaema: ebe tanalote olowiopino wade walubi tanaloma: keda:mene. ⁹ Wiyasiya numa:, Godote ebenu Totomu Tabo me opono tuputupupino tanaloma: kikalamiya:, ao, ebete ebenu Totomu Tabono iyaiya tanalo kuba osiyodilolepino tanaloma: ikalamiya iba:te ebenu nanitabo gabo kiyatawaoma:. Ebema: nanitabola, Godokono Totomu malagidilolea:pi ega:walo ebetamo tudila:oa:pi, ebe loloma: eda:oa:pi ega:walo ele gabo odidipi, ebenu pukala wakalamipi ega:walo ebe tolema:pi, nabila menokobila anakapulamepi ega:walo epo epetapino igilo iyaililamepi, ebe kuba osiyodilolepi bilibilinomo iyatulaema: Godote ebenu Totomu Tabo ebema: ikalamiya. ¹⁰ Ebene piyate buwelemele pilo ega:walo kamiyale pilo dosiyodilolena, piyate dubu gabatamo ega:walo egege guda:tamo ilipo tanalo dosiyodilolena, piyate ibino mibomibo woko wiya:no kosiyo-dilolenama: epo epetapi pilolo duwatena, piyate gabamanino tanalo anagiyamida bailo ega:walo iyaiya tete epetapilo a:da: tabo da:kiyawaona, Godote atumu ebe kuba osiyodilolepino tanaloma: ebenu Totomu Tabo ebema: ikalamiya. Iyo, me opo epo bilibilinomo magumulo kebe lumagite Ya:sukono dopo walo-ma:tapino iyatulame tabo kapiyanomo dadikamidalemene, ebe lumagino tanaloma: Godokono Totomu Tabono tanalate ebema: pola:na. ¹¹ Ebema: numa:, Ya:suko waloma:tapino iyatulame tanalate ebenu Wade Alo Tabo magumune pemaimiona, ebe tabo ebe nale iyaiya epatamo ka:kiyawaonakoma: Wadenomo Godote natamo dikanamiya me ebe tabola.

Ya:sukono Nilakapo Tanaloma: Polote Kalakala Tabo Da:kiyawaiya

¹² Ebema: natamo elawo dikanamiya nale aimano Kawodawa Ya:su Kelisotamo kalakala tabo gemo, mabu ebete na nanidawama: gelo ebenu woko kosiyo-dilonama: na ebema: ka:na:miya. †¹³ Nanitabola, dopamo tetelo nale ebenu tanaloma: kubakuba tabo eba kiyawaolo kawo dawanomo magumulo kawokawo temeteme ebetamo ebo ikamenakimo. Wiyasiya ebe tetelo ebete iyatawiya, nale ebe nanitabokobi midia: mabuma: daedale wokilo ebakobako kuba tanalo dosiyodilolenakimo, ebema: ebete kuba wiya natamo ikanamea:no ebenu nilakapo natamo gito awokalimiya. †¹⁴ Iyo, aimano Kawodawa Ya:su Kelisote

† 1:2 Ali 16:1-3; Tai 1:4 †† 1:4 1Tim 4:7; Tai 1:14

‡ 1:8 Lom 7:12,16 †† 1:12 Ali 9:15; Gal 1:15-16; 1Kol 15:9-10
‡‡ 1:13 Ali 8:3; 9:1-5

ebeno nilakapo natamo kawonomamo dadipaniya, ebe tetelo ebegodone demaigana ebe nanitabokobi midi tanalo ega:walo nilakapo kimalagidilo tanalo naimano tepo magumulo emaimiya.

¹⁵ Ebema: nale me nani tabonomo gemo, Ya:su Kelisote kuba osiyodilolepino igilo mula:lalaema: me opamo a:piya. Iyo, modobola a:ma: me tabo kodakodalo nelawa; mabu naimano kuba osiyodilole tanalate epo epetapi bilibilinomono kuba osiyodilole tanalo eba odoililo, ¹⁶ Ya:su Kelisote na kawokawo kuba osiyodilole dawatawamo wiya ikanamea:no nilakapo gito awokalimiya. Me mabuma: Ya:sute kebe epo ebenu uwomua: igilo laema: deka:la:mioliya, modobola iba:te ebe nanitabokobi midia: tetelo me wade tanalo niyatawama:na; Ya:sute ibi nilakapo ilamelonemakopele na iba:te ibino kuba osiyodilole tanalo magumune ebetamo nanitabolo kolobila:oma; ebete na Poloko keba kunu kemakopelenenamile eba kunu. ¹⁷ Ebema: kalakala kawonomola! Godoko ebe uwomua: tetelo dokolinamene ebe Kawo Elawodawala, ega:walo ebete a:ka:enamene, ega:walo a me opo epate ebe balida:mo uima: modoboa; ega:walo ebe kapiyanomo Godotela, idi puliyanomola. Ebema: modobola uwomua: tetelo epate ebe unamo eba adipatenalo amama tanalote ebegodolo nitanamene! Me tabo ebe nanitabonomola, taula!

¹⁸ Timoti, numa; a:ma:le nanitabokobi midi magumulo naimano guduma: eda:nata, ebema: na ubila me leta magumulo kapiyakapiya tanaloma: a:ma: kawiya anama; a:ma:le me tabamo ka:tuduwataema: Nanitabola, Godokono wokopiate ebenu Uliyanano elawamo kebe wadewade tanalate a:ma:godone kemaimioma: tabo dopamo da:kiyawaiya, me tetelo ibino nani tabono tanalate naimano tabago kapiyama: eda:te a:ma: nanitabolo kowalubima:ta. Ebema: modobola a:ma: ebe walubi tabono tanalo bilibilinomo kodakodalo nowatila:mota:niye, elawo dubute gowela inamabu keba kunu kowatila:mota:nanakole eba kunu, ¹⁹ ega:walo a:imano nanitabokobi midi magumulo kodakodalo eba utinalo, a:imano tepo magumuno mulo wokino tanalate wadenomamo ka:polanama: kuba da:pesonomo idi ako-osiyodilala: Numa; Ya:suko waloma:tapi epetapino tanalo ebe ma kunula, Godote kebe mulo tepo magumuno woki iba:tamo kikalamiyale, iba:te tudila:oma: ubia:noma: deda:iya ibi a:ka:tuwa: ibino nanitabokobi midi tanalo a:kubailamiya, lumagite kewa: kolomodo ebenu pe kubanu atalo ebe pete kawokawo ulo magumamo keba kunu ka:nololunakole eba kunu. ²⁰ Iyo, Aimaneyasiko ega:walo A:lesandako ibi netewapi ebakopila, ebe mabuma: nale ibi nanitabokobi midipino taneba magumune wagailite Saitanakono koto magumamo gito alomimo, iba:te ibino kuba wiya eba lawelo wade woki ma kunu kelaema; iba:te Godokono tanaloma: kubakuba tabo walo a:kegelanakoma:na. ††

Godotamo Towetowe Tabo Gela Tanalo

² Ebema: Timoti, nale a:ma: kebe iyaiya tanaloma: kanatama me ebe kawo tanalonomola. La: nanitabokobi midipino aladabuti tetelo Godotamo towetowe tabo da:kiyawawenakoma, modobola la:le me opo epo bilibilinomono iyaiya tanaloma: eba towetoweolo kalakala tabo atumu na:kegelanakiyala; ² ebenu atu tetelo kawokawo elawodubu ega:walo gabamani wokopi epetapi bilibilinomo atumu na:kowadipalatenakiyala. A:ma: numa; a nanitabokobi midipiate eba kunu gabamaniagodolo wade milo okoli tanalo kuimalema; ega:walo ale Godokono ubi tanalo bilibilinomamo eba tudila:onalo epo epetapino ololo apulo tuputupunomolo bilukulinama: ³ Ebema: nanitabola, mako towetowe tabo gela tanalo ebe aimano Igilo Mula:dawa Godote wadenoma: degena me ebe tanalola, ⁴ mabu ebe ubila me opo epo bilibilinomate ebenu nanitabo tanalo iyatawaote ibino igilo mula: tanalo ebo kelaema:

⁵ Numa; Godoko ebe kapiyanomola. Ega:walo me tanalo idila, ebe ega:walo epo tetenomolo dutina ebe Ya:su Kelisote me opolo lumagino apa:mo dawokaliya ebe dawala. Ebema: nanitabola, ebe kapiyagodolo elawo bitana epo Godotamo kemagaelema; ⁶ mabu ebe a:ka:tuwa: ebenu igilo balamo iyatite ibi Saitanakono idoko motone kowagailima: ebenu kalimamo wiyakobi ebo midiliya. Iyo, ebete ebe gabodo ebenu wade tetenomolo me tanalo awokalimiya, Godokono ubi bitana epo bilibilinomate ebegodone igilo mula: tanalo kelaema: ⁷ Ebe mabuma: ebete na Polotamo ebenu woko ikanamiya, nale ebenu alibolepi dubu idima: eda:te Yua:piatamo Wade Tabo eba kiyawaolo ibi ebo kiyatulamenakoma: A:ma: niyata, me tabo nale da:kiyawautamo ebe nanitabonomola, na a:da: tabo ka:kiyawauta:! ††

⁸ Ebema: naimano ubi tanalo ma kunu itana. Kebe iyaiya tetelo nanitabokobi midipiate daladabutinaka, modobola dubate dowo tanalo ega:walo apaminatuei tanalo bilibilinomo balamo alomote, ebenu ibino tepo magumulo daleya:noma: eba eda:olo iba:te ibino koto Godotamo wadipalatelelo towetowe tabo ebo na:kiyawaonakoma:na:

Nanitabokobi Midipi Kamiyaleno Tanalo

⁹ Ega:walo na ubila nanitabokobi midipi kamiyala:te wade mulo gabodo kaliku pupuliole ibino unu tama kawonomamo akomalagidilolenala: Ebema: iba:te eke aupulatole tanalo, ega:walo galono golodo sepisepi pupuli tanalo, ega:walo negege tulukaula pupuli tanalo, ega:walo wiya kawokawonomo kaliku pupuli tanalo, ebe iyaiya unu nikapi wadekobi midi tanalo iba:te kawokawo tanaloma: akogelala: ¹⁰ Wiyasiya modobola iba:te epetapiatamo wadewade tanalo nosiyodilolenakoma:na; mabu me osiyodilole gabodo iba:te

† 1:15 Luk 19:10 †† 1:20 2Tim 4:14-15; 1Kol 5:5

‡ 2:6 Lom 3:29-30; Gal 1:4 †† 2:7 Ali 9:15; Gal 2:7-8; 2Tim 1:11
‡‡ 2:9 1Pit 3:3-5

agaluagalu kamiyalenomoma: keda:oma:na; iyo, kebe kamiyaletete ebe a:ka:tuwa: ebe Godoko walo:ma:tadawama: degena, modobola ebete ebene osiyodilole magumulo nanitabo tanalo nawokalimene. †

¹¹ Ega:walo nanitabokobi midipiate daladabutinaka, modobola kamiyala:te tabo gela:no Godokono tabo kiyawaopino iyatulame tanalomo gito na:tudila:onakoma:na. ¹² Ebe mabuma: nanitabokobi midipi magumulo nale kamiyale iditamo elawo kikamenakoa; ebete Godokono tabamo dubu eba iyatulamitalo ibino watodawama: keda:ma; ao, Godokono tabo iyatulame tetelo kamiyala:te tabo gela:no gito nolowionakoma:na. ††¹³ Ebema: numa; nale kamiyaleno tanalo kawokalima: kebe netewa tanalate Godokono Bukalo da:pola:na, nale ebe tanalo a:ma: kiyatuimamota. Dupo tanalo ebe ma kunula, Godote A:da:meko dopamo osiyodilote, walone ebene kamiyale Ibiko ebo osiyodiliya. ††¹⁴ Ega:walo tanalo idi ma kunu itana, Saitanate epo kuba gabamo wabuga:talema: dowageliya, ebe tetelo ebete dupo dubu A:da:meko kemasigiya; ao, ebete ebene kamiyale Ibiko kapiya masigitete ebete ebete Godokono pukala ebo adikanaliya. ††¹⁵ Wiyasiya Godokono igilo mula: tanalote nanitabokobi midipi dubu kapiyatamo kitana; ao, kamiyala:tamo atumu ba:kitana, ebema: kebe kamiyaletete wade mulo wokilo Ya:suko nanitabokobi eba midinalo tuputupu okoli tanalo ega:walo nilakapo kimalagidilo tanalo miyapa:no, ebete gudi alailame gabodo igilo mula: tanalo nanitabolo kelaemene.

Sosi Watodawano Okoli Tanalo

3 Me tanalo nanitabola, kebe tetelo dubute sosi watodawama: eda:ma: ubi kawonomamo diyatimene, me wade tanalola mabu sosi watodawano woko wadenomola. ††² Ebe mabuma: ebe wokodawano osiyodilole tanalo magumulo kuba kapiya idi da:pesonomote itanama: modoboa: Ma kunu sosi watodawate kamiyale kapiyagodawama: eda:te, ebene nanitabokobi midipi magumulo ebene okoli tanalo tuputupunomolo eba itanalo, ebete wadewade mulo woki kapiya malagidilolelo ebe a:ka:tuwa: ebene tanalo wadenomamo nulamenakomene. Ebene ebete ebene motolo kapela epo wadenomamo nowalubilinaikomene, ega:walo modobola ebete Godokono tabo kiyawao magumulo wade iyatulamedawama: neda:mene. †††³ Ega:walo sosi watodawate gamoda niodawama: eda: modoboa; ebene ebete gowelao tanalo ega:walo apaminatuei tanalo osiyodilolema: modoboa; wiyasiya milo okolidawama: neda:mene. Ega:walo ebete ebene tepo magumulo mani kawonomamo malagidiloma: modoboa: ⁴ Ebene ebete ebene moto epono tanalo wadenomamo ulamelelamete, modobola ebete ebene gudi wadenomamo niyatulanakomene, iba:te ibino osiyodilole tanalo bilibilinonodo ibino nabiwi eba malagidilole ebene tabamo

† 2:10 1Tim 5:10 †† 2:12 1Kol 14:34 † 2:13 W Mabu 2:7,21-22; 1Kol 11:8-9 †† 2:14 2Kol 11:3; Gal 3:1-6 †† 3:1 Ali 20:28 ††† 3:2 Tai 1:6-9

ka:tudila:onama: ⁵ Nanitabola, kebe dubute ebene moto epo wadenomamo ulamea:no, ebete atumu Godokono sosi epo wadenomamo a:kulaemene.

⁶ Ega:walo numa; sosi watodawate Ya:suko walo:ma:ta magumulo oli lumagima: eda: modoboa: Ebako dawate sosi atama: ubi diyatimene, diyala, ebe a:ka:tuwa: ebe da:bowalogomene, ebema: Godote kuba wiya ebetamo kikaemene, ebete dopamo Saitanate kuba wiya keba kunu kikamiyale eba kunu. ⁷ Ebene modobola sosi watodawate nanitabokobi midia:pino ololo apulo atumu wadewade tanalo na:kosiyodilolenakomene, iba:te ebene wade okoli tanalo uimite ebe tuputupudawama: kegelama: Iba:te ebene okoli magumulo kuba idi uima: modoboa; mabu iba:te ebegodolo tuputupua: osiyodilo tanalo idi umite ebe kubadawama: degelama:na; diyala, ebete ilipo lawete Saitanakono gubi magumamo gito da:ba:negamene. †††

Sosi Watowatopi Walubilidawano ⁵ Okoli Tanalo

⁸ Ebema: sosi watowatopi walubilidawano okoli tanalote epetapino umi magumulo atumu wadenoma: neda:mene. Ma kunu ebete mena netewa lumagima: akoeda:la; ebene ebete elawo gala:ipi da:imi obo kawonomamo nioma: modoboa; ega:walo ebete a:da: elemasigi gabodo inamabu bilibilidawama: eda:ma: ubi iyati modoboa: ⁹ Ega:walo Godote kebe nanitabo gabo epatamo kawokalimiyale, modobola sosi watowatopi walubilidawate ebe gabono iyatulame tanalo bilibilinomo kodakodalo eba watila:mota:-nalo ebene tepo magumulo woki netewama: akoeda:la: ¹⁰ Ebema: potele sosi walubidawama: woko wagilima: ubi dawokalimene, modobola la: sosi watowatopiate ebene okoli tanalo dopamo wadenomamo nulamelemiyala; ebene la: ebegodolo kuba idi umia:no modobola ebete sosi woko nowagilimene.

¹¹ Ega:walo wokopi kamiyaleno ilukuli tanalate epetapino umi magumulo atumu wadewadenoma: neda:oma:na: Ma kunu iba:te epono iyaiya tanaloma: kubakuba tabo akogelanakala; ebene iba:te wadewade mulo woki kapiya malagidilolelo ibino osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo nanitabopinomoma: neda:oma:na: ^{††}

¹² Ega:walo numa; sosi watowatopi walubilidawate kamiyale kapiyagodawama: neda:mene, ebene modobola ebete ebene gudi ega:walo ebene moto epo epetapi ibino iyaiya tanalo wadenomamo nulamelelanakomene. ¹³ Nanitabola, piyate sosi watowatopi walubili woko wadenomamo dosiyodilona, epetapiate ibi ibino wade woko osiyodilole tanaloma: demoioloma:na; iba:te Ya:su Kelisoko nanitabokobi midipi magumulo apepeote ebene woko osiyodiloma: tole tanalote iba:godolo a:kitanamene.

††† 3:7 2Kol 8:21 § *Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, keyakeyapino tabamo nanitabokobi midipiate sosi watowatopi walubilidawa dikonema: ka:minaka.* †† 3:11 Tai 2:3

Godoko Waloma:ta Tanalono Kawo Magumu

¹⁴ Ebema: Timoti, nale a:ma:tamo samonomamo pe-ma: ubi iyatimo, wiyasiya na gabo samamo umia:no, ebe tanalo eba malagidilolo nale me leta magumulo iyatulame tabo epetapi ebema: akulolemo. Ma kunu nale a:ma: iyatuimata, sosi epono aladabuti tetelo iba:te Godokono umi magumulo tuputupu tanalo ke-ba kunu na:kosiyodilolenakoma:na: Numa:, uwomua: tetelo dokolinamene, a sosi epo ebe Kawodawano mo-to epola, ega:walo a ebena motono alo ega:walo abo keba kunula:ka: eba kunula, mabu ale ebena nanitabo iyatulame tanalo me opolo eba wadipalatenalo ebena motono a:emena tanalote kodakodalo ki-tanamene. ¹⁶ Ebema: nanitabola, a nanitabokobi midipiate Godokono ubi gabodo ebe keba kunu kowaloma:tanama:, ebe tanalono magumu beda: kawonomola:ka:!

Aimano Kawodawate me opolo lumagino apa:mo awokaliya,

ebene ebena tuputupu okoli tanalo kawokalima:, ebete ebena Uliyanano elawamo a:e magumune maigate,

Godokono nopopiate ebe uwomua: igilago ebo umiya.

Ega:walo ebe waloma:tapiate ebena tanalo me opo kawonomolo awokalimiya,

ebene epo bilibilinomate ebe nanitabokobi eba midilo,

ebete Godokono Unu Duliyomolamo ebo odoliya ebena ololo apulo kawo alo magumulo ka:nokolinama: †

Godokono Mailamo A:da: Tabo Kiyawaopino Tanalo

4 Numa:, Godokono Uliyanate awokala ma kunu gena, me opono uwomu tetelo epetapiate Saitanakono kubakuba uliyana ega:walo a:da: elemasigi uliyano iyatulame tanalomo tudila:ote, iba:te Ya:suko nanitabokobi midi magumune ebo kolobila:oma:na:. ² Nanitabola, me a:da: elemasigi tanalo ebe mena netewa epagodone maimiona, iyo, Godote kebe wade mulo woki ibino tepo magumamo dopamo dalomolamiya, ebe wadewade woki ibino kuba osiyodilole magumulo gito alatidiolamiya, wadewade inamabuate elalo keba kunu kowamotenakole eba kunu.

³ Ebe a:da: elemasigipiate negelanaka nanitabokobi midipi magumulo dubute kamiyale laema: Godote talena iyatilamiya, ega:walo iba:te na:kegelanaka wadewade inamabu epetapi naoma: talenala. Wiyasiya numa:, Godote ebe tanalo bilibilinomo nanitabokobi midipi mabuma: osiyodilolete iba:tamo ikalamiya, ebema: piyate ebena nanitabo tanalo diyatawaona, iba:te kalakala tabo ebetamo adipatelo ebe inamabu gito be-naonakoma:na:, ega:walo dubute ebena kamiyala:go kapiyama: eda: tetelo iba:te atumu Godotamo kalakala badipatenakoma:na:. ^{††4} Nanitabola, Godote me opono

tanalo bilibilinomo ebena epo mabuma: osiyodiloliya, iyo, ebe tanalate wadewadenoma: eda:ona, ebema: modobola epate ebe iyaiya nilakapo tanalo uwatema: ubia:noma: eda:oa:no Godotamo kalakala tabo eba gelalo ebena kotone nuwatanakoma:na:. ⁵ Ebema: numa:, Godote me opono inamabu osiyodilole dolopoligiya, ebete ebe inamabu bilibilinomo ulamete ebena tabo kiyawao tanalomo ibi wadewadenoma: midiliya, ega:walo me tetelo ale inamabu epetapi uwatelo ebetamo kalakala tabo dadipatenakoma:, ebete ebe tanalodo atumu ebe inamabu wadewadenoma: walo ba:kegenakomene.

Ya:su Kelisokono Wade Wokodawano Tanalo

⁶ Ebema: Timoti, a:ma:le Ya:su Kelisokono wade wokodawama: eda: tanalo kawokalima:ema:, modobola a:ma: me iyatulame tabo nanitabokobi midipi ekaki-atamo na:kiyawaonakiye. Iyo, a:ma: ibino uliyana apuno bae iba:tamo modobolo dikalama:emene ebe tanalote a:imano tanalo ma kunu kawokalimene, a:ma:le nanitabokobi midi magumulo kebe iyatulame tanalo kowaloma:ela:wenapiyala, a:ma:le wadeno-mamo apema: ebe iyaiya nanitabo tanalo atumu nanitabolo na:kenanata. ⁷ Ega:walo a:ma: ewonino iyaiya iyatulame oi ako-olowionakala:, mabu ebakobako oi tanalate epono daedale wokido eba pe-maimionalo Godokono nanitabo tanalo kawokalimi-na:. Wiyasiya numa:, a:ma: Godotamo nanitabolo ka:tuduatawena: modobola a:ma: a:imano tepo magumu na:kodakodaiminakiye, bolamo kalakaladawate elawonomoma: keda:ma: ebena ape keba kunu ka:kodakodaiminakole eba kunu. ^{†8} A:ma: iyatawalata bolamo kalakalaopiate ibino ape elawonomoma: keda:oma: keba kunu ka:midilinake, iyo, eba kunu iba:te ibino katene ape walubilima: me tanalo osiyodilonaka. Wiyasiya numa:, a:imano tepo magumute elawonomoma: keda:ma: a:ma:le a:imano woki atumu da:kodakodaima:wenakomene, me gabodo a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: walubima: wade tanalonomo bosiyodilonakoma:ta, mabu a:ma: me opolo Godokono wade okoli tanalono wadewade tanalo duwata:emene walone uwomua: igilo nanitabolo ka:nelaema:ta.

⁹ Ebema: nale a:ma:tamo degemo, modobola a:ma: me tabo kodakodalo nelawa:, ¹⁰ mabu a nanitabokobi midipiate Godokono uwomua: igilo laema: woko ebetamo elawonomamo ebema: osiyodilonama:. Nanitabola, ebete me opo epo bilibilinomono Igilo Mula:ledawama: eba eda:nalo nanitabokobi midipiatamo nanitabo igilo ebo kikalaemene, iyo, ebe uwomua: tetelo dokolinamene ebe Igilodawala, ebema: ale ebena pe tanalo olowiolo makopelenama:. ^{††}

¹¹ Ebema: naimano gudu, modobola a:ma: me totomu tabo ega:walo iyatulame tabo nanitabokobi midipiatamo na:kiyawaonakiye. ¹² Nanitabola, a:ma: sosi epo magumulo oli ape dubulata, wiyasiya iba:tamo

† 3:16 Yon 1:14; 2Pit 3:3; 1Yon 2:18

†† 4:3 W Mabu 9:3; Lom 14:6; 1Kol 10:30-31 ‡ 4:7 1Tim 1:4
‡† 4:10 1Tim 2:3-4

gigiyu akoo:iyamidala; ibi magumulo idite ma kunu gema: a:ma: sosi watodawa: Iyo, modobola a:ma: a:imano tabo kiyawao tanalo ega:walo osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo tuputupudawanomo: ma: eba eda:lo wade uli iba:tamo nawokaliminakiye. Ebema: iba:te a:imano nilakapo kimalagidilo tanalo ega:walo a:imano nanitabokobi midi tanalo ega:walo a:imano tepo magumuno daleya: woki du-lamelemetamene, ebe tetelo iba:te a:ma: nani sosi watodawama: keka:ima:ta. †

¹³ Ebene sosi woko osiyodilo magumulo modobola a:ma: nanitabokobi midipiatamo Godokono Buka apuno iyaiya tabo ka:la:miola:wete ebe tabamo ibi eba walubililo ebo niyatulamenakiye. Numa:, nale Epesese duliynomolamo da:pemo, ebe tetelo me atu tanalo a:ma:go kapimiya ka:posiyodilolemamo. ¹⁴ Ebema: naimano gudu, kebe tanalote a:ma:tamo dopamo de-maigiya, a:ma: ebe tanalo akodomatiala: Iyo, a:ma: sosi woko wagilimia:no watowatopiate Godokono Uliyanano elawamo ibino koto a:ma:tamo eba watililo wadewade tanalate a:ma:godolo kemaimioma: nani tabo da:kiyawaiya, ebe tetelo a:ma:le Godokono woko kosiyodilawenama: ebete nilakapolo iyanomo elawo a:ma:tamo ikamiyata. Ebema: modobola a:ma: ebe elawamo ebena woko nosiyodilonakiye, ^{††15} ebene sosi epatamo me iyaiya tanalo eba iyatulamenalo a:imano igilo iyabaiamo iyatilo elawoa:noma: akoeda:la:, mabu a:ma: ebako woko osiyodilo magumulo eba apelo epate ebe tanalo ebo kuima:na:. ¹⁶ Wiyasiya a:ma: nanisiwale! Modobola a:ma: a:ka:tuwa: a:imano okoli tanalo ega:walo iyatulame tanalo wadenomamo nula-menakiye. A:ma:godolo me netewa kawokawo tanalate modobolo da:pola:namene, ebe tetelo piyate a:imano iyatulame tabo dolowiona, a:ma:le ibino igilo ega:walo a:imano igilo kapimiya ka:mula:lema:ta.

Nanitabokobi Midipi Epetapiago Wadenomamo Ilukuli Tanalo

⁵ Ebema: Timoti, nanitabokobi midipi magumulo kebe kadelete kuba dosiyodilomene, modobola a:ma: ebe kawiya ana:no a:imano nani nabiwima: gelo Godokono tabamo ebe nowalubiye. Ega:walo a:ma:go atu apepeo oli dubuno tanaloma: modobola a:ma: ibi a:imano ekaki ega:walo nanima: midila:wete, ² ebene abeleabela:te a:imano menokobima: neda:oma:na:. Ega:walo a:ma: nanisiwale! A:ma: oli apepeo kamiyale ega:walo buwelemele Godokono tabamo dowalubila:emene, ebe tetelo ibi a:imano ekaki ega:walo nanikubima: na:midiliye a:imano tepo magumuno wokite iba:tamo tuputupunomolo kitanama:.

Nanitabokobi Midipi Amoleamoleno Tanalo

³ Ega:walo me tanalo idila. Amoleamole magumulo idite wade walubi tanalo laema: ebena mabu epagodolo walubidawa nanitabolo umia:no, modobola a:ma: sosi epo nanaliye iba:te ebe wadenomamo

kowalubinakoma: ⁴ Wiyasiya kebe tetelo amole idino kawokawo gudi ega:walo kawokawo a:la:migo guda:te nanitabokobi midipima: deda:ona, modobola ibi a:ka:tuwa: ibino menoko tete bilibilinomolo kowalubinama: wadewade woki nuwatenakoma:na:, mabu eba kunu ebe guda:te ibino Godoko waloma:ta tanalo nanitabolo kawokalima:na:. Nanitabola, nabiwila menokola iba:te gudi egege tetelo ibi keba kunu kowalubilinakiye, kawokawo guda:te ebe iyaiya walubi tanalo malagidilolelo wade wiya ibino amole menokotamo dikaema:na:, Godote ibino nilakapo tanalo umilamete wadenoma: kegemene. ⁵ Ebene kebe amolete wade walubi tanalo laema: ebena mabu epagodolo walubidawa nanitabolo umia:no, modobola ebete Godokono woko kapiya eba osiyodilonalo ebena igilo tanaloma: woki bilibilima: akoeda:la:. Eba kunu ebete idoko ega:walo egela bilibilinomolo Godago tabo gelalo ebena iyaiya modoboa: tanalo ega:walo epetapino iyaiya modoboa: tanalo eba wadipalatenalalo walubi tanalo ebegodone laema: olowiolo nemakopele-nanakomene. ⁶ Wiyasiya a:ma: iyatawalata amoleamole epetapino tanalo eba kunua: Ibi a:ka:tuwa: ibi ibino kateneno ubilo kalakalailaema: eba wagenalalo Godokono woko kosiyodilona:, ebema: nanitabola, ebako amoleamola:te ibino unu tamano igilo kawonomamo eba malagidilolelo wiyasiya iba:te tepo magumulo iyalo a:elaiya. ⁷ Ebema: naimano gudu, modobola a:ma: nanitabokobi midipi me tabamo nowalubiliye, epetapiate ibino amoleamoleno osiyodilole tanalo ulamelolo kubama: gelakapoma:.

⁸ Ega:walo me tanalo idila. Modobola nanitabokobi mididawate ebena nani gudino iyaiya modoboa: tanalo ulamelolo ibi dopamo walubilite, ebena ebena mabu epo epetapi atumu wadenomamo na:kowalubilinakomene. Nanitabola, ebegodolo walubi gabote eba itanalo ebete ibino iyaiya modoboa: tanalo ulamelelamea:no, ebete ebena nilakapo osiyodilola: tanalodo ma kunu gena, Ya:suko nanitabokobi midi gabo ebe nanitaboa: Iyo, ebete ebena nilakapo osiyodilolea: tanalodo kubadawama: eda:te, ebena me kuba osiyodilo tanalote nanitabokobi midia:pi epetapino iyaiya kuba osiyodilole tanalo odoili.

⁹ Ebema: kebe amolete dopamo kapiya awiagodawama: deda:nami, ega:walo ebe 60 ulama odoli tetedawama: deda:na, modobola a:ma: ebako dawano mailo sosino amoleamoleno mailo bukamo iyata:wete, ebena nanitabokobi midipiate ebako amole kapiya nilakapolo nowalubinakoma:na:. Wiyasiya a:ma: ebena mailo iyatia:no, ¹⁰ modobola sosi epate ebena osiyodilole tanalo dopamo nulamelema:na:. Ebema: iba:te ebe wade kamiyalenomoma: degelama:na:, ma kunu dopamo ebena gudino egege tetelo ebete ibi wadewade iyatulame tanaloma dowalubilinakile, ega:walo me tetelo ebete iyaiya nilakapo tanalo bilibilinomo osiyodilolema: ebena ubi kawonomamo eba iyatinalo, ebete ebena motolo kapela epo wadenomamo dowalubilinako, ega:walo nanitabokobi midipi epetapi walubilima: agowa ukulaoleno obo iba:tamo dowadae-

† 4:12 Tai 2:15 †† 4:14 2Tim 1:6

nako, ega:walo tete epetapilo nigologolopi nilakapolo atumu da:kowalubilinako, modobola a:ma: ebako amole kapiya walubi nowagilimiye.

¹¹ Wiyasiya modoboa: a:ma: oli ape amoleno mailo bukamo iyatima:. Nanitabola, kebe amoleamoleno mailote bukalo da:pola:lamena, sosi epate ibino mailo alomolelamea:no dopamo iba:te Kelisokono woko osiyodiloma: ibino ape ebe kapiyatamo ikameoma: nani tabonomo awokala geliya. Wiyasiya numa:, oli ape amolete mako nani tabo gema: a:ka:mod-obomene, mabu walone ebene kateneno ubi tanalate demaimioma:na: dubu laema: walo ka:kowagelemene. Ebema: ebe niyala, mabu ebete dopamo kebe nani tabo kegiyale ebe tabo dadikamidalemene, ebene kuba wiyate Godogodone ebetamo ka:pemene.

¹³ Ega:walo me tanalo idila. Oli ape amoleamola:te nanitabokobi midi magumulo kodakodalo kelamota:ona:, ebema: diyala, iba:te kuba osiyodilo tanalo ida:mo ma kunu da:ba:na:gudima:na:, iba:te nanitabo woko osiyodiloa:no ibino namutupi magumulo moto idine moto ida:mo eba wapata:lamelo iyaiya epono tanaloma: tabo gela ebo kowagilima:na:. Iyo, ebe tete-lo iba:te kuba idi ma kunu ka:kosiyodiloma:na:, iba:te woko osiyodiloma: damolama: eba eda:olo, ibi a:ka:tuwa: ibino iyaiya tanalo ulamea:no, ibino tabo gela magumulo piyate nanitabo wokono iyaiya tanalo dosiyodilolena iba:tamo temeteme ebo kikalaema:na:.

†

¹⁴ Ebema: na ubila oli ape amolete dubu walo kelawete guda:goma: eba eda:lo ebene motolo wade-wade iyaiya woko ebo nosiyodilolenakomene, mabu kebe nanitabokobi midia:piate ago da:gowelaona, iba:te ebako kamiyaleno tuputupu okoli tanalo duima:na:, ebe mabuma: iba:te gabo a:kuima:na: a nanitabokobi midipino tanalo kubama: kegelama:.

¹⁵ Numa:la:, amoleamole epetapiate Saitanako kowaloma:tama: nanitabokobi midi magumune iyalo olobila:iya, ebema: ibino kuba osiyodilole mabuma: nanitabokobi midia:pi epetapiate aimano ilukuli tanaloma: kuba tabo gelanaka.

¹⁶ Ebema: amoleamoleno tanaloma: me tabo ebe naimano iyatulame tabola. Kebe tetelo nanitabokobi midi kamiyaleno mabu epo magumulo amoleamola:te da:pola:nama:na:, modobola ebete a:ka:tuwa: ibi wadenomamo nowalubilinakomene, iyo, ebe amoleamoleno epate sosi magumulo walubi tanalo uwatema: akogelanakala:. Wiyasiya kalakala kawonomola, amoleamole magumulo pokono mabu epate nanitabolo pola:na:no, modobola sosite ebako amole kapiya nilakapo tanalomo nowalubinakomene.

Sosi Watowatopiatamo Ibino Woko Wiya Ikalame Tanalo

¹⁷ Ebema: me tanalo idila. Sosi watowatopi magumulo piyate Godokono tabo kiyawao woko ega:walo ebene iyatulame woko wadenomamo kosiyodilolema: ibino igilo nanitabolo dalomona, ega:walo piyate wa-

† 5:13 2Tes 3:11 †† 5:14 1Kol 7:9

towatopino iyaiya woko epetapi wadenomamo dosiyodilolena ibi atumu, modobola sosite ebako wokopiata-mo wiya kawonomamo nikalamenakomene, netewa wokono wade wiya keba kunula:ka: eba kunu. ¹⁸ Mabu Godokono Bukalo totomu tabote ma kunu itana, “Epate witi-laiso naono kikopu kuwatema: ibino kau-goeote ebe inamabu mikitaolelo woko iba:tamo dosiyodilomene, ebe tetelo iba:te ebe kau-goeono tabo ala:mo matuima: modoboa:, mabu ebete iba:tamo woko osiyodilo magumulo witi-laiso kikopu kapiyakapiya naoma: modobola, iyo, ebe nao inamabu ebe ebene wokono wiya da:pesola.” Ebene tabo idite ma kunu kitana, “Wokopiate duliomolo epagodone wiya laema: modobola.” † ††

¹⁹ Ega:walo a:ma: nanisiwale, kebe tetelo lumagite a:ka:tuwa: a:ma:tamo pete sosi watodawano osiyodilo tanalo kubama: da:pegemene ebene tabo ako-olowiala:, wiyasiya netewa o netewa-kapiya nanitabokobi midipiate ebene kuba tanalo kapimiya dapawokalima:na:, ebe tetelo a:ma: toawete ebe sosi watodawano tanalo nanitabolo na:numiye. ††²⁰ Ebene ebe sosi watodawate kuba tanalo nanitabolo dosiyodilo, modobola a:ma: sosi epono ololo apulo ebe kawiyana niye, ebe gabodo watowatopi epetapiate atu kuba osiyodiloma: ka:toletoleoma:.

Polote Iyaiya Tabo Epetapi Da:kiyawaiya

²¹ Ebema: naimano gudu, nale Godoko ega:walo Ya:su Kelisoko ega:walo ibino wade-talena nopopi ibino ololo apulo a:ma: anamata me iyaiya tanalo sosi magumulo kosiyodilola:ema:, ebene a:ma: nanisiwale, sosi epono tanalo anagilamelelame tetelo a:ma: lumagi unu nikapiamo eba umilo lumagi idi atepalo lumagi idi gito akolawa:la:.

²² Ega:walo a:ma: lumagi idino watamo koto watililo ebe Godokono wokamo samamo akoiyata:la:, mabu kebe tetelo a:ma: tuputupu wokiago osiyodiloa:no, diyala, a:ma:le ebe gabodo kuba okolidawatamo woko da:bikama:emene. Numa:, ebete ebene woko gobobolo eba okolitalo kubakuba tanalo epetapi walo da:kosiyodilolemene, ebe tetelo ebene kuba wiyate a:ma:tamo atumu ka:pemene. A:ma: nanisiwale, a:imano osiyodilole magumulo gigiyu akoo:iyamidala: tepo magumuno daleyana tanalote a:ma:tamo ka:pema:!

²³ Ega:walo Timoti, me tanalo idila. Iyaiya tete epetapilo kateneno temeteme tanalate a:imano tepo magumulo a:ma: uminakota, ebema: obo kapiyanomo akoniala:, modobola a:ma: wiyasiya tete epetapilo elawo gala:ipi da:imi obo kela:mo na:ninakiye.

²⁴ Ega:walo sosi woko osiyodilo magumulo me tanalo idi na:kemalagidila. Epo epetapino kuba osiyodilole

‡ *Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: Totomu Tabo 25:4 numiye. Me tabono magumu ma kunula, kau-goeote woko osiyodilo magumulo epo dowlubilimene, ebema: modobola iba:te ibino nilakapolo wade walubi tanalo kau-goeotamo atumu na:kiyatima:na:. Ega:walo Polote Timotiko Buka tabo idima: dakaniya, ebe tabo ebe Ya:sute ebe waloma:tapiatamo dopamo degiya ebe tabola, ebema: modobola a:ma: Ma:t 10:10 ega:walo Luk 10:7 tetelo numiye. †† 5:18 1Kol 9:9; Ma:t 10:10 †† 5:19 2Kol 13:1 ††† 5:20 Epe 5:11*

tanalate awokala ba:pola:lamena, ebema: epetapiate negelana iba:te walone kuba wiya nanitabonomolo kuwatema:na. Wiyasiya epo epetapino kuba osiyodilole eba kunua: mabu iba:te ibino kuba osiyodilole tanalo nowaminalena, ebema: numa:, walone Godote ebena ubi tetelo ebe kubakuba tanalo bilibilinomo kawokalilaemene. ²⁵ Nanitabola, epono wadewade osiyodilole tanalate atumu awokala ba:pola:na, wiyasiya epetapi kapiyakapiya waminaolelo da:pola:na ebe tanalate Godokono wade tetelo nanitabolo kawokalama:na:

Piyate Woko Namutupiatamo Wiya: Woko Dosiyo-dilona Ibino Tanalo

6 Ebema: me tanalo idila. Kawokawo wokopi dubate maniamo kebe epo kuwatiye iba:tamo wiya: woko kosiyodilolenama:, ebe wiya: wokopi magumulo piyate nanitabokobi midipima: deda:ona, modobola iba:te ibino tepo magumuno wokilo ibi a:ka:tuwa: ibi opamo eba alomolo ibino woko namutupi unamo nowadipalatenakoma:na. Numa:, nanitabokobi midia:piate ebako wokopino tuputupu ilukuli tanalo dulamelelaema:na:, ibi mabuma: iba:te gabo a:kuima:na: aimano iyatulame tanalo kubama: kegelama:, iyo, iba:te ibino tabo gela magumulo Godokono mailo atumu a:ka:kubaima:na:. ¹² Ebene wiya: wokopi magumulo piyate nanitabokobi midipi namutupiatamo woko dosiyodilona, iba:te kuba tabo ma kunu akogelala: "Aimano woko namutupi kawokawo epoa:. Ao, ibi a keba kunula:ka: ebako nanitabokobi midipi ekakila, ebema: ale iba:tamo nanitabo woko a:kosiyodiloma:!" Eiye, ebako woki tabo ebe kubanomola! Modobola ebe wiya: wokopiate wiyasiya ibino woko namutupino nanitabokobi midi tanalo eba malagidilole, ibi nilakapoilamelo ubi kawonomamo ebo nalomonakoma:na:, iba:te woko osiyodilo magumulo ibino namutupi kowalubilinama:.

Inamabu Bilibila:gopima: Eda:o Tanalo

Ebema: Timoti, modobola a:ma: Godokono tabo eba kiyawaolo me iyaiya tanalo sosi epo wadenomamo niyatulamiye. ^{††3} Numa:, aimano iyatulame tanalate epo nowalubilina iba:te Godotamo nanitabolo ka:tudila:oma:, wiyasiya kebe lumagite iya gabono tanalo diyatulamenako, ebete aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono iyaiya mulo iyatulame tanalago kapiyama: keda:na:, ^{††4} mabu ebako a:da: tabo iyatulamedawa ebe a:ka:tuwa: ebe eba walogonalo ebegodolo wade woki kapiya idi kitamena: Ebe ubi kawonomola epo kubailamelo iba:go iyaiya tabono magumuma: apamina-teuima:, ebema: me tanalo magumune iyaiya kubate emaimionaka. Ma kunu ebete epetapino inamabuno tanaloma: iba:tamo na:dowana, ega:walo ebete epetapi magumulo anagiyamida tanalo ebe wadipalatenako, ega:walo ebete epetapi emalogolenako, ega:walo ebete ebena kuba tepo magumuno wokilo

† 6:1 Epe 6:5 †† 6:2 Pai 16 † 6:3 Gal 1:6-9

epetapino osiyodilole tanalo kubanomoma: genako, ⁵ ega:walo ebete atu kubakuba wokiagopi epetapiago gowelao tanalo katepana:. Nanitabola, ebako dubu bilibilinomate Godokono nanitabo gabo iyalo atepiya, ebema: ibino wokilo daedalenomoma: eda:olo a:da: tabo ma kunu gelana, lumagite Godoko waloma:ta magumulo inamabu bilibila:godawama: keda:mene. ^{††}

⁶ Wiyasiya Godokono nanitabo tanalo ma kunula. Kebe lumagite ebe waloma:tama: ebena kalakala magumulo dokolina, ebe lumagite Unu Duliomolono wadewade tanalo kawonomamo kuwatemene, me opono inamabua:. ^{††7} Ebe mabuma: wade tepo magumuno wokiagopiate ma kunu malagidilona, "A me opamo dapawokalaiyama: beda: inamabuago ka:pe-maimiyama:? Puliyala! Ega:walo ale da:elaoma: beda: inamabuago na:ka:tolaema:? Puliyanomola! ^{††8} Ebe mabuma: a me opolo eba ilukulinalo agodolo kebako kapiyakapiya nao inamabu ega:walo pupuliono inamabuate modobolo da:pola:amena, modobola kalakalate agodolo nitanamene!"

⁹ Wiyasiya numa:, kebe epate inamabu bilibila:gopima: eda:oma: ubi diyatina, Saitanate ibi kuba gabamo eba wabuga:talelo iba:te ebena guba:mo ebo ka:na:gudima:na:. Iyo, ebe ubila ebete ebe epo kubailaema:, ebema: ebete ibi ibino daedale ubi tanalamo uwatete a:e magumamo ebo kanamiyamidalemene. ¹⁰ Ebema: nanitabola, lumagite mani kawonomamo demalagidilona, ebe tanalo ebe lumagino kuba osiyodilole tanalo bilibilinomono mabula. Iyo, epo epetapiate kawokawo mani uwatema: ubi alomolo nanitabokobi midi magumune da:nemaimiya, me ebe gabodo ibi a:ka:tuwa: iba:tamo kawokawo tepo temete ebo ikalamiya. ^{†††}

Nanitabokobi Mididawano Wade Wiya Lawe Tanalo

¹¹ O naimano gudu, a:ma: wiyasiya Godokono wade wokodawalata, ebema: modobola a:ma: me kubakuba ubi tanalo bilibilinomo kuba nibote maigama: gelo Godokono wade okoli tanalono iyaiya tanalo wadenomamo nowaloma:taliye. Ma kunu Godoko nanitabokobi midilo ebe kapiyatamo tuduwata tanalo, ega:walo ebena tuputupu osiyodilole tanalo, ega:walo ebena nilakapo kimalagidilo tanalo, ega:walo ebena milo okoli tanalo, ega:walo temeteme magumulo kodakodalo uti tanalo, me tanalo bilibilinomate a:ma:godolo na:polanama:na:. ^{††12} Ebene a:ma:le nanitabokobi midi magumulo uwomu teta:mo modobolo ka:nemaigama:, modobola a:ma: kodakodama: nediye, sukulu gudino kalakala egelalo idite dopodawama: keda:ma: elawonomamo da:puliganako eba kunu. Ma kunu a:ma: Godogodone uwomua: igilo ka:nelaema:ta, mabu a:ma:le dopamo epono ololo apulo Godoko waloma:tama: nani tabo degeawiyala, ebe tetelo ebete ebe igilo a:ma:tamo ikaema: ka:miyata. ^{††}

†† 6:5 2Tim 3:8; 4:4; Tai 1:14 †† 6:6 1Tim 4:8; Pil 4:11-12; Yu Epo 13:5 ††† 6:7 Yauba 1:21 ††† 6:10 Epe 5:5 † 6:11 2Tim 2:22 †† 6:12 1Kol 9:25-26; 2Tim 4:7

¹³ Ebema: numa; Godoko ebe me opo inamabu bilibilinomatamo igilo dikalamena ebe Kawodawala, ega:walo Ya:su Kelisoko ebe Poniyaase Paeletekono dopo apulo ebenu nanitabokobi midi tanalo dawokalimiya ebe Nanidawala. Ebema: naimano gudu, nale ibi netewapino ololo apulo a:ma: kawonomamo totomotimata, ^{†14} a:ma:le aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono pe uwomuamo ebenu iyaiya totomu tabamo wadenomamo na:tuduwatanakiye, iyo, modoboa: epetapiate kapiya tanalo da:pesonomo idima: a:imano woko kubama: kegelama:. ¹⁵ Nanitabola, Godoko kapiya ebe Wadedawanomola ega:walo Unudawanomola! Iyo, me opo epono kawokawopi ega:walo elawodubu bilibilinomo magumulo ebe kapiya ebe Kawodawanomola, ega:walo ebe kapiya ebe Kawo Elawodawanomola! Ebe mabuma: ebete modobo tabo degemene, ebe wade tetenomolo Ya:sute me opamo walo ka:ka:pemene. ^{††16} Iyo, nanitabola, Godoko kapiya ebe uwomua: Igilodawanomola. Ebete kebe kawo alo magumonomolo kokolinale, lumagi idite ebenu ololo apuamo ka:ne:maigama: ebe alo magumamo toma: modoboa:, ebema: me opo epo bilibilinomo magumulo idite ebe dopamo kumiya: ega:walo me tetelo ibi magumulo idite atumu ebe kumina:. Ebema: modobola uwomua: tetelo amama tanalo ega:walo elawo tanalo kawonomote ebegodolo na:pola:nama:na: Taula!

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Tabo Da:kiyawaiya

¹⁷ Ebema: piyate me opolo inamabu bilibila:gopima: deda:ona, modobola a:ma: ibi nanaliye ibi a:ka:tuwa: ibino tanaloma: akoamamala:. Modobola iba:te wiyasiya ibino inamabu bilibili kawonomamo malagidilolea:no, Godoko kapiya ibino walubidawama: gelalo ebenu pe tanaloma: olowiolo nemakopelena-

† 6:13 Yon 18:36-37 †† 6:15 Awo 17:14

ma:na:. Nanitabola, Godote a:ka:tuwa: aimano modoboa: tanalo eba ulameleamenalo, ebete kebe iyaiya inamabuamo a kawiya kowalubinakole, ebe ubi niyatina ale ebe inamabuma: nanitabolo kekalakalaonama:.
^{†18} Ega:walo a:ma:le ibi ma kunu walo nakanaliye, modobola iba:te ibino wade osiyodilole tanalo dogodogokobi na:midilima:na:, iyo, iba:te kawo nilakapo tanalonomo awokalimi magumulo ubia:noma: akoe:da:oala: epetapino iyaiya modoboa: tanalo ka:modoboilamelelaema:.
¹⁹ Numa:, me gabodo ibi a:ka:tuwa: ibi kowalubilima:na:, mabu Godokono Unu Duliyyomololo ibino inamabu bilibilinomate nanitabolo ba:na:pola:lamenama:na:, iyo, ibino nilakapo awokalimi tanalo ebe ibino motono kodakoda mabu keba kunula:ka: eba kunula, mabu iba:te walone tetelo Godogodone da:nelaema:na: ebe nanitabo igilo ebe ibino uwomua: igilo tanalola. [‡]

²⁰ O Timoti, a:ma: niyata! Godote a:ma: wade wokedawama: gelo a:ma:tamo kebe iyaiya woko kikameotiyala, modobola a:ma: ebe woko wadenomamo nulamenakiye. Ebema: a:da: elemasigi epate kebe iyaiya tanalo mulo iyatawa tanaloma: kegelane, a:ma: ebako daedale tabo kiyawao magumamo akonopegala:. Modobola a:ma: wiyasiya ibi miyapawete iba:go akoapamineua:la:, mabu nanitabola, ibino tabo gela tanalate olowiopi epetapi Godoko ololoa:pima: midilinaka, ²¹ iyo, dopamo ebako epo epetapi ibi a:ka:tuwa: ibi mulo iyatawaopima: eba gelalo iba:te nanitabokobi midi magumune gito nemaimiya.

Naimano gudu, modobola Godokono nilakapo tanalote a:ma: ega:walo a:ma:go daladabutina la: bilibilinomagodolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula. [‡]

‡ 6:17 Luk 12:20 †† 6:19 Ma:t 6:20 ‡‡ 6:21 1Tim 1:6; 2Tim 2:18

2 Tim

¹ Na Polotela, Ya:su Kelisote ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila. Iyo, Godote ebenu ubilo na elaweniya, nale ebenu woko eba osiyodilonalo tabo ma kunu ka:kiyawaonakoma:, Ya:su Kelisoko magumulo ditana ebete ebe igilo ebe waloma:tapiatamo gito kikalaema: nanitabonomolo egija.

² O Timoti, a:ma: nale kawonomamo demalagidilotanama ebe gudunomolata, ebema: nale me leta a:ma:tamo palibomo. Modobola Nabiwi Godoko ega:walo aimano Kawodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino nilakapo tanalo, ega:walo lumagitamo kuba wiya ikamea: tanalo, ega:walo milo tanalo a:ma:tamo nikaema:ta. †

Polote Timotiko Mabuma: Godotamo Kalakala Tabo Dawokalimiya

³ Nanitabola, nale naimano tepo magumuno mulo wokino tanalamo Godotamo woko nosiyodilonamo, naimano Yu epo ewoni epetapiate ebetamo nanitabo woko dopamo keba kunu kosiyodilonami eba kunu. Ebema: idoko ega:walo egela bilibilinomo epetapilo naimano towetowe tabo ge magumulo nale a:ma: eba malagidilolo a:imano tanaloma: kalakala tabo ebetamo kiyawaolo a:ma: ebo adipatenakomata. ††⁴ Iyo, ebe osiyodilo tanalodo nale a:imano ii tanalo ka:dodomatina:, ebema: na ubi kawonomamo niyatinamo a:ma: walo ka:kumitama:, mabu na iyatawala nale ebe tetelo naimano tepo magumulo kawonomomamo kekalakalamamo.

Polote Timotiko Daniya Ebete Woko Wadenomamo Kosiyodilonama:

⁵ Ega:walo nale atumu a:imano nanitabokobi midi tanalo wadeno ka:dodomatina:. Nanitabola, kebe nanitabokobi midi tanalote dopamo a:imano aida Lowisigodolo ditanami, ebe atu tanalote a:imano menoko Yunisigodolo walo na:kitanami, ebema: kalakala kawonomola, na iyatawala me tetelo ebe atu nanitabokobi midi tanalote a:ma:godolo nanitabolo ba:kitana. †⁶ Ebe mabuma: nale a:ma: walo nakanamata, a:ma: sosi woko wagilimia:no dopamo nale a:ma:tamo koto dowatiliyamo, ebe tetelo a:ma:le Godokono woko kosiyodilawenama: ebete nilakapolo a:ma:tamo kebe iyanomo elawo kikametiya, modobola a:ma: ebe elawamo ebenu woko nosiyodilonakiye. Iyo, lumagite ela mena da:pesamo kawo ela ke-

† 1:2 Ali 16:11; 1Tim 1:2 †† 1:3 Ali 23:1 † 1:5 Ali 16:1

ba kunu kemadonakole, eba kunu modobola a:ma: Godokono woko eba osiyodilonalo ebenu elawote a:ma: magumulo kawonomoma: neda:mene. ††⁷ Numa:, ale Godokono woko osiyodilonama: ebete atamo tole tanalo kikaemiya:. Ao, ebete wiyasiya ebenu elawo atamo ikaeamete, ebenu ebenu nilakapo kimalagidilo tanalo atumu atamo kikaeamete, ebenu ebete wade woki atamo atumu akoikaemiya ale kateneno ubi tanalamo tudila:okapoma:. ††

⁸ Ebema: a:ma: Kawodawa Ya:sukono tanalo awokalima: ilipokobi ako-olowiala:, ega:walo nale ebe mabuma: gabamanino idoko motolo dokolinamo ebe tanaloma: atumu ilipokobi ako-olowiala:. Iyo, na keba kunula:ka:, modobola a:ma: eba kunu ebenu Wade Tabo kiyawaoma: temeteme epetapi nanitabokobi midia:piagodone kalakalago nuwatanakiye, ebenu Godote a:ma:tamo elawo kikaema:ta ebe temeteme magumulo kodakodalo kuta:wenama:.

Ya:sukono Wade Tabo Kiyawao Woko Osiyodilo Tanalo

⁹ Ebema: numa:, a nanitabokobi midiate Godokono talenapima: keda:onama: ebete aimano igilo mula:leamete ebenu nilakapo magumudo a ebo ka:miya, aimano wadewade osiyodilole tanalodoa:. Iyo, me opo wagilimia:no ebete dopamo ebenu ubilo me nilakapo tanalo Ya:su Kelisodo atamo ikaemiya. †††¹⁰ Ebe mabuma: aimano Igilo Mula:dawa Ya:su Kelisote me opo da:piya, ebete ebe nilakapo tanalo atamo nanitabolo apawokalimiya, iyo, ale ebenu Wade Tabo olowio tanalodo me tanalo iyatawaiyama:, ebete a:e tanalono elawo anakapumite uwomua: igilo atamo ebo adaiya. †††

¹¹ Ebenu Godote na ebo laweniya, nale ebenu alibolepi dubu magumulo idima: keda:nama:, mabu ebe ubila nale Ya:sukono Wade Tabono iyaiya tanalo bilibilinomo eba niyatulamelo epatamo ka:na:kiyawaonakoma:. ††¹² Me mabuma: na epetapiagodone temeteme uwatenakomo, wiyasiya numa:, nagodolo ilipo tanalo kitana: mabu nale poko nanitabokobi ka:midinamo ebe Kawodawano elawo na iyatawala. Ebema: nanitabola, ebete na wade wokodawama: gelo natamo dikanamiya, ebe Wade Tabo kiyawao woko ebete Uwomu Egela teta:mo wadenomamo eba buyaminanatolo idawate a:ka:kubaiminakomene. †¹³ Ebema: Timoti, a:ma:le Ya:su Kelisoko magumulo eba okolinalo, ebete a:ma:tamo dikametanaka, modobola a:ma:

†† 1:6 1Tim 4:14 †† 1:7 Lom 8:15 ††† 1:9 Epe 2:8-9; Tai 3:5
††† 1:10 Yu Epo 2:14 § 1:11 1Tim 2:7

ebe nanitabokobi midi tanalo ega:walo nilakapo ki-malagidilo tanalo nowatila:mota:na, ega:walo a:ma:le nagodone kebe iyaiya mulo iyatulame tanalo kolowiawiyala, modobola a:ma: ebe tanalo atumu kodakodalo uwata:wete nowaloma:taliye, mabu ebe iyatulame tanalate epatamo wade okoli tanalono uli ebe awokalimina. ¹⁴ Ega:walo me tanalo idila. Godote a:ma:wade wokodawama: gelo Wade Tabo kiyawao woko a:ma:tamo dikametiya, modobola a:ma: ebene Uliyanano elawamo ebe woko wadenomamo na:buiyateniye. Kalakala kawonomola, ebe Wade-talena Dawate a nanitabokobi midipi magumulo bokolina! †

Polote Onisipolasikono Walubi Tanaloma: Tabo Da:kiyawaiya

¹⁵ Naimano gudu, a:ma: iyatawalata, Paigelasiko ega:walo Emogenesiko iba:te na atepanete, ebene A:isiya opo kawonomolo dilukuliona ebe epo bilibilinomate nagodone atumu a:kolobila:iya. ¹⁶ Wiyasiya Onisipolasikono tanalo eba kunua:, mabu nale gabamani idoko motolo dokolinamo ebete ebe tanaloma: ilipoa:no iyaiya tete epetapilo na gito walubinaki, ebema: modobola Kawodawa Ya:sute ebe ega:walo ebene moto epo iba:tamo ebene nilakapo tanalo nawokalimene. ¹⁷ Numa:, ebete Loma kawo duliyoumolo da:pemaigi ebe atu egelalo na kowalubinima: na wadininapete idoko motolo ebo punami, ¹⁸ ebema: Kawodawate ebene Uwomu Egelalo epono tanalo danagilamelelaemene, epo epetapiate ibino kuba wiya ebegodone eba uwatelo, modobola Onisipolasite wiyasiya ebegodone nilakapo tanalo kapiya nelaemene! A:ma: iyatawanomolata, na Epesese kawo duliyoumololo egela epetapilo da:pokolimo ebete kebako wade osiyodilole tanalodo na kowalubinakile.

Ya:suko Mabuma: Wade Gowelaodawama: Eda: Tanalo

2 Ebema: naimano gudu Timoti, modobola a:ma: Ya:su Kelisogodone da:pena ebe nilakapo magumulo kodakodalo uta:wete elawonomoma: neda:na. ² Ega:walo piyate nanitabokobi midi magumulo woki netewa:noma: eda:olo woko nanitabolo dosiyodilona, modobola a:ma: ebako dubu kapiyakapiya uwata:wete ibi wadenomamo niyatulamenakiye, iyo, dopamo a:ma: eba olowiolo nale epo bilibilinomono ololo apulo kebe iyaiya tanalo ka:kiyawaonakimo ebe atu tanalomo ibi nowalubiliye. Numa:, a:ma:le nani wokopi epetapi eba kunu diyatulama:emene, walone iba:te ebe atu tanalo epo epetapi wadenomamo ka:niyatulaema:na:

³ Ega:walo me tanalo idila, a:ma: Ya:su Kelisoko mabuma: Saitanago gowelaodawama: eba eda:nalo nanitabokobi midipi epetapiagodone iyaiya temeteme duwata:wenaka, modobola a:ma: elawoa:noma: akoe-da:la:. ^{††4} Numa:, wade gowelao dubute ebene wato-dawa kapiya kalakalaima: ubi eba iyatilo, ebe a:ka:tuwa: ebene iyaiya ubi tanalo kosiyodilolenakoa:.

† 1:14 1Tim 6:20 †† 2:3 2Tim 1:8

Ma kunu ebete gowelao tanalo kapiya malagidiloma: eba kalakalalo, ebete ubia:noma: eda:na kamiyale ega:walo gudi ega:walo gowelao tanalo osiyodilolea:pino iyaiya ilukuli tanalate ebe matuomeoma:, mabu ebe iyatawala gowelao magumulo ebe tanalate ebe elawoa:kobi ka:midima:na:. ⁵ Ega:walo bolamo kalakaladawate atumu taneba idino wato kikopu laema: ubi eba iyatilo, ebete bolamo kalakala tanalono totomu tabamo tuduwatalo ebe a:ka:tuwa: ebene iyaiya ubi tanalo kosiyodilolenakoa:, mabu ebe iyatawala ebete eba kunu wagelea:no taneba idipiate wato kikopu ebegodone gito kelaema:na:. ^{†6} Ega:walo pali osiyodilodawate ebene woko elawonomamo kosiyodilomene, mabu ebe iyatawala epate nani tabo ma kunu gelana, ebene pali inamabuate de-maimioma:na: ebe dopo lumagima: keda:mene pali inamabu magumulo ebene apu kuwatema:. ^{††7} Ebema: naimano gudu, nale da:kiyawautamo modobola a:ma: ebe tabono magumu wadenomamo nemalagidila, mabu Godote wadewade woki a:ma:tamo kikaema:ta a:ma:le naimano iyaiya tabono magumu tanalo bilibilinomo wadenomamo kemalagidilola:ema:.

⁸ Ega:walo modobola a:ma: Ya:su Kelisokono tanalo wadenomamo nemalagidila, ma kunu ebene Kawo Elawodubu Da:ibidikono walonepi magumulo awokalate, ebene ebete da:iya Godote ebe igilamo walo akadipatiya. Nanitabola, nale ebene Wade Tabo eba kiyawaolo me kawokawo tanalo dawokalilamenakomo, ^{††9} ebe mabuma: nanitabokobi midia:piate kawokawo temeteme natamo ikanamenaka. Iyo, me tetelo na idoko motolo eba okolinalo iba:te naimano koto auli ala:mo ematuolamolenamiya, gabamaniate kawo kubanomo osiyodilodawano koto keba kunu kematuolamolemenake eba kunu. Wiyasiya kalakala kawonomola, mabu Godokono nani wokopiate da:kiyawaonaka ebe tabote elawonomoma: eba eda:nalo lumagi idite ebe tabo kiyawao tanalo matuomeoma: modoboa:!^{††10} Ebema: nale iyaiya temeteme epetapi kalakalago uwatenakomo, mabu Godote kebe epo ebene gudima: keda:onama: dopamo deka:la:mioliya, na ubila ebe epate Ya:su Kelisodo igilo mula: tanalo nago lawete uwomua: tetelo ale ebene amama tanalo magumulo kapimiya bilukulinama:.

¹¹ Ebema: numa:, oale osiyodilodawa idite aimano igilo mula: tanalo eba malagidilolo nani tabonomo ma kunu akuloliya,

“Mabu ale Ya:suago a:elaiyama;

ale eba:go Unu Duliyoumololo ba:nilukulinama:, ^{†††}

¹² ebene temeteme magumulo ale elawoa:noma: eda:oa:no,

walone eba:go kawokawo elawodubuma: keda:omalema;

wiyasiya ale temeteme magumulo

ebe iyatawa:noma: degelama;

‡ 2:5 2Tim 4:8 †† 2:6 1Kol 9:7 †† 2:8 1Kol 15:4; Lom 1:3

††† 2:9 Epe 3:1, 13; Pil 1:12-14 ††† 2:11 2Kol 4:11

ebe mabuma: ebete atumu a iyatawa:noma: kegemene. †

¹³ Wiyasiya kalakala beda: kawonomola:ka:, mabu kebe tetelo ale ebe nanitabolo waloma:ta:no, ebe tetelo ebete Nanidawanomoma: eba eda:nalo a gito a:ka:miyapaemene, iyo, ebete a kowalubima: dopamo nanitabolo degiya, ebete ebe tabo iyabaiamo iyatima: modoboa:!" ††

Godokono Wokodawate Ebe Keba Kunu Na:kekalakalaimene

¹⁴ Ebema: Timoti, modobola a:ma: me iyaiya tanaloma: sosi epo walo eba ka:kiyawaolamelo, Godokono ololo apulo ibi kawiya ma kunu nanaliye, iba:te iyaiya iyatulame tabono magumuma: akoapamineua:la:. Nanitabola, ebako osiyodilo tanalo magumulo wade tanalote a:kemaigamene mabu apamineuui tanalote olowiopi ka:kubailaemene. ‡

¹⁵ Ebene a:ma:le a:imano woko magumulo Godoko kekalakalaima:ema:, modobola a:imano ape kawonomo ebetamo ikamenomo nikamiye, mabu kebe wokodawate Godokono nani tabo epo epetapi wadenomamo diyatulamenako ebe lumagite ilipo tanalo a:kiyatawamene. ††¹⁶ Ebema: piyate Godotamo tudila: o ubia:noma: deda:ona ibino tabo gela magumamo ako-opegala:, mabu ibino daedale iyatulame tanalate kebe epo kuba gabamo kowabuga:talena, iba:te ebako olowiopi Godogodone mulunomamo kemagatalema:na:, ††¹⁷ iyo, ibino kuba iyatumi tanalote gabugabu kani kawonomote lumagino ape magumamo keba kunu ka:tonakole eba kunula.

Nanitabola, Aimaneyasiko ega:walo Pailitasiko ibi netewapi eba kunula. ††¹⁸ Iba:te Godokono nanitabo iyatumi tanalo eba atepalo a:da: tabo ma kunu gelana, piyate nanitabokobi midi magumulo da:elaiya Godote ibi igilamo iyalo owadipalateiya, ebene ebete a nanitabokobi midipi epetapi igilamo a:kowadi-paeatemene! Eiye, iba:te me kuba iyatumi tanalomo epetapino nanitabokobi midi tanalo iyabaiamo iyalekelamenaka! ¹⁹ Wiyasiya kalakala kawonomola, tete bilibilinomolo Godokono Motonon nanitabo kodakoda alote ba:ena, ebe alo unamo ebete me tabo iyalo akuloliya, "Piyate Godokono epoma: deda:ona, ebete ibino tanalo iyatawanomola," ebene alono apuamo ebete tabo walo ma kunu kakuloliya, "Piyate ibi a:ka:tuwa: Godokono epoma: degelana, modobola iba:te kuba osiyodilole tanalone nanitabolo nolobila:oma:na:." †††

²⁰ Ebema: numa:, inamabu bilibilidawano kawo motolo iyaiya kalili ega:walo meleki ma kunu ba:pola:na, epetapi golodo ega:walo siliba inamabuamo osiyodilole kawokawonomo wiya inamabula, ega:walo epetapi kewamo ega:walo gebetamo osiyodilole opodopo wiya inamabula, ebene ebete ebe iyaiya kalili ega:walo meleki magumulo epetapi uwatete ibi un-

† 2:12 Ma:t 10:33 †† 2:13 Lom 3:3-4; Tai 1:2 ‡ 2:14 1Tim 6:4; Tai 3:9 †† 2:15 1Tim 4:6 †† 2:16 1Tim 4:7 ††† 2:17 1Tim 1:20 ††† 2:19 Yon 10:14; 1Kol 8:3; Ais 52:11

amo ebene bae alomonako, wiyasiya ebete epetapi kuwatete ebamo sosowa gito iyalekenako. ²¹ Me tabo ebe ulila, ma kunu Godoko ebe inamabu bilibilidawa keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo epo ebene motolo da:pola:na ebe iyaiya kalili ega:walo meleki keba kunula:ka: eba kunula. Ebe mabuma: modobola lumagite kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo miyapate ebene watodawa Godokono woko kapiya kosiyo-dilonama: ebe a:ka:tuwa: ebe wadekobi namida:mene, mabu Godote ebe lumagino tepo magumu wadenomamo itanalo duimene, ebete ebe lawete iyaiya wadewade tanalo bilibilinomo ebene ebo kosiyo-dilolemene.

²² Ebema: naimano gudu, oli ape epete ibino kateneno kuba ubi gabodo kebe iyaiya tanalo kosiyo-dilole-nake, a:ma: ebe tanalo kuba nibote maigama: gelo ebe osiyodilole magumune nalaula:kakiye. Modobola a:ma: wiyasiya tuputupu okoli tanalo ega:walo nanitabokobi midi tanalo, nilakapo kimalagidilo tanalo ega:walo milo tanalo, ebe tanalo uwatema: ubi kawonomamo niyatinakiye. Nanitabola, piyate ibino tepo magumulo daley woki malagidiloa:no Kawodawa Godote ibi kowalubilima: ebe da:towemenaka, iba:te ibino ubi tanalo a:ma:go kapimiya eba kunu alomonaka. ²³ Wiyasiya epetapiate ibino daedale wokilo iyaiya iyatulame tabono tanaloma: dapamineuina, a:ma: ibino tabo gela tanalomo ako-opegala:, mabu a:ma: iyatawalata, ebako tabo gela tanalone iyaiya anagiyamida tanalate epo magumulo maimionaka. ††

²⁴ Numa:, a:ma: Kawodawa Godokono wokodawalata, ebema: modobola a:ma: epo epetapiago apamineuina: no ibi bilibilinomatamo nilakapo tanalo eba awokalimalo ibino wade iyatulamedawama: nediye, iyo, a:ma: lumagi idi ubia:noma: samamo akoeda:la:.

²⁵ Ega:walo a:ma: Godokono woko eba osiyodilole piyate a:ma: odiyoboma: dowagelema:na:, modobola a:ma: iba:tamo ibino kuba osiyodilole tanalo milo gabodo nawokalilamiye. Diyala, Godote a:ma:do iba:tamo wade woki da:bikalaemene, ebema: iba:te kuba osiyodilole magumune olobila:ote ebene nanitabo tanalo diyatawaoma:na:, ²⁶ ebe tetelo iba:te wadewade woki eba uwatelo Saitanakono gubi magumune iyabaiamo gito kilapatela:oma:na:. Nanitabola, iba:te ebene kuba ubi tanalomo tudila:oma: ebe Kubadawate ibi ebene gubi magumamo iyalo alomi, ebema: modobola a:ma: ibi nowalubiliye.

Me Opono Uwomu Tetelo Kuba Osiyodilole Tanalono Maimio Tanalo

3 Ebema: modobola a:ma: me tanalo niyatawa, me opono uwomu tetelo iyaiya kodakoda tanalo bilibilinomate ka:pemaimioma:na:. ^{††2} Ebe tetelo epo epetapi bilibilinomate ibi a:ka:tuwa: ibi eba malagidilolenalo mani uwatema: ubi kawonomamo balomonakoma:na:, ega:walo iba:te amama magumulo epo epetapi epoa:ma: gelalo ibi bemalogolenakoma:na:, ega:walo iba:te ibino menokobila nabila iba:tamo tudila:oa:no kalakala tanalo iba:tamo akawokalimi-

§ 2:22 1Tim 6:11 †† 2:23 1Tim 4:7 ††† 3:1 1Tim 4:1

nakoma:na; iyo, iba:te atumu Godoko tolemea:pima: beda:onama:na. ³ Ebene iba:te nilakapoa:pima: eba eda:olo, piyate iba:tamo kuba dopamo dosiyodiloliya iba:te ebe epatamo wiya ikalaema: ubi kawonomamo biyatinakoma:na; ega:walo iba:te tuputupupi epetapino tanaloma: a:da: elemasigi tabo gito bege-lanakoma:na. Ebene iba:te ibino kateneno kuba ubi tanalo kapiyatamo tudila:olo epo epetapi ibino elawo gowela tanaloma eba kubailamelo, iba:te wiyasiya wade tanalo kapiya idi osiyodiloma: ubia:noma: be-da:onakoma:na. ⁴ Ebene iba:te kebe epo ibino namu-tupima: unu gabodo kegelane iba:tamo diya gabodo iyaiya kuba tanalo bosiyodilolenakoma:na; ega:walo iba:te woki wadenomamo uwatea:no ibino kuba ubi tanalo kosiyodilolema: gawagawalo ba:tolamenako-ma:na; iyo, iba:te amama tanalo kawonomo magumu-lo Godoko kalakalaki midima: ubia:nola wiyasiya ibi a:ka:tuwa: ibi kapiya kalakalaki midilima: bowagele-nakoma:na. ⁵ Ebene iba:te unu gabodo ibi a:ka:tuwa: ibi Godoko waloma:tapima: eba gelalo wiyasiya ibino tepo magumulo nanitabo tanalote a:kitanamene, iyo, ibino ubi tanalate kalawikalawilo eba pola:lamenalo Godokono nanitabo elawo dologala inamabuma: midite laema: ubia:nola.

Nanitabola, walone ebako kuba osiyodilolepi bilibili-nomate kemaimioma:na; ebema: me tetelo a:ma: ebako epago akokapiyala. ^{†6} Ibi magumulo dubu epetapiate ibino motonomo miyapate epetapino mo-tolo eba nilukulinalo daedale woki buwelemele ega:walo kamiyale ibino kuba ubi gabodo ebo maga-talenaka. Ebema: numa; ebe kamiyala:te ibino kuba osiyodilole mabuma: tepo magumulo mibomiboma: eba eda:olo, wiyasiya ibino kateneno iyaiya kuba ubi tanalate a:ka:tuwa: maimionaka, ebema: iba:te nanitabokobi midi magumulo woki netewama: eda:olo ebako kuba dubuno tabamo gito tudila:onaka. ⁷ Nanitabola, ebe kamiyale niyanyiala, mabu iba:te Godokono nanitabo tanalo laema: gabo eba wadilo ibi-ino kateneno ubi tanalate ibi gito odiyobolenaka, iyo, ebe mabuma: iba:te uwomua: tetelo nanitabolo a:kiy-atawaonakoma:na.

⁸ Ebema: dopamo tetelo Godote Mosesedo ebene nanitabo tanalo eba awokalimilo piyate ebe odiyobo-ma: dowageliya, modobola a:ma: ebe dubu netewa Ya:nesiko ega:walo Ya:mbalasiko ibino tanalo ne-malagidila. Numa; ibino kuba osiyodilo mabuma: epo bilibilinomono ololo apulo ilipo tanalote iba:tamo gito maigiya, ebema: me tetelo piyate nanitabokobi midipi kamiyale da:kubailamenaka ebe a:da: tabo iyatu-lamepiate atumu kawo ilipo kelaema:na; mabu ibino kalawikalawi wokino tanalodo iba:te nanitabokobi mi-di magumune iyalo a:na:gudiya. Nanitabola, iba:te Godokono tanalo odiyoboma: eba wagenaloma wiyasiya ebe odiyoboma: a:ka:modoboma:na; mabu ibino osiyodilole magumulo epo bilibilinomate tatalila ibino daedale wokino tanalo nanitabolo kuima:na. ^{††}

Nanitabokobi Midipino Temeteme Uwate Tanalo

¹⁰ Ebema: Timoti, a:ma: iyatawanomolata naimano iyatumi tanalo ega:walo osiyodilole tanalo ega:walo woko osiyodilo tanalono kawonomo magumu. Iyo, a:ma: naimano okoli tanalo nanitabolo uminakiyata, ma kunu nale nanitabokobi midi magumulo epo ni-lakapolo eba malagidilolenalo lumagi idi samamo ubia:noma: keda:nakia; ega:walo epetapiate natamo iyaiya temeteme dikanamenakiya, ebe tanalo magu-mulo ega:walo iyaiya mibomibo epetapi magumulo nale kodakodalo eba utinalo elawoa:noma: ke-da:nakia. Nanitabola, A:ntiyoka duliomololo ega:walo Aikoniyama duliomololo ega:walo Lista duliomololo nanitabokobi midia:piate kawokawo temeteme nata-mo dikanamonenakiya, ebe tetelo ebe temeteme bili-bilinomo magumulo Godote naimano igilo a:mula:na-ki. [‡]

¹² Ebema: nanitabola, piyate Ya:su Kelisoko magumu-lo eba ilukulinalo Godoko kapiyatamo tudila:oma: dowagelena, ibi bilibilinomate epetapiagodone teme-teme buwatanakoma:na. ^{††13} Ega:walo a:da: tabo iyat-ulamepi, iyo, kuba epetapi osiyodilolepi atumu, ibi bili-bilinomono tanalo ma kunula. Ibi magumulo epetapi-ate epetapi a:da: eba masigililo kuba gabamo ebo be-magatalenakoma:na; ebema: piyate me tetelo egege kuba dosiyodilolenaka, walone iba:te kawokawo kuba tanalo kapiya osiyodilole eba wagilamelo kubanomo-ma: ebo keda:oma:na.

Godokono Bukano Tabote Nanitabokobi Midipi Keba Kunu Kowalubilinakole

¹⁴ Naimano gudu, a:ma: wiyasiya Godokono tabono iyaiya tanalo dopamo uwata:wete nanitaboma: da:midila:wiyala, modobola a:ma: ebe iyatumi magu-mulo woki netewama: eda:no nepata:na. Numa; piy-ate a:ma: dopamo diyatumitanakiya a:ma:le ebe nanitabokobi midipino tanalo iyatawalata, ¹⁵ ebene gudu da:peso tetene wagilimite me teta:mo pemaiga a:ma:le Godokono Talena Buka apuno iyaiya tabo iy-atawanapiyata. Ebema: nanitabola, ebe Buka tabono tanalate wade mulo woki a:ma:tamo eba ikamelo, a:ma:le Ya:su Kelisoko nanitabokobi midi magumudo a:imano igilo mula: tanalo ebo kelaema:ta. ¹⁶ Iyo, Godokono Buka tabono tanalo bilibilinomate ebene Uliyanano elawamo apawokalaiya me opo epo kowalubilinama; ma kunu ebene Buka tabono tanalate tete epetapilo ebene nanitabo tanalo epata-mo awokaliminaka, tete epetapilo a:da: tabo iyatumi tanalo odiyobonaka, tete epetapilo epono kuba osiyo-dilole magumune ibi oba:midalenaka, ega:walo tete epetapilo ibi tuputupu ilukuli tanalo iyatulamenaka. ^{††17} Ebema: nanitabola, Godokono Bukano iyaiya tabono tanalone ebene wokodawate elawo lawete wadedawa ega:walo mulo wokodawa idima: be-

† 3:5 Ma:t 7:15,21; Tai 1:16 †† 3:8-9 Maimi 7:11

‡ 3:10-11 Ali 13:14-52; 14:5,8-20 †† 3:12 Ma:t 16:24; Yon 15:20; Ali 14:22 †† 3:16 Lom 15:4

da:namene, mabu ebete ebe gabodo elawo nanitabolo kelaemene wadewade tanalo bilibilinomo kosiyo-dilolema:.

Polote Timotiko Walo Da:ka:totomutiya Ebete Woko Wadenomamo Kosiyodilonama:

4 Ebema: naimano gudu, numa:, Ya:su Kelisote ebene Kawo Elawodawano gobebobo laema: na:pe, iyo, ebete da:pemaigamene ebe tetelo piyate dopamo da:elaiya ega:walo piyate igilolo dilukuliona, ebete ebe epo bilibilinomono tanalo kapanagilamelelaemene. Ebe mabuma: nale ebe ega:walo Godoko ibi netewapino ololo apulo a:ma: anamata, ² a:ma:le Godokono tabo epatamo ka:kiyawawenakoma:, iyo, ibino ubi tetelo ega:walo ubia: tetelo modobola a:ma: kodakodalo uta:wete ebene iyaiya tabono tanalo ibi niyatulamenakiye. Ebene olowiopi magumulo a:ma:le lumagi idi samamo ubia:noma: eda:no, piyate kuba dosiyodilolena, a:ma:le ibi wade tabamo eba walubililo tolea:no ibino kuba awokalilama:wete ibi kawiya nanalenakiye iba:te kuba osiyodilole magumune kolobila:oma:. ³ Mabu tete na:pe, epate Ya:sukono iyaiya mulo iyatulame tanalo olowioma: ubia:noma: keda:oma:na:, wiyasiya iba:te ubi kawonomo biyatina:ma:na: piyate ibino kateneno osiyodilole tanalo modoboma: degelanaka ebako iyatulamepi kapiyatamo gawagawalo ka:tolaema:na: ibino tabo ka:nolowioma:. ^{†4} Numa:, ebe olowiopiate Godokono nanitabo tanalone eba olobila:olo iyaiya opo epono ewonino a:da: elemasigi oi tanalo waloma:tale ebo ka:nowagili:ma:na:. ⁵ Ebema: naimano gudu, a:ma: woki netewama: eda:no woko osiyodilo tanalono temeteme magumulo kodakodalo eba utinalo, modobola a:ma: nanitabokobi midia:piatamo Godokono Wade Tabo natanakiye, ega:walo Godote kebe iyaiya woko epetapi a:ma:tamo kikameotanaka ebe tanalo bilibilinomo atumu wadenomamo nopoliyalenakiye.

Polote Ebene A:e Tanalo Tatalima: Eda: Tanalo Dawokalimiya

⁶ Numa:, naimano tanalo ma kunula. Tete a:pe Godote ebe a:ka:tuwa: ebe eba watidilole ebete naimano igilo da:pelawenaemene na ebo ka:emamo, iyo, tatalila na me opo katepamamo. ^{††7} Nanitabola, nale naimano nanitabokobi midi tanalo eba atila:nalo Saitanago gowelanapete wato kikopu a:pelaemo, iyo, nale elawoa:noma: eda:no uwomuamo a:pemaigamo, sukulu gudino kalakala egelalo idawate elawamo keba kunu ka:puliganakole eba kunu. ^{†8} Ebema: tete tatalila Kawodawa Ya:sute natamo wade wiya kicanaemene, sukulu watodawate gudi magumulo elawodawanomotamo wade wiya keba kunu kikamenakole eba kunu. Iyo, tuputupu okoli tanalono wade wiyate na mabuma: bitana, wiyasiya na kapiyate a:kelaemo, mabu Ya:sute epono tanalo tuputupulo danagilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo piyate ebe nilakapo kimalagidilo tanala-

go ebene pe tete demakopelena, ebete ibi bilibilinomatamo kapimiya ebe wadewade wiya atumu ka:ka:pikalamolomene. ^{††}

Timotite Samamo Ka:pema: Polote Ebe Daniya

⁹ O naimano gudu, a:ma:le natamo samamo pema: gabo nanitabolo nowadiye, ¹⁰ mabu Dimasite me opono iyaiya kalakala tanalo kawonomamo demalagidilolenati ebete na atepanete Tesalonaika duliyyomolamo gito ti, ebene Godokono woko ka:nosiyodiloma: Kelesenete nagodone Galesiya opamo eba nemaigalo, naimano namutudawa idi Taitasite atumu Da:lamesiya opamo gito ka:ti. ^{††11} Ega:walo numa:, naimano walubidawa idi Tikikasiko nale Epesese duliyyomolamo dopamo alibimo, wiyasiya me tetelo Lukuko kapiyate nagodolo bokolina, ebema: na ubila a:ma: Makako lawa:wete ebe natamo nemagaiye mabu woko osiyodilo magumulo ebete naimano wade walubidawama: eda:na.

¹³ Ega:walo me tanalo idila. A:imano pe tetelo nale Talowase duliyyomololo Kapasigodolo datepimo, modobola a:ma: naimano ape enaenakobi midino ga:ga: kaliku ega:walo naimano iyaiya buka mokopiole uwata:wete ebo nowadaiye, ebe buka magumulo naimano ubi kawonomo bitana sipi-goeogoeono tamamo osiyodilole buka kuwatema:. ^{†††}

¹⁴ Ega:walo a:ma: me dubu idino tanalo wadenomamo numa: ebete a:ma:tamo kuba osiyodilokapoma:, ebe A:lesandatela, auli inamabu osiyodilole wokedawala! Ebete a nanitabokobi midipino iyatulame woko kodiyyoboma: gowela tanalo eba osiyodilolelele natamo kawokawo temeteme ebo ikanamenaki, ebema: Kawodawa Godote ebene kuba osiyodilole mabuma: ebetamo wiya nanitabolo kikaemene! ^{†††}

¹⁶ Nanitabola, Loma gabamaniya naimano tanalo danagiyamidaniya, ebe tete naimano dopo tetela ibino ololo apuamo da:nemaigimo. Numa:, ebe tetelo nanitabokobi midipi epetapi bilibilinomate tolekobi olowiote na gito atepaniya, ebema: na a:ka:tuwa: eba utitalo naimano kuba osiyodilola: tanalo tabo anagiyamidadawatamo ebo awokalimo. Wiyasiya kalakala kawonomola, mabu gabamanino ololo apulo Kawodawa Ya:sute nago eba utitalo elawo natamo ikanami, nale Yua: epo epetapi bilibilinomatamo ebene Wade Tabo kiyawaonomo ka:kiyawaoma:, ega:walo atu tetelo ebete naimano igilo eba mula:namelo tabo anagiyamidadawate a:e wiya natamo kikanamea:. Numa:, piyate na datepaniya, na ubia:nola Godote ibino tole tanaloma: kuba wiya iba:tamo ikalaema:, ^{††8} mabu na me tanalo iyatawala, Kawodawano ubilo ebete kuba osiyodilolepi bilibilinomono koto magumune naimano igilo walo ka:mula:namete, ebene Kawo Elawodawano elawote kebolo kitanale ebete na ebe Unu Duliyyomolamo olalatia:no kemagatanemene. Modobola uwomua: tetelo amama

† 4:3 1Tim 4:1 †† 4:6 Pil 2:17 ‡ 4:7 1Tim 6:12

†† 4:8 1Kol 9:24-25 ††† 4:10 2Kol 8:23; Ali 15:37-39; Kol 4:14
††† 4:13 Ali 20:6 †††† 4:14-15 1Tim 1:20; Oale 62:12; Lom 2:6

tanalote ebegodolo nitanamene! Me tabo nanitabola, taula!

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Nilakapo Tabo Da:kiyawaiya

¹⁹ Ebema: modobola a:ma:le Pilisilako ega:walo Akuilako ega:walo Onisipolasikono moto epo ibi bilibilinomatamo naimano nilakapo tabo na:kiyawaiye. ^{†20} Numa:, nale Loma duliyoumolamo da:pimo, gabo tetelo Elastasite Kolini duliyoumololo polowagilite, ebene naimano walubidawa idi Topimasiko gabugabute da:pelawi, ebema: nale ebe Mailitase

† 4:19 Ali 18:2; 2Tim 1:16-17

duliyoumololo gito kapatepimo. ^{††21} O naimano gudu, na ubi kawonomola, giba tete pea:no a:ma:le natamo pema: gabo nowadiye!

Malo dilukulina Yubulasiko, Pudenisiko, Lainasiko, Kolodiyako, ega:walo nanitabokobi midipi ekaki epetapi, ibi bilibilinomate ibino nilakapo tabo a:ma:ta-mo paliba.

²² Modobola Kawodawa Ya:sute a:imano tepo magumulo nokolinamene, ega:walo ebene nilakapo tanalote a:ma: ega:walo a:ma:go daladabutinaka la: bilibilinomagodolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

†† 4:20 Ali 19:22; 20:4; Lom 16:23

Tai

1 Na Polote, Godokono wokodawala, iyo, Ya:su Kelisote ebena sosi wagilima: iyaiya opamo dali-boliya, ebe wokopi magumulo na idila.

Nanitabola, Godote iyalo tetelo kebe epo keka:la:mi-oliyale, nale ebe epono nanitabokobi midi magumulo ibi kowalubilinama: ebete na ebema: laweniya, iyo, ebete ubi natamo iyatiya nale ebe epo Godokono nanitabo iyatawa tanalodo eba magatalelo, iba:te ebena ubi tanalamo tudila:o magumulo ¹² ebena uwomua: igilo laema: olowiolo bilukulinama:na. A iyatawala, Godoko a:da: elemasigidawa:, ebete nani tabonomo kiyawaonako, ebema: me opo wagilimia:no ebete dopamo nanitabokobi midipiatamo kebe tanalo ikalaema: ka:kiyawaiyale, iba:te ebe igilo ebegodone nanitabonomolo kelaema:na. ³ Iyo, aimano Igilo Mula:leamedawa Godote ebena wade tetenomolo me Wade Tabo me opo epatamo awokalimiya, ebema: na ebe tabo kiyawaonakomo mabu ebete na ananiya nale me woko kosiyodilonama:.

⁴ O Taitasi, a:ma: ega:walo na, aimano nanitabokobi midi tanalo ebe kapiyala, ebema: a:ma: ebe nanitabokobi midi magumulo naimano nani guduma: eba eda:nalo, nale me leta a:ma:tamo palibomo.

Nanitabola, aimano Igilo Mula:leamedawa ebe Ya:su Kelisotela, ebema: modobola ebe ega:walo Nabiwi Godoko iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo a:ma:tamo nikaema:ta. ^{††}

Sosi Watowatopino Ilukuli Tanalo

⁵ Numa:, Kuliti opolo naimano woko osiyodilo magumulo nale kebe tanalo opoliyalea:no da:pola:na, a:ma: ebe iyaiya tanalo eba ulamelo ebe opono iyaiya duli-yomolono sosi magumulo watowatopi nuwatiye, nale a:ma: keba kunu kanatiama eba kunu. Nanitabola, a:ma:le ebe woko kosiyodilaema: nale a:ma: ebolo ebema: patepimata. ⁶ Ebema: sosi watodawano okoli tanalo tuputupunomolo eba itanalo, ebena osiyodilole tanalo magumulo kapiya kuba idi da:pesonomote itanama: modoboa:. Modobola ebete kamiyale kapiyagodawama: eba eda:nalo, ebena guda:te atumu tuputupu nanitabokobi midipinomoma: neda:oma:na:, ebena epate ibino osiyodilole tanaloma: ibi talaepima: ega:walo nabiwino tabo olowioa:pima: ka:la:ima: modoboa:. ⁷ Nanitabola, sosi watodawate Godokono motono iyaiya tanalo ulamena, ebema: ebena okoli magumulo kuba kapiya idi da:pesonomote itanama:

† 1:1 Kol 1:27 †† 1:4 2Kol 8:23; Gal 2:3; 2Tim 4:10; Lom 1:7 ‡ 1:6 1Tim 3:2-7; 2Tim 2:24-26

modoboa:. Iyo, ebete amama dubuma: akoeda:la:, ega:walo ebena tepo magumulo elawo tanalote samamo akomaiganakala:. Ebene ebete gamoda nioa:dawama: neda:mene, ega:walo ebete gowela magumulo epetapi kubailaema: modoboa:, ega:walo ebete a:da: elemasigi gabodo inamabu bilibilidawama: eda:ma: ubi iyatima: modoboa:. ⁸ Modobola ebe wiyasiya ebena motolo kapela epo wadenomamo nowalubilinakomene, ega:walo ebete Godokono wade okoli tanalo kawonomamo eba malagidilonalo, ebe a:ka:tuwa: ebena iyaiya tanalo wadenomamo nulame-nakomene. Ebene sosi watodawano tuputupunomo okoli magumulo modobola ebete ebena ape Godokono woko kapiyamo eba iyatinalo kateneno kuba ubi tanalamo tuduwatama: modoboa:, ⁹ ega:walo Ya:sukono dopo waloma:tapiate ebena nani tabono iyaiya tanalo a keba kunu kiyatuamenakiye, modobola ebete ebe atu mulo tanalo kodakodalo nowatila:mo-ta:namene. Numa:, me gabodo wade watodawate sosi epo nani tabono tanalamo eba walubilinalo, piyate ebe tabago gowelaoma: dowagelena, ebete ibino daedale wokino tanalo ebo bawokalilamenakomene.

Godokono Mailamo A:da: Tabo Kiyawaopino Tanalo

¹⁰ Ebema: Taitasi, a:ma: numa:, Kuliti opono sosi epo magumulo epetapi bilibilinomate nani tabono tanalamo tudila:oma: ubia:noma: eba eda:onalalo, iba:te ibino daedale wokino tanalamo epetapi a:da: ebo masigilinaka, iyo, piyate Yu dubuno tama itamida pukala kawo tanalonomoma: degelana, ibi ebako a:da: tabo kiyawaopi magumulo dopopima: eda:ona.

^{††11} Nanitabola, ibi ubi niyatina ibino a:da: tabo iyatula-lame tanalodo sosino iyaiya atu alailame epo epetapi-atamo woki bilibili tanalo eba ikalamelo iba:godone kawokawo mani kuwatelaema:, ebema: modobola a:ma: ibi nodiyoboliye tabo kapiya idi gelakapoma:. [‡]

¹² Eiye! Dopamo tetelo Kuliti opo epagodolo mulodawa idite maigate ebena epono tanaloma: me kodakoda tabo nanitabonomolo giya, "Kuliti opo epo bilibilinomo ebe a:da: elemasigipila, iyo, ibi tumuno elawoelawo inamabu keba kunula:ka: eba kunula, ebema: iba:te wade wokino tanalamo ka:tudila:onakoa:, wiyasiya damolama: eba eda:onalalo ibino kateneno iyaiya ubi tanalo kapiya malagidilolena!" ¹³ Numa:, ebe tabo nanitabonomola, ebema: modobola a:ma: Kuliti epo kawiya nanaliye iba:te ibino nanitabokobi midi magumulo wadewade woki kuwatema:. ^{‡††14} Ma kunu

‡† 1:10 1Tim 4:7 ‡‡ 1:11 1Pit 5:2; 2Tim 3:5-6

iba:te Yu epono ewoni epetapi a:ka:tuwa: ibino kateneno wokiamo degelanakiya ebe iyaiya oi tabo kawonomamo walo akomalagidilola:la:, iyo, piyate Godokono nanitabo tanalo ubia:noma: deda:iya iba:te ebe dubuno iyaiya totomu tabo walo ako-olowiala:.[†]

¹⁵ A:ma: numa:, kebe lumagino tepo magumulo kuba daleyaya woki kapiyate itamena:no, ebe mabuma: ebete Godoko amamatema: dosiyodilolenako ebe tanalo bilibilinomate atumu daleyaya:noma: eda:onaka. Wiyasiya piyate Godokono tabo nanitabokobi midia:no, ega:walo piyate ibino tepo magumulo kuba daleyaya woki demalagidilolena, iba:te Godoko amamatema: wade tanalo idi osiyodiloma: modoboa:, mabu ebete iba:tamo dopamo dikalamiya ebe wade mulo tepo magumu ega:walo kimalagidilo tanalo iba:te iyalo a:kubailamiya.¹⁶ Ebe mabuma: ibi a:ka:tuwa: ibi Godokono nanitabo tanalo iyatawaopima: gelanaka, wiyasiya ibino kuba osiyodilole tanalate me tanalo awokalimina, iba:te ebene tanalo nanitabolo kiyatawaona:. Iyo, ibino ilukuli tanalate kuba daleyama: eba eda:onalo Godotamo ka:tudila:ona:, ebema: ebene umi magumulo ibi modoboa: ebetamo wade tanalo idi osiyodiloma:.^{††}

Sosi Epono Iyaiya Tanaloma: Polote Totomu Tabo Epetapi Da:kiyawaiya

2 Naimano gudu Taitasi, a:ma: wiyasiya epo wadenomamo niyatulamenakiye, Ya:sukono dopo waloma:tapiate ebene mulo tabono iyaiya tanalo a keba kunu kiyatuamenakiye eba kunu.² Ebema: piyate nanitabokobi midipi magumulo nabima: deda:ona, modobola a:ma: ibi nanaliye, iba:te wadewade mulo woki uwatelo ibi a:ka:tuwa: ibino tanalo wadenomamo eba ulamenalo, ibino ilukuli tanalate epetapino umi magumulo wadewadenoma: neda:oma:na:. Iyo, na ubila iba:te ibino nanitabokobi midipi magumulo ega:walo ibino nilakapo awokalimi magumulo ega:walo ibi Ya:suko mabuma: duwatanaka, ebe temeteme magumulo iba:te kodakodalo nelamota:onama:na:.

³ A:ma: atumu nanitabokobi midipi menokobi nakanaliye, iba:te Godokono ololo apulo wadenomamo eba ilukulinalo ebe mabuma: talenapima: neda:oma:na:. Ma kunu iba:te elawo gala:ipi da:imi obo kawonomamo nioma: modoboa: ibino wokino tanalate daedalema: eda:okapoma:, ega:walo iba:te a:da: tabo kiyawao tanalodo epetapi akokubailama:la:. Modobola iba:te wiyasiya oli ape kamiyale wadenomamo eba iyatulamelolo^{‡4} iba:tamo mulo woki ebo nikalamenakoma:na:, iba:te ibino awi ega:walo gudi nilakapolo kemalagidilolenama:.⁵ Iyo, oli ape kamiyala:te ibi a:ka:tuwa: ibino iyaiya tanalo eba ulamenalo ibino tepo magumulo daleyaya wokino tanalo idite itanama: modoboa:, ega:walo iba:te ibino moto gulo iyaiya woko wadenomamo eba osiyodilolenalo ibino awino ubi tanaloma ba:tudila:onakoma:na:.

Nanitabola, kamiyala:te eba kunu dilukulinaloma:na:,
 †† 1:13 2Tim 4:2† 1:14 1Tim 4:7†† 1:16 1Yon 1:6; 2:4† 2:3 1Tim 3:11

nanitabokobi midia:dawa idite ibino tanaloma: Godokono tabo kubama: ge gabo a:kuimene.^{‡†}

⁶ Modobola a:ma: atumu oli ape dubu nakanaliye, iba:te ibi a:ka:tuwa: ibino iyaiya tanalo wadenomamo nulamenakoma:na:.⁷ Ega:walo naimano gudu, modobola a:ma: a:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo wade uli ebe oli ape dubatamo nawokaliminakiye iba:te a:ma: wadenomamo kibamititanama:. Ma kunu Godokono tabo iyatulame wokono tanaloma:, mena netewa tanalote a:ma:godolo itana:no, modobola a:ma:le a:imano tabo olowiopino tanalo eba malagidilolenalo a:ma: tuputupunomolo nokoliniye.^{‡‡8} Iyo, a:ma:le epo wade tabonomamo nowalubilinalakiye, ebene lumagi idite a:ka:modobomene a:imano iyatulame tanalo kubama: kegema:. Ma kunu piyate a:ma:go da:gowelaona, iba:te a nanitabokobi midipino tanaloma: kuba tabo idi gela gabo nipo dowadima:na: ebo kilipoma:na:.^{‡‡†}

⁹ Ega:walo kawokawo wokopi dubate kebe epo mani-amo duwatiya ibino wiya: woko kosiyodilolenama:, ebe wiya: wokopi magumulo piyate nanitabokobi midipima: deda:ona, modobola a:ma: ibi nanaliye iba:te ibino woko bilibilinomo magumulo ibino woko namutupi kekalakalailamenama: iba:te ibino ubi tanaloma na:tudila:onakoma:na:. Iyo, ibino woko namutupiate iyaiya woko iba:tamo eba ikalamolelo, modoboa: iba:te ebe woko osiyodilole tanaloma: iba:tamo kuba tabo gelama:,^{‡‡†10} ega:walo iba:te ibino woko namutupino mani pilolo uwatea:no, modobola ibi wiyasiya ibino tuputupu osiyodilole tanaloma me tanalo nawokaliminakoma:na:, ibino woko osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo a:da: osiyodilo tanalo kapiya idi kitana:. Ebema: iba:te eba kunu aimano Igilo Mula:leamedawa Godokono iyaiya iyatulame tanalo wadenomamo eba awokalilamenalo, epo bilibilinomate ebe tanalo wadewadenoma: begelanakoma:na:.

¹¹ Nanitabola, Godote ebene nilakapo tanalo ma kunu awokalimiya, ebete me opo epo bilibilinomono igilo ka:mula:lalaema: atamo ebema: piya.¹² Ebema: ebene nilakapo tanalote a niyatuaomena, ale kuba osiyodilole magumune ega:walo me opono kateneno ubi tanalone olobila:ote, a a:ka:tuwa: aimano tanalo wadenomamo eba ulamenalo Godokono tuputupu okoli tanaloma ebe kapiyatamo ba:tudila:onakoma:na:^{§13} Eba kunu aimano Igilo Mula:leamedawa Ya:su Kelisokono Wade Egelanomote maigama: ale olowiolo bilukulinaloma:, mabu ebe tetelo ebete ebene alo kawonomago atamo nanitabolo ka:pemene, iyo, ebe aimano Kawodawa Godotela.¹⁴ Nanitabola, ebete ebene igilo iyabaiamo a mabuma: ma kunu iyatiya, ebete aimano kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo magumune ega:walo aimano tepo magumuno daleyaya wokino tanalone a wagaite, ale ebene eponomoma: eba eda:onalo aimano ubi kawonomo ebo biyatinaloma: wadewade tanalo kapiya kosiyodilolenama:.^{§†}

†† 2:5 Epe 5:22 ‡† 2:7 1Tim 4:12 ‡‡† 2:8 1Pit 2:15 ‡‡‡ 2:9 1Tim 6:1 § 2:12 1Yon 2:16 §† 2:14 Gal 1:4; Maimi 19:5; Totomu 4:20; 7:6; Isi 37:23; 1Pit 2:9

¹⁵ Ebema: naimano gudu, Godote kebe elawo kawonomo a:ma:tamo kikametiya, modobola a:ma:le tolea:no ebe elawamo me iyaiya tanalo wadenomamo eba iyatulamelo, tabo olowiopi magumulo wadewadepino woki kodakodailama:wete wiyasiya kuba osiyodilolepi kawiya gito nanalenakiye. Iyo, a:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo sosi epatamo gigiyu akoo:iyamidala:, ibi magumulo idite ma kunu kegema: a:ma: sosi watodawa: †

Nanitabokobi Midipino Tuputupu Ilukuli Tanalo

3 Ebema: Taitasi, ale Kuliti opono sosi epo dopamo kebe tanalo kiyatulaima:, modobola a:ma: ebe atu tanalo ibi walo ma kunu nakanaliye, iba:te gabamani no iyaiya wokopino tabamo na:tudila:onakoma:na:. Ega:walo modobola iba:te nolosiyodilonakoma:na: wadewade tanalo bilibilinomo kosiyodilolema:, ††2 ebene iba:te lumagi idino tanaloma: kuba tabo akogelala:, ega:walo epetapiago apaminatueia:no milo ilukulipima: eba eda:onalo, ebe milo ilukuli tanalo iba:te epo bilibilinomatamo nawokaliminakoma:na:.

Aimano Igilo Mula:leame Tanalo

³ Nanitabola, ale dopamo daedale woki magumulo eba ilukulinalo, Godotamo tudila:oa:no ele gabo gito odidiyama:. Numa:, ebe tetelo a a:ka:tuwa: a kalakalakobi midilima: ale aimano kateneno iyaiya ubi tanalamo tudila:onakima:, ebene aimano ilukuli magumulo iyaiya kuba osiyodilole tanalate eba tabokaonalo, ale epetapino inamabu bilibili uwate mabuma: iba:tamo ebo dowakonakima:, iyo, epetapino dowa magumulo iba:te ago gowelaoma: eba wagelenalo ale atumu iba:go gowelama: kowagelenaima:. †4 Wiyasiya kalakala kawonomola, aimano Igilo Mula:leamedawa ebe Godotela, iyo, ale aimano iyaiya modoboa: tanalo magumulo eba ilukulinalo ebene wade walubi tanalote ebene nilakapo kimalagidilo tanalago atamo nanitabola a:pemaigiya. ⁵ Ebema: a a:ka:tuwa: aimano elawamo kebe kapiyakapiya wadewade tanalo kosiyodilolenakima:, ebete ebe osiyodilole tanalamo a kowalubiya:, ao, ebete wiyasiya ebegodolo ditana ebe nilakapo tanalo kapiyanomamo aimano igilo a:mula:leamiya. Numa:, ebene Uliyanate aimano tepo magumuno daleyale ukulaoleamelo elawo atamo ikaeamiya ale ebene oli igilamo kawokalaoma:, ebema: Godote ebe gabodo ebene igilo mula: tanalo atamo gito ikaeamiya. ††6 Iyo, ebete aimano Igilo Mula:leamedawa Ya:su Kelisodo ebene Uliyanano elawo kawonomo aimano tepo magumamo adipaniya, ††7 mabu ebete ebene ubi ma kunu iyatiya, ebete ebene nilakapo tanalodo a tuputupupima: midite, ebene ale ebegodone laema: olowiolo demakopelena:ma: ebe uwomua: igilote atamo nanitabonomolo ka:pemaigamene. ⁸ A:ma: numa:, me iyatulame tabo ebe nanitabonomola.

Polote Taitasikono Woko Osiyodilo Tanaloma: Tabo Da:kiyawaiya

Naimano gudu, na ubila piyate ibino nanitabokobi midi tanalo Godotamo dalomiya, a:ma:le ibi me iyaiya tanalo wadenomamo niyatulamaye, ebene iba:te ibino ubi kawonomamo niyatinkoma:na: epo epetapi kowalubilima: iba:te ibino ilukuli magumune wadewade tanalo kowaulatelema:, iyo, ebe gabodo epo epetapi bilibilinomate naimano iyatulame tanalome wadewade walubi tanalo kuwatema:na:. ⁹ Wiyasiya modobola a:ma: epono daedale apaminatuei tanalome gito nolobigiye, ma kunu Yu epono ewonino mailo iyatulame tanaloma:, ega:walo Godote Mosesedo epatamo dikalamiya, a:ma:le ebe iyaiya Totomu Tabono waminale magumu tanaloma: anagiyamida woki epatamo ikalamea:no iba:go akoapaminatuea:la:. Nanitabola, ebakobako tabo gela magumune wade walubi tanalo idi kemaiganakoa: †††10 Ebema: nanitabokobi midipi magumulo dubu idite apaminatuei tanalamo ibi anagiyamidalema: dowagelenako, modobola a:ma:le ebe kapiya o netewa teta:mo kawonomamo naniye ebete ebe tanalo katepama:. Ebete wiyasiya a:imano tabo olowia:no atu kuba osiyodilo da:kowagilimene, ebe tetelo sosi epate ebetamo talena niyatima:na: ebete ibino aladabuti tanalamo walo akopa:la:. †††11 Nanitabola, ebako dubuno osiyodilo tanalome a:ma: kiyatawama:ta, ebete ebene tepo magumulo Godokono nanitabo tanalome iyalo olobigi, iyo, ebe a:ka:tuwa: ebene kuba osiyodilole tanalodo me tanalo awokalimina, ebete kuba wiya nanitabonomolo kelaemene.

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Tabo Da:kiyawaiya

¹² Ebema: Taitasi, a:ma: numa:, tete tatalila na Polote Atimasiko o Tikikasiko ibi magumulo idi kapiya a:ma:tamo kapalibomamo, ebene ebete a:ma:tamo ela ami tanalo ikama:tepama: da:pemene, modobola a:ma: na unaema: Nikapolasi duliyoumolamo pe gabo samonomamo nosiyodiliye, mabu nale nopo ma kunu iyatimo opono giba teteno uwomu teta:mo me duliyoumololo kokolima:. ¹³ Ebene Apolosiko ega:walo gabamanino totomu iyatawadawa Sinasiko ibi netewapiate natamo atumu ka:ka:pemaima:, modobola a:ma: ibi wadenomamo nowalubiliye, iyo, ibino pe gaboma: kebe modoboa: tanalate da:pola:lamena ebe tanalo a:ma: nilakapolo gito na:tuputupuilamiye. ††

¹⁴ Ega:walo me tanalo idila. Aimano nanitabokobi midipiate Kuliti opolo dilukuliona, modobola a:ma: ibi na:totomulateliye, iba:te ibino ilukuli magumulo mani woko kekeke eba osiyodilolelo ibi a:ka:tuwa: ibino iyaiya modoboa: tanalo nulamenakoma:na:, ebene tete epetapilo iba:te iyaiya gabo atumu ka:kulaema:na: wadewade tanalo epetapiatamo kosiyodilolema:. Iyo, modobola iba:te ibino woki kawonomamo

† 2:15 1Tim 4:12 †† 3:1 Lom 13:1-7; 1Pit 2:13-14 † 3:3 1Kol 6:11; Epe 2:2; 5:8 †† 3:5 2Tim 1:9; Epe 5:26 †† 3:6 Ali 2:17-18

††† 3:9 2Tim 2:14, 16 ††† 3:10 Ma:t 18:15-17 § 3:12 Epe 6:21-22; Kol 4:7-8 †† 3:13 Ali 18:24; 1Kol 3:5-6; 16:12

niyatinakoma:na: eba kunu kowagelenama:, iba:te ibi-
no ilukuli magumulo damolama: eda:okapoma:. †

¹⁵ Ebema: piyate nagodolo dilukulina, ibi bilibilino-
mate ibino nilakapo tabo a:ma:tamo paliba, ebene
Kuliti opolo piyate Godoko nanitabokobi midi magu-

† 3:14 Epe 4:28

mulo a demalagidiloena, modobola a:ma: aimano ni-
lakapo tabo iba:tamo na:kiyawaiye.

Modobola Godokono nilakapo tanalote la: bilibilino-
magodolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula.
Taula.

Pai

1 Na Polote, nale Ya:su Kelisoko mabuma: idoko motolo okolinamo. Na ega:walo a nanitabokobi midipino ekawi Timotiko, ale me leta a:ma: Pailimoni-tamo paliboma:. Nanitabola, a:ma: aimano wade lumaginomolata ega:walo a:ma:le ago Godokono woko bosiyodilonata. ² Ebene la: sosi epo piyate Pailimonikono motolo daladabuta:wenakoma, ega:walo a nanitabokobi midipino naniko A:piyako, ega:walo Saitanatamo gowelao tanalo ago kapimiya dosiyodilona ebe dubu Akipasiko, ale la: bilibilinomatamo atumu me leta paliboma:.[†]

³ Modobola aimano Nabiwi Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko, iba:te ibino nilakapo tanalo ega:walo milo tanalo la:tamo nikalaema:ta.

Polote Pailimonikono Tanaloma: Kalakala Tabo Da:kiyawaiya

⁴ Naimano wade lumagi Pailimoni, nale damamate-nakomo ebe Godotamo towetowe tabo eba kiyawaolo a:imano tanaloma: nale kalakala tabo ebetamo adipatenakomo. ⁵ Iyo, naimano kalakala bitana mabu a:ma:le Godokono epo bilibilinomo nilakapolo demalagidilola:wena ega:walo a:ma:le Kawodawa Ya:suko nanitabokobi midi magumulo kodakodalo duta:wena, nale ebe netewa tanalo olowionakomo.

⁶ Ebene nale Godoko ma kunu toweomenakomo, a:ma:la, ala, ale nanitabokobi midi magumulo kapiya eponomoma: deda:onama:, ebe tanalone ale Kelisoko magumulo eba ilukulinalo kebe wadewade tanalo Godogodone kuwatenakoma:, a:ma:le ebe tanalo bilibilinomo wadenomamo kiyatawaema:. ⁷ O naimano wade ekawinomo, nanitabola, a:ma:le epo epetapi nilakapolo eba malagidilolenalo ibino tepo magumuno mibomibo woki dopoliyalalama:wenaka, nale ebe tanalo dolowimo naimano iyaiya temeteme magumulo kawo gelebadi tanalo ega:walo kalakala tanalo ebo uwatimo!^{††}

Polote Pailimoniko Daniya Ebete Onisimasiko Kalakalago Kelaema:

⁸ Ebema: a netewapi Kelisoko nanitabokobi midi magumulo eba okolionalo ebene modobo elawote na Pologodolo bitana, iyo, talena kitana: nale naimano ubi tanalo awokalimite a:ma: kawonomamo kanatama:, ma kunu a:ma:le naimano ubi tanalomo gito ka:tuduwataema:. ⁹ Wiyasiya nale a:ma: nilakapolo demalagidilotanama, ebema: a:ma:le naimano ubi tanalo

osiyodiloma: nale a:ma: kawiyi akanatama, ao, na wiyasiya a:ma: gelebadi gabodo toweoemata. A:ma: numa:, na Polote, na kadelema: eba eda:nalo Ya:su Kelisoko mabuma: idoko motolo okolinamo, ebema: a:imano nilakapo natamo nanitabolo ditana, modobola ebe tanalo awokalima: a:ma: naimano towetowe tabono tanalomo na:tuduwatiye.

¹⁰ Ebema: namutudawa, nale Onisimasiko ‡ mabuma: a:ma: toweoemata, mabu nale me idoko motolo eba okolinalo ebete nanitabokobi midi magumulo naimano gudu idima: edi. ^{††1} Dopamo ebete a:imano motolo eba okolinalo, diyala, tete epetapilo ebete ebene woko osiyodilo magumulo wadewade tanalo a:ma:tamo kosiyodilolenakia:. Ka:lo wiyasiya ebete oli lumagima: eda:na, ebema: na iyatawala me tetene wagilimite ebete a:ma:tamo ega:walo natamo wadewade tanalo kapiya nanitabolo bosiyodilolenakomene.

¹² Ebema: numa:, nale naimano oli gudu a:ma:tamo palibomo. Naimano tepo magumuno nilakapo tanalote ebetamo ditana beda: kawonomola:ka:, ¹³ ebema: na ubi ma kunu iyatimo, Ya:sukono Wade Tabo mabuma: Onisimasite nago me idoko motolo eba okolinalo natamo wade walubi tanalo kiyatinama:. Nanitabola, a:ma: mululo eba okolinalo a:ma: modoboa: walubi tanalo natamo iyatima:, ebema: kuba: a:imano wokodawate a:imano gobebobo pelawete na niyakabolo eba okolilo naimano iyaiya modoboa: tanalo kosiyodilolemene. ¹⁴ Wiyasiya nale woki eba kunu eba iyatitalo ebe a:ma:tamo paliboma: kamoedita:, mabu na ubia:nola a:ma:le modobo tabo gea:no ebete na gito walubininama:. Ebema: a:ma:la, nala, ale me guduno tanaloma: woki kapiyama: eda:oa:no, nale ebe kodakodalo atila:nama: modoboa:.

¹⁵ Diyala, Godote Onisimasikono tanaloma: ubi ma kunu da: iyatile, ebete a:ma:godone alaula:te tete da:pesolo a:ma:godolo okolia:no duliyoumolo idilo ka:nokoliatepama:, wiyasiya kalakala kawonomola, me tetelo ebete a:ma:tamo walo da:ka:pemene ebete a:ma:godolo tete geyageyanomolo bokolinamene, mabu nanitabola, me tetelo la: netewapiate nanitabokobi midi magumulo kapiya alailaema: eda:namata. ¹⁶ Ebema: me tetelo a:ma:le ebe a:imano wiya: wokodawama: degeawena, modobola a:ma: atu

‡ Me Onisimasikono mailono magumu nitana 'Wadewade Tanalo Osiyodiloleawala.' Ebete dopamo Pailimonikono wiya: wokodawama: eda:nami, wiyasiya ebete Pailimonitamo da:dowiya, ebe tetelo ebete pilo tanalo osiyodilote ebegodone Loma kawo duliyoumolo gito alauliya. Ebete ebolo eba nokolilo egela idilo Polago danalugiya ebegodone Ya:sukono Wade Tabo olowite nanitabokobi mididawama: ebo ediya. †† 1:10 Kol 4:9; 1Kol 4:15

† 1:2 Kol 4:17; 2Tim 2:3 †† 1:7 2Kol 7:4

tetelo ebe a:imano nanitabokobi mididawa ekawi idi-ma: eba ka:minalo ebe nilakapolo nemalagidilona. Nanitabola, Onisimasiko mabuma: naimano kalakalate kawonomoma: eda:na, wiyasiya a:ma:le ebe walo da:kuma:emene, ebe tetelo a:imano kalakala tanalote nagodolo ditana ebe kalakala nanitabolo kodolimene, nabe ebe a:imano wade wokodawala ega:walo ebe Kawodawa Ya:suko magumulo a:imano ekawima: eda:na. †

¹⁷ Ebema: a:ma:le na Kelisoko magumulo a:imano wade namutudawama: deka:na:miawena, modobola a:ma:le Onisimasiko kawo kalakalanomago nelawiye, nale a:ma:tamo da:pemo ebe tetelo a:ma:le na keba kunu na:kelawena:emene eba kunu. ††¹⁸ Ega:walo ebete alaula:no, diyala, dopamo ebete kuba idi a:ma:tamo da: osiyodilile, ma kunu ebete pilo tanalo dosiyodili, modobola a:ma: wiyasiya ebe kuba naimano kubama: na:midiyee, ebema: nanitabola, ebe tanalo walone na a:ka:tuwa: ka:pa:tupugaimamo.

¹⁹ A:ma: numa:, lumagi idite na mabuma: me leta tabono iyaiya tanalo eba akulolelo, wiyasiya na Polote naimano nanitabo tanalo awokalima: na a:ka:tuwa: naimano kotamo me kapiya tabo akulolemo, nale Onisimasikono kuba osiyodilo mabuma: a:ma:tamo nanitabolo ka:pa:wiyamamo. Wiyasiya a:ma:le na ebe tanalo wiyakobi ka:midima: ananea:no ebene kuba osiyodilo tanalo gito degebolema:emene, kuba: mabu a:ma: nanitabolo iyatawalata, nale dopamo kebe walubi tanalo kawonomo a:ma:tamo diyatimo, iyo, nale

† 1:16 1Tim 6:2 †† Poloko tetelo Loma Gabamanino totomu tabote ma kunu itanami, kebe wiya: wokodawate ebene woko namutudawagodone dalaula:mene, ebe dubute ebe walo da:kuimene, ebene kuba osiyodilo mabuma: talena puliyala ebete ebe anakuipuma:. Ebema: Polote ebe tanalo eba malagidilolo Pailimoniko naniya, ebete Onisimasikono kuba egebolemete ebe kalakalago nelaemene, elawagoa:.

Ya:sukono tanalo a:ma:tamo eba awokalimilo a:imano igilo mula: gabo ebo iyatumiyamata. ²⁰ Ebema: naimano ekawi, na ubila a:ma: me nilakapo tanalo Kawodawa Kelisoko mabuma: natamo nosiyodiliye, ebene nale ebe magumulo eba okolinalo naimano iyaiya temeteme tanalo malagidilolea:no gelebadi woki ebo kelaemamo. ²¹ Nanitabola, na niyatawitamo a:ma:le naimano tabo Onisimasiko mabuma: du-ma:emene ebo ka:tuduwatama:ta. Iyo, a:imano nilakapo natamo kawonomola, ebema: na iyatawala a:ma: me kapiya ubi tanalamo a:ka:tuduwataemene, wiyasiya nale me leta magumulo kebe iyaiya ubi tanalo kawokalilamita:, a:ma:le ebe tanalo bilibilinomamo atumu ka:ka:tuduwatama:ta.

²² Ega:walo me kapiya tanalo idila. La: Kolosi sosi epate Godoko da:toweoma:wenakoma ebete na idoko moto gune kowaunatenema:, nale ebe wade tanalote ebegodone ka:pemaigama: kalakalago makopelena-mo. Ebe tanalote demaigamene nale a:ma:tamo nanitabolo ka:pemamo, ebema: modobola a:imano motolo tete nosiyodiliye nale a:ma:go ka:pokoliatepa-ma: ‡

Polote Leta Uwomu Apulo Iyaiya Tabo Da:kiyawaiya

²³ Idoko motolo nago dokolina ebe dubu Epa:palasite ebene nilakapo tabo la:tamo palibo, ††²⁴ ebene piyate malo woko nago dosiyodilona, ibi Makako, A:lis-takasiko, Dimasiko, ega:walo Lukuko, miba:te atumu nilakapo tabo la:tamo kapaliba. ††

²⁵ Kawodawa Ya:su Kelisokono nilakapo tanalote la:imano tepo magumulo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

‡ 1:22 Pil 1:25; 2:24 †† 1:23 Kol 1:7 †† 1:24 Kol 4:10-12, 14; 1Tim 4:10-11

Yu Epo

Godokono Tabote Ebene Gudugodone Atamo Da:pe- maigiya

1 Dopamo Godote a Yu epono ewoniatamo iyaiya gabo epetapido tabo kiyawaonaki, iyo, ebe tetelo ebete ebene woki awokalimipido ebene ubi tanalo awokalilamenaki. ² Wiyasiya a walone gudi tetelo me opono uwomu tetete eba tatalilo, ebete opo lumagi idido tabo paliboa:no ebene Gudugodone atamo tabo a:pa:kiyawaiya. Nanitabola, dopamo ebe Gududo ebete tobolo unu ega:walo me opo kawonomo osiyodiloliya, ega:walo ebete ebe elawiya me opono uwomu tetenomolo tanalo bilibilinomono Ulamedawama: keda:ma: ^{†3} Ebene ebe Gudu ebe Godokono kawo alonomono amama tanalola, ega:walo ebete Godoko modoboma: eba eda:nalo ibi netewapi kapiyanomola. Nanitabola, tobolo unu ega:walo me opono inamabu bilibilinomate wadenomamo ka:pola:nama:, ebete ebene elawo tabonomamo ibi nulamena. ^{††}

Godokono Guduno Elawote Ebene Nopopino Elawo Nodoilina

Numa:la:, ebe Gudute epono kuba osiyodilole tanalo kegebolelaema: gabo dosiyodiliya, ebete ebe tanalone Unu Duliynomolamo odolote, potele ebolo Kawo Elawodawanomoma: deda:na ebe Kawodawano tumudi apuamo gito nokoliya. ⁴ Ebema: Godote ebene Gudutamo kebe mailo kikamiyale, ebe mailote Unu Duliynomolono nopopino mailo bilibilinomo keba kunu kodoilinale, eba kunu Guduno elawote ibino elawo atumu na:kodoilina, mabu Nabiwite ebe Kawodawama: ka:midima: nanitabonomolo ebe ebema: lawiya. [‡]

⁵ Nanitabola, Godokono nopopi bilibilinomo magumulo ebete idi kapiya ma kunu kaniya;

“A:ma: naimano Gudunomolata,

ka:lo na a:imano Nabiwima: eda:mo.”

Ega:walo Godote ebene nopodawa idino tanaloma: ma kunu kegiya;

“Nale ebene Nabiwima: eba eda:nalo,

ebete naimano Gudunomoma: beda:namene.” ^{‡†}

⁶ Ebema: numa:la:, Godote ebene dopo Gudunomo me opamo paliboma: dolosiyodiliya, ebe tetelo ebete ebene tanaloma: tabo idi ma kunu kegiya,

“Modobola naimano nopopi bilibilinomate ebe nama:matema:na:” ^{‡†}

⁷ Ebene ebene nopopino tanaloma: Godote tabo ma kunu giya,

“Nale naimano nopopi awa popimu a:midilinakomo, iba:te naimano ubi tanaloma tudila:olo iyaiya ka:to-laema:.

Iyo, nale ibi ela menamu eba midilinalo,

iba:te naimano iyaiya woko bosiyodilolenama:na:”

^{‡‡†}

⁸ Wiyasiya Godote ebene Guduno tanaloma: ebetamo negiya,

“A:ma: nani Godoma: eba eda:nalo,

a:imano Kawo Elawodawano tanalote

uwomua: tetelo bitanamene.

Ebema: a:ma:le a:imano epono tanalo

tuputupu woki kapiyamo banagilamelelamenako-

ma:ta, ^{‡‡†}

⁹ ega:walo a:ma: kuba tanalo osiyodiloma: ubia:no-

ma: eba eda:nalo,

wadewade tanalo kapiya osiyodilolema:

ubi kawonomamo iyatinata.

Me mabuma: potele a:imano Godoma: deda:na,

ebe Kawodawate me opo epo epetapi uwatea:no

a:ma: kapiya elawiyata,

iyo, ebete kalakala tanalo kawonomo a:ma: unamo

adipaniya,

a:ma:le ebe kalakalago

Kawo Elawodawano okoli bailo kokoliawitama:.”

¹⁰ Ega:walo tete idilo Godote ebene Gudutamo tabo

ma kunu kegiya,

“Potele wagilimi mabune tobolo unu ega:walo me

opo kawonomo

ebene kotamo dosiyodiloliya,

o Kawodawa, a:ma: ebe Elawodawanomolata. [§]

¹¹ Nanitabola, a:ma:le dosiyodilola:wiyala

ebe inamabu bilibilinomate a:ka:tuwa: kolopoligo-

ma:na;

pupuliono inamabuate keba kunu ka:kubakubaon-

akole eba kunu,

wiyasiya a:imano tanalo eba kunua;

a:ma: uwomua: tetelo bokolinama:ta.

¹² Iyo, me opono inamabuate kolopoligoma;

a:ma:le a:imano ubilo

ibi bilibilinomo iyabaiamo gito kalomoma:ta,

lumagite oli kaliku pulima:

ebene tagala kaliku iyabaiamo keba kunu kiyati-

nakole eba kunu.

Wiyasiya a:ma: iyakobi a:kolowiaemene,

† 1:2 Yon 1:3 †† 1:3 Ali 2:33-34; Kol 1:20; Yu Epo 8:1 ‡ 1:4 Pil 2:9 †† 1:5 Ali 13:33; 2Sa:m 7:14 ‡‡ 1:6 Lom 8:29

‡‡† 1:7 Oale 104:4 ‡‡‡ 1:8 Oale 45:6-7 § 1:10 Oale 102:25-27

mabu uwomua: tetelo
a:imano igilote a:kolopoligonamene.”

¹³ Ega:walo me tanalo idila. Godote ebene nopopi bilibilinomo magumulo idi kapiya ma kunu kaniya:; “A:ma: Kawo Elawodawama: eba eda:nalo, modobola a:ma: naimano tumudi apuamo na:pokoliya, ebene a:ma:go gowelaopi nale ibi a:imano agowa puti baima: ka:midilimamo.” †

¹⁴ Ebema: numa:la; Godokono ubi tanalote ebene nopopiatamo keba kunu kitanale? Nanitabola, ebe uliyante ebe eba amamatenalo, ebete ibi iyaiya alibolenako, piyate igilo mula: tanalo ebegodone delae:ma:na: ebe epo wadenomamo ka:nowalubilinama:. ††

Kawodawate Epono Igilo Ka:mula:lema: Wade Tabo Da:kiyawaiya

2 Ebema: ebe tanalo eba malagidilolo modobola ale kebe iyaiya nanitabo tanalo kolowiyama:; ebe tanalo kodakodanomolo kowatila:mota:namalema: ale ele gabo idi odidikapoma:. ² Numa:la; Godote ebene nopopido kebe iyaiya Totomu Tabo a Yu epono ewoniatamo dikalamiya, ebete ebene ubi iyatiya iba:te ebe tabamo nanitabonomolo ka:tudila:onama:. Ebe mabuma: ibi magumulo piyate tudila:oa:no pukala idi dadikanaliya, ebako epate ebegodone ibino modobo wiya gito uwatenakiya. ³ Wiyasiya a tetelo demaigiya, ebe igilo mula: tabono elawote dopo tabono elawo nodolina. Kawodawa Ya:sute da:piya, ebete ebe oli tabo a:ka:tuwa: pa:kiyawaiya, ebene piyate ebene tabo dolowiya, iba:te ebe tabono nanitabo tanalo atamo eba pawokalimilo, Godote iyaiya anoano tanalo bilibilinomo ebo osiyodiloliya ale ebe tabo nanitabonomoma: ka:midima:. Ega:walo ebe atu tetenomolo Godote ebene ubilo ebene Uliyanano iyaiya elawo atamo gito ikaeamiya ale nanitabokobi midi magumudo ebene woko kosiyodilonama:. Me mabuma: ale ebe wade igilo tabo ubia:noma: deda:oma:; ale Godokono dowa tanalone keba kunu nakalautioma:? Gaboa:nola, aimano kuba wiyate atamo nanitabonomolo ka:pemene! ††

Ya:sute Aimano Igilo Mula:leamedawama: Deda:na

⁵ Numa:la; Godokono Kawo Elawodawano oli opote atamo nanitabolo da:pemene, nale ebe opono tanaloma: kiyawautamo, me tagala opono tanaloma: ka:kiyawautam:. Nanitabola, ebete ebene nopopi kalomiya: iba:te ebe oli opolo kawokawo elawodubuma: keda:onama:. ⁶ Wiyasiya Godote ebene Kawo Elawodawano gobebobo potamo ikaema: ubi diyatiya, ebene Buka apuapuno tabo bilibilinomo magumulo tabo idite ebe tanalo ma kunu awokalimina, “O Godo, a:imano nilakapo beda: kawonomola:ka:! A:imano elawo kawonomoma: eba eda:nalo,

mabu keleka: a:ma:le me opo epo demalagidilola:wena?

Iyo, a:ma:le ibi beda: mabuma: ka:nilakapoilama:wena? ††

⁷ A:imano elawo modobolo itana epo gito ka:kubailaema; wiyasiya ibi me opamo a:ma:le alomiyata, iba:te tete da:pesolo a:imano nopopino ulame magumulo ka:pola:nama:. Ebene a:ma:le kebe tete wadenoma: degeawiyala, ebe tetelo ibi unamo owadipalatelyata, iba:te a:imano kawo alonomono magumulo eba ulukulinalo

⁸ me opono tanalo bilibilinomate iba:tamo ka:tudila:ona:.”

Ebema: nanitabola, me Buka tabote ma kunu gena, Godote epo alomiya me opono tanalo bilibilinomo ulamepima: keda:onama:. Wiyasiya me tetelo ale ebe tanalo nanitabolo kuminakoa; iyo, me opono tanalo bilibilinomate epono ubi tanalamo nanitabolo ka:tudila:ona:. ⁹ A wiyasiya wade tanalo idi numinama:; ebe tanalo ebe Ya:sukono Kawo Elawodawano tanalola. Nanitabola, ebete me opamo da:piwisigiya, tete da:pesolo Godokono nopopino umi magumulo eba pokolinalo, ebete Godokono nilakapo tanalodo epo bilibilinomono kuba osiyodilole mabuma: ebo a:iya, iyo, ebete a:e magumulo kawokawo temeteme duwatiya, ebe mabuma: Godote ebe unamo adipatiya ebete ebene kawo alonomo magumulo kokolinama:. †††

¹⁰ Numa:la; Godoko ebe potele inamabu bilibilinomo dosiyodiloliya ebe Elawodawala, ebene ebe inamabuate ebe walogonama: ebene igilago pola:na, ega:walo Ya:suko ebe potele epo ebene kawo alonomo duliyyomolamo demagatalena ebe Kawodawala. Ebema: Godote ebene temeteme tanalodo ebe wadedawanomoma: eba midilo, ebete tuputupu tanalonomo ebo osiyodiliya, mabu eba kunu ebete gigiyu a:iyamidiya epo epetapi bilibilinomo ebetamo kemagaelema:. Iyo, nanitabola, Ya:suko ebe potele epo Godokono talena gudima: eba midilinalo ibino iyaiya kuba osiyodilole tanalo degebolelamena ebe Nilakapodawala, ebema: piyate ebe gabodo talenapima: deda:iya, iba:te Ya:suago kapiya alailaema: eba eda:onalo, ebete ibi ebene ekakima: ka:la:ima: ilipokobi kolowina:. †††¹² Ebe mabuma: ebete Godokono Bukalo ma kunu gena,

“O Godo, naimano ekakiate a:ma: amamatemala: daladabutinaka, nale ibino dopo apulo a:imano mailo unamo eba adipatelo a:imano wadewade tanalo ebo bawokalilamenakomo.” [§]

¹³ Ega:walo tete idilo ebete tabo ma kunu kegena, “Nale naimano nanitabokobi midi tanalo Godotamo iyatinamo.”

† 1:13 Oale 110:1 †† 1:14 Oale 34:7; 91:11 † 2:2 Gal 3:19 †† 2:3-4 Mak 16:20; 1Kol 12:4,11; Yu Epo 10:29; 12:25

†† 2:6 Oale 8:4-6 ††† 2:9 Pil 2:8-9 ††† 2:10-11 Ma:t 25:40 § 2:12 Oale 22:22

Ebene ebete ebe tabo moga:melo walo na:kegena,
 “Piyate nago Godoko nanitabokobi da:midina,
 ebete ebe epo natamo gito ikanamiya,
 iba:te naimano gudima: keda:onama:.” †

¹⁴ Numa:la:, me ebenu kapiya alailame epate me opolo ilukuliona, ebe mabuma: Ya:sute ebenu ubilo me opono lumagi idima: eda:te me opamo ebo pawokaliya epono iyaiya temeteme ega:walo modoboa: tanalo wadenomamo ka:piyatawaoma:. Kalakala kawonomola, ebete ebenu ubi ma kunu iyatiya, ebete ebenu a:e tanalodo Kubadawano elawo kanakapuima:, mabu dopamo tete geyageyanomolo ebe dawate a:e wiya me opo epatamo ikalamenaki, ††¹⁵ iyo, piyate uwomua: tetelo ibino a:elao tanaloma: da:toletoleonamiya, Ya:sute ubi iyatiya ebe epo tole tanalono elawo magumune kowagailima:.

¹⁶ Ebema: Ya:sukono osiyodilole magumulo a me tanalo uminama:, ebete Unu Duliyaomolono nopopi walubilia:no A:ibalayamakono walone gudi kapiya walubilinako. ¹⁷ Me mabuma: me opolo piyate Ya:sukono ekakima: deda:ona, ebete ibino ololonoma: nanitabonomolo ediya, iyo, gabo idite kitaniya: ebete epono kuba osiyodilole tanalo egebolelamete ka:dodolomatililaema:. Numa:la:, ebete me opo lumagima: dediya, ebe mabuma: ebe Godotamo kalimagono ikameopino Watodawa kapiyanomoma: eba eda:nalo, ebete me opo epo nilakapolo kowalubilinama: Godotamo woko modobolo osiyodilonako.

¹⁸ Iyo, Saitanate kebe epo kuba gabamo kowabuga:tal-enakole, Ya:suko ebe modobola ibi wadenomamo kowalubilinama: mabu dopamo ebete me opolo dokolinami, ebete atumu iyaiya tete epetapilo kuba gabamo wabuga:ta tanalodo temeteme iyatawanaki.

Ya:sukono Elawote Mosesekono Elawo Nodolina

3 Ebema: naimano ekakiala:, Godote la: kebe epo ebenu talenapima: eda:oma: nago deka:la:mitiyala, modobola la: Ya:sukono tanalo wadenomamo nemalagidilala:. Ale kebe tabono iyaiya tanalo Godokono nanitabo iyatulame tanaloma: da:midilina-ma:, Ya:sute ebe tabo aimano tepo magumulo na:kodakodailamena. Iyo, ebe Godote a kowalubima: dapal-ibiya ebe dawala, mabu ebete ebenu kalima ikame tanalodo aimano kuba osiyodilole tanalo egeboleame-nako, dopamo Godotamo kalimagono ikameopino Watodawate a Yu epo keba kunu kowalubinakile eba kunu. ⁴² Nanitabola, potele ebe wade woko kosiyodiloma: ebe delawiya, Ya:sute ebe Kawodawano ubi tanalo bilibilinomamo a:tuduwatiya, dopamo Mosesete Godokono epo bilibilinomo kowalubilinama: ebetamo nanitabo woko dosiyodilonami eba kunu.

³ Numa:la:, lumagi idite wade moto detemene, epate umite ebe moto muloma: a:kegelama:na:, wiyasiya iba:te moto etedawa kapiya mulodawama: ke-ka:ima:na:. Ebema: nanitabola, Ya:sute Godokono wade motonomo etedawama: eba eda:nalo, modobo-

la ale ebe ununomamo kadipatiye, wiyasiya ale Moseseko unamo akadipatema: mabu ebete Godokono moto ketiya:, ao, ebe motolo dilukulina ebe kapiya alailame magumulo ebe idima: eda:na.

⁴ Ega:walo me tanalo idi a iyatawala, kebe iyaiya motote da:pola:na, ibino iyaiya etemoteopi atumu ba:ka:pola:na, iyo, idi kapiyate a:ka:tuwa: kapa-wokaliya:. Eba kunu me opolo da:pola:na ebe inamabu bilibilinomo atumu iba:te a:ka:tuwa: ibino ubilo kapa-wokalaiya:, wiyasiya Godote ebe inamabu ebenu ubilo osiyodiloliya.

⁵ Nanitabola, Godokono moto epo magumulo Moseseko ebe wade wokodawa idila, iyo, ebete Godokono ubi tanalo bilibilinomamo na:tuduwatanami. Ebe mabuma: Godote walone tetelo me opo epatamo kebe wadewade tabo da:kiyawaomene, Mosesete ebenu woko magumulo ebe iyaiya tanalo dopamo awokalilamenaki. ^{††6} Wiyasiya moto etedawa Ya:sukono tanalo eba kunua:. Ebe moto Namutudawano Gudula, ebema: piyate ebenu motolo woko dosiyodilona, ebete ebe wokopi bilibilinomono Watodawama: eda:na, iyo, ebete ebe tanalodo ebenu Nabiwino ubi tanalamo nanitabolo tuduwatanako. Ebema: me kawo tanalo numa:la:, kebe tetelo a nanitabokobi midipiate aimano wade wiya laema: olowiolo dilukulionama: ega:walo ale epetapino dowa tanaloma: tolea:no kodakodalo delamota:onama:, ebe tetelo a Godokono wade motoma: beda:onama:.

Nanitabokobi Midia:piate Godogodone Wade Wiya Lawea: Tanalo

⁷ Ebe mabuma: Godokono Uliyanate ebenu Bukalo ma kunu gena,

“La:imano ewoniate bulu opolo na Godotamo tudila:oma: ubia:noma: eda:iya, iyo, iba:te natamo wato kodakodanomoma: eba eda:olo,

nale ibino kateneno ubi tanalo iba:tamo ikalamea:no iba:te ebo geliya na nani Godoa:.

La: wiyasiya naimano tabo ka:lo egelalo dolowiaema, iba:te dopamo keba kunu kowageliye, la: eba kunu akowagela:la:. ††

⁹ Eiyel! Na Godote 40 ulamalo ibi kebe tanalamo kowalubilinakimo, iba:te ebe wadewade tanalo ulamenakiya, wiyasiya kebe tetelo

nale ibino kuba wokino tanalamo tuduwata:no iba:te ebo geliya na nani Godoa:!

¹⁰ Ebe tetelo nale ebe epatamo dowate negiyamo, ‘Iba:te na nanitabolo kowaloma:enena:, iyo, ibi ubia:nola

naimano Totomu Tabamo ka:tudila:oma:.’

¹¹ Ebema: naimano dowa magumulo nani tabonomo ma kunu giyamo, ‘Nale iba:tamo kebe opo ikalaema: dopamo demalagidiliyamo,

† 2:13 Ais 8:17,18 †† 2:14 1Yon 3:8; Awo 12:10 †† 3:1 Yu Epo 4:14; 7:26; Nabas 12:7

†† 3:5 Nabas 12:7 †† 3:7-8 Maimi 17:7; Nabas 20:2-5; Oale 95:7-11

na woki iyakobi midite,
ebene uwomua: tetelo
iba:te naimano Wade Ela Ami Opamo a:ka:nopi-
la:oma:na:!" †

¹² Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekaki, la:
nanisiwale! Modoboa: la: magumulo idite ebene tepo
magumulo kuba kimalagidilo eba wagilimilo Nani Igi-
lodawa Godokono ubi tanalamo tuduwata:noma:
eda:te ebegodone da:bolobigamene. ¹³ Modobola la:
wiyasiya egela bilibilinomolo la:imano nanitabokobi
midi magumulo epetapiate epetapi nowalu-
biuinakiyala; la: magumulo idite kuba osiyodilo
tanalono a:da: elemasigi tanalamo gate Godotamo
wato kodakodama: eda:kapoma:. Nanitabola, Godote
ebeno Bukalo degena lumagite ka:lo egelalo ebene
tabo kolowima; ebe tabono magumu a bilibilinomo
mabuma: itana. ¹⁴ La: numa:la; a kebe nanitabokobi
midi tanalo wagilimi makune delawiyama; ale ebe atu
tanalo magumulo kodakodalo eba lamota:onalo
uwomu apuamo da:nemaimioma; ebe mabuma: Ke-
lisote a bilibilinomo eba:go kapimiya woko osiyodilopi-
ma: keka:imene.

¹⁵ Iyo, me mabuma: Godokono Buka tabote ma kunu
gena,

"La:imano ewoniate Godotamo wato kodakodanomo-
ma: eba eda:olo,

ebetamo tudila:oma: ubia:noma: eda:iya.

La: wiyasiya ebene tabo ka:lo egelalo dolowiaema,

iba:te dopamo keba kunu kowageliye,

la: eba kunu akowagela:la:." ††

¹⁶ Ebema: Godokono tabo olowiote wiyasiya ebeta-
mo ka:tudila:oma: ubia:noma: deda:iya, ebe epo bili-
bilinomo piyatela:ka:? Ibi Mosesete Isipiti opone
Godokono elawamo dowagailiya ebe epola. ¹⁷ Ega:wa-
lo 40 ulamalo Godote piyatamo da:dowanami, ibi piy-
atela:ka:? Ibi piyate bulu opolo ebetamo kubakuba
tanalo dosiyodilolenakiya ebe epola, iyo, iba:te ebolo
ebema: a:elaiya. ¹⁸ Ega:walo Godote wade opo ikalae-
ma: piyatamo nani tabonomo degiya, ibi piyatela:ka:?
Ega:walo ebete woki iyakobi midite ebe Ela Ami Opo
uwomua: tetelo ikalaema: ubia:noma: eda:lo degiya,
ebe tabo ebete kebe epono tanaloma: kegiyale? Nu-
ma:la; ibi piyate ebetamo tudila:oma: ubia:noma: de-
da:iya ebe epola. ¹⁹ Ebema: ale me kawo tanalo
nanitabolo uima; ebe epono nanitabokobi midia:
mabuma: iba:te Godokono wade opamo ka:nopi-
la:oma: ka:modobiya:.

**Godote Wade Ela Ami Opo Ebene Epo Mabuma: Dosiy-
odiliya**

4 Ebema: numa:la; Godote dopamo aimano ewoni-
atamo kebe tabo nanitabolo kegiyale, ebe tabo
ka:lo aimano tanaloma: bitana, iyo, ale ebene Wade
Ela Ami Opamo ka:nopila:oma: ebete modobo gabo
atamo ikaeamiya. Ebe mabuma: modobola aimano
ewonino tanalo eba malagidilolo ale tole tanalo lawete

† 3:11 Nabas 14:21-23 †† 3:15 Yu Epo 3:7-8 ‡ 3:16 Nabas
14:1-35 †† 3:17 1Kol 10:10

wadenomamo kilukulinamalema; la: magumulo idite
ebe Wade Ela Ami Opamo nopegama: ele gabo
odidikapoma:. ² Nanitabola, a me tetelo Wade Tabo ke-
ba kunu kolowiyama; aimano ewoniate atumu
dopamo Godokono tabo eba kunu olowiya, wiyasiya
ibino tabo olowio tetelo iba:te wade tanalo ebegodolo
kumiya: mabu ebene tabo nanitabokobi midi tanalodo
kelawiya:. ³ Wiyasiya me tetelo a piyate Godoko
nanitabokobi da:midinama: aimano tanalo eba kunua;
mabu a ebene Wade Ela Ami Opamo nanitabonomolo
ka:nopila:omalema; ebete atamo nani tabonomo ke-
ba kunu kegiyale eba kunu.

Nanitabola, Godote ebene ela ami tanaloma:
ega:walo aimano ewonino tanaloma: me tabo dopamo
egiya,

"Naimano dowo magumulo

nani tabonomo ma kunu giyamo,

'Nale iba:tamo kebe opo ikalaema:

dopamo demalagidiliyamo,

na woki iyakobi midite

ebene uwomua: tetelo

iba:te naimano Wade Ela Ami Opamo a:ka:nopi-
la:oma:na:!"

Numa:la; Godote me tabo gea:no, dopamo ebete to-
bolo unu ega:walo me opo kawonomo iyalo tetenomo-
lo osiyodilote, ebe woko osiyodilo tanalo sebeni

egela tetelo dopoliya ela ebo amiti. ⁴ Iyo, nanitabola,
Godokono Buka tabono tanalo bilibilinomo magumulo

sebeni egelano tanaloma: tabo idi ma kunu itana,
"Godote ebene woko bilibilinomo opoliyaotele sebeni

egela tetelo ela amiti." ⁵ Ebene ale me tanalo uima;
Godokono Bukalo ebene ela ami tanaloma: tabo idi

ma kunu kitana, "Uwomua: tetelo iba:te naimano
Wade Ela Ami Opamo a:ka:nopila:oma:na:." ⁶

⁶ Numa:la; dopamo tetelo piyate Godokono Wade
Tabo dolowiya, iba:te nanitabokobi midia:no ebene

tabamo ka:tudila:iya; ebema: iba:te ibino wade tete
anaetoamidate ebene ela ami tanalamo ka:nopila:iya:.

Wiyasiya kalakala kawonomola, me tetelo gigiyute
a:iyamidalo itana epetapiate ebe atu ela ami tanalamo

nanitabokobi midi tanalodo ka:nopila:oma:. ⁷ Me tana-
lo ma kunula, ulama bilibilinomo epetapiate da:peto-
lamiya Godote dopo epono wade tete anaetoamida

tanalo eba malagidolonapelo, ebete epo epetapi
mabuma: walo egela idi a:kiyatiya, ebe egela ebete

ka:lo egelama: gena. Nanitabola, ebene Bukalo kebe
tabote ebe egela idino tanalo dawokalimina ale

dopamo uima; iyo, Godote ebe tabo Da:ibidido ma
kunu giya,

"La: wiyasiya ka:lo egelalo Godokono tabo dolowiae-
ma,

ebetamo wato kodakodanomoma: akoeda:oala:!" ⁸

⁸ Ebema: numa:la; piyate Godokono dopo tabo
dolowiya, ebene wokodawa Yosuwate ibi nanitabo ela

ami tanalamo nemagataliyataleka; Godote walone
tetelo wade egela idino tanaloma: Da:ibidigodone

‡ 4:3 Oale 95:11; Yu Epo 3:11 †† 4:4 W Mabw 2:2 ††† 4:5
Oale 95:11 § 4:7 Oale 95:7-8

a:kegiyana. ^{†9} Ebe mabuma: a me tanalo iyatawala, nanitabo ela ami tanalo idi Godogodolo bitana ebete ebene epatamo kikalaema; iyo, ebete sebeni egelalo ebene woko osiyodilo tanalone ela keba kunu kamitiyale, ale eba kunu ebe atu ela ami magumamo ka:nopila:omalema: ^{†10} Ebema: nanitabola, kebe lumagite Godokono Nanitabo Ela Ami Opamo da:nopegamene, ebete ebene woko osiyodilo tanalone ela ebo kanaimene, Godote dopamo ebene woko osiyodilo tanalone ela keba kunu kamitiyale eba kunu. ^{††11} Ebema: modobola a nanitabokobi midipiate woko osiyodilo magumulo elawonomoma: keda:omalema:; ale ebe Ela Ami Opamo nanitabolo ka:nopila:oma:; mabu piyate Godokono tabo dopamo dolowiya, iba:te ibino nanitabokobi midia: tanalodo ele gabo keba kunu ka:nodidiye, a bilibilinomo magumulo kapiya idite eba kunu negama: modoboa:.

^{†2} Me tanalo nanitabola, Godokono tabote eba igilonalo epono tepo magumulo woko elawonomamo osiyodilona, ilo kiyoiyo gilinomo keba kunula:ka: eba kunu, iyo, ebene ilote gowelaono gili epetapi bilibilinomono ilo nodoilina. Ebema: Godokono tabote lumagino woki mabuamo opeganomo opeganako, ebe lumagino tepo magumuno woki ega:walo uliyanano woki wadenomamo kanagilamelema: Iyo, nanitabola, epagodolo da:pola:na, Godote ebe tepo magumuno ubi tanalo ega:walo kimalagidilo tanalo ebene tabamo eba anagilamelelamele, ebe iyaiya tanalo bilibilinomo ebo awokalilamenako. ^{††3} Ebema: numa:la:, Godote iyaiya tanalo bilibilinomo eba iyatawalo, epate ebegodone tanalo idi waminama; modoboa:, iyo, me opo kawonomolo ega:walo tobolo unulo da:pola:na ebete ebe tanalo bilibilinomo ebene balida:mo nanitabonomolo nulamena. Me mabuma: walone tetele a bilibilinomate aimano osiyodilole tanalo magumulo tanalo idi kapiya waminama: gabo umia:no Godokono ololo apuamo eba kunu da:nemaimioma:, ebete a:ka:tuwa: aimano tanalo eba anagilameleamele, ale aimano kuba osiyodilole tanalono wiya uwate magumulo ale ebe odiyoboma: tabo idi gelama: a:ka:modoboma:.

Ya:sute A Mabuma: Godotamo Kalimagono Ikameopino Unu Watodawanomoma: Deda:na

^{†4} Me mabuma: ale epatamo kebe nanitabokobi midi tanalo kawokaliminakoma:, modobola a ebe tanalo kodakodanomolo katila:namalema:, mabu Ya:sute a mabuma: Godotamo kalimagono inamabu ikameopino Unu Watodawanomoma: eda:na, iyo, ebe Godokono Guduma: eba eda:nalo Godokono ololo apuamo a:nemaigiya uwomua: tetelo a kowalubinama: ^{††15} Ebema: a mabuma: Godotamo kalimagono ikameopino Watodawama: deda:na, dopamo ebete me opolo eba okolinalo Saitanate tete epetapi bilibilinomolo ebetamo iyaiya kuba wabuga:ta gabodo ebetamo penaki, atamo keba kunu ka:penakole eba kunu.

† 4:8 Totomu 31:7; Yos 22:4 †† 4:10 Yu Epo 4:4 † 4:12 Epe 6:17; Awo 1:16; 19:13-15 †† 4:14 Yu Epo 3:1; 10:23

Nanitabola, Ya:sute ebe tanalone aimano apeno iyaiya elawoa: tanalo eba iyatawanalo, ebe mabuma: ebete a na:nilakapoiamaena. Ebema: numa:la:, ale aimano elawamo kuba gabamo wabuga:ta tanalone alautioma: ka:modobona:, wiyasiya kalakala kawonomola, Ya:sute a walubima: modobola, mabu dopamo ebete Saitanatamo tuduwata:no kapiya tete idilo kuba idi kosiyodiliya: ^{†16} Me mabuma: modobola ale Godokono Kawo Elawodawano okoli baiamo tolea:no ka:ne-maimiomalema: aimano kuba osiyodilole mabuma: ebene nilakapo ale ebo ka:nelaema: Iyo, nanitabola, a a:ka:tuwa: a walubilima: modoboa:noma: eba eda:onalolo, wiyasiya ebene nilakapo tanalote modobolo itana aimano kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo kegeboleaema: ^{††}

Ya:sute Godotamo Kalimagono Ikameopino Unu Watodawanomoma: Eba Eda:nalo Ebete Dopamo Demaigiya Ebe Watodawa Idi Mekisadekako Keba Kunula:ka: Eba Kunula

5 La: iyatawalata, Godotamo kalimagono ikameopino magumulo ebete kebe dubu ibino Unu Watodawanomoma: keda:ma: delaemene, ebe dawate epono kuba osiyodilole mabuma: Godokono woko osiyodilo magumulo kalimagono inamabu ega:walo nilakapo inamabu ebetamo kikameomene. ^{†2} Ebema: numa:la:, ebe dubu modobola epetapino kuba osiyodilole mabuma: dowano Godokono nilakapo iba:tamo kawokalimene, mabu ebete ibino elawoa: tanalo iyatawaoa:noma: eba eda:onaloto tete bilibilinomolo ele gabo dodidinaka, tete epetapilo Godoko kalakalakobi midima: ebete atumu elawoa:noma: keda:nako. ^{†3} Me mabuma: ebete kebe iyaiya tetelo kalimagono inamabu Godotamo epetapino kuba osiyodilole mabuma: dikameonakomene, ebe atu tetelo ebete ebene kuba osiyodilole mabuma: ba:kikameonakomene. ^{†††}

^{†4} Nanitabola, Godotamo kalimagono ikameopino magumulo dubu idi ebe a:ka:tuwa: ebe unamo adipatelo Unu Watodawanomoma: eda: gobebobo a:kelaemene. Ao, Godote a:ka:tuwa: ebene ubilo ebe dubu kelaemene, ebete dopamo A:loniko keba kunu kelawiyale eba kunu. ^{†††5} Ebema: Kelisote atumu, ebe Unu Watodawanomoma: eda: gobebobo laema: ebe a:ka:tuwa: ebe unamo kadipatiya: Ao, Godote wiyasiya ebe eba walogolo ebetamo tabo ma kunu giya,

“A:ma: naimano Gudunomolata,

ka:lo na a:imano Nabiwima: eda:mo.” ^{†§}

†† 4:16 Yu Epo 10:19 ††† 5:3 Kalima 9:7; 16:6 ††† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Mosesete Yu epo Isipiti opone demagataliya, ebe tetelo Godote epono kuba osiyodilole mabuma: Libai gu dubu uwatiya, iba:te ebetamo kalimagono inamabu ikameopima: keda:onama: Ebene ebe Libai gu dubu bilibilinomo magumulo ebete Mosesekono naniwi A:loniko kapiya lawiya, ebete ebe wokopino Unu Watodawanomoma: keda:nama:, iyo, ebete ebe woko gobebobolo dopo lumagima: ediya. § 5:5 Maimi 28:1

⁶ Ebene Godote ebenu Bukalo ebenu tanalo walo ma kunu kawokalimiya,
 “Uwomua: tetelo
 a:ma: natamo kalimagono inamabu ikana-
 monedawama: beda:nama:ta,
 Mekisadekate † dopamo naimano wokodawama: ke-
 ba kunu keda:namile eba kunu.” ††

⁷ Numa:la:, Ya:sute me opolo eba okolinale ebe iy-
 atawiya Godokono elawo modobola a:e temeteme
 magumulo ebenu igilo ka:mula:ema:, ebema: ebete
 ipupago ebenu tabo madodo unamo adipatelo
 Godoko ebo toweomiya. Ebe tetelo Godote ebenu
 towetowe tabo olowite ebe nanitabolo owalubiya,
 mabu Ya:sukono okoli magumulo ebete ubi iyatinami
 ebe a:ka:tuwa: ebe opamo eba iyatilo wiyasiya ebenu
 Nabiwi unamo kadipatema:.^{‡8} Nanitabola, Ya:sute
 Godokono Guduma: eba eda:nalo wiyasiya kawokawo
 temeteme iyatawiya, iyo, ebete ebenu temeteme
 tanalone wadewade woki ebo uwatiya ebenu Nabi-
 wino ubi tanalamo nanitabonomolo ka:tuduwatama:
⁹ Ebene ebete ebenu Nabiwino ubi tanalo bilibilinomo
 dopoliyaliiya, ebe tetelo ebete modobonomoma: eba
 eda:nalo Nabiwino ubi tanalamo da:tudila:ona ebe
 epono igilo mula:lalame tanalono mabuma: ebo ediya,
¹⁰ ega:walo ebe atu tetelo Godote ebe ebenu
 kalimagono inamabu ikameopino Unu Wato-
 dawanomoma: ka:miya, ebete Mekisadekako dopamo
 keba kunu keka:miyale eba kunu.

Godokono Tabono Magumu Iyatawa Tanalodo Wade- nomamo Apepeo Tanalo

¹¹ Nanitabola, nale la: me kawo tanalo kiyatulameta-
 ma: tabo epetapi bilibilinomate nagodolo ba:pola:na,
 wiyasiya me tetelo modoboa:, mabu la: muloa: gudi
 keba kunula:ka: eba kunu eda:onamata.^{‡12} Eiyel! La:
 Godokono tabo nanitabokobi da:mida:wiya, ebe
 tetene wagilimite tete geyageyanomo a:petiya, la:
 wiyasiya ebe tabono iyaiya iyatulame iyatawa tanalodo
 nanitabolo kapepeawenamia:. Ebe mabuma: la: me
 tetelo nanitabokobi midipi epetapino iyatulamepima:
 eda:oma: modoboa:, iyo, idawate la: nanitabokobi mi-
 di tanalono iyaiya dopo iyatulame tanalo walo na:kiy-
 atulaema:ta la:le gudikapoma:. Ebema: la: a:lia:li gudi
 keba kunula:ka: ebako epoma: eda:onamata, mabu
 menokobiate iba:tamo nono kapiya ikalamenaka,
 iba:tamo nanitabo bae ikalame gabote kitana:.^{‡13} Nu-
 ma:la:, ebako a:lia:li guduno iyatawate da:pesoma: eba
 eda:nalo, ebe modoboa: Godokono tuputupu tabono
 magumu nanitabolo lawete wade osiyodilo tanalo
 ega:walo kuba osiyodilo tanalo kanagilaema:,

† *Buka ka:la:mioledawa, a:ma: Mekisadekakono tanalo wade-
 nomamo iyatawama: dowagela:emene, modobola a:ma: Wagilam-
 ole Mabu Buka 14:17-24 numiye. Ebolo a:ma: me kawo tanalo
 kuima:ta, Godote A:loniko ebenu kalimagono ikameopino Unu Wa-
 todawanomoma: keda:ma: ebe lawea:no, iyalo tetenomolo me dubu
 idi Mekisadekate okolinami, iyo, ebete Yu epono ewono A:ibalaya-
 mako tetelo ebetamo demaigiya, Godote ebe ebenu kalimagono
 ikameodawa idima: ebo ka:miya. †† 5:6 Oale 110:4; Yu Epo 6:20;
 7:1 ‡ 5:7 Ma:t 26:36-46; Pil 2:6-8 †† 5:12 1Kol 3:1-3*

¹⁴ wiyasiya piyate nanitabokobi midi magumudo
 apepeote egege gudima: eda:o tanalo iyalo datepiya,
 ebe epate nanitabo bae naoma: modobola. Iyo, iba:te
 nanitabo bae nao tanalodo wadewade woki iyalo
 uwatiya, iba:te wadewade tanalo eba osiyodilolelo ibi-
 no ilukuli magumulo wade tanalo ega:walo kuba tana-
 lo wadenomamo kanagilamenakoma:.

Nanitabokobi Midi Magumune Gudi Tanalo

⁶ Ebema: modobola ale aimano ubi ma kunu kiyati-
 malema:, aimano nanitabokobi midi tanalo magu-
 mulo ale wadewade apepeo epono iyatulame tanalo
 nanitabolo kuwatema:, iyo, ale me tetelo nanitabokobi
 midi tanalono dopo iyatulame tabono iyaiya tanalo ka-
 wonomamo walo a:kemalagidilolema:. Nanitabola, la:
 ebe dopo iyaiya tanalo iyalo iyatawaiyamata, ma kunu
 piyate ibi a:ka:tuwa: ibino elawamo Godoko
 kalakalakobi midima: woko dosiyodilona, iba:te ibino
 osiyodilole tanalone olobila:ote Godokono osiyodilo
 tanalo kapiya nanitabokobi na:midima:na:.^{‡2} Ega:walo
 dopo iyatulame tanalo idi ma kunu bitana, piyate ibino
 nanitabokobi midi tanalo awokalimilo Godogodone
 elawo laema: dowagelena, iba:te obamo waduba:mi-
 daole tanalamo ibino ape ukulaote epetapiate koto
 iba:tamo nowatolelaema:na:.^{‡3} Ega:walo dopo iyatu-
 lame tanalo idi ma kunula, a:elaopi bilibilinomate igil-
 amo walo da:kemaimioma:na:, Godote ibino tanalo
 anagilamelelame eba:tamo uwomua: teteno modobo-
 wiya ebo kikalaemene.^{‡3} Ebema: numa:la:, me dopo
 iyaiya tanalo nale la: walo a:kiyatulametama, wiyasiya
 Godokono ubi tanalo atamo keba kunu kitanale, ale
 eba kunu oli iyatulame tanalo epetapi kapimiya kuwa-
 temalema:.

⁴ Eiyel! Piyate ibino kuba osiyodilole tanalone Godota-
 mo olobila:ote, ebenu ibino nanitabokobi midi
 tanalone da:na:gudima:na:, iba:te nanitabokobi midi
 tanalamo walo keba kunu na:kolobila:oma:na: Gabo
 puliyala, kitana:, mabu dopamo iba:te Godokono alo
 magumulo eba ilukulinalo, ebegodone demaigiya ebe
 gito ikame tanalo lawete wade golanomoma: ebo
 geliya. Iyo, Godokono Uliyanate iba:tamo da:piya, ebe
 tetene wagilimite ebete ibi ega:walo nanitabokobi
 midipi epetapi ibi bilibilinomo magumulo woko eba
 osiyodilonalo,^{‡5} iba:te Godokono Kawo Elawodawama:
 eda: tanalono elawo duminakiya ega:walo ebenu tabo
 dolowionakiya ebe iyaiya tanalo golanomoma: ebo
 gelanakiya.^{‡6} Wiyasiya numa:la:, ebe tetelo iba:te ibino
 nanitabokobi midi tanalone eba nigudilo Godokono
 Gudu ginima:mo gito itiya. Eiyel! Me tanalodo iba:te
 ebetamo ilipo awokala eba ikamelole epetapiate ebe gi-
 to malogutiya, dopamo kubakubapi epetapiate ebe
 kewa olotolowamo tupuguimilo ilipo keba kunu
 kikamiye eba kunu. ‡

⁷ Numa:la:, Godokono wade walubi tanalodo ula-
 mate me opamo owonako, ebe mabuma: kebe pali
 damelalo wadewade nao inamabuate dapepeoma:na:,
 ebete ebe damela wadenoma: kegemene.^{‡8} Wiyasiya

‡‡ 6:6 Ma:t 12:31; Yu Epo 10:26-27; 1Yon 5:16

kebe damelalo nao inamabuete apepeoa:no kubakuba uwago ega:walo moeagopi inamabu a:ka:tuwa: ebe magumune demaimioma:na:, tete tatalila Godote ebe damela kubanomoma: gelo elamo gito kema-doemene. †

⁹ Naimano wade nanitabokobi midipi namutupiala:, nale me elawodopo tabo la:tamo eba kiyawautalo, wiyasiya na iyatawala la:imano igilo mula: tanalo magumudo la: kuba damela keba kunula:ka: eba kunua:, ebema: Godokono walubi tanalote la:godolo itananako. ¹⁰ Iyo, Godoko ebe epono tanalo tuputupu gabodo danagilamelelamenako ebe dawala, ebema: la: dopamo ebe mabuma: woko eba osiyodilonalo ebena epo epetapiatamo nilakapo awokalimi tanalodo kebe wadewade tanalo kosiyodilola:wenakima, ebete ebe tanalo gito a:ka:dodolomatilimene. Nanitabola, la: me tetelo atu wade wokonomo ebe kosiyodilonamata, ††¹¹ ebema: la: mabuma: naimano ubi kawonomote ma kunu itana, la: bilibilinomate nanitabokobi midi tanalodo uwomu teta:mo atu woko elawonomamo na:kosiyodiloniyala:. Me gabodo la: wade wiya laema: de-makopela:wenama, ebe tanalote la:tamo nanitabolo ka:pemene. ¹² Ebema: na ubia:nola la: woko osiyodilo magumulo elawoa:noma: eda:oma:, wiyasiya na ubila piyate ibino nanitabokobi midi tanalo Ya:sutamo diyatina, la: ebe epo eba ibamilatelenalo, la: la:imano nanitabokobi midi mabuma: temeteme uwate magumulo kodakodalo nelamota:onala:. Iyo, eba kunu Godote kebe wade wiya la:tamo ikalaema: dopamo nanitabolo degiya, la: ebe wiya nanitabonomolo ka:nelaemamota.

Godote Kebe Tanalo Osiyodiloma: Degemene Ebe Tanalo Nanitabolo Kosiyodilomene

¹³ Numa:la:, Godote A:ibalayamako kowalubima: ebetamo nanitabolo degiya, ebe tetelo ebena tabo ka:kodakodaima: ebete ebena mailo ka:mite ebo giya, iyo, ebete me opo lumagino mailo ka:mia:no ebena mailonomo ebe ka:miya mabu ebena elawote epo bilibilinomono iyaiya elawo nodoilina. ¹⁴ Ebene A:ibalayamate Godokono tabo ma kunu dolowiya, "Nale a:ma: eba walubinalo a:imano walonepi kawonomamo ka:bilibililaemamo," ^{†15} ebe tetene wagilimite ebete ebe wade tanalo uima: nanitabokobi midi magumulo tete geyageyanomolo kalakalago makopelenami. Ebe mabuma: Godokono wade tetenomolo A:ibalayamate ebena wade walubi tanalo nanitabolo umiya.

¹⁶ Iyo, a iyatawala, me opo epono apaminatuei magumulo idawate tabo eba gitalo, ebena tabo kodakodaima: kawodawa idino mailo deka:imene, ebe tetelo olowiopiante ebena tabo nanitabokobi midite, ebena ibino apaminatuei tanalote gito kolopoligomene. ¹⁷ Ebema: numa:la:, Godote me opo epono osiyodilo tanalo eba malagidilolo, ebete a nanitabokobi midipi walubima: ebena nopo dawokotalimiya, ebe tetelo ebete ebena tabo kodako-

daima: ebena mailo ka:mite ebo giya. Ebe mabuma: a me tanalo iyatawanomola, Godote ebe nopo wade walubi tanalo atamo nanitabolo kikaeaema: ebena woki walone iyakobi a:ka:midimene. ¹⁸ Iyo, Godoko a:da: elemasigidawa:, ebema: kebe tetelo ebete tanalo idi osiyodiloma: tabo nanitabolo degemene, ebete ebena woki iyakobi midia:no ebe tanalo kosiyodilomene, ega:walo kebe tetelo ebete tabo eba gitalo ebena mailo deka:imene, ebete ebe tabo atumu akadikanalemene. Ebene Godokono nani tabo ge mabuma: ega:walo ebena tabo kodakodaima: ebena mailo ka:mi mabuma:, a piyate aimano igilo mula: tanalo laema: kuba osiyodilole magumune ebetamo dalautiyama:, ale ebena tabo nanitabokobi eba midinalo elawo eba lawenakoma:, ale aimano nanitabo igilo laema: olowiolo kemakopelenama:. ††

¹⁹ Ebema: aimano olowiolo makopele tanalote peno aga keba kunula:ka: eba kunu eba eda:nalo aimano tepo magumuno woki na:kodakodailamena, ale aimano igilo mula: baine gito wadauikapoma:. Ebene Godokono Unu Duliyomololo da:ena, aimano agate ebe Amamateno Iya Motono Talenanamo Bailo eba itanalo, ebena alete Talena Bainomono kaliku ubilido petote a kodakodalo ebo matuoamoena, ebema: kalakala kawonomola, ebe agano ale kodakodanomola, a:ketegalemene. ††²⁰ Iyo, dopamo Ya:sute a mabuma: Amamate Motono Talena Bainomamo a:nopegiya, ebete Godotamo kalimagono ikameo tanalodo aimano kuba osiyodilole tanalo ka:negeboleaema:, ebema: nanitabola, ebe Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: ediya uwomua: tetelo ebe woko gobebobolo kokolinama:, Mekisadekate dopamo Godokono wokodawama: keba kunu keda:namile eba kunu.

Godotamo Kalimagono Inamabu Ikameodawa Mekisadekakono Tanalo

7 A:ibalayamako tetelo me dubu Mekisadekate Yelusalema kawo duliyomolono Kawo Elawodubuma: deda:nami ebe dubula, ega:walo ebe Ununomo Godotamo kalimagono ikameodawa idila. Nanitabola, me kawodawano dopo mailono magumu ebe 'Tuputupu Okoli Kawo Elawodubula,' ega:walo ebena magumu mailo idi ebe 'Milo Ikame Kawo Elawodubula' mabu ebena Yelusalema duliyomolono mailo magumu ebe 'Milo Ikame Kawo Duliyomolola.'

Ebena tete idilo A:ibalayamate netewa-netewa kawokawo elawodubago gowelaote wato kikopu delawiya, ebe tetelo ebete gowelao baine walo eba ka:pitalo, Mekisadekate eba:go palugote Godoko ebo paniya ebete A:ibalayamako wadenomamo kowalubinakoma:. Ebene A:ibalayamate ebena dubago gwela tanalamo duwatiya, ebete ebe inamabu bilibilinomo anagilamoete epetapi teni apuapu magumune idi kapiya lawenaki, idi kapiya lawenaki, Mekisadekatamo ebo ikameiya. ††²³ Numa:la:, Godokono Bukalo tabo idi

† 6:8 W Mabu 3:17-18 †† 6:10 Yu Epo 10:32-34 ‡ 6:14 W Mabu 22:16-17

†† 6:18 Nabas 23:19 ‡† 6:19 Kalima 16:2-3 ††† 7:1-2 W Mabu 14:17-20

kitana: me kawodawano tanaloma: a kiyatuaema; ebema: a iyatawa: ebena ewonino tanalo ega:walo ebena menokola nabiwila ibino mailo, iyo, ebena awokala tete ega:walo a:e tete atumu atamo kawokalilamena: Eba kunu ebe Godokono Gudu keba kunula:ka: eba kunula, mabu uwomua: tetelo ebete Godotamo kalimagono ikameodawama: beda:namene.

⁴ Ebema: numa:la:, me dubu Mekisadekako ebe beda: kawodawanomola:ka! A Yu epo bilibilinomono ewono nabiwi A:ibalayamate ebe tanalo eba iyatawalo, ebete Mekisadekako kowalogoma: gowela tanalamo duwatiya ebe inamabu bilibilinomo anagilamolete epetapi teni apuapu magumune idi kapiya lawenaki, idi kapiya lawenaki, ebetamo kalakalago eba kunu ikameiya. ⁵ Ega:walo me tanalo idila. A Yu epo bilibilinomate A:ibalayamadone pawokalaiyama: wiyasiya a magumulo Libai gu dubate a:ka:tuwa: Godotamo kalimagono ikameopima: eda:ona. Ebema: ibi kowalubilima: a Yu epo epetapiate aimano woko wiya mani ega:walo inamabu anagilamolete teni apuapu magumune idi kapiya belaema: idi kapiya belaema: iba:tamo gito ikalamolenakoma: mabu Godokono Totomu Tabote ebe tanalo kosiyodiloma: a niyatuaema. [†]

⁶ Ebema: numa:la:, Mekisadekako Libai gudawama: keda:namia: wiyasiya Libai gu epono ewono A:ibalayamate ebena inamabu bilibilinomo anagilamolete Mekisadekako kowalogoma: ebena apu ebetamo gito ikameiya, ebena ebe tetelo Mekisadekate Godoko aniya ebete A:ibalayamako kowalubinakoma: Iyo, me dubu A:ibalayamako ebe Godote dopamo ebe kowalubima: potamo nanitabolo degiya ebe kawo dubula, ⁷ wiyasiya Mekisadekate A:ibalayamakono tanaloma: Godoko daniya, a me tanalone niyatawaonama: me dubu idino elawote A:ibalayamakono elawo nanitabonomolo nodolina. ⁸ Nanitabola, Libai gu epate Godotamo kalimagono inamabu ikameopima: eda:ona, ebema: a Yu epo epetapiate aimano woko wiya mani ega:walo inamabu anagilamolete ibino apuapu iba:tamo gito bikalamolenakoma: Wiyasiya numa:la:, Godokono umi magumulo ebe Libai gu wokopiate kawokawopima: nanitabolo keda:ona: mabu ibi bilibilinomate ka:elaoma:na:, ebena Bukate wiyasiya Mekisadekakono tanalo ma kunu awokalimina, ebete kawo dawanomoma: eba eda:nalo ebena igilo tanalote kolopoligona: Iyo, A:ibalayamate me tanalo eba iyatawalo Mekisadekako kowalogoma: ebena inamabu epetapi ebetamo gito ikameiya. ⁹ Ebema: diyala, lumagite ebe tanalo eba malagidilolo ma kunu da:begemene, Libai gupiate ibino ewono nabiwi A:ibalayamado Mekisadekako atumu a:kowalogiya. Iyo, nanitabola, A:ibalayamate ebena inamabu bilibilinomo anagilamole tetelo Mekisadekakono apuapu ebetamo dikameiya, ebe atu tetelo Libai gu epate ibino ewonigodone inamabu atumu a:kikameiya. ¹⁰ Ebema: numa:la:, Libaiko me opamo awokala:no, dopamo ebete ebena ewonino ape magumulo eba okolinalo, ebe

tetelo A:ibalayamate Mekisadekago dalugiya, Libaite ebe kawodawa ebena ewono nabiwa:go kapimiya ebo walogiya.

Ya:sute Mekisadekako Keba Kunula:ka: Eba Kunu Eda:na

¹¹ Ega:walo me tanalo idila. Godote ebena Yu epo magumulo Libai gu dubu ebetamo kalimagono inamabu ikameoma: ibi kapiya duwatiya, ebe atu tetelo ebete Yu epatamo ebena totomu tabo epetapi bilibilinomo ikalamiya iba:te wadenomamo kilukulinama: Ebema: Libai gu wokopino kalimagono inamabu ikameo magumudo epate wadewadepinomoma: neda:iyataleka:, Godote ebena iyanomo kalimagono inamabu ikameodawa idi akadipatiyana: Wiyasiya Godokono ubilo idawate nanitabolo emaigiya, ebe dawa ebe A:lonigodone ^{††} da:pemaimiya ebe Libai gu wokopi keba kunula:ka: eba kunua:, ao, ebe iyanomo wokodawama: eda:na, Mekisadekate dopamo keba kunu keda:namile eba kunu. ¹² Ebema: kebe tetelo Godote ebetamo kalimagono inamabu ikameoma: tagala wokopino gobebobolo oli wokodawa dadipatemene, ebe atu tetelo ebete tagala Totomu Tabono iyaiya tanalo iyabaiano alomote oli Totomu Tabo ebena epatamo kikalaemene. ¹³ Numa:la:, nale aimano Kawodawa Ya:sukono tanaloma: kiyawautamo, ebe Godote dadipatiya ebe oli wokodawala. Wiyasiya epo bilibilinomo iyatawala, me dubu Ya:suko Libai gu dawa:, ebete Yuda gu magumune awokaliya, ega:walo ibi me tanalo idi atumu iyatawala, Godotamo kalimagono inamabu ikameoma: idawate Yuda gu magumune dopamo kemaigiya:, mabu Mosesete Godokono Totomu Tabo ebena Bukamo eba akulolelo, ebete Yuda gu epo kanaliya: ebako woko kosiyodiloma: [‡]

¹⁵ Ebema: numa:la:, nale da:kiyawautamo me tabono magumu ma kunu awokala, Godokono iyanomo kalimagono inamabu ikameodawa idi emaigiya, ebe dawate Mekisadekate dopamo kebako dawama: keda:namile ebako dawama: keda:na. ¹⁶ Iyo, Mosesete a dopamo da:totomuatiya Godotamo kalimagono ikameopiate Libai gu kapiya magumune kemaimioma:, ebe totomu tanalodo Godokono oli wokodawate ebena gobebobo kelawiya: Ebete wiyasiya Godotamo kalimagono ikameodawano gobebobo lawiya, mabu ebete kebe igilago uwomua: tetelo dokolinamene ebe igilote elawo ebetamo ikamiya. ¹⁷ Ebema: nanitabola, Godote ebena oli wokodawano tanaloma: ebena Bukalo tabo ma kunu iyatiya, "Uwomua: tetelo

^{††} Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Libai gu epate Godotamo kalimagono ikameopima: eba eda:onalo, ebete ibi bilibilinomo magumulo poko kelawiyale ibino Unu Watodawanomoma: keda:nama:, A:loniko ebe dopodawala. Ebema: A:lonikono walogabo apune ebena gudi magumulo idite ebena nabiwino woko gobebobo lawiya, ebena ebe dawate da:iya ebena gudi magumulo idite atu gobebobo kelawete, ebena ebe tanalote Ya:suko teta:mo ebo pemaigiya. [‡] 7:13-14 Ais 11:1; Ma:t 2:6; Awo 5:5

a:ma: natamo kalimagono inamabu ikana-monedawama: beda:nama:ta,

Mekisadekate dopamo naimano wokodawama: keba kunu keda:namile eba kunu."

¹⁸ Numa:la:, Godote dopamo kebe iyaiya Totomu Tabo Mosesedo a Yu epatamo dikaeamiya, ebe Totomu te ka:modobonamia: epo Godokono tuputupupinomoma: ka:midilinama:. Ebe mabuma: ebetamo kalimagono inamabu ikameopino tanaloma: da:pola:namiya, ebete ebe tagala Totomu iyabaiamo eba alomolo aimano kuba osiyodilole tanalo kegeboleaema: gabo idi ma kunu osiyodiliya, a wade wiyano ebe egedone kawonomamo laema: olowiolo demakopelenama:, ale ebe wokino tanalodo ebene olo apuamo kalakalago pelamenakoma:. †

²⁰ Ega:walo me tanalo idila. Dopamo tetelo Libai gu dubate Godotamo kalimagono inamabu ikameopima: eda:ote woko wagilimia:no, idite ibino tanaloma: Godokono mailo keka:miya: iba:te ebe woko ebene elawamo kosiyodilonama:. ²¹ Wiyasiya Ya:sute ebetamo kalimagono ikameodawama: dediya, ebe tetelo Godote ebene mailonomo eba ka:milo ebetamo nanitabonomolo ma kunu giya,

"Na Kawodawa Godote a:imano wokoma: naimano woki iyakobi a:ka:midimo, mabu nale naimano mailamo me nani tabonomo egemo, 'Uwomua: tetelo

a:ma: natamo kalimagono inamabu ikana-monedawama: beda:nama:ta." ††

²² Ebema: numa:la:, Godote epono kuba osiyodilole tanalo egebolelaema: kebe nopo dopamo diyatiya, ebe nopono elawote da:pesodopoma: eda:nami. Wiyasiya ebete me tetelo oli nopo da:kiyatiya, ebe nopote ebene elawo mailamo demaigiya ebe mabuma: ebe elawote kawonomoma: eda:na, iyo, a nanitabokobi midipi me tanalone niyatawaonama: Ya:sute a mabuma: woko wadenomamo nosiyodilona. ‡

²³ Ega:walo me tanalo idila. Dopamo Godotamo kalimagono inamabu dikameonakiya ebe dubate bilibilinomoma: eda:onamiya, mabu ibi magumulo epetapi da:elaonakiya oli apepeo dubu epetapiate a:elaopino woko gobebobo gito kuwatenakiya.

²⁴ Wiyasiya Ya:sukono tanalo iyanomola mabu ebete uwomua: tetelo eba okolinalo, ebene kalimagono ikameo wokote Godotamo a:kolopoligonamene, iyo, lumagi idite ebene gobebobo a:kelawenamene. ²⁵ Me mabuma: piyate ebe magumudo Godotamo da:pelamenaka, ebe epono igilo ka:mula:lelaema: Ya:sukono elawote modobonomoma: eda:na, mabu ebete uwomua: tetelo eba okolinalo ibi mabuma: Godoko ba:toweomenakomene. ††

²⁶ Ebema: kalakala kawonomola, me tetelo Ya:sute Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: eda:na, iyo, ebe a:ka:tuwa: aimano

modoboa: tanalo bilibilinomo magumulo a wadenomamo owalubinako. Nanitabola, ebete Godoko kalakalakobi midima: tuputupunomoma: eba eda:nalo, kuba osiyodilo tanalo idi ebegodolo kitana:, puliyanomola. Ebe mabuma: piyate me opolo kuba tanalo dosiyodilolenaka, Godote Ya:suko ibi bilibilinomo magumune iyabaiamo watiamidate ebe unamo ebo adipatiya ebete Unu Duliynomololo kokolinama:. ²⁷ Ebema: numa:la:, Ya:sute Godotamo kalimagono inamabu ikameopino ununomo watowatopi epetapi keba kunula:ka: eba kunua:. Iba:te ibino kuba osiyodilole tanalo kegebolelaema: kalimagono inamabu Godotamo dopamo ikameote, ebene iba:te kalimagono inamabu epetapi epo mabuma: walo a:kikameonaka, wiyasiya Ya:sukono tanalo iyanomola. Ebegodolo kapiya kuba idite itana:no, ebe a:ka:tuwa: ebene ape kalimagono nilakapo inamabuma: midite Godotamo kapiya tetenomolo ebo ikamiya, ebema: nanitabola, ebene kalimate uwomua: tetelo modobo woko bosiyodilonamene. ††²⁸ Ebema: ale me kawo tanalo wadenomamo uima:, Godote atamo Mosesedo dikaeamiya ebe iyaiya Totomu Tabodo tete geyageyanomolo tuputupua: dubu epetapiate Godotamo kalimagono ikameopino ununomo watowatopima: eda:onamiya. Wiyasiya walone tetelo ebete ebe Totomu Tabo iyabaiamo eba alomolo ebene elawo mailamo nanitabonomolo ebo giya, ebene Gudu kapiyate ebetamo kalimagono ikameo woko gobebobo kokolinama:. Nanitabola, ebe Gudute ebe woko osiyodilo tanalo wadenomamo iyalo iyatawate, uwomua: tetelo eba kunu bosiyodilonamene.

Ya:sute A Mabuma: Godotamo Kalimagono Ikameopino Unu Watodawanomoma: Deda:na

8 Ebema: nale kebe tabo ka:kiyawautamo, me ebe tabono kawo magumunomola, a nanitabokobi midipi mabuma: ebako wade wokodawanomote bokolina. Iyo, a mabuma: Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: deda:na, ebe dawate Unu Duliynomolono Kawo Elawodawanomo Godokono tumudi apulo bokolina. ² Numa:la:, a Yu epono ewoni tetelo iba:te Godoko amamatema: sipigoeogeoona tama awokowiamida moto idi ebo adipatiya, ebema: ibi mabuma: Godotamo kalimagono inamabu ikameopiate woko ebolo osiyodilonamiya. Wiyasiya a mabuma: kalimagono ikameo woko dosiyodilona, ebe dawate me opo epate detiya ebako motolo kosiyodilona:, ao, ebene woko osiyodilo bai ebe aimano Kawodawate Unu Duliynomololo detiya, ebe nanitabo Amamateno Motono Talena Bainomola.

³ Nanitabola, me opolo Godotamo woko dopamo dosiyodilonamiya, Godote ebe kalimagono inamabu ikameopino ununomo watowatopi ibino woko gobebobamo alomonaki, iba:te epo mabuma: iyaiya dabi-ole inamabuno kalima ega:walo nilakapo inamabu epetapi ebetamo gito kikameonakoma:. Ebe mabuma: kalimagono ikameo woko a mabuma: dosiyodilona,

† 7:18-19 Yu Epo 9:9 †† 7:21 Yu Epo 5:6 ‡ 7:22 Yu Epo 8:6; 12:24 †† 7:25 Lom 8:34

†† 7:27 Yu Epo 5:3

modobola ebe Kawodawate wade tanalo idi atumu Godotamo na:kikameomene. ⁴Wiyasiya numa:la; a mabuma: Unu Duliyoumololo woko dosiyodilona, ebe dawate Unu Duliyoumolamo odoloa:no me opolo nokolinataleka: ebete Godotamo kalimagono ikameodawama: a:keda:na; mabu me opolo wokopi epetapiate eba ilukulinalo tete epetapi bilibilinomolo Godotamo nilakapo inamabu gito ikameonaka, Mosesete a Yu epono ewoni keba kunu ka:totomulateliale eba kunu. ⁵Ebema: piyate me opolo woko dosiyodilona, ebe dubuno woko ebe aimano Kawodawate Unu Duliyoumololo dosiyodilona ebe nanitabo wokono uli keba kunula:ka: eba kunula. Eba kunu Mosesete Godoko amamateno sipi-goeogoeo tama awokowiamida moto dadipatiya, ebe motote Godokono Unu Duliyoumololo da:ena ebe nanitabo motono ulima: atumu keda:na. Iyo, ebe mabuma: Mosesete ebe moto bulu opolo ete wagilimia:no, dopamo Godote ebe ma kunu aniya, "Nale naimano nanitabo motono uli a:ma: Sainai Ununomo Damelalo keba kunu kiyatumitima, modobola a:ma:le na amamanateneno moto eba etelo motono iyaiya tanalo eba kunu nosiyodiloliye." †

⁶Nanitabola, Ya:sute me opo ega:walo Godoko ibi tetenomolo eba utinalo, kebe oli nopo kiyatiyale ebe nopono elawote tagala nopono elawo nodolina, iyo, Godote ebene oli nopodo kebe iyaiya walubi tanalo nanitabokobi midipiatamo ikalaema: nanitabolo degiya ebe tanalo wadewadenonomola, wiyasiya tagala nopono walubi tanalote nanitabolo kitanamia:. Ebema: numa:la; eba kunu Godote ebene oli nopodo kebe kalimagono ikameo woko Ya:sutamo dikamiya, ebe wokono elawote atumu tagala nopono wokopino elawo na:kodoilina. ††⁷Iyo, nanitabola, epono kuba osiyodilole tanalo kegebolelaema: tagala nopono elawote modobolo nitaniyataleka; Godote walone tetelo nopo idi a:kiyatiana: ⁸Wiyasiya ebete ebene epono kuba osiyodilole tanalo eba ulamelo, ebene tagala nopono tanalo ibi walubilima: modoboa:noma: gelo tabo ma kunu kiyawaiya,

"Na Kawodawate gemo, naimano Isalaela epo ega:walo Yuda epo mabuma: tete tatalila na oli nopo kiyatimamo. ‡

⁹Iyo, na ibino ewoni Isipiti opone wagailite ibi wadenomamo demagataliyamo, ebe tetelo nale kebe nopo iba:tamo diyatiyamo, ebe nopono tabamo iba:te nanitabolo ka:tudila:iya; ebema: nale ibi gito miyapapaliyamo, ibi a:ka:tuwa: ibino ubilo iyaiya kowapata:lamena:ma:

Wiyasiya na me tetelo oli nopo diyatimo, me nopono elawote iyanomoma: keda:mene.

¹⁰Iyo, na Kawodawate gemo, tete netatali, na oli nopo naimano Isalaela epatamo ma kunu kiyatimamo, nale naimano iyaiya totomu taboma: ibi gito akanalemo,

ao, na wiyasiya ebe totomu tabo ibino woki mabuamo ega:walo ibino tepo magumunomamo kalomolae-mamo.

Ebema: me osiyodilo tanalodo iba:te na kapiya ibino Godoma: eba ka:na:minalo, nale atumu ibi naimano nani epoma: ebo keka:la:imamo.

¹¹Ebe tetelo ibi magumulo idite ebene tamedawa ma kunu akanamene, 'Modobola a:ma: Godoko a:imano Kawodawama: na:midiye.'

Ao, idawate mako tabo ebene namutudawatamo a:ka:kiyawaomene, mabu ibi magumulo kawokawopi ega:walo egegepi atumu, ibi bilibilinomate tepo magumuno woki wadekobi iyalo a:midiliya, iba:te na ibino Kawodawama: nanitabolo ka:midinina:!

¹²Ebema: me tanalo nanitabola, ebe tetelo nale ibino kuba osiyodilole tanalo egebolelamete nale walo a:kemalagidilolelaemo."

¹³Ebema: modobola la: me tanalo wadenomamo nemalagidilala: Godote oli nopono tanaloma: tabo eba kunu da:kiyawaiya, ebe tetelo ebete dopamo diyatiya ebe nopo tagaladopoma: giya, ebema: nanitabola, me opolo kebe inamabuate tagaladopoma: deda:onaka, tete tatalila ebe inamabuno wade tanalote olopoligonomo olopoligote gito kalatidioma:na:.

Tagala Nopono Tanalamo Godoko Amamate Tanalo

9 Numa:la; Godote dopamo kebe nopo kiyatiyale, ebe tagala nopono pukalate na:pola:namiya, epate ebe amamate moto etete ebe ebolo keba kunu nakamamatenakoma:na: ^{†12}Ebene epate ebe pukalamo ka:tudila:onama: Godoko amamateno sipi-goeogoeo tama awokowiamida moto ebo adipatiya, ebe moto gulo netewa tetete na:pola:nami. Ebene Godoko amamate: wokopiate motono dopo apulo ditanami ebe kaliku ubilido me motono dopo teta:mo ebo nopila:onakiya. Ebe dopo teteno mailo ebe Talena Baila, ebe magumulo alo kapiyate eba itanalo patapatate atumu na:kitanami, ebene ebe patapata unulo wokopiate talena bae Godotamo dikameonakiya ebe baete ebolo na:pola:nanakiya.

³Ebene moto gunomolo tete idite na:kitanami, ebe teteno mailo ebe Talena Bainomola, ega:walo ebe talena baino dopo apulo kaliku ubili idite na:kitanami, ebe talena bailo talena inamabunomate waminale magumulo wadenomamo ka:pola:nama: ^{††4}Ebema: ebe Talena Bainomolo me netewa inamabuate na:pola:nami, Godoko watidilono golodo patapata ega:walo ebete dopamo diyatiya ebe nopono golodo Talena Bokose. Ebene golodo patapatano tanalo ma kunula, elate ebe patapata unulo eba waelo modobodawanomote

† 8:5 Kol 2:17; Yu Epo 9:23; Maimi 25:40 †† 8:6 Yu Epo 7:22

‡ 8:8 Yel 31:31-34

†† 9:1 Maimi 26:1-30; 25:23-40 ††† 9:3 Maimi 26:31-33

Godoko watidilono wade nibo tuwae inamabu elamo ebo aminaolenaki. Ega:walo Godokono Talena Bokoseno tanalo ma kunula, ebe Bokose magumulo ebete kebe anoano inamabuamo aimano ewoniatamo ebene elawo dawokalimiya, me ebe netewa-kapiya inamabuate na:ka:pola:nami—ma:na mailagono bae golodo kalili, ega:walo A:lonikono tanaloma: ebene gaubune wuiate a:ka:tuwa: da:pemaimiya ebe gaubu, ega:walo Godote kebe nokola unamo ebene kawokawo Totomu Tabo dakuloliya ebe netewa nokolala.

^{†5} Ebene Godokono Talena Bokose unulo kelamota:na:ma:, wokopiate netewa iya ololonomo nopopi golodo inamabuamo osiyodilolete ebamo gito alomiya. Ebe nopopi ebe tamuagopila, ebene ibino tamu tupuguilamelo eba lamota:nalo iba:te ebe Talena Bokose ebo mula:namiya. Nanitabola, ebe Bokose ununo tete ebe talenanomola, mabu Godote ebolo eba okolinale epono kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo ebo egebolelamenaki.

Wiyasiya naimano tabo olowiopiala:, la: niyaniyata. Nale me sipi-goeogoeo tama awokowiamida motono tanalo epetapi bilibilinomoma: la: kiyatulametama: me tete wadenoma: kegea:.^{††}

⁶ Numa:la:, nale motono kapiyakapiya inamabuma: la: diyatulametama, ebe inamabu ebe wokopiate Godokono tabamo tudila:ote ebe amamatema: dalomiya ebe inamabula. Ebema: Godotamo kalimagono inamabu ikameopino tanalo ma kunula, iba:te egela bilibilinomolo me motono dopo tete magumamo opila:onakiya ibino iyaiya woko Godotamo kosiyodilolenama:.^{‡7} Wiyasiya wokopi magumulo ibino Unu Watodawanomo kapiyate modobola moto gunomolo ditanami ebe Talena Bainomo magumamo ka:nopegama:, iyo, ulama bilibilinomo magumulo kapiya tete idinomolo ebe a:ka:tuwa: wade gautu-goeonomono kalimago ebamo tonaki. Ebene ebe ega:walo ebene epo bilibilinomo, iba:te iyatawaoa:nomma: eba eda:olo ebe ulama kawonomolo kebe iyaiya kuba dosiyodilolenakiya, Godote ebe kuba bilibilinomo kegebolelaema: wokodawate kalima ebetamo ebo nikameonaki.^{‡‡8} Ebema: ebe dawano woko osiyodilo tanalodo Godokono Uliyanate a me tanalo niyatuname, dopamo Godoko amamateno sipi-goeogoeo tama awokowiamida motote da:enami, ebe tete geyageyanomolo epate Godokono Talena Bainomamo nopila:oma: gabote a:iyamidalo kitanamia:.

⁹ Ebema: numa:la:, tagala nopono Godoko amamateno iyaiya tanalo ebe ulima: eda:ona, iyo, tagala nopono tanalote me teteno oli nopono magumu atamo nakawokalimina. Ebe mabuma: a me tanalo iyatawala, dopamo tetelo epate Godoko amamatema:

† Buka ka:la:mioledawa, a:ma: ubi diyata:emene me tanalono iyaiya oi wadenomamo kiyatawaema:, modobola a:ma:le ma:na mailagono baeno tanaloma: Maimi 16:1-36 numiya, ega:walo a:ma:le A:lonikono gaubuno tanaloma: Nabas Ka:la:miole 17:1-11 numiya, ega:walo Godote netewa nokola unamo ebene kawokawo Totomu Tabo dakuloliya ebe tanaloma: a:ma:le Maimi 34:1-28 na:kumiya. †† 9:5 Maimi 25:18-22 ‡ 9:6 Nabas 18:2-6 †† 9:7 Kalima 16:2-34

ebetamo iyaiya dabiote inamabuno kalima ega:walo nilakapo inamabu epetapi dikameonakiya iba:te ebe tanalodo ka:modobonamia: ibino tepo magumuno woki tuputupunomoma: ka:midilima:.^{‡‡10} Iyo, nanitabola, a Yu epagodolo dopamo da:pola:namiya ebe Godoko amamateno pukalate nao inamabuno tanalo, ega:walo obo nio tanalo, ega:walo ape ukulale tanalo, ebe iyaiya unu tamano tanaloma: epo iyatulamenakiya. Wiyasiya numa:la:, tagala nopono pukalate tepo magumuno woki tuputupuilaema: epo kiyatulamiya:, ebema: Godote ubi ebo iyatiya ebe pukalate ebene oli nopo iyati teta:mo pola:nate ebo kolopoligoma:.

Kelisokono Kalimate A Mabuma: Woko Modobonomo- lo Dosiyodilona

¹¹ Ebema: kalakala kawonomola, mabu Kelisote Godokono oli nopo iyati tanalodo piya, ebene ebe Godotamo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: eba eda:nalo, Godokono wadewade walubi tanalate ebegodone atamo pemaimionaka. Iyo, ebete a mabuma: kebe oli motolo woko dosiyodilona, ebe motote me opolo a:ena:no ebe Unu Duliynomololo da:ena ebe Godoko Amamateno Motola, ebema: ebe motono wade tanalote aimano ewoniate dopamo detiya ebe motono wade tanalo nanitabolo nodolina.

¹² Ebene Kelisote kapiya tetenomolo ebe motono kaliku ubilido Talena Bainomamo da:nopegiya, ebete a mabuma: gautu-goeogoeo ega:walo kau-goeogoeono kalima Godotamo ka:nikameiya: Ao, ebete ebe tetelo ebene kalimanomo nikamiya ebete aimano igilo uwomua: tetelo ka:mula:leamenama:.

¹³ Nanitabola, dopamo tetelo piyate Godokono motolo woko dosiyodilonamiya, iba:te gautu-goeogoeo ega:walo kau-goeogoeono kalima Godotamo eba ikameolo kalima epetapi ebe amamatepi unamo ebo anamogamidaolenakiya, ega:walo iba:te atumu kebe kau-goeogoeo egege Godotamo ikameoma: elamo demadolamenakiya, ebe kau-goeogoeono wibu obago kapiyailamete epo unamo walo gito kanamogamidaolenakiya. Iyo, me gabodo wokopiate epono unu tamano iyaiya modoboa: tanalo iba:godone iyabaiamo ebo wagaililamenakiya, Godote iba:tamo talena iyatila:amea:no ebe amamatema: ka:pelaema:.^{‡‡14} Ebema: numa:la:, ibino osiyodilole tanalate unu tamano iyaiya tanalo kapiya wadekobi midilinakiya, wiyasiya Ya:sute ebene kalimamo dosiyodiliya ebe tanalono elawo beda: kawonomola:ka:! Iyo, ebene kalimate aimano tepo magumuno iyaiya modoboa: tanalo ka:tuputupuilaemene, ebema: ale woki walo a:kiyati:ma: aimano iyaiya osiyodilole tanalodo aimano unu tama kapiya ka:modoboilaema: Nanitabola, unu tama wadekobi midi tanalodo lumagite nanitabo igilo a:ke-laemene, iyo, ebete Godoko amamatema: nanitabo gabo a:kuimene.^{‡‡‡}

‡‡ 9:9 Yu Epo 10:1-2 ‡‡‡ 9:13 Kalima 16:15-16; Yu Epo 10:4; Nabas 19:9,17-19 ‡‡‡ 9:14 1Pit 1:18-19

¹⁵ Ebema: kawo tanalo ebe ma kunula, Kelisote Godokono oli nopote atamo pemaigama: gabo osiyodiliya, mabu ebete ebenu ubi ma kunu iyatiya, Godote kebe epo ebenu epoma: eda:onama: deka:la:mioliya, iba:te ibino uwomua: teteno wade wiya ebegodone kuwatema:, ebete dopamo nani tabonomo keba kunu kegiyale eba kunu. Iyo, Kelisoko ubila piyate tagala nopono tetelo kuba tanalo dosiyodilolenakiya, ebete ebe epo ebenu kalimamo wiyakobi midilite kuba osiyodilole tanalono elawo magumune kowagailimene.

¹⁶ Ega:walo me tanalo idila. Me opolo epetapino osiyodilo tanalo ma kunula, inamabu bilibila:go dubute a:ea:no dopamo ebete ebenu gudino tanaloma: nopo kiyatimene, iba:te ebenu a:e tetelo ebenu inamabu bilibili keba kunu na:kuwatema:na:. Ebema: ebenu a:e tetete ebetamo nanitabolo da:pemene, ebenu guda:te ebe nopo iyati tanalolo nabiwigodone wadewade tanalo ebo kuwatema:na:. ¹⁷ Wiyasiya nanitabola, ebe inamabu bilibila:godawate a:ea:no, ebete diyatiya ebe nopodo gudu idite inamabu kapiya idi gito a:ke-laemene, iyo, ebete igilolo eba okolitalo ebe nopono elawote a:kitanamene wiyasiya ebe dubuno a:e tanalo kapiyado kodakodama: keda:mene.

¹⁸ Ebema: Godote atumu eba kunu kosiyodiliya, ebenu epatamo dopo nopo diyatiya ebenu wokodawa Mosesete dabi inamabu idi danakapumiya, ebe tetenomolo ebe nopono elawote ebe inamabuno a:e tanalodo ebo wagilimiya. ¹⁹ Iyo, ebe tetelo Mosesete Godokono ubi tanalomo tuduwatate, dopamo ebenu Totomu Tabono iyaiya tanalo bilibilinomo epo ebo analiya. Ebene ebe tanalo dolopoligiyi, ebete kaugeogoeo epetapi anakapulamete ibino kalima obago kapiyailamete, Godokono Totomu Tabo Buka unamo ega:walo epo unamo gito anamogamidaoliya, ebe tanalo ebete oli katomo idino paago ega:walo sipigoeo tamano kalimakalima ipago osiyodiliya, Godote ebe keba kunu ka:totomutiyale eba kunu. ²⁰ Ebene Mosesete ebe tanalo eba osiyodilole epo ma kunu analiya, "Godote ebenu nopo la:tamo diyati, me kalimate ebe nopo kodakodaimi, ebema: la:le ebe nopono tabono tanalo bilibilinomamo na:tudila:onakiyala:."

²¹ Ebe tetelo ebete kalima epetapi Godoko amamateno sipi-goeogoeo tama awokowiamida moto guamo eba anamogamidaolelo, kebe talena inamabu ebolo da:pola:namiya ebe inamabu bilibilinomo unamo ebete atumu ebo kanamogamidaoliya. ²² Ebema: numa:la:, Godote dopamo kebe Totomu Tabo epatamo dikalamiya, ebe Totomu Tabote a niyatuamena, kalima anamogamidaole tanalo kapiyado me opono inamabu magumulo epetapi bilibilinomate talenama: keda:oma:na:, ega:walo dabi inamabu idino kalimate ka:ka:liyaoa:no Godote epono kuba osiyodilole tanalo a:kebolelaemene. †

²³ Ebema: nanitabola, Godoko amamateno motolo dopamo da:pola:namiya ebe inamabu ebe Unu Duliyyomololo da:pola:na ebe nanitabo amamate inam-

abuno uli keba kunula:ka: eba kunula. Iyo, me opo inamabuno tanaloma: ibino talenate dabirole inamabuno kalimano tanalodo keba kunu kawokalaiye, eba kunu Unu Duliyyomololo da:pola:na ebe inamabuno talenate atumu kalimano tanalodo kawokalaoma:na:. Wiyasiya kapiya tanalote iyama: eda:na, Unu Duliyyomolono talenate kawokalama: me opono dabirole inamabuno kalimate ka:modobona:, iyo, Unu Duliyyomolono inamabuate Unu Duliyyomolono wade kalimanomo kapiyado talenama: keda:oma:na:. ²⁴ Ebe mabuma: me opolo da:enami Kelisote ebe Godoko amamateno motono Talena Baiamo ka:nopegiya:, ao, ebete iyatawiya me opolo da:ena ebe moto ebe Unu Duliyyomolono nanitabo amamate motono ulima: eda:na. Ebema: kalakala kawonomola, ebete a mabuma: Unu Duliyyomolamo a:nopegiya, iyo, me tetelo ebete Godokono ololo apulo uwomua: tetelo ebolo bokolinamene.

²⁵ Ega:walo me tanalo idila, Kelisote Unu Duliyyomololo eba okolinalo ebete ebenu kalima Godotamo iyaiya tete epetapilo walo a:kikamenakomene. Iyo, kebe epate me opolo kalimagono ikameo woko dosiyodilonakiya ebe wokopi keba kunula:ka: ebe eba kunua:, mabu dopamo ebe wokopi magumulo ibino Watodawate a:ka:tuwa: ulama bilibilinomolo kapiya tetenomolo Talena Bainomamo eba nopegalo dabirole inamabuno kalima Godotamo ebo nikameonaki.

²⁶ Ebema: nanitabola, Kelisote eba kunu me opo woko dubuma: nediyataleka:, ebete me opo osiyodilo mabune wagilimite me teta:mo pemaiga tete epetapi bilibilinomolo a:e temeteme magumudo ebenu kalima Godotamo bikameonanakona:. Wiyasiya ebenu tanalo eba kunua:. Ao, me opono uwomu tete tatalima: eba eda:nalo, ebete kapiya tetenomolo pemaigate ebe a:ka:tuwa: ebenu ape kalimagono nilakapo inamabuma: ebo midiya, ebete ebenu a:e temeteme magumudo a bilibilinomono kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo nanitabolo kowataeaema: †

²⁷ Nanitabola, me opo epo bilibilinomono tanalo ma kunula, lumagi idite kapiya tetenomolo a:ete, Godote modobo wiya ebetamo kikaema: ebenu iyaiya osiyodilole tanalo ebo kanagilamelemene. ²⁸ Ebema: numa:la:, Kelisoko ebe atumu, kapiya tetenomolo ebe a:ka:tuwa: ebenu ape kalimagono nilakapo inamabuma: da:midiya, epo epetapi bilibilinomono kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo alomonomo ebo alomolamiya. Ebe mabuma: ebete walo da:ka:pemene, ebe tetelo ebete epetapino kuba osiyodilole tanalo egebolelaema: walo a:ka:pa:emene, ao, ebe tetelo piyate ebenu pe tanaloma: olowiolo demakopelena, ebete ebe epono igilo nanitabolo mula:lelamete uwomua: tetelo iba:go bokolinamene.

Kelisokono Kalimate Aimano Kuba Osiyodilole Mabuma: Kapiya Tetenomolo Deka:ka:liya

10 Numa:la:, Godote a Yu epono ewoniatamo dikalamiya ebe Totomu Tabono tanalate kebe

† 9:19 Maimi 24:6-8 †† 9:21 Kalima 8:15,19 † 9:22 Kalima 17:11

†† 9:23 Yu Epo 8:5; 10:1 †† 9:26 Yu Epo 10:10

iyaiya tanalo kawokalilamiyale, ebe tanalo ebe Unu Duliynomololo da:pola:na ebe wadewade tanalono uli keba kunula:ka: eba kunula, iyo, walone tetelo ale ebe nanitabo igilono iyaiya tanalo Godogodone ka:nuwa-temalema:. Ebema: nanitabola, dopamo tetelo wokopiate ulama epetapi bilibilinomolo kalimagono inamabu Godotamo walo ikameonakiya, walo ikameonakiya, eba kunu wagenamiya, wiyasiya ebe kalimagono ikameo tanalate ka:modobonamia: Godoko amamatema: da:pelamenakiya ebe epono tepo magumuno woki ka:tuputupuilaema:. ² Iyo, dopamo tetelo ibino Godotamo kalimagono ikameo tanalate ibino iyaiya kuba osiyodilole tanalo nanitabolo negebolelamiyataleka:, iba:te ibino tepo magumulo kuba itana: tanalo eba iyatawanalo tete idilo kalimagono inamabu ebetamo walo a:kikameiyana:. ³ Wiyasiya ibino osiyodilo tanalo eba kunua: Ulama epetapi bilibilinomate eba petolamelo, iba:te Godotamo kalimagono inamabu ikameo tanalodo ibino tepo magumulo ebo iyatawaonakiya, ibi kuba osiyodilolepi-⁴ la, ⁴ mabu me tanalo nanitabola, kau-goeogoeo ega:walo gautu-goeogoeono kalimate ka:modobona: epono kuba osiyodilole tanalo egebolelamete ibino tepo magumune iyabaiamo nanitabonomolo kowatalaema:.[†]

⁵ Me mabuma: Kelisote me opamo pea:no wiyasiya ebene pe tete tatalima: eba eda:lo, ebete Godotamo ma kunu giya,

"Inamabuno kalima ega:walo nilakapo inamabu epetapi epagodone uwatema:

a:ma: a:imano ubi nanitabolo kiyata:wena;
ebe mabuma: a:ma:le naimano ape natamo ikanamiyata,

nale ibi mabuma: naimano ape kalimagono nilakapo inamabuma: midite a:ma:tamo kikametama:.^{††}

⁶ Nanitabola, epate dabiolo inamabu elamo madolamete a:ma:tamo dikameotanaka,
ebe ikameo tanalate a:ma: kalakalakobi ka:miditana;

iyo, ibino iyaiya kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo kowatalaema:

a:ma: kalimagono inamabu iba:godone uwatema: ubia:nola.

⁷ Ebema: nale ebe tanalo eba iyatawalo negemo,
'Na mela, a:imano ubi tanalo nanitabolo kosiyodiloma:

iyo, a:ma:le a:imano Totomu Tabono Bukalo nale kebe tanalo kosiyodiloma: dawokalimina,
na ebe tanalo nanitabonomolo kosiyodilomamo."[‡]

⁸ Ebema: nanitabola, me tabo kiyawao magumulo Kelisote dopamo negiya, "Godo, epono kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo kowatalama:ema:, a:ma:le iyaiya inamabuno kalima ega:walo nilakapo inamabu epetapi ega:walo dabiolo inamabu epetapi elamo demadolamenaka, ebe inamabu iba:godone uwatema: a:ma: ubia:nola, iyo, iba:te ebe iyaiya ikameo tanalodo a:ma: kalakalakobi ka:miditana:." Iyo, nanitabola,

epate ebako inamabu Godotamo ikameoma: ebene Totomu Tabote ibi na:totomulatelena, wiyasiya Kelisote Godokono tepo magumuno nanitabo tanalo eba iyatawalo, ebete ebe inamabu uwatema: ubia:noma: ebema: giya. ⁹ Ega:walo ebete me tabo idi moga:melo na:kegiya, "Na mela, na a:imano ubi tanalo nanitabonomolo kosiyodilomamo." Ebema: kalakala kawonomola, Godote dopamo kebe nopo kiyatiyale, Kelisote ebene kalimagono ikameo tanalodo ebe tagala nopo kalimagono ikameo tanalo iyabaiamo eba iyatilo oli nopo idi ebo kodakodaimiya. ¹⁰ Iyo, Ya:su Kelisote Godokono ubi tanalomo eba tuduwatalo ebene ape kapiya tetenomolo kalimagono nilakapo inamabuma: midite ebetamo dikamiya, ebete ebe tanalodo a nanitabokobi midipi bilibilinomono kuba osiyodilole tanalo egeboleamete a ebene wade-talenapima: ebo midiya.[‡]

¹¹ Nanitabola, dopamo tetelo Godotamo kalimagono ikameopi magumulo ibi bilibilinomate egela bilibilinomolo ibino woko eba osiyodilonalo, tete epetapi bilibilinomolo atu kalimagono inamabu ebetamo ebo ikameonakiya, mabu ebe kalimagono ikameo tanalate modoboa: epono kuba osiyodilole tanalo egebolelamete ibino tepo magumune iyabaiamo nanitabonomolo kowatalaema:.^{‡‡} ¹² Wiyasiya kalakala kawonomola, Kelisokono tanalo iyanomola. Ebete epo bilibilinomono kuba osiyodilole mabuma: ebene ape kapiya kalimagono nilakapo inamabuma: midite Godotamo ebo ikamiya, ebema: uwomua: tetelo iba:godolo kuba idite walo a:kitanamene. Nanitabola, ebe woko dopoliya ebete tote Godokono tumudi apuamo nokolite, ¹³ ebene ebete ebolo ebene Kawo Elawodawano tetete awokalama: makopelena, iyo, ebe tetelo eba:go da:gowelaona Godote ibi ebene agowa puti baima: nanitabolo ka:midilimene.^{‡‡‡} ¹⁴ Ebe mabuma: Kelisote ebene ape kapiya tetenomolo kalimagono nilakapo inamabuma: da:midiya, ebe gabodo ebete kebe epono kuba osiyodilole tanalo kegebolelamiyale ebete ibi Godokono talenapima: ebo midiliya, iba:te uwomua: tetelo eba kunu tuputupupinomoma: keda:onama:.

¹⁵ Ebene Godokono Uliyanate ebene Buka tabono tanalomo Kelisokono wade osiyodilo tanalo atumu kawokalimina, iyo, ebene dopo tabote ma kunu itana,

¹⁶ "Na Kawodawate negemo, tete tatalila,
na oli nopo naimano epatamo ma kunu kiyatimamo,
nale naimano iyaiya totomu taboma: ibi gito akanalemo,

ao, na wiyasiya ebe totomu tabo ibino tepo magumunomamo

ega:walo ibino woki mabuamo kalomolaemamo."^{‡‡‡}

¹⁷ Ebene ebete tabo moga:melo walo na:kegena,
"Uwomua: tetelo nale ibino egege ega:walo kawokawo kuba osiyodilole tanalo walo a:kemalagidilolenamo."

¹⁸ Ebema: nanitabola, Godote epono kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo eba kunu egebolelamete

† 10:4 Yu Epo 9:13 †† 10:5 Oale 40:6-8

‡ 10:10 Yu Epo 9:12 †† 10:11 Maimi 29:38 †† 10:13 Oale 110:1 ††† 10:16 Yel 31:33; Yu Epo 8:10 ††† 10:17 Yel 31:34

da:dodolomatililaemene, ebe tetelo epono kuba pola:lamena:no iba:te ebetamo kalimagono inamabu walo a:kikameonama:na:

Ya:sute Gabo Osiyodiliya Nanitabokobi Midipiate Godoko Niyakabonomamo Ka:pelaema:

¹⁹ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, ale Godoko amamatema: Ya:sukono kalima ka:ka:liya tanalodo ebena Talenanomo Baiamo tolea:no ka:nopila:omalema:. ^{†20} Nanitabola, ebete a:e magumulo ebena ape Godotamo dikamiya, ebete Talena Bainomo kaliku ubili ebo a:iyamidiya ale ebamo ka:nopila:oma:, mabu ebena ikame tanalodo ebena ape ebe kaliku ubili keba kunula:ka: eba kunu ediya, iyo, ebete kebe oli gabo atamo dosiyodiliya, ebe gabo ebe uwomua: teteno igilo gabola. ^{††21} Ebema: kalakala kawonomola, Unu Duliyomololo da:ena ebe Godoko Amamate Motolo Ya:sute ebetamo a mabuma: kalimagono ikameopino Unu Watodawanomoma: eda:na, ebene piyate ebe motolo Godoko damamate:na ebe ebe epo bilibilinomono ulamedawala.

²² Ebe mabuma: modobola aimano tepo magumulo woki bilibili tanalote itana:no, ale woki bilibilia:noma: eba eda:onaloma aimano nanitabokobi midi tanalodo Godoko niyakabonomamo ka:nemaimiomalema:. Nanitabola, Kelisote dopamo aimano tepo magumamo ebena kalima danamogamidaoliya, ebema: me tetelo aimano tepo magumuno wokite kuba osiyodilolepima: keka:mina:, ega:walo ale me tanalo idi iyatawala, ale aimano apeno daleyana tanalo atumu ka:kukulaleaema: obamo iyalo a:niwitiyama:. ^{‡23} Ega:walo ale kebe wade wiya Godogodone laema: olowiolo demakopelena:na:, modobola ale ebe wade tanaloma: nani tabo epatamo eba kiyawaonaloma ebe wade woki uwomu teta:mo kodakodalo batila:nama:, mabu nanitabola, Godote a mabuma: kebe tanalo osiyodiloma: nanitabolo degiya, a iyatawala ebete ebe tanalo nanitabonomolo kosiyodilomene. ²⁴ Ega:walo modobola a magumulo idite idino tanalo malagidilolo bowalubiuinakoma:, ale epetapiatamo wadewade tanalo eba osiyodilolelo Godokono nilakapo tanalo ebo kawokaliminama:. ²⁵ Ega:walo nanitabokobi midipi epetapiate me tetelo keba kunu kowagelene, ma kunu iba:te sosi epo epetapiago aladabuti tanalo iyalo datepiya, modoboa: ale ibi ibamilatelema:. Ale wiyasiya Kawodawano Kawo Egelate pe tatalima: eda: tanalo eba iyatawaonaloma, modobola aimano nanitabokobi midi mabuma: eba aladabutionaloma idite idi iyaiya walubi tabono tanalamo ba:kodakodaimiuinakoma:. [‡]

Godote Nanitabokobi Midia:pino Tanalo Nanitabonomolo Kanagilamelelaemene

²⁶ Nanitabola, ale Godokono tabono iyaiya nanitabolo tanalo aimano tepo magumulo uwatete, ebene ale ku-

ba osiyodilole tanalo miyapa:no aimano ubilo gito dosiyodilolenakoma:, ebako kuba osiyodilole tanalo kegeboleaema: Godotamo kalimagono ikameo tanalote kitana:. ^{‡27} Ebe mabuma: ebako epate kawo tole magumulo me kapiya tanalo niyatawaoma:na:, Godote kebe Egelate epono tanalo danagilamelelaemene ebe Egelate nanitabolo ka:pemene, iyo, ebe tetelo piyate eba:go da:gowelaona ebete ibi ebena elawo elanomamo ka:kubailaemene. ^{‡‡}

²⁸ La: iyatawalata, Godote dopamo Mosesedo kebe Totomu Tabo epatamo dikalamiya, ebe tetelo idawate ebe tabamo tuduwatama: ubia:noma: eba eda:nalo, netewa o netewa-kapiyapiate ebena tuduwata: okoli tanalo uimite ebe tanalo kapimiya watowatopiatamo dapawokalimiya, epate ebe lawete nilakapo ebetamo awokalimia:no gito anakapumiya, iyo, Godokono epate ebe tanalo kosiyodiloma: ebete ibi analiya. ^{‡‡29} Ebema: la:imano woki keba kunula:ka:? A tetelo Godokono Gudute atamo a:piya, ebema: kebe lumagite ebetamo tuduwatama: ubia:noma: deda:na, Godote ebetamo kuba wiya dikaemene beda: kawonomola:ka:! Eiyana, Ya:sukono kalimate Godokono oli nopo eba kodakodaiminaloma, ebe modobola ebe lumagino kuba iyabaiamo kowataema:! Wiyasiya ebe lumagite ebe wade kalima dologala inamabuma: eba genalo, kebe Walubidawate ebetamo nilakapo awokalima: dowagelenako ebete ebe Wade-talena Uliyana malogonako. ^{§30} Nanitabola, ale aimano Kawodawano tanalo iyatawala, ebete dopamo me tabo nanitabolo egiya, "Piyate natamo kuba tanalo dosiyodilolenaka, nale naimano elawo magumulo iba:tamo modobo wiya kikalaemamo," ega:walo ebena tabo moga:melo walo na:kegiya, "Na Kawodawate naimano epono tanalo kanagilamelelaemamo." ^{§†31} Eiyana, Elawodawa Godote uwomua: tetelo digilonamene, ebete lumagi idi ebena kuba wiya ikaema: delaemene, ebena tole tanalo beda: kawonomola:ka:!

³² Ebema: dopamo Godokono alote la: eba pukuilamenalo la: keba kunu kilukuliawenaima, modobola la: ebe tanalo wadenomamo walo na:kemalagidilala:, iyo, la:le la:imano nanitabokobi midi mabuma: kawokawo temeteme eba iyatawaonaloma la: wiyasiya kodakodalo lamota:onaimata. ³³ Ebene tete epetapilo nanitabokobi midia:piate la: eba malogolelo temeteme epetapi gito ikalamenakiyata, ega:walo tete epetapilo iba:te nanitabokobi midipi epetapi namutupiatamo eba kunu eba wagenaloma, la: wiyasiya tolea:no ebe ekakialoma ebo lamota:onaimata. ³⁴ Ebema: kuba osiyodilolepi epetapiate la:imano nanitabokobi midi mabuma: la: epetapi la:imano namutupiago idoko motamo gito diyaleketiyala, la: ebolo temeteme epetapi kapimiya iyatawaonakimata, ebene iba:te la:imano motono inamabu elawamo duwatelametiya, la: wiyasiya Godokono kalakala ebo lawiyamata. Iyo, ebe tetelo la: iyatawaiyamata, Godogodolo uwomua: tetelo la: mabuma: da:pola:lametanamene, ebe inamabuno

† 10:19 Yu Epo 4:16 †† 10:20 Ma:t 27:51 ‡ 10:22 Kalima 8:30; Isi 36:25; Epe 5:26 †† 10:25 Yu Epo 3:13

‡‡ 10:26 Yu Epo 6:4-8 ‡‡‡ 10:27 Ais 26:11 ‡‡‡ 10:28 Totomu 17:6; 19:15 § 10:29 Maimi 24:8 §† 10:30 Totomu 32:25-36

wade tanalote la:godolo dalatidiya ebe inamabuno wade tanalo nanitabolo nodoilina. †

³⁵ Ebema: la:le ibi tolelamea:no keba kunu kilukuli-awenama, modoboa: ebe tanalote la:godolo alatidi-ma:, mabu Godote la:imano nanitabokobi midi mabu-ma: wade wiyanomo la:tamo kikalaema:ta. ³⁶ Iyo, modobola la: me tetelo la:imano temeteme magumulo kodakodalo walo na:kelamota:onala:, mabu Godote la:ta-mo ikalaema: nani tabonomo dopamo keba kunu kegiyale, la: eba kunu ebene ubi tanalomo tudila:o tanalodo wade wiya kuwatemamota. ³⁷ Nanitabola, Godokono Bukalo tabo idi ma kunu gena,

“Kebe Kawodawate da:pena,
tete tatalila ebe nanitabolo ka:pemaigamene,
iyo, ebete ebene wade tetenomolo ka:pemene. ††

³⁸ Ebema: epo magumulo
potele naimano tuputupudawama: deda:na,
ebete na nanitabokobi midini tanalodo
nanitabo igilo kelaemene,
wiyasiya kebe dawate nanitabokobi midi tanalome dolobigamene,

ebe mabuma: naimano kalakalate ebetamo a:ki-tanamene.”

³⁹ Wiyasiya kalakala kawonomola, piyate Godoko nanitabokobi midi tanalome olobila:oa:no ibino igilo mula: tanalo kodakodalo datila:na, a ebe epola, iyo, Godokono nanitabo igilote agodolo akalatidimene.

Godoko Nanitabokobi Midi Tanalo Ebe Kawo Tanalomola

11 A Godoko nanitabokobi da:midinama:, ebe tete-lo aimano tepo magumulo ma kunu malagidilonama:, ale kebe wade wiya laema: olowiolo dilukulionama: ebe tanalote atamo nanitabolo ka:pemene, iyo, a iyatawanomola ale kebe wadewade tanalo aimano balidinomamo ulamea:no ebe tanalote nanitabolo ba:pola:na. ⁴² Numa:la:, a Yu epono ewonino tetelo piyate nanitabokobi midi magumulo dilukulionamiya, Godote ibino nanitabokobi midi tanaloma: iba:tamo nekalakalanami.

³ Ebene a aimano nanitabokobi midi tanalodo niy-atawaonama:, Godote ebene Unu Duliymolo ega:walo me opo kawonomo ebene tabo kiyawao tanalomo osiyodiloliya, iyo, ale aimano balidinomamo dulame-nama: ebe inamabu bilibilinomo ebete inamabu ida:mo kosiyodiloliya: ††

A:ibolokono Nanitabokobi Midi Tanalo

⁴ Mabu A:ibolote Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: ebete kalimagono inamabu Godotamo modobolo ikamiya, iyo, ebete nanitabokobi midi tanalodo dikamiya ebe inamabuno wade tanalote Ka:inikono ikame tanalome wade tanalo ebo odoliya. Nanitabola, Godote A:ibolokono ikame tanaloma: eba kalakalalo ebe tuputupudawama: giya, ebema: ebene igilote me

opolome dolopoligiya, wiyasiya uwomua: tetelo ebene nanitabokobi midi tanalome osiyodilome tanalote me opo epatamo gena. ††

Inokokono Nanitabokobi Midi Tanalo

⁵ Mabu Inokote Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: a:e tanalote ebetamo maiga:no, Godote wiyasiya ebe Unu Duliymolamo gito da:pelawa:digiya, ebe tetelo ebene epate ebene ape nipo wadiya. Iyo, Godokono Bukate a niyatuaemena, Godote Inokoko pelawea:no dopamo ebete ebene nanitabokobi midi tanaloma: ebetamo nekalakalanami. ††⁶ Ebema: numa:la:, me opo epo magumulo potele Godoko nanitabokobi midia:no, ebe lumagite ebe kalakalakobi midima: modoboa:, mabu potele Godoko niyakabamo pema: dowagelena, ebete ebene nanitabokobi midi tanalodo ma kunu niyatawamene, Godote nanitabolo bokolina ega:walo potele ebe uima: ubi diyatina, ebe lumagite ebegodone wade wiya nanitabolo kelaemene.

Nowakono Nanitabokobi Midi Tanalo

⁷ Mabu Nowate Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: Godote ebe walome teteno olalati tanalote maigama: daniya, ebete ebene tabamo tuduwatalo kawo penome ebo osiyodiliya, ebe ega:walo ebene moto epono igilo ka:mula:lalaema:. Iyo, kebe olalati tanalote me opamo demaimioma:na:, Nowate ebe tanalo ebene balidinomamo ulamea:no, Godoko nanitabokobi eba midilo ebete ebe tanalodo opo epono kuba ilukuli tanalo dawokalimiya, Godote wiyasiya ebe tuputupudawama: ka:miya. †††

A:ibalayamako Ega:walo Selako Ibino Nanitabokobi Midi Tanalo

⁸ Mabu A:ibalayamate Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: Godote ebe ebene nabiwino opo atepate oli opo ida:mo toma: daniya, ebe opote kebolo ditana A:ibalayamate iyatawa:noma: eba eda:lo ebe tabamo gito tuduwatiya. Ebema: Godote ebe opo ebetamo ikaema: nanitabolo degiya, ⁵⁹ A:ibalayamate ebe tanalo nanitabokobi midite ebe oli opamo tote, ebene ebete tete geyageyanomolo kapeladawama: eba neda:nalo ebene epago sipi-goeogoeono tama awokowiamidaole motolo nokolinami. Ebema: nanitabola, A:ibalayamakono walogabo apune ebene gudu Aisa:keko ega:walo ebene ewono gudu Ya:ikoboko, iba:te ebe atu opolo ibino epago sipi-goeogoeono tama awokowiamidaole motolo kilukulionamiya, mabu Godote ebe opo iba:tamo atumu nanitabolo ikalaema: iyalo egiya. ^{5†10} Ebene A:ibalayamate me opolo depata:nami ebene okoli duliymolo nanitabolo kowadinamia:, mabu ebete nanitabokobi midi tanalodo ma kunu malagidilonami, walome tetelo

†† 11:4 W Mabu 4:3-10 ††† 11:5 W Mabu 5:21-24 ††† 11:7 W Mabu 6:13-22; 7:1 § 11:8 W Mabu 12:1-5 §† 11:9 W Mabu 35:12

† 10:34 Ma:t 6:20; 19:29 †† 10:37 A:ba 2:3-4 † 11:1 2Kol 5:7
†† 11:3 W Mabu 1:1; Oale 33:6; Yon 1:3

ebete Godokono Unu Duliynomolo ka:nuimene. Nanitabola, Godote ebe Duliynomolono osiyodilo nopo keba kunu kiyatiyale, ebete eba kunu eba osiyodilolo ebe Duliynomolono kodakoda kalanomo ebo ga:dimiya ebe kalate uwomua: tetelo kitanama:.

¹¹ Mabú Selate Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: ebene abele tetenomolo ebe gudía:noma: eba eda:nalo, Godote ebetamo elawo ikamiya ebene awi A:ibalayamatamo gudu kalaima:. Iyo, Godote iba:tamo gudu ikalaema: dopamo nanitabolo degiya, A:ibalayamate ebe tabo nanitabokobi midite, ¹¹² ebene ebete a:e tatalinomoma: eba eda:lo ebene gudute Selagodone ebo awokaliya. Nanitabola, ebe gudugodone ebene walone guda:te bilibilinomoma: eda:iya, tobolo ununo maweke keba kunula:ka: ega:walo kewa: kolomo balano wiyo keba kunula:ka:, eba kunu lumagi idite ibi ka:la:miolema: modoboa: .^{††}

Nanitabokobi Midipino Wadewade Tanalate Unu Duliynomololo Da:pola:lamena Ebe Tanalo

¹³ Ebema: numa:la:, nale kebe epono tanalo la:tamo kawokalilaemo, iba:te nanitabokobi midi magumulo eba ilukulinalo, Godote iba:tamo kebe wadewade tanalo kikalamotolema: nanitabolo degiya, iba:te ebe tanalo me opolo uwatea:no gito a:elaiya, iyo, iba:te mulune putitamate ebe wadewade tanalo Unu Duliynomololo ibi mabuma: pola:nalo ebo nulamenamiya. Nanitabola, iba:te niyatawaonamiya, ebe Unu Duliynomolote ibino nanitabo opoma: deda:na, ebema: iba:te me opo duliynomololo eba ilukulinalo ibi a:ka:tuwa: ibi kapelapima: gelanakiya. ¹⁴ Ebema: numa:la:, piyate me opolo ibi a:ka:tuwa: ibi kapelapima: degelana, ebe epate ibino tanalo ma kunu awokalimina, iba:te oli opo idinomo laema: olowiolo ilukuliona, iyo, iba:te ebe opo duima:na: ibino oponomoma: ebo keda:mene. ¹⁵ Ebe mabuma: piyate nanitabokobi midi magumulo dopamo dilukulionamiya, ibino ewoniate kebe opolo kawokalaiye iba:te ebe opo atepate walo kemalagidilonamia:. Nanitabola, iba:te ebe opamo olowamioma: ubi niyatiyataleka:, ebe tanalo osiyodiloma: gabo iba:tamo balagiliyana:, wiyasiya ibi ubia:nola. ¹⁶ Ao, iba:te wiyasiya Godokono Unu Duliynomolo wade duliynomolonomoma: eba gelanalo, ebamo nemaimioma: kawonomamo malagidilonamiya, ebe mabuma: Godoko ilipokobi kolowina: iba:te ebe ibino nani Godoma: ka:minama:, iyo, ibi mabuma: ebete ebe Unu Duliynomolo iyalo osiyodilolamiya.

A:ibalayamako Ega:walo Yu Epono Ewoni Nabi Epetapino Nanitabokobi Midi Tanalo

¹⁷ Mabú A:ibalayamate Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: ebete ebene gudu Aisa:keko ebetamo ikaema: ka:wokolomiya:. Numa:la:, dopamo Godote A:ibalayamatamo me tabo nanitabolo egiya, “Me gudu Aisa:kegodone a:imano walone gudi bilibilinomate ke-

† 11:11 W Mabú 18:11-14; 21:2; Lom 4:19 †† 11:12 W Mabú 15:5; 22:17 † 11:13 W Mabú 23:4; Oale 39:12; 1Pit 2:11

maimioma:na:” Wiyasiya Godote A:ibalayamakono nanitabokobi midi tanalo kuima:, ebete Aisa:keko kalimagono nilakapo inamabuma: midite ebetamo ikaema: daniya, ebe tetelo A:ibalayamate ebene tabamo tuduwatama: ebo olosiyodiliya, ¹¹⁹ mabú ebete ebene tepo magumulo ma kunu malagidiliya, Godoko modobola Aisa:keko a:e magumune igilamo walo kakadipatema:. Ebema: nanitabola, A:ibalayamate ebene gudu Aisa:keko Godotamo ikaema: ebene tepo magumulo ebe iyalo a:ema: eba gelo, Godote ebe gudu ebetamo igilolo walo gito kikamiya. ^{‡‡}

²⁰ Mabú Aisa:kete Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: ebete ebene gudi Ya:ikoboko ega:walo Isoko mabuma: Godoko naniya, ebete walone tetelo ibi netewapi keba kunu na:kowalubilinakomene. ^{‡‡‡}

²¹ Mabú Ya:ikobote Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: ebene a:e tanalote tatalima: eba eda:lo, ebete Yausepegodone dawokalaiya ebe walone gudi mabuma: Godoko ebo aniya, ebete ibi wadenomamo kowalubilinama:, iyo, ebe tetelo ebete ebene gaubago maigate ebene ololo opamo tuduta:midalo Godotamo towetowe tabo eba kunu kiyawaiya. ^{‡‡‡}

²² Mabú Yausepete Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: ebene a:e tatalima: eba eda:lo ebete Isalaela epo ebo analiya, iba:te walone tetelo Isipiti opone eba tolanelo ebene goa kowatama: .[§]

Mosesekono Nabiwila Menokola Ibino Nanitabokobi Midi Tanalo

²³ Mabú Mosesekono nabiwila menokola iba:te Godoko nanitabokobi na:midinamiya, ebema: ebete dawokaliya iba:te netewa-kapiya saganamo ebe ebo waminiya, Isipiti opono Kawo Elawodubu Pa:lote ebe anakapumikapoma:. Iyo, iba:te ibino a:lia:li gudu wadenoma: eba gelalo, ebema: Pa:lote Isalaela epono baibai gudi anakapulaema: danaliya, iba:te ebe tabamo tudila:oa:no ebetamo ka:toletoleiya: .^{§†}

Mosesekono Nanitabokobi Midi Tanalo

²⁴ Mabú Mosesete Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: ebete apete dubu teta:mo demaigiya, ubia:noma: ebo ediya epate ebe Pa:lokono buweleno guduma: ka:ima: .²⁵ Iyo, ebe tetelo ebete ebene ubi ma kunu kiyatiya:, ebete tete da:pesolo iyaiya kubakuba tanalo eba osiyodilolelo me opono kalakala kelawa:tepama:. Ao, ebete wiyasiya ubi ma kunu iyatiya ebene nanitabokobi midi mabuma: Godokono epo epetapiago temeteme kuwatema: .²⁶ Ebene Mosesete walone tetelo ebene wade wiya Godogodone da:nelaemene, ebete ebe tanalo kawonomamo nemalagidilonami. Ebe mabuma: epetapiate ebe demalagonakiya, ebete Godokono Alibodawa Kelisoko mabuma: ebe temeteme laema: modobonomoma: eba gelo, Isipiti opono kawokawo inam-

†† 11:17-18 W Mabú 21:12; 22:1-14 ‡† 11:19 Lom 4:17 ‡†† 11:20 W Mabú 27:27-29,39-40 ‡‡‡ 11:21 W Mabú 47:31-48:20 § 11:22 W Mabú 50:24-25; Maimi 13:19 §† 11:23 Maimi 1:22; 2:2

abu bilibilinomo uwatema: ubia:noma: eda:te ebenu wokilo ebe inamabu dologala inamabuma: midiliya.

²⁷ Mabu Mosesete Godoko nanitabokobi na:midinami, ebema: me opo epate kebe Kawodawa ibino balidinomamo umia:no, Mosesete ebe Kawodawa ebenu tepo magumuno wokilo eba uminalo, Kawo Elawodubu Pa:lokono dowa tanaloma: tolea:no Isipiti opone gito tiya, iyo, ebete temeteme epetapi magumulo ebenu tepo magumuno woki eba kodakodaiminalo ebenu Kawodawa kowaloma:tama: woki iyakobi ka:midiya: ²⁸ Ega:walo Mosesekono nanitabokobi midimabuma: ebete Godokono tabamo tuduwatalo ebenu Isalaela epo ebo analiya, iba:te dopo Aduga:la Soliyomu † eba osiyodilolo ibino iyaiya motono gigiyamo sipi-goeono kalima kanamogamidaolema:, Godokono A:e Nopodawate ibino dopo dubu gudi anakapulamekapoma: ††

Isalaela Epono Nanitabokobi Midi Tanalo

²⁹ Mabu Isalaela epate Godoko nanitabokobi na:midinamiya, ebema: Isipiti epono gowelaopiate ibi anakapulaema: da:na:ma:taliya, ebe tetelo Godote Kalimakalima Kewa: Kolomono obo gagale damelama: da:midiya, iba:te apuamo olalatia:no na:iwaliya. Wiyasiya numa:la:, Isipiti epate ebe atu gabodo ibi elawamo da:na:ma:taliya, ebe tetelo kolomono obote ibi bilibilinomo gito analopamidaliya. ³⁰ Ega:walo tete idilo Isalaela epono nanitabokobi midi mabuma: iba:te Godokono tabamo tudila:olo Yeliko kawo duliymolo balado sebeni egelalo nanakopa:te tanalo dolopoligiya, Godote ebe duliymolono kawokawo kalanomo eba anabuilamelo opamo gito gudiya. ††

La:iya:bakono Nanitabokobi Midi Tanalo

³¹ Ega:walo me tanalo idila. Godote ebe Yeliko duliymolo kubaimia:no, dopamo Isalaela epo magumulo iba:te kebe epo ebe duliymolo diya gabodo uima: danaliboliya, ebe dubu netewate ebe duliymolono modoboa: tanalo ulaema: ebamo gito nemaimiya. Ebe tetelo Yeliko duliymolo epo magumulo kamiyale idi La:iya:bako, ebe dopamo dubu bilibili kamiyalema: eda:nami, ebete Godoko nanitabokobi midite ebe dubu ebenu motamo kalakalago uwatete ibi ebo walubiliya. Ebema: nanitabola, me kamiyaleno nanitabokobi midi mabuma: Godote Isalaela epono gowelaopiatamo talena iyatiya, iba:te Yeliko duliymolono nanitabokobi midia:pi bilibilinomo eba anakapulamelo ebe kamiyaleno igilo ebo ka:mula:ema: ††

Iyaiya Tuputupu Epo Epetapino Nanitabokobi Midi Tanalo

³² Ebema: nale la:tamo nanitabokobi midipi epetapino oi atumu ba:ka:kiyawaomo? Naimano woki

† Buka ka:la:mioledawa, a:ma: me Soliyomuno magumu iyatawama: ubi diyata:emene, modobola a:ma: Ma:t 26:2 buka apuno walubi tabo numiye. †† 11:28 Maimi 12:21-30 † 11:29 Maimi 14:21-31 †† 11:30 Yos 6:12-21 †† 11:31 Yos 2:1-21; 6:21-25; Ya:i 2:25

ma kunula, tete modoboa: ibi bilibilinomono tanalo wadenomamo kawokalilaema:, iyo, Gidiyonoko, Belakako, Sa:msoniko, Yepatako, Da:ibidiko, Sa:miyoloko, ega:walo Godokono woki awokalimipi epetapi, ibi bilibilinomono osiyodilole tanalo da:pola:lamena, na modoboa: ebe tanalo bilibilinomo la:tamo kiyawaoma: ††³³ Nanitabola, ibi epetapiate ibino nanitabokobi midi tanalodo gowelao magumulo opo epetapino wato kikopu eba uwatelo ibino kapela kawokawo elawodubuma: ebo eda:onakiya. Iyo, iba:te ibino ilukuli magumulo tuputupu tanalo dosiyodilolenakiya, ebema: Godote iba:tamo kebe wadewade tanalo ikalaela: nanitabola danalenaki, iba:te ebe tanalo gito uwa:tenakiya. Eba kunu tete idilo ibi epetapiate layonogaaga gelebadikobi gito midiliya, ebe elawoelawo inamabuata ibi kubailamekapoma: ††³⁴ Ebene tete idilo ibi epetapiate ibino nanitabokobi midi tanalodo elawo elanomo gito a:egaiya ibino igilate ebe elalo olopoligokapoma:, ega:walo tete epetapilo piyate ibi gowelaono gila:mo anakapulaema: dowagelenakiya, ebe epono elawo magumune iba:te Godokono walubi tanalodo gito alautonakiya. Iyo, iba:te ibino ape magumulo elawoa:noma: eba eda:onalo, Godote wiyasiya ibi elawokobi ebo midilinaki, ebema: iba:te gowelao magumulo kawokawopima: eba eda:olo tete epetapilo kapela opono gowelaopino iyaiya taneba kubanomamo alukolenakiya. ³⁵ Ebene nanitabokobi midipi kamiyale epetapiate atumu ibino nanitabokobi midi tanalodo Godokono elawo ma kunu uminakiya, ibino a:elaopi magumulo ebete ibi epetapi igilamo walo a:kowadipalatenaki.

Wiyasiya nanitabokobi midipi epetapino tanalo eba kunua: Iba:te idoko motolo eba ilukulinalo, kuba osiyodilolepiate kawokawo a:e temeteme ebo ikalamenakiya iba:te ibino nanitabokobi midi tanalone kolobila:oma: Ebe tetelo ibi wiyasiya ubia:nola ibino nanitabokobi midi tanalo eba atepalo kuba osiyodilolepiate ibi idoko motone gito kanalibolema:, iyo, ibi iyatawala Godote ibino a:elao tanalodo ibi oli wade igilonomamo kowadipalatelemene, ebema: iba:te ibino temeteme magumulo gito na:elaonakiya. ³⁶ Ebene kuba osiyodilolepiate nanitabokobi midipi epetapi eba malogolelo ibi pa:ka:pa:ka:mo ebo a:na:ma:ga:mi:daolenakiya, ega:walo iba:te epetapi auli ala:mo matuolamololenakiya idoko motamo gito niyalekenakiya. ³⁷ Iyo, tete epetapilo iba:te nanitabokobi midipi eba anakapulamelo ibi epetapi nokolamo mapelamenakiya, ibi epetapino ape tetenomodo ilonomo inamabuamo iyailinakiya, ega:walo ibi epetapino wato gila:mo gito migililamenakiya.

Ega:walo me tanalo idila. Nanitabokobi midipi epetapi bilibilinomate me opolo inamabua:pima: eba eda:onalo wadewade kalikago kowapata:lamenakia:, iyo, iba:te modoboa: sipi-goeogoeo ega:walo gautu-

††† 11:32 Tabo Anagi 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sa:m 16:1-1Ela 2:11; 1Sa:m 1:1-25:1 ††† 11:33 Da:n 6:1-2 § 11:34 Da:n 3:23-27 †† 11:35 1Ela 17:17-24; 2Ela 4:25-37 ††† 11:36 1Ela 22:26-27; Yel 20:2; 37:15; 38:6

goeogoeo tama kaliku kapiya pupulionakiya. Nanitabola, tete bilibilinomolo me opo epate iba:tamo iyaiya temeteme kubanomamo eba ikalamelo ³⁸ ibi wadewade epoa:ma: gelalo ibino iyaiya ilukuli duli-omolone elawamo da:na:ma:latelenakiya, ebe tetelo iba:te bulu opamo ega:walo unuunu damelamo gito nalautionakiya, iba:te ebakobako epoa: opolo damela gugu magumulo ka:nilukulionama:.

³⁹ Ebema: ebe nanitabokobi midipi bilibilinomono tanaloma: Godote iba:tamo nekalakalanami, ebene kalakala ibino nanitabokobi midi mabuma: beda: kawonomola:ka:! Wiyasiya numa:la:, ebete iba:tamo kebe wadewade tanalo ikalaema: nanitabolo degiya, iba:te me opolo ebe tanalo nanitabolo kulamiya:, ⁴⁰ mabu a piyate me tetelo dilukulionama:, Godote a mabuma: wade oli noponomo ma kunu iyatiya. Aimanu ilukuli tetete pemaiga:no ebete dopo nanitabokobi midipi mabuma: tanalo idi a:kosiyodilomene, wiyasiya kebe tetelo ebete a iba:go kapiyakobi da:midimene, ebe tetelo ebete a bilibilinomo kapimiya ebene tuputupupinomoma: ka:midimene.

Godokono Guda:te Me Opolo Eba Ilukulinalo Ebete Ibi Iyaiya Temeteme Tanalamo Diyatulamenako

12 Ebema: numa:la:, dopamo dilukulionamiya ibi bilibilinomate a a:ga:luatelo eba lamota:onalu, iba:te nanitabokobi midi tanalodo kebe tanalo kosiyodilolenamiye ebe tanalo atamo awokalilama:. Ebe mabuma: ibi keba kunula:ka:, modobola a atumu agowa ukamidaole tanalo bilibilinomo aimano tolame gabone tametama:mo ka:niyalekemalema:, ega:walo kebe kuba osiyodilole tanalate a dematuoamoena, modobola ale ebe ale iyailite ginimi apuamo gito ka:miyapamalema:. Iyo, nanitabokobi midi gabono uwomu teta:mo naimioma: kawonomamo eba malagidilonalo ale elawonomamo ebo ka:pui:la:omalema:, sukuu guda:te ibino kalakala egelalo keba kunu ka:pui:la:onake eba kunu. ¹² Ega:walo modobola a tete bilibilinomolo aimano tepo magumuno wokilo Ya:suko wadenomamo buminakoma:, iyo, ebete aimano nanitabokobi midi tanalono mabuma: eba eda:nalo a dopaeamete uwomuamo a wadenomamo kema-gataemene. Nanitabola, ebete kewa olotolowalo da:iya, ebete kebe kalakala Godogodone walone de-laemene ebe kalakala ebene tepo magumuno wokilo ebo umiya. Me mabuma: ebete ebene a:te tanalono kawokawo ilipo ega:walo temeteme tanalo malagidilola:no wato kikopu ebo lawiya, iyo, me tetelo ebete Kawo Elawodawa Godokono tumudi apulo bokolina.

³ Nanitabola, Ya:sute kuba osiyodilolepino dowa tanalodo kawokawo temetemenomo duwatiya, wiyasiya Godokono ubi tanalamo tuduwatama: woki iyakobi ka:midiya:. Ebema: modobola la: atumu la:imano temeteme magumulo ebe tanalo wadenomamo eba malagidilonalo la:imano nanitabokobi midi

tanalodo kuiwodopoma: eda:oa:no elawoa:noma: akoeda:oala:. ⁴ Numa:la:, Ya:sutamoma demaigiya ebako a:te tanalote la:tamo kemaiga:, iyo, kuba osiyodilolepinate iyaiya temeteme epetapi la:tamo nanitabolo ikalamenakota, wiyasiya iba:te la: bilibilinomo magumulo kapiya dawa idi ebene nanitabokobi midi mabuma: kanakapumia:. ⁵ Ebema: me kawo tanalo akododomatiala:. Godote la: ebene gudima: ka:la:minata, iyo, ebema: ebene Bukalo me tabote la:imano temeteme tanaloma: gena,

“Naimano gudu, temeteme tanalo epetapiate Kawodawano ubi tanalodo a:ma:tamo maimiote, ebete ebe tanalamo a:ma: diyatunitamene, modobola a:ma: ebe iyaiya iyatumi tanalamo na:tuduwatiye, ega:walo ebete a:imano kuba osiyodilo tanalo idima: kawiya danatamene, a:ma: kuiwodopoma: akoeda:la:.

Nanitabola, Kawodawate kebe epo nilakapolo demalagidilolena,

ebete ibi temeteme tanalamo iyatulamenako, ega:walo ebete kebe lumagi ebene guduma: degenako,

ebete ebe lumagino kuba osiyodilole tanaloma: ebetamo iyaiya temeteme tanalamo wiya ikameonako.” ^{††}

⁷ Iyo, numa:la:, me opo kawonomolo nabiate ibino gudi walubilima: temeteme ikalame tanalamo ibi iyatulamenaka, iba:te kuba osiyodilole tanalo eba miyapalo wadewade tanalo kapiya kosiyodilolema:. Ebema: la: iyaiya temeteme magumulo da:pola:wenama elawoa:noma: akoeda:oala:, mabu me opo epo keba kunula:ka: Godote eba kunu la: ebene gudima: eba genalo la: temeteme tanalamo ebo iyatulamenakota. Ebema: nanitabola, ebete la: temeteme tanalamo iyatulamea:notaleka:, la:le ebene nani gudima: a:keda:wena:, la: wiyasiya pilo gabodo dawokalaiya ebako gudima: beda:wena:. ⁴⁹ Iyo, a aimano nabino tanalo iyatawala, a gudi egege tetelo iba:te iyaiya temeteme tanalamo a iyatuamenakiya, ale eba apepeolo wadewade woki ebo kuwatema:. Ega:walo a me opolo eba ilukulinalo aimano nabino iyatulame tanalamo da:tudila:onakoma:, epate ebe tanalo aimano mulo wokima: gelanaka. Wiyasiya numa:la:, a me tetelo aimano Unu Duliomolono Nabiwitamo da:tudila:onakoma: ebe tanalono mulo beda: kawonomola:ka:, mabu ebe tanalodo a nanitabo igilonomo ebegodone kelaemalema:!

¹⁰ Ega:walo me tanalo idila. Me opono nabiate ibi a:ka:tuwa: ibino ubilo kebe tanalo wadewadenoma: degelanaka, ale ebe tanalo kosiyodilolema: iba:te iyaiya temeteme tanalamo tete da:pesolo a iyatuamenaka. Wiyasiya Godote ebene wade igilo atamo ikaeama: ubi niatina, ebema: ebete a kebe tanalo osiyodilolema: diyatuamenako a ebe tanalo nanitabolo dosiyodilolenakoma:, ebe tetelo ebete Wade-tale-

† 12:1 1Kol 9:24-25

†† 12:5-6 Yauba 5:17; Mulo Tabo 3:11-12; Awo 3:19 ‡ 12:7-8 Totomu 8:5

nadawama: keba kunu keda:nale, a atumu talenapi-
ma: ka:keda:omalema:.¹¹ Iyo, nanitabola, ale aimano
nanitabokobi midi tanalodo kapepeoma: kebe tetelo
ale temeteme duwatema:, ale ebe temeteme tanalo-
ma: kekalakalaonakoa:, wiyasiya numa:la:, lumagite
ebako temeteme tanalamo wadewade woki duwa-
temene, Godote ebe gabodo ebetamo milo ega:walo
tuputupu okoli tanalo eba ikamelo wadewade
da:ima:te ebegodone nanitabolo bemaimionakomene.
†

¹² Ebe mabuma: modobola la: la:imano iyaiya teme-
teme magumulo elawoa:noma: eda:oa:no kalakala wa-
lo na:kelawiyala:, la:le la:imano kotamo wadewade
tanalo eba osiyodilolelo la:imano agowamo Godokono
tuputupu gabodo wadenomamo kowapata:lama:we-
nama:. Eba kunu la: magumulo potele agowa
tataidawama: deda:na, ebete temeteme magumulo
wadekobi olowite walo na:kepata:mene. ††

**Nanitabokobi Mididawate Wadenomamo Nokoli-
namene, Godogodone Demaigana Ebe Igilo Mula:
Tanalone Gakapoma:**

¹⁴ Ebema: nanitabokobi midipiala:, modobola la:
la:imano ubi tanalo ma kunu niyatiniyala:, la: epo bili-
bilinomago Kawodawa Godokono milo tanalago eba
ilukulinalo la:imano osiyodilole magumulo ebe kapiya
kalakalakobi ka:mida:wenama:. Nanitabola, kebe
lumagite aimano Kawodawa eba kunu kalakalakobi
midia:no, ebete ebene ololo a:ka:nuimene.¹⁵ Ega:walo
Godokono nilakapo tanalodo demaigana, modoboa:
la: magumulo idite ebe igilo mula: tanalone gama:
Numa:la:, kaka inamabunomote lumagino palilo
apete, ebene ebete iyatawa:no lawete ebene guda:te
naoma: iba:tamo dikalaemene, diyala, ebene motolo
olalati kawonomote maigate ebene gudi magumulo
epetapi bilibilinomate da:ba:elaoma:na:. Eiye, la:
nanisiwale! La: magumulo idite ebene tepo magu-
muno dowa tanalodo ebako kaka inamabuma:
eda:ma: modoboa:!¹⁶ Ebema: Isote dopamo ebene
kateneno ubi tanalono osiyodilole magumulo keba
kunu kokolinamile, la: magumulo idite ebako dawama:
eda:ma: modoboa:. Numa:la:, ebete Godokono iyaiya
ubi tanalo malagidilolea:no, ebene bae kape kopoliya-
ma: kapiya teteno bae ekawigodone eba lawelo ebene
dopo guduma: eda: tanalo kawo tanaloma:ma: gelo
ekawitamito gito ikamiya.¹⁷ Ebema: la: iyatawalata,
walone Isote ebene woki iyakobi midima: dowageliya,
ebete ebene nabiwitamito ipupago ebo tiya, ebene
nabiwite Godoko kanama: ebene okoli magumulo ebe
wadenomamo kowalubinama:. Wiyasiya Isoko niyala,
gabote kitaniya: Godogodone wadewade tanalo kuwa-
tema:, iyo, ebe modoboa: ebete dopamo kuba woki
magumulo dosiyodiliya ebe tanalo walo iyakobi midi-
ma:.^{††}

**Potele Godokono Tabo Olowima: Ubiana:noma: Deda:na
Ebate Ebene Kuba Wiya Nanitabonomolo Kelaemene**

¹⁸ Ebema: la: piyate Ya:suko nanitabokobi da:mi-
da:wenama, dopamo Moseseko tetelo a Yu epono
ewoniate Godotamo kawo tolenomo magumudo keba
kunu ka:pelamiye, la: ebetamo eba kunu ka:pela-
ma:wiya:. Iyo, dopamo iba:te Sainai Ununomo Dame-
lalo Godokono iyaiya tole ikalame tanalo ibino balidi-
nomamo ma kunu ulamiya, ebe unu damelalo elawo
elanomote eba waitalo, idoko kawonomote egelano
alo da:muliya, kawo awanomote maigate ibi
kubanomamo ebo pa:mida:lamiya.^{††19} Ega:walo ebe
atu tetelo anoano tanalo idite ma kunu kemaigiya,
Godokono nopodawate tutele kawonomamo
da:moliya iba:te olowiya, ebene iba:te Godokono tabo
madodo ibino galonomamo eba olowiutalo iba:te ka-
wo tole lawete Moseseko ebo toweomiya, iba:te
kapiya tabo idi Godogodone eba kunu
a:kolowioma:na:^{††20} Nanitabola, ebe tetelo Mosesete
atu kawokawo anoano tanalo eba ulamelole negiya,
“Naimano tole kawonomo magumulo naimano apete
a:ka:tuwa: anakamita!”

Ebema: numa:la:, aimano ewoniate kawonomamo
eba toletoleolo modoboa:noma: ebo eda:iya, mabu
Godote ibi dopamo ma kunu totomulatelya, “Me unu
damela talenanomola, ebema: la: magumulo idawate
pete me damelamo da:pa:putimene, ebete gito
na:emene. Iyo, la:imano dabirole inamabu atumu, ibi
magumulo kapiya inamabu idite naimano pukala da-
padikanalemene, modobola la: ebe nokolamo mape-
ma:wete nanakapumiyala:!”^{††}

²² Wiyasiya kalakala kawonomola, la: piyate la:imano
nanitabokobi midi tanalo Ya:sutamo diyata:wiyama,
la:imano tanalo eba kunua: mabu la:imano Godotamo
pelame magumulo tole kitaniya:, puliyanomola. Iyo,
nanitabo igilo pogodone da:pena, ebe Kawodawa
Godoko ebene nopopi bilibilinomago kebolo kokoli-
nale, la:le ebe Unu Duliymolono Yelusalema kawo
duliymolamo kalakalago pelamiyamata, ebe duliymolono
mailo idi ebe Saiyono Unu Damelala.²³ Nu-
ma:la:, Godokono dopo gudu Ya:suko keba kunula:ka:
piyate ebako epoma: deda:ona, Godote ebe
nanitabokobi midipi bilibilinomono mailo ebene Unu
Duliymolono Bukamo iyalo akuloliya. Ebema: ebe
tuputupupi magumulo ebete kebe epagodolo ebene
woko dopoliyaliya, la:le ebe epono uliyanano Kalakala
Duliymolamo pelama:wete iba:go kapiyakobi
a:polowiyamata, iyo, la: Godokono ololo apuamo atu-
mu a:ka:pelamiyamata, nanitabola, ebe me opo epo
bilibilinomono tanalo danagilamelelaemene ebe Ka-
wodawala.²⁴ Ega:walo me tanalo idila. La: atumu
Ya:sutamo a:ka:pelamiyamata, ebe Godokono oli
nopote atamo maigama: gabo dosiyodiliya ebe
dawala. Ebete ebene kalima Godotamo ikamelo a

† 12:11 Ya:i 3:17-18 †† 12:12-13 Mulo Tabo 4:26; Ais 35:3 †
12:16 W Mabu 25:29-34 †† 12:17 W Mabu 27:30-40

†† 12:18 Maimi 19:16-20; Totomu 4:11-12 ††† 12:19 Maimi
20:18-21; Totomu 5:22-27 †††† 12:20-21 Maimi 19:12-13; Totomu
9:19

mabuma: deka:ka:liya, ebe kalimado ale wadewade walubi tanalo nanitabolo buwatanakoma:, ebema: nanitabola, Ya:sukono kalimano woko osiyodilo elawote A:ibolote Godotamo dopamo dikamiya ebe kalimagono inamabuno elawo nodolina. †

²⁵ Ebema: la: nanisiwale, me tetelo potele la:tamo da:kiyawaona ebe Kawodawano tabo olowioma: ubia:noma: akoeda:oala: Numa:la:, dopamo me opolo ebene tabote Mosesedo demaigiya, ebe tetelo piyate ibino galo demopioliya iba:te ebene elawo magumune alautioma: gabo nipo wadiya. Ebe mabuma: ebete a tetelo Unu Duliyomolone tabo walo eba ka:kiyawaona, ale ubia:noma: eda:ote ebegodone dolobila:oma:, gabo keleka: ale ebene elawo magumune alautioma:? Gabo puliyanomola, a kuba wiya kawonomamo kuwatemalema:!^{††26} Nanitabola, dopamo tetelo ebete tabo da:kiyawaiya me opote ebema: alegaiya wiyasiya a tetelo ebete nani tabonomo walo ma kunu ka:kiyawaiya, "Nale kapiya tete idilo me opo kawonomo ega:walo tobolo unu atumu ka:powadimagolaletemamo."^{‡27} Ebema: numa:la:, ebete kapiya tete idilo me tanalo kosiyodiloma: tabo degiya, ebe tanalono magumu ma kunula. Ebete me opo ega:walo tobolo unu ega:walo ibino inamabu bilibilinomo dopamo dosiyodiloliya, walone tetelo ebete ebe inamabu bilibilinomo eba wadegelatelelo, iba:te ebo kalatidioma:na: ebema: lumagite walo a:kulaemene. Iyo, ebe tetelo Unu Duliyomolono olioli inamabu kapiyate ka:pola:nama:na:, mabu idawano elawo kitana: ebe inamabu ka:kubailaema:.

²⁸ Ebema: modobola ale aimano kalakala tabo Godotamo kadipatemalema:, mabu ebe kebe oli opolo Kawo Elawodawama: deda:na ebete ebe wade oponomo atamo kikaemene, nanitabola, idawate ebe opo kubaima: a:ka:modobomene. Ega:walo Godokono iyaiya walubi tanaloma: aimano tepo magumulo eba kalakalaolo, modobola ebete a keba kunu kiyatuamenale a ebe eba kunu bamamatenakoma:. Iyo, ebe amamatema: modobola ale aimano tepo magumulo ebe unamo eba adipatelo wade tuduwata wokino tanalago ka:pelaemalema:, ²⁹ mabu aimano Godo ebe potele ebene elamo kuba osiyodilolepi bilibilinomo da:kubailaemene ebe Elawodawanomola. ††

Ale Godoko Kalakalakobi Midima: Keba Kunu Na:kilukulinama:

13 Ebema: modobola la: nanitabokobi midipiate kapiya alailame ekaki keba kunula:ka: ebako epoma: eda:onalo la: magumulo idite idi nilakapolo nemalagidilonala:. ² Ega:walo piyate kapelapimu opo idine la:tamo da:pelamenaka, la: ibi la:imano motamo kalakalago uwatema: woki wadenomamo nalomonakiyala:. Nanitabola, dopamo nanitabokobi midipi epetapiate ibino ilukuli magumulo eba kunu eba osiyodilonalo, Godokono Unu Duliyomolono nopopi epetapiate iba:tamo da:pelamiya, iba:te ebe nopopino

† 12:24 Yu Epo 8:6; W Mabu 4:10 †† 12:25 Yu Epo 2:1-3; 10:26-29 ‡ 12:26 A:ga 2:6 †† 12:29 Totomu 4:24; 9:3

nanitabo tanalo iyatawaoa:no gito walubiliya.

^{‡3} Ega:walo nanitabokobi midipi magumulo piyate idoko motolo ega:walo temeteme epetapi magumulo dilukuliona, modobola la: ibi nilakapolo eba malagidilolenalo ibi ebo nowalubilinakiyala:, iyo, la: walone tetelo atu temeteme diyatawaoaema, la:le epetapiagodone walubi tanalo uwatema: ubi keba kunu na:kiyata:ema, la: eba kunu nosiyodilonakiyala:.

⁴ Ega:walo me tanalo idila. La: bilibilinomo magumulo kebe tetelo dubute kamiyala:go kapiyama: de-da:mene, modobola iba:te ibino kapiyama: eda: tanalo Godokono wade walubi tanaloma: eba gelalo, ebe dubute kamiyale idi walo pilolo a:kelaemene ega:walo ebene kamiyalete atumu dubu iditamo pilolo walo a:ka:toamene. Nanitabola, piyate buwelemele ega:walo koi pilo gabodo duwatanaka, iyo, kebe dubute kamiyale pilo tanalo dosiyodilomene ega:walo kebe kamiyalete dubu pilo tanalo dosiyodilomene, Godote ebe kuba osiyodilolepiatamo ibino wiya kikaemene. †††

⁵ Ega:walo la:le kawokawo mani uwate gabo uima: kawonomamo akomalagidilala:. Modobola la: wiyasiya Godote la:tamo kebe inamabu dopamo kikalametiyala ebe inamabu modoboma: eba gelalo, la:imano tepo magumulo ebene kalakalate nitanamene, mabu ebete ebene Bukalo tabo ma kunu gena,

"Nale la:go eba okolinalo la: wadenomamo bowalubilinakomata, iyo, uwomua: tetelo

la:imano iyaiya modoboa: tanalo magumulo nale la: gito a:ka:miyapatama." †††

⁶ Ebema: Godote ebene Bukamo tabo idi diyatiya, modobola a woki bilibilia:no ebe atu tabo ma kunu kegelamalema:;

"Kawodawa Godoko ebe naimano Walubidawala, ebema: nale tanalo idima: a:ka:toletolema, iyo, ebete na eba walubininalo, idawate na kubainaema: a:ka:modobomene." §

⁷ Ega:walo me tanalo idila. Dopamo tetelo piyate la:imano watowatopima: eba eda:olo Godokono tabo la:tamo da:kiyawaonakiya, modobola la: ibino ilukuli tanalo nemalagidilala:, iyo, kebe wadewade da:ima:te iba:godolo demaimionakiya, ebako atu da:ima:te la:godolo kemaimionama:, modobola la: ibi nanitabokobi midi tanalodo nibamilateleniyala:.^{§†8} Numa:la:, Ya:su Kelisote dopamo keba kunu kokolinamile, ebete me tetelo eba kunu ba:kokolina, ebene ebete atumu uwomua: tetelo iyama: a:keda:namene.

⁹ Ebema: la: nanisiwale! Ya:sukono nilakapo tanalodo demaigiya piyate ebe igilo mula: tanalono nanitabo tanalo iyatulamea:no, la: ebe iyatulamepino iyaiya tabamo tudila:oa: tanalodo ele gabo ako-odida:la:! Nanitabola, ale tuputupulo kilukulinama: Ya:sukono nilakapo tanalote aimano tepo magumuno woki na:kodakodailamena, wiyasiya piyate iyaiya bae nao talena

†† 13:2 Lom 12:13; W Mabu 18:1-8; 19:1-3 ††† 13:4 Epe 5:5 ††† 13:5 Totomu 31:6,8; Yos 1:5 § 13:6 Oale 118:6 †† 13:7 1Kol 4:16

pukalamo da:tudila:onaka, iba:te ibino pukala walo-ma:tale tanalodo wade walubi kuminakoa:.^{†10} La: iy-atawalata, aimano Yu epo epetapiate Godokono tagala nopodo ebe kebe motolo kamamatenake, kalimagono inamabu ikameopiate amamatepino kuba osiyodilole mabuma: dabirole inamabu Godotamo eba ikameolo elamo ebo madolamenaka, ebema: ebe katene naoma: talena kawonomote iba:godolo bitana. Wiyasiya numa:la:, Ya:sute kewa olotolowalo ebena ape kalimagono nilakapo inamabuma: midite Godotamo dikamiya, a nanitabokobi midipiagodolo talena kitana: ebe ikame tanalo kalakalago naoma:, iyo, piyate tagala nopo magumune ka:nemaimia: me talenate ibi kapiyatamo italamena.

^{†11} Me tanalo nemalagidilala: A Yu epono ewoniate Godoko kebolo kamamatenakiye, ebe motono Talena Bainomolo kalimagono ikameopino Unu Watodawanomote epono kuba osiyodilole tanalo egebolelaema: dabirole inamabu epetapino kalima Godotamo ebo ikameonaki. Ebene ebe atu tetelo wokopi epetapiate epono kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo watalaema: ma kunu osiyodilonakiya, iba:te ebe inamabuno a:elao ape duliymolo magumune waulatelenakiya elamo ebo nemadolamenakiya.^{††12} Me mabuma: Ya:sute atumu ebena ape Godotamo eba ikamelo ebete Yelusalema kawo duliymolo magumune nemaigate duliymolo balalo gito na:iya, iyo, eba kunu ebete ebena kalimamo epono kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo watalamiya iba:te Godokono talenapima: keda:onama:.^{††13} Ebema: modobola a nanitabokobi midipiate Ya:suko eba waloma:talo, nanitabokobi midia:pino tanebapiate kebolo kilukulione ale ebe duliymolo magumune nemaimiote atu ilipo kalakalago ebo ka:nelaemalema:.^{††14} Nanitabola, me opo kawonomolo aimano Uwomua: Ilukuli Duliymolote nanitabolo kitana:, wiyasiya kalakala kawonomola, ale aimano tepo magumuno balida:mo Wade Duliymolonomo numinama:, walone tetelo a ebe Duliymololo uwomua: tetelo ba:nilukulinama:.[‡]

^{†15} Ebema: modobola a iyaiya tete bilibilinomolo Godoko aimano Kawodawama: awokala eba ka:minalo, Ya:sute atamo dosiyodiliya ebe gabodo ebe be-moionakoma:, mabu ale ebe moio tanalodo Godote nanitabo kalakala kelaemene, ebete dopamo epono kalimagono inamabu ikameo tanalodo keba kunu kelawenakile eba kunu.^{††16} Ega:walo la:le wadewade tanalo eba osiyodilolelo la: magumulo idite idi kowalubima: woki wadenomamo nalomonakiyala:, mabu me osiyodilole tanalo ebe atumu kalimagono inamabu ikameo tanalo keba kunula:ka: eba kunula, iyo, la:le mako osiyodilo tanalodo Godoko kalakalakobi ba:midinakomata.^{‡‡}

^{†17} Ega:walo la:imano sosi watowatopi kalakalakobi ka:midila:wenama:, modobola la: ibino tabo olowiawete na:tudila:onala: Numa:la:, iba:te idoko

ega:walo egela bilibilinomolo la:imano tepo magumuno woki wadenomamo ulamelelamenata, mabu Godote epono tanalo danagilamelelaemene, ibi ubia:nola ebete ebe tetelo ibino woko kubama: gema: Nanitabola, kebe tetelo iba:te ibino woko kawonomo magumulo la:godone temeteme idi delaema:na:, ebe tetelo la: atu temeteme magumulo ka:pola:namamota, ebema: modobola la: la:imano osiyodilole magumulo kalakala kapiya iba:tamo nikalamenakiyala:.[§]

^{†18} Ebene la:imano towetowe tabo kiyawao magumulo modobola la:le na ega:walo nago woko dosiyodilona a bilibilinomo Godotamo nowadipaeatenakiyala: Nanitabola, aimano tepo magumuno mulo wokite kuba osiyodilolepima: keka:mina:, mabu a iy-atawala aimano ubi tanalo ma kunula, ale tete bilibilinomolo wadewade tanalo kapiya bosiyodilolenama:.^{§†19} Ega:walo nale me tanalo idima: la: kawonomamo toweolaemata, la:le na Godotamo nadipateniyala: ebete gabo nosiyodilomene nale la:tamo samamo ka:pema:.

Buka Osiyodilodawano Uwomu Tabono Iyaiya Tanalo

^{†20} Nanitabola, aimano Kawodawa Ya:su Kelisote ebena sipi-goeogeo Elawo Ulamedawanomoma: eda:na, mabu ebena a:e tetelo deka:ka:liya ebe kalimate Godokono uwomua: teteno nopo kodakodaimina. Ebema: potele ebe a:e magumune dadipatiya, ebe Kawodawa Godoko ebe epatamo milo dikalamena ebe dawala,^{§†21} modobola ebete wadewade tanalo bilibilinomo la:tamo nikalamenakoma:ta, la:le ebena elawamo ebena ubi tanalamo nanitabolo ka:tudila:wenama: Ega:walo Ya:su Kelisote atamo dosiyodiloamiya, modobola Godote ebe gabodo ebena wade wokonomo a magumulo nosiyodilonamene, mabu eba kunu ebe a:ka:tuwa: ebe kalakalakobi eba midinalo Ya:sugodolo amama tanalote uwomua: tetelo nitanamene! Me tabo ebe nanitabola, taula!

^{†22} Ebema: nanitabokobi midipi ekakiala:, nale la: ka:toweolaemata, nale la:imano tepo magumuno woki walubilima: me leta magumamo kebe tabo kakulolemo, la: ebe tanalo bilibilinomo olowioma: ubia:noma: akoeda:oala:, mabu nanitabola, nale me leta magumulo naimano tabo ka:geyageyailama:tepalea:.

^{†23} Ega:walo na ubila la: me tanalo idi na:kiyatawala: Gabamaniate aimano nanitabokobi midi ekawi idi Timotiko idoko motone gito alibiya, ebema: ebete natamo samamo da:pemene, ebe tetelo na eba:go la: ulaema: kapimiya ka:pemalema:.

^{†24} Ebene la:imano opo kawonomolo kebe watowatopiate sosi woko la:tamo dosiyodilona, modobola la: ibi bilibilinomatamo naimano nilakapo tabo nanaliboliyala: Me Itali opolo dilukuliona ebe nanitabokobi midipi ekakiate ibino nilakapo tabo atumu la:tamo kapalibola:.

† 13:9 Lom 14:17 †† 13:11 Kalima 16:27 ‡ 13:12 Yon 19:17
†† 13:13 Yu Epo 12:2 ‡‡ 13:14 Yu Epo 11:10,16; 12:22 ‡‡†
13:15 Oale 50:14,23 ‡‡‡ 13:16 Pil 4:18

§ 13:17 1Tes 5:12 §† 13:18 Ali 24:16; 2Kol 1:12 §†† 13:20 Yel
32:40; Isi 37:26; 1Pit 2:25

²⁵ Modobola Godokono nilakapo tanalote la: bilibili-nomagodolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

Ya:i

1 Na Ya:imesitela, Godoko ega:walo Kawodawa Ya:su Kelisoko ibino wokodawala. Ebema: Isalaela 12 gu magumulo la: piyate Yudiya opone maimiawete me opo kawonomolo iyaiya da:nilukuliawenama, la: niyaniyata, nale me leta la:tamo palibomo. †

Godoko Nanitabokobi Midi Tanalo Ega:walo Ebedo Mulo Tanalo

² Naimano nanitabokobi midipi ekakiala; iyaiya temeteme tanalo bilibilinomate la:tamo demaimiona, modobola la: kawonomamo nekalakalaonala; †³ mabu la: iyatawalata kawokawo temeteme tanalate nanitabokobi mididawatamo da:pelaema:na; ebe tanalodo ebete ebena nanitabokobi midi magumulo apete kodakodalo kutitamene. †⁴ Ebema: la: kodakodalo lamota:ona tanalo akoatepala; mabu la: ma kunu eba ilukulinalo la:imano nanitabokobi midi magumulo elawoelawonomoma: keda:omamota, iyo, la:imano apepeo magumulo la:le wade tanalo kapiya idi akanaetoamidaema.

⁵ Ebema: la: magumulo kebe lumagigodolo mulo woki itana:no, modobola ebete Godoko na:toweoemene, ebene Godote ebetamo mulo tanalo kikaemene. Nanitabola, Godote ebako toweomedawatamo ubia: tabo a:kegeamene, mabu ebena kalakala bitana epo bilibilinomatamo ebena wadewade tanalo ikalamolema: †⁶ Wiyasiya numa:la; la: Godogodone tanalo idi laema: la:imano nanitabokobi midi magumulo woki netewama: eda:olo ebe akotoweoma:la; mabu woki netewagodawano kimalagidilo tanalate ebe kewa: kolomono ulo keba kunula:ka: eba kunula, awate iyaiya apune dapalogonako ulate atumu iyaiya eba kunu kemaimioma:na. ⁷ Ebako lumagite akomalagidilala: ebete Godoko toweome magumulo wade tanalo idi kelaemene, ⁸ ao, ebegodolo woki netewa ba:polana, ebema: ebena osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo ebe nalegaona.

Inamabua:dawa Ega:walo Inamabu Bilibila:godawa Ibedo Tanalo

⁹ Ebema: modobola nanitabokobi midipi magumulo inamabua:dawate nekalakalamene, mabu ebena tepo magumulo Godote wadewade tanalomo ebe iyalo etabokaimiya, ega:walo walone ebete wade wiya kikaemene. ¹⁰ Ega:walo modobola inamabu bilibila:godawate atumu na:kekalakalamene, mabu Godote

† 1:1 Ma:t 13:55; Gal 1:19; Ali 15:23; 1Pit 1:1 †† 1:2 Lom 5:3-5
‡ 1:3 1Pit 1:7 †† 1:5 Mulo Tabo 2:3-6

ebena tepo magumuno nigologolo tanalo eba iyatumilo ebe ma kunu aniya, ebegodolo ditana ebe inamabu bilibili tanalo ebe kawo tanaloma: Iyo, walone me opono inamabu bilibili tanalate kolopoligoma:na; me opono kaiyakaiyate opamo ma:sigate alawoma: keba kunu keda:nakole eba kunu. †¹¹ Iyo, nanitabola, egegate eba podololo enaenanomoma: deda:mene ebe tetelo kaiyakaiyate alawoma: eda:ote ibino wadewade tita:te gito kolopoligomene, ebema: inamabu bilibila:godawate eba kunu kowagelemene, ebete ebena iyaiya mani woko eba osiyodilole ebena igilote ebo kalatidimene.

Kuba Gabamo Wabuga:ta Tanalate Godogodone Ka:pelamena:

¹² Ebema: kebe nanitabokobi mididawate kawokawo temeteme magumulo kodakodanomolo dutinamene, modobola ebete nekalakalamene mabu ebete ebako wabudi magumulo kodakodama: deda:mene ebete uwomua: igilo wiya kelaemene. Numa:la; me igilo ebe piyate Godoko nilakapolo demalagidilona ebete iba:tamo ikalaema: nanitabolo degiya ebe tanalola.

¹³ Ega:walo me tanalo idila. Idawate iyaiya temeteme magumulo eba utinalo kuba gabamo wabuga:ta tanalote ebetamo da:pemene, ebete ma kunu akogeala; "Me kubate Godogodone natamo pe." Ao, eba kunua: Godote lumagi kuba gabamo kowabuga:tanakoa; ega:walo Saitanakono elawo puliyala ebete ebena kuba gabamo wabuga:ta tanalo Godotamo kosiyodiloma: †¹⁴ Ebema: numa:la; kuba gabamo wabuga:ta tanalate lumagino kateneno kubakuba ubi gabodo pelamenaka, iyo, me gabodo Saitanate ebe anamiyatate ebena gubi magumamo gito ka:neba:idilomene. ¹⁵ Ebe tetelo ebe lumagino tepo magumulo kateneno kuba ubi tanalote apete kuba osiyodilo tanalo kalaimene, ebena ebena kuba osiyodilo tanalote ebena okoli magumulo kawonomoma: deda:mene, ebete a:e ebo kalaimene mabu kuba osiyodilo tanalono wiya ebe a:ela.

¹⁶ Ebema: naimano wadewade nanitabokobi midipi ekakiala; la: a:ka:tuwa: la: a:da: akomasigila:la; ¹⁷ mabu wadewade tanalo bilibilinomate Unu Duliomolono Nabiwigodone ebena nilakapolo atamo pelamena, wiyasiya kuba tanalate ebegodone ka:pelamena: Ebe tobolo unu da:pukuimina ebe mawelena Namutudawala ega:walo ebe nanitabo nilakapo Kawodawanomola, ebema: ebena nilakapo tanalote ata-

‡‡ 1:10 Ais 40:6-7

mo iyama: keda:na:, ma kunu tete idilo kawonomamo kawokalimi, tete idilo kela:mo kawokalimi, ebete eba kunu kowagelena:.¹⁸ Numa:la:, ebete a ebena gudima: ka:midima: ebena ubi iyatiya, ale ebena Nani Tabo magumudo oliolinoma: eda:ote kawokalaoma: Ebe:ma: me tanalo ebe nanitabonomola, ebete me opono inamabu bilibilinomo dosiyodiloliya, ibi magumulo a ebe dopo nolo da:imi keba kunula:ka: eba kunula. †

Modoboa: Lumagite Godokono Tabo Gito Olowima; Modobola Ebete Nanitabolo Na:tuduwatamene

¹⁹ Naimano wadewade ekakiala:, modobola la: me tanalo nemalagidilala:. Modoboa: lumagite epetapino tabo olowioa:no ebe a:ka:tuwa: ebena tanalo samamo kiyawaoma:, ega:walo modoboa: lumagi idite lumagi iditam samamo dowama:, ²⁰ mabu Godokono tuputupu okoli tanalono da:ima:te lumagino dowa gabodo a:ka:noloma:na:.^{†21} Ebema: la:imano tepo magumulo da:pola:na ebe iyaiya daley wokino tanalo, ega:walo la:imano apa:mo dosiyodilola:wenakoma ebe kuba osiyodilole tanalo, modobola la: ebe tanalo bilibilinomo balamo alomawete, ebena Godote la:imano tepo magumamo damionako ebe tabamo nanitabolo na:tudila:onalas:, mabu ebe tabote la:imano igilo mula:no gaboma: eda:na. ‡

²² Numa:la:, la: Godokono tabo olowiawete tudila:oa:no, me gabodo la: a:ka:tuwa: la: masigilnakomata. Ebema: modobola la: ebena tabo olowiawete nanitabolo na:tudila:onalas:, ^{†23} mabu kebe lumagite Godokono tabo olowite tuduwata:no, ebe poteleka: galasilo ebena ololo daedale wokilo dumita ebe lumagi keba kunula:ka: eba kunula. ²⁴ Eiyel! Ebako lumagite ebena olololo kuba idi duimene, ebete ebe tanalo modobokobi midia:no, tote beda: kuba tanalo kumile ebe tanalo gito ka:na:dodomatimene. ²⁵ Wiyasiya kebe lumagite Godokono Wade Totomu Tabonomo wadenomamo umite kalakalago eba lawelo, ebete ebe tabamo tuduwatate dodomatia:no ebe tanalo magumulo dokolinamene, Godote ebena osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo ebe wadenomamo bowalubinakomene. Nanitabola, Godokono Wade Tabonomote ebako lumagi ebena nanitabokobi midi magumulo tunomoma: ka:midimene. ‡

Nanitabo Gabodo Godoko Waloma:ta Tanalo

²⁶ Ebema: la: nanisiwale! Kebe lumagite ebe a:ka:tuwa: ebe Godoko waloma:tadawama: eba gelo wiyasiya ebena mena wadenomamo umina:no, ebe lumagi ebe a:ka:tuwa: ebe a:da: kemasigimene. Ebena Godoko waloma:ta tanalo ebe sosowa keba kunula:ka: eba kunula, iyo, ebena okoli magumulo wade tanalote a:kitanamene!^{†27} Ebema: Godokono waloma:tadawanomono tanalo keba kunula:ka:? Ebete nigologolo gudi ega:walo amoleamole kamiyale ebakobako inamabua: epo ibino mibomibo magumulo

† 1:18 Yon 1:13 †† 1:20 Igilo 7:9 ‡ 1:21 Kol 3:8; 1Pit 2:1 †† 1:22 Ma:t 7:26; Lom 2:13 ‡‡ 1:25 Lom 8:2; Ya:i 2:12 ††† 1:26 Oale 141:3

wadenomamo walubilina, ega:walo ebete me opolo eba okolinalo kubakuba tanalo kosiyodilolena:, ma kunu ebete ebena tepo magumu ukulate walo daleyama: a:ka:midimene. Nanitabola, Godote ebako lumagi duimene ebe ebena nani waloma:tadawama: keka:imene.

Inamabu Bilibila:gopi Kapiyatamo Wadewade Tanalo Ako-osiyodilola:la:

2 Naimano ekakiala:, la: aimano Kawodawa Ya:su Kelisoko nanitabokobi midipilata ega:walo ebe Godokono elawo alo magumulo dokolina ebe Kawodawala, ebema: la:le epo unu nikapiamo ulamea:no ma kunu lumagi idi atepalo lumagi idi ebo akolawa:la:.^{‡‡2} Ebe mabuma: kebe tetelo inamabu bilibila:godawa idite ebena wadewade kaliku pupuliole ega:walo wiya kawonomo lini inamabu ebena kotamo pulite la:imano sosi aladabuti tanalamo da:pemene, ebena ebe atu tetelo inamabua:dawa idite la: magumamo da:ka:pemene, la:imano woki ibi netewapiatamo keba kunu na:kitanamene?³ Wadewade kaliku pupulite da:pemene, la: ebe lumagi kawonomamo eba malagidilole ebetamo ma kunu ba:kegelaema, "A:ma: niyata, me dopo apuno okoli baiamo nokoliya?" Wiyasiya inamabua:dawa da:pemene, la: ebe nilakapolo malagidilola:no ebetamo ma kunu ba:kegelaema, "Okoli bai idi kitana:, modobola a:ma: iyabailo gito nutita?"⁴ Eiyel! La: mako osiyodilo tanalodo la:imano tepo magumuno kuba woki awokalilamenakomata, mabu la:imano tepo magumulo la: inamabu bilibila:gopi wadewadepima: eba gelalo, inamabua:pi sosowama: midililo ibi nilakapolo kemalagidilola:wena:!

⁵ O naimano wadewade ekakiala:, modobola la: me tabo wadenomamo nolowiala:! Godote inamabua:pi nanitabolo uwatiya, iba:te me opolo eba ilukulinalo nanitabokobi midi magumulo kawokawopima: ke:da:onama:. Nanitabola, walone iba:te Godokono Kawo Elawodawano Duliwomololo da:pola:na ebe inamabu bilibili kuwatema:na:, mabu Godote nani tabonomo iyalo a:kiyawaiya ebe Duliwomolono wadewade tanalo ebe nilakapolo demalagidilona ebe epatamo kikalae:ma:.⁵⁶ Wiyasiya numa:la:, la: ebako inamabua:pi nilakapolo kemalagidilola:wena:, inamabu bilibila:gopi kapiya malagidilolenamata. Eiyel! La:imano kuba woki beda: kawonomola:ka:! Tete epetapilo ebe atu inamabu bilibila:gopiate la: nanitabokobi midipiatamo kawokawo temeteme eba ikalamelo gabamanino tabo anagiyamida baiamo la: ebo magatalenakota. ⁷ Iyo, ibi epetapi Ya:su Kelisoko demalogonaka ebe nanitabokobi midia:pila, ebema: Ya:sukono wade mailo ebete la: kowalubilitama: dikalameiyala, iba:te ebe mailo kuba:ma: gelana.

⁸ Numa:la:, Kawo Elawodawa Godote ebena kawo totomu tabonomo ebena Bukalo ma kunu awokalimina, "A:ma: a:ka:tuwa: a:ma: demalagidilawena, eba kunu a:ma: niyakabolo dilukulina ebe epo nilakapolo nemalagidilolena," ebema: modobola la: me tabamo

‡‡‡ 2:1 Ali 10:34; Ya:i 2:9 § 2:5 1Kol 1:26-28

nanitabolo na:tudila:onala. ^{†9}Wiyasiya la: tudila:oa:no, ma kunu la: epo unu nikapiamo ulamelo inam-abua:dawa idi sosowama: mida:wete, ebene ebe atepawete inamabu bilibila:godawa idi delawa:ema, la: kawo kuba kosiyodilomamota. Eiye! Godokono kawo totomunomo adikanale mabuma: kuba wiyate la:tamo nanitabolo ka:pemene, ^{††10}mabu kebe lumagite Godokono totomu tabo bilibilinomo eba uwatelo idi kapiya dadikanalemene, ebe tetelo ebete totomu tabo bilibilinomo dowakalamina ebako dubuma: ke-da:mene. Iyo, kapiya totomu tabo adikanaledawa ega:walo totomu tabo bilibilinomo wakalamidawa ibino tanalo ebe kapiyala, mabu ibi netewapiate kapiya gabodo ibino kuba wiya Godogodone kuwatema:na. ‡

^{††11}Ebema: numa:la:, Kawodawa Godote totomu tabo ma kunu giya, "A:ma: dubu idino kamiyale pilolo akolawa:la:," ega:walo me atu Kawodawate walo na:kegiya, "A:ma: lumagi idi akoanakapuma:la:." Ebene kebe tetelo a:ma: dopo totomu tabo eba lawelo wiyasiya a:ma: toawete lumagi idi gito dananaka-puma:emene, a:imano tanalote keba kunu na:kitanamene? A:ma: dopo totomu tabo adikanalea:no, ebe mabuma: Godote a:ma:tamo ba:kekalakalamene? Ao, ebete kuba wiya a:ma:tamo nanitabolo kikaema:ta, mabu a:ma: ebene totomu tabo idi adikanala:ta! ††

^{††12}La: wadenomamo nolowiala:, Godokono kawo totomu tabonomo ebe nilakapo awokalimi totomu tabola, ebe totomu tabote epono nanitabokobi midi magumulo ibi tutunomoma: midilina. Ebema: modobola la: la:imano tabo gela magumulo ega:walo osiyodilole tanalo magumulo ebe kawo totomu tabamo nanitabolo na:tudila:onala:, mabu walone Godokono Unu Duli-omololo ebe kapiya totomute la:imano tanalo kanagiyamidalaema:ta. ^{†††13}Nanitabola, ebe tetelo Godote nilakapoa: epatamo ebene nilakapo awokalimia:no kuba wiya iba:tamo kikalaemene, wiyasiya nilakapo awokalimpiatamo ebete kuba wiya a:kikalaemene, ao, ebete ebene nilakapo iba:tamo kawonomamo kawokalimene. †††

Godoko Nanitabokobi Midi Tanalo Ega:walo Wadewade Osiyodilole Tanalo Ebe Kapiyala

^{††14}Naimano ekakiala:, kebe lumagite Godoko nanitabokobi midima: gelo wadewade tanalo osiyodilolea:no, ebene tanalo keba kunula:ka:? Godote epono tanalo danagiyamidalaemene, ebe tetelo ebete ebe lumagino nanitabokobi midi tanalo modoboma: ba:kegemene? Ao, ebako lumagino nanitabokobi midi tanalo ebe a:da: elemasigi tanalola, ebene igilo mula: tanalote a:kitanamene. ^{††15}Diyala la:imano nanitabokobi midipino taneba magumulo lumagi idite kalikua:no-ma: da:beda:nale, ega:walo nao inamabua:dawate da:ba:lutale. ^{†††16}Ebene la: magumulo idite ebako nigologolo lumagi umite, ebe walubia:no ebetamo ma

† 2:8 Ma:t 19:19; Gal 5:14 †† 2:9 Totomu 1:17 ‡ 2:10 Ma:t 5:19 †† 2:11 Maimi 20:13-14; Lom 13:9 †† 2:12 Gal 6:2; Ya:i 1:25; 1Pit 2:16 ††† 2:13 Ma:t 5:7; 18:32-35 ††† 2:15 1Yon 3:17

kunu degemene, "A:ma: Godokono kalakalago na:toa, ebe a:ka:tuwa: a:ma: kalikamo ega:walo baeamo kowalubima:ta," ebe tabo walubi taboa:, kuba tabola. Ebema: kebe tetelo nanitabokobi mididawa idite inam-abua:no dokolina, ebene a:ma:le ebe kalikamo ega:walo baeamo walubia:no, a:imano nanitabokobi midi tanalote keba kunu kitanale? ^{††17}A:ma: wadenomamo nolowia, a:ma:le Godoko nanitabokobi midima: geawete wiyasiya wadewade tanalo osiyodilolea:no, a:imano nanitabokobi midi tanalo ebe a:ela.

^{††18}Wiyasiya la:imano nanitabokobi midipino taneba magumulo epetapiate negelana, "Lumagigodolo wadewade osiyodilole tanalate pola:na:no kuba:, mabu Godoko nanitabokobi midi tanalo ebe tepo magumulo osiyodilo tanalola, apa:mo osiyodilo tanalola:"

Ebema: na Ya:imesite ibino tabo eba wiyalo negemo, "La:le wadewade tanalo dosiyodilolea:ema nale la:imano nanitabokobi midi tanalo ebo kiyatawamamo, wiyasiya la:le osiyodilolea:no na a:kiyatawamo. Numa:la:, naimano tanalo ma kunula, epetapiate naimano nanitabokobi midi tanalo kiyatawamo: nale wadewade tanalo ebema: osiyodilolenakomo." §

^{††19}Wiyasiya la: epetapiate kegelamamota, "Ale Godoko kapiya nanitabokobi na:midinama:, me kawo tanalola, a:imano apa:mo osiyodilole tanalola:"

Na wiyasiya kegemamo, "Iyo, Godoko kapiya ebe Kawodawala, Saitanakono kubakuba uliyana atumu ebe tanalo iyatawala. Ebema: iba:te ebe tanalo nanitabokobi eba midilo Godokono elawoma: anakamiolo na:toletoleona, wiyasiya numa:la:, iba:te ibino kuba osiyodilole tanalo miyapa:no wadewade tanalo kosiyodilolenakoa:. Ebema: la: na:kemalagidilawitama Godote ibino tole tanaloma: iba:tamo kekalakalamene? Ao, ibino wadewade tanalo osiyodilolea: mabuma: ebete iba:tamo kuba wiya nanitabolo kikalaemene!"

^{††20}Eiye, a:ma: wadewade tanalo osiyodilolea: lumagima: deda:wena, a:ma: daedale lumagilata! A:ma: numa:, Godokono Buka apuno tabo idite a ma kunu iyat-uamena, kebe lumagite Godoko nanitabokobi midima: gelo wiyasiya wadewade tanalo osiyodilolea:no, ebe lumagino nanitabokobi midi tanalo ebe a:da: elemasigi tanalola. ^{††21}Iyo, a:ma: aimano ewono A:ibalayamakono tanalo nemalagidila. Ebete Godoko nanitabokobi eba midilo, ebene nanitabokobi midi tanalote ebene osiyodilo tanalodo ma kunu awokaliya, ebete Godoko watidilono nokola patapata unamo ebene gudu Aisa:keko adilatite Godotamo nanitabolo ikamiya, iyo, ebene wade osiyodilo tanalodo Godote ebe tuputupudawa idima: ebo ka:miya. ^{††22}Ebema: ale me tanalo uima:, A:ibalayamakono nanitabokobi midi tanalo ega:walo ebene osiyodilo tanalo kapiyanomoma: eba eda:lo, ebene nanitabokobi midi tanalote ebene osiyodilo tanalodo modobonomoma: ebo eda:miya. ^{††23}Iyo, me tanalote A:ibalayamatamo pe-

§ 2:18 Gal 5:6 †† 2:21 W Mabu 22:9-12 ††† 2:22 Yu Epo 11:17-18

maigiya, Godote ebenu Bukalo dopamo degiya ebe tabote nanitaboma: keda:ma; mabu ebenu Bukalo tabo ma kunu itana, "A:ibalayamate Godoko nanitabokobi da:midia, ebema: Godote ebe tuputupudawama: ebo giya." Iyo, nanitabola, A:ibal-ayamakono nanitabokobi midia mabuma: Godote ebe ebenu wade namutudawama: ka:miya. ¹²⁴ Ebema: modobola a:ma: me kawo tanalo wadenomamo nelawa; a:ma: Godoko nanitabokobi midilo wadewade tanalo nosiyodilolenakiye, mabu Godote wadewade osiyodilole tanalo a:ma:godolo dulaemene ebete a:ma: tuputupudawama: keka:ima:ta. Wiyasiya a:ma: nanitabokobi midia magumulo wadewade tanalo osiyodilolea:no, a:imano nanitabokobi midia tanalo ebe a:da: elemasigi tanalola, Godote a:ma: tuputupudawama: a:keka:mitamene.

²⁵ Ega:walo Godokono Bukate nanitabokobi mididawa idino tanalo kawokalimina, ebenu mailo ebe La:iya:batela. Ebe kamiyaletete dopamo Godoko nanitabokobi midia: tetelo dubu bilibili kamiyaletete: eda:nami, wiyasiya Isalaela epate ebenu Ka:inane opo laema: da:pemaimiya, ebe tetelo ebete ibino Godoko nanitabokobi midite ibi ma kunu walubiliya. Isalaela dubu netewate opo umioma: diya gabodo ebetamo da:pemaimiya, La:iya:bate ibi Ka:inane opo gabamani dubatamo kikalamiya; ebete wiyasiya ibi iya gabodo gito aliboliya gabamani dubate ibi anakapulamekapoma: Nanitabola, mabu La:iya:bate me wade tanalo dosiyodiliya, ebe mabuma: Godote ebe tuputupudawa idima: ebo ka:miya. ^{††}

²⁶ Ebema: naimano iyatulame tabono magumu kawokalima: uli tabo idi ma kunu itana. Lumagite da:emene ebe tetelo ebenu uliyante ebenu apene gito ka:nemaigamene, walo ebe a:e apelo a:kokolinamene. Ebema: nanitabola, lumagino nanitabokobi midia tanalo eba kunula, ebegodolo wadewade osiyodilole tanalate pola:na:no, epetapiate ebo kiyatawoma:na: ebenu nanitabokobi midia tanalo iyalo a:i.

Nanitabokobi Midiate Ibino Iyaya Tabo Kiyawao Tanalo Wadenomamo Nulamenama:na:

3 Naimano nanitabokobi midia ekakiala; la:imano sosi taneba magumulo kapiyakapiyanomate iyatulamepima: neda:iyala; mabu la: iyatawalata a piyate Godokono tabo iyatulamepima: deda:onama; walone ebete aimano tabo kiyawao tanalo ega:walo osiyodilole tanalo kawonomamo kanagilameleaemene, wiyasiya ebete nanitabokobi midia epetapino tanalo eba kunu akanagilameleleaemene.

² Nanitabola, tete epetapilo a nanitabokobi midia bilibilinomate Godokono nanitabo gabo anaetoamidanakoma: Wiyasiya numa:la; a magumulo kebe lumagite ebenu tabo kiyawao tanalo bilibilinomo wadenomamo dulamena, ma kunu ebenu menate tabo kapiya idi kubanu gea:no, ebe lumagino osiyodilole magumulo kuba idite atumu a:kitanamene, iyo, ebete ebenu apenu iyaiya osiyodilole tanalo bilibili-

nomo wadenomamo ulamena kuba idi osiyodilokapoma: ³ Ebema: modobola la: me uli tabo wadenomamo nemalagidilala; oso-goeo namutudawate ebenu tabamo ale iyatite, ebenu ebete oso-goeo unamo eba okolilo ebe da:peso ala:mo oso-goeo nanitabo gabodo ebo katamene. ⁴ Ega:walo uli tabo idi ma kunula, awate kewa: kolomono kawo palai pe kawonomamo eba atitalo, pe atadawate atumu walege da:pesamo ebe pe ebenu ubi gabodo gito katamene.

⁵ Ebema: lumagino mena ebe atumula. Ebe mena lumagino ape kawonomo magumulo ditana ebe apenu ape apu da:pesola, wiyasiya ebe a:ka:tuwa: ubi diyatimene menate lumagi kuba gabamo ebo kema-gatamene. Iyo, ebete amama tabo kiyawao tanalodo kawokawo tanalo osiyodilolema: degemene, ebete eba kunu ebenu igilo kawonomo ka:na:kubaimene, ela mena da:pesote kawonomo: eda:te kawokawo kewate delamota:ona ebe inamabu keba kunu kenale-nakole eba kunu. ⁶ Iyo, nanitabola, lumagino mena ebe ela mena keba kunula:ka: eba kunula, mabu menate lumagino apelo da:peso inamabuma: eda:na, wiyasiya ebenu kuba tabo kiyawao tanalate ebe lumagino ape kawonomo daleyakobi midite ebenu okoli tanalono tanalo bilibilinomo gito ka:kubailaema:na: Ebema: numa:la; menano elate Saitanakono Ela Opono pemaiganako, iyo, mena ebe Kubadawano ubi tanalamo tuduwatanako. [‡]

⁷ Nanitabola, agowamo wapata:lame inamabu ega:walo tepamo wapata:lame inamabu, obo magumulo digilona ebe inamabu ega:walo olaola, epate ebe iyaiya inamabu bilibilinomo gelebadikobi midia iyatawala, ⁸ wiyasiya lumagite ebenu mena gelebadikobi midia: modoboa: Gabo kitana: mabu menate kubanomoma: eba eda:lo, ebenu kuba tabo kiyawao tanalate epo epetapi anakapulaema: wagelena, ebe elawo kalu keba kunula:ka: eba kunula. ^{‡†}

⁹ Ebema: naimano nanitabokobi midia ekakiala; modobola la: me tanalo wadenomamo nemalagidilala: Tete epetapilo a nanitabokobi midiate aimano menamo aimano Kawodawa Nabiwi Godoko emoionakoma; ebenu tete epetapilo ale epo epetapiatamo dowate aimano tabamo ibi ebo kubailamenakoma: Numa:la; Godote ebe epo ebenu ololamo osiyodilole ebenu gudima: ka:la:mina, ebema: moio tabo ega:walo malato tabo atu lumagino tabone da:pemaimioma:na: ebe tanalo kawo kubanomoma: keda:mene! Eiye, ebako kubate a magumulo ako-maigala: ¹¹ O naimano ekakiala; la: iyatawalata, sipolo da:imi kewane epate boga:me da:imi ketapinakoa; ega:walo siwila da:imi kewalo atumu sipolo da:imite ka:nolonakoa: Eba kunu epate wade gola obo guline kuba solu obo kiyaponakoa; iba:te wiyasiya wade obonomo iyaponaka, iyo, nanitabola, soluagono obo gulite wade gola obo epatamo ikalaema: modoboa:

[†] 2:23 W Mabu 15:6; Ais 41:8 ^{††} 2:25 Yos 2:1-21; Yu Epo 11:31

[‡] 3:6 Mat 12:36-37; 15:11,18-19 ^{‡†} 3:8 Lom 3:13

Godokono Nanitabo Mulo Tanalo

¹³ Ebema: la:imano nanitabokobi midipino taneba magumulo mulo wokiagodawa idi ba:ka:lutale? Modobola ebako dawate tuputupu okoli tanalodo ebenu mulo ma kunu nawokalimene, ebete amama:no wadewade tanalo kapiya bosiyodilolenakomene. ¹⁴ Wiyasiya la: la:imano tepo magumulo epetapino inamabuma: iba:tamo da:dowawenama, ega:walo amama magumulo la: a:ka:tuwa: la: dowadipalatele:wenama, la: nanisiwale! La:imano amama tanalono osiyodilole magumudo la: Godokono nanitabo gabo a:da: gaboma: gelanamata, ebema: modobola la: ebe amama tanalo natepala:. ¹⁵ Eiyeye, la:godolo ditana ebe amama woki Godokono Unu Duliymolone ka:pena:! Ao, ebako woki me opono mulo wokino tanalola, ebe a:da: mulo tanalote Saitanagodone eba penalo Godokono nanitabo mulo tanalago ebo pegowelaonako. ¹⁶ Ebema: piyate epetapino inamabuma: iba:tamo da:dowaona, ega:walo piyate amama magumulo ibi a:ka:tuwa: ibi kapiya demalagidilolena, iba:te apaminateui magumulo iyaiya utitatate iyaiya kuba tanalo bilibilinomo ebo osiyodilolenaka.

¹⁷ Wiyasiya Godogodone da:pena ebe mulo tanalono osiyodilole tanalo eba kunua:, mabu ebenu nanitabo mulote epagodolo ditana, iba:te iyaiya kuba daleyatanalo kosiyodilolenakoa:. Ebe epate milolo eba ilukulinalo apaminateui tanalo kiyatawaonakoa:, wiyasiya ibi magumulo idite idi kawonomamo nilakapoimilo wadewade tanalo ebo osiyodilolenaka. Ebene iba:te epo unu nikapiamo ulamea:no ma kunu lumagi idi atepate lumagi idi ebo kelawenakoa:, ega:walo iba:godolo mena netewa tanalote kitana:. ¹⁸ Nanitabola, piyate mako milo ilukuli tanalo epetapiatamo dikalamena, ibi wadewade kikopu damelamo damiona ebe wokopi keba kunula:ka: eba kunula, mabu ibino woko osiyodilole magumulo wadewade nao inamabunomate nanitabolo ka:pemaimioma:na:. †

Me Opono Iyaiya Tanalo Kawonomamo Malagidilole Tanalo

⁴ Ebema: la: nanitabokobi midipi magumulo gowelao tanalo ega:walo apaminateui tanalo kebene ka:pelamenakole? Iyo, ebe tanalate la:imano kateneno kubakuba ubi tanalodo pemaimionaka, mabu ebako ubi tanalate la:imano tepo magumulo wadewade wokino tanalago gowelaona. †² Eba kunu la:le epetapino inamabu uwatema: wagelenamata, wiyasiya uwate gabo umia:no ebema: la:le la:imano tabamo ibi anakapulamenakomata. Ega:walo la: kawokawo inamabu uwatema: ubi kawonomola, wiyasiya la:godolo pola:na:no ebema: la:le eba apaminateuilo kubanomamo ebo gowelaonakomata. Eiyeye! Mabu keleka: la:le la:imano inamabu epetapi modobolo kuwata:wena:? Mabu la:le Godoko la:imano modoboa: tanaloma: nanitabo gabodo ka:toweoma:we-

nakoa:. ³ Ebema: numa:la:, kebe tetelo la:le inamabu idima: Godoko da:toweoma:wenakoma, ebe tetelo la:imano tepo magumuno woki tuputupulo ka:pola:na: mabu la: ubila ebe inamabu lawa:wete la: a:ka:tuwa: la: kekalakalailama:ema:. Iyo, la:le Godoko kekalakalaima:ema: woki kiyata:wena:, ebema: ebe ubia:nola inamabu idi la:tamo ikalaema:.

⁴ Eiyeye, la: nanitabokobi midia: epo keba kunula:ka: eba kunulata! La: iyatawala:ka:, kebe lumagite me opono iyaiya tanalo kawonomamo demalagidilolena ebete Godago goweladawama: eda:na? Iyo, nanitabola, potele me opono inamabu ega:walo iyaiya amama tanalo uwatema: dowagelena, ebe Godago goweladawala. ⁵ Ebema: numa:la:, Godokono Bukalo tabote ma kunu itana, "Godoko ubi kawonomola ebenu Uliyanate a:ka:tuwa: aimano tepo magumulo kokolinama:, ebema: ebete aimano kubakuba wokino tanalago elawonomamo gowelaonako." Iyo, la: iyatawalata me Buka tabote nanitabonomoma: eba eda:nalo, ⁶ ebenu Bukalo me tabo idite atumu ba:kitana,

"Piyate damamaona Godote iba:go na:gowelaona, wiyasiya piyate ibi a:ka:tuwa: ibi opamo dalomona, ebete iba:tamo ebenu kawo nilakapo awokalimnako."

Kalakala kawonomola, Godote ebenu nilakapo atamo eba kunu awokalimina! †

⁷ Ebema: modobola la: a:ka:tuwa: la: Godotamo ikameawete Saitanatamo elawonomoma: neda:onala:, mabu la:le eba kunu dowagela:ema, Saitanate la: kuba gabamo wabuga:tale magumune la: miyapatate iyabaiamo samamo kalaula:mene. ⁸ Nanitabola, kebe tetelo la: Godoko niyakabamo da:pelama:ema, ebe atu tetelo ebete la:tamo pemaigate la: kalakalago ka:puwatema:ta. Ebema: la: piyate iyaiya kuba tanalo dosiyodilola:wenama, modobola la: la:imano daleyakoto ukulaola:wete kubakuba tanalo walo ako-osiyodilola:la:. Ega:walo la: piyate Godoko ega:walo me opono tanalo atu tetelo waloma:talema: dowagela:wename, modobola la: la:imano tepo magumuno kubakuba woki wadekobi midila:wete, ⁹ ebenu la:imano kuba mabuma: modobola la:le tepo temetemema: eda:wete nima:la:. Iyo, modobola la: la:imano kalakala tanalo atepawete tepo magumuno ii tanalo nelawiyala:, ebenu la:imano kalakala tanalote wiyasiya mibomiboma: neda:mene. ¹⁰ Ebema: nanitabola, la: Godokono ololo apulo la: a:ka:tuwa: la: opamo eba alomolo, ebete wiyasiya la: unamo kowadipalatelema:ta. ††

Nanitabokobi Mididawa Idino Tanalo Kubama: Ako-geala:

¹¹ Naimano ekakiala:, me tanalo idila. La:imano nanitabokobi midipino taneba magumulo idite idino tanalo kubama: akogeala:, mabu kebe tetelo a:ma: nanitabokobi mididawa idino tanalo kubama:

‡ 4:4 Lom 8:7; 1Yon 2:15 †† 4:6 Mulo Tabo 3:34; 1Pit 5:5 †† 4:7 Epe 6:12 ††† 4:8 Sek 1:3; Ma:l 3:7; Ais 1:16 ††† 4:10 Yauba 5:11; 1Pit 5:6

† 3:18 Ma:t 5:9; Yu Epo 12:11 †† 4:1 Lom 7:23

degeaemene, ebe tetelo a:ma: Godokono kawo ni-lakapo totomu tabonomo kadikanalema:ta. Numa:la:, Godote ebena totomu tabamo a:ma: ananata a:ma:le a:imano nanitabokobi midi ekawi nilakapolo ke-malagidilawenama:, ebema: kebe tetelo a:ma: a:imano ekawi kubama: degeaemene, ebe tetelo a:ma: Godokono totomu tabo atumu kubama: ka:kegema:ta. ¹² Eiye, a:ma: kawo lumagia:! A:ma:tamo elawo potele kikametana lumagi idino tanalo kanagiyami-dama:ema:? Godoko kapiya ebe totomu tabo osiyodilodawala, ega:walo ebe kapiya ebe epono tanalo anagilamelelamedawala, ebema: me Kawodawa kapiya-ate modobola epono iyaiya ilukuli tanalo eba anagilamelelamelelo idawano igilo mula:mete idawatamo kuba wiyakaemene. †

Lumagite Ebena Osiyodilole Tanaloma: Amama Tabo Akokiyawaoala:

¹³ Ega:walo me tanalo idila. La: epetapi ma kunu gelanakomata, "Ka:lo adimolo o dumutu egelalo na kawo duliwomolamo tote, ebolo nale kapiya ulamamo eba nokolilo bisnisi woko nosiyodilote mani kawokawonomo ka:nuwatemamo." ^{††14} Eiye! A:ma: iyatawa: dumutu a:ma:tamo beda: tanalote na:kemaigamene. A:ma: opo lumagilata, ebema: a:imano igilo ebe tema keba kunula:ka: eba kunula, lumagite tete da:pesolo umite a:ka:tuwa: samonomamo ebo kolopoligomene. ^{‡15} Ebema: modobola a:ma:le amama tabo kiyawao atepawete ma kunu negiye, "Godote elawo natamo dikanaemene, na dumutu igilolo eba lutalo nale ebena ubi tanalo ebo kosiyodilomamo." ¹⁶ Wiyasiya la: epetapi mako wadewade tabo kegelawenakoa:, la: a:ka:tuwa: la: amamalatenamata, ebema: Godote la:imano amama tabo gela tanaloma: kekakalakalana: ¹⁷ Iyo, me tanalo nanitabola, kebe lumagite tuputupu osiyodilo tanalo eba iyatawalo wiyasiya ebe tanalamo tuduwata:no, ebena osiyodiloa: tanalodo ebete Godokono pukala ebo kadikanalemene. ‡

Inamabu Bilibila:gopiate Ibino Kuba Osiyodilole Tanalo Miyapate Godotamo Nolibila:oma:na:

5 Ebema: inamabu bilibila:gopiala:, la: naimano tabo wadenomamo nolowiala:. Modobola la: me tetelo imi nowagilima:la:, mabu kawokawo temetema:te la:tamo na:pelama:, ² iyo, tete tatalila la:imano inamabu bilibili tanalate ka:kubakubaoma:na: Ebe tetelo la:imano pupuliono inamabu nopiate naote, ^{‡3} ebena la:imano wadewade disi damelate eba uwatelo nonokama: ebo keda:oma:na: Ebema: nanitabola, Godote epono kuba danagilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo ebe nonoka inamabuate la:imano kuba osiyodilole tanalo ega:walo kuba wokino tanalo kawokalilaema:na:. Numa:la:, me opono uwomu tetete eba penapelo, la:imano inamabu iyalo a:dogodogoi-lamenaimata, wiyasiya tete tatalila la:imano kalakala

tanalote kolopoligomene, iyo, la:imano nonoka inamabuate la:imano ape eba kubailamelolo la:imano kalakalate ebo kolopoligomene, elawo elanomote namo tuwaenomoma: keba kunu ka:midinakole eba kunu.

⁴ Nanitabola, la:imano kuba tanalo ma kunu itana. La:imano kawokawo bisnisi magumulo piyate la:imano olowameno pali inamabu detapiolametana, la:le iba:tamo wade wiya kikalama:wenakoa:, ebema: iba:te ibino temeteme magumulo kawonomamo imina. Eiye, Elawodawa Godote ebe imi tanalo iyalo iyatawi! ^{‡‡5} Ebema: numa:la:, la: me opolo inamabu bilibilipima: eba eda:wenalo la: a:ka:tuwa: la:imano kateneno ubilo la: ekalakalailamenakomata, iyo, la: wadewade bae eba naonalo gadigadinomoma: iyalo eda:imata. Ebema: gadigadi kau-goeogoeo keba kunula:ka: la: eba kunula, tete tatalila Namutudawate la: anakapulaema: ka:pemene. ^{‡‡6} Ega:walo me tanalo idila. Tete epetapilo la:le tuputupu epatamo dowawete, ebena la:le ibi gabamianatamo gito magatalenakomata iba:te iba:tamo a:e wiya kikalama: Eiye! Ebe epate la:tamo kuba idi kosiyodilonakoa:, wiyasiya ebe gabodola:le ibi gito anakapulamenakomata!

Nanitabokobi Midi Magumulo Kodakodalo Lamota:ona Tanalo

⁷ Ebema: naimano ekakiala:, la:imano nanitabokobi midi magumulo kodakodalo nelamota:onala: Kawodawa Ya:sukono pe teta:mo. Modobola la: pali osiyodilodawano tanalo nemalagidilala:, ebete pali inamabu amiate wade pali inamabu nao tete ebo kemakopelenamene. Ma kunu dopo saganatetelo ulamate downakomene ega:walo uwomu saganalo walo da:kowonakomene, damelate wade gibama: eba eda:lo ebena pali inamabuate wadenomamo ebo kapepeoma:na:. ^{§8} Ebema: la: atumu Ya:sukono pe tanalo makopelema: ubia:noma: eda:oa:no kodakodalo nelamota:onala:, mabu ebena pe tete netatali! ^{§†9} Ebema: naimano ekakiala:, la: magumulo idite lumagi idino tanaloma: ubia: tabo akogeala:, mabu diyala, Godote a:imano tamedawano okoli tanalo modoboma: eba gelo wiyasiya a:ma: kubadawama: da:begemene. Iyo, ebe Kawodawate na:pe a bilibilinomonono iyaiya tanalo kapanagilameleaema:!

¹⁰ Ega:walo naimano ekakiala:, modobola la:le iyalo tetelo da:pemaimiya ebe Godokono woki awokalimipino tanalo nemalagidilala:. Iba:te Godokono woko eba osiyodilonalo kawokawo temeteme duwatanakiya, wiyasiya iba:te nanitabokobi midi magumulo kodakodalo lamota:onanakiya, ebema: iba:te keba kunu kilukulinami, modobola la: eba kunu nilukulinala:. ¹¹ Numa:la:, a nanitabokobi midipiate ebako wokopi eba malagidilolelo ma kunu gelanakoma:, "Ibino kodakodalo lamota:ona mabuma: Godokono kalakala tanalote iba:godolo nanitabolo nitanami!" Ebema: modobola la: nanitabokobi mididawa idi Yaubakono

† 4:12 Lom 2:1; 14:4 †† 4:13 Luk 12:18-20 ‡ 4:14 Mulo Tabo 27:1; Oale 39:5,11 †† 4:17 Luk 12:47 ‡‡ 5:2 Ma:t 6:19

‡‡† 5:4 Totomu 24:14-15 ‡‡‡ 5:5 Luk 16:25 § 5:7 Totomu 11:14; Yel 5:24 §† 5:8 Lom 13:11-12; 1Pit 4:7

tanalo atumu na:kemalagidilala. Kawo olalatinomo tanalote ebetamo demaigiya, ebe tetelo ebete nanitabokobi midi magumulo kodakodalo utinami, ebema: Kawodawa Godote ebe walubite olalati magumune ebena igilo a:mula:miya. Kalakala kawonomola, Godoko ebe kawo nilakapodawanomola. †

Nani Tabonomo Ge Tanalo

¹² Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala, me tanalo idi ebe kawo tanalomola. La:le epetapiatamo nani tabonomo gelama: dowagela:ema, olowiopiate la:imano tabo nanitabokobi ka:midima: la:le Godokono Unu Duliomolono mailo akoka:miala: ega:walo me opono mailo atumu akoka:miala: Ebema: nanitabokobi mididawa, modobola a:ma: wiyasiya a:imano tabo kiyawao magumulo inamabu idino mailo ka:mia:no tabo nanitabolo ma kunu negiye, "Iyo, na kosiyodilomamo," ega:walo kebe tetelo a:ma: tanalo idi osiyodiloma: modoboa:noma: deda:emene, modobola a:ma: nani tabo idi ma kunu negiye, "Ao, na a:kosiyodilomo." Eiyee! Epetapiate a:ma: nanitabokobi ka:miditama: a:ma:le a:imano tabo elawokobi midima: tabo idi akogeala, mabu ebako tabo kiyawao tanaloma: Godote kuba wiya a:ma:tamo kapalibomene. ††

Godotamo Towetowe Tabo Ge Tanalo

¹³ Ebema: la: magumulo kebe lumagite temeteme epetapi magumulo dokolina, modobola ebete towetowe tabo Godotamo negemene. Ega:walo kebe lumagite kalakala magumulo dokolina, modobola ebete Godoko amamate oale nalapiomene. ¹⁴ Ega:walo kebe lumagi temetemetete dumina, modobola ebete sosi watowatopi ka:la:mite, ebene iba:te pelamete Kawodawa Ya:sukono mailamo olibi kikopuno iamo ebena wato kali pabutimite Godotamo ebe ebo nadi-patema:na. ¹⁵ Ebema: iba:te Godoko nanitabokobi eba midilo, ebete ibino towetowe tabo olowite temetema:go lumagi wadekobi ebo ka:midimene, ega:walo

† 5:11 Maimi 34:6; Yauba 1:21-22; 2:10; Oale 103:8†† 5:12 Ma:t 5:34-37‡ 5:14 Mak 6:13

diyala, ebe temetemetete ebe lumagino kuba osiyodilole tanalodo ebetamo da: a:pila, ebene Godote ebe tanalo iyatawate ebe atu tetelo ebena kuba egebolemete ka:dodolomatilimene. ¹⁶ Ebema: modobola la: magumulo idite ebena kuba osiyodilole tanalo kawokalilame, idite ebena kuba osiyodilole tanalo kawokalilame, eba kunu nowagelenala, ebene la: magumulo idite idi Godotamo nadipatenakiyala, ebete la:imano kuba egebolelametate la:imano apeno iyaiya temeteme tanalo balamo kalomolametama. Nanitabola, kapiya tuputupudawano towetowe tabo ge magumulo Godoko ebe modobola kawokawo anoano tanalo osiyodilolema.

¹⁷ Numa:la, Godokono woki awokalimidawa Elayako ebe opo lumagila, a keba kunula:ka: ebe ebako lumagila. Wiyasiya ebe wade tuputupudawala, ebema: ulamate kolopoligoma: ebete Godotamo kawonomamo da:towetowiya, Godote ebena tabo nanitabolo olowiya, iyo, ebe tetene wagilimite ulamate tete geyageyanomolo kowonakia, ebe tete ebe netewakapiya ulama ega:walo sikisi sagana tetela.

¹⁸ Wiyasiya ulamate walo owoma: Elayate Godotamo towetowe tabo da:kegiya, Godote ebena towetowe tabo walo kolowite ulama opamo ebo palibiya epono pali inamabuate walo kakapepeoma. †††

Lumagino Igilo Mula:me Tanalo

¹⁹ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala, naimano uwomu leta tabo ma kunula. La: magumulo idite Godokono nanitabo gabone iyabaiamo del-egamene, modobola idite ebe walo na:kemagaemene. ²⁰ Iyo, la: me kawo tanalo nemalagidilala, kebe lumagite kuba osiyodilodawa umite ebena kuba gabone Godokono nanitabo tanalamo walo da:kemagaemene, Godote ebe tuputupudawano osiyodilo tanalodo kubadawano igilo mula:mete ebena iyaiya kuba osiyodilole tanalo ebo kegebolemene.

Me naimano tabo uwomula. Taula. §

†† 5:15 Mak 16:18 †† 5:17 1Ela 17:1; 18:1 ††† 5:18 1Ela 18:42-45 ††† 5:19 Gal 6:1 § 5:20 Mulo Tabo 10:12; 1Pit 4:8

1 Pit

1 Na Pitatela, Ya:su Kelisote ebenu sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila.

Godote ebenu epoma: keda:onama: kebe epo ke-ka:la:mioliyale, ibi magumulo la: epetapi Yudiya opone iyaiya opamo tolama:wete ebo da:nilukuliawenama, ma kunu la: epetapi Pontase opolo, epetapi Galesiya opolo, epetapi Ka:padosiya opolo, epetapi A:isiya opolo, ega:walo epetapi Bitiniya opolo, la:le me iyaiya opolo bilukulionamata, nale me leta la: bilibilinomatamo ebema: palibomo. ² Nanitabola, iyalo tetelo Nabiwi Godote la: eka:la:miyata la:le ebenu Uliyanano elawamo ebenu talena epoma: keda:wenama:, iyo, ebete ubi iyatiya Ya:su Kelisokono kalimamo la:imano tepo magumuno daleyale ukulaolelametate, la:le ebetamo nanitabola ka:tudila:wenama:.

Modobola Godokono nilakapo tanalo ega:walo milo tanalote la:godolo kawonomamo na:pola:nama:na. †

Nanitabokobi Midipiate Wade Igilo Duliynomolo Laema: Ya:sukono Pe Tete Demakopelena

³ Modobola a kalakala tabo aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono Nabiwitamo kadipatemalema:, mabu ebe nani Godotela. Numa:la:, ebete ebenu kawo nilakapo tanalonomo ma kunu awokalimiya, ebete Ya:su Kelisoko a:e magumune igilamo dadipatiya ebe tanalodo oli igilo atamo ikaemiya. Ebe mabuma: ale ebenu pe tanaloma: olowiolo kalakalago ebe makopelena:, ⁴ mabu ebe tetelo Godote ebenu gudi mabuma: dosiyodiloliya ale ebe wadewade inamabu nanitabola kuwatemalema:. Ebe wadewade inamabuate ebenu Unu Duliynomololo eba pola:nalo uwomua: tetelo a:kolopoligonama:na: ega:walo akabaleonama:na: ega:walo a:ka:kubakubaonama:na: ††

⁵ Nanitabola, Godoko ubila ebete me opono Uwomu Egelalo ebenu igilo mula: tanalo la:tamo ikalaema:, ebema: ebete la:imano nanitabokobi midi tanalodo ebenu elawamo la: nitakeamidalenata. ^{‡6} Me mabuma: la: nekalakalaonala:, iyo, nanitabola, me tetelo la:le iyaiya temeteme epetapi magumulo eba ilukulinalo mibomibo iyatawaonakomata, wiyasiya tete tatalila la:imano kalakala tete ka:pemaigamene. ††

⁷ Numa:la:, me opolo iyatawaopiate golodo inamabu ela magumamo diyatima:na:, elate golodo inamabuno daleyale eba opoliyalelo iba:te ebe inamabuno wade a:la:uwa:da:le tanalo ebo kuima:na:. Eba kunu Godote

la:imano iyaiya temeteme magumulo ebenu wade woko bosiyodilona la:imano nanitabokobi midi tanalo kulamelelametama:, da: nanitabola: o da: nanitaboa:. Ebema: numa:la:, opo epate golodo inamabu dumina-ka wadenoma: gelanaka, mabu tete da:pesolo ebe opo inamabuno a:la:uwa:da:le tanalote kawonomamo kitanamene, wiyasiya kalakala kawonomola, la:imano nanitabokobi midi tanalono wade tanalote ebako golodo inamabuno wade tanalo nodolina, mabu nanitabokobi midi tanalote la:godolo uwomua: tetelo a:kolopoligonamene. Ebe mabuma: modobola la: temeteme magumulo kodakodalo nelamota:onala:, mabu Ya:su Kelisote walo da:ka:pemene, ebete la: eba pemoirolelo la: powalogoletate unamo ebo ka:powadipalatelema:ta. ††8 La:le ebe dopamo kuma:wenakia: ega:walo me tetelo la:imano balida:mo ebe kuma:wena:, wiyasiya la:le ebe nanitabokobi eba midinalo nilakapolo malagidilonamata. Ebe mabuma: la:imano temeteme kawonomamo malagidilolea:no kawo kalakalanomote la:godolo bitana, ebako kalakala beda: kawonomola:ka:! Iyo, epate ebako kalakala tabamo awokalima: modoboa:! ††9 Numa:la:, ebe kalakalate la:godolo nanitabola bitana, mabu la: iyatawalata la:imano nanitabokobi midi tanalodo la:le Godogodone igilo mula: tanalo nelawenamata.

¹⁰ Dopamo tetelo Godokono woki awokalimpiate me igilo mula: tanalono nanitabo tanalo kiyatawaoma: ebenu Buka apuapuno tabo ka:la:miolenakiya, ebene iba:te ma kunu gelanakiya, walone tetelo Godote ebenu igilo mula: tanalo la: nanitabokobi midipiatamo nilakapolo gito kikalaema:ta. ††11 Wiyasiya numa:la:, iba:te me tanalo idi nipo umiya, Godokono igilo mula: tanalote keba kunu na:ka:pemene ega:walo kebako tetelo na:ka:pemaigamene. Ebe tetelo Kelisokono Uliyanate ebenu igilo mula: tanalono pe tete iba:tamo nanitabola kawokalimiya:, wiyasiya ebete ibido ma kunu kiyawaonaki, Godokono Alibodawa Kelisote da:pemene, ebete dopamo kawokawo temeteme uwa-tete, walone Godote ebenu wade pukuilame tanalomo ebe ebo kowalogomene. †12 Ega:walo ibino woko osiyodilo magumulo Godote ibi analiya, iba:te kebe iyaiya tanalo degelanakiya ebe tanalate iba:tamo a:ka:pemaimioma:na: wiyasiya walone epatamo ka:pemaimioma:na:. Ebema: nanitabokobi midipiala:, la: ebe ebe epolata, iyo, la: tetelo Godokono wokopi epetapiate pemaimiote Ya:sukono Wade Tabo ebenu

† 1:2 Lom 8:29; 2Tes 2:13 †† 1:4 Kol 1:12 ‡ 1:5 Yon 10:28; 17:11 †† 1:6 1Pit 5:10; Ya:i 1:2

†† 1:7 Mulo Tabo 17:3; Sek 13:9; Ma:l 3:3; Ya:i 1:3 ††† 1:8 Yon 20:29; 2Kol 5:7 ††† 1:10 Ma:t 13:16-17 § 1:11 Oale 22; Ais 53; Luk 24:26-27

Unu Duliyomolono Talena Uliyanano elawamo la:tamo a:pa:kiyawaonakiya. Nanitabola, Unu Duliyomolono nopopiate ibino ubi kawonomamo alomona, la:le kebe waminaole tanalo kuwata:wiwama, iba:te ebe wade-wade tanalo atumu ka:kiyatawaoma:

Nanitabokobi Midipiate Godokono Talena Magumulo Ilukuli Tanalo

¹³ Ebema: la:le Godokono wade woko kosiyodilawenama: la:imano woki wadekobi na:midila:la: Ega:walo modobola la: Ya:su Kelisokono pe tanaloma: olowiolo nilukulionala:, mabu ebete dapawokalamene ebe ege-lalo ebena igilo mula: tanalo la:tamo nilakapolo ka:pikalaema:ta. ¹⁴ Ega:walo dopamo tetelo la:le Godokono nanitabo tanalo iyatawaoa:no kebe tanalo kosiyodilola:wenakima, la: me tetelo ebegodone olobi-la:wete ebe kateneno iyaiya ubi tanalo osiyodilole tanalodo nanitabokobi midia:pimu walo akoilukulionala: ¹⁵ Wiyasiya la: Godotamo eba tudila:olo ebena totomu tabo bilibilinomo magumulo idi kapiya adikanalea:no, modobola la: la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo talenama: neda:iyala: Iyo, la: deka:la:mitiyala ebe Kawodawate talenama: keba kunu keda:nale la: atumu eba kunu nilukulionala:, ¹⁶ mabu ebete ebena Bukalo a ma kunu iyatuamena, "La:imano osiyodilole tanalo magumulo talenama: neda:onala:, mabu na Talenanomo Okolidawala." †

¹⁷ Numa:la:, Godote kapiya tuputupu gabonomodo me opo epono iyaiya tanalo bilibilinomo kanagilamele-laemene, iyo, ebe wade wiya ega:walo kuba wiya iba:tamo modobolo dikalaemene ebe Kawodawala, ega:walo nanitabola, la:le ebetamo da:towetoweawenakoma ebe la:imano Nabiwima: ka:minakomata. Ebe mabuma: modobola la: me opolo kapelapimu eba ilukulinalo, la:imano osiyodilole magumulo ebe tolemelo ebe kapiyatamo na:tudila:onakiyala:, ¹⁸ mabu la: iyatawalata la:imano wade wiyate ebegodone ka:pemene, ega:walo la:le dopamo ewonigodone delawa:wiwama ebe ilukuli tanalono osiyodilole magumulo ebena nanitabo igilo tanalo nipo umiyamata. Iyo, dopamo la:le ebe tagala ilukuli tanalamo da:tudila:wenaima Saitanakono idoko moto epoma: eba eda:onalo, Godote la: nilakapoilamelo ebe idoko moto magumune ebo wagailiyata. Ebema: numa:la:, ebe tetelo ebete la: me opono maniamo kuwate-tiya:, ¹⁹ wiyasiya ebete la: Kelisokono kalima wiya kawonomamo la: wiyakobi a:midiliyata. Iyo, kapiya kuba idite Kelisogodolo itana:no, ebete sipi-goeo da:peso wadenonomo keba kunula:ka: eba kunu eda:lo la:imano kuba osiyodilole mabuma: ebena ape kalimagono nilakapo inamabuma: midite Godotamo ebo ikamiya. ²⁰ Nanitabola, me opo osiyodilola:no dopamo Godote Kelisoko iyalo eka:miya la:imano igilo ka:mula:lelametama:, ebema: kalakala kawonomola, a tetelo me opono uwomu tete eba tatalilo ebete opo

† 1:14 Lom 12:2; Epe 2:3; 4:17-18 †† 1:16 Kalima 11:44-45; Ma:t 5:48 † 1:17 Lom 2:11; Awo 2:23 †† 1:19 Ali 20:28; Yu Epo 9:12-14

epatamo ebo pawokaliya, ²¹ ebena ebete da:iya ebe tetelo Godote a:e magumune ebe eba adipatelo ebena elawo alonomago ebe ebo walogiya. Ebe mabuma: la:le Kelisodo Godoko nanitabokobi eba midinalo, ebegodone la:imano wadewade tanalo nanitabolo uwatema: ebena pe tanalo olowiolo makopelenamata. ††

²² Numa:la:, la: Godokono nanitabo tanalamo eba tudila:olo la:imano tepo magumu ukulaoliyamata la:le la:imano nanitabokobi midipi ekaki nilakapolo nanitabolo kemalagidilola:wenama:. Ebema: modobola la: magumulo idite idi kemalagidilo, idite idi kemalagidilo, la: eba kunu eba wagelenalo la:imano tepo magumuno kawo nilakaponomamo epetapi nemalagidilolenala:. ²³ Nanitabola, dopamo la:imano nabi ebe piyate ibino kadele teta:mo nemaimiote da:na:elaiya ibi ebe dubula, wiyasiya me tetelo la: Igilo Nabiwi Godokono gudilata, iyo, la:le ebena uwomua: Igilo Tabodo awokalawete oliolinoma: eda:iyamata. ²⁴ Ebe mabuma: Godokono Bukalo tabote ma kunu itana,

"Epo bilibilinomo ibi uwago keba kunula:ka: eba kunula,

ega:walo ibino iyaiya amama tanalo ebe kaiyakaiyano titi keba kunula:ka: eba kunula.

Ka:lo dapepeuta

ebe uwagate dumutu egelalo kalawoma:na:,

ega:walo ka:lo wade tita:gopi da:pola:na

ebe kaiyakaiyate dumutu opamo gito ke-ma:sila:ma:na: §

²⁵ Godokono Tabote wiyasiya uwomua: tetelo bitanamene."

Numa:la:, me tabo dopamo tetelo epetapiate la:tamo da:kiyawaiya ebe Wade Tabola.

Ya:suko Ebe Godokono Motono Nokola Keba Kunula:ka: Ebako Alola

2 Me mabuma: la:godolo da:pola:na ebe iyaiya kuba bilibilinomo iyabaiamo nalomala:, ma kunu a:da: tabo akokiyawaonakala:, ega:walo mena netewa tanalo na:miyapala:, ega:walo epetapino inamabuma: akodowaonakala:, ega:walo epono mailo kubailame talenala. ² La: wiyasiya a:lia:li gudimu eba eda:olo Godokono Uliyanano wade nono nioma: la: la:imano ubi tanalo kawonomamo niyatinala:, iyo, eba kunu la: la:imano igilo mula: tanalo nanitabolo laema: nanitabokobi midi magumulo kapepeomamota.

³ Nanitabola, dopamo tetelo la: Kawodawano nilakapo alatipa:wete golanomoma: ebo geliyamata. ³†

⁴ Ebema: la:le Kawo Igilodawa Ya:sutamona:pelama:la:, ebe epate kubama: gelate iyabaiamo diyatiya ebe dawala, wiyasiya Godote ebe nokola keba kunula:ka: ebako wade alonomoma: gelo ebo lawiya.

⁵ Numa:la:, ebena igilote la: magumulo atumu ba:kitana, ebema: modobola la: pelama:wete la: a:ka:tuwa:

‡† 1:20 Epe 1:4 ‡†† 1:21 Yon 14:6; Lom 5:1-2 ‡†† 1:22 Yon 13:34; Lom 12:10 § 1:24 Ais 40:6-8 §† 2:1 Epe 4:22; Ya:i 1:21 §†† 2:3 Oale 34:8

la: Godotamo na:pikameala; la:le ebe amamateno motono wadewade kewama: keda:wenama: Ebene la: ebe moto gulo ebe eba watidilonalo ebena Uliyanano talena woko osiyodilo tanalodo nilakapo inamabu ebetamo ikameopima: beda:onamata, ebema: la:le Ya:su Kelisodo ebetamo dikameawenakoma, ebete kalakalago la:godone buwatanakomene. ¹⁶ Numa:la:, Godote ebe tanalo awokalima: ebena Bukalo ma kunu gena, "Na nokola keba kunula:ka: ebako wadenomo abo lawete

Yelusalema kawo duliynomololo ^{††} detenamo ebe motono aloma: ka:midimamo.

Ebema: kebe lumagite ebe dawa nanitabokobi da:midimene,

ebete uwomua: tetelo ilipo tanalo a:kiy-atawanamene." [‡]

⁷ Nanitabola, la: piyate Ya:suko nanitabokobi da:midawenama, la: iyatawalata ebe Godokono wiya kawonomo aloma: eda:na. Wiyasiya numa:la:, epetapiate ebe nanitabokobi ka:midina:, ebema: Godokono Buka tabote ibino ubia: tanalo awokalima: ma kunu gena, "Moto etepiate iyabaiamo diyatiya,

ebe alote wiyasiya motono elawo mabuma: eda:na."

[‡]

⁸ Ega:walo Godokono Bukalo tabo idite ma kunu itana, "Me Kawodawa ebe gabo tetelo ditana ebe nokolala, epate ibino kuba ubi tanalago eba tolamelo ebegodolo agowa nukamidaote

ebe unamo ebo ka:na:gudima:na."

Ebema: nanitabola, iba:te Godokono tabo nanitabokobi midia: mabuma: agowa ukamidaote ebo gudina:ka, Godote ibino tanaloma: iyalo degiya eba kunu. [‡]

⁹ Wiyasiya la: nanitabokobi midipino tanalo iyanomola. La: ebe Godote ebena ubilo duwatetiyala ebe epolata, ega:walo la: Kawo Elawodawa Godoko amamatele ebetamo nilakapo inamabu dikameawenakoma, la: ebe wokopilata. Iyo, la: ebetamo talena woko dosiyodilawenama ebe tanebapilata, ega:walo la: Godokono iya eponomoma: eda:onamata. Nanitabola, Godote la: idoko magumune eka:la:miyata, mabu ebe ubila la:le ebena wade alonomo magumulo eba ilukulinalo ebena wadewade osiyodilole tanalo epetapiatamo ka:kiyawawenakoma:. ^{‡‡10} Ebema: kalakala kawonomola, la:le dopamo tetelo Godokono epoma: keda:wenamia: wiyasiya ka:lo la: ebena gudilata, ega:walo dopamo la: ebena nilakapo kiyatawawiya: wiyasiya me tetelo ebegodone elawiyamata. ^{‡‡}

Godoko Nanitabokobi Midipiate Me Opolo Kapelapima: Deda:ona Ebe Tanalo

¹¹ Naimano wadewade namutupiala:, nale la: towelaemata la: me opolo eba ilukulinalo kapelapima: nedalonala:, mabu la: Godokono Unu Duliynomolo epola-

[†] 2:5 Epe 2:21-22; Awo 1:6 ^{††} Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawa, Yelusalema duliynomolono mailo idi ebe Sayonola. [‡] 2:6 Ais 28:16; Epe 2:20 ^{††} 2:7 Oale 118:22 ^{‡‡} 2:8 Ais 8:14-15 ^{‡‡†} 2:9 Totomu 7:6; 14:2; Ais 9:2; Tai 2:14; Ali 26:18; Epe 5:8 ^{‡‡‡} 2:10 Ose 2:23

ta. Ebema: la:imano kateneno ubi tanalamo akotudila:ola:, mabu ebe kuba ubi tanalate la:imano uliyanano igilago eba gowelaolo la: kubailaema: wagenena. ^{§12} Ega:walo la:le nanitabokobi midia:piago eba ilukulinalo ibino ololo apulo wadewade tanalo kapiya nosiyodilolenakiyala:, mabu ibi magumulo piyate la: kubakubapima: deka:la:mitana, iba:te la:imano wadewade osiyodilole tanalo eba ulamenalo la: mabuma: woki iyakobi ebo ka:midilima:na:. Iyo, nanitabola, Godote me opo epono tanalo anagilamelelaema: da:pemene, ebe Kawo Egelalo ebe atu epate la:imano wadewade osiyodilole tanaloma: Godokono mailo kadipatema:na:. ^{§†}

Gabamani Wokopiatamo Tudila:o Tanalo

¹³ Ebema: Kawodawa Ya:suko mabuma: la:le Loma duliynomolo epono Kawo Elawodubunomotamo na:tudila:onalala:, mabu opo kawonomolo ebena elawote nanitabolo bitana. Ega:walo ebete iyaiya opo epetapi bilibilinomamo danaliboliya ebe kawokawo elawodubu ega:walo ibino gabamani wokopi epetapi, modobola la: ibi bilibilinomatamo atumu na:ka:tudila:onakiyala:. Nanitabola, ebe dubagodolo elawo bitana kuba osiyodilolepiatamo kuba wiya eba ikalamelo wadewade tanalo osiyodilolepi unamo kowadipalatelema:na:. ^{§††15} Me mabuma: Godokono ubi tanalo ma kunu bitana, kebe tetelo ebena nanitabo tanalo iyatawa:piate la: kubakubapima: deka:la:mitamene, la:le la:imano wadewade osiyodilole tanalamo ibino daedale tabo gela tanalo ebo kodiyoolemamota.

^{§††16} Ebema: la: Kelisoko magumulo tutupima: deda:wenama, la: nanisiwale! La: daedale wokilo ma kunu akogelala:, "Kelisote aimano kuba wiya iyalo uwateamiya, ebema: ale aimano iyaiya kuba ubi tanalo walo da:kosiyodilolema:, Godogodone kuba wiya a:kelaema:." Ao, eba kunua:! Modobola la: wiyasiya la:imano ape Godotamo ikameonono nikameiyala:, la:le la:imano osiyodilole magumulo ebena wiya: wokopi:ma: keda:wenama:. ¹⁷ Eba kunu la:le nanitabokobi midipi epetapi bilibilinomo nilakapolo eba malagidilolenalo Godoko kapiya na:tolemenala:. Ega:walo me opo kawonomolo elawoma: deda:na, ebe Loma epono Kawo Elawodubunomono tanaloma: la:le la:imano tepo magumulo kuba tabo gela:no ebena totomuamo na:tudila:onakiyala:. Iyo, modobola la: a:ka:tuwa: la: opamo eba alomolo, epo epetapi bilibilinomono tanaloma: la:imano tepo magumuno wokilo ibi unamo nowadipalatenakiyala:. ^{§††}

Woko Namutupiatamo Tudila:o Tanalo

¹⁸ Ebema: kawokawo woko dubate la: kebe epo maniamo duwatetiyala, modobola la:le ebe dubuno wiya: woko kosiyodilola:wenama: la:imano tepo magumulo ibino tanaloma: kuba tabo gela:no iba:tamo woko elawonomamo nosiyodilonakiyala:. Iyo, woko namutupi

[§] 2:11 Gal 5:17,24 ^{§†} 2:12 Ma:t 5:16 ^{§††} 2:13-14 Tai 3:1 ^{§‡} 2:15 1Pit 3:16 ^{§††} 2:17 Lom 12:10

magumulo piyate la: da:nilakapoilametana, la:le wade-wade woko ibi kapiyatamo osiyodilolea:no, piyate la: kawiya analelo la:tamo da:dowaona, modobola la: ebako woko namutupiatamo atumu kalakalago na:tudila:onakiyala. ^{†19} Nanitabola, a:ma: eba kunu eba wagelenalo a:imano kuba osiyodiloa: tetelo idite a:ma:tamo temeteme dikametamene, Godote ebe tanalo umite a:ma:tamo kekalakalamene mabu a:ma: a:imano tepo kodakodaimilo ebena ubi tanalamo na:tuduwatanata. ^{‡20} Wiyasiya a:ma: woko kubanu osiyodilo magumulo woko namutudawate iyaiya temeteme a:ma:tamo dikameotamene, ebe tetelo a:ma: a:imano tepo kodakodaimilo kawo tanaloo:ma: degeaemene, ebe mabuma: Godote a:ma:tamo ba:kekalakalamene? Ao, ebena kalakalate a:ki-tanamene mabu a:ma: kuba wokodawalata, wiyasiya kebe tetelo a:ma: wade woko osiyodilo magumulo temeteme delawa:emene, ebe tetelo ebena kalakalate a:ma:tamo nanitabolo kitanamene. ^{††}

Ya:sute Ebena A:e Magumulo Kawokawo Temeteme Duwatiya

^{‡1} Nanitabola, Godote la: nanitabokobi midipi eka:la:miyata, la:imano nanitabokobi midi mabuma: me opono temeteme magumulo ka:pola:wenama: Ebema: Kelisote la:imano igilo ka:mula:lelametama: ebena a:e magumulo kawokawo temeteme keba kunu kuwatiyale, Godoko ubila la: Kelisokono agowa bobodo ebe nanitabolo kowaloma:tawenama: ^{‡22} Iyo, numa:la:, Kelisote kuba idi kosiyodiliya: ega:walo ebegodolo a:da: elemasigi tanalo idi puliyala. ^{‡23} Ega:walo kubakubapiate ebe demalogiya ebete wiyasiya iba:tamo malogole tabamo ka:wiyaa:, iyo, ebete iba:godone kawokawo temeteme duwatiya, ebete ibi kawiya analelo iba:tamo kuba wiya ikalaema: kegiya: Ebe tetelo ebete wiyasiya ebena nanitabokobi midi tanalo Godotamo iyatiya ebete ebena igilo ka:mula:ema:, mabu ebe iyatawiya walone ebe Kawodawate epono tanalo bilibilinomo tuputupu gabonomodo kanagilamelelaemene. ^{‡24} Ebena Kelisote a:ka:tuwa: ebena apa:mo aimano kuba osiyodilole tanalo uwateamete kewa olotolowamo ebo watiya. Ebete eba kunu osiyodiliya mabu ebe ubila ale aimano kuba osiyodilole magumulo a:elaote ebena tuputupu okoli magumulo kilukulionama: Iyo, nanitabola, ebete ebena temeteme uwate tanalodo la: wadekobi a:midiliyata, ^{‡25} ebema: numa:la:, dopamo tetelo la: iyaiya dalatidi-awiyama ebe sipi-goeogoeomu ilukulionaimata, wiyasiya ka:lo Godote la: walo a:kemagaeliyata la:imano Wade Sipi-goeogoeo Ulamedawa kowaloma:tawenama:, ebe la:imano tepo magumuno Woki Buiyalateledawala. ^{‡‡}

† 2:18 Epe 6:5 †† 2:20 1Pit 3:14,17 ‡ 2:21 Ma:t 16:24; Yon 13:15 †† 2:22 Ais 53:9 ‡‡ 2:23 Ais 53:7; 1Pit 3:9 ††† 2:24 Lom 6:11; Ais 53:5-6 ‡‡‡ 2:25 Isi 34:5-6; Ma:t 9:36; Yon 10:14; Yu Epe 13:20-21

Nanitabokobi Midipi Kamiyale Ega:walo Ibino Dubu Iba:te Kapimiya Keba Kunu Na:kilukulionama:na:

3 Ebema: kamiyala:la:, nale wokopi ibino namutupiatamo tudila:oma: keba kunu kanalemo, modobola la: atumu la:imano awiatamo na:tudila:onakiyala: Diyala, ibi magumulo epetapiate Ya:sukono Wade Tabo nanitabokobi ka:midina:, wiyasiya la:le ebena Nani Tabono tanalo idi iba:tamo gela:no, la:imano wadewade osiyodilole tanalate ibi nanitabo gabo ebo kiyatulaema:na: iba:te atumu nanitabokobi midipima: keda:oma: ^{§2} Ebema: la:imano osiyodilole magumulo daleyala wokino tanalo idite itana:no, la:le Godoko la:imano wokino tanalamo dowalogawenama, modobola iba:te ebe netewa tanalo la:imano ilukuli magumulo wadenomamo nulamenama:na:

³ Ega:walo modobola la: la:imano unu tama wadekobi midili tanaloma: kawonomamo akomalagidilonala: Ma kunu la:imano eke wadekobi midi tanalo, ega:walo wiya kawokawonomo tulukaula pupuli tanalo, ega:walo galono sepisepi pupuli tanalo, ega:walo wadewade kaliku pupuli tanalo, ebe tanalo bilibilinomo ebe kawokawo tanaloo: ^{§†4} Wiyasiya numa:la:, kawo tanalo ebe tepo magumu wadekobi midili tanalola, mabu kebe kamiyalete ebena tepo magumu wadekobi da:midimene, ebe wade tanalote ebegodolo a:kopoligomene, iyo, ebako wade milo okoli tanalote ebegodolo eba itanalo, Godote ebe tanalo umite wadenoma: kegemene. ⁵ Ebema: modobola la:le iyalo tetelo tuputupu dilukulionamiya ebe kamiyaleno ilukuli tanalo nemalagidilala: Iba:te Godoko nanitabokobi eba midinalo ibino awiatamo tudila:o tanalodo ibi a:ka:tuwa: ibino tepo magumu wadewadenonomoma: ebo midilinakiya, ⁶ iyo, ma kunu Selate ebena awi A:ibalayamatamo wadenomamo tuduwatalo ebe ebena wade watodawama: ka:minaki. Ebema: la:le Selako eba ibamitalo la:imano awi tolelamea:no iba:tamo wadewade tanalo dosiyodilola:wena-koma, la:imano nanitabokobi midi magumulo la: ebena buwelemele gudima: beda:onamata. ^{§††}

⁷ Ega:walo nanitabokobi midipi dubala:, la: atumu la:imano kamiyala:go milolo eba ilukulinalo wadewade wokino tanalago ibi nowalubilinakiyala:, mabu la:imano elawote ibino elawo nodoilina. Iyo, modobola la: la:imano tepo magumuno wokilo la: a:ka:tuwa: la: opamo eba alomolo la:imano kamiyale unamo nowadipalatenakiyala:, mabu Godote epatamo nilakapolo dikalamena iba:te ebe uwomua: igilo la:go kapimiya kelaema:na:. Nanitabola, la: ma kunu dowagela:ema, Godote la:imano towetowe tabo olowioma: tanalo idite gigiya a:kemopimene. ^{§‡}

§ 3:1 Epe 5:22 §† 3:3 1Tim 2:9 §†† 3:6 W Mabu 18:12 §‡ 3:7 Epe 5:25

Wadewade Osiyodilole Tanalo Mabuma: Temeteme Lawe Tanalo

⁸ Ebema: la: nanitabokobi midipino ilukuli tanaloma; na Pitate uwomu tabo ma kunu gemo. Modobola la: bilibilinomate woki kapiyama: eda:wete milolo nilukulinala; ma kunu amama tanalote la:tamo akopa:la; ega:walo la: nanitabokobi midipi nilakapolo eba malagidilolenalo, ibino temeteme tanaloma: la:imano tepo magumu akokodakodailama:la. ⁹ Ebene lumagi idite a:ma:tamo kuba dosiyodilomene, a:ma: ebenu kubama: akowiyala; ega:walo ebete a:ma:tamo malato tabo degemene, a:ma: ebenu malato tabo wiya:no wiyasiya ebe mabuma: Godoko naniye ebete ebe wadenomamo kowalubinama:. Nanitabola, Godote ebenu nilakapo a:ma:do awokalima: a:ma: iyalo eka:miyata, mabu ebe gabodo ebenu wade walubi tanalote a:ma:tamo atumu ba:ka:penakomene. ¹⁰ Me mabuma: Godokono Bukalo tabote ma kunu itana, "Kebe lumagite kalakalago okolima: ubi diyatimene, ebete kubakuba tabo ega:walo a:da: elemasigi tabo akokiyawaonakala:." †

¹¹ Ega:walo modobola ebete kuba osiyodilole magumune olobigate wadewade tanalo nosiyodilolenakomene, iyo, ebete ebenu ubi kawonomamo niyatinakomene epetapi bilibilinomago milolo kilukulinama:.

¹² Nanitabola, piyate eba kunu tuputupupima: deda:ona,

Kawodawa Godote ibi wadenomamo eba ulamenalo ibino towetowe tabo olowionako, wiyasiya piyate iyaiya kuba tanalo dosiyodilolena, ebete iba:tamo gowela tanalo osiyodilonako."

¹³ Ebema: a:ma:le wadewade tanalo osiyodilolema: elawonomoma: deda:emene, ebe tetelo lumagi idite ubi a:kiyatimene a:ma: kubaima:. ¹⁴ Wiyasiya diyala, tete idilo a:ma: wade tanalo eba osiyodilole epetapiate temeteme a:ma:tamo da:bikametamene, ebene ebe temeteme magumulo iba:tamo akotoletola:la: ega:walo woki bilibilima: akoeda:la; wiyasiya a:ma: kawonomamo nekalakaliye! †¹⁵ Iyo, a:ma: a:imano tepo magumulo Kelisoko kapiya tolemelo ebe unamo eba adipatelo Kawodawama: neka:minakiye, ega:walo modobola a:ma: ma kunu nosiyodilonakiye, kebe tetelo Kelisoko iyatawa: lumagite a:imano nanitabokobi midi tanaloma: a:ma: danatamene, a:ma: ebe tanalono magumu ebe wadenomamo ebo kiyatuima:ta.

¹⁶ Ebene a:ma: a:imano tanalo ebetamo dawokali:ma:emene, modobola a:ma: a:ka:tuwa: a:ma: opamo iyatilo a:imano kimalagidilamo ebe eba adipatelo gelebadi gabodo ebe nowalubiye. Nanitabola, a:ma:le a:imano osiyodilole magumulo Kelisokono tuputupudawama: eba eda:nalo a:imano tepo magumuno mulo wokino tanalamo da:tuduawatawenakomene, piyate a:imano Kelisoko waloma:ta mabuma: a:ma: malogolo kuba tabo da:kiyawaona, walone iba:te a:imano wade

† 3:10 Oale 34:12-16 †† 3:14 Ais 8:12-13; Ma:t 5:10; 1Pit 2:20; 4:14

okoli tanalo eba malagidilole ilipo ebo kelaema:na: †¹⁷ Ebema: nanitabokobi mididawa, a:ma: numa:. Godote ubi diyatimene, a:ma:le wade osiyodilo tanalo idi mabuma: temeteme delawa:emene, kuba; ebe wade tanalola, mabu ebako temeteme magumulo Godokono kalakalate a:ma:tamo kitanamene, wiyasiya kebe tetelo a:ma: kuba osiyodilo magumulo temeteme delawa:emene ebete a:ma:tamo a:kekalakalamene.

Ya:sukono Kawokawo Temeteme Tanalodo Nanitabokobi Midipiate Igilo Mula: Tanalo Delawiya

¹⁸ Ebema: modobola la: Kelisokono tanalo ne-malagidilala:. Ebe tuputupudawanomola, wiyasiya ebete me opo epono kuba osiyodilole tanalo bilibili-nomoma: kawokawo temeteme uwatete ebo a:iya, me gabodo ebete a Godotamo emagaeiya ale ebenu wadewade namutupima: keda:onama:. Numa:la; epate Ya:suko danakapumiya ebe tetelo ebenu katene apeno igilote gito olopoligiya, wiyasiya Godote a:e magumune ebe dadipatiya ebete uwomua: igilo ape ebo kelawiya, iyo, ebete uwomua: tetelo walo a:ka:enamene. ¹⁹ Ega:walo me tanalo idila. Godote ebe igilamo adipatea:no dopamo Ya:sute Saitanakono idoko moto guamo tote Godokono tabo ebo na:kiyawaiya. ²⁰ Ebolo piyate ebenu tabo dolowiya, ibi me opolo Godotamo tudila:oa:noma: deda:onamiya ebe kuba osiyodilolepino a:elao uliyanala, iyo, Nowate kawo penomo dosiyodiliya Godote wade tete iba:tamo ebo ikalamiya, wiyasiya iba:te ebenu tabo kolowiya:. Ebe mabuma: ulama obote dodoliya ebe tetelo me opo epo magumulo kapiyakapiyate Nowakono pe guamo nopila:iya, iyo, a:iti eponomate obo magumune ibino igilo mula: tanalo eba lawelo epetapi bilibilinomate gito a:elaiya. †

²¹ Ebema: Nowako tetelo demaigiya ebe ulama obo ebe uli tanalola. Iyo, ka:lo nanitabokobi midipino obamo waduba:midaole tanalo ebe ibino igilo mula: gabola, wiyasiya ebe osiyodilo magumulo obote lumagino tepo magumu a:kukulaemene, ao, obote unu tamano daley kapiya kukulamene. Ebema: igilo mula: tanalo keba kunula:ka:? Lumagite obamo aduba:mida tanalo lawe tetelo ebenu tepo magumuno mulo wokino tanalamo tuduwatalo Godotamo nanitabolo ma kunu degemene, ebete ebenu okoli magumulo iyaiya tuputupu tanalo kapiya kosiyodilole-nama:, ebe tanalodo ebete igilo mula: tanalo ke-laemene, mabu Ya:su Kelisote ebenu igilo ebako lumagitamo ikaema: a:e magumune walo a:kemaigiya.

²² Nanitabola, ebe Igilodawano elawo kawonomola. Ebete Unu Duliyomolamo walo ka:nodolote ebolo Godokono tumudi apuamo da:nokoliya, ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga nopopi bilibilinomate, Godokono nopopi ega:walo Saitanakono nopopi, elawoelawonomo nopopi ega:walo elawoelawodopo nopopi, ibi bilibilinomate Ya:sukono ubi tanalamo ba:tudila:onakoma:na:.

‡ 3:16 1Pit 2:12 †† 3:20 W Mabu 6:1-7:24

**Nanitabokobi Midipiate Kuba Osiyodilole Tanalone
Godotamo Olobila: Tanalo**

4 Nanitabola, Kelisote me opolo eba okolinalo ebena: modobola la: la:imano temeteme magumulo ebena wade walubi woki atumu kodakodalo nelawiyala; gowelaodawate ebena igilo mula:ma: gili kilibi keba kunu kelawenakole eba kunu. Numa:la; potele ebena nanitabokobi midi mabuma: ebena apa:mo temeteme duwatanako, ebe lumagite tagala okoli tanalono kuba osiyodilole tanalano walo a:ka:tuduwatanakomene, ^{†2} iyo, ebete ebena a:e uwomuamo eba nemaigalo Godokono ubi tanalano ba:tuduwatanakomene, ebena kateneno ubi tanalamoa:

³ Nanitabola, nanitabokobi midia:piate keba kubakuba tanalo dosiyodilolenaka, la: epetapi ulama bilibilinomolo ebe atu tanalo kosiyodilolenakimata. Iyo, dopamo la: la:imano kateneno ubi tanalamo eba tudila:olo buwelemele pilo tanalo, ega:walo gamoda nio magumulo daedalema: eda:o tanalo, ega:walo iyaiya ilipo soliyomu magumulo ilukulio tanalo, me tanalate la: magumulo kawokawonomoma: eda:onamiya, ega:walo la: Godokono kawo totomu tabo idi adikanala:wete ida:da:li amamatelatenaimata. Wiyasiya kalakala kawonomola, la: ebe kubakuba osiyodilole tanalo a:miyapiyamata, ^{††4} iyo, me tetelo la:le nanitabokobi midia:piago ebako kawokawo kuba ega:walo daedale wokino iyaiya tanalo kosiyodilola:wena; ebema: iba:te la: mabuma: kawonomamo la:wa:ote la: ebo malogolenakota. ⁵ Ebema: nanitabola, Godokono Kawo Egelalo iba:te ebena ololo apulo da:nutitataka:na; ebete ibino iyaiya kuba osiyodilole mabuma: iba:tamo wiya eba ikalamelo ebe odiyoboma: iba:te tabo idi gelama: a:ka:modoboma:na. Iyo, ebe Elawodawate iyalo olosiyodilote bokolina, me opolo dopamo dilukulionamiya ega:walo ka:lo tetelo dilukuliona ebe epo bilibilinomono osiyodilole tanalo anagilamelelamete iba:tamo modobo wiya kikalamelemene. ^{†6} Numa:la; me ebe mabuma: Ya:sukono Wade Tabote a:elaopiatamo demaigiya. Iyo, iba:te me opolo eba ilukulinalo ibino apa:mo dosiyodilolenakiya ebe kuba mabuma: Godote iba:tamo a:e wiya ikalamete, ebena ebete ebena ubi tanalo ma kunu iyatiya, ebe a:elaopino uliyanate Wade Tabo olowio magumulo oli igilo uwatete Godokono ubi tanalamo uwomua: tetelo ba:tudila:onakoma:na:

**Godote Nanitabokobi Midipiatamo Iyaiya Elawo
Dikalamoliya Iba:te Ebena Woko Kosiyodilolenama:**

⁷ Numa:la; tete tatalila me opono tanalo bilibilinomate kolopoligoma:na; ebema: modobola la: tepo kodakodailama:wete ebe tanalote pema: olowio nilukuliniyala; mabu me gabodo la: Godotamo towetowe tabo gela magumulo elawonomoma: ke-

da:omamota. ^{††8} Ebema: la:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo me tanalo kawo tanalonomo-la. Modobola la:imano ilukuli magumulo idite idi nilakapolo nemalagidilonala; mabu kebe tetelo la: nilakapo magumulo dilukula:wenama, ebe tetelo idite idino kuba osiyodilole tanalo kawonomamo malagidilolemea:no samamo kegebolemamota.

^{††9} Ega:walo modobola la: ubia: tabo gela:no epetapiate epetapi baeamo ega:walo lao baino tanalamo nowalubiuinakiyala: ^{†††}

¹⁰ Ega:walo me tanalo idila. Godote nilakapolo nanitabokobi midipi bilibilinomatamo ebena iyaiya elawo ikalamoliya iba:te ebena woko kosiyodilolenama; ebema: nanitabokobi mididawa, ebete a:ma:tamo kebe iyanomo elawo kikametiya, modobola a:ma: ebe elawamo epo epetapi wadenomamo nowalubilinaikiye. ^{†††11} Ma kunu Godote kebe lumagitamo elawo dikamiya ebena tabo ka:kiyawaonama; modobola ebete nanitabola na:kiyawonakomene, ega:walo Godote potamo elawo dikamiya epetapino iyaiya modoboa: tanalo magumulo ibi kowalubilinama; modobola ebete ebe elawamo ebako epo wadenomamo nowalubilinakomene. Me gabodo la: nanitabokobi midipino osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo epetapiate Ya:su Kelisokono mailo eba adipatelo Godoko ebo kowalogoma:na:

Ebema: modobola kawo amama tanalonomo ega:walo kawo elawo tanalonomote Kelisogodolo uwomua: tetelo na:pola:nama:na! Me tabo ebe nanitabonomola, taula!

**Ya:suko Waloma:tapiate Temeteme Magumulo Ilukuli
Tanalo**

¹² Ebema: naimano wadewade namutupiala; la: temeteme magumulo dilukuliawenama ako-la:wa:oala; mabu temeteme tanalate Godokono epatamo da:pemaimionaka ebe tanalo ebe oli tanalao. ¹³ Iyo, la:imano temeteme magumulo modobola la: nekalakalala; mabu la:le kebako iyaiya temeteme duwata:wenakoma Kelisote dopamo ebako atu temeteme a:kuwatanaki. Nanitabola, walone ebete ebena elawo alonomago dapawokalamene, ebe tetelo la: kawonomamo kekalakalaomamota. ^{†14} Ebema: epetapiate me tetelo la:imano Kelisoko waloma:ta mabuma: la: demalogoletamene, la: nekalakalaiyala; mabu ibino malogole tanalote me tanalo awokalimina, Godokono pukuilame Uliyanate la: magumulo wade woko osiyodilona. ^{††}

¹⁵ Nanitabola, lumagi idite lumagi idi gito danakapuimene, ega:walo idite idino inamabu pilolo de-laemene, ega:walo idite gabamanino totomu idi dadikanalemene, ega:walo idite ebena pata: magumulo epetapiatamo mibomibo gito dikalaemene, modobola ebako kuba osiyodilo lumagite wiya eba lawelo temeteme niyatawamene. Numa:la; Godoko ubia:nola

†† 4:7 Lom 13:11-12 †† 4:8 1Pit 1:22 ††† 4:9 Yu Epo 13:2
††† 4:10 Lom 12:6-8 § 4:13 Ali 5:41; Ya:i 1:2; 1Pit 1:6-7 †† 4:14
1Pit 2:20

la: nanitabokobi midipi magumulo idite ebako kuba osiyodilo tanalodo temeteme wiya laema; ¹⁶ wiyasiya nanitabokobi mididawate Kelisoko waloma:ta mabuma: temeteme delaemene, ebe tanalo ebe wade tanalola, ebe akoilipala: Iyo, lumagite Kelisokono mailo mabuma: temeteme magumulo da:lutamene, modobola ebete kalakala Godotamo unamo nadi-patemene!

¹⁷ Nanitabola, me opo epono tanalo anagilamele-lame tete a:pe. Ebe tetelo Godote a nanitabokobi midipino osiyodilole tanalo dopamo anagilameleamete atamo modobo wiya kikaemene, ebene walone ebete ebene Wade Tabo nanitabokobi midia:pino kuba osiyodilole tanalo eba anagilamelelamelo wiya kawonomo iba:tamo atumu ebo ka:kikalaemene. Ebe tetelo ibino temeteme beda: kawonomola:ka:!¹⁸ Me mabuma: Godokono Bukalo tabote ma kunu itana,

“Tuputupudawate ebene igilo mula: tanalo laema: kodakodapola,

ebema: piyate Godotamo tudila:o ubia:noma: de-da:ona,

ega:walo piyate kubakuba tanalo dosiyodilolena, iba:te igilo mula: tanalo keba kunu na:kelaema:na? Gabote a:kitanamene, puliyanomola!”[†]

¹⁹ Ebema: la: piyate Godokono ubilo temeteme magumulo dilukuliawenama, modobola la: tuputupu tanalo eba osiyodilolelo la: a:ka:tuwa: la:imano igilo Godotamo nanitabolo nikameonakiyala: Ebe la: wadenomamo dosiyodiloleiyala ebe Elawodawala, ega:walo ebete la: kowalubilitama: kebe tanalo osiyodiloma: dopamo degiya, walone ebete ebe tanalo nanitabonomolo kosiyodilomene.

Sosi Watowatopiate Ibino Sipi-goeogoeo Wadenomamo Ulame Tanalo

⁵ Ebema: na Pitate, la: piyate la:imano nanitabokobi midipino taneba magumulo watowatopima: de-da:wenama, na ubila la: tabo idi kanaletama:, mabu na atumu sosi watodawa idila. Nanitabola, Kelisote temeteme duwatiya nale naimano balida:mo umiyamo, ega:walo ebete elawo alonomago dapawokalamene ebe tetelo nale ebene alo magumulo eba:go ka:lutamamo. Ebema: nale la: sosi watowatopi ma kunu totomulatelemata, ² modobola la: la:imano tepo magumulo ubia: tabo gela:no, Godote la:tamo dikalameiyala la: la:imano ubi kawonomamo ebe sipi-goeogoeo wadenomamo nulameniyala: Ega:walo la:imano woko osiyodilo magumulo woko wiya laema: kawonomamo malagidilola:no, wiyasiya la:le Godokono kalakalago epo epetapi bilibilinomo gito nowalubilinakiyala: ^{††3} Ega:walo watowatopiala:, Godote la:tamo dikalameiyala la: ebe sipi-goeogoeo kubanu analelo wato kawokawoma: akoeda:oala: Modobola la:le wiyasiya la:imano milo ilukuli tanalodo iba:tamo wade uli eba awokaliminalo ibi eba kunu nemagaele-nakiyala: ^{††4} Ebema: la: eba kunu eba wagelenalo, la:

[†] 4:18 Mulo Tabo 11:31 ^{††} 5:2 Yon 21:15-17; Ali 20:28

sipi-goeogoeo ulamepino Kawodawate da:pe-maigamene, ebe tetelo kawokawo elawodubate ibino watamo da:pupulinaka, la: ebakobako wadewade a:la:uwa:da:ole kelekele inamabu ebegodone kuwatemamota. Kalakala kawonomola, ebe kelekele inamabuno a:la:uwa:da:ole tanalote uwomua: tetelo a:kopoligonamene.

Nanitabokobi Midipiate Totomu Tabo Epetapiamo Tudila:o Tanalo

⁵ Ebema: la: nanitabokobi midipi epetapiala:, nale atu gabodo la: iyaiya tabo epetapi ka:kiyawaolaemamota. La: oli apepeo dubala:, modobola la: la:imano watowatopiatamo na:tudila:onala:, ega:walo nanitabokobi midipi bilibilinomala:, la: a:ka:tuwa: la: opamo eba alomolo epetapiate epetapiatamo wiya: wokopima: neda:onala:, mabu Godokono Bukalo tabote ma kunu itana,

“Piyate damamaona Godote iba:go na:gowelaona, wiyasiya piyate ibi a:ka:tuwa: ibi opamo dalomona, ebete iba:tamo ebene kawo nilakapo awokalimiano.”^{††}

⁶ Ebe mabuma: la: a:ka:tuwa: la: egegema: eba midililo Godotamo da:tudila:wema, Godote ebene wade tetelo la: unamo eba wadipalatelelo kawokawopima: ka:midilima:ta. ^{††7} Ebema: modobola la: la:imano iyaiya woki bilibili tanalo ebetamo miyapanomo na:miyapala:, mabu ebete la: nilakapolo kawonomamo malagidilolenata. ^{†††}

⁸ La: nanisiwale! La: olowiolo nilukulionala:, mabu la:go gowelaodawa ebe Saitanatela, ebe layono-gaa kawonomo keba kunula:ka: eba kunula, iyo, ebete epatamo tole kawonomo eba ikalamelelo opola:go ibi naoma: olena. ^{†††9} Ebema: modobola la: la:imano nanitabokobi midi magumulo kodakodalo eba lamota:onalo ebetamo gowelao tanalo nosiyodilonakiyala:, mabu la: iyatawalata eba:go gowelao magumulo la: kapiyate kilukula:wena:, iyo, me opo kawonomolo la:imano nanitabokobi midipi ekaki epetapiate atu temeteme magumulo kilukuliona. ^{††10} Wiyasiya kalakala kawonomola, la: tete da:pesolo temeteme magumulo ilukula:tepawete, walone Godote a:ka:tuwa: la:imano temeteme magumune la: wagailitate nanitabolo elawokobi ka:midilima:ta, la:le la:imano tepo magumulo woki netewama: eda:okapoma:. Nanitabola, ebe Kawo Nilakapodawanomote dopamo tetelo la: Kelisodo eka:la:miyata la:le ebene elawo alonomago uwomua: tetelo kilukuliawenama:, ^{††11} ebema: modobola kawo elawo tanalonomote ebegodolo uwomua: tetelo nitanamene! Me tabo ebe nanitabonomola, taula!

Pitate Leta Uwomu Apulo Iyaiya Tabo Da:kiyawaiya

¹² Numa:la:, me leta da:peso Sailasite na mabuma: pepamo akulole, naimano umi magumulo ebe wade nanitabokobi mididawa ekawi idila. Ebema: naimano

[†] 5:3 2Kol 1:24; Pil 3:17; Tai 2:7 ^{††} 5:5 Epe 5:21; Ya:i 4:6 ^{†††} 5:6 Ma:t 23:12; Luk 14:11; Ya:i 4:10 ^{††††} 5:7 Ma:t 6:25-30 ^{††††} 5:8 1Tes 5:6 § 5:9 Epe 6:11-13; Ya:i 4:7

leta uwomu apulo la: ma kunu analemata, nale la: la:imano nanitabokobi midi magumulo kowalubilita: ma: me tabono iyaiya tanalo akulolemo, iyo, ebe tanalate Godokono nanitabo nilakapo awokalimita, ebema: modobola la: ebe nilakapo magumulo kodakodalo nelamota: onala:.[†]

¹³ Numa:la:, nago daladabutinaka ebe Ba:baloni ^{††}
sosi nanitabokobi midipino taneba ega:walo la:imano

[†] 5:12 Ali 15:22,37-40; 12:2,25; 13:13 ^{††} Buka ka:la:mi-
oledawa, modobola a:ma: me tanalo niyatawa, Loma kawo duli-
omololo dilukulionamiya, ebe nanitabokobi midipiate Loma duli-
omolo epono kawo amama tanalo eba malagidilolo iba:te ibino
duliyomolo Ba:baloni mailamo ka:minakiya, mabu piyate dopamo
nanitabo Ba:baloni duliyomololo dilukulionamiya iba:te ibino kawo
amama magumulo Godotamo kawokawo kuba osiyodilolenakiya.

iyaiya sosi taneba, la:imano iyaiya taneba ebe kapiya alailame buwelemele keba kunula:ka: eba kunula, iyo, Godote ebene ubilo la: keba kunu kuwatetiyala, ebete eba kunu ibi atumu a:kuwatiya. Ebe mabuma: iba:te ibino nilakapo tabo paliba la:tamo, ega:walo naimano gudu Makate atumu nilakapo tabo kapalibo. ^{†14} Modobola la: daladabuta:ema, la: bilibilinomo epetapiate epetapiatamo la:imano nilakapo kawokalima:ema: koto uwateuilo na:wiyamidaiyala:.

Ebema: la: piyate Kelisoko magumulo dilukuliawena: ma, ebene kalakalate la: bilibilinomagodolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

[‡] 5:13 2Tim 4:11

2 Pit

¹ Na Saimono Pitate, Ya:su Kelisokono woko-dawala, iyo, ebete ebena sosi wagilima: iyaiya opamo daliboliya, ebe wokopi magumulo na idila.

Nanitabola, Ya:su Kelisoko ebe aimano Igilo Mula:leamedawala, ebe Godotela. Ega:walo ebete ebena tuputupu osiyodilole gabodo piyatamo nanitabokobi midi tanalo dikalamiya, la: ebe epolata, ebema: nale me leta la:tamo palibomo, mabu la:imano nanitabokobi midi tanalo ega:walo aimano nanitabokobi midi tanalo ebe kapiyanomola.

² Modobola la: Godokono tanalo ega:walo aimano Kawodawa Ya:sukono tanalo eba iyatawaolo, ibino nilakapo tanalo ega:walo ibino milo tanalote la:godolo kawonomamo na:pola:nama:na:.

Nanitabokobi Midi Magumulo Apepeo Tanalo

³ Nanitabola, dopamo tetelo Ya:sute a eka:miya ale ebena elawo alonomago ega:walo ebena tuputupu osiyodilole tanalago kilukulionama: .Ebegodolo Godokono elawote bitana ebema: ebete atamo wadewade tanalo bilibilinomo ikaeamiya, ale ebena tanalo eba iyatawaolo Godokono ubi tanalamo nanitabolo ka:tudila:onama: .⁴ Iyo, ebete dopamo a kowalubima: kebe tabo nanitabolo degiya, ebe tabono nanitabo tanalote ma kunu pemaigiya, ebete atamo kawokawo tanalonomo ega:walo wadewade tanalonomo gito ikaeamiya, mabu ebe ubila ale opo epono kateneno kuba osiyodilole magumune maimiote aimano ilukuli magumulo ale Godokomu kilukulionama: .

⁵ Ebe mabuma: la:le la:imano nanitabokobi midi magumulo apepeo gabodo kodoloaema:, modobola la: la:imano woki kawonomamo niyatinala: . Iyo, la: ma kunu Godoko nanitabokobi eba midinalo, ebena tuputupu okoli tanalo nelawiyala: . Ebene la: tuputupulo eba ilukulinalo, Godokono nanitabo iyatawa tanalo nelawiyala: .⁶ Ebene la: Godokono tanalo nanitabolo eba iyatawaonalo, Godokono elawo laema: tepo kodakoda tanalo nelawiyala: . Ebene la: tepo kodakodalo eba lamota:onalo, kawokawo temeteme magumulo elawoa:noma: eda:oa:no kalakala nelawiyala: . Ebene la: temeteme magumulo elawoa:noma: eda:oa:no eba lamota:onalo, Godotamo nanitabolo tuduwata tanalo nelawiyala: .⁷ Ebene Godotamo nanitabolo eba tudila:onalo, la: nanitabokobi midipi epetapiatamo nilakapo awokalimi tanalo nelawiyala: . Ebene la: nanitabokobi midipiatamo nilakapo eba awokaliminalo, modobola Godokono nilakapo kimalagidilo

tanalote me opo epo bilibilinomatamo la: magumulo kawonomoma: neda:mene.

⁸ Nanitabola, me apepeo gabono tanalo bilibilinomate la:godolo kawonomamo da:pola:nama:na:, ebe tetelo la: aimano Kawodawa Ya:su Kelisokono nanitabo tanalo eba iyatawaolo ebena wadewade da:imi nolo woko bosiyodilonamata. ⁹ Wiyasiya numa:la:, kebe nanitabokobi midi lumagigodolo ebe tanalate pola:na:no, ebe balidi tamiodawala, iyo, ebena okoli tanalote me tanalo awokalimina, Ya:sute ebe ebena kuba osiyodilole magumune owulukote ebena tepo magumu dukalamiya, ebete ebe wade tanalo iyalo a:dodomati. ¹⁰ Ebema: naimano ekakiala:, Godote la: dopamo deka:la:mioletiyala ebe tanalo nanitabolo kawokalima:ema:, modobola la: la:imano nanitabokobi midi magumulo elawoelawonomoma: neda:iyala:, mabu nanitabola, la: eba kunu dowagela:ema la: agowa ukamidaola:wete a:ka:guda:ema. ¹¹ Iyo, me gabodo Godote la:tamo gigiyu ka:iyamidalaema:ta, la:le aimano Igilo Mula:leamedawano kalakala ilukuli duliwomolamo ka:nopila:oaema:, ebe Kawodawa ebe Ya:su Kelisotela ega:walo ebena Kawo Elawodawama: eda: tanalote uwomua: tetelo bitanamene.

Pitate Ebena A:e Tanalo Tatalima: Degiya

¹² Nanitabola, la: me iyaiya tanalo iyalo iyatawaiyamata, ebema: Godote la:tamo dikalameiyala la: ebe nanitabokobi midi magumulo elawoma: eda:onamata. Wiyasiya numa:la:, naimano kalakala bitana iyaiya tete epetapilo me atu tanalo la: walo kakanaletanakoma:, ¹³ ebema: na a:ea:no dopamo la: me iyaiya tanalo walo da:ka:kiyawaolametama, ebe tanalo ebe wade tanalola. ¹⁴ Iyo, na iyatawala tete tatalila na ka:emamo, mabu aimano Kawodawa Ya:su Kelisote me tanalo na iyalo iyatunami. ^{††15} Me mabuma: me leta magumulo nale me iyaiya tanalo la: walo ebema: ka:kiyawaolaemata, naimano a:e walogabo apune la:le me tanalo wadenomamo kemalagidilola:wenama: .

Godokono Woki Awokalimpiate Ya:suko Mabuma: Bukamo Iyaiya Nani Tabo Dakuloliya

¹⁶ Numa:la:, a Kawodawa Ya:su Kelisokono alibolepiate ebena elawo tanalo ega:walo awokala tanalo la:tamo dapawokalimiyama:, ebe tetelo ale la: a:da: ka:pe-masigilitiya: . Ega:walo iyaiya epo epetapino ewoniate ibi a:ka:tuwa: ibino taneba mabuma: walone guda:ta-

† 1:6 Gal 5:22-23

†† 1:14 2Kol 5:1; Yon 21:18-19

mo kebako oi ka:kiyawaonakiye, ale ebako epono iyaiya oi tanalo la: ka:kiyawaolametiya: Nanitabola, ale Ya:sukono Kawo Elawodawano elawo aimano bali-da:mo dumiyama:, ebe tanalo la: analiyata, ^{†17} mabu Nabiwi Godote Ya:suko eba moiolo ebe dowaloguti, ebe tetelo a ebene alibolepi epetapiate ebolo na:po-la:niyama:. Ebene ale aimano galamo Kawo Alodawanomono tabo madodo ma kunu olowiyama:, "Me naimano kapiya Gudunomola. Na ebetamo nekalakalitamo!" ^{††18} Iyo, a Ya:suago talena damela ununomolo da:pola:niyama:, ebe tetelo Godokono tabo madodote ebene Unu Duliyomolone atamo eba kunu pemaigiya.

¹⁹ Ebema: Godokono woki awokalimipiate Ya:suko mabuma: Bukamo iyalo tetelo dakuloliya, ale ebe iyaiya tanalo nanitabokobi na:midilinama:. Numa:la:, ibino iyaiya tabono tanalo ebe alo da:pesote kawo idokonomo magumulo keba kunu ka:pukuiminale eba kunula, ebene tete tatalila Gugi Mawelete a:ka:tuwa: ka:pemaigamene, iyo, ebe tetelo wade egelate eba powalolo idokono ilibubute gito kolopoligomene. Ebema: nanitabola, ebe alote la:imano tepo magumulo wadenomamo ka:pukuilaema:, modobola la: Godokono wokopiate dopamo dawokalimiya ebe tabo nanitabokobi mida:wete wadenomamo nelawiyala:

²⁰ Ega:walo me kawo tanalo wadenomamo niyatawala: Godokono woki awokalimipiate ebene Bukamo dopamo kebe iyaiya tabo kakuloliye, lumagite a:ka:tuwa: ebene mulo wokiamo ebe tabono magumu uwatema: modoboa:, ²¹ mabu Godokono woki awokalimipiate ibi a:ka:tuwa: ibino ubilo ibino woki tabo Bukamo kakulolenakia:. Ao, Godokono Uliyanate ibi keba kunu kiyatulamenakile, iba:te ebene tabonomo Bukamo akulolelo eba kunu kiyawaonakiya. ‡

Godokono Mailamo A:da: Tabo Kiyawaopiate Maimio Tanalo

² Ebema: numa:la:, la:imano ewonino tetelo Godokono nani tabo kiyawaopiate woko eba osiyodilonalo, atu tetelo Godokono mailamo a:da: tabo kiyawaopiate emaimionakiya, ebema: me tetelo ebakobako dubu epetapiate la: magumulo walo ka:ke-maimioma:na:. Iba:te la:imano igilo mula: tanalo ka:kubailaema: ibino iyaiya a:da: tabono tanalo ka:kiyawaoma:na:, ebene kebe dawate ibino kuba osiyodilole tanalono elawo magumune ibi ebene kalimamo nilakapolo dowagailiya, iba:te ebe ubia:noma: eba eda:olo ebo kegelama:na: ebe ibino Watodawa:. Nanitabola, me gabodo ibi a:ka:tuwa: ibi ka:kubailaema:na:, iyo, iba:te iyatawa: tetelo olalatite ibi gito ka:puwatemene. ^{††2} Wiyasiya olalatite iba:tamo pea:no, dopamo sosi epo epetapi bilibilinomate kateneno ubi gabodo ibi eba waloma:talelo Godokono nanitabo gabo katepama:na:, iyo ebe tetelo nanitabokobi midia:piate ibino iyaiya kuba osiyodilole tanalo eba ulamelelamelo Godokono nanitabo gabo kuba gabo-

† 1:16 Ma:† 17:1-5 †† 1:17 Ma:† 17:5 ‡ 1:21 2Tim 3:16; 1Pit 1:11-12 †† 2:1 Ma:† 24:11; Yud 4

ma: ebo kegelama:na:. ³ Ega:walo me tanalo idila. Ebe a:da: tabo kiyawaopiate ubi kawonomamo iyatina la:imano mani a:da: gabodo uwatema:, ebema: ibi a:ka:tuwa: ibino wokino tanalamo iyaiya oi epetapi la: ebo ka:kiyawaolaema:ta. Wiyasiya numa:la:, dopamo tetelo Godote ibino kuba wiya ikalaema: nanitabolo egiya, ebema: ebe kuba wiyate na:pe, iyo, ibi Anakapulamewate iyalo olosiyodiliya, ebete wade tete makopelena.

Godote Kuba Osiyodilolepiatamo Wiya Ikalame Tanalo

⁴ Nanitabola, Unu Duliyomolono nopopi epetapiate Godokono totomu dadikanaliya, ebe tetelo ebete ibi Saitanakono kawo idoko bobonomamo gito iyalekiya, iba:te idoko magumulo auli ala:mo matuolamola:go eba ilukulionalo ibino kuba wiya uwate egela kemakopelena:na: ‡

⁵ Ega:walo Nowate me opo epatamo Godokono tuputupu okoli tanalo da:kiyawaiya, iba:te Godokono ubi tanalamo ka:tudila:iya:. Ebe mabuma: Godote iba:tamo kuba wiya atumu kikalamiya, iyo, ebete ulama obo me opamo dapalibiya, ebe tetelo ibi bilibilinomate a:elaiya, wiyasiya Nowate sebeni epo epetapiago ibinomate igilo mula: tanalo ebo lawiya. ^{†††}

⁶ Ega:walo Sodom Gomola kawokawo duliyomololo dilukulionamiya, Godote ebe epatamo kuba wiya eba ikalamelo ela menagono dapalibiya, ibi bilibilinomo elate gito popoliyadigaliya. Ebema: numa:la:, ibino olalati tanalo ebe ulila, Godokono ubi tanalamo tudila:oa:piatamo kuba wiyate keba kunu na:ka:pe-maigamene. ^{†††7} Ebe tetelo Godote Sodom duliyomololo epono kuba osiyodilole mabuma: ibi bilibilinomo eba anakapulamelolo tuputupu dubu Lotakono igilo kapiya mula:miya, mabu ebe dubute ibi magumulo eba okolinalo ibino kateneno iyaiya kuba ubi tanaloma: tepo mibomibo delawenaki ibino kuba osiyodilole magumamo kopeganakia:. Iyo, ebete iba:godolo iyaiya kuba osiyodilole tanalo dulamenaki ega:walo ibino kuba tabo gela tanalo dolowionaki, ebema: ebete ebene tepo magumulo kawo temetemenomo iyatawanaki. ⁵

⁹ Ebema: nanitabola, Godoko iyatawala piyate ebene ubi tanalamo da:tudila:ona ebe epono temeteme magumulo ibino igilo ka:mula:lelaema:. Ega:walo ebe iyatawala ebete kuba osiyodilolepi ibino olalati tanalamo matuolamoletete ibi Uwomu Egela teta:mo kemagatalemene iba:te kuba wiya ebo ka:nuwatema:. ¹⁰ Iyo, piyate ibino iyaiya kateneno daleyia ubi magumulo eba wapata:lamenalo Godotamo tudila:oma: ubia:noma: deda:ona, Godote ebako epatamo kuba wiya kawonomamo nanitabonomolo kikalaemene. ^{††}

Godokono Mailamo A:da: Tabo Kiyawaopino Kuba Ilukuli Tanalo

Numa:la:, ebe kuba osiyodilolepi ibi Godokono mailamo a:da: tabo kiyawaopila. Ebema: ibino ilukuli tana-

†† 2:4 Yud 6 ††† 2:5 W Mabu 6:1-8:22; 2Pit 3:6 ††† 2:6 W Mabu 18:16-19:29; Yud 7 § 2:7-8 W Mabu 19:1-16 §† 2:10 Yud 7-8,16

lo ma kunula, ibi a:ka:tuwa: ibi unamo wadipalatelelo Unu Duliyomolono nopopi ka:tolelamena:, iyo, iba:te ibi emalogolenaka. ¹¹Wiyasiya Godokono nopopino tanalo iyala, iba:te ebe tolemelo ebena ololo apulo ebako kuba wokiagopi malogolea:no ibi kubakubapi-ma: kegelanako:, mabu ibi iyatawala epetapino tana-lo anagilamelelame woko ebe Godokono wokola, ibino wokoa:. Nanitabola, ebe nopopino elawo kawonomote opo epono elawo nodolina, wiyasiya iba:te ebe tanalo eba iyatawaolo ibi a:ka:tuwa: ibi kowalogolena:.

¹²Eiye, me tetelo demaimiona ebe a:da: tabo kiyawaopino tanalo eba kunua:. Iba:te Godokono nanitabo tanalo iyatawaoa:no, ebena wadewade tanaloma: kuba tabo ebema: gelanaka. Iyo, ibi tumu goeogoeo keba kunula:ka: wokia:no eba kunu ilukuliona, ebema: pomolo dubate ebako goeogoeo gubi magumulo uwatolete keba kunu kanakapulame-nake, ibino uwomu tete eba kunu kemaigamene. ^{††}

¹³Mabu iba:te temeteme epetapiatamo gito dikala-menaka, ebema: Godote ibino kuba wiyama: teme-teme iba:tamo kikalaemene. Eiye! Iba:te nekalakalaona kateneno iyaiya kuba ubi tanalo egela tetelo ilipoa:no kosiyodilolena:, ebema: la: nanitabokobi midipino aladabuti soliyomu bae nao magumulo iba:te la:go da:pola:nama:na:, ibi wade bae magumulo da:pola:na ebe kuba sosowa keba kunula:ka: eba kunula, iyo, ibino osiyodilole tanalamo la: a:da: kemasigilitama: iba:te kawo kalakalanomo elawenaka. ¹⁴Ebema: numa:la:, kebe tetelo iba:te kamiyale ega:walo buwelemele dulamenaka, kuba osiyodilo woki kapiyate iba:tamo ebo penako, iyo, iba:te kateneno kuba osiyodilolema: iyawa kawoka-wonomola. Ebena piyate nanitabokobi midi magumu-lo elawoa:noma: deda:ona, iba:te ebe gudi Sai-tanakono kuba gabamo wabuga:ta tanalamo magatal-enaka, ega:walo ibi magumulo ibi a:ka:tuwa: ibi iyatu-lamiya ibino tepo magumuno wokite mani malagidilole tanalamo ka:tudila:onama:. Ebe mabuma: ibi Saitanakono gudila, iyo, Godote iba:tamo kuba wiya nanitabolo kikalaemene!

¹⁵Iyo, nanitabola, iba:te wade tuputupu gabo atepate, Biyokono gudu Ba:ilamako ebena kuba osiyodilole gabodo ebe ebana waloma:tana. Ebe dubuno tanalo ma kunula, ebete mani kawokawonomo uwa-tema: ebena ubi diyatiya, ebema: ebete kuba osiyodilo gabodo to ebo wagilimiya. ¹⁶Wiyasiya Godote ebena daedale woki kodiyo-boma: ebena donoki-goeo magumune lumagino tabo madodamo ebe kawonomamo aniya, ebe a:da: tabo kiyawaodawate Isalaela epatamo kuba idi osiyodilokapoma:. [†]

Godokono Mailamo A:da: Tabo Da:kiyawaonaka Ebete Iba:tamo Kuba Wiya Ikalame Tanalo

¹⁷Ebema: numa:la:, me a:da: tabo kiyawaopi dubu ebe obo gulite gagalema: deda: eba kunula, mabu opo epate iba:godolo wade walubi a:kuima:na:. Ega:walo

† 2:11 Yud 9 †† 2:12 Yud 10 ‡ 2:15 Nabas 22:7; Yud 11; Awo 2:14 †† 2:16 Nabas 22:1-25:9

opote gagalema: deda:, ebe tetelo awa kawonomote dowatanako ebe temate gito ka:petolaema:na: wiyasiya ulamate a:kowomene, ebe dubu ibi eba kunula mabu iba:te epatamo giba kikalamolenakoa:. Ebema: Godote ibi mabuma: kebe idoko bobo kawonomo iyalo dosiyodilolamiya, ebete ibi ebamo kanalibolemene iba:te ebolo temetema:go ka:nilukulionama:. ¹⁸Eiye! Iba:te iyaiya amama tabono tanalo ega:walo daedale wokino tanalo gelanaka, ega:walo piyate Godotamo olobila:ma: kuba osiyodilole magumune ka:ma:nomo da:pemaimia, iba:te ebe epo ibino kateneno ubi tanalamo walo kuwatete Saitanakono kuba gabamo ebo magatalenaka. ¹⁹Iba:te iba:tamo tutulo ilukuli tanalo ikalaema: ibi analenaka, wiyasiya ibi Godokono nanitabo tutu tanalono magumulo kilukuliona:, mabu iba:te ibino kateneno ubi tanalono wiya: wokopima: eda:ona. Iyo, nanitabola, lumagite kebe kuba osiyodilo tanalamo da:tuduwatana, ebete ebe tanalono wokodawama: eda:na, ebegodolo tutulo okoli tanalo puliyanomola.

²⁰Ebema: nanitabokobi midipiala:, la: nanisiwale! Kebe epate aimano Kawodawa ega:walo Igilo Mula:leamedawa Ya:su Kelisokono nanitabo tanalo eba iyatawaolo me opono kuba ubi tanalona da:pemaimiya, ebena kuba ubi tanalate ibi walo kematuolamolete, iba:te ebe kuba osiyodilole tanalamo walo da:ka:tudila:oma:na:, ibi niyaniyala! Dopamo tetelo iba:te kela:mo kubadopoma: eda:onamiya, wiyasiya walone ibino igilo uwomu tetelo iba:te kubanomoma: keda:oma:na:. ²¹Ebema: numa:la:, ebako epate Godokono tuputupu gabo iyatawaoa:noma: neda:ona-taleka:, iba:te kuba wiya kela:mo buwatena:. Wiyasiya iba:te Godokono gabo eba iyatawaolo, ebete ibi ebena talena magumulo ilukulima: dikalamiya, iba:te ebe to-tomu ginima:mo gito ilateliya, ebe mabuma: ibino olalati tanalote kawonomoma: keda:mene! ²²Nanitabola, Godokono mulo woki tabote ibino tanalo ma kunu awokalimina, "Gaate kebe kuba inamabu dedalomene, ebete ebe atu inamabu walo gito ka:kenaomene," ega:walo mulo woki tabo idite ma kunu gena, "Lumagite ebena dabi goeo wadenomamo dukulamene, ebe goeote kobokobo magumamo ka:nopegate ebo ka:nigiligaomene." [§]

Kawodawa Ya:sute Me Opamo Nanitabolo Walo Ka:ka:pemene

3 Naimano wadewade namutupiala:, me netewa tetema: eda: nale la:tamo leta alibolema:, iyo, me netewa leta magumulo la:le Godokono iyaiya tuputupu tanalo wadenomamo kemalagidilola:wena-ma:, nale la: ebema: iyatulaemata. ²Numa:la:, Godokono woki awokalimpiate kebe tanalate ibino walogabo apune pemaimioma: dopamo da:kiyawaon-akiya, na ubila la:le ebe talena wokopino buka apuno iyaiya tabo walo wadenomamo na:kemalagidilola:la:. Ega:walo aimano Igilo Mula:leamedawa, ebe aimano

‡‡ 2:17 Yud 12-13 ‡‡‡ 2:20 Ma:t 12:45 ‡‡‡ 2:21 Luk 12:47-48 § 2:22 Mulo Tabo 26:11

Kawodawala, ebene alibolepiate kebe totomu tabo ebegodone uwatete la:tamo dikalameiyala, modobola la:le ebe tanaloma: atumu woki walo nakalomiyala: †

³ Ebema: me kawo tanalo wadenomamo niyatawala: Me opono uwomu tete eba tatalilo, nanitabokobi midia:pi epetapiate pemaimiote ibino kateneno kuba ubi tanalamo ebo ka:tudila:oma:na: Ebene iba:te la: kalakalatelelo ††† ma kunu kegelama:na:, “Nanitabola:ka:, Ya:sute walo pema: a:kegiyale? Ale ebe kumina:, kebolo kokolinale? Me opo wagilimi mabune pete me teta:mo pemaiga epate gito ilukulionamiya, ega:walo anoano tanalo idite aimano nabiatamo maiga:no iba:te gito a:elaiya!” ‡

⁵ Eiye! Ebako tabo gelapi iyatawala iyalo tetenomolo Godote me opo ega:walo tobolo unu ebene tabamo dosiyodiloliya, wiyasiya ibi ubia:nola ebe tanalo nanitabokobi midima: Numa:la:, Godote me opo dosiyodiliya, ebe tetelo ebete gagale opo kulukulu obo magumune powautite obamo ebo osiyodiliya, ††† ega:walo ebete tete idilo ulama obo dapalibiya ebe atu obamo tagala opo kawonomo a:kubaimiya. ††† Ebe:ma: ebete kodakoda tabo ma kunu iyatiya, me tetelo da:pola:na me opo kawonomo ega:walo tobolo unu iba:te ebene ubi teta:mo modobolo ka:pola:nama:, ebene piyate ebetamo tudila:oa:pima: deda:ona, ebene ebene Uwomu Egelalo ebe epono tanalo anagilamelelamete ibi eba opoliyadigalelo me opo elamo ebo ka:kubaimene.

⁸ Ebema: naimano wadewade namutupiala:, me kawo tanalo kapiya akododomatiyala: Kawodawa Godogodolo kapiya egela ebe kapiya taoseni ulama keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo kapiya taoseni ulama ebe kapiya egela keba kunula:ka: eba kunula, ma kunu gopowai tete ega:walo tete geyageyanomo ebete kapiya tetenomoma: gena. †††† Ebema: piyate daedale wokilo ma kunu degelana, “Opo uwomu a:ka:pemaigamene,” iba:te Kawodawa Godokono tanalo nanitabolo kiyatawaona: Iyo, Godote me opono uwomu tetema: nanitabolo degiya, ebe tanalote ebene ubi tetelo ka:pemaigamene, wiyasiya numa:la:, ebete me opo epo nilakapolo malagidilolelo tete ebema: geyageyaima:tepana, mabu ebe ubila epo bilibilinomate ibino kuba osiyodilole magumune olobila:ote igilo mula: tanalo ebegodone kelaema: †††

¹⁰ Ebema: nanitabola, Kawodawa Godokono Kawo Egelalo Ya:sute ka:pemene, pilo dubute epate olowioa: tetelo keba kunu ka:penakole eba kunu. Ebe tetelo me opo ega:walo opono inamabu bilibilinomate kapimiya gito kolopoligoma:na:, ebene atu tetelo tobolo unu ega:walo tobolono kawokawo inamabuete kawo diya:monomago kolopoligoma:na:, mabu elawo elanomote me inamabu bilibilinomo gito kopoliyadigalemene. ††† Iyo, Godote me inamabu bilibilinomo me gabodo kopoliyadigalemene, ebema: modobola la:

† 3:2 Yud 17 †† 3:3 1Tim 4:1; Yud 18 ‡ 3:4 Ma:t 24:48 †† 3:5 W Mab 1:6-9 ††† 3:6 W Mab 7:11; 2Pit 2:5 †††† 3:8 Oale 90:4 †††† 3:9 A:ba 2:3; 1Tim 2:4 § 3:10 Luk 12:39; 1Tes 5:2; Ma:t 24:29,35

nanitabokobi midipiate la:imano ilukuli magumulo talenapima: eda:olo ebe kapiyatamo na:tudila:onakiyala:, †† ega:walo modobola la: la:imano wadewade osiyodilole tanalodo ebe nowalotenala: ebe tetete samonomamo ka:pema:. Nanitabola, Godokono Kawo Egelalo elawo elanomote tobolo unu ega:walo tobolono kawokawo inamabu kapimiya kopoliyadigalemene, ††† wiyasiya kalakala kawonomola, ebe tetelo ebete a nanitabokobi midipi ebene oli opo ega:walo oli unu duliymolo a ebamo kemagataemene, ebolo ebene tuputupu okoli tanalo kapiyate kitanamene. Numa:la:, ebete dopamo ebe wade tanalo osiyodiloma: nanitabolo degiya, ale ebe tanalono tete ebema: makopelenama: ††

¹⁴ Ebema: naimano wadewade namutupiala:, la: ebe Kawo Egela eba makopelenalo, modobola la:imano woki kawonomamo ma kunu niyatinkiyala:, la:le Godokono ololo apulo eba lamota:onalola:imano osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo kapiya kuba da:pesonomo idite a:kitanamene. Iyo, la:le ebene milo magumulo eba ilukulionalo, modoboa: epetapiate la:imano osiyodilo tanalo kapiya idi kubama: gelama: †† Ega:walo aimano Kawodawate samamo pemaiga:no, la: me tanalo nemalagidiliyala: ebete tete na:geyageyaima:tepana opo epo epetapiate ibino igilo mula: tanalo kelaema:

La: iyatawalata Poloko ebe nanitabokobi midipi magumulo aimano wade naniwi idila, ebema: ebete dopamo leta idi la:tamo palibolo atu tabonomo ka:kiyawai. Iyo, Godote kebe mulo woki ebetamo dikamiya ebete ebe mulo tanalamo la: iyalo owalubiliata, ††††† ebema: nanitabola, nale kebe tabo ka:kiyawaimo, Polokono leta bilibilinomo osiyodilole magumulo ebete aimano Kawodawano pe tanaloma: ebe atu tabo ka:kiyawaonako. Na iyatawala, tete epetapilo ebene iyaiya tabono magumu kodakodaibinomola, ebe mabuma: daedale wokiagopi epetapi ega:walo nanitabokobi midi magumulo woki netewama: deda:ona, ebakobako epate ebene tabono magumu a:da: elemasigi gabodo awokalilamenaka. Numa:la:, iba:te atu gabodo Godokono Buka apuapuno iyaiya tabo epetapi: epo kubanu iyatulamenaka, ebe mabuma: ibi a:ka:tuwa: ibino woki eba kubailamenalo ibino olalati tanalote nanitabolo ka:pemene.

Pitate Leta Uwomu Apulo Tabo Da:kiyawaiya

¹⁷ Naimano wadewade namutupiala:, la:le ebakobako epono a:da: elemasigi tanalo dopamo iyatawaiyamata, ebema: la: nanisiwale! Piyate Godokono totomu tabo dowakalaminaka, na ubia:nola iba:te ibino a:da: elemasigi tanalamo la: eba magatalelo, la:le me tetelo kebe nanitabo gabodo olalati:no da:tolama:wenama ebe gabote la:godone alatidima: ††††† Ebema: la: aimano Kawodawa ega:walo Igilo Mula:leamedawa Ya:su Kelisokono tanalo eba iyatawaonalo ebene nilakapo magumulo napepeonala: Mod-

†† 3:13 Ais 65:17; 66:22; Awo 21:1,27 ††† 3:15 Lom 2:4 †††† 3:17 Mak 13:33; 1Kol 10:12

obola amama tanalote me tetelo ega:walo uwomua:
tetelo ebegodolo nitanamene!

Me naimano tabo uwomula. Taula.

1 Yon

Igilo Tabono Tanalo

1 La: olowiopiala; ale Igilo Tabono tanalo me leta magumulo la:tamo dawokalimitama; ebe Tabote dopamo wagilimi mabune dokolinami ebe Kawodawala. Nanitabola, ale me tetelo ebe Tabono tanalo aimano galamo olowiote ega:walo aimano balidino-mamo a:kumiyama; iyo, ale umite aimano kotonomamo ebe atumu ologiyama:.^{†2} Mabu ebe Igilote me opolo awokaliya ega:walo ale aimano balida:mo ebe umiyama; ebema: ale ebene tanalo awokalimilo Nabiwi Godokono uwomua: igilo tanaloma: la:tamo me tabo ebema: kiyawautama:. Numa:la; kebe Igilote dopamo Godago dokolinami, ebe Igilo ebe walone atamo dapawokaliya ebe atu Igilola.^{††3} Ebema: mabu keleka: ale ulamete dolowiyama: ebe tanalo la:tamo da:kiyawautama:? Mabu bitana a ubila la: olowiopiate ago kapiyama: eda:oma; ale Nabiwi Godago ega:walo ebene Gudu Ya:su Kelisago kapiyama: keba kunu keda:onama: eba kunu,⁴ ebema: nanitabola, ale me leta nosiyodiloma; la:la, ala, a bilibilinomono kalakalate kawonomoma: keda:ma:.[‡]

Godokono Alo Magumulo Wapata:lame Tanalo

⁵ Nanitabola, ale Godokono Gudugodone dolowiyama: ebe atu tabo ma kunu kiyawautama; Godoko ebe alola, ebegodolo idoko tanalo idite kitana; puliyanomola.^{‡†6} Ebema: ale idoko magumulo eba wapata:lame ma kunu degelama; a eba:go kapiyanomoma: eda:onama; nanitabola, a a:da: elemasigipila mabu ale aimano ilukuli magumulo a:da: gabodo tolamenama:.^{‡†7} Wiyasiya Godote alo magumulo keba kunu kokolinale ale eba kunu ebene alo magumulo dowapata:lamenama; ebe tetelo ale ebe magumulo eba ilukulionalo kapiyanomoma: beda:ona-ma; iyo, ebene Gudu Ya:sute ebene kalimamo aimano kuba osiyodilole tanalo bilibilinomo bukulaleamenakomene.

⁸ Numa:la; kebe tetelo a a:ka:tuwa: a kuba osiyodilolea:pima: degelama; a a:ka:tuwa: a a:da: kelemasi-giomalema; ebene agodolo nanitabo tanalote a:kitanamene.^{‡††9} Wiyasiya ale aimano kuba Godotamo dawokalilaema; ebete a walubima: kebe tabo dopamo da:kiyawaiya ebe tanalo ebete nanitabo tuputupu gabodo kosiyodilomene, iyo, ebete aimano iyaiya kuba

osiyodilole tanalo egeboleamete ka:dodolomatili-aemene, ega:walo ebete aimano tepo magumuno kubakuba daleya kukulaoleaemene.¹⁰ Me mabuma: a a:ka:tuwa: a kuba osiyodilolea:pima: degelama; ale ebe tabamo Godoko a:da: dawama: midilo ebene nani tabote a magumulo a:kitanamene.

Ya:su Kelisoko Ebe Aimano Walubidawala

2 Naimano guda:la; nale me tabo me letamo aku-lolete la:tamo palibomo la:le kuba idi Godotamo osiyodilokapoma; wiyasiya kebe tetelo a magumulo lumagite kuba dosiyodilomene, ebe tetelo ebe walubima: aimano Tuputupudawa ba:luta, ebe Ya:su Kelisotela, towetowe tabamo a Nabiwi Godotamo dowadipaeatenako ebe Walubidawala.^{‡††2} Nanitabola, Godokono dowatanalote atamo dopamo emaigiya mabu a kuba osiyodilolepila, wiyasiya Kelisote aimano iyaiya kuba osiyodilole tanalo ebene kalimamo degboleamiya, ebe tetelo ebete Godokono dowatanalo opoliyate a Godago kapiyakobi a:midiya. Wiyasiya num:la; ebe osiyodilo tanalodo ebete a nanitabokobi midipi kapiya kowalubiya; ao, ebete ebe atu tetelo me opo epo bilibilinomo walubilima: ibino iyaiya kuba tanalo ebene kalimamo egebolelamiya.[§]

³ Ebema: ale Godokono totomu tabamo da:tudila:oma; me gabodo a ebene tanalo nanitabolo kiyatawaomalema:.⁴ Iyo, lumagi idite Godokono totomu tabamo tuduwata:no ma kunu degemene, "Na Godokono tanalo iyatawala," ebe a:da: elemasigidawala, ebegodolo nanitabo tanalote kitana;⁵ wiyasiya kebe lumagite Godokono tabamo tuduwatate nanitabolo dosiyodilomene, ebene nilakapo kimalagidilo tanalote ebe lumagino tepo magumulo ketabokamene. Ebema: ale Godoko magumulo dilukulionama; a keba kunu na:kiyatawaoma:?^{§†6} A ebe tanalo ma kunu kiyatawaomalema; potele Godoko magumulo okolinama: degemene, modobola Kelisote keba kunu kepata:namile ebete eba kunu nepata:namene.

Ya:sukono Oli Totomu Tabo

⁷ Naimano wadewade namutupiala; nale me leta magumulo Ya:sukono oli totomuno tanalo dawokalimitamo, ebe totomu dopamo wagilimi mabune la: olowiyamata, ebema: me oli totomu la:godolo tagala totomu keba kunula:ka: eba kunula.

† 1:1 Yon 1:1 †† 1:2 Yon 1:14 ‡ 1:4 Yon 16:24 †† 1:5 1Tim 6:16; Ya:i 1:17 ‡†† 1:6 1Yon 2:4 ‡†† 1:8 Oale 32:5; Mulo Tabo 28:13

‡†† 2:1 Yu Epo 9:24 § 2:2 Yon 1:29; Kol 1:20; 1Yon 4:10 † 2:5 Yon 14:21,23

^{†8} Wiyasiya modobola ebe tagala totomute la:tamo oli-noma: walo na:keda:mene, mabu me tetelo ebenu nanitabo tanalote Kelisoko magumulo ega:walo la: magumulo awokalanako, iyo, idoko tanalote nolopoligo, ebenu nanitabo alote eba pemaigalo na:pukuil-ame. ^{††}

⁹ Ebema: nale me leta magumulo oli totomuno tana-lo walo ma kunu kawokalimitamo, kebe lumagite alo magumulo okolinama: gelo ebenu ekawitamo da:dowana, ebete idoko magumulo bokolina, iyo, ebete idoko magumune ka:nemaiga:. ^{†10} Wiyasiya kebe lumagite ebenu ekawi nilakapolo demalagidilona, ebete alo magumulo bokolina ega:walo ebenu osiyodilo tanalodo ebenu ekawite agowa ukamidate a:kegamene. ^{†11} Nanitabola, kebe lumagite ebenu ekawitamo da:dowana, ebe idoko magumulo dokolina ebe dawala, iyo, ebete kebe gabodo kepata:nale ega:walo ebete keba keba ka:tonale, ebete ebe tanalo iy-atawa: mabu idokote ebenu balidi a:mula:lemi. ^{††}

¹² Naimano guda:la:, na la:tamo leta nosiyodilomo mabu Godote Kelisokono elawo mailamo la:imano kuba egebolelametate a:dodolomatililamiata.

¹³ Ega:walo naimano nabiala:, na la:tamo leta nosiyodilomo mabu la: aimano Kawodawano tanalo iy-atawala, ma kunu ebe dopamo wagilimi mabune dokolinami ega:walo uwomua: tetelo dokolinamene ebe dawala.

Ega:walo oli apepeo dubala:, na la:tamo leta nosiyodilomo mabu la: Kuba Namutudawatamo eba gowelaolo ebenu wato kikopu ebo lawimata.

Iyo, naimano guda:la:, na la:tamo leta nosiyodilomo mabu la: Nabiwi Godokono tanalo iyatawala.

¹⁴ Ega:walo naimano nabiala:, na la:tamo leta nosiyodilomo mabu la: aimano Kawodawano tanalo iy-atawala, ma kunu ebe dopamo wagilimi mabune dokolinami ega:walo uwomua: tetelo dokolinamene ebe dawala.

Ega:walo oli apepeo dubala:, na la:tamo leta nosiyodilomo mabu la: elawoelawonomolata, ebenu Godokono tabote la: magumulo eba itanalo la: Kuba Namutudawano wato kikopu ebo lawimata.

Me Opono Inamabu Ega:walo Iyaiya Amama Tanalo Kawonomamo Akomalagidilolenala:

¹⁵ Ebema: la: nanisiwale! Me opono inamabu ega:walo ebenu iyaiya amama tanalo kawonomamo akomalagidilolenala:, mabu kebe lumagite me opono iyaiya tanalo kawonomamo demalagidilolena, ebete Nabiwi Godoko nilakapolo malagidilonama: modoboa:.

^{††16} Ebema: me opono iyaiya tanalo keba kunula:ka:? Ebe iyaiya tanalo ebe kuba epate kateneno ubilo demalagidilolenaka ebe tanalola, ega:walo iba:te balida:mo ulamete ibino ubilo duwatanaka ebe tanalola, ega:walo iba:te kebe tanalo osiyodilolelo damamaonaka ebe tanalola. Numa:la:, ebe iyaiya kuba tanalo bili-

[†] 2:7 Yon 13:34; 2Yon 5-6 ^{††} 2:8 Lom 13:12; Yon 1:9 [†] 2:9 1Yon 4:20 ^{††} 2:10 Lom 14:13 ^{††} 2:11 Yon 12:35 ^{†††} 2:15 Lom 8:7

bilinomate me opo epono wokine pemaimionaka, Nabiwi Godogodonea:!^{†††17} Ebema: me tanalo ebe nanitabola, me opo ega:walo me opono kuba ubi tanalate nolopoligona, wiyasiya kebe lumagite Godokono ubi tanalamo da:tuduwatamene, ebete uwomua: igilago bokolinamene. [§]

Kelisotamo Gowela Tanalo Osiyodilodawano Tanalo

¹⁸ Naimano guda:la:, me opono uwomu tete netatali. Iyo, dopamo la: ma kunu olowiyamata, Kelisotamo Gowela Tanalo Osiyodilodawate na:pe, ebema: nanitabola, dubu epetapi bilibilinomate iyalo emaimiya Kelisotamo gowela tanalo kosiyodilolenakoma:, iba:te me tetelo me opolo bilukuliona. Ebema: a me tanalone niyatawaonama:, me tete ebe me opono uwomu tetela. ^{§†19} Numa:la:, ebe dubate aimano taneba datepiya, ebe mabuma: iba:te aimano taneba epoma: nanitabolo keda:ona:. Kebe tetelo iba:te aimano tanebapima: neda:onataleka: iba:te a magumulo bilukulionana:, wiyasiya iba:te a nanitabolo da:miya-paiya ebe tanalote a niyatua mena, ibi magumulo lumagi idite aimano tanebadawama: keda:na:. ^{§††}

²⁰ Wiyasiya la:imano tanalo iyanomola. Kelisote ebenu Wade-talena Uliyana la: unamo dadipaniya, ebema: ka:lo la: bilibilinomate Godokono nanitabo tanalo iyatawala. ^{§†21} Iyo, la: daedale kimalagidilago kilukuliawena:, wiyasiya la: Godokono nanitabo tanalo iyatawanomolata, ma kunu a:da: tabo idite ebegodone ka:pemaiganakoa:. Nanitabola, ebe mabuma: nale me leta la:tamo osiyodilomo. ²² Ebema: la: magumulo a:da: elemasigidawa potelela:ka:? Ebe Kelisotamo gowela tanalo dosiyodilona ebe lumagila, ega:walo ebe potele degena Ya:suko Kelisotea: ebe dawala. Numa:la:, ebako lumagite Nabiwi Godoko ega:walo ebenu Gudu Ya:suko ubia:noma: eba eda:nalo ebe tanalo awokala ebo genako. ^{§†23} Iyo, kebe lumagite Godokono Guduno tanaloma: ubia: tabo awokala degena, ebete atumu Nabiwi Godotamo ubia: tabo kegena, wiyasiya kebe lumagite Godokono Gudu anikuima: awokala degena, ebete atumu Nabiwi Godoko anikuima: kegena. ^{§†}

²⁴ Ebema: la:le dopamo wagilimi mabune kebe nani tabo kolowiawiyama, modobola la: magumulo ebe tabote nitanamene. Nanitabola, la: ebe tabo kodakodalo datila:wenama, ebema: la: Nabiwi Godoko ega:walo ebenu Gudu Ya:suko ibi magumulo bilukulionamata. ²⁵ Iyo, numa:la:, Godago ilukuli tanalo ebe uwomua: igilola, Ya:sute atamo ikaeaema: nanitabolo degiya me ebe tanalola.

²⁶ Ebema: piyate la: a:da: masigilima: dowagelena, nale ibino a:da: tanalo awokalima: me leta ebema: osiyodilomo. ²⁷ Nanitabola, la: ibino a:da: elemasigi tanalamo a:ka:guda:ema, mabu Kelisote ebenu Uliyana la: unamo iyalo adipaniya, iyo, ebete uwomua: tetelo la:go eba okolinalo ebe a:ka:tuwa: tanalo bilibili-

^{†††} 2:16 Lom 13:14 [§] 2:17 Ma:t 7:21 ^{§†} 2:18 Ma:t 24:5,24; 2Yon 7 ^{§††} 2:19 Ali 20:30 ^{§†} 2:20 1Kol 2:15 ^{§††} 2:22 1Yon 4:3; 2Yon 7 ^{§†} 2:23 Yon 5:23; 1Yon 4:15; 5:1

nomo la: biyatulamenakoma:ta, lumagi iditea: Nu-
ma:la:, ebena iyatulame tanalo ebe nanitabonomola,
iyo, a:da: tanalo idite ebegodone ka:pemaiganakoa:,
ebema: ebete la: keba kunu kiyatulametana, modobo-
la la: eba kunu ebe magumulo nilukulionala: †

²⁸ Iyo, naimano guda:la:, modobola la: Kelisoko
magumulo nilukulionala:, ebema: ebena pe egelate
da:pemaigamene, ale ebe teta:mo nemaimiote
tolea:noma: eba eda:olo ebena ololo apulo tanalo idi-
ma: ilipokobi a:kolowioma:. ²⁹ La: iyatawalata Kelisoko
ebe tuputupudawala, ebema: modobola la: me tanalo
idi atumu na:kiyatawala:, kebe lumagite ebena
tuputupu tanalo magumulo dokolina, ebe Kelisoko ke-
ba kunula:ka: eba kunula ega:walo ebe Godokono
gudu idila. ††

Godokono Gudino Tanalo

3 Ebema: Nabweite a nilakapolo keba kunu ke-
malagidiloenale, modobola la: ebe tanalo nu-
ma:la:, iyo, ebena nilakapo atamo beda: kawonomo-
la:ka:! Nanitabola, ebete ebena nilakapo magumudo a
ebena gudima: ka:mina, iyo, a nanitabokobi midipi
ebena gudima: eda:onama:, ebema: me opo epate
aimano tanalo kiyatawaona: mabu iba:te atumu
Godokono tanalo iyatawa:. ⁴² Ebema: naimano wade-
wade namutupiala:, a iyatawala ka:lo a Godokono
gudila, wiyasiya a nanitabolo iyatawa: walone a keba
kunu na:kilukulionama:. Me tetelo a me kapiya tanalo
iyatawala, Kelisote atamo walo da:ka:pemene, ebe
tetelo ebe keba kunula:ka: a eba kunu keda:omalema:
mabu ale ebena ololo nanitabolo kuimalema:. ⁴³ Ebe
mabuma: kebe lumagite olowiolo Kelisoko demakope-
lena, ebe lumagite ebena tepo magumuno daley
ukulate walo daleyakobi a:ka:midimene, ebena ebete
Kelisoko keba kunula:ka: eba kunu bokolinamene,
ebena tepo magumulo daley tanalo idite a:ki-
tanamene.

⁴ Ega:walo me tanalo idila. Lumagite Godokono
pukala bilibilinomo magumulo kapiya idi
dadikanalemene ebe tetelo ebete ebetamo kuba
nanitabolo kosiyodilomene, mabu nanitabola, ebeta-
mo kuba osiyodilo tanalo ega:walo ebena pukala
adikanale tanalo ibi kapiyanomola. ⁵ Iyo, la: iyatawala-
ta Kelisote me opamo apawokaliya ebete epono iyaiya
kuba osiyodilole tanalo iyabaiamo kapalomolaema:
Ebe kapiyate me tanalo osiyodiloma: modobola mabu
ebe kapiyagodolo kuba osiyodilo tanalo puliyala.

⁶ Ebema: kebe lumagite Kelisoko magumulo dokoli-
na, ebete kuba osiyodilo magumulo a:kokolinamene,
wiyasiya kebe lumagite kuba osiyodilole magumulo
dokolina, ebe lumagite Kelisokono tanalo nanitabolo
kelawea: ega:walo ebete ebena tanalo iyatawa:.

⁷ Naimano guda:la:, la: nanisiwale, lumagi idite la:
a:da: akomasigila:la:! Numa:la:, kebe lumagite
tuputupu tanalo dosiyodilolenakomene ebe lumagi
ebe tuputupudawala, Kelisoko keba kunula:ka: eba

kunula. ⁸ Wiyasiya kebe lumagite kuba tanalo dosiyo-
dilolenakomene ebe Saitanakono guduma: eda:na,
mabu me opono wagilimi mabuna pete me teta:mo
pemaiga Saitanate iyaiya kuba tanalo kapiya osiyo-
dilolenako. Me mabuma: Godokono Gudute me
opamo ebema: pawokaliya, Saitanate dosiyodilole-
nako ebe kubakuba tanalo ebete nanitabolo
palukolemete ka:popoliyadigalema:. ††

⁹ Numa:la:, Godokono gudima: deda:ona iba:te kuba
osiyodilole magumulo walo a:kilukulionama:na:, mabu
Godote ibi magumamo ebena igilo iyalo iyatiya,
lumagite wadewade kikopu damelamo keba kunu
kamionakole eba kunu. Nanitabola, Godokono igilote
ebena guda:godolo ditanamene, iba:te kuba tanalo
osiyodilolema: modoboa:. ††¹⁰ Ebema: modobola la:
niyatawala:, epono osiyodilole tanalate ibi anagiyami-
dalena, ma kunu Godokono gudi ega:walo Sai-
tanakono gudi iba:te iyaiya ka:pola:nama:. Iyo, me
tanalo nanitabola, piyate tuputupu tanalo osiyo-
dilolea:no ega:walo piyate ibino ekaki nilakapolo
malagidilolea:no, iba:te Godokono gudima: keda:ona:.

Idite Idi Nilakapolo Malagidilo Tanalo

¹¹ Ebema: numa:la:, la: dopamo wagilimi mabuna
kebe tabo kolowiawiyama ebe tabo ebe ma kunula,
modobola a nanitabokobi midipi magumulo idite idi
nilakapo kemalagidilo, idite idi nilakapolo kemalagidi-
lo, a eba kunu bilukulionama:. ¹² La: iyatawalata
Ka:inikono tanalo, ebema: ebe keba kunula:ka: la: eba
kunu eda:oma: modoboa:. Eiye, ebe Saitanakono
guduma: eba eda:lo ebena ekawitamo kuba ka-
wonomo osiyodiliya. Mabu keleka: ebete ebena ekawi
gito danakapumiya? Iyo, ebete kuba osiyodilole magu-
mulo eba okolinale, wiyasiya ebena ekawite tuputupu
tanalo osiyodilolenami, ebete ebetamo dowakobi ebe-
ma: olowiya. ††

¹³ Ebema: naimano nanitabokobi midipi ekakiala:, la:
tuputupu osiyodilole magumulo eba ilukulionalo, me
opo epate la:tamo dowana tanalo dosiyodilolema:na:, la:
ebe tanaloma: akola:wa:oala:. ††¹⁴ A iyatawala a a:e
magumune igilamo iyalo opila:iyama: mabu a
nanitabokobi midipi ekaki epetapi nilakapolo ne-
malagidilolenama:, wiyasiya kebe lumagite nilakapo
kimalagidilo magumulo okolina:no, ebe lumagite a:e
magumune nanitabolo ka:nemaiga:. ††¹⁵ Ega:walo kebe
lumagite ebena ekawitamo da:dowana, ebe lumagino
tanalo ebe potele ebena ekawi danakapumiya ebe
dawano osiyodilo tanalo keba kunula:ka: eba kunula,
iyo, ibi netewapino woki ebe kapiyala. Ebema: a iy-
atawala ebako lumagino tepo magumulo uwomua: ig-
ilo puliyanomola, mabu lumagi anakapumidawag-
odolo Godokono nanitabo igilote a:kitanamene. ††

¹⁶ Numa:la:, Kelisote ebena igilo a mabuma: iyaba-
iamo iyatiya, ebema: a ebena osiyodilo tanalodo ni-
lakapo kimalagidilo tanalo nanitabolo kiyatawaomale-

† 2:27 Yon 16:13 †† 2:29 1Yon 3:10 † 3:1 Yon 1:12-13; 16:3
†† 3:2 2Kol 3:18 †† 3:5 Yon 1:29; 1Pit 2:22-24; 1Yon 2:2

††† 3:8 Yon 8:44 ††† 3:9 1Yon 5:18 § 3:11 Yon 13:34 §†
3:12 W Mabu 4:8 §†† 3:13 Yon 5:18-19 §† 3:14 Yon 5:24 §††
3:15 Awo 21:8

ma; iyo, modobola a atumu aimano igilo nanitabokobi midipi mabuma: iyabaiamo balomonakoma:

^{†17} Wiyasiya kebe tetelo a nanitabokobi midipi magumulo inamabu dogodogodawa idite inamabua:dawa umite ebe walubia:no, ebete mako tabo keba kunu na:kegemene, “Na Godoko nilakapolo nemalagidilonamo?” Eiye, ebete ebako tabo gema: modoboa:!

^{††18} Ebema: naimano guda:la; a epetapiatamo nilakapo tabo gito a:kegelanakoma: . Ao, modobola a epetapino modoboa: tanalo ulamelelamete iba:tamo nilakapo inamabu eba ikalamelo Godokono nanitabo nilakapo iba:tamo eba kunu kawokalimalema: . ‡

Godokono Ololo Apulo Tolea:no Utitata Tanalo

¹⁹ Ebema: kalakala kawonomola, a me nilakapo gabodo kiyatawaomalema: a Godokono nanitabo tanalo magumulo ilukulionama: , ega:walo aimano tepo magumulo ebena milo kapiyate eba itanalo ale tolea:noma: eda:onama: ebena ololo apulo utitatama: .

²⁰ Wiyasiya kebe tetelo aimano tepo magumuno wokite a kubakubapima: deka:imene, ale ebe kuba woki laema: modoboa: mabu ebako wokite Godogodone ka:pena: . Numa:la; , ebete aimano waminaole tanalo bilibilinomo eba iyatawanalo ebete dopamo a tuputupupima: eka:miya, ebema: ale woki bilibilima: a:keda:oma: mabu ebena tabono elawote aimano tepo magumuno elawo nodolina. .

²¹ Ebema: naimano wadewade namutupiala; , tete idilo aimano tepo magumuno wokite a kubakubapima: deka:imene, ebe kuba woki lawea:no ale tolea:noma: eda:ote aimano towetowe tabago Godokono ololo apuamo gito ka:nemaimiomalema: . ^{‡‡22} Ebe tetelo ale beda: tanaloma: ebe da:toweoema: ebete atamo nanitabolo kikaemene, mabu ale ebena totomu tabamo tudila:ote ebena iyaiya ubi tanalo kapiya ebo osiyodilolenakoma: . ²³ Nanitabola, me Godokono kawo totomu tabola, ale ebena Gudu Ya:su Kelisokono mailo nanitabokobi eba midinalo, a magumulo idite idi nilakapolo bemalagidilonama: , Ya:sute a dopamo keba kunu kiyatuamiyale eba kunu. ^{‡‡24} Ega:walo tanalo idi ma kunula. Kebe lumagite Godokono totomu tabamo da:tuduwatanako, ebete Godoko magumulo bokolina ega:walo Godote atumu ebe magumulo ba:kokolina. Ebema: Godote a magumulo dokolina a ebe nanitabo tanalo iyatawala, mabu ebete atamo dikaeamiya ebe Wade-talena Uliyanate a ebe tanalo niyatuamena. ^{‡‡‡}

Godokono Uliyana Ega:walo Kelisotamo Gowelao Uliyana Ibino Iyaiya Osiyodilole Tanalo

⁴ Naimano wadewade namutupiala; , epetapiate ma kunu gito degelanaka, “A Godokono Uliyanagopila,” la: ibino tabo nanitabokobi akomida:la: . Modobola la: wiyasiya ibino iyaiya tabo ega:walo ilukuli tanalo wadenomamo nulamelelamenala; , mabu diyala, iba:te Godokono Uliyanano elawamo

† 3:16 Yon 13:1; Gal 1:4 †† 3:17 Totomu 15:7 ‡ 3:18 Ya:i 2:15-16 †† 3:21 Yu Epo 4:16 ‡‡ 3:23 Yon 6:29; 13:34 ‡‡‡ 3:24 1Yon 4:13

dilukulione o kuba uliyanano elawamo dilukulione. Numa:la; , me tetelo opo kawonomolo a:da: tabo kiyawaopiate Godokono mailo ka:milo gito wapa:ta:lamena! ^{‡‡2} Ebema: la: Godokono Uliyanagono wokodawa ma kunu kiyatawaomamota, kebe lumagite ma kunu da:kiyawaonako, “Ya:su Kelisote lumagino apa:mo me opamo nanitabolo apawokaliya,” ebe Godokono Uliyanagonola. ^{§3} Wiyasiya kebe lumagite Ya:sukono tanaloma: a:da: tabo da:kiyawaonako ebe Godokono Uliyanagono wokodawa; , ao, ebena uliyana ebe Kelisotamo Gowela Tanalo Osiyodilodawano uliyanala. Nanitabola, dopamo la: ma kunu olowiyamata, ebe kuba uliyanate me opamo ka:pemene, ebema: ebete epatamo iyalo pemaigate me opolo bokolina. ^{§†}

⁴ Naimano wadewade guda:la; , piyate Godokono mailamo a:da: tabo da:kiyawaonaka la:le ibino wato kikapu iyalo elawimata, mabu la: Godokono gudilata ega:walo la: magumulo woko dosiyodilona ebe Wade-talena Uliyanano elawote kawonomoma: eda:na, iyo, ebe elawote ibi magumulo woko dosiyodilona ebe uliyana idino elawo nodolina. ^{§††5} Numa:la; , ebe a:da: kiyawaopiate me opono tanaloma: gelana, mabu me opolo woko dosiyodilona ibi ebe kuba uliyanagopila, iyo, me opo epono kalakala ebema: itana ibino iyaiya tabo olowioma: . ^{§††6} Wiyasiya aimano tanalo iyanomola mabu a Godokono gudima: eda:onama: . Ebema: numa:la; , kebe lumagite Godokono tanalo nanitabolo diyatawana ebete aimano tabo kolowimene, wiyasiya Godokono tanalo iyatawa: lumagite aimano tabo a:kolowimene. Iyo, a me gabodo niyatawaonama: kebe tanalate Godokono nani Uliyanagodone da:pemaimiona ega:walo kebe tanalate a:da: elemasigi uliyanagodone da:pemaimiona ebe iyaiya tanalo.

Godoko Ebe Nilakapodawala

⁷ Naimano wadewade namutupiala; , modobola a magumulo idite idi nilakapolo kemalagidilo, idite idi nilakapo kemalagidilo, a eba kunu bowagelenama: mabu nilakapo tanalo ebe Godogodone pena. Ebema: kebe epagodolo nilakapo kimalagidilo tanalo ditanamene ibi Godokono gudila, iyo, ibi Godokono nanitabo tanalo iyatawala, ⁸ wiyasiya kebe lumagigodolo nilakapo kimalagidilo tanalote itana:no, ebe lumagi Godokono nanitabo tanalo iyatawa: mabu Godoko ebe kawo nilakapodawanomola. ⁹ Numa:la; , Godote ebena nilakapo atamo ma kunu awokalimiya, ebete ebena Gudu kapiyanomo me opamo apalibiya ale nanitabo igilo ebegodone kelaema: . ^{§††10} Ebema: ebe nanitabo nilakapo tanalo ebe ma kunula. Dopamo ale Godoko nilakapolo malagidilo: tetelo ebete a kawonomamo eba malagidilo ebena Gudu Kelisoko atamo ebo palibiya, iyo, ebete ebena ubi ebo iyatiya aimano iyaiya kuba osiyodilole tanalo Kelisokono kalimamo egeboleamete a ebena gudima: ka:midima: . ^{§†}

‡‡‡ 4:1 Ma:t 7:15; 1Yon 2:18; 2Yon 7; 1Tes 5:21 § 4:2 1Kol 12:3 §† 4:3 1Yon 2:18 §†† 4:4 Ma:t 12:29; 1Yon 5:4-5 §‡ 4:5 Yon 8:47; 15:19 §†† 4:9 Yon 3:16 §† 4:10 Lom 5:8-10; 1Yon 2:2

¹¹ O naimano wadewade namutupiala; Godote ebena nilakapo tanalo atamo eba kunu awokalimiya, ebema: modobola a atumu idite idi nilakapolo ba:kemalagidilonakoma. ¹² Nanitabola, me opo wagilimi mabune lumagi idite Godoko kumiya; wiyasiya kebe tetelo a magumulo idite idi nilakapolo kemalagidilo, idite idi nilakapolo kemalagidilo, a eba kunu dilukulionama; ebe tetelo epetapiate aimano osiyodilo magumudo Godoko nanitabolo kuima:na; mabu ebete a magumulo bokolina ega:walo ebena nilakapo tanalote a magumulo tabokanomola. †

¹³ Godote a magumulo dokolina ega:walo ale ebe magumulo dilukulionama; ebe tanalo a keba kunu na:kiyatawaoma? Dupo tanalo ebe ma kunula, Godote atamo dikaeamiya ebe Uliyanate a kiyatuaemene. ††¹⁴ Ega:walo aimano tabo kiyawao tanalo ebe a iyatuame tanalo idila. Iyo, ale balida:mo dumiyama: ebe nanitabo tanalo epetapiatamo ma kunu ba:kiyawaonakoma; "Godote ebena Gudu me opamo apalibiya, ebete epono Igilo Mula:lamedawama: ka:pada:nama:" Ebema: nanitabola, kebe lumagite awokala ma kunu da:kiyawaona, "Ya:suko ebe Godokono Gudula," Godote ebe lumagi magumulo nanitabolo bokolina ega:walo ebete atumu Godoko magumulo ba:kokolina. ¹⁶ Ega:walo ebe wade woki laema: Godokono nilakapo tanalote atumu a iyatuamedawa idima: keda:na. Iyo, Godote kawo nilakapodawanomoma: eba eda:nalo a nilakapolo malagidiloena, ebema: a magumulo kebe lumagite ebe tanalo nanitabokobi midite nilakapo kimalagidilo magumulo dokolinamene, ebe lumagite kiyatawamene ebete Godoko magumulo bokolina ega:walo Godote ebe magumulo atumu ba:kokolina.

¹⁷ Numa:la; me nilakapo kimalagidilo tanalodo a tuputupu epoma: eda:onama; ebema: Godote epo bilibilinomono iyaiya kuba tanalo danagilamelelaemene, ebe Kawo Egelalo ebena ololo apuamo kalakalago ka:nutitatamalema: Ebe tetelo tole tanalote agodolo a:kitanamene, mabu ebete Unu Duliymololo keba kunu kokolinale, eba kunu ale me opolo atumu kilukulionama: ¹⁸ Nanitabola, Godokono nanitabo nilakapo kimalagidilo magumulo tole tanalo puliyala, mabu nilakapo kimalagidilo tanalote tole tanalo iyabaiamo ebena elawamo ka:na:ma:tamene. Ebema: kebe lumagite Godokono ololo apuamo utima: da:toletolena, Godokono nilakapo kimalagidilo tanalote ebe magumulo woko wadenomamo kosiydilona; iyo, ebako lumagite nemalagidilona Godote ebetamo kuba wiya kikaemene, ebema: ebegodolo tole tanalo kapiyate itana.

¹⁹ Numa:la; Godote a dopamo nilakapolo nemalagidiloenami, ebema: modobola a nilakapo kimalagidilo magumulo bilukulionama: ²⁰ Ebema: kebe lumagite ebena ekawitamo dowalo ma kunu degemene, "Nale Godoko nilakapolo nemalagidilonamo wiyasiya a:ma: kemalagidilawena;" ebe lumagi a:da: elemasigidawala. Eiye! Ebete me opolo eba okoli-

nalo kebe lumagi ebena balida:mo dumina ebe ekawi nilakapolo malagidiloa:no, ebete umia:noma: deda:na ebe Godo nilakapolo keba kunu na:kemalagidilonamene? Gabo puliyanomola, a:kitanamene!

²¹ Nanitabola, Kelisote atamo kebe kawo totomu tabo dikaeamiya ebe tabo ebe ma kunula, kebe lumagite Godoko nilakapolo demalagidilona, modobola ebete atu gabodo ebena ekawi nilakapolo na:kaemalagidilonamene. ‡

Nanitabokobi Midipino Elawote Me Opono Elawo Anakapumi Tanalo

5 Numa:la; Ya:sute Godokono Alibodawa Kelisoma: deda:na, piyate ebe tanalo nanitabokobi da:midina ibi Godokono gudila, ebema: piyate Nabiwi Godoko nilakapolo demalagidilona, iba:te atumu ebena gudi bilibilinomo atu nilakapo tanalago kemalagidilolena. ††² Ebema: Godokono nilakapo kimalagidilo tanalote agodolo ebena gudi epetapiatamo ditana, ale ebe tanalo ma kunu iyatawaonama; kebe tetelo ale ebe nilakapolo eba malagidilolo ebena totomu tabamo da:tudila:onakoma; ebe tetelo ebena nilakapo tanalote a magumulo nanitabolo itananako. ³ Nanitabola, Godoko nilakapolo malagidilo tanalo ega:walo ebena totomu tabamo tuduwata tanalo, ebe tanalo netewate iyaiya ka:pola:na; ibino woko osiyodilo tanalo ebe kapiyala. Ega:walo ale ma kunu a:kemalagidiloma; Godokono totomu tabamo tudila:otanalote atamo kodakodanomoma: eda:na. ††⁴ Ao, eba kunua; mabu Godokono gudi bilibilinomagodolo ebena elawo bitana iba:te me opono kuba osiyodilo elawo kanakapuiama: Ebema: me opono kuba osiyodilole tanalo anakapuiama: lumagite elawonomoma: keba kunu na:keda:namene, ega:walo potele na:ka:modobomene me opono elawo anakapuiama?: Nanitabola, a magumulo potele ebena nanitabokobi midi magumulo Ya:suko Godokono Guduma: degena, ebe dawate modobo elawo belawenakomene.

Ya:su Kelisokono Nanitabo Tanalo Dawokalimina Ebe Netewa-kapiya Tanalo

⁶ Me tanalo nanitabola, Ya:su Kelisote me opamo da:piya, ebete ebena nanitabo tanalo awokalima: ebete obo ega:walo kalima ka:ka:liya tanalago atamo a:pemaigiya, iyo, ebete me netewa gabodo ebena tanalo atamo apawokalimiya. Ega:walo me tanalo idila, Godokono Uliyanate atumu Ya:sukono nanitabo tanalo kawokalimina mabu ebe Godokono nanitabo tanalo awokalimidawala. ††⁷ Ebema: Kelisokono tanalo kawokaliminama: me netewa-kapiya tanalate ba:pola:nama:na; ⁸ Godokono Uliyanano tabono tanalo, ega:walo Kelisokono kalimate deka:ka:liya ebe tanalo, ega:walo opo lumagite ebe obamo daduba:midia ebe tanalo, iyo, me netewa-kapiya tanalate me atu tanalo awokalimina, Ya:su Kelisoko ebe Godokono Gudula. †††

† 4:12 Yon 1:18 †† 4:13 2Kol 1:22; 1Yon 3:24

‡ 4:21 Mak 12:29-31 †† 5:1 1Yon 4:15 †† 5:3 Yon 14:15,23-24 ††† 5:6 Yon 1:29-34 ††† 5:8 Yon 15:26

⁹ Numa:la; me opo epate nanitabolo degelanaka, tete bilibilinomo epetapilo ale ebe tabo nanitabokobi da:midilinakoma: ebe tanalo kuba:. Wiyasiya Godote ebene Guduno tanaloma: kebe tabo kegenale, modobola ale ebe tabo wadenomamo olowite nanitabokobi ka:midimalema:, iyo, Godokono tabono iyaiya tanalo ebe nanitabonomola, ebete a:da: tabo ka:kiyawaona:, ebema: ebene tabono elawote opo epono elawo nodolina. ^{†10} Ebema: kebe lumagite Godokono Gudu nanitabokobi da:midina, ebe lumagino tepo magumulo Godokono nani tabote bitana. Wiyasiya numa:la;, kebe lumagite Godokono tabo nanitabokobi midia:no ebe lumagite me gabodo Godoko a:da: elemasigidawama: midina, mabu Godote ebene Guduno tanaloma: nanitabolo degiya, ebe nanitabokobi midia:dawate ebe tabo ubia:noma: eda:na. ^{††11} Nanitabola, Godote ebene Guduno nanitabo tanalo awokalima: me tanalo osiyodiliya, ebete ebene Gudugodolo ditana ebe uwomua: igilo atamo ikaeamiya. [‡] Ebe mabuma: kebe lumagite Godokono Gudu nanitabolo danikumina ebegodolo uwomua: igilo bitana, wiyasiya kebe lumagite Godokono Gudu lawea:no, ebe niyala, nanitabo igilote ebegodolo kitana:.[‡]

Godokono Guduno Uwomua: Igilono Tanalo

¹³ Ebema: la: piyate Godokono Guduno mailo nanitabokobi da:mida:wenama, na me leta la:tamo osiyodilomo, la:le uwomua: igilo delawa:wiya ebe igilote la:godolo eba itanalo la:le nanitabolo kiyatawaema:.^{‡†14} Nanitabola, ale towetowe tabago Godokono ololo apuamo da:nemaimioma:, ebe tetelo ale tolea:no aimano iyaiya modoboa: tanaloma: ebe kanamalema:, ebema: a me tanalo iyatawala, ale kebe tanalo ebene ubilo ebe da:toweoema:, ebete ebe towetowe tabo nanitabolo kolowimene. ^{‡†15} Ega:walo a iyatawala, Godote aimano towetowe tabo dolowiomene ebete a nanitabolo kowalubimene, iyo, a kebe tanalo ebegodone laema: ebe da:toweoema:

† 5:9 Yon 5:32-37 †† 5:10 Gal 4:6 ‡ 5:12 Yon 3:36 ‡† 5:13 Yon 20:31 ‡‡ 5:14 Yon 14:13; 1Yon 3:21-22

ebete atamo kikaemene, mabu tete bilibilinomolo ebete aimano iyaiya towetowe tabo olowionako.

¹⁶ Ebema: la:le nanitabokobi midipi magumulo ekawi idino kuba osiyodilo tanalo duma:ema, modobola la: ebene tanalo Godotamo towetowe tabamo nadi-patemiyala:, ebene Godote ebene tepo magumuno tanalo wadekobi midite ebetamo igilo walo ka:kikaemene. Wiyasiya kebe tetelo lumagite kuba kawonomo dosiyodilomene, ma kunu ebete Godokono Uliyanano nanitabo woko kubama: degemene, ebe tetelo ebene igilo mabuma: Godotamo akotowe-toweala:, modobola ebako kubadawate a:eamo na:toamene. ^{‡†17} Numa:la;, me kuba osiyodilo tanalo kapiyanomote lumagi a:eamo kemagatamene, ebema: la: naimano tabono tanaloma: woki bilibilima: akoe-da:oala:. Nanitabola, a epono osiyodilole tanalo bilibilinomo magumulo aimano tuputupua: tanalo ebe Godokono pukala wakalami tanalola, wiyasiya kalakala kawonomola, ebegodolo elawo bitana ebako iyaiya kuba osiyodilole tanalo egeboleamete igilo atamo walo ka:kikaema:.

¹⁸ Nanitabola, a iyatawala Godokono guda:te kuba osiyodilole magumulo kilukuliona:, mabu Godogodone dawokaliya ebe Elawodawate ibi na:ga:lulatelena Kubadawa Saitanate ibi kubail-amekapoma:. Ebema: numa:la;, me opo kawonomote ebe Kubadawano elawo magumulo itana, wiyasiya a iyatawala a nanitabokobi midipiate me opolo eba ilukulionalo a Godokono gudima: eda:onama:, ebema: kuba tanalo idite a a:kologimene. ^{‡†20} Ega:walo a tanalo idi iyatawala, Godokono Gudute me opamo da:piya, ebete atamo wade mulo tanalo a:pikaeamiya ale Nanidawano tanalo wadenomamo kiyatawaonama: Numa:la;, ebe Nanidawa ebe Godotela, ebe Uwomua: Igilola, ebema: kalakala kawonomola, ale ebene Gudu Ya:su Kelisoko magumulo bilukulionama:!

²¹ Ebema: naimano wadewade guda:la:, modobola la: nani Godo kapiya eba amamatenalo, ida:da:li epetapi amamalatele tanalamo ega:walo ibino a:da: elemasigi uliyanano wokino tanalamo akotudila:onakala:

Me naimano tabo uwomula. Taula.

‡†† 5:16 Ma:t 12:31 ‡‡‡ 5:18-19 1Yon 3:9

2 Yon

¹ Na me leta dosiyodilomo, na nanitabokobi midipino watodawa idila. Godote iyalo tetelo kebe epo keka:la:mioliyale iba:te ebena gudima: keda:ona:ma:, ebe epono taneba ebe ebena oli kamiyale keba kunula:ka: eba kunula. Nanitabola, la: ebe nanitabokobi midipi gudilata, ebema: nale la: nilakapolo ne-malagidilolenamata, ega:walo Godokono nanitabo tanalo iyatawaopiate atumu la: na:kemalagidilolenata. Numa:la:, nale me leta la:tamo ebema: palibomo, ² mabu Godokono nanitabo tanalote a bilibilinomatamo da:pemaigiya, ebe nanitabo tanalote a magumulo eba itanalo a:kolopoligonamene, uwomua: tetelo agodolo bitanamene.

³ Ebema: numa:la:, Nabiwi Godoko ega:walo ebena Gudu Ya:su Kelisoko iba:godone atamo da:pe-maimiona ebe nilakapo tanalo ega:walo lumagitamo kuba wiya ikamea: tanalo ega:walo milo tanalo, modobola ale Godokono nanitabo tanalo ega:walo ebena nilakapo kimalagidilo magumulo eba ilukulionalo me netewa-kapiya tanalate agodolo na:pola:nama:na:.

Kelisokono Iyatulame Tabago Ilukuli Tanalo

⁴ Ebema: nanitabokobi midipi guda:la:, la: epetapi Nabiwi Godokono nanitabo tanalo magumulo dowapata:lama:wenama, na ebe tanalo olowite kawo kalakala ebo laimo, mabu ale eba kunu kowapata:lamenama: Nabiwite a iyalo a:totomuateiya.

⁵ Nanitabola, la: nanitabokobi midipi gudino taneba ebe Godokono oli kamiyale keba kunula:ka:, la: eba kunula. Ebema: nale me leta nosiyodilomo ebena totomu tabo idi la:tamo ma kunu kawokalima:, modobola a magumulo idite idi nilakapolo kemalagidilo, idite idi nilakapolo kemalagidilo, a bilibilinomate eba kunu bowagelenama:. Na iyatawala me totomu la:tamo oli totomua:, tagala totomula, iyo, Godote dopamo wagilimi mabune atamo dikaeamiya ebe totomula. ^{†6} Ebema: ebena nilakapo kimalagidilo tanalo keba kunula:ka:? Ebe tanalono magumu ma kunula, ale aimano ilukuli magumulo Godokono totomu tabo bilibilinomamo ba:tudila:onakoma:. Nanitabola, ebe totomu tabo bilibilinomo magumulo ale ebena kawo totomu tabo wagilimi mabune ma kunu olowiyama:, a ebena nilakapo tanalago bowapata:lamenama:.

⁷ Numa:la:, a:da: masigiolepi epetapi bilibilinomate iyalo emaimiya, me tetelo me opo kawonomolo bilukuliona. Iyo, iba:te tabo ma kunu gelana, "Ya:su Ke-

lisoko lumagino apa:mo me opamo kapawokaliya:," ebema: ebe tabo gela tanalomo iba:te ibino tanalo ma kunu awokalimina, ibi A:da: Masigioledawa Kawonomo ega:walo Kelisotamo Gowela Tanalo Osiyodilodawano uliyanagopila. ^{†8} Wiyasiya la:imano tanalo iyanomola, mabu la:le kebe wade woko kowagilima:wiya ebe wokote la:godolo olopoligoa:no, walone la:le la:imano wiya kawokawonomo nanitabolo ka:nuwatemamota. Ebe mabuma: la: a:ka:tuwa: la: wadenomamo nulamenala:, la:le ebe woko wiya anaetoamidakapoma:.

⁹ Ega:walo me tanalo idila. Kebe lumagite Kelisokono iyatulame tabago okolina:no ebe a:ka:tuwa: ebena ubilo da:tona, ebe lumagino osiyodilole tanalate ebena tepo magumuno tanalo ma kunu awokalimina, Godote ebe magumulo kokolina:. Wiyasiya kebe lumagite Kelisokono iyatulame tabago dokolina, ebe lumagi magumulo Nabiwi Godoko ega:walo ebena Gudu Ya:suko nanitabolo bokoliona. ¹⁰ Ebema: kapela lumagi idite la: nanitabokobi midipiatamo eba pemaigalo, ebe a:ka:tuwa: ebe Godokono wokodawama: da:pegemene, la: nanisiwale! Ebete Kelisokono nanitabo iyatulame tabago pea:no la: ebe kalakalago lawa:wete la:imano motamo ebe ako-owodolala:, ¹¹ mabu kebe lumagite ebako a:da: elemasigidawa kalakalago delaemene, ebete ebetamo elawo ebo kikaemene Saitanakono woko kosiyodiloma:.

¹² Nanitabola, nagodolo tanalo epetapi bilibilinomo ba:pola:na la: kanaletama:, wiyasiya na ubia:nola ebe iyaiya tanalo pepamo akulolema:, ebema: naimano woki bitana naimano apenomamo la:tamo ka:pema:, iyo, gabote ditanamene na ka:pemamo. Ebe tetelo aimano kalakalate nanitabonomoma: keda:mene, mabu na la:imano iyaiya ololo eba pulamelo aimano tabono iyaiya tanalo ebo kegelamalema:.

Yonete Leta Uwomu Apulo Nanitabokobi Midipino Nilakapo Tabo Dapalibiya

¹³ Ebema: nanitabola, kebe nanitabokobi midipiate nago daladabutinaka, Godote ibi atumu iyalo eka:la:mioliya iba:te ebena gudima: keda:ona:ma:. Numa:la:, ibino sosi taneba ega:walo la:imano sosi taneba, me la:imano taneba netewate kapiya alailame buwelemele netewa keba kunula:ka: eba kunula, ebema: iba:te ibino nilakapo tabo ebe paliba la:tamo.

Me naimano tabo uwomula. Taula.

† 1:4 3Yon 3 †† 1:5 1Yon 2:7

‡ 1:7 1Yon 4:1-3

3 Yon

1 Na me leta dosiyodilomo, na nanitabokobi midipino watodawa idila.

Naimano wade namutudawa Gaiyase, a:ma: niyata. Nale me leta a:ma:tamo palibomo, mabu a:ma:la, nala, a Godokono nanitabo tanalo magumulo eba okolionalo nale a:ma: nilakapolo nemalagidilonamata. †

² Naimano wade namutudawa, na a:ma: mabuma: Godotamo ma kunu towetowenakomo, ebete a:ma: eba walubinalo a:imano okoli magumulo tanalo bilibilinomate modobolo ka:pola:nama:. Ega:walo nale a:ma: akadipatenakomata a:ma:le gabugabua:no kokoliawenama:, mabu a:imano tepo magumuno nanitabokobi midi tanalote elawonomoma: keba kunu keda:nale, modobola a:imano apeno elawote atumu modobonomoma: na:keda:namene. ³ Ebema: numa:, nanitabokobi midipi ekaki epetapiate natamo pelamete a:imano okoli tanalo dapawokalimiya, ebe tetelo na kalakala kawonomo ebo laimo, mabu iba:te tabo ma kunu pegeliya, a:ma: Godokono nanitabo tanalo magumulo pata:nata ega:walo a:imano nanitabokobi midi tanalo kodakodanomola.

^{††4} Nanitabola, naimano nanitabokobi midipi gudi magumulo lumagi idino tanalo ma kunu dolowimo, ebete Godokono nanitabo tanalo magumulo depata:na, ebe tetelo naimano kalakalate ebe mabuma: ununomamo odolote kawonomoma: keda:mene.

Gaiyasekono Wadewade Osiyodilole Tanalo

⁵ Naimano wade namutudawa, numa:, a:ma:le nanitabokobi midipi ekaki Godokono woko osiyodilo magumulo ulama:wete ibi baeamo ega:walo lao baino tanalamo dowalubila:wenaka, ebema: a:ma: atumu Godokono nani wokodawa idima: eda:nata. Ega:walo kalakala kawonomola, Godokono wokopi bilibilinomo magumulo a:ma: a:imano epo kapiya kowalubila:wena:, ao, piyate iyaiya kapela duliynomolone da:pelamenaka a:ma:le ibi atumu wadenomamo walubilinakota.

⁶ Ebema: a:ma:le dopamo kebe epo kowalubila:wia, iba:te atamo pemaimiote sosi epono ololo apulo a:imano nilakapo kimalagidilo tanalo kalakalago apawokalimiya. Ebene tete idilo ebako wadewade wokopi-ate a:ma:tamo walo da:ka:pelaema:na:, iba:te la:godolo pilukulinate ebene duliynomolo ida:mo walo tolaema: dowagelema:na:, modobola a:ma: ibi atumu nilakapo tanalago naliboliye, a:ma:le Godokono wadewade ga:limapi gudi epetapi keba kunu kowalubila:wenaka eba kunu. ^{†7} A:ma: numa:, ebako wokopi-

Kelisokono mailo mabuma: ibino iyaiya duliynomolo miyapate iyalo a:tolamoliya, iba:te iyaiya duliynomolo bilibilinomolo eba wapata:lamenalo ebene Wade Tabo nanitabokobi midia:piatamo ebo ka:na:kiyawaonama:. Wiyasiya ebe woko wagilimia:no dopamo iba:te ibino tepo magumu ma kunu kodakodailamiya, iba:te kapiya tanalo da:peso idi nanitabokobi midia:pi-agodone laema: modoboa:noma: gelalo a:kelaema:na:. ^{††8} Ebe mabuma: modobola a nanitabokobi midipiate ebako wokopi baeamo ega:walo lao baino tanalamo bowalubilinakoma:, iyo, a ebe walubi tanalodo Godokono Nani Tabo kiyawao woko iba:go kapimiya bosiyodilonama:.

Diyotipasikono Kuba Osiyodilo Tanalo

⁹ Nanitabola, nale a:imano sosi epatamo leta idi dopamo osiyodilimo, wiyasiya ebe tetelo Diyotipasite ebe leta lawete na sosi watodawa:noma: gelo, ebete naimano tabamo ka:tuduwata:. Iyo, ebene ubi tanalo ma kunula, ebe a:ka:tuwa: ebe eba adipatelo sosi epo magumulo ebe kapiya dopo lumaginomoma: keda:ma:. ^{††0} Ebe mabuma: naimano pe tetelo ebete kebe kuba tanalo dosiyodilolena ega:walo a sosi wato-awatopino tanaloma: kebe kuba tabo da:kiyawaona, nale ebe tanalo sositamo eba pawokalilamelolo ebe kawiya ebo kapanamamo. Numa:, ebe ubia:nola me kapiyakapiya kuba tanalo osiyodilolema:, ebema: ebete tanalo idi ma kunu kosiyodilonako, piyate Godokono nani woko osiyodiloma: la:tamo da:pelamenaka, ebete ebene amama magumulo ibi baeamo ega:walo lao baino tanalamo kowalubilinakoa:, ega:walo piyate ibi dopamo dowalubilinakiya ebete ibi gito odiyoboli. Eiye! Ebe a:ka:tuwa: ebe sosi watodawa:ma: gelo ebe wadewade wokiagopino walubili tanaloma: kuba wiya eba ikalamelo, la:imano sosino alad-abuti tanalamo pelaema: talena ebo iyatilami!

Dimitiyasikono Wade Okoli Tanalo

^{††1} Ebema: naimano wade namutudawa, a:ma: lumagi idino kuba osiyodilo tanalo duma:emene, ebe akoibamita:la:. Modobola a:ma: wade tanalote nowaloma:tiye, mabu piyate wadewade tanalo dosiyodilolena ibi Godokono gudila, wiyasiya piyate kubakuba tanalo dosiyodilolena iba:te dopamo Godokono nanitabo tanalo kumiya:. ^{††12} Eba kunu na Dimitiyasikono tanalo nemalagidilutamo, epo bilibilinomate ebene osiyodilole tanaloma: wadewade tabo gelana, ega:walo

† 1:1 Ali 19:29; Lom 16:23 †† 1:3 2Yon 4 † 1:6 Tai 3:13

†† 1:7 1Kol 9:12 †† 1:11 1Yon 3:6-10

ebeno okoli tanalote atumu ebenu tanalo ma kunu awokalimina, Godokono nanitabo tanalote ebe magumulo bitana. Numa:, a sosi watowatopiate atumu ebe wade lumaginomoma: kegelanama:, ebema: kebe tetelo a watowatopiate mako tabo degelama:, ebe tetelo a:ma: kiyatawama:ta aimano tabo nanitabola mabu a a:da: elemasigipima: keda:ona:

¹³ Nanitabola, nagodolo tanalo epetapi bilibilino ba:pola:na la: kanaletama:, wiyasiya na ubia:nola ebe iyaiya tanalo pepamo akulolema:. ¹⁴ Ebema: naimano woki bitana tete tatalila naimano apenomamo a:ma:tamo ka:pema:, iyo, gabote ditanamene na ka:pemamo. Ebe tetelo na a:imano ololo eba pumilo aimano tabono iyaiya tanalo ebo kegelamalema:.

† 1:13 2Yon 12

Yonete Leta Uwomu Apulo Nanitabokobi Midipino Nilakapo Tabo Dapalibiya

¹⁵ Modobola Godokono kalakalate a:ma:godolo nitanamene. A nanitabokobi midipino taneba magumulo piyate a:imano namutupima: deda:ona, iba:te ibino nilakapo tabo a:ma:tamo paliba, ebema: la:imano taneba magumulo piyate aimano namutupima: deda:ona, modobola a:ma: sosi epono ololo apulo ibi ka:la:miawete aimano nilakapo tabo iba:tamo ebo nawokalimiye.

Me naimano tabo uwomula. Taula.

Yud

1 Na Yudatela, Ya:su Kelisokono wokodawa idila ega:walo Ya:imesikono ekawila.

La: nanitabokobi midipi Nabiwi Godote dopamo deka:la:mitiyala, iyo, ebete la: kebe epo nilakapolo ke-malagidiloletana ega:walo Ya:su Kelisokono itakeamida magumulo dilukuliawenama, na me leta la:tamo palibomo. †

² Ebema: modobola milo tanalo ega:walo lumagitamokuba wiya ikamea: tanalo ega:walo nilakapo kimalagidilo tanalo, me netewa-kapiya tanalate la:godolo kawonomamo na:pola:nama:na:

Godote Kuba Osiyodilolepiatamo Wiya Ikalame Tanalo

³ Naimano wadewade namutupiala: ale Godogodone kapimiya delawiyama: na dopamo ebe igilo mula: tanaloma: leta magumulo kiyawaoma: wagelimo. Wiyasiya me tetelo woki idite natamo a:pi, mabu nale me tanalo olowimo, Godokono ubi tanalamo tudila:oa: dubate la:imano taneba magumamo diya gabodo a:popila:iya. Ebe mabuma: na ubila me tanalo ida:mo la: ma kunu kowalubilitama: Godote a ebeno epatamo dikaeamiya, modobola la: ebe nanitabokobi midi tanaloma: elawonomamo na:gowelanakiyala:

Numa:la:, ebakobako dubate Godokono nilakapo awokalimino tabo iyakobi midite negelanaka, lumagite kuba dosiyodilomene Godote wiya a:kikaemene mabu ebeno nilakapo kawonomola, ega:walo iba:te na:kegelana Ya:su Kelisoko nani igilo mula:dawa: Eiye, ebe kapiya ebe aimano nani Watodawala ega:walo Kawodawala, ebema: ibino kuba mabuma: Godokono Buka tabote iyalo tetenomolo egiya, walone iba:te ibino temeteme wiya nanitabolo kelaema:na:!^{†5} Iyo, Godote kuba osiyodilolepiatamo wiya dikalaemene, la: ebe tanalo dopamo iyatawaiyamata, wiyasiya na ubila kebe olalati tanalote Godokono Isalaela epatamo demaigiya, la: me tanalo walo na:kemalagidilala: Numa:la:, Godote ibino igilo mula:lelamelo Isipiti opone ibi dowagailiya, walogabo apune epetapi iba:te ebe nanitabokobi ka:midiya:, ebema: ebete ibi gito anakapulamiya. ^{‡6} Ega:walo me tanalo idi na:kuma:la:, wagilimi mabune Unu Duliymolono nopopi epetapiate ibino wade ilukuli duliymololo atepate Godotamo gowelao tanalo ebo wagilimiya. Ebe mabuma: Godote ibi teteoa: auli ala:mo matuolamolete idoko magumamo gito iyalekiya, iba:te ebolo ibino kuba wiya uwatema:

Godokono Kawo Egela kemakopelenama: ^{‡7} Ega:walo modobola la: Sodomoduliymololo epo ega:walo Gomola duliymololo epo ega:walo ibi niyakabolo dilukulionamiya ebe iyaiya duliymololo epo ibino tanalo atumu na:kemalagidilala: Ibi bilibilinomate atumu Godokono pukala adikamidaliya, ma kunu ibi magumulo idite iditamokateneno iyaiya kuba ubi tanalo osiyodilolenakiya. Ebe mabuma: Godote ibino kuba wiya iba:tamo ikalamiya, ebene me tetelo iba:te a:ega: ela magumulo kawo temeteme iyatawaona. Me mabuma: piyate me tetelo kuba osiyodilole magumulo dilukuliona, modobola iba:te ebe epono temeteme tanalo eba malagidilolo wadewade woki nuwatemala:na: iba:te atu kuba wiya lawekapoma: ^{‡#}

⁸ Ebema: piyate diya gabodo la: magumamo da:popila:iya, ebe dubate atumu ibino kateneno kuba osiyodilole ubi gabodo ibino ape ebo kubailamenaka. Ega:walo iba:te Godotamo tudila:oma: ubia:noma: eda:olo Unu Duliymolono nopopi ebo malogolenaka, mabu ebako amama wokino tanalate iba:tamo iyolo maimionaka. ⁹ Wiyasiya modobola la:le Unu Duliymolono nopopino Elawodubu Maikolokono tanalo nemalagidilala:, ebeno elawo kawonomola wiyasiya ebete ebe tanaloma: kamamana: Ebema: kebe tetelo ebete Mosesekono a:e ape laema: Saitanago dapaminateuiya, ebe tetelo ebete Saitanatamo malogo tabo idi gea:no negiya, "Kawodawa Godote a:ka:tuwa: ebeno tabamo a:ma: kodiyoiboma:ta, wiyasiya naimano elawamo nale a:ma:tamo tanalo idi a:kosiyodilomo!" ^{‡‡10} Wiyasiya la: magumulo da:pola:na ebe dubuno tanalo eba kunua: Iba:te Unu Duliymolono iyaiya tanalo iyatawa:, ebema: iba:te ebe duliymolono nopopino tanaloma: ibi malogole tabo gelana. Eiye! Iba:te kapiya tanalo iyatawanomola, ebe tanalo ebe me opono kateneno wapata:lame gabola, iyo, ibi tumu goeogeo keba kunula:ka: eba kunula mabu iba:te wade wokia:no gito ilukuliona! Ebema: numa:la:, ibino kateneno ubi tanalate ibi nanitabolo kanakapulaema:na: ^{‡#}

¹¹ Iyo, Godote ibino kuba wiya iba:tamo dikalaemene ebe kuba wiya kawonomoma: keda:mene, mabu iba:te Ka:inikono gabodo tolame iyalo owagilimiya. Ega:walo ibi Ba:ilamako keba kunula:ka: eba kunula, iba:te mani kawonomamo malagidilolo kawokawo kuba tanalo ebo osiyodilolenaka. Ega:walo ibi Kolako keba kunula:ka: ebako epoma: eda:ona, ma kunu iba:te

† 1:1 Ma:t 13:55 †† 1:3-4 Gal 2:4; 2Pit 2:1 ‡ 1:5 Maimi 12:51; Nabas 14:29-30

‡† 1:6 2Pit 2:4 ‡‡ 1:7 W Mabu 18:16-19:29; 2Pit 2:6,10 ‡‡† 1:9 Da:n 10:13,21; 12:1; 2Pit 2:11; Awo 12:7; Sek 3:2 ‡‡‡ 1:10 2Pit 2:12

Godotamo tudila:oma: ubia:nola, ebema: nanitabola, Godote Kolakono kuba mabuma: ebe keba kunu kanakapumiyale, ebete ibi atumu kopoliyadigalemene.

† ††

¹² Numa:la:, la: nanitabokobi midipino aladabuti soliyomu bae nao tetelo, ebe dubuno tanalo wade-wade bae magumulo da:pola:na ebe kuba sosowa keba kunula:ka: eba kunula, mabu bae nao magumulo ilipoa:nola, iyo, ibi a:ka:tuwa: ibi kapiya malagidilolena. Ebema: opote gagalema: deda:, ebe tetelo awate dowadaenako ebe temate gito ka:petolaema:na: wiyasiya ulamate a:kowomene, ebe dubu ibi eba kunula mabu iba:te epatamo giba kikalamolena:na: Ega:walo ebe dubu ibi noloa: da:imi kewala, mabu kawo siyelete da:pemene ibino dolodolo da:pemagob-elelaemene damelamo gito ka:piyalekemene, iyo, ibi no igilate eba kunu olopoligonomo kolopoligoma:na:.^{†13} Ebema: netewa uli tabo epetapi ebe dubuno tanalo awokalima: ba:pola:na. Dopo uli tabono tanalo ma kunula, ebe dubuno ilipo osiyodilole tanalo ebe kawokawo ulate ununomamo demaimionaka eba kunula, ega:walo uli tabo idi ma kunu itana, ebe dubu ibi idoko magumulo kalawikalawilo dowapata:lamena ebe maweke keba kunula:ka: eba kunula. Ebema: Godote ibi mabuma: kebe idoko bobo kawonomo iyalo dosiyodilolamiya, ebete ibi ebamo kanalibolemene iba:te uwomua: tetelo ebolo temetema:go ka:nilukulionama:.

¹⁴ Numa:la:, A:da:mekono walone gudi bilibilinomo magumulo Inokote sebeni atu alailameno dopo dubu guduma: ediya, ega:walo ebe Godokono woki awokalimidawa idila. Ebema: me Inokote ebe kuba dubuno tanaloma: iyalo tetelo ma kunu giya, "Numa:la:, Kawodawa Godote ebena talena nopopi bilibilinomago pete, ^{†15} ebete me opo epono tanalo bilibilinomo eba panagilamelelamelo ebena ubi tanalomo tudila:oa: epatamo kuba wiya ka:pikalaemene. Iyo, iba:te Godotamo kebe kubakuba tanalo dosiyodilolena ega:walo ebetamo kebe kuba tabo degelanaka, ebe iyaiya tanaloma: kuba wiyate iba:tamo nanitabola ka:pemene."^{†16} Ebema: modobola la: me kuba osiyodilolepino tanalo wadenomamo niyatawala: Iba:godolo ubia: tabo gela kawonomola, ega:walo ibi a:ka:tuwa: ibino kuba ulamea:no epo epetapi kubakubapima: ka:la:minaka. Iba:te ibino kateneno ubi gabodo wapata:laema: elawoelawonomola, ega:walo ibi a:ka:tuwa: ibi walogolelo lumagi idi a:da: elemasigi gabodo demoioma:na:, ebe tetelo iba:te ubi niyatina ibino tabo kiyawao tanalodo ebegodone wade tanalo idi gito kelaema:.

† Buka ka:la:mioledawa, a:ma: Ka:inikono tanalo iyatawama: dowagela:emene, modobola a:ma: Wagilamole Mabu Buka 4:1-16 numiye. Ega:walo a:ma: Ba:ilamakono tanalo iyatawama: dowagela:emene, modobola a:ma: Nabas Ka:la:miole 22:1-25:9 na:kumiye. Ega:walo a:ma: Kolakono tanalo iyatawama: dowagela:emene, modobola a:ma: Nabas Ka:la:miole 16:1-50 na:kumiye. †† 1:11 1Yon 3:12; 2Pit 2:15 † 1:12 2Pit 2:13,17 †† 1:14 W Mabu 5:18,21-24

Yudate Nanitabokobi Midipi Elawokobi Midilima: Iyaiya Tabo Da:kiyawaiya

¹⁷ Ebema: naimano wadewade namutupiala:, Kawodawa Ya:su Kelisokono alibolepi dubate la: dopamo danaletiyala, modobola la: ebe tabo walo wadeno-mamo na:kemalagidilala:.^{†18} Iba:te la:tamo ma kunu geliya, "Uwomu tetelo kubakubapiate Godokono ubi tanalomo tudila:oma: ubia:noma: eda:olo ibino kateneno ubi gabodo eba wapata:lamelo la: nanitabokobi midipi kekalakalatelema:ta."^{†19} Numa:la:, Ya:sukono alibolepino tabo nanitabola. Me kuba osiyodilolepi ibi la:imano taneba magumulo anagiyamida tanalo dosiyodilona me ebe epola, iyo, iba:te ibino kateneno ubi tanalomo eba tudila:olo, Godokono Uliyanate ibi magumulo kokolina:.

²⁰ Ebema: naimano wadewade namutupiala:, modobola la: la:imano nanitabokobi midi tanalo tanelanomoma: gelawete kodakodalo eba lawelo ebo napepeonala:, ega:walo la: Godokono Uliyanano elawamo ebetamo na:towetoweonala:.^{††21} Ebene la:le Godokono nilakapo kimalagidilo magumulo dilukuliawenama, ebe tanalo atepa:no Kawodawa Ya:su Kelisokono pe tanalo nemakopelenala: Nanitabola, ebete da:pemene la:le kebe kubakuba tanalo kosiyo-dilola:wenakima, ebete ebe kuba bilibilinomo egebole-lame tabo pa:kiyawaote uwomua: igilo la:tamo ebo ka:pikalaema:ta.

²² Ebema: nanitabokobi midi magumulo piyate kodakodalo lamota:ona:no woki netewama: deda:onaka, la: ibi nilakapolo eba malagidilolelo ibi nowalubiliya:,^{†23} iyo, me modobo tete eba itanalo, modobola la: ibi Saitanakono ela magumune samonomamo nowagailiala:, iba:te ibino igilo mula: tanalo Ya:sugodone kelaema: Ega:walo modobola la: kuba osiyodilolepi epetapi atumu nilakapolo eba malagidilolelo na:kowalubila:la: Wiyasiya la: nanisiwale, ibi eba walubiliilo ibino iyaiya kuba osiyodilole tanalo kawokawoa:ma: a:kegelaema! Numa:la:, iba:te ibino kateneno kuba ubilo dosiyodilolena, ebe tanalo ebe ibino pupuliono inamabu keba kunula:ka: eba kunula, ebema: modobola la: ebe daleyago kaliku ubia:noma: eda:olo la:imano kotamo ako-ologiola:la:, ibino kuba daleyana tanalote la:tamo pekapoma:.^{†††}

Yudate Leta Uwomu Apulo Godoko Moio Tabo Da:kiyawaiya

²⁴ O nanitabokobi midipiala:, aimana Wade Elawodawa bokolina, ebe modobola la: eba a:ga:lulatelelo la:le a:ka:guda:ema. Nanitabola, ebete la: kubakubapima: midilite, ebena kawo kalakalanomago ebete la: ebena pukuilame ololo apuamo kemagaelema:ta.^{†25} Ebe kapiya ebe Godotela, ebete aimana Kawodawa Ya:su Kelisodo aimana Igilo Mula:leamedawama: eda:na. Nanitabola, ebena amama tanalo ega:walo ebena wade pukuilame tanalo, ebena elawo ka-

†† 1:18 2Pit 3:3 ††† 1:20 Kol 2:7 ††† 1:23 Sek 3:2; Awo 3:4

wonomo ega:walo ebena kawo elawodubuno tanalo,
me tanalate dopamo wagilimi mabune ebegodolo
a:pola:namiya! Ebema: modobola me tetelo ega:walo
uwomua: tetelo me atu tanalate ebe kapiyagodolo
na:ka:pola:nama:na!

Me naimano tabo uwomula. Taula. †

† 1:25 Lom 16:27; 2Pit 3:18

Awo

Me Buka Ka:la:mioledawano Kalakala Tanalo

1 Me opolo tete tatalilo demaimioma:na; Ya:su Kelisote ebe iyaiya tanalo ebenu wiya: wokopiatamo me bukalo awokalilamena. Nanitabola, Godote ebe tanalo Ya:sutamo dopamo awokalilamete, ebene ebete ebenu nopodawa na ebenu wiya: wokodawa Yonetamo palibi, nale ebe atu iyaiya tanalo ebegodone wadenomamo kiyatawama:.¹² Ebema: na Yonete kebe tanalo nopodawagodolo dulaimo, nale ebe iyaiya tanalo me bukamo akulolemo, iyo, kebe iyaiya tabo Godogodone natamo da:pemaimiya ega:walo Ya:sute natamo kebe nanitabo tanalo dawokalilami, nale ebe tanalo bilibilinomo a:ma: buka ka:la:mioledawatamo kiyawautamo.³ Ebema: lumagite me bukano tabo deka:la:miolemene, ebete nekalakalamene! Ega:walo piyate me bukano tabo olowiote da:tudila:oma:na; iba:te nekalakalaoma:na! Nanitabola, Godote kebe tanalo bilibilinomo me bukalo dawokalilamena, tete tatalila ebe tanalate ka:pemaimioma:na: ††

Yonete Sebeni Sosiatamo Nilakapo Tabo Dalibiya

⁴ Na Yonete me buka apuapuno tabo A:isiya opono sebeni duliynomolono sosi epatamo palibolitamo.

Me opo wagilimia:no Godote dopamo okolinami, ega:walo me tetelo ebete bokolina, ega:walo ebete uwomua: tetelo bokolinamene. Nanitabola, ebenu Uliyanano sebeni apuapuate ebenu Kawo Elawodawano okoli bai dopo apulo lamota:ona. Ega:walo ebenu nanitabo tanalo awokalimidawa ebe Ya:su Kelisotela, ebe a:e magumune demaigiya ebe Dopodawala, ega:walo ebe me opono kawokawo elawodubu bilibilinomono Watodawala. Ebema: modobola nilakapo tanalo ega:walo milo tanalote la: nanitabokobi midipi magumulo na:pola:nama:na; mabu ebe netewa tanalate Godogodone ega:walo ebenu Uliyanagodone ega:walo Ya:sugodone la:tamo pena.[‡]

Nanitabola, Ya:sute a nilakapolo malagidiloena, ega:walo ebete a:ka:tuwa: ebenu kalimamo a aimano kuba osiyodilole magumune wagaite,⁶ ebenu Kawo Elawodawano duliynomolo epoma: a:miya, ale uwomua: tetelo ebenu Nabiwi Godokono woko kosiyo-dolonama: . Ebema: modobola amama tanalo kawonomote ega:walo elawo tanalo kawonomote Ya:su

Kelisogodolo uwomua: tetelo na:pola:nama:na! Me tabo nanitabonomola, taula! ††

⁷ Umu numita:la; ebete tema magumudo pemaigita! Ebema: me opo epo bilibilinomate ebe ibino balida:mo kuima:na; ega:walo piyate ebe eba anakapumilo balalo kiliba:mo dawamidiya iba:te ebe atumu ka:kuima:na; iyo, me opo kawonomolo dilukuliona ebe epo bilibilinomate ibino iyaiya tama taneba magumulo ebe eba tolemelo kawonomamo ebo kimitama:na: . Ebema: modobola ebe tetete nanitabolo nemaigamene! ††

⁸ Kawodawa Godote negena, "Na Wagilimi Mabula ega:walo na Uwomula!" Nanitabola, ebe Elawodawanomola, ebete me opo wagilimia:no dopamo okolinami, ega:walo ebete me tetelo bokolina, ega:walo ebete uwomua: tetelo bokolinamene! ††

Yonekono Balidite Iyama: Eba Eda:omelo Ya:suko Dumiya

⁹ Na Yonetela, a nanitabokobi midipino kapiya alailame magumulo na ekawi idila. Iyo, na ega:walo la; a piyate Ya:suko waloma:ta mabuma: kawokawo temeteme magumulo kapimiya dilukulionama; a ebe epola, wiyasiya a ebenu Kawo Elawodawano duliynomolo epoma: eba eda:onalo aimano tepo magumu kodakodailamete elawoa:noma: keda:ona:

Nanitabola, nale Godokono iyaiya tabo ega:walo Ya:sukono nanitabo tanalo epatamo da:kiyawaonakomo, ebema: Loma gabamariate na lawenete kewa: kolomono Pa:tamoso mamoko da:pesamo aliboniya nale naimano kuba wiyama: woko ebolo ka:nosiyo-dilonama: .¹⁰ Ebene tete idilo, ale kebe egelalo Kawodawa Ya:suko damamatenakoma; ebe egelalo ebenu Uliyanano elawamo naimano balidite iyama: deda:onami naimano ginimi apulo ebenu tabo mado-dokawonomo olowimo, tutele diyamo keba kunula:ka: eba kunula.¹¹ Ebete natamo ma kunu gi, "A:ma:le naimano elawamo dulama:wenakomene ebe tanalo bilibilinomo kapiya bukamo akulola:wete, ebene ebe buka Epesese ega:walo Samena, Pegamama ega:walo Tayataila, Sadisi ega:walo Piladelapiya ega:walo Lodosiya, me sebeni duliynomolamo nalibiye ebe duliynomololo dilukuliona ebe sosi epo bilibilinomate keka:la:miolema:."

¹² Ebene potele natamo tabo degi, nale ebe dawa uima: dolobigimo, wiya kawokawo golodo alo sebeni

† 1:1 Awo 22:6 †† 1:3 Awo 22:7,10 ‡ 1:4-5 Maimi 3:14-15; Dale 89:27; Kol 1:18; Awo 3:1; 4:5

‡† 1:6 1Pit 2:9; Awo 5:10; 20:6 †† 1:7 Da:n 7:13; Sek 12:10; Ma:t 24:30; Yon 19:34-37; 1Tes 4:17 ††† 1:8 Awo 21:6; 22:13

eba ulamitalo ¹³ ibi tetenomolo ebete utitalo ebo uimo. Ebe dawano ololo me opo lumagino ololo keba kunula:ka: eba kunula, ebene ebete da:puli ebe ga:ga: kalikute damela ologi, ega:walo ebene bodolo tetelo ditameni ebe gabigabi ebe wiya kawonomo golodo inamabula. ^{†14} Ebene ebene wato ega:walo eke keyakeyaibinomola, egelano pukuilame tanalo keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo ebene balidite ela menamu wamotemiti. ^{††15} Ebene ebe dawano agowate alonomoma: eda:omi, iyo, wokodawate iyanomo auli inamabuno daleya elamo demadolaemene, ebene ela magumune wagalite kalikamo eba iya:da:lo a:la:uli-nomoma: da:midinako, ebene agowate eba kunu a:la:uliomiti, ega:walo obo kawonomote degenape-nako ebene tabo madodo eba kunula. ¹⁶ Ebene ebene tumudi kotolo sebeni mawele na:pola:meni, ega:walo ebene tabo magumune ilo kiyoiyo gilite pemaigi, ega:walo egela tuli tetelo egelate keba kunu ka:pukuil- amitanakole ebene ololono pukuilame tanalo eba kunula. ‡

¹⁷ Ebema: nale ebe Kawodawa duimo, nale ebene agowa mabuamo gito adogelimo, a:e lumagi keba kunula:ka: eba kunu. Ebe tetelo ebete ebene tumudi kotamo na eba ologinilo negi, "A:ma: akotoletola:la: na Wagilimi Mabula ega:walo na Uwomula. ^{††18} Iyo, na uwomua: tetelo dokolinamo ebe Kawodawala, mabu nale da:iyamo igilo walo a:kelawiyamo, ebe igilote uwomua: tetelo a:kopoligonamene, ebema: nagodolo elawo kawonomo bitana nale A:elaopino Duliyomolono gigiyu a:iyamidate epo epetapi ebamo kanalibolema: ega:walo epo epetapi ebe duliyomolone igilamo kowagailima. ¹⁹ Ebema: modobola a:ma:le nagodolo dulama:emene ebe tanalo bilibilinomo bukamo nakuloliye, iyo, kebe tanalate me tetelo de-maimioma:na: ega:walo walone tetelo de-maimioma:na: ebe tanalo bilibilinomo a:imano bukalo nawokalilamiye. ²⁰ Ka:lo a:ma:le naimano kotolo dula-ma:wita me sebeni mawele, ega:walo nale tetenomolo dutitamo me sebeni golodo alo, ebe netewa tanalono magumute me opo epatamo waminalo pola:na. Wiyasiya numa:, ebe tanalono magumu nale a:ma: ma kunu iyatuimata, sebeni mawele ibi A:isiya opono sebeni sosi tanebapino nopopila, Godote ebe nopopi iyalo aliboliya iba:te ebe sosi epo wadenomamo ka:buiyalatelenama:, ega:walo sebeni alo ibi sebeni duliyomolono nanitabokobi midipino iyaiya tanebala."

Ya:sute Epesese Sosi Epatamo Tabo Dalibiya

2 Ebene Kawodawate tabo walo natamo na:kegi, "Modobola a:ma: Epesese sosi nopodawatamo tabo ma kunu naliba.

Na sebeni mawele tumudi kotamo uwatedawala, ega:walo na sebeni golodo alo magumulo pa-ta:dawala, ebema: nale la: Epesese nanitabokobi midipiatamo tabo ma kunu kiyawautamo. ^{††2} La:le

† 1:13 Da:n 7:13; 10:5 †† 1:14 Isi 43:2; Da:n 7:9; 10:6; Awo 2:18; 19:12; 14:2 ‡ 1:16 Yu Epo 4:12; Awo 2:12; 19:15 †† 1:17 Ais 44:6; 48:12; Awo 2:8; 22:13 †† 2:1 Awo 1:16

dosiyodilola:wenakoma ebe iyaiya tanalo na iy-atawala, ma kunu la:le kodakoda woko eba osiyo-dilonalo temeteme duwata:wenakoma, la:imano tepo magumu kodakodailama:wete elawoa:noma: keda:wena:. Ega:walo na iyatawala, la:le kuba osiyo-dilolepino tanalo ubia:noma: eba eda:onalo, piyate ibi a:ka:tuwa: ibi naimano alibolepima: a:da: ele-masigi gabodo degelana, la:le ibino tanalo wadenomamo ulamelelama:wete ibino a:da: elemasigi tanalo ebo awokalilamenakomata. ^{††3} Iyo, la:le na mabuma: kawokawo temeteme eba uwatenalo, wiyasiya la:imano tepo magumu kodakodailama:wete naimano woko osiyodiloma: elawoa:noma: keda:wena:.

⁴ Na wiyasiya la:godolo me kapiya modoboa: tana-lo numinamo, la:le dopamo tetelo idite idi nilakapolo kawonomamo keba kunu kemalagidilawenakima, la: ebe tanalo atepimata. ⁵ Ebema: numa:la:, la:imano nanitabokobi midi magumulo la:le gu-da:wete kebe wade tanalo katepaima, ebe tanalo walo kemalagidilawete la:imano kuba osiyodilole magumune olobila:wete, la:le dopamo dosiyodilola:wenakima ebe wadewade tanalo osiyodilole walo na:kowagilimiyala:. Nanitabola, la:le kuba osiyodilole magumune olobila:oa:no, nale pete la:imano kuba wiya la:tamo eba pikalamelo la:imano alo iyabaiamo gito ka:piyatilaemamota. ^{††}

⁶ Wiyasiya numa:la:, kapiya tanalote la:godolo modobolo ditana ebe tanalo ma kunula, piyate Nikolayasiko waloma:tapima: deda:ona, la:le ebe kuba osiyodilolepino tanalo ubia:noma: kawonomamo eda:onamata, nale ibino tanalo ubia:noma: keba kunu keda:namo eba kunu.

⁷ Ebema: galagodawa, Godokono Uliyanate sosi epatamo da:kiyawauta, modobola a:ma: ebe tabo nolowia! Nanitabola, piyate ibino nanitabokobi midi tanalo magumulo wato kikopu delaema:na:, nale iba:tamo modobo tabo kegemamo, iba:te Godokono Pali magumulo da:ena ebe kewano uwomua: igilo da:imi kenaoma:" ⁵

Ya:sute Samena Sosi Epatamo Tabo Dalibiya

⁸ Ebene Kawodawate tabo walo natamo na:kegi, "Modobola a:ma: Samena sosi nopodawatamo tabo ma kunu naliba.

Na Wagilimi Mabula ega:walo na Uwomula. Nale da:iyamo igilo walo a:kelawiyamo, ebema: nale la: Samena nanitabokobi midipiatamo tabo ma kunu kiyawautamo. ⁹ La:le na waloma:ene mabuma: kawokawo temeteme magumulo dilukula:wenama, nale ebe tanalo iyatawala. Ega:walo na me tanalo idi iyatawala, la:le inamabua:no gito dilukula:wenama wiyasiya la: Godokono Unu Duliyomololo inamabu bilibila:gopima: eda:onamata. Ega:walo piyate a:da: elemasigi gabodo ibi a:ka:tuwa: ibi Yu epoma: gela-lo la: kuba osiyodilolepima: deka:la:mitana, nale ibi-

††† 2:2 1Yon 4:1 ††† 2:5 Awo 3:3 § 2:7 W Mabua 2:9; Awo 22:2,19

no kuba tabo gela tanalo iyatawala, iyo, ibino tanalo ma kunula, ibi Saitanakono taneba epola, Godokonoa! ^{†10} Ebema: la:le tete tatalilo delawa:ema ebe kawo temetemema: akotole-toleala:. Nanitabola, Saitanakono wokopiate la: epetapi idoko motamo da:niyaleketamene, ebe tetelo Godote la:imano nanitabokobi midi tanalo wabudililo ma kunu kulamelelaema:ta, da: nanitabola: o da: nanitaboa:. Ebene la:le na walo:ma:ene mabuma: teni egelamo kawokawo temeteme eba uwatelo, la:imano nanitabokobi midi magumulo kodakodalo nelamota:oniya:la:. Diyala, la: epetapi na mabuma: da:ba:na:elaoma, wiyasiya nale la:tamo uwomua: igilo wiya ebo kikalaemamoto. ^{††}

^{††} Ebema: galagodawa, Godokono Uliyanate sosi epatamo da:kiyawauta, modobola a:ma: ebe tabo nolowia! Nanitabola, piyate ibino nanitabokobi midi magumulo wato kikopu delaema:na:, iba:te Ela Opono a:e temeteme a:kiyatawama:na:, ebe opolo nanitabokobi midia:pino a:elao uliyante a:e temeteme magumamo walo ka:ka:nopila:oma:na:." [‡]

Ya:sute Pegamama Sosi Epatamo Tabo Dalibiya

^{†2} Ebene Kawodawate tabo walo natamo na:kegi, "Modobola a:ma: Pegamama sosi nopodawatamo tabo ma kunu naliba.

Na ilo kiyoiyo gila:go dawala, ebema: nale la: Pegamama nanitabokobi midipiatamo tabo ma kunu kiyawautamo. ^{†3} La:le kebe duliomololo kilukula:wenama ebe duliomolono tanalo na iyatawala, ma kunu ebe duliomololo epate Saitanako ibino kawo elawodawama: midina. Wiyasiya la:imano tanalo iyanomola. La:le na kodakodalo lawenelo na nanitabokobi eba midininalo elawoa:noma: keda:wena:, ebema: naimano tabo nanitabolo da:kiyawaonaki, ebe dubu A:ntapasiko Saitanakono duliomololo epate ebe lawete danakapumiya, la:le ebe tanalo uma:wete la:imano nanitabokobi midi tanalo katepawea:.

^{†4} Na wiyasiya la:godolo kapiyakapiya modoboa: tanalo nulamenamo. Dupo tanalo ebe ma kunula, la:imano nanitabokobi midi magumulo epetapiate kuba osiyodilodawa Ba:ilamakono iyatulame gabodo ebe waloma:tana. Iyo, Isalaela epono ewonino tetelo ebe dubute Kawo Elawodubu Balakako iyatumiya, ebete naimano epago eba gowelaolo ibi Saitanakono gubi magumamo kemagatalema:. Ebema: Balakate ibi ma kunu kubailamiya, ebete ibi kuba gabamo wabuga:talelo nanitabokobi midia:piate ida:da:lino uliyana eba amamalatelelo kalimagono inamabu iba:tamo dikalamiya, naimano epate ebe katene ebo naiya. Ebe atu tetelo iba:te ibino kuba ubi tanalamo eba tudila:olo, buwelemele pilo tanalo ega:walo kamiyale pilo tanalo ebo osiyodiloliya. ^{‡†}

^{†5} Ega:walo la:imano kuba tanalo idi ma kunula, la: epetapi Nikolayasikono kuba iyatulame gabodo wapatamamata. ^{†6} Ebema: modobola la: la:imano kuba osiyodilole magumune nolobila:la:, mabu nanitabola, la: magumulo piyate natamo walo olobila:oa:no, tete tatalila nale pete naimano tabo magumune da:pemaigana ebe ilo gila:mo ibi kapalukolemamo. ^{‡†}

^{†7} Ebema: galagodawa, Godokono Uliyanate sosi epatamo da:kiyawauta, modobola a:ma: ebe tabo nolowia! Nanitabola, piyate ibino nanitabokobi midi magumulo wato kikopu delaema:na:, nale Godokono wamina magumulo ditana ebe bae iba:tamo kikalaemamo, ebe igilo baeno mailo idi ebe ma:nala, ega:walo nale ibi bilibilinomatamo keyakeya nokola egege ibino olioli mailagono kikalaemamo. Ebe tetelo ibi magumulo epetapiate iyatawaoa:no, idawate ebenu mailagono nokola kelawe, idawate ebenu mailagono nokola kelawe, iba:te eba kunu eba wagelelo ibino wadewade wiya nagodone ebo kuwatema:na:." ^{‡††}

Ya:sute Tayataila Sosi Epatamo Tabo Dalibiya

^{†8} Ebene Kawodawate tabo walo natamo na:kegi, "Modobola a:ma: Tayataila sosi nopodawatamo tabo ma kunu naliba.

Na Godokono Gudula, naimano balidite ela menamu wamotenamena ega:walo naimano agowate alonomoma: eda:onamena. Iyo, wokodawate iyanomo auli inamabuno daleyala elamo demadolaemene, ebene kalikamo iya:da:te a:la:ulionomoma: da:midinako, naimano agowano a:la:ulio tanalo eba kunula. Ebema: nale la: Tayataila nanitabokobi midipiatamo tabo ma kunu kiyawautamo. ^{‡††9} La:le dosiyodilola:wenakoma na ebe iyaiya tanalo iyatawala. Iyo, la:imano nilakapo kimalagidilo tanalo, ega:walo la:imano nanitabokobi midi tanalo, ega:walo la:le natamo woko dosiyodilawenama ebe tanalo, ega:walo temeteme magumulo la:le la:imano tepo magumu da:kodakodailama:wenama ebe tanalo, nale ebe tanalo bilibilinonoma iyatawala. Ebema: nanitabola, la:le me tetelo dosiyodilola:wenakoma me wadewade tanalate la:le dopamo dosiyodilola:wenakima ebe wadewade tanalo nodoilina.

^{†20} Na wiyasiya la:godolo kapiya modoboa: tanalo numinamo, la:le kuba Kawo Elawo Kamiyale Yesebelakono kuba osiyodilole tanalo gito ulama:tepalemenakomata. Ebe a:ka:tuwa: ebe Godokono woki awokalimidawama: a:da: elemasigi gabodo gena, ebema: ebete eba kunu naimano wiya: wokopi epetapi kuba gabamo wabuga:talena. Iyo, ibi epetapiate ebenu iyatulame tanalamo eba tudila:olo buwelemele pilo tanalo ega:walo kamiyale pilo tanalo ebo osiyodilolenaka, ega:walo nanitabokobi midia:piate ida:da:lino uliyana amamalatelelo

† 2:9 2Kol 11:14-15; Awo 3:9 †† 2:10 2Tim 4:8; Ya:i 1:12 ‡ 2:11 Awo 20:14; 21:8 †† 2:14 Nabas 22:1-24:25; 25:1-2; 31:16; 2Pit 2:15

‡† 2:16 Awo 3:11 ††† 2:17 Maimi 16:4,14-15,33-34; Yon 6:48-50; Ais 62:2 ††† 2:18 Awo 1:14-15

kalimagono inamabu dikalamolenaka, ibi epetapiate ebe katene gito naonaka. †²¹ Eiyee, nale ebe kamiyaletamo tete ikamenapimo ebete ebenu kuba osiyodilole magumune natamo kolobigama; wiyasiya ebe ubia:nola dubu bilibila:go pata: tanalo atepama! †²² Ebema: umu numita:la; ebenu kuba osiyodilole mabuma: nale kawo gabugabu ebetamo kanalibomamo, ega:walo eba:go kateneno kuba ubi gabodo dowapata:lamena nale ebe dubu bilibila:tamo kawokawo temeteme atumu ka:kikalaemamo, iyo, iba:te ibino kuba osiyodilole magumune olobila:oa:no ebe wiyate iba:tamo ka:pemene.

²³ Nanitabola, piyate ebe kamiyale dotaloma:tana nale ibi kanakapulaemamo, ebema: sosi epo bilibilinomite me tanalo kiyatawaoma:na; nale epono tepo magumuno woki iyatawanomola, ega:walo nale ibi bilibilinomono tanalo eba anagilamelelamelelo wiya iba:tamo modobolo kikalaemamo. ††

²⁴ Wiyasiya kalakala kawonomola, la: Tayaitala nanitabokobi midipi epetapiate Yesebelakono a:da: elemasigi iyatulame tanalomo ka:tudila:wena; ebema: ebenu waloma:tapiate kebe iyaiya iyatawa tanalo Saitanakono waminale tanaloma: degelana, la:le ebe kubakuba tanalo la:imano wokiamo iba:godone kuwata:wena. Ebe mabuma: naimano kalakalate la:tamo nanitabolo eba itanalo, me totomu tabo kapiyanomo la:tamo ikalaemata, ²⁵ modobola la: la:imano nanitabokobi midi tanalo kodakodalo nowatila:mota:onalala: naimano pe uwomuamo.

²⁶ Nanitabola, piyate ibino nanitabokobi midi magumulo wato kikopu eba lawenalo naimano pe uwomuamo natamo da:tudila:onakoma:na; nale iba:tamo Gugji Mawele ega:walo elawo kawonomo ikalamete, ebene iba:te me opo epo bilibilinomono watowatopima: beda:onama:na. Iyo, iba:te elawo kawonomo kelaema:na; nale Nabiwi Godogodone elawo keba kunu kelawiyamo eba kunu, ebene me opo epo magumulo piyate ebenu tuputupu okoli tanalomo tudila:oma: ubia:noma: deda:ona, iba:te ebe kuba osiyodilolepiatamo kuba wiya eba ikalamolelo auli gaubamo ebo kalukolema:na. Nanitabola, lumagite gebetamo osiyodilo kalili opamo deba:idiolo keba kunu keta:ta:puolenakole, kebe dawate naimano wokopiatamo tuduwatama: ubia:noma: deda:mene, ebete eba kunu gito ka:kubamene. ††

²⁹ Ebema: galagodawa, Godokono Uliyanate sosi epatamo da:kiyawauta, modobola a:ma: ebe tabo nolowia!"

Ya:sute Sadisi Sosi Epatamo Tabo Dalibiya

3 Ebene Kawodawate tabo walo natamo na:kegi, "Modobola a:ma: Sadisi sosi nopodawatamo tabo ma kunu naliba.

Na sebeni mawele uwatedawala, ega:walo Godokono Uliyanano sebeni apuapuate naimano ubi tanalomo a:tudila:onaka, ebema: nale la: Sadisi

nanitabokobi midipiatamo tabo ma kunu kiyawautamo. La:le dosiyodilola:wenakoma nale ebe iyaiya tanalo iyatawala, ma kunu epetapiate la: nanitabo igilago nilukulinamu gelana, wiyasiya nanitabo tanalo ma kunula, la: la:imano nanitabokobi midi magumulo iyalo a:elaimata! †²² Ebema: a:elaopiala; modobola la: nagodone igilo walo kelawa:wete la:imano ilukuli magumulo da:elaona ebe iyaiya tanalo na:ka:kodakodailama:la; mabu nale kebe Kawodawatamo da:tuduwatanamo, ebe Godote la:imano nanitabokobi midi woko osiyodilole tanalo dulamelelametana ebete wadewadenoma: kegena. ³ Ega:walo naimano wokopiate la: kebe iyaiya tanalo kiyatulametankiya, modobola la: ebe tanalo walo eba kemalagidilolelo la:imano kuba osiyodilole magumune olobila:wete ebe iyatulame tanalomo walo na:ka:tudila:oala. Wiyasiya la:le nagodone igilo walo lawea:no, la: iyatawa: tetelo nale la:tamo kuba wiya ikalaema: ka:pemamo, pilo dubute epono inamabu uwatema: keba kunu ka:penakole eba kunu. †††

⁴ Wiyasiya Sadisi nanitabokobi midipiala; la: magumulo kapiyakapiyate iyaiya kuba osiyodilole tanalo kiyatawaona. Ibino tuputupu ilukuli tanalo ebe wadewade daleyaa: kaliku keba kunula:ka: eba kunula, ebema: iba:te naimano Kawo Elawodawano duliynomolamo da:nemaimioma:na; nale iba:tamo pupuliono wadewade keyakeya inamabu ikalamolete, ebe tetene wagilimite iba:te nago bowapata:lamenakoma:na. ††²⁵ Nanitabola, piyate ibino nanitabokobi midi magumulo wato kikopu delae-ma:na; iba:te nagodone ebako wadewade keyakeya kaliku kuwatema:na; ebene nale naimano Nabiwi ega:walo ebenu nopopino ololo apulo awokala kegemamo ebe epo ebe naimano nani waloma:tapi-la, iyo, nale ibino mailo naimano Igilo Bukane a:kegebolelaemo. †

⁶ Ebema: galagodawa, Godokono Uliyanate sosi epatamo da:kiyawauta, modobola a:ma: ebe tabo nolowia!"

Ya:sute Piladelapiya Sosi Epatamo Tabo Dalibiya

⁷ Ebene Kawodawate tabo walo natamo na:kegi, "Modobola a:ma: Piladelapiya sosi nopodawatamo tabo ma kunu naliba.

"Na Talenadawanomola ega:walo na Nanidawanomola, ega:walo Kawo Elawodubu Da:ibidigodolo dopamo ditanami ebe atu kite nagodolo ba:kitana, ebema: nale ebe kiamo kebe gigiyu da:iyamidamo lumagi idite a:kemopimene, ega:walo nale ebe kiamo kebe gigiyu demopimo lumagi idite a:ka:iyamidamene. Ebema: nale la: Piladelapiya nanitabokobi midipiatamo tabo ma kunu kiyawautamo. ††²⁸ La:le dosiyodilola:wenakoma nale ebe iyaiya tanalo iyatawala, ma kunu la:le

† 2:20 1Ela 16:31; 2Ela 9:22 †† 2:23 Oale 7:9; Yel 17:10; Awo 20:12-13 ‡ 2:25 Awo 3:11 †† 2:26-28 Oale 2:8-9; Awo 22:16

†† 3:1 Awo 1:4, 16 ††† 3:3 Ma:t 24:43-44; Awo 2:5; 16:15; 1Tes 5:2 ††† 3:4 Yud 23 § 3:5 Maimi 32:32-33; Ma:t 10:32; Luk 10:2; 12:8 †† 3:7 Ais 22:22

naimano woko osiyodilo magumulo la:imano elawote nanitabolo kolopoligona; ega:walo na iyatawala epetapiate na mabuma: kawokawo temeteme la:tamo dikalامتيا, la:le naimano iyatulame tanalamo eba tudila:olo nanitabokobi midi tanalo katepawea: Ebema: na la:tamo gigiyu a:iyamidalae-mata, idawagodolo elawo kitana: walo ka:kemopi-ma: †

⁹ Umu numita:la; piyate ibi a:ka:tuwa: ibi Yu epoma: a:da: elemasigi gabodo degelana, ibi Saitanakono taneba epola, Godokonoa: Ebema: nale ebe a:da: elemasigipi uwatete la:tamo kemagaelemamo iba:te la:imano agowa mabuamo ka:pa:tudila:oma; iyo, me osiyodilo tanalodo nale ibi ma kunu kiyatulaemamo, nale la: nilakapolo kawonomamo demalagidiloletanama. ††

¹⁰ Nanitabola, la:le na waloma:ene mabuma: temeteme eba uwatelo wiyasiya la: naimano tabamo tudila:wete elawoa:noma: keda:wea; ebe mabuma: nale me opo epo kubailaema: dupalibolemo, ebe kawokawo temetemenomo magumulo nale la: eba itakeamidalelo la:imano nanitabokobi midi tanalote a:ka:kubakubaoma:na. ††¹¹ Iyo, tete tatalila nale me opamo ka:pemamo, ebema: modobola la: la:imano nanitabokobi midi tanalo kodakodalo nowatila:mota:onala; idawate la:imano wadewade wiya pilo gabodo uwatelamekapoma:

¹² Nanitabola, potele ebenu nanitabokobi midi magumulo wato kikopu delaemene, nale ebe lawete Godokono moto eteno wade aboma: eba midilo ebo kaimamo, ebene ebete ebe motono aboma: eba utinalo uwomua: tetelo idawate ebe a:kemagoba:namene. Ega:walo ebe lumagi kowalogonama: nale naimano oli mailo ega:walo naimano Kawodawano mailo ega:walo ebenu Kawo Elawodawano duliomolono mailo ebe unamo kakulolemamo. Nanitabola, naimano Kawodawa ebe Godotela, ega:walo oli Yelusalema duliomolote ebenu Kawo Elawodawano duliomoloma: keda:ma: Unu Duliomolone me opamo ka:piwisigamene. ††

¹³ Ebema: galagodawa, Godokono Uliyanate sosi epatamo da:kiyawauta, modobola a:ma: ebe tabo nolowia!"

Ya:sute Lodosiya Sosi Epatamo Tabo Dalibiya

¹⁴ Ebene Kawodawate tabo walo natamo na:kegi, "Modobola a:ma: Lodosiya sosi nopodawatamo tabo ma kunu naliba.

Na Godokono Uwomu Tabo Kiyawaodawala, ega:walo na Godokono nanitabo tanalo wadenomamo dawokaliminamo ebe dawala. Ega:walo Godote me opono inamabu bilibilinomo dosiyodiloliya, na ebe woko osiyodilo tanalono Elawo Mabudawala, ebema: nale la: Lodosiya nanitabokobi midipiatamo tabo ma kunu kiyawautamo. ¹⁵ La:le dosiyodilola:wenakoma na ebe iyaiya tanalo iy-

atawala, ma kunu la:imano nanitabokobi midi magumulo la: gibagiba ega:walo enaena tetenomolo pola:namata. O sosi epala; naimano ubi kawonomamo itana la: elanomoma: neda:iyala; wiyasiya la: ubia:noma: deda:wenama modobola la: na atepana:wete gibagibanomoma: neda:iyala:!

¹⁶ Nanitabola, mabu la: la:imano osiyodilole magumulo gibagibadopoma: eda:onamata, ebe mabuma: nale la: bilibilinomo naimano tabo magumune iyabaiaimo ka:nedalopeamidalemamota!

¹⁷ O sosi lumagi, a:ma: ma kunu genata, 'Na inamabu bilibilidawala ega:walo na inamabu bilibilinomo modobolo uwatenamo, ebema: nigologolo tanalo idite natamo a:ka:pemene.' Wiyasiya a:imano tabo ge magumulo a:ma:le a:imano nanitabo tanalo kiyatawawena; ma kunu a:ma: nigologolo gudumu okolinata ega:walo walone tetelo a:ma: atumu nigologolo tanalo magumulo ka:lutama:ta. Iyo, naimano umi magumulo a:ma: inamabu bilibila:godawa; ega:walo a:ma: kikopiya pata:nata, ega:walo a:ma: balidi tamiodawalata. ††¹⁸ Ebema: nale naimano wade wokino tanalamo a:ma: anamata, a:ma:le natamo pa:wete, nale epatamo kolowaema: da:midilinakomo ebe wadewade inamabu wiyamo na:puwatiye. Iyo, eba kunu a:ma:le dogodogodawanomoma: keda:ema; modobola a:ma: wade golodo inamabu nagodone na:pelawiye, nale ebe golodo elamo wade a:la:ulinomoma: a:midimo. Ega:walo a:ma:le kikopiya okoli ilipo tanalo katepae-ma; modobola a:ma: wade keyakeya kalikunomo nagodone na:puwatiye. Ega:walo a:ma:le a:imano tamio balidi wadekobi ka:midilimitama; modobola a:ma: abutilameno wade mulamula nagodone na:pelawiye. ††¹⁹ Ebema: a:ma: me taboma: ubia:noma: akoeda:la; wiyasiya a:imano nanitabokobi midi tanalo kodakodaima:wete kuba osiyodilole magumune natamo nanitabonomolo nolobigiye, mabu nanitabola, nale kebe gudi nilakapolo demalagidilolenamo, ebe guda:te naimano nanitabo gabo kiyatawaoma: nale tete epetapilo ibi temeteme tanalamo iyatulamenakomo. §

²⁰ Umu numita:la; na gigiyu tetelo putite gigiyu ebe panakamitamamo, ebema: lumagite naimano tabo olowite natamo gigiyu da:iyamidamene, na ebetamo opegate, ebene ebe ega:walo na, a bae kapimiya kenaomalema: ²¹ Nanitabola, piyate ibino nanitabokobi midi magumulo wato kikopu delaema:na; nale iba:tamo elawo kikalaemamo iba:te naimano Kawo Elawodawano okoli bailo nago kilukulima; dopamo nale wato kikopu delawiyamo, ebe tetelo nale naimano Nabiwa:go kapimiya koko-lioma: ebete elawo natamo keba kunu kikanamiyale eba kunu.

† 3:8 1Kol 16:9 †† 3:9 Awo 2:9; Ais 45:14; 49:23; 60:14 † 3:10 Luk 21:19; 2Tim 2:12 †† 3:12 Ais 62:2; 65:15; Awo 14:1; 21:2

‡‡ 3:15 Lom 12:11 ‡‡‡ 3:17 1Kol 4:8; Luk 12:21 ‡‡‡ 3:18 Ais 55:1; Awo 4:4 § 3:19 1Kol 11:32; Yu Epo 12:6; Awo 2:5 †† 3:20 Yon 14:23

²² Ebema: galagodawa, Godokono Uliyanate sosi epatamo da:kiyawauta, modobola a:ma: ebe tabo nolowia!"

Yonete Godoko Ebena Kawo Elawodawano Okoli Bailo Okolitalo Dumiya

4 Ebene Kawodawagodne me tanalo bilibilinomo olowio dolopoligi, ebe tetelo naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Unu Duliyomolono gigiyu aligilitanalo ebo uimo.

Ebene nale dopamo dolowimo ebe atu tabo madodote natamo walo na:ka:pi, ebe tabo ebe tutele no diyamo keba kunula:ka: eba kunula. Ebema: nale tabo ma kunu olowimo, "A:ma: natamo na:podola. Tete tatalilo da:pemaimioma:na: ebe iyaiya tanalo nale a:ma: kiyatumiomamota." ^{†2} Ebe tetelo Godokono Uliyanano elawote na unamo eba piwisigalo, nale Kawodawa ebena Unu Duliyomolono Kawo Elawodawano okoli bailo okolitalo ebo uimo. ^{††3} Ebe dawano Kawo Elawodawano okoli bai a:la:uwa:da:le molemabute anagogobeyamididigi, ega:walo ebena ololo alonomoma: eda:mi, egelele kawonomamo eba pukuilamitalo wadewade gedo nokola ega:walo kalimakalima nokola iba:te keba kunu ka:la:uwa:da:olitanake eba kunu. ^{††4} Ega:walo nale 24 kawokawo elawodubu epetapino ilukuli baite Kawodawano okoli bai anakopa:midalo eba pola:nalo ka:nulaimo, ebe ilukuli bai unamo 24 Watowatopiate ilukuliya, iba:te keyakeya kaliku pupulite ega:walo kawokawo elawodubuno golodo kekelele inamabu watamo a:ka:pupuliya. ^{††5} Ebene Kawodawano okoli baine tobolono iyaiya gewataole tanalo ega:walo mole a:la:uwa:midaole tanalate maimiutiya, ega:walo ebe okoli bai dopo apulo sebeni wuiki alo pio na:pola:ni, me alo ibi Godokono Uliyanano sebeni apuapula. ^{††6} Ebene Kawodawano okoli bai dopo apulo alonomo obo paka: kawonomote itani, ebe obono a:la:uwa:da:le wadenonomola.

Ebe tetelo nale Kawodawano okoli bai tametamelo Unu Duliyomolono netewa-netewa Elawo Nopopi Iyanomate lamota:onalolo kulaimo, ibino ololo apulo ega:walo ginimi apulo balidi bilibilinomate na:pola:lameni. ^{††7} Ibi magumulo dopo nopodawano ololo ebe layono-gaa keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo idino ololo ebe kalitagono kau-goeono ololola, ega:walo idino ololo ebe opo lumagino ololola, ega:walo uwomu nopodawano ololo ebe tobolo unudo da:wa:lubianako ebako wali olano ololola. ⁸ Ebe netewa-netewa Nopopi Iyanomo ebe tamuagopila ega:walo balida:gopila, ebema: iba:godolo sikisi tamuate pola:lameni, ega:walo ibino balidi bilibilinomate unu tamalo ega:walo magumu apulo atumu na:ka:pola:lameni. Nanitabola, egela ega:walo idoko bilibilinomolo iba:te Kawodawa amamate olopoligo-lamea:no, nale ibino tabo madodo ma kunu olowimo, "Godoko ebe Kawodawa Elawonomodawala,

ebe talenala, iyo, ebe talenanomola, ebe talenadawanomola! Potele dopamo dokolinami, ega:walo me tetelo dokolina, ega:walo uwomua: tetelo dokolinamene, ebe ebe Igilodawala!" ^{†††}

⁹ Nanitabola, ebe Kawodawate uwomua: tetelo ebena Kawo Elawodawano okoli bailo dokolinamene, ebe mabuma: ebe Elawo Nopopi Iyanomate ebe amamate atepa:no, ebe eba walogonalo ebena mailo unamo adipatelo kalakala tabo ebetamo ebo gelanaka. ¹⁰ Iyo, mabu Kawodawate uwomua: tetelo ebena Kawo Elawodawano okoli bailo dokolinamene, ebema: Elawo Nopopi Iyanomate ebe eba amamatenalo atu tetenomolo 24 Watowatopiate ibino watamo da:pupulinaka, iba:te ebe kawokawo elawodubuno kekelele inamabu Kawodawano okoli bai dopo apuamo eba niyalekelo, ibino ololo opamo alomote ebe amamatelo ma kunu gelanaka, [§]

¹¹ "Aimano Kawodawa Godo, modobola Unu Duliyomolono nopopi ega:walo epo bilibilinomate a:ma: nowalogoma:ta, ega:walo a:imano mailo unamo nadipatema:na; ega:walo a:imano elawo tanalamo na:tudila:oma:na!"

Mabu opo ega:walo tobolo ununo inamabu bilibilinomo a:ma:le osiyodiloliyata, iyo, a:imano ubi tanalodo me inamabu bilibilinomate pawokalaiya!"

Godokono Sipi-goeo Da:peso Kapiyate Mokopiamida Pepa A:iyamidama: Modobola

5 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, Kawodawate ebena Kawo Elawodawano okoli bailo eba okolitalo, nale ebena tumudi apu kotolo pepa mokopiamida ebo uimo, dopamo lumagite ebe pepano magumu apuamo ega:walo unu apuamo iyaiya tabo akulolete, ebena ebete mokopiamidate sebeni ala:mo gito matuomeiya. ^{§†2} Ega:walo nale Godokono elawo nopodawanomo idi kuimo, ebete ebena tabo madodo unamo adipatelo negi, "Potele modobola:ka: me mokopiamida pepano ale iyailite, pepano tabo apuapu ulamolema:?" ³ Wiyasiya ebe tetelo Godokono Unu Duliyomololo ega:walo opo duliyomololo ega:walo A:elaopino Duliyomololo modobo lumagi idite ka:luta: ebe mokopiamida pepa a:iyamidate pepano iyaiya tabo ulaema:.

⁴ Ebema: nanitabola, me tanaloma: nale kawonomamo iimo mabu modobo lumagi idi ka:luta: mokopiamida pepa a:iyamidama:. ⁵ Ebe tetelo 24 Watowatopi magumulo idite natamo negi, "A:ma: kiitala:! Numa:, Yuda gudawano Layono-gaa ba:luta! Ebe Da:ibidikono walonepi magumulo Kawo Elawodawama: eda:na, ega:walo ebete wato kikopu iyalo elawiya. Ebe mabuma: ebe modobola me mokopiamida pepano sebeni ale iyailite pepa a:iyamidama:." ^{§††}

† 4:1 Awo 1:1,10 †† 4:2 Ais 6:1 ‡ 4:3 Isi 1:28 †† 4:4 Awo 3:18 †† 4:5 Isi 1:13; Sek 4:2; Awo 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 ††† 4:6 Isi 1:5-10,22; 10:14

††† 4:8 Ais 6:2,3; Isi 1:18; 10:12 § 4:10 Awo 7:10,15; 19:4 §† 5:1 Ais 29:11; Isi 2:9-10

⁶ Ebema: nale Kawo Elawodawano okoli bai niyak-abolo Sipi-goeo Da:peso utitalo uimo, ega:walo netewa-netewa Nopopi Iyanomate 24 Watowatopiago ebe anakopa:midalo eba pola:nalo ebo kulaimo. Ebe epate danakapumiya ebe sipi-goeo da:peso keba kunula:ka: eba kunula. Ebe sebeni kalitagonola ega:walo sebeni balida:gola, ebema: nanitabola, ebe sebeni kalita ega:walo sebeni balidi ebe Godokono Uliyanano sebeni apuapula, ebete ebe Uliyana iyalo tetelo opo duliynomolo kawonomamo apalibiya. ¹⁷ Ebe tetelo Sipi-goeo Da:pesote Kawo Elawodawano okoli baiamo tote ebenu tumudi apu kotone mokopiamida pepa ebo nelawi. ⁸ Ebene ebete ebe tanalo dosiyodili, ebe tetenomolo netewa-netewa Nopopi Iyanomo ega:walo 24 Watowatopi iba:te ibino ololo opamo eba alomolo ebe ebo amamatiya. Ebene nale Watowatopino tanalo ma kunu uimo, ibino kotolo begube ega:walo golodo kalili ebe inamabu netewate pola:lameni, ebe golodo kalili magumulo wadewade nibo inamabu tabokaonomola, ebe wadewade nibo inamabu ebe nanitabokobi midipiate towetowe tabo Godotamo degelanaka ebe iyaiya tabola. ¹⁹ Ebene iba:te Sipi-goeo Da:peso amamatema: oli oale ma kunu alapiya, "A:ma: kapiyate modobola mokopiamida pepa lawa:wete pepano ale iyailima: mabu epate a:ma: danakapumitiyala, ebe tetelo a:ma:le Godoko kekalakalaima:ema: ibi Saitanakono idoko motone wagaila:wete a:imano kalimamo ibi wiyakobi a:midiliyata. Iyo, a:ma:le epo epetapi ibino iyaiya tama taneba magumune ega:walo iyaiya tabo gela taneba magumune ega:walo iyaiya opo magumune uwata:wete, † ¹⁰ ibi Kawo Elawodawa Godokono duliynomolo epoma: a:midiliyata, iba:te uwomua: tetelo ebenu woko kosiyodilonama: Iyo, ebe mabuma: opo duliynomolo kawonomolo epo bilibilinomo epetapiate iba:tamo ba:tudila:onakoma:na:" †† ¹¹ Ebe tetelo nale walo Unu Duliynomolono nopopi epetapi bilibilinomono tabo madodo kolowimo, ebe nopopino taneba kawonomola, nale ibi ka:la:miolema: modoboa: Iba:te Kawo Elawodawano okoli bai anakopa:midalo eba pola:nalo, netewa-netewa Nopopi Iyanomo ega:walo 24 Watowatopi iba:te ¹² ibino tabo madodo unamo wadipalatelelo negeliya, "Sipi-goeo Da:peso kubakubapiate danakapumiya, modobola epo bilibilinomate ebenu elawo tanalamo na:tudila:oma:na; ega:walo inamabu bilibilinomo ebetamo eba ikameolo, ebe Mulodawama: ega:walo A:didawama: neka:ima:na! Iyo, iba:te ebenu mailo unamo nadipatema:na;

†† 5:5 W Mabu 49:9; Ais 11:1,10; Awo 22:16 † 5:6 Sek 4:10; Yon 1:36; Awo 13:8 †† 5:8 Awo 8:3-4; Oale 141:2 † 5:9 Oale 33:3; 40:3; 96:1; 98:1 †† 5:10 Maimi 19:6; Ais 61:6; Awo 1:6; 20:6 †† 5:11 Da:n 7:10; Yu Epo 12:22

ega:walo ebe eba walogolo, ebetamo kalakala tabo negelama:na:!"

¹³ Ebe tetelo Unu Duliynomololo ega:walo opo duliynomololo dilukuliona, iyo, damela magumulo ega:walo kewa: kolomono obo magumulo ega:walo tobolo unulo dilukuliona, ebe epo ega:walo igilo inamabu bilibilinomate kapimiya degelitiya, nale ebe tabo ma kunu olowimo,

"Kawodawate ebenu Kawo Elawodawano okoli bailo uwomua: tetelo dokolitamene ega:walo Sipi-goeo Da:peso, modobola ale uwomua: tetelo iba:tamo kalakala tabo eba gelanalo, ibino mailo unamo bowadipalatenakoma: Iyo, modobola ale ibi eba walogolenalo, ibino elawo tanalamo ba:tudila:onakoma:!"

¹⁴ Ebe tetelo netewa-netewa Nopopi Iyanomate negeliya, "Me tabo nanitabonomola, taula!" ebenu 24 Watowatopiate ibino ololo opamo eba alomolo Kawodawa Godoko ega:walo Sipi-goeo Da:peso ebo amamatelatiya.

Sipi-goeo Da:pesote Mokopiamida Pepano Dopo Sikisi Ale Iyaili Tanalo

⁶ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, Sipi-goeo Da:pesote sebeni ala:mo matuomeo ditani ebe mokopiamida pepano dopo ale ditamidi, nale ebe tanalo ebo uimo. Ebe tetelo netewa-netewa Nopopi Iyanomo magumulo idite ebenu tabo madodo unamo adipatelo tobolote keba kunu kegewatanakole eba kunu ebete negi, "A:ma: mamona:pa:!" ¹² Ebene nale ebe tabo dolowimo, oso-goeo keyakeyanomo ega:walo ebenu namutudawa ebe unulo okolitalo ebo ulaimo, ebe namutudawano kotolo gowelaono gagalite itani. Ebene Kawodawate kawo elawodubuno kekeleke inamabu ebetamo dikami, ebete lawete ebo nemaigi epo epetapiago eba negowelaolo iba:tamo elawonomoma: ka:neda:ma: ¹³

³ Ebene Sipi-goeo Da:pesote mokopiamida pepano ale idi da:kitamidi, ebe netewa tetema: eba eda:lo Nopopi Iyanomo magumulo tetedawa idite negi, "A:ma: mamona:pa:!" ⁴ Nale ebe tabo dolowimo, oso-goeo idite ebo ka:pemaigi, ebe kalimakalimanomola. Ebene ebe oso-goeo unulo dokoliti, Kawodawate ebe namutudawatamo gowelaono gili kawonomo ega:walo elawo ikami, ebete opo duliynomolo epatamo kawo downomoma eba nikalamelo iba:te gowela magumulo epetapiate epetapi kanakapulaema:

⁵ Ebene Sipi-goeo Da:pesote mokopiamida pepano ale idi da:kitamidi, ebe netewa-kapiya tetema: eba eda:lo Nopopi Iyanomo magumulo tetedawa idite negi, "A:ma: mamona:pa:!" Nale ebe tabo dolowimo, oso-goeo kilikilinomo ega:walo ebenu namutudawa ebe unulo okolitalo ebo ulaimo, ebe dubuno kotolo nao inamabuno mibomibo ulameno inamabute itani.

⁶ Ebe tetelo netewa-netewa Nopopi Iyanomate kebololo

††† 6:1 Awo 4:6; 5:1 ††† 6:2 Sek 1:8; 6:1-6

kelamota:oni, ebe magumune nale opo lumagino tabo madodo keba kunula:ka: ebako tabo madodo ma kunu olowimo, "A:ma: opo duliyoumolo epatamo bae olopoligo tanalo natiye, ma kunu iba:te kapiya kilogalama witi-laiso kapiya egelano woko wiyamo belawenakoma:na:, ega:walo netewa-kapiya kilogalama baenomo atumu mani kawonomamo ba:kuwate-nakoma:na:. Ebe mabuma: ibino gudi epetapi bilibilinomate baema: ka:elaoma:na:, wiyasiya nale talena a:ma:tamo ma kunu iyatimata, a:ma:le ibino gala:ipi da:imi kewa ega:walo olibi da:imi kewa akokubailama:la:."

⁷ Ebene Sipi-goeo Da:pesote mokopiamida pepano ale idi da:kitamidi, ebe netewa-netewa tetema: eba eda:lo Nopopi Iyanomo magumulo tetedawa idite negi, "A:ma: mamona:pa:!" ⁸ Nale ebe tabo dolowimo, oso-goeo ga:wega:wenomo ega:walo ebenu namutudawa ebe unulo okulitalo ebo ulaimo, ebe dubuno mailo ebe A:etela, ebema: A:elaopino Duliyoumolo umidawate ebe waloma:tana. Ebene Kawodawate elawo ibi netewapiatamo ikalami, iba:te gowela tanalo ega:walo bae olopoligo tanalo, a:e gabugabu tanalo ega:walo elawoelawo inamabuno maimio tanalo, ebe iyaiya olalati tanalo opo duliyoumolo epatamo kowatama:. Ebema: epo bilibilinomo magumulo, epetapi netewa-netewa magumune idi kapiyate ka:e, idi kapiya ka:e, ma kunu kowagelema:na:." [†]

⁹ Ebene Sipi-goeo Da:pesote mokopiamida pepano ale idi da:kitamidi, ebe paibu tetema: edi. Ebe tetelo kuba osiyodilolepiate Godokono tabo kiyawao mabuma: kebe epo dopamo danakapulamiya, nale ebe tuputupupino uliyana ebo ulaimo, Godoko watidilono patapata magumulo iba:te na:pola:niya. Nanitabola, ebe patapata unamo Godoko amamatepiate kalimagono inamabu elamo ebo alomonaka. ¹⁰ Ebene ebe uliyante kawonomamo gelapatelo negeliya, "O Kawodawa, a:ma: Elawodawanomolata, iyo, a:ma: tale-nanomolata ega:walo nanidawanomoma: eda:nata! Ebema: piyate a danakapulamiya, a:ma:le ibino kuba osiyodilole tanalo kebe tetelo nakanagilamelela-ma:emene? Ibino kuba wiya iba:tamo ikalaema:, modobola a:ma:le a eba malagidiloelo tete akogeyageyaima:tepala:!"

¹¹ Ebe tetelo Kawodawate ibi bilibilinomatamo keyakeya ga:ga:ga:ga: kaliku ikalamolete ibi ma kunu anali, "La:le woki bilibilima: eda:oa:no tete da:pesamo walo na:kilukula:tepiyala:. Nanitabola, kuba osiyodilolepiate la: keba kunu kanakapulamitiyala, iba:te eba kunu la:imano nanitabokobi midipi ekaki epetapi kakanakapulaema:na:, mabu nale tete iba:tamo walo a:kikalaemo iba:te ebe kuba osiyodilole tanalo kopoliyalema:. Wiyasiya naimano wokopi anakapulame uwomu nanitabolo delaemene, ebe tetelo nale ibi anakapulamepiatamo kuba wiya kikalaemamo." ^{††}

¹² Ebene Sipi-goeo Da:pesote mokopiamida pepano ale idi da:kitamidi, ebe sikisi tetema: edi. Ebe tetelo opo duliyoumololo mumulu kawonomote demaigi, ege-

lano pukuilame tanalote olopoligote kilikilinomo kaliku keba kunula:ka: eba kunu gito edi. Ebene opo kawonomote idokonate, saganano pukuilame tanalote atumu olopoligonate kalimakalimanomoma: eba eda:nalo, ^{†13} tobolo ununo mawela:te opamo gito pa:gudiniya, ma kunu awa kawonomote da:imi kewa eba padegetelo epetapi gumigumioa:no opamo keba kunu ka:pa:gudinake eba kunu. ^{††14} Ebene Kawodawate tobolo kawonomo lawenate ebo mokopi-amidani, lumagite bogo keba kunu ka:mokopiamidanakole eba kunu, ega:walo ebete opo duliyoumolo lawenate kawonomamo eba adegetenalo, opono unuunu damela bilibilinomo ega:walo kewa: kolomono mamoko bilibilinomate ibino pola:na bai miyapanate iyabaiamo ebo tolama:tepaoleniya. [‡]

¹⁵ Ebe tetelo iyaiya opono kawokawo elawodubu ega:walo ibino kawokawo gabamani dubu, gowelaopino kawokawo elawodubu ega:walo inamabu bilibiligopi dubu, piyate wokopi epetapino ulamepima: deda:ona ega:walo piyate wiya: woko dosiyodilolena ega:walo piyate mani woko kekeleke dosiyodilolena, iyo, ibi bilibilinomate tole kawonomo lawenate unuunu damelamo eba alautionalo damela gugu ega:walo nokola magumamo ebo nopila:oniya.

^{††16} Ebene iba:te ibino tabo madodo unamo wadipalatelelo unuunu damelatamo ega:walo kawokawo nokolatamo negelaniya, "Modobola la:le a unamo piguda:wete a na:pitioa:la:! La:le a walubia:no, Unu Duliyoumolono Kawo Elawodawano okoli bailo dokolita ebe Kawodawate a duaemene, ebene Sipi-goeo Da:pesono dowa tanalo kawonomote atamo ka:pemene! ^{†††17} Iyo, ibino dowa egela kawonomote atamo a:pemaiga, ebema: a magumulo lumagi idite modoboa: ibino ololo apulo utima:!" [§]

Godote Ebenu Pukala Dalomolaemene Ebe 144 Taoseni Epono Tanalo

⁷ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Unu Duliyoumolono nopopi netewa-netewa epetapiate opono uwomu netewa-netewalo lamota:onalalo ebo ulaimo. Ebe tetelo iba:te opono kawokawo awa netewa-netewa odiyobolenomo odiyoboliya, opo duliyoumolo kawonomono kewa unulo ega:walo kewa: kolomo kawonomolo awate palogutakapoma:. ^{§12} Nanitabola, Godote me nopopiatamo elawo dopamo ikalamiya iba:te opo duliyoumolo kawonomo ega:walo kewa: kolomo kawonomo kubailaema:.

Ebe tetelo nale Unu Duliyoumolono nopodawa idi egelate da:powalonako eba apune podolutalo kuimo, ebenu kotolo Igilo Godote epatamo pukala dalomola-menako ebe inamabute itani. Ebene ebete netewanetewa nopopi epetapiatamo kawonomamo ma kunu gi, ³ "Me tetelo la:le kawokawo awamo me opotamo ega:walo opono kewatamo ega:walo kewa: kolomo ka-

[†] 6:8 Yel 15:1-3; Isi 5:12,17; 14:21 ^{††} 6:11 Awo 7:9,13; 19:14

[‡] 6:12 Ma:t 24:29; Ali 2:20; Awo 8:12; 11:13; 16:18 ^{††} 6:13 Ais 34:4 ^{†††} 6:14 Awo 16:20 ^{††††} 6:15 Ais 2:10,19,21 ^{††††} 6:16 Luk 23:30 [§] 6:17 Yow 2:11; Ma:l 3:2 ^{§†} 7:1 Yel 49:36; Da:n 7:2

wonomotamo kuba tanalo idi ako-osiyodilala; wiyasiya ale dopamo Godokono wokopino wato kaliama ebena pukala alomolame tanalo dopoliyama; modobola la:le opo duliomolo kawonomo ebo na:kubaimiyala.” †

⁴ Ebene piyate Godokono pukala nopopiagodone duwatema:na: nale ebe epono uwomu ma kunu olowimo, ibino uwomu ebe 144 taosenila, iba:te Isalaela epono iyaiya 12 gu magumune ka:pemaimioma:na: †⁵ Me ebe Isalaela epono iyaiya guno mailola—Yuda, Lubeni, Ga:da, A:sa, Na:patali, Ma:na:sa, Simiyono, Libai, Isaka, Sebulana, Yausepe, ega:walo Beniyamina. Ebema: me gu bilibilinomono tanaloma; gu idine epetapi 12 taoseni epate Godokono pukala uwatete, gu idine epetapi 12 taoseni epate pukala kuwatete, ibi bilibilinomate eba kunu ka:pemaimioma:na:.

Nanitabikobi Midipi Bilibilinomate Godokono Unu Duliomololo Ebe Amamate Tanalo

⁹ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale tanalo idi ma kunu kuimo. Epo bilibilinomate ibino iyaiya opone ega:walo iyaiya tama taneba magumune ega:walo iyaiya tabo gela taneba magumune iyalo da:pelamoliya, iba:te keyakeya ga:ga:ga:ga: kaliku pupulite ibino kotamo puwala eba wadimagotitalo, Kawo Elawodawano okoli bai dopo apulo ega:walo Sipi-goeo Da:pesono ololo apulo ebo lamota:oniya. Nanitabola, ebe epono taneba kawonomola, lumagite ibi ka:la:miolema: mod- oboa:!¹⁰ Ebene ibi bilibilinomate kapimiya kawonomamo negeliya, “Aimano Kawodawate ebena Kawo Elawodawano okoli bailo dokolita, ebe Godotela. Nanitabola, igilo mula: tanalote ebe ega:walo Sipi-goeo Da:pesago ibi kapiyagodone pena!” ‡

¹¹ Ebe tetelo Kawo Elawodawano okoli bai ega:walo 24 Watowatopi ega:walo netewa-netewa Nopopi Iyanomo, Unu Duliomolono nopopi epetapi bilibilinomate ibi anakopa:midalete ebo lamota:oniya. Ebene iba:te Godokono Kawo Elawodawano okoli bai dopo apulo ibino ololo opamo eba alomolo ebe amamatelo¹² ma kunu geliya, “Modobola epate uwomua: tetelo aimano Kawodawa Godoko nemoionakoma:na:, ega:walo iba:te ebe eba walogonalo ebe mulo-dawanomoma: neka:minakoma:na: Iyo, iba:te ebetamo kalakala tabo negelanakoma:na:, ega:walo ebena mailo unamo eba adipatenalo iba:te ebena elawo ega:walo a:di tanalamo na:tudila:onakoma:na: Me tabo nanitabola, Taula!” ††

¹³ Ebene Watowatopi magumulo idite na ma kunu anani, “Me keyakeya ga:ga:ga:ga: kalikagopi piyatela:ka:, ega:walo iba:te kebene ka:pelamiye?”

¹⁴ Nale ebena tabo eba wiyalo negimo, “Kawodawa, na iyatawa: Modobola a:ma:le na niyatunama:.”

Ebene ebete natamo negi, “Piyate opono uwomu teteno kawokawo temeteme magumudo pelamete ibino igilo mula: tanalago uwomuamo da:pemaimiya, me

epo ebe nanitabokobi midipila, iyo, iba:te ibino ga:ga:ga:ga: kaliku Sipi-goeo Da:pesono kalimamo dukulaliya keyakeyaibinomoma: ebo midiliya. †¹⁵ Ebema: iba:te egela ega:walo idoko bilibilinomolo Godote ebena Kawo Elawodawano okoli bailo eba okolitalo, iba:te ebena ololo apulo ebe Amamateno Iya Motolo woko bosiyodilona. Ebene Godote iba:go eba okolina- lo, ebete ibi itakeamidalelo¹⁶ bae kapete ega:walo obo kapete walo a:kulamenakomene, ega:walo egelano enaenate iba:tamo temeteme walo a:kikalame- nakomene. ††¹⁷ Nanitabola, Sipi-goeo Da:pesote Kawo Elawodawano okoli bai niyakabolo dutita, ebete ebe epo ulamedawama: beda:namene, ma kunu ebete sipi-goeogoeo ulamedawama: eba eda:nalo ibi gito da:peka:ka:liyana ebe obamo kemagatalemene, iba:te niote uwomua: igilo ebo kelaema: Ebe tetelo ebete ibino temeteme tanalo epetapi bilibilinomate dopoliyale- laemene, ibino ipupu iya:da:olelamete temeteme tanalo idite iba:tamo walo a:ka:pemaiganamene.” †††

Sipi-goeo Da:pesote Mokopiamida Pepano Uwomu Ale Itamida Tanalo

8 Ebene Sipi-goeo Da:pesote mokopiamida pepano uwomu ale ditamidi, ebe sebeni tetema: edi. Ebema: Godokono Unu Duliomololo tete gopowaidopolo epo ega:walo nopopi ibi bilibilinomate tabo gela:no eba pola:nalo diyamo idite kemaigitia:,² ebena nale Godokono ololo apulo uwomua: tetelo delamota:ona ebe sebeni nopopi ebo ulaimo, ebete iba:tamo sebeni tutele ikalamoli.

³ Ebe tetelo nopodawa idite golodo kalili adaete Kawodawa Godoko watidilono patapata niyakabamo da:puti, Kawodawate wade nibo tuwae inamabu ebena kalili magumamo kawonomamo ebo aminali, ebete ebe wade nibo inamabu nanitabokobi midipino towetowe tabago kapiyailamete Godoko watidilono golodo patapata unamo elamo kalomoma:, ebe golodo patapatate Unu Duliomolono Kawo Elawodawano okoli bai dopo apulo itana.⁵⁴ Ebene nopodawate kalili elamo iyatite wade nibo inamabu okalimi dowagilimi, ebete kalili ebena kotamo ela magumune walo kelawete Godotamo eba adipatelo, wade nibo inamabuno temate nanitabokobi midipino towetowe tabago ebetamo ebo nodoli.⁵ Ebene nopodawate Godoko watidilono patapata unune ela mio uwatete kalili magumamo alomote opo duliomolamo ebo peba:idili. Ebe mabuma: mumulute opo kawonomo eba adegetelo tobolono iyaiya gewataole tanalo ega:walo mole a:la:uwa:midaole tanalate ebo maimiutiya.^{5†}

Nopopiate Dopo Tutele Netewa-netewa Moleo Tanalo

⁶ Ebe tetelo tutela:gopi nopopi sebeni iba:te ibino tutele moleoma: olosiyodilote lamota:oniya.

⁷ Ebene dopo nopodawate ebena tutele da:moli, ebe tetelo Kawodawate nokola keba kunula:ka: ebako ula-

† 7:3 Isi 9:4,6; Awo 9:4 †† 7:4 Awo 14:1,3 ‡ 7:10 Awo 4:10 †† 7:12 Awo 5:12

‡† 7:14 Da:n 12:1; Ma:t 24:21 ††† 7:16 Ais 49:10 ††† 7:17 Oale 23:2; Ais 25:8; Awo 21:4 ‡ 8:3 Awo 5:8; Maimi 30:1-3 †† 8:5 Kalima 16:12; Maimi 19:16-19; Awo 11:19; 16:18

ma kikopu ega:walo ela mena kalimago kapiyailamete opo duliynomolamo elawonomamo ebo piyaleki. Ebe mabuma: opolo delamota:oniya, ebe kewa bilibili-nomo magumulo, epetapi netewa-kapiya magumulo idi kapiya elate nanaki, idi kapiya elate nanaki, eba kunu opono kewate gito kubakubaiya. Ebe tetelo opo kawonomono iyaiya uwago ega:walo pali inamabute elalo atumu gito kowamoteiya. †

⁸ Ebene nopodawa idite ebenu tutele da:ka:moli, ebe netewa tetema: edi. Ebe tetelo damela ununomo idite elalo dowaiti Kawodawate ebe damela lawete kewa: kolomamo gito peba:idili, ⁹ ebene kewa: kolomono netewa-kapiya apuapulo kapiya apuno obote kalimama: eda:te ebo kubi. Ebe mabuma: ebe obo magumuno igilo inamabu bilibilinomate a:elaiya, ega:walo ebe obolo dopamo dowapata:lamenakiya ebe epono pe bilibilinomate atumu gito ka:kubakubaiya.

¹⁰ Ebene nopodawa idite ebenu tutele da:ka:moli, ebe netewakapiya tetema: edi. Ebe tetelo tobolo unune mawele kawonomote pegi, keba kunula:ka: lumagite ela menagono keole alo deba:didilomene eba kunula. Ebema: ebe mawelete kolomo tuli idino obamo da:pegi opo kawonomono kolomo tuli ega:walo obo guli bilibilinomo magumulo, epetapi netewa-kapiya magumulo idi kapiya kubanaki, idi kapiya kubanaki, eba kunu opo duliynomolo epono nio obote gito kubakubaiya. ¹¹ Ebe maweleno mailo ebe Kaka A: Tanalotela, mabu ebete opo duliynomolamo da:pegi, epono iyaiya obo iyapo bai bilibilinomo magumulo, epetapi netewa-kapiya magumulo idi kapiya kakama: eda:naki, idi kapiya kakama: eda:naki, eba kunu eda:iya. Ebene epo epetapi bilibilinomate ebe obo da:niya, iba:te gito a:elaiya. ††

¹² Ebene nopodawa idite ebenu tutele da:ka:moli, ebe netewa-netewa tetema: edi. Ebe tetelo Kawodawate egela ega:walo sagana ega:walo maweledalukoli, ibino alote depesoma: gito eda:iya, ebema: egela teteno netewa-kapiya apuapu magumulo kapiya apute idokoma: edi, ega:walo idoko teteno netewa-kapiya apuapu magumulo kapiya apute atumu idokonomoma: kedi mabu saganala mawelega iba:te wadenomamo ka:pukuilamitia: ‡

¹³ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale wali tobolo unudo a:wa:lubitalo uimo, ebete kawonomamo ma kunu gi, "Oe, la: niyanialata! Oe, la: niyanialata! Iyo, la: piyate opo duliynomololo dilukuliawenama, la: niyanialata! Nanitabola, netewa-kapiya nopopi epetapiate iyalo olosiyodila ibino tutele ka:moleoma:, ebema: ibino iyaiya tutelenu diyamo demaimioma:na:, ebe tetelo netewa-kapiya kawokawo temetemenomo epetapiate opo duliynomolamo ka:pemaimioma:na:!" ††

Naba Paibu Nopodawano Tutele Mole Tanalo

9 Ebene nopodawa idite ebenu tutele da:ka:moli, ebe paibu tetema: edi. Ebe tetelo nale mawelega idi

† 8:7 Maimi 9:23-26; Isi 38:22; Yow 2:30 †† 8:11 Yel 9:15 ‡ 8:12 Isi 32:7; Awo 6:12-13 †† 8:13 Awo 9:12; 11:14

opo duliynomololo kapitanalo ebo uimo, ebe mawelete dopamo Unu Duliynomolone pegiya. Ebene Kawodawate ebe maweletamo ki ikami, ebe ki ebe Idoko Bobo Kawonomono gigiyu a:iyamidano kila, ebe Idoko Bobolo kubakuba uliyana bilibilinomate ilukuliona.

^{##2} Ebene mawelete ebe ki lawete Idoko Bobono gigiyu da:iyamidi, temate me bobo magumune kawonomamo eba podolutalo egela unu apu idokoma: ebo edi, keba kunula:ka: epate gagale uwago eba imukalo temate ununomamo dodolomene eba kunula. ^{##3} Ebe tetelo tema magumune siguniya bilibilinomate da:pe-maimiya, Kawodawate iba:tamo gopowaidubuno elawo eba ikalamelo ⁴ iba:tamo talena ebo iyatilami, iba:te opo duliynomololo dapepeona ebe uwago ega:walo pali inamabu ega:walo kewano paa a:ka:kubailaema:na:, wiyasiya piyate Kawodawano pukala ibino wato kaliama alomolamea:pima: deda:ona, siguniyate ebe epo kapiyatamo temeteme ikalaema: modobola. ^{##5} Ebene siguniyate paibu sagana magumulo nanitabokobi midia:piatamo kawokawo temetemenomo kikalaema:na:, ebe temeteme ebe gopowaidubute lumagi alolo ebetamo dikaemene ebe temeteme keba kunula:ka: eba kunula. Ebe mabuma: nanitabokobi midia:piate kawokawo temetemenomo eba iyatawaolo, iba:te a:eloma: ubi kalomoma:na: wiyasiya gabo nipo kowadi-ma:na:, iyo, siguniyate epo akanakapulaema:na:, mabu iba:te ebe tanalo osiyodiloma: Kawodawate talena iyatilami. ⁵

⁷ Nanitabola, nale dulaimo ebe siguniyano ololo iyanomola, iyo, ibino ape ebe gowelao tanalamo da:tolamita ebe gowelaopino oso-goeogoeono ape keba kunula:ka: eba kunula, ebene iba:te ibino watamo kawokawo elawodubuno golodo kekeleke inamabu pupulila. Ega:walo ibino dopo ega:walo balidi dubuno dopo ega:walo balidila, ^{§18} wiyasiya ibino eke ebe kamiyaleno ga:ga:ga:ga: eke keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo ibino lalo ebe layonogaano lalola. ^{§19} Ebe siguniya ibino bodolo teta:mo gowelaopino auli negege inamabu pupulila ega:walo ibi tamuagopila, ebema: iba:te ibino tamuamo dowapata:lamitiya diyamo kawonomote ebo maigiti, sa:liyota-pe bilibilinomate oso-goeogoeo bilibilinomagowelama: keba kunu ka:tolamitanake eba kunu. ^{§10} Ega:walo ebe siguniya etagopila, iyo, iba:te paibu sagana magumulo opo duliynomolo epatamo temeteme dikalaema:na: ebe temetemenomo elawote ibino etolo ka:pola:lame-namene. ¹¹ Ega:walo nanitabola, ibino kawo elawodubu ebe elawo nopodawanomo idila, wiyasiya ebe Godokono wokodawa:, ao, ebe Idoko Bobo Kawonomolo dilukuliona ebe kubakuba uliyanano namutudawala. Ebenu mailo Yu epono tabamo Aba:donatela ega:walo Guliki epono tabamo Apoliyonatela, ebe mailono magumu ebe 'Kubanomamo Alukoledawala.'

9:1 Awo 20:1 ††† 9:2 W Mab 19:28; Yow 2:2,10; Maimi 10:12-15 ††† 9:4 Awo 7:3 § 9:5-6 Yauba 3:21; Yel 8:3 †† 9:7 Yow 2:4 §†† 9:8 Yow 1:6 §† 9:9 Yow 2:5

¹² Umu numita:la; kawokawo temetemenomo magu-
mulo dopo tanalote a:peto, wiyasiya netewa teme-
teme tanalo epetapi ebe na:pa:!

Naba Sikisi Nopodawano Tutele Mole Tanalo

¹³ Ebene nopodawa idite ebenu tutele da:ka:moli,
ebe sikisi tetema: edi. Ebe tetelo nale idawano tabo
madodo ebe olowimo, ebe tabo madodote Godoko
watidilono golodo patapatano ubuwomu netewa-nete-
wa magumune pemaigi, ebe patapatate Godokono
ololo apulo itana. ¹⁴ Ebema: tabo madodote naba sikisi
nopodawatamo ma kunu gi, "Yupala:itisi kawo kolo-
molo matuolamolelo dilukulina, a:ma:le ebe netewa-
netewa nopopino ale palamililama:wete naimano
iyaiya ubi tanalo osiyodilolema: nalibola:!"

¹⁵ Ebema: piyate matuolamola:go Godokono tete de-
makopelenamiya, ebe netewa-netewa nopopiate ibino
matuolamole magumune gito maimiya, iba:te epo bili-
bilinomo magumulo, epetapi netewa-kapiya magumu-
lo idi kapiya kanakapumi, idi kapiya kanakapumi, eba
kunu ka:nowagelema:. Nanitabola, Godote ebe nete-
wa-netewa nopopino woko osiyodilo tanaloma: kebe
ulama ega:walo kebe sagana ega:walo kebe egela iya-
lo dalomiya, iba:te ebe tetenomolo ebenu iyaiya ubi
tanalo osiyodilolema: emaimiya. †

¹⁶ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe
tanalo olopoligoa:no, nale tanalo idi ma kunu kuimo,
gowelaopi dubu bilibilinomate ibino oso-goeogoeago
ebo maimiya, ebenu nale ibino uwomu ma kunu olowi-
mo, ebe uwomu ebe 200 miliya:nila. ¹⁷ Ebe gowelaopi
dubate auli negege inamabu pupulila, ebe negege
magumulo epetapi ebe kalimakalimanomola, epetapi
bubunomola, ega:walo epetapi ga:wiyaga:wiyanomola.
Ebenu ebe dubuno oso-goeogoeono tanalo ma
kunula, ibino wato ebe layono-gaano wato keba
kunula:ka: eba kunula, ega:walo ibino tabo magu-
mune ela mena temago ega:walo kuba nibonomote
kapimiya maimiutiya. ¹⁸ Ebema: oso-goeogoeono tabo
magumune demaimiuti ebe netewa-kapiya kubakuba
tanalamo iba:te opo duliyaomolo epo bilibilinomo ebo
anakapulamiya, iyo, epo bilibilinomo magumulo,
iba:te epetapi netewa-kapiya magumulo idi kapiya
kanakapumi, idi kapiya kanakapumi, eba kunu
wageliya. ¹⁹ Nanitabola, oso-goeogoeono elawote ibi-
no tabolo ega:walo etolo na:pola:lameni, iyo, ibino
etono elawote epatamo temeteme atumu
a:kikalamiya mabu ibino eto ebe elawo kaluno wato
keba kunula:ka: eba kunula.

²⁰ Wiyasiya nale tanalo idi ma kunu kuimo, epo bili-
bilinomo magumulo piyate me kawokawo temete-
menomono tanalona a:elaoa:no, iba:te ibino kubaku-
ba woki iyakobi midilite Godotamo kolobila:. Ma kunu
iba:te ibino ida:da:li ega:walo kubakuba uliyana ama-
malatele tanalo ka:miyapa:, iyo, iba:te a:ka:tuwa: ibino
kotamo iyaiya dosiyodilolenaka, ebe golodo ega:walo
siliba ega:walo auli inamabu ida:da:li, ebe nokola
ega:walo kewa ida:da:li, ebe balidi tamiolame ega:wa-

† 9:15 Awo 8:7-12

lo galo tamiolame ega:walo wapata:lamea: ida:da:li,
iba:te ebe iyaiya ida:da:li amamalatele tanalo ka:miya-
pa: ††²¹ Ega:walo iba:te Godotamo olobila:ma: ibino ku-
ba osiyodilole tanalo epetapi atumu ka:miyapa:, ma
kunu epo anakapulame tanalo ega:walo giwali osiy-
dilole tanalo, buwelemele pilo tanalo ega:walo
epetapino inamabu pilo tanalo, iba:te ebe iyaiya kuba
tanalo miyapama: ubia:noma: eda:iya.

Godokono Elawo Nopodawanomo Ega:walo Tabo Aku- lole Pepa Ibino Tanalo

¹⁰ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami
ebe tanalote olopoligoa:no, nale elawo nopo-
dawanomo idi Unu Duliyaomolone piwisigitalo ebo
uimo. Molemabute ebenu wato anagogobeyamidadi-
gi, ega:walo ebenu ololo egelano pukuilame keba
kunula:ka: eba kunula, ebenu ebete tobolono tema
pulite, ebenu agowa ebe motono kawokawo alo nete-
wa ela menago dowamotita keba kunula:ka: eba
kunula. ² Ebe tetelo nale ebenu kotolo ditani ebe tabo
alomole pepa kuimo. Ebenu ebete opo duliyaomololo
eba utitalo, ebenu tumudi apu agowa kewa: kolo-
mamo a:putite ega:walo pele apu agowa gagale
damelamo akoo:puti, ³ ebete ebenu tabo madodo un-
amo adipatelo tabo ebo gi, layono-gaate elawo ka-
wonomago keba kunu kopolenakole eba kunu. Ebenu
tobolono sebeni gewataole tanalate ebenu tabo eba
wiyalo, ⁴ nale ibino tabo olowite bukamo akulolema:
dowagelimo, ebe tetelo tabo madodo idite Unu Duli-
yaomolone pemaigate na ma kunu panani, "Ao, tobolono
sebeni gewataole tanalate degela, a:ma: bukamo
akoakulola:la:! Ibino tabono tanalote waminalo ni-
tanamene!" †

⁵ Ebenu kewa: kolomamo ega:walo gagale dame-
lamo da:puti, ebe elawo nopodawanomote ebenu tu-
mudi apu koto Unu Duliyaomolamo eba adipatelo,
††⁶ ebete potele opo duliyaomolo ega:walo tobolo dosiy-
odiloliya ega:walo potele uwomua: tetelo dokoli-
namene ebe Kawo Igilodawano mailamo nani
tabonomo ma kunu gi, "Makopele tete taula, olopoli-
go! ⁷ Iyo, Godote iyalo tetelo dowaminiya, tete
geyageyanomo petote ebe nopo ebenu woki
awokalimipi wokopiatamo walone dawokalimiya,
ebete ebe nopono iyaiya tanalo me tetelo kosiyo-
dilolemene, mabu nanitabola, naba sebeni nopo-
dawate ebenu tutele da:molemene, ebe tetelo ebe
iyaiya tanalono maimio tanalo ebo kowagilimene." ††

⁸ Ebenu dopamo Unu Duliyaomolone da:pemaigi, ebe
atu tabo madodote natamo walo ma kunu ka:pi, "Ke-
wa: kolomamo ega:walo gagale opamo da:puti,
a:ma:le ebe nopodawatamo toawete ebenu kotolo di-
tana ebe tabo akulole pepa na:nelawa:."

⁹ Ebema: nale nopodawatamo tote pepa laema: ebe
dananimo, ebe tetelo ebete natamo negi, "Modobola,
a:ma: lawa:wete nena. Me pepate a:imano tabo magu-
mulo golanomoma: keda:mene, molono gola keba

†† 9:20 Awo 16:9,11; Oale 115:4-7; 135:15-17; Da:n 5:23 † 10:4
Da:n 12:4,9 †† 10:5 Totomu 32:40; Da:n 12:7 †† 10:7 A:im 3:7

kunula:ka: eba kunu, wiyasiya a:imano tepo magumulo kakanomoma: keda:mene.” †

¹⁰ Ebene nale pepa lawete denimo, nanitabola, naimano tabo magumulo molono golama: eda:te, wiyasiya dalopogimo tepo magumulo kakanomoma: ebo edi. ¹¹ Ebe tetelo nopodawate na walo nakanani, “Modobola a:ma: walo ka:towawete epo epetapi bilibilinomatamo Godokono tabo na:nikiyawaonakiye. Iyo, ebene ubi tanalodo kebe tanalate iba:tamo ega:walo ibino iyaiya opamo ega:walo ibino iyaiya tabo gela taneba epatamo ega:walo ibino iyaiya kawokawo elawodubatamo demaimioma:na:, ebe iyaiya tanaloma: ibi na:nikiyawaolamenakiye.”

Godokono Nanitabo Tanalo Awokalimi Wokopi Netewa Ibino Tanalo

11 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, Kawodawate motono geyageya modobutino gaubu natamo ikanamete ma kunu gi, “A:ma: toawete na Amamanateneno Iya Moto nemodobuta:wete, ega:walo ebe motolo ditana na watidiloneno patapata ka:nemodobuta:wete, ebene ebolo na damamanatenena a:ma:le ebe epo akoneka:la:mioliye. ^{†2} Wiyasiya a:ma:le na Amamanatene Motono kala magumulo ditana ebe bala apu akomodobuta:la:, mabu nale nanitabokobi midia:piatamo 42 sagana tetelo kikalaemamo, ebema: iba:te ebe tete geyageyadopolo na Amamanatene Motono bala apu ega:walo naimano Yelusalema kawo duliyo-molo kawonomo ibino dowa magumulo agowamo eba mikitalo ibino kubakuba tanalo ebo kosiyodilolema:na:. ^{‡3} Ega:walo naimano tepo magumuno woki kawokalilaema: nale wokopi netewapiatamo elawo kikalaemamo, ebema: 42 sagana magumulo, me tete ebe 1,260 egela tetela, iba:te naimano tabo opo duliyo-molo epatamo eba na:kiyawaolo, iba:te epono nanitabokobi midia: mabuma: ibino tepo temeteme awokalima: kubakuba kaliku ka:pupulima:na:.”

⁴ Nanitabola, Kawodawa Godoko ebe opo duliyo-molo Namutudawala, ega:walo me ebene tabo kiyawaopi netewa ibi ebene ololo apulo delamota:na ebe olibi da:imi kewa netewala ega:walo alo netewala. ^{‡5} Ebe mabuma: opo duliyo-molo epate iba:tamo temeteme ikalaema: ubi diyatima:na:, wiyasiya ibino tabo magumune Godokono elate pemaigate iba:tamo da:dowaona ebe epo ebo kenalemene, iyo, piyate ibi netewapiatamo temeteme ikalaema: dowagelema:na:, Godote ibi ma kunu kanakapulaemene. ^{‡6} Ebene me wokopi netewano tanalo ma kunula, iba:godolo elawo bitana ulama owo tanalo kodi-yoboma:, ebema: tete geyageyanomolo iba:te Godokono tepo magumuno woki eba awokalilamenalo ulamate a:kowomene. Ega:walo iba:godolo elawo atumu ba:kitana, iba:te epono nio obo kalimanomoma: ka:midilima: ega:walo

† 10:9 Isi 2:8; 3:1-3 †† 11:1 Isi 40:3; Sek 2:1-2 ‡ 11:2 Luk 21:24; Awo 13:5 †† 11:4 Sek 4:3, 11-14 †† 11:5 2Sa:m 22:9; Oale 9:7:3

olalati tanalo epetapi bilibilinomamo nanitabokobi midia:pi kalukolema:, iyo, kebe tetelo iba:te ubi diyatimoma:na: ebakobako iyaiya temeteme tanalo opo duliyo-molo epatamo bikalamenakoma:na:. ^{‡‡}

⁷ Wiyasiya iba:te Godokono tabo kiyawao woko nanitabolo dopoliyama:na:, ebe tetelo Iya Ololonomo Inamabu idite Idoko Bobo Kawonomo magumune podolote iba:go eba pegowelalo elawonomoma: eda:te ibi ebo kanakapulaemene. ^{‡‡8} Ebene ebe elawo Inamabute ibino a:ela ape gito miyapate, iba:te epono kawo duliyo-molonomo idino inamabu olowame bai tetenomolo gito ka:polamota:nama:na:. Ebe kawo duliyo-molono magumu mailo ebe Sodomola ega:walo magumu mailo idi ebe Isipitila, dopamo epate ebe atu duliyo-mololo Kawodawa Ya:suko kewa olotolowalo eba tupuguimilo ebe atumu ebo anakapumiya.

⁹ Ebene iyaiya opo epo ega:walo iyaiya tama epo ega:walo iyaiya tabo gela taneba epo, ibi bilibilinomate Godokono wokopi netewano a:ela ape eba ulamelelamelo bobo magumamo alomoma: talena ebo kiyatilaema:na:. Ega:walo ibi netewapino a:ela mabuma: opo duliyo-mololo dilukuliona ebe nanitabokobi midia:pi bilibilinomo magumulo epetapi-ate epetapiatamo nilakapo inamabu eba ikame-teuitalo ibino kalakala kawonomamo kadipatema:na:, iyo, ibino kalakala kawonomote kitanamene mabu tete geyageyadopolo ebe Godokono woki awokalimipi netewate iba:tamo temeteme ikalamenakiya.

¹¹ Wiyasiya ibino kalakala tanalote netewa-kapiya egelamo itanate, ebene egela idi eba lawelo egela tuli tetelo ebo kolopoligomene. Iyo, nanitabola, ebe tetenomolo Godokono igilote ebene wokopi netewa magumamo popegate iba:te a:e magumune maimite, ebene opo duliyo-molo epate ibi igilolo eba ulamelolo kawo tolenomo ebo lawiya. ^{‡‡12} Ebene ibi netewapiago gowelaopima: deda:onamiya, ebe nanitabokobi midia:piate ibi eba ulamitalo, Godokono wokopi netewate ebene tabo madodo kawonomo Unu Duliyo-molone pitalo ma kunu olowiya, “La: mamo na:podolala:!” ebema: iba:te tobolono tema magumudo ebetamo ebo nodoliya. ^{‡‡13} Ebene ebe tetenomolo mumulu kawonomote maigate, kawo duliyo-molono 7,000 epate eba a:elaolo ibino moto bilibilinomo magumulo, epetapi teni magumulo idi kapiya kubanaki, idi kapiya kubanaki, motote eba kunu kubakubaiya. Ebe mabuma: piyate a:elaoa:no iba:te kawonomamo eba toletoleolo Unu Duliyo-molono Godoko ebo walogiya. ^{‡‡}

¹⁴ Umu numita:la:, kawokawo temetemenomo magumulo netewa tanalate a:petoa, wiyasiya kapiya temeteme tanalo idi ebe na:pe! ^{‡‡†}

‡†† 11:6 1Ela 17:1; Maimi 7:17-20; 1Sa:m 4:8 ‡‡†† 11:7 Da:n 7:21; Awo 12:17; 13:7; 17:8 § 11:8 Luk 13:34 ‡† 11:11 Isi 37:5, 10 ‡†† 11:12 2Ela 2:11 ‡† 11:13 Awo 6:12; 16:18 ‡†† 11:14 Awo 9:12

Naba Sebeni Nopodawano Tutele Mole Tanalo

¹⁵ Ebene nopodawa idite ebena tutele da:ka:moli, ebe sebeni tetema: edi. Ebema: ebe tetelo epetapiate Unu Duliynomololo ibino iyaiya tabo madodo unamo dowadipalateleya, na Yonete ibino tabo ma kunu olowimo, "Aimano Kawodawa Godoko ega:walo ebena Alibodawa Kelisoko, ibi netewapiate elawo kawonomo elawa:, ebema: me tetene wagilimite uwomua: tetelo ebe kapiyate opo kawonomono Kawo Elawodawama: beda:namene!" ^{†16} Ebe tetelo 24 watowatopiate Godokono ololo apulo kawokawo elawodubuno ilukuli bai unamo dilukuliya, iba:te ibino ilukuli bai miyapate ibino ololo Godokono agowa mabuamo eba alomolo ebe amamatelo ¹⁷ ebo geliya, "Kawodawa Elawonomo Godo, opo duliynomolo wagilimia:no
a:ma: dopamo okolinamiyata,
ega:walo a:ma: ka:lo nokolinata!
Ale a:ma:tamo kalakala tabo adipatitama:,
mabu a:ma: a:imano elawo kawonomo elawa:ta,
ebene me tetene wagilimite
a:ma: kapiyate Kawo Elawodawama: beda:nama:ta!
¹⁸ Nanitabokobi midia:piate a:ma:tamo eba dowona-lo,
a:ma: wiyasiya iba:tamo kawo dowanomo magumulo
ebo maigata.
Ebema: me tetela,
a:ma:le a:elaopino tanalo kanagilamelelaema:ta,
ega:walo me tetela,
a:imano woki awokalimipi ega:walo wokopi epetapi,
ibi bilibilinomate wadewade wiya a:ma:godone
kuwatema:na:
Iyo, me tetela,
piyate a:imano mailo unamo dadipatena
ebe tuputupu epo bilibilinomo magumulo
kawokawopi ega:walo egegepi atumu
wadewade wiya a:ma:godone kuwatema:na:,
ega:walo me tetela,
piyate ibino kuba osiyodilole magumulo
opo duliynomolo da:kubaimiya,
a:ma:le ibi wiyasiya ka:kubailaema:ta." ^{††}

¹⁹ Ebema: ebe tetelo Godoko Amamateno Iya Motote ebena Unu Duliynomololo da:ena, ebete ebe motono gigiyu gito a:iyamidi, ebene iyalo tetenomolo Godote ebena epo kowalubilinama: iba:tamo nopo diyatiya, na Yonete ebe nopono Talena Bokose moto gulo ebo uimo. Ega:walo ebe atu tetenomolo nokola kawokawonomo keba kunula:ka: ebako ulama kikopu ega:walo tobolono iyaiya gewataole tanalo ega:walo mole a:la:uwa:midaole tanalo ega:walo mumulu kawonomo, ebe tanalate kapimiya maimiutiya. [‡]

Kamiyale Ega:walo Kalimakalima Atelalo Kawonomo Ibino Tanalo

¹² Ebe tetelo Godokono Unu Duliynomololo anoano tanalo kawonomo idite demaigi, na Yonete ebe tanalo ma kunu uimo, kamiyaletete egele pulite ebena agowa netewa saganamo eba a:putilo, ebene Kawodawate ebe mabuma: 12 mawela:mo kawo elawodubuno kekelele inamabu osiyodilote, ebete ebe inamabu kamiyaleno watamo ebo pulimi. ² Ebe kamiyale lamitula, ebema: ebete gudu alaima: teme teme kawonomo eba olowitalo ebo iiti. ^{‡†}

³ Ebene anoano tanalo idite Unu Duliynomololo ma kunu maigi, Kalimakalima Atelalo Kawonomo nale uimo, ebe teni kalitagonola ega:walo sebeni watagonola, ebene ebena sebeni watolo sebeni kawokawo elawodubuno kekelele inamabute na:polamene. ^{‡‡4} Nale ebe eba umitalo ebete tobolo ununo maweke bilibilinomo magumulo, epetapi netewakapiya magumulo idi kapiya ebena etamo opamo pawotanaki, idi kapiya opamo pawotanaki, ibi eba kunu kubailami. Ebene kamiyaletete gudu alaima: dowageliti, Atelalo Kawonomote ebena dopo apuamo ebo punuti, gudute menokono tepo magumune pawokalalo ebete gito kenama: ^{‡‡†}

⁵ Ebene ebe kamiyaletete dubu gudu alaimi. Nanitabola, walone tetelo ebe gudute opo duliynomolono iyaiya epo bilibilinomono Kawo Elawodawama: keda:mene, ebene piyate eba:go gowelaopima: deda:oma:na: ebete auli gaubamo ibi kubanu kalukolemene. Ebema: Atelalote ebe gudu nama: dowageliti, Godokono nopodawate ebena igilo eba pa:mula:melo ebe pelawa:digate Unu Duliynomolamo magatate Godokono Kawo Elawodawano okoli bailo ebena dopo apuamo gito nadipi. ^{‡‡‡6} Ebe atu tetelo kamiyaletete Atelalono elawo magumune gito alauli, Godote ebena igilo mula:ema: bulu opolo iyalo dosiyodiliya ebe opega baiamo, ebene ebete 1,260 egele ebena ebolo eba nokolinalo Godote ebe wadenomamo ka:buiyatenatemene.

⁷ Ebema: Godokono Unu Duliynomololo gowela tanalote demaigi, ebe tetelo Maikoloko ega:walo Godokono tuputupu nopopi epetapi iba:te Kawo Atelalonomo ega:walo ebena nopopiago kubanu goweliya. ^{§8} Ebene gowela magumulo Maikoloiate wato kikopu delawiya, ebema: iba:te Atelalo ebena nopopiago Unu Duliynomolone elawonomamo eba a:na:ma:latelelo, ⁹ ibi bilibilinomo uwata:digate opamo gito piyalekiya. Nanitabola, Atelalo Kawonomo ebe opo duliynomolo wagilimi mabune kaluno ololamo dapawokaliya ebe dawala, ebena mailo netewa ebe Kubadawala ega:walo Saitanatela, ebete opo duliynomolo epo bilibilinomo a:da: masigiolema: wagenena. ^{§†}

¹⁰ Ebe tetelo na Yonete Unu Duliynomololo idawano tabo madodo kawonomo olowimo, ebete ma kunu gi,

† 11:15 Maimi 15:18; Oale 10:16; Da:n 2:44; 7:14 †† 11:18 Oale 110:5; Lom 2:5; Awo 20:11-13; Oale 115:13 ‡ 11:19 Yu Epo 9:4; Awo 8:5; 15:5; 16:21

‡† 12:2 Mai 4:10 ‡‡ 12:3 Da:n 7:7 ‡‡† 12:4 Da:n 8:10 ‡‡‡ 12:5 Ais 7:14; 66:7; Oale 2:9; Awo 19:15 § 12:7 Yud 9 §† 12:9 Wabu 3:1, 14; Luk 10:18; 22:31; Awo 20:2

"Ka:lo Godokono igilo mula: tanalote opo duliyoumolo epatamo a:pemaiga! Iyo, ebene elawo ega:walo ebene Alibodawa Kelisokono elawote awokala pe, mabu me tete ebe ebene Kawo Elawodawama: eda: tetela! Nanitabola, aimano Godokono Kawo Elawodawama: eda: tanalote a:pemaiga, mabu ebene ololo apulo kebe dawate dopamo idoko ega:walo egela bilibilinomolo a nanitabokobi midipi ekaki kuba osiyodilolepima: deka:minaki, ebete ebe Kubadawa Unu Duliyoumolone a:peba:idili. ^{†11} Ma kunu nanitabokobi midipiate ebe Kubadawano wato kikopu itamidamiya, mabu iba:te gowela magumulo ka:toletoleona: ibino nanitabokobi midi mabuma: ka:elaoma:, iyo, iba:te Godokono Wade Tabo da:kiyawaonaka ebe tabono nanitabo tanaloma ega:walo Sipi-goeo Da:pesono kalimamo elawonomoma: eda:ona. ^{‡12} Ebe mabuma: la: piyate Unu Duliyoumololo dilukuliawenama, modobola la: bilibilinomo nekalakalala! Wiyasiya la: epo ega:walo inamabu piyate opo duliyoumololo ega:walo kewa: kolomolo dilukuliawenama, la: niyanialata mabu Kubadawate la:tamo a:piwisigi. Ebe iyatawala ebene kuba osiyodilole tete gopowaima: neda:, ebema: ebete kawo dawanomo magumudo la:tamo a:pemaigi!" ^{††}

^{‡13} Ebene na Yonete me tanalo idi kuimo, Godote Atelalo Kawonomo opo duliyoumolamo da:peba:idili, ebete ebe tanalo eba piyatawitalo, dubu gudu dalaimi ebe kamiyale elawamo ebo a:na:ma:ti ebe ka:na:kubaima: ^{‡14} Ebema: ebe tetelo Godote wali kawonomono tamu netewa kamiyaletamo ikami, ebete Atelalo atepate bulu opamo eba na:wa:lubialo ebene igilo mula: bai ebo ka:nuima:. Ebene kamiyaletate ebolo eba nokolinalo, Godokono igilo mula: tanalote ebegodolo netewakapiya ulamamo eba itanalo, ulama idi delaemene ebe ulamano tetenomamo ebo ka:nemaigamene. [‡]

^{‡15} Ebene kamiyaleno alaula: magumulo Atelalote ebe eba a:na:ma:talo, ebene tabo magumune ulama obo kawonomote pemaigi ebe kamiyale lawa:digate ebene igilo mula: baine gito katama:, ^{‡16} wiyasiya Godote kamiyaletamo walubi tanalo eba palibolo, damelate a:ka:tuwa: da:bolegali ebe tetelo damelate Atelalono tabone da:pemaigi ebe obo kawonomo gito imugudi-amidi. ^{‡17} Ebe mabuma: Atelalote kamiyaletamo kawonomamo da:dowi, wiyasiya ebete ebe atepate gito ti ebene gudi epetapiago ka:negowelanama:, ebe gudi ebe piyate Godokono totomu tabamo da:tudila:ona ega:walo Ya:suko mabuma: nani tabo da:kiyawaona ebe epola. Ebe tetelo ebe Atelalo Kawonomote tote opo duliyoumolono kewa: kolomo balalo ebo nutiti. ^{††}

Iya Ololonomo Inamabuno Tanalo

13 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Iya Ololonomo Inamabu kewa: kolomo magumune pemaigitalo ebo uimo. Ebe sebeni watagonola ega:walo teni kalitagonola, ebene ebene teni kalitalo teni kawokawo elawodubuno kekeleke inamabute na:pola:lameni,

[†] 12:10 Yauba 1:11; Sek 3:1†† 12:12 Ais 44:23; 49:13‡
12:14 Da:n 7:25; 12:7†† 12:17 Awo 11:7

ega:walo ebete ebene sebeni watamo Godoko malogoma: mailo iyalo akuloliya. ^{‡‡2} Ebe Inamabuno ololo ma kunula, ebene ape ebe elawo tumu pusino apela, ega:walo ebene agowa ebe kawo elawo gaano agowala, ega:walo ebene tabo ebe elawo layongaano tabola. Ebene Atelalo Kawonomote ebene elawo kawonomo Iya Ololonomo Inamabutamo gito ikami, ebe kapiyate opo kawonomolo kawo elawodubuma: keda:nama:. ^{‡‡‡3} Ebene nale ebene wato idilo a: ebugomote ditameni ebo uimo, ebete ebe bugomo gowela magumulo lawi, wiyasiya ebe a: e tanalote ebegodolo olopoligote ebene watote wadekobi walo gito kolowi, ebe mabuma: opo duliyoumolo epo bilibilinomate anoanolo Iya Ololonomo Inamabu kalakalago ebo waloma:tiya. ^{‡‡‡4} Ebe atu tetelo epate Atelalo ebo amamatiya mabu ebete ebene elawo Iya Ololonomo Inamabutamo nanitabolo ikami, ega:walo iba:te Iya Ololonomo Inamabu atumu eba kamamatelo ma kunu geliya, "Iya Ololonomo Inamabuno elawo beda: kawonomola:ka! Nanitabola, lumagino elawo modoboa: me Inamabuago gowelama:!"

^{‡5} Ebene Godote 42 sagana Iya Ololonomo Inamabutamo ikami, ebete opo duliyoumololo elawodawama: eba eda:nalo ebe a:ka:tuwa: ebe walogolo Godoko ebo kemalogoma:. ^{‡‡6} Ebema: Iya Ololonomo Inamabute eba kunu wageli, ebete Godoko eba malogolo ebene mailono tanaloma: ega:walo ebene Okoli Bains tanaloma: ega:walo Unu Duliyoumololo dilukuliona ebe epono tanaloma: kubakuba tabo ebo kiyawai. ^{‡7} Ebe atu tetelo Godote ebetamo tete ikami ebete nanitabokobi midipiago eba gowelalo ibi ka:kubailaema:, ebe mabuma: ebete opo kawonomolo elawodawama: eba eda:nalo, iyaiya tama epo ega:walo iyaiya tabo gela taneba epo ega:walo iyaiya opo epo ibi bilibilinomate ebetamo ka:tudila:oma:na:. ^{‡‡‡8} Ebema: opo kawonomolo dilukuliona ebe epate Iya Ololonomo Inamabu ebo kamamatema:na:, wiyasiya Godote opo duliyoumolo osiyodiloa:no dopamo kebe epono mailo Sipi-goeo Da:pesono Igilo Bukamo daku-lolalamiya ebe epo kapiyate ebe akamamatema:na:, ebe Sipi-goeo Da:peso ebe kubakubapiate danakapumiya ebe dawala. ^{‡‡‡†}

^{‡9} Ebene Godote negi, "Galagodawa, a:ma: me tabo wadenomamo nolowia! ^{‡10} Naimano nanitabokobi midipi magumulo nale kebe lumagitamo ubi diyatimo epetapiate ebe idoko motamo gito naliboma:, iba:te ebe lumagi ebamo nanitabolo kanaliboma:na:, ega:walo na kebe lumagitamo ubi diyatimo epetapiate ebe gowelaono gila:mo anakapuima:, iba:te ebe gowelaono gila:mo nanitabolo kanakapuima:na:. Ebe mabuma: naimano epate ebakobako temeteme duwatemala:na:, modobola iba:te ibino nanitabokobi midi magumulo kodakodalo eba lamota:onalo elawoa:nomma: akoeda:oala:!"

^{‡‡} 13:1 Awo 12:3; 17:3,7-12 ^{‡‡‡} 13:2 Da:n 7:4-6 ^{‡‡‡} 13:3 Awo 17:8 [‡] 13:5 Da:n 7:8,25; 11:36; Awo 11:2 ^{‡†} 13:7 Awo 11:7 ^{‡††} 13:8 Oale 69:28; Awo 17:8; 20:12,15; 21:27

Iya Ololonomo Inamabu Idino Tanalo

¹¹ Ebene nale Iya Ololonomo Inamabu idite damela magumune podolutalo ebo uimo, ebe netewa kalita ka:ma: demaimimita ebako dabi sipi-goeo da:peso keba kunula:ka: eba kunula, wiyasiya ebenu tabo mado do ebe elawonomo atelalono tabo madodola. ¹² Ebene ebe Inamabute dopamo demaigi ebe Iya Ololonomo Inamabu idino dopo apulo eba utitalo elawo ebe-godone ebo lawi, opo duliymololo dilukuliona ebe epo bilibilinomate ebenu tabamo ka:tudila:oma:. Ebema: me gabodo ebete epo kawonomamo anali iba:te dopo Inamabu kamatemala:, ebe dopo Inamabu ebe a:e bugomote eba itamenalo wadekobi walo da:kolowi ebe Inamabula.

¹³ Wiyasiya walone demaigi ebe Iya Ololonomo Inamabu idino tanalo ma kunula, ebe kawokawo anoano tanalo osiyodilodawala, ebema: ebete epo bilibilinomono ololo apulo ela menago tobolo unune opo duliymolamo gito powauti. ^{†14} Nanitabola, Godote tete ebetamo ikami ebete dopo Iya Ololonomo Inamabuno dopo apulo makomako anoano tanalo kosiyodilolema:, ebema: me anoano osiyodilole magumulo ebete epo bilibilinomo a:da: eba masigiolelo ebete ibi kawiya ebo anali, iba:te dopo Inamabuno ololo keba kunula:ka: ebako ida:da:li kosiyodiloma:. Ebe ubila epate ebe dopo Inamabu eba amamatelo ebenu mailo unamo kadipatema:, mabu idite gowelaono gila:mo ebe a:e bugomagoma: da:midi ebe wiyasiya ka:ea:. ^{††15} Ebe tetelo Godote modoboma: degi, walone demaigi ebe Inamabute elawo ebo lawi, epate kebe inamabu ibino kotamo dosiyodiliya ebe ida:da:litamo igilo kikaema:. Ebe mabuma: dopo Iya Ololonomo Inamabuno ida:da:lite eba igilonalo, ebete opo duliymololo epatamo tabo kiyawao dowagilimi ibi ma kunu anali, piyate ebe amamatea:no modobola epetapiate ibi gito nanakapulaema:na:

¹⁶ Ebene egege ega:walo kawokawo epo, inamabu bilibila:gopi ega:walo inamabua:pi, piyate wiya: woko dosiyodilona ega:walo piyate mani woko dosiyodolona, ebe epo bilibilinomatamo me Iya Ololonomo Inamabute totomu ikalami iba:te ebenu pukala ibino tumudi apu kotolo o wato kalilo kuwatema:. ^{††17} Ebe tetelo epo bilibilinomo magumulo piyate ebenu pukala uwatea:no, ibi kubailaema: ebete epetapiatamo talena iyatilami, iba:te olowame magumulo ebe epatamo nao inamabu ega:walo mani a:kikalaema:na:. Ebema: la: piyate me buka tabo dolowiawitama, la: niyatawala: me Iya Ololonomo Inamabuno pukala ebe ebenu nabala, iyo, ebe nabano magumu ebe ebenu mailola. Ebema: modobola la: magumulo mulodawate ebenu wade wokiamo me nabano magumu nelaemene, mabu nanitabola, 666 naba ebe Iya Ololonomo Inamabuno nabala.

Sipi-goeo Da:peso Ega:walo Ebenu Epo Ibino Tanalo

14 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Yelusalema kawo duliymolono unu damelalo ^{††} Sipi-goeo Da:pesote ebenu 144 taoseni epago lamota:onalo ebo ulaimo. Nanitabola, ebe epono wato kaliama ebete ebenu mailo ega:walo ebenu Nabiwino mailo iyalo akuloliya. ² Ebene Godokono Unu Duliymolone da:pi, nale tabo madodo idi ebo olowimo, ebe tabo madodo ebe elawonomola, obo kawonomono diyamo ega:walo tobolono gewata diyamo keba kunula:ka: eba kunula, wiyasiya nale walo da:kemalagidilimo ebe tabo wadenoma: gimo, epate begube kapimiya keba kunu ka:modonake eba kunu. ^{††3} Ebe tetelo nale 144 taoseni nanitabokobi midipino tanalo ma kunu uimo, iba:te Godokono Kawo Elawodawano okoli baino dopo apulo ega:walo ebenu netewa-netewa Nopopi Iyanomono ololo apulo ega:walo 24 Watowatopino ololo apulo eba lamota:onalo oli oale alapiya. Nanitabola, opo duliymololo epo bilibilinomo magumulo ebe 144 taoseni epo kapiyate ebe oli oale alapioma: modobola, mabu Kawodawate ibino igilo wiyaolete Saitanakono idoko motone ebo wagailiya. ^{††4} Me epo ebe kebe dubate ibi a:ka:tuwa: ibino ape talenama: eba midililo kamiyala:go kapiyama: keda:onakia: me ebe dubula, iyo, iba:te kamiyale kuwatoliya:. Ebema: nanitabola, Sipi-goeo Da:pesote kebamo da:tonako iba:te ebe ebamo gito waloma:tanaka, mabu ebete opo duliymololo epo bilibilinomo magumulo kebe epo Saitanakono idoko motone dowagailiya ebe epo me ebe epola. Iyo, ebe ega:walo Godoko ibi netewapino wade palinomono dopo nao inamabu keba kunula:ka:, me 144 taoseni epo ibi eba kunula, ⁵ ibino tabo magumulo a:da: elemasigi tanalo puliyanomola, ega:walo ibino osiyodilole magumulo ibi tuputupunomoma: eba eda:olo kuba idite iba:godolo kitana:.

Godokono Netewa-kapiya Nopopino Tabo Gela Tanalo

⁶ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Godokono nopodawa idite tobolo unudo a:wa:lubitale ebo uimo, ebe Godokono uwomua: teteno Wade Tabo atedawala. Ebema: piyate iyaiya opolo ega:walo iyaiya tama epo magumulo ega:walo iyaiya tabo gela taneba magumulo dilukuliona, ebe epo bilibilinomatamo me nopodawate Godokono tabo ka:na:kiyawaomene. ⁷ Ebene ebete kawonomamo negi, "Modobola la: bilibilinomo Godoko tolemelo ebe unamo nadipata:la:, mabu tete a:pe ebete opo duliymololo epono tanalo bilibilinomo kanagilamelelaema:. Modobola la: bilibilinomo ebe namamata:la:, mabu opo duliymololo ega:walo tobolo unu, kewa: kawokawo kolomo ega:walo gito peka:ka:liyaole obo egege, ebe me tanalo bilibilinomo Osiyodilodawala."

† 13:13 Yel 15:2; 43:11; Awo 14:12 †† 13:14 Ma:t 24:24; 1Ela 18:24-39; Awo 19:20 †† 13:16 Awo 14:9-11; 16:2; 20:4

†† Buka ka:la:mioledawa, modobola a:ma: niyatawala, Yelusalema duliymolono mailo idi ebe Sayonola. †† 14:2 Awo 1:15; 19:6 ††† 14:3 Ais 42:10; Awo 5:9; 7:4

⁸ Ebene me dopo nopodawano tabote dolopoligi, ebe tetelo nale idawano tabo ma kunu kolowimo, "Ba:baloni duliomolo kawonomo niyala! Dopamo ebene epate ibino kateneno iyaiya kuba ubi tanalamo epo epetapi bilibilinomo ebo kubailamenakiya, lumagite gamoda obo iditam o ikamelo keba kunu ka:kubaiminakole eba kunu. Nanitabola, dopamo tetele epate negelanakiya ebe kawo duliomolo elawonomola, wiyasiya me tetelo Godokono dowa magumulo ebe a:kubadiga!" †

⁹ Ebene me nopodawano tabote dolopoligi, ebe tetelo nale idawano tabo ebe kolowimo, ebe netewakapiya tete dawama: dedi ebe dawala. Ebete tabo kawonomamo ma kunu gi, "Potele Iya Ololonomo Inamabuno pukala ebene wato kalilo o kotolo lawete ebe Inamabuno ida:da:li damamatemene, ††¹⁰ Godote ebe lumagitamo ebene kawo dawanomo kalili nanitabolo kikaemene, ebete ebene nio magumulo dopoliyamene ebene tanalo gito ka:kubadigama:. Nanitabola, ebene kuba osiyodilole mabuma: ebe lumagite Sipi-goeo Da:peso ega:walo ebene wade-talena nopopino ololo apulo kawokawo temeteme kuwatemene, mabu ebete elawo elanomo magumulo ega:walo kuba nibonomo maiga magumulo ebo ka:na:lutamene. ††¹¹ Ebema: ebete kebole ka:lutamene ebe Ela Opono temate ununomamo eba odololo, egela ega:walo idoko bilibilinomo ela ami tete da:pesonomo a:kuimene, iyo, ebete Iya Ololonomo Inamabu ebene ida:da:liago eba amamatelatenalo ebene mailono pukala ebene ape unulo kalakalago delawi, ebe mabuma: ebete kawokawo temeteme magumulo uwomua: tetelo bokolinamene." ††

¹² Me ebe mabuma: na Yonete gemo, piyate Godokono totomu tabamo tudila:o mabuma: temeteme duwatema:na:, modobola iba:te Ya:suko nanitabokobi midi magumulo kodakodalo eba lamota:onalowoa:noma: akoeda:oala:. ††

¹³ Ebene tabo madodo idi Unu Duliomolone da:pi nale ma kunu olowimo, "A:ma: naimano tabo bukamo ma kunu nakulola:, me tetene wagilimite uwomu egela teta:mo nemaiga, piyate Kawodawa Ya:suko nanitabokobi midi mabuma: da:elaoma:na:, iba:te nekalakalaoma:na:!"

Ebene Godokono Uliyanate natamo tabo ma kunu kiyawai, "Nanitabola, iba:te kawonomamo kekalakalaoma:na:! Iba:te natamo kebe mibomibo woko dosiyodilolenakiya ebe woko magumune wade-wade nolo da:ima:te a:pemaimionakiya, ebema: iba:te ebe woko magumune wade ela kamioma:na:."

Godote Opo Duliomolo Epono Tanalo Anagilamelelame Tanalo

¹⁴ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale naimano dopo apulo Ka-

† 14:8 Ais 21:9; Yel 51:7,8; Awo 17:2; 18:2,3 †† 14:9 Awo 13:12-17 † 14:10 W Mabu 19:24; Oale 75:8; Ais 51:17,22; Yel 25:15-16; Isi 38:22; Awo 16:19; 20:10; 21:8 †† 14:11 Ais 34:10 †† 14:12 Awo 13:10

wodawate tobolono keyakeya tema unulo lutalo ebo uimo. Ebe Kawodawano ape opo lumagino ape keba kunula:ka: eba kunula, ega:walo ebete ebene watamo kawo elawodubuno golodo kekelekele inamabu pulite ebene kotolo witi-laiso otoleno ilo gilite itameni.

††¹⁵ Ebene Godokono Unu Duliomololo ditana ebe Amamateno Iya Moto magumune nopodawa idite pemaigate, tema unulo da:luti ebe Kawodawatamo kawonomamo na:pegi, "Tete a:pe! Modobola a:ma: a:imano gila:mo opo duliomolono witi-laiso bilibilinomo notola:, mabu ebe inamabuate nanitabonomolo a:kodakodaiya!" ¹⁶ Ebema: potele tema unulo da:luti ebe Kawodawate ebene witi-laiso otoleno gili adipatete opo duliomololo dapatanati ebe inamabu bilibilinomo otolete gito uwatoli.

¹⁷ Ebene Godoko Amamateno Iya Moto magumune nopodawa idite da:pemaigi, ebene kotolo gala:ipi da:imi tapiono ilo gilite itameni. ¹⁸ Ebe tetelo Godoko watidilono patapata tamene ebene nopodawa idite ka:pemaigi, ebe Godotamo kalimagono ikameono ela namutudawala. Ebene ebete gala:ipi da:imi tapiono gila:godawatamo kawonomamo negi, "Opo duliomolono pali kawonomolo gala:ipi da:ima:te nanitabonomolo a:gumigumiya! Ebema: modobola a:ma: a:imano gila:mo ebe da:imi bilibilinomo ne-tapia!" ††¹⁹ Ebema: gila:godawate ebene gili da:midai, ebete opo duliomolono palino gala:ipi da:imi bilibilinomo tapiote Godote dopamo kawonomamo dobo-biya ebe da:imi ii egediolenokola bobo magumamo gito niyaleki, mabu ebe bobolo Godote kuba osiyodilolepiatamo ebene kawo dawanomo kawokalimene.

²⁰ Ebene Godokono Yelusalema kawo duliomololo niyakabolo ebene wokopiate ebe gala:ipi da:imi bilibilinomo agowamo eba mikitaolelo, ibino ape magumune kalimakalima obonomote kalima keba kunula:ka: eba kunu kawonomamo peka:ka:liti. Ebe tetelo ebe obono kulukulu ebe kolomo da:pesono kulukulu keba kunula:ka: eba kunula, iyo, ebe obote osogoeono wato teta:mo eba nodololo 300 kilomitama: eda:te ebo neka:ka:li. §

Godote Uwomu Sebeni Kawokawo Temeteme Opo Duliomolamo Dapalibolemene Ebe Tanalo

15 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Godokono Unu Duliomololo anoano tanalo kawonomo idi ma kunu uimo, ebene sebeni nopopiate opo duliomololo epatamo sebeni kawokawo temeteme tanalo kikalaeama: ebolo lamota:oniya. Nanitabola, iba:te uwomu tetenomolo opo duliomolamo ebe temeteme tanalo palibole dolopoligomene, ebe tetelo Godokono dowa tanalo kawonomote atumu kolopoligomene.

² Ebene nale a:la:uli obo paka: kawonomote ditani ebo uimo, ebe magumune mole a:la:uwa:mida tanalate maimiya, ela keba kunula:ka: eba kunula. Ega:walo ebe obo paka: niyakabolo delamota:oniya,

††† 14:14 Da:n 7:13 ††† 14:18 Yow 3:13 § 14:20 Ais 63:3; Awo 19:15

nale ebe nanitabokobi midipiate Godokono begube ibino kotolo pola:lamenalo kulaimo, ebe epo ibi piyate Iya Ololonomo Inamabuno wato kikopu delawiya ebe tuputupupila, iyo, iba:te gowelao magumulo ebe Inamabuno ololo ida:da:li ega:walo ebenu mailono 666 naba a:kubailamiya. ³ Ebema: Mosesete kebe oale ebenu woko namutudawa Godoko amamatema: dosiyodiliya, ebe oale ebe atumu Sipi-goeo Da:pesono oalela, ebe tuputupupiate ebe oale eba alapiolo ma kunu geliya,

“Godokono, a:ma: Kawodawa Elawonomolata!

A:ma:le kebe kawokawo tanalo dosiyodilola:wena † ebe tanalo anoanoibinomola!

A:ma: kapiya ebe uwomua: teteno Kawo Ela-wodalata!

A:imano osiyodilole gabo ebe tuputupunomola ega:walo nanitabonomola!

⁴ O Kawodawa, a:ma: kapiyate Wade-talena Dawama: eda:nata,

ebema: epo bilibilinomate a:ma: tolemelo a:imano mailo unamo badipatenakoma:na:!

Iyo, a:imano tuputupu osiyodilole tanalo opo duliyo-molamo epatamo awokalilamiyata, ebema: iyaiya opo epo bilibilinomate a:ma: amamatema: ka:pelamolema:na:!” ††

⁵ Ebene ebe tanalo dolopoligi, Godokono sipi-goeo tama awokowiamida Talena Motote Yu epono ewoni-agodolo da:enami, ebe Moto nale Unu Duliyo-mololo ma kunu uimo, ebe Moto tetenomolo ditana ebe Talena Bainomo Godote gito a:iyamidi. ⁶ Ebema: piyagodolo elawo ditani sebeni kawokawo temeteme opo duliyo-molamo kapalibolema:, ebe sebeni nopopiate Talena Moto gune ebo pemaimiya, ibi keyakeyanomo wadewade kaliku pupulila, ega:walo ibino bodolo tetelo da:pola:lameni ebe gabigabi ebe wiya kawokawonomo inamabula. ⁷ Ebene Godokono netewa-netewa Nopopi Iyanomo magumune kapiya idite me sebeni nopopiatamo pemaigate iba:tamo sebeni golodo kalili gito pikalami, ebe kalili ebe uwomua: tetelo digilona ebe Kawodawa Godokono dowo tanalo kawonomamo tabokailamela. ⁸ Ebe tetelo Godokono kawo alonomo ega:walo ebenu elawote ebenu Talena Moto eba tabokaimilo temate kawonomamo ebo odoli, ebema: nanitabola, sebeni nopopiate opo duliyo-molamo kawokawo temeteme dapalibolema:na:, ebe woko iba:godolo opoliya:no idawate ebe Talena Moto guamo opegama: a:ka:modobomene. ††

Godokono Kawo Dowanomo Tanalono Sebeni Kalilino Tanalo

16 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, Godokono Talena Motone tabo madodote sebeni nopopiatamo kawonomamo degi nale ma kunu olowimo, “La: tolama:wete Godokono kawo dowanomo tanalono sebeni kalili opo duliyo-molamo epatamo na:nowadipapalamiala:!”

† 15:3 Maimi 15:1; Oale 139:14; 145:17 †† 15:4 Yel 10:6-7; Oale 86:9 ‡ 15:5 Maimi 38:21 †† 15:8 1Ela 8:10-11; Ais 6:4

² Ebema: dopo nopodawanomote tote ebenu kalili opo duliyo-molamo danadipani, ebe tetelo piyate Iya Ololonomo Inamabu amamatelo ebenu pukala ibino apelo delawiya, ebe epono apene kawokawo kaniate eba maimiolo ibino temeteme kawonomoma: ebo eda:olami. ††

³ Ebene nopodawa idite ebenu kalili opo duliyo-molono kewa: kolomamo danadipani, ebe netewa kalilima: eba eda:lo kewa: kolomono obote a:e lumagino kalimama: eda:te, ebe obo magumulo digilona ebe inamabu bilibilinomate gito a:elaiya. †††

⁴ Ebene nopodawa idite ebenu kalili opo duliyo-molono iyaiya kolomo tuli ega:walo obo guli unamo danadipani, ebe netewa-kapiya kalilima: eba eda:lo epono nio obote kalimanomoma: ebo eda:olami.

⁵ Ebema: opo kawonomono obo watodawama: deda:na, ebe nopodawate tabo Kawodawatamo degi, na Yonete ma kunu olowimo, “Wade-talena Dawo, opo wagilimia:no a:ma: dopamo okolinamiyata, ega:walo me tetelo a:ma: nokolinata! Nanitabola, a:imano elawo magumulo opo duliyo-molamo epatamo kebe iyaiya tanalo dosiyodilola:wa: ebe tanalo tuputupunomola, ⁶ mabu iba:te a:imano woki awokalimipi ega:walo nanitabokobi midipi epetapi eba anakapulamelolo ibino kalimate opamo eka:ka:liyaolamiya. Ebe mabuma: a:ma:le iba:tamo kalima ikalama:ta, iyo, iba:te da:nioma:na: ibino kuba osiyodilole mabuma: modobo wiya ebo kuwatema:na:.”

⁷ Ebene piyate dopamo Ya:suko mabuma: da:elaiya, nale ebe epono tabo madodote Godoko watidilono patapata magumune demaigi ma kunu olowimo, “Godokono, a:ma: Kawodawa Elawonomolata! A:imano osiyodilole tanalo tuputupuibinomola!” †††

⁸ Ebene nopodawa idite ebenu kalili egela unamo danadipani, ebe netewa-netewa kalilima: eba eda:lo egelate enaenanomoma: eda:lo opo duliyo-molamo epatamo temeteme kawonomo ebo ikalami. ⁹ Ebema: iba:te egelano kawo temeteme magumulo eba ilukulinalo ebo iyatawaiya, ibino iyaiya kawokawo temeteme tanalate Godogodone pemaimiya. Ebe mabuma: iba:te dowo magumulo ebenu mailoma: kubakuba tabo kiyawaiya, wiyasiya ibi ubia:nola ibino kuba osiyodilole magumune ebetamo olobila:ote ebe kowalogoma:.[§]

¹⁰ Ebene nopodawa idite ebenu kalili Iya Ololonomo Inamabuno kawo elawodubuno okoli baiamo danadipani, ebe paibu kalilima: edi. Ebema: ebe Kubadawano opote idokonomoma: dedi, ebe tetelo opo duliyo-molamo epono kawokawo kanino temeteme mabuma: iba:te ibino mena eba aluwataolelo, Unu Duliyo-mololo dokolina ebe Kawodawa Godokono tanaloma: kubakuba tabonomo gelate, iba:te ubia:noma: ebo eda:iya ibino kuba osiyodilole tanalome ebetamo olobila:ma:.^{§†}

¹² Ebene nopodawa idite ebenu kalili Yupala:itisi kawo kolomo tuli unamo danadipani, ebe sikisi kalilima: eba eda:lo ebe tulino obote a:pa:enomo gito a:pa:i.

†† 16:2 Maimi 9:10; Awo 13:12-17 ††† 16:3 Maimi 7:17-21 ††† 16:7 Oale 19:9; Awo 15:3 § 16:9 Awo 9:20-21 §† 16:10-11 Maimi 10:22; Ais 8:21-22

Ebe mabuma: egelate da:pemaiganako eba apulo dilukuliona, kawokawo elawodubu epetapiate ebe kawo tulino gagale damelado pelamiya opo duliyo-molo epo epetapiago ka:pa:gowelaoma:.^{†13} Ebe tetelo na Yonete kubakuba uliyana netewa-kapiyate talotalono ololamo eba maimiutalo ebo ulaimo, idite Atelalo Kawonomono tabo magumune pemaigate, ega:walo idite Iya Ololonomo Inamabuno tabo magumune ka:pemaigate, ega:walo idite Godokono mailamo A:da: Elemasigi Tabo Kiyawaodawano tabo magumune akopemaigi.^{†14} Nanitabola, ibi Saitanakono kubakuba uliyana epetapila. Iyo, iba:godolo ebene elawote itana ebene anoano tanalo kosiyodilolema:, ebema: iba:te opo duliyo-molo kawonomamo ka:tolaema:na:, iyaiya opono kawokawo elawodubu bilibilinomo kapiya ba-iamo magaelete, iba:te Elawodawanomo Godokono Kawo Egelalo epetapiate epetapiago ka:gowelaoma:.^{††}

¹⁵ Ebe mabuma: Kawodawa Ya:sute ebene epatamo ma kunu gita, "Umu numita:la:! La:le iyatawa: tetelo nale la:tamo ka:pemamo, pilo dubute epono inamabu uwatema: keba kunu ka:penakole eba kunu. Ebema: potele naimano pe tanaloma: olowiolo dokolina ebete nekalakalamene, mabu pilo dawate ebene wadewade kaliku a:kuwatemene, ebene ebete epono ololo apulo kikopiya a:kepata:mene."[‡]

¹⁶ Ebe tetelo Saitanakono netewa-kapiya kubakuba uliyante opo duliyo-molo epono kawokawo elawodubu bilibilinomo ibino gowelao baiamo gito magaeliya, ebe opono mailo Yu epono tabamo Amagedonela.^{‡†}

¹⁷ Ebene nopodawa idite ebene kalili tobolo unamo danadipani, ebe sebeni kalilima: edi. Ebema: Godoko Amamateno Iya Motolo ditana, ebe Kawo Elawodawano okoli baine tabo madodote kawonomamo ma kunu gi, "Taula, naimano woko olopoligo!"¹⁸ Ebe tetelo tobolono iyaiya gewataole tanalo ega:walo mole a:la:uwa:midaole tanalate maimiya, ebene mumulu kawonomote opo duliyo-molamo pi. Nanitabola, Godote epo osiyodilolete ibi opo duliyo-molamo dalomiya, ebe tetene wagilimite me teta:mo pemaiga, iba:te ebako mumulu kuminakia: mabu ebe mumulu elawonomola.^{‡†19} Ebe mabuma: Ba:baloni kawo duliyo-molote netewa-kapiya teta:mo iyaiya bolaliyaote, ebene opo epetapino kawokawo duliyo-molate atumu gito ka:kubakubaiya. Eba kunu Godote Ba:baloni duliyo-molo epono kawokawo kuba osiyodilole tanalo eba malagidilolele, ebete wiya iba:tamo gito ikalami, iyo, ibi bilibilinomate Godokono kawo dowa tanalonomono kalili eba niolo ebo opoliyadigiya.^{‡†20} Ebene opo duliyo-molo kawonomono damela ununomono bilibilinomate olopoligonomo eba olopoligolo, atu tetelo kewa: kolomolo da:pola:na ebe iyaiya mamoko opo bilibilinomate obo magumamo gito ololuadigaiya.^{‡†21} Ega:walo kawokawo nokola keba kunula:ka: ebako ulama kikopuate opo duliyo-molo

epatamo kawonomamo tobolo unune dowi, ebe ulama kikopuno mibo ebe 50 kilogalamala. Nanitabola, ebe iya ulamanomono mabuma: epono temetemete kubanomoma: eba eda:lo, iba:te dowate Godokono tanaloma: kubakuba tabo ebo geliya.[§]

Dubu Bilibili Kamiyale Ega:walo Iya Ololonomo Inamabu Ibino Tanalo

17 Ebe tetelo Godokono kawo dawanomo kalila:go nopopi sebeni magumulo idite na Yonetamo pete natamo tabo ma kunu pegi, "A:ma:le tanalo idi uima: mamona:pa:. Nale a:ma: kiyatuimamota, Godote Dubu Bilibili Kamiyaletamo ebene kuba wiya keba kunu na:kikaemene. Ebe Kamiyaleno tanalo a:ma: na:puma:, ebe epate kawokawo kolomo tuli iyaiya tametamelo dosiyodiliya ebe kawonomo amama duliyo-molola.^{§†2} Nanitabola, opo duliyo-molono kawokawo elawodubate ebe Kamiyaletamo pelamenakiya, iyaiya tetelo iba:te eba:go kapiyama: eba peda:onalo ibino kateneno kubakuba ubi tanalo ebo ka:posiyodilolenakoma:. Iyo, opo duliyo-molo epate eba:go kapiyama: da:peda:onakiya iba:te ebo daedaleonakiya, dubate gamoda kawonomamo da:nionaka eba kunu."^{§††}

³ Ebene nopodawate Godokono Uliyanano elawamo na bulu opamo demagatani, ebe tetelo nale ebe Kamiyalet Kalimakalima Iyanomo Inamabuno unulo okolitalo ebo nuimo. Ebe Kalimakalima Inamabuno tanalo ma kunula, ebe sebeni watagonola ega:walo teni kalitagonola, ega:walo ebete ebene ape unamo Godoko malogoma: mailo bilibilinomo iyalo akuloliya.^{§†4} Ebene ebe unulo dokoliti ebe Kamiyale kalimakalima kaliku pupulila, kawo elawo kamiyalet inamabu keba kunu ka:pupulionakole eba kunu, ega:walo ebene kuwokobelo iyaiya golodo ega:walo wadewade a:la:uwa:da:ole nokola ega:walo negege tulukaula na:pola:meni. Ebene ebene kotolo ditani nale ebe golodo kalili ebo uimo, ebe kalili ebe ebene kateneno iyaiya kuba ubi tanalo ega:walo daley ubi tanalo tabokanomola.^{§†5} Ebema: ebete ebene wato kaliama ebene mailo iyalo akuloliya ma kunu, "Na Ba:baloni kawo duliyo-molola, naimano elawo kawonomola!" Ega:walo ebete ebe mailono magumu awokalimite walo ma kunu kakuloliya, "Na dubu bilibili kamiyaleno Menokola, ebene nagodone kateneno iyaiya kubakuba ubi tanalo bilibilinomate maimionaka!"

⁶ Ebene nale ebe Kamiyaleno tanalo walo da:kuimo me tanalo ebo iyatawimo, epate Ya:suko waloma:tapi magumulo kebe epo kanakapulamenaki, ebete ebe nanitabokobi midipino kalima da:nionaki daedalema: ebema: edi, lumagite gamoda kawonomamo da:ninako eba kunu.

Nanitabola, nale ebe Kamiyaleno iyaiya tanalo dulaimo ebema: kawonomamo anoanutimo.^{§†7} Ebene nopodawate natamo negi, "A:ma: beda: mabuma:

† 16:12 Ais 11:15 †† 16:14 Awo 19:19 ‡ 16:15 Ma:t 24:43-44; Awo 3:3 †† 16:16 Sek 12:11 ‡† 16:18 Awo 4:5; 8:5 ‡†† 16:19 Awo 14:10 ‡†† 16:20 Awo 6:14

§ 16:21 Maimi 9:23-24; Awo 11:19 §† 17:1 Yel 51:12-13 §†† 17:2 Ais 23:17; Yel 51:7; Awo 14:8 §†† 17:3 Awo 13:1 §†† 17:4 Yel 51:7; Awo 18:16 §† 17:6 Awo 18:24; 19:2

kanoanawita? Me Kamiyaleno magumu tanalo nale a:ma: kiyatuimamota, ega:walo kebe inamabute ebe daguwatanako ebe sebeni watagono ega:walo teni kalitagono Inamabuno tanalo atumu ka:kiyatuimamota. ¹⁸ Ebe Kalimakalima Inamabute opo duliyoumololo dopamo okolinami wiyasiya ka:lo ebolo ka:luta:. Tete tatalila ebete Idoko Bobo Kawonomo magumune walo da:kemaigamene opo duliyoumolo epatamo ebenu igilago awokala ebo ka:pemaigamene, mabu Godote ubi iyalo iyatiya opono uwomu tetelo ebe nanitabolo ka:kubaima:. Wiyasiya Godote ebe kubaimia:no, dopamo nanitabokobi midia:piate ebe Inamabuno tanaloma: kawonomamo kanoanoma:na:, mabu ebete dopamo okolinami, ebenu ebenu tanalo dolopoligi wiyasiya iba:tamo walo na:kemaigana. Ebema: me tanalo nanitabola, Godote opo duliyoumolo osiyodilola:no ebenu tuptupupino mailo Igilo Bukamo dopamo dakulolelamiya, Kalimakalima Inamabu amamatepino mailote ebe Bukalo a:ka:pola:lamenama:na:.

††

⁹ "A:ma: nolowia, me mulo kimalagidolo tanalola. Kalimakalima Inamabuno sebeni wato ebe sebeni damelala, opo duliyoumolo epate ebe damela unamo ibino kawo duliyoumolo iyalo osiyodilote, me tetelo Dubu Bilibili Kamiyalete ebe damela unulo okolita. Ega:walo sebeni watono magumu idi ma kunula, ibi ebe sebeni kawokawo elawodubula. ¹⁰ Me sebeni kawokawo elawodubu magumulo paibate iyalo olopoligiya, wiyasiya me tetelo idite opo duliyoumololo bokolina ega:walo idite walone ka:ka:pemaigamene, ebenu ebe uwomudawate da:pemene ebenu kawo elawodubuno tanalote tete da:pesolo kitanamene. ¹¹ Nanitabola, kebe dawate dopamo da:i ebe Kalimakalima Inamabute walo da:kemaigamene, ebenu kawo elawodubuno tanalote eba itanalo ebete naba a:iti tetedawama: keda:mene. Ebete dopamo eba okolinalo dopo sebeni kawokawo elawodubu magumulo idima: eda:nami, wiyasiya ka:lo ebe opolo ka:luta:. Ebema: nanitabola, ebete ebenu atu kawo elawodubuno gobebobo laema: walo ka:kemaigamene, ebenu opono uwomu tetelo Godote ebe gito ka:kubaimene.

¹² "Ega:walo me tanalo idila. A:ma:le dulama:wa: ebe teni kalita ebe teni opo epetapino kawokawo elawodubula, iba:te tete tatalila Kalimakalima Inamabua:go elawo kelaema:na: iba:te eba:go opo duliyoumolo epono kawokawopima: kapimiya keda:oma:. Nanitabola, Godote iba:tamo tete da:peso kikalaemene, iba:te ibino kawokawo elawodubuno gobebobolo eba pola:nalo ¹³ Kalimakalima Inamabua:go woki kapiyama: eda:ote ebenu iyaiya ubi tanalomo ebo ka:tudila:oma:na:. ¹⁴ Ebema: iba:te ibino gowelaopi bilibilinomago kapiyakobi olowite Sipi-goeo Da:pesago eba pegowelaolo, ebete wiyasiya ibino wato kikopu gito kelaemene mabu opo duliyoumolo epono kawokawopi ega:walo elawodubu bilibilinomo

magumulo ebe kapiya Kawodawanomola, iyo, ebe kapiya ebe Kawo Elawodubula! Ebe mabuma: ebete iyalo tetelo kebe epo ebenu nani waloma:tapima: keda:onama: deka:la:mioliya, ebe nanitabokobi midipiate atumu wato kikopu nanitabolo ka:kelaema:na:."

¹⁵ Ebenu Godokono nopodawate natamo tabo idi ma kunu gi, "A:ma:le ka:ma: dulama:wa: ebe kawokawo iyaiya kolomo tulino tanalo ma kunula. Dubu Bilibili Kamiyaleno kawo duliyoumolote ebe kolomo tuli tametamelo itana, ebema: ebe iyaiya kolomo tuli ebe opo duliyoumolo kawonomono iyaiya epo bilibilinomola ega:walo ebe epono iyaiya opola ega:walo ebe epono iyaiya tabo gela tanebala. ¹⁶ Ega:walo Kalimakalima Inamabuno teni kalita a:ma:le dulama:wa: ebe kawokawo elawodubuno tanalo ma kunula. Iba:te Kalimakalima Inamabuago Dubu Bilibili Kamiyalete kawonomamo eba dowalo ebenu kaliku pupukulamelemete, ebenu inamabu ega:walo mani ebegodone elawamo uwatemete, ebenu ebe danakapuima:na: ebenu katene naomete ebe elamo gito keba:idiloma:na:. ¹⁷ Nanitabola, Godote dopamo kebe ubi tanalo kiyatiyale ebete ebe woki kawokawo elawodubuno tepo magumamo diyatimene, ebema: iba:te ibino woki kapiyama: eda:ote Kalimakalima Inamabutamo ka:tudila:oma:na:, ebete ibido ebenu iyaiya ubi tanalo opo epatamo ka:posiyodilolema:. Ebenu Godote dopamo kebe tanalate maimioma: degiya, ebe tanalo bilibilinomate nanitabolo maimiote dolopoligoma:na:, ebe kawokawo elawodubuno elawote ebe atu teteno uwomuamo ka:nemaigate ebo ka:ka:nolopoligoma:na:. ¹⁸ Ega:walo kapiya tanalo idi ma kunula. A:ma:le duma:wa: ebe Dubu Bilibili Kamiyale, ebe opo duliyoumolono amama duliyoumolo kawonomola, iyaiya opo epetapino kawokawo elawodubu bilibilinomate ebe duliyoumolono Kawo Elawodubuno iyaiya ubi tanalomo a:tudila:onaka."

Godote Ba:baloni Kawo Duliyoumolotamo Kuba Wiya Ikame Tanalo

18 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Godokono nopodawa idite Unu Duliyoumolone piwisigitalo ebo uimo, ebenu elawo kawonomola ega:walo ebenu alote opo kawonomo a:pukuiamidi. ² Ebenu ebete ebenu tabo madodo unamo adipatelo negi, "Ba:baloni duliyoumolo kawonomo niyala, mabu Godokono dowo magumulo ebe a:kubadiga! Numa:la:, me tetelo epate ebe magumulo kilukulina:, wiyasiya kubakuba uliyana bilibilinomo ega:walo katene abale denalenaka ebakobako olaola bilibilinomo, ibi kapiyate ebolo ba:pola:na! ³ Iyaiya opo epo bilibilinomate Ba:balonigodone kateneno kuba osiyodilole tanalono woki duwatanakiya, ebema: ebenu kuba osiyodilole tanalo ebe gamoda nio tanalo keba kunula:ka: eba kunula, iyo, piyate Ba:balonino osiyodilole magumamo da:niwitionakiya iba:te gito nedaedaleonakiya. Ebenu

† 17:7 Awo 13:1 †† 17:8 Da:n 12:1; Awo 11:7; 13:7 ‡ 17:12 Da:n 7:7,24

†† 17:16 Awo 18:8 ‡‡ 18:2 Awo 14:8; Ais 13:21; 34:11-14; Yer 50:39

opo duliyoumolono kawokawo elawodubate atumu ibino kateneno ubi magumulo ebetamo pelamenakiya, dubate dubu bilibili kamiyaletamo keba kunu ka:pelamenake eba kunu, ega:walo opo duliyoumolono kawokawo bisnisi osiyodilolepiate atumu ebe duliyoumolono kateneno ubi gabodo ebetamo pelamenakiya ibino inamabu kawonomamo eba:go ka:pedogodogoilaema:.”

⁴ Ebe tetelo Godokono tabo madodote Unu Duliyoumolone pitalo na Yonete ma kunu olowimo, “Naimano epala; modobola la: Ba:baloni duliyoumolone na:nemaimiala:!

Na ubia:nola la: ebene kuba osiyodilole tanalago kapiyama: eda:oma:!
iyo, na ubia:nola la: ebene kuba osiyodilole mabuma: wiya eba:go uwatema:![†]

⁵ Nanitabola, ebene kuba osiyodilole tanalate bilibilinoma: eda:omiya, ebe kubate idi unamo idi unamo eba podololo naimano Unu Duliyoumolo a:pologi, ebema: na Godote ebene osiyodilole tanalo eba malagidilolememo wiya ebetamo nanitabola kikaemamo.”^{††}

⁶ Ebene Godote tabo walo eba kegitalo na Yonete ma kunu kolowimo, “Modobola la: Ba:baloni duliyoumolotamo ebene kuba wiya nikama:la; ebete epetapiatamo temeteme keba kunu kikalame-nakile eba kunu, ebene la:le ebene dopo wiya modobola dikama:ema, modobola la: ebetamo tete idilo walo kawonomamo na:kikamiyala:!

Ega:walo ebete epo epetapi ka:kubailaema: dosiyodiliya, modobola la: ebe elawo gamoda kalili lawa:wete, wiyasiya ebetamo nikamiyala: ebete ka:nima: ebene ebete ebe kalili da:nimene, modobola la: tete idilo walo na:kikamiyala; ebete daedalema: eda:te kubanomoma: keda:ma:![‡]

⁷ Ebete a:ka:tuwa: ebe walogolo inamabu keba kunu ka:dogodogoilamenamile, modobola la: ebako temeteme bilibilinomo ebetamo nikameala; mabu ebete ebene tepo magumulo negena, ‘Na modobola, na me opono Kawo Elawo Kamiyalela!

Ega:walo na amolea; na dubu bilibila:godawala, na uwomua: tetelo ii tanalo a:kiyatawanamo!^{‡‡}

⁸ Ebema: numa:la; ebene amama tanaloma: ebete egela kapiyalo na Kawodawa Godogodone temeteme bilibilinomo kuwatemene!

Iyo, na Elawodawanomola, ebema: nale ebene tanalo eba anagilamelemelo

ebetamo gabugabu tanalo ega:walo ii tanalo ega:walo baea: tanalo ikameote

ela ebo kapalibomamo ebe elate kenama:!^{‡‡}

⁹ Nanitabola, Godote Ba:baloni duliyoumolotamo kuba wiya dikameomene, ebe tetelo opo duliyoumolo epono kawokawo elawodubate ebe elate eba nitalo duima:na: iba:te ebe ebo ka:liyaema:na; iyo, iba:te ibino kateneno kuba ubi gabodo eba:go kapiyama: eda:olo kubakuba tanalo dosiyodilolenakiya, ebema: iba:te ebe ela tema umilo gito kimitama:na:.^{‡‡‡10} Ebe tetelo iba:te atu kuba wiya laema: eba toletoleolo mulune putititate ma kunu ka:pegelama:na; “Ba:baloni duliyoumolo kawonomo, a:ma: niyalata! Dopamo a:ma: elawonomoma: eda:namiyata, wiyasiya Godote a:ma:tamo wiya eba ikamelo a:ma: a:kubadigata!”

¹¹ Ebema: kawokawo bisnisi osiyodilolepiate atumu ebe liyamelo kimitama:na; mabu opo duliyoumolo epate ibino olowame inamabu walo a:kuwatanakoma:na:.^{‡‡‡12} Iyo, ibino golodo ega:walo siliba mani, ibino wadewade a:la:uwa:da:ole nokola ega:walo negege inamabu, ibino wadewade keyakeya ega:walo kalimakalima pupuliono inamabu, ibino iyaiya kodokodanomo kewa ega:walo wadewade nibo kewa, iba:te me inamabu bilibilinomo walo a:kolowamenakoma:na:.^{‡‡‡13} Ega:walo iba:te ebakobako wadewade kewamo ega:walo auli inamabuamo ega:walo goeogoeono kalitamo ega:walo keyakeyanomo nokolamo dosiyodilolena, ebe iyaiya wiya kawokawonomo inamabu iba:te atumu walo a:kolowamenakoma:na:.

¹³ Ega:walo ibino iyaiya wade nibo maimio inamabu bilibilinomo, ibino gala:ipi da:imi obo ega:walo olibi kikopuno gadi ii, ibino palowa bae ega:walo witi-laiso, ibino kau-goeogoeo ega:walo sipi-goeogoeo, ibino oso-goeogoeo ega:walo osago dowapata:lamenaka ebe sa:liyota-pe, ibino wiya: wokopi maniamo ega:walo gowelao tanalamo duwatanaka, me iyaiya inamabu ega:walo epo iba:te atumu nanitabonomolo walo a:kolowamenakoma:na:.

¹⁴ Ebema: ebe kawokawo bisnisi osiyodilolepiate Ba:baloni duliyoumolotamo kegelama:na; “A:ma: kateneno ubi tanalamo da:dogodogoilama:wenamiya, ebe wadewade inamabu bilibilinomate a:ma:godone alattidia. Nanitabola, a:ma: uwomua: tetelo motono wadewade a:la:ulio inamabu ega:walo gadigadi inamabu walo a:kulama:wenakomene!”¹⁵ Iyo, ebema: Godote Ba:baloni duliyoumolotamo kuba wiya dikameomene, kebe dubate ibino woko osiyodilo magumulo eba:go kawokawo inamabu da:dogodogoilamenamiya, iba:te atu kuba wiya laema: eba toletoleolo mulune putititate ebene tanaloma: ebo kimitama:na: Iba:te ebe liyamelo^{‡‡‡16} ma kunu kegelama:na; “Me duliyoumolo kawonomo niyala! Dopamo ebete wadewade keyakeya ega:walo kalimakalima kaliku pupulinaki, ebene ebene kuwokobelo iyaiya golodo ega:walo wadewade a:la:uwa:da:ole nokola ega:walo negege tulukaula na:pola:menami,^{‡‡‡17} wiyasiya Godote ebetamo wiya

[†] 18:4 Ais 48:20; Yel 50:8; 51:6,45; 2Kol 6:17 †† 18:5 W Mabu 18:20-21; Yel 51:9 ‡ 18:6 Oale 137:8; Yel 50:15,29; 2Tes 1:6 ‡‡ 18:7 Ais 47:7-9

^{‡‡} 18:8 Awo 17:16 ‡‡‡ 18:9 Isi 26:17; 27:30-35 ‡‡‡ 18:11 Isi 27:36 § 18:12 Isi 27:12,13,22 ‡† 18:15 Isi 27:31,36

eba ikamelo ebenu dogodogo inamabu bilibilinomate gito olopoligadigaoma!"

Ega:walo atu tetelo kawokawo peno namutupi ega:walo ibino wokopi ega:walo piyate kewa: kolomolo bisnisi woko osiyodilolema: iyaiya dowapata:lame-na, ibi bilibilinomate mulune putitatate ^{†18} kawo duli-yomolo elate eba nitalo da:puima:na: ebo kimitama:na: Iba:te ela tema umilo ma kunu kegelama:na:, "Me duli-yomolo kawonomo elawote dopamo ditanami beda: kawonomola:ka! Ebe tetelo ebako ololo duli-yomolo idite kitanamia:!" ^{††19} Ebene iba:te ibino tepo temeteme kawokalima: damela tuwae ibino watamo iyalekeote Ba:baloni liyamelo walo ka:kegelama:na:, "Me duli-yomolo kawonomo niyala! Dopamo kewa: kolomolo dowapata:lamenamiya, ebe kawokawo peno namutupi bilibilinomate ebegodolo inamabu bilibi-la:gopima: eda:onamiya, wiyasiya Godote ebetamo wiya eba ikamelo ebenu inamabu bilibilinomate gito olopoligadigaoma:!"

²⁰ Ebema: na Yonete tabo idi ma kunu kolowimo, "Godokono Unu Duli-yomololo dilukuliona ega:walo ebenu alibolepi dubu ega:walo ebenu woki awokalimipi ega:walo ebenu epo epetapi bilibilinomo, modobola la: nekakalala: mabu Ba:baloni duli-yomolo a:kubadiga! Iyo, ebete la:tamo kawokawo temeteme dikalamentanakiya, ebe mabuma: Godote ebetamo wiya ikame!" ‡

²¹ Ebe tetelo nale elawonomo nopodawa idi ebo uimo, ebete nokola mibonomo lawete kewa: kolomamo eba ba:didilolo negi, "Godote ma kunu ebenu dowo magumulo Ba:baloni kawo duli-yomolo eba kubaimilo opamo da:peba:didilomene, epate ebe walo a:kuminakoma:na:." ^{††22} Iyo, Ba:baloni, a:imano kuba wiyate nanitabonomolo a:pemaiga, mabu opo duli-yomolono inamabu dogodogopi magumulo a:imano bisnisi osiyodilolepiate dopopinomoma: eba eda:ona-lo, a:ma:le a:imano giwali osiyodilole tanalamo opo epo epetapi bilibilinomo a:da: masigiolenamiyata! Me mabuma: a:ma:godolo epate oale alapio tanalo ega:walo begube modo diyamo walo a:kolowioma:na:, a:ma:godolo atumu bibolo diyamo ega:walo tutele diyamo walo a:kemaimionakoma:na:! Iyo, mulo wokopi dubuno iyaiya tanalo ega:walo kamiyaleno bae osiyodilole tanalo ebe wokote a:ma:godolo kolopoligoma:na:, ebema: me wokono iyaiya diyamo atumu walo a:ka:pola:nama:na:! Ebene epate a:ma:godolo wuiki alo walo a:kuima:na:, ega:walo koite buwela:go kapiyama: eda: soliyomuno kalakala tanalote walo a:kitanamene." ‡

²⁴ Ebema: na Yonete gemo, Ba:baloni kawo duli-yomolote me gabodo Godogodone kuba wiya elawe, mabu ebegodolo kuba osiyodilolepiate Godokono woki awokalimipi ega:walo ebenu epo epetapi anakapulamenakiya, iyo, opo duli-yomolo kawonomolo iba:te

kebe tuputupupi gito danakapulamenakiya ebe epono kalimate ebegodolo bitana. ‡†

Ba:baloni Duli-yomolono Kuba Wiyano Tanaloma: Unu Duli-yomolo Epono Kalakala Tanalo

19 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Unu Duli-yomololo epono taneba kawonomote kapimiya degeliya ibino tabo madodo kawonomo ma kunu olowimo, "Godoko nemoiala:! Igilo mula: tanalote ebegodone nemaigana, ebenu amama tanalo kawonomo ega:walo elawo tanalo kawonomote ebegodolo ba:pola:na! ² Ebenu osiyodilole tanalo tuputupunomola! Ma kunu ebete Dubu Bilibili Kamiyaletamo kuba wiya nanitabonomolo ikame, mabu ebe Kawo Kamiyalete kateneno kubakuba ubi tanalamo opo duli-yomolo kawonomo eba kubaiminalo, ebenu dowo magumulo Godokono wiya: wokopi gito anakapulamenaki." ‡†

³ Ebene nanitabokobi midipino taneba kawonomote kawonomamo walo na:kegeliya, "Godoko nemoiala:! Elate Ba:baloni duli-yomolo kawonomo denana, ebe ela temate uwomua: tetelo unamo bodolonamene!"

⁴ Ebene Godote ebenu Kawo Elawodawano okoli bailo eba okolitalo, ebe tametamelo da:pola:niya ebe ²⁴ Watowatopi ega:walo netewa-netewa Nopopi Iyanomo, iba:te kapimiya ibino ololo ebenu agowa mabuamo eba alomolo ebe amamatelo negeliya, "Taula! Godoko nemoiala:!"

Sipi-Goeo Da:pesono Kamiyale Lawe Soliyomu

⁵ Ebema: Godokono Kawo Elawodawano okoli baine tabo madodo idite da:pi, nale ma kunu olowimo, "La: piyate aimano Godotamo tudila:olo ebenu wiya: woko dosiyodilola:wenama, iyo, la: kawokawopi ega:walo egegepi, modobola la: bilibilinomate ebe nowaloga:!"

⁶ Ebene epo bilibilinomate kapimiya degelitya ibino tabo madodo nale walo na:kolowimo, ebe tabo madodo elawonomola, obo kawonomote degenapenako ega:walo tobolote degewataole ebe diyamo kawokawonomo keba kunula:ka: eba kunula. Iba:te ma kunu geliya, "Godoko nemoiala:! Aimano Watodawa Kawonomote Kawo Elawodawama: eda:na! ⁵⁷ Ebema: modobola a bilibilinomate kawonomamo eba kalakalaolo ebe unamo kadipatiye! Nanitabola, Sipigoeo Da:pesono Kamiyaletate iyalo olosiyodilote ibino kapiyama: eda: soliyomu tete emaiga, ^{5†8} ebenu ebe soliyomuno tanaloma: Godote wadewade a:la:uwa:da:ole kaliku keyakeyanomo ebe Kamiyaletamo ikame." Ebe tetelo na Yonete me tanalo iyatawimo, ebe pupuliono inamabu ebe nanitabokobi midipino iyaiya tuputupunomo osiyodilole tanalola.

⁹ Ebema: Godokono nopodawate natamo negi, "A:ma: Bukamo tabo ma kunu nakulola:, Sipigoeo Da:pesote ebenu Kamiyala:go kapiyama: eda: soliy-

§†† 18:16 Awo 17:4† 18:17 Ais 23:14; Isi 27:27-29†† 18:18 Isi 27:32 ‡ 18:20 Ais 44:23; Totomu 32:43; Yel 51:48 †† 18:21 Yel 51:63-64; Isi 26:21 ‡† 18:22-23 Ais 24:8; Yel 7:34; 16:9; 25:10; Isi 26:13

‡†† 18:24 Yel 51:49; Awo 17:6 ‡†† 19:2 Totomu 32:43; Awo 6:10 § 19:6 Awo 14:2 §† 19:7 Ais 61:10; Awo 21:2

omu baiamo ka:pelaema: kebe epo keka:la:mioliyale, ebe epate nekalakalaima:na:!" Ebene ebete ebenu tabo moga:melo walo na:kegi, "Me Godokono nani tabola." †

¹⁰ Ebema: nale ebe amamatema: ebenu agowa mabuamo gito gimo, ebete wiyasiya natamo negi, "Ao, a:ma: na akoamamanatena:la:! A:ma: ega:walo nanitabokobi midipi ekaki epetapi la: keba kunula:ka: na eba kunula, mabu na Godokono wiya: wokodawa idila, iyo, Ya:sute ebenu nanitabo tanalo dawokalimiya, la:le ebe tanalo kodakodalo keba kunu kelawa:wena-ma, na eba kunu kelawenamo. Ebema: modobola a:ma: Godoko kapiya namamata:" Ebe tetelo na Yonete me tanalo iyatawimo, a nanitabokobi midipiate Ya:sukono nanitabo tanalo awokalima: kebe tabo ka:kiyawaonakoma:, ebe tabo ebe Godokono woki awokalimipiate dopamo dawokaliminakiya ebe atu tabola. ††

Kawodawa Ega:walo Ebenu Keyakeya Oso-goeo Ibino Tanalo

¹¹ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, Unu Duliyomolo eba alagilitanalo nale keyakeya oso-goeo ebenu namutudawate ebe unulo okolitalo ebo uimo. Ebe oso-goeo namutudawano mailo ebe Nanitabo Tanalo Awokalimidawala, mabu ebete tuputupu gabodo epono tanalo eba anagilamelelamente kuba osiyodilolepiago ebo gowelaona. ¹² Ebenu balidi ela menamu eba wamoteomelo ebenu watolo kawokawo elawodubuno kekeleke inamabu bilibilinomate pola:meni, ega:walo ebete ebenu apa:mo ebenu mailo iyalo akuloliya wiyasiya idawate ebe mailono tanalo iyatawa: ¹³ Ebene epate ebe deka:minaka ebe mailo ebe Godokono Tabola, ega:walo ebete da:puli ebe ga:ga: kaliku kalimagonola, ebe kalima ebe piyate eba:go da:gowelaona ebe dubuno kalimala. ¹⁴ Ebema: Unu Duliyomolo epono gowelaopiate wadewade keyakeya kaliku pupulite ibino iyaiya taneba magumulo keyakeya oso-goeogoeo epetapi unulo eba ilukulitalo ebe Kawodawa ebo waloma:tiya.

¹⁵ Ebene ebenu tabo magumune ilo gilite da:pemaigana ebete ebe gila:mo iyaiya opo epo kanakapulaemene, ega:walo ibi magumulo piyate ebetamo tudila:oa:no ebete auli gaubamo ibi kubanu kalukolemene, iyo, ebe tetelo ebete opo duliyomolono gala:ipi da:imi bilibilinomo uwatolete ii egediolenokola bobo magumamo iyalekete Elawodawanomo Godokono kawo dowanomo tanalamo ibi ebo ka:nimikitaolemene. ¹⁶ Ebene ebenu ga:ga: kaliku unamo ega:walo ebenu oke unamo ebete ebenu mailo kawokalima: tabo iyalo ma kunu akuloliya, "Opo duliyomolo epono kawokawopi ega:walo elawodubu bilibilinomo magumulo na kapiya Watodawanomola, ega:walo na kapiya Kawo Elawodawanomola!" †††

† 19:9 Ma:t 22:2-3 †† 19:10 Ali 10:25,26; Awo 22:8-9 † 19:11 Awo 1:5; 6:2; Oale 96:13; Ais 11:4 †† 19:12 Da:n 10:6; Awo 1:14; 2:17 †† 19:13 Ais 63:1-3; Yon 1:1,14 ††† 19:15 Oale 2:9; Awo 1:16; 14:20 ††† 19:16 Awo 17:14

¹⁷ Ebe tetelo nale nopodawa idite egela unulo utitalo ebo uimo, ebenu ebete tobolo unudo da:wa:lubiaole-naka ebe olaola bilibilinomo eba ka:la:milo iba:tamo kawonomamo ma kunu gepati, "La: mamo na:pelama:la:, Godokono soliyomu kawonomono bae ka:pe-naema:!" ¹⁸ Gowelao magumulo da:elaoma:na:, ebe kawokawo elawodubuno katene ega:walo ibino gowelaopino katene, ega:walo gowelaopino watowatopi epetapino katene ega:walo ibino oso-goeogoeono katene, modobola la:le ebe iyaiya katene na:penaliyala:! Iyo, kebe epono igilate gowelao magumulo dolopoligoma:na:, ebe kawokawo epo ega:walo egege epo, mani woko dosiyodilona ega:walo wiya: woko dosiyodilona, modobola la:le pelama:wete ibi bilibilinomo katene na:popoliyadigaliyala:!"

¹⁹ Ebene nale Iya Ololonomo Inamabu ega:walo opo duliyomolo epono kawokawo elawodubu ibino gowelaopi bilibilinomago, iba:te eba paladabutitalo nale ebo ulaimo, iba:te ebenu ubi tabo kapimiya ma kunu iyatiya, iba:te oso-goeo unulo dokoliti ebe Kawodawa ega:walo ebenu gowelaopi iba:go ka:gowelama:.

²⁰ Ebema: gowela magumulo Iya Ololonomo Inamabu ega:walo Godokono mailamo A:da: Elemasigi Tabo Kiyawaodawa, Kawodawate ibi netewapi igilolo uwatelete Saitanakono Ela Bobamo gito niyaleki, ebe Bobolo nibo elawonomote maigana. Nanitabola, dopamo ebe A:da: Elemasigi Tabo Kiyawaodawate Iya Ololonomo Inamabuno dopo apulo kawokawo anoano tanalo dosiyodilolenaki, ebete ebe tanalamo nanitabokobi midia:pi a:da: ebo masigilinaki, iyo, piyate Iya Ololonomo Inamabuno pukala uwatete ebenu ida:da:li damamatenakiya ebe epate ebenu kuba gabamo wabuga:ta tanalamo gito gudinakiya. ²¹ Ebema: Kawodawate oso-goeo unulo dokoliti, ebenu tabone da:pemaigana ebe gila:mo ebete Iya Ololonomo Inamabuno waloma:tapi epetapi bilibilinomo gito anakapulami, ebenu olaola bilibilinomate pelamete ebe gowelaopino a:elao katene kawonomamo da:penaliya ebo wugulamoli.

Kapiya Taoseni Ulamano Tanalo

²⁰ Ebema: naimano balidite iyama: deda:nami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Unu Duliyomolone Godokono nopodawa idi piwisigitalo ebo uimo, ebenu kotolo Idoko Bobo Kawonomono gigiyu ki ega:walo auli ale kawonomote pola:meni. ²¹ Ebe tetelo ebete Atelalo Kawonomo pelawa:digate auli ala:mo matuomeote Idoko Bobo Kawonomo magumamo neba:idilote gigiyu kiamo gito mopi, ebete kapiya taoseni ulama tetelo ebenu kokolinama:. Ebema: kapiya taoseni ulama magumulo Atelalote opo duliyomolo epo a:da: a:kemasigiolemene, wiyasiya ebe tete geyageyanomo dolopoligomene, Godote ebe Idoko Bobo Kawonomo magumune powolukote gopowai tete ebetamo walo ka:kikaemene ebete epo a:da: kemasigiolema:. Nanitabola, Atelalono mailo idi ebe

§ 19:17 Isi 39:17-20 †† 19:20 Awo 13:12-17; 20:10 ††† 20:1 Awo 9:1

Kubadawala, ebete opo wagilimi mabune kaluno olo-lamo dapawokaliya ebe dawala. †

⁴ Ebe tetelo na Yonete epetapiate kawokawo elawodubuno ilukuli bailo eba pola:nalo ebo ulaimo, Godote iba:tamo elawo iyalo ikalamiya opo duliyo-molo epono tanalo kanagilamelelaema:. Ebene nale me tanalo iyatawimo, ebe epo ibi piyate Ya:sukono tanalo awokalimi mabuma: ega:walo Godokono tabo kiyawao mabuma: kuba osiyodilolepiate ibino igilo diyaililamiya ebe a:elaopino uliyanala. Iba:te Iya Ololonomo Inam-abu ebene ida:da:liago amamalatelema: ubia:noma: eda:iya, ebema: iba:te ebene pukala ibino wato kalilo ega:walo kotolo kuwatiya:. Ebe mabuma: Godote ibi igilamo walo kowadipalatelete iba:tamo elawo ebo ikalami, iba:te kapiya taoseni ulama magumulo ebene Alibodawa Kelisago kawokawo elawodubuma: ke-da:onama: †⁵ Ebene me a:elaopiate igilamo de-maimiyya, ebe tanalo ebe Godokono dopo tetela ebete a:elaopi igilamo wadipalatelema:. Nanitabola, kapiya taoseni ulama tetete dolopoligomene, ebe tetelo ebete a:elaopi epetapi atumu igilamo walo ka:kowadi-palatelemene. ⁶ Ebema: piyate Godokono igilamo dopamo demaimioma:na:, ebe epate kawonomamo kekalakalaoma:na:, mabu a:e tanalono elawote iba:ta-mo walo a:kitanamene, ebene iba:te kapiya taoseni ulama magumulo Kelisago kawokawo elawodubuma: eba eda:onalo ebe ega:walo Godoko bamamalatele-nakoma:na:. ‡

Kawodawate Saitanatamo Kuba Wiya Ikame Tanalo

⁷ Ebene kapiya taoseni ulama tete dolopoligomene, Godote Saitanako idoko moto magumune owolukote ebetamo gopowai tete eba ikamelolo, ⁸ ebete opo duliyo-molo epono iyaiya opamo walo ka:tote ibi bilibili-nomo a:da: eba nemasigiolelo ebo kanadabu-latelemene iba:te Godago ka:gowelaoma:. Ebe tetelo Saitanate kebe epo dadabulatelemene ibino opo bili-bilinomo magumulo kawokawo mailo netewa ebe Goga ega:walo Magogala, ibino gowelaopi dubu bili-bilinomoma: eba eda:olo lumagite ka:la:miolema: modoboa:, iyo, ibi kewa: kolomono wiyo keba kunula:ka: eba kunula. †⁹ Ebene nale ebe gowelaopino tanalo ma kunu uimo, iba:te opo epono iyaiya apune pelamote, ebene kebe epo Godote nilakapolo kawonomamo demalagidilolena iba:te ebe tuputupupi ka:kubailaema: ibino kawo duliyo-molo ebo panakopa:midia. Ebe tetelo wiyasiya Godote ela kawonomo Unu Duliyo-molone dapalibi ibi bilibilinomo ebo kubailami, †¹⁰ ebene potele ibi a:da: demasigioli Godote ebe Kubadawa elawamo lawa:digate Ela Bobamo gito neba:idili, ebe Ela Bobolo nibo elawonomote maigana. Nanitabola, Godote ebene mailamo A:da: Elemasigi Tabo Kiyawaodawa ega:walo Iya Ololonomo Inamabu atu Ela Bobamo iyalo iyalekiya, ebene me tetene wagilimite uwomua: tetelo ibi nete-

† 20:2-3 W Mabu 3:1; Awo 12:9 †† 20:4 Da:n 7:9,22,27; 1Kol 6:2; Awo 13:17 ‡ 20:6 Awo 1:6 †† 20:8 Isi 38:2,9,15-16 †† 20:9 2Ela 1:10

wa-kapiyate egela ega:walo idoko bilibilinomolo kawokawo temetema:go bilukulinama:na:. ††

Kawodawate Opo Duliyo-molo Epono Tanalo Danagil-amelelaemene Ebe Tanalo

¹¹ Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale Kawodawate ebene kawo elawodawano keyakeya okoli bai kawonomolo okolita-lo ebo uimo. Ebene ebene ololo apulo opo duliyo-molo ega:walo tobolo unu iba:te ibino inamabu bilibilinoma-go a:ka:tuwa: olopoligiya, ebema: lumagite ibi walo a:kulaemene. ¹² Ebe tetelo piyate dopamo da:elaiya, nale ebe epo bilibilinomo, kawokawo ega:walo egege atumu, iba:te Kawo Elawodawano okoli bai dopo apulo lamota:onalo ebo ulaimo. Ebene nopopiate buka epetapi eba a:ilamelolo Kawodawate ebene Igilo Buka ebo a:iyamidi, ebe iyaiya buka magumamo ebete opo duliyo-molo epono osiyodilole tanalo iyalo akulole-lamiya. Ebe mabuma: ebete a:elaopino tanalo bilibili-nomo me bukano iyaiya tanalamo tuputupunomolo ebo anagilamelelami. ††¹³ Ebene epo magumulo piyate ibino igilo kewa: kolomolo datutulateliya ega:walo piyate A:elaopino Duliyo-molamo dopamo da:niwitiya, ebe a:elaopi bilibilinomate Kawo Elawodawano okoli ba-iamo pemaimiote, ebene ebete ibino iyaiya osiyodilole tanalo ebo anagilamelelami. †¹⁴ Ebema: ebe tanalo dolopoligi Kawodawate A:elaopino Duliyo-molo kubaima: ebe duliyo-molo Saitanakono Ela Bobo magumamo gito neba:idili, ebe Ela Bobo magumulo netewa teteno a:e tanalote nanitabolo bitana, ¹⁵ ebene a:elaopi bilibilinomo magumulo kebe epono mailo Igi-lo Bukalo pola:lamena:no, ebe epo bilibilinomo Kawodawate Saitanakono Ela Bobo magumamo atumu a:ka:niyaleki.

Godokono Oli Unu Duliyo-molo Ega:walo Oli Opo Ibino Tanalo

21 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:no, nale oli Unu Duliyo-molo ega:walo oli opo ebo ulaimo, mabu Godote dopamo dosiyodiloliya ebe tagala Unu Duliyo-molo ega:walo tagala opo iba:te olopoligiya, ega:walo dopamo ditanami ebe kewa: kolomote atumu kitania:. †² Ebene nale Godokono oli Yelusalema kawo duliyo-molote ebene Unu Duliyo-molone ebegodone piwisig-italo ebo uimo, ebe duliyo-molo ebe ebene wade-tale-na duliyo-molonomola. Iyo, ebe oli Yelusalema duliyo-molo a:la:uwa:da:lenomola, oli kamiyaletete ebene dubago kapiyama: eda:ma: soliyomu tetelo wadewade a:la:uwa:da:ole kaliku keba kunu ka:pupulinakole eba kunu. ††³ Ebe tetelo Godokono Kawo Elawodawano okoli baine kawo tabo madodo idite da:pi, nale ma kunu olowimo, "Umu numita:la:, me tetene wagilimite uwomua: tetelo Godokono okoli baite opo duliyo-molo

††† 20:10 Oale 11:6; Awo 19:20; 21:8 ††† 20:12 Da:n 7:9-10; Ma:t 25:31-46; Ali 17:31; 2Kol 5:10; Awo 13:8 § 20:13 Lom 2:6; 1Pit 1:17; Awo 2:23; 22:12 †† 21:1 Ais 65:17; 2Pit 3:13 ††† 21:2 Ais 52:1; 61:10; Yu Epo 11:16; 12:22; Awo 3:12

epagodolo bitamenamene, ebema: iba:te ebe kapiya eba amamatenalo iba:te ebenu nani epoma: be-da:onama:na:.^{†4} Ebene iba:te kebe iyaiya tanaloma: dopamo diminakiya Godote ebe tanalo ibino wokine eba egebolelanelo ibino ipupu ebo kiya:da:ole-laemene. Iyo, a:e tanalo ega:walo a:e lumagi liyame tanalo, tepo temeteme tanalo ega:walo ii tanalo, ebe tagala teteno mibomibo tanalo bilibilinomo Godote eba opoliyalelo epagodone nanitabonomolo kolopoligomene.”^{††}

⁵ Ebe tetelo Kawodawate ebenu Kawo Elawodawano okoli bailo eba okolitalo tabo ma kunu gi, “Umu numita:la:, nale ka:lo tagala teteno tanalo bilibilinomo oliolinoma: walo na:ka:midilitamo!”

Ebene Kawodawate ebenu tabo moga:melo na Yonetamo na:kegi, “Me tabo ebe nanitabonomola, iyo, epate nanitabokobi na:midima:na:, ebema: modobola a:ma: bukamo nakulola:.”^{†6} Ebene ebete natamo walo na:kegi, “Taula, naimano woko bilibilinomo olopoligo! Na Wagilimi Mabula ega:walo na Uwomula, iyo, na Dopola ega:walo Walogabola! Ebema: obo kapete kebe epo dulamena, nale iba:tamo gito da:pe-ka:ka:liyana ebe obo wiya:no kikalaemamo iba:te uwomua: tetelo kigilonama:.”^{†7} Nanitabola, piyate ibino nanitabokobi midi magumulo wato kikopu delae-ma:na:, naimano wadewade tanalo bilibilinomate iba:godolo uwomua: tetelo ba:pola:nama:na:, ega:walo iba:te na eba amamanatenenalo ibi naimano nani gudima: beda:onama:na:.”^{†8} Wiyasiya piyate nanitabokobi midi magumune kuba osiyodilolepino elawo tolemete dalautiya ega:walo piyate Ya:sug-odone dolobila:iya, piyate kawokawo kuba osiyodilole magumulo daleyapima: deda:iya ega:walo epo epetapi gito danakapulamiya, piyate kamiyale pilo ega:walo dubu pilo osiyodilolepima: deda:iya, piyate giwali osiyodilole ega:walo ida:da:li amamalatele tanalo diyatawaiya, piyate iyaiya a:da: elemasigi tabo degeliya, Godote ebe iyaiya kuba osiyodilolepi bilibilinomatamo wiya eba ikalamelo Saitanakono Ela Bobamo gito ka:niyalekemene. Nanitabola, ebe Ela Bobo magumune nibo elawonomote maigana, ebema: ebe Bobolo ebe epono netewa teteno a:e tanalote bitana.”^{†††}

Godokono Oli Yelusalema Kawo Duliymolono Tanalo

⁹ Ebe tetelo kebe sebeni nopopiate Godokono kawokawo sebeni temeteme kalili opo duliymolamo dopamo dapaliboliya, ibi magumulo kapiyate natamo pete ma kunu pegi, “Mamo na:pa:, nale Sipi-goeo Da:pesono oli Kamiyale a:ma: kiyatuimamota.”

¹⁰ Ebene ebete Godokono Uliyanano elawamo na magatanete damela ununomamo danadipini, ebe tetelo Godokono oli Yelusalema kawo duliymolote ebenu Unu Duliymolone ebegodone piwisigitalo ebete na ebo iyatunami.^{†††11} Ebe duliymolote Godokono alo kawonomago itani, ebema: ebenu wade a:la:uwa:da:le

tanalo ebe wiya kawonomo gedo nokolate egelano alolo keba kunu ka:la:uwa:da:litanakole eba kunu.

¹² Ebe duliymolono kala kawonomola ega:walo ununomola, ebenu 12 gigiyu tetelo Godokono 12 nopopiate lamota:oniya iba:te ebe duliymolo wadenomamo katila:nama:. Ebe tetelo nale gigiyuno tanalo ma kunu ulaimo, Isalaela epono 12 guno mailo magumulo Kawodawate gigiyu idi unamo mailo idi iyatite, gigiyu idi unamo mailo idi kiyatite, eba kunu ebete ibino 12 guno mailo ebe 12 gigiyu unamo iyalo akuloliya.

¹³ Ega:walo ebe gigiyate ma kunu pola:ni, egelate da:pemaiganako eba apulo netewa-kapiya, ega:walo egelate da:niwisiganako eba apulo netewa-kapiya, ega:walo taidi apulo netewa-kapiya, ega:walo siyele apulo netewa-kapiya.^{†4} Ebene ebe kawo duliymolono kala ga:dimino 12 mabumabu ebe 12 nokola kawokawonomola, ebema: Sipi-goeo Da:pesono 12 Alibolepi Dubuno mailo magumulo, Kawodawate nokola idi unamo mailo idi iyatite, nokola idi unamo mailo idi kiyatite, eba kunu ebete ebenu 12 Alibolepino mailo ebe 12 nokola unamo iyalo akuloliya.

¹⁵ Ebe tetelo natamo da:kiyawauti, ebe nopodawagodolo motono geyageya modobutino golodo gaubunitamene, ebete ebe kawo duliymolono uwomu ega:walo ebenu gigiyuno uwomu ega:walo ebenu kalano uwomu ka:nemodobulatolema:.”^{†††16} Ebema: nopodawate ebenu gaubamo ebe duliymolono netewa-netewa apuapu ega:walo ebenu ununo modoboda:modobulateli, nale me tanalo uimo, ebe iyaiya modobuti kapiyanomola, iyo, modobuti idi 24 taoseni kilomitema: eda:te, modobuti idi 24 taoseni kilomitema: keda:te, Yelusalema kawo duliymolote ma kunu itani.^{†7} Ebene nopodawate kawo duliymolono kala da:modobuti, nale ebenu ununo modobuti 60 mitama: dedi ebo uimo. Nanitabola, ebe tetelo nopodawate kawo duliymolono tanalo da:modobulateli, ebenu osiyodilo tanalo ebe opo duliymolo epate ibino kawokawo moto ega:walo duliymolo keba kunu ka:modobulatolenake eba kunu.

¹⁸ Ebene nale kawo duliymolono tanalo ma kunu uimo, kawo duliymolono a:la:uwa:da:le wadenonomola mabu ebenu kala Kawodawate wade gedo nokolamo osiyodilote, ebenu kala magumulo da:pola:ni ebe iyaiya moto ega:walo gabo ebete wadenomogolodo inamabuamo osiyodiloliya, ebe golodo a:la:uwa:da:olenomola.^{†††19} Ebene kala ga:dimino 12 mabumabuno kawokawo nokolano tanalo ma kunula, ibi unamo nokola egege wiya kawokawonomo Kawodawate iyaiya alomoiya iba:te wadenomamo ka:la:uwa:da:olenama:. Ebema: kala ga:dimino dopo mabuno nokola ebe gedamo a:la:uwa:da:le nokolala, tete nokola idi ebe bubamo a:la:uwa:da:le nokolala, tete nokola idi ebe iyaiya tita:gonamo a:la:uwa:da:le nokolala, ega:walo tete nokola idi ebe iya gedo titi ida:mo a:la:uwa:da:le nokolala.^{†20} Ebene kala ga:dimi-

† 21:3 Kalima 26:11,12; Isi 37:27; Sek 2:10; 2Kol 6:16 †† 21:4 Ais 35:10; 65:19; Awo 7:17 †† 21:5 2Kol 5:17 †† 21:6 Ais 55:1; Yel 2:13; Yon 7:37; Awo 1:8,17; 22:17 †† 21:7 2Sa:m 7:14; Oale

89:26-27 ††† 21:8 Ma:t 25:41; Yu Epo 10:38-39; Awo 20:15; 22:15 ††† 21:10 Isi 40:2 § 21:11 Ais 60:1-2,19 †† 21:12 Isi 48:30-35 ††† 21:15 Isi 40:3; Awo 11:1 †† 21:18 Ais 54:11-12

no mabu idino nokola ebe keyakeyamo a:la:uwa:da:le nokolala, tete nokola idi ebe kalimakalimamo a:la:uwa:da:le nokolala, tete nokola idi ebe ga:wiyamo a:la:uwa:da:le nokolala, ega:walo tete nokola idi ebe iya bubu titi ida:mo a:la:uwa:da:le nokolala. Ebene mabu idino nokola idi ebe iya ga:wiyati titi ida:mo a:la:uwa:da:le nokolala, tete nokola idi ebe iya gedo titi ida:mo a:la:uwa:da:le nokolala, tete nokola idi ebe iya kalimakalima titi ida:mo a:la:uwa:da:le nokolala, ega:walo uwomunomono nokola ebe iya bubu titi ida:mo a:la:uwa:da:le nokolala. ²¹ Ebene duliwomolono 12 kawokawo gigiyu unulo 12 kawokawonomo negegete ebo pola:ni, gigiyu idi unulo kapiya negege kawonomo, gigiyu idi unulo negege kawonomo idi, nale ibi eba kunu ulaimo. Ega:walo duliwomolo tulinomolo ditani, nale ebe gabo atumu a:kuimo, Kawodawate ebe gabo wade golodonomo inamabuamo a:la:uwa:da:lenomoma: a:midiya.

²² Nanitabola, Godoko ebe Kawodawa Elawonomola, ebema: ebete Sipi-goeo Da:pesago ebe kawo duliwomolono Talena Motoma: eba eda:onalolo, ebolo amamateno moto idi ketiya. ²³ Ega:walo ebe duliwomololo egelala saganala iba:te ka:pukuilamena:, mabu Godokono alo elawonomo kapiyate ebene opo pukuimina, iyo, ebe pukuilame ebe Sipi-goeo Da:pesono alola. ²⁴ Ebema: uwomua: tetelo iyaiya opo epo bilibilinomate ebe kawo duliwomolono alolo eba wapata:lamenalo, ibino kawokawo elawodubate ibino wadewade inamabu bilibilinomo Kawodawatamo ka:pikameoma: ebamo bowadaenakoma:na. ²⁵ Nanitabola, egela kawonomolo ebe duliwomolono gigiyate a:ilamelo ba:pola:nama:na: epate magumamo ka:popila:oma:na. Iyo, ebe duliwomolo atila:piate gigiyu a:kemopionakoma:na: mabu ebolo opote a:kidokonakomene, ²⁶ ebema: uwomua: tetelo gabote bitanamene iyaiya opo epate ibino wadewade inamabu bilibilinomo ega:walo amama tanalo Kawodawatamo ebo ka:pikameonakoma:na. ²⁷ Wiyasiya numa:la:, ilipo tanalo osiyodilodawa ega:walo kuba daleyale tanalo ega:walo a:da: tabo kiyawaodawa, iba:te ebe duliwomolo magumamo a:ka:popila:oma:na:na. Kawodawate kebe epono mailo Sipi-goeo Da:pesono Igilo Bukamo iyalo dakuloliya, ibi kapiyate modobola ebamo opila:oma:na. ²⁸

Oli Yelusalema Kawo Duliwomolono Igilo Kolomo Tulinomolo Tanalo

22 Ebema: naimano balidite iyama: deda:onami ebe tanalote olopoligoa:na, nopodawate Godokono uwomua: igilo kolomo tuli na ebo iyatunami, ebe obo a:la:uwa:da:lenomola, Godoko ega:walo Sipi-goeo Da:peso ibino Kawo Elawodawano okoli baine eba pemaiganalo, ²² kawo duliwomolono tulituli gabodo neka:ka:liyana. Ebene ebe tuli bala apuapulo uwomua: igilo dikalamena ebe kewate nelamota:oniya, iba:te kapiya ulama magumulo 12 iyaiya

† 21:23 Ais 60:19-20; Awo 22:5 †† 21:24 Ais 60:3,5 ‡ 21:25 Ais 60:11 ††† 21:27 Ais 52:1; Isi 44:9; 1Kol 6:9-10 ††† 22:1 Isi 47:1

sagana tetelo da:imi a:nolonaka ega:walo ibino paate opo duliwomolo epono iyaiya gabugabu ega:walo temeteme tanalo wadekobi midiolema: pola:na. ²⁹

³ Ebema: Godote kebe tanalo kubakubama: kegenale, ebe tanalo bilibilinomo magumulo idi kapiyate ebene oli Yelusalema duliwomolo kawonomolo a:kitanamene, iyo, ebe duliwomolote talenanomoma: eda:lo Godokono wokopiate ebe eba amamatenalo, ebe ega:walo Sipi-goeo Da:peso ibino Kawo Elawodawano okoli baite ebolo bitanamene. ⁴ Nanitabola, Godote ebe wokopino wato kaliama ebene mailo dopamo akuloliya, ebema: iba:te ibino balidinomamo ebene ololo kuima:na:na. ⁵ Iba:te ebolo eba ilukulinalo Kawodawa Godoko kapiyate ibino aloma: eda:te opo kawonomote walo a:kidokonakomene, ebema: ege-lano alo ega:walo wuikino aloma: ubi walo alomoa:na, iba:te uwomua: tetelo kawokawo elawodubuma: eba:go beda:onama:na:na. ⁶

Tete Tatalila Ya:sute Me Opamo Walo Ka:ka:pemene

⁶ Ebene na Yonete me tanalo bilibilinomo ulame dolopoligiya, ebe tetelo Godokono nopodawate natamo negi, "Me tabo apuapu nanitabonomola, iyo, kebe lumagite a:ma:godone dolowiomene, modobola ebete nanitabokobi na:midila:mene. Nanitabola, Kawodawa Godote ebene Uliyanano elawo ebene woki awokalimipiatamo keba kunu kapalibonakole, ebete eba kunu na opo duliwomolamo palibone, tete tatalila kebe tanalate demaimioma:na: ebe tanalo nale ebene wokopi ka:piyatulaema:na. ⁷ Iyo, Ya:sute epatamo ma kunu gena, 'Umu numita:la:, tete tatalila na ka:pemamo!'"

Ebema: na Yonete gemo, piyate me buka apuapuno tabamo da:tudila:oma:na: iba:te nekalakalaoma:na:, mabu me tabo apuapu ebe Godote opo duliwomolamo maimioma: a diyatuumoi me ebe tanalola. ⁸ Iyo, na Yonete, nale me iyaiya tanalo ulame tanalo ega:walo Godokono nopodawano tabo olowio tanalo dolopoligi, ebe tetelo nale ebe nopodawa amamatema: ebene agowa mabuamo gito gimo. ⁹ Wiyasiya ebete natamo negi, "Ao, a:ma: na akoamamanatena:la:la! A:ma: ega:walo Godokono woki awokalimipi ekaki epetapi la: keba kunula:ka: na eba kunula, mabu na Godokono wiya: wokodawa idila, ega:walo la:le me bukano tabamo keba kunu ka:tudila:wenama, na eba kunu ka:tuduwatanamo. Ebema: modobola a:ma: Godoko kapiya namamata:na."

¹⁰ Ebene nopodawate ebene tabo moga:melo natamo walo na:kegi, "Tete tatalila me buka apuapuno tabo bilibilinomate nanitabolo kemaimioma:na:, ebema: modobola a:ma: me tanalo waminalea:na:na opo bilibilinomatamo nawokalilamiye. ¹¹ Wiyasiya opo duliwomolo epo magumulo piyate kubakuba tanalo ega:walo daleyale tanalo dosiyodilolenaka, ebakobako epate woki iyakobi midilia:na:na opo uwomu teta:mo atu

††† 22:2 W Mabu 2:9; Isi 47:12; Yow 3:18; Sek 14:8 †††† 22:4 Ma:t 5:8; Awo 3:12 § 22:5 Da:n 7:18,27; Awo 5:10; 20:6; 21:23,25 §† 22:6 Awo 1:1 §†† 22:7 Awo 1:3 §† 22:8 Awo 19:10

iyaiya tanalo nosiyodilolenakoma:na. Ega:walo piyate tuputupu tanalo dosiyodilolenaka ega:walo wadewade talena magumulo dilukuliona, ebakobako epate kuba gabamo wabuga:ta tanalamo gudia:no iba:te atu wadewade tanalo nosiyodilolenakoma:na." †

¹² Ya:sute tabo ma kunu gena, "Umu numita:la; tete tatalila na ka:pemamo. Ebema: epate kebe iyaiya tanalo dosiyodilolenakiya, nale ebe tanalo dapanagilamelelaemo ibi bilibilinomatamo wiya modobolo ka:pikalamentamo. ††¹³ Na Wagilimi Mabula ega:walo na Uwomula, iyo, na Dopola ega:walo Walogabola! ‡

¹⁴ "Ebema: piyate ibino ga:ga:ga:ga: kaliku dukulaolenaka iba:te nekalakalaima:na; mabu na Kawodawate iba:tamo modobo tabo kegemamo iba:te naimano kawo duliyoumolamo nanitabo gigiyudo popila:ote, uwomua: igilo dikalamena ebe kewane da:imi ka:pe-naoma. ††¹⁵ Wiyasiya gaagaa keba kunula:ka: ebakobako epo na Kawodawate ibi kodiyobolemamamo iba:te naimano kawo duliyoumolamo a:ka:popila:oma:na. Iyo, kubakuba ilipo tanalo osiyodilolepi ega:walo giwali iyatawaopi, piyate kamiyale pilo ega:walo dubu pilo dosiyodilolena, piyate epo epetapi anakapulaema: dowagelena ega:walo piyate ida:da:li damamatelena ega:walo piyate a:da: tabo kalakalago da:kiyawaona, ibi bilibilinomo magumulo kapiya idite naimano duliyoumolamo a:ka:popegamene.

¹⁶ "Na Ya:sutela, Da:ibidikono walonepi magumulo Kawo Elawodawama: deda:namo ebetela, iyo, na Gugi Mawelega mabu oli egela walo tetelo na kawonomamo a:pukuilamenakomo. Me mabuma: nale naimano nopodawa la: iyaiya sosi epatamo apalibomo, la:le me iyaiya tanalo wadenomamo kiyatawaema:" ‡

¹⁷ Ebema: Sipi-goeo Da:pesono Uliyanate ega:walo ebena Kamiyale iba:te ebetamo kapimiya gelana, "Modobola, a:ma: na:pa:!"

Ebema: piyate me tabo dolowioma:na; modobola ibi bilibilinomate ebetamo atumu na:kegelama:na; "Modobola, a:ma: na:pa:!"

Ebene obo kapete kebe epo kulamenale, modobola iba:te ibino ubilo Sipi-goeo Da:pesotamo na:pelaema:na; iba:te ebena uwomua: igilo obo wiya:no ka:pa:nioma: ††

Yonekono Uwomu Tabo Buka Ka:la:mioledawatamo Degiya

¹⁸ Nanitabola, me buka apuapuno tabo ebe Godokono ubilo opo duliyoumolamo demaimioma:na: ebe tanalola. Ebema: piyate me tabo dolowioma:na; na Yonete iba:tamo kodakoda tabo ma kunu gemo, kebe lumagite me buka kubaima: iya tabo kapiya idi da:pesonomo me bukamo diyatimene, Godote ebetamo kuba wiya kikaemene, iyo, me buka magumulo kebe kawokawo temeteme tanalate opo duliyoumolo epatamo pelaema: dawokalilamena, Godote ebe atu temeteme ebetamo nanitabolo kapalibolemene. †††¹⁹ Ega:walo kebe lumagite me buka kubaima: iya tabo idi kapiya da:pesonomo me bukane gito degebolemene, Godote ebegodone ebena wadewade tanalo kuwatemene, iyo, ebete Godokono talena duliyoumolo magumamo a:ka:nopegamene ebema: ebete uwomua: igilo dikalamena ebe kewano da:imi a:ka:nenamene.

²⁰ Ebema: Ya:sute me buka apuapuno tabo bilibilinomo nanitabonomoma: gelo ebe a:ka:tuwa: ma kunu gena, "Nanitabola, na tatalila ka:pemamo!"

Ebene na Yonete wiya tabo na:kegemo, "Taula! Kawodawa Ya:su, a:ma: na:pa:!" §

²¹ Modobola Kawodawa Ya:sukono nilakapo tanalote ebena epo bilibilinomagodolo nitanamene. Me naimano tabo uwomula. Taula.

† 22:11 Da:n 12:10 †† 22:12 Ais 40:10; Yel 17:10; Awo 2:23 ‡ 22:13 Ais 44:6; Awo 1:8,17; 21:6 †† 22:14 W Mabu 2:9; 3:22 †† 22:16 Nabas 24:17; Ais 11:1,10; Lom 1:3; Awo 2:28; 5:5

††† 22:17 Ais 55:1; Awo 21:6 ††† 22:18 Totomu 4:2; 12:32 § 22:20 Awo 2:16